[illegible] 69 [illegible] prima.

[illegible] vxori pro marito, vide legem nonam. titu. 31. partita septima. l. 25. in fi. [illegible] titu. 13. part. 5.

Non numerata pecunia, vide legem tertiam. & 9. titulo primo. partita. 5. & l. 33. & 34. titulo. 14. part. 5. l. 11. titu. 18. l. fina. titulo. 13. partita. 3. l. 27. titu. 11. part. 3.

Noua vectigalia institui non posse, vide legem nonam. titulo. 7. partit. 5. l. 2. tit. 1. part. 2.

Nouationibus & delegatio. vide legem. 15. cum sequentibus. titu. 14. par. 5. l. 61. & l. 64. tit. 18. part. 3.

Noui operis nun. vide. l. 9. cum alijs ibi. titu. 32. partita tertia.

Noxalibus actionibus, vide. l. 4. titu. 13. part. 7. & l. 4. titu. 14. parti. 7. l. 9. titu. 2. l. 16. tit. 22. part. 3.

Nundinis & mercatoribus, vide tit. 7. part. 5.

Nuptijs, vide legem. 6. & l. 10. & per totum illum tit. 1. part. 4. & l. 2. titul. 4. l. 2. tit. 13. l. 7. tit. 2. part. 4.

O

OBSEQVIIS patrono præstan. vide legem octauam & nonam, titulo. 22. partita quarta.

Officio ciuilium iudicum, vide. l. 7. titulo sexto. partita. 3.

Officio diuersorum iudicum, vide. l. 3. tit. 7. partita tertia.

Officio præfecti vrbis. vide. l. 9. tit. 18. par. 4. & tit. 4. part. 3.

Officio prætoris, vide legem octauam. titu. 18. part. 4.

Officio quæstoris, vide legem decimam. titulo. 18. partita quarta.

Officio magistri militum, vide legem vndecimam. titulo. 18. part. 4. & l. 16. titulo. 9. partita. 2. & l. 3. titulo. 29. partita septima.

Officio rectoris prouin. vide legem primam. titu. 17. l. 2. tit. 1. partita. 3.

Officio præfecti prætorio Africæ. vide. l. 9. titulo. 18. partita quarta.

Officio præfecti prætorio Orientis, vide. l. nonam. titulo. 18. partita. 4.

Operis libertorum, vide legem. 8. & 9. cum alijs ibi. titulo. 22. part. 4.

Operis noui nuntiato. vide titulum. 32. part. 3.

Operibus publicis. vide legem. 2. cum sequentibus. titulo. 32. l. septima. titu. 29. part. 3. l. 54. titu. 6. part. 1. l. 16. titulo octauo. part. 5.

Ordine iudiciorum, vide. l. 4. 5. & 6. titu. 10. & l. 10. & 11. titu. 3. l. 8. titulo quarto. part. 3. l. 4. titulo primo partita. 7.

Ordine cognitionum, vide legem quartam & quintam. cum sequentibus. titulo. 10. part. 3. & l. fina. titulo. 3. partita tertia.

P

PACTIS, vide legem. 29. & per totum illum titulum vndecimum. part. 5.

Pactis conuentis tam super dote quam. &c. vide totum titulum. 11. partita. 4.

Pactis inter emptorem & venditorem, vide. l. 38. & 42. cum alijs ibi. titu. 5. part. 5. l. 7. titu. 10. part. 3.

Pactis pignorum, vide ex. l. 41. titu. 5. part. 5.

Paganis & templis eorum, vide titu. 23. part. 7. & titu. 25. part. 7. & l. 2. titulo. 14. partita prima.

Partu pignoris, vide titulum. 13. part. 5.

Patria potestate, vide titulum. 17. part. 4. & l. 3. titu. 19. parti. 4. & l. 9. titulo. 8. part. 7. l. 1. titu. 2. l. 9. titu. 4. part. 3.

Patribus qui filios distraxer. vide ex. l. 8. titu. 17. part. 4. & l. tertia. titulo decimotertio. partita quinta.

Peculio eius qui libertatem meruit, vide. l. 90. titu. 18. part. 3.

Pedaneis iudicibus, vide. l. 18. cum alijs ibi. titu. 4. part. 3.

Pœna iudicis qui male iudicauit, vide. l. 24. 25. 26. & 27. titul. 22. parti. 3. l. 52. titu. 14. part. 5.

Pœnis, vide titulum. 31. & tit. 8. part. 7.

Per quas personas nobis acquiritur, vide legem quintam. titulo. 17. parti. 4. l. 3. 4. 11. & 12. cum alijs ibi. tit. 30. par. 3. l. 2. tit. 1. par. 5. & l. 13. tit. [illegible] p. 6.

Periculo & commodo rei venditæ, vide. l. 23. 24. 32. & 39. cum alijs ibi. tit. 5. l. fina. tit. 2. par. 5. l. fi. tit. 23. part. 3.

Periculo tutorum, vide in tit. 16. part. 6.

Petitione hæreditatis, vide ex. l. 4. tit. 14. part. 6.

Pignoratitia actione, vide tit. 13. part. 5. l. 8. tit. 3. l. 3. tit. 2. part. 5. l. 16. titulo 29. part. 3.

Pignoribus & hipothecis, vide tit. 13. part. 5. & l. 70. tit. 18. part. 3. l. 17. & l. 27. tit. 29. l. 46. tit. 2. part. 3.

Plus valere quod agitur. &c. vide. l. 40. post medium. titulo vndecimo. partita quinta.

Plus petitionibus, vide. l. 42. cum sequentibus. tit. 2. part. 3.

Postliminio reuersis, vide tit. 29. part. 2.

Posthumis hæredibus instit. vide. l. 20. cum sequentibus. tit. 1. & tit. 3. par.

Postulando, vide totum t. 6. part. 3. & l. 3. tit. 14. par[illegible]

Precibus imperatori offerend. vide titulum. 24. partita [illegible] 18. partita tertia.

Prædijs & alijs rebus minorum, vide legem. 18. tit. 16. par[illegible] titu. [illegible] part. 5.

Præscriptione longi tempo. quæ pro libertate. &c. vide. l. [illegible] tit. 29. part. 3.

Præscriptione longi temporis. 10. vel. 20. annorum. vide. l. [illegible] lius tituli. titu. 29. part. 3.

Præscriptione. 30. vel. 40. annorum. vide legem sextam. cum alijs ibi. titu. 29. part. 3.

Præscriptis verbis, vide supra in rubrica. C. de rerum permu.

Prætorio pignore, vide. l. 13. cum alijs ibi. tit. 13. part. 5.

Priuilegio dotis, vide tit. 11. part. 4. & l. 33. tit. 13. part. 5.

Priuilegio fisci, vide. l. 25. 29. & 33. tit. 13. part. 5.

Priuatis carceribus, vide. l. 15. tit. 29. part. 3.

Probationibus, vide tit. 14. part. 3.

Procuratoribus, vide tit. 5. part. 3.

Pro hærede, vide. l. 9. 12. & 18. cum alijs ibi. tit. 29. part. 3. l. 54. titulo quinto. partita quinta.

Pro emptore, vide ex. l. 11. tit. 29. part. 3.

Prohibita sequestratione, vide tit. 9. part. 3.

Pro quibus causis serui pro præmio libert. accipi. vide. l. 9. tit. [illegible] tit. 18. part. 3. l. 3. tit. 1. part. 7. vide tit. 27. part. 2.

Pro socio, vide tit. 10. part. 5.

Q

QVANDO liceat vnicuique sine iud. se vendic. vide l. 3. in medio tit. 8. & l. 2. tit. 29. part. 7.

Quando ciuilis actio. &c. vide in rubrica de ordine cognitionum, & in rubrica de ordine iudiciorum. supra.

Quando libellus principi datus facit litis contestation. vide. l. fin. tit. 10. part. 3.

Quadriennij præscriptione, vide. l. 53. tit. 5. part. 5. & tit. 29. part. 3.

Quando dies legati cedat, vide tit. 9. part. 6.

Quando ex facto tutoris, vide ex. l. 3. tit. 1. part. 5. l. 60. titulo. 18. parti. 3. vi. titu. 16. part. 6.

Quando Imperator inter pupillum & viduam, vide. l. 20. tit. 23. [illegible] 41. tit. 18. part. 3. l. 3. tit. 10. part. 2.

Quando liceat ab emptione discedere, vide legem septimam. [illegible] titu. 7. part. 5.

Quando liceat vnicuique sine iudice se vindicare, vide. l. 3. in me[illegible] 8. l. 2. tit. 29. part. 7.

Quando mulier tutelæ officio fungi potest, vide. l. 4. & 9. tit. 16. [illegible] 31. tit. 11. part. 5. l. 95. tit. 18. part. 3.

Quando prouocare non est necesse, vide tit. 23. part. 3. & l. 3. & 4. titul. 26. part. 3. l. 15. tit. 11. part. 3. l. 1. 13. 17. 24. & 25. tit. 22. part. 3.

Quando tutores vel curatores esse desinant, vide legem. 21. titulo decimo sexto. part. 6.

Quæ in fraudem creditorum, vide legem septimam. cum alijs ibi. titu. 15. partita quinta.

Quemadmodum testamenta aperiantur, vide tit. 2. part. 6. l. 17. tit. 2. l. 103. in fin. tit. 18. & ibi. l. 112. part. 3.

Quæ res vendi non possunt, vide tit. 5. part. 5.

Quæ res exportari non debeant, vide. l. 22. tit. 5. part. 5. & l. 4. tit. 25. parti. 4. l. 31. tit. 21. part. 2.

Quæ res pignori obligari poss. vel non, vide. l. 2. & 4. & l. 14. cum [illegible] tibus. tit. 13. part. 5. & l. 3. tit. 27. part. 3.

Quæstionibus, vide tit. 30. part. 7. l. 5. tit. 13. l. 8. & 9. tit. 2. l. 13. tit. 1. [illegible] l. 3. tit. 1. part. 7. l. 26. tit. 14. part. 7.

Quæ sit longa consuetudo, vide legem quartam. & totum illum [illegible] secundum. part. 1.

Qui accusare non possunt, vide titulum primum. part. 7. l. 4. tit. 1. part. 3. l. 4. tit. 2. part. 3.

Qui admitti ad bonorum possess. possunt. &c. vide quod dixi supra in rubrica de bonorum possessione.

Quibus ad libertatem proclamare non licet, vide in. l. 1. in verb. LASEXTA. titu. 9. part. 3.

Quibus ex causis in integ. restit. non est necessa. vide legem nonam. titu. 19. l. 15. titulo septimo. l. 4. titulo octauo. l. penultima. titu. fin. parti. 6. l. 8. titu. 29. part. 3.

Quibus causis pignus vel hypote. tacitè contraha. vide legem. 25. titul. 13. l. 9. tit. 3. part. 5.

Qui bonis cedere possunt, vide tit. 15. part. 5.

Quibus ex causis serui pro præmio liber. accip. vide. l. 9. tit. 2. part. 3. l. 51. titu. 18. part. 3. l. 3. tit. 1. part. 7. vide tit. 27. part. 2. vide. l. 3. tit. 22. part. 4.

Quibus

I

L

M

N

A 3 Ne

ANDREÆ TIRAQVELLI REGII IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS,

COMMENTARII

In L. Si vnquam. C. De reuocandis donationib.

Postrema hac editione felicius, quàm antea renati, accuratissiméque repurgati.

In quibus præter propriam ac peculiarem eius l. materiam, disertè multa, in omni disciplinarum genere, & copiosè tractantur: quæ octaua post hanc pagina indicabit.

LVGDVNI,

APVD GVLIELMVM ROVILLIVM, SVB SCVTO VENETO.

M. D. LXXXVII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

IOAN. VICTORII IN EFFIGIEM ANDREÆ TIRAQVELLI IN CVRIA PARISIENSI SENATORIS, HEXASTICHON.

Iam nihil eſt, venerande ſenex, quòd pulla ſororum
Stamina, vel Stygias quòd verearis aquas.
Subtrahet hæc vultus morti pictura: perennem
Ingenio vitam tot tua ſcripta dabunt.
Ergo vbi fatalem Lacheſis tibi neuerit horam,
Magna tamen fugiet pars Acheronta tui.

ANDREAS

TIRAQVELLVS

AMPLISSIMO ORDINI SENATVS BVRDEGALENSIS.

NESCIO, P. C. quo meo aut virtutis aut doctrinæ merito, hoc me tanto honoris titulo docorastis, vt minimè candidatum petitorem, nullique vestrum vlla necessitudine coniunctum, sed & tantis locorum interstitiis, atque etiam citra fines vestri conuentus remotum, publico tamen decreto vestro in Senatoris demortui locum sublegeritis. Verùm quicquid huic vestræ de me opinioni ansam præbuerit, non possum non mihi admodum gloriari, quòd à Senatu in Galliis celeberrimo Senator sim designatus. Id quod nos in primum laudum nostrarum censum collocabimus, quicquid posthac meliori sorte, si qua reperiri potest, obtigerit. Cùm autem in præsentiarum nihil aliud nobis sit, quo gratum in vos animum nostrum testemur, ecce Commentarios nostros in pientissimam legem vobis dedicamus, vtinam non indignos, qui ab eo edantur, quem Senatoris munere dignum iudicastis. Eos si probaueritis, facilè patiar improbari à vitilitigatoribus istis, qui nihil aliud quàm oblatrant, obganniunt, obmurmurant. Valete.

***

ANDREAS TIRAQVELLVS FONTENAIVS SVPPRAE-FECTVS, PICTONIBVS LEGVM STVDIOSIS.

SCIPIONEM illum Africanum dicere ſolitum accepimus, nunquam ſe minus ſolum eſſe, quàm cùm ſolus eſſet: nunquam minus ocioſum, quàm cùm eſſet ocioſus. Magnifica vox, inquit Tullius, & magno viro ac ſapiente digna, quæ declarat, illum in ocio de negotiis cogitare. Ego verò, Pictones mei, illud è diuerſo dicere poſſum, nunquã me minus negoc ioſum eſſe, quàm cùm ſum negocioſus. Etſi enim perpetuis negociorum vndis iam inde ab incunabulis ſic inuolutus vſque fuerim, vt emergere in ocium ac quietem, homine libero dignam, animíque ſecuritatem illã, quam veteres primi nominis Philoſophi εὐθυμίαν dixere, nulla vnquam arte potuerim, quaſi mihi cum fato res eſſet: igniculos tamen quoſdam à natura ſuſcitatos, literarúmque meliorum ſtudia in memetipſo perſentiſcebam, quæ ſic cum annis venientibus creuerunt, vt quo maximè tempore rem facere noſtrates ſolent, ego tum abiecta rei domeſticæ ac familiaris cura, negociorum, quæ ferè omnia aut amicorum, aut vniuerſitatis nomine ſuſcepi, interualla ocio liberali diſpungere cœperim: non id equidem agens aut ſatagens (quod ſcribentibus penè perpetuum eſt) vt edito ingenij ſpecimine immortalitatis mihi gloriam compararem. Quæ enim immortalitas alia eſt ab ea quam nobis Chriſtus pollicitus eſt, ſi ex præſcripto legis Euangelicæ vixerimus? neque vllum ex ſtudiis lucrum aut fauorem à quopiam ſperans: nam potius ex immodicis vigiliis damnum rerum mearum cum luculento valetudinis diſpendio expertus ſum. Quid igitur, ais, te potiſsimùm mouit? quò ſpectabas? quid ſperabas? Dicam certè quod res eſt. Videbam olim fere hominum genus velis (quod aiunt) remíſque conniti, vt ignorantiam, ſocordiam, imperitiam, cæteráſque Gotthorum reliquias procul è finibus ſuis εἰς κ ρακας extruderent, & Herculis illius Gallici exemplo Gerionis ſtabulum repurgarent, facerentque quàm exiſtimatiſsimam celeberrimámque vnuſquiſque patriam ſuam: Soli Pictones mihi graui quodam veterno torpere videbantur, quos primos omnium ad brabeum contendere decuerat, ſi ſoli, cœlíque illius quidem vberrimi, huius autem ſaluberrimi ratio habeatur. Qua rei indignitate commotus, vrgere cœpi, ac meditari, ſiqua lucubratione Pictones hos meos ad honeſtam hanc ac plauſibilem literarũ pugnam animare poſſem. Ea verò mihi ſcribendi ratio potiſsimùm arridebat, in qua placido quodam nexu iungeretur cum politiori literatura (quoad eius quidem facere liceret) iuris Cæſarei, legúmque peritia. Etſi enim multò iucundiora, tractatúque faciliora argumenta multa paterent, illud tamen mihi locupletandum in primis eligere optabam, quo maximè

municipes

municipes meos videbam indigere. Iamdiu enim malè vulgò audiunt nostrates ob irrequietam litigandi pertinaciam, quasi non alij frequentius vlli iudicum, patronorum, tribunaliúmque limina prœterant, propè vt iam in prouerbium abierint Pictonicæ disceptationes, veluti in ea re Aegyptios de industria nobis imitandos proposuerimus, genus hominum (quod Ammianus scribit) controuersum, & adsuetudine perplexius litigandi lætissimum. Facturus igitur operæprecium mihi visus sum, déque patria bene meriturus, si quoniam, teste Tullio, litigiosa est iuris legúmque ac morum ignoratio, quod in legibus nostris municipalibus (quas consuetudines vocant) aut obscurum videtur, aut paradoxum, enarrarem, lucémque aliquam propter hebetiores quosdam ac crassiores adderem. Congessi proinde in eas tanquam syluam quandam commentariorum annis iam aliquot, quibus nisi exactè doceo, nihil in consuetudine nostra esse à priscis legibus, probatissimísque vniuscuiusque gentis institutis abhorrens aut alienum, voti non sum compos effectus. Horum sectionem vnam, cui titulus est, de Legibus connubialibus, impolitam adhuc, planéque musteam, & à lacu feruentem, superioribus annis edidi. Ita enim amicis meis visum est, quorum iudicium meo ipsius antiquius semper duxi: sed eam tot mēdis ac maculis deformarunt, vt vix nō me editionis pœniteat: quanquā extitit, qui ex ea chartas integras non semel, sed sexcentis locis in suos libros transcripserit, & bona fide, hoc est vnà cum suis mendis, ne syllaba quidem mutata, vt hinc facilè intelligas non eum intellexisse quod legisset. Cuius nomen libens supprimo, eum digito monstrare contentus, quòd titulus operi ab eo nuncupatus tam elegans est, quàm liber vniuersus, nempe Catalogus gloriæ mundi. Sed & quod multò indignius est, ac iniquius, modò nomen meum dissimulat, tanquam id totum ipsius sit, quod totum meum est: modò ita profert, vt putes minimam partem eorum quæ mea sunt, esse mea. de qua re in alia editione eiusdem mei operis dicam effusius, ne si plura hoc in loco dixerim, ἐκτὸς χορȣ̀ ὀρχεῖσθαι, videar. Illud tātum hîc dicam, quòd cum eo præclarè actum fuisset, si sua contentus pellicula, id est, opere quod primùm ediderat, non vltra crepidas quicquam molitus fuisset. Sed vt ad institutum redeam, cùm ab immēso illo commentariorum opere tanquam in flexu interspirare statuissem, conatúsq; meos non pessimè cessisse, sed supra spem, votúmque successisse viderem, libuit interim, dum reliqua parantur, argumēto ex ipso legum Codice sumpto ludere, experiríque ecquid in iure nostro tot tantísque vigiliis profecissem, fecíque hoc etiam libentius, quòd sciolos quosdam, planéque dieculares, aut, si mauis, ephemeros leguleios passim mussitantes audirem, aduersúmque ius hocce nostrum impudentissimè oblatrantes, tanquam non tam iustitiæ quàm litigandi vias tradat, iactantésque iuris se consultos triduo euasuros, si quis eis stomachum mouerit, etiam si Pandectæ simul omnes in fauillas sint redactæ. Quid enim ipsis non liceat hominibus, vt ipsi putant, ad elegantiæ vnguem reconcinnatis, quod Ciceroni licuit? quasi scilicet Cicero ipse id intellexerit, aut non omnem ætatem in iure perdiscendo, tractando dicundóque consumpserit: quod & ipse in suis legibus planè profitetur. Ferēdum hoc vtcunque in hominibus idiotis, priuatísque, quorum acta domo non efferuntur, nisi quosdam cerneremus rerum publicarum gubernaculis admotos, proque tribunali ius dicentes, eò socordiæ delapsos, vt credant, confidántque sese egregiè de iure responsuros, litésque definituros, si Tullium tantùm ipsum consulant, aut Fabium. Nec interim animaduertunt infelices ciuitates sibi creditas assiduis litibus penè interuersas, & in mutuam perniciem coniuratas, viuentibus, videntibúsque ipsis, & non opitulantibus hilum. Nam cùm ad salutem ciuium, ciuitatúmque incolumitatem, vitámque hominum & quietam & beatam conditas esse leges constet, quî rectè atque ordine rempublicam administrare poterunt homines legum iurísque imperitissimi, qui si

quando è re nata cogantur ad Pandectas, cæteróſque ſanctioris Iuris libros adire, tum verò lemis pluſquam Saturniis cæcutiunt, offendúntque etiam in meridie. Indidem tot prouocationes, appellationes, refutationes, reiectiones, ampliationes, dierum diffiſsiones, comperendinationes, & id genus cætera, quibus tanquam filo texuntur in longum iudiciorum litiúmque telæ, quas lege intellecta velocius eſt componere, quàm à texente tela ſucciditur, vt interim Iob verbis vtar. Fítque (quod iure plerique omnes quibus mens ſanior eſt, querũtur) vt iudicum magiſtratuúmque imperitia, ne malicia dicam, controuerſiæ ferè omnes ſeculares pro roſtris pendeant, nonnullæ etiam poſtremo Chriſti iudicio ſeruentur, dum ſinguli eorum iudicia detractent, nec ea ſubire vlla ratione ſuſtinent. Expoſui itaque παχυμερέστερον, vt Græcum Vlpiani verbum vſurpem, id eſt, craſsius, & pingui minerua, propter quoſdam imperitiores, legem illam, cuius caput eſt, Si vnquàm. Cod. de reuocan. donat. cuius ſenſus à nemine omnium, qui hactenus eam interpretati ſunt, funditus erutus, enucleatúsque fuerat, & tamen adeò frequens eſt eius in iudiciis vſus, vt quia ſecus ac debuit, eſt à quibuſdam expoſita, ſexcentæ quotannis cauſæ, aut perperam diremptæ, aut prorſus intactæ indeciſæque maneant, gementibus interim, atque ad Deum altiſsimum verum nomotheton noſtrum clamantibus pupillis ac viduis. Tu Lector amice, labore noſtro fruere reliquósque Commentarios propediem expecta.

Ex Fontenaio Calendis Auguſti, anno Domini milleſimo quingenteſimo trigeſimoquarto.

In his

In his Commentariis, Lector beneuole, multa videbis non iniucunda, nec pœnitenda de amore & affectu omnium animantium in ſuos fœtus: atque ex eo leges aliquot & constitutiones prodiiſſe.

Plura quoque de veriſimili, & non veriſimili: à nullo hactenus vno in loco plenius neque diſtinctius tractata.

Plurima præterea de ſcripto & voluntate cùm legum, tum verò aliarum diſpoſitionum, publicarúmque & priuatarum: vt intelligatur, verbáne plus an ſententia valere debeat.

Sed & de amicitia nonnulla, non omnibus obuia.

Necnon de diuitiis & paupertate: vtrum ſcilicet vtilius ac præſtantius haberi ac cenſeri debeat: quantásque vires vtræque & olim habuerint, & hodie habeant.

Adhæc multa contra communes iuris regulas officiis & remunerationi attributa, (quæ ſpecialia noſtri appellant) vberius multò, quàm ab vllo antehac vnquam, vnum in locum digeſta.

Deinde de tempore partus humani ex ſententia noſtrorum, aliorúmque ſcriptorum multa, ex meris intimíſque naturæ præcordiis eruta.

Poſtremò plurima de canone latæ aut ferendæ ſententiæ, tum vt vnum ab altero diſcernas, tum vt vtriuſque vim & effectus intelligas: tanta præterea copia vt ea per ſe iuſtum volumen conficere potuiſſent.

ANDREAE TIRAQVELLI
in L. hanc Diſtichon.

Omnis in Aſcanio chari ſtat cura parentis:
Omnis & hac constat lege parentis amor.

ALIVD.

Eſt legis natura parens, eadémque magiſtra:
Si neſcis, legito hæc, continuóque ſcies.

MICHAELIS TIRAQVELLI, Auctoris filij, aliud diſtichon in eandem l.

Lex ait, id munus reuocari, quod ſine natis
Quis dat, ſi natos poſtea ſuſcipiat.

ALIVD.

Lex hæc, ſi donans natis ſine, poſtea natos
Suſcipit, id donum, mox reuocatur, ait.

PETRI COGVETI ALIVD.

Lata ferendáve ſit quænam ſententia, diſces
Iſta legens, ſi non vndique cæcus eris.

PETRI MARCHANT
Archidiaconi Lucionenſis ad
Tiraquellum carmen.

Materna exhæres infans lugebat in aluo
Immenſa externo munera facta viro,
Hunc tu ſolaris natum, vt cum luce, parentis
Donatas, rupto munere captet opes.
Plus igitur tibi inops quàm luci eſt debitor infans:
Corporis illa fugat, tu ingenij tenebras.

TABVLA PARTICVLARIS QVÆSTIONVM ET MATERIARVM AD LEGEM NOSTRAM priuatim & peculiariter pertinentium ex ordine operis.

In Præfatione post titulum pag. 2.

In verbo, libertis. pag. 47.

80 Quid

143 Vtrum

191 Vtrum

TABVLA GLOSSARVM.

IMPP. CONSTANTIVS ET CONSTANS A. A. AD ORPHITVM P. V.

1 *Rubrica.* HVNC nostræ l. titulum ita emendauimus ex Codice Theodosiano, in quo hæc eadẽ l. adscribitur sub eadem rubrica, vt nostri non ineptè cum Paulo iurisconsulto, in l.2. §. recuperandæ. ff. de interdict. & Persio appellāt, scilicet de reuo. dona. cùm tamen in nostris Codicibus, qui circunferuntur, ita vbique is titulus scribatur, IMP. CONSTAN. A. AD ORPHITIANVM. *Constãtius & Constãs fratres imperatores.* Fuere autem Constantius & Constans filij Constantini imperatoris, simúlque post patrem imperauerunt, vt videre licet ex Aurelio Victore, Eutropio, & cæteris imperatorum descriptoribus. *Orphitus.* Fuítque etiam eorum tempore Orphitus, vt tradit Ammianus Marcellinus, qui hæc de eo scribit lib. rerum gestarum 14. Inter hæc Orphitus præfecti dignitate regebat vrbem elatè: nam vltra modum delatæ dignitatis sese efferens insolenter, vir quidem prudens, & forensium negotiorum oppidò gnarus, sed splendore liberalium doctrinarum minus quàm nobilẽ decuerat, institutus. Idem lib. 16. & seq. meminit secundæ Orphiti præfecturæ. Ex quibus facilè potes intelligere, quid illæ literarum notæ, P.V. in tit. nostræ legis positæ significent, *P.V. quid significent.* nempe, Præfectum Vrbis. Quanquam Valerius Probus harum rerum obseruator diligentissimus, non literis simplicibus id significari tradit, sed iis PRÆ. VRB. vel etiam iis, PRÆF. VRB. Verùm aut tempus id, vt cætera propè omnia, immutauit, aut fortè librariorũ incuria, quibus non admodum curæ fuit has antiquitates tã exactè obseruare, quæ sibi parum vtiles videbantur. Cęterum si literis in- *V. P. quid significent.* uersis ita scriptũ fuisset, V.P. aliud significasset, videlicet Virum Perfectissimum vt apertè declarat Eumenius Rhetor in oratione quã pro instaurandis scholis ad Pręsidem Gallię habuit, in qua eum virum perfectissimum sæpius appellat, nunc præscriptis tantùm notis, nunc etiã extensis. Est autem *Perfectissimatus.* Perfectissimatus (ne & id ignores) species quædam dignitatis, de qua & nos titulum peculiarem habemus, de perfectissimatus dignitate, lib. 12. Cod. vbi hoc optimè & sciẽtissimè, vt semper aliàs, declarat Andr. Alciat. & iterũ in libro dispunctionum 3. c. 4. atq; etiam Frãc. Purp. in l.1. col. 32. ff. de offi. eius cui mand. est iurisd. traditque Ammianus lib. 21. Constantium, cuius hæc l. est, magno in tribuendis celsioribus dignitatibus impendio fuisse parcum, nec sub eo ducem quẽquam cum claritate prouectum fuisse. Erant enim, vt mox subdit, perfectissimi.

Orphiti plurimi. 2 Porrò alterius Seruij Corne. Orphiti consulis sub Claudio Cæsare meminit Cornelius Tacitus lib. 12. hist. & Plinius lib. 2. c. 31. vbi dicit illum fuisse ipsius Claudij in consulatu collegam. Sed & idem Tacitus lib. 15. meminit Cornelij Orphiti, siue ille fuit, siue alius. Et Pactij Orphiti Primipili honore perfuncti lib. 13. Sed & lib. 20. scribit Aquilium Regulum in summũ odium extulisse subuersam Crassorum & Orphiti domum. Memorat & Suetonius tum in Nerone tum in Domitiano, Saluidienum Orphitũ: & eundẽ quoq;, nisi me fallit coniectura, Philostratus in Apollonio lib. 8. non semel & iterũ lib. 8. & Plin. lib. 7. c. 5. Orphitum Clarissimum ciuẽ Vestilię virũ. & Cassiodorus in consulibus Ro. vbi dicit Traianũ & Orphitum fuisse Consules primo anno Neruæ, & Iulius Capitolinus in Antonino Pio Orphitum & ipsum præfectum vrbis, cum dicit, Successorem Viuenti bono iudici nulli dedit, nisi Orphito præfecto vrbis, sed petenti. Et in Antonino philosopho vel eundem, vel alium eius nominis, quem dicit fuisse adulterum Faustinæ vxoris ipsius Antonini, & tamen eum ad varios honores ipsum Antoninum promouisse. Et Aelius Lampridius in Commodo Antonino memorat Maximum & Orphitum Consules, atque etiam Orphitum & Ruffum, quibus Coss. factum est S.C. Orphitianum ab ipso Orphito ita dictum, vt scribitur in §.1. Instit. ad S. C. Orphit. Id quod fortè ansam præbuit nostris librariis, vt hîc etiam Orphitianum pro Orphitum scriberent. Sed & Trebellius Pollio & Cassiodorus in consulibus Roma. imperij in Secundo Claudio Orphitũ quoque Consulem cum Acinao Atticiano, aut vt alij scribunt, Antiochiano memorat, de quo etiam in l.2. C. de diuer. rescri. Et legimus alium Solenum Orphitũ Consulem fuisse cum Priscino, aut vt alij legunt Prisco, sub Traiano imperatore. & Apuleius lib. 3. Floridorum, Scipionem quendam Orphitum, & Galenus, vt id quoque obiter dicam, lib. 7. de compositione pharmacorum κατὰ γ νν, non semel, Orphitum quempiam *Orphitus medicus.* medicum. Ex quibus planè potes intelligere, super ea quæ ex Marcellino adduximus de hoc nostro Orphito, fuisse familiam Romæ antiquam & nobilem Orphitorum: ideóque & titulum illum Theodosiani Codicis ad Orphitum, verisimiliorem esse ac probabiliorem, quàm illum nostrorum Codicum, ad Orphitianum, cuius nomen non adeò frequẽs est: præsertim cum habeamus & aliam legem ipsius Constantij ad Orphitum, videlicet l.1. C. de quadr. præscrip. Ex quibus, ne & hoc interim prætermittam, planè liquet nostram hanc l. nõ esse parui momenti, quæ scripta sit ad Orphitum maximæ dignitatis ac vetustissimæ nobilitatis virum.

3 Denique quod ad nostrum titulum etiam pertinet, illud quoque te scire volumus, lector, illas *A.A. quid significent.* illius notas A.A. Augustos significare, sicut C.C. *C.C. item* Cæsares. Illę enim literæ singulares ponuntur, cum *Augusti. Cæsares.* sunt vnius imperatoris verbi gratia, Impera. Constan. A. & C. id est Augustus & Cęsar. De qua re loco opportuniori dicemus, videlicet in nostro tractatu primigeniorum, q. 17. in 4. opin. quo etiã in loco declaramus qui Augusti, qui Cæsares dicebantur. alterum enim altero maius est, & augustius, vt inibi videre poteris. Neque enim in huiusmo-

di rebus diutiùs immorari ducimus. Audi igitur nostram legem.

SI vnquam libertis patronus filios non habens, bona omnia vel partem aliquam facultatum fuerit donatione largitus, & postea susceperit liberos: totum quicquid largitus fuerat, reuertatur, in eiusdem donatoris arbitrio ac ditione mansurum.

PRAEFATIO.

Huius l. commendatio.

1 HAnc l. notab. simul & sing. dicunt Bar. & Salyc. hîc. Sed & sing. quoque Imo. in l. filio preterito, col. 11. vers. pro hoc etiam facit ff. de iniust, testa. & Barb. consil. 60. cuius initium est, illud adferam in medium, col. 5. versic. tertio faciat, lib. 2. & Soci. consi. 295. in causa contra filios, col. 3. ver. circa secundam difficultatem, lib. 2. & Franc. Curt. senior con. omnium primo, col. pen. & Ias. in l. cum acutissimi, col. 2. versic. eodem modo si quis. C. de fideic. & consil. 230. factum sic se habet, col. 1. versi. sed præmissis, lib. 2. & nouissimè Nicol. Eueraldus in locis legalibus, in loco à verisimili, col. 1. Ideoque eam commentandam interpretandámque duximus, præsertim cùm non admodum copiosè à multis hactenus vno in loco tractata fuit, vt non immeritò in mentem veniat illud Vergil. lib. 1. Aeneid.

Apparent rari nantes in gurgite vasto.

Quamuis vsus ipsius multum frequens sit, ac penè quotidianus, ob idque plenius attingi, tractarique debuit, ex sententia Pauli Iurisconsulti in l. legaui, ff. de liber. lega. quam approbat Barto. in l. post contractum, col. 1. ff. de donat. In qua re non eam commentationũ formulam sectabimur, à qua vel transuersum (quod dicitur) vnguem discedere nostris legum interpretibus veluti religio est. Nam statim primo loco ponunt summarium, quod appellant. Secundo notabilia, vt & ipsi vocant. Deinde glossarum interpretationem. Postremo alias quæstiones ad negotium pertinentes. Nos verò verba l. nostræ suo quæque ordine assumemus, quæ commentatione indigere videbuntur.

Quæ præmittuntur sequentiũ præstant euidentiorem intellectum.

2 Primò tantùm loco rationẽ l. nostræ & eius appẽdices adscribemus, quò cætera facilius intelligantur. Nã vt scribit Bald. in rub. C. de ser. fugit. sæpe ea præmittuntur, quæ sequentiũ præstant euidentiorẽ intellectũ. l. 1. ff. de orig. iur. & l. 1. ff. si cert. pet. Sed illud tamen primũ te admonitũ velim, lector amantissime, cũ has cõmentationes nostras adornassem ad prælum, ac non pauci Parisienses librarij, qui eas viris doctissimis iam ab hinc prope quinquẽnium videndas præbuerant, precibus ac pollicitis ingentibus à me efflagitarent sibi imprimendas cõmitti (neque enim præcipitare editionẽ, sed ex præcepto Horatij nonũ in annum differre animus fuit, quòd alias protestatus sum) ecce me incautũ, nihilq; tale

Febris quartana.

metuentem arripit febris quartana, morbus omniũ vt longissimus, ita grauissimus, etiam si eum sonticum esse negauit Iulianus noster, atque etiam, si diuis placet, laudauit Phauorinus: méque duos plus minus annos vexat, mẽbratimque veluti dilaniat.

Francisci Rip. docti in hãc leg. commẽtarij.

Interímque eduntur in eam ipsam l. nostrã, Franc. Rip. comment. & doctissimi quidem, & locupletissimi. neque enim alij ab eo viro edi potuerunt. Veruntamen ab hac editione nostra, postquã ita amicis meis visum est, non ob id destiti, nihil veritus, ne qui vtranque legerit, me compilationis alienæ hæreditatis insimulet: nam etsi eosdem vterque locos, vt res ipsa exigit sæpe tractamus, crassior tamen est inter nos quàm inter Piramum & Thisbem paries. Tu lector optime, lege & iudica.

Legis nostra ratio.

3 Igitur vt in scenam tandem prodeamus, Nemo nescit omnes prope legum interpretes huius legis rationem & veluti fundamentum ponere in amore affectúque parentum in liberos, quos si futuros sibi præuidissent aut cogitassent, ipsi verisimiliter aliis non donauissent, ne exteros liberis & posteritati suæ anteponere viderentur. Ob ídque censentur existimantúrque ea lege donasse, vt si liberos postea susceperint, irrita maneat donatio, ar. eius quod in nõ longè dissimili casu scribitur in l. cum auus. ff. de condi. & demon. & in l. cum acutissimi. C. de fideic. & in l. generaliter. §. vlt. C. de instit. & substit. Quibus cautum est, quòd si quis filium nepotémve hæredem instituerit, ac iusserit illum post mortem ipsius alteri restituere: hoc ita videtur intelligere, coniectura pietatis, si filius ipse aut nepos institutus liberos non reliquerit, nec videatur alienas successiones propriis anteponere. Quarum legum authoritate subnixus Bart. consil. 63. cuius caput est, proponitur quòd Ioannellus, col. 1. pulchrè & not. respondit videri præsumíque simulatã venditionem, quam quis alteri fecit de maiori parte bonorum certo quodam precio, quod se ante recepisse confessus est, quæ quidem bona emptor postea iure legati reliquit filio venditoris, prætermissis proprijs liberis. Neque enim inquit Bar. præsumendum est, si verè emisset, quòd extraneo reliquisset, sed potius suis ipsius liberis, ar. d. ll. Quòdq; in alio non minùs memorando casu traditur in l. ex facto, in princ. ff. de vulg. & pupil. substit. Qui filium impuberem mutum habebat, impetrauit à principe, vt muto substituere ei liceret, & Titium substituit: mutus autem ille filius recuperata valetudine post mortem patris vxorem duxit, ex eáque filium suscepit: rumpitur ea substitutio natiuitate filij. nec enim verisimile est, aut patrem, qui impetrauit, aut principem, qui permisit, de hoc casu cogitasse, vt eum qui postea nasceretur, exhæredaret. Et in l. pen. ff. de iure codicil. vbi qui vnicum filium suscepit, quædam in codicillis reliquit, postea alium filium suscepit, prior filius pro virili relicta soluere compellitur, non etiam natus post codicillos. Et in l. 3. ff. de inoffi. testa. vbi si quis post conditum testamentum filium susceperit, nec ei testamentum mutare licuerit morte inopinata præuento, intelligitur postremum filium cum cæteris ante testamentũ natis pro virili instituisse. quam l. sing. dicit Bald. ibi. Huc quoque respicit tex. in l. sicut certi, & in l. cùm vel in vtero, C. de testa. milit. vbi præteritio filij posthumi vel iam nati scienter à milite facta, pro exhæredatione est, ideóq; valet testamentũ. At si ignoranter facta fuerit, quoniam filium mortuum falso rumore putabat, aut vxorẽ prægnantẽ nesciebat, minimè valet testamentum, tanquam sit verisimile, non alios eum instituisse, quàm liberos, si eos habere, aut habiturũ se fuisse cogitasset. Et quod pulchrè scribitur in l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. quòd si pater dotans filiam, quam vnicã habebat, pactus sit dotẽ fratri suo, quem hæredẽ sibi destinauerat, restitui, si sine liberis filia moreretur, & ipsa postea liberos suscipiat, dos illis, non fratri ex mente patris restituenda est. Ex quo not. Bald. in 5. not. præsumi hominis mutatum consilium, propter liberos postea susceptos, quod dicit esse mente tenendum. Et postea in fin. trahit post Guliel. Cu. in ar. ad quæstionem de eo, qui cùm nullos haberet filios, quædam tradidit fratri, aut alteri coniunctæ personæ, vt talis donatio reuocetur susceptis postea liberis. Sed & Albertus ibi ex eo text. dicit, quòd si quis nullos habens liberos quædam emat, aut aliàs acquirat nomine fratris, si postea ei nascuntur liberi, reuocantur huiusmodi conquæstus ad commodũ liberorum. Quin generalius gloss. not. ex illo tex. asserit id esse seruandum, licet non sit dispositum, quod verisimile est fuisse dispositum, si id quæsitum fuisset. de quo postea latissimè tractabimus versic. 56. incip.

56.incip.inter tam multa.vbi videre poteris. Denique huc spectat & tex.in c.1.titul.de duob.fratrib.à cap.inue.quem ibi not.Bal.& hinc occasione sumpta dicit sing.text.in d.l.tale pactum.§.vlt.vti etiam facit in d.l.cùm acutissimi, col.1. & in rub. extra de pact.col.vlt.versi.transfertur pactum.

4 At hîc in nostra l.vt ad eam tandem veluti longo postliminio redeamus, verisimile est donãtem, si donando interrogatus fuisset,aut etiam vltro cogitasset de futuris liberis,aut nõ omnino donauisse, aut si donasset, eandem legem donationi, vt suprà diximus,apposuisse,si liberos non susciperet: alioquin ad eos, si quos posthac habere contingeret, perueniret quod donatum est.Nam filios ad parentum bona naturæ simul & parentum ipsorum votum admittit.l.scripto.in fi.ff.vnde lib.& l.de emancipatis.C.de legit.hæred.& omnia quę nostra sunt, liberis nostris paramus.l.pen.§.pen.ff.de bonis libe. cum aliis multis,quæ haud multo pòst adferemus. Vnde & illud Homeri lib.Iliad.5.

Βῆ δὲ μετὰ ξάνθοντε θοωνά τε φαίνοπος υἷε
ἄμφω τηλυγέτω. ὁ δ' ἐτείρετο γήραϊ λυγρῷ.
υἱὸν δ' οὐ τέκε τ' ἄλλον ἐπὶ κτεάτεσσι λιπέσθαι,
ἔνθ' ὅγε τοὺς, ἐνάριξε, φίλον δ' ἐξαίνυτο θυμὸν
Ἀμφοτέροιν, πατέρι δὲ γόον, καὶ κήδεα λυγρά
Λεῖπ', ἐπεὶ οὐ ζώοντε μάχης ἐκνοστήσαντε
Δέξατο, χηρωσταὶ δὲ διὰ κτῆσιν δατέοντο.

Quibus apertè insinuat Homerus diuini ac humani iuris peritissimus,bona parentum filiis destinari ac deuoueri, eósque admodum angi ac cruciari, si extraneis illa relinquere cogantur. Ex quo etiam laudatur Hadrianus imperator, qui, vt tradit Spartianus, ignotorum hæreditates repudiauit:nec notorũ accepit,si haberent filios.Et Domitianus alioqui pessimus imperator,relictas sibi hæreditates ab his quibus liberi erant, nõ recepit,vt testis est Suetonius in vita illius, c.9. Vt iam non mirum videatur,si Antoninus Pius imper.optimus hæreditates quoque eorum qui filios habebant repudiauit, auctore Iulio Capitolino in vita illius. Et si Pertinax professus sit nullius se aditurum hæreditatem,quæ aut adulatione alicuius delata esset,lite perplexa,vt legitimi hæredes,& necessarij priuarentur.

5 Sed antequam vlterius progrediamur, illud dicere voluimus,hanc quam diximus rationem huic l.inter plerosque omnes assignasse Accurs. Bald.& Ang.hîc.Dy.Bart.Bald.Imo. & Paul.Cast.in l.Titia Seio. §.imperator. ff.de legat.2.Old.consil.238.hoc exordio, cum mulier donatrix. & consil.278. licet quantum ad claustrales,col.2.versi.ad tertiam quęstionem.Iac.But.Bartol.Ang.& Raph.Fulgos.in l.si totas.C.de inoffi.donat.Cyn.Bar.& Bal.in l.1.C.eo. tit.de inoffi.donat.Bart.in auth.ex causa.& ibi quoque Alex.& ferè omnes.C.de lib.præte.Bald.cons. 67. quidam Franc.col.2.lib.5.Ang.in §. siue igitur, in auth.vt cùm de app.cogn.Imo.in c.cùm contingat,char.vlt.versic.attende tamen quia dixit, de iureiur.& in c.vlt.col.2.& ibi quoque Panor. de donat.Rapha.Fulgo.consil.65.Titius coniugem,col.1. Paul.Castren.cons.434.quod incipit respondeo per ordinem,in 2.dubio.lib.1.& consi.435.cuius principium est,super hoc puncto,in prin.lib.2.Rom.cõsi. 26.incip.pro decisione eorum, col.2.versi.secunda fuit. Pet.Ferr. in tit.for.libel.quo agit.pro donat.in verbo,irreuocabiliter,col.3.vers.patet ergo ex præmissis.Alex.consil.71.cuius caput est, consideratis his, post prin.lib.4.Barb.in repet. l.cùm acutissimi. col.4.versi.quintò facit,& versi.7.faciat,& alibi sæpe.C.de fideicom. Corn.consil.11.quod incipit, in præsenti consultatione,col.3.ver.nec videtur refragari,& iterum col.9.versi. insuper si prædicta,lib.3. & consi.194.cuius exordium est,videtur in præsenti consultatione, col.1.eod.lib.3.& consil.206.viso suprædicto themate,col.7.versi.sed circa portionem, eo.lib.3.& cons.30.incip. in hac consultatione, col. 2.vers.his tamen non obstantibus,lib.4. Soc.consi. 147. hoc initio,visa facti contingentia, col.5.versic. circa tertiã,lib.1.& cons.126.incip.visum fuit, col.3. & alibi sępe in eo.con.lib.3.& cons.93.cuius principium est,testamentum præmissum,col.4.versi.prętere interpretatio.& iterum col.5.vers.sexto loco, lib.4.Ias.consi.154.in causa mota per Iac.col.2.lib.2. & consi.230. factum sic se habet, col.3. eod.lib.3.& ferè omnes doctores(quod iam supra diximus) de hac re loquentes.

6 Hinc dicunt plerique omnes,quòd donatio ab eo facta, qui caret liberis, intelligitur habere tacitã hanc conditionem, si donans non susceperit liberos: vel vt reuocetur, si donans postea liberos susceperit. Et propterea si aliquos suscipiat, existente conditione, reuocatur donatio ex hac l.nostra. Ita nuncupatim voluerunt Bar.Albe.& Bal.in vtraque lec.hîc idem Bar.in d.l.1.col.2.C.de inoffi.donat.& in dict.l.si totas, & ibi quoque Ang. Fulg. & Paul. Cast.eo.tit.Oldr.in duobus consi. supra alle. Ioan. And.in add. Spec.titul. de dona. col.2. Iaco.But.& Bald.in d.l.Titia Seio.§.imperator.ff. de leg.2.idem Bal.in d.l.cum acutissimi,col.1.C. de fideic.& cons. 215.punctus quidam donauit. l.5.Col.in d.c.vlt.col. pen.vers.sed nunquid ille.de dona.Rom. consi.194. incip. in proposita quæstione.col.3.versic.secundo quia præsens,& col.seq.versi.nec secundo refragatur.& consil.269.non est dubium,in prin.Pau.Cast. d.cõs.335.lib.2.Pet.Ferr. quo loco nuper citauimus. Corn.d.consi.11.col.9.lib.3.& d.consi.194.col.1.eod. lib.3.& d.consi.30.col.2.lib.4.Barb.in repe. d.l.cum acutissimi,col.42.versi.nota quòd cons. Fran.Aret. cõsi.24.quatuor dubia,in primo dubio.Soc.in rub. ff.de lib.& posthu.col.4.versic.sed cogita,& consil. 225.visa prædicta,col.vlt.lib.2.Ias.consil.171.viso instrumento,col.1.lib.4.

7 Sed vt redeamus ad amorem & affectum parentum in liberos,qui l.nostræ veluti basis est, habes de eo præter eos tex.quos suprà adduximus,& alios,videlicet in l.nam & si parentibus.ff.de inoffi. testa. ibi, propter votum parentum, & naturalem erga filios charitatem.Ex qua dicit Bald.in l.ædem. col.3.versi.quid de patre.C.loca.quòd quemadmodum quis potest expellere colonum à domo,si eam suis vsibus necessariam probauerit,ita & si filio necessaria fuerit.Et optimus tex.in l.isti quidem.§.vlt. ff. quod met.caus.vbi dicitur nihil interesse,an in se quis veritus sit, an in liberis suis: cum pro affectu parentes magis in liberis terreantur, quàm in seipsis.Ex quo not.Accu.quòd pater plus diligit filium quàm seipsum:sicuti etiam asserit Latinus Pacatus in Panegyrico, quem Theodosio dicit.Instituente, inquit, natura, plus ferè filios quàm nosmetipsos diligimus. Et apud T.Liuium lib.3. ab Vrbe cond. Verginius constanter asserit sibi vitã filiæ suæ chariorem fuisse,si liberè ac pudicè viuere licitum fuisset.Aristoteles autem lib.8.Ethic.cap.12.Aequè,inquit,parentibus vita liberorum chara est atque sua. Illius autem l. authoritate subnixus Alber. Gan. in tracta.malefi.tit.de quæst.& torm.col.2.versi.nunc videndum est,monet vt si pro quopiam delicto torquendi sint pater & filius, primùm torqueatur filius in cõspectu patris, quò pater ipse citiùs verum profiteatur, vt qui magis timeat in filio, quàm in seipso,per d.l.isti quidẽ. Quod & idem tradit Guido Suza.in tract.de tormen.col.3.versic. quo ordine, & iisdem quidem verbis, vt hinc possis intelligere alterum ab altero desumpsisse. Et id quoque voluit Bonif. Vitel.in tract.malef. tit.quali.sit fienda tortura.Ang.Aret.in tract.eiusdem tit.in verbo, fama publica.col.34.vers.nunc videamus.& Alber.

in rub.C.de quæst.col.2.versi. quid si torquendus. & Hipp.Marsi.in l.1.in princ.col.pen.ff.de quæst.§. inauditum.col.2.versi.item adeò sunt vera.ff.de sicar. Ex illo item tex.tradit Innoc. in c.cùm locum. extra de sponsal. quòd sicut metus in persona sua vitiat matrimonium,per illum tex.ita & in persona filij.& sequitur Card.Alex.qui dicit ita teneri communiter, ibi,col.vlt.versic.succedit quæstio.Sed & eodem tex.suffulti Riminal.& Alcia.in l.transigere. C.de pact.scripserunt, quòd cùm in pœnis sanguinis,non etiam in cæteris liceat transigere,vt ibi cauetur, ea scilicet ratione, quòd permissum est cuique quoquo modo sanguinem proprium redimere.l.1.ff.de bo.eorum qui sibi mor.consc.Certè si filio accusato pater iudicium ac defensionem susceperit: is æquè transigere poterit, ac si suam ipsius vitam & sanguinē redimeret. Nam & apud Quintilianum,si is est,declamatione sexta,pater ille proclamat, O quàm graue est mori: quantò grauius, quòd ego viuo superstes filij mei.

8 Et hæc quidem huiusmodi exemplo comprobantur. Accusabantur pater & filius homicidij,certum enim erat alterum eorū id facinus perpetrasse, sed vter id fecisset,incertum.Carolus secundus imperator iussit filium suspendi:quod intelligens pater,vt filiū à morte vindicaret, ac in se pœnam conuerteret,sponte crimen confessus,ideòque suspensus est liberato filio, vt retulit è nostris Andr. Iser. in c.1.§.publici latrones,ad finem tit.de pace tenen. & Barb.qui illum citat,loco tamen non designato, in repe.c.Raynaldus, col.43.& seq.de test.& in c.in præsentia,col.37.de prob.& in c.1.col.2.de commo. & in repetit.l.cū acutissimi.col.23. C. de fideicom. & Paris à Puteo in tractat.de syndicatu, char. pe.& Ias.in repe.l.si is qui pro emptore,col.42.ff.de vsuc. & Matth.afflict.in constit. Siciliæ,incip.pacterenorum,col.pen.versi.secunda ratio.& Hippol.Marsil. in l.1.col.penu. ff. de quæst.& in l.inauditum.col.2. versic.item adeo.ff.de sicar.Ideo Bal.in l.1.in fi.C.si rect.prouin.in 2.lect. dicit quòd confessus per torturam filij dicitur confessus in tormentis. Nec desunt alia quoque patrū exempla, quos non piguit suæ vitæ iactura liberorum vitam redimere:quando & apud Quintilianum,aut quisquis is fuit,in declamatione 11.cui titulus est, Diues accusatus proditionis.Cùm filij pauperis ad suppliciū peterētur, pater sese obtulit, illos vicaria, & vt loquitur Virgilius, alterna morte seruaturus. Quod qui miretur, non habet liberos, vt in ea ipsa declamatione scribitur.Tanquam scilicet id sit commune naturaléque omnibus parentibus.Súntque item plurima aliorum exempla,qui filiis suis superstites esse non sustinuerunt. Ex quibus duo hæc memorabilia subiiciemus. Gordianus senior,cuius multas leges in nostro C.habemus,audita morte filij,laqueo vitam finiuit,vt tradit Iulius Capitolinus.Sed multis ante seculis Aegeus Theseo filio nauiganti in Cretam iusserat, si confecto Minotauro reuerteretur incolumis,albis velis vteretur.Theseus autem præcepti paterni oblitus, cum rediret, nigrum velum tetendit.

At pater, vt summa prospectum ex arce petebat,
Anxia in assiduos contollens lumina fletus:
Cùm primùm inflati conspexit lintea veli,
Præcipitem sese scopulorum è vertice iecit,
Amissum credens immiti Thesea fato.

Hi enim sunt versus Catulli in nuptiis Pelei & Thetidis.Et hæc etiam historia recensetur à Virgilio,si is est,in Aethnæ montis descriptione, & Plutarcho in vita ipsius Thesei. Tradunt autem Solonem virum cōstantissimum ac sapientissimum, vt qui vnus fuit ex septem, cum Thales & ipse vnus ex illis,hominem quempiam subornasset,qui ei renuntiaret filium ipsius mortem obiisse, cæpisse caput cædere,miserādisque vocibus ac querelis omnia complere:& fortè mortem sibi consciuisset,nisi Thales ipse confestim ei cōmentum aperuisset.De qua re & Plutar. in vita illius. Sunt & parentes, qui filios in exilium secuti sunt, veluti sine illis viuere non possent. Rutilia enim,vt tradit Senec.in lib.de consol.ad Albinam,filium secuta est in exilium, & vsque eo constricta fuit indulgentia, vt mallet exilium pati, quàm desiderium: nec antè in patriam, quàm cum filio rediit. Id quod magis in fœmina mirandum est,quæ libertatis amantior est; vt in legibus nostris Connubialibus planè ostendimus.

9 Sed ad nostras leges reuertamur.In l.vlt.in prin. C.de cura.furio.hæc verba adscribuntur. Quis etiā talis affectus inueniatur extraneus,vt vincat paternum? A quibus nō longe abest,quod scribitur in l. quidā cum filiū.ff.de hæred. institut.vbi Accursius non semel,atque etiā Ange.ex eo no.non posse filium inuenire meliorē amicum quàm patrem.Sed Sed & ex eodē Bal.in l.precibus,col.11.versic.3.hoc probatur.C.de impu.& ali.subst.tradit,quòd si amicus amico vult bona,quod est dictum Aristo.lib.8. Ethic.c.2.& iterum 7. quibus locis ostendit esse veluti adagium,sæpe & ab eodem Bal.citatum,Certè multò magis pater filio: ob idq; censet substitutionem à patre factam filio impuberi,interpretandam in dubio esse directam potius quàm fideicōmissariā:qua etiā,inquit,in dubio pater ratione naturalis affectionis præsumitur filio prouidere, non eum grauare,per alia quędam iura.& idem iisdem prope verbis respondit ipse Bal.consi.423.verba testamenti,lib.1.& consil.35.pater filio suo, col.1.lib.2. Ex illa quoque l.dicit idem Bal.in c.per tuas,col.2.extra de probat. quòd melior amicus mundi est pater.sunt enim verba ipsius:id quod etiam ex ea.l.dicit Bald. ipse consi.294.incip.dicta particula,ad fi.lib.5.Adde & tex.in l.Paulo Callimacho.§.Pomponius,iuncta glo.ff.de leg.3.ex quo not.Bal.in d.l.precibus,col.5. versi.quid ergo si petiit non idoneos. C.de vulg.& pupil.quòd ardor amoris paterni materniq; est inæstimabilis, quod ex eo repetit Maria. consil.9. prosequendo ordinem,col.4.versic.20.probatur.& Fran.Curt.senior consi.47. super controuersia,col. 3.versi.transeo ad secundum.Ex eóque tex.respondit Bald. in pulchro casu, consil.137. per relictum, lib.4.interpretandum largè plenéq; legatum quoddam à patre relictum filio.Sed & ex eo asserit Bald. in cap.super eo, post prin.de testi.quòd quis diligit honorem & incrementum suæ prolis etiam ardenti desyderio.Ex eo quoque idem Bald.consi.320. Ser.Petrus, in fi.lib.1.dicit ardentem esse parentum amorem in liberos. Adde, inquam, text. in l.nec in ea.ff.de adul. ibi, pietas patris consilium capit pro filiis. & in l.si filius, & quod ibi dicunt Accurs. & Bald. C.de patri pot.& in l.1.§.taceat, ibi, naturalis stimulus parentes ad liberorum suorum educationem hortatur.C.de rei vxo.acti.& in §.vlt.Instit.de noxa.ibi, quis enim patiatur filium,&c.& in l.pen. §.Iulianus,ibi,affectu enim propensiore magis,&c. ff.quod fal.tut.au.& in l.amicissimos.§.Lucius,ibi, contra naturales stimulos. ff. de excu. tuto. Cuius authoritate scribit Bald.in authent.ex causa, col.7. versi.secundo accipio.C.de liber.præter. quòd qui naturalem erga liberos charitatem non curat,videtur habere morbum cerebri. Et in l.propter insidias,ibi,pietas & ratio naturalis animi.C.qui accu. non pos.Cuius arg.scribit Bald.in dicta l.precibus, vbi suprà, quòd si mater petiit non idoneos tutores filiis, censetur non dolo, sed bona fide fecisse. Sed & illam expendit Cyn. super ea, ad naturalem parentum pietatem,quæ & liberis aduersus se peccantibus parcit.

10 Cuius

10 Cuius etiam rei memorabile nobis exemplum reliquit Dauid ille, alioqui affectuum minimè sequax. Nam cùm Absalon filius primùm quidem Amon etiam ipsius Dauidis filium insidiis interceptum necasset, deinde & cum patris pellicibus foedè congressus fuisset, postremò & patrem ipsum & regno & vita priuare neruis omnibus cōtendisset: illius tamen mortem pater, cui hæc omnia erant compertissima, adeò flebiliter, ne muliebriter dicam, deplorauit, vt sese totum huic affectui permittens, in hanc lachrymabilem vocem proruperit, Fili mi Absalon, Absalon fili mi. Quis mihi tribuat, vt ego moriar pro te? vt scribitur 2.Regum 18.c.& meminit etiam Cyn.ipse in d.l.propter insidias, vbi & subdit alia pleraque exempla huius paternæ pietatis à Valerio Maximo fuisse prolata, lib.5.tit.7. Inter quę illud retulit de Seleuco, qui cessit filio vxorem Stratonicem, quam is miserè deperibat. quod & ab Appiano in eo libro, qui Syrius inscribitur, & Plutarcho in Demetrio, & Galeno lib.1.prognostic. Hippocr. c.7.iterumque lib. de præcognitione c.6. relatum est, & affatim descripsimus in nostro Tractatu nobilitatis, c.31.nu.51. Id autem assignat Erasmus in Apoththegmatis Demetrio: sed is memoria lapsus est, ob id fortè, quòd Plutarchus in vita ipsius Demetrij hanc historiam describit. Quis igitur, vt redeamus, miretur Artaxerxem regnum Persarum Dario filio cessisse, quòd nihil sibi ablatum existimaret, quod in filium contulisset, synceriusq; gaudium in procreatione capturū, si insignia maiestatis suæ in filio conspiceret, vt tradit Iustinus in initio libri decimi. Et Ptolemæum illum primum Aegypti regem, qui regno publicè filio tradito, omni regno pulchrius regis esse patrem dicebat, apud eundem Iustinum lib.16. Et potiùs non execretur Herculium Maximianum, qui cupidine resumendi imperij, quo se antè abdicarat, nixus est filium Maxentium à Prætorianis militibus Augustum nuncupatum imperio deturbare, vt tradunt Eutropius rerum Romanarum libro 3.& Socrates apud Cassiodorum historiæ tripartitæ libr.1.cap.4. Non item adeò mireris Hadrianum imperatorem, quòd eum in insulam deportauerit, qui filium necauerat, quòd nouercam adulterasset, vt scribitur in l.diuus.ff.ad leg.Iul.de parricid.

11 Sed & huc respiciunt tex.in l.cùm pater.§.mando.ff.de legat.2.vbi ita scribitur, mando filiæ meæ pro ipsius salute sollicitus. & in l.patrem.ff. quæ in faud.cred.& in l.quod & lex.§.si eum quis.ff.de lib. hom.exhi.& in l.si mater, ibi, per coniecturam maternæ pietatis. C.de inoffic.testa. & in l.1. §.taceat, versic.sileat.C.de rei vxor.actio.& in d.c. super eo. de testib. & in cap.afferte, de præsumpt.vbi recensetur illa 3.Reg.3.cap.historia de matre, cuius commota sunt viscera, cùm Salomon iussisset infantem diuidi. Ex quo not.Bal. & post eum Felyn.quòd sicut confessio siue renuntiatio litis facta metu tormentorum suiipsius non nocet.l.1.ff.de quæstio.ita metu tormentorum filij.Nec mirum, si inibi commota fuerint matris viscera. Nam & apud Esaiam cap.49. clamat dominus, Nunquid obliuisci potest mulier infantem suum, vt non misereatur filio vteri sui? Et quod præterea voluit.glo.in l.si filius.in fi. & ibi Bal.in vtraque lect.C.de pat.pot.& idem Bal. in d.c.per tuas.col.2.extrà de prob. quòd amor parentum abscōdi non potest. Et quod etiā respondit Marianus consi.53.magnifice capitanee, quòd quis non dicitur liber relaxatus è carcere, qui cogitur relinquere filium pro obside, prout illum refert & sequitur Fely.in d.c.afferte.col.2. & Hippo. Marsil. in l.1.char.1.nu.6.C.de rapt.virg.& in l.inauditum, statim post prin.ff.de sicar.& sing.160.pater & filius. & Bartho.Chassa.consil.14.Christianissimus, col.5. versi.secundò coniecturatur.& iterum consi.67.ad primum dubium, col.8.versic.stringo & vlteriùs. Illud tamen cōsi.Maria.reperire non potui. Faciunt huc & multa quæ latè in eam rem congerit Alex. consi.52.incip.hanc dubitationem, colum.antepe. lib.4.& Barb. in locis prope infinitis, ex quibus satis erit ea designasse, quorum nunc in mentem venit.ea sunt in dict.cap.Raynaldus, quo loco nuper citauimus, & in repetit.d.l. cum acutissimi, in multis locis.C.de fideicom.& consi.29.illud afferam in medium, col.2. lib.1. & consil.48.quod est eiusdem initij, col.vlt.eo.lib.1.& consil. 9.præclarè scribitur, col.1.lib.2.& consilio 20. illud afferam in medium, col.5.eod.lib.2. & consil.60. quod est eodem exordio, col.5.eod.lib.2.& consi.81.præclarè & luculenter, col.3.lib.4. & consil.88. sapienter scribitur col.1. eodem libro 4. Et vbique ferè aduocat, sicuti etiam Alexand.dict.consil.52. illud Virgilianum lib.1.Aeneidos, quod nos in argumentum huius nostræ l. assumpsimus,

Omnis in Ascanio chari stat cura parentis.

Multa item de huiusmodi parentum amore aggregauit ex antiquioribus Oldr.cōs.95.ex forma istius, col.2.& Maria. d.consil.9. col.4.& iterum consi.23. circa prædictā, col.5.versi.& sic prædicta. Sed multo plura Socin.huius filius, consi.26.cùm super, lib. 4. vbi ex eo not. interpretatur mentem cuiuspiam testatoris, vt ibi omnibus videre est in promptu.& nouissimè Ludo. Gomessius in §.actiones autem, col.3.versi.secunda regula.Instit.de actio. Ex externis autem scriptoribus Plutarchus vir in omni doctrinarum genere excellentissimus, librum peculiarem de ea re scripsit hoc tit. περὶ τῆς εἰς τὰ ἔκγονα φιλοστοργίας, id est, de amore parentum in liberos, ex quo poteris assumere quæ tibi videbuntur: & Rabbi Moyses Aegyptius lib. perplexorum 1.cap.6. dum rationem reddit, cur lege Mosaica prohibetur parentem & filium vno die decollari. Et è recentioribus Baptista Fulgos. memorabilium lib.5. tit.7. qui est, de parentum indulgentia in liberos. Nec tamen prætermittam quod apud Euripidem Andromache filium suum vocat vitæ oculum. *Filius vitæ oculus.*

εἷς παῖς ὅδ' ἦν μοι λοιπὸς ὀφθαλμὸς βίου.

Nec quod scribitur de Iacob illo sanctissimo patriarcha Geneseos 37. Scissisque vestibus, indutus est cilicio, lugens filium suū multo tempore. Congregatis autem cunctis liberis eius, vt lenirēt dolorem patris, noluit consolationem accipere, sed ait, Descendam ad filium meum lugens in infernum. Quodque plerique, & inter hos Bar.noster in l.libe rorū, col.1.in 4.not.ff.de verb.signif. Alber.in l.Gallus.§.instituens, col.2.ff.de lib.& posthu.& in 2.parte statuto.q.107.item in statutum loquens de filiis, col.2. & Bald.in l.maximum, col.4.vers.prætereà filius.C.de libe.præter.& in l.vlt.in fi. C.de verb.sig. & in c.quæ in ecclesiarum, col.vlt. extra de constit. & in c.1.§. & quia vidimus, col.3.versic.& dic quòd filius, titu.qui feudum dare possunt.& consi.487.in isto puncto, post princ. lib.2. & consil.441. ad euidentiam prçmittenda sunt, in fi.lib.3.& Raph.Fulg. consil.159.Seius & Aurelius, col.1.in fin. & Cepola causarum ciuilium cōsi.7. punctus quæstionis, col. 4.versic.item hoc probatur.& Alex.consi.1.perspectis verbis testamenti, colum.pen.versic.primo casu, libro 1.volunt filium ita ab amore dictum, quasi φίλιον, ob ingentem illum amorem parentum: verùm syllaba repugnat. Ideo alij, vt hoc in transcursu dicam, à Græca voce υἱός dictū malunt, quæ filium significat, addito scilicet ex more Aeolico digāmate Fυιός sicuti Fελένην ἔλενη dixerunt. Nam & Aeolico sermoni Latinū esse simillimum tradit Quinti. lib. oratoriarum institutionum 1.c.10. Et quod item à nonnullis traditur. l.vlt.C.de pact.qua improbatur *Filius ab amore dictus.* *Latinus sermo Aeolico simillimus.*

pactum filiorum de successione parentum, ne inducatur votũ captandæ mortis, non habere locum è diuerso in pactis parentũ de successione liberorum, quia licèt interdum filij insidientur vitæ parentum, vt dicit gl.ind.l.vlt.quę allegat tex.optimũ in §.pen.Instit.quod cum eo.& est etiam tex.in d.l. propter insidias.C.qui accus.nõ poss.& in §.mater. in auth.de nupt. Et illud Ouidij, lib.1.Metamorph.

Filij vitæ parentum interdum insidiãtur.

Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Nõ parentes filiorũ.

Nusquam tamen repertum est parentes vitæ filiorum insidiatos fuisse. In qua sententia fuere vterque Deci.& Lancel.& Philip.in d.l.vlt.Quanquam Bald.Saly.Paul.Cast.Alex.& Hiero.Cagno.in repetitione illius, aliud opinantur. Nam quamuis, inquiunt, cesset illa ratio insidiandi, non tamen cessat alia generalis posita in fin. illius l.quoniam scilicet non licet pacisci de bonis viuentis citra illius voluntatem. Et ita omnes concedunt ingentem illum parentum amorem in liberos.

Vxoris amor cæteros vincit.

12 Sed vt redeamus, quid quòd licèt amor vxorius cæteros omnes superare videatur propter illud Dei Opt.Max.oraculum, Relinquet homo patrem suum, & matrem, & adhærebit vxori suæ, & erunt duo in carne vna, quod scribitur Genes.2.& repetitur Matth.19. Marci 10. & ad Ephes.5. vt iam possis intelligere maximum habere momentum, quod tam frequenter sacræ literæ inculcant, ac repetunt. Vt interim omittam, quod adolescens ille Zorobabel lib. Esdræ 3. cap.4. eleganter proposuit, Homo patrem suum relinquit, qui enutriit illum, & suam regionem, & ad mulierem se coniungit, & cum muliere remittit animam, & neque patrem meminit, neque matrem, neque regionem. Et paulò pòst, Diligit homo vxorem suam, magis quàm patrem aut matrem. In quam etiam sententiam est illud Homericum lib.13.Iliados,

εἰς εὐνὴν φοιτῶν τε φίλας λήθοντε τοκῆας.

Quo planè significatur virum & vxorem parentum charitatem præ coniugali obliuisci. Ex quo illud Propertianum lib.4.

Omnis amor magnus, sed aperto in coniunge maior.

Cedit tamen amori parentum. Vir non diligit vxorẽ plusquam filium.

Quamuis, inquam, vt hoc repetam, amor vxorius omnibus maior esse dicatur, hîc tamẽ tantus amor cedit amori parentum in liberos, si credimus Accursio, Barto.& Ange. egregiis legum doctoribus. Illis quidem in l.Lucius.de vulga.& pupil.substitutio. huic autem in consi.144.cuius caput est, ad primum, col.1. quibus locis asserunt non esse verisimile virum diligere vxorem plusquam filium, allegant Barto.& Ange.in dict.l.cùm acutissimi. C.de fideicõmis.& l.generaliter.Cod.de instit. & substit. quæ quidem leges loquuntur in casu huic nostræ l.proximo, vt suprà in princ.diximus, quamuis de vxore non loquantur: hoc tamen not. ad id quod dicemus infrà in glo.in verbo libertis, in vlt.q.vbi hoc plenius attingemus.

13 Et vt intelligas hunc parentum amorem à natura proficisci, esseque communem omnium animantium, audi quod scripserit diuus Ambros.lib. Hexameron 6.c.4. Natura hoc bestiis infundit, vt catulos proprios ament, fœtus suos diligãt. Et paulò pòst, Quæ fera pro catulis non ipsa potissimum se offerat morti? Quæ fera fœtus suos, innumeris licet obsessa cuneis armatorum, non suis visceribus tegat? ingruat licet telorum seges, illa tamen paruulos suos muro sui corporis septos immunes præstat periculi. Hæc ille. Cui planè concinit Homerus ille sagacissimus omnium rerum explorator, comparans Menelaum inter confertissimos hostes pugnantem pro Patroclo, matri quæ pugnat pro vitula, quam primum peperit. Huius carmen est statim in initio lib.17.Iliados,

ὐ δ' ἔλαθ' ἀτρέος υἱὸν ἀρηΐφιλον μενέλαον
πάτροκλος τρώεσσι δαμεὶς ἐν δηιοτῆτι.
Βῆ δὲ διὰ προμάχων κεκορυμένος αἴθοπι χαλκῷ
ἀμφὶ δ' ἄρ αὐτῷ βαῖν', ὥς τις πὲρ πόρτακι μήτηρ
πρωτοτόκος κινυρὴ οὐ πρὶν εἰδυῖα τόκοιο.

14 Sed & longiùs id prosequitur Apollonius Tyaneus apud Philostratum in vita ipsius lib.2.vbi planè ostendit id quòd diximus, scilicet naturalem esse omnium animalium amorem in fœtus proprios. Nam elephantes flumen quodpiam transeuntes, suos pullos deferunt, vinculis, ne fortè cadant, eos complexi. Vrsi licèt feritate cæteras beluas superent, pro catulis tamen omnia faciunt. Itidem quoque faciũt lupi, rapinis tamen intenti. fœmina enim partus custodit, masculus autem pro catulorum salute cibos ad ipsam defert. Itidem etiam pantheræ faciunt, quæ propter caliditatem matres fieri gaudent, & tunc maribus dominari volunt, ac domui præsidere: mares verò patienter omnia sustinent propter catulorum amorem. Leænæ autem sentientes se ex pardorum concubitu grauidas esse, in montes confugiunt, pariunt autem maculosos catulos, quos ideo in densissimis syluis occultatos nutriunt, simulantes venationis causa à maribus abesse. Leones enim si fortè viderint, eos lacerant. Quòd si leonem catulos habentem quis inueniat, animaduertet ipsum pro catulis toruè aspicere: venientémque sese ad pugnam parare. Tigris quoque insigni crudelitate animal ad naues vsque procedit catulorum repetundorum gratia, illisque receptis cum gaudio abit. quòd si catulis ablatis abeuntem nauem aspiciat, mœsta in littore vlulat, quandoque etiam ob doloris magnitudinem moritur. Aues quoque videmus pullorum causa multa facientes, velut aquilas, ac ciconias, quæ nunquam nidos extruunt, quin lapides illis imponant. Hæc quidem à se aquilinum vocatum, illa verò lychnitum appellatum, propterea quòd facem adhibẽt, vt oua fœtũ producant, & serpentes nidis non appropinquent. Quòd si maritimas etiam belluas consuleremus, nemo admirabitur delphines suaptè natura benignos amare suos fœtus. Balenas autem & Phocas, & cætera quæ fœtus viuentes edunt, nemo contrà non admirabitur. Cùm ego, inquit, in Aegis insula viderim Phocam à piscatoribus comprehensam, mortuum filium, quem in carcere, vt sic dicam, pepererat, ita deplorare, vt triduò à cibis abstinuerit, quãuis omnium beluarum voracissima sit. Balena autem faucibus filios abscõdit, si quando maiorem beluã fugere eos contigerit. Vipera etiam visa est serpentes, quos peperit, lingua lambere, & quasi expolire. Cúmq; damis, cui Apollonius hæc recitarat, ex his laudare se dicebat illud Euripidis, Omnibus profectò hominibus filij sunt anima. Confestim subiunxit Apollonius, id sibi scitè & sapienter dictum videri, sed veriùs multo & sapientiùs Euripidem dixisse, si de omnibus animalibus eandem protulisset sententiam, in hunc modum, Cunctis animalibus filij sunt anima. Hæc Philostratus. Cui in eo quod de vrsis dicit, subscribunt sacrę literæ. Nam 2.Reg.17. c.Amaro, inquiunt, animo, veluti si vrsa raptis catulis in saltu sęuiat. Et Prouerbiorum 17.item c.Expedit magis vrsę occurrere raptis fœtibus, quàm fatuo confidenti sibi in stultitia sua.& Oseæ 13.c.Occurram eis quasi vrsa raptis catulis. Quo in loco Hieronymus, Aiunt, inquit, qui de animalium scripserunt naturis, inter omnes feras nihil esse vrsa sæuius, cum perdiderit catulos. Sed & ei quod de leone traditum est, adstipulatur Homerus hæc scribens lib.Iliad.17.

εἱστήκει ὥς τίς τε λέων περὶ οἷσι τεκέεσσιν
ᾧ ῥά τε νήπι' ἄγοντι συναντήσονται ἐν ὕλῃ
ἄνδρες ἐπακτῆρες. Id est,

Vtq; leo in sylua stabat sua pignora circum

Cui manus occurset catulos nemus inter agenti
Venatrix accincta virum.

Et iterum lib.seq.

πυκνὰ μάλα στενάχων ὥς τε λῖς ἠϋγένειος
ὠράθ' ὑπὸ σκύμνους ἐλαφηβόλος ἁρπάσῃ ἀνὴρ
ὕλης ἐκ πυκινῆς, ὁ δέ τ' ἄχνυται ὕστερος ἐλθὼν
πολλὰ δὲ τ' ἄγκε' ἐπῆλθε μετ' ἀνέρος ἴχνι' ἐρευνῶν
εἴποθεν ἐξεύροι μάλα γὰρ δριμὺς χόλος αἱρεῖ.

Id est,

Crebra gemens nimium tanquam leo viribus ingens
Faucibus, absenti venator si catulum audax
Abripuit denso in saltu: dolet acre, sequensq;
Deinde nemus versat scrutans vestigia, si quò
Versa viri inueniat, rapit illum bilis amara.

Et Horatius lib. Carminum 3. Ode 30.

Non vides quanto moueas periclo
Pyrrhæ Getulæ catulos leanæ.

De eo autem quod de Tigride dictum est, vide & Plin. lib. 8. c. 18. & Aelianum lib. histo. animal. 5.

Et Senecam Tragœdiographum in Medea,

Vt tigris orba natis
Cursu furente lustrat
Gangeticum nemus.

Et Martialis lib. 5. Epigram 93.

Non tigris catulis citata raptis,
Non dipsas medio perusta Sole,
Nec sic scorpius improbus timetur.

De Elephantis quoque idem dicit ipse Aelianus lib. 1. vbi & alia pleraque de eorum amore erga filios suos tradit: nec in vno tantum loco: & in postremo asserit risu obruendos eos esse qui vtrùm naturalis sit nécne amor parentum in filios, dubitant, cùm sit in brutis animantibus. Sed & idem lib. 14. de Aquilis quoque in eandem sententiam loquitur. Nam & de ipsis atque etiam vulturibus est illa Homeri similitudo lib. 16. Odysseæ:

κλαῖον δὲ λιγέως, ἁδινώτερον ἤ τ' οἰωνοὶ
φῆναι ἢ αἰγυπιοὶ γαμψώνυχες οἷσί τε τέκνα
ἀγρόται ἐξείλοντο πάρος πετεηνὰ γενέσθαι.

Quibus significatur illos de quibus loquitur flere abundantius quàm aquilas, aut vultures, quibus rustici filios eripiunt, antequam euolare possint. De Delphinorum in suos fœtus amore, videbis & tu multa apud Aelianum ipsum eodem illo opere suprà citato, lib. 10. Huc quoque spectat illud Virgilij lib. 4. Georgic.

Qualis populea mœrens Philomela sub vmbra
Amissos queritur fœtus, quos durus arator
Obseruans nido implumes detraxit: at illa
Flet noctem, ramoq; sedens miserabile carmen
Integrat, & mœstis latè loca questubus implet.

Nec hæc latuerunt Bald. nostrum, qui in l. 1. col. 5. versic. expedita est. C. vnde vi. scribit bruta animalia salutem filiorum quadam naturali iustitia tueri & defendere.

15 Sed quis hunc parentum affectum in liberos miretur, quando filius sit portio corporis patris. vel testimonio Aristotelis lib. 5. Ethicorum, c. item 5. & l. cum scimus. §. vlt. C. de agri. & censi. lib. 11. vbi Lucas Pen. de hac re multa collegit & illum text. ad hoc aureum dicit Bald. consil. 234. incip. decretum magnifici, col. 1. lib. 1. Et ex eo no. Bart. quòd si ex statuto non allibrati non debent audiri neque in ciuilibus neque in criminalibus; certè libra patris proderit filio. Atque etiam si statuto absentes non potiantur priuilegiis ciuitatis, satis est patrem esse in ciuitate, vt filius absens priuilegiis potiatur, perinde ac si præsens esset. Et sequitur Rom. in l. 1. §. domini, & l. 2. ff. de Senatusconsul. Syllan. & Paul. Castren. consil. 110. super primo quæsito videtur dicendum col. 2. versic. in contrarium facit; lib. 1. Et è diuerso per illum text. consuluit Ang. consi. 2610. cuius est initium, statuto ciuitatis, quòd non videtur abesse à ciuitate, qui in ea relinquit filios, qui sunt pars corporis ipsius. Ex hocque infert ad interpretationem statuti. Idémque dixerat Bal. dicto consi. 238. lib. 1. Neque tantùm filius est pars corporis patris, sed vterque & pater & filius sunt tanquam vnum corpus, vnáque persona, vt asserit tex. in l. vltim. C. de impub. & aliis substit. quem multùm commendant omnes doct. ibi, inter quos Bal. ad fi. dicit quòd id quod vnus habet, censetur & alter habere. & Ang. etiam ad fin. quòd habitatio patris censetur habitatio filij ad consequendum beneficium vel priuilegium, ad quod quidem consequendum requiritur habitatio. quod etiam voluit Bal. in l. illud. C. commu. de man. Sunt, inquam, pater & filius vna caro. §. hac autoritate. 35. dist. Cuius autoritate affirmat glo. in c. studeat, in verbo, sui. 54. dist. & in c. super eo, extrà de testib. quòd pater & filius censentur vna persona, atque etiam gl. in c. tibi domino, in verbo, & iuuare, in fi. 63. dist. 1. quæ ex hoc dicit, quòd in patre & filio sufficit reuocatio mandati, etsi de ea certior factus non sit mandatarius, per l. si pater. ff. de manu. vin. de quo tu vide Card. Flor. in cle. 1. col. 4. versi. & ad prædicta. de renun. & Fel. in c. ex parte decani. col. 11. versi. fallit septimò, extrà de rescrip. Et alia item glo. in c. 4. de pœnit. dist. 3. quæ & ex hoc quoque dicit, quòd licet quis non possit ieiunare per alium, arg. tex. ibi, potest tamen per filium. Et vt scribitur in §. ei verò, Instit. de inutil. stipu. vox vnius censetur esse vox alterius. Ideo Bal. in l. 2. in fi. C. de legit. hæred. dicit quòd promiscua est possessio patris & filij, & quasi vnum corpus, vt quod vnus possidet, alter possidere censeatur, per l. vlt. C. de vsufr. Quibus concinit quod apud Saxonem historiæ Danicæ lib. 7. dicit Synaldus, suos ipsius liberos à se non esse diuersos, quem sue generationis autorem, seque ac filios vnius hominis loco esse censendos, quibus veluti vnum corpus à natura tributum videatur. Quódque scribit Pau. Castren. consi. 264. incip. in præsenti causa, col. 3. lib. 2. carnem filij esse veluti carnem patris auctam, ita quidem, vt licet efficiatur nouus homo propter nouam animam, non tamen dicitur primus homo omnino extinctus post mortem ipsius. Quibus scribit illud Ecclesiastici, c. 30. mortuus est pater eius: & quasi non est mortuus: similem enim reliquit sibi post se. Et quod Hieronymus appellat liberos viscera parentum, in epistolam Pauli ad Philemonem. Nam & ipse Paulus inibi ad id alludens, Tu autem, inquit, illum, id est mea viscera suscipe. & Canace Ouidiana ad Macarium:

Cùm mea me coram syluas inimicus in altas
Viscera montanis ferret edenda lupis.

Et paulò post:

Diripiunt auidæ viscera nostra feræ.

Et Dido quoque ipsa Ouidiana ad Aeneam:

Forsitan & grauidam Dido scelerate relinquis,
Parsq; tui latitat corpore clausa meo.

16 Ex quibus illud fit, quòd licèt cùm vindicta permittitur, ea debeat ab eo tantùm capi, ac propriis ipsius manibus, cui concessa est, non etiam alteri demandari, l. seruus si hæredi, ibi, personæ duntaxat eius. ff. de statuliber. & voluit gl. in l. cùm fundum. ff. de vi & vi arma. & Bal. in l. ad officium, in fin. C. commu. diuidun. cum multis concord. à me congestis in nostris consuetudinibus tit. 8. §. item 8. in glo. 2. & iterum in nostro tracta. retractuum tit. 1. quæst. 26. quæst. 26. in glo. 1. num. 62. sed caue. Potest tamen id per filium agi, tanquam scilicet per eandem personam actum videatur, per text. in l. Gracchus. C. de adult. quem ita intelligit Bal. & expressius Saly. ibi, & Bar. in l. non solùm. §. si mandato, colum. 2. versic. circa primum. ff. de iniur. & Roma. in l. 1. ff. in ius vocat. vt eant, & consil. 484. incip.

hoc quod vicinus,verſ.quartò idem probatur. Alexan.& Iaſ.in l.1.§.vſufructuarius. ff.de ope.no. nuntia.& Petr.Belluga.in ſpeculo principũ, tit.de principe prohibente militem guerrificare.§.1.colum.9. verſic.ad ſecundum eſt videre, Ang.Aret.in tract. malefic.in verbo, che me hai adulterato,nu.64. an maritus poſsit. & Felyn. qui hoc dicit notandum tanquam nouum, in c.quæ in eccleſiarum, col.4. verſi. hoc intellige,extrà de conſtit. & in c.ſi verò, col.1.verſi.limita niſi pater.extrà de ſenten.excom. & Hippo.Marſi.in l.1.char.1.in paruis, num.4.C.de rapt.virgi.& in l.mandatum,poſt princ.ff.de ſica.& ſing.448. habens poteſtatem. Quanquam contrarium voluerit idem Felyn.ipſe ſibi ideo contrarius, in c.vlt.§.is autẽ,col.vlt. extra. de offi. deleg.& ante illũ Bal.quem tamen non allegat,conſi,173.in ciuitate clerici.col.2.lib.3.vbi dicit per glo.in d.l.cùm fundum,quòd ſtatutum permittens vindictam offenſo,intelligitur de eo tantum,qui eſt corporaliter offenſus,nõ de eo qui iuris fictione eſſet offenſus. vnde pater,inquit,& filius offenſi non poſſunt huiuſmodi vltionem ſumere. Quanquam dici poteſt Bal.ibi loqui quando filius ſine mandato aut iuſſione patris veluti iure proprio id vellet facere, quod vtique non poteſt, vt in caſu d.l. Gracchus, voluerunt Bald.& Saly.in ea.& allegat ipſe Salyc.l. patri.& l.ſeq.ff.eod.tit. de adul. Sed quicquid ſit de ea re,certè priori ſententiæ adſtipulatur:quòd licèt vbi eſt electa induſtria perſonæ,nõ poteſt alter ſubſtitui.d.c.vlt.de offi.deleg.cum ſi. poteſt tamen filius delegari,vt pulchrè & no.voluit Rom.in d.l.1. ff.in ius voca.vt eant.per l.ſciendum. §.legati, ff.de legat.vbi legati vicarios dare non alios poſſunt,niſi filios ſuos.Ex quo dicit Bald. in rubrica extrà de procur.col.vltim. verſi.nunquid ambaſiator,quòd ambaſiator(ita vocant barbari legatum)ſi ægrotat, aliquem loco ſui conſtituere nõ poteſt,niſi filium ſuũ.& illud Rom.dictũ ſin.reputat Fely.in c.1. col. 1.in fi.extrà de mag.& Hippo.Marſil.in d.l.1.nu.6.C. de rapt.virg. & ſing.160.pater & filius.Licet de hoc videatur dubitare ipſe Fely.in c.afferte, col.2. extrà de præſumpt. & etiam Franc. Purp. in l.more, col. 13.verſic.& reſtringi debet.ff.de iuriſd. omn. iud.& in tractatu de offi.aſſeſ.col.penul.& apertè contrarium teneat ipſe Fely. negans illum tèx.extra ſuum caſum extendendum,in dict.cap.vlt.§.is autem,colum.vlt.de offic.delega. & vide hìc etiam text.in l. filius.ff.de lega.

17 Ex eadem officina prodit nouum Barb. dictũ, vt ipſe appellat,& vt ego quoque addo,mirandum, in tracta. de præſtan. Card. parte 1.q. item. 1.col.9. verſic. ſexto cardinalatus, quòd filius vaſſallus patris non tenetur iurare fidelitatem ipſi patri, cùm ſit vna vtriuſque & eadem perſona: quemadmodum,inquit,nec tenentur cardinales iurare papæ, quia ſunt pars corporis ipſius, vt dicit ſing. Hoſt. in cap.antiqua,de priuileg. licet epiſcopi iurent. c. ego N.de iureiur. Quod quidem Barb.dictum, an verum ſit,nõ parum dubito,tum quia in ea re,quæ vinculum animæ reſpicit, cuiuſmodi eſt iuramentum, non poſſunt videri pater & filius vna eadémque perſona, quemadmodum nec vna anima, vt etiam dicit è noſtris Bald. in l.maximum vitium, col.2.in fin. C.de lib.præter.immo nec portio animæ, cùm anima non ſit ex traduce, ſicut corpus, ex Orthodoxorum ſententia, quicquid aſſeruerit Apollinarius & Tertullianus & maxima pars Oriẽtalium.de quo per glo.in c.quod vero, 32. quæſt.2. Gregorius Nyſſenus lib.philoſophiæ 2. cui titulus eſt de anima.c.6. D.Hieronymus ad Pammachium aduerſus errores Ioannis Hieroſolymitani, & aduerſus Ruffinum Apolo.2. & epiſtol. earum quæ ſunt diui Auguſtini,27.& ipſe Auguſt.epiſt.ſequen. & in epiſt.7. quæ eſt ad Marcel. iterúmque epiſto. 157.ad Optatum. Ideoque nec iuramentum vnius eſt iuramentum alterius,vt no.in c.veritatis,de iuiur.& in l.generaliter,in princ.C,eo.tit. & copioſiſſimè diximus in noſtris conſuetudinibus,tit.9.cap. 3.in gl.1. Tum quoque,quia hoc reſpectu, quòd alter eorum eſt dominus feudi,alter vaſallus,ſunt diuerſæ perſonæ. Quemadmodum ſi è diuerſo filius eſſet magiſtratus patre ſuperior,certè in iis quæ ad munus ipſius magiſtratus pertinẽt, pater ius ſuum amittit,nec vt pater cenſendus eſt, ſed vt alius quilibet.l.ille à quo.§.vlt.ff.ad Treb.& elegãter ex Phauorino illuſtri philoſopho: non minùs illuſtri exẽplo comprobat Gellius lib.noctium Atticarum 2. c.item 2.& latè etiam diſſeruimus in tractatu nobilitatis.c.28.nu.8.quid quòd tantus,& multis ſeq.

18 Sed vtcũque hoc habeat in hoc Barb.caſu,certè eodem ſpectat quod ſcribit gl.not.in l.ſi ita quis. §.ea lege.ff.de verb.oblig.quòd prohibitus alienare in potentiorem, poteſt nihilominus alienare in filium ſuum etiam potentiorem, quaſi non cẽſeatur alienare in alium,qui in filium alienat.& ſequuntur Bart.Raph.& Iaſ.ibi & ipſe Bal. in l.ea lege,col.pen. verſic.quintò quęritur.C.de condi.ob cau.per tex. de quo mox loquemur,ſcilicet in l.in ſuis. ff.de lib. & poſth. ſequitur item Firmia.in tracta.de epiſco.in 4.parte,lib.4.in 45.q.verſi.an autem prohibitus.Felyn.in d.c.afferte.col.2.de præſump.& Hippo.Marſi.in l.inauditum,col.2.ff.de ſicar.& in l.1.num.8.C. de raptu virg.& ſing.160. incip. pater & filius, vbi hoc dicit ſingu. & Ludoui. Gomeſſ.in §.quædam, col.9.verſi.quintò limitatur, Inſtit.de actio. Et generaliter dicit Bald.in l.cum pater.§.cùm inter, per illum tex.ff.de leg.2.quòd prohibitus alienare, poteſt tamen in filium alienare. quod & idem aſſerit ipſe Bal.conſi.358.quidam Lucanus,col.2.verſic.de eo autem,lib.1.per not.in d.§.ea lege, & in l.1. C.de impo.luc.deſcrip.lib.10.& rurſum ipſe Bald. conſil. 253. incip.caſus talis eſt, quidam de ciuitate, col.2. lib.3.& conſi.460.pũctus talis eſt, quidam reliquit, col.1.lib.5.vbi & id dicit procedere in filio naturali, & conſi.ſeq.quando teſtator prohibet,in princ. eo. lib.5. Nam & dicitur, inquit, potiùs continuatio, quàm alienatio,per d.l.in ſuis.A quo non longè di ſtat quod reſpondit idem Bald.conſil.52. hoc exordio,ſubſtitutio facta,circa medium,lib.2. per d.l. in ſuis, & alia quædam iura, vt ibi videre poteris. & Raph.Fulg.conſi.117.Ioannes, col.3. verſic. reliqua deliberatio.& conſil.215.in primo.col.2.dum vtrobique allegat not.in dicto §.ea lege.& vide interim Dom.à Rota deciſio. 177.ceſsio facta in nouis: vbi diſputatur, vtrùm valeat ceſsio à patre facta filio clerico.

19 Et ſanè in hæc omnia eſt optimus tex.in d.l. in ſuis, cuius hæc verba ſunt, in ſuis hæredibus euidentiùs apparet continuationem dominij eorum perdurare (ita enim ſcribendum eſt, non perducere)vt nulla videatur hæreditas fuiſſe, quaſi olim hi domini eſſent, qui etiam viuo patre quodammodo domini exiſtimantur. Et paulò pòſt, Itaque poſt mortem patris non hæreditatem percipere videntur, ſed magis liberam bonorum adminiſtrationem conſequuntur. Ex quo not. Ang.Imo. Raph.Cur.& Fran.Aret. quòd ſtatutum ex quo debet ſolui gabella ex acquiſitione dominij, aut etiam ex hæreditate, non compræhendit filium hæredem patris:quod & tenuit idem Angel.in l.cùm in adoptiuis, col.2. C. de adopt.& Ioan. Plat.in d.l.1. in 2. notab. C.de impo. lucra. deſcript. & in proœmio Inſtitu.in verbo, Alemanicus. & latè Corne. conſil.268.in hac conſultatione,colum.3.lib.3.vbi ſuper hoc nuncupatim conſuluit,& Benedict.Cap.conſi. 41. hoc capite,etſi Venantius.& Barb. conſil.49. illud

lud afferam, col.2. lib.1. & Philip. Dec. in l.vltim. col.3.versic.& si expresse statutum. C.de edict. diui Adrian.tollend. & consil. 262. in causa magnifici. col.2.versic.septimo. De quo tamen vide Alex. & Ias.in d.l.in suis. Et idem in statuto iubente solui gabellam ex quolibet lucro, vt scilicet non comprehendat successionem patris obuentam filio, voluit Bart.& Plat.in d.l.1.in princ. C.de impo. luc.descri. lib.10.& sequitur Alexan.consi.144. Viso themate, col.4. versic. nec similiter. Socin.consil.118.si volumus, lib.3.& illius præceptor Fran.Aret.in l.si duo, col.1.in fi.ff.de acquiren.hæred.vbi dicit facere tex. not. in l.si quis in testamento. ff.de cond.instit.vbi ipse Bar.circa medium, illius rationem reddit, quia hæreditas patris nō est propriè lucrum:& qui eam perdit, dicitur pati damnum, per l.vlt. C.de codici. aut certè quasi damnum, vt no.in l.2. C.de iur. & fac.igno. Sequitur etiam idem Aret. consil.2.cuius est initium, Intellecta diligenter, col.1.versi.pro ista conclusione. Licèt idem in d.l.in suis, in princ. ita referat Bart. tanquàm contrarium tenuerit, & ita etiam illum sequitur, sibi contrarius. Sed priorem sententiam sequitur Georg. Nat.in rep. cap.quamuis, col.pen.versic.tu tamen tenendo, de pac. lib.6. vbi reprehendit Ang. qui aliter tenuisse videtur in §.si verò expectet, in authen.de nup. Et pro ea sententia optimè facit, quod non admodum longè voluit glo.in cap.pastoralis, in verbo, quasi de lucro, extra de decim. quòd licèt de omni lucro debeat solui decima, per text.ibi, non tenetur tamen filius soluere ex hæreditate paterna, per d.l.in suis, & d.l. vlt.C.de impub.& aliis substit.& illam glo.sequuntur Ala.Vincen.Hostien. Ioan.And. & Panorm.ibi Raph.Com.in d.l.in suis.& nouissimè Phil. Dec.in l.vlt.col.2.versi.vlterius tamen.C.de impub.& aliis substit.& consil.331. pro resolutione, vbi & illud sequitur quod diximus de gabella ex lucro soluenda.& Matth.Afflict.in consti.Siciliæ incip.intentionis nostræ, col.8.versi.item quero, dicitur hîc. Quibus & finitimum est quod tradit Bal.in d.c.quæ in ecclesiarum, col.pen.versic. extra quæro, extrà de constitu. quòd filij non debent laudimia ex patris successione, quia non est noua acquisitio, sed dominij continuatio.& sequitur Philip. Dec. in auth. præterea.col.pen.C.vnde vir & vxor.& consi.443. in casu ad me transmisso, col.1. versic.quia filius. & dicit Bald.consi.37.Decreto.col.2. versi.item alienatio. lib.3. non propriè dici alienationem quæ fit in filios, per d.l.1.de impo.lucra.descript.

20 Et hæc omnia confirmat, quod etiam per d.l. in suis, affirmat glo. in cap.1.§.vlt. tit.de feud.cog. quòd filius post mortem patris vasalli non dicitur feudum acquirere, sed acquisitum capere, quam not.& sequuntur Iac. Bel. Bald. qui dicit menti tenendum hunc pulchrum & sapidum morem loquendi, Mar.Laud.Aluar. & Çardin.Alexan.ibi. & Barb. consil.10. incip. sapienter scribitur 1.Regum, colum.3. lib.2. vbi illam dicit valde sing. & consil. 73.magnanimus, col.3. lib.4. & in rep.rubricæ C. qui admit.colum.4.versic.secundò mihi videtur & Bapti.Cacia.qui eam dicit not.in repet. cap.1. in 6. prin.parte.in vlt.differentia.d.tit. de feud. cog. Cui & simile est quod dicit Bald.in cap.1. col.vlt.tit. an mutus vel ali.impe.quòd suus hæres viuente patre dicitur feudatarius, argu.l.si is qui duos. ff.de libe. leg. Et ideo, inquit post mortem patris non dicitur succedere in feudo, sed illud retinere, per dict.l. in suis. Et quod scribit idem Bald. in l.cùm antiquioribus, col.6.versi.decimò sic.C.de iur.delib. quòd filius viuo etiam patre dicitur possidere feudum. Ideoq; & in eum sine alia inuestitura continuatur possessio: & hoc dicit singul. Ias.in l.quotiens, colum.7.versic.nota etiam perpetuò.C.de rei vendica.& in l.si sorori, ad fin. C.de iure delib.& Castel.Cotta in memor.inci.feudum viuo etiam patre. & alij quos cōgessimus in nostris cōsuetudinibus, tit.17.§.3.gl.1.col.3.versi.illud tamen quod diximus.

21 Huc quoque pertinent & alij tex. Primùm quidem tex.appellans reges filios regis in l.2.§.exactis deinde regibus.ff.de orig. iur.vbi iurisconsultus dicit exactos reges numero multitudinis, cum vnus tantùm rex esset, scilicet Tarquinius: vt hinc intelligas, illius filios, quos reges etiam vocat, fuisse, & cum eo exactos, vt omnes Romanæ historiæ scriptores recensent, & inter cæteros Liuius circa initia libri 2. vbi & sæpius reges exactos numero plurali scribit. Et libro 3. cùm primum dixisset, quæ si in rege tum eodem, tunc in filio regis ferenda non fuerit. quo in loco loquitur de ipso Tarquinio, & eius filio. non multò post dicit reges exactos, regem scilicet, & filium ipsius. Et ita ea verba.d.l.2.intelligit Zasius vir, præter iuris scientiam, omnium bonarum artium peritissimus, & post eum Hiero. Cagnolus, licèt Accursius aliò eam verborum pluralitatem non inscitè tamen referat. Sed & Tullius Philip.3. & iterum 5.rursumq; lib.1.de diuina. haud multò post prin. reges etiam exactos dicit, cùm de eadem re loqueretur, & priori loco paulò ante dixisset singulariter Tarquinium expulsum. Et Valerius quoque maximus iisdem verbis in re eadem vtitur lib.4.c.1.post prin. & iterum lib.8. cap.9. etiam post princ. & Plin.lib. 18.cap.3. Ex quibus potes intelligere regis filios reges dici. Id quod planè asserit glo.in cap.vlt.22.q.1. ex eo tex.qui regem vocat quempiam filium regis, & etiam allegat d.l.in suis.& eam glo. sequitur Andre. Isern.in prælu.feud.& in cap.1.& ibi etiam Aluar.colum. antepen. versic. quæro an filius regis. Mart.Laud.col.vlt.& Cardin.Alexan.col.3. in prin. tit.quis dica.dux, co.mar. & idem Andr.in proœmio constit. Siciliæ, & in constitut.incip.prosequentes, col.3. & ibi Matth. Afflict. in 8. quæst.vbi per hæc dicunt, quòd filius comitis potitur priuilegio illius constitutionis loquentis de comite, & idem Matth. in constit.incip.intentionis nostræ, colum. 8.versi.item pro ista parte.& in tract.protomixeos. colum.7.Sequitur item eam glo.Bald.in d.l.in suis. per illum tex.tam in lect. quàm in repet.ad fi.in penul.quæst. & ibi quoque Alber. & idem Bald. in l. quæsitum. §.si seruus mihi. ff.de leg.1. vbi tamen locum illius glo.non designat.& consi.389.consuetudo est in nonnullis regnis, col.3. versic.item primogenitus dicitur, lib.2.Alb.in l.pactum. C.de rei vendic. & Rapha. Coma. consi.131. cuius est exordium.duo fratres, post princ.Panorm.qui hoc dicit procedere ex consuetudine à lege inducta, in cap. tanta, col.3.extra qui fil.sint legit.Io. Ray. in §.præterea si quis, columna tertia. versiculo & ista inducebant, titu.de prohibitio.feud. alienat. per Feder.Barba.in repet.rubric. de causa possess. & propriet.in 22.char.versic. opportunè se offert modò quæstio. & consilio 49. incipien. illud adferam, columna secunda, libro primo.& consilio 10.cuius est princip.sapienter scribitur, columna tertia. lib. 4 quibus locis dicit illam gloss. valde sing. & dict. consilio 73.columna tertia.libro quarto.& Cardin. Alexand. in cap. per venerabilem. §.quod autem, columna 30. versiculo postremò ad eandem materiam, qui fil.sunt legit.Ias. qui & eam gloss. dicit not. consilio 192.exorta est, columna tertia. versi. corrobatur.libro secundo. & iterum consilio decimo.nonnullis columna tertia. circa med. lib.3. Philip.Dec.consil.262.in causa magnifici, col.2. versic. septimò. Carol.Rui. consi.19. in hac controuersia, col.1.nume.2. lib.1. Latè Ant. Corset. in tracta. de potestate & excellent. regi.in 25.quæst.Franc.Luca in tractatu de priuileg. fis.parte 1.in 119. casu. Lud. Gozad.in repet. l.si patris, colum.10. versic. tertio sequi

sequitur.C.vnde libe. vbi & illam glo. dicit singul. Nec longè tamen ab ea distat & alia glo.in c.Adrianus,in verbo,augustos.63.distinct.quæ dicit, quòd filij imperatorum dicuntur Augusti, per illum tex. qui non solùm Basilicum (ita enim legendum est, non Basilium,vt vulgo legitur)imperatorem Constantinopolitanum, sed & Constantinum & Leonem ipsius filios Augustos appellat. Sed id certè non ideo fit,quòd essent filij imperatoris, sed quia pater eos consortes imperij fecerat. Nam alibi,scilicet in nostro tractatu primigeniorum.quæst.17.in 4.opi.satis supérque ostendimus Augustos eos vocari solitos,qui iam ad imperium adsciti essent:qui verò successores designabantur,Cæsares, non Augusti vocabantur. Sed & ad eam priorem glo.propius accedit alia in c.denique,in verbo,rege suo.7.q.1.prout eam intelligit & citat Frãcis.Curt.senior. qui eam auream dixit consi.74.incip.super memorata,col.1.in fi. videlicet quòd filij regũ de iure debent esse reges,& reges appellari. Verùm ea glo.de huiusmodi appellatione nihil dicit,sed illud scribit, quòd filij regum debent esse reges,id est, succedere patri in regno,vt satis declarat tex.ibid. loquens de Roboam filio Salomonis,qui patri successit,& alia iura quæ illa glo.allegat. Virgilius autem lib.9.Aeneid.Ascanium regem appellat,quòd esset regis filius,cùm dicit,*Regémque requirant.* Quo in loco Seruius id annotat.

22 Cæterùm , vt ad alios text.veniamus ad hunc locum pertinentes,habemus tex. in d.l.1.§.domini appellatione etiam filiusfam.ff.de Senatuscon.Syllan. quòd domini appellatione continetur & filius domini etiam emancipatus.Ex quo no.Bart.& Bal. quòd pœna, quæ imponitur vasallo , si quid faciat contra dominum , habet locum si faciat contra filium domini.Item quòd libra siue catastrum,vt ipsi loquuntur, patris prodest filio etiam emancipato: quod vltimum etiam dicit Ro.ibi, & idem Bart.in in d.l.cum scimus.C.de agri.& censi. lib.11. Sed & ex eo tex.in d.§.domini,not.ipse Bal.quòd statutum puniens pœna dupli offendẽtem alterum in domo ipsius , habet locum in offendentem filium in domo patris , tanquam domus patris dicatur domus filij.& sequitur Socin.in l.plerique. col.5. in quinta quæst.ff.de in ius vocan.vbi & ipse dicit:quòd cùm nullum de domo sua in ius vocari liceat per text. ibi , certè etiam filius ex domo patris vocari non debet.Habemus etiam tex.in l.licèt.§.patronos, ff. de verborum significatione. vbi liberti patris possunt dici liberti filij. & in l. patris & filij. ff. de vulg. & pupil. vbi testamentum patris & filij pro vno habetur:ideóque vna vtrique solennitas satis est.Ex quo no. Ang. quòd si ex forma statuti notarius debeat tantum habere pro quolibet testamento,vel quòd soluatur gabella de vnoquoque instrumento , non debet notarius pro testamento patris & filij nisi illud vnum & simplex , nec solui debet nisi vna gabella. Sequuntur Imo. & Alexan.ibi , & Barb. in c.1. de mutu. petit. & in cap.cum dilectus, colum.27. de ordin. cogni.licèt contrarium teneat Franc. Aret. in d.l.patris & filij. Sed & per illum text. dicit Bart. in l.inficiando, §.infans,in fin. ff.de furt. quòd si statutum prohibet inuitari ad conuiuium vel ad nuptias vltra 12.dominas,si pater & filius simul faciant suas nuptias , non poterunt ad eas inuitari vltra 12.dominas,tanquàm sint vnæ tãtùm nuptiæ.Sequuntur Franc.Aret.& Ias.in d.l.patris & filij.& Barb.in locis in præcedenti versic. alleg. & prætereà in rubr. de caus. poss. & propriet. char.27.Ioan.Ana.in cap.vlt. col.10. versic. ex prædictis infert ad quæstionem , de collu. dete. Licèt Ang.in d.§.infans , tenuerit contrarium. Sed priorem sententiam,& omnia quę suprà diximus.confirmat , quòd cum apud antiquos illos Romanos C.Licinius Stolo Tribunus plebis legem promulgasset,ne cuiquam plusquàm quingẽta iugera agri possidere liceret,vt refert Liuius lib.6.ab vrbe condita,ipse Licinius posteà à M.Popilio Lenate sua lege decem millibus æris est damnatus , quòd mille iugerum agrum cum filio possideret , emancipandóque filium,fraudem legi fecisset, vt prodit idem Liuius lib.seq.& Valerius Maxim.lib.8.c.6. De qua re etiam aliquid scribit Columella lib.1. rei rustic. c.3.vbi tamen nihil de ea fraude dicit.& Plin.lib.18. c.3.& alter Plinius,si is fuit, in lib. de viris illustrib. vbi de Licinio Stolone, & Plutarchus in Camillo, Gellius lib.9.c.20.

23 Iam satis textuum,vt opinor,habemus.Superest glo. omnibus not.in l.2. C.qui ætat. vel profes. lib.10 quæ dicit , quòd cùm eadem sit persona patris & filij,si pater subeat munera,nõ tenetur filius subire : sufficit enim patrem subire pro vtroque. quam sequitur Ioan. Plat.ibi. & pro ea est optimus text.in l.diximus , §.si pater. ff.de excusa. tuto. vbi Bal.hinc sumpta occasione eam glo. citat , & dicit singul. ad hoc quòd solutio collectæ facta à patre, prodest filio.Ideóque si ex statuto non soluens collectam possit impunè offendi,si pater soluit , filius censetur soluisse,nec offendi poterit. Et idem Bald. illam in aliis multis locis citat & sequitur,videlicet in l.non plures,in fin.C.de sacrosan. ecclesi. vbi per eam dicit , quòd pater & filius in muneribus censentur quid inseparabile.& in l.2.ante fi.C.de liber. & eor.lib.vbi dicit ex ea, quòd recepto patre ad ciuilitatem vel extimum ciuium,omnes filij gaudent priuilegio extimi. & in d.l.vlt.in fin. & ibi quoque Alex.Corne.Franc.Aret.& Ias.C.de impub.& aliis substit.& idem Bald.in l.etiam,col.pen.versi.modò videndum , C.de execut. rei iudic. vbi ex ea dicit, quòd pater cùm multis filiis pro vno capite censentur.& in d.l.1.§.illud. C.comm.de manumis.vbi ex ea dicit quòd domus habitationis patris censetur domus habitationis filij, & eam dicit not.& in l.sciendum, col.vlt.& ibi ex recentioribus Ias. qui & illam dicit sing.ff.qui satisda.cogan.vbi per ea dicunt , quòd si sit statutum, quòd nullus possit esse prior ciuitatis,nisi habeat in bonis libras mille , sicuti olim ex legibus antiquis Romanorum (vt id quoque obiter dicam) senatores, equites,iudices, & cæteri magistratus censu legebantur, autore Plinio seniore in prooemio libri 13. naturalis historiæ, & Plinio iuniore cùm in multis locis, tũ præcipuè epist. ad Romanum Firmũ,lib.1. & Horatio in epistolis,illis versibus,

Pater & filius censentur quid inseparabile

Si quadringentis sex septem millia desunt,
Est animus tibi,sunt mores,& lingua fidésque,
Plebs eris.

Et aliis multis scriptoribus. Extantibus igitur huiusmodi legibus aut statutis,vt redeamus ad casum Bal.& Ias.in d.l.sciẽdum , bona patris in hac re prosunt filio, tanquam sua ipsius,vt cooptari possit in eum ordinem siue magistratum. & idem quoque tenet Albe.in d.l.in suis,vbi dicit se de cõsilio aliorum peritorum Bergami consuluisse , quòd filius cuius pater trecenta habebat in facultatibus,potest eligi ad officium , cui obtinendo necessaria sint ea trecenta in bonis,refert & sequitur Raph. Com. d. consil.131.duos fratres,vbi per hoc sing.dicit, quòd in casu auth.præterea.C.vnde vir & vxor.non dicitur vir aut mulier laborare inopia , cuius pater diues est. quod postremum dictum etiam asserunt idem Rapha.in d.l.in suis.& ibi quoque Ang.Perusin.in repet. col.2. & Corne. qui dicit quosdam recentiores & legendo & consulendo ita tenuisse in d.auth.præterea,col.pen. & ibi quoque Alex.col.3. versic.sed iuxta prædicta. & Franc. Curt.Iun. col.3. num.9.& Roma.in l.1. §.domini appellatione , col. 2.versic.item facit & secundo,& colum.seq.versic. item

item ad id.ff.de S.C.Sylla. vbi tamen circa hoc distinguit.& Soci. qui hoc reputat sing.consil.30. incip.in causa dominæ,col.3.lib.4. & consil.121. cuius caput est,præmittenda est disputatio, col. vlt.eod. lib.4. licet contrarium tenuerint Ias. Philip.Dec.& Franc.Pepi.in d.authen.preterea,ille.col.3.Dec.colum.pen.hic col.9.& seq. in repet.Sed vt redeamus ad primum illud dictum Bald. in d.l. sciendum, & Alber.in d.l.in suis, idem etiam voluit ipse Alber. in prima parte statutorum.quæst.71.item pone statuto ciuitatis,& iterum quæst.109. item quæro statuto castri.& id quoque sequitur Alexan. in d.l.vlt. C.de impub.& ali. substitu. & Barb. in tractatu de præstan.Cardin.in prima parte questio.1.col.9.versic.sexto Cardinalatus.& in d.consil.10.col.3. lib.2. & Socin.qui id reputat sing.in d.l.plerique, col.5.in 5.quæst.ff.de in ius vocan.& D.Bened.in repet.cap. Raynutius,in verbo, & vxorem nomine Adelasiā, num.809.& seq.de testam.& Felyn.in d.c.1.col.1.extra de magist. & Ias. in l.filius paciscendo,in 1. not. C.de pact.Quin plus voluit Bald.per illam glo.quā dicit sing.in c.quæ in ecclesiarum. col. vlt. de constit. quod in casu illius statuti, de quo suprà proximè diximus, extimū siue catastrum patris prodest omnibus filiis insolidum, vt possint omnes illud officium,vt cum nostris loquar, obtinere quandiu pater viuit, ac si quilibet eorum tantùm haberet in bonis. Sed & illam glo.sequitur Bald.in d.l.1. §.domini.ff.de senatuscon. Syllan. vbi eam quoque dicit sing. obtinere locum siue filij sint emancipati, siue in potestate patris.de quo tu vide omnino Ias. & Phil.Dec.inter se digladiantes in d.l.vlt.C.de impub.& ali.sub.& text.in l.2.§.incolumes.ff. de vaca. muner. Illam quoque glo.sequitur idem Bald.in c. filius.tit.de capi.qui cur.vend.vbi ex ea dicit, quòd filius non debet habere honorem paternum, & onera hæreditatis repudiare, quia censetur eadem persona. & in addit. Spec. tit. de censib. §.nunc dicendum,in fin.& consil.138.Petrinus de Isco, circa med.lib.1.vbi eam dicit elegantē.& consil.seq.consuetudo est,col.1.vbi & eam dicit singul.sed vtrobique eam intelligit in filiofamil. tantùm, non etiam in emancipato, sibi in hoc contradicens. & consil. 234.decretum magnifici,col.1.eo.lib.1. vbi per eam dicit,quòd pater & filius sunt vna identitas, & vnū est vtriusque domicilium,eámque etiam dicit sing. & consil.486.quidam dominus,in fin. eod. lib.1. & consil.289.hoc exordio,consuetudo est,col.2.versi. secūdò hoc probatur.lib.2.vbi & ex ea dicit, quòd pater & filius in muneribus & honoribus ad intellectum vnius personæ reducuntur.& consil.105.in causa quæ vertitur,col.2.lib.3.& consi.294.ista causa,colum.1.lib.4.vbi eam dicit not.& per eam dicit quòd libra patris censetur libra filij.Sequūtur item illam glo.Paul.Ca.consi.110. super primo quæsito, col.2.versic.in contrarium.lib.1.Alexan.in dict.l.in suis,col.2.& in d.authen.præterea,vbi suprà.& consil.48.super hæsitatione de qua quæritur, col.1.versicul.tertiò pro hoc facit,lib.1.& consil.215. visis & opportunè digestis,col.2.& iterum col.vltim.lib.2. Cep.causarum criminalium consil.21.ego Bartholomæus,col.vlt.vbi ex hoc dicit,quòd si ex statuto debeat manus amputari condemnato ad certam pecuniam ob delictum, nisi sit idoneus solutioni illius pecunię,certè is censetur esse idoneus,cui pater soluendo est. Sed & eam glo. sequitur Corn.d. consil.268.in hac consultatione,col.2.lib.3. & Barb. d.consil.10.sapienter scribitur.lib.2.& consi.66.scribitur præclarè, col.pen.eod.lib.2. & in d.consil.73. col.3.lib.4.& in d.tracta.de pręstan.Cardin.in 1.parte quæst.2.col.pen.Socin.col.84.accuratissimè, col. 3.eo.lib.3.& d.consil.30.in causa dominæ,col.3.versic.bene facit, lib.4. Franc. Curt. senior consil.49. memoriæ recolendæ dux,col.17.versic.& cum dominus.& consil.50.cuius est idem initium, col.60. versic.dum dicunt aduersarij.Ias.latè in dict.l.filius paciscendo,in princ. C.de pact.& Phil. Dec. in cap. episcopus,extra de præb.Ant. Corset.qui eam glo. dicit sing.in tractatu de pote.& excel.regia.in 25.q. col.2.& omnes vbique præter vnū Rom. (nisi nos fallat memoria)qui eam reprobat in d.l.sciendū. ff. qui satisd.cog. hinc occasione sumpta, quòd Guil. Cu. Bart. Alberic. & omnes ibi asserunt possessionem immobilium patris non prodesse filio in casu illius l.Sed pro illa glo.vide tex.in c.1.extra de magi.probantem,vt etiam not.Panor.& Fely. ibi, non esse verum pauperem, cui pater diues est. & in c. clericos.1.q.2.& in c.vlt.in fi.16.q.1.& eam glo.sequi videtur Franc. Aret. in l.maritum. col.vlt. ff.solut. matrimo.

24 Et hæc sanè confirmat, quòd si pater munus quodpiam aut magistratum gesserit, non sibi tantùm sed filio præbet vacationem eiusdem muneris intra tempora legibus definita. Quod vt intelligas, illud nobis primū ex antiquis legibus repetendum est, quòd olim apud Romanos ex lege non licebat eundem magistratum intra 10.annos capere,vt traditum est à Tito Liuio, ad calcem libri 7. ab vrbe condita, atque iterum lib.10. vbi refert Q.Fabium Maximum vrgente maxima necessitate,Consulem dictum,legem hanc recitari iussisse, quæ illi huius muneris vacationē præbeat: quod & astruit Iulius Florus in epitome ipsius, tum lib.51.tum quoque 56.in quo scribit Scipionem Africanum ob eandē legem consulatum sibi vltro delatum à S. P. Q. R. minimè capere voluisse. Huius autem legis verba adscribit Tullius lib.3. de legibus, Eundem magistratum, ni interfuerint decem anni, ne capito. At Liuius, vt ad eum redeamus, scribit lib. 7. secundi Belli Puni.C.& L. Arrianos tribunos plebis, cum Q.Fuluius Consul diceretur se interposuisse: neque enim magistratum continuari satis ciuile erat. Idem lib.3.ab vrbe condita tradit senatum censuisse magistratus continuari, contra republicam esse. Ex quo apparet apud Rom. iam à priscis temporibus id obseruatum fuisse. Plutarchus autem in vita Coriolani statim in principio dicit, populū Rom. Martio Censorio suadente eam legē tulisse. Sed & huius legis meminit Appianus lib.1. bellorum ciuilium,tum quo loco de tribunatu Grachi disserit, tum etiam cum acta Syllæ in Dictatura describit, vbi & ipsum eandem legem sanxisse tradit. Apud Valerium Maxi.lib.4. c.1. M.Rutilius iterum Censor,citatus ad concionem,populum vocatum grauissima oratione corripuit, quòd eam potestatem bis sibi detulisset. Et continuo post: Quintius Cincinnatus consul cùm honorem eius P.C. cōtinuare vellent,non solum propter illius egregia opera, sed etiam quòd populus eosdem Tribunos in proximum annum creare conabatur, quorum neutrum iure fieri poterat vtrunque discussit: Senatus studium simul inhibendo, & Tribunos verecūdiæ suæ exemplum sequi cogendo. Sed & mox subdit, Fabium maximum cùm à se quinquies, & à patre, auo,proauo, maioribúsque suis sæpenumero consulatum gestum animaduerteret, in comitiis quibus filius suus summo consensu creabatur, quam potuit constanter cum populo egit, vt aliquando vacationem huius honoris Fabiæ genti daret, ne maximum imperium in vna familia cōtinuaretur. Cęterum ex legibus Thuriorum nō nisi intermisso quinquennio militum pręfecturam gerere licebat,vt ab Aristotele proditum est lib. Politicôn 5. c. 7. Qui & ipse lib. eiusdem operis 6. cap. 2. inter multa popularium gubernationum documenta illud adiicit, non nisi semel eundem magistratum ab aliquo debere geri,vel perrarò,& paucis.At Plutarchus in Lysandro tradit legem fuisse apud Lacedæmones

Romanorū lex vetus ne liceret intra decē annos eundem magistratum capere.

Magistratus nō esse continuandos.

Thuriorū lex de ea re.

Lacedemoniorū quoque. cedæmones, ne bis idem præfectus clasſis fieret. Apud eundem Cato ſenior in ipſius vita, ciues grauiter increpabat, qui eoſdem frequenter in publicis muneribus præficerent. Cæterùm Demoſthenes πρὸς λεπτίνην ſcribit lege ſancitum fuiſſe Athe- *Et Atheniensium.* nis, ne cui iterum Syndicū fieri crearíque à populo liceret, ne id munus ob publicam vtilitatem inuentum, in quæſtum compendiumque priuatum verteretur. Plutarchus in vita Lycurgi, vnius ex decem tradit apud eoſdem Athenienſes legem fuiſſe ne quis vltra quinquennium publicæ pecuniæ curam adminiſtraret. Nec huic rei deſunt leges noſtræ, quibus interdicitur, ne quis honorem continuet, aut repetat, l.honor.§.gerendorum. ff.de muner. & honorib. Et ſcribitur in l.æſtimationem. §. vlt.eo. tit. neminem defenſionem Reipub. amplius quàm ſemel ſuſcipere. In quam rem eſt etiam tex. in l.libertus.§.præſcriptio.& iterum in l.diuus.ff.ad municip.& l.legato.ff.de vacat. muner. & in l.Paulus.in princ. & in §.imperatores. ff.de legat.& in l. nemo in prouinciis, & l.ſequen.C.de aſſeſ.& in l.1. C.ad leg.Iul.de ambi.& in l.ſi quis tam.C.de decur. lib.10.& in l.2.C.de honor.& muner.non conti.eo. lib. vbi ponuntur interualla temporum, quæ poſtremis legibus in id ſtatuta ſunt. & l.cùm te. C. quemadmod.ciuil.munera indic. eo. lib.& in §.vlt. in authen.de defenſ.ciuita.vbi inter cætera text. eſt ſing. quòd vnus tantùm ex collegio poteſt impedire, ne quis continuet eūdem magiſtratum, etiam ſi cæteri omnes conſentiant. Id enim fieri non poteſt, niſi cuncta ciuitas reluctante nullo cum elegerit. Hæc enim ſunt verba illius text. quem ad hoc expendit Ange.ibi, & Bart.in l.omnes populi, in 2. q.princ. ff.de iuſtit.& iur.& in l.quod maior, poſt med.ff.ad municip.& Bal.in cap.quoties, in fi.extrà de pact.& conſil.318.ponitur quòd electio, in prin. lib.3.Ang.qui illum tex.dicit ſing.in l.& ſuum.§.hodie.in fin.& ibi Raph.Fulg.Paul.Caſt. & Iaſ.colum. 3.verſic. quintò notanter limita. ff.de pact.& idem Ang.conſil.280.præmitto ad euidentiam, in princ. Rom.qui & illum dicit ſing.in rub.de arbitr.col.6. verſic.limita primò locum non habere. & ſing.95. heri fui interrogatus.& iterum ſing.665. ad eligendum, & Feli.in c.cum omnes, col.12. verſic. quartò fallit, extrà de conſtit. Ex quibus facilè intelliges, nec debere eos qui magiſtratum ſemel geſſerint, eundem facile repetere, nec ſi iterum eligantur, cogendos eſſe. Id quod certe ita obtinet, vt tandem ad noſtrum inſtitutum redeamus, vt ſi pater ſemel geſſerit, non ſibi tantùm, ſed & filio in ſequentem annum vocationem præbeat, tanquam eadem ſint perſona, tex.eſt in l.filio.ff.de lega.& in l.1.C.de honorib.& munerib.non conti. lib.10. & in l.nulli, in princ.C.de muner.& actua.lib.12. quibus locis declaratur, quomodo id intelligendum ſit. Et id quidam aſsignat patris & filij identitati, vt ſic loquar, vel vt melius dicam, vnitati, Alexan.d.conſi.215.viſa opportunè, col.2.& iterum vlt.lib.2.Et facit optimus tex.in l.diximus.§.ſi pater.& l.ſeq.ff.de excuſa. tutor. vbi tria tutelæ aut curæ munera patris, non ipſum tantùm patrem, ſed & filium quoque ab alia tutela excuſant, & econtrario. Qualiter autem hec omnia quę diximus, procedant, videlicet quòd pater & filius ſunt vice vnius, & quòd filius eſt veluti dominus rerum patris, & ſimilia, vide omnino in noſtro tract.primigeniorum.q.33.& iterum 40.

Patris voluntas tutorem dantis in testamento minus solēni, aut postea rupto, seruanda est.

25 Finem his imponerem veritus ne forem immodicus, niſi l.hæc noſtra ex iiſdem veluti radicibus coaluiſſet. Ideo antequam vlterius progrediamur, voluimus & huc ſubiungere alia quædam priuatim in noſtris legibus ſtatuta, aut à noſtris doctor.interpretata ratione huius affectus amoríſque parentum, vnde & l.noſtra exiit. Primum enim leges noſtræ iuſſerunt iudicem ſequi voluntatem patris, qui in teſtamento etiam minùs ſolenni, aut poſtea rupto, aut aliàs non iure tutorem liberis dedit.l.3.& l.filio.ff.de confir.tuto.& l.2.C.eo.& l.pater.§.cùm à patre, & l.ſi pater.& l.iure noſtro. §.vlt. ff.de teſtam. tutel. Et id quidem ſine alia inquiſitione.d.§.cùm patre.& l.1.& ibi docto.ff.de confir. tut.& §.vlt.Inſtitu.de tute.& not.docto. in d.l.2.C. de confir. tut. & latè conſuluit Corne. conſil. 175. incip.licèt in præſenti.col.4. verſi.concurrit etiam, lib.3.vbi & hoc extendit ad aliam patris diſpoſitionem circa filiorum educationem.& conſil.238.col. pen.verſic.cum itaque, col.4.lib.4. Idque obtinet etiam ſi tutor datus à patre ſit ſuſpectus, modò pater ipſe non ignorauerit, per l.in confirmando, & l.vtilitatem.ff.de confir.tut.quam ad hoc dicit not. Franc.Aret.in l.is cui lege.col.2.ff.de teſta. vbi plus dicit, id obtinere etiam ſi is tutor ſit manifeſtè prodigus, per l.tres tutores. §.vltim.ff.de adminiſt. tut. Tanta eſt, inquit, præſumptio quam habet lex pro conſilio patris erga filios, per d.l.amiciſsimos, in prin.ff.de exc.tut. Idémque ſi pater ipſe ſit adultus nondum maior annis 25.per text.in l.3.§. quamuis. ff.de admin.tut.quem ad hoc dicit ſing. Rom.ſing. 170.adultus poteſt. Nec patris tantùm, ſed & matris quoque, cuius non munus eſt tutorem liberis dare: ſi tamen dederit, iudicium ſequendum eſt, vel ſine inquiſitione, vel cum modica, arbitrio iudicis, vt not.in l.2. ff.de confir.tut. & in l.1.C.eo.& in l.credendum. ff.qui pet.tut.& in l.mater. C. de teſtam. tutel. & in l.peto.§.mater.ff.de leg.2. & per Bal.cōſil.163.cuidam puellæ, in ſecūdo dubio, lib.5.& Stepha.Bert.conſil.290. quamuis mater.in princ.lib.4. Quin etſi ipſa velit nubere, petátque remoueri à tutela, & alium ſuffici, is debet dari, quem ipſa nominauerit, excluſis legitimis. §.ſin autem tutelam, in authen.de nupt.glo. Dyn. & Bart. in l.credendum. ff.qui pet. tutor. Cum aliis multis concord. à me congeſtis in commentariis noſtrarum conſuetudinum tit.27.c.3.in glo.1.paulò ante fi.

Idem si tutor datus sit suspectus.

Simile in matre tutorem dante seruatur.

Ad idem.

26 Ex hoc quoque affectu paterno prodiit, quòd pulchrè ac ſcienter tradit Bal. in l.pactum, in 21.q. C.de collatio.quòd ſi ex ſtatuto non poſsit mulier contrahere ſine conſenſu duorum conſanguineorum, non requiritur ea ſtatuti ſolennitas, ſi filia patri renūtiat. Nam propter naturalem, inquit, patris affectum, ipſi plurimùm videtur eſſe conceſſum, per multa iura, quæ illic allegat. Et hoc ſequitur Rom.& Alex.in l.ſi quis mihi bona. §.vlt. ff.de acquir.hæred.Alexand. conſil.106.incip.quo ad præſens quæſitum, in fin.lib.1.& conſil.29. cuius exordium eſt, præclarè ſubtiliter, col.pen. verſi.pro hoc etiam facit, lib.3. vbi hoc non vulgariter commendat.Barb.in cap.cauſam matrimonij, col.3. extrà de offic.delegat.& conſil.16.illud in medium afferam, col.4.verſic.4.faciat, lib.3.Franc.Aret. in l.2. in fi.C. qui & aduerſ.quos.Philip.Franc.in cap.quamuis, in 3.not.& ibi quoque Geo g.Nat.in repet. colum.11. verſic.ſecundò not.ibi, tu contra Ludouic. de pact. lib.6. Socin.conſil.230. viſo teſtamento, col.1.lib.2. Iaſon qui hoc reputat ſing.in l.tranſactionem, col. 2.verſic.contra Salyc. fortiùs, & ibi quoque And. Alciat.C.de tranſact.& idem Alciat.in l.præſes, in 1.glo.in fin.C.eod.tit.& ipſe etiam Iaſon conſil. 133. videretur in præmiſſa, col.2.verſic.ad idem contra, lib.4.Phil. Dec.conſil.26. cuius ſuperſcriptio incipit, an filia dotata, col.2.& iterum conſi.180.viſa renuntiatione, col.1.& conſil.611. magnificus, col.2. lib.4.& in d.l.pactum, col.pen.verſi. vlt.notandum. C.de collat.Anto. Corſet. in tractatu de poteſtate. & excellen.regia, in 25.quæſt.col.pen.in fi.vſque ad fin.illius quæſt. Franciſc. Ripa.lib.3. reſponſorum, cap.10. incip.ſuper dubiis, col.1.& Catel.Cotta. qui hoc dicit ſing. memo.incip. arrogationis formam, col.2. verſic.poſſumus tamen. & iterum memo.

statutum requirens. & Ioan. Montefer. in repet. l. frater à fratre, col.13. versi. tertiò quæritur. ff. de condictio. indeb. citantque omnes Bald. vbi suprà. Sed idem nulla ipsius mentione facta respondit Paul. Cast. cuius nec illi meminerunt, consi. 421. quòd renuntiatio istius dominæ, versi. secundò principaliter, lib.2. asseruntque omnes naturalem illum patris amorem in liberos.

Qui contrarium teneant.

27 Fuerunt tamē & ex illis plurimi, qui diuersum censuerunt, videlicet Rom. sibi contrarius in d.l. pactum, col. pen. & ibi quoque, subobscurè tamen, Corn. in fi. & Barbat. sibi quoq; contrarius in addit. Bald. ibi, & post eos Ias. sibi item contrarius, magna rationum & argumētorum mole fretus, in col. vlt. versic. extra glo. non omitto. qui tamen veluti gloriabundus iactat se primum omnium illius Bal. sententiæ expugnatorē, & etiam clanculum Alex. sibi etiam contrarius in addit. Bar. in l. apud Iulianum. §. si pupillus. ff. ex quib. caus. in possess. eat. & apertius in l. more, col.1. ff. de acq. hæred. & Barba. consil. 40. sapienter scripsit, colum. 2. & lib. 1. consi. 41. immortalem Deum. colum. 2. & seq. lib. 4. Ias. in d.l. præses, col. 2. versic. ego vltra omnes. C. de transact. quanquam illud Bal. dictum sing. inibi asseruisset, & Ludouic. Gomes. in §. omnium, col. 9. & iterum col. 10. versi. ista tamen cōmunis conclusio, Instit. de actio. Et ante hoc Bald. ipse à nullo istorum memoratus, non semel hanc postremam sententiam secutus est, videlicet cōs. 23. præsupposito statuto, lib. 4. & cons. 483. viso statuto, eo. lib. 3. & consi. 199. refutatio non valuit: lib. 5. & idem videtur sensisse. 331. quædam puella. lib. 3. Sed huius partis rationibus nos abundè post Philip. Dec. respondimus in nostris legibus connubialibus, in glo. 1. in verbo, *contracter*, num. 30. secundò intellige, & multis seq. vbi videre poteris, ne iam actum, quod dicitur, agamus.

Pater legitimus tutor potest filijfamilias minoris res alienare sine decreto iudicis.

28 Huc quoque plerisque manere videbitur, quod not. scribit Azo ille fons legum sæpe nostris vocatus, in sua summa quam vocant. tit. de bon. quæ liber. post medium, versi. nec puto. Quòd pater legitimus administrator filiifam. minoris potest res ipsius immobiles alienare sine decreto iudicis, quod alias requiritur in huiusmodi rerum alienatione. C. de prædi. mino. per totum. & ff. de rebus cor. etiam per totum. Quod dictum sequitur Bal. in l. vlt. §. sin autem æs alienū, per illum tex. & ibi quoque Raph. & Corn. C. de bon. quæ liber. & idem Bal. in l. cum emancipatis. C. de prædi. minor. & in l. præses, col. 2. in 1. q. & ibi etiam Fulgo. Pau. Cast. Alex. Fran. Aret. Ias. & Alciat. C. de transact. ex quibus Bal. ipse hoc dicit menti tenendum. Paul. autem & Alex. testantur id esse sing. & Fran. Aret. not. Sequitur item ipse Bald. in l. de re filiorum, in 2. lectu. ff. eo. tit. vbi id dicit sing. nec alibi reperiri. & in l.1. in princip. & ibi Raph. Com. ff. de reb. cor. vbi & hoc Bal. dicit sing. & idem Bal. in l. pupillorum. §. si pater, co. tit. & in l. & si sine. §. quæsitum. ff. de minor. in 2. lectu. & in l. iusiurandum quod ex conuentione. §. vlt. ff. de iureiur. & in l. aliàs autem, col. vlt. ff. eod. titu. & in sua Margar. in verbo, alienatio, col. 1. versi. alienatio necessaria, vbi & hoc dicit sing. & iterum in verbo, parentes, col. 1. versi. pater est legitimus. Ang. qui hoc quoque dicit notandum. in l. de re filiorum. ff. de transact. Imo. in c. constitutus, de testib. Rom. & Ias. qui dicit sing. in l. filiusfa. vterque in fi. ff. qui satisd. cog. & idē Rom. in l. singularia. col. 7. & ibi quoque Ias. col. item 7. versic. non omitto vnum. ff. si cert. pet. Lanfran. Oria in sua tractatu de arbitr. char. 6. q. 3. Fran. Aret. in l. vlt. §. pupillus, col. 2. ff. de verb. obli. Soci. cons. 66. visa donatione, colum. vlt. vers. tertiò quia pater, lib. 3. Steph. Bertr. cons. 84. viso processu causæ ceptæ, col. vlt. num. 7. lib. 2. Phil. Dec. in l. pactum. col. vlt. C. de collat. & consil. 209. in casu proposito agam breuibus, col. 1. & Catel. Cotta, qui & hoc dicit singul. memor. incip. decretum iudicis. Ferdi. Loaz. in repet. l. filiusfa. §. diui, col. 7. vers. pro cuius corroboratione. ff. de leg. 1. Hippol. Marsil. in singu. 498. bona minorum. Carol. Ruin. consil. 101. ponderatis omnibus, col. 2. nu. 2. lib. 5.

Contrariū tenentes.

29 Quorum omnium consensus non deterruit Saly. quin constanter & apertè diuersum sentiret in d.l. præses, versic. sed dubitari potest. C. de transact. Quem solus ex recentioribus, quos legi, sequitur Ioan. Monteferra. in repet. d.c. frater à fratre. d. col. 12. de cōdict. indeb. Nihil enim videt Saly. cur id fieri posit, nisi id operetur affectio paterna, quæ omnes excedit, per d.l. isti quidem. §. vlt. ff. quod met. caus. Sed hoc, inquit, non est tutū: quia hæc affectio paterna non cessat cùm filius fit sui iuris, & tamen pater eius legitimus tutor non potest alienare sine decreto, per l. cùm emancipatis. C. de prædi. minor. Sed ad hoc respondet Alex. in d.l. præses, quòd pater tutor vel curator, filij emancipati, de quo loquitur d.l. cùm emancipatis, non tantum iuris habet, quàm qui est legitimus administrator filiifa. quem habet in potestate, inque ipsius bonis habet vsumfructū. l. cum oportet. C. de bonis quæ liberis, cum similibus, potestque vt subdit Bal. constituere procuratorē ante litem contestatam, vt probatur in l.1. prout eam intelligunt Bart. Bal. & alij, gl. reprobata. C. de bonis mater. Bal. in l.1. in 1. lectura, col. 1. & iterū in 2. lectu. col. 2. ff. de procur. & in c. vlt. col. 1. vers. item not. regulam, extrà de iuramen. calum. Paul. Cast. cons. 34. super primo dubio, ante fi. lib. 2. quod nō potest facere curator. l. neq;. C. de procur. etiam si is sit pater, vt dicit Bal. in d.c. vlt. ita intelligens gl. in d.l.1. de bon. mater. quam dicit sing. Adiicit & Ias. hoc confirmans in d.l. præses, quòd pater tutor aut curator filij tenetur reddere rationem, vt quilibet alius tutor aut curator, per l. si superstite, & ibi Bal. in 1. nota. & alij. C. de dol. & l. licèt, & ibi quoq; Bal. C. ad leg. Falcid. & l. Aurelius. §. Titius testamento. ff. de lib. lega. & voluit Bal. in d.l. cùm oportet. §. vlt. Cui adde quod & idem voluit ipse Bal. in l. is qui, in prin. ff. de tutor. & curat. datis ab his, qui ius & in l. 1. col. 12. vers. modò sequitur videre. C. de confes. & in l. filiæ cuius. C. famil. ercisc. & in c. edoceri, col. 2. extra de rescript. Angel. in §. sed quod sancitum, in authent. de nupt. Franc. Aretin. in l. vlt. § 1. ad fin. ff. de verb. oblig. Socin. consi. 2. incip. sequendo ordinem, col. 1. in fin. lib. 1. & iterum consi. 73. difficultatem faciebat, colum. 6. versic. capio nunc certum, lib. 3. & plenè diximus in nostris consuetudinibus, tit. 27. § 4. in gloss. 3. At pater legitimus administrator (vt ad Iaso. redeamus) non tenetur rationem suę administrationis reddere, per dictā l. cùm oportet. §. non autem. & voluit Bart. in l. vsufructu, in principio. C. de vsufruct. & Bald. in l. orphanotrophos. C. de episcop. & cleric. vbi reddit rationem diuersitatis, & in d.l. filiæ cuius, col. vlt. C. famil. ercisc. Cui & in hoc adde text. in l. vlt. §. sin autem æs alienum, versic. hoc proculdubio, in illis verbis, & à ratiociniis, &c. C. de bo. quæ lib. & in d.l. cùm oportet. §. non autem, & ibi glos. Cyn. in 4. q. Bald. & alij eod. tit. & in §. & ita circa talium, in auth. de nupt. glo. in d l. orphanotrophos. Angel. in l.1. §. hæc stipulatio. ff. si cui plus quàm per leg. Falci. Rapha. Cuma. consilio 88. cuius principium est, casus talis est, col. 2. Roma. in repet. l. si verò. §. de viro. in 29. fal. ff. solut. matrimo. Franc. Port. in tractatu de duobus fratribus, parte 1. q. 49. Alex. consi. 111. circa primum dubium, col. pen. lib. 3. Maria. consil. 34. hoc capite, prosequendo ordinem, col. 10. versi. circa sextam principalem quæstionem. & Bart. eius filius, consil. 254. incip. visa & considerata. colum. 2. versic. ex quibus infero, libro 2. Adde & aliam rationem. Nam cùm

Responsio ad contrariam opinionem.

Alia ratio aduersus cõtrariam opinionem. pater habeat in his bonis vsumfructum, non adeò verisimile est eum illa temere alienare, vnde suum amittat vsumfructum.arg. l.cùm de indebito.ff. de probat. Et sic vltra affectionem paternam occurrit & suum ipsius commodum. Ad quod facit etiam quod scribit Bald. in l.si infanti, col.3.in 7.opposit. C.de iure delib.

Ad idem. 30 Ex quibus facilè intelligitur Salyc. deceptum fuisse, & vt loquitur Iason, æquiuocasse, dũ allegat d.l.cùm emãcipatis. C.de prædi.minor.loquentem de patre tutore siue curatore filij emancipati,cuius bona non potest alienare sine decreto iudicis, vt inibi cauetur, & in d.l.si pupillorum.§.si pater.ff.de rebus eorum.quo in loco apertè probatur id quod diximus,sed ita tamẽ,vt patri tutori sit faciliùs concedendum alienare quàm alteri,idque verum est vt pater scilicet alienare nõ possit sine decreto:etiã si ea bona à patre fuerint antè filio donata,per l.2.C.si aduers.donat.vbi est tex.notat. Azo autẽ illius sententiæ author, ac veluti præsultor, & qui eum sequuntur, planè intelligunt & loquuntur in patre legitimo administratore filiifamil.qui plus iuris habet in bonis ipsius filij in sua potestate constituti, quorũ est legitimus administrator,quàm pater curator filij emancipati,vt satis liquet ex prædictis.Et hanc differentiam ex antiquioribus nuncupatim facit Bald.in d.§.si pater.& in d.l.1.vbi etiam Iacob. Aret. & Alber. ff.de rebus eorum. Quando autem & quorum bonorum pater sit & dicatur legitimus administrator, plenè diximus in nostris consuetudinibus,d.tit.27.§.4.in glo.2.

De eadem re. 31 Sed interim tamen nõ omittendum putamus, quòd Bal.loquẽs in patre legitimo administratore, videtur idem tenere quod Salyc.& in re quidem ac specie magis ambigua,in l.generaliter, in prin.col. 2.vers.extrà ego quæro.C.de secun.nup.dum dicit, quòd pater legitimus administrator filiorum suorum,qui ex successione matris opulentam hæreditatem acceperunt, non potest inter filios minores eam diuidere sine decreto iudicis,quia talis diuisio est species alienationis, in qua requiritur decretũ, per l.nõ solum.C.de præd.minor. *Diuisio est species alienationis.* Sed & idem Bal. cons.448. quæritur in primis, in vlt.dubio,lib.1.tradit quòd pater non potest sine decreto iudicis trãsigere super bonis in quibus habet vsumfructum,in præiudicium filij, nisi cautè & prudenter id faciat, propter dubium litis euentum, per l.1. C. de bonis mater.& l.pactum curatoris. C. de pact.& d.l.præses. C.de transact. Ex cuius sententia facilè intelligis non posse patrem etiam legitimum administratorem(nam aliàs non haberet vsumfructum,vt patet ex §.1.ad fin.in authen.vt liceat matri & auiæ.& plenè diximus in d.§.4.)non posse,inquam,patrem libere alienare huiusmodi bona quod & expressius tenet ipse Bald.consil.357.incip. nulla mulier.col.2. lib.1. & rursum cons.215. proponitur quòd inuestituræ,col.3. vers.aduerte hîc,lib.2. & iterum consilio 331. quædam puella, colum.2.lib.3. & Benedict. Cap.consil.149. punctus quædam domina,col.vlt. in 6.dub. & omnes etiam per dictã l.1,Cod.de bon. matern.vbi est optimus text.quòd pater legitimus administrator filiifamil. non potest alienare bona ipsius in quibus habet vsumfructũ. Id quod etiam cauetur, l.quicquid.eo.tit. cùm dicitur vt vendere, donare,relinquere, alteri obligare non possit. quæ verba in id sunt expressiora,quàm vt quis ea cauillari, aut in aliũ sensum trahere possit. nec id minùs expressum est in l.quæcunque,tum in princ.tum in §.vlt.C.de bonis quæ lib.& in l.cùm oportet.§.non autem,eod.tit.

Fundamentum opinionis Azo. 32 Ideò hîc attende lector.Nam potissimum, imò vnicum fundamentum Azo. & asseclarum ipsius situm est in d.l.vlt.§.sin autem æs aliẽnũ.C.de bon. quæ liber. vbi cauetur quòd ob æs alienum hæreditarium & legata vel fideicommissa soluenda tantùm potest pater alienare bona immobilia aduẽtitia filiifam.quorum est legitimus administrator & vsufructuarius. *& asseclarum hac in re.* Nec vllam mentionem facit is text. de decreto iudicis, vt aliàs fit in alienatione rerum immobilium minoris. Ideoque nec decretum, inquiunt, requiritur. Ex quo euidenter constat illud dictũ Azo.& sequaciũ obtinere in huiusmodi alienatione necessaria, quæ fit ob æs alienum, de qua loquitur tex.quo ipsi solo innituntur,non etiam in alienationibus merè spontaneis siue voluntariis, quia dicta placitáq; doctor. debent intelligi secundum leges quas ipsi allegant, ex sententia Bart.in l. non solum.§.si liberationis.ff.de liber.lega.cum simil. Quãquam multi ita allegãt illud dictum Azo. dum simpliciter & sine mentione æris alieni allegant,vt videantur velle licere patri legitimo administratori passim semperque sine decreto iudicis alienare. Et tamen Azo ipse non obscurè ostendit ita se intelligere, vt procedat in alienatione quæ fit ob æs alienum.Nam primùm scribit quòd pater legitimus administrator debet abstinere ab alienatione, nisi ob æs alienum: mox subdit hæc verba, nec puto quòd exigatur à patre decretũ, cùm ipse alienat, licet exigatur à tutore. Vides igitur quòd Axo non facit ius patri alienandi nisi ob causam æris alieni. & confestim subiungit, non esse necessarium decretum iudicis in alienatione illius, quod tamen aliàs requiritur,cùm fit ob æs alienum.l.ob æs.C.de præd.mino. Et ita Azo.exprèssè intelligit & sequitur Bal.in d.l.1.in prin.& iterum in d.l.si pupillorum.§.si pater. ff.de reb.eor. & Fran.Aret.in l. vlt.§.pupillus,post medium.ff.de verb.obli.& Fa.in dicto tractatu, de empt. & vend.vbi suprà & Ias.in d.l.filiusfa.in fi.ff.qui satisd.cog.Et secundum hanc nostram interpretationem debent etiam intelligi quæ dicit Bal.in d.l.generaliter. & consi. suprà allegatis, vtpote qui loquitur de alienatione minimè necessaria. Et hoc modo quoque intelligi dictã l.1. & d.l.quicquid. C.de bonis mater.necesse est.

De eadem re. 33 Sed & adhuc in casu d.§.sin autem æs alienum, videtur res hæc de qua loquimur,nõ omnino certa esse, nec expedita: tũ propter verba in eo. §.adscripta,in versicul.sed pater quidẽ in prædictis.quæ verba sunt huiusmodi,habeat licentiam ritè res filiorumfam.vendere. *Dictio, ritè,quã vim habeat.* Nam illa dictio,ritè,eam naturam & vim habet,vt iuris solennitatem dicat, sicut dictio rectè, ius & causam,siue iustitiam causæ, vt placuit glo.& Barto.in l.2.ff.de inoffic. testam.& in l.sed & si lege.§.scire.ff.de petit.hæredit.cum similibus. Ex quo, ritè,pro ritu nonnulli vsurparunt,vt Statius lib.2.

At tu(pudet)hostia regni
Hostia nate iaces,ceu mutus,& è grege sanguis,
Hei mihi primitiis ararum & ritè nefasto
Libatus iussusque mori.

Ritè,id est ritu,quod & Priscianus lib.14.annotauit. Ex quo & hæc dictio denotat formam ex sententia glo. in l.si quando,in verbo,ritè. C. de bon.vacan. & eam quidem substantialem secundum Petr. Anchar.in c.possessor,col.4. versic.item de iure canonico, de regul.iur.lib.6. per c.firmiter. §.sacramentum,extra de summa trinit.& c.nihil,extra de elect. Tum quoque quia vbi alicui conceditur facultas conficiendi alicuius actus, quem ante facere non poterat,intelligitur seruata solennitate,per l.si quando,& ibi glo.docto. C. de inoffic. testa. Propterea scribit Specul. in tit.de loca.§.nunc aliqua,vers.94. post multos alios doctor.quos illic nuncupatim citat, quòd cùm dominus facit potestatẽ emphyteutæ alienãdi rem emphyteuticam,intelligitur tamen, vt alienet seruata solennitate,scilicet requisito ipso domino

domino secũdum formam.l.vlt.C.de iure emphyt. in cuius sententiam veluti pedibus ire videtur Ioan. And.in addit.illius. Eámque non obscurè sequitur Ioan.Fab.in §.vlt.col.2.in verbo,obseruari. Cod.de iure emphy.& Collect.in c.potuit.colum.5.versic. sed quid si dictum fuit, de locat.Floria.in l.si stipulatus,colu.2.ff.de vsuris.Ioan.Fay.in c.imperialem. §.habito.col.7.in paruis,versic. sed tunc quomodo fit.de prohib.feud.alien.per Federic.& Alex.consilio 106.cuius exordium est, viso themate,colum.1. lib.4.latißimè omnium Laur.Calca.consil.50. non est dubitandum, per quatuor primas columnas. Franc.Curt.in tractatu Feud.in 4.parte, col.67.vers. quintò quæro si in inuestitura. Et facit quod in simili tradit Petr.Anchar. consil.274. ad declarationem dubij. Ideo Iason in d.l.præses, colum.2. C.de transactio.dicit quòd licet temerarium esset à communi illa sententia Azo. & cæterorum aut consulendo aut legendo discedere, putat tamen legendo eam non esse veram.

Autoris sententia confirmãs opinionem Azonis.

34 Ego verò omnibus modis veram esse arbitror, ita tamen intellectam, vt suprà diximus, vt videlicet poßit pater ob neceßitatem filiorum ipsorum bona immobilia, quorum est legitimus administrator,alienare sine decreto iudicis,per doctrinam glo.& omnium in d.l.si quando.C.de inoffic.testa. quæ talis est,quòd cùm aliquid permittitur fieri in casu aliàs permisso,intelligitur nõ obseruata etiam solemnitate in eo casu aliàs requisita, ne huiusmodi permißio sit superuacua,per l.1.ff.ad municip. & l.si quando.ff.de legat.1.cum sim.At æs alienum,& alia similis neceßitas sunt inter casus propter quos bona immobilia minoris alienari possunt,interueniente tamen decreto iudicis,d.l.ob æs alienum.& ibi not.C.de præd.minorũ cum similib.Igitur cum simpliciter patri permittitur ob huiusmodi casus aliàs permissos alienare,debet intelligi, vt etiam id poßit sine illa solemnitate.Propterea etiam nõ verum est illud Spec.dictum suprà allegatum, quin si dominus permittat rem emphyteuticam vendere, intelligitur etiam sine consensu aut alia requisitione ipsius domini, vt hæc permißio aliquid operetur, vt voluerunt Albe. & Salyc. in d.l.vlt. ille col. pen.hic col.1.& ibi etiam col.2.C.de iure emphy.& Bal.Ang.& Floria.sibi contrarius in l.cùm essent.§. per pluriũ.ff.de seruit.rustic.præd.per tex.ibi & allegat præterea ipse Ang.c.1.tit. de feud. non hab.pro natu.vbi & hoc dicit not.Car.Alex.in col.1. Nicol. Neapol.in c.feudum,& ibi etiam Iaco.Aluar. versi. opt.cum gl.& ipse Cardin. Alex.in fi.tit.si de feud. fuer.controuers. inter domin. & agnat. & Imol.in c.potuit,col.49. extra de loca.& Rom. sing.471. incip.emphyteuta non potest alienare. & Alexan.sibi contrarius consi.173.viso themate & scriptis, col.3. versic.quod autem Geraldus, lib.2.quod repetitur consi.91.lib.3.Socin.consi.3.in causa domini Guidi, col.vlt.lib.3.& Philip.Dec.in c.quæ in ecclesiarum, col.vlt.de constit.& Firmia.in tractatu gabella. in 1. parte,col.10.versi.& aduerte ad propositam quæst. De quo & per Socin. in l.qui Romæ.§.cohæredes, col.3.ff.de verb.oblig.

Responsio ad contraria.

35 Nec huic sententiæ obstat dictio rite, posita in d.§.sin autem æs alienum, quia intelligitur secundùm præcedentia,vt videlicet priùs bona mobilia, si quæ sunt: sin minus, bona immobilia alienari poßint,& ita rite, id est ordine alienentur, vt apud Virgilium lib.3.Aeneidos,

Præceptisq; Heleni dederat,quæ maxima rite
Iunoni Argiuæ iussos adolemus honores.

Nam quòd ita in eo loco intelligatur,indicant quę confestim sequuntur:

Haud mora continuò confectis ordine cunctis.

Ideóq; sæpenumero dicitur rectè atq; ordine,vt in l.diui fratres.§.rectè.ff.de liber.cau.& in l.obseruare.§.antequam.ff.de offi.Procons.& l.2.ff.ad. Senatuscon.Velleia.& apud M.Tull. Cicer. in oratione pro P. Quintio, atque etiam in Philip.3. & 5.& 10. non semel, & etiam in oratione pro Sexto Roscio Amerino, atque alibi sæpe. & in oratione Cæsaris apud Sallustium in Catilinario. & Liuium in 5. decadis, lib.5. Neque enim perpetua est, nec semper obtinet illa differentia earum dictionum, rectè, & rite,quin plerunque rite pro rectè,& contra ponantur, non solùm à nostris, vt per Accurs. in l. non putauit.§.non quæuis.ff. de bono. poss.contra tab. Luc.Pen.in l.1.col.2.in fi.C.de professo.qui in vrbe Constanti. lib.12. & Domin.post alios in c. contra Christianos,post prin.de hęret.lib.6.& Franc.Aret. in l.Titius,in princ.ff.de lib. & posth. & in l.quamuis.§.infans.in fi.ff.de acquir.posses. & Ias. latè in l. iustè poßidet.col.2. ff. de acquir. posses. & Philip. Dec.etiam abunde in l.lecta.col.5. super gl.in verbo,rectè.ff.si cer.pet.vbi etiam nuncupatim loquẽs de casu d.l.vlt.§.sin autem æs alienum, dicit illic rite pro rectè poni.& Andr.Alciat.in l.hæc verba in stipulatione.ff. de verb. sign.& est bonus tex.in l. 3. cùm dicitur, rite atque solemniter. & ibi Lucas Pen.C.de bon. vacant. sed & ab aliis quoque probatißimis scriptoribus. Nam & Virgil.ipse Poetarum maximus, qui in huiusmodi rebus est instar omnium,eo.lib.4.Aeneid.ita scribit,

Rite secundaret visus.

Id est, rectè,vt interpretatur Seruius, & ratio recti sermonis admonet. Et iterum in eodem libro:

Si rite audita recordor. Atque etiam lib.5.
Si modò rite memor seruata remetior astra.

Dictio, rite, nullam significat solemnitatem.

Quibus locis satis constat eam dictionem nullam significare solemnitatem. Ex quo Priscianus lib.15. A ritu, inquit,rite pro rectè: quia nihil traditur ritibus, nisi quod rectum esse credatur. & Sextus quoque Pompeius in verbo, ritus, Rite, inquit, significat benè ac rectè. & ante hos Varro lib. 3. de lingua Latina,quo loco de Halcyone aue loquitur, quod(ait)fit rite,id ratum ac rectum est.Ab eo Accurs. rectè perfectis sacris vult accipi. Et cum istis expedita est res hæc,in qua paulò diutiùs immorati sumus,quia quotidiana est,nec tamen satis à nostris excussa.

Pater præsumitur cõpetẽter filiam dotasse.

36 Denique vt ad alia veniamus. Ex eodem fonte fluit,quod eleganter respondit Paul.Cast.consilio 275.incipien. super primo quæsito dicendum videtur dictam substitutionẽ, col.2. versic.secundò an poßit hoc dicere,lib.1.quòd pater in dubio pręsumitur competenter dotasse filiam, nec in huiusmodi paterna dotatione debet fieri subtilis indagatio. Nam cùm paterna pietas consilium capiat pro liberis, dicta l.nec in ea. ff.de adult. non debet alteri videri incompetens, quod patri competens visum est, argu. l.si furioso puberi, in fin. ff.de cura. furio. nisi esset magnus quispiam excessus, qui argueret dolum patris, argu. l.vnde si Neruæ,cum sequen. ff. pro socio. Et idem quoque voluit ipse Paulus Castren. consi.404.visis & ponderatis, circa medium, lib.2.& consi.421.hoc capite,quod renuntiatio istius dominæ, versi.secundò principaliter loquitur, eod.lib.2.& Alexan.consil.33. videtur super dicto quæsito, paulò ante fin. lib. 4. Maria. consilio 30.quamuis ex his,colum.2. versi.concludo quantum ad secundum membrum.& Bart.eius filius consilio 278. cuius est initium, circa primam quæstionem,colum.10.versi. confirmantur & præmissa,lib.2.consi.77.viso testamento Petri, col.pen. lib.3. & Franc. Curt. senior consil. 27. hoc capite, magnificus vir, col.14.versic.venio ad quartum, & col.17.versi.& ita in terminis.& iterum cons.45.statuto seu consuetudine, col.12.vers.ad tertiũ arg. &

iterum colum.vlt.ad fi.& item consi.81.incip.rectè præfatus egregius dict.col.vlt. & Iaſ.qui hoc reputat ſing.in l.voluntatis. C.de fideicom.& conſ.231. iſtæ duę mulieres,col.4.verſ.quartò eſt bene conſiderandum,lib.2.& conſi.133. videretur in præmiſſa, colum.2.verſ.ad idem contra,lib.4. Carolus Ruin. conſi.52.quia de pluribus.col.vlt.nu.13.lib.2.& Philip.Dec.in l.pactum,col.vlt.C.de collat.vbi hoc dicit not.& conſil.26. cuius ſuperſcriptio incipit: an filia dotata,col.2.verſ.ſed tamen his non obſtat,vbi hoc reputat not.& conſil.89. viſo puncto, col.vlt. verſ.ſecunda quia. & conſil.180.viſa renuntiatione, col.2.verſ.& intantum hoc procedit.& cõſ.ſequen. ſatis nota, col.2.verſ.& etiam dato,vbi & hoc dicit procedere etiam ſi filia eſſet læſa, vltra dimidium iuſtæ æſtimationis. & conſil.196. viſa tranſactione, colum.2.verſ. & in ſimili caſu. & conſ.276. proponitur quòd dominus.lib.1.conſi.105.copioſè.col.2. verſic.concurrit. & conſilio 611. magnificus. col.2. verſic.dubitari poteſt.& Franc.Curt.Iun.conſil.10. viſa ac diligenter conſiderata,col.1.& Laurus Pala. in tractatu ſtatutorum excludentium fœminas à ſucceſ.char.5.colum.4.verſic.reperio autem in hac quæſtione. & Cate.Cot. qui hoc dicit ſing. in memori. incip. dos data. & Ant.Rub. conſil.163.circa primum dubium,colum.1.verſ.circa aliud.& idem propè voluit Corn.conſi.107.in conſiliis, colum.3. verſic.quia lex debet, lib.2.& ante omnes Bald.cuius nullus illorum meminit,conſi.328.cùm in cauſa Piſani conuentus, col.2.verſic. quæritur ſecundò, lib.3. vt iam non dubites, vt opinor, in tot legalis diſciplinæ procerum ſententiam pedibus manibúſque haud cunctanter ire,etiam ſi reclamet Bald. & Barthol.in tractatu dotium, in 17. priuilegio 5.patris.Cuius quidem authoritas mihi certè veluti ſacroſancta eſt, ſed nemo ſolus ſatis ſapit,ex Periplectomeni ſenis ſententia in Milite Plauti. id quòd Græci ita pronunciant, εἷς ἀνὴρ οὐδεὶς ἀνήρ, id eſt, vnus vir, nullus vir. Quanquam idem cum eo ſenſiſſe videtur Socin.conſi.57.in cauſa reſtitutionis.col.7. verſ.non obſtat illud,lib.4.

Fũdamentum huius legis conſiſtit in veriſimili mẽte donãtis. Veriſimilitudo in legibus quantũ valeat.

37 Sed iam,ni fallor,tempus eſt,vt hunc affectum, amorem, neceſsitudinem, coniunctionem, aut ſi mauis vnitatem, vel vt alij appellant, vnionem parentum & liberorum relinquamus,& ad aliam partem rationis atque fundamenti noſtrę l.quæ eſt veriſimilitudo,pergamus. Hæc igitur l.noſtra omniũ conſenſu fundatur in veriſimili mente donantis, qui ſi cogitaſſet de futuris liberis veriſimiliter, aut non donauiſſet,aut ſub ea conditione donauiſſet,ſi liberos non ſuſciperet. Scilicet tanti eſt noſtris legumlatoribus & peritis veriſimilitudo,vt ex ea leges faciant, litéſque diffiniri iubeant, tanquam id verum ſit,quod veri eſt ſimile. Quibus planè conſonant vltra tex.ſuprà in prin.allegatos,l.non veriſimile.ff.quod met.cauſa. Et l.peculium autem.§.1. ff.de pecul.& l.ſi filius,eo.tit.& l.Iulianus.§.præterea.ff.de actio.empt.& l.ſed & ſi ſuſceperit.§.primo. ff.de iudic. & l.ſi extraneus. ff. de condict.ob cauſ. & l.ſi debitor. §.veriſimile eſt. ff.de contrah.empt. & l.2.§.ſi venditor.ff. de hæred. vendit. & l.peculium.§.1.& iterum l.ſi filius, quæ eſt pen.ff.de pœnis.& l.Neſennius.ff.de negot.geſt.& l.quæro.§.inter locatorem.ff.locati,& l.obligatione. ff.de pign. & l.Pomponius. §.ſi quis. ff.in quibus cauſis pign. vel hypoth. tacitè contraha.& l.inſulam.ff.qui pot. in pign.hab.& l.3.§.1.ibi,veriſimilia reſponderint.ff. de teſtib. & l.ob carmen. §.vlt.ibi, quæ rei aptiora, & verò proximiora,eod. titul.& l.ſi nuptura,in fin. ff.de iure dot.& l.inter ſocerum, in princ. ff. de pactis dotal. & l.amiciſsimos,in princ. ff.de excuſ.tuto.& l.ex facto,poſt princ. ff. de vulg.& pup.ſubſtitutione, & l.cohæredi. §.qui patrem, eod.titul.& l. cùm res,in prin.& l.quidam,etiã in prin.ff.de leg.1. & l.Titia cùm teſtamento. §.qui inuita, ibi, non eſt veriſimile patrem.ff.de legat.2.& l.Mæuius,in prin. eo.tit.vbi incredibile reputatur,quod non eſt veriſimile.& l.cùm pater.§.pater certum,eodẽ quoque tit.& l.qui filium,ff.de leg.3.& l.vxorem.§.feliciſsimo,eo.tit.& l.qui concubinam.§.qui fundum,eod. quoque tit.& l.Publius.§.Titia. ff. de condit.& demonſt.& l.cùm vir vxori,eod.tit.& l.Plautius.ff.de auro & argent.legato.& l.denique.§.vlt.ff.de pecu. legat.& l.ſi ſtipulatus. ff.de vſur.& l.ſi inimicitiæ.ff. de his quib. vt indig. & l.ex facto. §. ſi quis autem ſuſceperit,ibi,quia nõ eſt veriſimile.ff.ad Trebel.& l.cùm quidã. ff.de ann.leg.& l.in ratione. §.tametſi. ad leg.Falcid.& l.octaui. ff. vnde cognat. & l.vlt.ad fin.ff.de fideic.liber.& l.quod & lex. §.hoc interdictum.ff.de libe.hom.exhib.& l.ſi ita fuerit libertas, in prin.ff.de manum.teſta.& l.cum ex pluribus,ibi, quòd veriſimile videretur. ff.de ſolutio.& l.ſi is cui nummos.§.Flauius, eo.tit. & l.miles.§.mulier.ff.ad leg.Iul.de adulte.& l.eum qui ita ſtipulatur,in prin. ff.de verbo.oblig. & l.fideiuſſor obligari.§.vlt.ff.de fideiuſ.& l.ſi vnius.§.filioſa.ff.de iniu.& l.ſanctio.ff. de pœn.& l.hæc autem. §.1. ff.quib. ex cauſ.in poſ. eat.& l.1. §.hæc actio. ff.ſi quis teſta.lib.& l.triplici, ad fi.ff.de verb.ſigni.& in l.obſcuris,ff.de reg.iur.& l.1. C.qui aduerſ. quos.& l.cũ quis,ibi,neque enim veriſimile eſt. C. de nat.lib.& l.vlt.in fi.C.de hære. inſtit.& l.generaliter.§.cùm autẽ.C.de inſti.& ſubſt. & l.cũ cognitionaliter,& iterũ l.milites,verſ.oportet,ibi,argumentis veriſimilibus. C.de quæſt.& l.1. C.ad leg.Cornel.de falſis.& l.2. de his quæ vi met. cauſ.fiu.& l.vlt.in fi.C.de vſufruct. & §.idemq; iuris,ibi,cùm non ſit veriſimile,Inſtitu.quib.ex cauſ. manum.non poſſ.& §.1.ibi,coniecturis & veriſimilium ratione in auth.de teſtam.imperfect.& §. quia verò veriſimile,in auth.de nõ ali.& c.ſolicitè,quod eſt 2.extra de reſtit.ſpol.& c.in literis, in fin.& in c. cõſtitutis,lib.1.extra de teſtib.& in c.literas,extra de iureiur. & c.quia veriſimile, extra de præſumpt.& c.ſuper hoc, extra de renunt. & c.quoniam. verſ.ſi autem de carnali, extrà, de lite conteſt. & c.bonæ, ibi,ex veriſimilibus & probabilibus cauſis, de appel.& c.nauiganti,quod eſt vlt.extra de vſur.& c.in præſentia,extra de procu.& in c.ſi quis.& in c.cùm P.Mãconella, extra de purg.can.& in c.ſi culpa.extra de iniu.& dam.dat. & c.per venerabilem, ſtatim poſt princ.extra qui fil. ſunt legit. & c.vt circa,verſ. alioquin,de elect.lib.6.& c.nulli,eo. quoque tit. & lib.& c.quorundam, ibi,veriſimiliter formidamus, eo.tit.& lib.& c.cupientes.§.quod ſi per 20.eo.rurſum tit.& lib.& c.vlt.de renũt.& c.vlt.de reſtit.ſpol. eo.lib.& c.vlt.& ibi gl.de offi.vicar.eo.lib. & c.2.de fil.presby.eo.lib.Ex quo tex.dicit Dom. cõſ.65.diſcutiã, col.pe.quòd taciturnitas etiã veriſimilitudinis inducit ſubreptionem.& c.2.§.ſtatuimus,de decim.eo.lib.& c.in fidei, de hæret. eo.lib.& c.quanquam,ibi,nõ minorẽ, quàm veriſimiliter creditur, de vſur.eo.lib.& c.ſi epiſcopus, de pœnit.& remiſ. eo.li.& c.inſpicimus.& c.in generali, de reg.iur.eo. lib. & ibi cõcord.per gl. & doct.& cle.cauſam,verſ. verùm ſi propter.& ibi gl.in verbo,veriſimiliter,de elect.& cle.2.verſ.ſi verò dicti,de for.cõpet.& cle.2. verſ.vt autẽ præmiſſa de relig. domi. & cle. exiui.§. deinde,& §.rurſus,& ibi Card. Zab. gl.de verb.ſig.

Quæ requirantur ad impugnandum veriſimile.

38 Hinc ad id probandum,quod non eſt veriſimile,requirũtur clariores probationes, vt prodit Bal. in d.l.non veriſimile, per illum tex. & etiam Spec. titul.de prob.§.vlt.col.vlt.verſi.quantum.Panor.in cap.vlt.in fin.extra de presbyt. non bap.per dictã l. non eſt veriſimile, cum cæteris multis, quorum nomina & loca veluti digito oſtendit Philip. Dec. conſi.176.quod ſuprà maturè,colum.1.& conſ.195.

incip

incip. studendo breuitati. col.2.vers.& ista conclusio.& consi.343.in causa partus suppositi,col.1.vers. secunda ratione,& cons.343.viso consilio, colum.1. Quibus adde quod voluit Fulg. in l.si maior. C.de leg.hæred.quòd ad probandum quinquagenariam peperisse, requiruntur euidentiores probationes, quod & ibi asserit Philip. Corn.& etiam Soci.consilio.126.visum fuit, col.2.lib.3. Ex quo etiam Henricus imperator, cũ vxor eius in ea ætate esset grauida, voluit vt ea palàm pareret, ne qua suspicio fraudis atque suppositi partus subesset, vt retulit Ang.in dict.l.si maior.Sed & adde Ant.in d.c.super hoc,col.2.per illũ tex.de renunt.vbi dicit,quòd vbi exceptio non est verisimilis, potest iudex cogere reum proponentem huiusmodi exceptionem, exprimere causam ex qua reddatur verisimilis, licèt non aliàs.Imò secundũ intellectum Innoc.ibi,non debet admitti talis exceptio sine expressione causę, Et cum hoc debet præterea proponens subiici grauiori oneri probandi, vt dicit ipse Ant. vbi suprà, col.7.versi.tu potes quintò colligere. Et ita primo loco, vt ipse dicit, debet iudex discutere de verisimilitudine,antequam admittat exceptionem,& nihilominus grauare duriori onere probationis, de quo etiam per eundem Ant. & Panor.in c.solicitè, extra de resti.spol. Ex quo generaliter dicit Fely.in d.c.quia verisimile, ex aucto.Ant. vbi suprà, quòd licèt quis non debeat grauari onere probandi,cùm habet plenam probationem,per c.2.de probat.hoc tamen non habet locum, quando factũ allegatum nõ esset verisimile. Sed & Pan.in d.c.quia verisimile,ex eo tex.not.quòd licèt cõtra præsumptionem iuris admittatur probatio,vt not.in c.quanto,eod. tit. tamen aggrauatur probans durioribus probationibus,quando est verisimilitudo contra eum.id quod dicit esse menti tenendum.Et hinc occasione sumpta multa dicit de verisimilitudine.Ea aliquando,inquit,tanta est, vt non admittat probationem contrariam,nisi procedat quædam causæ cognitio, per d.c. super hoc, de prob. imo quandoque non admittitur, per cap.filij, de hæretic.lib.6. Quod & ante eum dixerat Imo. ibi. qui subiungit id quod suprà diximus,videlicet quòd cùm admittitur probatio aduersus verisimilitudinem,aggrauatur probans lucidiori probatione, per tex.ibid.& in d.l.nõ est verisimile.nec tamen priùs admittitur,quàm facta aliqua discussione,vt per Spec.titul. de prob.§. nunc dicendum,in prin,de quo etiam ibi Io.Andr. in addit.Sed vt redeamus ad Ant.in d.c.super hoc, is ibi,col.3.dicit,quòd cum reus proponit exceptionem non verisimilem, potest iudex cogere vt promittat certam pœnam,si ea appareat non esse vera aut legitima,allegátque idem voluisse Compostel. in c.quod sicut,de electio. Sed & idem Ant.vbi suprà, col.4.vers.ex quo habes,dicit,quòd cùm testis examinatur super articulo non verisimili,potest & debet interrogari extra articulum de facti causa, ex qua reddatur factum verisimile. Ex eoque dicit limitari & declarari cap.de testibus, extrà de testib. & quod not.in l.momentaneæ.C.qui legit.person. & in l.si duo patrem.§.qui iurasse.ff.de iureiurand. cæterum D.à Rota decisio.630.articuli,in antiquis, dicunt articulos non verisimiles non esse admittendos,& ita Rotam seruare.

Verisimilitudo quæ non admittit probationem contrariam.

39 Huic autem quod dictum est, duriorem probationem exigi in non verisimilibus, adstipulatur, quod licèt aliàs ignorantia probetur illius iuramento qui eam allegat.c.si verò aliquis,& ibi gloss.quæ adfert conc. extrà de sent. excom.cum sim.hoc tamen verum est si sit verisimilis,alioqui non sufficeret iuramentum,per tex.in c.vt circa,vers.alioquin, & ibi Petr.Ancha.col.2. vers.item not.in versic.super,& Domi.etiã ibi,in vers.super huiusmodi,in 2. no.de elec.lib.6.& in c.nulli,& ibi Archi.c.1. & ipse Petr.Anc.in vlt.not.eod.titul. & lib. Cui simile est quod post Arch.in c.1.extrà de dol. & contu. lib.6. voluerunt Rot.decis.303.incip.nota, quòd vbi aliquis,in antiquis, quòd licet credatur iuramento illius qui dicit se impeditum fuisse, hoc tamen procedit, si sit verisimilis præsumptio pro iurante. ad quod etiam allegat not.per Inn. in c.quia propter, in fin.magnæ glo.in vers.item dicimus.de elect. & not.in c.si vero.de senten.excom. Cui finitimũ est quod scribit Bald.in l.vlt.in fin. C.de eden.quòd si quis dicat instrumentum esse amissum, hoc probat proprio iuramento,si sit honesta persona,& allegat verisimilia, vt quia domus eius est combusta. Nec hinc longè abest,quòd nũquam defertur iuramentum in supplementum probationis, cùm id quod quis vult probare, non est verisimile, ex sententia glo.in l.1.in versi.non sit.C.qui & adue.quos.quam in hoc expendit, & dicit not.Bald. ibi circa med.& Rom. consi.81.visis & percunctatis,col.pen.versic. item procedit dicta regula.& Alex.consil.71. incip. clarissime domine, col.vlt. versic.item respondeo, lib.3.& Ias. in repet.l.admonendi,char.27.versic.decimanona causa,& iterum,char.seq.vers.quadragesimus casus. ff.de iureiur. & in l.si extraneus, in 4. not.ff.de cond.ob caus.vbi id reputat singul. Adde quod voluit Imo.in d.c.quia verisimile, per illum text. non esse admittendam probationem rei non verisimilis.sequitur Petr.Anch.consi.257.cuius initium est, si prædicta sententia,col.vlt.vbi præterea dicit,quòd iudex non debet dare fidem non verisimilibus.Et dicit alibi idem Pet.videlicet in cõs.330. visis facti narratione copiis, col.4. quòd contra id quod est verisimile,quis facilè non auditur.

In non verisimilibus nõ sufficit iuramentum.

Rei non verisimilis nõ admittitur probatio.

40 Ad hæc confessio non verisimilis non nocet, vt dicit idem Bal.in l.si quis in hoc genus.C.de episcop.& cler.per tex.in l.1.§.si quis vltro.ff.de quęst. quod & voluit Pet.Anch.consi.24.cuius exordium est: visa inquisitione formata.Ant.in c.vlt.col.5.de con.Cepo.cons.crim.32.quidã rustici,col.4. vers.si ergo illa nocte.& iterum cõs.seq. hoc capite,multa possent.col.4.versi.sed cum in casu. Alex.consil.52. viso themate, col.2.vers. idem etiam tenet, lib.3.& consil.19.incip.circa primũ, col.1.lib.7.Angel.Aret. in tract.maleficio.in verbo,quòd fama publica precedente,nu.114.secundò quia verum est.Paris à Puteo in tractatu de syndicatu,char.30.& latè Hippo. Marsil.in dicta l.1.in princ. col. antepen. & iterum in l.de minore,in princip.col.10.vers.an hoc habeat locum. ff. de quæstio. & in repet. rubr. de probat. col.24.versic.item vltra prædicta.& singul.329.plures sunt casus, col.2.& consil.109. spiritus sanctus, col.3.versi.quinimo.& Philip. Dec.in l.cum te,col. 2.in 4.not. C.de transact. vbi alios quoque allegat qui id tamen non dicunt.& cons.596.ad dubia, col. vlt. & Tho.Gram.consil. 16.in causa inquisitionis, nu 2.& Paul.Paris.consil.131.Iacobus,col.3.nu.23.& sequen.lib.1.

Confessio non verisimilis non nocet.

41 Sed vt redeamus ad Bald. is in l.clarum. C. de auct.pręst.scribit quòd si quis extra iudicium quicquam confessus fuerit, potest cogi in iudicio perseuerare,si ea confessio sit verisimilis,per l.quæro, in fi.ff.de ædil. edict. & l.capite quinto. ff. de adult. Secus si non sit verisimilis, per l.1. C. si quis impe. maled.& l.milites.§.oportet.C.de quæstio. Sequitur Ias.in l.magistratibus,col.2.vers.tertiò limita,& ibi quoque Franc.Purp. col.3. vers.secundò limitatur. ff.de iurisd.omn.iudic.& Franc.Brunus in tractatu de iudiciis & tortura. char.3. colum. item 3. vers. aliud est iudicium. & Hippol.Marsil. in d.l.de minore,in prin.col.pen.ff.de quęst.& sing.593.sicut non verisimilia. Qui quidem Brunus, & Hippo.in vtroq; illo loco plus dicunt, ꝙ huiusmodi cõfessio

De eadem re.

extraiudicialis, quæ est verisimilis, facit plenam fidem etiam in criminalibus, per d.l.quæro. §.vlt.& d.l.capite quinto. Id quod etiam voluit Tindarus in tractat.de probat. quo loco differit de confessionibus, versi.nunc de criminalium.in prin.& in tractatu de testi.variant. c.6. Id quod dicit sing. & menti tenendum ipse Hippo.in posteriori loco.

In contrariis instrumentis à partibus productis stãdum est verisimiliori. *Idem in testibus.*

42 Sed & idem Baldus in l.exercendis, col.3.C.de fide instr.dicit quòd si à diuersis partibus producantur instrumenta cõtraria, stãdum est verisimiliori, arg.d.c.quia verisimile. Est & multorum sententia, magis credendum esse testibus verisimiliora attestantibus, illósq; cæteris præferendos. Ita enim voluit glos.in c.in nostra,& ibi doct.de testib.& gloss. magna in duobus locis, in c.si testes.4.q.3.Innoc.in c.auditis, in verbo, exceptionẽ,& ibi quoq; Panor. & alij de præscript. Speculat.tit.de test.§.postquam. vers.quid si plures. Cy.in d.l.in exercendis, in vlt.q. C.de fide instr. Fede.Senen.cons.185.super eo quod quæritur, col.1.Bar.in d.l.minore.§.plurimum, col. antepe.versi.quid ergo si & probata. ff.de quæstio. Bal.in l.testium, col.pen.C.de testib.Bal.Pan.Felyn. & Phili.Dec.in c.licèt causam, per illũ tex.de prob. idem Bal.consi.62.in ista quæstione, col.pen.versic. quartum dubium, lib.2.& iterum, si is est, inter cõs. ipsius, cons.61.incip.in ista quæstione, in 4.dubio, in prin.lib.2.Ant.in c.qui per nouale, col.4. de verbo. signific. Petr.Anchar.consil.337.de effic cia, col.vlt. Pan.in d.c.quia verisimile, & ibi quoque Felyn.de præsumpt. & idem Panor.consi.52.quidam in ægritudine, ad fi.lib.1.Rom.in l.1.§.1.ff.de verb.obl.& in rubr.de arbitr.col.8.versic.item præferentur. Paul. Cast.cons.65.in quæstione aquæ, col.2.lib.1.& cons. 109.visa petitione, col.1.in fin.eo.lib.2.& consi.192. visis & põderatis, col.2.vers.sed dico, eo.lib.2.Alex. consi.27.hoc initio, in causa & lite dominæ.col.vlt. lib.2.& cons.180.incip.in causa angelorũ, eod.lib.2. & cõs.91.circa primum dubium, in fi.lib.4.& cons. 99.cuius caput est, visis processibus, col.4.lib.5.& cons.102.quod incipit, ponderatis narratis, colum.3. versi.insuper deponunt, eod.lib.5.& consil.153.hoc exordio visis narratis, col.4.versi.item alia ratione, eod.lib.5.& cons.137.perfectis, col.vlt.lib.6.Barb.in c.1.extrà quod met.caus.& cons.27.scripsit doctissimus, col.5.l.1.& cons.32.scribitur præclarè, col.1.& 2.eo.lib.1.& consi.3.clementissimi Dei, col.7.lib.2. & cons.3.illud referam, colum.1.& iterum 7.lib.3.& consil.43.illud in medium adferam, col.5.& iterum col.18. eadémque antepen.lib.3. & consil.64. cuius idem est principium, col.9.eo.lib.3.& consil. 78. sapienter scribitur, col.1.lib.4. & aliis locis paulò infrà aduocandis. Cæpol.causarum criminal.consi.1. scio magnifice.col.2.vers.item quia testes.& consi. 28.incip.magister Iacobus, col.pen.& consi.62.magnifice ac generose prætor, col.8.versi.item alia ratione. & causarum ciuilium consil.50.in causa quæ vertitur, colum.3.versic.præterea quòd sit magis.& iterum vers.item quòd testes. & consi.60. scio magnifice, col.3.vers.item quia testes. Franc.Aret.cõsi. 44.incip.in proposita consultatione, ad fin. Corne. consi.261.de duobus, col.3.vers.& testibus, lib.3.Ias. consi.136.viso & accuratè considerato, col.5.versic. confirmatur quia magis, lib.4.& omnes vbique. Et hoc quidem optimè probatur in d.l.3.§.1.ff.de testi. & in d.l.ob carmen.§.vlt. eo.tit. & in d.c. licèt causam.extrà de prob.

De eadem re.

43 Et adeò id procedit, vt non tãtùm plus credatur testibus, verisimiliora testificantibus quàm cæteris numero (quod astruũt doc.penè omnes, quos suprà citauimus, præsertim ij quos in id priuatim citat Dec.in d.c.licèt causam.col.7. versi.sed abbas ibi contrarium, extrà de testi.)& præter eos Corne. consil.219.licèt videatur, colum.vlt. versic. & magis attenditur, lib.1.sed & qualitate quoque excedentibus, vt non minus verè quàm scitè asseruit Panormit. quem vnum multis æquandum censemus, in cap.cùm oporteat, col.vlt.de accusat.id est, vt planiùs intelligas, magis creditur testibus deponentibus verisimilia, etiam si sint pauciores, atque dignitate, aut quauis alia qualitate inferiores, quàm aliis & numero & qualitate superioribus dicentibus non verisimilia: quod tu perpetuò, si quid aliud, notato, vtpote quod ratum sit in libris nostrorum,& à paucis adnotatum, quamuis sit admodum vtile ac vsu frequens & quotidianum. & id quidem nuncupatim sequitur Iaso. cons.126. alluuionis, in fi.lib.4. Quod tamen intellige de verisimilitudine proxima,& quæ immediatè respicit rẽ de qua agitur, per ea quæ in simili tradit Paulus Castrens. in l.si seruus plurium. §.vltimo. ff. de legat.1. Alias verò numerus & dignitas vincerent: id quod totum iudicis arbitrio reliquit Dec. vbi suprà proxi.

Præsumptionẽ falsitatis incurrit testis nõ verisimilia respondẽs.

44 Imò verò non creditur testibus non verisimilia respondentibus,& est contra eos præsumptio falsitatis, nisi sint tales qui omni suspicione careant, vel nisi habeant secum aliquam præsumptionem, puta famam, aut quid simile, ex sentẽtia eiusdem Panor.in dict.cap.quia verisimile, ad fin.& ibi etiam Felyn.qui hoc dicit sing.notandum, extrà de præsum.& id quoque dicit sing.Hipp.Marsi.notab. 273.incip.notissimũ, col.vlt. & notabile idem Hippo.in d.rub.de prob.col.26. versi.& in hac materia. Sed & quòd testi non dicenti verisimilia non credatur, tenet Cepola d.consi.32.colum.4.versi.quinta ratio est.& Barbat. consilio 47. præclarè scripsit Psalmista, col.2.lib.2.& Franc.Curt.iunior consi.17. licèt per celeberrimos, col.2.& Soc.cons.44.in causa Augustini, col.vlt.lib.4.& Hippo.Marsi. cons.20. digneris quæso, col.vlt.in princip.& cons.31. bonorum omnium, col.3.& 4.& cons.seq.spiritussanctus, ad fin.& consi.49.domine Deus.col.7.vers.quia respondeo. & consil.52. misericordia domini. col.7. num.27.& consi.101.illumina quęso, col.3.& d.consil.109.col.3.& consi.113.illumina.col.5. vers.ex quibus sequitur.

De eadem re.

45 Vt non iam mirari quis debeat quod scribit Bald.in c.1.§.sacramentum, col.2.tit.de consue.rec. feud.quòd si testis dicat aliquid non verisimile, non potest ex illius testimonio deferri iuramentum in supplementum probationis. Et idem propè voluit ipse Bal.in c.1.§.vlt.per text.quem negat alibi reperiri, titul.quid sit inuc.& sequitur Roma. in repet.l. admonendi.& ibi quoque Franc.Curt.senior.char. 14.vers.duodecimo fallit.ff.de iureiur. Huic autem quod diximus de præsumptione falsitatis in huiusmodi teste, cõcinit,& quidem appositissimè, quod dixit Alexan.consi.2.viso processu.col.4.versi.præterea satis suspectum, lib.7.Id quidem testimonium suspectum esse, quod verisimilitudine caret, nec ad plenam probationem esse recipiendum. Et quod scribit idem Alex. consil.83.incip. in causa comitis, col.1.lib.7.quòd scriptura quæ non continet verisimilitudinem, non caret suspicione. & quod dicemus ex Bald.infrà 3.ab hinc versic.& iterum nu.57. incip.& cùm iis finem fecerim.

Testibus affirmantibus magis creditur. *Nisi negãtes dicerẽt verisimiliora.*

46 Et quanuis plus credatur testibus affirmantibus, quàm negantibus etiam numero longè superantibus, ex gl.notabili & omnibus nota in l.diem proferre.§.si plures.ff.de arbit. Bar.Bal.& Ang.in l. hæredes palam, in prin.ff.de testa.cum simi. Hoc tamen procedit, nisi testes negantes dicerent verisimiliora, vt expresè voluit Barto.post Old.in d.§.si plures. ff.de arbit.in vtraque lectu. & non obscurè sentit glo.in c.clerici.81.distin.quam sic intelligit & dicit singul.Barb. consilio 29.incip. illud adferam, col.13.

col.13.lib.1.& Fely.in d.c.auditis,col.12.de præſcrip. & Curt.iunior conſi.17.col.2. Et illa quidem ita intellecta, vt ſcilicet ad veriſimilitudinem referatur, etiam probat id quod ſuprà diximus, teſtes veriſimiliora dicentes præferri cæteris etiam dignitate excedentibus. Nam ea glo.dicit plus credi duobus laicis negantibus, quàm duobus clericis affirmantibus,ſed minùs veriſimile dicẽtibus. Nam & eam quoque ita intelligit, & dicit ſing.Barb.conſil.7.ſapienter ni fallor,col.4.lib.2.

De eadem re.

47 Item quamuis teſtes inſtrumentarij,qui ſuper inſtrumento rogati reſpondent ſe non recordari, non reprobent inſtrumentum,ſed ad id opus ſit vt nuncupatim negent ſe interfuiſſe, ſecũdum Innoc. & Ioan.And.in c.cùm Ioannes.extrà de fi.inſtrum. Io.Fab.in §.item verborum,col.pe.verſi. quid ſi teſtes dicunt, Inſti.de inutil.ſtip. cum ſi.id tamen ita intelligendum eſt,ſi tantum tempus poſt confectũ inſtrumentum trãſactum ſit,vt veriſimiliter teſtes qui interfuerunt,non recordentur. Nam ſi contra veriſimiliter poſſent recordari,peræque habẽdum eſt ac ſi omnino negarent ſe interfuiſſe,vt not. voluit Pau.Caſtr.vir probatiſsimi iudicij, in l.in exercendis,col.3.C.de fide inſtru.

Probatio per nõ veriſimile ſufficit ad probandã falſitatem inſtrumenti.

48 Quod quidem vt multis verum ac rationi congruens videbitur,ita & illud fortè dubium poterit videri,quod ſcribit Socin.conſil.28.incip.viſis teſtamento,col.pen.verſic. præterea apparet, lib.3. quod ad probandam falſitatem inſtrumenti ſufficit probatio per non veriſimile,nec requiritur probatio per impoſsibile, quaſi quod non veriſimile eſt, etiam impoſsibile reputetur : verbi gratia, ſi probatur quòd alter contrahentium die confecti Bononiæ inſtrumenti,erat Mutinæ poſsibile eſt quòd eadem die fuerit & Bononiæ & Mutinæ, non tamen veriſimile, ob locorum diſtantiam : certè huiuſmodi inſtrumentum non probat, vt dicit concludere Bal.in d.l.in exercendis, vbi tamen de hoc non loquitur, ſed credo quòd voluerit illum allegare in l.ſcripturæ,eod.tit.vbi in eodem illo exemplo dicit poſt Nicolaum Mat. inſtrumentum ita in eo caſu reddi ſuſpectum, vt illi fides non adhibeatur:& poſt eum quoque Saly.ibi. & ipſe Soci. conſil.277.viſis publico inſtrumento, col.pen.verſic.1. quia concordia,lib.2.& Barb. conſil.7. ſapienter ni fallor,col.4.verſi.præmitto tertiò,lib.2. & conſi.75. ſapienter ſcribitur,col.2.verſic. & adduco.lib.4. & Corne. conſil. 63. videbatur primo aſpectu, col.2. verſi.imo ſi dicerent, lib.1. Felyn.in d.c.auditis,de præſcrip.& Franc.Curt.Iunior d.conſi.17. col.2. & Philip.Dec.conſi.11. quoniam iudicantium, col.4. verſi.poſtremò conſiderandum eſt.& conſi.100. in cauſa inquiſitionis. col.pen. verſic.tertio allegatur, dum allegat Bal.vbi ſupra.& conſil.399. concluſionem,col.3.Et ex hoc dicunt, in probationibus non quod poſsibile eſt, ſed quod veriſimile, eſſe inſpiciendum. ita enim tradit idem Dec. in c.propoſuiſti,col.5. verſic. ſed ad hoc,extrà de prob.& Hiero. Cagn.in rep.l.vlt.col.antepe.verſ. quinta limitatio. C.de pact.

Veriſimilitudo in teſtibus maximi eſt momenti.

49 Sed vt redeamus ad teſtes, veriſimilitudo in eis tantum habet momenti,vt licèt aliàs ſi teſtis diuerſa depoſuerit, ei ſtandum ſit quod poſtremò depoſuit in tormentis, l.ſi póſtulauerit, §.ſed & ſi negauerit,& ibi Bart. ff.de adulter. & idem Bart.in l.eos,col.1.verſic.ad ſecundum. ff.de falſis. hoc tamen non procedit cùm primum dictum ſine tormentis eſt veriſimilius,vt pulchrè declarat Soc.cõſil.253. in cauſa. colum.2. lib.2. & Philip. Dec.conſil.175.in cauſa falſitatis,col.penul. verſic.tertiò reſponderi poteſt. Et ſimile eſt quòd licèt cùm teſtis primò vnum dixerit extra iudicium, deinde aliud in iudicio,ſtandum ſit ſecundo dicto,ex multorum ſententia,vt per glo.in cap.cùm cauſam, le 1. extra de teſtib.& Bart.in l.eos,col.2.C.de falſis. & Bal. in l.nullum,poſt princ.verſic.ſed quid ſi teſtis.C.eod. cum multis concord. à Felyn. congeſtis in cap. inquiſitionis. §.tertiæ dubitationis, col. vlt.extra de accuſ.Hoc tamen fallit, niſi primum dictum ex aliquo caſu eſſet veriſimilius,quàm ſecundum,vt voluit Franc.Aret.in c.per tuas,extrà de proc.per c.literas,de preſumpt.& ſequitur Fely.in d.§.tertię dubitationis,ad fi.verſi.ſecundo limita.Et id ante eos voluerunt Bal.in d.c.literas,de præſump.in id dicit ſing.eum text.& ibi quoque Pan.col.2. verſic.& ex hoc, vbi etiam dicit eum text.ſing. & voluit etiam Socin.conſi.253.in cauſa domini,col.3. verſi.ſecundo etiam,lib.2.vbi & illum tex. dicit notabilẽ Dec. conſil.175.in cauſa falſitatis,col. pen. verſ.tertiò reſponderi poteſt. Nec vnum omiſerim,quod ad teſtes & ad veriſimilitudinem pertinet, quod tradit Bald.conſil. 314. item quòd Titius circa medium, lib.2. quòd dicta teſtium debent intelligi,vt eſt veriſimile eos intellexiſſe, per l. cùm de ætate.ff. de probatio.

De eodem.

50 Quid?quod ſi ex ſtatuto credi debet damnum paſsi aut alterius aſſertioni, id certè intelligendum eſt,ſi is veriſimilia aſſerat,alioqui non illi credetur, nec locus erit ſtatuto.Ita eleganter reſpondit Alex. doct.cuius autoritas tanta eſt,& tam celebris,vt nõ egeat commendatione,cõſi.47.in cauſa & lite vertente inter filios,col.2.verſ.tertia cauſa eſt.lib.6.per d.l.ob carmen.§.vlt.ff.de teſt.& cap.præterea,extrà eo.De qua re nos in noſtris conſuetudinibus latius diſſeremus.tit.21.§.1.in glo.8.

Scriptura priuata continens veriſimilia,an probet pro ipſo ſcribẽte.

51 Econtrario autem quæ regulariter non probant,tamen propter veriſimilitudinem probant,vt ſcriptura priuata alicuius,quæ non probat pro ipſo ſcribente, l.inſtrumenta, & l.rationes. C.de prob. Tamen ſi contineat veriſimilia, probat etiam ad commodum ſcribentis,iuncto ipſius iuramento,ſi viuat,per l.ſi quis pro redemptione.§.pen.C.de donat.& l.per hanc.§.pe.C.de erog. milit.anno. lib.12. ita enim voluit Guil.Cu.in l.edita, & ibi Alex.in fi. qui id dicit memoria tenendum,& Philip.Dec.col. 1.C.de eden.Bal.in l.1. col. vlt.verſic. vlt.quæro, & ibi etiam Alexan.in fin.eo.tit.& idem Bald.in rubr. C.de fide inſtrum. col.antepen. verſic.ſequitur videre de ſcripturis quorundam,& rurſum verſic.ſequitur de ſcripturis ſociorum videre, poſt Nico. Nat.ibi.& Pet. Anch.in cle.1.§.cæterum,col.3.verſ. ſubſequenter quærit,de vſur. Imo.in c.2. in 2.locis. col.10.& 11.ext.de fid.inſtrum.Raph. Co.conſi.136. incip.viſis inſtrumentis,col.vlt. Alex.conſil.54.circa id quod quæritur,col.2.verſi.& tantò magis,lib. 2.& conſi.187.cuius caput eſt,viſis ſubtiliſsimis dubitationibus,in prin.eo.lib.2.Fran. Aret. conſi.106. quod incipit,longa eſt iſta conſultatio,col.3. Corn. conſi.71.quanquam in hac conſultatione, col.pen. verſi.tamen eſt aduertendum,lib.4.Soci.conſi.240. incip.circa præſentem conſultationẽ,col.pen. verſ. quartò & vltimò,lib.2.& conſi.291.viſis literis,col. antepen.verſic.præterea etiam prædicta,eo.lib.2.& Fran.Cur.ſenior in repet.l.admonendi,char.11.col. 1.verſ.inquantum Bar.dicit,& ibi etiam Iaſ.qui hoc dicit ſing. tum in lect.col.11.verſ.quartò fallit, tum in repet.col.54.verſ.quartò principaliter.ff.de iureiu.& Catel. Cotta, qui etiam dicit ſing. in memor. incip.liber rationum.

Confirmatio eiuſdẽ.

52 Quibus concinit quod voluit Bal.in conſi.117. tutor & hæres tutoris.lib.2.quòd in redditione rationis tutorum, ipſis aut ipſorum ſcripturæ priuatæ ſtabitur in veriſimilibus,at in non veriſimilibus non creditur. quod & idem prope voluit ipſe Bal. conſi.418.hoc capite ad primum dico.lib.3.Et idem in cæteris adminiſtratoribus rationem reddenti-

bus voluit Soci.consil, 46.lib.1.repetito consi.214. lib.2.incip.Cum in præsenti,col.1.& 2. & idem Socin.consil.162.considerata contingenta. colum.vlt. eo.lib.2.

An libro rationum edito possit aduersarius alterā partē acceptare, alterā non.

53 Consonat item quod scribit idem Bald.consil. 156.cùm duæ sunt societates,lib.3. ibi enim quærit, an cùm liber rationum editur, possit aduersarius partem libri acceptare, & alteram partem repudiare: videtur,inquit, quòd totum debeat acceptare.l. cum quæritur. ff.de adminiſt. tut. In contrarium quòd possit partem acceptare, partem non acceptare.l.Publia. §.vlt. ff.depos.& l.Aurelius. §.idem quæsiit.ff.de liber.leg. Deinde subdit doct.dicere, quod circa idem capitulum vel connexum debet totum vel acceptare vel repudiare,nec potest scindere.Ex capitulis autem separatis potest vnum acceptare,& aliud repudiare,nisi iam acceptauerit siue approbauerit totum codicem rationum.Ita voluit Cyn.in l.1.in 13.q. & ibi etiam Bald. col.3. C.de confess.& idem Cyn. in l.2. C.de donat. ante nup. & Bart.in d.§.idem quæsiit.Tandem Bal. vbi suprà totam hanc controuersiam in verisimili constituit: iudex enim, inquit, debet æstimare & considerare quod verisimile est,per d.l. Publia. §.vlt.in fin. vbi est tex.in hæc verba,quod scripsit iudicem æstimaturum.Hæc Bald.in summa cùm quæritur, an scripturis priuatis quorumcunque credēdum sit,semper verisimilibus adhæremus,vt per Old.consi.115. cuius est initium, ex forma istius, col.3. versic. & cum dominus,& col. seq.versic.quòd autem eam expresse excepit.& Sal.in l.1.col.4. C.de eden.Ioan. Ana. consil.53. incip. visis & consideratis. Corne. consil.319.circa primum.col.10.versi.& hinc est,lib. 3.& omnes vbique.

Semper verisimilibus adhærendum est.

Cōtra proferentem regulariter fienda est interpretatio. Nisi sit verisimilius.

54 Ex hoc albo est quod pulchrè tradit Old.d. consil.115.ex forma istius,col.1.in fi.quòd licèt contra proferentem fiat interpretatio.l.veteribus.ff.de pactis, tamen primo loco inspiciendum est quod est verisimilius, etiam si sit pro proferente, per l. semper in stipulationibus.ff.de reg.iur.& c.inspicimus,eo.tit.lib.6.& sequitur Philip. Dec.in l.in contrahenda,col.1.versic.vltimo not. eod. tit. vbi nullum alium citat,quàm Old.sed idem ante eum voluit glo.ordina.in d.l.veteribus, in glo.magna, ante fin.& ibi quoque Bart.Bald. in addi.& Angel. ff.de pact.atque etiam glo.in cap.ex literis.lib.1.in gl.vlt. post medium,extra de spon.& mat.& in cap.contra eum.de reg.iur.lib.6.& Arch.in cap.is autem. 22.q. 2.& Bald.consil.411.verba,col.2.lib.1. & consil.296. quæritur,versic.præterea in ambiguis,lib.2. & Angel. consil.261. punctus est in anno domini, col.3. versic.pro hac opi.Paul. Castren. consil.195. visis & consideratis,colum.2. versic.nec ob.l.semper.lib.1. Fran. Aret.consil.54.in causa magistri Blasij, ante fi. & Socin.in l.vbi est verborum,per illum text.ff.de reb.dub.& Ias.in l.stipulatio ista habere. §.in stipulationibus, in 2.limitatione. ff.de verbo. obliga. & Steph.Bertr.consil.144.viso instrumento, nu.7.lib. 1.& consi.1.quamuis donatio, col.4.nume.18. lib.4. Quin de hoc est text. optimus in l.insulam. ff.qui pot.in pig.hab.quem ad hoc not.Ia.Ra.Pet.Cyn.in addi.& Bal.ibi.

Clausula motus proprij nunquam includit non verisimilia.

55 Nec omittendum ducimus,quòd licèt clausula motus proprij multas atque ingētes vires habeat, vt videre licet ex not.in cap.si motu proprio,& c.si Romanus, de præbend. lib.sexto, tamen ea nunquam includit siue comprehendit non verisimilia,vt magna autoritate affirmant Dom.à Rota decisio.28.tit.de præb.vti eos allegat & sequitur Paulus Parisien.consi.1. visa facti narratione, col.3.nu. 80.lib.4.

Licèt id nō sit statutū,

56 Inter tam multa verisimilitudinis præconia non ducimus relinquendum quod suprà in princ. polliciti sumus, quod per text. in l.tale pactum. §. vlt.à nobis in d.prin.citatum, not.glo. inibi in fin. id esse de iure seruandum, licèt non sit statutum, quod verisimile est statutum fuisse, si id quæsitum fuisset, & allegat concor. & ad hoc quidem dicit sing.illum tex.Bald.in l.cùm acutissimi, col.1. C.de fideicom. & in c.1.tit.de duobus fratri. à capi.inue. & in rubric.extra de pact. Et ad hoc quoque illum tex.expendit Sign. consi.3. statuto ciuitatis Mediolani,col.2.& consi.5.cùm inter Gabrielem, in fin.1. col.& consi.111. hoc c. in quæstione seu quæstionibus, col.pen. quibus locis & ad hoc citat.d.l.cùm acutissimi.& rursum consi.113.quæstio est an rupto testamento,col.vlt.& consil.171.S'er Antonius, col. vlt.& consi.206.in quæstione præmissa, post princ. & consil.215.factum sic se habet, illustrissimus rex, col.3. versic.præterea in generali. & Ioan. Andr.in addit.Spec. tit.de loca.§.1.in fin. versic. quid si colonus, vbi ex eo egregiè dicit, quòd si quis alteri concedit prædium plantandum vitibus ad certam portionem fructuum, posteáque aliæ quædam arbores fructiferæ aut plantantur aut adnascuntur, debet dominus suam earum arborum æquè ac vitium portionem habere, quoniam verisimiliter & de illis quoque dictum fuisset, si dominus cogitasset,& sequitur Roma.qui id reputat sing.consi.150. viso themate proposito,& alij multi,quos tibi congessimus in commentariis nostrarū consuetudinum.tit.5.§.4.in 1.glo.in 2.quæst.sed & eam glo. (vt tex.relinquamus, quem & alij plerique ad hoc ipsum allegant)omnes penè vbique in id quoque citant & commendant, & inter cæteros Bald.Angel. Paul. Cast.& recentiores in ea ipsa l.pactum. §.vlt. ex quibus Bald. illam dicit multùm notandam, & menti tenendam esse, obtineréque non solùm in dispositionibus legum,sed etiam statutorum,rescriptorum, & contractuum. quod dictum sequitur Barbat.consi.1.magnus scripsit Psalmista,colum.32. lib.3.& alibi pro sing.aduocat in l.generaliter, col. 32.lib.3.& alibi pro sing.aduocat in l.generaliter,colum.26.ff.de verb.obliga.Sed vt ad eam glo.redeamus,illam etiam sequitur idem Bal.in l.1.C.quę res pign. oblig.poss. vbi & illam generaliter trahit ad omnem materiam,& in l.Barbarius.ff.de offi.prætor.vbi & ad hoc est optimus tex.in illis verbis,sed & si ipse sciuisset. & idem Bal.in l.quod verò. ff.de legib.& in rub. C.de collat. col.2. & in l.si quis ita. §.si quis eum.ff.de tutel.& in l.custodiam.ff.de cōmo.& peri.rei vendi.& in l.1.C.de iis qui ante aper. tab.& in l.post mortem, col.4. versi.in contrarium videtur.C.de fideicom.& in cap.super tenore, col. vlt.extrà de rescript.& in c.super literis, col.2.ad fi. extrà eo.tit.& in c.1.col.vlt.versic.item papa, extrà de postul.prælat. vbi illam dicit not. & in c.vlt. col. 2.versic.sed quid dices,extrà de elect. & in c.1. paulò ante fi.de offi.legat.& consil.339. hoc initio, casus talis est,quædam indulgentia, in fi.lib.1. & consil.57.punctus quæstionis, col.2.lib.5. & consil.473. circa quæstionem,col.2.vers.conclusiuè, eod.lib.5. Ange.consil.345. primo matris, col.vlt. Petr.Anc. consil.89.quod incipit, prima facie, vbi & hoc trahit ad omnem dispositionem. & consil.339. cuius caput est,pro maiori diligentia,col.7. vers.item verisimile est.Rom.in l.4.§.Cato.char.pen.ff.de verb. oblig. vbi illam dicit sing.& d. cons.150. & iterum cons.392. quod est eiusdem principij, col.2. in fin. 1.dubij.Panorm.in cap. secundò requiris, in 1.not. de appel.Ioan.Ana.cons.72.visis & consideratis, in fi.Ang.Aret.in §.1.Instit.de hæred. quæ ab inte.defer. col.2.Alex.cons.48.super extractione,col.2.versic. & cum multa, lib.1. vbi dicit eam glo. elegantem.& cons.24.animaduersis his, col.10.versic. insuper respondeo,lib.2.& cons.34.viso instrumento, col.3.

quod verisimile est statutum fuisse, de iure seruādum est.

Idem in dispositionibus rescriptorum & cōtractuū.

col.3.verſ.fortificantur,eo.lib.2. & conſil.142. circa primam dubitationem, col.4. verſ. pro quo adde, eod.lib.& conſ.217.nec arguendi ſumus, col.7.ver. ad octauum,eod.lib.2. & conſ.40.magnus nobilis, col.2.lib.3.& conſ.43.viſis & ponderatis, col.6.verſ. poteſt etiam.lib.4.& conſ.75.videtur in pręſenti, colum.2.verſ.pro hoc etiam,lib.5.& conſ.36.viſo themate & dubiis, lib. 6.vbi dicit not. & alibi ſæpe. & inter ipſius conſilia Ludo.Bolo. conſ.53.inuocato, col.3.verſ.præterea pro eadem, lib.4. vbi eam glo. dicit multum not. & Vincen. Palli. conſ. ſeq. viſo puncto,col.3.verſ.item confirmo,lib.4.vbi eam dicit reputari ſing.Barb.qui & eam ferme vbique dicit ſing.in l.1.§.vlt.col.2.ff.de verbo.oblig.& in cap. veniens, col.9. extra de accuſ.& in repe.cap. Raynaldus, col.37. & iterum col.97. ff.de teſta.& in repet.d.l.cum acutiſsimi, col.21.de fideicom. & vbique in ſuis conſ.Corn.conſ.183.præſupponitur ſtatutum, col.vlt. lib.2. conſ.29. in præſenti conſultatione,col.2.lib.3.Fran.Curt.ſenior,conſ.9.Ticinenſi ſtatuto,col.5.& iterum conſ.11.ſtatuto Parmenſi. col.vlt.verſ.ſextò me mouet.& conſ.45. ſtatuto ſeu conſuetudine.col.5.verſ.nam ſiue loquimur,vbi illam glo.dicit not.& Iaſ.in d.l.ſi extraneus,in 4.not. ff.de condit.ob cauſ.& in authen.non licet.col.3.C. de lib.præter.in quibus locis illā dicit ſing.& conſ. 4.Nicolaus,col.3.verſ.tertio facit, lib.1.& conſ.141. Chriſtophorus,col.9.verſic.octauò bene facit, lib. 2.& conſ.ſeq.venerabilis,col.4. verſ. decimò facit, eod.lib.2.& conſ.203.Vanotus, col.3. verſ.ſecunda ratio,eo.lib.2.& alibi ſæpe. Phil. Dec. conſ.15.cuius ſuperſcriptio incipit,in appellatione filiorum, col. pe.verſ.comprobatur hoc,vbi dicit no.& conſi.25. debitor creditoris,col.vlt.verſ.& profectò ita videtur. & conſ.48.priuilegium immunitatis,col.3.in 6. & vltim. confirmatione.& conſ.64.in crimine læſæ maieſtatis,col.pen. verſ.vltimò ſuadetur. & conſil. 70.quòd debeatur ſalarium,col.2.verſ. & profectò. & conſ.80.incip.viſis duobus conſiliis,col.pe.verſ. octauò & vltimò.& conſ.156. ſtatutum cathedralis eccleſiæ,col.2.& conſil.176.viſo themate,col.2.ver. tertiò de voluntate.& conſ.190. circa primum dubium, col.2.verſ. ſed prædictis non obſtantibus & ſæpe aliàs idem Deci.& omnes vbique. Eſtque eadem omnino ſententia Ariſtotelis lib. Ethico.5. c. 10. vbi hoc ἐκ τῆς ἐπιεικείας, id eſt, ex bono & æquo accipi tradit.Sed illud interim non omiſerim,Ant. & Inno.in clemen.1. ſuper glo. in verbo præſidentes,de reſcrip.intelligere eam gl.in d.l.tale pactum. §.vlt.vt non habeat locum in materia exorbitante à iure communi, quia in ea debeat fieri reſtrictio ad verba & mentem ex verbis ſpecificè ſumptam, vt ibi per eos, & ſequitur Alex. conſ.32. clariſsime domine,in fi.lib.6.

Veriſimilitudo naturæ eſt cognata.

57 Et cùm his finem fecerim,modò duo aut tria Bald.dicta huic loco accommodatiſsima priùs adduxerim. Is in conſ.180. cuius caput eſt, mortuo filio,lib.3.veriſimilitudo, inquit, naturæ eſt cognata.Idem in l.1.col.3.C.de ſer. fug.dicit, id quod remotum eſt à veriſimili,eſſe quandam falſitatis imaginem. Id quod paſsim docto. de veriſimilitudine citant & commendant,præſertim in conſ. Ex hócque dicit Bald. ipſe caſſatam, vt ipſe loquitur non ineptè poſt iuriſconſultum in l.quicquid.ff.de acti. empt.& vend.& Imperatorem in l.diligenter.C.de aquæ duct.lib.11.& Virgilium, *Caſſat æquè rates.* (hoc enim obiter dicere volui)caſſatam, inquam,inquiſitionem quandam delicti non veriſimilis, vt quia dicebatur dominus ſecutus mandatū famuli,quoppiam facinus perpetraſſe, ſequitur Barba. aut quiſquis is fuit,inter conſil.Calca.conſil.27.clementiſſimi dei patris,colum.2.ver.ſed in caſu iſto.& idem Barb.d.conſil.7.colum.4.lib.2. & conſ.47. præclarè ſcripſit,col.1.eod.lib.2.& conſil.56.ſapienter ſcribit, col. pen.eod.lib.2.& conſ.75.ſapienter ſcribitur, in prin. lib.1. & in aliis multis locis in 3.ab hinc verſ. deſignatis.

Experimentum verorum ſermonum cōuenit rebus ſenſatis.

58 Adducit quoque præterea Bal.vbi ſuprà, Auerrois ſententiam,quòd experimentum verorum ſermonum eſt quòd conueniant rebus ſenſatis ſeu veriſimilibus. quod & ipſum aduocat idem Baldus in tractatu ſchiſmatis, quem poſuit ſub rubrica C. ſi quis aliq. teſtari prohi.col. antepen. & in rub. C. de probat.col.1. vbi & id quoque dicit eſſe Ariſtotelis.& in l.teſtium.col.pen. verſ.quartò dixi. C.de teſti.& in c.ad hæc,quod & primum.col.3.ver.item ratione officij,extra de poſtu.prælat. & in c.afferte, in princ.de præſumpt.& conſ.237.quidam magnificus,col.2.lib.3. quod dicit probari in l.confeſsionibus.ff.de interrog. action.& Franc. Curt.ſenior in tracta.de teſtib.in 32.concluſione. & Barb. conſ.60. illud afferam,col.3.verſ.modò in caſu noſtro, lib.2. & in omnibus propè locis quos ſuprà citauimus, & ſtatim citabimus.

Legū præſumptiones non aptantur rebus non veriſimilibus.

59 Porrò idem Bal.in l.nulla. C.de iure dot.negat legum præſumptiones eſſe aptandas rebus non veriſimilibus. quod & reperit in l.vlt. in vlt.nota. per illum text.C.de hæred.inſtit. Contrà autem aptandas eſſe præſumptiones ad veriſimilia,aſſerit idem Bal.in l.generaliter. col.vlt.in 7. q.C. de non num. pec.& c.1.§.ſi verò,circa medium,tit.de feud.gard. Nec tamen interim prætermittēdum eſt quod tradit ipſius frater Angel.conſi.249.ſuper primo queſito.col.2. verſ.pro hac parte. illud ſcilicet, nullam diſpoſitionem adeò generalem eſſe, quæ trahi debeat ad non veriſimilia. id quod recentiores doct. paſsim ad ſua confirmanda reſponſa aduocant, & commendat Iaſ.in conſ.141. Chriſtophorus, col.9. verſ. ſextò prædicta, lib.2. & conſ.ſeq. venerabilis. col.4.verſ.octauo, eo.lib.2. Cæterum Albe.in l.vlt. col.2.c.de remiſsio.pignor.ſcribit generalia reſtringi debere ad veriſimilia,per l.ſi ſeruitus.ff.de ſeruit. & c.in obſcuris,de reg.iur.lib.6.

Id eſt veriſimile quod iuri cōmuni cōſo[illegible]

60 Denique ſi alia quædam de veriſimilitudine ſcire cupis,lege Inno.in cap.auditis,in verbo,exceptionem,extra de præſcrip. vbi ſcribit id eſſe veriſimile,quod iuri communi conſonat.quem ſequitur Bal.in c.1.de reſcript.& Ant.in c.in noſtra, extra de teſti.& idem Ant.& Petr. Ancha. in c.1.de reſcript. lib.6.& Rom.qui id reputat elegans,in repe.rub.de arbit.col.8. verſ.item præferuntur veriſimiliora. & Cepo.cauſarum ciuilium conſ.50.in cauſa quę vertitur,col.3. verſ.item quod teſtes. & d.conſ.60.ſcio magnifice, col.3. verſ. item quia teſtes. Lege item eundem Innocentium, Archidiaconum. Anto.Panorm.& Philip. Dec.in cap. bonæ, extra de appel. vbi declarant,quæ cauſa dicitur veriſimilis. de quo etiam Bal.in cap.dilectis,ante fi.eod.tit. Sed & lege Dy.in c.inſpicimus, de reg.iur.lib.6. vbi eleganter oſtendit,& poſt eum Philip.Franc.ex quibus rebus ſumatur veriſimilitudo. & rurſum in cap. cùm ſint partium, eod.tit.vbi dicit quòd interpretatio non veriſimilis non admittitur, de quo dicemus infrà in verbo, libertis, num.13.incip.ſed & hoc ita procedit,& Oldr.conſ.13.cùm quæſtio, in fin.vbi dicit quòd veriſimilitudo habetur pro lege, & Calde. conſ.vlt.ſub tit.de dona.col.1.vbi dicit duos gradus eſſe, quibus peruenimus ad interpretationē actus, ſcilicet mens & veriſimilitudo:mentem autem eſſe primum gradum, veriſimilitudinem ſecundum. & Bar.in l.non ſolùm.§.morte,col.7.verſ.circa primum.ff.de ope.nou.nun.vbi tractat an proteſtationi non veriſimili ſtādum ſit.de quo etiam per Ant. Rub.ibi in repet.char.23.col.4. verſ.quarta ſit concluſio.& per Bal.in c.Cumana, colum.3. verſ.item præſumitur animus,& ſeq. extrà de elect. & Fel. in c.cum.

c.cum M.Ferrar.char.6.vers.tertia conclusio, & ibi etiam Franc. Rip.nume.151. extra de constit. Vide item Bal.in rub.C.de prob.col.2. dum diffinit præsumptionem iuris esse animi applicationem ad verisimile.& in l.non sine, col.vlt.C.eod.& in l.non hoc,col.vlt. C.vnde legi. dum tractat an probatio debeat necessariò concludere. & in l.vlt. in 20. oppo.C.de hæred.insti. vbi dicit quòd verisimilitudo præsumitur attenta specie, non attento genere, & rursum in eadem l.in 15. q.vbi inter ea quæ interpretantur verba ambigua verisimilitudinem reponit.& in l.cùm quidam,versi.ex hoc not. ff.de acq. hæred. vbi dicit quòd verisimile lucrum facit concedere restitutionem in integrum, vt lucrum certum.& cons.343.examinanda sunt,in princ.lib.1.vbi dicit congruam interpretationem semper inesse ex necessitate, verisimilitudine, & ipsius rei natura, per multa iura quæ ille allegat.& cõs.390. tam profundè,col.2.lib.2.vbi primùm dicit omnia frequentiora verisimiliora esse,per l.cum de lanionis.§.asinam,ff.de fund.instruct.deinde subiungit, maximè opinabile esse magis verisimile,per l.& athelas,post prin.ff.de his qui not.infa.in illis verbis, & generaliter ita omnis opinatur.& idem Bald. cons.61.literæ,lib.3.vbi dicit id verisimile esse, quod simile est & proximum vero,& quasi immediatum,per l.milites,vers.oportet autem. C.de quæst. & consil. 18. mortuo filio,vbi dicit quòd verisimilitudo est cognata naturæ, & cons.417. vel ponas casum, lib.3. vbi dicit quòd quis debet vitare insidias nõ solùm apparentes,sed & verisimiles.l.socios.ff.pro socio. & aliis iuribus ab eo citatis.Ang.cons.261. punctus est in anno domini, col.3. vbi docet ex quibus percipiatur verisimilitudo.Imo.in cap.bonę,paulò ante fin.extra de re iudica.& cons.35. in casu præmisso,col.3.vers.in contrarium,& col.4. vers.item non ob.dum dicitur,& vers.ad tertium, vbi tradit illud axioma, Inspiciendã esse magis causam quæ nocet, quàm quæ prodest,cùm vtraque concurrit, per l.3. §.eleganter.ff.ad Syllania.cum simil.procedere,nisi verisimiliter ea quæ prodest, sit magis considerata ex mente disponentis, per not. per Bart.in d.§.eleganter, & in l.si vir.ff.pro donato. Vide præterea Petr.Anch.in c.2. in 6.nota. de renun. lib.6. Raph. Fulgo.cons.13.circa primum,col.3. & consi.131. Gaspar notarius,colum.3.vers.præterea verisimile est. & cons.133.proponitur probatum, colum.2. versic. quinetiam.& Rom. cons.344. ex proposito themate,col.2. versi.secundo ad idem, vbi dicit not.quòd cùm vnus idemque actus fieri potest ex duplici capite,censetur in dubio factus ex verisimiliori, licèt alterum caput sit expressum,per multa iura quę allegat,& eum nuncupatim sequitur Franc. Curt.iunior cons.20. præsupponitur in facto, col.3. Lege, inquam,Panorm. cons.114.in quæstione,col.3.vers. preterea vbicunque,lib.2.Calca.cons.48.viso dicto casu,col.6.ibi,tum quia verisimile, & col.seq. vers. & primo videtur dicendum.Alexan. cons.190.plura narrata sunt,col.3.& sequen.lib.6.& cons.217.eodémque vlt.viso quodam, col.3. lib.7.Barb.cons.6. scriptum est, col.3.lib.1. & cons.11. scripsit bellissimè,post prin.eo.lib.1.& cons.25.scribitur sapienter, etiam post princ. eod. lib.1. & consilio 32.scribitur preclarè,colum.1.eo.lib.1.& cons.34.clementissimi patris,col.1.eo.lib.1.& cons.42. illud in medium afferam col.9.eo.lib.1. & cons.seq.præclarè scribitur, col.1.eod.lib.1.& cons.54.illud afferam,col.3.eo.lib. 1.& cons.7.sapienter,ni fallor,colum.3. & 4.lib.2.& cons.seq.sapienter doctissimus, col.8. eod.lib.2. & cons.16.præclarè scripsit.col.2.eod.lib.2.& cons.25. eiusdem initij,col.pen.eod.lib.2. & cons.46.scripsit præclarè,col.vlt.eo.lib.2.& cons.75.sapienter scribitur, post princip.lib.4. & consilio 80. quàm egregiè,col.5.& seq.eo.lib.4.& cons.88. sapienter scribitur,col.1.eo.lib.4.& alibi sæpe in suis operibus:nam is propè totus in hoc est ad iacienda cuiuslibet rei fundamenta.& Fran.Cur. seniorem in tracta.de testib.in 32.conclusione.& cons.55.super duobus,colum.pen.vers.certum est.& Felyn. in d.cap.auditis, col.12.vers.inquantum postea de præscript.& Ias.in l.si extraneus,in 4.not.ff.de condi.caus.dat.& cons. 140.spectabilis.col.9.vers.sextò multùm facit,lib.2. quod est 1.illius lib.& cons.140. visis & diligenter, col.1,lib.4.& cons.168.in causa & lite,col.3. eo.lib.4. Phil.Dec.cõs.25.cuius suprascriptio hęc est,debitor creditoris,col.vlt.vers. & profectò, & cons.100.in causa inquisitionis,col.pen.vers.tertiò allegatur. & cons.189.lætatus sum,col.3.vers.secundò ad hoc facit Hippo.Marsi.in l.1.col.antepen.ff.de quæst.& in rub.de proba. col.24. vers. item vltra prædicta. & sing.298. remotum à verisimili. & sing.344. verisimilitudo.& sing.396.quod est similis initij, & cons. 74.summi numinis,col.3.nume.16. & multis seq.& cons.78.salus,col.pen.num.31.& multis item seq.& cons.83.qui cuncta,col.2. num.9. & multis quoque sequen.& cons.101.illumina.col.3.num.23. & seq.& Ferdin.Loaz.in repet.tit.de iusti.& iur. §.is itaque, col.12.vers.pro complemento.& Nico. Eueraldum in locis legalibus,in loco à verisimili.& Claudium Cantiunculam in Topicis legalibus.in 25.loco.

Inspicienda est magis causa quæ nocet, quã quæ prodest, vtraque concurrente. Nisi ea quæ prodest sit verisimilis.

61 Ex externis autem scriptoribus vide Tullium in dialogo de partitione oratoria.vbi inter alia scribit, verisimilia autem partim singula mouent suo pondere, partim etiam si videntur esse exigua per se, multum tamen cùm fuerint coaceruata, proficiunt.& lib.Rhetoric.ad Herennium 1.tit.de narratione,si eius sunt 2.libri. Et in oratione pro Deiotaro,quæ tota in verisimili versatur.& Fabium,lib. 5.oratoriarum instit. cap.10. quod est de argumentis, vbi credibile appellat, quod verisimile cæteri dicunt,sicut & l.1. C.quæ res pigno. obliga. pos. id etiam credibile dicit, quod in eodem casu verisimile nuncupat. l.obligatione. ff.de pigno. & facit etiam text. in l.cùm in testamento. ff.de reb. dub. Nam & quod verisimile est, idem & credibile est, vt dicemus, infrà, numero 111. Quartò declara. & probat illud Terentij in Adelphis, *Ipsum id metuo vt credant, tot concurrunt verisimilia.* Item illud quoque Ciceronis ad Cassium libro epistolarum 12.id autem eò facilius credebatur, quia simile vero videbatur.Sicut etiam è diuerso quod verisimile non est,idem est & incredibile. l.Mæuius, in prin.ff.de leg.2.& l.cum de indebito, post princ.ff. de probat.quæ incredibile appellat id quod non est verisimile.ex quo est illud ipsius Terentij in Hecyra: *Non verisimile dicis, nec verum puto.* Et Tullij in oratione pro Sexto Roscio Amerino. Nam vt illud incredibile est,mortem oblatam esse patri à filio sine plurimis & maximis causis: sic hoc verisimile non est odio fuisse parenti filium, sine causis multis & magnis.Hîc enim vides incredibile & nõ verisimile pro eodem poni. & dicemus postea dic. vers.111. quartò. Vide postremò Dom. August.lib. contra Academicos 2.Labeo autem noster πιθανῶν, id est,verisimilium siue credibilium libros 8.scripsit,ex quibus citatur in l.vlt.in prin. ff.de verbo. signifi.quos vtinam haberemus, ne tam multa eius generis desideraremus. Porrò Græci alio quoque nomine verisimilia εἰκότα appellant, quod & Tullius ipse admonuit in partitionibus, & Rodolphus Agricola lib.de inuentione dialect.1.ca.22.vbi & ea consentanea vocat.Nos etiam conuenientia dicere possumus.Probabilia appellat ipse Tullius lib.1. de inuentione, quo loco de narratione differit. Nam illic probabilem narrationem vocat,quam ipse,aut quisquis fuit,verisimilem dicit in d.1.lib.ad Herennium.

Externi scriptores quid appellent verisimile.

nium.& è nostris Bal.consi.78.text.in quo non multi,post prin.dicit verisimile & probabile idem esse. Sed & Quintil.lib.instit.orator.4.cap.2.nihil inquit refert, an pro verisimili probabilem credibilémve dicamus. Denique Galen.in Hippocrat.lib.3.epidemiōn, id est,morborũ vulgarium, inter notas,quibus antiqui medici vtebantur,dicit π.literam significare πιθανόν,id est verisimile,vt θ. θανατόν,id est,mortem.& υ.ὑγίειαν,id est,sanitatem.

Nota quibus antiqui medici vtebātur.

Declaratio huius legis.

62 Ex iis veluti præludiis huius operis planè liquet reuocationem quæ fit ex hac l.(vt tandem ad eam propius accedamus) fieri ex verisimili & præsumpta mente donantis,qui si cogitasset de futuris liberis, verisimiliter aut non donauisset, aut donationi eam legem apposuisset (quod iam suprà sæpius diximus) vt susceptis postea liberis, ea irrita fieret.Id quo etiam apertè probat text.de eadem re loquens in c.vlt.17. q.4. Cuius huc verba subiecimus; Quàm laudabile factũ sancti Aurelij Carthaginensis episcopi! Quidam enim cum filios non haberet,nec speraret,res suas omnes retento sibi vsufructu donauit ecclesiæ:nati sunt ei filij nec opinãti.reddidit ei episcopus quæ donauerat.in potestate habebat non reddere, sed iure fori, non iure poli. Hæc ibi, quæ dicuntur esse Augustini. de quo admodum dubito ob ea quæ scribit Posidonius Calamensis in vita illius,c.24. & quia etiam eũ locum reperire non potui inter opera illius, licet anxiè ac diligenter conquisierim. id quod obiter dicere volui.Sed vt redeamus,expende in illo tex. illa verba, cùm filios non haberet,nec speraret:item illa, nati sunt ei filij nec opinanti.Ex iis facilè intelliges, cur fiat huiusmodi reuocatio, nempe ob præsumptam & verisimilem mentem donantis, vt tenent omnes,quos suprà citauimus.

Cessante ratione legis cessat & ipsa lex.

63 Ex quo fit quòd si donans cogitaret de futuris liberis,non esset locus huic l.nimirum cessante ipsius ratione,vt expressè voluit Bar.in l.Titia. §.imperator,col.2.vers.quæro quid si in dubio.ff.de leg. 2.& in l.1.col.2.vers.tamen vt ego respondeam, ibi etiam Bal.in fi.vers.demum quęro.C.de inoffi.donat.Io.Fab.hîc,Bal.in l.1.col.2.in fi.1.q. C.de inoffi. dotib.& cons.306.incip.casus quęstionis,col.2.vers. secundum motiuum,lib.2.Imol.in c.vlt.col.6. vers. item attende,& iterum col.11.vers.quærit quid si in donatione, extrà de donationib. Paul. Castr. cons. 434.respondeo per ordinem, colum.1.lib.item 1.& consil.435.super hoc puncto, lib.2. Barba.in repet. l.cùm acutissimi,in sexcentis locis. C.de fideicommis.& in repet.cap.Raynucius,col.8. & iterum col. 48.vers.sed volentes tenere contrarium,de testam. Corne.consil.15. ex quo dictus Franciscus, col.3. vers.non enim reuocatur.lib.1.& cons.11.in pręsenti consultatione,colum.pen.lib.3.& cons.54.duo in puncto quæruntur,col.2.eod. lib.3. & cons.194. videtur in præsenti,colum.2.eo.lib.3. & cons.206. viso suprascripto themate, colum.7. versic. sed circa portionem, eod.lib.3. & consil.30. in hac consultatione,colum.2.lib.4.Socin.in rubr.ff.de lib.& posthum.& in l.2.colum.1.ff.solu.matrimo.& cons.147. visa facti contingentia,in vlt. dubio, lib.4. & cons. 116. in causa filiorum, col.penul. versi.præterea ad omnia, lib.3.& cons.53.viso instrumento, colum.3. versic.secundo respondetur,& iterum col.5.in fin. lib.4.& inter consilia Franc.Curtij Senioris,cons.2. eleganter & subtiliter,col.2. vers. secunda consideratio.& cons.seq.pro declaratione,col.3.ver.secundo præmittendum.& Ias.cons.125. Bartholo. col.3. vers.eandem opinionem,lib.4.Phil. Dec. in l.generaliter,col.5.vers.ad hoc replicat.C.de institutio. & substitut.& consil.366.pro declaratione,col.3.versi. secundò præmittendum. & Stepha. Bertrand.consilio 214. ponitur in facto, in fin.lib.1. & consil.38. quanuis donatio, colum.1. lib. 4. Anton. Rubeus consilio 3. viso instrumento, colum. 2. & Paulus Parisiens. consilio 26. ex tenore, columna 131. numero 79.lib.2. & omnes vbique de hac re loquentes, præter eos quos inferius referemus, & alios fortè paucos.

Ratio huius legis.

64 Et id quidem optima ratione. Nam cum ex multorum, imò penè omnium sententia hæc sola sit huius l. ratio, quam iam sæpius diximus, scilicet verisimilis & præsumpta mens donantis, ea certè pro expressa habetur, potéstque ex ea sumi argumentum à contrario sensu, & à cessante ea ipsa ratione, & alio quolibet, vt voluit gloss. reputata singul. in l. quamuis, & ibi Bald. & alij recentiores. C.de fideicommis. & idem Bal.in l.maximum vitium, col.3. versic. sed Bart. dicit. C.de lib.præter. cum aliis sexcentis concor. quas latè, si quis alius, congressi in nostris consuetudinum comment.tit.9.§.27.in glo.1.in 19.limita. An tamen huius l.sola sit hæc, de qua loquimur, ratio postea videbimus.

Argumentum a contrario sensu.

65 Ideóque in simili, videlicet in casu leg. cùm acutissimi. C.de fideicommis.& similium iurium, quæ suprà in princ. citauimus, si testator cogitauit de liberis filij, aut alterius descendentis hæredis instituti, non habent locum ea iura, vt latissimè disseruit & probauit Barba. in repet. d.l.cùm acutissimi, colum.3. quæstio.5. & aliis multis seq. Nam cùm ea iura pariter ac nostra l.fundentur in illa verisimili & præsumpta mente testatoris,quòd si de liberis liberorum cogitasset, verisimiliter non substituisset extraneum, vt dicit Angel. cons. 108. incip. ista quæstio, in 2. dubio. & Petrus Ancha. consil.46. hoc capite, prima facie videretur, post princ. cum si. Consequens est, inquit Barba. quòd si de illis cogitauit, & tamen extraneum substituit, non est locus illis iuribus, vtpote cessante eorum ratione. quod & ante ipsum voluit Roma. cuius tamen non meminit, consilio 370. in proposita consultatione. quem nuncupatim sequitur Philip.Decius consil. 365.viso cons.colum.2. versi. quartò & vltimò. & iterum consil.391.in casu proposito, colum.1.& consilio 416. in testamento. colum.vlt. Et id satis probat text. quem ad id expendit Roma. vbi suprà, in l. generaliter. §. cùm autem, ibi, si de nepotibus cogitauerit. C.de institutio.& substitu.Tu tamen hîc vide Caro.Ruin.consilio 131. in themate, colum.4.versic.sola igitur difficultas, & col.6. versi. sed plus est, & multis seq. præsertim col.8. ver.non obstat etiam dum dicitur, lib.3.in quibus locis tenet contrariũ,post alios multos,ostenditque dissimilem in hac re esse rationem donationis & testamenti, vt ibi videre poteris.

An in dubio cesset dispositio huius legis.

66 Sed hîc in quæstionem vertitur, vtrùm donans in dubio præsumatur cogitasse de liberis, vt etiã in dubio cesset dispositio huius l.nisi donans probet contrarium. An verò potiùs præsumatur non cogitasse, & sic contrà locum habeat nostra l.nisi etiam donatarius probet donantem cogitasse. In qua re posset statim videri magis præsumendum esse donantem cogitasse, cùm natura ad hoc homines produxerit, vt liberos procrearent.l.maximum vitium. C.de liber. præt. & vt scribit Valer. Maximus ex Camilli & Posthumi Censorum sententia, lib.rerum memorabilium 2.cap.4. Natura nobis quemadmodum nascendi, ita gignendi legem scribit. Sed eadem natura, vt hoc adiiciam, plerosque omnes huic rei idoneos, nedum ipsius auidos genuit. etiam monachos ac Carthusienses, vt probatur ex c.sicut ex literarum, vbi & hoc not.Ioan.And.& Io.Ana. de homi. Ex quo est Græcum Samij epigramma à quopiam latinitati ita donatum:

Aligeri

Aligeri accepto crudeli vulnere nati
Sic ait ingenti victa dolore Venus:
Si facis hoc, quid erit puer, hostibus impie nostris?
Tot monachis quid erit, virginibusq; sacris?
Qui seruaturos se iurauere pudorem
Perpetuum, nec te, nec tua tela timent?
Contra Amor, ô mater ne saeui, vruntur & illi,
Et sensêre meas ossa per ima faces.
Vruntur grauius, quam quos connubia iungunt:
Sed furtim coeunt, & sua furta tegunt.

Sed quod extra iocum dicere liceat, vix è cunctis millibus vnum reperias, qui gignere non possit, aut non expetat, nempe cùm liberorum procreatio & educatio sit iure naturali. l.1. §.ius naturale. ff.de iusti. & iure. & optimè facit l.si quis posthumos, in prin.ff.de lib.& posth.in illis verbis, natura magis in homine generandi & consuetudo spectāda est, quàm vitiū, &c.de qua re alibi latiùs diximus.

In dubio non censetur donãs cogitasse de liberis.

67 Contrarium tamen expresse tenuit Bar. vt videlicet in dubio non censeatur donans cogitasse de liberis, in l.Titia Seio, §.imperator, col.2.versic. quid si in dubio, & ibi quoque Raph.Corn.col.pe. ff.de leg.2.Imo. qui hoc dicit mente tenendum in c.vlt.col.6.vers.item attende, extrà de dona. Paul. Castren. consil.435. cuius exordium est, super hoc pūcto, lib.2.vbi hoc tamen limitat eo modo quem declarabimus infrà in verbo, susceperit liberos, versic.95.incip.secundò intelliges quòd licèt. & Rom. consil.209.non est dubium, col.2. Barba.in repetit. dict.l.cùm acutissimi, col.5.vers.& ratio.C.de fideicom.Franc.Aret.consil.24. quatuor dubia, in 1.dubio.Corne.cons.11. in praesenti consultatione, col. pen.vers.his tamen non obstantibus, lib.4.Socin.in d.rubr.ff.de lib.& posth. col.vlt.& in d.l.2. col.1. ff. sol.matri.& cons.215.visa praedicta facti contingentia, col.vltim.lib.2.quod repetitur consil.22.lib.4.& idem Soc.cons.263.capio primum, col.vlt. lib.2. & cons.126. visum fuit, colum.1.& iterum col.2. vers. quaero his praemissis, lib.3.& cons.93. testamentum praemissum, col.vlt.lib.4.& inter consi. Fran. Curt. Senioris consil.2.eleganter & subtiliter, col.2. vers. secunda consideratio.& Ias.cons.230.factum sic se habet. col.pe.versi.non obstat decisio, lib.3.Carol. Ruin.cons.98. visa renunciatione, col.9.nu.21.lib.1.

De eodem.

68 Nam si aliter diceremus, sequeretur quòd in dubio nullus, praesertim idoneus gignendis liberis, cuiusmodi penè omnes sunt, vt iam diximus, posset reuocare donationem propter susceptos post eam liberos, quod esset nimium restringere hanc l. quae generaliter loquitur, & disponit ob eam causam reuocari donationem, ideo etiam generaliter in dubio debet procedere.l.1.§.generaliter. ff.de lega.praestan.& l.3.ff.de offi.praesi.& c.si Romanorū. 19.dist.cum simil. Alioqui vix vnquam haberet locū.Et licèt quis sit idoneus procreationi liberorū, sit & natura prona ad desiderandū sperandúmque liberos, non tamē propterea cogitat de liberis. Nā haec simul stant, sperare & desiderare liberos, & tamē de illis nō cogitare, vt declarat Bar.in d.§.impe.

De eodem. Finis praecipuus ac principalis matrimonij est sobolis procreatio.

69 Sed haec intellige, vt videlicet quis in dubio non censeatur tempore donationis cogitasse de liberis, cum donat iam matrimonio collocatus, aut caelebs extra contractum matrimonij siue dotis: secus verò si donet in ipso contractu matrimonij vel dotis ipsius: nam tunc verisimiliter cogitauit de liberis ex eo matrimonio procreandis, vt scribit Signo.consil.69.cuius initium est, in quaestione Blandisiae, col.4.vers.praeterea cùm mater. & Rayn. inter cons.ipsius Signo.cons.omniū vltimo, ad cōfusionē, col.3.ver.item quia vir.& vterque quidem innixus tex.in auth.de aequa.dot.in prin.Quibus & ego accedo, cùm causa finísque praecipuus ac principalis matrimonij sit sobolem procreare, vt not.in l.1.ff.sol.matri.& in d.l.1.§.ius naturale. ff.de iust.& iur. Ideoque hoc casu, cum videlicet sit donatio in contractu matrimonij vel dotis, nō habebit locum haec l.vt expresse voluit Soci. in l.2.in 1.not.& post eū Hercul.ff.sol.mat.& idē Soc.cons.53.viso instrumento, col.3.vers.secundò respondetur, lib.4.vbi dicit ita tenuisse multos solennes doctor.modernos, vt ipse loquitur, in d.l.2.ff.sol.mat.& ita quoq; consuluisse Ang. Aret. & Leonem à Carpellis. Sed & idem Soc.postea, videlicet col.5. vers.confirmatur ista opinio, dicit ita se consuluisse eo anno Senis, & suo cons. subscripsisse Baldum & Bartholinum, & Phil.Corn.& alios solennes doct.& ita quoque reperio consuluisse ipsum Corne.consil.206.viso suprascripto themate, col.8.versi.itaque est aduertendum, lib.3. vbi & ita etiam dicit cōsuluisse Ibonem Perusinum praeceptorem suum, & Ang. Perig.etiā Perus.& ita quoque voluit Carol.Ruin. d.cons.93. col.9.versi.ad istud etiam respondetur, lib.1.Franc. Ripa.lib.3.respon.c.3.incip.licèt donatio, col.antep. vbi solum Soc.allegat in d.cōs.53.Et id mihi admodum placet, nam si vnquam aliàs quis censeri debeat cogitare de futuris liberis, tunc maximè censendus est, cum matrimonium contrahit.

Contrariū prioribus tenentes.

70 Quanquā Thomas Parpa.in repet. d.l.2. col.8. ver.iste articulus.ff.sol.mat.& Steph.Betr. cons.312. difficultas, circa medium lib.3. tenent contrarium, ille quidem hac ratione motus, quòd haec liberorū cogitatio est solùm in genere, quae in hoc casu non sufficit, de qua ratione dicemus paulò pòst nu.78. incip.sed hîc quaestionis est.& aliis seq.Alter autē ea ratione dicitur, quòd in dubio nō praesumitur quis cogitare de liberis secundū Bart.in d.§.imperator. & diximus suprà nu.67.Sed haec ratio satis ex iis refellitur, quae diximus. Sed & tu interim vide quae circa hoc caput donationis factae in cōtractu matrimonij dicemus priorem sententiam approbantia, infrà in gl.in verbo, donatione largitus, nu.187.incip.similiter & in casu.& aliis sequētibus, vbi differimus de filia quae in cōtractu dotali renūtiat haereditati paternae.& iterū nu.216.incip.decimò quaero, an haec l.& seq. vbi etiam tractabimus de pactis lucrandae dotis, quae fiunt in cōtractibus matrimonij.

Quādo reuocationi huius legis locus sit.

71 Si igitur sequaris priorē & cōmuniorem sententiam eorū qui dicunt non esse locum huic l. in huiusmodi donationibus, pactis, & renuntiationibus factis in contractu matrimonij, ob praesumptā liberorū cogitationem: eam not.intellige in iis qui tam maturae aetatis sunt, vt verisimiliter cogitēt de liberis, dū matrimonium contrahunt. Secus si tā tenerae, vt nec liberos, nec aliud quippiā futurū cogitēt, vt saepe fieri solet. tunc enim locus est reuocationi huius l.vt bis consuluit Phil.Corn.videlicet cōs.11. in praesenti cōsultatione, col.pe.ver.nec obst. quod d.l.iunctis iis quae prius dixerat, col.3. vers.nec etiā videtur, lib.3.& iterū cons.30.in hac consultatione, col.3.versi. & maximè iunctis iis quae dixerat, col.1. lib.4.Nam is vtrobique loquitur in quadam puella tenerae admodū aetatis, quae in cōtractu matrimonij quasdā renuntiationes fecerat, de liberis verisimiliter ob tenellā aetatem non cogitans. Sed ita tamen de hac re loquitur, vt possit videri intelligere in omnibus, cū vtatur dictione maximè, in hunc scilicet modum, qui sequitur, Filia, quae renuntiat in contractu matrimonij, maximè cum est tenerae aetatis, quae non solet cogitare de liberis, potest reuocare ob liberos postea susceptos. Et ita illum, tanquam generaliter id voluerit, citat & sequitur Fran.Ripa. sibi contrarius in hac l.in 22.q.

Donans in contractu matrimonij, siue

72 Secundo intellige procedere, vt scilicet donās in contractu matrimonij siue dotis cēseatur cogitasse de liberis, cùm is est, de cuius matrimonio agitur. Nā in eo obtinet ratio, quam suprà adduximus, vt scili

dotis censetur cogitasse de liberis. vt scilicet censeatur cogitasse de liberis ex eo matrimonio, cui se mãcipat ob liberos ipsos procreandos. Secus si alius quispiã, de cuius matrimonio nõ agitur, donet fortè ipsis sponsis, aut alteri eorum, vt fit plerunque. Nã nihil est propter quod debeat de suis ipsius futuris liberis cogitare. Ideoq; locũ habet hæc l. vt expresè voluit, & ex facto, cũ contigisset, respondit Steph. Bertr. conf. 157. siue donatio. li. 3. & in eodẽ quoq; casu idem respondit ipse Bertr. conf. 383. viso casu superius, lib. 2. & D. Boer. decisi. 159. donatio iuris, col. 3. nu. 10. vbi me ex hoc loco citat. Sed vide quæ dicam infra nu. 76. nec solùm & in gl. donatione lagitus, n. 240. duodecimo ista dotis mentio, & seq.

Aliqua in parte liberorum mẽtione facta censetur testator de liberis cogitasse. 73 Item intelligitur de liberis cogitasse, qui donauit, si in aliqua parte donationis mentionẽ fecerit de liberis. per l. qui filiabus, in prin. & quod ibi not. Bal. ff. de leg. 1. Per quã consuluit Rapha. prout illũ retulit Barb. alicubi in rep. d. l. cùm acutissimi. C. de fideic. quòd si pater duos liberos instituit, & alium substituit, & in vnius persona apposuit cõditionẽ, si sine liberis moreretur, nõ habet locũ d. l. cũ acutissimi, cũ ex hoc præsumatur cogitasse de liberis. Similiter per illũ tex. cõsuluit Alex. cons. 31. hoc capite, põderatis his quæ in themate. col. 1. lib. 3. quòd cùm rupto testamento præteritione filij, cõseruentur legata ex auth. ex causa. C. de libe. præt. nisi fuerit ignoranter præteritus, secundũ opi. Bart. de quo posteà latè dicemus. Certè si in aliquo loco testamenti fuerit facta mẽtio liberorũ, censetur de ipsis cogitasse, & ita conseruabuntur legata. quod & ante illum, quamuis non dicat, voluit in eodem casu Bal. in d. auth. ex causa col. 5. versi. itẽ in testamentis. & cons. 156. clausula codicillaris, col. 1. lib. 2. & cons. 239. quia vltimus passus, col. 1. & iterũ col. 2. lib. 3. Et ad hæc faciunt quæ scribit Sig. cons. 172. testator. in suo solemni testamento, col. pen. Ex quibus potes intelligere, non esse locum huic l. si pater in donatione liberorum aliquam mentionem fecerit.

Restrictio præcedentium. 74 Quod tamen intellige, si filiorum mentionem faciens de ipsis aliquid disponat: secus si obiter & veluti transeunter eorum meminerit, nihil interim de illis disponens, vt sing. voluit Bal. consi. 167. cuius principium est, quidam Franciscus tũc carens liberis, lib. 5. vbi cõsuluit in huiusmodi specie. Quidam donauit ea lege, quòd si decederet relictis liberis qui excederent pupillarem ætatem, reuocata censeretur donatio. postea decessit relictis liberis, qui mortui sunt ante pupillarem ætatẽ, reuocata censetur donatio ex hac l. nostra, quoniam licèt de posthumis cogitauerit, & eorũ meminerit, nihil tamen de illis disposuit, nisi si ad ætatem pupillarem peruenirent: & ideo isti qui eo ætatis nõ peruenerunt, non sunt posthumi illic designati, sed omissi sunt. l. commodissimè. ff. de libe. & posthu. & cùm fuerit casus improuisus, tacita voluntas disponentis non auget effectũ donationis: imò nec ea tacita voluntas pro voluntate est in casu omisso. l. militis codicillis. §. veteranus. ff. de testa. mil. Hęc ferè Bal. quem sequitur Ias. cons. 230. factum sic se habet. col. 4. vers tertio prædicta, lib. 2. vbi & ad hoc alia quædam vulgaria adfert, quæ inibi videre poteris.

Ad eãdem responsio. 75 Tu tamen cogita, quia si id verum est, videtur esse contra mentem omniũ, qui simpliciter dicunt hanc legem nõ habere locum cum donans cogitat de liberis, nec vllum omnino verbũ faciunt, vtrum donans de illis disponat, an nõ disponat. neq; enim dispositio quicquam ad id facit de quo agimus, sed sola satis est cogitatio. Præterea in casu de quo loquitur Bal. nõ obscurè censetur donans voluisse donationem manere ratam, nec reuocari natiuitate liberorum, si ij infra ætatem pupillarem morerẽtur, quòd ij eò minus rebus donantis indigeant, quò ociùs celeriusq; moriũtur. Nec tamẽ omiserim Carol. Ruin. consi. 131. in themate, col. 4. vers. nõ obstat dũ secundo, & multis seq. lib. 3. in ea fuisse sententia generaliter, vt pater mentionẽ faciẽs liberorum in vna parte testamẽti, nõ censeatur propterea de illis agitasse in clausula substitutionis, nisi & in ea de illis mẽtionẽ fecerit: conaturq; respõdere ad d. l. qui filiabus, vt ibi videre poteris. Sed illi nõ possum accedere, nisi si fortè mortis agitatione turbatus testamentum fecerit: nam in hac specie loquitur ipse Rui. per not. à Guil. Cu. in l. precibus. C. de impub. & ali. substit. & Alex. in l. iam hoc iure. col. vlt. ff. de vulg. & pup. & substit. Quid autem si in donatione non fuerit facta mentio de liberis, sed in alio actu postea eodem die confecto inter donantem & donatarium, an tunc censeatur donans ita cogitasse de liberis, vt nõ sit locus huic l. dicemus infra n. 110.

76. Nec solùm si de propriis ipsius liberis mentionem fecerit is qui donat, sed & si de liberis eius cui donat, meminerit, de suis cogitasse videtur, vt in pulchro casu consuluit Soci. consi. 147. cuius initium est, visa facti contingentia, col. 5. versic. primò quia ipsa donauit. lib. 1. Inibi enim quædam mulier renuntiauerat iuri sibi obuento ex successione matris in fauorem fratrum & liberorum masculorum ex illis nasciturorum. Ideo qua ratione, inquit Soc. cogitauit de filiis nascituris ex fratribus, eadẽ, imò & maiore cẽsetur cogitasse de filiis ex seipsa nascituris: sicut dicimus in simili, quòd licet testator faciendo mentionem de filiis, nõ censetur cogitasse de posthumis, tamen si de posthumis in alia parte testamenti fit mentio, censetur & de illis cogitasse, per d. l. qui filiabus. ff. de leg. 1. At huic obstat quod suprà diximus nu. 72. secundò intellige.

77 Sed & Socin. ipse eodem in loco confestim subdit aliam coniecturam cogitationis futurorum liberorum. Nam ea mulier renuntiuerat fratribus, & eorum liberis, quandiu filij & descendẽtes masculi forent: & consequẽter, inquit, iis deficientibus, censetur voluisse quod donatio ad se reuerteretur. propter suspensiuam illam dictionem, quandiu, per ea quæ ponit Bar. in l. vlt. ff. ad Tertul. & Bal. in l. maximum vitium. C. de lib. præte. Et non solùm ad se sed ad suos quoque descendẽtes & hęredes: quia licèt in casu statuti, de quo per d. ipsum Soc. disputatur, dubiũ sit, an fœmina ad tẽpus suspensa trãsmittat hoc ius ad suos hæredes: tamen cùm in hoc casu istud sit deductum in pactum, censetur voluisse prouidere non sibi tantùm, sed & suis hæredibus, etiam si de illis mentionem nõ fecerit. l. si pactum. ff. de pact. cum simi. Cùm igitur voluerit quòd donatio valeat, quandiu sunt descendentes masculi, quorum appellatione veniunt: descẽdentes in infinitũ, vt per Bar. in l. vlt. ff. de suis & legit. & est text. in l. iuriscõsultus. §. parẽtes. ff. de gradib. affini. Hinc satis apparet, quòd eos voluit præferre causa cõseruandæ agnationis eius familiæ, vnde orta est. Cùm autem deficientibus masculis voluit donationẽ resolui, censetur id voluisse cogitando de suis liberis, arg. l. cùm acutissimi. C. de fideic. Nec est dicẽdum, quòd voluerit prouidere hæredib. extraneis, & priuare fœminas descendentes ex fratribus, per tex. in l. Lucius, & ibi not. ff. de hęred. instit. & not. per Bar. Imo. & recentiores in l. Gallus. §. instituẽs. ff. de lib. & posth. dum tractant de intellectu d. l. Lucius. *Alia coniectura cogitationis futurorum liberorum.*

78 Sed hîc quæstionis est, vtrum satis sit de liberis in genere, vt loquimur, cogitasse, vt hæc l. locum non habeat, an verò necesse sit in specie cogitasse. Hîc reperio diuersas docto. sententias. Sunt enim qui arbitrantur satis esse in genere cogitasse, vt in casu nostræ l. priuatim voluit Pau. Cast. cons. 15. hoc exordio, incipiendo à secundo, col. 3. dum respondet ad hanc l. nostram, lib. 2. & Alexand. consil. 30. *An sufficiat in genere cogitasse de futuris liberis, an in specie.*

Opinio eorum qui dicunt satis esse in genere cogitasse.

ponderatis his, col.2.versic.& per prædicta,lib.3.& consil.50.circa primam, col.5.vers.& ad d.l.lib.6.& Corn.consil.15.ex quo dictus Franc.col.3. versi.vbi enim vnica,lib.1.& cons.206.viso suprascripto thema,col.7.lib.3.& Barb. in repet.c.Raynaldus,col. 5.extra de testa. Anto.Corse. in suis sing. in verbo, substitutio,vbicunque testator.& Steph.Bert.cons. 192.viso casu,ante fi.lib.2.& consi.32.optassem, col. 2.versic.ad tertium huius primi, lib.3. & ante hos Bald. idem sensisse videtur, si solerter intelligatur, in l.vlt.col.pen.versic. sed quæro nunquid,ibi,item non obstat, iunctis præcedentibus. C. de codic.& ita quoque ferme videntur voluisse omnes, qui de hac re locuti sunt.

Alij eiusdē opinionis.

79 Et huius item factionis sunt,qui in simili casu huic nostro,videlicet cum quæritur,an legata conseruentur ex auth.ex causa, nato posthumo ignoranter præterito,dicunt cōseruari, etiam si in genere,nedum si in specie de eo fuit cogitatum. In qua sententia fuerunt Bald.Ang.Paust.Cast. Cor.Alex. & Ias.in d.auth.ex causa,Bal.in d.l.vlt.quo loco nuper citauimus.C.de codicil.& in l.1.& ibi Ang.ff.de iure codic. Ang.in l.filio præterito, col.2.versic.tu adde,& ibi etiā Imo.col.4.vers. subdit tamen Ang. ff.de iniu.test.Ang.in l.mulier codicillis. §.miles in supremis. ff.de testa.mili.& in l.sicut certi, & in l.si cum vel in vtero.C.eod.& consi.364.cuius factum incipit,Pierus fecit suum testamentum. col.3.Ioan. Ana.consi.28.visis & ponderatis,col.3.Rom.consi. 122.circa id quod effectualiter quæritur, col.1.vers. præmissis tamen non refragantibus.& iterum col. 2.paulò ante fi.Paul.Cast.in l.1.Cod.de posth.hære. instit.& d.cons.15.colum.2.& seq.lib.2.& consi.171. quanquam multa,col.vlt.eo.lib.2.Corn.consil.195. in hac consultatione,col.7.vers.tamen eum sequentes,lib.1.& cons.158.pro decisione,col.9.vers.quare alterius,lib.2.& consi.225.antequam aggrediar,col. pen.in princ.lib.3.Alex.con.124.discussis hæsitationibus,col.pen.vers.& hoc verum est,lib.1.& consi. 142.incip. circa primam dubitationem, col.5.versi. præterea dicit ipse,eod.lib.1.& consi.30.ponderatis his,in prin.lib.3.& cons.seq.eiusdem exordij. col.2. vers.quia sufficit,eod.lib.3.Barb.consi.60.illud afferam in medium,colum.3.& 4.lib.2.& latissimè omnium Philip. Dec.cons. 490. visis & circunspectis. col.2.vers.primò in genere.

Fundamētum eiusdē opinionis.

80 Horum præcipuum fundamentum est text.in l.qui iure militari. ff.de testa. milit. vbi scientia patris de filio in genere nocet ipsi filio.quē tex.etiam ad hoc ponderant & commendant Bal.& Ang.ibi. & idem Ang.in l.sicut certi. C.eo.vbi illum tex.dicit sing.& in repet.l.qui Romæ. §.duo fratres, col. pen.ff.de verbo.oblig.& in l.tres fratres,col.2.ff.de pact. vbi optimè declarauit, quomodo, & quando quis cēseatur in genere cogitasse. & in l.manifestissimi.§.sin autem.C.de fur.Et omnes ferme vbique & in omni materia dicunt sufficere scientiam siue cogitationem,siue voluntatem,siue consensum alicuius rei in genere per tex.in dict.l.qui iure, vt per Bart.post Pet.& Cyn.in l.sub prætextu.la 2.Cod.de transact.Bar.in l.si de certa,circa med.eo.tit.& alibi sæpe.Ang.in locis suprà alleg.& præterea cons.389. totum dictum statutum, paulò ante fi.docto.in d.l. tres fratres. Imo.in c.cùm contingat, de iureiur. & in d.§.duo fratres,& ibi quoque Alex. Franc.Aret. & Ias.qui maxima ex parte limitant procedere,nisi sciētia specifica requireretur pro forma.Raph.Fulg. in l.vlt.§.idē quæsiit.ff.de condi.indeb.Pau.Cast. in no.casu cōs.30. incip.super puncto isto,in fi.lib.1.& consi.439.ad euidentiam quæritur,col.3.vers.quantum verò ad secundum,lib.2. Flor.in disputa.incip. mulier primo vidua.Barb.qui vbique illum tex.dicit sing.aut valde not.consil.18. præclarè scriptum, col.6.lib.2.& cons.21.præclarè dixit.col.2.eo.lib.2.& cons.26.sapienter scripsit,col.9.eo. lib.2.& cons.63. illud in medium afferam.col.pen.vers. nec ob.cùm allegatur,lib.3.& cōs.72.cuius est idem initium,col. 4.vers.præterea faciat,eod.lib.3. vbi & illū tex.dicit meliorem totius corporis iuris.& cons.21.clementissimum Deum,col.4.lib.4.& cons.49.similis exordij,colum.1.eo.lib.4.& cons.86.magnus dixit,col.4. eo.lib.4.Alex.latè consi.42.super præmisso themate.col.4.vers.quintò pondero.lib.1.& cōs.105.incip. ponderatis verbis instrumenti,col.2.lib.6.& cons.3. perspectis literis,colum.3.vers.nec ad hoc ob.lib.6. Franc.Aret.in l.si quis cùm aliter, ad fin.ff.de verb. oblig.& consi.33.consultatio præmissa, col.pe.vers. ad tollendum.Corn.consil.165. circa primum,col. pen.vers.nec refragatur.lib.2.Socin. cons.59.in causa nobilium,col.vlt.lib.3.Philip.Dec.consi.343.visis his quæ suprà, col.1.& omnes (quod iam diximus) vbique,quos si nuncupatim citare vellem, magnitudinem voluminis excederent.

Qui negēt in casu huius legis satis esse de liberis in genere cogitasse.

81 Nam solus omnium, quos hactenus legimus, nisi nos fallat memoria. Ias. & Thomas Parpa. & Stepha.Bertr. non infimæ viri notæ in legibus, ille consi.230.factum sic se habet,col.4.vers.quartò pro confirmatione,lib.2.iste in repet.l.2.col.9.versic.in articulo autem principali.ff.solu.matri.hic cōsi.312. difficultas, lib.3. expressè negant satis esse in casu l. nostrę de liberis in genere cogitasse,vti etiam postea tenuit Pau.Parisi.cuius consi.edita sunt post primam huius operis editionem, consilio 73.donatio ista,col.8.nu.50. & seq.lib.1. Nec quicquam allegat Ias. nisi quòd hic non sufficit generalis renuntiatio omnium iurium,de quo postea latissimè dicemus infra nu.115.Parpal.autem allegat Bar.dixisse huic l. posse donantem renuntiare, modò cogitet in specie de liberis, puta si dicat,promitto non reuocare etiam per natiuitatem liberorum. locum autem Bart.non designat.Ego verò non memini Bar.illud ita scripsisse, vt retulit Parpalia, sed illud tantùm, posse donantem renuntiare huic l.& si donans ipse cogitauerit de liberis,hanc ipsam l.non procedere. in dubio autem non videri cogitasse,vt suprà ex eo diximus in l.Titia Seio. §.imperator. ff. de legat.1. Vtrùm autem satis sit in genere cogitasse, an verò requiratur in specie, non inueni ab eo exprssè declaratum.Scio illum in casu d.auth. ex causa.sæpius tenuisse, non conseruari legata per clausulam codicillarem,si posthumus fuerit ignoranter præteritus,vt latè postea dicemus in verbo,donatione largitus, quo loco differemus an l.nostra habeat locum in legatis. In quo potest videri Bart.& alij qui sunt eiusdem sententiæ, quos ibi refero,sensisse in eo casu non sufficere generalem cogitationē,quam quis dicitur habuisse per huiusmodi clausulam codicillarem, si verum dicit Bald. in dict.auth.ex causa,col.5.vers.item in testamento.& Alex.dict.cons. 30.col.1.versic.& attento,l b.3.& Barba.consi.6.vbi Christus. colum.vlt. lib.3.Sed contrarium, videlicet non censeri quem cogitasse de liberis in genere per eam clausulam, sentit Ioan. Andr. in addit. Specul.titul.de instr.edit.§.compendiosè, versi.pone P.in suo testamento, dum dicit quòd illa clausula debet intelligi testatore in eodem statu manente, quasi non cogitauerit de futuris liberis, sed tantùm de præsentibus.& id apertè voluit Ange.in l.1.ff.de iure codic.dum dicit quod opin.Bartol. est vera, nisi appareat quòd testator in genere cogitauit de liberis. Vult ergo non obscurè Angel. per solam hanc clausulam non censeri fuisse cogitatum in genere. quod & apertè asseruit Barbat.consilio 60.hoc initio,illud adferam in medium,col.2. & 3.& 4.lib.2.& apertissimè omnium Soc. cons.93. testamentum præmissum,col.vlt.versic.non obstat 7.ratio.col.4.lib.4.

82 Ex

Clausula codicillaris non est impedimēto huius legis reuocationi.

82 Ex quo etiam fit quòd si in donatione fuerit apposita clausula codicillaris, videlicet si nō valeat vt donatio, valeat iure codicillorum, aut etiam alia id genus clausula, verbi gratia, si non valeat donatio eo modo, valeat vt valere poterit, non per hoc intelligetur sublatum remedium huius legis, vt nō obscurè sentit Card.Flor.consi.20.incip.cùm in testamentis, in 2.dubio.& Barba.sibi contrarius. dict. cons.6.illud afferam, col.5.vers.tertiò faciat, iunctis præcedentibus, lib.2. & expresè consuluit Franc. Aret.consi.24.quatuor dubia, col.2.vers.nec obstet, iunctis iis quæ priùs dixerat. Quod confirmatur ex eo quod dicam inferius nu.173.incip. & ita, videlicet iuramentum in donatione appositum non impedire reuocationem ex hac l. Nam iuramentum habet vim clausulæ: si non valet quod ago vt ago, valeat vt valere potest.l.cùm pater.§.filius matrem, & ibi latè doct.ff.de leg.2.cum simil.

Contrariū tenentes.

83 Non desunt tamē qui dixerunt clausulam codicillarem huius l.reuocationi impedimento esse, cum id expresse consuluit Corn.consi.194.cuius caput est, in præsenti consultatione, col.2.versic. concurrit etiam. & col.seq. vers.insuper in casu nostro lib.3.& ad hoc quædam allegat, quæ illic videre poteris. Et idem videtur voluisse Bal.cuius Corn.non meminit, in l.vlt.col.item vlt.vers.item non obstat, iunctis præcedentibus.Cod.de codicil. Sed tu vide super hoc quæ dicam infrà in verbo, donatione largitus, in d.quæst.de legat.

Alia huius legis reuocatio.

84 Nec solùm cessat hæc l.cùm pater donans cogitauit de liberis, sed & si verisimile est ex probabilibus coniecturis, quòd etiam si cogitasset, nihilominus donauisset, nō est locus huic l.vt voluit Bal. hîc in 2.lectu.atque etiam Ang.vterque post princ. & in pulchro casu consuluit Petr.Anch. consil.46. cuius exordium est, prima facie videretur, & in alio Corn.cons.206.viso suprascripto, col.7.vers.itaque est aduertendum, iunctis iis quæ paulò antè dixerat.lib.3. & etiam Soci.consil.147. visa facti contingentia, col.pen.vers.secundò principaliter, lib.1. & iterum consil.39.in quæstione quæ vertitur, col.vlt. lib.3. & consil.93.testamentum præmissum, col.vlt. versi.ad quartum, lib.4.& Philip.Dec.cons.581. viso puncto, col.3.vers.non obstat.& consil.675.consuluit eleganter, circa medium.

Confirmatio reuocationis.

85 Et ad hoc optimè facit quod in simili casu à multis scriptum est, cobseruari legata facta in testamento, in quo filius aut posthumus ignoranter est preteritus, si verisimiliter testator ea reliquisset, etiā si de filio aut posthumo cogitasset. Id enim voluit Bar.cons.204.Cechus condidit testamentum. ante fi Bald.in auth.ex causa, col.3.vers.item non obstat, & ibi etiam Ang.C.de lib.præter.& idem Ang.hîc. & consi.51.incip.ex facto proposito, col.pen.versic. solùm igitur restat videre. & consil.76. posita pro constanti, col.vlt.vers.secundò. & consil.364.cuius factum incipit, Pierus fecit suum testamentū, col.2. & iterum col.vlt.& vbique per tex.in l.pen.ff.de iure codicil.& idem Ang.in §.siue igitur, col.4.versi. finaliter dici potest, in auth. vt cùm de appel.cogn. Franc.Aret.in l.Titius, col.vlt.ff.de lib.& posthu.& consil.92.incip.viso legato, col.4.versi.quid enim si hæreditas. Bart.in repet.l.cùm acutissimi, col.15.C. de fideic.Soci.d.cons.93.testamentum præmissum, versi.ex quibus omnibus, lib.4.

Alia confirmatio reuocationis huius legis.

86 Facit præterea quòd voluit Bar.in l.demonstratio.§.quod autem, col.pen.versic.quartò quæro. ff. de condi. & demon. In illa quæstione, vtrùm falsa causa adiecta legato vitiet legatum.& concludit, & post eum Imo.quòd si verisimiliter testator erat relicturus, etiam si falsam eā causam sciuisset, debentur legata, aliàs non. & idem voluit ipse Barto.licet strictiùs, in l.vlt. ff.de hæred.instit. Facit item quod dicemus postea in glo.in verbo, omnia vel partem aliquam, num.6.incip.sed illud in dubium venit, & aliis seq. Facit postremò & hæc ratio, quia si ideo hic reuocatur donatio natiuitate liberorum, quia verisimiliter pater non donauisset, si cogitasset de liberis: consequens est, vt non reuocetur, si verisimiliter donauisset, etiam si de illis cogitasset, cessante huius l.ratione.

Idem si expresè huic legi renuntiat. In rebus apertis nō est locus coniecturis.

87 Ex iis quæ dicta sunt, planè constat, quòd cùm donans tacitè possit huic legi derogare, dum videlicet donat cogitans de liberis, aut etiam non cogitans, sed tamen donaturus, si cogitasset: possit & multo quidem magis expresè huic legi renūtiare. Nam tunc prorsus cessat ea ipsius præsumpta voluntas, nec in rebus apertis, clarisque ac certis locus est coniecturis & præsumptionibus. l.continuus. §.cùm ita.ff.de verbo.oblig.& l.ille aut ille.§. cùm in verbis.& l.non aliter.ff.de legat.3.ceditque præsumptio veritati. l.nuptura filio. ff. de iure dot. Et si aliter diceremus, cōfestim sequeretur illud absurdum, quòd pater fraudem nō committens non posset alienare omnia bona sua, si filius postea natus vellet reuocare huiusmodi alienationem, quod falsum est.l.non vsqueadeo. ff. si quis à paren. manu. fuer. est enim suæ quisque rei legitimus arbiter & moderator.l.in re mandata.Cod.manda. Et ideo hoc casu poterit natus post alienationem vsque ad legitimum bonorum subsidium tantùm reuocare, per not.in l.1.C.de reuoc.donat.

Qui sint huius opinionis.

88 Et ita videlicet quòd possit pater expresè huic l.renuntiare, videtur tenere Spec.dum formā huius renuntiationis præscribit, in tit.de instru.edi.§.porrò, vers.donatio autem firma.ibi, potest etiam dici. & ibi Bal.in addit.ipsius.& Bar.in l.Titia Seio.§.imperator, col.2.vers.vtrùm. l.si vnquā, & ibi quoque Imo.& Raph.Com.col.pen.vers.& ex ratione prædicta.ff.de leg.2.Bal.in d.l.1.ad fi.vers.deinde quero, pater donauit.C.de inoffi.dona.Alber.subobscurè hic col.1.licet pro cōtraria opin.à quibusdam citetur. Nam primo loco scribit, quòd si donans iurat donationem non reuocare, nihilominus reuocabitur susceptis postea liberis. Deinde subdit ꝙ Specu. vbi suprà, videtur tenere quòd si specialiter renuntietur huic l.valet renuntiatio, nec aliud dicit. Ex quibus potes intelligere eum esse in hac sententia: vt generalis renuntiatio etiā iurata non obsit huic l.specialis autem secus. Sed & in hac opi.est Ant.in c.vlt.& ibi quoque Pet.Anch.col.5.vers.quęrit etiā. & Imo.col.10.vers.item attende, & iterum col.pen. vers.vltimatè quærit, extra de dona.idem Imo.in c. cùm cōtingat, char.vlt.vers. attende tamen quia dixit, ext.de iureiur. Rom.cons.26.incip.pro decisione eorum, col.2.vers.ad tertium.Paul.Cast.cōs.435. super hoc puncto, col.vlt.lib.2. Maria.Soci.in tract. oblationū in 15.libello.in fin.Barb.in repet.d.l.cùm acutissimi, col.4.versi.sextò faciat quod pulchrè.C. de fideicom.& in repet.c.Raynutius, col.8.extra de testa.& in repet. c.Raynaldus, col.5.eod.tit.Bartho. Cepo.in l.irritam, quę est vlt.col.2.C.de vsucap.pro donat.Socin.consil.147.visa facti contingentia, ante fin.lib.1.& consi.126. visum fuit, colum.3.lib.item 3. Ias.in l.pen.colum.3.vers.iuxta hanc regulam, C.de pactis. vb ita dicit se consuluisse Papiæ, & multos scripsisse. & ibi quoque Philip. Dec.colum.2. in 5. not.& And.Alcia.in verbo, antiqui.in fin. & idem Ias.consi.225.Barptolomæus, col.2.vers.sed premissis, lib.1.vbi hanc dicit esse communem opi. & iterum consi.154.in commota.col.3.vers.tertium præsuppositum, lib.2.& Stepha. Bertra.consil.192. viso casu, ante fi.lib.2.& consi.32.optassem, col.2.versic. ad tertium huius primi, lib.3.quibus locis dicit hāc esse communem opin. & iterum consil.39.visis instrumentis, ad fin. libro 4. & consilio 105.viso casu,

col.3.in 4.dubio.eod.lib.4.Anto.Corse.in suis sing. in verbo, substitutio, vbicunque testator.& ita propè omnes præsupponunt & sentiunt, præter eos, quos mox continentur tibi citauimus.

Qui dicāt donantem non posse renunciare huic legi.

89 Contrarium enim, videlicet quòd donans non potest huic legi renūtiare, aut aliter derogare, quin locum habeat, teneat Oldr.cons.173.hoc principio, quidam habens vnicum filium, in fi.& eius discipulus Ioan.Andr.qui tamen nullam ipsius, vt aliàs sæpe, mentionem facit, in addit.Spec.tit.de instru.edi. §.porrò, in addit.vlt.col. eiusdem addit. id est, ibi, hoc autem certū est. Alber. qui ita dicit se in quæstione facti obtinuisse, & Salyc.hîc idem Alber.in l. illud, col.vlt.vers.eadem ratio. C.de sacro. eccles.& ipse Salyc.in d.l.1.col.3. vers. quæro 9.quid si pater. C.de inoffi.donat. Rom. sibi contrarius consi.269. non est dubium quòd donatio, in fin.Pet.Ferrar.in sua pract.tit.forma libel. quo agi. pro dona. in verbo, irreuocabiliter.col.2.versic.sed hîc insurgit dubium, & iterum col.seq.vers.patet ergo ex præmissis. Nicol.Mil. in suo repertorio, in verbo, donatio facta extraneo, & iterum in verbo, renuntiatio, in pen.no.Io.Berbe.in suo viatorio iuris, tit.de reuoc. donat.col.2.vers.an autem iuramentum, vbi etiam dicit, iuramentum nihil facere, & Vital. Camba. in tract.clausularum.in rub.an legibus insinuationem exigentibus renuntiari possit, char.4. & iterum in rub.an possit renuntiari.l.si vnquā. Maria.consi.23. circa prædictam consultationem, col.6.versi.sextodecimò probatur.& omnium latissimè Frāc.Curt. senior cōsi.1.incip.circa primum, col.2.vers.sed istis non obstantibus.cum multis seq.& Socin.sibi contrarius inter consi.eiusdem Curt.consi.2.eleganter, col.1.vers.cui addo.vbi tamen non asseueranter asserit, propter authoritatem, vt ipse dicit, eorum qui sunt contrariæ opinionis, de quo etiam idem Soci. dubitat. d.cons.126.col.5.lib.3.atque etiam in consi. 263. capio primum. col.vlt.lib.2.vbi dicit, quòd licèt communis opinio sit, quòd donans possit renuntiare, non esset tamen hæreticum tenere contrarium. sed hoc sine scrupulo tenet ipse Socin. proptereáque sibi etiam contrarius, in repe. l.cùm auus, col.19.ff.de condi.& demonstra.vbi ediuerso dicit hanc esse communem modernorum, vt appellat, op.& Vincent.Palio etiam inter cons.Curt. Senio.consil.3.incip.& si subtilissimè. col.1.Firmia. in suo indice, in verbo donatio reuocatur. Carol. Ruin.consil.98.visa renunciatione, col.10.num. 22. lib.1.& consi.107.Iesu, ad fi.eo.lib.1.& consi.169.de tribus, col.3.nu.12.eo.lib.1.& cons.173.quæritur primò, col.6.nu.14.eod.lib.1.& cons.60.de re quidem, col.6.nu.17.lib.3.vbi tamen nutare videtur. & Fran. Curt.iunior consil.15.circa præmissam. colum.pen. vers.præterea & secundo, vbi dicit ita vidisse se con sultum per plures ætatis nostræ docto. excellentissimos & subobscurè Steph. Bertr. sibi contrarius, consi.175.puto quòd donatio ad fin.lib.1. & consil. 157.siue donatio, lib.2.& apertissimè cōs.280. Christi, & c.viso casu, de quo suprà, col.3.nu.9.eo.lib.2.& consi.20.duo sunt.colum.2.lib.4.& cons.135. thema consultationis, col.vlt.eod.lib.4. & Paul.Parisi.sibi etiam contrarius consil.72. videtur dicendum, per totum id consi.lib.1.cuius consi. lōgè post nostram priorem editionem sunt impressa: & ibi dicit hanc opi.esse æquiorem, benigniorem, & humaniorem, & iterum cons.seq, donatio ista, colum.4. nu.31.eo. lib.1.Hiero.Gratus consil.50.Reuerendissime, col. pen.nu.65.lib.1. vbi tamen dicit eam rem esse adeò obscuram, vt indigeat constitutione imperatoris. Et hanc quoque partem dicit æquam Barba.in d.c. Raynutius, vbi suprà, licèt contrariam, vt diximus, eodem in loco sequatur.

Fundamētum eorum opinionis.

90 Horum præcipuum atque vnum fundamentum est, quia nō sola est huius l.ratio præsumpta illa, de qua tā multa diximus, voluntas donantis, sed alia quoque est, videlicet fauor filiorum. At fauori iurique alterius nemo renuntiare potest in præiudicium illius, vt testatur Accurs.in l.inuitus. §.1.ff. de reg.iur.& Bar.Bal.& alij in l.pen.C.de pact.& in l.ius publicum.ff.eo.& Imol.in c.ex conquestione, & ibi etiam Pan.col.3.versi.2.q.extrà de restit.spol. cum simi. Etiam si is alter à renuntiante ius causámque habeat. l.quod de bonis. §.vlt. ff.ad legem Falcid.& l.2.& l.pen.cum ibi not.per gloss. C.vt in poss.lega.& quod not.Bartol.in l.hac edictali, in fin. prin.per illum text.C.de secun.nupt. vbi & hoc dicit procedere, etiam si interueniat iuramentum, de quo etiam per Cano.in c.si diligenti, de foro compet.& dicam paulò pòst, vers.ab hinc 2.

Fauori alterius nemo renuntiare potest in præiudicium alterius.

Alia huius l.ratio.

91 Et hinc quoque suboritur alia ratio. Nam cùm non sola ratio huius l.sit ea præsumptio ac verisimilis voluntas patris, sed & fauor etiam filiorum: certè cessante altera tantùm, id est, illa præsumpta voluntate, non propterea cessat huius l.dispositio, cùm altera ratio integra maneat, per l.si non lex, & ibi Bar.& Bald.qui dicit illum tex.ad id esse meliorem, quàm alium quemuis in iure. ff.de hæred.instit.& l.liberorum, post princ.& ibi etiam Bart.ff.de iis qui not. infa. cum multis simil. & concordan. à me congestis in nostro tracta.cui titulum fecimus, Cessante causa cessat effectus.in 20. limita. vnde & tu accipere poteris, ne hoc iterum repetam.

An considerādus sit fauor filiorum.

92 Sed hîc parum attende lector optime, vtrùm attendendus cōsiderandúsque sit hoc in loco fauor filiorū, si quis sit (neque enim negauerim aliquem esse) ad hoc videlicet, vt non possit pater aut tacitè aut expressè huic l.renuntiare, & ita etiam nō possit pater donare in preiudicium futurorum liberorum, qui nondum sint in rerum natura, cùm possit tamen haud dubiè in præiudicium eorum qui iam nati sunt, vsque ad debitum bonorū subsidium, & si amplius donauerit, valet tamen eatenus donatio, & id quidem semper, vt nonnullis placuit, aut certè ita demum, si fraus absit, vt plenè not. in l.1.C.de inoffi.donat. Et istud quidem remediū, quod prorsus est in fauorem filiorum introductum, cōpetit non natis solùm, sed & nascituris, per l.si totas.C. eo.tit. Quæ igitur ratio esse potest, vt magis possit pater filiis natis nocere, quàm nascituris, vtque pinguius ius habeant iam nati, quàm nasciturі, faciliúsque & fortiùs infringatur donatio fauore eorum qui nondum erant in rerum natura, quàm qui iam erant: nisi quia fortassis pater non donauisset si eos iam natos habuisset? Et id quidem verisimile est, vt iam sæpius diximus, & probauimus. Ideóq; ex huiusmodi verisimili & præsumpta mente ipsius donantis reuocatur donatio, nō autē fauore filiorum postea susceptorū, quibus iam aliud remedium paratum erat, sicuti & iam natis: quod quidem remedium omnino fauori liberorum concessum est, vt scribit Bald. in l.Titia Seio. §.imperator, col.1.post prin.& iterū col.2.versi.quæro mater & pater.ff.de leg.2.vbi per hoc dicit in postremo loco, quòd nō potest pater illi remedio concesso aduersus inofficiosam donationem, etiam interposito iuramento, renūtiare: quia quando cōtractus infirmatur ratione alterius personæ, nunquam iuramento contrahentium cōfirmatur, alioqui vergeret iuramentum in dispendium alterius: quod fieri nō debet. c.cùm contingat, in fi.extra de iureiur.& c.quamuis.in fin. de pact.lib.6.nec enim iuramētum vnius alteri nocere potest.l.3.§.pen.& l.nam & postea.§.vlt.cum l. seq.& l.sed & si possessori.§.vlt.ff.de iureiur.& l.1.in prin.ff.si muli.vent.nomi. quod postremum voluit etiam Bal.in d.§.imperator, & alij quoque, & idem Bal.in d.l.1.col.4. vers.ex prædictis pone, & ibi etiā

Iuramentum vnius alteri nocere non debet.

Saly.

Saly.in 9.q.C.de inoffi.donat.& Pet.Anch.& Imo. in c.vlt.col.pen. & ibi quoq; Ant. col. vlt. extra de donat.& idē Imo.in d.c.cùm contingat,tum col.5. verſ.aduerte tamen quia quādo,tum char.vlt.verſ. attende tamen quia dicit, extrà de iureiur. & Paul. Caſtr.conſ.348.tria ſunt quę videntur,verſ.ſecundo videtur facere,li.2.& Iaſ.d.cōſ.125.col.3.verſ.& præmitto,lib.1.& conſ.141.viſa longa,col.pe.lib.4.Alex. conſ.55.conſideratis verbis,col.3.verſic.nec prædictis obſt.lib.1.Et hoc planè ex eo cōſtat,quòd illud remediū inof.donat.eſt contra voluntatem donantis, vt eſt text. expreſſus in d.l.Titia Seio.§.Lucius, in duobus locis.hoc autem ex voluntate ipſius.

Pater etiā cum iuramento non poteſt renūciare remedio inofficioſæ donat. Poteſt tamen renunciare huic legi. Eiuſque differētia.

93 Et hanc differentiam, huius videlicet l.noſtræ, & remedij quod datur contra inofficioſam donationem,apertè ſentit Barto.in d.§.imperator. Nam poſtquam illud dixit, quod & nos ſuprà proximè diximus, videlicet non poſſe patrem renuntiare, etiam cum iuramento,remedio inoffic.donat.non multo pòſt, videlicet in verſ.quæro vtrùm, ſubdit poſſe contrà renuntiare huic l.Illud enim remedium in fauorem filiorum omnino introductum: hoc autem patris, nempe ob præſumptam & veriſimilem illam mentem illius.Quam etiam differentiam expreſsè appoſuit Anto.in d.c.vlt. de donat.& nouiſsimè And. Alciat. vir à nemine vnquam ſatis laudatus, in l.pacta quæ contra. C.de pact.& multi ex iis quos ſuprà citauimus. Et ea apertè hac ratione comprobatur,quòd inofficioſa donatio non reuocatur, niſi poſt mortem donantis, vt dicit Cyn. in dict.l.1.C.de inoffic.dona.& dicemus latè in vlt. gloſ.hæc autem,de qua nunc tractamus,confeſtim natis liberis,non expectata morte donantis,vt hæc l.ſtatuit, & latè etiam dicemus in ead. gloſſ. vlt. in princ. Quod non ob aliud fit,quàm quod prior reuocatur fauore liberorum, ideóque non niſi eo tempore,quo ipſi erant res donatas habituri.Poſterior fauore parentem: ideóque confeſtim, & ad ſuum ipſorum commodum,nō expectato eo tempore,reuocatur: vt latè dicemus infrà in verbo, in eiuſdem donantis arbitrio,in princ.

Deficiente voluntate patris reuocatur diſpoſitio huius leg.

94 Ex quibus & illud infero à paucis annotatum, quòd etiam ſi filius natus poſt donationem vellet huiuſmodi donationem manere ratam, eamq; approbaret,ea tamen nihilominus ex hac l.reuocaretur, nempe deficiente voluntate patris, ob quam cauſam reuocatur donatio,vt in ſimili pulchrè voluit & conſtanter aſſeruit Bal.in l.ſi cùm vel in vtero.C.de teſta.milit.quòd cum poſthumus ignoranter præteritus rumpat teſtamentum, corruantque etiam legata aliàs debita, ex auh.ex cauſa. C.de lib. præter.ſecundum opi.Bart.ibi, de qua latiſsimè dicemus infrà in gl.donatione largitus. in quæſtio.an hæc l.habeat locum in legatis: certè licèt poſthumus approbet teſtamentum,tamen nō valet, quia non reperitur adeſſe voluntas teſtatoris naſcente poſthumo:ſicuti etiam dicitur de tacita ſubſtitutione. nam quando mater eſt in medio, licèt ea abſtineat à pupillari,nō tamen ſuccedit ſubſtitutus,quia non adeſt voluntas teſtatoris. Quod Bald.ipſe dicit nouum videri,& mirabile.& ſequitur ibi Pau.Caſt. qui dicit ſing.& menti tenendum, trahitque ad caſum l.noſtrę.& etiam Alex.Corn.Barb.in addit.Bal. & Iaſ.ibi.& Soci.conſ.93.teſtamentum præmiſſum, col.6.verſi.præterea dictam reſponſionem, lib.4.& hoc quoque nuncupatim voluit in caſu l.noſtræ Ang.in auth.de immen.donat.§.1.col.4. verſi.item quæro an iſta donatio. & faciunt quæ dicam infrà in verbo,in eiuſdem donatoris arbitrio,in prin.

Modò eo viuo reuocetur.

95 Quod ſine dubio verum eſſe exiſtimo,vt ſcilicet reuocetur viuo patre, ſi ipſe voluerit, etiam ſi filius approbaret donationem, nolletque eam reuocari. Sed poſt mortem patris videretur quòd filius eam donationem, quam iam viuo patre approbauit,reprobare non poſſit,etiam ſi eo tempore quo approbauit,nihil iuris in ea re haberet,cum approbauit per l.rem alienam.ff.de pig.& l.qui balneū.§.Titia.ff.qui potio. in pign.hab.& l.ſi quis.ff. de act. empt.& l.pen. ff. de fun.dota. Sed tu tamen ſuper hoc vide quæ ſcripſimus in noſtris legibus connubi lib.in glo.7.in verbo,*de ſon mary*.in 11.q.

Autoris hac de re ſententia.

96 Cæterùm vt redeamus ad id quod principaliter tractamus,hæc mea eſt ſententia, probabiliorem eſſe eam opinio. quæ & expreſſa & tacita huius l. renuntiatione, adeoq; etiam liberorum cogitatione aſſerit hanc l. tolli,nec ei locum eſſe: nā & alioqui corruerent omnium prope ſcripta in materia huius legis quæ vbi fundantur in veriſimili aut nō veriſimili mente donantis,ad eamque tanquam ad anchoram in omnibus dubiis omnes paſsim confugiunt,etiam ij qui alterius opin.ſunt,vt videre licet ex iis quæ ſuprà ſcripſimus,& infrà quoque dicemus,& quidem tam ſæpe, vt nihil frequētius occurrat,quam mens & voluntas donantis:ſiue quæratur,an hæc l.habeat locum in donatione facta eccleſiæ,aut amico, aut vxori:ſiue etiam an procedat in re qualibet,aut parua,aut magna:ſiue item quæratur,in qua donatione obtineat.Quid tandem?nihil hîc quæritur,tractatur,diſſeritur,quin confeſtim in medium producatur veriſimilis illa aut non veriſimilis mens & voluntas donantis. per hanc omnia dubia, quæſtiones omnes, omnia conſilia abſoluuntur, etiam ab iis, quos iam diximus, ſed tamen ſæpius dicendum eſt,qui veluti extra mentem ſuam poſiti, mentem donantis,quam aliàs vbique aſſerunt,hoc vno in loco nihil faciunt.

Latior eiuſdem explicatio.

97 Poteſt igitur ipſe donans, vt hoc reaſſumam, huic legi expreſsè renuntiare, vel tacitè cogitando de liberis derogare.Quod tamē tribus aut quatuor modis minimè condamnendis intelligendum declarandúmq; putamus. Primò,vt procedat,niſi donans dolo inductus fuiſſet ad renuntiandum. Nam tunc per huiuſmodi renuntiationem non cenſeretur cogitaſſe de liberis,ea quidem cogitatione, qua huic renuntiationi conſenſum præſtitiſſe videatur: quoniam dolus excludit conſenſum ab ea diſpoſitione,ad quam quis eo dolo fuit inductus,ſecundū not.in l.eleganter,in prin.ff.de dolo. & ita expreſsè in caſu noſtræ l.tenuit Soc.conſ.263.cuius caput eſt capio:primum, col.vlt.lib.2. vbi & illud ſing.addit, quod ſi dolus non ſit ſufficienter probatus,ſunt tamen cōiecturæ,ex quibus dubiū ſit, an interuenerit,necne,certè propter huiuſmodi dubiū & in ipſo dubio præſumemus donantem noluiſſe præiudicare liberis, ex doctrina Bart.& aliorū in l.Titia Seio. §.imperator.ff.de leg.2.de qua ſupra diximus in nu. 66.incip.ſed hîc in quęſtionē,& ſeq.Ideoque & huic l.locus erit. in quo etiam illud no. ex ipſo Socin.in d.conſ.col.antepe.verſ.nō omitto etiam,quòd hæc renuntiatio expreſsè facta de hac l.cùm ſit contra præſumptam mentem donantis, & res non ſolita fieri, confert cum cæteris indiciis aut coniecturis ad præſumendam mentem donantis,ad pręſumendam fraudem aut dolum.Illud autem generale eſt, vt renuntiatio non noceat,cùm in ea fuit deceptus renuntians ab aduerſario, per gl.in l.paciſci contra edictum.ff. de pactis. quam ad hoc ponderat & dicit ſing.Bald.in ſua margari. in verbo renuntiatio, col.2.verſic.renuntiatio non nocet. Quanquam ea nihil mihi ad id facere videtur.Sed tamē vide Pau. Caſtr. qui in eam ſententiam conſuluit conſil. 385. ſiue dicamus,circa medium.lib.1.Et facit quod ſcribit Bal.in l.ſi præſidium, col.vlt. verſ. ſed nunquid ædilitiis.C.de ædil.act.

Dolus excludit conſenſum.

Eiuſdem declaratio.

98 Secundo,modo declara,vt huiuſmodi cogitatio liberorū,vel expreſſa huius legis renuntiatio in

donatione facta à muliere, impediat reuocationem ex hac l. si ea certior fuerit facta de hoc iure reuocandi, si susciperet postea liberos. Aliàs ei tãquam erranti in iure, & tractanti de damno vitando, subueniri debet, per leg. error. & l. iuris ignorantia. ff. de iur. & facti igno. vt in simili dicimus mulierem renuntiantem Velleiano aut alteri remedio, nihil sibi præiudicare, nisi fuerit de tali beneficio certiorata, secundum glo. communiter approbatam in l. vlt. §. vlt. ff. ad Velle. & in d. l. vlt. C. eo. & in l. sciendum. ff. de verb. obli. & vbiq; Doct. in §. igitur ordinãdus, in verbo, interroger, & ibi Bart. in auth. quo. opor. epis. & cle. Dy. Bart. Rom. Alex. Franc. Aret. & alios in l. in repudianda. in auth. de acquir. hæred. Cyn. in l. 2. in 6. q. & ibi Bal. in q. 4. C. de rescin. vend. vbi ita dicit Dyn. consuluisse. Ioan. Andr. & Ant. in c. pen. de empt. & vend. eundem Io. And. in c. si diligenti, col. 3. & ibi cæteros post eum, de foro compet. & in addi. Spec. titul. de oblig. & solut. §. 1. in addi. incip. Vbertus. & rursum tit. de renun. & conclu. §. 1. circa medium addi. incip. quomodo huic dicto. Bal. in l. 1. in antiq. lect. ante fi. & ibi Soci. in fi. ff. si quis in ius voc. non ier. & in l. qui iure. ff. de testa. milit. & in l. pen. col. 2. vers. hoc verum, & ibi etiam Philip. Dec. col. 6. vers. postremò not. C. de pact. & eundem Bal. in l. 3. ad fi. C. de decur. lib. 10. & in cap. cùm in iure, col. vlt. versic. & vnum scias, extrà de offi. delega. & in l. qui iure. & ibi Ang. ff. de iur. mil. & cons. 4. quęritur vtrum, col. 1. lib. 1. & consil. 139. factum tale est. D. col. vlt. lib. 2. & consil. 166. allegationes hinc inde factæ, versi. ad aliud de duob. reis, lib. 4. & cons. 193. punctus prohibetur per statutũ, in fi. lib. 5. Pan. in c. si diligenti, col. 4. extrà de foro compet. Paul. Cast. consi. 411. viso facto ac dubio. col. 1. lib. 1. Alex. cons. 27. viso libello, col. 2. in fi. lib. 1. Vital. Camb. in tract. clausularum in rubr. an mulier possit renuntiare benc. Vellei. non semel. Guid. Pap. consil. 122. Ioannes moralis, in 3. dubio. Lud. Bol. consi. 45. Samaritana, col. 3. versi. præterea etiam dato.

Mulier ignorãter renuntiãs Velleiano, nihil sibi præiudicat.

99 Nam mulier præsumitur ignorare ius suum. l. cùm indebito. §. si autem is qui. ff. de proba. & l. 2. §. vlt. ff. de iur. fisc. Renuntiatio autem non trahitur ad ignorata siue ignota. l. mater decedens, in princ. ff. de inoffic. testam. & l. cùm aquiliana. ff. de transf. & lega. ex maleficiis. §. longè minus, ff. de actio. & oblig. Imò nec ad ea de quibus quis dubitat, an sibi competant, nec ne, per text. in l. vlt. §. sin autem nescius & dubitans. C. de furt. quem ad hoc not. Bart. ibi non semel, multúmque commendat, ac negat se alibi scire. & Angel. etiam ibi, qui & ad hoc allegat. l. pro dubietate, quæ est vlt. C. de condi. indeb. vbi dubitanti sicuti & ignoranti datur repetitio indebiti. & est etiam text. in l. qui in domini. & ibi Roma. ff. de testa. & etiam Barto. consi. 73. quæritur vtrum procurator. col. 2. Bal. in l. leges sacratissimę. C. de lega. vbi dicit per illum text. quòd æquè parcitur dubitãdi ac ignoranti. & id dicit not. dignum, & in cap. cum contingat, col. 1. vers. ibi, fuerit deputandum, extrà de rescript. vbi ex hoc dicit, quòd is qui dubitat, ignorat. & in cap. vlt. circa medium, extra de postula. præl. vbi etiam dicit quòd dubitatio idem est quod ignorantia, vt excuset. & consil. 74. verba. colum. 2. versic. & videtur, lib. 1. & consil. 134. in primo testamento, colum. 2. eod. lib. 1. & consil. 298. hæc materia, ante fin. eod. lib. 1. vbi ex hoc dicit dubitantem censeri esse bonę fidei, vt ignorantem, & consilio 438. Titius habebat. Sciam, colum. vlt. versic. quæritur ergo, lib. 5. & Angel. consil. 94. cùm lis & quęstio, colum. 5. versic. illa enim alternatiua. Iaco. Alua. in cap. 1. §. si vasallus feudum, in 1. nota. etiam per eum text. titul. si de feudo fuerit controuers. Roma. in l. nec is. §. hæres & ibi etiam Franc. Aret. in vlt. not. & Ias. in 5. not. ff. de acq. hære. Alex. conf. 37. in causa mota. col. pen. vers. itẽ quia dubius. lib. 1. & Io. Ana. consil. 72. visis & consideratis. col. vlt. & Barba. consil. 16. præclarè scripsit. col. 2. lib. 2. Ias. in l. naturaliter. §. nihil commune. col. 6. vers. & ad istam. ff. de acqui. poss. & in l. apud Iulianum. §. si Titius, col. 2. in 5. no. ff. de leg. & in l. 1. col. 1. vers. adde, & iterum col. vlt. versi. ex tertia parte fortius. ff. de condi. ind. & in l. vlt. §. idem quæsiit, col. 2. eo. tit. & consi. 67. viso secundo, col. 4. vers. 5. facit, lib. 3. & consi. 107. in præsenti consultatione. col. 4. vers. r. dicitur, lib. 4. & cons. 160. visis & diligenter consideratis, col. vlt. vers. hinc est, eo. lib. 4. Philip. Dec. in l. qui cum alio, col. 1. ff. de reg. iur. & cons. 180. visa renunciatione, col. 5. vers. 3. non obst. Est facit tex. in l. 2. vers. fieri enim potest. ff. quis ord. in bono. poss. ser. & in l. quandiu, & ibi latè Rom. Corn. Alex. Ias. & Deci. C. qui admit. & in l. si is ad quem, & in l. repudiando, & in l. hæres institutus, cum ll. seq. ff. de acqui. hære. iuncta l. pro hærede, in prin. & l. gerit. ff. eo. & l. auia. C. de iure delib. facit etiam tex. in l. de statu. ff. de testa. tex. in l. vlt. C. de condi. ind. Nam & dubitans, scire nõ dicitur. gl. in l. de statu. ff. de testa. & Bar. in l. admonendi, col. 4. ff. de iureiur. & quod scribit idem Bar. con. 90. dilecto domino, col. 3. ver. ad quod respondetur. Ideo nec in mala fide esse dicitur, gl. no. in c. si diligenti, in verbo bona fides, ad fin. de præscr. & in c. vlt. in glo. vlt. eo. tit. & ibi late Panor. col. antep. in 3. q. gl. de quo tamen vide Bal. in fi. col. 2. & l. super longi. C. de præscr. longi. temp. Bar. in l. naturaliter, col. 2. ff. de acqui. hær. Ant. in c. vlt. & ibi late Imo. in 9. q. de præscri. & omnium latissimè Fran. Bal. in tract. de præsc. in 2. par. 5. q. prin. primæ partis prin. Et ideò procedit id quod diximus, scilicet reuocationem non trahi ad ignorata, & de quibus dubitatur, vt etiã verum sit si constet quòd quis remitteret, si ea sciret haud dubiè sibi competere, per gl. sing. in l. Põponius scribit, in verbo, probauero, in fi. ff. de neg. gest. quam ad hoc annotat & dicit sing. Bal. in l. sua Marg. in verbo, renuntiatio, col. 1.

Mulier præsumitur ignorare ius suũ.

Dubitans scire non dicitur.

100 Et licèt non subueniatur mulieri, nisi in casibus expressis l. vlt. C. de iur. & facti ignor. qua ratione dicebant Richar. in d. l. cùm Aquiliana. & Raph. in d. l. vlt. ad Velleia. huiusmodi renuntiationẽ Velleiani sine alia certioratione valere: tamen ad hoc respondent docto. vt refert. Alex. & alij recentiores in d. l. sciendum, quòd satis dicitur expressum in iure, quando tractatur de damno vitando, per d. l. error. Ex quo & idem in casu l. nostræ, vt ad eam propiùs accedamus, noncupatim concludit Soci. d. cons. 263. ad fi. quoniam non potest, inquit, dari ratio diuersitatis inter vtrunque casum, ideóque & idẽ ius obtinet. l. illud. ff. ad l. Aquil. Imò, vt subdit, maior hic est ratio, quàm in Velleiano: quando nõ sit vsquequaque certum, quòd possit huic l. renuntiari. & idem etiam voluit Ripa, qui tamen Socin. non meminit, in hac ipsa l. in 53. quæstio. Et ad huius confirmationem vide Franc. Aret. in l. si quis cũ aliter, paulò ante finem. & ibi quoque Ias. col. vlt. ff. de verb. obl. dum intelligunt dictum Bar. in l. vlt. §. idem quæsiit. ff. de cond. ind. de quo paulò pòst dicemus nu. 111. quartò declara, procedere in muliere, & minore, & cæteris quorum fragilitas obuiat obligationi. Nã qua ratione facilè contrahunt, eadẽ quoq; renuntiant remediis sibi aduersus contractũ competẽtibus. Nam eadem ratio est in renuntiante, quæ in contrahente simpliciter. l. si iudex circumuento. ff. de minor. nec enim potest renuncians suã ipsius fragilitatẽ tollere, id quod etiã intelligit ipse Bar. cons. 87. in quæstione inter Frãciscum. post medium, & Bald. in l. vlt. §. item si mulier, in lectu. antiq. ff. ad Velleia. quos ipse Aret. non citat. & Alc. in l. pen. in verbo, antiqui, in 4. causa. C. de pactis.

De eodem.

Eadem est ratio in renuntiante quæ in contrahente.

101. Et

Idem in minore.

101 Et quod dictum est de muliere, idem de minore intelligas, cuius etiam renuntiatio, sicuti nec mulieris, nihil ei obest, nisi de beneficio, siue priuilegio, aut remedio quod ei competit, fuerit factus certior, vt per docto. in d.l.sciendum. ff.de verbo. oblig.& Bald.in d.l.1.& ibi etiam Socin.ff.si quis in ius voca.non ier. & in d.cap. cùm in iure. & idem Bal.d.consil.4.col.1.lib.1.& consil.47. casus talis est, d.Andreolus.in fi.eo.lib.1.& consil.148.in casu proposito, col.2.lib.1.& consil.179. ad euidentiam, lib. 3.& d.consil.166.lib.4.& consil.96.pupillus, lib.5. & d. consil.166.lib.4. & omnes pene quos citauimus in præcedenti versic. quósque adducemus infrà in hac eadem glo.num.135.incip.& in hanc partem facit. Nam & minor quoque præsumitur ignorare ius sibi competens. d.l.cùm de indebito. ff.de prob. & d.l.2. §.vlt. cum glo. ff.de iur.fis.& in l.1. §.vlt. ff.de eden.&no.gl.in §.notandū.1.q.4. Et ius quoq; ciuile & gentium, vt no.gl. in §.1.in verbo, sciens, & ibi Ang.in authen.de incest. nupt. quam quidem glo. admodum not. Franc. Tigr.in l.venia. C.de in ius voc.& Alex.consi.126. viso processu causæ vertentis, col.vlt.lib.7. Imò verisimilior & tolerabilior est ignorantia iuris in minore, quàm in muliere. l.regula, post princip.ff.de iuris & facti igno. quam ad hoc expendit & commendat Iaſ.in d. l.sciendum, col.12.versic.2.pro ista parte.sed est melior text.cuius Iason non meminit, in l.quamuis in lucro.C.de iuris & facti igno.& ideo plus fauoris & priuilegij habet minor in restitutione in integrum ob ætatem, quàm mulier ob sexum in beneficio Velleiani, vt est text.in l.vlt.in princ.vbi Saly.no.ff.ad Velleia.vbi ita scribitur. Nec enim loco minoris viginti quinque annis circunscripti per omnia habenda est mulier.& in l.si apud minorem. ff.de minor. & facit quod scribit Bal.in c.cum contingat. colum.3. versi.quæro quando mulier, extra de iureiuran.& text.in l.de die.§.si seruus. ff.qui satisd. cog. vbi ita scribitur, minori quoque viginti quinque annis succurrendum est, fortasse & mulieri propter imperitiam.& in l.qui habet, quæ est 3. in fine princ.ff. de tutel.vbi etiam magis ætati quàm demētię consulendum esse scribitur.

Minor præsumitur ignorare ius sibi competēs.

Plus fauoris & priuilegij habet minor ob ætatem, quàm mulier ob sexum.

Idem in rustico.

102 Et idem quoque non absimili ratione de rustico possumus dicere, si renuntiauerit reuocationi donationis ob futuros liberos, nisi fuerit certioratus de beneficio huius l.nam leges nostrę vbique æquiparant rusticū mulieri & minori in iuris ignorantia.vt in d.l.1.§.vlt.ff.de eden.& in d.l.2. §.vltim. ff.de iure fisci.qui tex.expresse loquitur in ignorantia sui iuris.& glo.in l.pater, in princ.in verbo, per errorem.ff.de excep.dol. & Bal. in d.l.1.ff.si quis in ius voc.& in l.2. versicul. quæro vtrum hęc l.C.de fideicom.per l.vlt.in princ.ff.de dol. excep. & Philip. Deci.in l.si quis id quod, col.6. versic. secunda causa. ff.de iurisdict. omn. iudic. Quinimo magis subuenietur rustico, quàm mulieri in iuris ignorantia, vt probatur ex l.iuris.iuncta l.quicunque.C.qui admit. ad bon.pos. Neque enim mihi satisfaciunt quæ inibi à recentioribus quibusdam aduersus id scripta sunt. Ideóque Cyn.in d.l.2.in 6.q.& Bald.ibi in quæst.4. C.de rescin. vend. volunt rusticum certiorari, vt per renuntiationem amittat remedium illius l.quod & asserit Imo.in c.pen. col.2. extra de empt.& vend.& latè Alex.consil.1. ponderatis his, col.1.& 2.lib.6.

Magis subuenitur rustico, quàm mulieri in iuris ignorātia.

Tertia declaratio.

103 Tertiò declara expressam huius l.renuntiationem, aut cogitationem liberorum impedire reuocationem quæ fit ex hac l.quantum ad liberos ex ea vxore nascituros, quam quis tunc habet, cum donat: nō etiam ex alia, quam fortè ducit post mortem prioris, vt sing.voluit Soc.consi.126.cuius initium est, visum fuit primò, col.4.versic.ex quibus. concluditur, lib. 3. vbi & ita quoque aliàs consuluisse se dicit, sicuti verè consuluit inter cons.Fran. Curt.Senio.consi.2.hoc exordio, eleganter & subtiliter, col.2. vers.prima est quòd iste donator. Mouetur primùm, quia cùm matrimonium sit indiuidua viri & vxoris coniunctio. l.1. ff.de ritu nupt. & quilibet præsumatur viuere vsque ad centum annos. l.vltim. C.de sacrosanct.eccle. cum simil.non videtur quis cogitare de aliis liberis, quàm ex eo matrimonio, nec nisi respectu illorum renuntiare. nec enim censendus est cogitasse de alio matrimonio, nec de alia vxore, quam habere non potest, nisi post mortem istius, quam expectare neque ciuile est, neq; naturale. l.inter stipulantem.§.sacram. ff.de verb.oblig.

Quilibet præsumitur viuere vsque ad cētum annos.

De eodem.

104 Et hanc rationem confirma ex text. no.in l.si quis posthumus.post princip.ff.de lib.& posth. vbi si ex ea quæ alij nupta sit, posthumum suum quis hæredem instituerit, non valet, quia turpis sit institutio, ob id scilicet, vt ibi scribunt doctor, quòd illam in vxorem habere non potest, nisi mortuo marito, quod expectare turpe est, per d.§.sacram. Ex quo conficitur quòd cùm donans vxorem habeat, nec nisi post mortem illius liceat aliam ducere. l.eum qui duas. C.de adult. quam quidem mortem expectare turpe sit, non censeatur de liberis ex illa cogitasse: cùm in dubio quis censeri non debeat quicquam malo animo facere. l.merito. ff. pro socio, cum si.

Appellatione posthumi cōtinetur omnis posthumus ex quacūque vxore.

105 Deinde tex.est in l.placet.ff.de libe. & posthu. quòd si in institutione fit mentio de posthumo, comprehenditur omnis posthumus ex quacunque vxore, & id quidem fauore testamenti conseruandi, vt voluerunt glo.Bar.& omnes ibi, & idem Bar. in l.ita.ff.de auro & argen.leg. Cui adde Alexan. & Iaso.in l.qui filiabus.in prin.illum col.2.versi. adde quod etiam hoc, & Iaſ.col.vlt.ff.de leg.1. Igitur si is fauor ratioque testamenti conseruandi absit, ius commune est in contrarium. l.ius singulare.ff.de legi. Hîc autem non habet locum ea ratio imò potiùs contraria: quia si comprehenderetur omnis posthumus ex quacunque vxore, ita videlicet quòd etiam natiuitate liberorum secundi matrimonij nō reuocarentur donationes ex huiusmodi l.ea res tēderet ad destructionem testamenti donātis, si quod esset. nam fortè filij non adirent hæreditatem exhaustam huiusmodi donationibus, arg. eius quod in simili dicitur in l.1. ff.ad leg.Falc. & ita subuerteretur testamentum, non adita scilicet hæreditate. l. eam quam.C.de fideic.

Institutio posthumi cōprehendit omnem posthumū. Secus in exhæredatione.

106 Postremò huc, inquit, propiùs accedit quod dicit Imo.in d.l.placet, quòd licèt institutio posthumi comprehendat omnem posthumum ex quacunque vxore, vt ibi dicitur: tamen exhæredatio non includit posthumū ex alia vxore nasciturum, quia exhæredatio est odiosa, nec potuit pater moueri odio posthumi propter ipsum, sed fortè propter vxorem, quam tunc habebat minimè sibi gratam, vt simile dicitur in l.si quis in suo. §.legis. C. de inoffic.testamen.& in l.Cicero, versic.sed & si qua. ff.de pœnis. Hîc verò huius l.renuntiatio siue abrogatio est odiosa liberis sicuti exhæredatio, nec potuit mouere donantem odium vxoris futuræ nondum cognitæ, sicuti nec posthumi nondum nati. Igitur nihil est quod possimus dicere patrem donantem intellexisse de filiis nascituris ex alia vxore.

De eodem.

107 Adde ad confirmationem huius sententiæ Socin.tex.in l.si quid earum.§.vlt.in fin. ff.de leg.3. vbi ita scribitur, quia non est ita de posteriori vxore cogitatum. Cuius autoritate dicit Bal. in l.vltim. col.3.versi.& nota quòd si talis vxor. C.de indi. viduit. quòd si testator reliquit vxorem suam domi-

nam & vsufructuariam, postea verò mortua vxore, quam habebat tempore testamenti, aliam superducat, ad eam non trahitur illud legatum, cùm de ea non censeatur testator cogitasse. Sequitur Franc. Cre. qui hoc dicit sing. not. 8. quid si maritus. & Fely. in cap. 2. extrà de treu. & pac. Ias. in l. diuortio. §. quod in anno, col. pen. versi. vndecimò facit. ff. sol. mat. & in l. duobus reis. §. si ei qui, col. 2. versi. decimò facit. ff. de iureiur. Phil. Dec. in c. quoniam Abbas, col. pen. versi. vndecimò quæritur. extrà de offic. deleg. & Catel. Cotta memor. incip. vxor relicta. Sed tu super hoc vide Alex. consi. 170. viso processu causæ vertentis inter dominam Ant. col. 2. vers. non obst. etiam iunctis præcedentibus lib. 2. & quæ scripsimus in comment. nostrarum cõsuetud. tit. 10. §. in 14. limitat.

De eodem.

108 Sed & tu præterea adde ad Soc. quod scribit Bal. consi. 239. quia vltimus passus, col. 2. lib. 3. quòd in casu auth. ex causa. C. de libe. præte. si clausula codicillaris operaretur vt conseruentur legata nato filio ignoranter præterito, nihil tamen haberet virium in natis ex alia vxore, de quibus cogitare nec in genere quidem potuit, quia debemus referre coniecturam voluntatis ad id quod verisimile est secundum naturalem rationem: per not. per Dyn. in l. ex facto, in prin. ff. de vulg. & pupil. & idẽ quoque consuluit Barb. qui Bal. non meminit, consi. 60. illud afferam, col. 2. & 3. & multis seq. lib. 2. vbi inter alia mouetur ex d. §. sacram, suprà allega. Quãquam in hoc vltimo contrarium voluit Pau. Cast. aliud tamen agens, consi. 15. hoc capite, incipiendo à secundo, col. 2. lib. 2. Vt interim omittam quòd qui de liberis loquitur aut cogitat, debet censeri loqui & cogitare de liberis primi matrimonij tantum: sicut qui de matrimonio loquitur, de primo tantum intelligere videatur, per tex. expressum in l. dotis promissio. §. vlt. ff. de dot. promiss. & in l. boues. §. hoc sermone. ff. de verb. signifi.

Liberorũ nomine liberi secũdi matrimonij non cõtinentur.

Socini hac in re distinctio.

109 Hoc Socin. placitum pulchrum est & egregium, si verum sit, de quo nõ parum dubito. Nam haud dubiè pater potest renuntiare huic l. non solùm respectu liberorum huius matrimonij, sed & alterius, si voluerit, vt & ipse Soc. non obscurè intelligit: cuius tota disputatio in hoc est, quòd donans non præsumitur cogitasse de liberis alterius matrimonij, tanquam si cogitasset, illos quoque comprehenderet, etiam si id sit odiosum. neque enim odium consideratur, si pater voluerit, quantum ad l. nostram pertinet, vt planè constat ex iis quæ tam latè diximus de ratione huius l. Igitur cardo huius rei in hoc tantum vertitur, an pater donans censeatur renuntiasse respectu omnium liberorum cuiusuis matrimonij. Pone ergo quòd nondum matrimonio mancipatus donat, & renuntiat expresè huic l. nunquid intelligitur respectu liberorum futuri prioris matrimonij tantum, non etiã aliorum matrimoniorum? & certè nemo dixerit, cùm par sit omnium qui nasciturі sunt, liberorum ratio, par amor, par affectio, par succesio: quæ omnibus æqualiter defertur, nullo ætatis, sexus, matrimonij discrimine: & qua ratione voluit donãs præferre donatarium liberis prioris matrimonij, eadẽ & alterius, sicuti latè dicemus infra in glo. in verbo, filios non habens. & cum liberos aut filios vocamus, de quibus l. nostra loquitur, omnes omnium matrimoniorum intelligimus. neque enim in hoc leges distinguunt, ideo nec nos distinguere debemus. l. in fraudem, in fin. ff. de testam. milit. cum simi. nisi tamen aliqua particularis ratio aliud induceret, vt in exhæredatione, de qua loquitur Soc. post Imo.

Limitata causa limitatum producit effectum.

110 At alia, inquit, est hìc ratio liberorum prioris, alia posterioris matrimonij. nam fortè pater habet odio vxorem præsentem, & consequenter liberos quos ex ea habiturus est, per d. §. legis. ob idque fecit donationem quam facturus non erat, si præuidisset futuros sibi liberos ex alia vxore. Igitur non ad eos extenditur hæc renuntiatio. Et ego certè fateor, si constet verisimiliter donantem ob id donauisse, & huic l. renuntiasse, huiusmodi donationem & renuntiationem ex illo odio in præsentem vxorem & illius liberos prouenientem, & ita limitatam, non trahi ad alios liberos: cùm limitata causa limitatum producat effectum. l. in agris. ff. de acquir. rer. domi. cum simil. Ad quod optimè facit, quod voluit Paul. Castren. distinguens circa materiam huius l. inter liberos odiosos, & dilectos patri, in l. 1. colum. 3. C. de inoffi. dona. & quod scribit Card. Floren. consi. 20. cuius factum incipit, Iacobus testator. de quibus latè dicam in d. gl. in verbo filios non habens. vnde poteris colligere quid & hìc dicendum sit. Nec tamen omiserim Iaso. latissimè disputasse de reuocatione donatorum ex hac l. ob natiuitatem liberorum ex alia vxore prouentorum, tribus in locis, videlicet consil. 115. Barptolomæus, lib. 1. & consi. 230. factum sic se habet, lib. 2. & cons. 171. viso instrumento dotis, lib. 4. vbi omnibus neruis contendit donationem reuocari aliis quidem multis rationibus, sed nihil omnino dicit, ex quo videatur fecisse aliquod discrimen inter filios præsentis matrimonij & futuri. Sed vnum tamen dicit in secundo loco, quod omittendum non ducimus, quòd licèt cùm pater donans cogitat de liberis, vt cùm eorum mentionem facit in donatione, non sit locus huic l. iuxta ea quæ diximus suprà nu. 73. incip. item intelligitur. Et aliàs ea quæ fiunt separatim inter easdem partes eodem die & loco, censeantur esse vnus idémque actus, & quod vni inest, alteri inesse censeantur, vt latè dicemus infra in verbo, donatione largitus, nume. 117. sed & hoc, & duobus seq. tamen si pater alicui simpliciter donet sine mentione liberorum, & eodem die & loco & coram iisdem notariis faciat aliud pactum cum donatario nihil pertinẽs ad eam donationem, sed extraneum ac diuersum, quo mentionem facit liberorum, vt in casu super quo illic consuluit, non propterea cessat huius l. dispositio. nec enim tunc illi actus pro vno habentur, nec quod vni inest, alteri inest, cùm sint penitus diuersi & separati, secundum glo. in l. etiam. §. ex causa. ff. de mino. & facit l. quædam mulier. ff. fam. erciscun. & l. si ex falsis. C. de transact. Cui omnino adde quæ de hac re latius diximus in tract. Retract. tit. 2. §. 1. in glo. 1. quæ est in verbo, in limine contractus, nume. 24. sed & id secundo.

Quarta declaratio.

Vxor quinquagenaria non est idonea gignendis liberis.

111 Quartò declara, vt videlicet donantis cogitatio de liberis aut expressa huius l. renuntiatio tollat huius l. remedium, quando pater ita cogitãs aut renuntians verisimiliter sperat suscepturum se liberos, vt quia ipse vxórque sua sunt iuuenes, bonaq; corporis ad gignendũ constitutione. Secus si prorsus desperaret, vt quia ipse vxórque sunt admodum senes, diutiúsque sine liberis in matrimonio permanserunt, aut si quos susceperunt, mortui sunt, nulláque spes est futurorum, quia fortè vxor est quinquagenaria, ideoque non amplius, vt creditur, idonea gignendis liberis, per l. si sterilis, in princ. ff. de act. empt. & l. si mater, & ibi Ang. Fulg. & alij. C. de hæred. insti. & plenè diximus in nostris legibus connubia. Contingit tamen, vt ex ea ipsa vxore (nihil enim iam de futura laboro, proprerea quæ diximus in præced. declaratione) contingit, inquam, præter omnem spem, vt fit aliquando secundum l. si maior. vt ex ea vxore, quam prorsus sterilem, aut iam viribus ad gignendum effœtam putabat, natus sit ei filius, nihil tale iam à tempore donationis opinan

Inopinabilia secundum naturam nõ cogitamus.

opinanti.neque enim inopinabilia, quæ vocamus, secundum naturam cogitare possumus, per text.in §.& hæc quæ diximus, iuncta glo.in authen. vt hi qui oblig.se perh.hab.res minor. Nam & quæ sunt incredibilia,eadē sunt & non cogitabilia. l.antiqui. ff.si pars hæred. peta. & quæ non sunt verisimilia, eadem incredibilia reputantur. l.Mæuius,in princ. ff.de lega.2. & diximus suprà versic.61. ex externis, nec mens & cogitatio ad id trahitur,quod nunquā fit,aut rarò,c.coram.extra de offi. deleg. Propterea hoc casu reuocabitur donatio per natiuitatem huius filij,non obstante illa patris cogitatione aut renuntiatione,quam ob id magis fecisse videtur,quia tunc credebat nullos se vnquam habiturum liberos,& ita hanc renuntiationem tacitam vel expressam fore superuacuam,& nullius momenti, quàm ob aliud quicquā,arg.l.non solùm,ff.de act.obli.& l.an inutilis,in verbo,finge.ff.de accept.prout illam intelligunt,& ad alium not. casum trahunt Rapha. Co.Paul.Castren. & alij recentiores, in l.1.§.si quis ita.ff.de verbo.obliga. Socin. consil.98. incip. aliàs consului,col.5.lib.3.& eius quod voluerunt Saly.& Fulg.in l.non codicillum. C.de testam. Et ita obtinet ratio nostræ legis, quæ est, vt sæpius diximus, quòd non præsumitur quis donare,si cogitet de futuris liberis. nam & hîc non absimili ratione non præsumitur iste desperans de liberis donaturus fuisse,aut donatione huic l.renuntiaturus fuisse, si non sic desperasset de liberis.Est enim quælibet renuntiatio & promissio intelligenda habere locum rebus sic stantibus.l.quod seruus.ff.de con.ob caus. & l.quæstio.§.inter locatorem. ff.locat. & dicemus postea latius,nume.130.inci.ad hæc huiusmodi.Igitur renuntiatio talis interpretanda est secundum statum, in quo tunc erat donator, videlicet in illa desperatione liberorum propter quam donauit:ex qua desperatione liberorum ductus fuit ad donandum,eadem quoque & ad renuntiandum. l.doli. §. diuersum.ff.de nouat.& quod sing.no.Guil.Cu.Iacob.Bu.& Alb.in l.1. ff.de condict. ind. quòd si soluens indebitum renuntiat cōdictioni indebiti credens esse debitum,poterit tamen repetere,non obstante huiusmodi renuntiatione: quia quo errore soluit,eodem renuntiauit.quod & idem ferme voluerunt Bar.Saly.Ang.Pau.Castren.& recentiores, in l.vlt.§.idem quæsiit,per illum tex. ff.eo.tit.Bart. in l.si ex cautione,col.vlt.& ibi etiam Bal. in 2.q.& alij.C.de non num.pec.Bart.consil.88.in quæstione inter Franciscum, versic. ad cuius declarationem. & consi.90.dilecto domino,in fi.Saly.in l.pen.C.de donat.& Paul.consi.73.incip.licèt ista domina. col. vlt.lib.1.& consil.143.viso processu,colum.1.lib.2.& Barb.consil.73.à Ioue principium,col.3. vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.§.idem quæsiit. & consi.76. illud in medium afferam,col.6.lib.3.& Corne.consi.189. in præsenti consultatione, colum.3.versic.pro quo etiam facit,lib.1.& consil.133. cui est simile initium, col.3.versi.ideo institutio,lib.3. & consil.258. quanquam in hac consultatione, col.4. versic. similiter ergo,lib.4.Et faciunt not.in simili per Bar.& Ang. in l.vlt.ff.ad Velleian.& eundem Bar.Rom.& Fran. Aret.in l.si quis cùm aliter,ff.de verbo.oblig.è quibus Aret.dicit sing.tex.in d.§.idem quæsiit.& Imo. in c.si cautio,ext.de fide.insti.& in c.pen.col.15.ext. de empt.& vend.vbi dicit sing. text. in d.§.quæsiit. Alex.consi.35.visa scriptura priuata,col.1.versi.& licèt dicta scriptura,lib.1. & consi.179. visa scriptura, col.2.versi.& licet lib.2.& Phil.Dec.consil.180. visa renuntiatione,col.pe.versi.tertiò non obstat.

Renuntiatio interpretanda est secundùm statū in quo erat donator.

Confirmatio præcedentis opinionis.

112 Et ita expressim in casu nostro l.de quo loquimur,ne auctoritate carere videamur,consuluit Socin.d.consi.126.visum fuit.lib.3.& inter consi.Fran. Curt.senioris,consi.2.eleganter & subtiliter, quibus locis suprà citauimus, in quibus dicit de hoc esse casum in c.vlt.17.quæst.4.vbi quidam donauit cum nullos speraret liberos, & ita, inquit, cogitabat de liberis, quæ cogitatio habet vim renuntiationis. Tamen cum ei non opinanti nati essent filij, retractata fuit donatio. Et similis est (vt hoc ei addam) tex.in legibus Longobard. tit. de successo. in hæc verba,si quis se desperauerit propter senectutem, aut aliquam corporis infirmitatem, quòd filios nō possit habere,& res suas alij thingauerit,posteáque contigerit filios legitimos procreare, omne thinx, quod est donatio, quæ prius facta est, rumpatur. hæc ibi.Sed & hoc dicit Soc.vt ad eum redeamus, probare text. in l.tale pact. §.vlt. ff.de pact. iunctis not.per Guil.Suz.& Alb.ibi, inducentes illum tex. ad quæstionem de eo,qui cum nullos haberet speraretve filios,acquirebat nomine fratris,postea tamen præter spem genuit filios, certè filij ipsi poterunt repetere ea bona nomine patris cōparata, per illum tex.quasi videlicet ille tex.qui est fundatus in simili præsumptione,& coniectura,& verisimilitudine,cuiusmodi & fundatur l.nostra habet locū nō solum in eo qui non cogitat de liberis,sed & in eo quoque,qui cogitat,sed est destitutus omni spe gignendorum liberorum. nam non potest desperare de filiis, nisi qui cogitat, vt dicit probari in lib.6. Ethicorum, licèt verbum sperare sit generale ad cogitantem & non cogitantem.c.1. & ibi Arch. in verbo,spem,de elect.lib.6. & diximus supra nu.68. inci.nam & si aliter diceremus. Sed & quod in casu d.l.pactum.§.vlt.pater cogitabat de liberis, probatur quoque hoc modo. Nam in stipulatione, de qua loquitur, adiecta fuit conditio si filia mea decederet sine liberis. ex quo facilè depræhenditur, quòd de liberis cogitabat,arg.l.qui filiabus,in prin. ff.de leg.1.& quæ diximus latissimè supra versi.73. item intelligitur. & rursum versic.76. incip. nec solum si de propriis.

113 Sed & idem quoque in casu de quo loquimur,vt videlicet non obsit cogitatio aut renuntiatio patris,apertè sensisse videtur Pau.Cast.cuius tamen Soc.non meminit,in l.1.col.3.versic.vnum tamen scias.C.de inoffi.donat.cùm hæc dicit ad verbum,Vnum tamen scias, quòd propter liberos de nouo susceptos non debet reuocare, nisi ex tacita volūtate,nisi donator de liberis desperasset,vt quia habebat vxorem sterilem,&c.Vides igitur ex Pauli sententia,quòd si etiam donantis tacita interuenerit voluntas, quia scilicet cogitauit de liberis, si tamen desperabat de liberis,reuocatur.Et idem quoque expressè voluit Fran.Ripa.hic in 50.q.& iterum lib.3.respon.115.incip.licèt donatio,col.pen.quibus locis solius Soc.meminit.

De eodem.

114 Et optimè facit quod in simili scribit Bal. in l. Titius.ff.de liber.& posthum. dum loquitur de testatore habente vxorem sterilem, quæ tamen postea habuit filios, quorum natiuitate reuocantur legata,nec conseruantur ex auth. ex causa. C.de lib. præter.quod & idem voluit ipse Bal. in l. filio præterito.ff.de iniust.testa.& Cor.consi.195.in hac consultatione,col.pen.versic.& maximè hoc procedit, & seq.lib.1.vbi ingeniosè probat aliud esse non cogitare de liberis,aliud desperare omnino de futuris liberis.& rursum consil.158. pro decisione,col.pen. lib.2.& consi.133.in hac consultatione,col.3. lib.3.& consil.150.prima facie,col.2.versi.cum itaque, eod. lib.3. vbi etiam facit discrimen, de quo suprà diximus ex eodem.rursúsque consil.225. antequam aggrediar,col.pen.eo. lib.3. vbi & idem dicit voluisse Dio.Barig.& Bal.à Bartho.in d.auth. ex causa. Nec longè abest quod scribit Bal. consil.239. incip.quia vltimus passus,lib.3.quod si quis constitutus in infirmitate,quam se desperat posse euadere,legata in

De eadem re.

testamēto relinquat cum clausula codicillari, postea illi liberato ab eo morbo nati sunt liberi, non conseruantur legata ex d.authen. ex causa, nec vi quidem illius clausulæ codicillaris propter desperationem futurorum liberorum, ob eum morbum, quem letalem credebat. Et idem dicit ipse Bal. in l. vlt.col.pen.versi. sed quæro nunquid ista clausula. C.de codic.illis verbis, nisi erronea opinio non habendi posthumum causam dederit legato, vide tamen circa causam d.auth.ex causa.Paul.Cast.consi. 15.incip.lib.2. vbi videtur voluisse contrarium eius quod suprà diximus.

An necesse sit expressè renunciare, an sufficiat in genere.

115 Nunc autem restat, vt sciamus vtrum necesse sit, vt donans expressè ac nuncupatim renuntiet huic l.siue reuocationi donationis ob futuros liberos, an verò satis sit vt generaliter renuntiet omni remedio legum quibus donatio posset infringi, reuocari, retractari; siue promittat generaliter non venire contra donationem quacūque ratione, causa, vel occasione, siue aliàs generaliter. Et hoc videtur satis esse. Nam cogitatio liberorum in generè facit cessare hanc l.vt supra latè differuimus in versic.76. incip.sed hic quæstionis est, & seq. Sed qui generaliter renuntiat, censetur & in genere cogitasse de omni casu, vt expresim dicit Imo. in cap. cùm contingat, in 3.membro princ.de iureiuran. & iterum in c.1. de commo. & Alex. consi.3. viso instrumento, col.3.versic.fortiùs voluit, lib.1.& dicemus paulò pòst latiùs. Imò verò fortiùs id debet operari renuntiatio generalis expressa quàm citata cogitatio, cùm plerumque plus roboris habeat expressum quàm tacitum, per not.in l.cùm quid, ff.si cert.petat. & latissimè ostendimus in nostris legibus connubialib.in glo.5.

Plus roboris habet expressum quàm tacitum.

Generalis renūtiatio trahitur ad omnia.

116 Item quia generalis renuntiatio siue liberatio generaliter trahitur ad omnia. l.pluribus. ff.de acceptil. l.emptor. §.Lucius, & ibi glo. & doct. ff.de pact. Iac.But.& Saly.in l.age. C.de transact. Bart.& Saly.in l.si de certa.C.eo.tit.Bald.in l.tres fratres, in 4.not.& in 2.oppo.ff.de pact.& iterum in l.sub prętextu specierū, per illum tex.in 1.oppo.C.de transa. & cons.4.quæritur vtrùm, in fi.lib.1.& cons.184. refutatio facta, ad fi.lib.4.vbi dicit, quòd generalis renuntiatio nullis coarctata terminis refertur ad omnia per d.§.Lucius.Ant.& Pan. in c.1. eo.tit. & Floria.inter cōsi.Raph.Co.cons.8.visis compromisso, col.pe. vbi nuncupatim dicit tantū præiudicare generalem renuntiationē, quantum specialem. & iterū cons.seq.duo erant socij, post med.& cons.24.testator filio iam nato, col.vlt.& Alex.consi.42.super præmisso, col.4.vers.& seq.lib.1.& cons.11.viso ac vt oportet considerato, col.2. vers.sed præmissis non ob.& seq.lib.2.vbi ad hoc multa adducit, quę tu videre poteris.& Bened.Cap.consi.165. cum vt in facto præsupponitur, col.vlt. Ideo nemo cogendus est facere huiusmodi generales liberationes. l.3. §. contrarium.& ibi Ia.Aret.Dyn.Oldra. & Bald.ff.de con.iud.tute.Bar.in l.cùm Aquiliana, in vlt.not.per illum tex.& ibi quoque Ange.& alij ff.de transact. Bal.in l.pactum, in 16.q. C.de coll.Sal. in l.sicut datam.C.de lib.caus. Card.Flo.in c.super eo, extra de transa.Ro.cons.155.præmissum laudum, in 2.dubio, vbi ad hoc dicit sing.tex.in d.§.contrarium.& clanculū Pan. cons.114.videtur primo quòd dicta cōpositio, col.2.lib.2.Barbat.consi.16. præclarè scripsit, col.4.vers.secundò præmitto, lib.2.& Alex.d.consi. 2.col.3.versic. & prædicta, lib.2.& Iason in d.l.si de certa, col.2.versi.& ideo nemo. & consil.9. venerabilis, col.vlt.lib.1.& iterum in vlt.addi.illius cons.& col.vlt.& consi.171.videretur, col.1.lib.2.

Generalia verba generaliter præiudicant.

117 Nam & generalia verba generaliter præiudicant.l.vlt.in fi.C.de dot.promiss. vbi hoc not.Ang. ad id quod Perusini dicere solent, nullus debet effundere verba sua, vt capra stercora. Vnde & generalis subscriptio tantùm nocet, quantùm specialis, vt voluit Bal.in auth. si quis in aliquo. C.de eden. Ang.Imo.Pau.Ca.Alex.Fra. Are.& Ias.in l.si ita stipulatus fuero, si Titius.§.Chrysogonus. ff.de verb. obli.Pet.Anc.cons.242.priùs de virib. probationis. vbi repræhendit Bart. tenentem contrarium, in l. diuus.§.Senatus.ff.de fals.& Pau.Cast. cons.216.cōfirmando quæ superiùs scripta sunt, paulò ante fin. lib.1.Alex.in l.quæ dotis, col.pe.vers.& subdit ibi.ff. sol.mat.vbi hoc dicit not.& cons.147.pōderatis his de quibus, col.3.lib.2. vbi hanc dicit esse cōmunem opi.quicquid in contrariū dixerit Bart.in l.diuus.§. idem senatus.ff.de fals.& Pau. Cast.sibi contrarius, prout illum multi allegāt.cons.inci.de casu presenti fui requisitus.ad fi.quod tamen cons. non potui reperire.& idem quoque voluit ipse Alex. cons.14. visis & consideratis.col.4.versi.quintò probatur, li. 6.& Phil.Dec.in c.quoniam contra falsam, col.pen. vers.de probat.& cōsi.447.in donatione, in fi.Et faciunt not.in simili per Bart. in l.etiā.ff.de minor.& Pan.consil.72. saluatoris, & c.videtur primo, col.2. vers.sed his minimè obstantibus, lib.2.vbi cōsuluit in pulchro casu de quadam renūtiatione generali.

Recedendum nō est à verborū significatione.

118 Et hæc quidem omnia optima ratione, ne scilicet recedamus à verborū significatione, quæ est, vt verba generalia generaliter intelligantur & operentur. l.regula. §.vlt.ff.de iur. & facti igno.& l.1.§. cùm vrbem.ff.de offi.præfect.vrb. & l.1. §.ait ergo. ff.quæ in fraud.cred.& l.vlt.& ibi gl.quę id dicit, & probat procedere in legibus, testamentis & contractibus, & ibi quoque Saly.in fi.C.de hær.vel actio. vend.Et sub verbis generalibus omnia cōpræhenduntur.l.Iulianus.ff.de lega.3.& l.à procuratore.C. mand.& c.2.de obser.ieiun.& in pulchra quęst.not. Bar.in l.generali.§.vxori.ff.de vsufr.leg.& Ro.cons. 44.incip.ex supra narrato themate. Etiam si maior ratio in vno quàm in alio.l.1.§.quod autē.ff.de alie. & voluit Soc.in l.2.§.ex his, in prin.per eum tex. ff. de verb.oblig.& Phil.Dec. qui & alios ad hoc allegat in rub.extrà de iudi.col.7.versic.& ex his infertur.& cons.5.in causa dominę, col.1. vers.confirmatur hoc.& cons.20.in causa istorum, colum.2.vers. quartò vt suprà dixi.& cons.29.cuius superscriptio incipit, an detur restitutio, col.2.versic.primò hoc probatur, & consi.48. cuius etiam superscriptio incipit, priuilegium, col.2.vbi illum text. dicit ad hoc esse no. & consil.61. an vassallus, col.1.vbi & illum dicit not.Ludo.Gozad.consi.35.breuiter, col.2.nu. 6.Etiamque ita procedit, vt comprehendat personas priuilegiatas.l.in fraudem, in fi.& ibi Bal.ff.de test.milit.& Phil.Dec. loco postremo suprà allegato, & diximus latè in tractatu Retractuum, tit.1.§.1. in gl.14.nu.96.ego verò.Ex quo & illud quoq; exit, quòd tantum operatur generalis dispositio quò ad quamlibet suam speciem, quātum specialis quò ad suam ipsius speciem. l.Gallus §.instituens, vbi Bal. & Alex.not.vterque in 2.not.ff.de lib.& posth.& l. si duo, & ibi Bar.ff.de admi.tut. & l.si chorus. ff.de leg.3.& l.omnes, & ibi Bald.& Ang.C.de prescript. 30.ann.& in c.si sacerdos, extrà de off.ordin.& voluit gl.in l.si quis mihi bona.§.iussum, vers.sed vtrū. ff.de acq.hæred.Signo.consi.30.factū tale est, quidā nomine Arnoldus, col.1.vers.in oppo.Bart.in l.tres tutores, in prin.ff.de admi.tut.& in l.centurio, col. 6.ver.tertia fuit oppo.ff.de vulg. & pup.substit.Bal. in l.1.C.de necess. ser. hæred.instit.Ant.Pan.Fely.& Phil.Dec.in c.sedes Apostolica, de rescript. Domi. cons.65.Iesu Christi.& c.discutiā.col.6.versic.circa primum.Fulg.cons.117.Ioan.quondam de Rapundis, col.3.ver.in oppositum.Aegid.Bella.cons.26. in omnibus, col.2. Alex.& Fran.Are.in l.1.ff.de vulg.& pup.subst.idē Alex.cons.105.pōderatis verbis, col.1. lib.6.

lib.6.& conf.111.perſpectis literis,col.2.verſ. nec ad hoc ob.& col.ſeq.ver.& cōfirmo,eo.lib.6. & conſ. 235.poſt redditum,col.1.eo.lib.6. Fran. Curt.ſenior. conſi.49.recolendæ memoriæ,col.15.verſic.in propoſito,Philip.Dec.conſil.23.cuius ſuperſcriptio incipit,an & quando.col.3.verſ.non obſtan.quod ibi. & conſ.259.viſis his,colum.2.cum quibuſdam aliis concord.congeſtis à Fely.& Dec.in d.c.ſedes.Nam & etiam ſemper generalibus ſpecialia inſunt.l.ſemper in generalibus.ff.de iur.

In materia odioſa lata fit interpretatio.

119 Et hæc quoque procedunt in odioſis,ne quis cauſetur hanc renuntiationem in caſu l.noſtræ eſſe odioſam.Nā & in materia odioſa lata fit interpretatio,ad hoc , vt diſpoſitio quæ generaliter loquitur,& generaliter etiam intelligatur,vt ſcribit Ang. in l.vlt.col.vltim.verſ.tertiò quæritur.ff.de conſtit. prin.& Ant.in c.olim,ext.de verb.ſignif.quod not. reputat Philip.Dec.in c.1.col.2.ver.quartò facit, de conſt.in 1.lect.& conſi.5.in cauſa dominæ, ante fin. Nam licet materia odioſa ſit, non tamē excluditur lata interpretatio , quæ ex proprietate verborum procedit,ex tex.not.l.cum lege.& ibi Franc.Aret.ff. de teſta.& l.filium habeo.ff.ad S.C.Maced. & l.2.§. quid ſi curatores.ff.ad S.C.Tertul.Ant.in repe.cap. vlt.in materia extenſionis , in 1.fal. quæ eſt in char. pen. verſ.fallit primò quando verba de conſu. Do. in c.1.de tempo. ordin.lib.6. & Calder. loquens in materia diſpenſationis,conſ.1.tit.de conſang.& affini.in prin.de quo & per eundem Dec.in d.c.1.vbi ſuprà de conſtit.& in d.c.ſedes.col.2.in 3.not.de reſcrip.& conſi.115.viſo tenore. & conſil.258. in caſu Domini Fran.col.3.& conſ.289. non eſt parui ponderis, col.vlt. verſ.ſecundò reſpondetur. & conſil. 353.in caſu propoſito,col.2.verſ.ſed tamen prędictis & Ludo.Gozad.conſil.59.prima facie , col.3. nu.13. & conſi.66.quod eſt eiuſdem initij.col.vlt.nu.23.Et denique procedit in materia ſimul odioſa,ſimul & pœnali,glo in c.contra Chriſtianos,in verbo, procedendi,de hęred.lib.6.Ludo.Gozad.conſ.19.dubitatum,col.4.nu.17.vbi & ad hoc citat d.l.cum lege. ff.de teſta.& conſ.51.in hac cauſa col.7.nu.24.& cōſ. 103.videtur primò,col.1. num.9. Sed & d.gl. in d.c. cōtra Chriſtianos,probat id etiā procedere in correctoriis.quod & voluit Imo.in l.ſi verò.§.de viro. col.2.ff.ſol.matri.Alex.in auth.ex teſtamento,col.3. ver.ſolùm reſtat.C.de collati.Hiero.Gratus cōſ.59. conſultus,col.2.verſic.præterea alia ratione,lib.1.& conſ.95.quidam canonicus,col.2.nu.14.eo.lib.1.

Verborum generalitas periculum ſæpe generat.

120 Ideo ſalubriter monet Bal.in l.pactum quod dotali.in 17.q.C.de collat.vt caueant ſibi renuntiantes à verbis generalibus,ne in promptum ex effuſo ſermone periculum incidant,ſecundum tex. in d.l. vlt.in fi.C.de dot.promiſſ.& vt dicit Bald.per illum tex.conſ.186.generalitas , in princ. lib.4.verborum generalitas periculum ſæpe generat.Ideo ſibi debent imputare generaliter paciſcentes,ſi non cogitauerint ſub verbis generalibus omnia cōprehendi etiam non cogitata,vt dicit idem Bal.in d.l.tres fratres,de pact.& in d.l.ſub prætextu.de tranſact.dum reſpondet ad l.cum Aquiliana , ff.de tranſact. qua cautum eſt,generalem tranſactionem non trahi ad incognita,vt videlicet intelligatur,quando quis nec in genere quidem cogitat. In dubio autem videtur quis propter verba generalia in genere ſaltem cogitaſſe de omnibus , arg. l.qui iure. ff.de teſta.milit. & ita illam l.intelligit Bartolus in dicta l.ſub prætextu,in princip.qui & idem voluit in dicta l.ſi certa, circa medium, verſic. quæro vlterius , & ibi Iaſ. col.vlt.verſ.ſecundò quærit.C.de tranſact.& voluit Ang.in l.qui iure militari.ff.de teſta. & in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.oblig. Imo.& Alex.ſuprà allegati in verſ.ab hinc 5.& præterea idem Imo. in cap.conquerente,col.14.extrà de offi.ordin. Pau. Caſt.conſ.30.ſuper puncto iſto plura,in fin.lib.1. & Alex.conſ.42.ſuper præmiſſo themate,col.4. verſi. quartò.lib.1.& d.conſ.11.col.2. verſ. ſed præmiſſis, & multis ſeq.lib.2.& Fran.Aret.conſil.33. conſultatio præmiſſa,col.pen.verſ.ſed dubium facit.& Soc. conſi.103.in caſu conuētionis,col.4. verſ.ſed tamen his non ob.lib.3.vbi multæ concord.afferuntur.

Generalis renūtiationis effectus.

121 Ex quibus fit quòd per renuntiationem huiuſmodi generalem omnis legum auxilij , & ſimiles, cenſetur eſſe renuntiatum beneficio Senatuſconſulti Velleiam, vt voluit Bar.in l.ſi ſub conditione, col.5.verſ.quæro quid ſi non renuntiauit.ff.de teſt. tut.& in auth.matri & auiæ.col.pe.ver.quæro quid ſi non renuntiauit,& ibi etiam Bal.& Saly.C.quād. muli.tutel.offi.& Fran.Aret.d.conſi.33.conſultatio præmiſſa, col.pen.verſ. ad tollendum. Quanquàm contrarium in hoc voluit Bald.ipſe alibi,niſi,vt dicit,ea renuntiatio fiat de conſcientia iuris,vt in matre ſuſcipiente tutelam : in quo caſu loquūtur Bar. Bal.& Saly.vbi ſuprà,aliàs ſecus, vt dicit ipſe Bal.in l.1.in 1.lect.ante fi. ff.ſi quis in ius voc.nō ierit. Sed quicquid ſit,Bar.in illis duobus locis tenet per huiuſmodi generalem renuntiationem cenſeri renuntiatum beneficio non incarcerandi, id quod etiam voluit Saly.in d.auth.matri & auiæ.& Ro.in l.ſi verò.§.de viro.in 2. princ.fal.ff.ſolut.mat.& in l.plerique,& ibi etiam Alexan.colum.vlt.Soc.col.6.verſi. ſecundus caſus , & Iaſ.etiam col.vlt.ff. de in ius vocand.& Matheſal.qui hoc reputat mirabile, in not. 109.incip.nota caſum quotidianū.& Iaſ. in l.ſi ego, col.2.verſ.adde tu notabilem effectum,ff.ſi cer.pet. vbi hoc dicit ſing.& not.& in l.ad egregias , col.2. ff.de iureiur.& Soc.conſi.126.diligenter,col.2.verſ. confirmatur hoc.lib.1.quod repetitur conſ.180.lib. 2. Item & beneficio quoque cedendarum actionū, vt per multa probat ipſe Soc.conſi.200. quoniam ex forma,col.pen.verſic. ſeptimò certum eſt, lib.2. quòd repetitur conſil.125. lib.4. & ante eum Ang. quem ipſe allegat,in l.2.C.de fideiuſſ.& ante vtrunque Bal.quem nullus allegat,conſ.4.quæritur vtrū, lib.1.vbi poſt multa hinc inde allegata tandem concludit hoc de rigore iuris eſſe verius , licet aliud ſit æquius & non obſcurè Corn. conſi.51.licet in hac. col.3.in litera m.& n.li.2. & nouiſsimè Phil Dec.in l.vlt.in prin.col.4. verſ.illud tamen notandum eſt. ff.ſi cert.pet.& conſ.27. cuius ſuperſcriptio incipit, exceptio cedendarum,vbi & Socin.non allegat. & conſi.446. viſo eleganti conſil.poſt prin.& conſil. 452.viſa inſtructione,col.pen. verſi.vltimò aduertendum.& Matth.Affli.qui nullum citat,deciſi.182. quia regia, col.vlt.verſ. ſed meliùs. Licèt diuerſum cenſuerit Bal.ipſe in l.ſi diuerſa, poſt prin. C.locat. & Roma.conſi.472.in eo quod quæritur.col.2.ver. ſecundum obſiſtens.& Alex.in addi.Bar.in l.hi qui. ff.de fideiuſſo.& in l.ſi ex duobus.§.ſi à Titio. ff. de duo.reis.& conſ.116.viſis quæ ſubtiliter, col.vlt.lib. 6.& conſ.196.perſpectis narratis , col.vlt.eod.lib.6. Atque etiam beneficio excuſsionis ex auth. præſente. C.de fideiuſſ.aut aliàs , vt tradit Phil. Dec.in d.l.vlt.vbi ſuprà,ſi cert.pet.& d.conſ.27. col.2.verſ. & nunc intelligis. & ante eum Franc. Aret. quem non allegat.d.conſil.34. conſultatio præmiſſa , col. pen.verſi.ſed dubium facit,iunctis præcedentibus. & ante vtrunque Bald. in l.1. col.3. verſic.pater qui conſenſit.C.de conue.fiſci. debi.lib.10. quem nuncupatim ſequitur Alex. conſi.33. in cauſa executionis,col.4.verſic.ſecundò principaliter.lib.4.& conſil.34.conſultus aliàs, col.1.verſi.4. ad exceptionem eod.lib.4. Quanquam contrarium videtur ſentire Roma.conſi.211.allegationes, cùm dicit quòd fideiuſſor qui promiſit ſoluere ſine aliqua exceptione, non intelligitur renuntiaſſe dicto beneficio , per multa quæ ibi allegat,& ſequitur Iaſ.in l.1.colum.2.

C.de

C.de sacrosanct. eccles. & Hippol. Marsil. sing.332. credo te scire.Idem autem dicit in beneficio diuisionis. vt scilicet per renuntiationem generalem censeatur ei renuntiatum, Imo. consil.46. in casu præmisso ante omnia ad fi.Franc.Aret.vbi supra & Guid. Pap. q.delphi.367. in aliquo. vbi etiam idem dicit de omni beneficio ordinis. Item & beneficio d.l.plerique.de in ius vocan.vt per Ias.ibi,colum.4. versicul.13.limitat. id quod etiam non obscurè videntur intellexisse Rom.Alexan.& Socin.ibi.Et beneficio l.de his.ff.de transact.vt per Alex. consil.11. viso ac vt oportet considerato,col.5. vers.pondero illa verba,iunctis præcedentibus.lib.2.& Soc.cons. 200.quoniam ex forma,col.pen.vers.7.certum est, lib.2.& Philip.Dec.d.consi.452.Atque etiam beneficio reuocandi ob insinuationem non factam, vt voluit Corn.consi.54.in themate præsupponuntur, col.3.vers.item verbum liberè,lib.3. & Franc. Aret. consi.17.consideratis,col.6.ver.& licèt in iuramento. Et denique beneficio non conueniendi vltra quàm facere possumus, vt consuluit idem Corne. consi.128.circa hanc consultationem,col.3.vers.cõfirmantur prædicta,lib.3.Et generaliter cuilibet beneficio speciali ratione indulto,vt respondit Fran. Curt.Iun.consi.18. memoria repeto, col.6. & ante eum Fran.Aret.d.consi.103.breuitas,col.3. versi.secundò hoc probatur,per not.per Bart.in d.l.si quis sub conditione.ff.de testa.tuto.& Saly.in auth.matri & auiæ.C.quand.mul.tut.off. ídque dicit probari in l.vlt.eo.tit.& in §.qui verò.in auth. vt mat.debit.& cred.Etiam si ex statuto non ex iure communi competat, vt per Ro.consi.251.incip.clarissime. & Dec.d.consi.452.

Contrariæ opi.autores.

122 Contrarium tamen in casu nostræ l.voluisse videtur Old. consil.95. cuius initium est,ex forma, istius, col.2. dum loquens de hac l.nostra, licèt ad aliud propositũ,asserit non rationis esse per verborũ generaliũ angustias filios parentum bonis fraudari.per hæc sentiens non obscurè, verbis generalibus non videri renuntiatum huic l.Sed & hoc apertius voluit Bal.in l.1.in vlt.q.C.de inoffi.dona. & apertissimè Rom.qui in id edidit,cons.269. non est dubium.& Paul. Cast.consi.435. super hoc puncto plura videntur,col.vlt.lib.2.Socin.cons.147. visa facti contingentia:col.5.versi.præterea in terminis,lib.1.& iterum consi.53.viso instrumento, col.1. lib.4.Bartho. Cepo.in l.irritam,quæ est vlt.versi.& adde quòd per renuntiationem. C.de vsucap. pro dona.& Ias.consi.230.factum sic se habet,col.4.ver. quartò pro confirmatione.lib.2.Steph.Bertr.consi. 135.thema consultationis,col.vlt.lib.4.& Fran.Cur. iunior cons.15.circa præmissam,col.pe. Carol.Rui. consi.98.visa renuntiatione: col.10.num.22.lib.1.& consi.107.Iesu,ad fi.eo.lib.1.& consil.169.de tribus, col.5.nu.13.eo.lib.1.& cons.173.quęritur primò, col. 6.vers.secundò respondetur,eo.lib.1. & consil.2. q. col.3.nu.4.post med.lib.3.& consi.60.de re quidem, col.6.nu.17.eo.lib.3.& Ripa. qui solum Ro. profert hîc in q.52.& And.Alciat.in l.pe.in verbo, antiqui, in fi.C.de pact.

Rationes autorũ contrariæ opi.

123 Mouetur autem ipse Rom. qui de hac re copiosiùs ceteris loquitur,iis rationibus,Primũ enim transactio non trahitur ad non cogitata.dict.l.cùm Aquiliana. & l.Aquiliana. ff.de transact. & l.vlt. §. idem quæsiit, & ibi doct.ff.de condi. indeb. & cap. cùm inter,de renunt. Cui adde quod voluit glo. in l.tres fratres. ff.de pact. in vna solutione quam dat ad l.qui Romæ.§.vlt.ff.de verbo.oblig. quòd generalis renuntiatio non trahitur ad ius quod quis verisimiliter ignorat sibi competere.& eam approbat Bar.ibi,& Card.Flor.cõs.92.nobiles viri,col.6.vers. item etiã si valuisset. At in dubio, vt redeamus ad Ro.nõ præsumitur donans cogitasse de liberis,per not.per Bar.in l.Titia Seio. §.imperator. ff.de leg.2. & sup.latè diximus ver.71.incip.sed hîc in quęstionẽ vertitur,& aliis seq.Sed huic rationi satis respõsum esse videtur ex iis quæ nuper diximus, quòd per verba generalia videtur renũtians cogitasse de liberis in genere:quod videtur sufficere:vt diximus suprà nu.78.incip.sed hîc quæstionis,est seq.

Beneficiũ alicui concessum causa miserationis requirit verba specialissima.

124 Item beneficium,inquit Rom. alicui concessum causa miserationis & pietatis,ad hoc vt excludatur,requirit verba nõ solùm specialia,sed & specialissima,vt voluit Cyn.in l.1.in fin.C.quan.impe. int.pupil.& vid.& Bald.in l.1.col.vlt.ff.si quis in ius voca.nõ ier.Id quod reputat sing.Ro.vbi suprà. Et idem voluit,vt id Rom.adiiciam, Sign.cons.234.in quæstione præsentibus interclusa,col.1.per text. in auth.qua in prouincia.C.vbi de cri.agi op.iuncta d. l.1.C.quan.impe.& facit quod per d.l.1.voluit Imo. in c.significantibus,de offi.deleg.& ipse Sign.cons. 176.quæstio proponitur,col.2.versi. sed in casu nostro.& cons.231.Titius locuples,post medium,vers. præterea generalis dispositio. & Card. Flor. consi. 136.factum sic se habet,vacantibus, col.5. vers.item in c.dudum.Sed beneficium huius l.est huiusmodi, cùm l.ipsa videatur misereri parentis, qui verisimiliter & ex pietatis coniectura censetur malle rem donatam ad liberos,si quos habiturus est,peruenire,quàm ad extraneos:& si de illis cogitasset,verisimiliter non donauisset, aut conditionem reuocandi apposuisset.Sed & ad hanc quoque rationem dici posset,quod ad præcedentem dictum est,scilicet satis esse,si in genere cogitauit.

Beneficiũ alicui concessum à lege ratione exuberantis fauoris requirit specialem renuntiationem.

125 Denique beneficium quod alicui conceditur à lege ratione exuberantis fauoris, requirit ad exclusionem ipsius specialem renuntiationem, per tex.in d.l.1.& ibi etiam Bal.ante fin. ff.si quis in ius vocat.non ierit. Verùm ad id quoque dici potest, aut eam rationem,si vera sit, non esse in omnibus perpetuam,aut id beneficium minimè concedi ratione exuberantis fauoris,cum satis sit,vt diximus, in genere cogitasse. nisi id potius falsum sit: quod non admittimus,cum sit ex omnium,præter vnius Parpal.sententia,vt suprà diximus.

Confirmatio eiusdẽ. Generales renuntiationes plerunque in instrumentis apponuntur.

126 Ad huius tamen posterioris partis, quæ specialem renũtiationem requirit,comprobationẽ, & illud addi potest,quòd huiusmodi generales renũtiationes plerunque apponũtur cũ parua cognitione,& sępissime ex quadã cõsuetudine notariorum magis,quàm quòd ita partes cõueniant, vt attestatur Ang.cons.253.domina Antonia, col.pen.versi. primò quia dicta mulier.& Card.Flor.cons.120.Titius obligauit se,in fin. vbi ex hoc dicit quòd tales renuntiationes debent strictè intelligi. & sequitur Soc.cons.103. in casu cõuentionis, col.3.lib.3. & ex recẽtioribus Phil.Dec.cõs.352.viso puncto,col. pe. ver.quia respõdetur.& cõs.379.requisitus,co.2.ver. sed tamẽ his nõ obstãtibus,& alibi sępe & ante eos idẽ voluit Bal.cons.4.quæritur vtrùm, lib.1. Ideoq; attendi nõ debent,sed pro non positis sunt habendę,secundum Bar.in l.1.in 6.q.in fi.ff.de iure codi.& Bal.in l.quoties,col.1.ver. modò reuocatur in mediũ,in fi. C.de hæred.instit.Ang.consil.364. Pierus fecit suum testamentum, col.3. Ant.in cap. quintauallis,char.pen.& ibi Panor.colum.17.vers.sed quia notarij ex consuetudine, vbi loquitur de quibusdam renuntiationibus, extra de iureiurand. Idem Ant.in repe.c.cum contingat,& ibi quoque Pano. char.vlt.versic.nonus casus,eo.tit.& consi.52. nota ergo dubitatio,in fin.& idem Pan.in sua disput. incip.stante statuto, col.antepen.Imo. in l.vlt.ff. quẽadmod.testam.aper.Pet.Bellug.ipsius discipulus in suo tractatu,quem inscripsit Speculum principum. in tit.de iuramen.col.11.Barb.in l.1.§.si quis ita, colum.15.versi.item sæpenumero.ff.de verbo. obliga.

& con

& conf.42.illud in medium afferã,col.8.lib.1.vbi etiam loquitur de claufulis renuntiationũ. & iterũ conf.48.illud adferã in medium,col.7.eo.li.1. & cõf. 58.clementifsimi Dei patris,col.8.eo.lib.1. & conf. 16.præclarè fcripfit,poft prin.li.2.& cõf.34. præclarè optimus,col.15.item do aliud refponfum, eo.lib. 2.& conf.43.fempiterna,col.7.verf.capio modo,eo. lib.2.& conf.52.fcripfit luculenter,eo.2.& 3.eo.lib.2. & conf.40.illud adferam in medium,col.1.eo.lib.2. & conf.80.illud adferam,col.6. verf.facit etiã quod pulchrè,lib.3. & conf.52.vifo celebri, col.9.lib.4 & inter conf.Calc.conf.27.clementifsimi Dei patris, col.5.verf.capio nunc tertium.& inter Conf.Fran. Curt.fenioris confi.67. fapienter optimus, col.6. verf.& fi quifpiam dicat,vbi hoc dicit fing.& alibi fæpe.& Corn.confi.126.licèt in hac, col.2.verfic.& confert,lib.1.Alex.conf.141.ponderatis, col.vlt.lib. 1.& latè,nifi is Barb.fit, inter confi.52. circa hanc dubitationem,col.7.verf.& facit fimile, & feq. lib. 4.Soc.loquens etiam in renuntiationibus.cõf.250. in caufa Bononienfi,ad fi.lib.2.& d.confi.103.col.3. verf.item fi quictatio.lib.3.& confi.93.teftamentum præmiffum, col.7. verf. dicit præterea Bart.lib.4.& Vincen.Pal.inter conf.Fran.Curt.fenioris, confi.3. & fi fubtilifsimè, col.2.verfic. confideraui. Steph. Bertrand.confi.170.ponitur in facto.num.6. & feq. lib.1.& conf.71.ex tenore, nu.7. & multis feq. lib.3. & Phil.Dec.confi.180. vifa renuntiatione col.pen. verf.& primo non obftat.& conf.304. pro vera refolutione,col.5.verf.fecundò non poteft refponderi,vbi dicit hanc effe communem opin. & rurfus conf.399.conclufionem.col.3.verf.ex his fuadetur. & Ludo.Gozad.conf.80.in hac caufa,colum.2.ver. fecundo confidero. & Francif. Curt.iunior confi. 101.præfupponitur in facto,col.vlt. verf.præfupponitur in facto.lib.2. Quam fententiam fequi debemus,quamuis Barb.fibi contrarius contrarium tenuit in cap.quò ad tranflationem, extra de offi.deleg.& conf.6.vbi Chriftus,in fi.lib.3. & conf.54. illud in medium,col.pen.eod. lib.3.& conf.58.omnipotentem,colum.9.lib.4. Tu tamen vide interim Alex.conf.125.vifis & confideratis, col.pen. verfic. nec obftat quòd notarij. quod repetitur, conf.53. lib.3.& eundem.confi.1.ponderatis his,col.6.verfi. & licèt quidem, lib.5.& Corn.conf.150.prima facie,col.3.verf.nec etiam obftat,lib.3.& Alc. in d.l.1. §.fi quis ita,in 3.not.ff.de verb.obli.& Lancel. Gali.in l.1.in prin.col.2.ff.de verb. oblig. fed ita tamen vt non prætermittas quod voluit glo.in authen.vt matri & auiæ,in verbo, Velleiani.C.quãd.mul.tut. offi.quòd iftæ renuntiationes generales funt parui momenti,vti etiam dicit Spec.tit.de renunt.& cõclud.§.1.verf.item generaliter.

Generalis renũtiatio an tollat remediũ l.2. C.de refcind.ven.

127 Vt iã non mirũ fit quod voluerunt doctor. generaliter renuntiationẽ omnium remediorum quibus quis pofsit venire aduerfus contractũ,non tollere remedium l.2.C.de refcin.vendi. Hoc enim magna authoritate affirmant in ea ipfa l.Nicol.Mate.Bal.in 5.q.Pau.Caft.col.2.verf.quinta conclufio. & nouifsime Pantal.Cald.in repe.col.17. verf.decimofeptimo extende.& etiã Bart.in l.fi quis cũ aliter.in fi.& ibi quoque Iaf.col. vlt.ff.de verb. oblig. Bal.conf.315.ponitur quòd antiquitus, col.2.verfic. item non ob.lib.3.dum allegat Barto. vbi fuprà, & rurfum idem Bald confi.341.vifis ftatutis.col.1.ver. in contrarium videtur.lib.5.Ant.in d.ca.quintaualis,in 7.cafu,extrà de iureiu.& d.conf.52.nota ergo, in fin.Imo.in cap.pen.extra de emp.& vend. Alex. conf.1.ponderatis his quæ in themate,col.2.verfic. poffent etiam prædicta, lib.6.Soci.confi.48.vifo in ftrumento,col.1.verfic.tertiò poteft defendi.lib. 4. Fab.à monte S.Sab.in trac.de emp.& vend. in 3.q. 8.quæf.prin.& Phil. Dec.confi. 60.cuius fuperfcriptio incipit,Si quis fuit læfus, in prin.& Ant.Burgof.qui id dicit fing.in c. cùm caufa.col. 6. verf.fexta fit.extrà de empr. & vendit. Et id ferme tenent omnes præter Pau.Caft.confi.387.per fuprafcriptũ. in fi.lib.2.& Barb.confi.21.clementifsimum deum, col.vlt.lib.4.Vide tamen Alex.conf. 42. fuper præmiffo themate,col.2.verf.quartò cùm præfumatur, iunctis his quæ tradit,colum.antepe.ver.non obft. quartum arg.lib.1.confi.133.fuper quæfitis,col.3.ver. & eò fortiùs, & verf.ad hoc etiam. lib.5.Ifta autem reuocatio,quæ fit beneficio l.noftræ,nõ minùs fauorabilis eft,quàm quæ fit ex d.l.2. & fortè etiam fauorabilior,& haud dubiè naturæ conuenientior, quæ filios anteponit extraneis præfertim in rebus merè gratuitis,de quibus l.noftra loquitur,vt poftea dicemus,vnde etiam hæc fit ipfo iure,vt latè dicemus in verbo,reuertatur.in prin.illa autem non nifi reftitutione in integrum,vt no.in d.l.2.

128 Adde & quod fcribit Cald.conf.5.an habens, ad fi.tit.de præb.ꝙ renuntiationes funt ftricti iuris. nec in eis veniunt nifi quæ funt expreffa. quẽ vbique citat Philip.Dec.& inter alia loca,conf.452.vifa inftructione,nu.21.& feq.& conf.460. vifo puncto & dubiis,nu.6.Nam vt dicit Soc. conf.96. vifo proceffu,in fi.lib.1,de natura renuntiationis eft, vt reftringatur,per l.fi ex pluribus,ff.de folut. & l.emptor.§.Lucius.ff.de pact. & vtrunque voluit Paul. Caftr.conf.86.dubitatio,col.2.verf.tertia ratio, li.1. Adde inquam, quod not.Bal.in l.1.in vlt.not.C.de edict.diui Adria.tol.ꝙ conftare debet renuntiationem cum effectu factam effe,quia ea non præfumi tur.Quod & voluit Guil.à monte Laud.in extrau. fufcepti regiminis, in verbo voluerit, tit.ne fede vac.& Imo.conf.49.in cafu præmiffo,in duobus lo cis.Et ita fanè,vt nec ex actu quidem proximo præfumatur,fecundum Card.Flor.conf.30. in hac dubia q.col.3.verfic.pro hoc, quia ficut.& eft bonus tex.quẽ ipfe allegat in c.fanè,cũ gl.in verbo,fuftinere,in fi.& in c.veniens,& in ca.fuper hoc,de renun. Et faciũt no.per Bal.in l.vlt.verf.& eft argumentũ. C.ad l.Falc.Ang.Imo.& Ro.in l.damni infecti.quę eft eius initij in eo.tit. poftrema.§.cùm pariete.ff. de dam.infect.Alex.cõf.27.attentis narratis,col.2. verf.& quod non fit,lib.3.& Stepha.Bertr.conf.95. Chrifti &c.vifo inftrumento, col. vlt.lib.1.& Phil. Dec.in l.poftquam,col.3.C.de pact.& alibi fæpe.

Renuntiationes funt ftricti iuris.

129 Hinc dicunt Hoft.Io.Ang.& Anto.in c.accedentibus,extrà de priuil. quòd vbi poteft capi alia præfumptio,vel coniectura,nunquam præfumitur renuntiatio. & idem voluit Bald.in l. Labeo. §. fed etiam,col.1.ff.de pact.vbi etiam docet,an pofsit fumi,necne & Pet.Anch.conf.106.dubitatur, col.1. Pau.Caft.conf.179.in caufa,quam magnificus, col. 4.verf.item non obft.lib.1.Raph.Fulg.conf.192.quidam emit,col.1.Alex.conf.33.ponderatis his, col.3. verfi.quinimo fi dictas,lib.5.& Phil.Dec.in l.cuius per errorem,verf.3.ff.de reg.iur.& conf.308.in cafu ad me tranfmiffo,col.vlt.in prin.& conf.374.in cafu propofito,col.2.verf.& hoc idem comprobatur. & confi.402.in caufa illuftrifsimi,col.3.verf.& ad hoc bene facit. Nam & renuntiatio vim donationis habet,vt dicemus infra in verbo,donatione largitus. in 8.quæft.quæ quidem donatio etiam non præfumitur,cum poteft capi alia coniectura aut præfumptio,vt etiam dicemus in ea.gl.nu. 206.incip.in dubio.& feq. Quæ cùm verifsima fint, idcirco Bald. conf.4.quæritur vtrum fideiuffores,in fin.lib. 1.nõ abs re concludit æquius effe generales renũtiationes non obeffe.Nam & liberalitatem captiofam(vt illi addas)interpretatio prudentum fregit.l.cũ aquiliana.ff.de tranfact.id eft, generalem liberationem, vt interpretatur Barto. qui illum tex.dicit miferabilem.

Renuntiatio non facilè præfumitur.

Renuntiatio vim donationis habet.

Generales renuntiationes intelligũtur rebus in eodẽ statu manẽtibus.

Generalis renũtiatio non trahitur ad exceptiones futuras.

130 Ad hæc huiusmodi generales renuntiationes semper intelliguntur rebus sic stantibus, non autem ex noua causa superueniente, vt expresse voluit Bald. in sua marg. in verbo, renuntiatio, col. 1. Pet. Anch. con. 204. visis & ponderatis, col. 3. vers. 6. & vltimo. Rom. in l. 1. in 12. q. ad fi. C. quan. non pet. par. Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres, col. pe. ff. de verb. obig. & cons. 170. visis statutis, col. 2. ver. item illa talis, lib. 7. Soc. cons. 50. viso instrumento, in fi. lib. 1. Steph. Bertr. cons. 256. Christi, & c. viso casu, nu. 5. li. 1. & cons. 342. cuius est simile initium, nu. 9. eo. lib. 1. & cons. 1. & c. viso consultationis themate, nu. 124. li. 2. & cons. 31. illud est indubitatum, nu. 8. eo. lib. 2. & Fran. Curt. senior alios antiquiores allegans, quos prætermittimus, studentes, quantum possumus, breuitati, consi. 49. memoriæ recolendæ, col. 19. vers. ad quintum argumẽtum. Et id quidem generale est in omnibus dispositionibus & actibus, tam ex nostrorum quàm philosophorum sententia, vt dicemus infra vers. 166. incip. præterea iuramentum, & seq. Ideoque nec trahuntur huiusmodi generales renuntiationes ad futuras exceptiones, secundum Bart. in l. sed & si quis. §. quæsitum, in 2. oppo. & ibi etiam Ang. & Ias. col. 2. ff. si quis cautio. & Bald. in l. pacta nouissima, in fi. C. de pact. cum simil.

Renuntiationes sequuntur naturam actus principalis.

131 Postremò renuntiationes sequuntur naturã actus principalis, in quo interponuntur, vt nõ obscurè voluit Bart. in l. vlt. §. item quæsitum est, per illum tex. ff. de condi. indeb. quod dictum pro sing. alleg. Ias. (siue is Alex. fuit) in §. fuerat. col. 20. versi. addo vltra. Instit. de actio. Idem tamen voluit ipse Bart. in l. nemo potest, col. 2. vers. quæro an renuntiatio. ff. de leg. 1. & Sig. cons. 41. omissa narratione, col. 1. vers. item quia talis. & Pau. Cast. consi. 143. viso processu, col. 1. lib. 2. vbi allegat Bal. in l. in contractibus, in fi. C. de non nu. pec. vbi tamen de hoc nihil dicit, sed puto quòd illum voluit allegare in l. si ex cautione, col. 2. eo. tit. vbi dicit quòd renuntiatio coniuncta confessioni intelligitur secundũ naturam confessionis. & idem Paul. in l. vlt. vers. item debes scire. C. plus vale. quod agit. & Soci. qui alios multos in id citat, d. cons. 103. in casu conuẽtiones, colum. 3. versic. item si quictatio, lib. 3. Ex quo scribit Bald. in l. si diuersa: circa med. & ibi quoque Raph. Fulg. C. de transact. quòd renuntiationes appositæ in compromisso, intelligũtur, si actus principalis valet. quod sequitur & commendat Alex. consi. 22. viso instrumento syndicatus, colum. 1. li. 1. & Ias. cons. 133. præsupponitur in facto, col. pen. lib. 4. Sed & generalius Bal. in l. pe. col. 2. C. de pact. tradit, si principale est nullum, renuntiationẽ quoque esse nullam.

Intellectus posterioris sententiæ.

132 Si posteriorẽ hanc sententiã sequaris, asserẽtẽ, generalẽ renuntiationẽ nihil obesse, quin sit locus huic l. quæ tutior est & humanior, eã tamẽ intelliges secundũ Soc. cons. 147. visa facti contingẽtia, col. vlt. iunctis iis quæ ante dixerat, col. 5. versi. præterea in terminis, li. 1. vt scilicet procedat, nisi in generali illa renuntiatione interueniret iuramẽtum, quod habet vim specialis renuntiationis, secũdũ Bal. in l. 1. col. pen. in 2. q. & ibi etiam Saly. col. vlt. C. cõmo. Ro. & Alex. in l. 1. §. si quis ita. ille quidẽ col. 10. hic 5. ff. de ver. obl. cũ multis aliis cõcord. à me copiosè cõgestis in nostro cõmẽt. de legib' connubialibus in glo. 5. in quarto genere expressi.

Iuramentum habet vim clausulæ si non valet, valeat vt valere potest.

133 Adde & tu ad Soci. quod non multum tamẽ distat à superiori, quòd iuramentum habet vim clausulæ, si nõ valet aut valebit actus isto modo, valeat vt valere poterit. l. cùm pater. §. filius matrem, & ibi doct. ff. de leg. 2. & c. venientes, & cap. ad nostrã, & ibi doct. extra de iureiur. & voluit Bart. in l. si quis pro eo, in 7. casu prin. ff. de fideiussor. & in l. eam quam, in 6. casu. C. de fideic. Pan. in c. si diligẽti, col. 4. vers. pro hoc quia iuramentũ. extra de foro compe. & in c. cum contingat, col. pe. de iureiu. cum multis cõcor. adductis à Fely. in c. cùm super, col. pe. vers. nota etiã, extrà de offi. deleg. & Ias. in §. item si quis postulante, col. 2. vers. nono iuramentum, Instit. de actio.

Idẽ in clausula codicillari.

134 At qui per huiusmodi clausulã censetur donans de omni euentu cogitasse, & sic de liberis, saltẽ implicitè, vt nostri loquũtur, ex sẽtẽtia Bald. in auth. ex causa. C. de lib. prete. quod & idẽ sentit ipse de clausula, quæ huic est similis, si non eadẽ, id est, codicillaris, in l. vlt. C. de codicil. de quo & nos aliquid diximus supra vers. 81. incip. nã solus omniũ. & seq. & dicemus postea latiùs. Ex quo etiam fit, vt per iuramentum in renuntiatione appositũ, quod harum clausularũ vim habet, vt diximus, videatur renuntians cogitasse in genere de omni remedio, quod ad renuntiationẽ tollendã illi competeret, vt per glo. & clarius per Bart. in duabus q. in l. 2. C. de rescin. vend. prout illos allegat & sequitur Alex. in l. qui Romæ. §. duo fratres, col. 34. vers. adde quòd Bal. ff. de verb. oblig. & Soc. d. cons. 103. in casu conuentionis, col. 2. vers. præterea licet cum iuramento, & iterum col. vlt. ad fi. lib. 3. Et idem quoque voluit Ang. in d. l. 2. col. 3. C. de rescin. ven. Ant. in ca. si diligenti. post mediũ. extrà de foro cõp. Rom. in l. sciendũ. ff. de verb. obli. dum tractat an minor iurãs sit certificandus de beneficio. Alex. cons. 133. super quæsitis, col. 3. vers. & eò fortiùs, lib. 5. Steph. Bertr. cons. 161. certum est, col. 1. li. 3. & cons. 284. venio ad primum, ante fin. eo. lib. 3. Geor. Na. in repe. c. quãuis, col. 13. vers. vel secundo iurans, de pact. lib. 6. Satis est autem implicitè ac in genere cogitasse de liberis, vt non sit locus huic legi, vt latè suprà diximus vers. 78. sed hic quæstionis est.

Iuramentum in renuntiatione interueniens.

135 Et in hac partem facit quod not. Arch. & Ias. An. in d. cap. quamuis, de pac. lib. 6. per illum text. loquentem generaliter & indistinctè, nulla certiorationis mentione facta, quòd vbi in aliquo actu aut renuntiatione interuenerit iuramentum, renuntians etiam non certioratus de beneficio sibi competente, etiam si is sit minor, aut mulier, excluditur ab eo beneficio. & sequitur Dom. Philip. Frã. & Geor. Nat. ibi, ille col. 2. ver. sed an istud alter, col. 3. vers. sed in contrarium. hic quidem in repe. col. 13. vers. an autem idem ad hoc. & Coll. in c. 2. extra eo. tit. Et de minore idem quoque voluit Bart. in l. sciendum, col. 2. vers. iuxta prædicta quæro, & ibi etiam Ang. in repe. Raph. Co. Rom. Alex. & Ias. ff. de ver. oblig. vbi plus dicunt, quòd si minor etiam deceptus iurauit non venire aduersus contractum, excludetur à beneficio restitutionis, licèt non renuntiauerit in specie, nec fuerit de beneficio certioratus, vt etiam in casu l. 2. C. de rescin. vend. tenuit Bart. in ea ipsa l. 2. vers. quæro quid si minor iurauit, & ibi quoque Ang. col. 3. qui & id dicit consuetudine obseruari. Et generaliter atque in omni restitutione minorum voluit idem Bar. qui etiam dicit ita obseruari in auth. sacramenta, & ibi quoque Saly. col. 6. ver. quæro ab extra. Ang. Fulg. Pau. Cast. tam in lect. in fin. quàm in repe. in prin. C. si aduer. vend. Bar. Ang. Saly. Fulg. Ro. Pau. Cast. & Alex. in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. ff. de iureiur. Bart. cons. 90. dilecto domino, col. 2. vers. viso dicto pũcto, & ibi Bernard. Laud. in addi. Bald. subobscurè in l. 1 in fi. C. si aduer. vend. & clariùs in l. 1. in fin. C. de reb. cred. & in §. sacramenta, in fi. tit. de pace iur. fir. & in cap. ex rescripto, in vlt. not. extra de iureiu. Ang. in l. qui iure. ff. de testa. mili. Pau. Cast. in l. vlt. §. vltim. ad fin. ff. ad Vellei. & cons. 122. viso puncto, col. vlt. lib. 2. Alex. cons. 27. viso libello, col. 2. vers. 2. quia de nulla, libro 1. & consi. 42. super præmisso, col.

col.4.& 5.eo.li.& conſ.127.viſo proceſſu, ad fi.li.2. vbi dicit ſe ſolitum hanc opi.conſulendo & legendo ſequi.& conſ.223.viſa facti narratione, col.1. & 2.eod.lib.2.& conſ.53.viſis & conſideratis ſtatutis, col.6.verſ.ad ſecundã reſpõdetur, lib.3.& conſ.80. viſis themate,ad fi.li.5. vbi etiam dicit hoc ſemper ſequi & legendo & conſulendo.& conſ.14.viſis & conſideratis,col.6.verſ.octauò cõtra dictum,lib.6. & conſ.66.viſa facti narratione, col.2.& ſeq.eo.lib. 6.Barb.conſ.91.eodemque vlt.illud referã, col.pe. lib.3.Guid.Pap.dec.Delph.227. plus dixi. & iterum ſing.374.incip.in l.ſciendum.& Steph. Bertr. conſ. 127.recordor, col.2.nu.5. & 6.lib.1.et conſ.299.ſuppoſito ſtatuto.nu.4.lib.3.Ant.Corſe.in repe.rub.de iureiur.in 17.effectu iuramenti.

Mulier renuntians Velleiano cum iuramento.

136 Et de muliere etiã renuntiãte Velleiano, aut alteri remedio,cũ iuramento,vt excludatur,etiam ſi de eo non fuerit certiorata, eſt tex.ſi ſolerter expendatur,in d.c.ex reſcripto.et ibi gl.per Bal.col.2. non ſemel.Ant.Imo.ante fi.et Pan.extra de iureiu. Bal.in c.cum contingat.col.1. verſ. ibi. ſeruare, et iterum col.3.verſ.quæro quando mulier,etibi etiã Ant.ext.de iureiu.et idẽ Ant. qui ad hoc multa allegat,in c.ſi diligenti, col.5.et ibi quoque Pan.col. 4.et Fely.col.itẽ 4.verſ.in dubio.ext.de foro cõpe. Idẽ Ant.in c.pe.et ibi quoque Pan.col.vlt. extra de emp.et vend.Ro.qui ad hoc dicit in tex.in d.cap.ex reſcripto,ſing.et Alex.in d.l.ſciendũ.ff.de ver.obli. idem Ro.et Alex.in d.l.in repudiãda,et ibi quoque Iaſ.ff.de acq.hære.Pau.Caſt.in d.l.vlt.§. vlt. ad Vellei.& d.conſ.122.li.2.Alex.in d.l.ſi patroni.§.idẽ Iulianus,col.4.et ſeq.ff.de iureiur.et in rub. ff.de ver. obli.col.vlt.et in l.pen.col.vlt.C.de pact.et d.conſ. 27.col.2.verſ.nõ obſtat ꝙ minor,lib.1.et d. cõſ. 127. li.2.vbi & idẽ dicit,vt ſcilicet excludatur non aliter certioratus de remedio d.l.2.C.de reſcin.vẽ.ſi iurauerit.& d.cõſ.14.vbi ſuprà,li.6.& d.cõſ.66.eo.li.6.& latè conſ.146.viſo themate ſuprà ſcripto, per totũ, li.7.Barb.conſ.25.ſcribitur ſapientiæ 7.col.8.verſ. & indubitãter.lib.1.& d.conſ.91.col.pen. lib.3.quibus locis dicit valde ſing.ad hoc.d.cap. ex reſcripto. & Lud.Bolo.in addi.cõſ.Io.Ana.conſ.c.iudicio meo. Phil.Dec.conſ.180.viſa renuntiatione,col.3.ver.vlt. Ant.Bauer.in tract.de viribus iuramenti, verſ. 17. incip.nam licèt diſpoſitio.& ſeq.incip.ex prædictis infertur.Hipp.Marſi.in practica cauſarum criminalium,§.ſecunda,nu.64.

Per iuramẽtum fideiuſſor excluditur à beneficio diſcuſsionis.

137 Quinetiam ex d.c.ex reſcripto,aliud trahitur huc non minimũ pertinens, quòd etiam per iuramentum fideiuſſor excluditur ab exceptione ſiue beneficio diſcuſsionis, quæ competit per authen. præſente.C. de fideiuſſo. ſine ſpeciali illius renuntiatione.Et ita illum text.ad hoc nuncupatim extẽdit Bal.ibi, col.1. verſ.item nota hic non fieri mentionem. Et ibi quoque Pet. Anch. qui Bal.nullam facit mentionem.Et videtur non vidiſſe lect. Bald. cùm dicat quòd hoc doct.ibi non tangunt.Et ita à nonnullis dicitur Bar.voluiſſe in l.1.ff. ſi quis in ius voc.non ier.in quibuſdã lect. Sed nuſquam apud eum reperi.At Bal. vbi ſuprà citat & ſequitur Alex. in addi.Bar.in l.Marcellus.ff.de fideiuſ.& conſ.32.in cauſa executionis,col.vlt.ver.quarto principali fundamento,lib.4.vbi id dicit ſing.

Renũtiatio iuris de futuro ſimpliciter facta non nocet.

138 Et aliàs etiam videmus, quòd renuntiationes quæ ſimplices & per ſe non valent, nec obſunt renuntianti,valent tamen ſi cum iuramento fiant, vt in renuntiatione iuris de futuro, quæ ſimpliciter facta non nocet,vt not.in l.ſi ita ſcriptum. §. ſi ſub conditione.ff.de lega.2.& in l.qui ſuperſtitis, & l.is qui hæres.ff.de acqui.hær.& in l.1. C. de pact. & in l.qui poteſt.§.quod quis.ff.de reg.iur. & in cap. ex multiplici.& ibi gl.extra de deci.de quo & per Bar. & alios in d.l.1. C. de pact. & in l.1. ff. de cura.bon. dan.cum ſi.Nocet tamen & valet ſi adiectum fuerit iuramentum,vt voluerunt Raph.Cu.& Alexãd. qui id dicit bene notandum,& Iaſ.qui ſing.dicit in d.l.is qui hæres, in princ. ff. de acq. hær. & Raph. Com.conſ.114.Antonius Benedicto filio, in quarto dubio.Imo.in c.1.extra de commod.& in c.cùm contingat, in 3.membro.ad fi. verſ. & adde prædictis quòd licet renuntiatio generalis,extra de iureiur.Ro.conſ.22.propoſitæ,col.1.verſ. ſecundò quia interuenit.Alex.qui & hoc reputat ſing.in l.ſed & ſi quis. §.quæſitum, col. prima.ff. ſi quis cautio, & dict.conſi.133.ſuper quæſitis. columna 3. verſiculo imò etiã,lib.3.Phil.Dec.conſ.31.cuius ſuperſcriptio incipit,quando valeat.col.1.vlt.verſ. accedit etiam iuramentũ.& conſ.379.requiſitus, col.4.verſ.accedit etiam iuramentum,& col.ſeq.verſ. vltimò non obſtat.Ant.Bauer.in d.tract.de viribus iuramenti. verſ.83.incip.per ſimplicem.Ant.Petr.in tract.eiuſdem tit.in 5. effectu. Matt. Afflict. deci. Neap.381. quædam Hippolyta.in fi.1.dubij.

Iuri prohibitiuo aliàs non renuntiatur. Secus ſi cũ iuramento renuntietur.

139 Item iuri prohibitiuo cui aliàs renuntiari nõ poteſt.gl.in l.à diuo Pio,ff.de ritu nup.& in rub.C. ne fideiuſ.dot.den.& in auth.imò.& ibi Bald. C.de actio.& obl.Iac.Aret.Cyn.& Bal.in auth.ſi qua mulier.C.ad S.C.Velleiã.cũ multis cõcor.à me latiſsimè congeſtis in noſtro tractatu primogenituræ.q. 24.nu.9.tamẽ.Poteſt tamẽ renuntiari cum iuramẽto,ſecundum Io.And.in addit. Spec. tit. de inſtru. edi.§.porrò,in magna addi.quæ eſt in fi. col. eiuſdẽ addi.1.Imol.in d.c.cùm cõtingat.in 2.q.5.& 6.q.10. membri.& ibi etiã Panormit.ante fi. extra de iureiur.vbi loquũtur in caſu d.rub.ne fideiuſ.doti.den. Pau.Caſt.& Alex.in l.ſi cõſtante.§.quoties,ille poſt mediũ lect.hic col.3.verſ.2.limita, in fi.ff.ſol.matr. eundem Pau.in l.ſi quis pro eo,in prin.col.3.verſ.& ex hoc infert.ff.de fideiuſſ.in quibus locis Pau.aſſerit ſe ita conſuluiſſe,vt & ipſe fecit conſ.188.præfati promiſſores,in fi.li.1.& conſ.190. cum tẽpore contractus,col.2.verſ.idem & tertiò apponatur,eo.lib. 1.Alex.in addi.Bar.in l.de his.ff.de tranſact.& conſ. 11.viſo ac vt oportet conſiderato,col.5.verſ.poteſt & tertiò reſponderi.lib.2.Cor.in auth.ſacramenta puberum.C.ſi aduer.ven.& conſ. 6. in hac conſultatione,col.4.verſ.accedat quod no. lib. 1. & conſ. 287.tota vis,col.2. verſ. & ſanè partem.& ſeq.lib.3. Soc.d.conſ.103.in caſu conuentionis, col.vlt.verſi. præterea & ſecundò,lib.3.Philip.Dec.in l.de alimẽtis,col.3.verſ.extra glo.C.de tranſact.

Ingratitudo futura remitti nõ poteſt.

140 Ad hæc licet ingratitudo futura remitti non poſsit, ſecundum Spec.tit.de don.§.1.verſic. quid ſi actũ eſt,Bal.Bar.Pau.Caſt.in l.vlt.C.de pact.Bald. in l.vlt.poſt med.verſ.extrà quæro.C.de bon.lib.& in l.1.in addit.C.de ingra.li.& in c.cùm inter, col.2. verſ.extrà quæro,de elec.& in cap.1.col.3.verſ. arg. ꝙ non valeat,& ibi cæteri poſteriores, tit.de feud. gard.& conſ.18.notiſsimũ eſt,in 2.dubio,li.1.& cõſ. 129. factũ proponitur,col.vlt.lib.2. & Ioan. Fab.in §.ſciendum eſt, col. vltim. Inſtit. de donat. Henr. Boh.in c.vlt.col.2. verſ. & intellige, & ibi quoque Pet.Anch.Ant.& Imo,col.pe.& vlt.extra eo.tit.Saly.in l.pactũ.C.de colla.Ro.in l.ſtipulatio hoc modo concepta.& ibi quoque Alex.ff.de verb.obli.& idẽ Ro.conſ.26.pro deciſione, col.vlt. verſ. quintò poſſet dubitari.Hoc tamen intelligitur,niſi interponeretur iuramentũ,quo caſu valet renũtiatio ſiue remiſsio futuræ ingratitudinis,vt tradit Io.And.in addit.Spec.d.tit.de don. vbi ſuprà citauimus. Ant. Pet.Anch.& Card.Flor.in d.c.vlt.eo.tit.Imo.conſ. 35.in caſu præmiſſo,col.6.verſ.an autẽ res.Alex.qui hoc dicit ſeruari in practica, in d. l. ſtipulatio hoc modo cõcepta.col.pe.& cõſ.40.ſuper primo dubio col.vlt. verſ.fruſtra etiã.li.4.Barb.in addit.Bald.in l. vlt.C.hoc tit.de reuo.don.Fely.in c.ſi diligẽti,co.7.

Niſi interponatur iuramentum.

versi.quintum correlarium. extrà de foro compe. Ias.in d.l.vlt.col.5.C.de pact.Steph.Bertr.consi. 46. viso casu post prin.lib.2.& Anto.Rub.consi.114.viso instrumento donationis.

Alimentis futuris non potest renuntiari sine decreto prætoris.

141 Sed & quamuis alimentis futuris ex testamẽto debitis non possit simpliciter renuntiari sine decreto prætoris, nec super illis transigi, per l.cum hi, in prin.ff.de transact.& l.de alimentis. C.eo.potest tamen cum iuramento, vt voluit Barto.in l.si quis pro eo.col.vlt. vers. decimò prohibetur. ff.de fideius.Anton.in d.c.cùm contingat.& ibi quoque Imo.in 10.membro. in prin. & Panormit. col.pen. extrà de iureiur.Pet.Ancha.in c.accessorium.col.7. de reg.iur.lib. 6. & Philip. Decius in dicta l.de alimentis.col.vlt.vers.extra glos.

Idem in renuntiatione futuræ hæreditatis.

142 Præterea licet non valeat simplex renuntiatio futuræ hæreditatis, per l. vlt. C.de pact.cum simi.valet tamen si iurata fuerit, vt ibi not.per omnes.& est tex.in specie apud Can.in c.quanuis.eod. tit.lib.6.Et quod plus est, valet è diuerso pactũ de succedendo, si fuerit iuratum, tanta est vis iuramẽti.Nam ita voluit Bal.post Pet.à Cer.in c.1.§.moribus.tit.si de feud.fuer.cõtrouer.inter dom.& agna. & Fortu.Garcia.qui nullam Bal. mentionem facit, in tractatu de vltimo fine iuris, char.21.col.1.versi. vnde etiam singulariter. Zazius consi.1. illustres. nu.39.lib.2.

Idem in insinuationibus donationum.

143 Et quamuis legibus loquentibus de insinuationibus donationũ renuntiari simpliciter nõ possit, secundũ Oldr.consi.173. quidã habens vnicũ. & Io.And.ipsius discipulũ in add. Spec.tit.de instr. edit.§.porrò.in vlt.addit.Bar.in l. Modestinus. ff. de dona.& in l.sancimus.C.eo.tit.& Signor.conf. 181. factũ sic se habet, nobilis vir.col.6.ver.nec huic obstat.& Bal.in l.data.col.2.C.de dona.& cõsi.451.nobilis Marchius.col.1.lib.1. cum simi. Potest tamen cum iuramento, vt voluit Io.And.vbi suprà.& Fede.Senen.cons.281. casus talis est, statuto ciuitatis, & Bal.in d.c.cùm contingat.col.4.vers.& idem dico.extrà, de iureiur. & ibi etiam Ant.& late Imo. char.pe.vers.circa quartã, quando fit donatio. vbi hoc differit per 4.auth.5.col.& ibi quoque Pan.col. 12.ver.ex prædictis potest. & Io.Fab. in §. & cũ retro.circa med.Insti.de don.Ang.cons.94. pro parte negatiua, factũ autem incipit, cum & quæstio. col. pe.vers.superest igitur. Cald.cons.1.in fi.vers.sed omnibus cessantibus, tit.de dona.& cons.2.tit.de iureiur.Imo.in d.l.Modestinus.ff.de dona.Pan.consi. 95.quædam domina B.in fi.lib. 2. & cons. 107. quatuor sunt in causa dominæ Baptistæ. in 1.dubio.eo. lib.2.Ro.d.cons.26.pro decisione.in 2.dubio. Alex. in l.nemo potest.col.3.vers.idẽ inquantũ quæsiuit. & ibi quoque Fran.Are.col.4.vers.ad secundũ. vbi dicit hãc opi.semper secutũ fuisse, & Ioã.Cãpeg.in rep.ff.de leg.1.& idẽ Alex.cons.4.circa primũ quæsitũ.col.pe.ver.quinimo virtute iuramenti.lib.1.vbi ita dicit consuluisse Io. Ana.& alios multos celeberrimos doct.quos illic nominat.& iterũ consi. 12.viso instrumento donationis.col.2.ver.præterea etiam stante.eo.lib.1.& cons.125.visis & consideratis.col.pe.vers.præterea dato.eo.lib.1.quod repetitur, cons.53.lib.3.& idem Alex.cons. 32. opportunè considerato.col.3.vers. ad idem bene facit.lib. 2. & cons.83.visa facti narratione. col. vlt. vers.præterea vbi iuramentum.eo.lib.2.& cõs.157.viso instrumẽto.in fi. eo.lib.2.& cons. 20. ponderatis his. col. 2. vers.posset etiã dici.lib.3.& cons.seq.attẽtis his.col. 3.vers.præterea iuramentũ. & consi. 227. cui est simile initium.col.2.ver.posset etiam dici.li.6.& cõs. 26.cumulatissimè, col.1.versi.quantum verò ad secundum.lib. 7. quod & inculcatum est ab impressoribus inter consi. Socin. consi. 79. lib. 1. & idem Alexand.consi.133.stantibus.colum. 4. eod.lib.7.& consi.167.visis & ponderatis. col. 4.vers.item non est verum.eo.lib.7.Fran.Aret.cons. 2. intellecta diligenter.col.3. vers. sed tamen his non obstantibus iunctis præced.& iterũ cons.17.consideratis col.6. vers.incidenter tamen.& cons.47. visis et diligẽter ponderatis.in fi.itemque cons. 75. & ratio.col. vlt. vers.secundò dico. Cor. cons.6.in hac consultatione.col.4.vers.nam si certè.& col.seq.vers.& tamen concludit.lib.1.& cons.221. quia in hac causa. col.1. & 2.eo.lib.1.& cons.69.de duobus quæritur.col.1.& 2.lib.2.& cons. 186. de duobus principaliter. col.8. vers.his tamen minimè refragantibus. eod.lib.2.& cons.240.Bonaura in suo testamento.col.vlt. eo.li. 2.& cons.36.si rectè consideretur. col. 2. vers. subit postea.lib.3.& cons.194.videtur in præsenti.col.vlt. eo.lib.3.& cons.54.in themate.col.2. lib.4.& consi. 68.in hac consultatione.in fi.eo.lib.4.Barb.cons.43. præclarè scribitur.col.17.vers.& si quispiam opponat.lib.1.Guido Papæ, decis.350.vtrum renuntiatio, vbi dicit ita fuisse iudicatũ in parlamẽto Delph. & cons.31. viso ad plenum. col.5. vers.itẽ donatio quæ excedit.& cõs.seq.col.2.in 2.dubio.& sing.341.vers. donatio sine insinuatione.& iterum sing.375. vers. an ratione iuramenti. & sing.377.vers.si donetur.& Steph.Bertr.cons.346.viso themate.col. 2. vers.sed restat.lib.1.& cons.103.circa processum. in 3. dubio. lib.2.& cons.255.viso consultationis themate. col. 2.vers.& primo.eo.li.2.& cõs.385. ponitur in facto. col.3.ver.sed facit.ibi, tũ & quia dicta donatio.eo.li. 2.& cõs.185.quãuis donatio.col.2.ver.preterea fortasse.li.3.et cons.302.visis copiis.col.3.vers.præterea nec videtur.eo.li.3.et cons.155.circa ea. col.1. et cõs. 167.visis instrumentis.col.1.et latè Soci.consi.77.in præsenti consultatione.col.5. vers. circa secundam dubitationem.cum multis seq.lib. 1. cui cons.in ea re subscribit Bal.à Barto.cons.seq.col.vlt.et iterum idẽ Soci.cõs.80.de duobus principaliter.col.8.vers. his tamen minimè suffragantibus.eo.lib.1.quod omnino idẽ est cum illo cons.Corn.quod est 186.lib. 2.et magis puto esse ipsius Cor.quàm Soc.ex stilo. Ias.cons.51.tota dubitatio.col.vlt.lib.1.vbi dicit hãc esse communem opi.et cons.5.strenui.col.7.vers.secundò respondetur.li.3.et cons.118.contra donationem.colum.2. vers.secunda nullitas.lib. 4. et cons. 169.duo testamenta.col.antepe.vers.secundò principaliter.eod.lib.4. et Philip. Dec. cons.239. primo non videtur.col.1.et 2. et cons. 432. cùm sit quòd Almericus.colum.2.versic.sed prædictis. et consi-488.in causa et lite.colum.2.et consilio 586. in causa quæ agitatur Mantuæ.colum.pen.versic.octauò obiicitur.Ant.Corse.in repe.rub. de iureiur. in 26. priuilegio iuramenti. Hippo. Marsi.cons.107.post reditum.colum.3.versi.pro quibus.lib. 2. et Anto. Rub.cons. 59. col.2. præsupponitur in facto, in fi. et consi. 59. circa primum dubium. colum.1. Aduertè tamen, ne decipiaris, quia multi ex istis asserunt non satis esse donationem esse iuramento firmatam, nisi sit expressa renuntiatio insinuationis cum iuramento.

Si expresse renuntiatum sit insinuationi cum iuramento.

Generalis renũtiatio non comprehendit legitimam. Secus si iuramentum sit additũ.

144 Sed quoniam hic in nostra principali quæst. tractamus de renuntiatione generali, libet et quędam de ea adferre ad confirmationem huius rei, de qua differimus. Nonne licet generalis renuntiatio non comprehendat legitimam, sed opus est speciali et expressa ipsius legitimæ renuntiatione, per l.si quando. §. generaliter, vbi hoc not. Guiliel.Cu.Bald. Sal. Pau. Castr. et recentiores C. de inoffi.testam.cum multis concor.à me latè cõgregatis in tracta.primogenituræ.q.55.nume.2.sed fac posse.sufficit tamen generalis cum iuramento, vt ibi expressè tenuit Ias.colum. 3. et consi. 207.in præsenti consultatione.colum.3. vers. secundò facit, lib.2.et ante eum Paul. Cast. in l.in ratione.la 3. in fi.

in fin.prin.ff.ad l.Falcid.& Rom.in l.1.§. si quis ita. col.9.& vltim.& ibi etiam Barb. col. 12. versi. item inquantum.ff.de verb.oblig.Alex.consi.181. perspectis instrumentis.circa med.lib.5.Barb.in d. cap. ex ex rescripto.extra de iurciur. & consi. 25. scribitur Sap.7.colum.8.vers. & adduco quod voluit, lib.1. Philip.Dec.consi.26.cuius superscriptio incipit, an filia dotata.col.2.versi.præterea etiam renuntiatio. & consi.89.viso puncto.colum.vlt.& consi.180.visa renuntiatione,colum.4.vers.secundò specialiter.& Steph.Bertr.consi.284.venio ad primum, col.vlt. lib.3.Geor.Nat.in repe.c.quamuis.cl.8.ver.aduerte tamen.de pact.lib.6.Ias.consi.207.verba instrumēti.col.4.vers.secundò facit.lib.2.Franc. Curt.iunior consi.3.Bartholomæus,in fi.& Fran.Ripa.qui hanc dicit esse communem opi.lib.1.respon.c.6.nepotibus matris.col.5.& iterum vlti. & iterum lib.3. respo.c.5.pater quinque nummorum milia.in fi.& in rub.ff.de verb.oblig.col.2.nu.1.

De eadē re.

145 Similiter licet non possit renuntiari l. de his. ff.de transact.secundum Iac.But.Guil.Cum. Mart. Sil.Bar.Bal.Ang.Saly. Pau. Cast. & alios ibi. & Signo.cōsi.253.in facto quæstionis,ad fi.& Soci.cōsi. 214.in causa Onofrij,col.pe. vers.adhuc obiici potest.lib.2.cum concor. adductis à recentioribus in d.l.de his.tamen per generalem renuntiationem omnis auxilij legum cum iuramento,censetur ei legi esse renuntiatum, valetque renuntiatio, ex sententia Alexand.in l.qui Romę.§.duo fratres.col.34. in 5.quæst.Bar.ff.de ver.oblig.& consi.11.viso ac vt oportet considerato,co.5.ver.potest & tertiò,iunctis seq.ver.lib.2.& Corn.si non oscitanter legatur, iungantúrque priora cum posterioribus, consi.6. in hac consultatione,per totum,lib.1.nam ibi comperies eum loqui in renuntiatione generali.& clarius Soci.cons.200.quoniā ex forma,col.pen.vers. item vbicunque lib. 2. quod errore librariorū repetitum est.lib.4.consi.125.& Ias.qui id reputat singu.in d.l.de his.col.4.versi. concludo ergo. & Caro.Ruin.consi.156.circa processum, col.3.nu.7.lib. 4.& in primo quatuor illorum consi.quæ in materia substitutionis edita sunt,incip.viso & antè intellecto.in 5.dubio.& Stepha.Bertr.consi.18.viso consultationis themate,in fi.2.dub.lib.2.& iterum cōs. 103.circa processū.in 3.dub.ante fi.li.2.& Anto.Bauer. in tractatu de viribus iuramenti, versic.35.incip.nam licet transactio.& antè hos Imo. in c.cùm contingat.col.pen.versi.circa sextam.de iureiur.& Raph.in l.si quis pro eo.in prin.ff.de fideiuss.

De eadem re.

146 Et in vniuersum valet renuntiatio generalis cum iuramento,vt per Bart.in l.sciendū.col.2.vers. & istud facit.ff.de ver.obl.vbi dicit ita se consuluisse.& in d.auth.sacramenta puberum.colum.vltim. ver.quid si iuratur generaliter.C.si aduer. vend. & Imo.in c.1.extrà de commod.& in c. cū contingat. in 3.membro.ad fi.versi.& adde prædictis. de iureiur.Alex.cons.3.viso instrumento.col.3.vers.fortius voluit.lib.1.& consi.133.super quæsitis.col.3.vers.& eò fortius.lib.5.Fran.Are.consi.28. diligenter. col. vlt.vbi & alios citat. Vnde etiam si debitor promiserit & iurauerit se soluturū, nō poterit vti cessione bonorum, vt per Corne. consi.212.planè mihi, ad fi.lib.2.

An per generalem renuntiationem iuratam derogetur huic l.

147 Hæc quæ diximus, non leuiter fulciunt sententiam illam Soci. qui putat per renuntiationem generalem iuratam esse derogatum huic l.vt suprà ex eo diximus. Tamen diuersum expresim in casu nostræ l.tenuit Bald.in l.1.in vlt.q.C. de inoffic. dona.dum dicit, quòd si quis iurauit non venire contra donationem ex quacunque occasione aut ratione,causa vel iure, potest tamen contrauenire susceptis postea liberis,quia illa generalia verba nō extenduntur ad casum improuisum, arg.l.fistulas. §.frumenta.ff.de contrah.emp.& l.vlt.§.idem quæsiit.ff.de condi.indeb. Et hoc nominatim sequitur Imo.in c.vlt.col.7.ver.item aduerte pro intellectu, & ibi etiam Barb.ad fi.extrà de dona.Pau.Cast.cōs. 435. super hoc puncto plura videntur, ad fi. lib. 2. Pet.Ferr.in tit.forma lib. quo agi. pro don. in verbo,irreuocabiliter.col. 3. versi. patet ergo ex præmissis.& Fran.Ripa hic in duobus locis, videlicet in 3.q.col.2. versic.sed hic insurgit. vbi vnum Imo. ad id citat,& iterum in 52. q.in fi.vbi tamen dubitat,& nullum aduocat,& neutrobi Soci.meminit, qui contrarium tenuit.Sed & in hac oppo.videtur fuisse Alber.hic,si solerter inspiciatur.

Iuramentum habet vim specialis renuntiationis.

148 Hanc posteriorem sententiam & iis quoque veluti pedamētis eriges ac stabilies. Nam iuramētum,ꝙ aliàs habet vim specialis & expressæ renūtiationis,vt dictum est suprà in priori parte,tamen non supplet consensum, per tex.quem ita omnes vbique intelligunt,in l.vlt. C. de non num. pec. & voluit Bar.in l.si quis pro eo. in prin. col. vlt. in 8. membro.ff.de fideiuss.Bal.cons.349.super eo quod quæritur, in fin.lib. 3. Imo.in capit.1.de iudic.Ideo vbi est præsumptio defectu consensus, ibi nihil operatur iuramentum. vt declarant Bal.& Saly.in l. 1.C.cōmo.cum aliis multis concor.à me sigillatim citatis in nostro tractatu legum Connubialium,in gl.6.in 4.genere expressi.in ver.quod tamen intellige.Ex quo & illud continuò sequitur, non valere renuntiationem iuratam in non cogitatis, vt dicit Cyn.in d.l.1.C.commo.

Renuntiatio iurata non trahitur ad ius superueniens vel futurum.

149 Quin & renuntiatio quantumlibet iurata in dubio restringitur ad ius secundū tēpus illius renuntiationis subsistens, nec trahitur ad ius futurū & superueniens post ipsam renuntiationē, ex tex. expresso in c.2.vbi id no.Ant. & Pan. vterque in 2. no.ext.de renun.Et ad hoc eū tex. facit sing.Geor. Nat.in rep.c.quāuis.col.4.vers.tertiò facit.de pact. lib.6.Hoc autem ius reuocandi ex nostra l.non cōpetit nisi susceptis post renuntiationē liberis.Ideo ad id ipsum non videtur huiusmodi renuntiatio iurata pertinere. Nam si simplex ipsa renuntiatio generalis non comprehendit hanc l. quod fatētur omnes,& cū his Soci.alterius partis author:certè nec iuramentū in ea appositū:quia ad eos tantùm casus extenditur iuramentum,ad quos ipsa renuntiatio,aut alia dispositio generalis extēditur,ex doctrina Bart. in l.si quis. §. quæsitum in fi. ff.si quis caut.& Pau.Cast.cons. 377. ad primum videtur dicendum dispositionem,col.2.lib.2.& Ro. cōs.472. in eo quod quæritur,in fi.& Corne.consi.11.in prę senti consultatione,colum.7.versi.nec iuramentū. lib. 3. & consi. 258. in hac consultatione. colum.4. versi.similiter ergo.lib.4.& consi. 293. in hac consultatione,col.pe.vers.& si conuentio.eo.lib.4.cū simil.adductis ab Alex.consi.28.visis accuratè,col. vlt.versi.non obstat quòd interuenerit, lib.1.quod & ingestum est in lib.2.consi.31. & eodem Alexan. consi.48.in causa vertente,col.3.versi. item dum in priore.lib.6.& Socin.consi.193. in casu conuentionis,col.2.vers.sed in casu nostro,li.3.& Philip.Dec. in c.cùm super.col.pe.vers.secundus casus.extra de offi.deleg.

Huius l.beneficium concessum est miserationis causa.

150 Item si verum est quod in præcedentibus diximus ex Ro.sententia in cons.269. non est dubiū, id scilicet,huius l.beneficiū esse concessum miserationis causa, ita vt exigat specialissimā mentionē, nedum specialē,secundū Cyn.in l.1.C. quando imper.inter pup.& vid.cum aliis quos in id suprà citauimus,nec cautum reperiamus iuramētum habere vim specialissimæ,sed tantùm specialis vel expressæ mentionis, quod multum à superlatiuo illo distat, vel ex nostrorum Iurisconsultorū sententia,vt probatur in l.vbi autē. in prin. ff.de verborū

obligat.in l.vlti.ff.de capit. dimi. & in §.1.Instit.eo. Consentaneum est hoc in loco iuramentum non satis esse.

151 Et ne quos moueat similia illa, quę suprà pro parte & sententia Soci.adduximus,certè sunt multi maximæ ac receptisſimæ autoritatis, qui diuersum censuerunt. Nam primùm de minore & muliere renuntiantibus & promittentibus non venire contra, non tamen certioratis de iure & beneficio sibi competente, vt iuramentum nihil illis obsit, respondit Dy.consi. 5. quæstio talis est, quidam dominus Goffridus minor 25. annis. quē refert & sequitur Cyn. in l.2.in 6. q. & ibi quoque Bal.limitans tamen,in 9.q.& proinde sibi contrarius.& Saly.secum quoque in hac re pugnans, in 11. q. C. de rescin.vend.& Ioan. And. sibi quoque contrarius, Card.Flor.Imo. col. 6. qui hanc dicit esse multum æquam in c.pe.extrà de emp.& vend. vbi & Anto. Burg.qui est alterius factionis, asserit hanc esse cōmunem.Idem Io.And.vt intelligas hanc maturius fuisse secutum,in addi.quæ incipit,quomodo huic dicto. Fede. Sen.aliàs iuramentorum obseruātisſimus consi.199. quæritur an domina Margarita. Signo.cons.250.super dubiis,col.5.vers.preterea cùm tractatur.Bal.item hîc,sed suo more sibi malè constans,tn l.si duo patroni.§.idē Iulianus.ff.de iureiur. vbi etiam Ro.qui in alia sententia est,dicit hanc esse æquiorem.Idem Bal.in l.3.ad fi. C.de decur.li.10. & cons.4.quæritur fideiussores,lib.1.& cons.47. casus talis est D.Andriolus.ad fi.eo.lib.1.vbi hanc dicit esse cōmunem, & consi.148. in casu proposito, col.1.vers.sed dubitatur.eo.lib.1. & consi. 28.ad euidentiā præmittendū est, quòd interdū, paulò ante fi.lib.3.& cons.380.casus talis,domina Angela. eod. lib.3.& consi.440.factum proponitur esse tale, col. 2.ver.sed aduertendū est,eo.lib.3.& consi. 96.pupillus,paulò ante fi.li.5.& consi.441.visis statutis, col. 2.versi.in contrarium, eo.lib.5. vt iā intelligas eum crebriorē esse in hac opi.Imo. & ipse iuramentorum supra omnes obseruantisſimus, in l.sciendū. & ibi Franc.Are.col.11. vers.reuocatur tamē hoc in dubium, & latisſimè Barb. qui propè omnium est opi.char.19. col.1. vers. succedit modò quotidiana quæstio.ff.de verb.obli.sed ipse Barb. hic ad finem & veritatem respondit, ibi verò ad commodum partis interrogantis, vt sæpe aliàs. & in ea quoque l.Ro.qui aliā partem sequitur, asserit se aliàs sæpe hanc & legendo & consulendo tenuisse. & idem Imo.in c.cùm contingat,in 3.membro,25. col. eiusdem membri,versi.item etiā non habet locū,& iterum col.27.versi.sed aduerte inquantum tetigi, & est circa 14.char.totius c.extrà de iureiuran. quāuis vtrobique dicat,quòd contraria opi. de consuetudine & practica obseruatur.Et hanc quoque tenuit Alb.& Sal.in auth.sacramenta puberū. C. si aduer. vend.& ibi quoque Ias.col.13.versi.tertiò principaliter.& multis seq.qui hāc dicit haud dubiè æquiorē,& fortè veriorē, & in eā multū inclinare ipsius animum, quamuis ab alia non esset recedendum. Raph.Fulg.consi.237.Finus Guidonis, col.2. versi. superest tertia deliberatio.Alex.qui & alterius opinio.alibi est,vt diximus, consi.89. viso puncto,col. 5.vers.nec huic responsioni,li.2.Pet. Beluga, qui & hanc dicit esse cōmunem in suo speculo principū, tit.de iuramen.char.pen.Fran.Aret.consi.33.consultatio præmissa,col.4.versi.sed dubium facit,& vers. 2.dicimus.& Steph.Bertran.sibi etiam contrarius, consi.293.visa petitione,col.2.ver.sed his non obst. lib.3.& Guid.Pap.consi.122.Ioan. Mola.in 4.dubio, in fi.& rursum sing.374.inci.in l.sciendum. Hippo. Marsi.in repe.rub.ff.de fideiuss.nu.38. & Fabi.à mōte S.Saui.in tracta.de empt.& vend.in 3. quæst. 8.q. prin.& dicit etiam Collect.qui alterius partis est,in cap.2.extra de pact.hanc esse æquiorem. & Alexā. qui & alterius fuit,in dict.l.sciendum, dicit tamen ibi col.3.versi.iuxta hoc quærit, hanc posse in puncto iuris sustineri, vt ex hoc facile eum intelligas in ea re nutare. Et ad capit.rescripto, de iureiur.in quo est potisſimum fundamentum prioris partis, potest dici, quòd non constat mulierem inibi opposuisse senatusconsult.Velleianum,vt iam ibi no. in vna sol.quam approbat ipse Alex.in dict.l.sciendum. Nec, si is tex.probaret, quod illi volunt in muliere, esset tamen trahendus ad minorem, cuius causa plus habet fauoris & priuilegij, quàm mulier, vt suprà diximus, & probauimus numer. 101.incip.& quod dictum est de muliere. Ideo Bal. in d.cap.cùm contingat, col. 3.vers.quæro quando mulier, de iureiur.hic discrimen facit inter mulierem & minorem, vt scilicet minor sit certiorandus,licet non mulier.

Iuramentum ignotantem nō obligat.

152 Sed contra illam Bal.& Pet. Anch. doctrinā, qua dixerunt exceptionem siue beneficium discusſionis quod fideiussori aut aliis competit,tolli per iuramētum,voluit ipse Bal.sibi cōtrarius in c. cùm cōtingat,co.5.in 7.conclusione,extra de iureiur.& respondit cùm ex facto talis speciei incidisset, Barba.qui Bal.non meminit, consi.43. sempiterna dignū est memoria,col.6.vers.capio modo tertiā dubitationē,cum multis seq.vsque ad fi.consi.lib.2.vbi suam ipsius sententiā multis variisque ac efficacibus argumētis & rationibus defendit, quas quisque qui volet,legere poterit.Et in hac quoque sentētia fuerunt Alex.& Ias.qui Barb.nō meminit,in l. vlt.in princ.ille col.4.hic col.2.ad medium.ff.si cer. pet.& D.Guil.Bened.in repet.ca.Raynutius,in verbo testamentum, l.3.nu.26.vers.quartò inducitur, extrà de testa.Imò sunt,qui dicunt simpliciter non esse locum huic excusſioni, si appositum fuerit iuramentū,etiam si ei non sit renuntiatū. & inter alios Bal.in l.ex rescripto,col.1.& ibi Pet.Anch.in 6. not.de iureiur.Alex.qui id dicit sing.cōsi.32.in causa executionis,col.vlt.versi. 4. lib. 4. Baptista de S. Blasio,in tract.arbitrorum, q.70.col.4.versi.quinta conclusio.Ant.Corset.in repet.rub.de iureiur. col. 10.versi.duodecimū,vbi ita dicit se consuluisse Io. Lupus in rep.c.per vestras,char.pe. versi.quinimo quod plus est,de dona.inter vir.& vxo.

Qui negēt beneficium excusſionis tolli per iuramentum.

153 Quod autem postea continenter dictum est renuntiationem iuris futuri iuramento firmari,nō ita certum est & indubitatum, quando & Philip. Dec.qui & illius sententiæ fuit sed in cons.tantū fauens suæ parti, quæstuique seruiens, contrarium cōstanter asseruerit,in lect.vbi nullus fauori locus est,videlicet in l.1.col.pen.versi. secundò quod dictum est. C. de pact.ea ratione, quā iam diximus, iterum dicemus posteà,quòd iuramentum nō magis extenditur quàm virtus promisſionis. Et de hoc etiam dubitat Alex. consi. 133. super quæsitis, col.3.vers.& eo fortius,lib.3.

Iuramentum magis extēditur, quā virtus promisſionis.

154 Nec etiā in confesso est omnibus,quod mox subdidimus,iuri prohibitiuo posse cum iuramēto renuntiari:cùm contrarium teneat ille Legalis doctrinæ facile princeps Barto.cuius vnius sententia multis & mihi instar est omnium, in l.2.in fi.C.ne fideius.dot.den.& in l.si quis pro eo, in 3. rursumque in 5.membro,& ibi etiam Ang. post prin.ff.de fideius.& idem Bar.in l.cū hi,ante fi.& ibi quoque Fulg.ff.de transac.& Ant.qui aliàs vbique iuramēta vsque ad superstitionem sequi iubet,in cap.cùm contingat,in fi.3.casu,de iureiur.& ibi ante eū Bal. col.1.versi.item quia iuri. Nam loquitur ibi de renuntiatione iurata, vt docent præcedētia,& ipsius c.materia,& Ang.consi.353.Florentiæ,col.1.

Bartolus legalis sciētiæ princeps.

155 Neque quod deinde subiecimus posse renūtiari reuocationi donationis ob futurā ingratitudinem

Qui teneāt reuo-

cationi donationis cũ iuramento ob ingratitudinẽ non posse renuntiari.

nem cum iuramento. Nam & contrariũ intrepidè tenuit ipse Imo. sibi contrarius in c. vlt. col. 8. vers. vlterius quærit Io. And. extra de don. & Rom. in l. stipulatio hoc modo concepta, col. 3. ff. de ver. obl. & in l. donationes. §. 1. ff. de donat. & Corn. cõs. 102. in causa licèt videatur, col. 1. ver. quinimo. & seq. li. 1. Geor. Nat. in repet. c. quãuis, col. 17. vers. & ex his primo de pact. lib. 6. Stepha. Bertr. sibi contrarius cons. 67. viso consultationis themate. nu. 3. lib. 3. de qua re latè videbis per Philip. Dec. in l. vlt. col. 6. vers. extra gl. circa primã quæst. C. de pact. & Franc. Ripa. in l. vlt. in 53. q. C. de reuo. don.

Qui etiã negent in alimentis debitis ex testamento cum iuramento.

156 Nec similiter quod ex continenti sequitur, posse renunciari alimentis futuris ex testamẽto debitis cum iuramento: quandoquidem contrarium cẽsent Spec. & Io. And. in addi. illius (dij boni qui autores) tit. qui fil. sunt legit. §. 1. vers. sed pone quidam. & Bar. sibi hic præter morem contrarius, in l. cùm hi, ante fi. ff. de trans. & Bal. in l. pactum quod dotali, in 22. eadémque vlt. q. C. de colla. & in d. c. cum contingat, col. 2. vers. item si diuertat. de iureiur. Et subobscurè Alb. in l. de alimentis, in fi. C. de trans. Nam ex præcedentibus satis constat, quod loquitur de renunciatione iurata.

Qui negẽt valere renuntiationem successionis futuræ cũ iuramẽto.

157 Sed nec quod dictum est valere renuntiationem successionis futuræ cum iuramento. Nam etiam contrarium huius magna authoritate affirmat gl. ordin. in d. l. pactum quod dotali, in verbo, improbatur, post prin. Eámque de iure ciuili verã esse contendunt Cy. Bal. Cor. & Ias. ibi. Estque & alia illi similis in l. si quando. §. 1. in verbo prægrauari, post prin. C. de inof. test. & in l. qui superstitis, & ibi etiam Imo. & Ro. ff. de acq. hæred. & Bal. in c. cùm contingat, col. 6. vers. iuramentum autẽ, de nõ succedendo, extra de iureiur. vbi & idem dicit procedere de iure ciuili, & cons. 437. quædam puella fuit dotata. col. 1. lib. 1. vbi etiam negat de iure canonico valere renuntiationem successionis futuræ alij factam sine consensu eius de cuius successione agitur, etiam cum iuramento.

Pactum iuratum de succedẽdo nec de iure quidem Canonico valet.

158 Et quod omnibus propè in confesso fuit, non valet pactum, iuratum de succedendo, nec de iure quidem Canonico, secundum eundẽ Bal. in d. l. pactum, in 5. oppos. & ibi quoque Fulg. Rom. Paul. Cast. & recentiores. & eundẽ Bal. cons. 148. in casu proposito, in primo dubio, lib. 1. & cons. 441. visis statutis, post prin. lib. 5. Cy. Bar. Ang. Sal. Paul. Cast. Alex. qui hoc dicit communiter teneri. & Ias. in l. pactũ quod dotali. C. de pact. Bar. in l. stipulatio hoc modo concepta, & ibi quoque Alexan. col. 3. ff. de verb. obl. & idem Bar. in l. si quis pro eo, col. . ff. de fideiuss. & in l. vlt. & ibi etiam Ang. C. de pact. Ant. & Imo. iuramentorũ maximi conseruatores, quod iam sæpe diximus in c. cùm contingat, ille col. 3. hic in primo casu 2. membri princ. extra de iureiur. Domin. in c. quamuis. & ibi quoque Philip. Franc. col. 3. vers. in gl. in verbo, improbet, & Georg. Na. in repe. col. 16. vers. quartò fallit, de pact. lib. 6. Iaco. Aluar. in d. c. 1. §. móribus, tit. si de feud. fuer. controuer. inter domi & agna. Fulg. cons. 73. paterfamilias habens filium, col. 3. Pan. in c. 2. col. 3. de cõces. præb. & cons. 48. Augustinus, ad fi. lib. 2. Pau. Cast. cons. 448. non est dubiũ. col. 1. lib. 1. & cons. 419. viso puncto & aliis, in prin. lib. 2. Alex. cons. 28. ponderatis verbis testamenti, col. 3. vers. istam conclusionẽ. lib. 3. Philip. Dec. cons. 183. an valeat pactum, col. 3. Stepha. Bertr. cons. 29. cum aliàs, post prin. lib. 1. & cons. 292. ponitur in facto, nu. 4. eo. lib. 1. & consi. 1. nu. 88. lib. 2. & cons. 33. prætensæ conuentiones, nu. 3. eo. lib. 3. Fran. Curt. Iun. cons. 15. circa præmissam, col. 1. versic. præmissis tamen non obstantibus. Nec alium præter Bal. & Pet. Cer. comperi qui aliter diceret, de quo & nos plura diximus in tractatu nostro primogeniorum in 6. q. nu. 18. & id quidem.

Qui de insinuatione negent.

159 Contrarium quoque eius quod dictum est cum iuramento renunciari legibus & statutis requirentibus insinuationẽ, tenuerunt Guil. Cu. Alber. & Bal. sibi contrarius, in 5. q. in l. illud. C. de sacrosс. ecc. Oldr. subobscurè, sed vt facilè intelligas illum esse eius sententiæ, cons. 253. factum tale est, domina S. de certis. Alb. in l. sancimus. C. de dona. Saly dubitans tamen, sed ita vt in hanc inclinare velit videri, in l. pen. C. eo. tit. Bal. cons. 29. casus vir donauit, col. 2. versi. item sequeretur lib. 1. & consi. 113. quod domina Broesia, eo. lib. 1. & cons. 115. verba dicunt, domina Antonia, in fi. lib. 1. & cons. 375. certum est quòd filia, col. 1. vers. sed videamus, lib. 3. & consi. 414. casus talis est, quidã Massius de Gauldo. eo. lib. 3. Ang. sibi contrarius, cons. 59. quidam paterfamilias. col. vlt. vbi dicit se ita cõsuluisse Castelli cum fratre suo Bal. & consi. 179. visis prædictis, col. vlt. versi. quia igitur solennitas. Paul. Cast. consi. 345. circa bona quæ fuerunt domini Vberti, col. vlt. vers. vnum omiseram, eo. lib. 1. & consi. 385. siue dicamus, circa med. eo. lib. 1. & consil. 90. visa quadam scriptura, col. 1. lib. 2. & consil. 85. visis his quæ narrantur, col. pen. vers. superest tertium, eod. lib. 2. Ro. sibi contrarius, sed in loco minus suspecto, in l. Modestinus, & ibi quoque Raph. Com. qui asserit ita ferè omnes tenere. ff. de don. & rursum idem Rom. cons. 12. viso facto proposito, col. 2. ver. secundò quia ex tali. Alex. etiam sibi contrarius, in addit. Bar. in l. post mortem. ff. de adop. Ant. Cana. in tract. quem peculiari tit. de insinuationibus inscripsit, q. 63. Ang. Aret. in §. aliæ, col. pen. Instit. de don. vbi non obscurè intelligitur huic sententiæ adhærere, quanquam dicit se non ausum in cõtrarium consulere, quoniam timeret iuramentum. Barbat, sibi contrarius consil. 16. præclarè scripsit, col. 10. versi. & si quispiã dixerit. lib. 2. vbi hanc dicit esse communẽ opi. & cons. 52. viso celebri, col. 2. vers. cùm verò opponitur, lib. 4. vbi etiam refert idem consuluisse Lud. Bolo. sed eius consi. nõ reperi. & idẽ Barba. inter consi. Fran. Cur. senioris, cõsi. 67. sapienter optimus, col. vlt. & ibi ipse Fran. Curt. in addit. illius, & Card. Alex. Hiero. Tortus, Io. Puteus & Nicolinus à sancto Nazar. consil. seq. circa hoc videtur, vbi etiam ostendunt Bar. fuisse in ea sententia & Barth. à Scarampis, inter consi. Alber. Bru. consi. 111. magnifice domine, col. 2. & Guido Pap. sibi contrarius, cons. 33. nobilis Catharina, col. 1. & Lauren. Calc. cons. 25. Titius nobilis col. 15. ver. nec obstat etiam quod dicatur.

Qui contrarium in generali renuntiatione sentiant.

160 Sicuti & eius quod postea scripsimus, ex generali renuntiatione iurata fieri præiudicium legitimæ, contrariũ etiam tenuit Guil. Cu. prout à quibusdam citatur in l. de his. ff. de transact. Bal. in rub. ff. de iureiur. col. vlt. in prin. vers. nõ tamen credo, nã ibi loquitur de huiusmodi iurata renuntiatione, vt patet ex verbis præcedentibus. & Rom. sibi contrarius in l. qui superstitis. in 3. limitatione, & ibi etiã Imo. ff. de acqui. hær. Fran. Aret. in l. 1. §. si quis ita, tum col. 5. vers. adde dictis, tum col. pen. versic. adde primò. ff. de verb. obl. Barb. sibi quoque contrarius cons. 44. sempiterna, col. vlt. lib. 2. & cons. 55. præclarè scribitur, col. pen. vers. præterea facit, iunctis seq. per totam illam col. eo. lib. 2. Fabian. Giocchi in repe. auth. nouissima, in 21. q. prin. C. de inof. test. & Alber-Bru. cons. 82. super difficultate, col. vlt. & Steph. Bertr. secum etiam pugnans, consi. 3. visis hinc inde, nu. 21. & seq. lib. 3.

De eodem.

161 Et eius itẽ quod dictum est, per generalẽ renuntiationem cum iuramento censeri renuntiatũ & derogatũ. d. l. de his. ff. de trans. Contrariũ quoq; tenuit Io. Mairanus in 2. cons. illorũ quatuor in materia substitutionũ, incip. clementissimi & omni-

potentis Dei.& c.defuncto nobili,col.pen. verſ.ad ſextum & ſeptimũ. & Franc. Frondatus conſil.ſeq. cuius eſt exordiũ,Deus via,veritas & vita,præſens conſultatio,col.3.verſ. verùm prædictis, vbi dicit iuramentum ita demũ confirmare renũtiationem d.l.de his.ſi expreſsè ei fuerit renuntiatũ,aut aliter fideicommiſſo à tali relicto,aliàs ſecus, per multa iura illic allegata.Et ante eos Barb.& Soc.ſibi contrarius,quorũ neuter meminit,ille d. conſ. 55. col. pe.lib.2.hic conſ.214.in caſu Onofrij,col.vlt. verſi. ſecundò reſpondeo,iunctis præceden.lib.2.& cõſ. 130.in cauſa conuentionis,col.2.verſ.prætereà licèt in iuramento,lib.3.& Franc.Aret. conſ. 92. viſo legato,in 3.dub.& idem in l.qui ſuperſtitis,col.5. ver. & ad ea quæ dixi.ff.de acquir.hæred.

De eodem.

162 Et eò magis id procedit, quòd nec in ſpecie poteſt ei l.etiã cum iuramento renuntiari,ſi credimus gl.in l.vlt.in verbo lucrum.C.de reb.credit.& Bar.in l.cum hi,in fi.prin.ff.de tranſact.iunctis quæ ipſe ſcribit in l.de his, verſ. quæro nunquid. ex cuius loco ſe aduocat in d.l.cum hi,& ibi Fulg. & Signo.conſ. 250. ſuper dubiis col.5. verſic. prætereà quemadmodum,& Ang.conſ.94. cum lis & quæſtio,col.vlt.verſ.ad quintum.Et idem voluit Guid. Pap.conſ.53.nobilis Catharina, col. 2. verſ. nec illi legi,iunctis ſeq.& Steph.Betr.ſibi contrarius.conſ. 51.Chriſti,&c.viſo conſultationis themate, nu.77. lib.2.De quo tamen vide Imo.in c.cùm contingat, col.pen.verſ.circa ſextũ,& vlt.de iureiur.& Raph. Co.in l.ſi quis pro eo.ff.de fideiuſ.& Corn.conſil. 6.in hac conſultatione, per tot.lib.1.& conſ.135.de plurib.col.1.&2.lib.2.& conſ. 240. Bonaura. in ſuo teſtamento,col.2. verſ. nec videtur quòd iuuetur, eo.lib.2.Et dicit Corn.conſ.150. prima facie videtur,in fi.lib.3.non eſſe ſine dubio quòd huiuſmodi renuntiatio firmetur iuramento.Sed & Bal.in l.qui iure in prin.ff.de teſta. mil. clarè videtur ſentire ꝙ ei l.ſimpliciter poſsit renuntiari.

Idem in generali renuntiatione iurata.

163 Denique ꝙ non valeat generalis renuntiatio iurata,contra quàm alij dixere,voluit Io.And.in c. 1.col.vlt.& ibi etiam Pet.Anch. Ant. Flor. & Pan. extra de commo.quia iuramentum,inquiunt, non obligat vltra cõſenſum,qui abeſt à generali renuntiatione.& Cy.in l.1.in 3.q.& ibi Bal.col.2.in 2.q.C. eo.Bar.in hoc ſibi contrarius in l. ſi quis. §. quæſitum.Bal.in c.1.col.2.verſ.& an iuramentum, tit. de controu.feu.apud par.termi.Alex.qui concord.adducit conſ.28.viſis & accurate ponderatis col. vlt. verſ.non obſtat quòd interuenerit,lib.1. & Steph. Bertr.conſ.36.Chriſti. &c. viſo conſultationis themate,nu.3.lib.1.&quæ diximus ſuprà nu.149.incip. quin & renuntiatio.

Solum iuramentum in donatione appoſitum nõ tollit huius legis remedium.

164 Negari nõ poteſt, quin hæc res, de qua præcipuè agimus,vtrũ ſcilicet huic l.per generalẽ renuntiationem iuratã derogetur,ſit admodũ ambigua,in tot tantíſque rationum & autoritatum cumulis.Item ſi nulla ſit renunciatio,illud inter omnes conuenit, & qui donantẽ huic l. poſſe renuntiare negant, & qui cõtrà poſſe aſſerunt,qui multi ſunt vtrinque,vt ſuprà latè diſſeruimus. Illud, inquam,in confeſſo eſt apud omnes, ſolum iuramẽtum in donatione appoſitum citra vllã renuntionem non tollere huius l.remediũ. Illi quidem qui ſunt in parte negatiua, ea ratione, quia ſi donans non poteſt renunciare in præiudiciũ liberorum,vt ipſi contendunt, nec etiam iuramentũ ipſius illis obeſſe poteſt.

Cõtractus infirmatus ratione tertij, nõ confirmatur iuramento contrahentium.

Nam quando contractus infirmatur ratione alterius tertij, nunquã is iuramento contrahentiũ confirmatur,vtpote cum eſſet in alterius diſpendiũ.c.quãuis,de pact.lib.6.& c.licet, de iureiur.eo.lib.cum ſimil.Id quod nõ in aliis tãtùm,ſed in donationib.procedit,vt ſcilicet iuramentum in iis poſitũ nihil obſit tertio,vt ait Bar. in l. hac edictali.in fi.prin.per illũ tex.C.de ſecun. nup. & in l. Titia.§.imperator,col.vlt.ff.de leg.2.Saly.in l. 1. C. de inoſ.don.Bal.in l.vlt.§.filius autem.C.de bonis quæ lib. & conſ. 22. quædam domina Nicholina, col.1.lib. 5. & conſ.215.punctus quidã donauit, eo. li.5.Pau.Caſt.conſ.443.non eſt dubium, circa med. &.Alex.conſ.55.conſideratis verbis,col.pe.verſ.nec prædictis obſt.lib.1.& ſuprà diximus.

Ratio communis vtrique ſententiæ.

165 Omnes autem & partis affirmatiuæ & partis negatiuæ hac cõmuni ratione mouentur, quia iuramentũ non auget obligationẽ, ſed ei tantùm intra limites ſuos manenti addit religionis vinculũ, arg.l.Titius,in fi.ff.ad Treb.quod & præter eos voluit Bal.in l.ſi procurator, col.3.verſic. & prædicta ſunt vera.ff.de condi.inde.& doct. vbiq;.

Iuramentum nõ auget obligationem.

Vnde ſicut ſimplex donatio, quæ ſcilicet ſine iuramento eſt,habet illam tacitã reuocandi conditionẽ, ſi donans poſtea ſuſceperit liberos, vt iã ſuprà diximus in prin.nu.6.incip. hinc dicunt plerique. ſic & iuramentũ illi accedens, quod omnino ſequitur naturam principalis actus in quo interponitur, per tex.quem adhoc omnes allegant in l.vlt.vbi id no. Bar.Bal.Saly.Pau.Caſt.& alij.C.de non nume. pec. & illã ad hoc dicit ſing.Bal. in c. quæ in eccleſiarũ, col.5.verſ.dices tu,nõne feudatarius,extra de cõſti. & no.Pan.in d.ſua diſput.incip. ſtante ſtatuto, col. 10.verſ.ad partem igitur affirmatiuam.& Barb.cõſ. 43.ſempiterna,col.pen.verſ.prætereà faciat,lib.2. & illum dicit meliorem ipſius iuris:idem Barb.conſi. 53.col.3.verſ.& ideo refert,eo.lib.2.& conſ. 49. clementiſ.Deum col.7. verſ.facit ſimile. vbi & illum dicit ſing.Facit & tex.in l.ſed etſi poſſeſſori. §. item ſi iurauero,quem ibi not.Iaſ.in 9.no. ff. de iureiur. & in c.quemadmodum,extra eo. tit. vbi Pan.in 7. no.& hoc quòd iuramentum in contractu appoſitum recipit omnes conditiones, ſubauditiones,limitationes,exceptiones,quas habet ille contractus quod & voluit idem Pan.in d.ſua diſput.vbi ſuprà. & Raph.Fulg.conſ.180.viſo proceſſu,col.2.& Imo. in l.2.§. ſed & ſi quis.ff.de don. Aegid. Bella.conſ. 29.ex facto quodã,col.3. cum multis ſimil. & concord. à me latè congeſtis in noſtro tracta.de iure conſtit.poſſ.parte.3.limi.7.nu.24.ſed & illud.

Iuramentum ſemper intelligitur eodẽ manente ſtatu.

166 Prætereà iuramentũ ſemper intelligitur rebus ſic ſtantibus, atque vt vtar verbis Liuij li.5. decadis,eodem manente ſtatu,vt probat tex. opti. in l.vlt. in princ.ff.ad municip.& in d.c.2. & ibi gloſſ. Ant.& Panor.qui ex hoc multa decidunt, extra de renunt.& c.venerabilem,in fi.de elect. & no. gloſſ. Inn.& alij in d.c.quemadmodum,extra de iureiur. & gl.in c.vlt.extra de hæret.per tex.ibi,& gloſ.in c. nos ſanctorum.15.quæſt.6.& Fede.Senen. conſ.181. caſus talis eſt,ſtatuto cauetur.Bal.in d. l. vlt. col.2. verſ.ſeptimò ineſt conditio.C.de non num. pec.& in l.clari.C.de fideicom.& in c.2.verſ.item in iuramento,extrà de reſcrip.& in c.3.in princ. per illum tex.extrà de iureiur.Ant.& Pan.in c.veritatis,extrà de dolo & contu.in illa q. an quis teneatur ſoluere debitum excommunicato.Pet. Ancha.in c.poſſeſſor,col.15.verſ.vlteriùs quæritur, de reg. iur.lib.6. Pau.Caſt.conſ.348.non eſt dubium,ad fin.lib.1.Ro. conſ.22.propoſitæ mihi conſultationis, col. 1. ver. ſecundò quia etſi.et conſ.379.circa primum, col.2. verſ.nec obſtat ſi dicatur.Soc.in l.vlt.in prin.per illum tex.ff.qui ſatiſd. cog. et in l.Iulianus, col.pen. verſ.circa ſecundam.ff.de condi.et demon. et cõſ. 129.præſtantiſsimi, in fi.lib.1. et conſ.215.prædicta, col.vlt.verſ.prætereà et tertiò,lib.2.vbi loquitur in caſu l.noſtræ.et conſ.58. ſuper propoſita, quæſtione,col.1.verſ.confirmatur.lib.3.Barb. conſ. 38. ſcribitur Paralip.col.pe.lib.1.vbi ad hoc dicit ſing. tex. in d.c.2.de renun.et iterum conſ.36. ſapienter. col. 16.verſic. et adduco in medium lib.2. et alibi ſæpe

Corn.

Corn.conſ.192.licet videatur,col.vlt.verſ.quia promiſsio,lib.1.& conſ.69.de duobus in litera o. lib.2. & conſ.48.quoniam in præſenti,col.2. verſ. & hoc arbitror,lib.3.Iaſ.conſ.60.iſta cōuentio,col.6. verſ. ſecundò principaliter,lib.3.Phil.Dec.conſ.335. viſo conſ.col.3.verſ.præterea etiam dato.& conſ.408.in præſenti conſultatione,col.2.Steph.Bertr.conſ.156. Chriſti,&c.viſo caſu , nu.5.lib.1. & conſ.352. quod eſt ſimili prin.nu.6.eo.lib.1.& conſ. 131. illud eſt indubitatum,nu.8.lib.2.& conſ. 67. viſo conſultationis themate , nu.3.lib.item 3.Alber.Brun. conſ.99. in cauſa ſpectabilium,in fi. Geor.Nat.in repet.cap. quamuis col.4.verſ.tertiò facit,de pactis.lib.6.

Etiam in omnibus actibus & diſpoſitionibus.

167 Et hoc quidem perpetuum eſt in omnibus actibus & diſpoſitionibus, vt ſcilicet ſemper intelligantur rebus ſic ſtantibus , ex tex. quem omnes & præſertim Bal.ad id ſolet allegare, in l.quod Seruius.ff.de condi.ob cauſ.vbi hoc not.gl.quæ etiam ad id citat l.continuus.§.cùm quis.ff. de verb. obl. Et hoc quoque probat tex.in l. quæro.§. inter locatorem.ff.loca.quem & omnes ad id allegant. & in l.ex facto,in pri.ff.de vulg.& pup.& in l.vlt.C. de ſponſa.quas in id aduocat Alex. conſ. 85. viſo thematc,col.2.verſ.pro hoc etiam quia verba,lib.5. & tex.in l.cùm quis.in prin.ff.de ſolu.quem et ad hoc expendit Bal.& dicit no.in rub.extra de procu.col. 4.verſ.dolus commiſſus,& in c.pen.& ibi Pan.in 2. no.extra de cler.non reſid. & in c. ne quis arbitretur,& ibi gl.vlt.22.q.2.& voluit Bal.in rub.extra de ſum.trin.col.1. in fi.vbi & ad hoc allegat l. qui ſeruum.ff.de verb. obl. & idem Bal. loquens in promiſsione,conſ.104.ſuperſunt,lib.1.& conſ.396.quidam habens vnum filiū,col.2.lib.3. cum aliis multis collectis à Barba.conſ. 20.illud afferam , col.12. lib.2.& conſ.73.omnia quæ facitis , col. 13. lib.3.& Corn.conſ.102.viſis in cauſa.& Iaſ.in d.l.quod Seruius,col.3.verſ.circa tertium.ff.de condi.ob cau. & in l.is q putat,col.2.verſ.tu potes.ff.de lib.& poſth. & cōſ.60.lib.2.vbi ſuprà.& Ant. Rube. qui hoc latiſsimè probat,conſ.197.viſo inſtrumento,col.1.

Stoici promiſſorum tenaciſsimi.

168 Id quod etiam adſtruunt Stoici aliàs promiſſorum conſiliorúmque tenaciſsimi, ex quibus Seneca ille Stoicorum Stoiciſmus(ſi ita nobis loqui permittimus)lib 5.de beneficiis multa in hanc ſententiam ſcribit:Non mutat ſapiens conſiliū,omnibus his manentibus quæ erant cum ſumeret. Ideo nullum vnquam pœnitentia ſubiit, quia nihil melius illo tempore fieri potuit , quàm ꝙ factum eſt: nihil melius conſtitui , quàm quod conſtitutū eſt. Cæterùm ad omnia cum exceptione venit,ſi nihil inciderit quod impediat.Ideo omnia illi ſuccedere dicimus,& nihil contra opinionem accidere, quia præſumit animo poſſe aliquid interuenire , quod deſtinata prohibeat.Et paulò pòſt,Promiſi beneficium,niſi ſi quid incidiſſet quare nō debeam dare. Quid enim ſi quod illi pollicitus ſum , paria ſibi me dare iuſſerit?Si lex lata erit,ne id quiſpiā faciat, quod me amico meo facturū promiſeram.Promiſi tibi filiā in matrimonium,poſtea peregrinus apparuiſti,non eſt mihi cum externo connubiū. Eadem res me defendit,quæ vetat. Tunc fidē fallam, tūnc inconſtantiæ crimen audiā,ſi cum eadē omnia ſunt,quæ erant promittente me, non præſtitero promiſſum &c.Poſt quæ illud concludit,Omnia eſſe debent quæ fuerunt cum promitterem , vt promittentis fidem teneam.Vidéſne lector quàm multis confirmet Seneca quod diximus,omnia intelligenda eſſe,rebus,quæ erant,manentibus?Et de hac re multa Tullius lib.3.offic.

Semper in iuramento ineſt clauſula,rebus ſic manentibus.

169 Et vt intelligas quantum ponderis apud noſtros id habeat,Bal.in d.l.clari.C.de fideicom. dicit quòd ſtatuentes poſſunt mutare aut reuocare ſtatutū,quod ipſi irreuocabile fore ſtatuerant, niſi illud iurauerint non mutaturos aut reuocaturos, quia tunc id facere nō potuerunt, per allegata illic ab eo.Quod intelligendū eſt,inquit, niſi iuſta cauſa interueniat , quia ſemper in iuramento ineſt ea clauſula,rebus ſic ſe habētibus.Sed audi quid ſubiungit,quod lectores maximè volui expēdere. Nā hoc poſtremum dicit procedere,licet verba ſtatuti dicerent,ꝙ ſtatutū ſit præciſum & immobile. Nā quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.l. 1.in prin.ff.de ventre inſpic.& l.de ætate. §. ex cauſa.ff.de interrog.act.Ex quibus intelligis nihil adeo eſſe præciſum,firmum,immobile, quin ſemper intelligatur,rebus ſic habentibus.Et hoc pro not.refert Philip.Dec.in rub.C.qui admit.col.2.

Iuramentum numquam trahitur ad nō cogitata.

170 Quid plura?Iuramentum nunquam trahitur ad non cogitata.c.quintauallis, extra de iureiur.& voluit gl.in c.veniens,in verbo,præſciuiſſet , & ibi Bal.eo.tit.& rurſum gl.in c.ad noſtram, le 2.in verbo,in mente,per illum tex.& in c.pen.eo.tit. & in c.2.extra de renun.Bar.in l.ſi quis pro eo,in 8. caſu. ff.de fideiuſſ.& conſ.90.dilecto domino,col.3.verſ. præterea poſito.Bal.in l.2.in 9.q.C.de reſcin.vend. & in c.2.extra de renun.& in c.cùm contingat , in 7.concluſione,extra de iureiur.& conſ.437. quæritur ſi factum fuit,col.1.lib.1.Signo.conſ.61.quæſtio talis eſt,poteſtas,col.2.verſ.nunc veniamus.& cōſ. 250.ſuper dubiis,col.5. verſic. item non videbitur. Fede.Senen.conſ.199. quæritur an domina Margarita.& conſ.281. caſus talis eſt ſtatuto , col. 1. Ang. conſ.172.Ludouicus.col.1.Imo.in c.debitores , extra de iureiur.Card.Flor.conſ.92.fauendo pupillis, col.pe.verſ.quæ ad iuramentum.Paul.Caſt. conſil. 342.conſiderandum eſt.col.3.lib.1.& d. conſ.448.in fi.eo.lib.1.conſ.377.ad primum videtur dicendum diſpoſitionem,col.2.lib.2.Rom conſ.22.pro propoſitæ,col.1.& conſ.379.circa primum,col.2. verſ.nec etiam obſtat. Alex.in l.ſciendum,col.10.verſ.& certè videtur.ff.de verb.obl.Calca. qui hoc latè probat conſ.25.Titius nobilis , col.15. verſ. non obſtat quod dicitur.cum multis ſeq.Soc.conſ.103. in caſu conuentionis,col.2.verſ.adde quod idem eſt. C.de tranſact.Steph.Bertr.conſ.361.Chriſti,&c. viſo con ſultationis themate,in prin,lib.1.

Nec ad ea de quibus veriſimiliter iurans non diſpoſuiſſet.

171 Imo nec ad ea de quibus veriſimiliter iurans nō diſpoſuiſſet,ſi expreſſum fuiſſet tex.eſt optimus in c.cum iuramento.& ibi gl.extra de homi.quem ad hoc citat Pau.Caſt.d.conſ.342.col.3.lib.1.et conſ. 385.ſiue dicamus iſtam quictantiam, paulò ante fi. eo.lib.1.Quod et idem propè voluit Bart. Brixi. q. 36.cum cauſa cuiuſdam.Panor.in d.c.veniens , col. 3.verſ.2 membro,extra de iureiur.vbi etiam eſt bonus tex.et Aegid.Bellamer.conſ.17.contrahens matrimonium,col.3.verſ.item iuramentum. et Alber. Brunus conſ.82.ſuper difficultate,col. vlt. Idq; generale eſt,vt quantumlibet generalis diſpoſitio nō trahatur ad ea de quibus veriſimiliter non erat ſpecialiter diſpoſiturus.l.obligatione.ff.de pigno.cum ſimi.Scribítque Ang.conſ.249.ſuper primo quæſito,col.pe.verſ.pro hac parte, nullam adeò generalem eſſe diſpoſitionem , quæ trahi debeat ad non veriſimilia.quod et alibi diximus.Et facit gl.illa in l.tale pactū.§.vl.ff.de pact.de qua tam multa ſcripſimus ſuprà nume. 56. incip.inter tam multa. Sed non veriſimile eſt donantem iurando voluiſſe liberos excludere, per ea quæ ſuprà latiſsimè diximus in prin.Igitur.

Iuramēta quæ à notariis communiter apponuntur , non ſunt tra-

172 Denique non omittendū,quod iuramenta in omnibus penè inſtrumentis apponuntur à notariis ex more ſtilóque,etiam ſi partes nuncupatim non iurauerint,ac nec de iurando quidē cogitauerint, vt omnes ſciunt vidéntque quotidie.Ideo nō ſunt attendenda nec trahenda ad aliquod pondus aut momentum,ex ſententia Barba.expreſsim de iuramento

[...]benda ad aliquod pondus.

mento loquentis, consf.43. sempiterna dignum est memoria.col.6.verf.capio modo secundam dubitationem,lib.2.et Franc.Rip.in l. centurio, col.26. nu.82.ff.de vulga.et pup. per id quod in simili dicitur de aliis clausulis per Bar.l.1.in 6.q.ff.de iure codi.et latè diximus suprà nu.126. incip. ad huius tamen posterioris.Et idem quoque nuncupatim voluit in iuramento Ant.cuius ipse Barba. nō meminit,in c.cum contingat, in 4. casu prin. et ibi etiam Panor.in 9.casu extra de iureiur.de quo tamen vide quid dicat Alex. cons.125. visis et consideratis, col. 2. vers.et ita dicit, iunctis iis quæ dicit,col.8. vers.nec obst.quod notarius lib.1.

An iuramentum in donatione appositum obstet huic legi.

173 Et ita,videlicet iuramentum in donatione appositum nihil huic legi obstare,quo minus locum habeat,respondit Old.cons.238.cum mulier donatrix,in fi.& iterum cons.278.licet quantum ad claustrales,col.3.vers.ad tertiam conclusionē, Io. Andr. in addit,Spec.in rub.de dona.col.2.vers.an propter liberos,dum paulò pòst subiungit, & hìc addo, et in titu.de instru.edi.§.porrò.in vlt.addit.quæ est in pen.col.Bar.in d.l.Titia Seio.§.imperator, in vlt.q. et ibi etiam Bal.in fi. et Rapha. Co.ff. de leg. 2.vbi et Bar.ipse dicit ita se consuluisse cum Recuperato de Sancto Miniato,et Franc.Pisano. Idem quoque voluit Albe.hìc col.1. vbi dicit ita de facto consuluisse Bal.in l.1.in vlt.q.C.de inof.dona.et idē Bald. cons.225.punctus quidam donauit,lib.5.Pet.Anch. in c.vlt.et ibi etiam Ant. col. vlt. Imo, tum col.7. vers.item aduerte pro intellectu. tum col. 11. vers. quid si in donatione,et ibi quoque Barba.extra de donat.idem Imo.in l.1.in fi.ff.eo. et in c. cùm contingat,char.pe.extrà de iureiur.Ro. cons. 269. non est dubium,in prin. Pau. Cast. cons. 435. super hoc puncto plura videntur,ad fi.lib.2. Pet. Ferra. in tit. forma libel.quo agit.pro donatione,in verbo, irreuocabiliter, col. 3. versic.patet ergo ex præmissis. Corn.cons.176.in præsenti consultatione, col.vlt. lib.2.& cons.224.placent mihi, col.2. vers. nec obstat iuramentum,eo.lib.2.& cons.11. eiusdem principij,col.2.vers.nec obstat iuramentum.eo.lib.2.& cons.11.eiusdem quoque principij.col. 9. versic. & ideo iuramentum,& iterum col.11. vers. ex quibus elicio,lib.3.& cons.30.consideratis his, in fi.lib.4.& Alex.cons.71.consideratis his quæ narrantur,ad fin. lib.4.Fran.Cur.senior cons.1. circa primum, col.3. & seq.vbi plus tenet,quòd expressè nō potest huic l.cum iuramento renunciari de cuius veritate satis constat ex præmissis.& Vincen.Paleo. inter consi. eiusdem,cons.3.& si subtilissimè,col.2.vers.nec me mouet.Fran.Areti.cons.24.quatuor dubia, col.1.in prin.& iterum col.2.vers. nec obstat iuramentum. Soc.cons.147.visa facti contingentia,col.5.vers.circa tertiam,lib.1.& cons.215.visa prædicta,col.2.ver. nec ob.si diceretur, lib. 2. quod errore impressorū repetitum est in lib. 4. cons. 22. quibus locis dicit hanc esse communem opi.idem Socin.cons.20. in facto præsupponitur,in fi.lib.3. & cons. 126. visum fuit,col.4.eo.lib.4.Ias.cons.125.Bartholomæus.col, 2.vers.tertiò facit,& iterum col. 4. vers. non obstat tertium,lib.1.& cons.230.factum sic se habet,col.3. lib.2.& Philip.Dec.in l.1.col.pe.vers.secundò quod dictum est.C.de pact.& in l.si donatione,col.5.ver. tertia conclusio.glo. C.de collat.& cons.140.cuius superscripto incipit,donatio inter virum,ante fi.& cons.345.visis his quæ suprà accuratè,col.1.& cons. 350.visis allegationibus,col.3. vers.vltimò non obstat.& cons.seq.in casu proposito,col.vlt. vers.vltimò non obst.dum allegat Ordr.& Rom.vbi suprà. & rursum cons.366.pro declaratione, col. 3. versic. non obstat quod dicitur de iuramento. & consil. 474.in casu proposito, col.3. vers. vltimò non obstat.dum etiam illos allegat.& cons.379.requisitus, col.pen.vers.præterea illud dictum.& cons. 408.in præsenti consultatione, col.2.& cons. 536. in causa quæ agitatur Mantuæ,col.51. vers. & prædicta conditio.& Anto.Bauer.in tract.de viribus iuramenti, col.3.Ant.Petru.in tract.eiusdem tit.in 11. defectu, in fi.Steph.Bertr.cons.284.viso casu mihi exhibito, col.2.lib.2.& cons.383. viso casu superiùs, eo.lib.2. & cons.135.viso consultationis themate,col.3.lib.4. Carol.Ruin.cons.98. visa renuntiatione, col. 8.nu. 19.lib.1.& cons.107.Iesu, ad fi. eo.lib.1. & cons.169. de tribus col.2.nu.7.eo.lib.1. & cons. 173. quæritur primò,col.7.vers.nec etiam iuramentum, eo.lib.1. & cons.60.de re quidem.col.5.nu.15. lib. 4. & cons. 140 circa casum,col.3.nu.5.lib.4.Franc. Ripa in hac ipsa l.& iterum lib.3.respon.115.licèt donatio, col. pen.& Paul.Parisi.cons.72.videtur.col. 2.nu. 15.lib. 1.& cons.seq.donatio,col.8.nu.18. Nec alium reperi alterius sententiæ præter And. Alciat. in l. pacta quæ contra.C.de pact.qui hac ratione tantùm mouetur, quòd hæc reuocatio non fit fauore filiorū, sed ex coniectura donantis: ideóque iuramentum eam reuocationem impedire. Quam sententiam dicit esse receptiorem,id est, vt nostri pinguius dicunt,communiorem, vt hìc maximè, si vnquam aliàs,conueniat illud Horatianum,

Quandoque bonus dormitat Homerus.

174 Sed hìc quæri potest,retenta ea opi.quæ vult posse donantem huic l.renunciare, quæ communior est. An si in donatione fuerit apposita clausula,quod extendatur iudicio siue arbitrio sapientis, poterit notarius huiusmodi renuntiationem opponere.Soc.cons. 147. cuius exordium est, visa facti contingentia,in fi.lib.1.dicit,quòd fortè poterit,per ea quæ ponunt doc.de clausula derogatoria,& aliis in illa institutio.ff.de hæred.instit. Tu tamen super hoc cogita.neq; enim id ausim asserere.Tum quia huiusmodi clausula non est ex natura donationis, ideóque non videtur posse intelligi & extendi per notarios,ex not.latè per Alex.post alios antiquiores cons.27.viso & prohibito, col.2. vers. aut volumus quòd in illo instrumento,& multis seq. lib. 2. Tum quia nemo sapiens iudicaturus est instrumētum donationis ita fieri,vt in eo apponatur, quod verisimiliter nunquam donans apposuisset, si de eo cogitasset,arg.l.1.C.quæ res pig.obli.pos.& cap. vlt.de offi.vica.lib.6.cum simil.& bene facit tex.in l.si libertus ita. ff. de oper. lib. vbi si quis rem permiserit alterius arbitrio,non aliter ratum est arbitrium,quàm si æquum,& secundum mentem personarum arbitrio substituentium fuerit arbitratus. Et ita etiam à nobis stat Fran.Ripa hìc,in postrema omnium quæst.hac tantum ratione, quòd renuntiatio est facti: quæ autem in facto consistunt, in manu sapientium non sunt posita, secundum Bar. in d.l.illa institutio.ff.de hære.instit.Tu tamen vide hìc quæ scripsi in nostro tractatu constituti possess. parte tertia,limitat.31.eadémque vlt.

Clausula, quæ nō est ex natura donationis,non potest extendi per notarios.

Quæ in facto consistunt, non concernūt sapientem.

175 Satis, vt opinor, satísque lector optime diximus de ratione l.nostræ, & eius appendicibus, ex quibus tanquam ex iactis fundamentis, mox consurget reliquum opus. Reliquum est enim (quod suprà in principio polliciti sumus)vt verba leg.nostræ interpretemur,non ea quidem omnia,sed ambigua tantùm,aut interpretamenti indiga.

S I.

Natura visque dictionis, si.

NON admodum interest hìc scire naturā vímque huius dictionis, *si*, quando ad intellectum l. nostræ parum pertineat. Ideóque nec hìc sigillatim de ea scribere decreuimus. Verùm si quis aliàs id nosse cupit, legat tex.gl.& doct.in l.qui promisit.ff. de cond.indeb.

deb.tex. in l. quandocunque. §. non solùm, & ibi etiam Bar. Alex. & Ias. qui adducit infinitas concord.ff.de verb.obl. & in l. centesimus si ita stipulatus,& ibi quoque Bar.col.1.Alex.col.2.& Ias.col. 5.vers.in 2.parte,eo.tit.gl.in l.3.in gl.vlt. & ibi Bart. in 1.oppo.& Ias.col.3.ff.de leg.1.omnino Bart.in l.1. in 1.q.per totum, & ipsi etiam Imo. Pau. Castr.& Socin.ff.de condi.& demon.& Bar.& Bal. in l.quibus diebus.§.Termilius.ff.eo.Bart.in l. 1. §. 1.in vlt. oppo.ff.de tutel.& in l. si Titio. ff. quando dies lega.ced.& in l.cùm stipulatus sim mihi & Proculo, in prin.col.1.in vlt.oppo.ff.de verb.obl.& in l.si ita quis promiserit,in prin.& ibi Ias.eo.tit.& in l.si decem,post prin. vers. quæro quid si dixi si potuero, eodem quoque tit.& in l.ita stipulatus,col.vlt.ver. 3. principaliter quæro, eod. lib. & in l. fideiussor obligari.§.vlt.in fi.ff.de fideius. & in l. extraneum, post Pet.& Cyn.& ibi quoque recentiores. C. de hære.instit.Bal.in l.vlt.C. de diuer. rescr. & in rub. C.de inst.& subst.col.1.vers.redeo ad materiam. & in l.ex his verbis,col.1.C. quando dies lega. cedat. & in l.hæc venditio,in addi.ad fi.ff.de act.emp. Signo.cons.226.in themate quod,col.2.vers.item mo nosyllaba si. Ang. in l. sub conditione, col. 2. ff.de sol.Pau.Cast.in l.in ratione.la 2.§.tametsi.ff. ad leg. Falci.Rapha.Co.Imo.& Soc.in l. quibus diebus.§. quidam Titio.ff.de cond.& demon.Alex.cons.127. viso processu,col.1.lib.7.Corn.cons.178. videtur in hac,paulò ante fin.lib.3.Soc. cons. 121. visa contingentia,col.2.vers. sed iterum, lib.1. Corn.cons.133. quamuis videatur,col.vlt.versic. & dictio si, lib.2. Card. Alex.in c.verum,nu.10.extra de condi.appo. Ias.in l. stipulatio ista.§. inter certam, in 2.no.ff.de verb.obl.& Fran.Purp.in l.1.nu.675.ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.

Apud Oratores confirmatiuè ponitur.

2 Apud Oratores autem præter vulgarem illam significationem,confirmatiuè ponitur,vt in eo Terentij loco,in Andria: *Si te germani fratris dilexi loco.* Quod Priscianus annotauit, & nostri quoq; confirmant in id citantes legē Titium & Mæuium.§.à matre.ff.de admi.tuto.& l. videamus, in prin.ff.de in lit.iuran.& l.3.& ibi Bart.ff.de leg.1. & l. qui Romæ.§.Flauius.ff.de verb.obl.oblig.& l.si pater, vbi Bald. not. C. quan. prouo. non est necessa. Quod quando procedat cognosces ex Bar.in d. l. 1. ff. de condi.& demon.& Alex. cons. 212. ponderatis his quæ in themate, col.vlt.lib.6.

Apud Hebræos affirmationem significat.

3 Sed & apud Hebræos hæc coniunctio, אם *si*, etiam non semper dubitationem,aut conditionem significat,sed & affirmationē, quin & iurandi verbum aliquando est,Ezech.2. Ac si illi audierint. & Psal.94.si introibunt in requiem meam,id est,non. Itaque etiam cum dicitur negatiuè Esa.5. si nō domus multæ in solitudine earum desertæ fuerint,& iterum c. 14. Si non vt putaui ita erit. Et Psal.31. Si non posui,& humiliaui animam meam. Et Hiere. 22.si non ponam te in solitudinem. Et id quidem locutionis genus stomachum & aposiopesim habet patheticam.Sed &, si ita nunc est,Hebraismus est,pro si ita fieri oportet. Genes. 43. & cùm scribitur Gen.28.si fuerit dominus mecum, & custodierit me in via,per quam ego ambulo,id est, quoniā quidem certus sum Deum mihi adfore, & quasi deprecatiuum est,nam prius Deum agnouerat.

Terētij locus explicatus.

4 Porrò Donatus interpretans illum Terentij locum in Andria, à nobis suprà citatum, *Si te in germani fratris dilexi loco.* sic nos,ait,tunc loqui,cùm præposuimus aliquid,& tamē nolumus exprobrare,vt etiam in eo loco Virgil. lib.9.Aeneid.

Si qua tuis vnquam pro me pater Hyrtacus aris
Dona tulit.

Et alibi lib.4.eiusdem operis,

Si bene quid de te merui.

LIBERTIS.

An hac lex intelligēda sit etiam in extraneis.

1 Quid si extraneis? erit ne tūc & huic l. locus? Id quod nos abūdè affatímq;, si quid aliud in hac l.tractare statuimus, veluti omniū ad ipsius vsum & vtilitatem pertinentium fundamentum. Quid enim profutura est l.nostra, si ad patronos tantùm & libertos pertineat? cuiusmodi hodie pauci sunt in toto orbe Christiano, si qui sunt, cùm è diuerso olim tempore nostrarū legum propè plures erant serui,ac liberti, quàm ingenui. Ex quo & maxima earum pars constat seruorum libertorúmque tractatione.Sunt enim de his tantùm multi tituli,imò verò libri integri. Sed & nullus propè alius est titulus,quem nō videas seruis ac libertis inspersum. Igitur vt ad rem accedamus,dicit l.nostra,libertis, quasi aliud sit, si extraneis donatum fuerit. Tum quidem primum,quòd non otiosum ac superuacuum videri debet, quod lex nostra nuncupatim loquitur de patrono & libertis,nulla aliorum mētione facta,argu.l.si quando.ff.de leg.1.& c.si Papa. de priuil. lib. 6. cum aliis multis simi. & concor. à me propè superfluenter collectis in nostris comment.tit.22.§.9.in gl.2.in 6.q.

Verbis legis deficientibus deficit & ipsa lex.

2 Nam & vbi verba legis deficiunt, deficit & ipsius dispositio.l. 4. §. toties. & ibi Bar. & alij. ff.de dam.infect.& l.ita autem,in prin. & ibi etiam Bart. ff.de administ.tuto.& l.hos accusare.§.omnibus.ff. de accus.& l.1.§.loquitur.ff.de magi.conue.& l.Fulcinius. §. j. ff. qui. ex cau. in pos. eat. & l.vlt. C.de præd.curia.lib.10. & c. indemnitatibus. §. sed cùm eas,de elect.lib.6.quem tex. dicit ad hoc omnium optimum Io.Ana.in c.2.extra de maledi. & id etiā voluit gl.in c.quoniam,in verbo,qui simul, extrà de vi.& hone.cler.1.in gl.magna,in fi.de sent.exco. Signo.cons.24.si quæratur,col.2. vers. quartò probatur.Bal.in l.1.col.2.in 4.oppo.C.si quis omis.cau. testa.& in c.quia propter,col.4. ver. in tex.ibi tres, extra de elect.& cons.383.Bertonus, col. 2.lib. 5. & cons.495.quædam domina Helena,col.2. eod. lib.5. Pet. Ancha.in c.indemnitatibus.§.vlt. in 8. not. per illum tex.de elect.lib.6.Card.Flor. loquens in casu huic l.proximo.cons.20.cùm in testamentis, versi. 4.Ioan.Ana.cons.95.visis & ponderatis,col.2.versi. circa primum. Rapha.Fulgo.cons.123.S.& P.ciues. col.2.& cons.222.nobiles quidam.& Raph.Co.cōs. 44.ab arbitrali,ante fi.Rom.cons.462.quo ad decisionem,in fi.Pau. Cast. cons. 33. de iure communi dicta hæreditas,in prin.lib. 1. Domi. cons.65. Iesu Christi.& c.discutiam,col.1.Imo. consil.3 6.in casu præmisso,in primo dubio.cum aliis multis cōcor. adductis ab Alex.in d.l.4.§.prætor,col.penult.ff.de dam.infect.& Maria.cons.30. quamuis ex his, col. 6.vers.5.& iterum col.9.vers.item pater. & Barbat. in c.significante,col.1.extrà de rescri.& cons. 2.clementissimi Dei, col. 4. vers.præterea nos non sumus,lib.1.& cons.14.à Ioue principium, col.3.lib.3. & cons.28.cuius est simile initium,col.7.vers.restat nunc videre,eo.lib.4.& latius cons.45.Deum inuocent,in prin.eo.lib.3.& cons. 2. à Ioue principium, col.7.præterea faciat,lib.4.& cons.56.omnium potentissimi,col.2.eo.lib.3.& aliàs sæpissimè. Cepola causarum ciuilium cons.43.clarissimè.col.2. & Fel. in c.nonnulli char.pe.vers.verba legis, extrà de rescr.& Steph.Bertr.cons.12.inspecto processu, nu.4. lib.1. & cons. 374. Christi, & c.viso consultationis themate,in prin.eo.lib.1.& cons.97.voluissem,post prin.lib.2.& con.143.viso processu,col.1.eo.lib.2.& alibi sæpe.nihil enim frequentius est in illius cons. & Hipp.Marsi.in l.qui falsam.nu. 66. ff. de falsis. & sing.439.cui non conueniunt verba,& in omnibus propè consi.Idq; adeò frequens est apud nostros, vt vix vllum consilium reperias, in quo non repetatur.

Etiam si pro maiori parte conueniat. tatur. Illud tantùm adiecerim, id procedere etiamsi verba dispositionis pro maiori parte conueniant, vt videre licet ex Hiero. Grato. cons. 62. ex themate, col. 2. vers. 5. cõfirmatur, lib. 1. per ea quæ & nos dicemus inferius in hac ea. gl. nu. 112. his autem.

Lex expressisset, si ita intellexisset. *Et statutũ.*
3 Quoniam etsi de extraneis quoque lex nostra intellexisset, æquè id expressisset, vt de patronis et libertis, vt in simili dicitur in cap. inter corporalia, post medium, extr. de transla. præla. vbi hæc verba adscribuntur, vnde si circa translationem idem fieri voluisset, quod de cessione dixerat, et de translatione poterat expressisse, et ibi Bal. col. 2. no. inquit, allegationem aduocatorum, qui dicunt, si statutũ hoc voluisset, dixisset, et in c. ad audientiam, extra. de deci. vbi penè similis est sententia, cum si. Et hoc argumenti genere vtitur gl. in c. ad audientiam, in verbo, obuentiones, in fi. de eccle. ædifi. et in c. vlt. in gl. vlt. ne cle. vel monach. Signo. cons. 172. testator in suo, col. 1. vers. cum agitur in prima, et consil. 173. A. pater instituo, col. 2. vers. cùm igitur. et consi. 184. in quæstione, vers. quartò si princeps. & Bald. cons. 202. præmissis duobus. post prin. lib. 1. & cons. 328. cùm in causa. col. vlt. lib. 3. & cons. 440. factum proponitur esse tale. Fran. col. 2. vers. sed Petr. dicit. lib. 3. Pet. Anch. cons. 120. pro clariori decisione. & Imo. in l. cùm ex causa. ff. de re iud. & in c. cùm contingat. col. 4. vers. præterea Papa. extrà de iureiur. & cons. 28. viso instrumento. circa med. & consil. 31. ad primum dubium. in 2. dub. Paul. Castr. cons. 105. si non interesset. circa med. lib. 2. & cons. 224. legatum prædictum. col. 1. eod. lib. 2. Cepo. causa. ciui. cons. 25. ex quæstione prædicta. col. 7. versicul. item probatum est. & cons. seq. orta fuit. col. 5. vers. secundò moueor. & cons. 66. eodémque vlt. Titius procreauit. col. 10. Io. Ana. cons. 22. ad probandam. col. 2. versicu. est etiam multum. Alexand. cons. 5. circa primum dubium. col. 2. vers. nec ad hoc obst. lib. 3. Philip. Fran. in sua disputatione petitorij incip. ex nobilissima. col. 5. vers. quartũ remedium. Barb. in rep. l. cùm acutissimi. col. pe. C. de fideicom. & cõs. 13. clementissimi Dei. col. vlt. lib. 1. & cons. 61. scribitur Sap. 7. col. pen. eo. lib. 1. & cons. 28. à Ioue principium. col. vlt. lib. 3. & cons. 50. illud afferam. col. pen. eo. lib. 3. & alibi sæpe. & Soci. in l. 2. col. 2. versi. ex qua conclusione. ff. de leg. 1. & cons. 191. licet difficultates. col. 5. vers. confirmantur præmissa. & iterum. col. vlt. vers. quartò ex serie. lib. 2. & cons. 227. præsens consultatio. col. vlt. vers. secundò ego respondeo. eo. lib. 2. & cons. 5. in primo consultationis articulo. col. 2. vers. quartò & vltimò. lib. 4. & sæpe aliàs. & Lud. Bol. cons. 60. stat statutum. col. 3. vers. 5. ad idem. Ias. cons. 140. quod est primum. lib. 12. inci. spectabilis dominus. col. 5. vers. ad idem facit. & cons. 142. venerabilis. col. 6. vers. quintò facit. eo. lib. 2. Philip. Dec. cons. 442. in causa in qua col. 2. versic. non obstat ergo primò. & doct. sæpè, præsertim in cons. Et bene facit tex. in l. ex his. & ibi no. Bal. post Iac. Are. & Cy. qui eam l. legit cum l. Nesennius. ff. de excu. tut. & in l. liberto. §. largius. ff. de ann. leg. & in l. 1. §. fin autem ad deficiẽtis. C. de cadu. tollen.

Verba legis inspicienda, nec vltra ea dispositio illius trahenda.
4 Verba enim legis inspicienda sunt, nec vltra ea est ipsius dispositio trahenda. l. quod constitutum. ibi quantum ad verba eius. ff. de testa. mil. vbi Bart. in princ. dicit eam l. solere allegari in materia statutorum, quòd scilicet à verbis statutorum non receditur. Cui consonat tex. in l. si seruum. §. non dixit prætor. ff. de acq. hære. quem in id dicit not. Bal. cons. 2. verba statuti. col. 1. lib. 1. Et ex eo dicit ipse Bal. cons. 408. quidam ciuis Florentinus. col. 1. lib. 1. quòd à quo remouentur verba legis, remouetur & eius amissio. Sed & ex eo dicit idem Bal. consil. 228. ad euidentiam præmittendum est quòd duplex. lib. 3. quòd verbis legis debemus esse contenti. & cons. 99. super primo quæsito. colum. 1. lib. 4. quod lex, inquit, non dicit, nec nos dicere debemus. Ad quod etiam illum textum dicit sing. Barb. in l. si ita stipulatus essem abs te. col. penult. ff. de verb. oblig. Sed & ex eo idem de statuto dicit ipse Bal. in l. omnes populi. paulò ante fin. ff. de iust. & iur. quod statutum, ait, non dicit, nec nos quoque dicere debemus: quod idem asserit ipse Bal. in l. 1. col. penult. C. de hære. inst. & in d. cap. inter corporalia. circa med. de transl. præla. & cons. 15. omnis assessor. col. 2. li. 2. & cõs. 256. quanquã allegationes. in princ. lib. 2. et cons. 298. queritur vtrũ vsurarius. col. 2. eod. lib. 2. & Corn. cons. 288. in hac consultatione. colum. 2. vers. quia statutum. lib. 1. & Barbat. consil. 81. præclarè & luculenter. colum. 2. lib. 4. Sed & per illum textum. idem Bald. consilio 447. ad euidentiam præmittendum est quis dicatur. colum. 3. vers. sciendum. lib. 5. quòd non possumus interpretari constitutionem id disponere, quod non loquitur.

Satutum quod non dicit, nec nos dicere debemus.

Verbis statuti seruiendum sine alia interpretatione. A quibus non longà abest quod tradunt Iacobus Bella. & alter Iacob. But. inter cons. Bal. consil. 134. hæc quæstio fuit. colum. 2. lib. 4. quòd verbis statuti seruire debemus sine extranea interpretatione. Et ipse tradit idem Bal. in cap. significante. col. 2. versi. sed quid si statutum. extrà de app. quòd debemus inhærere verbis statutorum, nec aliter interpretari quàm statuta loquantur. Quod & voluit ipse Bald. in l. ita nobis. ante fi. C. de adult. vbi declarat quomodo id intelligitur. & in l. cum ancillis. colum. 2. vers. sed pone quòd statuto. C. de incest. nupt. quòd non possumus recedere à verbis & determinatione statuti. Et quòd vbi statutum non determinat, nec ego determino: quia seruandum est prout iacet. Et statim post, in ver. pone quòd ille, quòd non attenditur ratio statuti, sed casus formaliter dispositus. Et in l. testamentum. in fi. C. de test. quòd statuta tantum disponunt quantum loquuntur, & nihil præterea. Et in l. si furiosi. per illum textum in verbis, de furioso non loquitur. C. de nup. quòd vbi statutum nõ loquitur, cessat dispositio illius, ꝙ dicit menti tenendum. & in c. 1. in fi. tit. de ali. feu. quòd tenaciter verbis statutorum inhærẽdum est, nec licet illis addere aut detrahere. & hoc vltimum etiam dicit Bal. in l. maximum. col. pe. vers. in contrarium. C. de lib. præte. Et idem Bal. cons. 452. statuto ciuitatis. col. 2. vers. ad vltimam. lib. 1. vbi dicit, quòd in statutis magis verba ponderamus, quàm mentem imaginariam & incertam. & cons. 318. ponitur quòd dicitur. col. 3. lib. 3. à verbis, inquit, statuti non est recedendum, quod & idem dicit consil. 94. vers. statuto, ad fi. lib. 5. & cons. 95. considerandũ est in fi. eo. lib. 5. verba, ait, statuti considerãda sunt, quia vbi statutũ non loquitur, stamus iuri communi. cons. 94. viso statuto. ad fi. dicit ꝙ à verbis statuti non est recedendum. Quod etiã voluit Pet. Anc. cons. 69. contra donationem, col. 2. vers. sed ego saluo. et Cor. cons. 90. scrupulosa videtur. col. pe. vers. accedat. lib. 3. Soc. cons. 108. in hac cõsultatione. col. 4. vers. ad hoc quod no. lib. 1. Phil. Dec. cons. 333. licet propositi mei. col. 2. ver. quibus tamen non obstantibus. Nam et in re dubia debemus seruire verbis edicti. l. 1. §. si is qui naue. ff. de exer. act. Quod & ad statuta trahit ipse Bal. ibi in vtraque lect. et in c. vlt. col. 1. ext. de eo qui mit. in poss. si enim (inquit in posteriore loco) statutum aliud voluisset, aliud scripsisset, per d. tex. et rursum cons. 433. circa quæstionem. col. 1. lib. 5.

Statuta tantũ disponunt quantũ loquuntur.

Verba vbique consideranda.
5 Et id quidem generale est, vt videlicet non solùm in legibus et statutis, de quibus semper locuti sumus, sed et aliàs semper verba sint consideranda, nec ab illis recedere liceat cùm clara sint. l. nõ aliter. in prin. ff. de leg. 3. et l. ille aut ille. §. cum in verbis. ff. e. tit. vbi dicitur, cùm in verbis nulla est ambiguitas,

ambiguitas, non debet admitti quæstio volũtatis. & inc. quomodo. 31. dist. & in c. si presbyter. de cõsec. dist. vlt. & in cap. vlt. extrà de verb. signif. cum simi. Ideo præcipitur in l. si quis stipulatus sit Stichum. in prin. ff. de verb. oblig. sermonem stipulationis inspici. quem tex. ad hoc expendunt Pau. Cast. Franc. Aret. & Ias. ibi, & Maria. consi. 30. prosequendo ordinem. col. 1. & ante eos Bal. consil. 497. quia sermo commodus. in princip. lib. 3. In quam etiam sententiã est tex. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. ad fi. eo. tit. de verb. oblig. vbi hæc verba scribuntur. Plerunque enim in stipulationibus verba, ex quibus oritur obligatio, inspicienda sunt. Et harum duarum postremarũ legum auctoritate subnixus Paul. Cast. consi. 163. in præsenti causa, quæ vocatur, col. 1. versic. secundò dico. lib. 1. respondit inspiciendum esse tenorem regiæ concessionis in eo casu, de quo consulebatur ad quod etiã alleg. l. fideiussores magistratuum. §. pro Aurelio. ibi, lecta subscriptione. ff. de fideius. Cuius etiam legis arg. dicit Bal. consi. 32. quidam nobilis, col. 2. lib. 1. consideranda esse verba contractus, & paulò pòst, lector, inquit, instrumenti habet solutionem quæsiti, & consi. 182. locata fuit, col. vlt. eo. lib. 1. dicit id quod solet dici, verba esse intelligenda secundum naturã contractus, tum demum procedere si verba ipsa patiantur, nõ aliàs. Sed & idem Bald. eiusdem l. arg. in l. ab executione. col. vlt. C. quorum app. non reci. verba sententiæ ponderanda esse, sicuti & contractus. Cui subscribit quod dicit Bart. in l. Iulianus. col. 4. versi. prædicta vera. ff. de condi. indeb. quòd ex sententia nihil infertur. nisi quatenus ipsius verba important ex necessitate, per l. si iudex. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur. & l. 1. Cod. de ord. cog. quem sequitur Fulg. consil. 140. præsuppositis duobus statutis, in 2. dub. Et ita eos aduocat, licet de verbis non loquantur, Phil. Dec. in l. ius nostrum. col. 3. versic. secundò regula. ff. de reg. iur. & consi. 322. visis consiliis. in prin. & consi. 348. de duobus. col. 3. versi. sed breuiter. Sed eandem sententiam ex illis iuribus posuit Alexan. cuius ipse Dec. mentionem non facit, consil. 174. opportunè consideratis, col. 1. versic. & sententia. lib. 2. Porrò quod de verbis sententiæ dictum est, confirmat quod dicit Bald. in cap. cùm in vestri. post princ. extrà de elect. quòd tenor sententiæ est forma ipsius, per l. cùm eorum. C. de sen. & interlo. iud. & quod etiam dicit idem Bald. in l. licet. post princ. C. de iud. quòd à forma sententiæ non est recedendum, & sequitur Soci. consil. 91. concludo dictum. col. 3. versi. quæ verba. lib. 3.

Et stipulationis. *Et concessionis.* *Et contractus.* *Et sententia.*

Quod scriptura non dicit, nec nos dicere debemus.

6 Sed & per d. §. pro Aurelio. dicit ipse Bald. in c. Rodulphus. col. 2. vers. & ego dico. extrà de rescrip. quod non dicit scriptura, nec nos dicere debemus: quia scriptura probat suos limites, dicitque eum tex. not. Ex eòque alibi respondit idem Bald. consi. 182. locata fuit. col. vlt. lib. 1. quòd licet ad naturam dispositionis debemus recurrere, vbi de mente disponentium dubitamus. l. interdum. & l. inter stipulantem. §. sacram. & l. ita stipulatus. ibi, propter ipsius rei natura. ff. de verb. oblig. hoc tamen procedit, si verba ipsius dispositionis patiantur, non aliàs. Sed & per eundem consuluit idem Bald. consi. 180. ad euidentiam est præmittendum quòd quãdoque. in fi. lib. 2. tutius est in dubio non esse recedendum à verbis contractus, quod etiam voluit Philip. Dec. in l. semper in stipulationibus. col. 1. in fin. ff. de reg. iur. & consil. 305. modicum esse arbitror. colum. 1. vbi & ad hoc alia quædam allegat. & consil. 328. in proposito. col. 2. vers. secundò principaliter. & consilio 347. prima facie. col. 2. versic. secundò quia dictum fuit. & latè consil. 423. negari non potest, in prin. & consi. 435. in causa mihi commissa, post med. & latissimè omnium Franc. Cur. Sen. consi. 49. memoriæ recolendæ. col. 9. versi. ad demonstrandum. & consi. seq. quod est eodẽ exordio, col. 24. ver. primò igitur, & col. seq. Quibus concinit quod dicit Bal. consi. 270. in materia casuum, col. 2. lib. 5. quòd à tenore contractus non est recedendum, per dict. §. pro Aurelio. & consilio 437. quædam puella fuit dotata, paulò ante fin. lib. 1. Intuere (inquit) subtiliter verba contractus, & paulò pòst, quòd à quo remouentur verba contractus, remouentur & iura ipsius, per text. qui non multum mihi facere videtur, in l. qui tabernas. ff. de contrahen. empt. & quod tradit ipse Bald. in l. lecta. colum. 2. versic. ex prædictis. ff. si certum petat. singula verba contractus & instrumenti esse ponderanda, nec nostrum esse addere vel detrahere. Quod & ipsum ex eo reassumit Socin. consil. 66. frustra plenitudini. col. 2. versic. sed præmissis. lib. 1. Sed & denique per d. §. pro Aurelio. dicit Bald. consi. 318. ponitur quòd electio, col. 2. versi. porrò. lib. 3. quòd scriptura seipsam, cuiusmodi sit, ostendit.

Tutius est in dubio non recedere à verbis cõtractus.

7 Nec interim prætermittere debemus alios tex. huc spectantes, videlicet l. stipulatus es. ibi secundum ea verba stipulationis. ff. de fideiuss. & l. sancimus. ibi, nisi pacti tenor ad hoc reclamauerit. C. eo. tit. & l. vlt. ibi, stipulationis paternæ tenor. C. com. vtriusque iudi. & l. vt inter. ibi, iuxta pacti tenorem. C. de inuti. stip. & l. si operas. in fine, cum dicitur, pacti tenor seruabitur. C. de sol. & l. vlt. ibi, pro tenore communis militantium placiti. C. de pig. & l. vlt. ibi, vel pactionum tenor. C. de reb. ali. non ali. & l. pe. ibi pro tenore stipulationis. C. de vsur. & l. ad probationem dominij. ibi, quẽ tenor scripturæ designat. C. de prob. Ex qua dicit Bal. in l. ex hoc iure. col. 2. in fin. 6. q. ff. de iust. & iur. quòd non est recedendum à tenore contractus. Et alibi dicit idem Bal. in l. quoties. quæ est vlt. col. 1. vers. & ex hoc elicitur. C. de suis & leg. quòd verba contractus, sunt forma ipsius, quę dat esse rei, nec ei aliquid addi potest, aut detrahi. & ad hoc est bonus tex. in l. in conuentionalibus. in prin. ff. de verb. obli. vbi forma, dicuntur verba contrahentium. Sed & idem Bal. consi. 266. proponitur quòd quidã Antonius, col. 2. lib. 1. negat recedendum à forma verborum contractus. per dict. l. quicquid. & l. blanditus. Et idem dicit Bal. in consil. 434. pactum inter locatorem, colum. 1. eo. lib. 1. & consil. 72. si quæritur, libro 3. & consi. 321. viso instrumento, colum. 2. libro 4. & similiter Raph. Co. consil. 164. prælatus certæ ecclesiæ, colum. vlti. & allegat etiam dict. l. quicquid. Ex qua etiam asserit Signo. consil. 61. quæstio talis est, potestas, col. 3. versicul. tertio, nullam dispositionem vltrà egredi, quàm verba patiantur. Et alia multa de verbis contractus seruandis scribit Marian. consilio 18. prosequendo ordinem, in princ. & eius filius Soc. consilio 74. in præsenti, col. 3. li. 1. & consil. 88. considerata, in princ. eod. li. 1. & Ias. consi. 159. super facto, col. 2. li. 2. & consi. 220. testator fecit, col. antepe. vers. sextò facit, eo. li. 2. & consi. 29. dominus Nicolinus, colum. pen. vers. quintò facit, li. 3. & consi. sequen. colum. 2. vers. tertiò facit.

Verba contractus sũt forma ipsius.

8 Sed & tu adde text. in c. porrò, extr. de priuil. in illis verbis, quod totum ex inspectione priuilegiorum plenius animaduertere potes, & iterũ ibi, volumus priuilegiorum suorum seruare tenorem. Ex quo generaliter no. gl. ibi, non esse recedendum à forma verborum. & ex eo quoque Bald. in l. 1. §. si is qui, in lect. anti. in fi. ff. de exer. act. tradit tenorem priuilegiorum esse ad vnguem seruandum. De quo etiam non est deterior tex. si non melior, in c. recepimus, eo. tit. de priuil. vbi dicitur, inspicienda sunt ergo ecclesiarũ priuilegia, & ipsorum tenor diligentius attendendus. & in c. cõsiderauimus, ibi, contra tenorem priuilegiorum, ext. de elect. & in c. vlt. ibi,

Tenor priuilegiorũ ad vnguẽ seruãdus.

tenor indulgentiæ,ext.de transla.præla. ex quo no. Bald.ibi, in 3.not. singula priuilegiorum verba esse ponderanda:& idem Bald. in l.2.col.2.vers. vlteriùs quæro.ff.de constit.princ.in 1.lectu.vbi dicit verba priuilegiorum esse ponderanda.vt non abs re dixerit idem Bal.in c.eam te, col.3.in prin.ext.de rescr. quòd ad quem casum verba priuilegij non porriguntur,nec ipsum quoque priuilegium porrigitur. & Pet.Anch.cons.171.casus talis est,quidam dominus Ricobinus, Ant.& Pan.post Inno. in c.per venerabilem,qui filij sunt legit.atque etiam Pau.Cast. cons.34.super primo dubio,post prin.lib.2.asserunt in vniuersum tenorem priuilegiorum esse sequendum. Id quod etiam facit Cepo.consilio causarum ciuilium 66.Titius procreauit,colum.2.& ante eos Bal.consi.355.præmittendū est ad euidentiam quòd priuilegium,lib.1.& ante omnes glo.in cap.vt apostolicæ,de priuil.lib.6.& in clem.1. in verbo, excolendas,ad fin.de deci.

Tenor inuestituræ potius inspiciēdus, quàm generalis natura feudi.

9 Postremò adde text.in c.1.ibi, propter tenorem inuestiturę,tit.de duob.fratri.vbi Bal.dicit eum tex. egregium,ex eoq; no.ꝙ tenor inuestituræ derogat omni naturæ feudorum. & tex.in c.si cui,ibi,tenorem inuestiturę sequendum,tit.de extraor.c.Corra. quos tex. ad hoc quoque expendit ipse Bald. in d.l. quoties, col.1.C.de suis & legi.& in prælud.feud.in 4.diuisione, vbi dicit semper esse recurrendum ad tenorem inuestituræ,quę vim contractus ostendit, per illos text.& idem Bald.in c.1.col.3.vers.porrò si dominus,tit.de feud.guard.& in c.1.§.denique, col. 1.tit.quæ fuit pri.cau. bene.amit. vbi dicit à tenore inuestituræ non esse recedendum,per priorē illum tex.& cons.207.quæstio est, spurius,col.2.versic.in contrariū videtur,lib.2.vbi & ex illis tex. tradit potiùs esse inspiciendum tenorem inuestituræ, quàm generalem naturā feudi.& cons.251. cōsiderandum est quòd quando emphyteusis,eo.lib.2.vbi dicit, in duobus locis tenorē inuestituræ esse potentiorem omni natura, nec eum restringēdum esse, sed indefinitè interpretandum,prout verba sonant,& cons. 275.quòd pro regula,col.4.eo.lib.2.& consil.330.in hoc concordati sunt,post prin.lib.3.vbi tradit naturā feudorum cedere naturæ verborum,& ab ea regulari,per dict.c.1.de eo qui sibi & suis fili. & Rom. consi.33. viso inuestituræ tenore,ad fin.versic.dicit not.illum priorem tex.& iterum consi.499. in casu propositæ consultationis.Paul. Cast.cons.176.videtur dicendum,in prin.lib.1.vbi & illud asserit,tenorem præferri omni naturæ feudorum, & cons.146. viso puncto, in princip.lib.2. & consil.245.in casu præsenti,colum.1.eo.lib.2.& consil.338. ad primum quæsitū, col.1.versi.ex his apparet,eo.lib.2.Io.Ana. cons.7.visis & ponderatis,col.2.vers. secundū præmitto.& cons.37.viso puncto,in 2.dubio. & cōs.84. videndum est, col.1.Marti.Laud. in c.1.col.1.tit. qui feud.dar. poss. vbi dicit vnam esse maximā (vt ipse loquitur) in feudis, primùm omniū inspiciendum esse tenorem inuestituræ, qui derogat iuri feudali. Cepo.causarum ciui.cons.24.propter guerrā,col.1. Alex.siue is est Barba.quod magis credimus ex stilo,inter cons.ipsius Alex.consi.52.circa hanc,col.4. vers.& si quispiam,lib.4.idem Barb.cōs.4. scribitur 1.Regum,col.7.lib.1.& consi.40. preclarè scribitur, col.2.eo.lib.1.& cons.43.eiusdem principij, eo.lib.1. & cons.seq.scribitur apud prophetā, col.2.eo.lib.1. & cons.51. scripsit sapientiæ, col.antepe.eod.lib.1.& cons.10.sapienter scribitur,col.1.lib.2.cons.seq.illud afferam,col.8.eo.lib.2.& cons.26. sapienter scripsit, col.1.eo.lib.2.& cons.33.scripsit psalmista.col.3.eod. lib.2.& cons.36.sapienter scripsit, col.2.eod.lib.2.& cons.38.præclarè scripsit,col.10.eo.lib.2.& consi,50. præclarè scriptum est,col.6.eo.lib.2.& cōsi.61.illud afferam,col.1.eod. lib.2.& consil.86. magnus dixit, col.2.lib.4.& aliàs sæpe in consil.Soci.cons.67.visis inuestituris, col.2.vers.quorum voluntas,& rursus col.5.vers.quartò hæc conclusio, lib.1. Franc.Curt. Senior d.cons.49.vbi suprà. & consil.seq.etiam vbi suprà.& cons.63.primo aspectu,col.1.versic.sed istis textibus.Fran. Cur. iunior cons.1.facti cōtingentia, col.3.& cons.20.præsupponitur in facto, col.vlt.Ias. cons.78.vt opportune,post prin.lib.1.& cons.114.ad obiecta,col.3.vers.nam ad tenorem,eo.lib.1.& cōsi. 180.circa primū dubium,col.3.vers.tertio moueor, lib.2.& cons.233.præsens consultatio,col.5.vers.sextò ad prædicta,eo.lib.2.& consi.1.nobilis, colum.3. vers.primò moueor,lib.3.& consi.17.dubium facere videntur,in princ. & iterum col.2.versi. sed præmissis,lib.3.& cons.117.in causa & lite,col.pen.vers. item per inuestituras, lib.3.& consi.136. præsupponitur.col.3.versic. item ista est vna,eo.lib.4.& inter consi.Alber.Brun.consi.9.dominus Ioannes, col.1. & iterum 2. & ipse Brunus consil.39. circa antedictum casum,colum.2.& consi.41.viso instrumento inuestituræ, col.2. vbi multa propè ad verbum ex Curtio seniore,vbi suprà,illius tamen nomine suppresso,deprompsit:& Philip.Dec.consi.263.in contractu emphyteutico,in princip.vbi & id dicit procedere in emphyteuti. & consilio 269. consultus, colum.2.versic.in quo tamen. & dicto consi.328.& 435.& consi.468. superiori anno,colum.2. versicul. & vlterius,& consil.614. in causa feudali, colum.1. & consil.630. cuius est idem initium, post princip. Hippo.Mar.consil.99.largiri, colum.2.lib.1. Sed & præter duos illos text. qui tantùm ab illis citantur, habes & alium clarissimè probantem tenorem inuestituræ communem feudi rationem vincere, in cap.1.§.præterea, vbi & hoc expendit Bald.tit.quid sit inuestitu.

Verba testamentorum inspicienda.

10 Nec ea quidē tantùm obtinent in legibus, statutis,cōtractibus,sententiis, priuilegiis, feudorum concessionibus,de quibus iam satis, vt opinor, locuti sumus,sed & in testamentis,compromissis,& arbitriis,libellis,rescriptis,instrumētis,actis, & quibusuis aliis dispositionibus:quādoq; de testamentis loquuntur d.l.nō aliter.& d.l.ille aut ille §.cū in verbis.ff.de lega.3.supra allegatæ. sed non erat silentio ac dissimulanter prætereundus text. iubens verba testamentum esse subtiliter consideranda, in §.nos igitur,in auth.de restit.fideicom.vbi ita scribitur in antiqua eadémq; vulgata,qua vtimur editione,vnde subtilius testamentum considerantes, verbis ipsius inuenimus,&c.quem quidem tex.in hoc expendit Bal.in d.c.1.col.3.versi. post annum, tit.de feud. guard. sed verba Græcæ constitutionis Iustinianæ hoc ipsum planius significant. ea sunt huiusmodi, ὅθεν λεπτοτερόντε καὶ ἀκριβέστερον τοῖς τῆς διαθήκης ἐπισκήψαντες ῥήμασιν &c. id est,ad verbum,vnde subtilius pariter & diligentiùs testamenti considerantes verba. ex quibus planè probatur verba ipsa testamenti & subtiliter & diligenter esse consideranda.quē etiam tex.ad hoc citat vbique Ias.in suis lectu. & præterea consi.43. videretur prima consideratione, col.2. versic.sed præmissis,lib.3.& consil.79.super vsufructu,in princ.eo.lib.3. & consi.144. agitur in præsenti, post princip.lib.4. Idéoque Bald. ipse alibi,videlicet in l.si cum dotem. §. si pater, in fin. ff. solut. mat. cautè, ait, inspicias verba testamenti. & rursum consil.122.verba testamenti sic dicunt in fin.libro 1.asserit multos decipi,qui non ponderant verba testamentorum,quæ in se magnum pondus habent, ad cognoscendum quid est. ex quibus multa reassumit & commendat Ias.in l.si ancillas,in fin.ff. de leg.1.& cōs.66. viso testamēto antedicto,in prin. lib.3.Quibus adde Pau.Cast.cons.71.ad primū,in fi. lib.2. vbi dicit non esse recedendum à verbis testatoris.Et huc quoque faciunt quæ dicemus inferius in hac

Et subtiliter consideranda.

Et diligenter.

Verborum pondus ad cognoscendum multū facit.

in hac eadem glo.nu.20.incip.quin & si in casu.

A forma cõpromissi non est recedendum.

11 De compromissis & arbitriis probat text. in l. non distinguemus.§.de officio.ff.de arbit.& in cap. cùm in iure,ibi,iuxta compromissi tenorem, extrà de electio.& in cap.examinata, ibi,contra formam compromissi,extra de confir.vtil.vel inutil.& in c. cùm olim,in fi.ibi, iuxta tenorem arbitrij,extra de præscrip.& in c.Raynaldus, ibi, prout forma compromissi,extra de test.& dicit Bal.in l.Pedius,per illum tex.ff.de arbit. quòd à forma compromissi nõ est recedendum , etiam si forma seruata iuris effectum non habeat, & consil.318.practica, col.1.lib.1. dicit quòd à verbis laudi nõ est recedendum, & allegat l.Celsus.ff.de arbit. De libellis autem est text. in l.2.ibi,ex iis, quæ in libello complexa sunt, & ibi recentiores, qui hoc annotant. C.de instit.& subst. & dicit Bald.consil.190.Sempronius Manfredi,col. 2.lib.2. quòd à verbis libelli non est recedendum, per l.vlt.C.de fideic.lib.& l.cùm pretium. C.de lib. caus. De rescriptis verò dicit glo. in d.l.Pedius.§.in seruum. ff.de arbit.& post eam Bal. in l.cùm magistratu,in princ. C.quan.prouo. non est neces. quòd iudices non debent discedere à verbis rescriptorum.Cui simile est quod tradit idem Bal.in rub.extra de offi.dele.col.pen.post Inn. quòd iudex delegatus non potest interpretari rescriptum, nisi quatenus verba ipsius rescripti patiuntur. & bene facit quod scribit ipse Bal.in c.cùm olim, col.1.vers.not. quòd in delegato,eod.quoque tit.& in c.cùm ordinem,colum.5.versi. quæro nunquid certa,extrà de rescrip. vbi dicit quòd papa non censetur in suis rescriptis vti certa scientia,nisi verbis id cõcipiat, per l.Gallus.§.1.ibi,ex verbis concipi posit,& l.contractus.C.de fid.instru.& idem Bal.in c.significante,in prin.eod.titul.extrà de rescrip.tradit quòd vbi non conueniunt verba rescripti, nec rescriptum quoque conuenit. De instrumentis,præter id quod suprà diximus ex Bald.in dict.l.lecta. ff.si cert.pet.notum est illud eiusdem Bal. in cap.per venerabilem, col.pen.versic.quid si est expressum,extrà de elect. quòd non cantat instrumentum, nec ego cantabo. & simile est quod scribit idem Bald.consi.297.hæc materia. colum.2.versic.præterea videndum, lib.1. quod instrumentum non dicit , nec nos dicere debemus,per dictã l.si fideiussores magistratuum.§.1. & idem quoque dicit consil.189. creditor,post medium , lib.2.& bene facit quod tradunt iidem Bald. & Angel.in l.si binæ. ff.de inoffi.testa.& in dict.l.ad probationem dominij. C.de probati.& in l.si quis inficiatus. ff.deposi. & in l.vlt.in fin.per text.ibi. C. de fals.cau.adiect.leg. vbi dicit quòd nihil aliud inquiri debet,nisi quod in instrumento scriptum est. & in cap.cùm venerabilis,in fin.extra de except.& con.15.omnis assessor,colum.2.versic.quintò,lib.2. Ange.in l.interest. C. de solu.qui & ipsi loquuntur de eo quod instrumentum cantat. & est optimus text.in cap.cùm dilecti, ibi, ex tenore instrumenti, extra de dona. cum aliis multis concord. à me traditis in nostris commentariis consuetudinum tit. 29 in gloss.2.in 2.fal. De actis denique,nam & hæc postremo loco dicta sunt,Bald.qui vbique est, in c. vlt.ad medium, extrà de proba.quod non loquuntur, inquit , acta , nec nos loquimur.& consil.455. quidam nomine A.col.1.lib.1. vbi dicit quòd non possumus plus vel minùs loqui,quã acta loquũtur.

Nec à verbis rescriptorum.

Nec à tenore instrumenti.

Vsq; adeo vt actus potius pereat,quàm à verbis discedendum sit.

12 Et ita quidem hæc omnia obtinent , vt potiùs actus pereat , maneatq; inutilis, quàm à verbis discedatur , si nullo modo rei & negotio conuenire possunt,per l.tutores.§.1.cum ibi not.per Bald.ff.de admini.tut.& l.fideicommissa. §.si filio.& ibi etiam Bar.ff.de leg.3.& voluit Franc.Aret.in l.à Titio,col. vlt.ff.de verbo.oblig.& cons.66.viso puncto, col.2. versi.sed tamen vt omnia,vbi ad hoc dicit sing.tex. in d.c.tutores.§.1.& Ias.in l.quoties in stipulationibus,in 4.limitat.ff.de verb.oblig.vbi & de hoc dicit esse tex.optimum in l.verbis ciuilibus.ff.de vulg.& pup.subst. & idem Ias.in l.si tibi pecuniam, in fi.1. not.ff.si cert.peta. & in l.si quis in fundi vocabulo, quæ est 4.in prin.col.antepe.vers.ego vltra scribentes.ff.de lega.1.& prioribus adde tex. in l.Seiæ.ff.de tuto.& curat.dat.ab his. Sed tu super hoc vide omnino text. ponentem tutelam procur. in l.pater Seuerinam.§.conditionem.ff.de condi.& demonst.& And.Alciat. qui mihi in ea re cæteris rectiùs intellexisse videtur,in l.2.de verb.sign.char.2. Sed id nolui prætermittere, vt intelligeres quàm religiosum nostri putant à verbis discedere.

Iudex ita debet interpretari suam sentẽtiam, vt verbis conueniat. Item actor suum libellum.

13 Sed & hoc ita procedit , vt in quibus casibus permittitur interpretatio vel declaratio cuiuspiam rei,vt puta,iudicis est suam sententiã, actoris suum libellũ declarare vel interpretari:ea certè declaratio siue interpretatio ita debet fieri,vt verbis cõueniat, nec ab iis,cũ clara sunt,recedatur : aliàs reiicitur,vt voluit Bar.in l.ab executore, col.2.vers.itẽ si verba. & ibi etiam Imo.& Ang.Aret.ff.de app. & idẽ Bar. in l.duobus.§.ergo si quis.ff.de iureiur. Bald .in l.ea quæ.C.cõmi.vel epi.& in l.voluntatis, col.vlt.vers. quæro si statutũ.C.de fideicõ.& in l.certo generi.§. 1.per illũ text.ff.de serui.vrb.præb.& in d.hac lege, col.1.versic.quæro nunquid iudex. C. de senten.ex peric.reci.in rub.extra de offi.deleg.col.pen.& in c. postremo,extra de appel.dum dicit ꝙ vbi de significatione vocabuli tractatur,non est recurrendũ ad arbitrium iudicis.Angel.in l.si quis intentione.col. vlt.vers.vltimò scias.ff.de iudi.Imo.cons.21. in casu præmisso,col.2.vers.nec obstat prædictis,lib.2. Domi.in c.licèt.versi.præmissæ,in 3.no.de testa.& Pau. Cast.consil.338. quia exceptiones, col.2.lib.1.Franc. Aret.in l.5.§.stipulatio,col.1.vers.sed huic rationi.ff. de verb.obli.& in l.qui . quid astringendæ,in princ. col.vlt.vbi hoc dicit not.& ibi etiam Iason col.2.in 3.no.per illum tex.ff.eod.& idem quoque Are. in l. edita,col.2.versic. intellige tamen quòd declaratio, & ibi etiam Franc.Purp.col.18.nu.100.C.de eden.& ipse Are.cons.56.post absolutum primũ consilium, paulo ante fi.& consil.79.diligenter consideratis,in 2.dubio Alex.in l.diuortio,col.4.vers.item dictum. ff. soluto mat. & consil.28. visis & accuratè ponderatis,col.pen.versi. non obstat quòd magis sensus, lib.1.& consi.56.viso processu,col.4.vers.nec etiam potest dici,lib.2.& consil.217. nec arguendi sumus, in fin.eod.lib.2.& consi.167.visis & ponderatis his, col.2.vers.non obstat dum quartò,lib.7. Socin.in l. naturaliter.§.nihil.commune,col.7.vers.sed tu considera.ff.de acqui.poss.Barb.consil.38. præclarè scripsit,col.12.versi.& si quispiam dixerit, lib.2. Steph. Bertr.consil.269.viso processu, nu.4 lib.5.Phil.Dec. in l.in ambiguis.ff.de regu.iur. Ludo.Bolo.in tract. de indulgentiis,col.17.nu.83.

Interpretatio debet esse verisimilis.

14 Quibus adstipulatur tex. not.in c.cùm dilecti, extra de accu. vbi declaratio siue interpretatio debet fieri non perimendo,sed exponendo quæ dicta sunt. quem ad hoc not. & commendat Bald.in sua marg.in verbo interpretatio,& in l.1.in fi.C.de lib. præt.& in l.si de interpretatione,in prin.ff.de legib. vbi ex eo. text. dicit quòd interpretatio debet esse verisimilis,vt scilicet exponat,nõ perimat. Nam & Dy.in c.non sunt partiũ, de reg.iur.lib.6. negat interpretationẽ non verisimilem esse admittendam, & post eum Bald.in d.l.si quis ambigua, in vtraque lect. & ibi quoque Ang.ff.de iud.& Fely. in c.super quæstionum, colum.1.extra de officio deleg. Quæ omnia etiam confirmat illud Tullij , libro 2. de inuentione,quo loco differit de controuersiis,quę in scripto versantur.Cùm scriptum est,inquit,apertè, tum iudicem legi parere , non interpretari legem

Iudicẽ legi parere, nõ eam interpretari oportet.

oportere. Et facit etiam optimè tex. in c. si pater, ibi, dummodo, earum verbis conueniat, de testa. lib. 6.

Interpretatio verborum nō dubiorum, censetur noua quadam dispositio.

15 Ex quo fit quòd declaratio siue interpretatio verborum non dubiorū, quę scilicet illis non congruit, non censetur esse declaratio prioris dispositionis, sed noua atque alia quædam dispositio, quæ non tollit ius alteri quæsitum ex illa priori dispositione, secundum Petr. Anch. consil. 398. præmitto pro clariori, in fin. Pau. Cast. in l. hæredes palam. §. si quid post, col. 2. ff. de test. & consil. 22. visa quadam scriptura, col. vlt. lib. 1. & consi. 148. viso & examinato puncto, col. vlt. eod. lib. 1. & apertiùs cons. 340. præmissis allegationibus adhæreo, col. 1. eo. lib. 1. & Phil. Dec. in d. l. in ambiguis. ff. de reg. iur. & in l. edita, col. 12. vers. & quod supradictum est. C. de eden. & in c. cùm venissent, extrà de iudi. & ante hos Bal. quem nullus citat, in c. 1. col. 3. versi. item qui interpretatur, extrà de constit.

Quintiliani senioris locus aduersus iuris interpretes.

16 Sed & vt ex aliis item scriptoribus aliquid in rem nostram mutuemur, hæc mirè fulciunt quæ à Quintiliano seniore, scilicet auo, vt multi contendunt, eius qui institutiones oratorias scripsit, eleganter tradita sunt aduersus iuris interpretes, qui in legum interpretationibus à verbis earū recedunt, voluntati mentique earū, vt ipsi causantur, seruientes. Hæc ipsius verba sunt ex declam. 264. Manifestum est nihil posse calumnię admittere verba legis adscripta. Nunc peritissimi litium homines ad interpretationem nos iuris adducunt. Non enim hāc esse legis voluntatem quæ verbis ostenditur, quorum ego prudentiam miror. Tantum vicerunt illos maiores nostros, illos conditores iuris, illos qui rudem ciuitatem legibus ac iure formarunt. In hoc approbare conātur defuisse his sermonem, defuisse consilium. Et paulò pòst, Hoc dico, iudices, perniciosissimam esse ciuitati hāc legum interpretationem. Nam si apud iudices hoc semper quæri de legibus oportet, quid in his iustū, quid æquum, quid conueniens ciuitati, superuacuum fuit omnino leges scribere. Et credo fuisse tēpora aliquando, quæ solam & nudam haberēt legum æstimationem. Sed quoniam ingeniis hæc in diuersum trahebātur, nec vnquam satis constitui poterat quid oporteret, certa forma, ad quam viueremus, instituta est. Hanc illi auctores legum complexi sunt: quam si mutare, & ad vtilitates suas peruertere licet, omnis vis iuris, omnis vsus eripitur. Nam quid interest, nullæ sint, an incertæ leges? Et cætera quæ sequuntur. Sed & multa in hanc sententiam adfert Tullius in eo. lib. 2. de inuentione. Non oportere de eius voluntate nos argumentari, qui ne id facere possemus, iudicium nobis reliquerit suę voluntatis: multa incommoda cōsequi, si instituatur vt à scripto recedatur. Nam & eos qui aliquid scribant, non existimaturos id quod scripserint, ratum futurum: & eos qui iudicent, certum, quod sequantur, nihil habituros, si semel à scripto recedere cōsueuerint. Scriptori neque ingenium, neq; operam, neque vllam facultatē defuisse, quo minus posset apertè perscribere id, quod cogitaret: nec fuisse ei graue nec difficile certam aliquam causam excipere, si quicquam excipiendū putasset. Deinde & ipsis iudicibus iudicandi, & cæteris ciuibus viuēdi rationes perturbatum iri, si semel à legibus recessum sit. Nā & iudices neque quid sequātur, habituros, si ab eo quod scriptū sit recedant: neque quo pacto alios improbare possint, quòd cōtra legem iudicarint: & cæteros ciues, quid agant, ignoraturos, si ex suo quisque consilio, & ex ea ratione quæ in mentem aut in libidinem venerit, non ex cōmuni præscripto ciuitatis vnamquanque rem administrabit. Indignissimúmq; esse, quam rem verbo & literis mutare non posis, eam re ipsa & iudicio maximè commutare. Hæc Tullius carptim ac vellicatim. Sed & idem ad fin. Partiti. orat. multa in hanc sententiam scribit.

Pernicio sissima ciuitati legū interpretatio.

Incertæ, an nullæ sint leges, nihil inter est.

Ex loquela hominis animus iudicatur.

17 Et hæc quidem optima ratione. Nā quorsum sunt nomina seu verba, nisi vt demonstrent voluntatem dicentis? vt eleganter veluti interrogando asserit iuriscōsultus in l. Labeo. ff. de supel. legat. Cui concinit tex. in c. is. autem. 22. q. 2. Et vt dicit Bald. in l. sed & reprobari, in prin. per tex. ibi. ff. de execu. tut. ex loquela hominis animus iudicatur. quod dicit summè notandum. Quæ sententia est Aristotelis, si is est, nā Andronicus Rhodius eum esse negat, sed Boetius & cæteri asserunt, circa initium lib. 1. περὶ ἑρμηνείας, id est, ex traductione Laurentiani, de elocutione, aut vt vertit Boetius ipse, de interpretatione. Quam quidam Aristotelis sententiam ita traducit ipse Boetius. Sunt ea quæ sunt in voce, earum quæ sunt in anima passionum notæ. Quam & ex ipso Aristotele citat ipse Bal. in l. de quibus, col. vlt. ff. de legib. & in l. 1. §. vbi autem, col. vlt. vers. not. tex. in §. sinautem ad deficientis. C. de cad. tol. vbi & ipsum quoque Boetium simul citat. & in cap. mandatum, col. 1. extrà de rescri. & sine auctore ipse Bal. in cap. bonæ, le 1. col. 1. extrà de postu. præla. & consil. 134. mihi Bald. col. 1. lib. 4. Et ex Aristotele. Alber. in d. l. Labeo, num. 4. Alex. consi. 52. circa hanc, col. 2. lib. 4. Maria. consi. 7. nunc quæsitorum, col. 1. & consil. 10. quamuis quæstiones, col. etiam. 1. & consil. 11. circa præsentem, col. pen. Franc. Cur. senior consi. 50. memoriæ recolendæ, col. 26. versi cōsequenter stabit. & Barb. cōs. 4. scribitur primo regum, col. pen. lib. 1. & consi. 14. clementissimi Dei, col. 3. & iterum col. 6. eo. lib. 1. & consi. 34. clementissimi patris, col. 2. eo. lib. 1. & consi. 36. illud in medium referam, col. 2. eo. lib. 1. & cons. 10. sapienter scribitur. col. 3. versic. & si quispiam dixerit, lib. 2. & consi. 11. illud afferam, col. 15. lib. 2. & cons. 23. sapientissimus dixit, colum. 1. eo. lib. 2. & consil. 18. præclarè scripsit, col. 10. eo. lib. 2. & consi. 56. sapienter scribit psalmista, col. 7. eod. lib. 2. vbi & alia multa in id allegat. & consil. 9. vbi Christus, col. pen. lib. 3. & cons. 20. bene etenim cuncta geruntur, col. pen. eod. lib. 3. & cons. 39. similis exordij, col. 2. eo. lib. 3. & cons. 42. Deum inuocent, col. 3. eo. lib. 3. & cons. 73. magnanimus, col. 5. lib. 4. & cons. 82. clementissimi Dei, ante fin. eod. lib. 4. & cons. 86. magnus dixit, col. 2. eo. lib. 4. & Iaso. consi. 142. venerabilis, col. 10. in 11. ratione, lib. 2. & consi. 171. visis & diligenter, colum. 2. versic. secundò facit, eod. lib. 2. Ex Boetio autem citat Bald. ipse in l. iurisgentium. §. pactorum, col. 1. ff. de pact. & sine auctore idem Bald. in tract. schisma. col. 7. versi. perspicaciter ergo videamus. & Barb. consi. 16. clementissimi Dei, col. 4. versi. cum ergo istud. lib. 4.

Loquere, & cognoscam te.

18 Et alibi sæpe idem Bald. citat illud Cassiodori, Nullum est maius mentis nostræ testimoniū, quàm qualitas inspecta verborum. videlicet in l. generaliter, in primo no. C. de non nu. pec. & in l. ad cognoscendos. C. de ingenu. manu. & in l. tres denuntiationes. col. 1. C. quo. & quan. iud. & in c. 1. tit. de conten. inter me & domi. in addit. & in c. super literis. col. 2. ext. de rescrip. & in rub. ext. de testi. Subditque in postremo loco verbum vulgi dicere, Loquere, & cognoscam te. & consi. 140. facta fuit inuestitura, lib. 1. & consi. 305. verba principis dicunt, col. 1. eod. lib. 1. Et illud quoque Cassiodori dictum ex Bald. aduocat Alexan. imò Barb. si stylo credimus, inter consi. ipsius Alex. cōsi. 52. circa hanc dubitationem, col. 2. lib. 4. & idem Barb. in l. si ita stipulatus essem abs te, col. vlt. ff. de verb. obl. & in cap. omnipotens, col. 2. ext. de accu. & in omnibus propè locis suprà citatis. & præterea consi. 44. sapienter scripsit, col. 1. lib. 2. & Maria. locis etiam supra designatis. & Ias. in l. neque professio, col. 2. versic. subdit vlt. loco. C. de testa. & in l. si quis filiū, col. 2. versi. tertiò intellige.

C. de

C.de lib.pręt.quibus locis.& d.consi.142.vbi suprà, lib.2.& alia Bal.dicta in eam sententiam adfert,quę videre poteris.& Franc.Curt.Iun.consi.5.facti contingentia, col.7.versi. prædictis tamen omnibus.& Phil.Dec.in d.l.semper in stipulationibus. ff.de reg. iur. & d.consi.305.col.1.& Hippo.Marsi.in l.1.diuus Adrianus,col.1.ff.de sicar.& in l.1.nu.31.C. eo.tit.& consil.21.vocem meam,col.3. nu.21.lib.1.& Ferdin. Loaz.qui vnum Franc.Cur.citat, in repe. §.1.col.9. Insti.de iusti.& iure. Quibus denique illud Euangelicum addiderim, Loquela tua te manifestum facit. Et quod tradit Tullius lib. de legib.1. orationem esse mentis interpretem. Et paulò ante etiam Lucretius lib.6. quo loco Atheniensium pestem describit,vocat linguam animi interpretem.

Loquela tua te manifestum facit.

Atque animi interpres manabat lingua cruore.

At Bald.consi.140.facta fuit,lib.1.dicit linguam esse tubam cordis.& quod verbum non sonat,pro nullo habetur.& consi.490.ponitur quòd quidam Nicodemus , col.1.lib. quod verbum non sonat, nec sentit quoque.

Lingua animi interpres. Item tuba cordis.

19 Tum secundò , vt ad alias rationes pergamus, quòd hæc l.nostra donationem perfectam reuocās videtur esse exorbitans , vt nostri loquuntur , non prorsus ineptè,cum & August. lib.de ciuitate Dei. 9.c.4. verbo exorbitandi vsus sit, cū dicit quòd exorbitet ab itinere sapientiæ,& lege iustitiæ.Idémq; in commentariis in Euangelium Ioan.tractatu 47. dicat hoc verbum ita dici,quasi extra orbitam fieri. vt exulare extra solum, expirare extra spiritum : vt interim relinquam tex.hoc verbo vtentem in c.ad nostram,ext.de appel.& in c.1.versi. ille verò,de fil. presb.lib.6.& in §.opponitur, iterúmque in §.huic oppositioni. 1.q.7.quibus locis dicitur exorbitare à fide,& nescio an alium talem comperies. Quæ hîc ideo obiter volui dicere, quia id verbum frequens sit apud nostros iuris interpretes,existimeturque à quibusdam non esse satis probū. Græci autem pro verbo exorbitandi ἐξιχνέομαι dicunt. Sed vt redeamus,videtur ergo hæc l.nostra exorbitās esse à regulis iuris cōmunis, quod aliàs statuit donationes fore perpetuas & irreuocabiles. l.Aristo.§.vlt.ff.de dona.l.fine.C.eod.l.si donationem,hoc ipso tit.de reuo.don.vbi nec rescripti quidē auctoritate reuocari non possunt. & l.cum ancillam. C.de cond. ob cau.& l.cum te sponsæ,& l.si mater.C.de don.ante nup.& l.si donationis. C.de cōtra. empt.& l.vlt.C. de vsuca.pro dona.& l.senatus.§.sed mortis.ibi,nullo casu reuocetur.ff.de don.cau.mor.& c.nō enim. 22.q.2.& c.verum,extra de cond.appo.& no.glo.in c.in causis,in verbo,integra,extra de elect.Bal.consi. 327.pridie,in princ.lib.vbi dicit donationem perfectam neque tolli neque mutilari posse. Sunt igitur, vt id repetam , perpetuæ & irreuocabiles donationes,sicut & cæteri contractus.l.sicut.C.de actio.& oblig.& l.de contractu,& l.non est.C.de rescin.ven. & l.in commodato. §.sicut autem. ff.commo. & c. licèt,ext.de voto.Ideo qui dicit donationem perfectam non posse reuocari, habet regulam pro se, & intentionem fundatā,vt expresè dicit Rom.consi. 171.pro decisione,col.vlt.vers. secundò quia regulā habeo.& faciunt no.per Bart.Sal.& alios in l.vlt.ff. de cond.caus.dat.& doct.in l.iurisgentiū, in prin.& Soc.in l.qui Romæ. §.Flauius Hermes, col.4.versi. prima cōclusio.ff.de verb.obli.Similiter statuit ius commune,actum simpliciter factum,censeri purū, ac sine die & conditione l.libertis libertabúsque.§. vlt.ff.de ali.& cib.legat.& l.1.ff.de cond. & demon. & l.1.§.si quis simpliciter. & l.eum qui calendis. §. quoties,& l.interdū.& l.si ita stipulatus fuero,si Titius.§.Chrysogonus, in fi.ff.de verb.oblig.& l.omnia. ff.de legi. & l.in omnibus obligationibus.ff.de regul.iur.& tex.omnium optimus in c.1.in fi.33.q.8.

Qua ratione hæc lex exorbitans dicatur. Verbum exorbitare.

Donationes perfectæ non reuocantur. Regulam habent pro se & intentionem fundatam. Et statuūt ius commune. Et censentur puræ.

dum si.Et hoc nuncupatim in donatione responderunt,aliud tamen agentes,Old.consi.114.factum est tale,quædam mulier,versi.iuxta hoc etiam.& Pan. consil.55. in quæstione quæ vertitur, col.2.vers.sed his non obstantibus.lib.1.per l.perfecta.C.de dona. quæ sub mod.vbi etiam est tex.ad hoc expressus. & l.3.hoc nostro titul.de reuo.donat. Et hoc quidem adeò procedit,vt ne princeps quidem in suis donationibus siue concessionibus iam perfectis conditionem apponere non posset,vt per And.Iser.multa in id allegantem in cap.1.ad fi.tit.de capi.qui cur. vend.& Luc.Pen.in l.qui fundos. C.de omni agro deser.lib.11.

20 Quin & si in casu huius legis nostræ censeatur esse tacita quædam conditio & voluntas donantis, vt scilicet tum demum donatio rata sit , si donans nullos susceperit liberos,siue ea reuocetur si postea liberos susceperit,secundum ea quæ diximus supra in præfati.huius l.nu.6.Tamen ea voluntas nō prolata,sed in mente retenta nihil suapte natura operari debet,ex regulis iuris communis.c.1.ibi licèt voluntatem habuerit,& ibi glos. & Panor.extrà de eo qui mit.in poss.& l.quidam cum filium. ff.de hære. instit. vbi non sufficit testatorē voluisse,nisi & ipse disponat,& hoc not.Bald.Imo.& alij ibi.Ex quibus Bal.illud pręterea no.quòd non sufficit aliquid esse in intētione. Dicitq;,& post eum Imo.ex hoc limitari omnia iura mundi, quibus cauetur volūtatem testatoris esse seruandam.& Alex.qui hoc multum commendat in l.si quis filium,ad fin.& ibi quoque Ias.col.1. C.de libe.præt. & idē Ias.in l.si res obligata,col.6.vers.ego teneo.ff.de leg.1.& cōs.30.in præsenti,col.3.versic.tertiò facit,lib.3.& cons.96.iste est valde difficilis,colum.3.vers.eiusdem initij,lib.4.& cons.154.viso testamento,col.3.lib.4.& alibi sępe.& Soc.cons.6.in præsenti consultatione,col.4.vers.ex qua conclusione, lib.3.& cons. 69. viso testamento Ioannis,post prin.eo.lib.3.& Fran.Cur.senior cons. 43.quia inquit Bald.col.11.versi.quia non sufficit.Et Steph.Bert.cons.340.ponitur in facto,nu.9.lib.1. & Philip.Dec.in l.non omnis,col.1.ff.si cer.pet.& in l. cùm quid,col.5.eod.tit.& in l.semper in stipulationibus,col.1.ff.de reg.iur. & cons.15.cuius superscriptio incipit, an appellatione filiorū,col.3.in prin.& cōsi.63.substitutio,col.2.vers.& ratio manifesta est. & cons.& 89.viso puncto,col.3.versic. confirmatur hoc.& consil.95.cuius superscriptio est,substitutio, ad fin.& cons.186.quoniam ex facto,col.1.& consil. 205.in causa istorum,col.2.vers.sed his non obstantibus.& consil.211.subtilis est casus,col.2 versi.prædictis. & consil.218. in casu ad me transmisso, col.3. versic.& ne prædictis. & consil.248. visa petitione, col.vlt.& consi.287.in ciuitate,col.4.vers.sed supradictis.& consil.290. domina Blasia,col.pen. versic. primò non obstat. & consil.seq.col.4.versic. & pro fundamento.& cons.314.pro resolutione,colum.2. & consil.362. punctus de quo quæritur, ante medium.& consi.369.iuridicas,post prin. & consi.377. visis & diligenter consideratis, colum.2.versi.quia ad hoc respondetur . & consil.384. in casu proposito,colum.vlti.versic.non obstat quòd volunta.& consil.412.viso eleganti consilio,colum.2.& consi. 465.perscrutatis,num.7.& 8.& consi.477.viso consilio , ad finem.& alibi sæpe. nam is ferme in hoc totus est.

Voluntas nō prolata nihil operatur.

21 Et hanc quoque sententiam fulcit text. in l.qui ex liberis,quæ est penult.§.vltim.ibi , nec putauerit quisquam nuda voluntate constitui testamentum. ff.de bon.poss.secun.tab.& in l.iubemus.C.de testa. vbi testator volebat plures instituere hæredes,puta tres aut quatuor , idque constabat, & tamen non nisi duos instituit. Certè illi tantùm habentur pro institutis , non etiam alij quos scribere voluit. Et

De eadem re.

E 5

ad hoc eum tex.expendit Pau.Cast.consi.264.videtur dicendum pro matre,col.1.Et alius quoque tex. quem & ipse Dec. nunquam citat in d.l. Gallus. §. quidem rectè,ibi,vt ex eo casu valeat,qui ex verbis concipi possit.quem etiam expendit Bal.consi.182. locata fuit,col.vlt.lib.1.vbi ex eo dicit,quòd finibus verborum debemus esse contenti. & rursum in c. secundo requiris,col.1.extrà de appel.vbi ex eo supplet illum tex.in verbo,intentioni, quasi non satis sit intentio,nisi ea verbis exprimatur. ad quod etiā citat tex.quem dicit sing.in l.si alij, in fi.ff.de vsufr. leg. ibi, plus valet scriptura, &c. Per quem & ipse Bal.alibi,scilicet in c.mandatum, col.1.ext.de reicr. asserit linguam cordi cedere, & sub iugo mentis verba consistere, tanquam sub proprio originali & digniori,dum tamen(inquit ex eo text.) non recedatur à verbis. Et statim post subdit,tacitam voluntatem cohærentem expressæ,haberi pro expressa,sed in corde retentam nihil operari. Quin ex eo tex.respondit ipse Bal.consil.23.Titius in testamento,col.2.lib.1.non esse recedendum à rigore verborum testamenti.Sed & ex eo dicit idem Bal.in cap. licèt de vitanda,col.2.versic.apparet,extrà de elect. quòd non minùs verba quàm ratio magistralis debet attendi:quia ea ratio non est tex.legis,sed opinio quædam doctorum. Sed & alibi scribit idem Bal.in l.proponebatur,in 2.opp.ff.de leg.2.id haberi pro omisso,quod non emittitur à testatore in scriptura vel prolatione verborum dispositiua.Et rursus in l.voluntatis,ad fi.C.de fideico.tradit non credēdum testatorē quicquā velle,nisi id quod expresserit quod & idē prodit id l.1. §.si autē ad deficiētis. C.de cad.tol.per tex.ibi,qui ad hoc est optimus. Ita enim illic scribitur. Nā si cōtrariū volebat testator, nulla erat difficultas scribere.Et idem quoque voluit Soc.consil.4.quantum ad primum,col.3.versi. non enim præsumere debemus, lib.4. & Ias.consil. 140.quod est primum,lib.2.incip.spectabilis dominus,col.5.versic.quintò facit. & consi.143.dominus Augustinus,col.6.versi. nonò & vltimò,eo.lib.2.& consil.220.testator fecit,col.7.vers.quintò in fauorem,eo.lib.2.& consil.228.testator tres filios, col.3. versi.secundò pro eadem,eo.lib.2.& consil.239.eodémque vlt.factum sic se habet,spectabilis vir.col. 4.versi.sextò multum me mouet,eo.lib.2.& consi. 29.dominus Nicolinus, col.pen.versi.quintò facit, lib.3.& consi.66. nobilis miles, col.8.versi.secundò principaliter,eo.lib.3.Ant.Rube.cons.2.facti series. col.2.Idem autem Bald.in elegantissimo eruditissimóque illo tract.schismatis,quem posuit sub rubri. C.si quis aliq.testa.prohi.col.9. versi.in cōtrarium, nam illud tradit mentem in corde retentam nihil operari in actibus humanis, per l.quicquid astringendæ.ff.de verb.oblig.& l.potuit. C.de iure delib. quo etiam in loco col.1.in 6.oppo.dicit idem Bald. quòd actus exterior requiritur ad declarandum interiorem animi motum, quia consensus mentalis tantùm,neq; verbo,neque facto demonstratus non accommodatur actibus hominum,nec reddit ipsos actus essentialiter perfectos. Et facit quod in pulchro casu respondit Pet.Anch consi.266.iste magister,dum illic verba cuiusdam testatoris,relicta post tergum mente obseruat. & quod scribitur in l.cogitationis. ff.de pœnis, cum si.nam vereor,ne iam nimius in hoc sim. Et idem ante omnes voluit gl. in l.codicillis,quæ est pen.§.insulam. ff.de leg.2. Ex qua not.Bal.ibi, reseruationem in mente retentam nihil operari,nisi verbis exprimatur. Et facit quod tradit ipse Bald.in l.mutum, in fin. per glo.ibi.ff.de acq.hære.quòd voluntas non declarata, sed in mente retenta non inducit aditionem hęreditatis, nec in foro conscientię ad quicquam tenetur tanquam hæres, quod dicit no.& idem quoque voluit Bart. in l.gerit.ff.de acquir.hæred.& Ioan.Fab.in §.vltim. Instit.de hæred.qualit.& differ.vbi & idem dicit de ratihabitione mentali.& Iason in l.1.colum.1.C.qui admit.ad bon.poss.

Tacita voluntas cohærens expressæ habetur pro expressa.

Mens in corde retenta nihil operatur in actionib. humanis.

22 Vnum tantùm dixerim, horum esse rationem in promptu, quoniam animi cogitatio, quæ in lucem non producitur,censetur esse abortiua,estque tanquam posthumus existens in vtero, qui nisi nascatur, & in lucem proferatur, nihil est, l.vlti.C.de posth.hære.instit.Ita enim eleganter dicit Bald.ipse in l.1.colum.9.versi.circa secundum capitulum. C. qui admit.atque iterum in dict.tractatu schismatis. col.10.versi.amplius sciendum est.quod admodum commendat Ias.in l.1.col.2.vers.gl.mag.ff.de condi. caus.dat.& in l.quod quis.ff.de condi.inde.& in l.si ita legatum.§.illi si volet.ff.de leg.1.& consi.239.eodémque vlt.factum sic se habet,spectabilis vir.col. 4.versic.confirmatur, quia propositum. lib.2.vt in consi.22.in quæstione vertente col.2.versic.confirmantur prædicta.

Animi cogitatio est tanquam posthumus existens in vtero.

23 Vt interim omittam illam rationem,homines sæpe errare in coniecturanda mente tacita propter nimiam subtilitatem, & quia disponentis animum non videmus.Ita enim pulchrè voluit idem Bal.in in l.precibus.col.7.versi.dixi ergo de duabus. C.de impu.& aliis substit.vbi & illud subdit ex Aristotele in Ethicis, ignorantes sicut longè distantes speculari.illudque Boetij, Eius quod multipliciter exponitur, veritas ignoratur. Et illud dictum Bald. commendat Franc.Curt.senior consil.64. antiquissima, col.11.versic. quia in vltimis voluntatibus. & idem Ias.in l.licèt imperator,colum.3. ff.de leg.1.& consi.142.agitur.in princ.lib.4.& consil.154.viso testamento,post prin.eo.lib.& in addi.consi.157.circa col.eiusdem additio.1.eod.lib.4.Illud autem Boetij citat & idem Bald. in l.nec quicquam. §.vbi decretum,post princ. ff.de offic. procur.& in l.data, col. 10.versi.interdum propter fraudem.C.qui accu.nō poss. & Ias.in l.cùm prolatis. col. vlt.ff. de re iudic. Quibus adde & eundem Bald.in l.1.col.7.versi.modo sequitur alia.Cod.de confes. vbi dicit quòd de mente hominis nullum est directum testimonium, estque nota verè soli Deo, l.iurisgentium. §.pactorum.ff.de pact.Porrò ipse Bald.in consi.452.statuto ciuitatis Mantuæ, col.vlt.lib.1. respondit in statutis ponderari magis verba, quàm mentem imaginariam & non certam,per d.l.si alij.ff.de vsuf.lega. Et in rub. extra de offic.iudi.col.2. versic.ad officium hæc scribit, ad officium iudicis pertinet inspicere verba, quia mens occulta in corde nihil est. Et vt dicit Alciat.in l.nominis. §.verborum.ff.de verbo. signifi.plerunque fallimur,dum legis rationem per coniecturas non assecutos credimus.

Ignorātes sicut longè distantes speculantur.

De mente hominis nullum est directum testimonium.

24 Et hæc quidem potissimùm obtinent in voluntate retente in mente alterutrius partiū, & non vtriusque actum gerentis,quia tunc haud dubiè ea non attenditur, pro nihilóque reputatur, l.si repetendi, & ibi glos.& doct.C.de cond.ob cau.& l.3.§. si quis quasi,& ibi etiam doct.ff.eod.& dict.l.quod quis.ff.de condi.inde. & l.cum in plures.§.locator. ff.locat.prout illum tex.doct.intelligunt.& l.si maiores,& ibi quoque doct. C.de transa.& not.glo.in l.codicillis.§.1.in verbo, ea mente. ff.de leg.2.Barb. in l.cùm quid, col.2. ff.si cert.pet.& in l.si ego, in 2. oppo.ff.eo.tit.Bald.in c.3.extrà de iureiur. Pan.in c. ex parte,col.2.extrà de conuer.coniug.cum si. Nec enim voluntate vnius retractandus est contractus, ar.l.ab emptione. ff.de pact. & l.nihil tam naturale. ff.de reg.iur.cum simi.

Voluntate vnius contractus nō est retractandus.

25 Quòd si hæc voluntas in corde retenta esset aliquo modo consideranda,non ita tamen vt ex ea deberet reuocari donatio ipso iure, per l.si instituta.§.vlt.ff.de inoffi.test.iuncta l.vlt.ff. de hære.insti.

vbi

Falsa causa nuncupatim expressa in testamento vitiat dispositionẽ. Secus si sit in mente retenta.

vbi Bart.ex illis duabus legibus simul iunctis hanc veluti sententiam pronũtiat,quòd falsa causa nuncupatim inserta & expressa in testamento vitiat dispositionem ipso iure:sed si ea nõ fuit expressa,sed tantùm in mente retenta,nõ vitiat ipso iure.Quod & in effectu voluit Bal.ibi,in 2.opp.At in casu l.nostræ donatio ipso iure reuocatur, vt dicemus latissimè infrà in verbo,reuertatur,in prin. Ergo ad id ipsum requiritur voluntas expressa,nec debet sufficere tacita, si ad regulas iuris cõmunis respicimus. Ex quo consequens est,quod si fiat ex tacita, id fit contra ius commune.

Hæc lex exorbitãs dicitur à iure communi.

26 Ex iis planè conficitur, quod suprà assumpsimus,hanc l.nostram esse exorbitantem à iure communi. Id quod expresim(vt autoritatem ad rationes addamus)asserit Imo.in l.filio præterito,col.11. versi. & pro hoc etiam facit. ff.de iniust. testam.& Rom.consi.26.pro decisione eorum, col.2.versic. concludo ergo,vbi & ex hoc dicit quòd debet intelligi propriè & strictè.Corn.consi.145.in hac concludo ergo,vbi & ex hoc dicit quòd debet intelligi propriè & strictè.Corn. consil.145.in hac consultatione,col.5.versi.tertio respondet,lib.1. & cons.158. pro decisione,col.8.versi.tertiò respondet,lib.2. & consil.244. videtur prima fronte dicendum, col.5. versi.tertio respondet,eo.lib.& consi.4. dubia sanè mihi, col.2.versic.his tamen non obstantibus,lib.3. & consil.11. in præsenti consultatione, versic. nec etiam videtur,& col.pen. versic.nec obstant ea,eo. lib.3.& consi.194.videtur in præsenti,col.1.eo.lib.3. & consil.206.viso suprascripto themate.col.8. vers. concurrit etiam, eod.lib.3. & consi. 225. antequam aggrediar,col.5.versi.nec ob.d.l.eo.lib.3. & in auth. ex causa,col.9 versi.tertio respondet,& ibi quoque Alex.col.10.versi. vnde tutior responsio. C.de libe. præter. & rursum ipse Alex. consi.40. super primo dubio,col.pe.versi.circa quartum,lib.4. Fran.Aret. in l.Titius,in prin.col.4.ff.de libe.& posthu. Soc.in l.3.ad fin.C.de pact.& in repe.leg. cùm auus, col.8. versic.tertium eorum relatum. & iterum col.56.in 8.q.versi.quo autem ad secundum.ff.de condict. & demonstra.& consil.53. viso instrumento, cum in multis locis,tum col.6.versi. postremo alio fundamento,lib.4.& consi.93. testamentum præmissum, col.4.versi.tertio modo respondetur,eo.lib.4.Steph.Betr.consi.205.si est verum,col.vlt.lib.2.Ias.in l. ex hoc iure, in 16. effectu obligationis antidoralis. ff.de iustit.& iur.& consi.171. viso instrumento dotis,col.6.versi.non ob.etiam prædictis, lib.4. Nam & exorbitantem esse l.cùm auus. ff.de condit. & demon. & similes quæ maximam habent cum lege nostra cognationem, affirmat Imo. in d. l.filio præterito,col.9. versic. item non obstat ratio.ff.de iniust.testam. & in d.l.cùm auus, & ibi etiam Soc. col.21.versi.sextò infertur, & alibi sæpe. ff.de condi.& demon.& Franc. Aret.in l.generaliter. §.cùm autem,ad fin.C.de instit. & substit. & Philip. Dec. consil.416. in testamento, col.2. Ideóque eam non esse extendendam vltra terminos eius respondit Paul. Castr.consil.14. si contingat dictam differentiam, col.vlt.lib.1. Et adeo quidem est exorbitans lex nostra,vt Gaspar Cald.vir non spernendæ autoritatis ex facto consultus, dum non recordaretur huius l.ex diametro responderit contrarium ob alias iuris communis regulas, videlicet donationem non reuocari ob liberos postea natos. Nam donatio,inquit,perfecta non debet reuocari ex superuenienti casu, nec repetitur tacita conditio futurorum liberorũ à iure subintellecta.Et licèt deficiat voluntas post donationem, tardè venere bubulci,cùm facta sit donatio irreuocabilis, nec dependeat reuocatio à sui nuda voluntate.Et respondet ad not.in authen.ex causa.C.de lib.præter.& in l.filio.ff.de iniust.testamen.& quædam alia,quæ antè allegauerat pro diuersa sententia. Nam ea, inquit,loquuntur in vltimis voluntatibus, in quibus voluntas est ambulatoria, non sic in actibus inter viuos.

Et ob id nõ extendẽda est.

27 Si igitur l.nostra est exorbitans, consequens est eam esse restringendam, & non extendendam, l.ius singulare,& l.quod verò contra.ff.de legi.& l. si verò.§.de viro.ff.solu.matri.& c.quæ à iure communi,extrà de reg.iur. lib.6. cum si. Nec tum quidem,cùm subest eadem ratio, ex sententia glo.in c. in fidei.in verbo,inquisitionis,de hæred.lib.6.& est optimus tex.in c.cõstitutionem, & ibi gl.in verbo, prorogamus,de regula. lib.6.præsertim cum sit latæ sententiæ,vt dicemus inferius in verbo, reuertatur,in prin.Ideoque omnino extendenda nõ est, secundum ea quæ dicemus in eodem verbo, in 6. discrimine latæ & ferendæ sententiæ.

Maximè de extensione vnius personæ ad alias non expressas.

28 Idque maximè vbi agitur de extensione vnius personæ ad alias non expressas:quandoquidem vbi aliàs fit extensio ex verisimili & præsumpta mente contrahentis,aut aliter disponentis,secundum no. in l.tale pactum.§.vlt.ff.de pact. & in l.vlt. C.de institu. & substitu.& in l.Titius §.Lucius. ff.de lib. & posthu.cum si. tamen hoc non procedit in extensione vnius personæ ad alias, sed vnius tantùm casus ad alium, vt voluit Raph. Com. in l. commodissimè.ff.de lib.& posthum.Franc. Aret.& Ias.in l. Gallus.§.& quid si tantùm,vterque col.5.ff.de libe. & posthu. Ias.in l.cùm res.ff.de leg.1. & consil.220. testator fecit,col.4. versi. sed istis non obstantibus, lib.2.& consi.228.testator tres filios,col.2. versi.sed præmissis non ob.eod.lib.2. & consil.29. dominus Nicolinus,col.3.versi.tertiò & fortius,lib.3.& cõsi. seq.testator Ioanni, col.pen.versic. quintò pro ista parte.& cõs.66.nobilis miles. col.9.vers.tertiò principaliter,eo.lib.3.Phil.Dec.cõs.211.subtilis est casus, col.pe.& cõs.218.in casu ad me trãsmisso, col.3.vers. & ex his cõprobatur.& cons.273. in casu proposito, in fi.col.pen.& consi.288.in ciuitate,col.3. versic.secundò propius.& cons.291.visis,col.4. vers.secũdò præmitto.& consi.314.pro resolutione, colum.2.& consi.377.visis & diligenter consideratis,col.2.ver. quia ad hoc respondetur.& consi.394. pro vera resolutione,col.4.vers. sextò & vltimò. & consi.465. perscrutatis, nu.1. & Hipp.Marsi.sing.499.licèt dispositio.& nouissimè And.Alciat.omnium legum interpretum elegantissimus,lib.3. de verbo.signifi. col.3.& Anto.Rub.cons.31.præsupponitur in facto, col.2.in fi.

Confirmatio eiusdẽ. Generalis institutio filiorum nõ trahitur ad filium quem testator ignorat.

29 Qui quidem omnes hanc doctrinam depromunt ex l.si quis ita. §.si quis cum ignoraret. ff.de testam.tute. vbi testator dans tutorem filiis suis, non intelligitur dedisse ei filio quẽ ignorarat se habere,vel credebat decessisse:quanquam verisimile est,si sciuisset illum se habere,non minùs ei voluisse de tutore prouidere,quàm cæteris. Cuius tex.& aliorum autoritate subnixus Accursius in d.l. Titius,in prin.in verbo, oportet, ante fin. ff.de lib.& posthum.tradit generalem institutionem filiorum non trahi ad filium quem testator ignorabat se habere, licèt omnium eadem esset ratio, eadémque affectio,eadémque omnino omnium verisimilitudo,per l.3.C.de inoff.testam. Quam glo.sequuntur Dy. Old.Nicol.Neap. Alb.Ang. Raph. Co. in d.l. Titius.Dy.Cyn.Iac.Aret.Alb. & Bart.in d.§.si quis cum ignoraret.Cyn.in l.si pater,in 3.q.C.de hæred. instit.Bald.& Alexand.in l.sicut certi.Cod.de testa. milit.Franc.Aret.in d.§.& quid si tantùm, col.5. Et huc respiciunt eiusmodi extẽsionem personarum improbantia, quæ scripsit Oldra. consi.21. thema tale est,testator.Io.And.in addit.Spec.tit.de testa.§. vlt.in vlt.q.inci.quinta quæstio talis est.Pau.Cast.in

l.ex facto.§.pe.ff.ad T. eb.& consi.97.ne impropriis vtamur vocabulis,lib.2.& tex.in l.si pater filium,& ibi Imo. Alexand.& alij recentiores, ff.de vulga.& pupil.substit.

Fauorabilia contrahuntur de vna persona ad aliã.

30 Ex quo illud fit, quòd si etiam hæc l.esset fauorabilis, & ita extendenda, de quo postea dicemus,non tamen de vna persona ad aliam, sed tantùm de vno casu ad alium,vt expresse in specie huius l.nostræ videtur voluisse, aliud tamen agens, Fran.Aret.in d.l.Titius. ff.de lib. & posthu. & Soc. d.consi.93.col.4.lib.4.Ideo cùm ea nuncupatim loquatur de patrono & liberto, non debet trahi ad alias personas.

Maior est ratio reuocãdæ donationis liberto quàm extraneo.

31 Tum postremò, quoniam multo maior est ratio reuocandæ donationis factæ liberto, quàm extraneo,præsertim propter liberos patroni.Libertus enim à domino accepit summum beneficium, vt scribit Tullius in 3.in Verrem actione, hoc est libertatem,rem certè inæstimabilem. l.libertas. ff.de reg.iur.cum si.ad quam ab eo euectus est,manéntque adhuc, quædam vestigia prioris seruitutis. l. vnius.§.seruus.ff.de q.& l.seruus.C.eod.Ob ídque debet patrono,& ipsius vxori,liberis,& hæredibus etiam extraneis honorem,obsequia, reuerentiam, operas,alimenta,& alia id genus plurima.l.1.& 2.C. de in ius voc.& l.officio.C.de nego.gest.& l.etiam libertis,& l.libertos.C.de obseq.patr.præst.& ff.eo. ferme per totum.& ff.& C.de oper.libe. etiam per totum.& l.1.in prin.ff.de offi.præfec.vrb.& l.si quis à liberis.§.solent,& aliis seq.vsque ad fi. l.ff.de libe. agnos.cum si.etiam si liberi sint emancipati, hæreditateque paterna abstineant.l.filij.ff.de iure patr.& l.si operarum.ff.de ope.libe.Vide tamen l.cum patronus.§.cùm libertus,eo.tit.Sed quod amplius est, eadem prope priuignis patroni debent,l.neque.C. de obseq.patro. præst. Nec tantùm viuis patronis, sed & mortuis quoque reuerentiam & honorem exhibere tenentur. l.apud Celsum. §.aduersus, in duobus locis,ff.de dol.mal.except.Et hæc quidem omnia,etiã si pactione data manumissus sit,l.etiam qui.C.eo.licèt in contrarium faciat tex.in l.si quis à liberis. §.si quis à liberti liberto. ff.de lib. agno.

Liberti ob ingratitudinem reuocantur in seruitutem.

Nec potest patronum ac ipsius hæredes accusare, l.vlt.C.qui accu.non pos.cum si. Nec aduersus eos testificari,l.lege Iulia.ff.de legib.Ac ne quidem cõtra hæredes extraneos,glo.in l.libertorum.C.de testib.& Saly.in d.l.lege Iulia.ff.eo.tit. Nec potest patronum in adulterio vxoris depræhensum occidere,quem aliàs potuisset. l.si adulterium cum incestu.§.liberto.ff.de adul.Ex quo no.Dy.Albe.& Ange.quòd non etiam potest patronum bannitum ex statuto interimere, quod & idem dicit ipse Alber. in 4.parte statutorum q.6.item quod si ex statuto. & iterum q.27. item supposito. & Gaudi.in tract. maleficiorum,in rubric.de bannit.& malefic.versi. continetur in statuto. Potéstque in seruitutem ob ingratitudinem reuocari. l.alimenta. §.1. ff.de libe. agno.cum si.Etiam minor.l.non solùm.iuncta glo. vlt.& ibi Bald.in omnibus.lect.ff.de in integ.restit. Imò etiam pupillus proximus tamen pubertati,gl. in l.si arrogati,in verbo,redigatur. ff.de tut.Etiámque de iure cano.c.de famulis,extr.de ser.non ordi. Idque etiam propter leuem.l.2.C.de lib.& eorum lib.& no.glo.in §.illud verò,in verbo, restituimus, in authen. vt liber. de cæt. quæ declarat quomodo id intelligatur.& glo.in c.octaua.12.q.2. & Inno. in c.de famulis,extr.de ser.non ord.& Ioan.Fab.in l.1. C.de ingra. liber. Quod primum apud Romanos Claudius Cæsar sanxit,vt Suetonius tradit,aut Nero,vt Tacitus scribit lib.13.Nam apud Athenienses multis antè seculis idem obseruabatur. De qua re Valerius Maximus libro rerum memorabilium 2. c.1.hæc elegantissimè, vt cætera omnia, descripsit.

Valerij Maximi

elegans ea de re locus.

Age,quid illud institutum Athenarum, quàm memorabile, quòd conuictus à patrono libertus ingratus iure libertatis exuitur?Supersedeo te,inquit, habere ciuem tãti muneris impium æstimatorem, nec adduci possum, vt credam vrbi vtilem, quem domi scelestum cernam.Abi igitur, & esto seruus, quoniam liber esse nescisti.De quo aliquid,sed per transennam audiuerat Bal.qui in l.1.C.de ingrat. liber.scribit,quòd quidam Græcus Philosophus,qui primitus introduxit reuocationem in seruitutem, sic ait, Esto seruus,quia liber esse nescisti. quem ad verbum nullo addito refert Iason in l.ex hoc iure, in 2.effectu obligationis antidoralis. ff.de iustit. & iur.vt ex hoc possis intelligere Iason. non tam humanitatis scientem fuisse, quàm multi opinantur.

Esto seruus, quia liber esse nescisti.

Nec solùm liberti reuocantur in seruitutem propter ingratitudinẽ, sed & libertorũ filij.l. vlt. C.de liber. & eorum libe. Idque tam patre viuo quàm mortuo,ex sententia glo.& Ang.ibi.& Inno.in d.c. de famulis,in fi.extrà de seru.non ordi. Sed & non tantum à patronis reuocantur liberti in seruitutem,sed ab eorum liberis,& hæredibus.l.liberti,eo. tit.& l.qui manumittuntur.C.de ope.libe.Etiam si patronus damnatus fuerit.l.etiam liberis.C.de obseq.pat.præstan.Imò verò etiam si patronus pro eo beneficio pecuniam acceperit. l.Titius puerum. ff. de obseq.à libe.præstan.quem tex.ad hoc expendit Paul.Cast.in l.digna vox, post medium. C.de legi. & Roma.qui eum dicit aureum. Rom.sing.459. an dux Mediolani. & Soc.consil.4.super q.col.5. vers. postremò multùm clarè,lib.3. & Catel. qui præterea illum dicit singularem in memor.incip. ingratitudo.& rursum in memor.incip. exemptus. Quanquam in diuersum vrget text.in l.1.C.de libe.& eorum liber. & apertius in l.si tuis, C.de ope. libe.de quibus nihil dicunt Rom.Paul.Soc.& Catel.Sed & denique id procedit, etiam si patronus omne ius liberto remiserit. poterit enim nihilominus libertus ob ingratitudinem reuocari in seruitutem. l.2. & 3.eadémque vltim.C.de bon.liber.& in d.§.illud verò,& ibi glo.in verbo,restituimus, in authen. vt lib.de cætero. Nec tantùm libertus ipse, sed & eius filius adeo ingenuus(vsque adeo sunt liberti & eorum liberi patronis obnoxij) in seruitutem ex ingratitndine reducitur. l.vltim. C.de lib. & eorum lib.& §.si verò decretum, iuncta glo. in verbo, filios,in authen.de nupt.vbi & id no.Ang. Leuísque correctio datur patrono in libertum. l.prætor edixit.§.præterea. ff.de iniur. Nec potest libertus aduersus patronum testificari. l.libertorum. C.de testa.Hæcque etiam procedunt,siue quis manumiserit sponte, siue necessitate.l.intestato.§.1. ff.de suis & legi.hæred.

Donatio facta liberto ex leui causa à patrono reuocatur.

32 Proinde videmus etiam aliàs facilius reuocari quæ patronus in libertum contulit, vt patet ex l.1. C.hoc eo.tit.de reuo.don. vbi non solùm donatio facta liberto reuocatur etiam ex leui causa, videlicet ex sola negligentia præstand. obsequij:sed & id quoque, quod ex pecunia donata nomine liberti emptum est.In qua re duo sunt specialia, quę vocamus:vnum,quòd ex sola negligentia reuocatur donatio,cum aliàs non negligentia ipsa,non alia leuis causa donationẽ reuocet,sed grauis tantùm, nec ea tamen omnis,sed quinque tantum,quæ adscribuntur in l.vltim.infrà eo.tit. Alterum, quòd patronus vendicat rem quam libertus suo nomine emit ex pecunia à patrono donata, cum aliàs res empta ex pecunia donata non reuocetur.l.qui vas, in fi.ff.de furt.quod mirabile dicit Azo in summa, hoc eod. tit. post princip.& Hostien.in summa, tit.de don.§. qualiter reuocetur,versi.si patronus.& Gof. etiam in summa eo.tit.paulò ante fi.Idque dicunt speciale in patrono & liberto glo.Bald.& alij in d.l.1. Sed & alibi

Speciale in patrono & liberto.

&alibi quoque non tantum habet roboris & virium, quod in libertos nostros contulimus, quàm quod in extraneos. l. Titio centum, §. Titio cētum, le 2. ff. de cond. & demon. & l. fratres, C. de inoffic. testa. & l. datum. C. de legat.

Donatio in officiosa reuocatur à filiis vsque ad legitimam.

33 Ex quo etiam fit quod donatio inofficiosa facta à patre, reuocatur à filio vsque ad legitimam tantum. l. 1. & ibi no. C. de reuo. dona. sed facta à liberto, reuocatur à patrono integrè l. si libertus, in fi. ff. si quis in frau. patro. quia vt dicit Fran. Aret. in dict. l. 1. duriùs agitur cum liberto propter reliquias præcedentis seruitutis. Et facit etiam quòd libertus faciliùs præsumitur donare patrono, aut per consensum remittere scilicet consentiendo alienationem rei suæ patrono, quàm extraneus, vt dicit Bar. in l. si fundum per fideicommissum, col. 1. ff. de leg. 2. iuncta d. l. si fundum. facit item quod aliàs facilius debent liberti cedere filiis patronorum, in iis quæ ab ipsis obtinuerūt, quàm extraneis, vt satis declarat tex. in l. Pamphilo, in prin. ff. de leg. 3. ibi, sententiam defuncti à liberto decipi satis inhumanū est, iunctis præcedentibus, & sequentibus. Et magis debetur hæreditas liberti patrono quàm legitimis hæredibus. l. legitimos. §. 1. & ibi Bal. expressè. ff. de legi. tuto. & l. non vsque adeo. ff. si quis à paren. manumis. fuer. Imò etiam quàm filiis. Bal. in l. quādiu, quæ est 3. in fin. ff. de acq. hæred. per d. l. non vsque adeo, & l. vlt. ff. si quid in frau. patr.

Secus si facta sit à liberto.

Plus iuris habet patronus in libertum, quàm pater in filiū.

34 Adde ad hanc postremam rationem, tantum iuris habere patronū in libertum, vt multò maius id sit, quàm quod habet pater in filium, vt voluerunt Petr. à Bel. & Io. Fab. in §. seruitus. Insti. de iure perso. quod & hinc videre licet, quòd patronus libertum, qui se vendidit eo ignorante, potest reuocare, l. 4. ff. de lib. cau. non autem pater filium, vt voluit glo. in d. §. seruitus. Item potest patronus à liberto alienata in fraudem ipsius reuocare, non sic pater alienata à filio, vt de vtroque est text. in l. 2. ff. si à parent. quis manu. fue. cuius hoc initium est, nō vsque adeo exæquandus est patrono parens, vt &c. ex quibus verbis planum est, quod ex Petr. & Fab. diximus, non tantam esse patris in filium potestatem, quantam patroni in libertum. Ex quo & illud confestim assumitur, donationem liberto factam à patrono, non tam firmis subniti radicibus, quàm quæ fit extraneo, eámque facilius reuocari, cum & donatio facta à patre filio possit liberè reuocari, nec nisi morte confirmetur, l. donationes quas parētes. C. de donat. inter vir. & vxor. Ideo & ea quæ liberto fit à patrono facilè etiam reuocari debet.

Hac lex locum non habet in extraneo.

35 Hæ igitur rationes non leuiter stabiliunt quod in prin. huius gl. diximus, hanc l. procedere tantum in donatione, quam facit patronus liberto, vt interim prætermittam aliam rationem notissimam quidem illam, sed non inefficacem: quia cum l. nostra loquatur expressim de huiusmodi donatione, quæ facta est liberto, censetur diuersum intelligere & statuere in alia donatione, argumento illo à contrario sensu in iure fortissimo, l. 1. §. huius rei. ff. de offi. cius cui mand. est iurisd. Præsertim cum ita argumentando redimus ad ius commune, quod statuit donationes suapte natura fore perpetuas & irreuocabiles, vt suprà diximus. Ideoque facilè amplexanda est hęc argumentatio atque interpretatio, quæ nos ad illud ius commune reducit, & adeò ad regulam propriamque donationum naturam, ar. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff. de pact. & c. ab exordio. 25. di. & quod voluit gl. in c. statutum, in verbo, numerandum, de præb. lib. 6. & Bar. in l. omnes populi, in 3. q. quartæ partis principalis, vers. iuxta prædicta. ff. de iustit. & iur. cum multis similibus aggregatis per Fel. in c. omnes, col. 4. vers. sed fortè in casu isto, & multis seq. extr. de constit. & in c. cum accessissent, col. 4. vers. hanc declarationem, eo. tit. & quæ nos etiam congessimus in nostro tractatu primogenituræ, in 24. q. principali. num. 5. & id præsertim, & 3. seq.

Argumentum à contrario sensu.

Hac lex regulam in donatione patroni constituit, non verò exemplum aliquod.

36 Et hæc quidem maximè obtinent, quando dici non possit in hac l. facti contingentiam, vt nostri loquuntur, aut exemplum aliquod proponi, nec enim ea decidit tanquam casum aut speciem aliquam relatam, sed veluti regulam in donatione patroni constituit vt apertissimè demonstrant verba ipsius l. quæ sunt huiusmodi: Si vnquam libertis patronus filios non habens bona omnia vel partem aliquam facultatum donatione fuerit largitus, &c. Vidésne his verbis regulam legémque statui in ea donatione quam fecit antea, aut postea facturus est patronus liberto? nec illic exemplum aliquod proponi, non magis, quidem, quàm cùm ita in l. statuitur. Si quę vnquam loca ad sacrum dominium pertinentia cuiuslibet temeritas occupauerit, secundum veteris sensus fidem in sua iura retrahantur. hæc enim sunt verba l. vlt. C. ne rei domi. Vel cum ita etiam dicitur, Si quando vsus exegerit vel porticus vel quaslibet ædes ætatis senio seu fortuitis concussas casibus reparare liceat &c. nam & ita quoque scribitur in l. si quando. C. de ope. public. suntque sexcentæ aliæ eius formæ leges, & in C. & in ff. & propè frequentiores, quàm aliæ nullæ, quibus apertè cognoscitur nullum exemplum ad eas sanciendas fuisse relatum. Nec enim ex contingentia facti obtigisse videri debet, quod conditionaliter profertur, vt de alio casu loquens asserit Philip. Dec. in addit. l. posthumo, col. eiusdem addi. 2. C. de bon. poss. contr. tab. ex no. Bal. in auth. matri & auię, col. 1. C. quan. mul. tutel. offic.

Exemplū non facit ius.

37 Hæc autem diximus, quoniam exemplum aut facti contingentia non ius facit, nec regulam restringit, nec ex ea licet argumentū sumere, vt multis placuisse video, & inter cæteros gl. in c. auditis, in verbo, ex post facto, extr. de elec. & in c. abbate sanè. §. sed & ad hæc, in verbo, in iudicio, in fi. & ibi Domi. etiam in fi. de re iud. lib. 6. & subobscurè gl. in l. 1. in 3. lect. C. quan. non pet. par. & ibi Ias. & Phil. Dec. qui adducunt multas concor. ille col. 1. versic. & propterea tu iuuenis hic colum. 4. versicu. in eadem glos. ibi, idem tamen. & est optimus text. in l. damni, la 2. §. vlt. de dam. infec. & in l. 1. §. quod vulgò. ff. de vi & vi ar. & in l. sine. §. qui non iustè. ff. de excu. tut. & in c. 1. & ibi gl. 1. extr. ne cleri. vel monac. & in c. si papa, in fi. de priui. lib. 6.

Confirmatio eiusdē.

38 Imò verò, vt ad l. nostrā redeamus, & si exemplum tale fuisset ad imperatorem relatum, quis tamen dubitat imperatorem ipsum, si id generaliter intellexisset in omni donatione, nedum in ea quæ fit libertis à patrono, id ipsum nuncupatim statuisse, præsertim cùm non mediocrem scrupulum nobis interiecisset verius quàm reliquisset, vtrū id generaliter esset intelligendum, ideóque ipsa manca fuisset & mutila, quod minimè dicendum est, l. 1. C. de his quibus vt indig. aut certè nimium ambigua, contra l. communium, in princ. C. de natu. lib. & l. vlt. C. de indi. viduit. & c. vlt. & ibi Bald. col. vlt. extr. de consti. & c. abbate, extra de verbo. signi. & c. erit autem lex. 4. dist. nihil enim magis proprium est legis, quàm claritas. §. 1. vers. nos omnia igitur, in authen. de test. imper.

Exemplū nōnunquā ius constituit.

39 Porrò & quando legislator omnino innititur exemplo aut specie proposita, vt hîc manifestè facit si quod exemplum fuit propositum, tunc etiam ius & regula ex eo constituitur, per cle. 1. de prob. & ita voluit Imol. in c. cum apostolica, in verbo datur intelligi, extrà de his quæ fi. à præl. sine cons. cap. & Alex. in l. 1. in princ. col. 12. vers. tertiò fallit, in fi. ff. de offi. cius cui mand. est iurisdict. Iason & Philip.

Dec. in

Dec.in d.l.1.C.quan.n.in pet.par.& idem, & Iaſ. in l.qui Romæ.§.Callimachus,col.4.verſ.item aduerte.ff.de verbo.oblig.& Phil.Dec.in c.2.col.2.verſic. fatetur tamen Ab.ext.de off.dele.Vt interim omittam, quòd ſemper exempla etſi non reſtringant regulam, tamen declarant in quibus caſibus loquatur, ex gloſſ.not.quæ ad hoc ſolet allegari,in c. quod Dei timorem,ext.de ſtat.mo.& vt dicit Bald. conſ.357.nulla mulier ſe nubat,col.pe.ver.ſed quid eſt ſi iſta,lib.1.exempla ſicut digitus rem oſtendũt, & tactui quodammodo ſubiiciunt,per l.1.ff.de præſcrip.verb.& §.ſed cum magis,Inſti.de grad.

Comprobatio eiuſdẽ ſententia.

40 Et hanc ſanè ſententiam,videlicet noſtrã hanc l.habere locum in ea donatione quam facit patronus liberto tantùm, maxima autoritate affirmant gl.in c.vlt.17.q.4. & gl.in c.vlt. & ibi quoque Inn.& Hoſt.de dona.& idẽ Hoſt. in ſumma,eo.tit.§.qualiter reuocetur, verſi.item reuocatur. Goſ.etiam in ſumma ad fin. eo.quoque tit. Azo item in ſumma, hoc eod.tit.Guil. Cu. prout illum referunt Bart.& alij in l.1.C.de inof.dona.Cy.qui illum ibi ſequitur in 1.q.ad fi.& ibi quoque Io.Fab.& Saly.qui tamen dicit quod conſulendo non ſequeretur, cum opinio communis ſit in contrarium,& ibi item Raph. Fulg.Idem Cy.hîc, dum ſe illuc remittit, & hic itẽ ante illum Pet.à bella Pert. loquens tamen ſub dubio fortè.& Io.Fab.etiam hic,atque Bal. in duobus locis, primum quidem in ſummario, & iterum in caſus poſitione.& Raph.Fulg.etiam hîc.& ipſe Bal. & in l.ſi totas, ad fin.& ibi quoque ante eum Pet.à bella Pert. C.de inoffi.dona.& idem Bald.in l.cùm acutiſsimi,col.1.C.de fideicom.& clanculum in l.1. col.1. in 3. C.ſi in fraud. patr.& apertiùs in auth. ex cauſa,col.3.ver.item non ob.& ibi quoque Imo.C. de lib.præt.idem Imol.in l.filio preterito,colum.11. verſi.item non obſtat quòd habetur.ff.de iniuſt.teſta.Petr.Iac.in ſua pract.tit.de condi. ex lege pro re dona.cõp.col.vlti.vbi tamen dicit credere ſe,quòd alia op.ſeruaretur in iudiciis. Archiep. Embrun. in ſua ſumma,tit.de donat.§.qualiter reuocetur,verſi. itẽ reuocatur tota donatio.Raph.Fulgo.in l.fratres, per illum tex.C.de inof.teſt.& conſi.65.hoc capite, Titius coniugem non habens, col.2. verſi.ad argumẽta.Monald.in ſua ſumma, tit.quib.cau.dona.reuo.verſ.1.& 2.& Card.Alex.in cap.naturales,col.2. ver.quæro pater nõ habet niſi filium, tit.ſi de feud. fuer.cõt.int.domi.& ag.& ante eos quiſquis,eſt qui interpretationes legib. Codicis Theodoſiani ſubiunxit.Ita enim hanc l.ad verbum interpretatur:Si quis filios non habens,bona ſua vel partem bonorum libertis donauerit,ſi is qui donauit,filios poſtea habuerit,donationes libertis factæ ad integrum vacuantur.Et etiã Anianus,aut quiſquis is fuit, qui Alarici regis iuſſu ipſius Theodoſiani Codicis leges in epitomen coegit, cuius in hanc l.hæc verba ſunt:Si patronus filios non habens, aliquid libertis dederit,& poſtea ſuſceperit liberos:quicquid largitus fuerit,reuertatur in eiuſdem donatoris arbitriũ. Et hanc opi.de iure eſſe veriorẽ aſſerunt Cor.conſ. 4.dubia ſanè mihi,col.3.lib.item 3.& Soc. conſil.53. viſo inſtrumento,col.2.verſi.his tamen nõ obſtantibus,lib.4.Quamuis tamen dicant, quòd eam iudicando aut conſulẽdo non ſequerentur,cùm opi. communis ſit in contrarium.

Lex Codicis Theodoſiani.

Contrariæ ſententiæ autores.

41 Contrarium enim,videlicet hanc l.procedere & in donatione facta alteri quàm liberto,voluerũt expreſsè Accur. Bart.qui ita dicit ſe obtinuiſſe,Bal. ſibi contrarius in 2.lect.in 2.locis, Saly. etiam ſibi contrarius,& Ang.hîc. Dy.quem retulit Cy.in d.l. 1.& ibi quoque Bar.col.2.& Ang.& Pau.Caſt.C.de inof.donat.idem Dy.Bar.Bal.& Imo.ſibi etiam cõtrarius in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.2.Arch. in c.vlt.17.q.4.Io. And.in d.c.vlt.col.2. & ibi etiam Collect.nõ ſemel.Io.Calde.in repe.col.1.& 2.Imo. item non ſemel.ſcilicet col.2.verſi.in ea.gl.ibi in totum,& alibi ſæpe,& Pan.& Barb.extr.de dona.Bar. in d.l.ſi totas.C.de inof.dona.Iac.Bel.& Ang.in authen.de immenſ.dona.Pau.Caſt.conſ.434.incip.reſpondeo per ordinem,in vlt.dubio. lib.1.Io.Plat. in §.1.in fi.Inſti.de dona.Corn.in d.auth.ex cauſa, col. 9.verſi.nec obſtat d.l.& cõſi.15.ex quo dictus Fran. col.5.verſi.tamen ſunt extendenda,lib.1. & cõſi.195. in hac conſultatione,col.6.verſi.nec obſtat d.l.eod. lib.2.& cõſi.158.pro deciſione,col.8.verſi.item donatio,lib.2. & conſil.11. in præſenti conſultatione, col.vlt.lib.3.vbi & hanc dicit eſſe communem opi. conſil.225.antequam aggrediar,col.5.verſ. non obſtat.d.l.ſi vnquam,eo.lib.3. Franc. Aret.in l.Titius, in princ.col.3. ff.de liber. & poſthum. & conſil. 24. quatuor dubia,in primo dubio,Socin.conſil.47.viſa facti contingentia.in 3.dubio.lib.1.& conſi.93.teſtamentum præmiſſum,col.4. verſic. & ad primam rationem,lib.4.Guid.Pap.conſi.156.in quadã cauſa, col.1.vbi & ita dicit tenuiſſe Pet.Heliç in repet.huius l.ex qua & illum alibi ſæpe aduocat, ſed ea non reperitur.Caro.Ruin.conſi.140. circa caſum, col.3. nu.5.lib.4.& Steph.Bertr.conſi.259.adhærẽdo,lib. 1.& idẽ denique tenent vel expreſsè vel tacitè omnes quotquot de hac l.locuti ſunt, niſi ij quos pro priori ſententia citauimus,& alij fortè pauci, ſi qui ſunt, neque enim omnes legimus, nec ſi legiſſemus,recordaremur.

Ratio eiuſdem.

42 Mouentur qui hanc poſteriorem opi.ſequuntur,hac potiſsimum ratione,quòd huius l.ratio eſt illa præſumpta ac veriſimilis voluntas donãtis, qui ſcilicet veriſimiliter non donauiſſet, ſi liberos habuiſſet, aut habiturum ſe cogitaſſet. Ideóque ſub hac conditione donauiſſe videtur, ſi liberos non ſuſciperet,per l.cum auus.ff.de cõd.& demon.cùm ſi.allegatis ſuprà in princ.l.Quæ ratio obtinet non ſolum in donationibus quas patroni faciunt libertis,ſed & in aliis quoque.Et huc,inquiunt,ſpectant duo tex.videlicet in l.ſi totas.C.de inoffi.don.& in c.vlt.17.q.4. qui quidem loquentes de hac reuocatione donationis ex liberis poſtea ſuſceptis, nullum de patronis aut libertis verbum faciunt, imò ille nuncupatim de donatione facta filio ipſius donatoris loquitur,hic autem eccleſiæ.

Reſponſio ad contraria argumenta.

43 Nec obſtat quòd voluntas vnius tantum non expreſſa non attenditur, quia illud procedit, ſi non ſit alia legis prouiſio,vt in caſu l.noſtræ,& d.l.ſi totas,& d.l.vlt.quarum baſis eſt veriſimilis illa mens donantis, & quæ ob eam ſubintelligunt tacitam illam conditionem,vlteriúſque procedunt diſponendo.Nam & aliàs volũtas tacita ſiue in corde retenta,ſi à iure ſit præſumpta,æquè operatur ac expreſſa,vt dicit Bald.in l.1.§.ſi is.qui.ff.de exer. act.ita intelligens tex.ibi cum glo.& l.2.ff.ad munic.Vel poteſt etiam dici,quòd illud procedit in contractibus & aliis actibus,qui æquè ex volũtate duorum proficiſcuntur. At donatio maxima ex parte dependet ex voluntate donantis, vt quæ abſenti & ignoranti fieri poteſt,l.nec ambigi. C.de dona. & c.ſi tibi abſenti,de præb.lib.6. Ideo non debet mirum videri, ſi voluntas illius tantum tacita ſatis ſit, ex doctrina Bar.& aliorum, in l.cum quid. ff.ſi cert. pet.& in l. quicquid aſtringendæ.ff.de verb.oblig. Nam quod de teſtamento dictum eſt, quod dependet ex voluntate vnius teſtatoris,cuius tamen voluntas non ſufficit ſine diſpoſitione, poteſt negari id verum eſſe,per tex.in l.ſi quis ita.§.non ſolum, ibi, & quidem nuda voluntate. ff.de adi.lega. & expreſsè voluit Bar.in d.locis nuper allegatis.& Pau.Caſt.conſ. 364.videtur dicendum pro matre, lib.2. Aut ſi verum eſt, id certè alia ratione obtinet, quòd videlicet & ipſum teſtamentum fieri non poteſt ex ſola

volun

voluntate etiam expressa, nisi ad actum ipsum dispositionis, & eius quidem solennis, processum sit, per tex. in §. ex eo autem, Inst. quib. mod. testa. infir. & quae diximus suprà, nu. 20. inci. quin & si. & dicemus infrà in verbo, susceperit liberos nu. 220. incip. contrarium tamen in casu. Donatio autem solo donantis consensu & voluntate perficitur citra instrumentum aut aliam quamuis solennitatem. Vel denique dici potest, quòd hîc sit voluntas & presumpta mens vtriusque, & donantis & donatarij, quam lex fingit interuenisse, vt nuncupatim dicit Imo. in c. cum contingat, char. vlt. vers. attende tamen quia dicit, extrà de iureiur. & Pau. Ca. cōsi. 435. super hoc puncto, in prin. & iterum col. 2. lib. 2. Nam & debuit etiam donatarius cogitare, quòd donans non ita donasset si de liberis cogitasset. Ideoq; haec vtriusque mens presumpta habetur pro expressa. l. 1. §. vlt. ff. de cond. inde. & l. triticum. ff. de verb. oblig. Nam & vbi lex exprimit aliquid tacitè agi inter contrahentes, id pro expresso habetur, etiam si in mente fuerit retentū. d. l. cùm quid. ff. si cer. pet. & glo. in c. quemadmodum, in verbo, conditio, ext. de iureiur.

Vbi lex exprimit tacitè aliquid agi inter contrahentes, pro expresso habendū est.

Responsio ad contraria.

44 Nec verum est, quod dictum est, legem exorbitantem non debere trahi ad alium casum ex eadem ratione, quia contrarium simpliciter tenuit Bar. in l. si cōstante, in 9. q. primę partis. ff. sol. mat. cū concord. ibi adductis per Alex. col. 4. versi. item inquantū, Bar. & per Barb. in c. iurauit, extra de prob. & Cor. consi. 243. in hac consultatione, ante fi. lib. 4. & Fely. in c. quoniam frequenter, in prin. extr. vt lit. non contest. & Phil. Dec. in c. cum dilecta, in 5. not. extr. de confir. vti. vel inutil. & latè etiam And. Alcia. lib. 2. de verb. signi. char. 9. quo loco differit de limitatoria dispositione.

Confirmatio eiusdē.

45 Quorum sententia ex eo pulchrè cōfirmatur, quod voluerunt Pet. & Cy. in l. iura non singula. ff. de legi. quod quando in pluribus casibus eadem est ratio, tunc ea ipsa decidit omnes illos casus, nō quidem per extensionem. Imò sicut genus comprehendit species, l. semper generalibus. ff. de reg. iur. sic generalis ratio diuersas species casuū emergentium. Sed quando rationes sunt specie differentes, similes tamen, tunc est extēsio, id est quaedam progressio de termino ad terminum per adaequationē siue paritatem. quod & idem voluerunt ipsi Pet. & Cy. in l. quod verò, eo. tit. & ibi quoque Bald. qui id dicit frequenter allegari in practica, quòd vbi est eadem ratio, non dicitur extensio, sed proprius intellectus l. nominis & rei. §. verbum ex legibus. ff. de verb. sig. vbi verbum ex legibus, sic accipiēdum est, tam ex legum sententia, quàm ex verbis. & rursum idem Bal. in auth. post fratres, fratrúmque filios. C. de legi. haere. vbi dicit quòd ratio debet attendi tanquam virtus intrinseca legis, & tāquam genus prędicans de suis singulis speciebus. & in l. data opera. col. 5. versi. quaedam est. C. qui accu. non pos. vbi dicit, quòd illud tacitè videtur inesse, in quo eadem ratio reperitur, etiā in materia poenali, per l. his solis, ibi, satis tacitè cautū. C. hoc tit. de reuo. don. quę verè loquitur in materia poenali, simul & exorbitāti, & per l. vlt. C. de indi. vidu. Subditq; quod vbi est eadē ratio, ibi non dicitur similitudo, sed eadem lex. l. illud. C. de sacro. eccl. & idem Bal. in auth. quas actiones, col. 2. C. eo. tit. vbi dicit quòd tacitè cautū intelligitur, quando eadem ratio reperitur, per d. l. his solis. quod & idem dicit ipse Bal. consi. 433. domina Ioāna, paulò ante fi. lib. 3. & in c. quia V. ad fi. extr. de iudi. vbi dicit sing. tex. in ea l. his solis. & idē Bal. in rub. C. de naut. fenore, vbi dicit quòd vbi est similis ratio, est idem statutum, per dict. l. his solis, solis, quam ad hoc dicit meliorem totius iuris & idem Bal. in l. per diuersas, col. 1. in fin. C. de mand. vbi per illum eundē tex. dicit non videri omissum,

Vbi est eadem ratio, nō dicitur extēsio, sed proprius intellectus.

quod eadem ratione concluditur. & in repet. l. de quibus, col. 12. versi. item nota quòd non dicitur. ff. de legi. vbi dicit quòd cùm multa habent eandem rationem, licèt de vno fiat mentio, videtur fieri exemplariter, non restrictiuè, nec dicitur extendi constitutio, etiā odiosa, quando extenditur ex mente ipsius: quod perinde est ac si diceret, ex ratione. Nā ratio legis dicitur mens illius, secundū Dy. in c. vlt. ad fi. de reg. iur. lib. 6. Cy. in l. nō dubiū, in 1. q. C. de legib. & ibi clariùs Bar. col. 3. & Bal. col. 4. per tex. in l. cū mulier, vbi etiā Bar. in prin. Alex. in 5. not. & alij. ff. sol. mat. idem Bal. in l. 1. col. pen. in prin. eo. tit. vbi dicit de hoc esse meliorem tex. totius iuris, in l. scire oportet. §. aliud autem, vers. sed & si maximè, in illis verbis, mens legislatoris. ff. de exc. tut. vbi & hoc not. ipse Bal. cū aliis multis concor. à me congestis in commentariis nostrarum cōsuetudinum, tit. 9. §. 27. versi. neque id mirum. Sed vt redeamus ad principale propositum, iterum Bal. proferimus in l. omnes populi. col. 7. ver. tertiò quęro quę sunt illa. ff. de iustit. & iur. vbi dicit, quòd non videntur discrepare quae in ratione conueniunt: quę ratio est coniunctio diuersorum casuum ad eundem finem tendentium. & rursum in eandem l. col. pen. versic. secundò not. dicit, quòd vbi est eadem, non propriè dicimus statutum extendi, quia tacitè inest. allegat glo. quae hoc idem dicit in c. 1. in verbo, Italiae, de tempo. ord. li. 6. & quam ad hoc sing. Pan. in c. nihil, col. 5. vers. nec ob. si dicunt, ext. de elect. & Pet. Anc. & Alex. in l. curatoris. C. de neg. gest. Sed & huc spectat. quod scribit Bal. in l. tutela, in princ. per illum text. ff. de legi. tut. Ang. in l. 2. ff. de dona. quòd id quod venit ex ratione legis, venit ex ipsa lege, non ex extensione. quae sententia est d. §. verbum ex legibus, & Pet. Anch. consi. 112. superstite domina, col. 1. Pau. Cast. consi. 441. pro declaratione, col. pe. li. 1. & iterum consil. 84. praesens casus, col. 2. li. 2. vbi & illud subdit gl. in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccle. loqui in casu diuersarum rationum, licet similium. Nam fauor publicus, & fauor pius sunt diuersi specie, licèt similes. Ideoq; quamuis l. vlt. eo. tit. quae loquitur de vtroque, corrigatur per d. auth. quas actiones, in hoc quod de pio & ecclesiastico statuerat, non propterea in hoc corrigitur, quòd de publico dixerat, quia id esset extendere legem correctoriam ex simili ratione. Malè igitur, inquit, allegatur ea gl. quòd ex identitate rationis nō extenditur lex correctoria, sed ita debet allegari, quòd ex paritate vel similitudine rationis id fieri non debet. & Cor. cons. 90. scrupulosa, col. 2. in prin. li. 3. & Alex. cons. 75. videretur in praesenti, col. 1. li. 5. & latè cons. 89. circa primum dubiū, col. 3. ver. istud etiam, & seq. li. 6. & Io. Frā. de Pauinis in extrau. vas electionis, in verbo, prorogamus, per illum text. de censi. vbi & hoc dicit procedere in constitutione poenali. & Ias. in l. à Titio, col. vlt. ff. de ver. oblig. & cons. 141. Christophorus, col. 6. vers. in primis ergo, li. 2. Phil. Dec. cons. 301. in causa quae Ferrariae agitatur, col. 2. & cōs. 372. visis & diligenter declaratis, col. 3. & Hipp. Marsi. qui alios citat, cōs. 61. post redditum, col. 2. li. 1. & Catel. Cotta. in memor. incip. rationis idētitas. & ante hos gl. in c. 1. in verbo, Italiae, de temp. ord. li. 6. quae dicit quòd vbi est eadem ratio, & penitus omnimodo similitudo, non propriè dicimus extendere, etiam in poenalibus.

Non videtur omissū quod eadē ratione cōcluditur.

Ratio legis mens illius dicitur.

Ex paritate rationis non extenditur lex correctoria.

46 Nec id quidem mirum est, quoniam ratio legis est ipsa lex, secundum Bal. in c. dilectus filius ab. ext. de rescrip. & consi. 467. de iure communi, in fi. li. 2. & Pan. in c. 2. col. pe. extr. de prob. & in c. 1. col. 5. ext. de re iudi. cum aliis multis si. à me congestis, in d. §. 27. versi. alibi autem dicit. Aut certè si non sit lex integra, est tamen potior illius pars, scilicet anima & spiritus legis, vt dicit Bald. consil. 275. quod pro regula,

Ratio legis est potior ipsius pars.

regula.col.3.vers.si autem ratio, lib.2. & in l.si quis seruo,col.vlt.versi.ex his apparet.C.de furt.vbi dicit,quòd sicut homo est ex anima & corpore,sic & lex ex mente siue ratione,& ex verbis.verba autem tanquam corpus & superficiem esse,rationem verò vt animam & spiritum.& idē Bal.in l.vlt.in 15.quæstio.C.de hæred.inst.vbi dicit, quòd viua ratio est anima ipsius scripturæ.& rursus in c.1.col.4. versic. item statuta,extr.de constit.vbi dicit quòd virtus legis in substantia rationis consistit, quia mens legis idem est quòd anima & spiritus ipsius scripturæ. nam scriptura sine mente nihil est. & idem propè post eum dicit Panor. in d.c.nihil,vbi suprà citauimus.extr.de elect.& consi.1.facti contingentia,col. 3.vers.vlt.adduco,lib.1.& cons.75. primo est videndum,col.4. eo.li.1. & idem voluit Pet.Anc.in repe. c.1.in 5.q.principali.extrà de const.Maria.Soc.cons. 30.quamuis,col.3.ad fi. & cons.35. circa prædictam consultationem,col.2.& Barthol.eius filius. consil. 241.circa primam difficultatem,col.12.vers.præterea & tertiò.& Fran.Curt.senior consil.9. Ticinensi statuto,col.8.vers.quia verba statutorum.& iterum consi.45.statuto,seu consuetudine,col.6.versi. quia mens & ratio.& consi. 52.super testamentis , col.8. versi.& ideo ne excludantur.

Ratio legis potius inspicienda quàm verba.

47 Ex quibus & illud confestim sequitur, potiùs esse inspiciendam mentem siue rationē legis,quàm verba ipsius,vt planè ac perspicuè ostendit tex.in d. l.scire.§.aliud. ff.de excus.tut.cuius hæc verba sunt, Sed & si maximè verba legis hunc habent intellectum,tamen mens legislatoris aliud vult.& in l.3.§. conditio.ff.de adi. leg.vbi scribitur, sed melius est sensum magis quàm verba amplecti,& ibi cōcord. in gl.& in l.pen.ff.ad exhib.vbi eleganter scribitur, nō oportere ius ciuile calumniari,neque verba ius captari,sed qua mente quid dicatur,animaduertere conuenire.& in l.credendum. ff.qui petant tut.ibi, incidit in constitutionis verba, sed ex sententia excusatur.& in l.2.§.si mater,vers.quid si curatores.ff. ad S.C.Tertul.ibi,verba rescripti deficiunt, sed dicendum est eandem esse rationē.Et rursum in ver. quid ergo si non fuerint l. eiusdem , ibi, puto licèt verba deficiunt,sententiam constitutionis locū habere.& in l.sed sciendum.ff.ad legē Pompe.de parric.vbi ita scribitur.Sed & nouercę & sponsę omissæ sunt,sententia tamen legis continentur.Et in l.si quis adulterium.§.1.ff.de adult.cum dicitur, ex sententia legis tenetur, quāuis verbis non contineretur & in l.nihil,ibi, verbis quidem legis non liberatur, eo.tit.Et in l.diuus.§.item senatus.ff.ad leg. Corne. de fals.vbi ita scribitur,diuus Pius ita rescripsit,sententiam magis sequendam esse huius senatusconsulti,quàm scripturam.Et in l.impuberem.§.qui liberti.ff.eod.tit.vbi hæc verba adscribuntur, Qui liberti assignationem sua manu adscripserit,nō verbis,sed sententia senatusconsulti tenetur,& in l.1.§. incidit,ibi,non ex verbis,sed ex sententia.ff.ad S.C. Turpil. & in l.in bello. §.si quis seruā.ff.de capti.& postli.reuer.& in l.miles.§.si paterfa.ff.de castr.pec. in l.quamuis.ff.de in ius vocan.ibi, licèt edicti verba non patiantur.& in l.cùm hic status. §.si spōsus. ff.de donat.inter vir.& vxor. cùm dicitur quamuis verba orationis minùs sufficiunt,tamen dicendum est donationem ad sententiam orationis pertinere. & in l.filium quem,quæ est pe.§.videamus.ff.de bono.poss.contr.tab.ibi, quamuis edicti verbis collatio inducatur,ex mente Prætoris denegandam esse respondetur.& in l.si à domino.§.si prędo.ff.de peti.hær.ibi,quantū ad verba.& quæ sequuntur. & in d.l.Gallus.§.& quid si tantum,ibi non pertinent ad leg.Velleiā,sed ex sententia legis,&c.& in l.Labeo, ad fi.ff.de sup.leg. vbi prior & potentior est mens quàm vox. Suntque sexcentæ huiusmodi leges.

In legem quis committat.

Ideoq; scribitur in l.non dubiū. C.de legi.in legem eum committere,qui verba legis amplexus,contra legis nititur voluntatem.Quod depromptu est ex l. fraus.ff.eo.tit. vbi ita scribitur , quod distat ῥητὸν ἀπὸ διανοίας ,id est,dictū à sententia(siue,vt est in antiqua veterum codicum traductione,verbum ab intellectu)hoc distat fraus ab eo quod contra legē fit. Nā in l.contra fraudē,quæ illam præcedit, ita scriptum est.Cōtra legē facit,qui id facit,quod lex prohibet: in fraudē verò legis facit,qui saluis verbis legis sententiā eius circumuenit.facit & tex.in l.quamuis,in fi.cùm dicitur,licèt edicti verba non patiantur.ff.de in ius vocand.

Idē de iure Canonico.

48 Suntq; etiam & in hanc sententiā multi tex.iuris pōtificij,vt in c.sedulo.38.dist.vbi dicitur, quòd sententia pręponitur verbis, sicut animus corpori. Ex quo probatur id ꝙ diximus in pręcedenti versi. mentē ac sensum animum esse,verba corpus.& iterū in c.Marchion.1.q.1. dicitur Euangelium non in verbis esse,sed in sensu.& in c.humanæ.22.q.5.& in c.intelligentia.& c.propterea , & c.in his , extra de verb.sig.& in c.si postquam.de elect.li.6. & vbique cōcord.in gl.vt videbis. Quibus adde & tex.in cle. 1.vers.cæterùm,cùm scribitur,non virtutē & mentem,sed nudum verborum insectās corticem, sensumq; confundens &c. Nam,vt tradit Bal.in c.mādatum,post prin.extrà de rescrip.semper recurrendum est ad intentionem disponētis,quia lingua cedit cordi,& sub iugo mentis verba constituit , tanquā sub suo proprio originali & digniori. De quo etiam multa per Archid.in cap.is autem. 22.q.2.& Ang.consi.389.totum dictum statutum,col.2.Pan. cons.75.primò est videndum,col.3.lib.1.Maria.cōs. 35.circa prædictam,col.3.Soc.eius filium. consil.58. visis priuilegiis,col.2.vers.his tamen non ob.li.1.& consi.102.in præsenti,col.3.eo.lib.1.Barba.consi.10. sapienter scribitur,col.5.lib.2.& consi.58.illud adferam,col.5.lib.3.Georg.Nata.in repe.c.quamuis,col. pen.versi.quarto eodem modo,de pact.lib.6.Hipp. Marsi. in d.l.sed sciendum , col.1.& seq.ff.de parri. & in l.si quis viduam,col.4.vers.quinimo mens statuentis.ff.de quæstio.& cons.85.post redditum, col. 1.ver.primò dico,lib.2.quos tu videbis , ne quæ semel iā collecta sunt,iterū colligam.Et ante hos per gl.in d.c.si postquam,in verbo,mēte,de electi. li.6. quæ ex eo tex.colligit cōstitutionem etiam pœnalem extendi ad casum ex mente ipsius,licèt non ex verbis in ea compræhensum , nec tunc dici extensionem fieri , de quo ibi multa per Petr. Ancha. Imo.Domi.

Euangeliū non in verbis , sed in sensu.

Quintiliani senioris hac de re locus.

49 Quibus omnibus adde quod Quintilianus senior,quem & in diuersa parte citauimus,scribit decla.317.In omnibus legibus solam spectare oportet scribentis voluntatem.Verba enim ambigua, & in plures intellectus ducta sunt, scribendarum legum causa voluntas fuit.Ergo id vnum spectare conuenit,propter quod scriptæ sunt. De qua re etiā multa Quintilianus Iunior li.Oratoriarum instit.7.cap. item septimo. & Tullius , quem & nos in alia sententia etiam eodem loco citauimus,videlicet lib.2. de inuentione.Inter quæ hæc sunt,Nō omnia scriptis,sed quædam quæ perspicua sunt , tacitis exceptionibus caueri:legem in sententiis,non in verbis consistere:iudicémque eum legi obtemperare,qui sententiam eius,non qui scripturam sequatur indignum esse:eodem affici supplicio eum,qui propter aliquod scelus & audaciam contra legem fecerit,& eum qui honesta aut necessaria de causa nō ab sententia , sed à literis legis recesserit. Et in oratione pro Aul.Cecinna,An cum voluntas,inquit,& consilium & sententia interdicti intelligatur,imprudētiā (alij impudentiam legūt,& melius,meo iudicio) summam aut stultitiam singularem putabimus in

Scribēdarum legū causa, voluntas.

Elegantissimus Tullij hac de re locus.

verbo

verborum errore versari, rem & causam & vtilitatem communem non relinquere solum, sed etiam prodere? An hoc dubium est, quin verborum tanta copia sit, nō modò in nostra lingua, quæ dicitur esse inops, sed ne in alia quidē vlla, res vt omnes suis certis ac propriis vocabulis nominētur? neque verò quicquam opus sit verbis, cum ea res cuius causa verba quæsita sint, intelligatur. Quæ lex, quod senatusconsultum, quod magistratus edictum, quod fœdus aut pactio, quod (vt ad priuatas res redeam) testamentum, quæ iudicia, aut stipulationes, aut pacti & conuenti formula non infirmari aut conuelli potest, si ad verba rem flectere velimus, consilium autem eorum qui scripserunt, & rationem & autoritatem relinquamus? Sermo hercule & familiaris & quotidianus non cohærebit, si verba inter nos aucupabimur. denique imperium domesticum nullum erit, si seruulis hoc nostris concesserimus, vt ad verba nobis obediant, non ad id quod ex verbis intelligi posit, obtēperent. Exemplis nunc vti videlicet mihi necesse est harum rerum omnium? Non occurrit vnicuique vestrū aliud alij in omni genere exēplum, quod testimonio sit, nō ex verbis aptū pendere ius, sed verba seruire hominum cōsiliis & authoritatibus? Ornatè & copiosè L. Crassus homo longè eloquētissimus, paulò ante quàm nos in forū venimus, iudicio centumuirali hanc sententiam defendit, & facilè, cùm contra eū prudentissimus homo Q. Mutius diceret, probauit omnibus, M. Curiū, qui hæres institutus esset ita, mortuo posthumo filio, cū filius nō modò nō mortuus, sed ne natus quidem esset, hæredem esse oportere. Quid? verbis satis hoc cautū erat? minimè. quę igitur valuit? voluntas, quę si tacitis verbis nobis intelligi posset, verbis omnino non vteremur. quia non potest, verba reperta sunt, non quæ impedirent, sed quæ indicarent voluntatem. Et subdit quibusdam interiectis, secundū Crassum aduersus Q. Mutium fuisse iudicatū. Nec enim Crassum ita causam egisse, vt contra iuriscōsultos diceret, sed vt hoc doceret, illud quod Scæuola defendebat, nō esse iuris: & in eam rē nō solū ratiōes adferret, sed etiā Q. Mutio socero suo multisq; peritissimis hominibus autoribus vteretur. Hæc ille, qui & alia multa in ea oratione scribit, vt ostendat mentem ac sententiam legum esse verbis & scripto anteponendam. Qua etiam in sententia fuit Aristot. dū scribit lib. 1. rhetoric. ad Theodect. æquum esse non legem, sed scriptorem legis, ac nō verba, sed sententiam spectare.

Confirmatio eiusdem loci.

50 Porrò illa contentio (neque enim hoc omittere potuimus) Crassi ac Scæuolæ & ab eodem Tullio memorata fuit lib. 1. de oratore, iterumque in secundo, & in Topicis in loco à similitudine, atque etiā in Bruto de claris oratoribus, non semel. & à Fabio lib. 7. oratoriarum institut. cap. item 7. & à recentioribus quoque legum interpretibus tractata fuit, qui & ipsi crebriori calculo in sententiam Crassi pedibus ierunt, Nam si posthumus, inquiunt, institutus hæres fuerit, ac eidem, si postea moriatur, Titius substitutus, nec posthumus natus sit, erit tamen locus, vt sic mentem verbis præferamus, substitutioni. Ita enim voluit Guill. Cug. in l. precibus, in materia vulgaris substit. C. de impub. & aliis substit. Ray. Forli. in tracta. substit. in materia vulgari. Bald. in eodem tractatu, etiam in materia vulgaris, colum. 8. versiculo quæro facta est pupillaris, vbi & id dicit voluisse Franc. Pisa. Barto. in l. 1. colum. 7. vers. vlteriùs quæro quid si substitutio. ff. de vulg. & pupil. subst. & ibi etiam Alex. & Ias. ille col. 13. vers. nec obstat. d. l. quòd si filius, alter colum. 10. versic. circa secundū hic col. 4. vers. 6. adde, vbi id dicit not. & iterum col. 15. versi. vltimò quærit Bart. & ipse quoque Barto. cons. 48. Gallus Fallopi. col. 2. vers. præterea pro dictis. Idemque tenet Alber. qui ita dicit vidisse se obseruari in quæstione facti, in repet. rubr. eiusdem tit. col. 31. & seq. Bal. in l. cum quidā, quæ est vlt. col. 2. vers. quæro quidam credens. & ibi etiā Ioan. Fab. ad fi. & Corn. col. 4. vers. quintò fallit. C. de instit. & substit. Idem Bal. consi. 39. testator habens, colum. 2. vers. secundū est, li. & subobscurè cōs. 126. ad intelligētiā, ad fi. li. 1. Pet. Iac. in tit. de vulg. & pup. substi. quādo expirēt, sub rub. secūda summa ex prædictis, col. 3. versi. itē est notandum. Ang. in l. lex Cornelia, in fi. ff. de vulg. & pup. subst. Pet. Ancha. cōs. 356. ex serie testamēti. Raph. Fulg. cons. 49. ex facto proponitur, vbi hoc negat procedere in vxore substituta, propter speciales quasdā ac priuatas in eū casum rationes, & iterū cōs. 90. in quæstione Ioānis, in prin. Imo in l. ab exhæredati, quæ est antep. §. vlt. ff. de leg. 1. Vide ibi Bal. & Pau. Cast. per illū tex. quē & ad hoc pleriq; omnes citāt, & similiter tex. in l. vētri, iūcta gl. ff. de ventre inspiciē. & in l. si nemo. §. vlt. ff. de testa. tutel. & est casus à cōtrario, in d. l. vlt. C. de inst. & substit. & idē quoque tenet Alex. cōs. 188. viso processu agitato, col. 2. vers. cōdescendo ad secundū, li. 3. Calca. cōs. 102. pro parte, col. vlt. & cōs. seq. cōtra. & Anto. Rosellus inter cōs. illius cons. 104. omnipotētis. Fran. Aret. in l. si mater. §. si filius, col. 3. versi. si autē substitutio. ff. de vulg. & pup. subst. & in l. quādiu institutus, col. vlt. vers. aduerte tamen. ff. de acq. hær. Corn. cōs. 276. viso suprascripto themate, col. 5. ver. & propterea, li. 3. Frā. Cur. senior cō. 52. in vlt. dubio. Soc. vide tamē quia statim allegatur pro cōtraria parte, in l. 1. col. 10. vers. circa secundū. ff. de vulg. & pup. subst. Caro. Rui. in repe. l. Gallus. §. & quid si tā tùm. ff. de li. & posth. & cōsi. 176. viso testamēto, col. 6. nu. 4. li. 2. & Steph. Bert. cōsi. 174. nemini dubiū, in 2. dub. li. 3. & Ias. cōs. 148. nobilis & generosus, in 1. dubio. li. 2. & cons. 203. Vanotus, col. 4. versic. tertiò facit, eo. li. 2. & cōs. 220. testator fecit, col. 2. versic. & pro ista, eo. li. 2. & cōs. 66. nobilis miles, col. 4. versi. quartò principaliter. li. 3. & Lancel. Politus in tract. substit. in materia vulgaris. in 7. q. prin. in multis locis. Phil. De. cōs. 227. in casu ad me trāsmisso, col. 4. vers. 3. principaliter. & seq. & cōs. 238. proponitur ꝙ nobilis, col. 2. versic. & hoc. confirmatur. & Andr. Alcia. lib. 3. de verb. signifi. in 2. q. 3. axiomatis, quem miror hoc in loco non meminisse antiquæ illius controuersiæ, cum sit antiquitatis scientissi. Et id satis probat tex. in d. l. ab exhæredati. §. vlt. ff. de leg. 1. & l. ventri, iuncta glo. ff. de ventre inspi. & l. si nemo. §. vltim. ff. de testa. tut. & text. à contrario sensu, in d. l. vlti. C de instit. & substit. Et facit quod in simili tradunt Barto. Ang. Imol. & vulgò alij recentiores in d. l. quamdiu institutus. ff. de acq. hæred. & Saly. in l. si testamento, col. 3. vers. sed tunc quæro supposito. C. de impub. & ali. substit. & Ias. cōs. 152. præsens dubium videtur formari, in 1. dubio, lib. 1. & consi. 287. casum istum, colum. 1. lib. 2. Et quod scribitur in l. si extraneus. ff. de condi. cau. da. Idq; tenent omnes suprà citati indistinctè & simpliciter, præter Bart. & paucos quosdam, qui in hoc distingunt, vt apud eos videre licet.

Qui Mutium secuti contrarium censeant.

51 Quanquā non defuerunt qui Mutium illū secuti diuersum censuerunt, videlicet Oldr. consi. 177. testator in suo vltimo testamento. & Ioā. And. in addit. Spec. tit. de testa. in addit. incip. huic quæstioni, vers. occurrit etiam casus. & Ang. sibi contrarius cons. 93. visis & inspectis. num. 3. eodemque vlt. dubio. & Pet. Anc. cons. 356. ex serie testamenti, per totum. & Pau. Cast. cons. 219. visis & consideratis, col. 1. lib. 1. & expresiùs consi. 494. videndum est vtrum fides, colum. 2. versi. secundò nunc videndū, eo. li. 1. vbi tamē in seq. vers. id tēperat, nisi appo

F

sita fuerit clausula codicillaris, vt ibi per eũ. & cõs. 97. ne improprijs, eo.lib.2. Rom. in d. quamdiu institutus. ff. de acq. hære. & Alex. sibi contrarius cõs. omnium primo perspectis verbis, col.5. ver. quarto probatur. lib.1. & Corn. sibi itẽ contrarius consi.28. aliàs, in litera E. lib.1. Soc. vide tamen, quia suprà allegatus fuit pro contraria parte. in l.1. col.12. in 3. limitatione, & iterum col. seq. in 8. limitatione in duobus locis. ff. de vulg. & pup. substit. & Felyn. in cap. translato, colum. pe. versi. sed prædicta, de const. & Caro. Rui. sibi contrarius, consi. 175. postquã, col. 4. nu.5. lib.2. & nouissimè Vigli. §.1. in verbo, ipsi filio sit hæres substitutus, Instit. de pup. substit. vbi id scienter admodum disputat. Verùm prior vt communior est, ita verior. De quo etiam vide Corn. consi.149. licet in hac, lib.3. & Soci. cons. 52. dominus, & c. vt veram & c. col.2. vers.3. & col. seq. versi. quintò, col. vlt. vsque ad fin. lib.1. & consi. 259. visis & consideratis, per totum, lib.2. & ibi Franc. Pepi. in subscripti. & eundem Soc. consi.77. visis testamẽto spectabilis, per totum & Phil. Dec. consi. 227. col. 1. vers. & quia ista conditio, iunctis his quæ scribit in fin. & ante hos signo. consi. 107. quidam Maragonus. colum.5. versi. nunc venio ad tertiam, cum multis seq. Vide Soc. consi. 76. in fin. lib.3. & consi. 176. col. pe. lib.3. & Vigil. in d. §.1. Institut. de pupil. substit.

Semper in substitutionibus & testamentis testatoris voluntas inspicieda.

52 Sed non solum in eo casu, sed & aliàs semper in substitutionibus & testamentis mens & voluntas potius, quàm verba inspicienda sunt, vt probatur in l. hæredes mei. §. cum ita. ff. ad Trebel. vbi ita scribitur, neptis prima quidem facie propter cõditionis verba admitti non videbatur, sed cũ in fideicommissis voluntatem spectari conueniat, &c. & in l. cum filiofami. §. vlti. ff. de leg.1. vbi ita scribitur, voluntas ergo facit, ne in testamento scriptum valeat. & in l. pen. ibi, sola voluntas seruatur in fideicommissis. ff. de leg.1. & in l. cum pater. §. donationis, ibi, volũtatis intentio. ff. de leg.2. & in l. fidecõmissa. §. itẽ si quis. ff. de leg.3. vbi scribitur in fideicommissis præcipuè spectandã seruandamque testatoris voluntatem. & in l. Pamphilo, in prin. eod. tit. vbi dicitur non videri quidem quãtum ad verba testatoris pertinet, fideicommissum Pamphili vt restitueret, sed cũ sentẽtiam defuncti, &c. & in l. quisquis eod. tit. vbi dicitur voluntatem defuncti, maximè in fideicommissis, valere. & in l. quisquis mihi. ff. de verb. signific. vbi ita scribitur. Mihi Labeo videtur verborum figurã sequi, Proculus mẽtem testantis. Respondi, non dubito quin Labeonis sententia vera non sit. Per quam dicit Bal. cons. 108. domina Ioanna, col.3. vers. sed in contrariũ, lib. 3. quòd non debemus meram figuram verborum sequi sed mentem, quod & idem dicit per illum ipsum tex. consi.121. à capite, col.5. versi. sed hic aduertendum, eo. lib.3. vbi subiungit mentem magis constare ratione quàm verbis, per l. iurisgẽtium. §. pactorum. ff. de pact. Et probatur item in l. ex facto proponebatur. §. rerum. ff. de hære. instit. ibi, & facit quidem totum voluntas defuncti, & in l. in conditionibus primum. ff. de cond. & demon. vbi scribitur, in conditionibus primum locum obtinet voluntas defuncti, eáque regit condiciones. Ex qua dicit Bal. in c. cùm in vestri, in prin. ext. de elect. quòd voluntas facit formã & conditionem. & in l. pater Seuerinã, in prin. ff. eo. vbi in conditionibus testatorum voluntatem potius quàm verba spectari oportet. & in l. emptor. §. ancillam. in fi. cùm dicitur, filiam defensio tuebitur voluntatis. ff. de rei vendi. & in l. si quis ita. §. conditio. ff. de adim. leg. vbi ita scribitur, sed melius est sensum magis quàm verba amplecti. & in l. si peculium. §. si seruus. ff. de pecu. leg. vbi scribitur, verba secundum voluntatem testatoris exaudienda sunt. & in l. si quis filiũ. C. de liber. præter. vbi cùm manifestissimus sensus est testatoris, verborũ interpretatio nusquam tantum valet, vt melior sensu existat. & in l. cum virum. C. de fideico. vbi in fideicommissis voluntas magis quàm verba plerunque intuenda est. & in l. cũ quæstio, in fi. prin. C. de leg. vbi vestigia voluntatis testatoris sequenda sunt. & iterum in fi. illius l. ita scribitur, In omnibus etenim testatoris volũtatẽ, quæ legitima est, dominari censemus. Et in l. cũ antiquitas. C. de vsufr. vbi ante fi. ita scribitur, volũtati testatoris per omnia obediendũ est. & in l. quidã. C. de necess. ser. hære. instit. vbi & ita scribitur, quia semper vestigia voluntatis sequimur testatorũ. Ex eaque pulchrè dicit Bal. ꝙ lex pedetentim vadit post mentẽ testatoris, sicut venator post leporẽ. quem ad hoc omnes quotidie allegant. & in §. nostra autẽ, Instit. de lega. vbi ita scribitur, & non verbis, sed volũtatibus eorũ fauẽtes, cum aliis multis ac prope infinitis iuribus. Et hoc vbiq; à nostris doct. inculcatur, vt per Bal. in l. quoniã indignum. C. de test. vbi ex ea. l. not. non esse curandũ de verborum qualitate, dũmodo constet de mente testatoris. & in l. precibus, col.10. versi. sequamur igitur. C. de impube. & ali. subst. & in l. vlt. col. 2. C. de impu. & aliis substi. vbi dicit ꝙ ex coniecturata mente defuncti recedetur à vi & natura conuentionis verbalis. Ang. cons.2. certũ est. col. pe. & cons.169. super puncto suprascripto, col.1. vbi dicit mentẽ & rationem testatoris esse cõsiderandã, etiã si sit cõtra verba ipsius. quod dictũ pro not. reassumit Ias. in l. iurisgentiũ. §. prætor ait, col. ff. de pac. Sed & adde Raph. Fulg. cõs.92. Antonius. col.2. Pau. Cast. in l. proponebatur, per illũ. tex. ff. de leg.2. & cons.123. viso testamento, circa mediũ, lib. 1. & Cepol. causarum ciuiliũ, cons.49. circa primum dubium, col.2. vers. & est ratio. & Corn. cons. 7. nudis & incompositis, col.2. vers. & ideo attenta, lib.1. & cons.275. in præsenti, col.2. vers. licèt autem, li.4. & Soci. qui multa allegat cons.1. Franciscus, col.3. vers. & puto, lib.4. & cons.26. cum super, fermè per totum, eod. lib.4. & Barb. cons.6. vbi Christus, col.3. lib.3. & Guid. Pap. cons.135. cõsilium pro nobili, col. 3. & Soc. in d. l. in conditionibus, in 1. not. ff. de condi. & demon. vbi ex hoc dicit fieri vt disiunctiua in cõiunctiuã resoluatur, & verbum directum in obliquum: & è diuerso, quod fortius est, obliquum in directum: nempe vt mentem ac voluntatem testatoris seruemus, vt de primo est text. in l. Lucius. ff. de hær. insti. & in l. generaliter, in prin. C. de insti. & subst. De secũdo, in l. Scæuola. ff. ad Treb. De tertio in l. tractabatur. ff. de mil. test. Et vt ad cæteros pergam. Ias. in d. l. si quis filiũ, C. de lib. præter. & in l. si pater, col. vlt. ff. de vulg. & pupil. substit. vbi & hinc dicit prodiisse quæ statuuntur in l. cum auus. ff. de condi. & demon. & in l. cum acutissimi. C. de fideico. in quibus mens etiã tantum coniecturata præfertur verbis. quæ quidem iura magnã habent (quod iã suprà sæpius diximus) cũ l. nostra familiaritatem. & Franc. Curt. senior. cõs.64. antiquissima, tũ col.3. vers. in quo passu, tũ col.9. vers. mens enim prædominatur. & Curt. Iunior cons. 43. Ser. Iacobus, col. antep. vers. attende ergo. Ias. consi.132. Salomõ, col. pe. li.1. & cõs.140. spectabilis, col.6. vers. in primis, li.2. & cons.141. Christophorus, col.7. vers.3. pro eadẽ, li.2. & cõs. seq. venerabilis, col.2. eo. li.2. & cõs.228. testator tres filios, col.2. vers.4. facit, eo. lib. 2. & cons.66. nobilis miles. post prin. & iterũ col.2. lib.3. & cons.143. spectabilis, col.3. ver. sed præmissis. li.4. & cons.154. testator habẽs, col.5. vers. tertiò principaliter, eod. lib.4. & Philip. Dec. cons.15. an appellatione. col.2. versic. ad cuius rei. & consi. 23. cuius superscriptio incipit, an & quando, colum.1. & cõs. 182. in casu occurrenti, colum.2. versi. quibus tamẽ non

Etiamsi sit contra verba ipsius.

non obstantibus.& conf.186.quoniam ex facto,col. 2.verf.sed tamen prædictis. & conf. 227. in casu ad me transmisso,col.3.& conf.399.cóclusionem, col. 3.& consi.25. in casu proposito, col.pe. vers.sed tamen prædictis. & Fort. Gra.in repe.l. Gallus. §.& quid si tãtum,col.48.ver. aduerte.ff.de lib.& posth. & doct.vbique. Quibus concinens Plinius Iunior iuris non imperitus,lib.4.Epist.ad Sabinũ, maluit cum magno suo incõmodo seruire voluntati cuiuspiam testatricis,quæ illum cum Sabino ipso reliquerat hæredem, quàm mera verba testamenti cũ suo cõtrà commodo sectari:suasitque Sabino, vt idem faceret,confidens illum,vt inquit,suæ accessurum sententiæ, cùm religiosissimè soleret custodire defunctorum voluntatem,quàm bonis hæredibus intellexisse,pro iure est.

Mens & voluntas testatoris verbis iungẽda sunt.

53 Aut certè mentem & voluntatẽ testatoris esse verbis iungendã, si non voluntatem ipsam verbis præferamus,apertè probatur ex l.si ancillas,in fi.ff. de leg.1.vbi ita scribitur,& nec verbis,nec voluntati defuncti accõmodata hæc sententia est. & l.ab omnibus, in prin.cod.tit. Cuius hæc verba sunt. Cùm & significatio verborum non repugnet huic sententiæ,& voluntas testatoris congruat.& l.Mæuia.ff.de man.testa.ibi,neque contextum verborũ totius scripturæ testamenti,neque mentẽ testatoris eam esse.Quæ iura ad hoc admodum commendat Iason,in d.l.si ancillas, quã legit cum l. si ancilla.ff. de leg.1.Et postremũ etiam commendat & dicit egregium,idẽ Ias.in d.l.si quis stipulatus sit Stichũ, in 3.not. ff. de verb.obl.Cui adde & alium no.tex. in l.talem.§.1.in fi.ff.de hære.inst.cũ dicitur,non enim hunc casum testatorem voluisse excludere palam est,neq; verba omnino repugnant. & in l.miles.§.quidam.ff.de adul.cum dicitur,opinionẽ quidem tuam & verba legis & sententia adiuuant. & in l.vlt.ff.qui pet.tuto.ibi,nec verbis, nec sententia constitutionis in pœnam incidit & in l.impuberẽ. §.vlt.ff.ad leg.Cor.de fal.cùm dicitur,neque verbis senatuscõsulti, neque sententia continetur. & in l. non solùm verba,quæ est 3.in prin.C.de adult.Vbi non solùm verba legis Iuliæ de adulteriis, sed etiã sententia attenditur.& in l.diui. ff. de iure pat. ibi, magis visum est nepotẽ neque verbis neque sententia excludi. Quanquam ex iis multi de legibus loquantur.Sed nihil in ea re interest. Aut etiam si quis pertinaciter contendat mentem omnino præferendam,certè id procedere debeat,modò ea mẽs ex verbis concipi possit,non aliàs.Bal.in repet.l.& si post tres,col.5.vers.sed quid si tacitam diem. ff.si quis cau.& dicemus pleniùs infrà in hac eadem gl. nu.70.vt interim omittam,vt ibi videre poteris.

Ratio statuentium præualet verbis statutorum.

54 Et quoniam suprà ex Tullio diximus id quoque obtinere in omnibus & publicis & priuatis dispositionibus, certè etiam constat id procedere & in statutis, quæ aliàs strictè sunt interpretanda & propè,vt tamen in his sententiam scripto anteponamus,id est mentem & rationem statuentiũ,verbis statutorum.Id quod voluerunt Cy.& Bal.in l.1. ff.si cer.pet.Bar.in l.contra legem.ff.de legi. vbi dicit quòd licet offendere verba statuti, vt mens seruetur.& in l.omnes populi, in 6. q. prin. ver.iuxta præmissa quæro.ff.de iust.& iur.vbi dicit quòd verba statuti impropriantur, vt mentem sequamur, Ang.consi. 69. Martinus Ioã.de Floren.col.pen.& consi.199.statuto Tudertinæ ciuitatis, col.vltim.& con.147.viso themate,circa med.& consi.170.idem statuimus,col.1.Pet.Anc.in repe.c.1.col.16.ex.de cõsti.Ant.in c.nouit,extra de iud.Pau.Cast.consi.148. viso & examinato, col.1.lib.1.& conf. 320. quod in causa,col.2.eod.lib.1.Soci.consi.108. supposito statuto,col.3.vers.14.confirmatur, lib.3. & consi.127. rectè & iustè,col.3.vers.secunda conclusio, lib.4.& doctores vbique in suis consi.dum statuta interpretantur.

Idem in rescriptis.

55 Sed & in rescriptis, quæ & ipsa sunt stricti iuris.c.c.significante,& ibi glo.& c.Rodolphus, & c. significauit,extra de rescrip.& c.P.& G.ext.de offi. deleg.Hoc quoque procedit ex sententia gl.in c.si propter tua,in verb.intẽtionis,per tex.ibi, de rescr. lib.6.quam ad hoc commendat & dicit not. Ias. in d.l.iurisgentium.§.prætor ait,col.pe.ff. de pact.Sed & est alia glo.in cap.mandatum,etiam per tex.ibi, extra eo.de rescr.Et alia quoque in c.dilecti filij, in verbo,nec fuit intentionis, eo.tit. & in c.exposita, in verbo,intentionis, per illũ tex.extra de arbit.& in c.cum dilecti,in verbo,intentio, per illũ tex.ext. de don.Item & alia in c.paratus, in verbo,si verba, 23.q.1.Quin etiam Bal.in c.2.col.vlt.ver.item quòd potius,ext.de rescr.loquens in casu illius c. in quo duo quædam copulatiuè fuerãt posita in rescripto, quod inibi inseritur, asserit potius esse inspiciendã mentem,quàm copulam verborum.Et idẽ Bal.in c. conquerente col.2.vers.quærit gl.ext. de restit.spo. dicit post Imo. mentẽm rescribentis prẹualere verbis rescripti,arg.d.l.quisquis mihi.ff.de verb. signi. Et idẽ quoq; Bal.in l.ex facto, in 4.no.ff.de vulg.& pup.asserit ex eo. tex. semper ad mentem rescribẽtis esse recurrendũ. Quod & tradit Barb. qui alios citat,cõs.4.scribitur primo regũ,col.7.li.1. & consi. 23.scripsit propheta,col.10.eo.li.1.& cons.43.præclare scribitur.col.16.eo.li.& cons.13.sapienter scripsit, col.vlt.li.2.& alibi sæpe.& Soc.d.cons. 26.lib.4.qui ad hoc etiam alleg.c. exposita,extrà de arbi.& alia quædam iura.& ante hos Inno.in ca.cũ ecclesiasticæ,ext.de except.vbi Fely.& Dec.in fi.afferũt multas alias concor.& idẽ Fely.in c.causam quæ, col.8. vers.secunda declaratio,ext.de rescri.& ipse Soc.in l.nõ omnis,col.1.ff.si cer.pet. atque etiã ipse Deci. cons.409.visa conclusio, col.2. Quibus adde text. præter eos quos supra ex aliis adduximus,in ca.ad aures,ibi,cùm non sit intentionis nostræ. & quod ibi not.Bald.circa med. extra de rescr. & in c.super eo,& ibi gl.in verbo,intentionis,ext.de offi. deleg. & in c.vlt.ante fi.ext.de dila.cũ dicitur, nostræ intẽtionis non fuerat.& in c.licèt,ibi, quia tamen intẽtionis nostrę non fuit.& ibi etiã gl.in verb.nec esse debuit,ext.de offi.ord.& in c.dudũ ecclesia, ad fi. vbi in duobus locis eadẽ verba adscribuntur,extra de elect.& in c.dilecto, & ibi glo.in verbo,intentionis,extra de verb.signifi.& in c.cum causam, & ibi etiam glo.in eodem verbo, extra de præbend.& in cap.vlt.eo.tit.& in c.proposuit, ibi,intentionis nostræ non fuit,extra de conc.præbend. & in ca.cum in illis,in similibus propè verbis,& ibi etiam gloss. de præb.li.6. & in ca.indemnitatibus. §.vlt.ibi intẽtionis nostræ nequaquam extitit,de elect.lib.6.

Idẽ in priuilegiis.

56 Et idem de priuilegiis probat tex.in c.ex multiplici,& ibi etiam gl.extr.de deci. & iterum in ca. dilecti.& ibi item gl.eo.tit.& alia gl.in d.c. mandatum,extr.de rescrip. Et idem de excommunicatione tradit Pan.in cap.præterea,col.pe.extr. de appel. dum dicit quòd sententia excommunicationis magis regulatur à mente proferentis, quàm à conceptione verborum.De quo tamen vide quæ dicam infra in verbo,reuertatur, nume. 257.limita secundò, & seq. Sed & de iuramento, vt in eo mentem ac intentionem iurantis inspiciamus, est tex.in ca. ad nostram.53.ibi, habens in mente, extra de iure. iur.& gloss.in cap.veniẽs,in verbo,præsciuisset,eo. tit.Et ne tu putes hoc intentionis vocabulum,quo in hoc ver.tam sæpe vsi sumus, in hoc significatu malè accipi,vide Plinium, qui ita quoque accipit epist. libro 1. 29. His tu, rogo, intentionem scribentis accommodes. Et Papinianum iurisconsultorum elegantissimũ,in l.cùm pater.§. donationis.

In excõmunicatione.

In iuramento.

Intẽtionis vocabulũ.

ff.de legat.2.Non enim,ait,quæri oportet, cũ quo de supremis qui loquatur, sed in quem voluntatis intentio dirigatur,& rursum in l.cùm vnus,in prin. ff.de alimen.legat. cùm dicit intentionem quidem defuncti prima facie refragari.

Idem in testiũ dictis. 57 Similiter & in testimoniis,siue testiũ dictis,ac dispositionibus mentẽ & effectum verbis ipsis esse præferendũ,satis constat ex eo quod scribit Bal. omniũ iuris interpretum & copiosissimus & subtilissimus,in c.cũ ecclesia Sutrina,col.2. vers. quintò not.extra de causa pos. & proprie. Id scilicet ꝙ testes vacillantes præsumuntur periuri,si vacillant verbis & mente,non etiam si verbis tantum, per l. testamentum.C.de testa.quæ tamen l.mihi nõ admodũ huc facere videtur. Sed is ingenio est adeo subtili,quod iam diximus,ac veloci,vt nonnunquã illum per aera ferri videas,nec tamẽ intelligas quò cursum suum dirigat. Quanquam in hoc nihil est, cur non ei accedamus. Et illum etiam in hoc nuncupatim sequitur Franc.Cur.senior in tract. testiũ, in 46.conclusione.

Idem etiã in pactis & contractibus. 58 Idem quoque obtinere in pactis & contractibus(quod iam ex Tullio diximus) probat etiã text. in l.vlt.C.quæ res pig.obli.pos.vbi scribitur, iustũ esse voluntates contrahentium, magis quàm verborũ conceptionem inspicere,& ibi no.Bal.& in l. ita stipulatus.§.item si quis ita stipulatur,ibi,ex sententia contrahentiũ.ff.de verb.oblig. & in l.in venditione.in fi.ff.de commu.præd.Ex quo glos.ibi in verbo,veritus sit,nota,inquit, causam verborũ, & mentem contrahentium inspiciendã, non tantùm verborum significationem.quã gl.not.& commẽdant Bald.& Pau.Cast.ibi.Et tex.in l.promittendo, in prin.ff.de iur. dot. vbi dicitur, magis res quàm verba intuẽda sunt.& in l.1.in fi. C. vt actio.ad her. vbi ita scribitur, ne propter nimiam subtilitatem verborũ latitudo voluntatis cõtrahentium impediatur,& in l.in conuentionibus.ff.de verb. sign.vbi in conuentionibus contrahentium voluntatem magis quàm verba spectari placuit.& in l. sed Celsus.§.si fundus.ff.de contrah.empt.vbi scribitur, in emptis enim & venditis potiùs id quod actum est, quàm id quod dictum est,sequendum est. Ex quo etiã not.gl.sensum magis quàm verba spectari. & in l.fistulas,in prin.eo.tit.vbi scribitur,respondi apparere id actũ esse,licèt scriptura non cõtineretur, & alij infiniti tex.in eã sententiã. Quã & vbique sequuti sunt nostrates legũ docto.& in cæteris gl.in l.blanditus.C.de fideius.Bal.in l.quamuis,col.1.ver. item not.mentẽ.C.de fideic.& in l.etiã,per illũ tex. in 1.not.C.de iur.dot. & in l.sub prætextu specierũ, col.pe.vers.iuxta præmissa.C.de trãsa.& in rub.ext. de pact.col.2.vers.nota causam.& cons. 107. ꝙ ista donatio.col.2.li.2.& cons.195.laudare vos, colum. pen. eod. lib.2. & consi. 417. in facto proponitur, col.2. li. 5. vbi dicit quòd statur intentioni contrahentiũ,quicquid verba sonent.& consi.486. super eo primo puncto,eo.lib.5. vbi dicit ꝙ sicut voluntas testatoris in omnibus dominatur ex suo testamento dependentibus, ita & voluntas contrahentiũ in dependentibus ex contractu.Ang. d.consi.2. certũ est,col.pe.Anto.in c.nouit,extra de iud.Imo. in l.vlt.ff.de hære.instit.Panor.in c.pastoralis, in fi. extra de dec.Pau.Cast.cons.148.viso & examinato, col.1.li.1.& cons.190.nouiter reuocatur,col.2.versi. certũ est enim.li.2.& cons.367.filius iste,eo.lib.2.& Ioan.Ana.cons.58. visis instrumentis,in prin.Alex. in l. si tibi pecuniam. in 3.not. & ibi Ias. latè post prin.ff.si cert.pet.& consi.34.viso instrumento,col. 1.ver.quibus non obstantibus,lib.2.& consi.125.attentis verbis inuestituræ,in fi.lib.5.& cons.82.quoniam abunde,colum.1.lib.6.& Corn.consi.40.viso processu,colum.4.lib.4.Socin.consi.44.in præsenti consultatione,col.3. vers. præterea hæc conclusio, li.1.& cons.46.eo.li.1.repetito cons.212.cum in præsenti,col.vlt.vers.confirmatur nõ solũ,li.2.Ias.cõsi. 84.verba conuentionis, col.2. vers.moueor in primis,lib.3.Phil.Dec.in l.cũ quid,col.5.ff.si cer.pet.& & in l.semper in stipulationibus,in prin.ff.de regu. iur.& cons.26.cuius superscriptio incipit, debitor creditoris,col.vlt.vers.& profectò, & cons.63.substitutio facta,col.pe.vers.vlteriùs hoc idem.& cõsi. 183.in controuersia,col.vlt.& cons.seq.an valeat pactũ,col.3.& cons.190.circa primũ,col.2.vers.sed tamen prædictis.& cons.374.in casu proposito.col.1. vers.& pro fundamento.& latissimè Stepha.Bertr. cons.1.Christi &c. viso cõsultationis themate, col. 2.li.2.& cons.159.cuius est simile initiũ,in 1.dubio, in fi.lib.2.& cons.286.viso casu prædicto,col.1.eod. lib.2.Io.Neuitz.inter cõs.feudalia.Alber.Brun.cõs. 12.comederunt,col.5.Anto.Rubeus cõs.149.in cõtractu matrimonij, col.3.vers. præmissis tamen. & cons.151.viso contractu,col.2. vers. præmissis & similibus.Sed & idem in sententiis iudicum, vt scilicet mens iudicantium sit sequenda, magna authoritate voluit Bal.in l.imperator.per illum tex.ff. de postul.Quod tamen intelligendum est, si verba conuenire possunt, per ea quæ diximus suprà nu. 12.sed & hoc,& quæ dicam infrà nu.70.vt interim.

59 Denique id etiam in mandatis obtinet, per l. vlt.in fi.ff.mand.Ex qua dicit Bald.in rub. extrà de offi.deleg.quòd verba mandati recipiunt interpretationem.& est etiam bonus tex.in c.eã te,& quod ibi tradit Bal.col.2.vers.sed contra hoc oppo.& iterũ col.vlt.vers.item opponitur mãdatum, extra de rescrip.& in c.ad hæc,extra de postu.præla.& ibi etiam Bal.col.2. vers. ibi mandauerimus, qui & ad hoc allegat l.si hominem.ff.mand.& ipse Bald.in c. vlt.col.2.extra de offi. deleg.dicit in mandatis magis attendi finalẽ causam formæ,quàm verba præcisa, per tex.ibi, quod dicit no. & in rub. extra de procur.in prin.dicit esse magis attendendam vtilitatem mandati,quàm formam: per d.l.si hominẽ. & in c.1.col.4.vers.quæro pone, extra de lite non contest.vbi dicit quòd licet procuratori offendere verba mandati,vt mentem non offendat, per d.l.si hominem, quam dicit sing.Et facit in l.si quis mihi bona.§.sed si mandauit,ibi, si ex parte, ff.de acq. hæred. vbi habens mandatum ad vnum potest & aliud facere,in quo maior est ratio,nec deterior fit cõditio mandãtis. Quem tex.ad hoc not.Bal.Frãc. Aret.& Alex.qui eum §.legunt cũ §.si corã, & alij recentiores ibi, & Pau. cons.4. circa primum dubium, col.2.lib.1. & Alex.in l.si quis impuberem, col.2.vers.sed & illud.C.de iu.delib.vbi ex eo text. dicit satis esse,vt mandatũ in pinguiori forma impleatur.& Ias.qui idem dicit in l.qui quartã,col.1.ff. de leg.1.Et tex.in l.iam tamẽ. §.in hac stipulatione, ibi,quasi iuxta mandatum.etsi non mandatum fuerit.ff.iudica.sol.& in cap.in causis,& ibi glo.in verbo,postulatio,extra de electio.& glo.in cap.cùm olim abbas,in verbo,protinus.extra de offi.deleg.& gl.in c.nullus,in verbo,ciuitatis, vers.item quid si data est.61.dist.& in c.licèt ergo,in verbo,præcepisset.8.q.1.& in c.innocẽs,in verbo,clemẽtior.22.q.4. & Ias.qui multa allegat,cons.202.magnificus Baro, col.pe.vers.nõ obst.cum tertiò,lib.2.vbi ex hoc in pulchro casu consuluit.Quod magis mirũ est propter ea quæ scribit Aulus Gellius lib.noctium Atticarum 1.cap. 13. de mandato ad viuum (vt sic dixerim) obseruando,nec in rem etiam vtiliorẽ cõmutando.Cui concinens D. Ambrosius in lib. de Paradiso,cap.12.tradit nihil vel cautionis gratia iũgere nos debere mandato. Si quid enim addas,vel detrahas, præuaricatio videtur esse mandati. Pura enim & simplex mandati forma seruãda. Hæc ille. *Mãdatum ad viuum obseruandum.*

Nos

Fines mandati diligenter custodiendi. Nos autem dicimus fines mandati diligenter esse custodiendos.l.diligenter,ff.mand.& formā mandati exacta diligentia esse obseruandam. c.cū dilecta. in fi.ext.de rescr.nec ab ea esse recedendū, siue res ipsas respiciat,siue personas,siue locum,siue tempus,vt dicit Bald.in l.1. §. igitur.ff.de excer.act. per tex.ibi,& in l.qui Romæ.§.Callimachus.ff. de ver. oblig.Siue etiā respiciat qualitatē mādati.c.cùm venisset,extra de eo qui mit.in pos.vbi Bal.col.2.not. ꝙ non solum seruandū est mandatum,sed & qualitas illius,& allegat etiam c.Pisanis,extrà de restit. spol.Ex quo etiam not.Panor.col.13. vers. nota gesta corruere.quòd non solùm corruūt gesta ex defectu formæ mandati, quando expresse fit contra ipsam formā mandati, sed etiā quando fit citra aut præter formam.& alleg.etiam tex.cum gl.in cap. si cui,de elect.lib.6.& c.prudentiam,extrà de offi.deleg.vbi & hoc quoque voluit Io. And.in verbo,citra.Quanquam illum tex.in d.cap. Pisanis, ad hoc dicit sing.Bal.in c.1.statim post prin.ext. de re iudi. & ibi latè Fely.col.2.& idem Fely. etiam latè in ca. cùm dilecta,col.11.vers.amplia primò, extrà de rescrip.Sed & de eo quod dictum est præter formā, vide ipsum Bal.cons.318.ponitur quòd electio.col. 3.vers.præterea, vbi traditur, lib.3. vbi etiam dicit per illum tex.in d.c.si cui,paria esse aliquid fieri cōtra,vel præter formam.& gloss.Host.& Pan.in cap. *Paria sunt aliquid fieri contra vel præter formam.* causam,extrà de re iudi.Tu autem ad illos tex. adde & alium bonum tex.in l.illud. §. sed si ita. & ibi Bart.ff.quod cuiusque vniuer. Hæcque etiam procedunt,vt non liceat recedere à forma,etiam si mādatori expediat.l.si quis pro eo.ff.manda. Sed & si is ad cuius fauorem mandatum est,velit,resque ad ferat minus præiudicij.c. cui de non sacerdotali. §. similiter,& §.vltim.de preb.lib.6.vbi & eius ea redditur ratio,quia mandati fines diligenter seruari oportet.Ideo ad alios casus quàm ad expressos non extenditur. Et ad hoc quod dictum est de minori præiudicio, facit etiam tex.in l.si pupillorum.§. si prætor. ff. de reb.eo.vbi & idem probatur in sententia.& c.vlt.extrà de verb.sign.& quod voluit gl. in clem.1.in verbo,infra mensem, vers.sed quæritur, de conces.præb.& ibi Imo. col.4. vers.iuxta prædicta.Ex quo plerique dicunt in mandatis non esse locum argumento de minori ad maius, nec è diuerso.de quo per Philip. Dec.in l. non debet cui quod plus est,in 5.fallent.ff.de reg.iur. & in c. in eo quod plus sit.in 6.fal.eod.tit.& Soc.in l.1.§.si stipulāti,col.2.vers.3.limita,post alios ibi.ff.de verb.obl. Ex quo tradit Bal.in l.nō abstulit,ad fi.C.de nouat. mādati verba verè & propriè esse intelligēda.Nā & mādatū ex suapte natura restringi debet.c.cùm in illis.§.cū autē,de præb.li.6.Et tamē vides in eo quoque mentē verbis præferri.Ex quibus satis arbitror ex nostris legibus ac legū interpretibus esse cōfirmatū quod scribit Tullius,in omnibus dispositionibus & publicis & priuatis scriptū sentētię & mēti cedere;vt iā satis ac propè superfluēter responsum videatur iis quæ in priori opi.diximus de vi & robore verborū.vide Bal.in l.si quis mihi bona.§. sed quid si.ante fi.& in §.coram.in prin. ff. de acq.hær.

In mandatis non est locus argumento de minori ad maius, nec è diuerso.

Mandatū ex suapte natura restringi debet.

60 Horum autem multæ rationes reddi possunt quas ex Steph.Phede. in suo eleganti libro de legū interpretatione,parte 1.in princ.& hic haud grauatè adscribere duximus.Prima,potior est finis quàm ea quæ sunt ad finem:natura autem concessit verba ad significandam mentem,non mētem ad verba exponenda.l.Labeo.ff.de supel.lega. & c.secundò requiris,extra de appel. Secunda, ea quæ per se subsistunt, potiora sunt quàm ea quæ ab alio dependent.At verba è mente dependent, non mēs à verbis.l.in conditionibus.ff. de condi.& demon. & c.intelligentia,extra de verb.signifi.Tertia,quod perfectū est alteri præstat: At mens perfectior est, quia multa sunt quæ magis intelligi quàm verbis edici possunt.l.ratum.ff.de sol.& l.quò enim tutor. §.Iulianus.ff.rem rat.hab.& quia plura sunt negotia,quàm vocabula.l.natura,de præscri.verb.Quarta,quæ certa sunt,ea sunt potiora, quàm incerta & obscura.At mens certior est quàm verba, quia nec falli nec fingi potest,verba autē possunt. l. fraus.ff. de legib.& l.non dubium.C.eo. Quinta,ea quæ sine alio esse possunt, potiora sunt iis quæ sine alio esse non possunt.At mens sine verbis esse potest.l. nutu.ff.de lega.3.non verba sine mēte.l.2.ff.de reb. dub.vbi enim mentem abesse credimus,verba pro nihilo habentur.l.non solùm.ff. de actio.& obliga. & c.tua nos,extra de sponsa.Sexta, quæ sunt similia melioribus,potiora sunt iis quæ sunt similia deterioribus.At mens animæ similis est,verba autem corpori.c.sedulo. 38. dist. de quo & nos suprà diximus.Vnde illud oraculum Pauli,litera occidit,spiritus viuificat.Hæc prope Phederic.

Rationes præcedentium.

Potior est finis quàm ea quæ sūt ad finem.

Quod perfectum est alteri præstat.

Mens animæ similis.

61 Igitur vt repetamus quod longo tam diuerticulo quàm adminiculo reliquimus, aut non verū est quod dictum est in illa priori opi.legem exorbitantem non esse trahendam ad alium casum ex eadem ratione siue mente:aut si verum est, vt plerique contendunt:tamen non procedit in constitutione fauorabili,si credimus gl.in l. si constante, in verbo,mariti,in prin.& ibi Bar.in 9.q.primæ partis. ff.sol.mat.vbi Alexan. qui id probat,col.4. adducit multos concordantes tex.& gl.vt similiter facit in l.si ex toto,in prin.ff.de leg.1.& in l.si à primo.ff.de libe.& posthu.& Fran.Aret.in l.moribus,col.7.ver. & quod in materia.ff.de vulg.& pup. vt vbique videre in prōptu est.Nec enim in re ab omnibus cōcessa diutius immorari statuimus.Quin etiam videmus constitutionem correctoriam,quæ plus restringenda est,extendi,cū est fauorabilis,ex eadem ratione,per l.illud,cū gl.C.de sacrosan.eccl.de quo etiā plene per eundem Bar.in d. l. si constante, vbi suprà,& ibi etiam Alex.col.4.vers.item quantum.

Lex exhorbitans extenditur cùm est fauorabilis.

62 Nec id tantùm procedit,vt lex exorbitans trahatur ad alium casum, sed etiam ad aliam personā. Nam & de extensione personarum loquitur d.l.illud.cum glo.& etiam l.vlt.iuncta glo. in verbo captiuorū.C.de sacrosan.eccl.& plenè declarat Imo. l.si verò.§.de viro,in 3.prin.art.ff. sol. mat. & Fran. Aret.in dict.l.moribus, vbi suprà.& in l. Gallus,in prin.colum.4.ff.de libe.& posthu.& ante hos Ang. in d.l.Gallus.§.& quid si tantùm,col.2.per l.Titius. §.Lucius.ff.de lib.& posth.& l.vlt.C. de posth.hær. insti.& nouissimè Ias.cons.154.testator habens,col. 5.vers.confirmatur optimè,lib.4.

Etiam ad aliam personam.

63 Hæc autem l. est fauorabilis, sicuti attestatur Corne.cons.11.in præsenti consultatione, col.pen. vers.nec obst.lib.3.& Franc.Aret.in l.Titius, col.4. ff.de libe.& post.qui ob id dicit facilè eam extendēdam esse,vt & post eum asserit Soc. cons. 93. testamentum præmissum,colum. 4. vers. tertio modo, & iterum 7.vers.& sic tollitur illud,li.4.& in l.cùm auus,col.56.vers.octauò quæritur.ff.de cōd. & demon.Sicuti & ipsa l.cùm auus,à qua & hæc,vt sæpe diximus,prodiit,est quoque fauorabilis, & latè interpretanda, vt apertè probat l. cùm acutissimi, ibi,nos huiusmodi sensum mirati, plenissimum ei donamus euentum.C.de fideicom.

Hæc lex dicitur fauorabilis.

64 Nec denique obstat,vt ad cæteras rationes alterius sententiæ veniamus,quòd maior est ratio reuocandæ donationis factæ liberto ob natiuitatem liberorū,quàm extraneo.Nam ratio principalis ac præcipua l. nostræ est illa verisimilitudo præferendi filios aliis, quæ æquè obtinet in donatione facta extraneis,atq; in ea quæ facta est libertis.Ideo & ad extraneū trahitur, etiā si maior esset ratio in

Responsio ad contraria.

Ratio principalis huius legis.

liberto qui expressus est in lege, vt in simili videmus & l.1.C.de his qui ante aper.tab.vbi dispositio illius l.loquentis in successione testati, trahitur ad casum intestati, vt dicunt gl.& doct. ibi: licet in casu testati sit maior ac validior ratio, quàm in causa intestati, quãuis ea l.sit exorbitãs, vt & ex ea nota.Corn.cons.197.non alienam, col.8.vers.& quod ab identitate, li.3. Et est etiam bonus tex.in l.1. §.1. iuncto §.ex his.ff.de verb. oblig. vbi lex qua statuitur, eum qui hominem promisit, non liberari soluendo partem, trahitur ob paritatem rationis ad hæredes promissoris, quamuis fortior sit ratio in ipso promissore quàm in hæredibus: vt qui aliàs tenentur tãtum pro portionibus hæreditariis, cùm promissor insolidum teneatur. Id quod subtiliter, vt semper aliàs, expendit Soci.ibi, & post eum Alcia.in lib.1.de verb.sign.col. 3. & iterum in l.nominis.§.verbum ex legibus, in verbo, sententia.ff.eod. lib.Idque præsertim obtinet in fauorabilibus, vt dici idem Alciat.lib.2.eiusdem operis, col.10.per ca. vlt.extra de simo.

65 Quanquã negari potest fortiorẽ maioremue rationẽ esse, vt reuocari debeat donatio facta liberto, quàm si facta sit extraneo, imò nec parẽ quidẽ, cũ verisimiliter maior sit patronorũ affectio atque amicitia in libertos, quàm in extraneos, illisque quàm istis magis cõsultũ esse velimus, vt qui veluti in ære nostro sunt, quibus & nos liberi in certa parte succedimus, vt patet tot tit.ff.de bon.lib.& instit.de success.liber.& omnino quidem illis intestatis, si sui desint.l.intestato.ff. de suis & legit. hæred. Hinc legimus & libertos imperatorum ad tantum diuitiarũ & honorũ fastigiũ à patronis euectos, vt cæteros omnes facilè post imperatores ipsos superarent. Cuius rei exempla nobis plurima suppeditarunt Suetonis, & Tacitus. Plin.autem lib.33. ca. 10.tradit res Claudij libertos, Pallantem, Callistũ, & Narcissum, opulentiores Crasso fuisse, Quiritũ post Syllam ditissimo. Et de ipsius Narcissi diuitiis est illud Iuuenalis Saty.14.ad fi.

Tres Claudij imper. liberti opulentiores Crasso.

Nec Crœsi fortuna vnquam, nec Persica regna
Sufficiunt animo, nec di itiæ Narcißi,
Indulsit Cæsar cui Clodius omnia.

Diuitiæ Narcissi.

Ex quibus non obscurè Iuuenalis anteponit, aut certè æquat Narcissi diuitias domini largitione partas, Crœsi ac Persarum regũ opibus, qui cæteras superasse credũtur. Sed & de Pallãtis ipsius diuitiis, potẽtia, & honorib⁹ videre licet apud Pliniũ Iuniorẽ lib.7.epist.ad Mõtanum, & rursum lib.8.ad eundẽ. De quo est & illud eiusdẽ Iuuenalis Saty.1.

Ego possideo plus
Pallante & Licinis.

De eorũ quoq; & aliorũ libertorũ Claudij potẽtia & opib⁹ multa Suetonius ipse in Claudio c.28.& Tacitus li.12. & Sex. Aurelius Victor.& inter cæteros memorant omnes Felicem, quẽ dicunt Iudææ prouinciæ fuisse præpositum, addit Suetonius, triũ reginarum maritum. Cuius etiam, vt de hoc obiter dicam, meminerunt Acta Apostolorum capi. 24.vbi scribitur Paulum ad Felicem Præsidem Iudææ fuisse perductum. Et fortè etiam cùm Iuuenalis quo loco nuperrimè citauimus, Liciniorum mentionem facit, intelligit de Licinio Augusti liberto, quem, cæterosque tradit Suetonius in ipso Augusto c. 67.in honore & vsu maximo habuisse. Ex quo illud consequens est, non tam facilè concedendam esse reuocationem donationis factæ liberto, quàm prorsus extraneo, tum ob amicitiam, per ea quæ dicemus inferiùs, cum tractabimus de donatione facta amico: tum quia non tam graue præiudicium infertur filiis ex ea donatione facta liberto, cui & donans & liberi sunt ex certa parte successuri, per ea etiam quæ dicemus infra, dũ etiã

Felix libertus Iudææ præfectus.

Licinius Augusti libertus.

differemus de donatione facta inter virum & vxorem. Ex quo sequitur quòd si nihilominus hæc donatio facta liberto reuocatur, maiori ratione ea quoque reuocanda est, quæ fit extraneo.

66 Hæc sunt quæ pro posteriori sententia faciũt. Quibus tamen facile est respõdere. Nã primùm d. l.cùm auus, & similes loquuntur in testamentis & vltimis voluntatibus, quæ faciliùs mutantur & reuocantur, quàm actus inter viuos, vt dicit Bart.loquens in casu legis nostræ, licet ad aliud propositũ, in auth.ex causa, col.4.& ibi quoq; Ang. & Pau. Cast.C.de lib.præt.& idẽ Bart.in l.1.in 6.q ff.de iur. codic.& in l.filio præterito.ff.de iniust. testa.& in l. tale pactũ.§.vlt.ff.de pact.& in rep.l.1.in 2.q.5.prin. C.de sacros.eccl.& cõs.210.omne illud, in duobus locis.& cons.235.Lapus fecit testamentũ, & alibi sæpe.& Bal.in l.si totas.C.de inoffi.dona.& cons.424. præsupposito quòd dictus testator. lib.4. & Card. Flor.cons.20.cùm in testamentis, in primo dubio. Et id quidem optimo iure, cùm potentius sit pactum, quàm testamentum.l.1.ff.de pact. & l.si mihi & tibi.§.in legatis.ff.de leg.1.& l.si quis in principio testamenti.ff.de leg.3.

Responsi.ad posteriorẽ sententiã.

Vltimæ voluntates faciliùs reuocantur, quàm actus inter viuos.

Potentius est pactum quàm testamentum.

67 D.autem l.si totas.C.de inoffi. dona.loquitur in donatione omnium bonorum, vt satis indicat illud verbum, totas, & proinde etiam inofficiosa: ideoque ponitur sub tit.de inoffi.dona.nec tamen ea totũ reuocat, vt lex nostra facit, sed tantùm adusque legitimã. Igitur nihil huc ad nostrã l. pertinet.D.autem c.vlt.16.q.4. simpliciter etiam loquitur in donatione omniũ bonorum, & de iure poli, non fori, vt ibi nuncupatim dicitur, quasi aliud sit de iure fori. Idcirco ille tex.ab ista parte stat.

Verbum, totas, indicat donationem inofficiosam.

68 Nec vlterius procedit l.nostra, vt consideret aut alterius tantum, aut vtriusque voluntatem, nisi in suo casu, videlicet in donatione facta liberto.neque enim de alia loquitur. Ex quo datur responsio tribus illis rationibus, quas super tacita vnius aut vtriusque voluntate suprà adduximus nu.43. incip. nec obstat ꝙ voluntas. Quanquam etiam & illud dici potest ad secundã rationem, qua diximus donationem vnius tantũ donatoris voluntate & cõsensu niti, id falsum esse quando donatio non nisi vtriusque & donantis & donatarij consensu perficitur, vt patet ex l.absenti, & ibi not.ff.de donat.& gl.in l.illud, in verbo, alia causa, in fi.& ibi Bart. etiã in fi.C.de sacros.eccles.& gl.in l.1.C. de donat.cau. mort.& Oldr.cõs.149.super 1.q.in fi.& Petr.Iac.tit. de cond.ex leg.quæ pro re dona. compe. col.1.vbi etiam dicit nõ sufficere præsentiam ac taciturnitatem donatarij.& Bar.in l.1.paulò ante fi.ff.de acq. hæred.& in l.quod seruus.ff.de stipul.seruo. & Bal. in l.mater, col.vlt.vers.itẽ quæritur. C.de rei vend. & in l.si totas.C.de inoffi. dona. vbi loquitur nuncupatim in casu l.nostræ.& Ioan.Fab.in §.legatum, in fi.instit.de lega.& Raph. Fulgo. cons.93.ad id de quo.col.1.& Paul.Cast.cons.339.dico non obstante, col.2.lib.1.& consi.164.in præsenti causa quæ vocatur, col.7.vers.item non obst, quòd gratia, li.2. & latè consi.145.visis his quæ narrantur, col.3.versic.secundò videndum est, eod.lib.2.& latè Rom.consi. 295.donatio patris.& Franc.Aret.consi.17.consideratis, colum.4.vers.sed ex secundo capite, colum.6. vers.ex nouo etiam capite.& est tex. omnium optimus in l.in omnibus rebus.ff.de act. & oblig. & in l.si quis.C.de don.& in l.si ego.ff.si cert.pet.& Socin.in l.1.in fin. prin. ff. si ex noxa. cau. aga. Quod etiam intelligit Tullius, cum ita scribit in Topicis: Quo in genere etiam Mancini causa defendi potest, postliminio rediisse, deditum non esse, quoniam non sit receptus. Nam neque deditionem neque donationẽ sine acceptatione intelligi posse. De qua re etiam mentio facta est in l. vlt. ff. de lega

Hæc lex procedit tantùm in donatione facta liberto.

Donatio non nisi vtriusque consensu perficitur.

Adeò vt nec præsentia ac taciturnitas donatarij suffi.

legatio. Ideóque Signo. conf. 110. testator in testamento. col. 3. vers. præterea remisſio tradit remisſionem quæ habet vim donationis, vt latè dicemus in gl. donatione largitus. nu. 173. tamen ego contrarium, & seq. cùm fit in vltima voluntate, dependere ex vnius voluntate. l. in conditionibus. & l. pater Seuerinam. §. conditionum. ff. de condit. & demon. At eam quæ fit inter viuos, dependere ex duorum voluntate, per l. 1. §. 1. ff. de pactis, & alia quædam iura.

Verba clara & minimè ambigua præualent voluntati.

69 Quæ autem tam copiosè diximus de mente verbis præferenda, facilè diluuntur ex iis quæ diximus in prin. huius. gl. videlicet, verba, cum clara sunt & minimè ambigua, veluti sunt in lege nostra haud dubiè sequenda esse, etiam si mens & ratio repugnare videantur, quod & præter ea quæ in id citauimus, probat tex. omnium optimus & apertisſimus in l. prospexit. ff. qui & à quib. & l. si alij, ff. de vsufruct. leg. per quam dicit Bal. conf. 237. Titius in testamento, col. 2. lib. 1. non recedendum esse à rigore verborum. Quod si sint dubia, aut posſint ad diuersos sensus trahi tunc mens consulenda est, & sequenda, etiam si impropriari verba cōueniat: de qua affatim & eleganter Bart. in l. non dubium. col. 3. vers. secundum dubium. C. de legib. & in l. in ambiguo, in pe. oppo. ff. de reb. dub. dum dicit tum demum voluntati verba seruire, cùm ea habēt plures significationes. ea enim accipienda est, quæ cōgruit voluntati. Secus si vnam tantum significationem habent. & Bal. in l. iurisgentium. §. pactorū, col. 1. ff. de pact. & in l. cùm virum, col. 3. vers. deinde not. C. de fideic. & Ang. conf. 2. vers. præmitto primò, col. 2. ver. finaliter nō obstantibus. & conf. 283. inaduertentia, col. vlt. Collect. in c. ad audientiam. extrà. de decis. Imo. cōs. 100.. in q̄stione, & lite quæ vertitur, col. 1. vers. hanc partem. Pau. Cast. conf. 71. ad primum breuiter, in fi. lib. 2. & conf. 264. videtur dicendum pro matre, col. 2. eo. lib. 2. & Franc. Aret. conf. 66. viso puncto, & dubiis col. 2. vers. sed tamē his. & Alex. in l. si quis filium, ante fi. ibi, vltimò no. C. de liber. præter. & conf. 139. circa primum dubiū, col. 2. vers. solum restat, lib. 6. & Franc. Curt. senior conf. 43. quia inquit, col. 11. vers. illud enim quod dici solet. Ias. conf. 228. testator tres filios, col. vlt. lib. 2. & omnium elegántisſimè Alciat. lib. 2. de verbo. sign. & in l. nominis. §. verbum. ff. eo. tit. & omniū primam gl. in c. is autem. 22. q. 2. & in c. cùm dilectus, in glo. pe. & ibi quoque Imo. & Pan. extrà de consuetud.

Secus si sint ambigua.

De eadem re.

70 Vt interim omittam id quod tam pulchrè quàm verè scribit Bald. in repet. l. & si post tres. col. 5. vers. sed quid si tantùm. ff. si quis cau. ꝗ non minus operatur mens quàm verba, dummodo mens ipse ex verbis concipi posſit, per l. Gallus. §. quidam rectè. ff. de liber. & posthu. & alia quædam iura. quod & repetit in l. etiam, in 1. not. C. de iure dot. Et quod per eundem tex. asserit ipse Bald. in l. cùm Aquiliana. ff. de transact. verba esse sicut corpus, & mentem sicut animam, vnde ait, præualet mens, dum tamen ex verbis colligi posſit, per d. §. quidam rectè. secus si ad eam mentem verba nulla interpretatione trahi posſint, per d. l. si alij. ff. de vsufr. leg. & l. Labeo. §. idem Tubero. ff. de supel. leg. & ipse Bal. in c. secundò requiris, post princ. extr. de appel. id quod scribitur in eo. cap. intentioni verba deseruire, ita intelligi, si intentio per interpretationem verborū colligi potest, aliàs secus. ad quod etiam allegat tex, quem dicit sing. in d. l. si alij, ff. de vsufr. leg. Ex qua etiam dicit idem Bal. in l. 1. in fi. C. de libe. præte. mentem esse præferendā verbis, nisi mens esset omnino contra verba. Cui adde text. in c. cùm dilecti, ibi, ex tenore instrumenti euidenter apparet, ꝗ hæc fuit mens & intentio. &c. extra de donatio. & similem tex. in c. petitio, extra de procu. cùm dicitur, nos igitur ex tenore ipsius instrumēti liquidò cognoscentes, ꝗ intentio facit, &c. in c. super, ext. de offi. deleg. vbi ita scribitur, intentionis igitur nostræ fuit, sicut ex tenore constitutionis potest liquidò deprehendi. Quódque tradit idē Bar. in c. vlt. col. 1. extrà de aucto. & vsu pal. talē præsumi voluntatem, qualem verba declarant, per not. in l. recusari. ff. de acq. hæred. & in c. porrò, extrà de priuileg. & idem Bald. conf. 142. quidam dominus Pasinus, col. 2. lib. 2. tradit, non esse recedendum à mente, dummodo tamen colligi posſit ex interpretatione & mysterio verborum.

Non temere recedendum est à verbis huius legis.

71 Hîc verò quantum ad hanc rem de qua tractamus. nihil est verbis nostræ l. apertius, nihil clarius, nihil lucidius. Quis enim vnquam fando audiuit sub nomine & appellatione patronorū & libertorum alios prorsus extraneos intelligi? Et tamen debet sensus esse manifestisſimus, vt à verborum proprietate ob eum discedamus, vt scribitur in l. si quis filiū, quæ est 3. C. de liber. præterit. quam inter præcipuas omnes citant ad defendendā mentem aduersus verba. Idque est quod scribitur in l. non aliter. ff. de leg. 3. non aliter recedi à significatione verborum oportet, quàm cùm manifestum est aliud sensisse testatorem. & vt alibi dicitur in l. ille aut ille, eo. tit. cùm in verbis nulla est ambiguitas, non debet admitti voluntatis quæstio. Et vt scribit Bal. in l. 1. §. si is qui. in lect. antiq. in fi. ff. de exerc. actio. Nisi tibi clarum sit de mente, nunquam recedas à verbis legis vel statuti. De quo etiam est bonus tex. in l. prædia. §. liberto. ff. de fund. instru. cùm scribitur respondi verbis quæ proponerentur, cōtineri, nisi manifestò contrariā voluntatem cohæredes approbent. & in l. 1. in fi. C. de cond. inscr. vbi ita scribitur, conditionem ascriptam fideicommisſo defecisse manifestum est, nisi alia defuncti voluntas euidenter probetur. Et facit etiam gl. in cap. præterea, in gl. vlt. & in c. vlt. in verbo, moderationis, extra de verb. signif.

Duæ rationes coniunctæ, considerātur in hac lege.

72 Et negari potest, ꝗ ratio principalis & præcipua huius nostræ l. sit illa præsumpta donantis voluntas, ad hoc vt ex ea sola reuocetur donatio in casu illius: cùm videamus aliàs facilius reuocari donationē factam liberto, quàm extraneo, vt suprà diximus & probauimus. Ex quo etiā tollitur quod diximus de amicitia patronorum & libertorum, ac de horum succesſione, ideo probabilius est, & verisimilius, vtranque rationem simul & copulatiuè in hoc casu considerari, videlicet mentem donantis, & ꝗ donatio est facta liberto, quæ facile reuocatur: proptereáque nisi vtraque concurrat, non est locus huic legi, nec ea cessat, nisi cessante vtraque per textum not. in c. quoniam frequenter. §. porrò, iuncto §. si autem, ext. vt lit. non contest. & ibi Pan. in loco posteriori, in fi. qui illū tex. ad hoc reputat sin. & in §. sed & quis, & §. vlt. ver. ex vtroq;, in auth. de inst. fid. caut. & voluit Bal. in l. generaliter, in 2. oppo. quando loquitur de pluribus causis, quarum quælicet per se influit. C. de episco. & clercum simil. quæ videre poteris in illis nostris commentariis, tit. 9. vers. 27. in 20. limita. Neque à ratione alienum existimare debes (id enim in transcursu dicere voluimus) ꝗ suprà distinxi libertos ab extraneis, quando, & id lex faciat, scilicet in l. exigendi. ibi, siue libertus, siue extraneus. C. de proc.

Vbi eadem est ratio, idē est ius, non per extensionem, sed per interpretationem.

73 Quid plura? certè si omnes rationes obtinerēt in extraneis, vt in libertis, essentque omnia in omnibus eadem, aut paria: tamen non videretur propterea hæc nostra l. loquens de libertis trahi aut extendi debere ad extraneos. Nā quando constitutio valde innititur æquitate, contra regulas iuris communis, cuiusmodi hæc l. nostra est, vt latè suprà di-

ximus,non debet trahi ad alium casum, etiã ex eadem ratione,secundum Io. And.in c.2. vt lite pendente.lib.6.quem sequitur Pan. in c.proposuisti, col. pe.de probat.& Ias.in l.à Titio,in fi.prin.ff.de verb. obl.vbi ex hoc limitat quæ suprà diximus, ꝙ cum est eadem ratio,idem est ius,non per extensionem, sed per interpretationem, & quia id tacitè cautum videtur,vt scilicet istud non procedat in isto casu.& rursus conf.42.prima consideratione, col.vlt.lib.3.

74 Ex quibus vides lector optime, rem hanc esse admodum ambiguam: tamen omnibus non oscitanter perspectis,

Nunc adeò quæ sit dubiæ sententia menti, Expediam.

Autoris hac de re sententia.

Neque enim dubito, quin si ad merum ius respicias,verior sit & probabilior ea sententia,quæ hãc l.asserit in ea tantùm donatione procedere, quæ à patrono facta est liberto, de qua nuncupatim loquitur, & ita quidẽ nuncupatim, vt si filum phrasimque l.consideres, facilè intelligas de ea tantum donatione loqui velle. At alia op. humanior est & receptior,vt iam diximus, & asserunt etiã multi ex iis qui priorẽ sequuntur,& eam practica & vsus ita mordicus retentat, vt ab eius faucibus eruere nemo queat.Ideóque sequendã & consulendo & iudicando arbitramur,sicuti etiã id faciendum autumant plerique ex iis qui sunt prioris illius sentẽtiæ, vt suprà diximus.Et aliàs videmus legem nuncupatim loquentem de libertis trahi & ad alios, videlicet l.vlt.C.de crim. expil.hær. vt ibi videre licet ex gl.& Bal.Sed quod ad intellectum d.l.si totas, & d. c.vlt.17.q.4. pertinet, si quid amplius scire desideras,vide quæ mox continenter subiiciam in duab. seq.quæst.

An donatio facta filio reuocetur per natiuitatẽ aliorũ, & quatenus.

75 Quæro igitur, si pater quispiam donauerit filio,quem vnicum habebat, & postea ei nascuntur alij,at sit locus huic l. Certè hic est proprius casus d.l.si totas,vbi expressè dicitur, ꝙ huiusmodi donatio reuocatur vsque ad legitimum bonorũ subsidium filiorum postea natorum.In quo certè à casu l.nostræ differt, ꝙ hîc totum reuocatur, vt lex nostra exprimit,& dicemus postea latiùs, & ita eã l.si totas,intelligunt Bar.Ang.& alij ibi post Dyn.in l.1.C.eo.tit.de inof.donat.& idẽ Bar.in l.Titia Seio. §.imperator,& ibi etiam Bald. Alber. Imo.& Paul. Cast.ff.de leg.2.& Iac.Bel.& Ang.in authen.de immen.dona.Io.And.Ant.Imo.non semel, & Pan. in c.vlt.de donat.Archid.in d.c.vlt.17.q.4.Bal.in l. defuncto.col.1.vers.quæro an filius.C.si in frau. patr. Bal.in 2.lect.Saly.& Ang.hîc.Pet.Ferra.in tit.forma libel.quo agi. pro dona.in verbo, irreuocabiliter, col.2.Nic.Mil.in suo repert.in verbo,donatio, ver. pe.Corn.cons.15.ex quo dictus Franciscus, col.1.li. item 1.& cons.11.in præsenti consultatione,col.vlt. lib.3.vbi ita dicit communiter teneri.Alexan. cons. 103.circa primam dubitationem,col.4.lib. 3. Guid. Pap.cons.24.viso facto, col.8.vers.si autem diceretur.Soc.in repe.l.cùm auus, col. 19. ff. de cond. & demonstr.& d.cons.53.col.2. vers. habemus secundò,lib.4.& d.cons.93.col.5. vers. quinto modo respondetur,lib.4.& Ias.cons.171.viso instrumẽto dotis,col.2.vers.non obst.etiã,& col.seq.vers.sed præmissis,lib.4.Steph.Bertr.cons.29. visis instrumentis,in 2.dubio,lib.4.& Carol.Ruin. cons. 124. videtur,col.4.nu.13.lib.1.& cons.62.ex duobus col. vlti. vers.secundò dicitur,lib.2.& cons. 131. in themate, col.8.vers.præterea quamuis,lib.3. & plerique omnes,qui tenent l.nostrã procedere in donatione facta extraneo.Hoc enim dicunt interesse inter hãc l.& d.l.si totas,ꝙ hæc intelligatur de donatione facta extraneo,& propterea tota donatio reuocatur: At d.l.si totas,de donatione facta filio, & ideo ad legitimam tantùm reuocatur. & hæc est communis opinio.Qui verò tenent hanc l. intelligi tãtùm in donatione facta liberto,prout ipsa loquitur, ita eam à d.l.si totas, discriminant, atque disseparant, vt hæc intelligatur de donatione facta liberto, & ideo in totum reuocatur:illa autem de donatione alij cuiusfacta,siue filio,siue extraneo, & ita totũ non reuocatur,quia plus iuris est patrono in libertum quàm in alium.

L.cũ auus. & similes procedunt in extranea.

76 Et sicut l.non procedit cùm donatio facta est filio,ita nec l.cùm auus.ff.de condit.& demonst.& l.cùm acutissimi.C. de fideicom. & similes huic l. nostræ(quod iam sæpius diximus)cognatæ,habent locum cùm substitutus est filius testatoris,sed cùm extraneus,secundum Bald.in l.cùm quidam, post prin.C.de impub.& ali. substit. & eundum subobscurè in l.generaliter.§.cùm autem,col.2.vers. vltimò quæro.C.de instit.& substit.dum dicit,responde,vt in l.Scæuola, ff. ad Trebel. quæ quidem l.id quod nunc dicimus, videtur innuere, nisi ex ea l. cùm auus,& similibus suppleatur. Sed & idẽ nuncupatim voluit Guid. Papa cons. 27. attendentes, col.2.vers.nec potest dici, vbi ad hoc solum Barb. citat.& iterum cons.165.nobilis & potens,in fin.& cons.215.vertitur quæstio, col. vlt. vers. nec obstat quod pars, & latius cons. seq.latiùs extendendo.& iterum cons. 218. indubitanter, in quinto dubio. quibus duobus postremis locis plerosque alios citat,quos inibi videre poteris. & subobscurè Phil. Dec.in d.l.generaliter, col. 2. C.de instit.& substit. Sed tu vide Alex.in l.hæredes mei.§.cùm ita,col.8. ver.& ex prędictis.ff.ad S.C.Tre.& quæ dicã infra in verbo, donatione largitus,vers. 294. inci. quod si dicatur,vbi teneo contrariũ post alios multos.

77 Attende lector optime,quia nondum quempiam legi,qui aliter teneret, quàm quod suprà diximus,scilicet donationem factã filio reuocari per natiuitatem aliorum liberorum,vsque ad legitimã tantùm,præter Franc.Rip.hîc in 47.q. qui tenet integrè reuocari pro virilibus postea notorũ portionibus,quia si pater de aliis filiis nascituris cogitasset,verisimiliter eorum portiones huic filio non donauisset,cùm præsumatur velle æqualitatem seruare inter liberos. l.illud. C. de collat. & l. vlt. C. commu.vtri.& l.quæsitum.§.sed & ipse.ff.de fund. instr.præsertim vt tollat iurgia & contentiones inter eos.l.cùm oportet.§.fin autem. C. de bon.quæ lib.Cui adde & alia multa quæ latè de hac re congessi in tract.primogenituræ,in 4.q.Subditque Ripa,ꝙ tenendo hanc opinionẽ, quæ humanior est, potest responderi ad d.l.si totas, ꝙ loquitur quãdo pater cogitauit de aliis filiis nasciturís: quod hinc patet,quoniã collocata est sub ti.de inof.don. Ideo debet intelligi secundum naturã illius tit. l. imperatores.ff.de in diem addi. Et hoc nec prorsus absurdũ, nec omnino à ratione alienũ esse arbitror. Nã si pater non cogitauit de liberis, pleniùs cõsultum est per hanc l.nostrã,quæ totum reuocat.At si cogitauit,nõ est locus huic l.sed remedio illius tit. si fuerit inofficiosa,prout erat in d.l.si totas,in qua totas facultates suas donauerat.Ideo cogita:neque enim ausim tã facilè discedere ab ea opinione;quæ iam veluti transiuit in rem iudicatam.Et vide interim quæ dicam infra in verbo, filios non habens, in primo dubio.

Pater præsumitur æqualitatẽ velle seruare inter liberos.

Donatio à patre facta filiæ reuocatur tantùm vsque ad legitimam.

78 Sed vnũ non omiserim,ꝙ si sequaris eam cõmunem sententiã,quam omnino sequi,velis, nolis, necesse est (facilius enim clauam è manu Herculis extorseris, quàm hanc tam persuasam ac receptam tot seculis opinionẽ deiicere possis) eam quoque intelligas procedere, etiã si donatio facta sit filiæ,quæ fortè ex statuto nõ est successura patri. nam nec ea reuocabitur, nisi vsque ad legitimã filiorum postea natorũ,licèt ea quodammodo censeatur

ſeatur extranea,ex ſententia Bar.in l.1.§. ſciendum, per illum tex.ff.de ſuis & leg.& in l. 1. §. ſi pater.ff. de coniun.cum emancip. lib. cum ſim. Nam in eo quod illi à patre donatum eſt, dicitur retinere iura ſuitatis,vt nuncupatim declarat Alex.conſ.131.träſmiſſum ad me eſt conſilium,lib.1.& Iaſ.in l.ſi emãcipati.C.de collat.& conſ.171. viſo inſtrumẽto dotis,vol.6.verſ. non obſtat etiam , lib. 4. vbi & ipſe expreſsim in caſu noſtræ l.id reſpondit,quod ſuprà diximus,ſcilicet donationem à patre factam filiæ, quæ ex ſtatuto ab ipſius ſucceſsione repellitur, nõ integrè reuocari ex l. noſtra, ſed tantùm ad legitimam.ex d.l.ſi totas. ad quod & alia quædam allegat,& inter cætera quod tradit Imo.in c. vlt. col.3. extrà de don.quòdquando donatio facta eſt à patre filio emancipato,qui non eſt ſuus. §. ſui. Inſtit. de hæred.qualit. & differ. non tamen dicitur facta extraneo,nec in ea habet locum l.noſtra.

An donatio facta ecclesiæ reuocetur per natiuitatẽ filiorum.

79 Sed quid ſi quis donauit eccleſiæ , aut alteri piæ cauſæ,& poſtea ſuſcepit liberos, vtrum etiã ſit locus huic l.gl.in c.iraſcitur.13.q.2. videtur velle ꝙ ſic,dum dicit honeſtũ eſſe, vt eccleſia natis liberis reddat quod ſibi antè donatum eſt,per d.c.vlt.17.q. 4.Nam ſi id honeſtum eſt,idem quoque neceſſe eſt eccleſiæ obſeruare,par id quod voluit gl. cap.hoc ius.12.q.2.iuncta alia glo. in l. ſemper in contractibus.ff.de reg.iur. & quod etiam ſcribunt Hoſt. & Ioan And.in c.continebatur,extrà de his quæ fi. à præla.Petr.Anch.conſ.122.ex narratis,circa mediũ. maximè cùm eccleſia ſit cultrix atque auctrix iuſtitiæ,vt dicit tex.in c.1.§.1.tit. de alien. feud. quem ad hoc elegantem dicit Bal.in c.ſi duobus,col.2.extrà de appel.& omnis fraudis expers,c.per tuas,extra de dona.& quod ibi dicit Pan.in vlt.not. Et hãc opi.in noſtro caſu ſequi videtur Pet.à Bel. Perti.in d.l.ſi totas. C. de inof.donat. & Cyn.in l.1.in vlt.q. C.eo.tit.Henri.Bohe.in c. vlt. col.1. in fi.& ibi etiã Collect.col.3.verſ.quid ſi duo.& Barb. col.pe.verſ. adde ſecundò,extrà de donat.Petr.Iac.in ſua pract. tit.de condit.ex lege,quæ pro re donat.compe.col. vlt.& Oldr.conſ.276.licet quantum ad clauſtrales, col.2.verſ.ad tertiam quæſtionẽ. nam ibi loquitur de donatione facta eccleſiæ.Bar.in repe.l 1.in 2.q.5. q.prin.C.de ſacroſa.eccl.Bal.in auth. ſi qua mulier, col.2.in 3.not.C.eo.tit.& conſ.215.punctus quidam donauit,lib.5.& apertè Maria.Soc.in tract.oblationum,in 15.libello.verſ.vlt.circa ſecundum.& Barb. conſ.55.præclarè ſcribitur.col. 8. verſ. prætereà faciat faciliùs,& verſ.ſeq.lib.2.Iaſ.cõſ.212. alta & valde profunda,col.vlt.lib.2.& conſ.230. factum ſic ſe habet,col.2.verſ.ſed præmiſsis,eo.lib.2.& cõſ. 141. viſa longa , col. pe. verſ. concluditur ergo,lib.4.& Fort.Gratia,in lib.de vltimo fine iuris,char.16.ver. his itaque præſuppoſitis, cum multis ſeq. & Fabia. Gioch.in repet.auth.nouiſsima,in 14.q.princ. in fi. C.de inof.teſta.vbi etiam dicit ita ſe tenuiſſe in repet.huius legis,in ſecundo princ.art.in 2.q. Quam tamen repet.inuenire non potui, & credo nõdum fuiſſe impreſſam,cùm Io. Neuiz. nuper omnes repet.& tractatus hactenus impreſſos priuato in eam rem libello commemorauit, in quo nullam huius mentionem facit.

L.cũ auus. habet locũ etiam ſi fuerit ſubſtituta eccleſia.

80 Et in hanc partem facit quod in ſimili dicunt plerique locum eſſe l.cùm auus. ff. de cond. & demon.quæ,vt ſuprà diximus , ex eodem fonte oritur,quo & l.noſtra,etiam ſi fuerit ſubſtituta eccleſia.In quibus ſunt Richard.Mal.Bal.Pau.Caſt. Io.à monte Sperello,& Cor.in l. cum acutiſsimi. C. de fideicom.Bal.cui Ang.ſubſcripſit, conſ. 326. conſiderato duo,in fi.l.4.Raph.Co. in d.l.cùm auus, & ibi quoque Soc.in repe.col.18.verſ.ſecundum correlarium , vbi & ita dicit conſuluiſſe patrem ſuum Marian.in conſ. inci. Iac. de Camerino. & illi ſubſcripſiſſe omnes ferè ſolennes doctor.Italiæ. Et ita certè reperio ipſum Maria.conſuluiſſe,conſ.24. cuius factum incipit, caſus talis eſt, quidam Iacobus. conſ.autẽ initium eſt,circa prædictam conſultationem.col.7.verſ.18.ibi,non obſtat ꝙ ſit ſubſtitutum hoſpitale.Idem quoque tenuit Pet. Anch.conſ.74. contra Philip.faciunt.& Pau.Caſt.conſ.14. ſi cõtingat dictam dominã Leſam,col.1.lib.1. & conſ. 419. caſus iſte frequenter contingit,col.1.& 2.lib. 2.vbi & in hanc partem dicit conſuluiſſe doctor. Bononienſes & Peruſinos , & collegium Auinionis , & Alex.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus, le 1. col.5. in 6. fallen.ff.ad Treb.& conſ. 92. ſuper eo de quo quæritur.col.2.verſ.poſſet etiam reſpõderi,lib.3.& cõſ. 38.perſpectis his quæ in themate,col.3.in princ.lib. 6.Corn.conſ.31.placet mihi.col.2.in fi.lib.1.& conſ. 276.viſo ſupradicto themate,col.2.verſ.nec curandum,& iterum col.5.verſ.& iuuantur præmiſſa,lib. 3.& conſ.221.quanquam prima facie , col.vlt.verſ. per quam rationem.Bapt.Cacia. in l. generaliter. §. cùm autem.C.de inſtit.& ſubſtit.Barbat.in d. c.vlt. col.pe.vbi ſuprà,extrà de donat. & in repe.c. Raynaldus,col.23.& mult.ſeq.de teſt.& conſ.13.clemẽtiſsimi Dei,col.6.verſ.& adduco illud quod voluit, lib.1.& conſ.35.clementiſsimi Dei,col.1.eo.lib.1. & d.conſ.55.præclarè ſcribitur,col.7. verſ. & adduco, lib.2.& conſ.38. difficile eſt , col. 3. lib. quoque 3.& conſ.46.cuius eſt ſimile initium,col.3. eod. lib.3.& conſ.81.illud referam,col.1.eodem lib.3.& Aluiſius Tentor inter conſilia Lauren.Calca.conſ. 47. inci. Chriſti nomine repetito,col.3.Soc.in l.2. col. pen. verſ.poſtremò.ff. de vulg.& pup. & conſ. 191. licèt difficultates,col.pen.verſ.tertiò ex eo quia iſta donatio,lib.2.& conſ.227.præſens conſultatio,col.vlt. eo.lib.2.& conſ.26.cùm ſuper,col.vlt.lib.4.Fel.in c. in præſentia,col.1.ext.de proba.Ludo. Bol.in addi. conſ.Io. Ana.conſ.68.caſus de quo agitur,colum.2. verſ.nec dicatur etiam.D.Bened.in repet.c. Rainutius,in verbo,ſi abſque liberis moreretur, nu.23.& ſeq.de teſt.Car.Rui.conſ.106.viſo,col.3.nu.4. lib.2. & conſ.182.in facto,col.4. verſ. ſecundò reſpondetur.eo.lib.2.& conſ.131.in themate,col.8.nu. 8. verſ. præterea quamuis,lib.3.Iaſ.d conſ.212. alta & valde profunda,colum.2.verſ.& in iſtis terminis, lib.2.& conſ.39.Ioannes Vayrolus col.6. verſ.prædicta veriora.lib.3.Philip.Dec.in l.fœminæ.char. 14. in primis,verſ.& ex iſta.ff.de reg.iur.& in l.precibus,col. col.6.verſ.ſed tamen in contrarium. C. de impub. & ali.ſubſt.& conſ.391.in caſu propoſito,col.vlt. & conſ.416.in teſtamẽto , col.1. & hoc quoque ſentit nõ obſcurè Bar.in l.filio præterito,col.4. verſ. præterea hoc perſuadet æquitas. ff. de iniuſt.teſt.dum loquẽs de legatis factis eccleſię allegat.d.l.cũ auus.

Poſthumo ignoranter præterito legata non conſeruantur. Idẽ in legato eccleſiæ.

81 Facit ſimiliter, ꝙ cùm poſthumus ignoranter preteritus eſt in teſtamento patris,legata non conſeruantur ex auth.ex cauſa.C.de lib.præt. ſecundũ op.Bar.& multorum ibi,quos poſtea nuncupatim citabimus:quoniam ſi pater,inquiunt,cogitaſſet de poſthumo,veriſimiliter non legaſſet. Certè id etiã obtinet in legato facto eccleſiæ; aut alteri piæ cauſæ,vt voluit Bart.in d. l. filio præterito , quo loco proximè citauimus, & ibi quoque Bal. & apertius idem Bar.in repe.d.l.1.in 2.q.5.q.prin.& ibi quoque Bal.etiam in repe.col.antep.verſ.ſuper quarto quęſito,& ibi item Alex.in addi.Bar.col.pen. C. de ſacroſ.eccl. & idem Bartol.in d.auth. ex cauſa,& ibi quoque Bald.& Ang.& ipſe Bar. conſ. 24. Cecus condidit teſtamentum,verſ.tertiò.vſque ad fi. cõſ. & Bald. in l.1. col. pen.verſ.vlterius quæritur.C.de inoffi.don.& conſ. 184.quidam dominus Rambaldus,lib.3.Pet.Anch.in cap.ſi pater,col.3.in 7.not.de teſta.lib.6.& Card.Flor.conſ.20. cùm in teſtamentis,in primo dub.& Corn.conſ.158.pro deciſione, col.10.

col.10.verſ.item tertiò fallit, lib.2.Barba.d.conſ.55. preclarè ſcribitur, col.8.verſi.& adduco quod voluit, lib.2.Soc.in repe.d.l.moribus,col. pen. verſi. confirmatur hoc idem.ff.de vulg.& pup.

Qui cõtrà negãt hãc l. habere locum in donatione facta eccleſia.

82 Verùm ſunt & multi verendæ auctoritatis, qui contrà negant hanc legem habere locũ in donatione facta eccleſiæ,ita ſcilicet,vt integra donatio reuocetur natiuitate liberorum,ſecundum hãc l.ſed tantùm vſque ad legitimam portionem.& ita voluit gl.in d.c.vlt.& ibi etiam Arch.17. q.4.ita intelligentes tex.ibi. Sequitur Bar. ſibi præter morẽ contrarius,in l.Titia Seio.§.imperator, col.2.verſ. quæro dixi ꝙ donatio,& iterum col.vlt. verſ.quæro.l.ſi vnquam,loquitur,& ibi etiam Raph. Co. ff. de leg.2.Bal.ſibi item,ſed ex more,contrarius.Ang. qui ita dicit fuiſſe determinatum Bononiæ, Saly. Pau.Caſt.& Alex.in addi.Bar.in d.l.1. C.de inoffic. don.Imo.non ſemel,& Panor.in c.vlt.de don. Ro. in repe.auth.ſimiliter in 8. priuilegio piæ cauſæ inter contractus.C.ad leg. Falc. vbi facit illam gl.ſin. Cor.conſ.11.in præſenti conſultatione,col.vlt.lib.3. & conſ.30.in hac conſultatione.col.2.lib.4.Barb.in repe.d.l.cùm acutiſsimi,colum.37.verſ.reſtat nunc examinare. C.de fideico.Calcane.cõſ.13.pro parte negatiua.col.3.verſ.quintò ſi donãtur.Iaſ.in d.auth. ſi qua mulier.col.1.C.de ſacroſ.eccl. & in l.generaliter.§.cùm autem.col.1.C.de inſt.& ſubſti.Feli. in d.c.in præſentia,col.22.verſ.quartò quæro,de proba.Corſet.in ſuis ſing.in verbo,donatio,ſing.inci. licèt donatio,vbi & illam gl.dicit ſing.Matth.Affli. in conſt.Siciliæ incip.auctoritatem,col.3.

Ratio eiuſdem opinionis.

83 Et hæc poſterior ſentẽtia hac ratione fulcitur. Nam ſi donatio facta filio non omnino reuocatur per natiuitatem liberorum, ſed tantùm vſque ad legitimam,vt diximus in præcedenti q.conſequẽs eſt,vt nec ſimiliter donatio facta eccleſiæ, quæ habetur loco filij.c.in præſentia, de proba. nec videtur liberis poſtponẽda,arg.l.ſancimus.C.de ſacroſ. eccl.cùm ſi.Imò verò anteponenda, præterquam in legitima,vt patet ex d.auth.ſi qua mulier, & ibi Bal.Saly.& recen.eo.tit.& voluit Bar.in l.1. col. 12. in 1.q.5.q.prin.C.eo.& expreſsiùs Ant. conſ. 25. ad primum dubium,col.vlt.Pet.Anc. conſ. 46. prima facie videtur.Fran.Aret. conſ. 12. in cauſa Nicolai. Alex.in l.pactum quod dotali,col.2.& ibi etiã Ant. ab Alex.& Soc.circa medium.C. de pact. & eundẽ Alex.conſ.38.viſo themate de quo,col.3. verſic.ad confirmationem.lib.1. & conſ.45. habito, col. vlt. eo.lib.1.& conſ.66.viſo teſtamento.col.3.ver. vnde dicit.lib 2.& Soc.conſ.150.Domine labia,& cap.& nos introducere,&c.col.pe.verſ.nec dirigimus, & Iaſ.in l.tale pactum.§.vlt.col.3.verſ.non ob. auctoritas.ff.de pact.& in l.licèt,col.1.C. eod. & in l. hac conſultiſsima.§.ſi quis autem,col.2.in 3.limit.C.de teſta.& conſ.140.ſpectabilis, col.10. verſ. præterea poſito,lib.2. Phil. Dec. in d. c. in præſentia. col.32. verſ.& circa iſtam primam quæſtionẽ. & conſ.426. in duobus dubiis,col.2.ver. venio ad ſecundum.& conſ.480.in caſu qui contingit, in fin. & conſ.529. Philippus,col.vlt.verſ.ſed reſponderi.& alibi latius dicemus.

84 Quæ ratio tutior videtur & probabilior,quàm quod diximus eccleſiam haberi loco filij, quia illud tantùm procedit, cùm quis ingreditur monaſterium,ſecundum gl.& propè omnes in auth.rogati.C.ad Treb.Dy.& Ang.in l.ſi quis ita.§.ea lege. ff.de verb.obl.Cy.in l.1.in vlt.q.C.de inoffi.donat. & Bal.in d.auth.ſi qua mulier.& in l. cùm acutiſsimi.C.de fideic.& conſ.85.quæritur vtrum ille, circa medium,lib.1.& d.conſ.215.lib.5.& Pet.Iac.d.tit., de cond.ex lege quæ pro re donat. comp. ante fin Angelus conſilio ſeptimo in Dei nomine,ex dicto themate, columna ſecunda & Franc.Aret.conſilio 53.diligenter diſcuſsis col.3.verſic. deſcendo igitur ad alterũ.Et Laurent. Calca. qui alios refert conſi. 7.quia à me quæſitum eſt, col.13. verſic. item non eſt verum.Eſtque eius rei ratio.nam qui ingreditur monaſterium,ſe ſuáque omnia offert,deuouet,dedicat monaſterio, auth.ingreſsi.C.de ſacroſ.eccleſ. Cepol.cauſarum ciuilium conſ.36.quidam habens feudum, col.2.in fin.Ideo videtur tantùm diligere monaſterium,imò magis quàm filium:nulla enim eſt maior dilectio,nulla charitas,nulla donatio,nulla liberalitas,quàm cùm donator venit in domum, & cùm datum idem eſt penitus,cum dante,& cum denique quis ſeipſum donat.§. nec Moyſes, de cõſec.diſt.2.& c.1.§.vna,in prin.extr.de ſum.tri. & fid. catho.& cle.ſi dominum.§.ô ſingularis,de reliq.& vene.ſanc.Non mirum igitur,ſi hoc caſu monaſterium ſit loco filij,non etiam aliàs.Sed nec id quoque ſemper procedit, vt ſcilicet monaſteriũ quod quis ingreditur, habeatur loco filij, vt dicam latè infrà in verbo ſuſceperit liberos.verſ.46. inci. imò verò quod habeatur. Imò ſunt qui nullo caſu id obtinere aſſerunt,vt dicam in eadem gl.verſ.ſeq.

Quo ſenſu monaſteriũ dicitur eſſe loco filij.

De eadem re.

85 Ideóque & in eo quod diximus in caſu d. l. cùm auus,etſi multi tenent contrarium, videlicet eam l.& ſimiles non habere locum,quando eccleſia eſt ſubſtituta. vt pulchrè cõſuluit Pet. Anc. ſibi contrarius d.conſ.46.& latè Barb. ſibi etiam contrarius in repe.d.l.cùm acutiſsimi,col.25.ver. quartò iſtud ſummarium,cum multis ſeq. per quatuor chartas,& iterum char.pe. verſ. quid ſi teſtator. & conſ.71.illud in medium referam, col. 6. verſ. nunc eſt videndum,& col.8.verſ.nec obſtat cùm dicitur. lib.3. vbi vacillanter loquitur, ſed ita tamen, vt in hanc partem inclinare videatur.Fely. ſibi item cõtrarius,in c.eccleſia ſanctæ Mariæ,col.38.verſ.quartò,quia ſaltem vno caſu, de conſt. Iaſ.ſibi contrarius in d.auth.ſi qua mulier, col.2.& in d.l. licèt inter priuatos,col.1.verſ.ſecundò facit.C.de pact. vbi hoc dicit ſing.& in l.tale pactum.§.vlt.col.3.verſ.& propterea per hanc doctrinam.ff.eo.& in l.generaliter.§.cum autem, col.1. verſ. ſecundo correlario. C.de inſti.& ſubſti.& in l.ſi quis id quod,colum.4. verſ.ſecundò & notabilius. ff. de iuriſd. omn. iud. vbi ita dicit ſe conſuluiſſe Piſis, vt certè conſuluit, conſ.140.ſpectabilis dominus, col.10.ad fin. & iterum col.vlt.verſ.præterea & valde ad propoſitum, lib.2.& Phil.Dec.ſibi cõtrarius d.cõſ.529.col.2.ver. ſed breuiter reſpondetur.& Carol. Rui. ſibi quoq; contrarius,conſ.3.de pluribus,col.pen.nu.23. lib.2.

De eadem re.

86 Quanquam ipſe Petr.Anc.quem veluti auctorem & anteſignanum huius op. cæteri laudant & ſequuntur, non eam ſimpliciter aſſerere videatur in d.conſ.46.ex quo illi eum citant,quoniam inibi & alia multa in eam op. ſuadentia concurrebant, præterquam ꝙ ſubſtituta fuerat eccleſia, vt etiam animaduertit Soc.in d.l.cum auus, col.15.verſ.poteſt & ſecundo loco,& rurſum col.2.verſ.vel ſecundum.ff.de cond.& demon.& in d.conſ.191.licet difficultates.col.pe.lib.2.& Corn.conſ.197.non alienã col.7.ver.poteſt etiam dici, lib. 3. & alibi in hac re admodum dubitauit ipſe Pet.videlicet in d. cap.in præſentia,extra de proba.& rurſum alio in loco nõ obſcurè priorem opi.tenuit, vt ſuprà diximus. Ex quo nihil illi officit ipſius Pet.auctoritas.

Prima charitas incipit à ſe ipſo

87 Sed vt vlteriùs procedamus,non omnino etiã expeditũ eſt,quod diximus in caſu d. auth. ex cauſa.C.de lib.præt.quando multi negant illud procedere in legatis ad pias cauſas, quoniam,inquiunt, veriſimile eſt teſtatorem huiuſmodi legata reliquiſſe, etiã ſi cogitaſſet de poſthumo, quia prima charitas incipit à ſeipſo.l.præſes. C. de ſerui. & aqua. & anima cunctis rebus preſertur.d.l. ſancimus. C. de ſacr.eccl.Et in hac opi.fuerunt Bal.Ang. & Imo. in l.filio

in l.filio præterito. ff. de iniust. testa. & iidem omnes in l.Titius, in prin.ff. de lib. & posth. Ang. in l. militis codicillis.§.miles in supremis. ff. de testam. milit. Ang.Pau.Cast.Alex.Cor. & Ias.in d. auth. ex causa Io.Ana.cons.28.visis & ponderatis, col.pen. vers.ex quibus omnibus,& ibi Lud.Bolo. in addit. col.4.vers.plus dico.Pau.Ca.cons.15.incip.do.col.3. in fi.lib.2.Barb.in repe.d.l.cum acutissimi,char.pe. C.de fideic.Fran.Aret.cons.92.viso legato, col.1.& Ias.in l.precibus, col. 5. C. de impub. & ali.substit. Bernar.Laud.in addit. Bar.d cons.204. & Cat.Cot. in memor.incip.anima cunctis rebus.

Relictum pro restitutione malè ablatorum, dicitur ad pias causas.

88 Sed tu tamen hîc aduerte, quia maxima istorum pars non loquuntur generaliter in legato facto piæ causæ, sed nuncupatim & specialiter in legato relicto pro restitutione malè ablatorum, ꝙ haud dubiè dicitur ad pias causas, vt ex se satis patet.& est sententia Bald. & Ang. in l. hæreditas.§.si defuncto.ff.de petit.hæred.Flor.in l. cùm quidam. §.si dies.ff.de vsur.& not.in cle. 1. de priuil. cum si. Tamen non est gratuitum, sed necessarium,& veluti quædam restitutio rei debitæ,vt dicit glo. in c. quanquam,in verbo, possunt acquirere, ad fin.de vsur.lib.6.& Bal.in c.ad nostram,col.2.vers. itē not. valere,extr.de iureiur.& doc. sæpe. In qua quidem aut necessaria restitutione, aut gratuita donatione non habet locum hæc l.nostra, vt postea latè dicemus in verbo donatione largitus. Nā & videmus deportatū & condemnatū ad mortē, qui simpliciter legare prohibentur l. eius qui.§. insulam. ff. de testa.etiam in fauorem piæ causæ. l. si quis filio.§. irritum. ff.de iniust. testamen. & voluit Ioannes Andreas in addi.Specul. titu. de instru. edi.§.compendiosè.in additionib.quæ incipit, quid de damnato,& iterum in §.nunc aliqua,vers.15. eod. tit. & Bal.cons.448.quæritur in primis, col. 1. lib. 1.cum concor. adductis à me in nostro tractatu priuilegiorū piæ causæ,in 76.speciali,posse tamen id facere pro malè ablatis, non quidem vt valeat tanquā testamentū,& habeat vim relicti, sed tanquā confessio facta inter viuos,& iure debiti, secundū Io. And.in d.c.quamquam,in gl.quæ incipit,dominus meus,de vsur.lib.6.in nouella.& sequitur Pet.Anc. ibi,col.5.in 14. not. vbi hoc limitat procedere cum constat de malè ablatis, & ibi quoque Domi. in vers.omnes autem,col.6.vers.sed pone ꝙ quis. Sequitur etiam Bal.in l.vlt.col.3.vers.& ideo.C.si à nō compe.iudic.& cons.382.dicit lex,post prin.lib.1.& cons.244. proponitur ꝙ quidam nobilis, post medium,lib.5.& cons.447.ad euidentiam præmittendum est quis dicatur,col.vlt.eo.lib. 6. & cons. 476. testamenta & relicta, eo. lib. 5. vbi id negat alibi in iure reperiri.& Collec.in c.Ioannes,col.5.vers. sed quid si quis,ext.de testa.& Ro.cons.164. hæc quinquaginta.& cons.199.præsens statuti particula. col. vlt.& ad hoc allegat optimum text. in l.si seruo.ff. de hæred.instit.vbi non præstat beneficiū: qui impendit debitum.Ex quo not.Bal.quòd si gabella ex statuto solui debet ex legato,ea non debetur ex relicto facto pro malè ablatis,quia id non est propriè legatum.Sequitur item illud Io.And. dictum August.in addit.Ang.Aret.in tract.malefic. super verbo,caput à spatulis amputetur.& D.Bened.in repe. c.Raynutius,in verbo, si absque liberis moreretur, le 1.nu.30.& iterum in verbo,mortuo itaque testatore,le 1.nu.187.Sed & aliàs legitima quam non potest minuere fauor piæ causæ, vt in authen. si qua mulier.C.de sacrosan.eccles.tamen diminui potest pro exoneratione conscientiæ,vt voluit Socin. qui alios citat,in rep.d.l.moribus,col.penult. vers. vno tamen casu.ff.de vulg & pup.& in l.cùm auus, col. 20.vers.tertium correlarium.ff.de cōdit.& demon. & Catel.Cot.vbi supra.Et hac ratione etiam in casu.d.authen.ex causa,idem Bal.in d.l.1. col. 4. vers. modo venit circa voluntatem.C.de sacrosanct.eccles. expressim distinguit inter relicta pro restitutione malè ablatorum, & alia legata piis causis facta, vt scilicet in illis debeantur, etiam si posthumus fuerit ignoranter præteritus,nō etiam in aliis. quod & facit Petr.Anch.in d.cap.si pater,in 7.nota. de testa.lib.6.Soc.in d.l.cùm auus, vbi supra. Et ita videntur intelligere ij quos supra proximè citauimus.Ideo tu in hac re cogita.

Non praestat beneficium qui non impendit debitū.

Nō est magis fauendum ecclesiæ quàm liberis.

89 Maximè,quia non videtur verum,quod suprà dictum est], magis fauendum esse ecclesiæ, quàm liberis, præterquam in legitima,cùm iura simpliciter statuant hæreditatem filiis deberi iure naturæ. l.ex scripto,in fine,ff. vnde liber. cum aliis suprà in princ.allegatis.sitque notum illud diui Pauli ad Galat.cap.3.Filius, ergo hæres. Illúdque quod dicitur Augustini:quicunque vult exhæredato filio ecclesiam facere hæredem,quærat alterum qui suscipiat, non Augustinum,vt scribitur in c.vlt.16.q.4. quod dictum de consilio intelligit gl.in l.Papinianus. §.1. ff.de inoffi.testa. & in l.si quis ad declinandam. C. de episcop.& cleric. in consilio autem non est necessitas.cap.quod præcipitur.14.q.1.Idcirco non videtur quòd illud consilium restringitur respectu legitimæ,in qua est necessitas, vtpote quam pater non potest sine causa auferre.§.aliud quoque capitulum, in auth.vt cum de appel.cog. Et in materia d.l.cùm auus.& d.l.cum acutissimi, hoc probatur, vbi tex.prouidet liberis, nepotibus, & posteritati, quibus non debetur legitima, quia stantibus filiis nepotes & alij descendentes non debet necessariò institui vel exhæredari.l.Gallus.§.in omnibus,in fi. ff.de libe.& posthu.l.posthumorum, in princ. ff.de iniust. testa. ex quibus Phil. Dec. sibi contrarius in l.licèt,col.2.in 3.not.C.de pact.& iterum in l. generaliter,col.3.vers.retenta tamen. C. de instit.& substit.rursúmque cons.391.in casu proposito, in fin.illud asserit, quod dicimus non verum esse, quòd magis sit fauendum ecclesiæ,quàm liberis,excepta legitima.

Filius, ergo hæres.

Pater non potest filio sine causa legitimam auferre.

Maior fauor liberorum quam ecclesiæ.

90 Sed & quòd simpliciter fauorabilior sit causa liberorum,quàm ecclesiæ tenet Bal. in l.iubemus, col.1.C.de testa.Pet.Anch.in c.2.extr. de testa. & in rub.eo.tit.lib.6.col.2.vers. ex quo infero. & iterum in d.c.si pater.in 7.not.eo.tit.lib.6.Ro.in repe.auth. similiter,in vltimo speciali contractuum, in fin. & iterum in 18.speciali testamentorum.C.ad leg.Falc. Io.Ana.& Fel.in c. si quis episcopus, de hæreti. & Maria.qui alios allegat, cons. 23. circa prædictam consultationem,col.7. vers. decimooctauo, & in tractatu oblationum.in 15. libello, in primo membro,post prin.& Barb. cons. 13. clementissimi Dei, col.7.vers.modo si vnus,lib.1.& cons.29. illud afferam in medium,col.2.eo.lib.1. & cons.34. clementissimi patris,col.1.eo.lib.1. & cons. seq.clementissimi Dei, col. 3. nec obstat cum postea dicitur, & iterum colum. 6. versicu. nec obst. cùm dicitur.& seq.eo.lib.1.& cons.55.præclarè scribitur, col. 7. & seq.lib.2.& cons.38.difficile est, col.3. lib. 3. & cons. 43.illud in medium,col.5.eod.lib.3.& cons.46.difficile est,col.3. eo. lib. 3. & cons.66. illud in medium referam,col.6.eo.lib.3.& cons.seq.illud in medium afferam.col.4.vers.etsi quispiam opponat,eo.lib.4. & cons.71.illud in medium referam,col.8.vers.nec ob.dum dicitur,eo.lib.3.& cons.80. illum referam, colum.1.eo.lib.3.& cons.58.omnipotentem,char.6. vers.& faciat quod voluit, lib.4. vt & alios multos citat Cor.cons.31.placet.col.2.lib.1. Petr. Bel.in speculo principum, titu.de materia executi.vlt.volun. §.videamus,char. penult.& Bened. Capr. cons. 19. punctus fuit quidam Petrucius,col. 2. vers. sed his non obst.& cons. 22. punctus quidam Tadeus, ad fin.&

fi.& conf.66.punctus quidam Bernardus,colum.4. verf.vnde fi in dic.& Cor.conf.156. de duabus hæreditatibus,col.3.lib.2.& d.conf.276.col.2.quo loco fupra citauimus,lib.4.& conf. 226. quanquam prima facie,col.vlt.verf.præterea etiam,lib.4.Iafon fibi contrarius,dicto conf.212.col.vlt.lib.2.Phil.Dec. in c.1. col. 10. verf.fexto à fimili ratione, extra de probat.& in l.vlt.col.pen.verf.fextò infertur. C.de eden.& in l.licet,col.2.& ibi Alciat.in verbo,fauore.Cod.de pact.Et in hanc fententiam Auguftinus in epiftola ad Ediciam, eam increpat, quòd cùm haberet filium,magnam tamen facultatum partem in eleemofynas profudiffet,citátque illud Apoft.1. ad Timoth.5. Quifquis fuis non prouidet, fidem denegat, & eft infideli deterior. Vide tamen quæ dicam infrà in verbo, donatione largitus, in 17.q.

De eadem re.

91 Ex quibus etiam fit, vt licèt aliàs monafteriũ quod quis ingreditur, excludat fubftitutum fub ea conditione,fi inftitutus decedat fine liberis,per §. fed hoc in præfenti,in auth.de fancti.epif. & in authen.nifi rogati.C.ad Treb.hoc tamen non procedit, cùm fubftitutus eft filius teftatoris, vt voluit Bal.in d.authen.nifi rogati,col.2.& conf.196. teftamentum Puciarelli,lib.1.vbi ita dicit fuiffe iudicatum.& Raph.Fulg.conf.53.quoniam fuperiùs, in fi. Alex. conf. 121. vifo themate, col.4. verf.in hanc partem, lib.2. & latè Iaf.d.conf.212.col.2. verf.fed prædicta,lib.2.

An reuocationi huius legis locus fit in donatione facta magno cuipiã amico. Nulla amicitia tam fœlix quæ imitetur fraternitatem.

92 Quid autem in donatione facta magno cuipiam amico? An vi huius l. noftræ reuocatur filiorum natiuitate? Bald. hic in cafus pofitione videtur fentire quòd fic,dum ita cafum format, Patronus,inquit,habebat libertum, quem valde diligebat,&c.Et hoc confirmat, quod voluerunt Guil. Bald. & Ang. in d. l.tale pactum.§.vlt. §. per illum tex.ff.de pact.quòd qui donat fratri, aut alteri coniunctæ perfonæ,cùm non habet liberos, fufceptis poftea liberis reuocatur donatio.de quo & illic eft optimus text.loquens de fratre.Porrò nulla amicitia poteft effe tam fœlix, quæ imitetur fraternitatem,vt eft Quintiliani fentẽtia decl.321.Quis enim, vt apud Salluftium dicit Mycipfa, amicior, quàm frater fratri? Et multis antè feculis fcripferat Hefiodus,

Μηδὲ κασιγνήτῳ ἶσον ποιεῖσθαι ἑταῖρον. id eft,

Sed nec germano quifquam eft æquandus amori.

Cuius rei exemplum nobis reliquit Herodotus in Thalia de muliere(ea Intaphernis vxor fuit)quę optione fibi facta à Dario, fratrem, aut maritum. aut filios morti adiudicatos eximendi,fratrem elegit, maritóque ac liberis antepofuit. Sed & Antigone apud Sophoclem afferit fe fratrem viro ac filiis antep̃onere.his enim amifsis alios facilè comparari:fratrem verò,fi parentes obierint,nunquam tibi nafciturum effe.Id quod etiam refert Ariftot. lib.rhetor.3 c.46.de qua re plura diximus in 22.caufa minuendæ pœnæ.Igitur vt ad rem redeamus, fi id obtinet in fratre,in quo tam arcta eft cõiunctio, tanta amicitia,vt quod illi donatum eft,reuocetur natiuitate liberorum, multò magis in alio amico extraneo debet procedere;& id quidem iure optimo, quando nulla eft amicitia, nulla coniunctio, quæ paternam æquet,aut vincat.l.vlt.in prin.C. de cura.furio. nec fui quidem ipfius. l. ifti quidem.§. vlt.ff. quod met.cauf. & fuprà poft prin. abundantifsimè diximus. Ideo cùm huius l. fundamentum fit verifimilis illa mens & affectio parentum in liberos,qua cenfetur velle ipfos cæteris præferre,vt etiam fæpius iam diximus:quæ tãta poteft effe amicitia,vt donans verifimiliter velit alium præferre fuæ pofteritati? nifi aut merita, aut id genus alia intercedãt,q̃ ceffare faciant hãc l. vt dicemus poftea.

Antigone fratrem viro ac filiis antepofuit.

Plus iuris

93 Et hanc fententiã non mediocriter fuftentat, q̃ aliàs id quod fit ob amicitiã, minus efficax eft, faciliúfq; reuocatur,q̃ quod fit nullo amicitiæ refpectu,tanquã fcilicet plus iuris habeamus in amicos,quàm in alios,per gl.in l.1. in verbo, quod genus,in fi.ff.de preca. quæ dicit precariũ fimile effe contractui,quem fæpe fieri videmus, fcilicet dum donat quis alicui in amicitiam, poteft enim reuocare quando velit.Et illam gl. expendit & fequitur Rapha.Co.ibi.& ex ea Iaf.in l.1.col.2.verf. alibi reperio.ff.de in litem iuran. id not. quod fuprà ex ea diximus, & declarat qualiter intelligatur. & idem quoque Iaf.qui eam gl.dicit mirabilẽ,in l.dedi,quæ eft 3.§.fi liber,in 10.not.ff.de cond.ob cauf.

habemus in amicos, quàm in alios.

94 Vt interim illud omittamus, q̃ fi donatio facta amico non reuocatur ex hac l. nunquã aut vix ei locus effe. Quotus enim quifque donat inimico? Nifi fortè vt illum eo delenimento,ac veluti hamo vt pifcem capiat ac fallat,vt eft in veteri prouerbio apud Euripidem in Aiace Flagellifero,

Ἀλλ᾽ ἔστ᾽ ἀληθὴς ἡ βροτῶν παροιμία,
Ἐχθρῶν ἄδωρα δῶρα, κοὐκ ὀνήσιμα.

Id eft, propè ad verbum,

Sed eft vera mortalium parœmia,
Inimicorum dona, non dona effe, & inutilia.

Inimicorũ dona non dona.

Ita autem in carmen vertit Erafmus,

Quin verum id eft mortalium prouerbium,
Non effe dona, dona quæ veniunt tibi
Ab hofte, verùm inaufpicata ac noxia.

De quo Erafmus ipfe multa Chiliadis 1. centu. 3.c. 35.Sed cui addere potes illud Maronis lib.2.Aeneidos huc haud dubiè alludentis,

Timeo Danaos, & dona ferentes.

Et paulò ante,

--Aut vlla putatis
Dona carere dolis Danaum?

Itẽ illud Eccl.24.Dona iniquorũ non probat altifsimus.Cui accedens lex 12.tab.Impius, inquit, ne audeto placare donis irã deorum. Quam quidem legẽ interpretans Tullius lib.2.de legibus, Donis, ait,impij ne placare quidẽ audeant deos, Platonem audiant,qui vetat dubitare, qua fit mente futurus Deus,cùm vir nemo bonus ab improbo fe donari velit. Aliàs autem nullus aut pauci donant inimico & malè merito.l.nec adiecit. ff. pro focio. & l.1.de anno.ciuili.lib.11. & voluit Bald. in l.illud col. pen. in 4.quæft.C.de facrofan.eccle f.& Alexand. confil. 126.in hæfitatione,col. 1. lib. 4. & dicemus infrà in verbo,donatione largitus,in 1.declaratione donationis remuneratoriæ.

Legata relicta coniunctis perfonis conferuantur etiã pofthumo præterito.

95 Verùm Soc.conf. 39. in quæftione quæ vertitur,col.vlt.lib.3.videtur voluiffe contrarium in valde amico,cui verifimile eft donantem donaturum fuiffe, etiam fi cogitaffet de liberis. Quod & confirmatur ex eo quod dicit Bal. in authen. ex caufa, col.4.verf.item non obft. & ibi poft eum Cornel. col.11.verf.quintò fortè fallit.C.de lib.præter.quòd licèt aliàs legata facta à teftatore non cogitante de pofthumo, non conferuentur vi illius authen. ex multorum fententia,vt fæpe fuprà diximus, & dicemus infrà latiùs:tamen hoc non obtineret in legatis factis coniunctis perfonis, quibus verifimiliter teftator legauiffet, etiam fi de pofthumo cogitaffet.tunc enim conferuantur legata, argu.l.cum alienam. C. de lega. quod & fequitur idem Corn. conf.194.videtur in præfenti confultatione, col.3. verf.fed dato fine præiudicio, lib.3. Id quod etiam obtinet in legatis factis amicis: cum d. l. cùm alienam,qua innituntur Bald. & Corn. trahatur etiam ad amicos,ex fententia Guil.Cun.Fulg. Pau. Caftr. Alex.& Iaf.in ea ipfa l.& Barb.in repe. cap. Raynaldus,col. 118. de tefta. Quibus optimè fuffragantur verba illius l.cum dicitur,vel aliæ perfonæ.

96 Nam amicitia necefsitudini fiue confanguinitati ante

Amicitia

anteponenda est necessitudini.

tati anteponenda est, aut certè non posthabenda, ex Platonis illius philosophorum Dei sententia, atque etiam Ciceronis, cuius hæc verba sunt lib.1.Offic. Sanguinis coniunctio & beneuolentia deuincit charitate homines. magnum est enim eadem habere monumenta maiorum, eisdem vti sacris, sepulchra habere communia: sed omnium societatum nulla præstantior est, nulla firmior, quàm cùm viri boni moribus similes sunt familiaritate coniuncti. Sed idem in Lælio hanc eandem sententiam hac ratione comprobat. Ex propinquitate beneuolentia tolli potest, ex amicitia non potest. sublata enim beneuolentia, amicitiæ nomen tollitur, propinquitatis remanet. Ergo illud in quo necessariò beneuolentia permanet, anteponendum est ei, à quo beneuolentia remoueri potest. Valerius autem Maximus grauissimus & ipse auctor, c.7.lib.4.ita exorditur, Contemplemur nunc amicitiæ vinculum potens & præualidum, neque vlla ex parte sanguinis viribus inferius, hoc etiam certius & exploratius, quia illud nascendi fortuitum opus, hoc vniuscuiusque solido iudicio incoata voluntas contrahit. Itaq; celerius sine reprehensione propinquum auersere, quàm amicum: quia altera diremptio vtique iniquitatis, altera leuitatis crimini subiecta est. Cùm enim deserta sit futura vita homini nullius amicitiæ cincta præsidio, tam necessarium præsidium temere assumi non debet: semel autem apprehensum, rectè sperni non conuenit. Isocrates orator eximius ad Demonicum effert miris magnísque laudibus Hipponicum ipsius Demonici patrem, quòd magis approbabat amicos, quàm propinquitate vlla deuinctos, existimabátque ad societatem esse potentiorem natura legem, mores genere, delectum necessitate.

Itē secundùm Theologos.

97 Ex Theologis D.Ambrosius, qui inter primos statuitur, plerunque, ait, amici se potius beneuolentiæ quisque committit, quàm fratris necessitudini. & D.Thomas, qui facile primas inter scholasticos obtinet, differens in 2.2.quæst.27.de ordine charitatis, censet coniunctos sanguine in iis duntaxat quæ naturam ipsam concernunt, amicis anteponendos, ex cæteris postponendos. quem sequitur Ant. Florent. in 3.parte summæ, tit.6.cap.5.§.6. At alibi idem D.Thomas, in eo scilicet opusculo, quod scribit de dilectione Dei & proximi, simpliciter asserit amicitiam plerunque consanguinitati præponderare. At quem non immerito Theologis, & forte etiam diuis annumerabo, Salomon Prouerb.18. c.Vir, ait, amicabilis ad societatem magis amicus erit, quàm frater.

Et iureconsultos.

98 Sed ne nostros iureconsultos, & legumlatores silenter prætereamus, Leges nostræ pluris existimant amicitiam, quàm illam fraternitatem, quę cæteris necessitudinibus, vt suprà diximus, præponitur, vt quæ sanxerunt magis amicitiæ atque consortij rationem esse habendam, quàm fraternitatis, ad metiendam iudicandámque qualitatem rerum à fratre, eodémque commilitone donatarum in l. cùm allegas. C. de castr. pecu.lib.12. vbi si frater ex commilitio amicior factus fratri cōmilitoni quippiam donauerit: id in peculio castrensi habendum est, considerata potius qualitate amicitiæ quæ ex commilitio processit, quàm fraternitatis. estque in eandem rem text. similis, nisi quòd generaliter de agnatis loquitur, in l.pen.in prin. ff.eo.tit. Quarum legum auctoritate suffultus Alber. in l.sed & hæ personæ. ff. de in ius vocan. dicit amicitiam plus habere ponderis, quàm fraternitatem. Cui planè continens Homerus ille omnis virtutis parens Iustiniano in proœmio ff.dictus, censet fidum amicum non esse fratri postponendum.

Si quis forsan amicus sit gratúsque bonúsque,
Quandoquidem is non inferior vel fratre putandus.

Sūt enim versus illius huiusmodi in fi.li.8.Odyssę.

Η' τίς πȣ καὶ ἑταῖρος ἀνὴρ κεχαρισμένα εἰδώς
Ἐσθλός, ἐπεὶ ȣ̓ μέντοι κασιγνήτοιο χερείων
Γίνεται ὅς κεν ἑταῖρος ἐὼν πεπνυμένα εἰδῇ.

Id quod interest ratione amicitiæ est fortius eo quod interest ratione coniunctionis sanguinis.

99 Et hæc quoque ex eo fulciuntur, quòd licèt id quod interest, ob affectionem coniunctionis sanguinis aut aliàs, non tanti sit, vt quis pro altero stipulari possit, per id quod voluit glo. in l.fideiussoris, in verbo, neque enim, & ibi Barto. & alij.ff.de pact.& idem Barto.in l.quod dicitur. ff.eod.titul.& in l.1.colum.7.versi.vidimus suprà triplex interesse. Cod.de sent.quæ pro eo quod inter.Nicol.Neapo. qui eam gloss. dicit singularem, in l.stipulatio ista. §.alteri.ff.de verb.oblig.& est bonus text.in l.quod dictum, vbi Ange.& Raph.Fulg. not. ff. de pact.& in l.3.§.sed & si fortè.ff.iudica.sol. Tamen habemus gloss. quæ id negat procedere in eo quod interest ob amicitiam. id enim satis esse, vt pro altero stipulari possit, ea est in l.si vnius. §.1. in verbo, videamus.ff.de pactis.& ibi Bald.Ange. Paul.Cast. & Alexan.& Iason consi.41.in duobus, colum.penul. versic.vel aliter & secundò, lib.3. Ex quo & ipse Ias. id animaduertens in l.1.colum.2.versi. capio glo.ff. de iureiur. illud not. quod dicit mirabile, id quod interest ratione amicitiæ, esse fortius eo quod interest ratione coniunctionis sanguinis. Sed tu tamen illum vide in d.l.si vnus.§.1.

Amicitia semper ordine scripturæ prælata.

100 Porrò videmus apud nostros iurisconsultos, qui ordinem scripturæ inspiciendum iubent, in l. generaliter.ff.de fideicom.liber.cùm si.ferme semper amicitiam consanguinitati in ordine scripturæ prælatam.l.sed si plures.§.in arrogato.in,fi.ibi,amicus vel cognatus. ff.de vulga.& pupil.& l.fi. seruus plurium. §.vlt.ibi, legatarij charitas & necessitudo. ff.de leg.1.& l.Theopompus, ibi, amici mei & cognati.ff.de dot.prælcg. & l.affectionis, ibi, amicos vel necessarios.ff.de donat. Quod & fecit Esdras ille Propheta & Scriba Hebræus c.4. Non meminerunt, inquit, cum biberunt, charitatem, nec fraternitatem. & Dauid Ode 37. Amici mei & proximi mei aduersus me appropinquauerunt, &c. & Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino: Quod is simulatque sensit de amicorum cognatorúmque sententia, Romam confugit. & Sallustius in bello Iugurthino de Mycipsa loquens, cùm sibi finem vitæ adesse intelligeret, coram amicis & cognatis huiuscemodi verba fertur habuisse, Nunc quoniam mihi natura finem vitæ facit, per hanc dextram, per regni fidem moneo, obtestórque te, vt hos, qui tibi genere propinqui, beneficio meo fratres sunt, charos habeas: neu malis alienos adiungere, quàm sanguine coniunctos retinere. Non exercitus neque thesauri præsidia regni sunt, verùm amici: quos neque armis cogere, neq; auro parare queas, officio & fide parātur. Quis autē amicior, quàm frater fratri? aut quem alienū fidum inuenies, si tuis hostis fueris? Equidem ego regnum vobis trado firmum, si boni eritis: sin mali, imbecillum. Nam concordia res paruæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur. Hactenus ille. Qui locus cum isto collatus maximam huic rei lucem adfert.

De eadem re.

101 Quid, quod ex sententia nostrorum doctor. amicitia superat parentum affectionem? quæ causa est nostræ l.quod ex hoc clarè liquet, quod scribit Bart.in l.alimenta. §.1.ff.de ali. & cib.leg.per tex.ibi. quòd licèt appellatione filiorum non veniant filij filiorū, id est, nepotes, l.quod si nepotes.ff.de testa. tur.& l.filij. & l.iusta.ff.de verb.signifi. cum si. fallit tamē in nepotibus, quos testator prę singulari amore vt filios nominabat atq; tractabat, habita scilicet potiùs ratione amicitiæ, quàm sanguinis. & hoc sequitur Alex.ibi in addit. Bart. & Roma.in repet.l.si

verò.§.de viro, in 35.fal.ff.soluto matrimonio.

Quicquid in iure statuitur inter coniunctos, idem obtinet inter amicos.

102 Vt iam non mirum sit, quod plerique ex nostris censuerunt, quicquid in iure statuitur inter coniunctos & necessarios ratione affectionis sanguinis, id quoque obtinere inter amicos. ita enim dicit Panor.in c.requisisti, per gl.ibi, extrà de testa. & Alex.in l.exigendi,col.2.vers.& id quod dicitur, & ibi etiam Ias.col.2.& iterum col.5. C.de procur. Barbat.in l.sciendum, col.33.versi. ego tetigi istum passum.ff.de verb.oblig.& in cap.cum M.Ferra. de constit.& in c.ex parte decani, & in c.nonnulli, de rescrip.& in c.coram.de offi.deleg.& in rep.c.Raynaldus, col.118. versi.vndecimò limita, extrà de testa,& consi.75.sapienter scribitur,col.4.lib.4.Felyn. in cap.quoniam ab.col.3.versi. capio illud, extr. de offic.deleg. & Iason.in l.Titia, col.6.versic.vltimò circa istam partem.ff.de verbor.oblig. & consi.70. constat ex instrumento,col.vltim.lib.1.& in l.si res obligata,col.2.versi.adde aliud.ff.de leg.1.Alciat. in l.latæ.§.amicos.ff.de verb.sign.Hip. Marsi.in repe. rub.ff.de fideiuss.n.234.Io. Montes. in repe.l. frater à fratre, col.6. in 4. not.ff.de cond. indeb.quod & probatur ex multis quę abundanter collegimus in iam d. causa. 22. minuendæ pœnæ, vbi & inter cætera omnium abundantissimè tractauimus vtrum amicus pro amico admittatur sine mandato.

In testamẽto inter liberos semper intelligitur clausula codicillaris.

103 Sed illud hic non omittemus, quod ad hunc locum maximè pertinet, quòd quemadmodum liberi non etiam extranei capiunt legata ex testamento minùs solenni.l.vlt.C.fam.her.& l.hac con sultissima.§.ex imperfecto.C.de testa. Nempe quia in huiusmodi testamento condito inter liberos, semper intelligitur clausula codicillaris, vt voluit gl.not.in l.cohæredi.§.cum filiæ, in verbo, non valuit,in fi.& ibi Imo.& alij recentiores.ff. de vulg.& pupil.subst. Idem Imo. in c.Rainutius, col.27.extr. de test.& Alex.huic rei hanc rationem assignans in d.§.ex imperfecto.Ita etiam amici veluti ius liberorum obtinentes, ex testamento quoque minus solemni legata capiunt, vt voluit glo.no.in l. in testamento.ff.de fideic. liber. quam sequuntur & sing. dicunt Bal.in l.si iure.C.de testa.manu. Mathes.no. 41.nota mirabilem doctrinam,& Barb.consi.3.illud referam in medium, col.3. li.3.Ias.in d. l.cùm alienã, col.2.in 3.limitatione.C.de leg.& in l.1.col.5.versic. & clarum est.C.de sum. tri.in lec.Ticinensi. & in l. non dubium,col.vlt.vers.ideo tu respondeas.C.de testa.& sequitur simpliciter ipse Barba. in repe.l.cũ acutissimi,col.11.& consi.22.clementissimum Deũ oro.col.3.vers.primò dicitur, li.4.vbi & dicit aliam esse similem, licèt prior illa reputetur sing. in d.l.si iure.C.de testa.manu. & pro iis esse tex.in d.l.cum alienam.quem negat in d.l.cùm acutissimi. ab vllo vsque ad sua tempora fuisse in id expẽsum. Verùm pace illius dixerim, illum ad hoc longo ante interuallo citauerat gl.in d.l.in testamento.quo etiam in loco multo melior est textus in eam rem, in illis verbis, pios tamen filios debuisse manumittere eã, quam pater dilexisset. quem & ad hoc dicit sing. Ro.in rep.l.si verò §.de viro,in 26.fal.in prin.ff.sol. matr.& cons.179.amplissime doctor,col.pe.vers.ad quod dicendum moueor.& Mathes.d.not.41.

Ardor liciti amoris habet vim clausulæ codicillaris.

104 Ex illa autem gl.in d.l.in testamento,dicit Bal. in d.l.si iure.C.de testa.man.quòd ardor liciti amoris habet vim clausulæ codicillaris. quod etsi tamẽ Bal. ipse non audeat cõstanter asserere, nisi vbi adesset fauor libertatis, id tamen haud cunctanter, ac sine discrimine affirmant & commendant Ro.in duobus locis suprà citatis.& Alex.in d.l. cum alienam,col.2.& ibi Ias.in d.3.limitatione & Barb.in d. l.cùm acutissimi, col.11.& in repe.d.c. Raynaldus, col.118.versi.11.limit.& in rub.de rescrip. in clc.col. 8.& in tract.de præstan.card.in 3.q.1.partis, col.1.ad fi.& iterum col.14.ad fin.& d. consi.3.col.5.lib.3. & cons.77.præclarè scribitur, col.2.lib.4. Soc.qui hoc dicit sing.cons.58.Ioannes,col.3.versic.accedit cum prædicta.lib.1.Ias. qui hoc propè vbique dicit sing. in d.l.1.C.de sum.trini.& in l.exigendi,in 3.not.vers. secundò facit.C.de procur.& in d.l.nõ dubium. C. de testa. & in l.eam quam,col.6.versi.prima fallentia,& iterum col.9. vers. circa decimum casum. C. de fideic.& in l.verbis ciuilibus,col.3.versic.tertius casus.ff.de vulg.& pup.& in l.si mihi & tibi.§.in legatis,col.vlt.ff.de leg.1. Fely.in c.1.ad fi.ext. de testi. dum simpliciter alleg. Bal.in d.l.si iure. Ant. Bauer. in repe.l.cũ filio, char.3.col.vlt.ff.de leg.1.& Catel. Cotta in memor. incip. amor licitus. Alciat.in d.l. latæ.§. amicos.ff.de verb.sign.Panthal.Calde.in repe.l.2.col.71.vers.secundo loco.C.de rescin.vendit. & Hippo.Marsi.vbi supra, & D.Bened.in repe.cap. Raynutius,in verbo, testamẽtum, lib.3.nu.46.extra de testa.& ante hos ipse Bald. cuius non meminerunt,in sua marga.in verbo,codicillus,vers.pen.vbi & ad hoc dicit illam glo.sing.

Clausula codicillaris tollit huius l. remedium.

105 Porrò clausula codicillaris tollit remedium huius l.vt sentit Bald.in l.vlt.col.vlt. vers.item non obstat,iunctis his quæ priùs dixerat. C.de codic.& expressè tenet Corn.cons.194.cuius exordium est, in pręsenti consultatione,col.2.vers.concurrit etiã, lib.3.Ex quo illud consequens est,vt tandẽ ad principale propositum redeamus, vt hæc l.non habeat locum in hoc casu. Id quod etiam confirmatur ex eo, quod singulariter voluit Barba. in repe. l.cùm acutissimi,col.11.& iterũ.col.40.& seq.quòd ea lex loquens in filio hærede instituto & rogato hæreditatem restituere,habet locum in valde amico:quod quidem dictum nuncupatim sequitur & dicit mirabile D.Benedi.in repe.cap.Raynutius,in verbo,si absque liberis moreretur,nu.4.extr. de testa.sequitur etiam Alcia.in d.§.amicos. Illúdque refert Iaso. in dict.l.exigendi,col.5.vers.adde etiam illud,vbi tamen hoc non firmat, & ipse alibi subobscurè reprobat,videlicet in d.l.Titia,in princ. colum.6.ff.de verb.oblig. & apertiùs Socin.in repet. l.cùm auus, col.3.vers.secundò infertur. ff.de condit.& demon. vbi respondet omnibus rationibus Barb.

106 Et certè etiã in nostro principali casu aduertendum est,quòd Socin.d.cons.39.lib.3. non asserit solam amicitiam satis esse, vt cesset huius l.nostræ pręsumptio & dispositio.Neq; si asseraret,verũ esse crederem,tum per ea quæ suprà in prin.huius q.diximus, tum quia omnia quæ diximus de æquanda aut proponenda amicitia cõsanguinitati,intelligun tur in iis tantùm, quæ nihil ad naturam pertinent, vt etiam diximus ex duo Thoma Aquina. At naturæ simul & parentum votum filios ad bona ipsorum parentum admittit.l.scripto, in fi.ff.vnde liberi. Ideo & hic liberi amicis sunt præferendi. Quod

Liberi amicis præferendi.

probè intelligens Solon Atheniensium legislator permisit pro voluntate cuiusque,nisi superessent filij,hæredem constitui: & sic visus est,vt ait Plutarchus,amicitiã propinquitati,& gratiã necessitudini, etiam in successionibus bonorum præferre,pręterquam tamen filiorum,quos is nuncupatim excepit.

Nisi alia quoque cõcurrant.

107 Quòd si cum magna amicitia alia quoq; concurrerent, ex quibus verisimile esset arbitrio boni viri donaturum fuisse qui donauit,etiam si de futuris liberis cogitasset, vt in casu de quo loquitur Soci.ipse d.consi.39. tunc non dubitarem quin cessaret huius l.dispositio, per ea quæ suprà diximus in prin.nu.84.incip.nec solùm cessat.Ideo & Bald.hic in 2.lect.in addi.& Ang.etiã hic dicunt,quòd si donatio est parua,& donans & donatarius sint magna affectione coniuncti, ita vt verisimiliter donans hanc donationem fecisset, etiã si cogitasset de liberis,certè non reuocabitur per natiuitatẽ liberorum.

Vides

Vides igitur Bald. & Angel. cum magna affectione coniungere modicitatem doni, vt non habeat locum hæc l. An autem sola modicitas, & qualis sufficeret, dicemus plenè infrà, in verbo, omnia, vel partem aliquam, vbi videbis. Ad id autem quod diximus de clausula codicillari, responde ex iis quæ diximus suprà in prin. versic. 81. incip. nam soli omnium, & seq. & in nostro tractatu priuilegior. priuilegio 85. piæ causæ. vbi apertè ostendi simplicem amicitiam non habere vim clausulæ codicillaris.

An sit reuocationi huius l. locus in donationibus inter virũ & vxorẽ.

108 At longè maius dubiũ est in donatione quam facit vir vxori, aut è diuerso vxor viro. Nam hæc coniunctio atque amicitia cæteras facilè superat, cum sint vir & vxor vnũ corpus, vna caro, vna penè anima, vt plenè disseruimus in nostris legibus connubialibus: sitq; scriptũ, Relinquet homo patrem suum & matrẽ, & adhærebit vxori suæ. vt suprà diximus in prin. huius l. nu. 12. incip. sed vt redeamus. Quibus & illud addiderim, quod Ang. cõs. 109. incip. in dicto testamẽto, col. 2. sing. asserit, id quod dici solet de vxore relicta domina & massaria, per gl. & doc. in auth. quod locũ. C. de secun. nupt. cùm si. habere locũ & in matre similiter relicta domina & massaria, cũ quis, inquit, magis adficiatur erga vxorem quàm matrem. Si igitur in vxore obtinet, multò magis in matre. Et ante illum in eadem sententia fuit Bart. subdubius tamen, & Bal. constanter in l. Titia cùm testamento. §. vlt. ad fi. ff. de leg. 2.

Ratio donationis inter virũ & vxorem prohibitæ.

109 Ex hoc autem ingenti virorũ amore in vxores, proni ipsi sunt ad donandum vxoribus. quod animaduertẽtes iurisconsulti, huiusmodi donationes inter virum & vxorem prohibuerunt, adiicientes hanc inter alias rationem, ne mutuo amore se spolient. l. 1. & seq. ff. de dona. inter vir. & vxor. Igitur si viri nõ retrahantur ab his donationibus propter suam ipsorum spoliationem, nec propter filiorum quoque, verisimile est eos retrahi, cùm præsentior, proximior, propior sit ipsorum causa, quàm filiorum, arg. l. 2. C. de pat. qui fili. distra. præsertim nondum natorum, de quibus hæc lex loquitur, & vt est in vetere prouerbio, γόνυ κνήμης ἔγγιον id est, genu sura propius, & simpliciùs apertiúsque apud Terentium in Andria, *Heus proximus sum egomet mihi.* Ex quo fit, quòd cùm verisimiliter non desinat pater ob filios donare vxori, non habeat locum hæc l. ex iis quæ diximus in præced. q. & alibi sæpe.

Huiusmodi donationes natiuitate liberorum non reuocantur.

110 Præterea in huiusmodi donationibus nõ tantùm vertitur filiorũ præiudicium, quàm si aliis extraneis esset donatũ, cum filij æquè sint verisimiliter suæ matri, cui à patre donatum est, successuri, ac patri ipsi: nam sperandum est quod bona matris ad filios sint peruentura, arg. l. nam & si parentibus, in prin. ff. de inoffi. testa. & l. scripto. ff. vnde lib. cum si. Ex quo etiam verisimile est patrẽ vxori donauisse, vel si de liberis cogitasset. Et licèt possit contingere, quòd pater donans prior decedat relicta vxore donataria, & liberis communibus, ita quòd tũc interesset liberorum donationem factam non fuisse, quia confestim post morem patris, non expectata morte matris, res donatas accepissent tanquam ex hæreditate patris: tamen id obstare nõ potest, quoniam attenditur verisimilis mens donãtis, quæ fuit tempore donationis, & ex ea vel reuocatur, vel nõ reuocatur donatio tempore natiuitatis liberorum, quicquid postea contingat, vt not. per Bart. & alios in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de lega. 2. & dicemus latè infra in verbo, omnia vel partem aliquã, nu. 34. incip. verũ attende lector, & in verbo, susceperit liberos. nu. 161. incip. sed hoc rursum in dubiũ vocatur, cũ multis seq. Ex quo etiam non obstaret, si diceretur quòd vxor post mortẽ patris posset alium virũ ducere, ex quo & alios pariet liberos, qui sibi sicuti & liberi ex priore matrimonio in re donata succedent, fortè ex statuto vel cõsuetudine, quia de iure communi soli filij patris qui donauit, succederent, per l. fœminæ. C. de secund. nupt. quia etiã id quod superuenit, non attẽditur, sed sola mens quæ fuit tempore donationis, vt diximus.

Eiusdem ... firmat

111 Et per hæc Phil. Corn. cõs. 194. videtur in præsenti, col. 2. vers. & maximè hoc dicendum videtur, & col. seq. vers. item secundò valent, lib. 3. negat reuocari huiusmodi donationes factas vxoribus natiuitate liberorum. In qua etiam sententia est Alex. cõs. 162. visis his quæ copiosè, col. 2. vers. nec obstat, lib. 6. vbi dicit de hoc esse casum in §. dotes, in auth. de nupt. & in l. 1. C. si dos con. mat. vbi si mulier in contractu matrimonij fecit pactum cum marito, quòd ipsa præcedente, maritus lucretur dotem, si ipsa præmoriatur superstitibus ex eo matrimonio liberis, nihilominus tenet pactum, & lucratur maritus dotem. Nam vt dicit ipse Alex. ex hoc verisimiliter non infertur magnum damnum liberis successionem paternam tandẽ habituris. & ita hac re donata potituris ex præsumptione l. vt cauetur in d. l. scripto, in fi. ff. vnde libe. Sed circa hunc casum vide quæ dixi suprà in præfat. nostræ l. num. 69. incip. sed hæc intellige, vt videlicet, & quæ dicam latiùs infrà in verbo, donatione largitus, in 10. q. Sed & hanc eandem opini. vt videlicet hæc l. non procedat in donatione viri & vxoris. tenet Franc. Ripa qui solum Corn. citat, lib. 3. respon. c. 2. col. vlt. ea quam diximus ratione, quòd filij sunt successuri donatario.

Donatio inter virũ & vxorẽ. Hæc lex nõ habet locũ in donatione inualida.

112 His autẽ Corn. & Alex. rationibus, & alia adiici potest, minimè, ni fallor, contemnenda. nam istæ donationes inter virum & vxorẽ, nullius sunt momenti, per totũ tit. ff. & C. de dona. inter vir. & vxo. & ita quidem nullius momenti, vt ipso iure non valeant, per tex. expressum in l. 3. §. sciendum. ff. eod. tit. sed id tantùm habent, quòd morte donãtis confirmantur, iuribus vulga. At hæc l. nostra nõ potest habere locum, nisi in donatione valida, ex qua statim transfertur dominium in donatarium, nullo donanti relicto arbitrio, vt patet ex illis verbis nostræ l. reuertatur in eiusdem donatoris arbitrio, quę non possunt adaptari nisi ad ea bona quæ desierunt esse donantis, ab eóque veluti abierunt & in dominium donatarij transierunt, rursumque ac retro ad donantem redeunt. nã id significat verbum, reuertendi, vt scribit Bart. in l. vt quisque. C. de omni agr. deser. li. 11. per tex. ibi, & Lucas Pen. in l. restaurationi. C. de diuers. præd. eo. lib. 11. & Soci. & Phil. Dec. l. 1. ille ad fi. hic col. 3. vers. quantũ verò. C. de pact. & ante hos gloss. in l. interdum. §. vlt. ff. de acq. poss. & Rabi Moyses Aegyptius lib. Perplexorum 1. c. 23. in id trahens illud Oseæ 5. Ibo, & reuertar in locum meum. Cui simile & illud Ezech. 1. Animalia ibant, & reuertebantur. nec minus id probat illud Exodi 4. vadam, & reuertar. & iterum vade, & reuertere, & Deut. 20. Vadat & reuertatur. & Prouerb. 3. Vade & reuertere, & illud quoq; Matth. 12. Reuertar in domum meam, vnde exiui. quod repetitur in cap. reuertar. de pœni. dist. 4. & illud Tullij Philip. 9. statim post princ. Ser. Sulpitius cum aliqua peruenjẽdi ad M. Anto. spe profectus est, nulla reuertendi. Et hoc probatur in verbo, redeundi, quod est eiusdem significationis, in cap. contra Christianos, & ibi glo. 1. de hæreticis, lib. 6. & in l. ex facto, ad fin. ibi, ituras & redituras. ff. de hære. instit. & in d. l. qui mittuntur. §. vlt. ibi, dum eat in castra, & redeat. ff. ex quib. caus. maio. & apud Ciceronem Phil. 2. Celeriter isti & redisti. & Philip. 12. Isse & rediisse me putatote. Et in oratione pro P. Sestio, Hunc ego redditum repudiarem, qui ita florens fuit, vt verear, ne quis me studio gloriæ putet idcirco exisse, vt ita redirem. Et Exod. 32. Ite & redite de porta ad portam. Et in verbo, reddendi: quod vt manifestum est

Reuertẽdi verbum.

Redeundi.

Reddendi, vide in nu. seq. infr.

eiusdem est naturæ,in l.1.§.eleganter.ff.depo.& in l. cum quidam vxori.ff.de leg.2.& in l.3.§.si quis seruum,& iterũ in l.Stichum.§.si hæres. ff.de statulib. & in l.verbum reddendi.ff.de verb.signi.quod scribit Alexan. in l.si vel metus.col.1. C. de his quæ vi met.cau.fiunt.& consi.92.perspectis,col.2.vers.hoc etiam facit, lib.1.& Soci.cons.253. in causa domini. col.5.vers.sed præmissis non ob.lib.2. Ex quo est illud Tullij in 2.in Verrem actione,Idem iste prætor monumenta antiquissima partim regum locupletissimorum , quæ illi ornamento vrbibus esse voluerunt,partim etiam nostrorum imperatorũ,quæ victores ciuitatibus Siculis aut dederunt , aut reddiderunt, spoliauit. & in 3.in eundem acti. Cogita, quo loco sis:quid dare populo Rom. quid reddere maiorib.tuis debeas. & lib.1. Officiorum. Duo inquit,sunt genera liberalitatis : vnum dandi beneficium,alterum reddendi. & in oratione ad Equites Rom.antequam iret in exilium.Neq; enim pero,vt mihi detis vitam, sed datam repeto,vt reddatis. Et Plin.Iun.lib epist.8. ad Rufinũ epistola, cuius exordium est, Falsum est. Neq; reliquisse opes filiæ, sed reddidisse quibus auctus per filiam fuerat.Et in Panegyrico : Ille illi imperiũ dedit,tu illi reddidisti. Et huc quoque spectat illud Virgilij lib.2.Aeneid.

--Illos patefactus ad auras
Reddit equus.

Vbi Seruius,reddit,inquit,quasi debitor:vt

Redditus his terris.

Et Horatius lib.carminum 1.Ode 3.

Nauis quæ tibi creditum
Debes Virgilium,finibus Atticis
Reddas incolumem precor.

Redhibendi. Et idem de verbo redhibendi l.redhibere,in princ. ff.de ædi.edic.Atq; etiã de verbo repetendi,in rub. *Repetendi.* ff.si cert.pet.& in rub. ff.sol.mat.& ibi doc. Et apud Liuium li.3.secũdi belli Punici.Appius magno conatu nulla re gesta Messanam repetit:nam hinc paulò antè digressus fuerat. Atq; etiam de verbo restituendi,gl.no.in l.mancipia,in verbo,aduocandum. *Restituẽdi.* C.de ser.fugi. quæ dicit eam l.non habere locũ nisi mancipium cum effectu aduocatum fuerit, scilicet si re vera fuerit, propter verbum restituẽdi, quo ea lex vtitur.Cuius glo.auctoritate doct.Iac.But.Fran. Rampo.Ang.Saly.Raph.Fulg.& Alex. in addi.Bal. ibi dicunt , quòd statutum vt turbans aliquem in possessione puniatur certa pœna , & restituat possessionem , non habet locum , nisi in eo casu quo potest fieri restitutio,vt quia ablata est possessio.Et id sequitur Roma. qui eam gloss. sing. dicit singu. 491.statutum puniens & Phil.Dec. in l.1. col.4. nu. 14.C.de eden.& consil.259.visis his,col.pen. in fi.& consi.540.quæritur,colum.1.& consi.591.text.in l.1. col.1.vers. & prædicta, & Hier. Gratus consi.63. ex themate,col.2.vers.quinto confirmatur,li.1.Quamuis aliud dicant Bald.& Paul. Cast.in d.l.mancipia. Sed tamen illam glo.dicit valde not.Soc.in l.de diuisione, col.2.vers.ex quibus infertur. ff.sol. mat.& ex ea dicit quòd statutum quo maritus debet lucrari partem dotis, & partem restituere,non habet locum in dote promissa tantùm,& non tradita.De quo tamen vide Saly. in l.si constante,col.2.versic. nota ad quæstionem.C.de donat.ante nupt. Ange. consi.158.viso puncto prędicto,& consi.180.ad euidentiam, col.1.in fi. & Alcia.in l.restituere.de verb. sign.& quæ nos diximus in tract.Retractuum,in fi. nu.36.imò verò, & seq.& iterum nu. 57. ideo sunt. Quibus succinit illud Terentij in Andria , *Restitue in quem me accepisti locum.* Et de verbo relabendi, *Relabendi.* Domi.consi.122.quia reuerende pater,ante fi. Et de *Reuendendi.* verbo reuendendi,Bal.cõsi.495. punctus super quo sunt infrascripta statuta, col.3.vers.tertius casus li.1. & Domi.d.consi.122.& Corn.cõs.338.videtur primo aspectu,col.vlt.ante fi.lib.1.Et de verbo,recipiendi, *Recipiẽdi.* habes text. in l.cùm vir vxori. §. mulier. ff. de dot. præle.cum dicitur, dotem enim recepisse eam magis,quàm accepisse.& in l.qui sic soluit.ff.de sol.vbi ita scribitur,non alienantur nummi, qui sic dantur vt recipiantur.Et apud Tullium in Catone maiore, cùm Salinator, qui amisso Tarenti oppido gloriaretur,& diceret,mea opera Q.Fabi Tarentum recepisti,certè,inquit ridens:nam nisi tu amisisses,nunquam recepissem.Et Liuius 3.decad.li.7.vbi de eadem re loquens,neque enim, inquit, recipiendum fuisset,nisi amissum foret,& ante lib.scilicet 6.eiusdem decad.de Syracusis loquens,Vrbem recipi nõ capi. Ideo illa verba huc congruere non possunt, cum res donata semper manserit in arbitrio,dominio ac voluntate ipsius donantis,vt est tex. expressus in l.sed interim,in prin.ibi,dominium apud eũ remanet qui donauit.ff.de donat. inter vir. & vxo. & in l.quæ iam nuptæ,eo.tit. vbi ita scribitur, quæ iam nuptæ maritus donauit, viri manent. & in l.si id.in prin.eo.tit.vbi & similis est tex.& in l.à marito.C.eo.tit.& in l.si liqueat,ibi, de cuius substantia prohibente matrimonio non potuit exire.C.de inoffi.donat. Et id quidem hinc clarè apparet , quia eam rẽ potest maritus non obstante tali donatione quibuslibet obligare,vendere , & aliàs alienare. l.si maritus tuus.C.eo.& l.cùm hic status.§.si maritus. ff.eo.& not.in c.vlt.ext.eo.quoque tit.Et hoc argu- *Redit ad principale institutũ.* menti genere vtitur Soc.in alio tamen casu loquẽs, in d.l.1.in fi. C.de pact.vt scilicet necesse sit vt res donata facta fuerit ipsius donatarij,vt hæc l.habeat locum,propter verbum reuertatur , quo ea vtitur. quod & similiter facit Ant.Rub. consi.99.viso casu, col.1.ver.secundò videtur. & Ias. consi.154. in causa mota,col.antepen. vers. nonò principaliter,li.2.Et generale est,vt quibus verba legis non conueniũt, lex ipsa locum non habeat. l.4. §.toties. ff.de dam. infect.cum si.à me suprà adductis in prin.huius gl. Quanquã contra hanc rationẽ videtur esse tex.in l. si inter.ff.de reb.dub.quę vtitur verbo,redeundi,in donatione viri & vxoris,cùm ibi dicitur,si inter virum & vxorẽ donatio facta fuerit,priore defuncto, cui donatũ est,ad eum res redit, qui donauerat. Et tex.qui loquitur in nostro verbo,reuertendi,in l.si postulauerit.§.pe.& ibi gl.in verbo,reuersum. ff.de adul.vbi reuersuros pro remãsuros ponitur,nisi dicas in illis locis vtrũq; impropriè poni,vt aliquãdo de verbo reddendi scribitur in l.verbũ reddendi.ff. de ver.sign.vbi glo.& cæteri,& præcipuè Alciat.

113 Illã tamen rationẽ ita confirma:nam quod nullum est iã ab initio,cuiusmodi est hæc donatio,amplius annullari,retractari,reuocari,rũpi,infringi,rescindi nõ potest.l.nã & si sub cõditione.ff.de iniust. rupt.& irri.testa. Igitur hæc quæ reuocat,retractat. infringit donationes, non potest procedere in istis donationibus ex se nullis.Ideo & in simili Pau.Cast. cõs.82.in ista donatione,in 2.dubio.li.2.hac eadẽ ratione consuluit,ꝙ statutũ requirens cõsensum propinquorũ in cõtractibus minorum aut mulierum, non habet locũ in donatione viri & vxoris, vtpote quæ sit nulla & inutilis. de quo nos latius diximus in nostris commentariis cõsuetudinum , in eo §.in quo leges connubiales cõscripsimus, in gl.3. in 1.q. ad fi.Et hoc quoq; confirmatur,ꝙ semper aliàs vbi fit mentio de re quapiam, videlicet contractu, instrumento, sententia,testamento,& id genus aliis, intelligitur de validis & vtilibus.l.4.§.condemnatũ. & ibi doct.ff.de re iudic.& l.2.§.ff.quemad.test.ape. cum multis simi.& concord. à me adductis in nostris illis commentariis consuet.tit.2.§.1.in gloss.2. in 2.q.& iterum tit.29.in §.1.in glo.2.in 2.declar. *Quod ab initio nullum est am plius retractari non potest.*

114 Superioribus quoque rationibus addi & hæc potest.Nam donatio inter vir.& vxor.liberè potest *Donatio inter viũ*

reuocari

& vxorem liberè potest reuocari.

Qui habet commune auxilium non debet ei tribui extraordinarium.

reuocari & tacitè & expressè. d.c.vlt.de dona.& l.à marito.C.de don.inter vir. & vxo.cum si. cum igitur donans munitus sit communi auxilio, & mero iure atque ordinario, cum libitum fuerit,nō debet ei tribui auxilium huius l. extraordinarium, aut (si mauis loqui cum Tullio,lib.5. epistol.ad Atticum) extraordinarium, quanquàm & extraordinarium etiam sit verbū ipsius Tullij in actione in Verrem 3.non semel, & iterum in 4.&7. & in oratione ad Pontifices pro domo sua,& in epistola ad Brutum, & in Phil.3.iterúmque in 11.sæpissime, & in oratione pro P.Sestio, & pro Roscio Comœdo. Sequitur,inquam, non competere hoc remedium extraordinarium quidem & exorbitans à iure communi, vt suprà plenè probauimus. l.in causæ, la 2. in prin. ff.de minor.cū si.nam & videmus remedium inofficiosæ donationis aut testamenti, quod huic est admodū confine & cognatum,non tamen adeò extraordinarium,nec exorbitans, non competere, vbi alio remedio consulitur.l.Papinianus. §.si quis impubes.ff.de inof.testa.& §.tam autem, Instit.eo. tit. Idque etiamsi aliud quoque extraordinarium remedium cōpetit,videlicet restitutio in integrum propter improbabilem donationis enormitatem, aut donantis ætatem nō legitimam.l.si filius, & ibi Bal.& l.cùm donationibus.C.de inoffi.dona.Adeo hæc remedia sunt extraordinaria, vt aliis etiam extraordinariis cedant.Nam & Bal.ex d.l.si filius, no. remedium magis extraordinarium cessare ob minùs extraordinariū.Ad quod etiam illū tex.expendit Soc.conf.177.suprascripti,col.3.versi. confirmatur ista op.lib.2.& Ias.qui eum tex.dicit ad hoc no. in l.in prouinciali.§.sed si in loco, col.pe.vers.vltra Bar. ff. de no. ope.nun. quanquam id non admittit Zasius in suis singularibus intellectibus iuris, quo loco ordinariorū & extraordinariorū naturam explicat. Sed ego prioribus accedo. Idque præsertim obtinet,cū non pleniùs siue vberiùs,nō breuiùs siue expeditiùs,nō aliàs vtiliùs aut commodiùs, huius l.remedio succurratur, quàm illo ordinario, si pater ipse voluerit, in cuius volūtate & arbitrio est vtrunque remedium. Quam ob rem non obtinet quod scribitur in l.3. §.ex hoc edicto. ff.nau. caup. stab.& in c.2 & ibi gl.in verbo cōfessione. de in integ.rest.lib.6.& in gloss.l.vlti. C.si aduer. rem iud.& apud Paul.Cast.in d.l.si filius,loquentem in casu illius l.Pan.in c.ex parte,col.vlt.de rescrip.

Remedium magis extraordinarium cessat ob minùs extraordinarium.

Quid si nō reuocet eā susceptis liberis.

115 Denique si pater susceptis liberis nō expressè reuocet, quod liberè facere potest etiam nō susceptis,euidenter ostēdit,eo semper animo vel à principio donationis fuisse,vt si de liberis cogitasset,nihilominus donauisset, ar.l.3.C.de inoffi.test. Super quo vide quæ dicam latiùs infrà, in verb. donatione largitus, quo loco differemus de donatione causa mortis, quæ similiter est reuocabilis. Sed hæ postremæ rationes tunc tantùm locum haberent,si liberi nascerentur patri viuenti,non etiā si mortuo, aut ignoranti vxorem se prægnantem relinquere.

Hac lex nō habet locū in donationibus viri & vxoris.

116 Hæc omnia eò spectant,vt non habeat hæc l. locum in donationib.viri & vxoris,quæ fuit Corn. Alex.& Fran. Ripæ vbi suprà,sententia,vt iam diximus.Tamen Fran.& Soci.viri maximæ inter recentiores scriptores auctoritatis,dum aliud agunt,possent plerisq; videri posse diuersę sentētiæ,vt scilicet hæc l.obtineat etiā in donatione facta vxori. Nā in l.moribus,quæ est 2.vterq;.col.pe.citant in ar.hanc nostram l.ad exclusionem matris ob liberos,in casu de quo loquuntur. Verùm ne quis in hoc erret, non in id aduocant hanc l.vt filij præferantur vxori ob illum parentum in filios amorem & affectum, quo l.nostra innititur,sed ad alium finem,vt ibi videre licet, ne hîc frustra immoremur. Sed quod minimè ambiguum est,ipse Fran.Ripa sibi contrarius in hac ipsa l.in 48.quæst. apertè tenet hanc l. obtinere in huiusmodi donationibus, ea ratione motus, quòd vxor donataria, vt est sexus vitio ac natura mobilis, poterit conuolare ad secundas nuptias, & ita filij defraudabuntur. Cui tamen rationi suprà respondimus ex Corn. sententia. Sed & in hac sententia videtur fuisse Anto. Rub. consilio 111. viso instrumento. vbi nuncupatim loquitur de donatione facta vxori, & præsupponit eam reuocari,nisi aliud obstet,quanquam hanc rem speciatim non disputat.

117 Et pro hac opin. facit vltra rationem Ripæ, quod scribit Angel. legum interpres celeberrimus consi.144.ad primum dico,col.1.non esse verisimile quòd quis diligat vxorem magis quàm liberos, per l.cùm acutissimi.Cod.de fideicom.& l.generaliter.Cod.de instit. & subst.ita sentiens eas leges ex quibus glos.hîc,& omnes vbique assumunt depromúntque rationem, & animam huius nostræ l.habere locum etiam in vxore substituta filio, vt videlicet non sit locus substitutioni vxoris, si filio instituto nascantur liberi. In qua sententia ante Ang.fuit gl.in l.Lucius,& ibi Bar.col.1.ff.de vulg.& pupil. vbi dicunt non præsumendum patrem præferre vxorem filio, sed potius filium vxori. & allegat etiam Bartol.dicta l.cum acutissimi, & l.cùm auus. ff.de cond.& demon. & idem quoque voluit etiam glo.in l.precibus, in glo. vlt.in fin.& ibi item Alb.col.3.nu.67.in fin.& Bald.etiam in fi. C.de impu.& ali.subst.& Bar.in l.2.in prin.col.vlt.vers.quartò dixi,& ibi etiam recentiores. ff.de vulg.& pupil. Calca.consi.28.viso dicto casu, col.2.versic. quartò idem dicit.Alexan.consil.68.viso testamento,col.3. vers. & pro hoc etiam, lib.2.Franc.Aret. consil.40. præsupponitur in facto,col.2. versi. in contrarium. & iterum conf.167.eodémque vltimo, eleganter & subtiliter, col.1. quibus locis etiam allegat d.l.cùm acutissimi.& ipse Corn.conf.239.incip.videtur prima facie.col.2.lib.2.vbi & citat d.l.cùm acutissimi. & Ias.in l.si pater,ante fi.ff.de vulg.& pupil. substit. & Steph.Bertr.cōs.397. ponitur in facto,col.vlt.li.1. & cons.40.cuius est simile initiū,nu.3.lib.2. Ex quo fit quòd non absimili ratione hæc l.quæ ex illis legibus deducta est, locum etiam, vt illæ,obtineat in huiusmodi donationibus.

Nō est verisimile testatorem magis diligere vxorem quàm liberos.

Hac lex habet locū in vxore substituta filio.

118 Verùm illæ leges,quę illorum sunt vnum aut præcipuum fundamentū,nihil omnino loquuntur de marito & vxore,& cōtra ea quę dicunt,ἐκ διαμέτρου pugnat id quod dicit Bar. sibi in hoc cōtrarius, in l.pater Seuerinā.§.Socrus.ff.de cōdit.& demon. coniuges se inuicē plus diligere,quàm proprios filios.Cui subscribit text.in l.lex quę tutores,vers.lex enim nō solùm. C.de admi. tut. & quod per illum tex.dicit Bal.in d.l.precibus, col.5.vers.quid ergo si petiit nō idoneos.C.de impub.& ali.subst.Et quod apud Quintilianum iuniorem,si is est,decla.6.pater quispiam dicit, Filium & virum habere non poteras,reddidit tibi quē magis amabas, scilicet virum. Nam subdit: Siste iam lachrymas, maritum reducem & incolumem accipe. Et quæ suprà diximus in prin.huius q.Ideóque & Fran.Ripa qui vtranque op. diuersis in locis secutus est, vt suprà diximus: alicubi tamen de hoc dubitauit,videlicet in hac ipsa,in l.14. quæstione. in fin. Adeò sibi malè constat in hac re.

Contrariū prioribus.

119 Nec omiserim quosdā, vt audio, esse maximi in Gallia nominis,qui de hac re consulti respondere id esse superuacuū quærere, quoniam huiusmodi donationes quæ morte confirmantur, habeant vim relicti siue donationis causa mortis aut vltimę voluntatis,per not.per gl.& docto.in auth.ex testamento.C.de colla.& in l.filiæ cuius. C.fami.hercis. & in l.vlt.C.de vsuc.pro donat. & in l.2.§.filium,in

Effectus donationis inter virū & vxorē.

verbo,pro hærede,& ibi Ange.ff.de vſuca. pro hęred.& Bal.conſi.29.caius,vir donauit,col.2.verſ.ſolutio iſtam quæſtionem,lib.1.In quibus negant locum eſſe huic l. Quos ſatis refellit ea ratio, ſi nulla alia eſſet, quòd donationes factæ in vltima voluntate aut cauſa mortis inter virum & vxorem , iam ab initio valent, vt quæuis alia donatio facta cauſa mortis inter extraneos: vt de vltima voluntate eſt text.in l.vlt. ff.ſi quis ali.teſta. prohi. & in l.2. & ibi glo.Bart.& alij ff.de dot.prælеg. & in l.1.§.pen.ff.de hæred. inſtit.& in l.vxori vſumfructum. & l.vxori meæ.ff.de vſufruct.leg.& in l.vxori, in prin. & in §.1.ff.de leg.3.& in l.ſi ita ſcriptum, in princ.ff.de lib. & poſth.& in l.vlt.C.de inſtit.& ſubſtit. & authen. præterea,in fin.Cod.vnde vir & vxor,& l.1.§.ſciendum.C.de rei vxor.actio.& in c.ſi pater. & ibi Pet. Anch. in 4.not. de teſta. lib.6. & voluit Bald. in l.1. col.10. verſ.viſo de eſſentia. C.de ſumma trinit. & Rom.conſi.39.in propoſita quæſtione, col.1.verſic. quintò quia video.Soc.conſ.75.difficultatem,col.1. li.3.& Philip.Dec.540.quæritur in effectu, in princ. & doct.vbique.

Confirmatio eiuſdē.

129 De donatione autem cauſa mortis, eſt tex.in l.ſed interim.§.1.& in l.vxori ſuæ,& in l.ſi eum ſeruum.§.vlt.& l.ſi eum qui.§. ex quibus, & in l.quod autem.§.vlt.& duabus ll.ſeq.ff.de dona.inter vir.& vxor.& in l.vbi ita donatur.ff.de donat. cauſ.mort. & in l.ſi mulier,in princ.ff.de lega.3. & voluit Paul. Caſt.conſ.61.notandum eſt primò quòd licèt, poſt prin.li.2. & iterum conſ.75.notādum eſt quòd pręfatum,in fin.eo.li.2.& Alex.qui hoc aſſerit indubitanter procedere,conſ.152.in cauſa & lite,col.3.ver. etiam ſi rectè,li.6.& Corn.cōſ.124.licèt in hac conſultatione,col.1.li.4.Franc.Aret.conſ.74.diligenter. & maturè,col.2.verſ.ſecundò quia ſi iſta,& col.ſeq. verſ.non obſt.præmiſsis.& Philip.Dec.conſ.196.in caſu propoſito,col.1.verſ.ſed tamē his non obſtantibus.Quanquam in hoc vltimo fuerunt qui diuerſum cenſuerunt,vt plenè tetigimus in noſtris commentariis in conſuetudines Pictonum. tit.14.§.10. in gl.1.in 8.fal. Sed ij quidem errant toto cælo,quādo pro priori ſententia inter alios tex.vnus ſit omni luce clarior in d.l.quod autem. §.vlti. cuius hæc verba ſunt,inter virum & vxorem mortis cauſa donationes receptæ ſunt.Et ſi hoc eſſet dubium,quod minimè eſt, tamen ſatis conſtat donationem inter virum & vxorem non ſemper habere vim, quam habet donatio cauſa mortis:nam illa per ſolam rei donatæ obligationē reuocatur. l.cum hic ſtatus. §. ſi maritus.ff.de donatio.inter vir.& vxor.& l.ſi maritus tuus.C.eod.& l.Mæuius.§.fundo. ff.de lega.2. Hæc autem minimè ſecundum Ioan.Fabrum , in §.reſcripſerunt,Inſtit.de legat.

Donationes inter virum & vxorē habent vim legatorum.

121 Non negauerim tamen hanc donationem inter virum & vxorem in quibuſdam habere vim legati aut fideicommiſsi,quod iam ſuprà diximus,vt quoniam morte confirmantur, in ea ſit locus Falcidiæ, ſicuti in legato. l.cùm hic ſtatus.in prin.ff.de donat.inter vir.& vxor. & l.in donationibus. C.ad l.Falcid.Sed hoc ſanè non trahendum eſt ad omnes caſus, vt iam ex iam dictis conſtat. Et quia etiam videmus quòd licèt text.in dict.l.in donationibus, nuncupatim dicat,quòd hæ donationes funguntur vice fideicommiſsi, tamen non veniunt in fideicommiſſum vniuerſale, niſi ſint in teſtamento nominatæ,vel id nominatim ſit dictum. l.ſequēs quęſtio.& ibi Barto.qui eum text.dicit ſing.& alij.ff.de leg.2.& voluit Bal.in l.1.in 2.lect.col.3.eo.tit.& in d. l.in donationibus,& ibi quoque Barb.in addi.illius, qui etiā dicit ſing.ad hoc d.l.ſequens queſtio,& ibi item Corn.qui ex hoc dicit id quod ſuprà diximus, videlicet eum tex. in d.l.in donationibus,non procedere quantum ad omnia.& idem Bald.poſt Dyn. in l.filium,col.8.verſ.ſecundo op.C.famil.herſciſ.& Angel.qui etiam illum text. dicit ſing.in l.vlt. ff.de vſucap. pro hæred. & ante hos Ioan.And. in addi. Spec.tit.de dona.§.1.col.2.

Differētia huiuſmodi donationū à legato, ſiue fideicommiſſo.

122 Nam & in aliis multis caſibus differunt huiuſmodi donationes à relicto ſiue legato,aut fideicommiſſo. Nam primò,hæ donationes (quod iam diximus) reuocantur per ſolam rei donatæ obligationem,non etiam legata.l.3. C.de lega.§.ſi rem.inſtit.eo.Secundò,in his donationibus requiritur traditio aut vera aut ficta.l.Papinianus.ff.de donat.inter vir. & vxor. De qua tamen latè diximus in noſtro tractatu conſtituti,in 1.parte,nu.48. hinc etiam fit,& nu.52.nec interim,non item in legato aut relicto,aut alia vltima voluntate. l.à Titio. ff.de furt. & l.ſi tibi homo.§.cùm ſeruus.ff.de leg.1.& l.1.in fi. cum l.ſeq. iuncta gloſ.de public.in rem actio.& l.ſi mortis cauſa donatio,in verbo,vendicare,& ibi gl. ff.de donatio. cauſa mor. cum aliis concord. adductis ab Alex.in l.2.ff.de lega.1.& voluit etiam Spec. tit.de donat.§.1.col.vlt. verſ.donatarius. Bald.in l.ſi mortis. C.ad leg.Falcid. & in l.vt hæredibus. ff.de leg.3.& in l.ſi emancipatis. C. ſi quis alteri vel ſibi. & Ang.in l.1.col.3.in authen.de hæred. & Falcid.& Franc.Aret.conſ.74. diligenter & maturè. col.pen. venio ad quartum. & ſatis declaratur ex not. per Bart.& alios in l.2.ff.de donat.cau.mort.cum ſimi. Tertiò hæ donationes non requirunt aditionem hæreditatis,glo.in d.l.filiæ cuius,in glo.1.in fi.C.famil.herciſc.& ibi docto.ex quibus Ange.negat eſſe meliorem in iure,ſed & eam dicit not.& ſing.quāquam alia eſt in l.poſt legatum.§.qui mortis,in verbo legatario,in fin.ff.de his quib.vt indig.& voluerunt etiam docto.in dict. auth.ex teſtamento.C.de collat.Bar.& Bal.in l.1.per illum tex.C.de donat.inter vir. & vxo. & Bald.in l.2.§.ſi quid. ff.de condit. indeb.& in l.1.in 2.lect.colum.3. ff.de lega.2. & Pet. Iacob.titul.de in integ.reſti. vt poſ.agi.reſciſ. perſo. acti.char. pen.verſ.ſecundò differunt. Et eſt bonus tex.in d.l.ſequens quæſtio,vbi hoc not.Bar.& Bald. ff.de lega.2.Legata autem neceſſariò requirunt aditionem. l.eam quam,& ibi not.C.de fideicom.& l. ſi tibi homo.§.cùm ſeruus.ff.de leg.1.cū ſim.Quartò, huiuſmodi, donationes requirunt inſinuationem,ſi excedunt quintos aureos.l.donationes,quę eſt antepe.C.de donat.inter vir.& vxo.& tenet Pet. Iacob.vbi ſuprà. & Bal.in dict.auth.ex teſtamento, col.2.verſ.cōclude ergo quòd ſimplex.C.de collat. & Saly.in l.illud. circa medium,eod.tit.Non etiam legata,vt per Bal.in d.auth.ex teſtamēto, vbi ſuprà. & Petr.Iacob.tit.de condi.ex leg.quæ pro re dona. compe. col.3.verſic. item nec in vltima, ſicuti nec donatio cauſa mortis. l.vlt.& ibi Bart.Bald. Saly.& Ang.C.de donat.cauſ.mort. Quintò , ex his donationibus nō oriuntur tres illę donationes quę dantur pro legato ex l.1. C.commu. de leg. ſecundum Bal.in d.auth.ex teſtamēto,vbi ſuprà.Sextò,in confiſcatione bonorum donatoris non veniūt res donatæ inter virum & vxorē, ſicut res legatæ. l. ſed ſi mors,in prin.ff.de donat.inter vir.& vxo. quem ad hoc dicit vnicum in iure Bal.in l.executorem , col. 10.verſ.quæro,quidam timens.C.de exec.rei iudic. & in ſua marga.in verbo,donatio,col.2.verſi.donatio quæ morte confirmatur. & Paul.Caſt. in l.poſt contractum,in vltim.verbis.ff.de donat.& Iaſ.in l.ſi ſtipulatus fuerim.§.1.col.pen.in princ. ff.de verbo. obliga. Eſt tamen illi ſimilis in l.res vxoris , & ibi not.Ang.C.de dona.inter vir. & vxo.& in l.3.§. ſed vtrùm,verſic.nec eo mouemur. & ibi not.ff.de minor. & voluit etiam Bart. in d.l.poſt contractum, col.3.verſi. & prædicta vera, & ibi recentiores. & Bal.in d.authen.ex teſtamento, vbi ſuprà.Septimò, quia quando hæ donationes confirmantur morte,

Legata ne ceſſariòrequirunt aditionem.

retro

Donatio inter virū & vxorem retrotrahitur quo ad dominium.

retrotrahuntur ad tempus donationis.d.l.antepen. C.de donat.inter vir.& vxor.& l.si mortis causa inter.ff.de dona.cau.mort.& l.si is seruus, & ibi Bart. ff.de donat.inter vir.& vxo.Non item legata.dict.l. antepe.& iterum l.ex verbis,& ibi Bal.in prin.C.eo. tit.Quod tamen intelligas,vt illa donatio retrotrahatur quò ad dominium, sed non quò ad fructus, vt not. in d.l.antepe. & in l.talis scriptura. §.vlt.per glo.& doct.ff.de leg.1.& per Bal. in l.si eum seruū. §.inter virum. ff.de donat. inter vir. & vxor. Paul. Cast.in d.l.si mortis causa. Licèt sit secus in donatione causa mortis.l.si mulier, quæ est 3.§.sed si habenti,& ibi Bal.ff.de leg.3.Ex quo etiam vides aliud discrimen inter huiusmodi donationes. Sed tu tamen hîc vide Bar.in l.1.§.1.ff.de vsuc.pro dona. Bal. in l.vlt.col.1.versic.modò quæritur.C.eod.tit.Ang. in l.sub conditione,circa medium.ff.de sol.& Fran. Aret.consi.17.consideratis,col.8.versic.venio nunc ad secundum. Octauò,hæ donationes confirmantur morte ciuili donantis.d.l.res vxoris.& ibi Ang. & d.l.sed si mors.in princ.ff.eo. & Io.And. in c.vlt. & ibi quoque alij,præferrim Iac.Zoch.qui hoc plenè disputat,extra de dona.inter vir.& vx.& Bartho. Cepol.hæc sunt magna ex parte,in l.vltim.col.23.in paruis, versic. & huiusmodi donator, cum multis seq.C.de vsuc.pro don.& omnes propè,quos citauimus in 6 differentia. Aliud in legatis,l.eius qui.ff. de testam. Nonò, in huiusmodi donationibus nec traditio quidem valet, vt scilicet ex ea transferatur dominium.l.3.§.sciendum,& ibi Bal. ff.de dona. inter vir.& vxo. At in legato secus, per l.Lucius,le 1. ff.de lega.2. & latè diximus in d.tracta.constit.in 2. parte amplia.23. Et idē de donatione causa mortis tradit Bal.in l.si eum.§.inter vir.ff.de don. int.vir.& vxor. Decimò,quia in istis donationibus sufficiunt duo testes:in legatis autē aut septē aut quinq;, iuribus vulgatis:& hanc differentiam ponit Pet.Iac.vbi suprà,de in integr. restit.&c. Ex quibus planè constat quòd suprà diximus, non rectè inferri ex legato siue relicto ad donationem inter virum & vxorem. Nec tamen tam certum atque indubitatum est,quàm illi existimant, id videlicet, non esse locum huic l.in donatione causa mortis aut in legatis,vt patebit ex his quæ dicemus in verbo, donatione largitus. in 13.quæst. & seq. in quibus hæc latè tractabimus.

In donationibus inter virum & vxorē traditio nō est modus efficax transferendi dominium.

Tria libertorum genera.

123 Et hîc huius glossæ finis esto, dum priùs aliquid de huiusmodi libertorum appellatione dixerimus,quod ad multorum in iure nostro locorum interpretationem pertinet.Caius,si is est,lib.1.institutionum. c.1. tria libertorum genera fuisse tradit. Nam aut ciues Romani sunt, aut Latini, aut Dediticij. Ciues Romani sunt, qui iis tribus modis, id est testamento,aut in ecclesia, (ita enim vulgò legitur,id quod de autoris nomine inter alia multa me dubium facit. Alciatus autem æde sacra legit) aut ante consulem fuerint manumissi. Latini sunt qui per epistolam,aut inter amicos, aut conuiuij adhibitione manumittuntur. Dediticij verò sunt, qui post admissa crimina suppliciis dediti, & publicè pro criminibus cæsi sunt, aut in quorum facie vel corpore quæcunque indicia aut igne vel ferro impressa sunt,& ita impressa,vt deleri non possint.Hi si manumissi fuerint, Dediticij appellantur Sed inter hæc tria genera libertatum, ideo Ciues Romani meliorem statum habent, quia & testamenta facere,& ex testamento quibuscunque personis succedere possunt. Nam & Latini & Dediticij nec testamenta condere, nec sibi ex testamento aliorum aliquid dimissum possunt vllatenus vendicare. Tamen Latini certis rebus priuilegia Ciuium Rom.libertorum cōsequi possunt Dediticij verò nulla ratione possunt ad ciuiū Ro. libertorum beneficium

Ciues Romani.

Latini.

Dediticij.

peruenire.Nā Latini patronorum beneficio,id est, si iterū ab ipsis aut testamētō,aut in ecclesia,siue vt legit Alciat.æde sacra, aut ante cōsulem manumittūtur:ciuium Romanorum priuilegia consequuntur.Hæc ille. Exquibus est illud Ausonij:

Triplex libertas,capitisq́, minutio triplex.

Et ex iis quidem datur lumē Cornelio Tacito scribenti lib.13.eos qui vindicta manumissi non essent, aliquo velut seruitutis vinculo teneri. Ex quo potes intelligere solos vindicta manumissos, Ciues Romanos fuisse. De qua re etiam scribit Alexāder ab Alexandro, vir & legum & literarum humanarum doctissimus, in lib. genialium dierum 4.c.10. De his autem tribus libertorum generibus habes in iure nostro.C.de dedi.liber.tol.& tit.seq.de latina liber.tol.& in §.libertinorum,Instit.de liberti.& in §.vlt.Instit.de succes.liber. & in auth. vt liber. de cætero.§.1.In quibus locis eas differentias Iustinianus sustulit. Tu autem interim vide Angelum Politianum, qui Miscellaneorum centuria 1.c.83.quædam adducit ex Græcis institutionibus huc admodum pertinentia.

Triplex libertas.

124 Nec prætermiserim Orcinos quosdam libertos in nostris legibus memorari,vt in l.tutela.§.planè,in 2.locis. ff.de legit.tut. & in l.duo socij, ff.de hęred.instit.& in l.4.§,hi qui ad libertatem.& iterū in l.cùm quasi. §.quærendum. ff.de fideicommiss. liber.& in l.si is qui, in 2.locis, eod.tit. & in l.2. in princ.ff.de statulib.& in l.dominus seruum,in prin. duobus locis. ff.de pecu.leg. & in l.2. §.per contrarium.ff.de dot.præleg. & in l.qui ob necem. ff.qui sine manum.ad liber.per.& in l.cùm testamentum. C.de iuris & fact.igno.& in l.directis. C.de testam. manumiss. & in l.1.§.sed & si sub conditione. C.de Lati.libe. tol.& in §.qui autem. Instit. de sing. reb. per fideicom.relict. Nec tamen satis apertè intelligitur qui ij sunt. Nam glo. in d.§.hi qui ad libertatem, exponit Orcini, id est testatoris. Et similiter glo.in l.intestato.§.quòd si necem.ff.de suis & legi. hæred.& in l.2.C.de munic.& orig. lib.10. Glo. autem in d.l.dominus seruum. & in d.§.planè, & rursum in d.l.qui ob necem,itémque in l.cùm verò.§. subuentum,in verbo,directo.ff.de fideicom.libert. dicit eos esse Orcinos,qui directò manumissi sunt. id quod etiam voluit gl.in §.1.in verbo, aditu, & in glo.seq. Instit. de eo cui liber.caus. bon.addi.vbi & illud quoque dicit quod glo.superior.Sed & gloss. in d.l.cùm testamentum,dicit Orcinum sic dictum ab orco,id est manumissum ab eo qui tendit ad orcum,siue ad mortem.vel ab orthos quod est rectū, quia directè est manumissus. Quod & idem dicit glo.in d.l.directis. C.de testam. manum. vbi subdit hinc orthodoxum dici.& etiam glo.in d.§.qui autem,vbi præterea dicit quòd potest dici ab orce, id est capio, qui multa capiunt manumissi in testamento. Alexander ab Alexandro in opere nuper citato lib.3. cap.25. scribit quosdam arbitrari orcinos libertos esse quos testator post obitum liberos esse iussit, ita vt hæres patronatus ius haberet, non ipse testator : nec aliud dicit. quod est contra primam illam glo. & tex.in d.§.qui autem, quem postea subiiciemus. Alciatus lib. Prætermissorum primo tradit Orcinum libertum dici,qui directam libertatem accipit, & quosdam ita dici idcirco tradidisse,quòd ab his manumittantur, qui ad orcum tendunt. Sibi autem placere vt orthinum legamus, quoniam ὀρθὸς directum significat.hinc orthodoxi, qui rectæ sunt opinionis in diuinis. Tametsi in Græcis scholis iuris ciuilis etiam ὀρκῖνος ἀπελεύτερος legatur,id est orcinus libertus, non orthinus. Cælius Rhodiginus lib.antiquarum lectionum 6.cap. 18.prioris editionis,& lib.10. cap.quoque 18. posterioris,Orcinos libertos, inquit, Iureconsulti ipsius

Orcini liberti.

Orcinus libertus, vnde dictus.

verbo,pro hærede,& ibi Ange.ff.de vsuca. pro hæred.& Bal.consi.29.casus,vir donauit,col.2.vers.solutio istam quæstionem,lib.1.In quibus negant locum esse huic l. Quos satis refellit ea ratio, si nulla alia esset, quòd donationes factæ in vltima voluntate aut causa mortis inter virum & vxorem, iam ab initio valent, vt quæuis alia donatio facta causa mortis inter extraneos: vt de vltima voluntate est text.in l.vlt. ff.si quis ali.testa. prohi. & in l.2. & ibi glo.Bart.& alij ff.de dot.præleg. & in l.1.§.pen.ff.de hæred. instit.& in l.vxori vsumfructum. & l.vxori meæ.ff.de vsufruct.leg.& in l.vxori, in prin. & in §.1.ff.de leg.3.& in l.si ita scriptum, in princ.ff.de lib. & posth.& in l.vlt.C.de instit.& substit. & authen. præterea,in fin.Cod.vnde vir & vxor,& l.1.§.sciendum.C.de rei vxor.actio.& in c.si pater. & ibi Pet. Anch. in 4.not. de testa. lib.6. & voluit Bald. in l.1. col.10. vers.viso de essentia. C.de summa trinit. & Rom.consi.39.in proposita quæstione, col.1.versic. quintò quia video.Soc.cons.75.difficultatem,col.1. li.3.& Philip.Dec.540.quæritur in effectu, in princ. & doct.vbique.

Confirmatio eiusdē.

129 De donatione autem causa mortis, est tex.in l.sed interim.§.1.& in l.vxori suæ,& in l.si eum seruum.§.vlt.& l.si eum qui.§. ex quibus, & in l.quod autem.§.vlt.& duabus ll.seq.ff.de dona.inter vir.& vxor.& in l.vbi ita donatur.ff.de donat. caus.mort. & in l.si mulier,in princ.ff.de lega.3. & voluit Paul. Cast.cons.61.notandum est primò quòd licèt, post prin.li.2. & iterum cons.75.notādum est quòd præfatum,in fin.eo.li.2.& Alex.qui hoc asserit indubitanter procedere,cons.152.in causa & lite,col.3.ver. etiam si rectè,li.6.& Corn.cōs.124.licèt in hac consultatione,col.1.li.4. Franc.Aret.cons.74.diligenter. & maturè,col.2.vers.secundò quia si ista,& col.seq. vers.non obst.præmissis.& Philip.Dec.cons.196.in casu proposito,col.1.vers.sed tamē his non obstantibus.Quanquam in hoc vltimo fuerunt qui diuersum censuerunt,vt plenè tetigimus in nostris commentariis in consuetudines Pictonum. tit.14.§.10. in gl.1.in 8.fal. Sed ij quidem errant toto cælo,quādo pro priori sententia inter alios tex.vnus sit omni luce clarior in d.l.quod autem. §.vlti. cuius hæc verba sunt,inter virum & vxorem mortis causa donationes receptæ sunt.Et si hoc esset dubium,quod minimè est, tamen satis constat donationem inter virum & vxorem non semper habere vim , quam habet donatio causa mortis:nam illa per solam rei donatæ obligationē reuocatur. l.cum hic status. §. si maritus.ff.de donatio.inter vir.& vxor.& l.si maritus tuus.C.eod.& l.Mæuius.§.fundo. ff.de lega.2. Hæc autem minimè secundum Ioan.Fabrum , in §.rescripserunt,Instit.de legat.

121 Non negauerim tamen hanc donationem inter virum & vxorem in quibusdam habere vim legati aut fideicommissi,quod iam suprà diximus,vt quoniam morte confirmantur , in ea sit locus Falcidiæ, sicuti in legato. l.cùm hic status.in prin.ff.de donat.inter vir.& vxor. & l.in donationibus. C.ad l.Falcid.Sed hoc sanè non trahendum est ad omnes casus , vt iam ex iam dictis constat. Et quia etiam videmus quòd licèt text.in dict.l.in donationibus, nuncupatim dicat,quòd hæ donationes funguntur vice fideicommissi , tamen non veniunt in fideicommissum vniuersale, nisi sint in testamento nominatæ,vel id nominatim sit dictum. l.sequēs questio.& ibi Barto.qui eum text.dicit sing.& alij.ff.de leg.2.& voluit Bal.in l.1.in 2.lect.col.3.eo.tit.& in d. l.in donationibus,& ibi quoque Barb.in addi.illius, qui etiā dicit sing.ad hoc d.l.sequens questio,& ibi item Corn.qui ex hoc dicit id quod suprà diximus, videlicet eum tex. in d.l.in donationibus,non procedere quantum ad omnia.& idem Bald.post Dyn. in l.filium,col.8.vers.secundo op.C.famil.herscis.& Angel.qui etiam illum text. dicit sing.in l.vlt. ff.de vsucap. pro hæred. & ante hos Ioan.And. in addi. Spec.tit.de dona.§.1.col.2.

Donationes inter virum & vxorē habent vim legatorum.

Differētia huiusmodi donationū à legato, siue fideicommisso.

122 Nam & in aliis multis casibus differunt huiusmodi donationes à relicto siue legato,aut fideicommisso. Nam primò,hæ donationes (quod iam diximus) reuocantur per solam rei donatæ obligationem,non etiam legata.l.3. C.de lega.§.si rem.instit.eo.Secundò,in his donationibus requiritur traditio aut vera aut ficta.l.Papinianus.ff.de donat.inter vir. & vxor. De qua tamen latè diximus in nostro tractatu constituti,in 1.parte,nu.48. hinc etiam fit,& nu.52.nec interim,non item in legato aut relicto,aut alia vltima voluntate. l.à Titio. ff.de furt. & l.si tibi homo.§.cùm seruus.ff.de leg.1.& l.1.in fi. cum l.seq. iuncta glos.de public.in rem actio.& l.si mortis causa donatio,in verbo,vendicare,& ibi gl. ff.de donatio. causa mor. cum aliis concord. adductis ab Alex.in l.2.ff.de lega.1.& voluit etiam Spec. tit.de donat.§.1.col.vlt. vers.donatarius. Bald.in l.si mortis. C.ad leg.Falcid. & in l.vt hæredibus. ff.de leg.3.& in l.si emancipatis. C. si quis alteri vel sibi. & Ang.in l.1.col.3.in authen.de hæred. & Falcid. & Franc.Aret.cons.74. diligenter & maturè. col.pen. venio ad quartum. & satis declaratur ex not. per Bart.& alios in l.2.ff.de donat.cau.mort.cum simi. Tertiò hæ donationes non requirunt aditionem hæreditatis,glo.in d.l.filiæ cuius,in glo.1.in fi. C.famil.herciscs.& ibi docto.ex quibus Ange.negat esse meliorem in iure,sed & eam dicit not.& sing.quāquam alia est in l.post legatum.§.qui mortis,in verbo legatario,in fin.ff.de his quib.vt indig.& voluerunt etiam docto.in dict.auth.ex testamento.C.de collat.Bar.& Bal.in l.1.per illum tex.C.de donat.inter vir. & vxo. & Bald.in l.2.§.si quid. ff.de condit. indeb.& in l.1.in 2.lect.colum.3. ff.de lega.2. & Pet. Iacob.titul.de in integ.resti. vt pos.agi.rescis. perso. acti.char. pen.vers.secundò differunt. Et est bonus tex.in d.l.sequens quæstio,vbi hoc not.Bar.& Bald. ff.de lega.2.Legata autem necessariò requirunt aditionem. l.eam quam,& ibi not.C.de fideicom.& l. si tibi homo.§.cùm seruus.ff.de leg.1.cū sim.Quartò , huiusmodi , donationes requirunt insinuationem,si excedunt quintos aureos.l.donationes,quę est antepe.C.de donat.inter vir.& vxo.& tenet Pet. Iacob.vbi suprà. & Bal.in dict.auth.ex testamento, col.2.vers.cōclude ergo quòd simplex.C.de collat. & Saly.in l.illud. circa medium,eod.tit.Non etiam legata,vt per Bal.in d.auth.ex testamēto, vbi suprà. & Petr.Iacob.tit.de condi.ex leg.quæ pro re dona. compe. col.3.versic. item nec in vltima, sicuti nec donatio causa mortis. l.vlt.& ibi Bart.Bald. Saly.& Ang.C.de donat.caus.mort. Quintò , ex his donationibus nō oriuntur tres illę donationes quę dantur pro legato ex l.1. C.commu. de leg. secundum Bal.in d.auth.ex testamēto,vbi suprà.Sextò,in confiscatione bonorum donatoris non veniūt res donatæ inter virum & vxorē, sicut res legatæ. l. sed si mors,in prin.ff.de donat.inter vir.& vxo. quem ad hoc dicit vnicum in iure Bal.in l.executorem , col. 10.vers.quæro,quidam timens.C.de exec.rei iudic. & in sua marga.in verbo,donatio,col.2.versi.donatio quæ morte confirmatur. & Paul.Cast. in l.post contractum,in vltim.verbis.ff.de donat.& Ias.in l.si stipulatus fuerim.§.1.col.pen. in princ. ff.de verbo. obliga. Est tamen illi similis in l.res vxoris , & ibi not.Ang.C.de dona.inter vir. & vxo.& in l.3.§. sed vtrùm,versic.nec eo mouemur. & ibi not.ff.de minor. & voluit etiam Bart. in d.l.post contractum, col.3.versi. & prædicta vera, & ibi recentiores. & Bal.in d.authen.ex testamento, vbi suprà.Septimò, quia quando hæ donationes confirmantur morte,

Legata necessariò requirunt aditionem.

retro

Donatio inter virũ & vxorem retrotrahitur quo ad dominium. retrotrahuntur ad tempus donationis.d.l.antepen. C.de donat.inter vir.& vxor.& l.si mortis causa inter.ff.de dona.cau.mort.& l.si is seruus, & ibi Bart. ff.de donat.inter vir.& vxo.Non item legata.dict.l. antepe.& iterum l.ex verbis,& ibi Bal.in prin.C.eo. tit.Quod tamen intelligas,vt illa donatio retrotrahatur quò ad dominium, sed non quò ad fructus, vt not. in d.l.antepe. & in l.talis scriptura. §.vlt.per glo.& doct.ff.de leg.1.& per Bal. in l.si eum seruũ. §.inter virum. ff.de donat. inter vir. & vxor. Paul. Cast.in d.l.si mortis causa. Licèt sit secus in donatione causa mortis.l.si mulier, quæ est 3.§.sed si habenti,& ibi Bal.ff.de leg.3.Ex quo etiam vides aliud discrimen inter huiusmodi donationes. Sed tu tamen hìc vide Bar.in l.1.§.1.ff.de vsuc.pro dona. Bal. in l.vlt.col.1.versic.modò quæritur.C.eod.tit.Ang. in l.sub conditione,circa medium.ff.de sol.& Fran. Aret.consi.17.consideratis,col.8.versic.venio nunc ad secundum. Octauò,hæ donationes confirmantur morte ciuili donantis.d.l.res vxoris.& ibi Ang. & d.l.sed si mors.in princ.ff.eo. & Io.And. in c.vlt. & ibi quoque alij,præsertim Iac.Zoch.qui hoc plenè disputat,extra de dona.inter vir.& vx.& Bartho. Cepol.hæc sunt magna ex parte,in l.vltim.col.23.in paruis, versic. & huiusmodi donator, cum multis seq.C.de vsuc.pro don.& omnes propè,quos citauimus in 6.differentia. Aliud in legatis,l.eius qui.ff. de testam. Nonò, in huiusmodi donationibus nec traditio quidem valet, vt scilicet ex ea transferatur dominium.l.3.§.sciendum,& ibi Bal. ff.de dona. inter vir.& vxo. At in legato secus, per l.Lucius,le 1. ff.de lega.2. & latè diximus in d.tracta.constit.in 2. parte amplia.23. Et idẽ de donatione causa mortis tradit Bal.in l.si eum.§.inter vir.ff.de don. int.vir.& vxor.Decimò,quia in istis donationibus sufficiunt duo testes:in legatis autẽ aut septẽ aut quinq;, iuribus vulgatis:& hanc differentiam ponit Pet.Iac.vbi suprà,de in integr. restit.&c. Ex quibus planè constat quòd suprà diximus, non rectè inferri ex legato siue relicto ad donationem inter virum & vxorem. Nec tamen tam certum atque indubitatum est,quàm illi existimant, id videlicet, non esse locum huic l.in donatione causa mortis aut in legatis,vt patebit ex his quæ dicemus in verbo, donatione largitus. in 13.quæst. & seq. in quibus hæc latè tractabimus.

In donationibus inter virum & vxorẽ traditio nõ est modus efficax transferendi dominium.

Tria libertorum genera.

123 Et hìc huius glossæ finis esto, dum priùs aliquid de huiusmodi libertorum appellatione dixerimus,quod ad multorum in iure nostro locorum interpretationem pertinet.Caius,si is est,lib.1.institutionum. c.1. tria libertorum genera fuisse tradit. Nam aut ciues Romani sunt, aut Latini, aut Dediticij. Ciues Romani sunt, qui iis tribus modis, id est testamento,aut in ecclesia, (ita enim vulgò legitur,id quod de autoris nomine inter alia multa me dubium facit. Alciatus autem æde sacra legit) aut ante consulem fuerint manumisi. Latini sunt qui per epistolam,aut inter amicos, aut conuiuij adhibitione manumittuntur. Dediticij verò sunt, qui post admissa crimina suppliciis dediti, & publicè pro criminibus cæsi sunt, aut in quorum facie vel corpore quæcunque indicia aut igne vel ferro impressa sunt,& ita impressa,vt deleri non possint.Hi si manumissi fuerint, Dediticij appellantur Sed inter hæc tria genera libertatum, ideo Ciues Romani meliorem statum habent, quia & testamenta facere,& ex testamento quibuscunque personis succedere possunt. Nam & Latini & Dediticij nec testamenta condere, nec sibi ex testamento aliorum aliquid dimissum possunt vllatenus vendicare. Tamen Latini certis rebus priuilegia Ciuium Rom.libertorum cõsequi possunt Dediticij verò nulla ratione possunt ad ciuiũ Ro. libertorum beneficium

Ciues Romani.

Latini.

Dediticij.

peruenire.Nã Latini patronorum beneficio,id est, si iterũ ab ipsis aut testamẽto,aut in ecclesia,siue vt legit Alciat.æde sacra, aut ante cõsulem manumittũtur:ciuium Romanorum priuilegia consequuntur.Hæc ille. Exquibus est illud Ausonij:

Triplex libertas,capitisq́; minutio triplex.

Triplex libertas.

Et ex iis quidem datur lumẽ Cornelio Tacito scribenti lib.13.eos qui vindicta manumissi non essent, aliquo velut seruitutis vinculo teneri. Ex quo potes intelligere solos vindicta manumissos, Ciues Romanos fuisse. De qua re etiam scribit Alexãder ab Alexandro, vir & legum & literarum humanarum doctissimus, in lib. genialium dierum 4. c.10. De his autem tribus libertorum generibus habes in iure nostro.C.de dedi.liber.tol.& tit.seq.de latina liber.tol.& in §.libertinorum,Instit.de liberti.& in §.vlt.Instit.de succes.liber. & in auth. vt liber. de cætero.§.1.In quibus locis eas differentias Iustinianus sustulit. Tu autem interim vide Angelum Politianum, qui Miscellaneorum centuria 1.c.83.quædam adducit ex Græcis institutionibus huc admodum pertinentia.

Orcini liberti.

124 Nec prætermiserim Orcinos quosdam libertos in nostris legibus memorari,vt in l.tutela.§.planè,in 2.locis. ff.de legit.tut. & in l.duo socij, ff.de hęred.instit.& in l.4.§.hi qui ad libertatem.& iterũ in l.cùm quasi. §.quærendum. ff.de fideicommiss. liber.& in l.si is qui, in 2.locis, eod.tit. & in l.2. in princ.ff.de statulib.& in l.dominus seruum,in prin. duobus locis. ff.de pecu.leg. & in l.2. §.per contrarium.ff.de dot.præleg. & in l.qui ob necem. ff.qui sine manum.ad liber.per.& in l.cùm testamentum. C.de iuris & fact.igno.& in l.directis. C.de testam. manumiss. & in l.1.§.sed & si sub conditione. C.de Lati.libe. tol.& in §.qui autem. Instit. de sing. reb. per fideicom.relict. Nec tamen satis apertè intelligitur qui ij sunt. Nam glo. in d.§.hi qui ad libertatem, exponit Orcini, id est testatoris. Et similiter glo.in l.intestato.§.quòd si necem.ff.de suis & legi. hæred.& in l.2.C.de munic.& orig. lib.10. Glo. autem in d.l.dominus seruum. & in d.§.planè, & rursum in d.l.qui ob necem,itémque in l.cùm verò.§. subuentum,in verbo,directo.ff.de fideicom.libert. dicit eos esse Orcinos,qui directò manumissi sunt. id quod etiam voluit gl.in §.1.in verbo, aditu, & in glo.seq. Instit. de eo cui liber.caus. bon.addi.vbi & illud quoque dicit quod glo.superior.Sed & gloss. in d.l.cùm testamentum,dicit Orcinum sic dictum ab orco,id est manumissum ab eo qui tendit ad orcum,siue ad mortem.vel ab orthos quod est rectũ, quia directè est manumissus. Quod & idem dicit glo.in d.l.directis. C.de testam. manum. vbi subdit hinc orthodoxum dici.& etiam glo.in d.§.qui autem,vbi præterea dicit quòd potest dici ab orce, id est capio, qui multa capiunt manumissi in testamento. Alexander ab Alexandro in opere nuper citato lib.3. cap.25. scribit quosdam arbitrari orcinos libertos esse quos testator post obitum liberos esse iussit, ita vt hæres patronatus ius haberet, non ipse testator: nec aliud dicit. quod est contra primam illam glo. & tex.in d.§.qui autem, quem postea subiiciemus. Alciatus lib. Prætermissorum primo tradit Orcinum libertum dici,qui directam libertatem accipit, & quosdam ita dici idcirco tradidisse,quòd ab his manumittantur, qui ad orcum tendunt. Sibi autem placere vt orthinum legamus, quoniam ὀρθὸς directum significat.hinc orthodoxi, qui rectæ sunt opinionis in diuinis. Tametsi in Græcis scholis iuris ciuilis etiam ὀρκῖνος ἀπελεύθερος legatur,id est orcinus libertus, non orthinus. Cælius Rhodiginus lib.antiquarum lectionum 6.cap. 18.prioris editionis,& lib.10. cap.quoque 18. posterioris,Orcinos libertos, inquit, Iureconsulti ipsius

Orcinus libertus, vnde dictus.

testatoris interpretantur, qui iam sit in Orci familiam ascriptus, & in peculio Proserpinæ connumeratus, quod iisdem prope verbis ante eum scripserat Beroald. in commentariis Apuleianis lib.3. & nouissimè quoque voluit vir eruditissimus Gyraldus de Diis Gentium, lib.6. vbi de Plutone disserit, qui Orcus quoque dictus est. Nostri legum interpretes passim videntur intelligere Orcinos dictos qui directam libertatem nanciscuntur: vt præter glo. vbi suprà, voluit Benedict. de Plumbi. in l.si is cui.ff.de fideicommiss.lib.& in d.l.2.ff.de statuliber. dum trahit text.illos loquentes in Orcino ad libertatem directam. Et Alber.in suo lexico, in verbo. Orcinus, dum allegat illas glo.Ioan.Fab.in d.l.directis.C.de testam. manumiss.Paul. Castr. in d.l.cùm testamentum. C.de iuris & fact.ignor. & ante hos Azo in summa tit.de testam.manumiss.post princ. Cuius hæc propemodum verba sunt: Directò quis videtur relinquere libertatem, cùm non ab alio seruum manumitti rogat, sed velut ex suo testamento ei libertatem vult competere. Et dicitur talis seruus Orcinus, quia manumissus est ab eo qui tendit ad Orcum, vel ab orthos, quod est rectũ, quod melius. Hæc ille. quæ apertè videtur probare tex.in d.§.hi qui ad libertatem, cum dicitur, vt qui directã libertatem acceperunt, Orcini sint liberti. Et in d.§. qui autem, vbi ita scribitur, qui ex fideicommissi causa manumittitur, non testatoris fit libertus, etiã si testatoris sit seruus, sed eius qui manumittit. At is qui directò testamento liber esse iubetur, ipsius testatoris libertus fit, qui etiam Orcinus appellatur. Et in d.§.querendum. sic quoque scribitur, Erit igitur libertus Orcinus, non eius qui fideicommissariam libertatem debebat. Quinetiam scribitur in l.hi quibus. C.de fideicommiss. liber. quòd hi quibus per fideicommissum libertas supremis iudiciis relinquitur, eorum liberti efficiuntur, à quibus manumittuntur. Cæterùm in d.l.cùm testamentum. C.de iuris & fact. ignor. fit discrimen inter libertũ Orcinum, & proprium ipsius hæredis. vbi & hoc annotat Paul.Castren. Et hæc quoque satis declarat d.l.directis. Ex quibus constat Orcinum dici libertum testatoris, quoniam ei ex ipsius testatoris sola dispositione ipso iure libertas competat, non expectato aliquo facto, aut etiam voluntate hæredis: licèt secus sit in fideicommissaria: vt etiam probatur in d.§.subuentum, atque etiam in l.si seruus, & l.si ancillam.C.de fideicommiss.libert. & in §.directo, Instit.de sing.reb.per fideicom.relict. vbi ita scribitur, Directò libertas tunc dari videtur, cùm non ab alio seruum manumitti, sed velut ex suo testamento libertatem ei competere vult. Cæterùm paucis ante diebus in lucem editus libellus, cuius titulus hic est, Tituli ex corpore Vlpiani, in quo & tit. eiusde 2. hæc scripta sunt: Is qui directò liber esse iussus est, Orcinus fit libertus: is autem cui per fideicommissum data est libertas, non testatoris, sed manumissoris fit libertus. Ex quibus planum fit non esse veram illam sententiam quam Alexander ab Alex. retulit. Sed ex iis omnibus propè iuribus de Orcino loquentibus vides Orcinum fieri ex testamento, vt non abs re dici possit vel Orcinus ab Orco, vel Orthinus à directo. Porrò Petrus Crinitus in quadam epistola ad Alexãdrum Sartium, cuius initium est, Nimis tu mihi, scribit inter capita secundæ Cẽturiæ Angeli Politiani, quam in lucem morte præuentus non edidit, vnum fuisse de seruis Orcinis, nec aliud addit.

Pluto Orcus dictus.

Institutionum Vlpiani hac de re locus.

PATRONVS.

1 HAEC Lex igitur loquitur in masculino genere, cum dicit, patronus. Ex quo videri posset non habere locum in fœmina donante, cum sit exorbitans, vt satis suprà post principium gloss. præcedentis diximus & probauimus. Ideóque in masculinum non concipit fœminum, iuxta doctrinam glo. in l.si ita scriptum sit.ff.de leg.2. Bart. & aliorum in l.1.ff.de verbo.signific. cum multis concord. à me congestis in tracta.primogenituræ in 10.quæst.& latiùs in tracta.retractuum.tit.1.§.1.glo.9.in verbo, *ou lignagier*, nume.186.ad hæc istud, & aliis multis ibi designatis. Tu dic tamen contrarium, quia licèt hæc l. sit exorbitans, est tamen fauorabilis, & non odiosa, vt etiam in præcedenti glo. diximus versic.61.incipiente, igitur vt repetamus. Ideoque in ea masculinum comprehendit fœmininum, quando etiam in odiosis, modò non sint contra rationem, id procedat, vt per Bar.vbi suprà, cum multis ac propè infinitis si.quæ in dd.locis aggregauimus. Et quia etiã videmus, quòd alia lex in casu non longè ab hoc distanti, & ex qua & similibus hæc l.deriuatur, vt iam suprà sæpius diximus, videlicet l.generaliter.§. cùm autem.C.de instit.& substit.quæ de patre tantùm loquitur, ad matrem quoque trahitur, per glo. Odofre.Cy.Ang.Fulgo.Corne.Guid. Pap.Iaf. Philip.Dec.& omnes præter Christo.Castel. in ea ipsa l.& Bart.Imo.& Rapha. Corn. in l.cùm auus. ff.de cond.& demon.Saly.in l.cum acutissimi, & ibi etiã Barba.in repe.col.40.versi.sextò istud summarium. C.de fideicom.Petr.Iacob.in sua practica tit.de materia decret.si pater, de testam. li.6. char.vlt. versic. nunc extra materiam. Corne.consil.197. non alienam, colum.pen.versic.& quòd ab identitate, lib.3. Franc.Aret.in l.2.in fin.C.de inoffic.testam. Guid. Pap.consil.51.factum tale est, col.2. versic. & licèt. Socin.in repet. d.l.cùm auus.col.29. versic.ex quibus infero vnam nouam.ff.de cond.& demonstra. Phil.Dec.consil.391.in casu proposito, col.2.& cõsi. 416.in testamento illustris, col.1.ideo passim vides mus docto.in casu l.nostræ consulentes sæpissime ponere casum in donatione facta à muliere, nec aliquid de ea re disputant, tanquam id illis nullo modo sit dubium. Habemus autem text. expressum, appellatione patroni & patronam contineri, in l. patroni.ff.de verb.signifi.

Lex nostra an habeat locum in fœmina donante.

Masculinum an & quãdo concipiat fœmininum.

2 Non prætermiserim tamen patroni appellationem non tantùm eum significare, qui seruum manumiserit, qui postea libertus eius dicitur. In qua significatione hìc ponitur, quæ admodum in nostro iure vulgaris est, & vnde est titulus de iure patronat.& de quo Plautus in Asinaria,

--- *Magis decorum est,*

Libertum potius quàm patronum onus in via portare.

Text.autem in l.vlt.versi.si verò quidam. C.de testam.manu.apertè ostendit hoc interesse inter appellationem domini & patroni, quod inter seruum & libertum, dum dicit, & quem patronum fallere noluerint, dominum suum & forsitan acerbum sentiant. Sed & in nostris legibus patronus aduocatus dicitur.l.velamẽto, & l.quisquis, in prin. C.de postul.l.1. C.de aduoc. diuer.iudic. & l.sancimus, eo.tit.vbi aduocatus fisci dicitur patronus fisci.& alibi sæpe. Quanquam Asconius Pædianus in diuinationem Tullij, hoc dicit interesse inter patronum & aduocatum, quòd qui alterum defendit in iudicio, aut patronus dicitur, si orator est: aut aduocatus, si aut ius suggerit, aut præsentiam suam commendat amico. Et quòd sit quoddam discrimen inter patronum & aduocatum, apertè ostendit cap.in quibusdam, extra de pœnis. & c.singulis, col.fin.extrà de statu monach.& illud Tullij in 2.in Verrem actione. Nũc quòd eiusmodi iudicia sint, tantum vnumquemque conferre quantùm sibi patronis, aduocatis, prætoribus iudicibus futurum sit, &c. Erant apud veteres Romanos patroni, in quorum fidem tutelámque ac clientelam sese conferebant

Patroni appellatio.

ferebant prouinciales sociíque pop. Romani, & ciues quoque ipsi, qui ob id clientes dicebantur. De qua re longè latéque diximus in nostris commentariis consuetudinum, tit. 4. §. 1. in gloss. 1. vbi & nos ipsi apertè ostendimus, hinc feudorum, quæ vocamus, iura orta esse. Ex quo & vasalli, quos appellãt, alicubi clientes dicuntur in ipsis feudorum constitutionibus: vt in c. 1. in prin. & iterum in §. inde potest, tit. de ali. feud. & in c. 1. tit. de conten. inter domin. & fid. de inuesti. feud. Vnde etiam in nostris legibus clientes dicuntur respectu aduocatorum, in l. properandum, ad finem, C. de iudic. quoniam ex Plutarchi autoritate in Romulo, patroni illi suis clientibus litigantibus in obtinendo iure suo & causæ autores & patronos sese præbebant. Tu autem omnino vide quæ scripsimus vbi suprà signauimus, ne hîc iterum repetamus. Dicuntur & patroni à Canonibus, qui beneficia (quæ qui puriùs loquuntur, sacerdotia appellant) vel fundant, vt nostri loquuntur, vel augent, de quibus est titulus in decret. de iure patro. Sed & denique dicebantur patroni respectu colonorum, vt patet ex l. Valent. & Valentis imper. in Codice Theodosiano, sub tit. Ne colonus inscio domino &c. Cuius hęc verba sunt, Nõ dubium est, colonis arua quæ subigunt, vsqueadeo alienandi ius non esse, vt si qua propria habeant, inconsultis atque ignorantibus patronis in alteros tranferre non liceat.

FILIOS NON HABENS.

Argumẽto à cõtrario sensu probatur non esse locum reuocationi donationis.

1 IGitur si cùm donat, filios habet, non reuocatur donatio ex aliorum natiuitate, arg. huius l. à contrario sensu, quod in iure fortissimum est. l. 1. §. huius rei. ff. de offic. eius cui manda. est iurisdict. & quia etiam si filios habet qui donat, sumus extra terminos huius l. exorbitantis quidem in suo casu à iure communi, vt suprà sæpius dictum est, propterea & hic casus ab ea omissus habetur pro omisso, & reuocandus est ad ius commune. l. si verò. §. de viro. ff. solu. matrimo. cum simi. quod quidem ius commune aliàs statui donationes fore perpetuas, & irreuocabiles, vt latè diximus in glo. in verbo, libertis, versi. 19. incip. tum secundo. Et ad idem facit text. in c. vlt. 17. q. 4. vbi sunt similia verba. Et est optima vtriusque ratio differentiæ. Nam & cũ quis habens filios nihilominus donat, quemadmodum voluit præferre extraneum filiis iam natis, quos non ignorabat, ita & verisimile est quòd etiam prætulisset nascituris, si de eis cogitasset, quia maior solet esse affectio erga filios, qui iam sunt in rerum natura, quàm in nascituros, vt nos docet experientia optima rerum magistra. l. legatis. §. ornatricibus. ff. de leg. 3. & l. 2. C. vt in possess. lega. & c. quàm sit. in prin. de elect. li. 6. & asserit Barb. in repetitio. l. cùm acutissimi, col. 2. & iterum col. 25. C. de fideicommiss. & consil. 60. illud afferam in medium, col. 3. lib. 2. & inter consil. Alex. consi. 52. circa hanc dubitationem, col. 2. lib. 4. & Marian. consi. 23. circa prædictam consultationẽ, col. 3. vterque per not. per Bar. in l. Lucius. ff. de hæred. instit. Et de hoc est bonus text. quem neuter allegat, in l. qui filiabus, in princ. iuncta glo. & ratione ibi reddita per Dyn. & approbata per Bal. Imo. Rapha. & Paul. Castren. & Alexan. ff. de leg. 1. & in l. qui quartam, §. 1. ff. eo. tit. Et hoc quoque affirmat Bart. in l. si cum dotem, in princ. col. vlt. ff. solut. matrim. & consi. 227. mater dedit dotem, circa medium, per d. l. qui filiabus. & in l. Publius. §. vlt. ff. de condict. & demonst. & Bal. in l. si quis filiabus. ff. de testa. tute. & in l. Titius, in fi. princ. & ibi quoque Angel. ff. de libe. & posth. & idem Bal. consi. 156. clausula codicillaris, col. 1. lib. 2. & Imo. consi. 113. in causa quæ vertitur, col. 1. in fi. Rom. consi. 231. præmissorum, & cõs. 408. in proposita quæstione, col. 1. versic. quintò ad idem Alex. consi. 29. præclarè subtiliter, col. 3. versi. non obstat etiam prædictis, lib. 3. & consil. 103. circa primam dubitationem, col. 3. vers. secundò respondeo, lib. 3. & Corne. consil. 239. videtur prima facie, col. 3. lib. 2. Steph. Bertr. consi. 328. quia tempore, nu. 3. lib. 3. & Fran. Curt. senior cons. 45. statuto seu consuetudine, col. 5. versic. octauò. & Ias. consil. 140. colum. 8. versic. tertiò facit, lib. 2. & consil. seq. in ista difficillima, col. 6. versic. quartò facit, & consi. 154. testator habens. col. 4. versi. tertiò quia testator, lib. 4. & Anto. Rubeus consil. 31. præsupponitur in facto, col. 1.

Eiusdem confirmatio.

Maior est affectio in liberos ætate maiores, quàm in recens natos.

2 Quod & hinc liquidò apparet, quòd non est tantus parentum amor, non tanta affectio in liberos recens natos, quàm in paulò ætate maiores: nec in hos, quàm in prouectiores: crescit enim cum ætate liberorum, & amor parentum, vt quò sunt annis maiores, eò impensius diligantur, vt scribit ille Rabi Moyses Aegyptius, vir in rebus naturalibus & sacris Bibliorũ libris peritissimus, in libro, qui dux dubitantium inscribitur, tertio, cap. quinquagesimo, vbi hanc inter cæteras rationem reddit, cur antiqua lege Hebræorum præceptum est, infantes statim, id est octauo die circuncidi, vt patet Gene. 18. & Leuiti. 12. quoniam scilicet amor parentum adhuc leuis est & debilis. Quòd si infans ad multum tempus cresceret, parentes non tam facilè eos circuncidi ac mutilari permitterent, crescente scilicet eorum amore cum ætate liberorũ. Ex quo consentaneum est, & in eos qui nondum nati sunt, non adeò parentes affici.

Ratio antiquæ legis Hebræorũ de circuncisione.

Autores tenentes hãc opin.

3 Et ita, videlicet l. nostram, vt tandẽ ad eam redeamus, non habere locũ cùm quis donat iam habens liberos, tenet Iacob. Butr. vir non infimæ apud nostros autoritatis in l. 1. C. de inoffi. donat. quẽ sequi videtur, dum illum simpliciter allegat, Philip. Cor. consi. 11. cuius hoc principium est, In præsenti consultatione, col. 3. vers. ideo videtur velle, lib. 3. Et idẽ quoque voluisse videtur Paul. Castr. consil. 435. incip. super hoc puncto plura videntur, col. 2. versic. tertiò facit, lib. 2. & ante illum Ioan. Fab. quem vnũ, si opus sit, multis non verebor opponere, in hac ipsa l. vbi & hoc dicit expressum videri in d. c. vlt. 17. quæst. 4. & nouissimè Phili. Dec. in l. posthumo. in addit. col. eiusdem addi. 2. C. de bon. poss. contra tabu. vbi & hoc dicit se consuluisse. & Steph. Bertr. consi. 227. in re sua, col. 3. versi. etiam donationi, li. 2. dum dicit quòd licèt testamentum sit nullum propter præteritionem filij iam nati, non tamen idem reperitur de donatione, imò potiùs contrarium, in auth. vnde si parens. C. de inoffi. testa. & d. l. 1. & l. 2. & l. si totas, & l. si liqueat. C. de inoffi. dona. Quibus patet hoc casu donationem, si immensa sit, rescindi vsque ad legitimam.

Confirmatio eiusdẽ.

4 Et simile quippiam voluit Bal. in d. l. Titius, in fi. prin. & ibi quoque Ang. & Fran. Aret. col. 3. ff. de libe. & posthum. vbi tractantes, an per auth. ex causa. C. de liber. præter. conseruantur legata rupto testamento natiuitate posthumi ignoranter præteriti: Aut testator, inquiunt, nullum habebat filium, nec habere sperabat, & non cõseruantur, quia non est verisimile quòd testator voluerit pręferre legatarios filiis. l. cum acutissimi. C. de fideicommissa. Aut testator habebat filios, & nihilominus legauit, tunc licèt postea nascantur alij filij, conseruantur tamen legata: quia ex quo testator grauauit iam natos, idem videtur sensisse de nascituris, ad quos minor solet esse affectio: & si de his testator fuisset interrogatus, aut cogitasset, idem certè verisimiliter disposuisset. l. tale pactum. §. vlt. ff. de pactis. Et hoc quoque voluit ipse Bald. in l. filio præterito,

col. 2.

col.2. ff.de iniuſt.teſta. & ſequitur Alexan. in d.authen.ex cauſa.& conſi.142.circa primam dubitationem, col.4. verſic.pro quo adde,lib.2. & conſi.50. circa primam dubitationem,col.3.verſ.ſecundò reſpondeo,lib.6.& Corn.conſi.158.pro deciſione,colum.10.verſi.ſecundò limitatur,lib.2. & conſi.244. videtur prima facie dicendum,col.6. verſ.præterea quando quis legat,eo.li.2.& conſ.54. duo in pũcto, col.2.verſi.tamen paſſus,li.3.& conſ.133. in hac conſultatione,col.3.li.3.& Bertran.conſi.225.ponitur in facto,col.2.verſ.& ſuppoſito,lib.2.

De eadem re.

5 Similitérque l.cùm auus.ff.de condi.& demon. & ſimiles, ex quarum viſceribus hæc lex deprompta eſt,vt ſæpe diximus, non habet locum in filiis natis tempore teſtamenti, vt voluit Roma.conſil. 370.in propoſita conſultatione,ad fi.per l.ſicut certi,& l.ſi cùm in vtero. C.de teſta.milit.& idem tenuit & latè probauit Barb.in dict.l.cùm acutiſsimi, col.2. & 15.ſeq. C.de fideicommiſſ. Idem quoque tradit Socin.latè in repet.d.l.cùm auus,col.35.verſi. extrà Bar.& multis ſeq. per 5.col. vbi ita dicit conſuluiſſe, vti fecit etiam latè conſi.191. licèt difficultates, lib.2. & Carol.Ruin.conſi.77.in facto, col.5. num.14.lib.2.vbi ita dicit tenuiſſe modernos Peruſinos & Senenſes in l.generaliter. §.cùm autem.C. de inſtit.& ſubſtit. Sed aduerte, quantum ad hanc rationem,multi tenuere contrarium,& inter cæteros Rapha. Com.in d.l.cùm auus,& latè Ioan. Baptiſt. Calca.in l.generaliter.§.cùm autem.C.de inſt. & ſubſtit.vbi dicit etiam in hanc partem conſuluiſſe ipſum Raph.Com.Maria.Soci. & Thomam neſcio quem,& ita certè conſuluit ipſe Maria.conſ.23. circa prædicta,& Cornel.etiam latè conſi.197. non alienam,lib.3.

Qui contrariũ ſentiant.

6 Verùm contrarium in caſu l.noſtræ,apertè voluit Bal.hîc in 2.lec. cuius hæc verba ſunt: Quid ſi pater vnicam filiam viuentem haberet, & donauit extraneo ſubſtantiam aut partem eius,deinde poſtea filij ſibi naſcũtur:an talis donatio reuocatur?Iſta quæſtio fuit pridie de facto. Et videtur quòd non, quia hîc litera loquitur quando donatio fit per patrem cum filios nullos habebat:hic autem habebat filium vnum.Tu dic quòd ob identitatis rationem habet locum diſpoſitio huius legis eo caſu, quo eſt veriſimile patrem non donaſſe, ſi ſciuiſſet filios ſibi naſcituros.Fortè enim nõ cogitauit de filia,quia ſatis ei remanſit pro ea dotanda:ſed filij maſculi ſuperuenientes egeſtate laborarẽt: tertius autem paterna ſubſtantia gauderet.Hæc ibi Bal.qui & ipſe in d.l.1.col.4.verſi.ſed quid ſi tempore donationis.C. de inoffic.donatio.tenet, quòd ſi donans qui iam tempore donationis habebat filios, poſtea & alios quoque ſuſcipiat,hi qui nati ſunt poſt donationem, eam reuocant pro virili ſua quiſque portione, per id quod in ſimili dicitur in l.pen.ff.de iur. codic.& idem voluit Ang.ipſius frater hic, & Raph. Cu.in l.Titia Seio. §.imperator. ff.de lega.2.& Card. Flo. conſil.20.cũ in teſtamentis,iuncto caſu illius conſ. & Barba.in c.vlt.col.vlt.extra de dona.& Soc.in repe.rub. ff.de libe. & poſthum. col.vlt.& conſil.215. hoc exordio,viſa prædicta facti contingentia,col.2. verſi.ſolum ergo reſtat,lib.2. quod & iterum repetitur in conſil.22.lib.4.& Carol.Ruin.conſil.98.viſa renuntiatione,col.9.num.21.lib.6.& d.conſi.62.col. 6. num.15. lib.2.& ante hos,licèt non allegent,Old. conſi.173.quidam habẽs vnicum filium,tenuit ſimpliciter reuocari donationem factam ab habente filium,per natiuitatem aliorum.

Eiuſdẽ confirmatio.

7 Et facit quod in ſimili voluit ipſe Bal.conſ.127. cuius caput eſt,quidam Ser.Petrus lib.5.quòd ſi pater non cogitans de poſthumis, filium quem habebat.inſtituit,& poſthumum præteriit, valent legata pro parte inſtituti, ſed pro parte poſthumi nõ valent, nec conſeruantur ex d.authen. ex cauſa.C. de liber.præterit.Quinimò idem Bald.in dict.l.filio præterito,col.2.ff.de iniuſt. teſtamen. idem videtur generaliter dixiſſe in caſu d.authent. ex cauſa, dicit enim quòd ſi pater habens filios legata relinquit, non cogitans de aliis futuris liberis,debentur legata pro portione iam natorum, ſed non debentur nec conſeruantur ex dict.authen.pro portione eorum,qui poſtea nati ſunt,per d.l.pen.ff.de iure cõdici.& hoc quoque ſequitur Roma.conſil.181. pro deciſione propoſiti.in 3.& bene facit tex. quem ipſi non allegant,in l.qui graui,& duabus ſeq.ff.de iure codicil.

Cõciliatio contrariarum opin.

8 Paul.autem Caſt.in d.l.1.col.3. C.de inoffi.don. volens has contrarias opi. concordes efficere, vt ſæpè aliàs,ita dicit,quòd ſi iam nati tempore donationis erant odio patri donanti, nec is putabat ſe poſthac alios habiturum, vera eſt poſtrema Bal. in d.l.1.opin.cum ſit eadem per omnia ratio,quæ eſſet ſi nullum habuiſſet:quoniam veriſimile eſt,quòd ſi cogitaſſet ſe habiturum alios gratos liberos, non donauiſſet.d.l.pactum.§.vlt.& ibi gl.Sed ſi non habebat odio iam natos & tamen donauit, ſicut eos re donata priuare voluit, ita & naſcituros voluiſſe veriſimiliter credendum eſt:& ita,inquit,procedet opi.Iac.But. Quæ Pau.Caſtr. diſtinctio videtur placuiſſe Ant.Rube.conſi.99.viſo caſu,col.1.Eaque ex eo confirmatur,quod ſcribit Card. Flor.conſil.20. hoc initio,Iacobus teſtator,paria eſſe in caſu noſtro l.de qua ibi loquitur,non habere filium:aut habere odioſum.

Eiuſdẽ rei diſtinctio.

9 Denique Corne.conſil.15.ex quo dictus Franciſcus, col.4. verſic. nec obſtat quòd tempore primæ donationis,iunctis iis quæ prius dixerat, col.1. lib.1.aliter videtur diſtinguere.Nam aut donans nihil reſeruauit filiis iam natis, & tunc qui poſtea naſcentur,reuocabunt ex hac l.nam cùm filiis natis reſeruauerit, veriſimile eſt quòd etiam reſeruaſſet naſcituris,ſi de illis cogitaſſet. Incertum autem eſt quid illis reſeruaſſet: ideo propter incertitudinem totũ reuocatur, arg.(licèt nihil alleget)l. duo ſunt Titij.ff.de teſta.tut.&l.2.ff.de lib.& poſthum. & l.in tẽpus.§.quoties.ff.de hæred.inſtit.cum ſimi.Poſtea verò idem Corne.in eadem col.4.verſi.& licèt d.l. ſi vnquam, videtur indiſtinctè arbitrari nihil prodeſſe filios natos tempore donationis, quin nati poſtea reuocent,cùm ſit eadem ratio: ídque potiſſimum,ſi ex natiuitate poſteriorum deterior eſſet natorum tempore donationis conditio, niſi reuocaretur donatio,vt in caſu, in quo illud conſil.edidit. Nam donator omnium bonorum reſeruauerat legitimam filio nato, quæ quidem erat tertia omnium bonorum: nato autem altero filio poſt donationem minuitur legitima prioris.nam ea erit tantùm tertia dimidiæ. Et hinc quoque melior efficietur conditio donatoris, deteriore facta conditione prioris: quod eſt abſurdum, & contra mentem & affectionem donantis,qui putabat illi reſeruaſſe tertiam partem.

Autoris hac in re diſtinctio.

10 Vides lector ex ſupradictis rem hanc eſſe admodum ancipitem atque dubiam. Facilè tamen eſt harum ſententiarum diſcordiam huiuſmodi diſtinctione componere. Nam aut iam nati tempore donationis erant odioſi patri, aut non odioſi. Si odioſi, certè ij qui naſcuntur poſtea de quibus pater donando non cogitauit, reuocabunt. Si autem erant non odioſi, & tunc aut pater aliquid eis reſeruauit,aut nihil. Si primùm, poſtea nati, quibus nihil fuit reſeruatum,reuocabunt,aut pro virili eorum portione tantùm,ſi ex natiuitate poſteriorum non ſit effecta deterior conditio priorum in re illis reſeruata:aut in totum,ſi deterior facta eſt. At ſi naſcituris fuit & aliquid reſeruatum, nihil reuocabunt:

bunt:cum de illis hinc appareat fuisse cogitatũ. Aut denique nihil fuit reseruatum liberis natis tempore donationis:& tunc postea nati non reuocabunt. nam qua ratione priuauit iam natos sibi gratos, eadem verisimile est voluisse priuare nascituros, etiã si de illis cogitasset.

De eadem re.

11 Sed & vltimum membrum intelligas velim secundum præcedentia. quod vt faciliùs apprehendas, pone quòd quispiam habens in bonis trecenta, ex illis centum donauit iam habens vnicum filium, nec cogitans de aliis futuris liberis, & ita putãs reliqua ducẽta satis esse vnico illi filio, vt honestè possit viuere: postea autẽ illi nihil tale speranti nati sunt multi alij filij, verbi gratia tres: certè detractis illis centum donatis, supersunt vnicuique liberorum tam nato ante donationem, quàm tribus illis postea natis, quinquaginta tantùm, ex quibus non poterunt honestè vitam transigere, cõsiderata eorum conditione: profectò si id pater cogitasset, aut præuidisset, non ea centum verisimiliter donasset. Ideo putarem eam donationem reuocari ex ratione nostræ l. Proinde hoc totum reiicio in arbitrium boni viri, æstimaturi, quid, quantúmve pater habens filios vnum aut plures, donaturus aut non donaturus fuisset, si de tot filiis nascituris cogitasset, iuxta ea quæ pleniùs dicã infrà, in verbo, omnia, vel partem aliquam, nu. 28. in huius autem rei. Nec tamen omiserim Anto. Rub. super hoc dubio respondisse, d. consi. 99. viso casu. Atque etiam D. Boer. hãc rem tractasse, decisi. 159. donatio iuris, in quo me ex hac l. sæpius citat, sed ita obscurè vtrumque, vt non intelligam, quid intelligant.

An nepotis natiuitate infirmetur donatio.

12 His autem nõ intempestiuè illud subiiciemus. Quid enim si tempore donationis habeo filium, ex quo postea nepos nascitur? nunquid & huius natiuitate reuocabitur donatio, sicuti & natiuitate alterius filij? Nam appellatione liberorum, de quibus l. nostra loquitur, veniũt & nepotes. l. liberorum, in prin. ff. de ver. sign. Imò & filiorum quoque appellatione, cùm in fauorem illorum aliquid statuitur. vt ibi not. Bar. licèt aliàs sit dubium: de quo multa diximus in nostro tractatu primogenituræ in 40. q. in 15. ratione pro nepote contra patruum. Ideoq; Pau. Cast. consi. 448. tria sunt quæ videntur, col. 1. li. 1. consuluit quòd statutum prohibens donare cum quis habet filios, habet locum & in habente nepotes. quæ res huic nostro casui multũ congruit, quia & hìc fauore liberorum reuocatur donatio, quemadmodum illic prohibetur.

Statutum prohibens donare cũ quis habet filios.

Autoris sententia de nepote nato post donationẽ.

13 Ego tamen in ea sum sententia, vt in hoc casu nepotes non reuocent: quia si filius donantis illorũ pater non reuocat, multò minùs & nepos ex eo natus, arg. l. 1. §. si dominus, & ibi not. ff. si quis aliq. testat. prohib. & l. si viua. C. de bonis mater. cum aliis multis & tex. & docto. concord. à me latè collectis in dicto tractatu primogenituræ. q. 12. & seq. Et cũ nepotes habeant patrem in medio, ij non sunt hæredes, & propterea non possunt ex huiusmodi l. reuocare rem donatam, quam habituri non sunt, per ea quæ latè dicemus infrà in verbo, susceperit liberos, nu. 105. incip. item si huiusmodi.

De eodem.

14 Fateor tamen quòd si post mortem filij quis donat, ignorãs vxorem illius, nurum scilicet suam, esse prægnantem, postea verò ipsa vxor filij pariat filium, hic certè reuocabit, ac si filius post donationem esset natus, vt qui successurus sit in locum & gradũ patris, & præteritus æquè reuocet testamentum, sicut & filius pater ipsius fecisset, per l. posthumorũ. ff. de iniust. testa. & l. si auus. C. de liber. præter. Sed & si auus donat, quia desperat filium suum liberos habiturum, quoniam fortè existimabatur filius esse maleficiatus, aut vxor illius sterilis, tamen auo nihil minùs speranti gignit postea nepotes: putat Fran. Ripa. hìc in 36. q. locum esse huic l. Et ego illi assentior ex ratione l. nostræ. Cæterùm Guido Papæ, sing. 571. incip. iuxta l. si vnquam, hanc quæstionem de nepote nato post donationem nuncupatim mouet, nihil tamen diffinit.

An hac l. habeat locum, si quis ignoret se habere filios.

15 Sed & illud in quæstionẽ vocatur. Si quis cùm donat, habet filios, sed ignorat eos se habere, quia fortè putat eos esse mortuos, vel nescit vxorem peperisse: vtrum sit locus huic legi. Et nemo, vt opinor, negabit re comperta irritam fore hanc donationem, ex mente & sententia huius l. nostræ, quæ verbis est anteponenda, sicut animus corpori. c. sedulo. 38. dist. & diximus suprà in verbo, libertis, ver. 46. incip. nec id quidem mirum est, & seq. Nam si donatio reuocetur per susceptos postea liberos ex præsumpta mente donantis, qui videlicet si cogitasset de liberis futuris, verisimiliter non donasset, eadem certe ratione aut etiam maiore videtur irrita fore donatio quam quis facit ignorans se habere filios, verisimiliter etiam non facturus, si eos nõ ignoraret, l. qui iure militari. ff. de milit. testa. Per quam dicit Ang. consil. 108. ista q. in 3. dubio, quòd nihil refert, nõ habeas liberos, an habeas, sed habere ignores: id quod etiam probatur in l. sicut certi. & in l. si cum vel in vtero. C. eo. de test. milit. & in l. pe. C. de iure cod. & optimè in l. Titius. in prin. & iterum in §. Lucius, & ibi bona gl. ff. de lib. & posth. & in l. 4. ff. de cond. indeb. & in l. vlt. ff. de hære. insti. Et ita voluit idem Ang. in §. siue igitur, col. 4. ver. finaliter dici potest, in auth. vt cùm de appel. cog. Fran. Are. in l. ex facto, in prin. col. 6. ver. confirmatur ista cõclusio. ff. de vulg. & pup. substit. & cons. 157. quod est postremum omnium, col. 2. Hincque gl. in l. solemus. ff. de cond. & demonst. intelligit text. ibi, qui eam cõditionem, si liberos habuerit, interpretatur de liberis nascituris, non de natis, vt procedat si liberos natos esse sciebat, qui conditionem apposuit: quòd si nesciebat, etiam nati ipsi sub ea conditione comprehenduntur, per l. iam facta, eod. tit. quod & voluerunt Saly. Rapha. & Corn. in l. cum vxori. C. quando dies leg. ced.

Cõditio, si liberos habuerit.

Confirmatio eiusdẽ.

16 Et ita in casu nostro expresſim voluisse videtur Bar. dũ hãc l. allegat in legatis factis præterito filio, quẽ testator ignorabat se habere, in repet. d. l. 1. in 2. q. prin. C. de sacrosſ. eccles. Nã tũc, inquit, deficit voluntas relinquentis, per tex. in hac l. Si ergo reuocatur donatio, multò magis legata. Ex quibus planè vides quòd Bar. intelligit hoc casu donationẽ vitiari. Et id quoque dicit ipse Bar. in l. filio præterito, ff. de iniust. testa. & in auth. ex causa. C. de lib. præte. cũ concord. illic adductis per recẽt. Nã & in hac opin. esse videntur & qui tenent cum Bartolo in casu d. auth. & qui contrà tenent. Illi quidẽ, dũ post ipsum Bar. hac l. innituntur: isti autẽ, dũ fatentur hoc sine dubio procedere in casu nostrę l. loquẽtis de donatione, nõ etiã in legatis, de quibus loquitur ea auth, & conantur omnibus viribus reddere rationẽ differentię vtrorumque, vt illic omnibus videre licet, & fortè alibi postea dicemus. Et idẽ etiam voluisse videtur Bal. in l. 1. col. 3. ver. quinta opi. C. de inoffi. dona. & expresſimè omnium Steph. Bert. consſ. 190. Christi & c. viso casu. in 1. dub. lib. 1. & iterum consi. 193. si verum sit, post prin. li. 3. Et facit quod in simili scribit Io. And. in addi. Spec. tit. de instru. edi. §. nũc autem, in vlt. addi. de rege, qui putans filium suum mortuum, alium instituit. Et quod ex Plauto vetere Comico adferemus infra in verbo, donatione largitus, nu. 264. incip. & hanc quoque sententiam.

Hac l. non habet locũ in filiis natis tempore testamẽti.

17 Illud autem certum est, quòd filij existentes tempore donationis, quos pater donans minime ignorabat, nõ reuocant donationẽ, ex hac l. nostra, vtpote cessantibus & verbis, & mente, id est, ratione ipsius. Quæ res quãuis sit adeò aperta & manifesta,

festa, vt testimonio aut autoritate non indigeat, tamen vt omnibus satisfaciā, approbatur à Pau. Cast. consi. 434. cuius exordiū est, respondeo per ordinē, in 2. dubio, lib. 2. & Soc. consil. 226. q. præsentis consultationis, col. pen. lib. 2. & Phil. Dec. consi. 366. pro declaratione, col. 3. versi. secundò præmittendum. & omnibus ferè de hac re loquentibus, ne nimius sim in re minimè dubia. Quod tamen intelligas secundum ea quæ diximus supra in eadem gloss. in versiculo 11. incip. sed & vltimum, iunctis duobus præceden.

Eiusdem confirmatio.

18 Sicuti nec l. cùm acutissimi. C. de fideicom. & alia similia iura huic l. nostræ admodum confinia non habent locum in liberis iam natis tempore testamenti, sed tantùm in nascituris, vt apertè videtur probari in l. generaliter. §. cùm autem, ibi, liberorū ex iis procreandorum, & iterum in illis verbis, pater efficiatur, & liberos sustulerit, rursumque in verbis, si de nepotibus cogitauerit. C. de insti. & substi. & in l. sicuti, C. de testa. milit. Et expressè voluit & consuluit Ro. consi. 370. in proposita cōsultatione. & Barb. in repe. d. l. cùm acutissimi, col. 2. & seq. vbi ad hoc multa allegat, & in repet. c. Raynaldus, col. 6. versi. faciat etiam, extrà de testa. & latissimè Soc. in repe. l. cùm auus, col. 39. vers. extra Bar. ff. de condit. & demonst. vbi post multa hinc inde adducta tandem stat ab hac sententia, & secundùm eam dicit se consuluisse, & suo cōsi. Bal. nouellū subscripsisse, & idem quoque respondisse Io. Petrucium, & Bened. Cap. Et ita vere consuluit ipse Soc. cons. 191. licèt difficultates, col. 1. & multis seq. lib. 2. & Phil. Dec. in d. l. generaliter, col. 4. versic. nunc regula & cons. 365. viso consilio, col. 2. vers. quartò & vltimò. & cons. seq. col. 3. quibus locis solum Rom. allegat. Et hanc partem confirmat, quòd iure antiquo filia præterita iam nata non rumpebat testamentum: posthuma verò non secus ac masculus rumpebat, vt scribit Caius iurisconsultus, si is est (quod arbitrantur Zasius & Alciatus) libro posteriore Instit. c. 4. Ex quibus planiùs intelliges quod scribitur in §. 1. vers. sed non ita, & iterum in §. sed fœminini, Inst. de exhæ. lib.

Contrariū hac in parte sentientes.

19 Quanquā contrarium in casu d. l. cùm acutissimi, & similium simpliciter tenuisse videtur Raph. Co. in d. l. cùm auus. ff. de cond. & demon. & apertè tenuit Cor. in d. l. generaliter. §. cùm autē, col. 2. vbi & Ias. col. 3. dubitat, & idem Cor. latè cons. 197. non alienā, lib. 3. & latissimè omnium tenuit, & 23. rationibus secundum eā consuluit Marian. consi. 23. circa prædictam consultationem, vbi etiam dicit audiuisse se à fide dignis ita consuluisse Raph. Co. cū hæc quæstio Paduæ de facto contigisset. Quamuis id à nullo ex suis maioribus in propriis, vt ipse loquitur, terminis & in indiuiduo tractatum vidisse se negat. quod vehementer admiratur. Ex quo potes intelligere, quòd illud cons. Ro. qui ante illum fuit, aut non legerat, aut non recordabatur.

BONA.

Bona vnde dicantur.

1 Festus, aut vt alij appellāt, Sextus Pompeius hinc bona dici putat, quòd digna sint bonis: sed elegantiùs mea sentētia atque conuenientiùs Vlp. noster in l. bonorum, in 1. ff. de verb. signifi. bona, inquit, ex eo dicuntur, quòd beant, id est, beatos faciunt. Nam & apud Græcos verbum ὀλβίζω, beo significat, & dito, & ὄλβιος felix, & diues, & ὄλβος beatitudo, & diuitiæ. Ex quo & apud Latinos diuites beatos appellāt probatissimi scriptores. Nam Cicero in oratione pro Annio Milone, sint florentes, ait, sint beati. Et alibi ita exorditur, lib. 2. de inuentione, Crotoniatæ quondam, cum florerent omnibus copiis & in Italia cum in primis beati nominarentur. Et Phil. 13. Te beatum & florentē esse cupiebant. Et in oratione pro M. Celio, Primum lautos iuuenes mulieris beatæ ac nobilis familiares. Et in Sallustium, Vnde, qui modò ne paternam quidem domum relinire potueris, repentè tanquam somno beatus, preciosissimos ortos, villam Tyberinam Caij Cæsaris, reliquasque possessiones paraueris? & paulò infrà: Quibus rationibus repente factus es tam affluens, tam beatus? Et Seneca epistola ad Lucilium 27. Caluisius inquit, Sabinus memoria nostra fuit diues, & patrimonium habebat liberum & ingenuum: nunquam vidi hominem beatum incidentiùs. Et in 6. controuersia, lib. 2. Insolens malum est beata vxor, cùm immensum pondus auri orba attulerit. Et Iuuenalis Satyra 1.

Beati pro fœlicibus.

—*Vetulæ vesica beatæ.*

Vnde & Horatius lib. 2. Sermonū Satyra 6.

—*Vtrúmne*
Diuitiis homines, an sint virtute beati.

Ex quo intelligis non tantùm ad id diuitias referri sed ad cætera. Et è diuerso miseros pauperes passim vocamus, quando, vt scribit ex nostris Bald. ex alio, vt reor, autore, in l. vlt. post prin. C. qui bo. ced. poss. Sūma miseria est esse mendicum. Ob idque, vt ille dicit bonorū cessio in ea l. miserabile remediū vocatur, quòd homines miseros faciat. Et certè cū tria sint bonorū genera, animi scilicet, corporis, & fortunæ, hęc quidē felici adesse oportet, ex sentētia Aristot. li. 1. Ethic. & iterum li. 7. Politicorum, quod & Plato illius præceptor astruebat, teste Laercio. Felicibus enim & beatitudo augetur ex plenitudine horū bonorum, quę quantò fuerint cumulatiora, tantò fiet homo beatior, repugnantibus tamen Stoicis, qui ad beatitudinē solā virtutem satis esse maxima autoritate affirmabāt. Aristotelem autē è nostris sequitur Soc. cons. 26. incip. cùm super, col. vlt. lib. 4. vbi etiam citat illud Iuuenalis Satyra 3.

Bonorum cessio miserabilis.

Bonorum tria genera.

Haud facilè emergunt, quorum virtutibus obstat
Res angusta domi.

Nos de cæteris bonis posthac nihil hoc loco dicemus, sed de illis tantùm quę diuitiis cōstant, de quibus lex nostra loquitur: quæ quidem tantum beāt, id est prosunt, vt interpretatur Vlpianus in d. l. bonorum, quantùm è diuerso obest paupertas, quam inter mala & quidem ingentia enumerat Esdras ille diuinus Scriba, lib. 4. c. 15. quo loco Deū Opt. Max. ita loquentem facit: Immittā tibi mala, viduitatem, paupertatem, famē, gladium, & pestē. Et alibi quoque Dominus ipse, Leuitici 26. & iterū Malachię 2. minatur se egestatem improbis, & qui ipsius mandata nō obseruarint, daturū. Hincq; illud Prouerb. 4. c. Egestas à Domino in domo impij. Et eiusdem operis c. 14. Egestas & ignominia ei qui deserit disciplinam. Cōtrà autē alibi diuitias probis promittit. Nam scribitur Psal. 111. Gloria & diuitię in domo eius. & Prouer. 3. cap. Longitudo dierum in dextera eius, & in sinistra illius diuitiæ. & in cap. 10. Benedictio domini diuites facit. vt hinc facilè intelligas, non omnino cæcutisse cæcum illum Homerum, cum diuitias Iouis donum esse cecinit. lib. 6. Odysseæ:

Paupertas inter mala.

Diuitiæ bonis promissæ.

Paupertas contrà improbis.

Diuitiæ donum Iouis.

Ζεὺς δ' αὐτὸς νέμει ὄλβον ὀλύμπιος ἀνθρώποισιν.

Et rursus lib. 2. Iliados in Catalogo ducum:

καὶ σφισὶ θεσπέσιον πλοῦτον κατέχευε κρονίων.

Et iterum lib. 23. eiusdem operis:

--μέγα γὰρ οἱ ἔδωκε
Ζεὺς ἄφενος.

—*Magnas enim ei dederat*
Iuppiter diuitias.

Nam & D. Augustinus in enarratione Psal. 66. non obscurè asserit diuitias donum esse Dei. Et sancta illa mulier Anna, sancti Samuelis mater, in suo cantico,

Diuitiæ donum Dei.

cantico, quod scribitur in 2.c.lib.1.Regum, Dominus, inquit, pauperem facit, & ditat.

Mala quæ dicantur.

2 Neque his aduersatur, quod scribit Ambro. & repetitur in c.illa.15.q.1.paupertatem & ignobilitatē, ægritudinē & mortē nemo sapiens mala dixerit, nec in malorū sorte numerarit. Aliò enim respicit Ambrosius, cuius in eo loco tota dissertatio eò tēdit, vt ea duntaxat veluti mala nobis imputāda esse ostendat, quæ voluntaria sunt: cætera verò, quæ vel nolentibus eueniunt, vt paupertatem, & alia, quæ ex eo diximus, non esse tanquam mala nobis adscribenda. Mala enim, inquit, non sunt, nisi quæ crimine mentem implent, & conscientiam ligant. Inibi ergo mala vocat scelera, quibus haud dubiè paupertas non est annumeranda. Illi autem sententiæ Ambrosij omnino similis est & illa Aeneæ Platonici in Theophrasto, in hunc sensum (nam is Græcæ scripsit) Neque enim ignarus es, aut immemor, paupertatem, & ægritudinem, & mortē neque turpia, neque mala esse. Et subdit, Socrates enim in paupertate gloriatur, ipsamque diuitias appellat, & philosophiæ tutissimum præsidium.

Paupertas non annumeratur inter mala.

Pauperes beati.

3 Cæterùm Christus beatos pauperes pronūtiat Matthæi 5.c.& alibi Lucæ 6.Væ vobis, inquit, diuitibus. Rursum Matth.19.Marci 10.& Lucæ 18.interroganti cuipiam quid faceret, vt vitā æternā obtineret, dicentique se illa decalogi præcepta à iuuentute obseruasse, respondit, Vnum tibi deest, vade & vende omnia quæ habes, & da pauperibus, & habebis thesaurum in cœlo. Moxque conuersus ad discipulos, Diues, inquit, difficilè intrabit in regnum cœlorum. Facilius est camelum per foramem acus transire, quàm diuitem intrare in regnum Dei. Nā etiam, vt scribit Ecclesiast. c.11.Si diues fueris, non eris immunis à delicto. Vetus est sententia, Diues aut iniquus aut iniqui hæres. quam aduocat Hierony.ad Hebidiam in 1.q.& rursus in comment. Hierem.c.5.At Saturnus apud Lucianum in epist. Saturnalibus, multis ostendit diuites infeliciores esse pauperibus. Timocreontis est scholium in Plutum diuitiarum Deum, hoc exordio, ὤφελε ὦ τύφλε πλοῦτε, μήτε ἐν γῇ, μήτε ἐν θαλάττῃ, μήτε ἐν ἠπείρῳ φανήμεναι, ἀλλὰ τάρταρόν τε ναίειν καὶ ἀχέροντα, διὰ σὲ γὰρ πάντ' ἀνθρώποις κακά. Vtinam ô cæce Plute, nec in terra, nec in mari nec in continente apparuisses vnquā, sed Tartari & Acherōtis fuisses incola perpetuus. Ex te enim omnia hominibus mala sunt. Ex nostris autē Ioan. Fab.ex autoritate Senecæ in §.1.Instit.qui & ex quibus causis manumit.nō poss. Beatissima, inquit, res est voluntaria paupertas. Et qui cū paupertate benè conuenit, diues est.& alia quæ sequuntur. Hucque spectant duo Aristotelis problemata, si eius sunt, alterū quidem in 4.c. 29.lib. quo quærit, Cur paupertas apud homines bonos potiùs quàm apud prauos esse soleat: Alterum eiusdē lib.c.8.quo sciscitatur, Cur diuitiæ magna ex parte ab hominibus prauis potiùs quàm bonis habeantur. In quā etiam sententiam est illud Theognidis:

παύροις ἀνθρώπων ἀρετὴ καὶ κάλλος ὀπηδεῖ·
ὄλβιος ὃς τούτων ἀμφοτέρων ἔλαχεν.

Id est, vt traducit Erasmus:

Sunt pauci, quibus iisdem & virtus suppetit, & res.
Felix, cui simul hæc sunt data sorte Deum.

Ara apud Gades paupertati & artibus consecrata.

Laudes paupertatis.

Philostratus in vita Apollonij non multò post initium lib.5.atque etiam Aelianus in lib.de prouidētia, tradunt apud Gades aras fuisse paupertati & artibus, quòd illa quidem, vt dicit Aelianus, in bonis moribus homines detineat: hæ verò industrios faciant, vt iam paupertatis id proprium esse noris, quod homines bonos reddat, vt & Aristophanes hinc potissimùm laudes huius deæ non tā multas quàm veras dederit. Cæterùm D.Chrysost.homil. 2.earū quas ad populum de rebus diuersis habuit, multa congessit in laudē paupertatis, ex quibus illud occurrit, Magna possessio paupertas, sapienter ipsam ferentibus, thesaurus qui nequeat auferri, baculus firmissimus, inculpabilis possessio, diuersorium ab insidiis tutum. Idem multas item laudes multaque commoda paupertatis adscribit Homilia 74. quo loco Annæ orationem interpretatur. Et diuus Cyprianus in sermone de natiuite Christi. Sed multò plura Apuleius Madaurensis in 1.apologia, & Seneca tum epistola 86.& latiùs epistola 99.tum in libro de paupertate, & alibi sæpe & quisquis is fuit qui apud Sallustium elegantissimam habuit orationem ad Cæsarem de repub. ordinanda, cuius initium est, Scio ego, & Theophi.Alexand.lib. paschali 3.& è nostris Zasius in commentariis l. 2. ff. de origi.iuris, in illis verbis, Huic nec amplæ facultates fuerunt.

4 Possent & alia propè infinita ex diuinis ethnicisque scriptoribus aduersus & diuitias & paupertatem aduocari, quæ hic breuitatis causa de industria prætermittimus, in alio fortè loco copiosiùs hanc rem tractaturi. Animus enim nobis est librū edere de paupertate, & diuitiis legalibus, quem iam magna ex parte confecimus. Illud tantùm hîc dicemus, istas pugnantes, quæ videntur, sententias ita in vno coire, si dixeris bona bonis bona esse, mala malis mala, id est, diuitias viris bonis bonas esse, easdem malis malas. Bonis inquam, qui illis bene vtuntur, malis qui malè. Nam Ambrosius in Lucam lib.8.Discant, inquit, non in facultatibus crimen hærere, sed in his qui vti nesciant facultatibus. Nam diuitiæ vt impedimenta improbis, ita bonis sunt adiumenta virtutum. Et in iisdem commentariis lib.5. explanans illud à nobis supra citatum, Væ vobis diuitibus, hęc quoque scribit, Licèt in pecuniariis copiis multa sint lenocinia delictorum, pleraque tamē sunt etiam incētiua virtutum. Quanquam virtus subsidia non requirat, & commendatior sit collatio pauperis, quàm diuitis liberalitas. Tamen non eos qui habeāt diuitias, sed eos qui vti his nesciant, sententiæ cælestis autoritas condemnat. Et paulò pòst: Non census igitur, sed affectus in crimine est. Sed & in epist. 82.Non census, inquit, diuitem, sed animus facit. Et paulò inferius, Sed nec ipsæ diuitiæ vituperabiles. Denique redemptio animæ viri, diuitiæ eius, quoniam qui pauperi donat, redimit animam suam. Est ergo & in his materialibus diuitiis virtuti locus. Hierony.quoq; ad Saluiam de viduitate seruanda, Vnusquisque nō nominum sed rerum pondere iudicandus est, nec diuiti obsunt opes, si eis bene vtatur: nec pauperē egestas commendabiliorem facit, si inter sordes & inopiam peccata nō caueat. Ad vtriusq; nobis rei testimonium & Abraham patriarcha, & quotidiana exempla suppeditant, quorum alter in summis diuitiis amicus Dei fuit, alij quotidie in sceleribus deprehensi pœnas legibus soluunt. Ante hos Plato li.1.de Republica scribit, pecuniæ possessionē pluri mi faciendā esse, non cuiuis homini, sed modesto & æquo. Sed & Pindarus Pythiorū Ode 2.asserit diuitias, si cū sapientia cōiunctæ sunt, prestantissimas esse. Hinc scribitur in decretis canonicis, c. hæc autē. 30.dist. Diuitias cū iustitia & operibus bonis nō abiicimus. vbi & gl. quædam in eam sententiam dicit, respōdētque ad illud quod suprà citauimus, Facilius est camelum per foramen acus transire &c. Sed & tu vide gl.in c.clericus.12.q.1.& in c.1.in verbo, necessitatem.21.q.1.& præterea Origenem, Hilarium, Hierony.etiam interpretantes illum de camelo locum, videlicet Origenem homilia in Matthæū 8.& iterum li.6.aduersus Celsum. Hos autem in suis comment.in Matthæum cap.19.& eundem quoque Hierony. quibus locis suprà citauimus,

Animus quem facit diuitem.

atque etiam in lib. aduersus Pelagium, itemque ad Hebidiam in 1.q.& August.li.2.quęstionum Euāgelicarū,q.47.& in enarratione illius loci, Sed sperauit in multitudine diuitiarum suarū. Psal. 51. Bald. in c.nam & concupiscentiam, ad fi. de constit. vbi differit, vtrùm appetere diuitias sit peccatū. Barbat. in l.is cui bonis, col.3.vers.& pondero, & col.seq. vers.& adde vnum. ff. de verb.obli.& cons.46.scripsit præclarè, col.1.lib.2.

Paupertas nocet quæ ex sua culpa prouenit.

5 Sed nec illud omittendū dicimus, nō solùm nō laudādos eos esse qui suo vitio aut culpa paupertatem sibi adsciscunt, sed & admodū vituperandos omnium testimonio. Nam primum gl. vt à nostris incipiam, in c.quæ in ecclesiarum, in verbo, ad inopiam, extrà de constit. asserit indignum esse ei subueniri, qui sua culpa aut vitio in egestatem incidit, per l.bona fides.ff.deposi.& arg.c.non satis.86.dist. & idem dicit glo.in c.ad supplicationem, in verbo, ad sustentationē, de renunt.& in c.ex parte, in verbo, prodigalitatis, de consuetudi.quæ etiā allegat l. si mulier.ff.quod met.caus. vbi metus nihil auxiliatur, qui sibi eum sua culpa intulit. Ex quo Bal.in d. cap.quæ in ecclesiarum, col.1.per illum tex.in verbo probabiliter not.quòd non dicitur quis ad inopiam vergere, vt sibi prosit, & alij noceat, nisi duo probet, scilicet se vergere, & sine culpa sua vergere ad inopiam. Et iterum col.3.versic.quæro nunquid si propter, dicit, quòd qui ob maleficium etiam aduersus tertium commissum deductus est ad inopiam, perdit beneficium ne conueniatur, nisi quātum facere potest, per l.bona fides, & l.pen.ff.de iure dot.quam ad hoc dicit not.& l.Titius.ff. de procur.& l.siue hæreditaria. ff. de nego.gest.& idē voluit ipse Bal.in d.c.ex parte, per tex.ibi, in verbo, dissipauerit, de consuet.& per d.l.pe.quam & ibi dicit not.& sensit idem Bal.in c.sedes, col.2. vers.sed nūquid per istam clausulam, de rescrip. cùm per d.l. pen. dicit quòd ea paupertas nocet, quæ captiosè prouenit.& sequitur Ias.in auth.res quę.col.6.vers. tene communem.C.commu.de lega.& Io.Montefer.in repet.l.frater à fratre, col. vlt.ff.de condi.indebi.& Ferdin.Loaz.in repe. §. diui.l.filiusfamiliàs. nu.164.ff.de lega.1.& Ioa.Lup.in repe.c.per vestras, §.24.col.pen.vers.ad idem, extrà de donat.inter vir. & vxo.& idem etiam voluit apertè Bart.distinguēs tamen inter dolum, & culpam, in l.etiam. §.licèt, per tex.ibi.ff.solu.matr. & ibi quoque alij latè tractantes, an & hoc in culpa obtineat. de quo & per Pet.Aret.in cap.1.col.2. vers. quid dices si maritus, de donat.inter virum & vxo.Fely.& Phil. Dec.latè in d.ca.quæ in ecclesiarum, & Ias.in l.quo nomine, circa medium. ff. de condict. indeb. & Baptist.à S. Blasio in tractatu priuilegio.dotalium, in 182.priuilegio. Et hoc confirmat text.in l.vlt.§.vlt.ff. quæ in fraud.credit. vbi beneficium cedendi bonis ad carcerem euitandum, non ei competit qui fraudulenter bona sua dissipauit. quem ad hoc notant & cōmendant Bart.Bald.& Ang.qui dicit sin.ibi, & idem Bald.in l.1.col.2.versi.quæro vtrùm ille, & ibi quoque Ang. C. qui bonis ced. poss. & in l. is qui bonis, la 1.ff.de cessio.bono.& in l.1.col.4.versi.in eadem gloss. ibi, maritus. ff. de iure dot. & consi.29. beneficium inuentarij, in quibus etiam locis dicit sing.& consi.300. ꝙ Iacobus, in fi.li.1.& etiam not. Dyn.in §.item si quis in fraudem, Insti. de actionibus. & ibi Ioan. Platea.col.1.qui & illum text.dicit singularem, sicuti etiam facit in l.1.in fin. C.de iur. fisci, lib 10.& not.etiam Barto. in alia. §. eleganter, ad fi.solu. matr. & Bald.in l.1. in 5. quæstio. Cod.si quid in fraud.patron. & in §.vltim. ante fi.& ibi etiam Ioannes Fab.Instit.de actio.& idem Bald.cons. 249.lib.1.repetito consi. 400. in libris thesaurariæ. col.2.li.5.vbi dicit quòd falliti (ita enim à verbo fallendi, vt aperte declarat ipse Bal.vocant, qui decoctis consumptisque patrimoniis solum vertunt, quod est verbum imperatoris in l. super. C. de manc.& colo.pat.lib.11.aut vt etiam vtar verbis iurisconsulti in l.si hominem.§. quoties. ff. depositi, & in l.vlt.ff.de cura.bonis dan.) foro cedunt, id est, vt vulgò nostri dicunt, *banque route* faciunt. vtrunque iungit Iuuenalis satyra 11.

Metus nihil ei prodest, qui eū sibi sua culpa intulit.

Beneficiū cessionis competit fraudulēto bonorum dissipatori.

Qui vertere solum Baias & ad ostia currunt.
Cedere namque foro, iam non tibi deterius quàm
Exquilias à feruenti migrare suburra.

Solum vertere quid.

Quanquam solū vertere latiùs pateat, significetque quacunque de causa sedem locumque mutare, vt tradit Tullius paulò ante fin.orationis pro Cecinna. Isti igitur falliti, vt dicit Bald. non habent beneficium cessionis, per d.l.vlt.§. vlt. & arg. d.l. pen.ff. de iure dot. Illum quoque tex.ad hoc not. Ang.cōs. 229.testator, col.2. Barb. in dicto cap. quæ in ecclesiarum, col.5.& Socin. si is est, in tractatu fallent. regula 46. incipen. cedens bonis, in 5. fallent. & iterum regula 47.quod est eiusdem initij, in prima fallent.quibus locis dicit illum tex.notab.& Vitalis Camba.in tracta.clausularum, tit.an possit renuntiari beneficio cessionis bonorum, chart.pen.versi. secundò quia renuntiatio, & Bald. Nouel.in tracta. doti.in 7.parte principali.in 14.priuilegio. & Ioan. Bapti.Sanseuerinas in tract. de debitoribus suspectis, q.1.col.vlt.vers.illud scio. Illud autem certum est obligatum ex dolo vel delicto nō gaudere hoc priuilegio, vt per Canoni.in cap. Odoardus, de solutio.cum aliis propè infinitis concord.collectis à Cepol.consi.causarum criminalium 9. quidam ex delicti. Quin & dicit Bal.in dicta l.1.col.vlt.vers.ista autem renuntiatio. C. qui bon.ced. poss.quòd qui bona sua ludo consumpserit, caret priuilegio cessionis bonorum. Nouella autem Iustiniani constitutione 135.sancitum est, eos qui non suprema negligentia aut luxu, sed casu fortuito lapsi facultatibus essent, nō debere ad eā bonorū cessionem cogi, quæ cū vlla cōtumelia fiat, quod & antè nō absimili casu constitutū fuit Codice Theodosiano, tit.qui bo.ex lege Iulia ced. poss.l.1. Facit itē quod scribit ipse Bal.in c.si qui testiū, col.2.extra de testibus ꝙ qui suo vitio incidit in paupertatem, non est testis idoneus, quia nō solùm rerū, sed & famæ suæ est prodigus. Ideo cùm in se sit vitiosus, multò magis & in alios esse præsumitur, per not. in l.vlt.C. de senten.pass.licèt aliàs pauper, vt ipse subdit, non repellatur, & idem Bald.cons.178.quædam sunt res, lib.5.scribit vxorem non teneri alere maritum, qui sua culpa incidit in paupertatem, per d.ca.ex parte. Et facit quod à multis dicitur, captiuum ob delictum non gaudere priuilegiis datis ob redemptionem captiuorum. de quo tu vide quæ latè scripsimus in nostris legibus connubialibus in glo.6.nu. 278.sed quæstionis est.& 2.seq.

Fortuito casu lapsi facultatibus.

Captiuus ob delictū nō gaudet priuilegiis datis ob redemptionē captiuorū.

9 Nec in hanc rem deest externorum sententia: nam Plutarchus in comparatione Aristidis & Catonis, multis verbis in istiusmodi homines agit: inter quæ illud grauiter pronuntiat: Paupertas quidē per seipsam nulli turpitudini coniungitur. Quòd si negligentiæ, intemperantiæ, luxus, impudentiæ speciē præ se ferat, probro ac vituperatione non vacat. Apollyci sententia est, apud Stobæum ser. 94. ὐ τὸ πένεσθαι κατὰ φύσιν αἰσχρὸν, ἀλλὰ τὸ δ᾽ αἰσχρὰν αἰτίαν πένεσθαι ὄνειδος. Quam eandem adscripsit Antonius Monachus, sed ex Apollonio, to.1.Melissæ, capit. 33. Eius autem sensus est huiusmodi, paupertas secundum naturam non turpis est: Sed ea quæ ob turpem causam accidit, dedecori est. Cornelius Tacitus lib. 2. historiæ Augustæ laudat Tiberium Cæsarem, quòd vt honestam innocentiū paupertatē leuauit, ita prodigos, & ob flagitia egentes

De paupertate ex externis scriptoribus.

Vibi

Vibidium Varronem, Marium Nepotem, & alios quos nominat, senatu mouit. Suetonius autem in Galba tradit eundem Tiberium prohibuisse Caiū Galbam fratrem Sergij Galbæ imperatoris sortiri anno suo proconsulatum, quòd facultates suas attriuisset. idem Tacitus lib. 13. Neronem veluti clanculum taxat quòd Aurelio Cottæ, & Atherio Antonino annuam pecuniam statuit, quamuis per luxum habitas opes dissipassent. Sed & eundem Neronem arguit Suetonius, quòd diuitiarum & pecuniæ fructum non alium putabat, quàm profusionem: sordidos ac deparcos esse, quibus ratio impēsarum constaret: prælautos vereq; magnificos, qui abuterentur ac perderent. Aelius autē Spartianus tradit Hadrianū imperatorē, cuius rescripta sępius à nostris iurisconsultis citantur, senatoribus, qui nō suo vitio decoxerant, patrimonium pro liberorū modo senatoriæ professionis expleuisse. Et paulò pòst eundē decoctores bonorum suorū iussisse catamidiari in amphiteatro, & dimitti, id est, vt omnes intelligant, deridēdos exibilandosq; omnibus in amphiteatro exhiberi, vt hodie obseruatur in polygamis, qui scilicet multis simul vxoribus abutūtur, à κατὰ quidē propositione, & μειδᾷ verbo, quod derideo significat. Quanquam Io. Baptista Plantius in cōment. Persij Saty. 5. illic esse mendum contendit, & ita legendum, Decoctores bonorū suorum si suæ autoritatis essent, Cato nudari in amphiteatro, & dimitti iussit. sed nescio quid sibi velit. Eā autē pœnā exprimit Suetonius in Augusto, cùm scribit Pro cætero delictorū genere variis ignominiis affecit, vt stare per totū diē iuberet ante prętoriū inter dū tunicatos discinctosque, nonnunquam cū decempedis, vel etiam cespitem portātes. Et hęc pœna, vt id obiter dicam, cōtinet corporis correctionem, vt dicit Card. Flor. cons. 94. respondeo quod b. in prin. Sed vt redeamus, Aelius quoq; Lampridius scribit Alexandrū Seuerum illum, cuius in iure nostro tam multas leges habemus, honoratos, quos pauperes verè & nō per luxuriam vidit, semper multis cōmodis auxisse. Similiter tradit Iulius Capitolinus Antoninū philosophum multis senatoribus vel pauperibus sine crimine, dignitates tribunitias ædilitiásque concessisse. Tulius lib. 2. Officiorum, habenda est inquit, ratio rei familiaris, quā quidem delabi sinere flagitiosum est. Quam sentētiam è nostris citant & approbant Io. And. & Pan. in d. c. ex parte, de consuet. & ipse Pan. in cap. 1. in 2. not. extrà de donat. Apud eundem Tullium lib. 3. eiusdem operis, Hecaton Rhodius disserit sapientis esse, habere rationem rei familiaris. Neq; enim solùm nobis diuites esse volumus, sed liberis, propinquis, amicis, maximeq; reipublicæ. Singulorum enim facultates & copiæ, diuitiæ sunt ciuitatis. Ex quo profectum videri potest, quod nostris legibus traditur, interesse reipublicæ suos ipsius ciues esse locupletes, §. 1. in auth. vt iud. sine quo. suffrag. Sed vt redeamus ad Tulliū, is secunda Philippica illud obiicit Antonio, Tenésne memoria prætextatū te decoxisse? Patris, inquies, ista culpa est, cōcedo, etenim est pietatis plena defensio. Illud tamen audaciæ tuæ, quòd sedisti in quatuordecim ordinibus, cùm esset lege Rhoscia decoctoribus certus locus constitutus: qui scilicet fortunæ vitio, non suo decoxissent. Idem in oratione pro Publio Sylla multis nititur C. Cincium ab ea nota vindicare, quæ ei inurebatur, quòd patrimonium suum æris alieni dissoluendi causa vendidisset, nempe quòd non libidine, sed negotij gerendi studio æs illud alienū contraxisset. Idem in oratione pro P. Sestio Gellium quempiam pro magno conuitio gurgitem ac voraginem patrimonij appellat. Apud Dionysium Halicarnasseum li. 3. originum Romanorum,

Hadrianus senatoribus, qui non suo vitio decoxerant, patrimonium impleuit.

Quid sit catamidiari.

Alexāder Seuerus quos pauperes non luxu vidit, iuuit.

Antoninus senatorib. sine crimine dignitates concessit.

Rei familiaris habenda ratio.

Gurges & vorago patrimonij.

Martius quartus Romanorum Rex obiurgat malos præsides possessionum suarum, tanquā non sit mos ciues. Et lib. 5. eiusdē operis Appius Claudius plebeius veluti magnū probrū obiicit, quòd cùm ex facultatibus tyrannorum contingentem eis partē sortiti fuissent, turpissimis indulgendo voluptatibus, censu excidissent. Tradit Asconius Pædianus Gelliū & Lētulum Censores C. Antoniū Antonij oratoris filium senatu mouisse ob æris alieni magnitudinem. Sed & Macrobius lib. 2. c. 4. tradit Augustum & ipsum Censorem equitem quendā Romanū corripuisse, quòd facultates suas minuisset. Plautus in Truculento scribit piaculū esse misereri nos hominum rem malè gerentium. Apud Nabatheos qui opes suas imminuisset, publicè multabatur: qui verò auxisset, honore afficiebatur, teste Strabone lib. 16. Similiter apud Abderitas qui patrimonium consumpsisset, sepulchro patris nō dignabatur, teste Laertio in Democrito. Sed & ij aliàs puniebatur, vt videre licet ex Athenæo lib. 4. c. 20. vbi scribit Abderitas ipsum Democritū publicè condēmnasse, ꝙ bona paterna absumpsisset. Ex Solonis legibus hæc vna erat, Qui patronij versuram fecerit, is ignobilis obscurusq; esto, vt prodit idem Laertius in vita illius. Cui concinens Athenæus li. 4. hæc scribit: ὅτι δὲ τοὺς ἀσώτους, καὶ τοὺς μὴ ἔκ τινος περιουσίας ζῶντας, τὸ παλαιὸν ἐκάλουν οἱ ἀρεοπαγῖται καὶ ἐκόλαζον, ἱστόρησαν φανόδημος καὶ φιλόχορος, ἄλλοι τε πλείους. Id est, Quod autem prodigos, siue, vt vertit Budęus seculi nostri decus, patrimoniorum profligatores, cosque qui nullis facultatibus victitarent, Areopagitæ olim in ius vocabant, multabantque, narrauerunt Phænodemus, & Philochorus, pluresque alij. Sed & ex legibus Græcorū, ei nec publicè concionari, nec aliquo modo cū populo agere licebat, qui patrimoniū turpiter consumpserat: vt videre licet ex accusatione Aeschinis Aduersus Timarchum. Locrorū autem legibus cautum erat, ne quis patrimoniū alienare posset, nisi euidentē calamitatē ostēderet superuenisse, vt testis est Aristoteles li. Politicō 2. c. 5. Sed & apud Lacedemonios de maiorū vetusta hæreditate terrā aut prædia vēdere, nō parua turpitudo putabatur: neq; verò licebat vt tradit Heraclides in politiis. Quibus adde & alia multa, quæ in hāc ferme sententiā congessimus in nostris cōmētariis in Pictonū consuetudines, tit. 10. §. 42. in gl. 5. Nec tamen velim intelligas istis denegandā fore eleemosynā, per c. quiescamus. 42. dist. & ibi glo. quæ adducit concord. & Ioan. And. Imo. & plerique omnes in d. c. quæ in ecclesiarum, de constit. Fely. in ca. si qui, col. vlt. extra de testibus. Quibus succinūt & quæ nos latè diximus de incarceratis ob sua ipsorum maleficia in nostris legibus connubia. vbi suprà citauimus. Porrò & de paupertate nos alibi multa diximus, quæ si scire desideras, vide in iisdē commentariis tit. 1. §. 6. in gl. 1.

Locrorum lex.

7 Ex multis autem quæ suprà diximus, satis constat quid sit decoquere & decoctor. Nā decoquere est bona sua prodigere, consumere, abligurire, profundere, eisque decedere. Et decoctor, patrimonij consumptor. Id quod obiter dicere volui, quo intelligeres l. quilibet. C. de decurio. li. 10. quæ loquitur de decoctore publicæ pecuniæ. & l. si aliquid. C. de suscep. præpo. & arca. eo. li. vbi ita scribitur, Nemo id rursus officiū gerat, in quo ante decoxit. & ibi Luc. Pen. qui eā significationē probè intellexit. & in l. iure, ad fi. C. de fabric. li. 11. & in l. 2. in fi. C. de fund. rei priua. In quibus omnibus propè locis Accursius id pro nomine officij, & administrationis intellexit, deceptus fortè errore ac mendo prioris illius l. in qua sic vulgò legebatur: quilibet principalium, vel decurionum, vel decoctor publicæ pecuniæ si fraudulētus in ascriptionib. illicitis, &c.

Decoctor publicæ pecuniæ.

Cùm sic ex antiquis codicib. sit legendum, quilibet principaliũ, vel decurionum, si decoctor pecuniæ publicæ vel fraudulentus, &c. vt etiã monuit And. Alciat. vir nunquã satis laudatus, in annotationib. triũ posteriorum li. C. & nonnihil quoq; meminit Antonius Nebrissensis in lexico iuris ciuilis. Sed præter eos vide Budeũ in prioribus annotationib. Pandect. in d. l. si hominem §. quoties. ff. depo.

Bonorum appellatione, an nomina & alia iura veniant.

8 Sed antequam hinc discedamus, occurrit quæstio huic loco non parum conueniens: Vtrum videlicet appellatione bonorum, de quibus l. nostra loquitur, nomina & actiones & alia huiusmodi iura contineantur: vt proinde sciamus an hæc l. habeat locum in donatione nominum. Certum est ꝙ ea non veniunt appellatione bonorum mobiliũ vel immobilium, sed constituunt tertiam quandã speciem, per l. à diuo Pio. §. in venditione. ff. de re iudic. & l. quã Tuberonis. §. vlt. ff. de pecul. & latè hanc rem tractauimus in nostro tractatu Retractuum tit. 1. §. 1. glo. 7. in verbo, *ou autres choses censees pour immeubles*, nu. 1. & multis seq. Sed nunc quærimus an veniant appellatione bonorum simpliciter sine illa adiectione mobilium aut immobilium. Quod certè planum est ex l. nomen. C. quæ res pign. oblig. poss. vbi in generali obligatione bonorum veniunt nomina debitorum. quem tex. ad hoc expendit Bal. cons. 25. in quæstione vertente, in 6. dubio. lib. 1. Nec minùs id probat tex. in l. bonorũ. §. vlt. ff. de verb. signific. vbi scribitur bonis annumerari si quid est in actionibus, petitionibus, persecutionibus. quẽ tex. etiam ad hoc expendit Alb. ibi. nu. 5. & Pan. in c. relatum, le 2. post prin. de testa. & in c. vlt. col. 5. vers. nunc verò cum scriberem, extra de præscrip. & cons. 43. videtur primo dicto, col. 2. vers. tertiò principal. lib. 1. & Io. Ana. in c. vlt, in prin. de heret. & ante hos Sign. cõs. 35. casus talis est, quidã. Iac. col. pe vers. redeo ad sextam, vbi & ad hoc citat l. si legatus. §. si quis bona. ff. ad Trebel. Sed & hoc probat tex. in l. princeps. ff. eod. tit. de verb. signifi. vbi ta scribitur, princeps bona cõcedẽdo, videtur etiã obligationes cõcedere. & in l. 1. §. vtrùm autem, vers. quòd si noluit. ff. si quid in fraud. patr. vbi actionẽ de bonis diminuisse dicitur, qui obtinere noluit, cũ peteret, & in l. vlt. ff. de vsu & vsufr. leg. vbi si bonorũ vsusfructus legatur, & quod in nominibus est, computabitur. & in l. vsufruct. ff. ad leg. Fal. ex quo Alb. ibi not. quòd qui tenetur excutere bona debitoris, iura & actiones eius excutere tenetur. & in l. si constante. §. vlt. ff. sol. mat. vbi publicatis bonis simpliciter, publicatur actio quæ ad dotem compe ebat. & illum text. ad hoc not. Bald. Ang. Imo. Rom. & Alex. ibi. Imò est text. generalis in l. si ademptis. C. de sent. pass. quo publicatis bonis publicãtur omnes actiones: quem & ad hoc expendit Alb. in l. 1. in fi. ff. de stat. ho. Facit & tex. in l. 1. C. de vsufr. vbi si quis legauerit vsumfructum suorum bonorum, intelligitur legare vsumfructũ nominum. quem etiam text. ad id quod principaliter probare intendimus, annotat Bal. ibi, dicit not. idẽ Bal. cons. 234. statuto cauetur quòd mariti, lib. 2. vbi tamen intelligit, hoc procedere, cùm actiones iam natæ sunt, vt quia iam cessit dies soluẽdæ pecuniæ. Aliâs enim, inquit, non diceretur esse in bonis, sed tantùm spes agendi, per l. spem. C. de dona. & §. ex conditionali, Instit. de verb. oblig. Cui adde optimũ tex. in l. substitutio. ff. de acq. rer. domi. vbi substitutio quæ nondum comperit, extra bono nostra est. Ideoq; si eam quis repudiat, non videtur aliquid alienasse, vt dicit gl. ibi, per l. qui autẽ, circa prin. ff. quæ in fraud. credit. sed est text. expressior in l. alienationis. §. qui occasione. ff. de verb. signifi. Ex quo posset videri, quòd si quis donaret aut remitteret debitum conditionale, nõ esset locus huic l. loquẽti de bonis. Quod vix crederem. Super quo tamen vide quæ dicam in gloss. donatione largitus, in 2. q. vers. sed hoc tamen primo loco intelligas.

De bonis diminuit, qui obtinere nõ vult cùm petit.

Substitutio conditionalis extra bona est.

Autores eiusdem opinionis.

9 Sed vt redeam, quòd appellatione bonorum veniant iura & nomina, voluerunt præter eos quos suprà aduocauimus, Arch. in cap. 2. in verbo, bonis, de test, lib. 6. per l. mulier bona. ff. de iure dot. And. Iser. in constit. Neapo. incip. non sine tit. de orig. iuris. Barto. in l. vltim. versi. quæro quid si legatur, iuncto versi. seq. ff. de vsufr. lega. & Bart. in l. Quintus, la 2. §. argento, & ibi Albe. ff. de aur. & argẽ. leg. & idem Alber. in l. scribit, in prin. ff. eod. tit. & in l. vxori. post prin. ff. de vsufr. leg. Petr. Anch. cõs. 3. non est dubium, circa medium. & consi. 101. ex prædicto, col. 2. versi. secundò posito. Imo. loquens de confiscatione bonorum, cons. 25. in casu præmisso, colum. antepen. versic. nec obstat prædictis, & multis seq. & Card. Flor. cons. 83. reuerendissimus, in fin. vbi etiam loquitur de confiscatione bonorum. Pau. Castr. cons. 193. notandum primò ad euidentiam, in princ. lib. 1. vbi respondit in generali obligatione bonorum venire nomina debitorum. per multa quæ allegat. & Domi. in c. 1. in vers. contra natos, per illum text. de schisma. lib. 6. & in cap. vlt. §. laici etiam. per illum tex. de reb. eccles. nõ alien. eo. lib. 6. Petr. Ferra. in tit. forma libelli in actione hypothecaria. in verbo, sub eadem obligatione bonorum, col. 1. vers. sed an in generali. & Bened. Cap. cõs. 45. punctus testator inter cetera, in 4. dubio, vbi & ad hoc allegat l. pupillus. ff. de act. tut. quæ nihil mihi huc facere videtur. & Fran. Are. in l. 1. C. si aduer. transact. & latè Maria. Soci. in trac. oblationum, in 8. libello. q. 2. & tribus seq. Bartho. Soci. eiusdem filius, cons. 101. viso testamento, col. 2. vers. non videtur, lib. 1. quod repetitur cons. 175. lib. 2. Alex. cons. 59. visis verbis, post princ. lib. 6. & cons. 136. viso instrumento absolutionis, col. 2. eod. lib. 6. Corn. cons. 9. præmittendum est, col. pen. vers. iura & actiones, li. 1. & cons. 177. circa hanc consultationẽ, col. vlt. vers. restat li. 2. & Ang. Aret. in §. 1. institut. de inutil. stipu. Felyn. in cap. omnes, col. antep. 1. dist. & Phil. Dec. in l. qui actionem, vers. secundo ista regula. ff. de reg. iur. & cons. 381. visis his quæ accuratè, colum. vltim. & cons. 442. in causa in qua molestatur, col. 1. versi. & primo motu. & colum. 2. versi. non obstat ergo. & D. Benedi. in repet. c. Raynutius, in verbo, cætera bona, in prin. extra de testa.

Contrariũ sentientes.

10 Et id quidem omnes vbiq; concedunt, præter paucos, scilicet Pau. Eliaz. post Abb. anti. in clem. 1. de reb. eccles. non alien. Collec. in cap. nulli. col. 2. vers. sed nunquid iura, extrà, eod. in multis locis, vt proinde intelligas id eum seriò opinari, videlicet sing. 481. si vir & vxor, vers. in donatione. & cõs. 52. factum tale est, Ioanneta, col. 2. vers. nec præmisso. & cons. 60. ad dubia elicita, in 2. dubio, in fi. & cons. 214. circa materiam, col. 3. versi. addo aliam rationẽ, & iterum col. 6. versi. & non mirum, & iterum cõs. 218. indubitanter, in 8. dubio. Et tamen ipse alicubi est in diuersa sententia, nempe in quæst. Delph. 341. super quæstione, col. 2. versi. sed an publicatione. & rursus quæst. 499. testator quidam, versi. & præmissa vera. & singu. 855. versic. appellatione bonorum. Quanquam pro illa Guid. sententia possit videri facere tex. in c. 1. versi. contra natos, ibi, bonis & iuribus publicatis, de schisma. lib. 6. & similis text. in cle. 1. col. vlt. nam ea est admodum longa, de iureiu. & in cle. pastoralis, vers. præhabiti, de sent. & re iud. & in cle. quia contingit, tum in prin. tum in §. vt autem. de statu monach. In quibus locis bona & iura vt separata nominãtur. Ideo Imol. in posteriori loco not. in 7. not. quòd appellatione bonorum non comprænhenduntur nomina. Sed his potes respondere, vt dicam postea in verbo, reuertatur, num. 26. incip.

incip.sed quod his respondeatur. Tamen postea cõperi Domi. fuisse huius sententiæ, in c. hoc consultissimo. in prin. in 4. not. de reb. eccle. non alien. Nã is ibi not. ex eo tex. iura non comprehendi appellatione bonorum. verùm is tex. non id probat. Nã primùm hæc verba adscribit, bona immobilia seu iura, tanquam scilicet iura non comprehendantur sub bonis immobilibus. quod not. glo. ibi. & id planè fateor esse verum, vt suprà diximus. At paulo post in eo. c. ponuntur hæc verba, bona ipsa vel iura, quibus videtur Domi. fuisse innixus, sed non is videt his verbis, bona ipsa, intelligi tantum bona immobilia: de quibus antè text. ille fuerat locutus: & ideo dicit, ipsa ea tantùm comprehendens ac demonstrans, de quibus antè locutus fuerat.

An appellatione bonorũ meorũ veniant nomina & actiones.

11 An autem veniant appellatione bonorũ meorum, nam illud pronomen meorum, quod est possessiuum, facit rem dubiam, vide Guil. Cu. Barto. & Bal. in vtraque lect. & Petr. Anch. in suis repotatis in l. 1. ff. de stat. homi. & Barth. cons. 50. Gilius Petri, post princ. & Bal. in l. vlt. col. pen. versic. item si dono. C. de edict. diui Adr. tol. & cõs. 113. Andreas, per totum, lib. 3. & Ang. Are. in §. vltim. circa medium, Inst. de iur. nat. gent. & ciuil. & in tract. malefi. versi. & eius bona publicamus, col. versi. & not. quòd facta, ibi, & diligenter aduertas. & Barb. latè consi. 36. illud in mediũ, col. 1. & seq. lib. 1. & Catel. Cotta in memor. incip. bonis publicatis. & iterum memor. inci. nomina debitorum. & Ias. in l. Gallus. §. videndum, ad fi. ff. de lib. & posth. & Alciat. in l. nominis, in verbo, rei. ff. de verb. signifi. & in l. vlt. in gl. vlt. C. de pact. quibus quidẽ omnibus videtur nõ cõprehendi. de quibus stat tex. in l. Quintus, la 2. §. argento, & iterum in d. l. scribit. in princ. ff. de aur. & argen. lega. vbi appellatione suorum bonorum non veniunt quæ in credito sunt, siue quæ in actione habemus. Cui accedens Tullius in Topicis, Non si vxori, ait, vir legauit argentum omne, quod suum esset, iccirco quæ in nominibus fuere legata sunt: multum enim differt in arcáne positum sit argentum, an in tabulis debeatur.

Meorũ & tuorum appellatione continẽtur actiones.

12 Sed illis palàm aduersatur l. meorum. ff. de ver. signifi. vbi ita scribitur, meorum & tuorum appellatione actiones quoque contineri dicendum est. vbi & ipse Alcia. secum pugnans id dicit obtinere, siue omnia mea dixerim simpliciter, siue cum adiectione vniuersalis substantiui, omnia bona mea seu omnes res meas. Quę sentẽtia omnino vera est, vt etiã apertè probat tex. in l. si legat⁹. §. 1. ff. ad Treb. cuius hæc verba sunt, Si quis bona sua vel omnia sua rogauerit restituere, fideicõmissariã restitutionẽ esse intelligendũ est. nam meorum & tuorũ appellatione actiones quoque contineri dicendum est. Ex quibus planè constat appellatione bonorum suorum actiones contineri. Et ita etiã voluit Cyn. & Ang. in d. l. 1. ff. de stat. hom. Bald. etiam sibi contrarius in d. l. 1. C. de vsufr. Bar. sibi item contrarius, qui adhoc multa allegat, in d. l. Quintus. la 2. §. argẽto. ff. de aur. & arg. leg. & Pet. Iac. tit. de act. ex testa. col. 8. vers. item omnia bona. Bal. etiã sibi cõtrarius contra Guil. & Cyn. in l. 2. in 2. lect. circa med. ff. de constit. prin. & cons. 136. viso testamento, col. 2. vers. itẽ quod dixit, lib. 3. & Frãc. Aret. d. l. vlt. C. de pact. qua in re acerrimo certamine pugnauerunt D. Stella Consiliarius in Senatu Parisiẽsi regius, & Zazius, viri nostræ ætatis doctissimi, dũ antinomiã l. si pœnæ. §. 1. & l. repetitio. ff. de condit. indeb. variis modis & sensibus amoliri cõtendunt. Guid. autẽ Pap. d. cons. 52. col. 2. vers. nec præmisso, fuit in noua & mirabili sententia, scilicet quòd appellatione bonorum simpliciter non veniant nomina, quod iam suprà ex eo diximus, sed bonorum meorum appellatione veniant, quod omnibus ex diametro contradicit.

An donatione omnium bonorum comprẽhẽdantur iura & actiones.

13 Quid autẽ si quis donat omnia bona sua, quæ habet in tali loco, an veniãt iura & actiones quarũ fortè instrumẽta vel debitores sunt in eo loco, vel aliter? Dic breuiter ꝙ non, vt per Bald. in d. l. 1. ff. de stat. hom. & cõs. 232. super infrà scriptis, in fi. lib. 2. & cons. 483. qui legat. li. 4. & Card. Flor. cons. 51. Titius condidit testam. in fi. vbi ad hoc dicit esse text. not. in l. Caius Seius. ff. de leg. 2. & Fran. Aret. cons. 54. in causa magistri Blasij, col. vlt. & Alex. cons. 31. viso titulo quæstionis, col. 3. vers. confirmo per ea, lib. 1. quod repetit consi. 3. lib. 9. nisi ꝙ huius initiũ est, viso themate quæstionis. & latè per Corn. qui multos tex. & doct. citat, quos videre poteris, ne hic diutius immoremur, cons. 49. in præsenti consultatione, per totum, li. 3. & Soc. dicto consi. 101. viso testamẽto, li. 1. repetito cons. 175. li. 2. col. 2. & Ias. in l. cunctos populos, in 2. lect. col. pe. in fin. C. de sum. trin. & cõs. 5. strenui, col. 4. vers. 2. pro ista parte. lib. 3. Stepha. Bertr. cons. 162. visa & sæpius reuisa. li. 1. & cons. 186. ponitur in facto ꝙ Titius, in 3. dubio, eo. li. 1. & cons. 74. ponitur in facto, nu. 3. lib. 2. & Carol. Ruin. cons. 155. viso testamento, in fi. lib. 3. & abundè etiam diximus in nostro tracta. primigeniorũ, q. 49. Nec tamen omittendus est optimus tex. in l. vxorem. §. legauerat. ff. de leg. 3. & in l. quæsitum est. §. 1. ff. eod. tit. & l. si mihi Mæuia. eod. quoque tit. & l. cum de lanionis. §. vlt. ff. de fund. instr. Quod tamen intelligit Bened. in c. Ranutius in verbo, cætera bona. nu. 8. de testam. nisi postquam quis disposuisset de aliquibus suis bonis, tandem hæc subiungeret, cætera autem bona hic & vbique sita relinquo. nam tunc nomina & actiones continerentur, & nihil allegat. Sed tu super hoc vide quæ scripsi in tracta. Retractuum, glo. 7. nu. 25. & 30.

An etiam feudum vel emphyteusis veniat tali bonorum appellatione.

14 Sed vtrùm veniat emphyteusis aut feudum ea bonorum appellatione? Et certè venit, vt de priore voluit Specu. tit. de loca. §. nũc aliqua, chart. penul. versic. 156. incip. quæritur vtrum filius. & Bald. qui ex hoc in pulchra quæstione consuluit, consi. 184. præmissis verbis cuiusdam statuti, lib. 1. & Iason, qui hoc admodum commendat in auth. vnde si parens, colum. 3. versic. limita prædicta. C. de inoffi. testa. & in l. si non sortem. §. libertus, col. pen. versi. ego limito. ff. de cond. indeb. vbi hoc dicit sing. & à nemine animaduersum. & in l. Gallus. §. quidam rectè, col. pe. prioris lect. versi. limita prædicta, vbi hoc dicit sing. ff. de lib. & posth. & iterum in posteriori lectu. colum. vltim. vers. limita tamẽ, vbi dicit esse not. quia sæpius habuit de facto. & cõs. 152. super feudo, col. 3. vers. tertiò principaliter, lib. 2. vbi id dicit sing. & cons. 207. verba instrumẽti, col. 4. vers. tertiò bene facit, eo. lib. 2. vbi etiam dicit sing. & Catel. Cotta memor. incip. bonorum appellatione. & iterum memor. incipien. emphyteusis non venit, quibus locis id reputat sing. & Philip. Deci. cons. 389. visa longa serie, in fin.

Feudũ non cõprehenditur bonorũ suorũ appellatione.

15 Et de feudo voluit And. Isern. in c. 1. ad fi. tit. de cap. qui cur. vend. & Cot. vbi suprà. & iterum in memor. incip. filius renuntians hæreditati, vbi & id dicit sing. & Ias. in prælu. feu. col. 15. vers. limita tamẽ sing. vbi id quoque reputat sing. & d. cons. 152. vbi suprà, li. 2. & d. quoq; cõs. 207. vbi suprà eo. li. 2. Sed in hoc posteriore cõtradicit ipse Ias. in d. §. quidam rectè, in vtraque lect. per text. quem in priore allegat, qui tamen id mihi non probat in c. in generali, tit. si feud. fuer. controu. inter dom. & agna. & idem voluit ipse Ias. d. cons. 207. vbi supra libr. 2. & Dec. d. cons. 389. in fi. & Matth. Affl. in decis. Neapo. 14. Ioãneilus, col. vlt. & in const. Siciliæ, incip. apostatãtes. col. 2. in 4. not. & in const. si quãdo fortè. col. 2. in 2. not. & in cõst. si quis in posterũ, col. 8. in 5. not. & in cõsti. comes, col. pe. in 4. not. quib⁹ duobus po

ſtremus locis limitat, niſi fiat mentio omniũ bonorũ, vt ibi per eũ, quanquã & in hoc vltimo tenet cõtrariũ ipſe Afflict. in conſt. incip. cùm iuſtitiæ, col. 2. in 5. not. vbi & omnium bonorũ appellatione negat cõprehendi feuda. vt etiã facit in conſt. hac edictali, col. pen. Sed pro priore ſententia eſt glo. in c. 1. verſ. noui, in verbo, ſuorũ bonorũ, in prin. tit. per quos fiat inu. quæ dicit feudũ eſſe in bonis vaſalli, arg. l. bonorũ. ff. de verbor. ſign. & eã gl. ſequuntur Bald. Mart. Laud. & Card. Alex. ibi, & Iaſ. conſ. 57. viſis literis, col. 3. verſ. ſextò facit, lib. 3. & Philip. Dec. in l. quod euincitur. ff. de reg. iur. Et idẽ voluit Bald. inſe conſ. 351. materia feudorum, col. 2. lib. 1. Sed tu tamen, quia id non admodum certum eſt, vide eũdẽ Matth. in d. c. 1. col. 2. nu. 15. tit. de ca. qui curi vẽd. & Guid. Pap. conſ. 215. vertitur queſtio, & Phil. Dec. in l. 1. col. 2. verſ. ad prædicta. ff. ſi cer. petat. in 2. lect. Ex quibus intelliges an l. noſtra habeat locũ in feudo & emphyteuſi.

Bonorum appellatio quid contineat.

16 Denique quid hæc bonorũ appellatio contineat, vide latiſsimè tex. & And. Alciat. in l. bonorũ. ff. de verb. ſign. & in l. 3. & ibi doct. ff. de bon. poſ. tit. generali. & in l. is cui. §. bonorũ. ff. vt in poſ. leg. & latiſsimè Philip. Corn. conſ. 260. ad euidentiam huius conſultationis, li. 1. & omnino Firmia. in ſuo lexico, in verbo, bonorum appellatio, neque enim hic diutius immorandum decreuimus.

OMNIA, VEL PARTEM ALIQVAM.

Hac l. non habet locũ niſi in donatione omnium bonorum.

1 SVNT qui hinc trahunt tum demum locum eſſe huic l. ſi donantur omnia bona, aut quarta pars bonorum, non etiam ſi donetur res quæpiã certa aut ſingularis, veluti caſtrũ, domus, fundus, & cætera id genus. In qua ſententia videtur fuiſſe Salic. hic, dũ hanc l. ita ſummat, donatio quotæ bonorum propter carentiam liberorũ, illis ſuſceptis reuocatur, Sed id apertius voluit Bal. in auth. ex cauſa, col. 3. verſ. item non obſtat. C. de lib. præter. & in l. ſi cùm vel in vtero, col. 2. C. de teſt. milit. Alb. Roſat. in l. cùm acutiſsimi. C. de fideic. vbi & hoc dicit voluiſſe Mart. Sili. Adducitq; etiã d. l. cùm acutiſsimi, nõ obtinere etiam in re ſingulari, vt dicit probari per eum text. loquentem de hæreditate tantùm. quòd & tradit Bal. conſ. 461. punctus talis eſt, quidam reliquit, ante fi. lib. 5. & Phili. Dec. in l. generaliter, col. 4. verſ. quartò limitatur. de inſtit. & ſubſt. & cõſ. 56. viſo puncto, colum. 1. vbi tamen id declarat. Et hoc quo in caſu l. noſtræ tenet Corne. conſi. 195. in hac conſultatione, col. 6. lib. 1. & Franc. Curt. ſenior cõſ. 1. circa primum prima fronte, colum. 6. & Socin. conſil. 191. licèt difficultates, colum. 6. verſiculo ſed quo ad ſuperiora, libro 2. Carol. Ruin. conſi. 140. circa caſum. colum. 3. numero 5. lib. 4. & ſubobſcurè Stepha. Bertr. conſi. 190. Chriſti, & c. viſo caſu, in 1. dubio lib. 1. conſilio 259. adhærendo, in fi. eod. lib. 1. Et aliàs quoque videmus (vt hoc illis addas) intereſſe, vtrum res certa, an verò quota pars relinquatur, vt patet ex l. quoties. C. de hæredibus inſtitu. Quin & proprie pars in vna aliqua re propriè non intelligitur. quamuis. ff. ſi quis omiſ. cauſ. teſta.

Contrariũ defendẽtes.

2 Contrarium tamen, videlicet quòd hæc l. habeat locum etiam in donatione rei particularis, tenent Alber. & Bal. ſibi contrarij in hac l. ille quidem, poſt prin. hic autem paulo ante fin. in 1. lect. & iterũ in 2. lec. col. 2. & Bar. in l. Titia Seio. §. imperator, col. vlt. verſi. quæro. l. ſi vnquam loquitur, & ibi quoq; Bal. ff. de leg. 2. idem Bald. in l. 1. col. pen. verſi. ſecundò quæro. C. de inoffic. don. Imol. in cap. vltim. col. 5. verſic. circa prædicta tamen, extra de dona. Rom. in d. l. ſi cùm vel in vtero, & ibi quoq; Corn. qui cã legit cum l. ſicut certi, in fi. C. de teſta. mili. Pau. Ca. conſ. 435. ſuper hoc puncto, col. 2. ver. ſecundo facere videtur, li. 2. Ioan. Plat. in l. 1. poſt mediũ. C. de rei poſtul. li. 10. Alex. conſ. 41. viſo tenore, col. pen. lib. 1. & conſ. 47. abunde, li. 2. vbi dicit quòd eſſet periculoſum tenere contrarium, propter autoritatem eorum qui hanc partem tenent. & conſi. 71. conſideratis his, poſt prin. lib. 4. & conſ. 162. viſis his quæ copioſè, in prin. li. 6. Corn. ſibi cõtrarius in d. auth. ex cauſa, col. 9. verſ. nec obſt. d. l. ſi vnquam, & ibi etiam Iaſ. col. 4. verſ. tertium dubium. C. de libe. pręt. idem Corn. conſ. 158. pro deciſione, col. vlt. verſ. nec obſt. d. l. lib. 2. & conſi. 4. dubia, col. 2. in princ. lib. 3. & conſi. 11. in præſenti conſultatione, col. 9. verſic. nam ex quo lib. 3. & conſi. 197. non alienam, col. pe. eo. lib. 3. & conſi. 225. antequã aggrediar, col. 5. verſi. nec ob. d. l. eod. lib. 3. & conſi. 30. in hac conſultatione, col. 3. verſi. nec obſtat quod non donauit, lib. 4. Franc. Aret. in l. Titius, in princ. col. 4. ff. de lib. & poſthu. & conſi. 92. viſo legato. colum. 3. verſi. quod autem, & col. ſeq. verſ. quid enim ſi hæreditas. Soci. ſibi contrarius in l. cùm auus, col. 29. verſic. & pro hac opi. ff. de condit. & demonſt. & conſi. 147. viſa, col. pen. verſ. ſecundò principaliter, lib. 1. & conſi. 215. viſa prædicta, col. 2. verſ. fortiùs etiam, lib. 2. vbi ita dicit fuiſſe conſultum per Ioan. à monte Sperello, & alios viros ſolennes in ciuitate Senarum. & iterum conſi. 20. in facto præſupponitur, col. vlt. lib. 3. & conſ. 53. viſo inſtrumento, col. 4. verſic. tertiò reſpondetur, lib. 4. & conſi. 93. teſtamentum pre miſſum, colum. 4. verſi. ſecundò reſpondetur, eod. lib. 4. & Iaſ. in d. l. generaliter. §. cùm autem, verſic. quintò limita. C. de inſtit. & ſubſtit. & in l. 1. colum. 2. in 3. not. & ibi quoque Claud. Aquen. col. 2. verſi. nota quòd donatio, & Philip. Dec. colum. 2. num. 9. & ſeq. & Franc. Rip. col. item 2. num. 6. C. de pact. Steph. Bertr. ſibi contrarius conſ. 86. Chriſti, & c. viſis tribus, col. 2. verſic. ſi verò teneremus, lib. 2. & conſi. 312. difficultas, poſt prin. lib. 3. Carol. Ruin. conſ. 98. viſa renunciatione, col. 8. numc. 19. lib. 1. & conſi. 107. Ieſu, col. vlt. ad fi. eo. lib. 1. & conſ. 124. videtur, col. 2. nu. 5. eo. lib. 1. & conſ. 170. de tribus, col. 2. nu. 6. eo. lib. 1. & conſ. 173. quæritur primò, col. 6. verſ. non obſtat inſuper, eo, lib. 1.

Eiuſdẽ confirmatio.

3 Et ſimiliter eius quod Alber. & Bald. dicunt de caſu d. l. cùm acutiſsimi, vt ſuprà diximus, contrarium, vt videlicet ea l. & ſimiles obtineant in legatis particularibus, ſicuti in fideicommiſsis vniuerſalibus, probat text. in l. generaliter. §. cùm autem, in vltimis verbis. C. de inſtit. & ſubſtit. vbi ita nuncupatim ſcribitur, quæ omnia & in legatis & fideicõmiſsis ſpecialibus locum habere ſancimus. quem tex. ad hoc expendunt ibi Paul. Caſt. Ioan. Baptiſt. à ſan. Seuer. Corn. poſt princ. Alex. qui dicit ſing. & Iaſ. tum col. 1. tum 4 vbi ſuprà. ſed & illum ad hoc commendat, & dicit ſing. Bald. qui hoc quoque tenet, ſibi, vt aliàs ſæpe, contrarius. in d. l. cùm acutiſsimi. col. 1. verſ. quæro ſi poſt mortem, & ibi quoq; Barbat. in rep. col. 42. verſ. & ampliatur iſta l. vbi etiã dicit illum tex. ſing. & idem Bal. in c. in præſentia, col. 4. verſ. ſed certè teſtator, ext. de probat. & Frãc. Aret. qui etiam di cit ſingu. illũ text. in d. l. ſi Titius, col. 4. verſ. pro opinione. ff. de lib. & poſthu. & d. conſi. 92. colum. 3. verſi. tertiò hoc videtur probari. & conſi. 156. diligenter viſis, colum. 5. verſ. ex his infertur. Et hoc quoq; voluit Imo. in d. l. cùm auus, & ibi latè Soci. colum. 13. verſ. ex tertia cõcluſione. & idem Socin. conſ. 93. colum. 4. verſ. & pro iſta cõcluſione, lib. 4. & Corn. conſi. 197. non alienam, colum. 7. verſic. & eſt aduertendum. & multis ſeq. lib. 3. D. Guil. Bened. in rep. cap. Raynutius, in verbo, ſi abſque liberis moreretur, le 1. numero extrà de teſtamen.

4 Et

Posterior opinio probabilior.

4 Et hæc posterior op. probabilior est & verior. Quid enim interest quantum ad præiudicium donatoris siue testatoris, & liberorum ipsius, donetur siue relinquatur quota pars, an aliqua res certa maioris fortè æstimationis? Certè nihil. Ideo & in vtroque idem ius seruari debet. l. illud. ff. ad l. Aquil. nam & aliàs dispositio facta super quota trahitur ad certam rem, quando est eadem ratio vtriusque. l. nomen debitoris. §. si filio. ff. de leg. 3. vbi & not. Bar. in fi. quòd quemadmodum præsumitur fraus ex donatione vel alienatione generali omniũ bonorum, aut maioris partis siue quotæ, ita & ex alienatione rei particularis, in qua totum patrimoniũ, aut maior ipsius pars consistit. quod & voluit idẽ Bart. cons. 68. proponitur quod Ioannellus, col. 1. & Bal. in l. 1. col. 4. in 4. q. in fi. C. de inoffi. donat. & in l. sicut. §. superuacuum, ad fi. ff. quib. mod. pign. vel hypoth. sol. & in l. qui testamentum. ff. de prob. & in l. 1. C. si quid in frau. patr. & in l. 2. C. de repu. hære. & cons. 149. proponitur quòd ex causa, col. 1. lib. 1. & Petr. Anch. cons. 251. ex his, col. 1. & Imo. in l. 2. ff. de donat. Et sicut in donatione certæ portionis non continentur debita & credita. l. non amplius. §. vlt. ff. de leg. 2. & l. mulier bona, in prin. ff. de iure dot. ita nec in concessione rei particularis. l. 1. §. si hæres, ff. ad Treb. & l. vlt. §. vlt. ff. de contrah. empt. Nihilque refert, quantum ad insinuationem pertinet, donet quis rem certam, aut quotam bonorũ, vt latè respondit Dom. cons. 13. punctus quæstionis talis est, Antonius. Nec similiter in casu l. vlt. C. de bon. vacan. lib. 10. nec item in casu auth. ex causa. C. de lib. præter. & voluit Bar. ibi & Petr. Anch. cons. 144. præfatis, post prin. nec item in casu l. & si non totam. ff. si quis omis. caus. testa. Et si aliter diceremus in casu l. nostræ, esset imponere legem verbis, non rebus, contra l. 2. C. com. de leg. & c. commissa, de elect. lib. 6.

Dispositio facta super quota, trahitur ad certã rem.

Insinuatio æquè pertinet ad rẽ certam, atque ad quotam bonorum.

Dictionis, aliqua, vis ac natura.

5 Et hanc quoque partem confirmat ꝙ dictio aliqua, qua vtitur lex nostra hoc in loco, cum dicit partem aliquam, significare videtur rem quampiã singularem vel particularem, ex propria ipsius vi ac natura, vt probatur in §. præterea intestatus, instit. de fideicom. liber. cùm scribitur, vt hæreditatẽ suam totam partémve eius, aut rem aliquam veluti fundum, hominem, pecuniam alicui restituat. Et paulò pòst, Potest rogare vt id rursum alij, aut totum, aut partẽ vel etiam aliquid aliud restituat. Ex quibus verbis planè intelligis post mentionem vniuersitatis aut partis ipsius, hanc dictionẽ adiici ad significationem rei cuiuspiam particularis. Et in idem tex. est in §. 1. in princ. Instit. de societ. cùm scribitur, societatẽ coire solemus aut totorum bonorum, quàm Græci simpliciter κοινοπραξίαν appellant, aut vnius alicuius negotiationis, veluti mancipiorum vendendorum, emẽdorúmque, aut olei, vini, &c. Nã & Tullius ea locutione, qua is tex. sæpius vtitur, vt scilicet hanc dictionem iungat cum dictione vnus, vt in 10. Philip. Cur nunquam tam frequens senatus fuit, quòd vnus aliquis tuam sententiam secutus fuit? Et pro Cluentio Habito, Vnũ aliquem nominate. Et de prouinciis consularibus, Tanquam vnum aliquem portum tutum & clausum teneri. Et in oratione pro P. Sextio, Vnum aliquem te ex barbatis illis, exemplum imperij veteris, imaginem antiquitatis, columen reip. diceres intueri. Et in 3. in Verrem actione, Vnum aliquod de nefariis istius factis eligam. Et actione 4. in eundem. Si denique vno aliquo in genere peccasset. Et iterum 5. Vnum hoc aliquod inconsulto reprehensum. Et de finibus bonorum & malorum. Vtilitati hominum plus quàm vnius alicuius aut suæ consulit. & eum secutus Plinius iunior lib. 9. epist. ad Rusticum, Satius est, inquit vnum aliquid insigniter facere, quàm plurima mediocriter. Et apud nos quoque alio in loco, videlicet in l. ex iis, & l. nam vt ait, & l. inciuile. ff. de leg. & l. quæsitum est. §. pe. ibi, vna aliqua re. ff. de fund. instr. & in l. cuius bonis, in fi. ff. de cur. furio. cùm dicit, vnus aliquis. & in l. & si non totã. ff. si quis omis. caus. testa. vbi dicit, vnã aliquam rem. & in §. si quis vna aliqua re. Instit. de fideic. liber. & in auth. de armis, vers. hoc autẽ obseruare, ibi, vnum aliquod armorum. Sed vt ad nostros redeamus, alius est optimus tex. id quod diximus, apertè insinuans, in l. si debitor. C. de sent. pas. cum primo loco dicitur, non totam substantiam, sed aliquid &c. Deinde paulò post subiungitur, Si verò partẽ bonorum accepit. & in l. hæc stipulatio, ibi, siue res aliqua, siue hæreditas. ff. vt leg. no. cau. Ex quibus planè illud conficitur, quod diximus, dictionem illam aliquid, poni ad differentiam totius vel quotæ bonorum. Quod intelligens gl. ibi exponit dictionẽ aliquid, scilicet singulare, vt prædium. Nec huic rei contradicit, quod nonnulli ex nostris dicunt hanc dictionẽ esse vniuersalem, & omnia cõprehendere, vt dicemus postea nu. 14. incip. mouentur. Nã qui id dicunt, non eò respiciunt vt hæc dictio denotet vniuersitatẽ, sed vt comprehendat quascũq; res singulares, quæ sunt sub vniuersitate, vt ibi declarabitur. Quibus accedit & illud ipsius Tullij Phil. 8. Vt membrorũ aliquod potius, quàm totũ corpus intereat. Verùm ne erres lector, hæc ratio nõ admodũ tuta est, quia vt hîc ea dictio iungitur cum dictione partis, nondũ tamen piget eam hîc adscripsisse, cùm pertineat ad rationem & intellectum, & significationem huius dictionis de qua, & alia dicemus postea.

Vnus aliquis plerunque coniunguntur.

An hæc l. procedat in donatione rei etiã modicæ.

6 Sed illud in dubium venit, vtrùm hæc lex habeat etiam locum in donatione cuiuslibet rei etiã modicæ. In qua re non admodum consentiunt nostri doct. Sunt enim qui asserunt hanc legẽ tum demum procedere, cùm donatio est excessiua, vt dicit Bal. hîc in 2. lectu. post prin. id est, vt alij dicunt, tam magna, vt exhauriat vires patrimonij. Cuiusmodi sententiæ haud dubiè fuerunt Bald. Ang. & Fran. Aret. in d. l. Titius, ad fi. prin. ff. de lib. & posth. dum dicunt, quòd per auth. ex causa. C. de lib. præter. rupto testamento natiuitate posthumi præteriti, quem testator nullo pacto sperabat, non conseruantur legata, si ea sint, quæ exhauriant vires patrimonij, per hanc l. nostram, quam hinc facile ostendunt esse intelligendam in donatione, quæ talis est, vt exhauriat vires patrimonij. Et idem penè in eodem casu voluit idem Bald. in l. Titia, col. 2. vers. secundò quæritur. ff. de inof. testam. & cons. 239. quia vltimus passus, col. 2. vers. item est ponderandum, lib. 3. & Ang. in auth. vt cum de appel. cog. §. siue igitur, col. 4. vbi & hoc dicit expressè, ꝙ hæc l. habet locum in donatione immensa tãtùm. & Paul. Cast. in l. sicut, post prin. C. de testa. milit. & Franc. Aret. d. cons. 92. col. 4. vers. modò cum præterito. & cons. vlt. eleganter in primo dubio. & Soc. cons. 93. testamentum præmissum, col. 8. vers. ex quibus omnibus, lib. 4. & Steph. Bert. cons. 225. ponitur in facto, ante fi. lib. 2. Et idem ferme ante hos voluit Bart. in l. filio præterito, colum. 4. ver. præterea hoc persuadet æquitas, ff. de iniust. testa.

Qui teneãt hæc l. tantùm obtinere in donatione omnium bonorum, vel maioris partis.

7 Et huc sanè vergit eorum sententia, qui dicunt hanc l. non aliter obtinere, quàm si donentur omnia bona, aut eorum certè maior pars, aut ad minimum dimidia. Id quod voluerunt hîc Ray. & Bal. in vtraque lect. qui ita etiam dicit consuluisse Ric. Sal. Quanquam in contrarium, inquit, aliquid facit quod hîc dicit, aliquam. & Guil. Cu. in l. 1. col. vlt. & ibi. Cy. in fi. 1. q. & ipse Bal. col. penult. vers. secundo quæro, & Io. à monte Sperello, C. de inoffic. dona. idem Bad. in l. si cùm vel in vtero, ad fi. C. de testa.

mil.vbi ita dicit vidisse se consultum à quibusdam doct.Bonon.& iterũ in l.Titia Seio.§.imperator, & ibi etiam Dionysius Bartianus,& Ang.Perigl.ff.de leg.2.& idẽ quoque Bal.in l.propter litẽ.ff.de excu. tut. vbi dicit eam l. facere ad materiã huius nostræ l.vt scilicet habeat locum in donatione omniũ bonorum,vel maioris partis.& in l.1.col.1.vers.4. tertiò quid si libertus.C.si in frau. patr. dum loquens de alienatione omnium bonorum vel maioris partis,hanc l.citat. & in l. militis codicillis. §. miles in supremis,ff.de milit.testa. vbi nũcupatim loquitur de dimidia parte.& Pet.Ia.in sua pract.tit.de condi. ex lege quæ pro re donat.compe. in fi.& Pet. Anc. in c.frequens,in 7.not.de resti.spol.lib.6.Pau. Cast. in l.2.ante fi.C.si in frau.patr. Rom.in repet. auth. similiter,in 8. priuilegio piæ causæ inter cõtractus. C.ad leg.Falc.Ant.ab Alex.& Franc.Aret.in l.1.ille in vlt.not.hic autem in 1.not.& iterum col.vlt. ver. præterea non haberet.C.de pact.idem Fran. Aret. d.cons.92.col.4.vers.quid enim si hære.Alex.qui in hanc sententiam inclinare videtur, licet non omnino cõstanter asserat,cons.40. super primo dubio, col.5.lib.4.& clariùs in l.ex facto,in prin.col.5.vers. ex prædictis mihi videtur. ff.de vulg. & pupil. Bened.Cap.cons.157.fuit dispensatũ,col.2. vers. quod & tertiò deducitur.Corn.cons.4.dubia satis, col.3. vers.& licèt,lib.3. & cons. 194. videtur in præsenti, col.1.lib.3.Barb.in c.vlt.col.vlt.extra de don.So.cõs. 226.quæstio præsentis consultationis,col.2. lib. itẽ 2.& cons.53.viso instrumento,col.4. vers. tertiò respondetur,cum multis seq.lib.4. & d.cons. 93. col. 8.vers.& secundùm hanc distinctionẽ, eo.lib. 4. Io. Igne.in repet.d.auth.ex causa,col.89.ver.& per hęc non obstabunt.C.de lib.præte.Corse.in suis sing.in verbo,donatio,sing.incip.licèt donatio.& Iacob. à sancto Georgio.in l.tale pactum. §. vlt.in fin. ff. de pact.Steph.Bertr.d.cons.312.difficultas, col.1.lib.3. & Ioan.Roger. Monta. in repet.l.hæres absens.§.si quis tutelam,nu.10.ff.de iudic. Quin Bald. in l.1.ff. de iure codic.affirmat hanc l.habere locum in donatione inofficiosa tantùm.

Partis appellatio de dimidia intelligitur.

8 Horum præcipuum est fundamentũ tex.hîc in istis verbis,quæ nunc commẽtamur, videlicet bona omnia,vel partem. Nam partis appellatio de dimidia intelligitur.l.nomen filiarum.§.portionis,& l.rectè.§.vlt.ff.de verb.sig.& l.si stipulatio. §. qui in decem.ff.de solu.& l.de ætate.§.si interrogatus.ff.de interro. act. quæ l. loquitur de confessione partis. & l.planè.§.si ita Titio,iuncta gl.ff.de leg.1. vbi etiã intelligitur id procedere in dispositione testatoris, id quod expresse annotant Franc. Aret. & Ias. ibi, quod & probat apertius tex.in l.etiam.ff.de vsufru. & in l.testator.§.Lucius,& ibi Iac.& Albe.ff.de leg. 2.& in l.cùm quis decedens.§.nuptura. ff. de leg. 3. Facit & tex.in l.si pœnæ.§.si falso.ff.de cond.indeb. & in l.permittendum.ff.si pars hære. pet.& in l.nõ intelligitur.§.deferre,qui est vlt.iuncto §. præcedẽti.ff.de iure fisci.& in l.edicto,in prin.eo.tit. & in l. inter.§.vlt.ff.famil.hercis.& c.2.§.1.iuncto prin.c. de deci.lib.6.& in c.1.in prin.tit.de alien.feud.vbi Bald. col. 1. in 2. not. asserit per eum tex.hoc procedere etiam in statuto & consuetudine, quod monet tenendum menti,& sequitur Barb.ibi,& Fran. Aret. & Ias.in d.§.si ita Titio.& rursum idem Ias. in l. de pupillo.§.qui renunciat,col.1.ff.de noui oper. nun. In quibus locis id etiã dicit ipse Iason procedere,si de certa parte fit mentio. nam & de dimidia peræquè intelligitur, ac si de parte simpliciter diceretur,per l.si qui aduocatorum,in verbo, certæ partis,cum gl.ibi. C. de postul. quod & idem dicit Ias. ipse in l.qui filiabus,§.si quis ita,col.1.ff.de leg.1. & idem voluerunt ante eum, licèt non alleget. Dyn. & Abb.in l.1.per eum tex.ff.de bon. liber. Quibus

Etiam in confessione partis.

Et in dispositione testatoris.

Et in statuto.

Et consuetudine.

Etiamsi de certa parte fit mentio.

adde & quod voluit gl.in l.si rem aliquis, in verb. totam.ff.de rei vend.ꝙ qui in libello partem alicuius rei petit,dimidiã petere videtur. quam sequuntur Bart.Alb.Ang.& alij ibi.& quod voluit gl.in c. priusquam, in prin.28. dist. Ex qua cognosces hoc quoque procedere, cùm fit mentio de parte vniuersitatis. & ad hoc eam expendunt & dicunt not. Franc.Are.& Ias.in d. §. si ita Titio. Et quod etiam dicit Bal.cons.54.casus breuis & arduus,col.vlt.lib. 1.ꝙ si testis simpliciter testificetur de parte, intelligitur de dimidia,& ita dicit consuluisse Bart.cuius tamen in eam rem cons.non reperi.Et idem voluit neutrius mentione facta Matth.Afflict.decis.Neapol.44.de tribus col.vlt.ver.sed in hoc est.Et quod præterea dicit Pau.Cast.cons.360.incip.Bar.in quodam cons.lib.1.Bar.ipsum consuluisse in cons.incip. domina P.quòd si quis confitetur precium alicuius rei ad se pro parte peruenisse,intelligitur de dimidia.Tamen Bar.in cons.124.incip. punctus quæstionis talis est, domina P. quod haud dubiè Paul. voluit allegare, vt vtrobique videre licet, nullam facit mentionem huiusmodi appellationis partis, licet subobscurè senserit,& ita illum simpliciter sine mentione partis allegat idem Pau.cons.296.visis actis & actitatis coram domino Astorgio,col.1.lib. 1.Et quod denique consuluit Lud. Bolon. cons.42. Ser.Alberto,col.vlt.quòd si dictum sit,quòd solutio facta fuit pro parte vtriusque pignoris, intelligitur de dimidia parte vtriusque. pro quo vide gl. quæ vult & id quod diximus procedere in contractibus in l.tale pactum.§. vlt. in verb. portio. ff. de pactis,quam & ad hoc annotat Fran.Are. in d.§.si ita Titio.& idem quoque in sententiis, vt si iudex condemnet partem restituere,intelligitur de dimidia,vt nuncupatim voluit Ang.in l.defuncta. ff. de vsufr.& reprehendit Bar.aliud dicentem.Ex quibus vides,vt summatim colligã,appellatione partis venire dimidiam & in legibus,& in statutis, & consuetudinibus,& in testamentis, in libellis & cõfessionibus,testium depositionibus,contractibus, & sententiis.Id quod etiam apud oratores obseruatum esse video.Nã Fabius Quintilianus, aut quisquis is fuit,orator tamen eximius,in 2.declamatione,cui titulus est,Cæcus in limine, quam primùm partem dimidiam bonorum appellauit, eandem postea simpliciter partẽ nominauit, tanquam nihil intersit, partem dimidiam, an partem simpliciter dicas. Vides inquam & id procedere, etiam si de certa parte fit mentio, atque etiam si de parte vniuersitatis:tanquam id vbique obtineat.

Etiã cùm fit mentio vniuersitatis.

Et in teste.

Et in solutione.

Et in contractibus.

Et in sententiis.

9 Ex quo & illud manasse videtur, ꝙ cùm principium sit dimidiũ totius, ex antiquo Græcorum prouerbio,cuius meminit Plato lib.de legi.6.Arist. lib.Moral.1.c.7.& Lucianus in somnio. & ex Latinis scriptoribus Horatius in epistolis,cùm dicit,

Dimidium facti qui bene cœpit habet.

quem corruptè allegat gl.in l.1.ff.de orig.iur.& Ausonius in epigrammate ad Cupidinem, quod ex Græco traduxit.Certè etiam partis appellatio,quæ suapte natura dimidium significat,vt diximus,etiã pro principio plerunque à viris doctissimis vsurpatur.Virgilius lib.8.Aeneidos,

Principiũ dimidium totius.

Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni.

Et Cornelius Celsus lib.medicinæ 4.c.11. Pársque sanitatis est vomitũ esse suppressum. Id quod etiã annotauit,& ex Græcorũ imitatione in sua dictione, μέρος, ortum probauit Budæus vir cum cæteris in rebus,tum maximè in huiusmodi obseruationibus admirabilis,in suis cõmentariis Græcæ linguæ.

Pars pro principio.

10 Præterea,vt ad alias rationes nostrorum doct. pergamus,Imperator hîc in nostra l.facit mentionem omnium bonorum,vt intelligamus eum loqui & intelligere de donatione immodica. Aliàs enim

enim quorsum pertinerent tot verba, bona omnia vel partem aliquam facultatũ, si reuocaretur quælibet pars? Sufficiebat enim generatim aut simpliciter dicere, si aliqd donatũ fuerit. Et ita debemus legẽ interpretari, vt quodlibet verbũ aliquid operetur nec videat̃ fuisse frustra positũ. l. ait prætor, la 1. & ibi Pau. Cast. Alexan. & Ias. ff. de iureiur. & l. postliminium. §. vlt. ff. de capt. & posthu. reuers. & cap. pastoralis, & ibi not. extrà de appel. cum simil.

Verbum quodlibet in lege operari debet

11 Adde & his verbum, largitus, quod postea in duobus locis sequitur in l. nostra, quod quidẽ propriè significat profusam quandam & abundantem donationem, quæ videlicet larga est admodum & liberalis, ac propemodum prodiga. Nam vt scribit Tullius lib. 2. Officiorum, Omnino sunt duo genera largorum, quorum alteri prodigi, alter liberales. Et hinc quoque largitio, de qua est & illud ipsius Ciceronis in eodem lib. Prouerbium, Largitionem fundum non habere. Quo significatur stulta & immodica liberalitate quantaslibet facultates effluere: vt hinc possis apertè cognoscere quid largitor, largus, & largitio significet. Ideo & Asonius in Ecloga de vita humana, largitorem vsurpauit pro prodigo, & illum parco veluti opposuit.

Largiendi verbum, vide infrà num. 22.

Largitio.

Largitor.

Vitam parcus agas, auidi lacerabere fama.

Et largitorem grauius censura notabit. & Terentius opponit largitatem parsimoniæ in Heautontim.

Largitas.

Vehementius in vtramque partẽ Menedeme es nimis,

Aut largitate nimia, aut parsimonia.

Et Virgilius copiæ vocabulo, quod per se abundantiam ac multitudinem significat, adiecit & largi vocabulum, vt augeret significatum. Ita enim scribit lib. 11. Aeneidos,

Larga quidem semper Drance tibi copia fandi

Larga copia.

Hinc quoque largiter aduerbium pro multum & abundanter ponitur, vt patet in l. vlt. C. de fal. cau. adiect. lega. Et apud Suetonium in Augusto, cùm scribit, ne Græcarum quidem disciplinarum leuiore studio tenebatur, in quibus & ipsis præstabat largiter. & M. Brutum in epistola ad Atticum, quæ est inter epistolas Tullij ad ipsum Brutũ, Sed persuade tibi de voluntate propria mea nihil esse remissum, de iudicio largiter. Et apud ipsum Tulliũ in oratione ad Equites Romanos, antequam iret in exilium, Tamen in animis, & memoria vnam largiter relinquam. & apud Plautum in Epidico, Mostellaria, Rudente, non semel, & Truculento. Et Iulium Cæsarem lib. 1. commentariorum belli Gallici, Neque solùm domi, sed etiam apud finitimas gentes largiter posse. Sed & largè in eadem significatione scribit Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino, Non pauca suis adiutoribus largè effuseque donabat. Et Lucretius lib. 5

Largiter.

--Quando omnibus omnia largè

Tellus ipsa parit.

Largitùs.

Et similiter largitùs eodem quoque sensu apud Afranium Poetam antiquum, apud Nonium Marcellum. Quid lachrymas largitùs proloquente. & Apuleiũ antiquitatis veluti renouatorẽ ad fi. li. 11. eiusdémq; vlt. asini aurei, instructũ teletæ cõparo, largitùs. Cæterùm tex. in auth. vnde si parens. C. de inof. test. quam primò immensam donationem vocauerat, mox largitatem appellat. Et animaduertẽdum est l. nostram (quod iam diximus) eo verbo vsam fuisse in duobus locis, & ita quidem, vt simpliciùs ac breuiùs loqui potuisset per vnum verbum donandi, verbi gratia, cùm primo loco dicit, fuerit donatione largitus, dicere potuisset, donauerit, & cùm postea dicit, largitus fuerat, donauerat, vt non obscurè intelligas, non abs re bis largiendi verbo largiori verborum circuitu vsum fuisse, vt in simili tradit glo. in cle. 1. in verbo, diœcesanis, de iure patro. & Domin. cons. 34. graduatus, col. 2. versi. nec sine ministerio.

12 Nec prætermittenda est & alia ratio, q̃ est Pet. Anch. in d. c. frequens, de resti. spo. li. 6. Nã accidentia non curantur, nisi adsint in toto, vel in maiori parte, vt dicunt Io. Mon. & Io. And. in d. c. frequẽs, per tex. in l. seruus legatus. ff. de leg. 3. ex quo dicũt interpretationẽ d. c. frequẽs. æquã esse, cùm negat reũ criminis posse vti exceptione spoliationis, nisi q tota sua substantia aut maiori parte illius est spoliatus: vt in simili nõ excusatur quis à tutela, ratione litis aut controuersię, nisi ea sit de oĩbus bonis, aut maiore eorũ parte. l. propter litẽ. ff. de excusa. tut. & §. propter litem, Instit. eo. Nec excusatur emphyteuta aut conductor à solutione pensionis, nisi qui amisit omnes vel maiorem partem fructuum, vt not. gl. in l. 1. in verbo, particulare, & ibi Docto. C. de iure emphyt. & doct. in c. potuit, extrà de loca. Nec dicitur iustus metus, nisi omnium bonorũ aut maioris partis. cap. abbas. iunctis nota per Ioan. And. & alios ibi, extrà, quod met. caus. Nec præsumitur alienatio facta in fraudem, nisi omnium bónorum sit, aut maioris partis. l. omnes, §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. cum sim.

Accidẽtia nõ curari, nisi in toto vel maiori parte.

13 Contrarium tamen, videlicet quòd hæc l. habeat locum in donatione quæ est infra dimidium bonorum, tenent & alij non infimæ authoritatis, & ex iis quidem multi, qui priorem partem tenuerunt. ij autem sunt Bald. & Rapha. Coma. in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de leg. 2. Imo. in cap. 5. vers. sed circa prædicta, extrà de donat. Roma. in l. si cùm in vtero. quam legit cum l. sicut certi, col. vlt. & ibi quoque Corn. ad fin. C. de testam. milit. Pau. Cast. cons. 435. super hoc puncto, col. 2. vers. secundò facere videtur, lib. 2. Alex. sibi contrarius cons. 71. cõsideratis his, col. 2. vers. nec ob. etiam, lib. 3. & cons. 162. visis quæ copiosè, col. 1. lib. 6. Fran. Aret. in d. l. Titius. col. 4. ff. de lib. & posth. Cor. cons. 11. in præsenti, col. 9. ver. nã ex quo, lib. 3. & cõs. 30. in hac cõsultatione. col. 3. vers. nam verbum, lib. 4. Barb. in l. 2. §. & harum, col. 2. ff. de verb. obl. & in repet. rub. C. qui admi. char. vlt. Soc. cons. 215. ipsa prædicta facti cõtingentia, col. 3. vers. stante ergo dicta quantitate. li. 2. quod & iterũ repetitur in cons. 22. lib. 4. Franc. Cur. senior, subobscurè tñ, cõs. 50. memoriæ recolendæ dux, col. pe. ver. secundò põderatis. Ias. in l. 1. col. 2. in 3. no. & ibi Phil. Dec. col. 2. ver. secundò ad l. & Fran. Ripa, col. 2. nu. 5. & 6. C. de pact. & idẽ Ias. in d. auth. ex causa, col. 4. ver. tertiũ dubiũ. C. de liber. præte. & cõs. 29. nunquã putaui, col. 2. lib. 1. & Steph. Bertra. sibi contrarius. cons. 86. Christi, &c. visis tribus, col. 2. vers. si verò, lib. 2. Carol. Ruin. cons. 140. circa casum, col. 3. nu. 5. lib. 4. Clau. Aquen. in l. 1. col. 2. vers. nota quòd donatio. C. de pact.

Hæc l. locũ habet in donatione etiam quæ est infra dimidium bonorum.

14 Mouentur maxima ex parte, quia hæc l. nõ dicit simpliciter partẽ, sed cũ illa adiectione, aliquam. Ideò in qualibet parte etiã infra dimidiã potest intelligi, sec. gl. quã sing. oẽs penè asserunt, in cle. 1. in verbo, aut earũ parte, extrà de for. cõpe. Quã præter eos, quos nunc citauimus, annotat, & dicit sing. Card. ibi, in 9. q. & etiã idẽ voluit. Laur. Pau. Giaz. & Genz. & Inn. col. 3. ibi. & Bal. in c. q̃m, quod est 3. & ibi etiã Phil. Dec. col. 1. de testi. vbi tamẽ Bal. eã glo. nõ allegat, dicúntq; vterq; per illũ tex. vtentem his verbis, q̃bus de causa scire aliqd cẽseris. Quod satis est quantũcunq; modicũ ad causam cõferre. & idẽ Bal. in l. antiquæ, in pr. ver. secundò q̃ro. ff. ad S. C. Vell. vbi tamẽ nihil allegat, & in c. 1. §. cùm aũt. col. 2. ver. q̃ro vtrũ sit differẽtia, & ibi quoq; Mar. Lau. & Car. Alex. post pr. tit. de cõtr. inue. siue, vt in aliis Codicibus scribitur, si de inue. feud. cõtro. fue. vbi & ad hoc Bal. allegat tex. ibi, & in l. cùm filius. §. pater. ff. de leg. 2. Pet. Anch. qui ex hoc cõsuluit in pulchro casu, cõs. 160. præsupponitur in themate, col. 2.

Dictio aliquam, quã vim in hac l. importet.

Imo.

mil. vbi ita dicit vidisse se consultum à quibusdam doct. Bonon. & iterū in l. Titia Seio. §. imperator, & ibi etiam Dionysius Bartianus, & Ang. Perig. l. ff. de leg. 2. & idē quoque Bal. in l. propter litē. ff. de excu. tut. vbi dicit eam l. facere ad materiā huius nostræ l. vt scilicet habeat locum in donatione omniū bonorum, vel maioris partis. & in l. 1. col. 1. vers. 4. tertiò quid si libertus. C. si in frau. patr. dum loquens de alienatione omnium bonorum vel maioris partis, hanc l. citat. & in l. militis codicillis. §. miles in supremis, ff. de milit. testa. vbi nūcupatim loquitur de dimidia parte. & Pet. Ia. in sua pract. tit. de condi. ex lege quæ pro re donat. compe. in fi. & Pet. Anc. in c. frequens, in 7. not. de resti. spol. lib. 6. Pau. Cast. in l. 2. ante fi. C. si in frau. patr. Rom. in repet. auth. similiter, in 8. priuilegio piæ causæ inter cōtractus. C. ad leg. Falc. Ant. ab Alex. & Franc. Aret. in l. 1. ille in vlt. not. hic autem in 1. not. & iterum col. vlt. ver. præterea non haberet. C. de pact. idem Fran. Aret. d. cons. 92. col. 4. vers. quid enim si hære. Alex. qui in hanc sententiam inclinare videtur, licet non omnino cōstanter afferat, cons. 40. super primo dubio, col. 5. lib. 4. & clariùs in l. ex facto, in prin. col. 5. vers. ex prædictis mihi videtur. ff. de vulg. & pupil. Bened. Cap. cons. 157. fuit dispensatū, col. 2. vers. quod & tertiò deducitur. Corn. cons. 4. dubia satis, col. 3. vers. & licèt, lib. 3. & cons. 194. videtur in præsenti, col. 1. lib. 3. Barb. in c. vlt. col. vlt. extra de don. So. cōs. 226. quæstio præsentis consultationis, col. 2. lib. itē 2. & cons. 53. viso instrumento, col. 4. vers. tertiò respondetur, cum multis seq. lib. 4. & d. cons. 93. col. 8. vers. & secundùm hanc distinctionē, eo. lib. 4. Io. Igne. in repet. d. auth. ex causa, col. 89. ver. & per hęc non obstabunt. C. de lib. præte. Corse. in suis sing. in verbo, donatio, sing. incip. licèt donatio. & Iacob. à sancto Georgio. in l. tale pactum. §. vlt. in fin. ff. de pact. Steph. Bertr. d. cons. 312. difficultas, col. 1. lib. 3. & Ioan. Roger. Monta. in repet. l. hæres absens. §. si quis tutelam, nu. 10. ff. de iudic. Quin Bald. in l. 1. ff. de iure codic. affirmat hanc l. habere locum in donatione inofficiosa tantùm.

Partis appellatio de dimidia intelligitur.

8 Horum præcipuum est fundamentū tex. hîc in istis verbis, quæ nunc commētamur, videlicet bona omnia, vel partem. Nam partis appellatio de dimidia intelligitur. l. nomen filiarum. §. portionis, & l. rectè. §. vlt. ff. de verb. sig. & l. si stipulatio. §. qui in decem. ff. de solu. & l. de ætate. §. si interrogatus. ff. de interro. act. quæ l. loquitur de confessione partis. & l. planè. §. si ita Titio, iuncta gl. ff. de leg. 1. vbi etiā intelligitur id procedere in dispositione testatoris, id quod expresè annotant Franc. Aret. & Ias. ibi, quod & probat apertius tex. in l. etiam. ff. de vsufru. & in l. testator. §. Lucius, & ibi Iac. & Albe. ff. de leg. 2. & in l. cùm quis decedens. §. nuptura. ff. de leg. 3. Facit & tex. in l. si pœnæ. §. si falso. ff. de cond. indeb. & in l. permittendum. ff. si pars hære. pet. & in l. nō intelligitur. §. deferre, qui est vlt. iuncto §. præcedēti. ff. de iure fisci. & in l. edicto, in prin. eo. tit. & in l. inter. § vlt. ff. famil. hercis. & c. 2. §. 1. iuncto prin. c. de deci. lib. 6. & in c. 1. in prin. tit. de alien. feud. vbi Bald. col. 1. in 2. not. asserit per eum tex. hoc procedere etiam in statuto & consuetudine, quod monet tenendum menti, & sequitur Barb. ibi, & Fran. Aret. & Ias. in d. §. si ita Titio. & rursum idem Ias. in l. de pupillo. §. qui renunciat, col. 1. ff. de noui oper. nun. In quibus locis id etiā dicit ipse Iason procedere, si de certa parte fit mentio. nam & de dimidia peræquè intelligitur, ac si de parte simpliciter diceretur, per l. si qui aduocatorum, in verbo, certæ partis, cum gl. ibi. C. de postul. quod & idem dicit Ias. ipse in l. qui filiabus, §. si quis ita, col. 1. ff. de leg. 1. & idem voluerunt ante eum, licèt non alleget. Dyn. & Abb. in l. 1. per eum tex. ff. de bon. liber. Quibus

Etiam in confessione partis.

Et in dispositione testatoris.

Et in statuto.

Et consuetudine.

Etiamsi de certa parte fit mentio.

adde & quod voluit gl. in l. si rem aliquis, in verb. totam. ff. de rei vend. ꝙ qui in libello partem alicuius rei petit, dimidiā petere videtur. quam sequuntur Bart. Alb. Ang. & alij ibi. & quod voluit gl. in c. priusquam, in prin. 28. dist. Ex qua cognosces hoc quoque procedere, cùm fit mentio de parte vniuersitatis. & ad hoc eam expendunt & dicunt not. Franc. Are. & Ias. in d. §. si ita Titio. Et quod etiam dicit Bal. cons. 54. casus breuis & arduus, col. vlt. lib. 1. ꝙ si testis simpliciter testificetur de parte, intelligitur de dimidia, & ita dicit consuluisse Bart. cuius tamen in eam rem cons. non reperi. Et idem voluit neutrius mentione facta Matth. Afflict. decis. Neapol. 44. de tribus col. vlt. ver. sed in hoc est. Et quod præterea dicit Pau. Cast. cons. 360. incip. Bar. in quodam cōns. lib. 1. Bar. ipsum consuluisse in cons. incip. domina P. quòd si quis confitetur precium alicuius rei ad se pro parte peruenisse, intelligitur de dimidia. Tamen Bar. in cons. 124. incip. punctus quæstionis talis est, domina P. quod haud dubiè Paul. voluit allegare, vt vtrobique videre licet, nullam facit mentionem huiusmodi appellationis partis, licet subobscurè senserit, & ita illum simpliciter sine mentione partis allegat idem Pau. cons. 296. visis actis & actitatis coram domino Astorgio, col. 1. lib. 1. Et quod denique consuluit Lud. Bolon. cons. 42. Ser. Alberto, col. vlt. quòd si dictum sit, quòd solutio facta fuit pro parte vtriusque pignoris, intelligitur de dimidia parte vtriusque. pro quo vide gl. quæ vult & id quod diximus procedere in contractibus in l. tale pactum. §. vlt. in verb. portio. ff. de pactis, quam & ad hoc annotat Fran. Are. in d. §. si ita Titio. & idem quoque in sententiis, vt si iudex condemnet partem restituere, intelligitur de dimidia, vt nuncupatim voluit Ang. in l. defuncta. ff. de vsufr. & reprehendit Bar. aliud dicentem. Ex quibus vides, vt summatim colligā, appellatione partis venire dimidiam & in legibus, & in statutis, & consuetudinibus, & in testamentis, in libellis & cōfessionibus, testium depositionibus, contractibus, & sententiis. Id quod etiam apud oratores obseruatum esse video. Nā Fabius Quintilianus, aut quisquis is fuit, orator tamen eximius, in 2. declamatione, cui titulus est, Cæcus in limine, quam primùm partem dimidiam bonorum appellauit, eandem postea simpliciter partē nominauit, tanquam nihil intersit, partem dimidiam, an partem simpliciter dicas. Vides inquam & id procedere, etiam si de certa parte fit mentio, atque etiam si de parte vniuersitatis: tanquam id vbique obtineat.

Etiā cùm fit mentio vniuersitatis.

Et in teste.

Et in solutione.

Et in contractibus.

Et in sententiis.

9 Ex quo & illud manasse videtur, ꝙ cùm principium sit dimidiū totius, ex antiquo Græcorum prouerbio, cuius meminit Plato lib. de legi. 6. Arist. lib. Moral. 1. c. 7. & Lucianus in somnio. & ex Latinis scriptoribus Horatius in epistolis, cùm dicit,

Principiū dimidium totius.

Dimidium facti qui bene cœpit habet.

quem corruptè allegat gl. in l. 1. ff. de orig. iur. & Ausonius in epigrammate ad Cupidinem, quod ex Græco traduxit. Certè etiam partis appellatio, quæ suapte natura dimidium significat, vt diximus, etiā pro principio plerunque à viris doctissimis vsurpatur. Virgilius lib. 8. Aeneidos,

Pars mihi pacis erit dextram tetigisse tyranni.

Et Cornelius Celsus lib. medicinæ 4. c. 11. Pársque sanitatis est vomitū esse suppressum. Id quod etiā annotauit, & ex Græcorū imitatione in sua dictione, μέρος, ortum probauit Budæus vir cum cæteris in rebus, tum maximè in huiusmodi obseruationibus admirabilis, in suis cōmentariis Græcę linguæ.

Pars pro principio.

10 Præterea, vt ad alias rationes nostrorum doct. pergamus, Imperator hîc in nostra l. facit mentionem omnium bonorum, vt intelligamus eum loqui & intelligere de donatione immodica. Aliàs enim

enim quorsum pertinerent tot verba, bona omnia vel partem aliquam facultatū, si reuocaretur quælibet pars? Sufficiebat enim generatim aut simpliciter dicere, si aliqd donatū fuerit. Et ita debemus legē interpretari, vt quodlibet verbū aliquid operetur nec videat fuisse frustra positū. l. ait prætor, la 1. & ibi Pau. Cast. Alexan. & Ias. ff. de iureiur. & l. postliminium. §. vlt. ff. de capt. & posthu. reuers. & cap. pastoralis, & ibi not. extrà de appel. cum simil.

Verbum quodlibet in lege operari debet

11 Adde & his verbum, largitus, quod postea in duobus locis sequitur in l. nostra, quod quidē propriè significat profusam quandam & abundantem donationem, quæ videlicet larga est admodum & liberalis, ac propemodum prodiga. Nam vt scribit Tullius lib. 2. Officiorum, Omnino sunt duo genera largorum, quorum alteri prodigi, alter liberales. Et hinc quoque largitio, de qua est & illud ipsius Ciceronis in eodem lib. Prouerbium, Largitionem fundum non habere. Quo significatur stulta & immodica liberalitate quantaslbet facultates effluere: vt hinc posis apertè cognoscere quid largitor, largus, & largitio significet. Ideo & Asonius in Ecloga de vita humana, largitorem vsurpauit pro prodigo, & illum parco veluti opposuit.

Largiendi verbum, vide infrà num. 22.

Largitio.

Largitor.

Vitam parcus agas, auidi lacerabere fama.

Et largitorem grauius censura notabit. & Terentius opponit largitatem parsimoniæ in Heautontim.

Largitas.

Vehementus in vtramque partē Menedeme es nimis,

Aut largitate nimia, aut parsimonia.

Et Virgilius copiæ vocabulo, quod per se abundantiam ac multitudinem significat, adiecit & largi vocabulum, vt augeret significatum. Ita enim scribit lib. 11. Aeneidos,

Larga quidem semper Drance tibi copia fandi

Larga copia.

Hinc quoque largiter aduerbium pro multum & abundanter ponitur, vt patet in l. vlt. C. de fal. cau. adiect. lega. Et apud Suetonium in Augusto, cùm scribit, ne Græcarum quidem disciplinarum leuiore studio tenebatur, in quibus & ipsis præstabat largiter. & M. Brutum in epistola ad Atticum, quæ est inter epistolas Tullij ad ipsum Brutū, Sed persuade tibi de voluntate propria mea nihil esse remissum, de iudicio largiter. Et apud ipsum Tulliū in oratione ad Equites Romanos, antequam iret in exilium, Tamen in animis, & memoria vnam largiter relinquam. & apud Plautum in Epidico, Mostellaria, Rudente, non semel, & Truculento. Et Iulium Cæsarem lib. 1. commentariorum belli Gallici, Neque solùm domi, sed etiam apud finitimas gentes largiter posse. Sed & largè in eadem significatione scribit Tullius in oratione pro Sexto Roscio Amerino, Non pauca suis adiutoribus largè effuseque donabat. Et Lucretius lib. 5

Largiter.

--Quando omnibus omnia largè

Tellus ipsa parit.

Largitùs.

Et similiter largitùs eodem quoque sensu apud Afranium Poetam antiquum, apud Nonium Marcellum. Quid lachrymas largitùs proloquente. & Apuleiū antiquitatis veluti renouatorē ad fi. li. 11. eiusdémq; vlt. asini aurei, instructū teletæ cōparo, largitùs. Cæterùm tex. in auth. vnde si parens. C. de inof. test. quam primò immensam donationem vocauerat, mox largitatem appellat. Et animaduertēdum est l. nostram (quod iam diximus) eo verbo vsam fuisse in duobus locis, & ita quidem, vt simpliciùs ac breuiùs loqui pótuisset per vnum verbum donandi, verbi gratia, cùm primo loco dicit, fuerit donatione largitus, dicere potuisset, donauerit, & cùm postea dicit, largitus fuerat, donauerat, vt non obscurè intelligas, non abs re bis largiendi verbo largiori verborum circuitu vsum fuisse, vt in simili tradit glo. in cle. 1. in verbo, diœcesanis, de iure patro. & Domin. cons. 34. graduatus, col. 2. versi. nec sine ministerio.

12 Nec prætermittenda est & alia ratio, q̄ est Pet. Anch. in d. c. frequens, de resti. spo. li. 6. Nā accidentia non curantur, nisi adsint in toto, vel in maiori parte, vt dicunt Io. Mon. & Io. And. in d. c. frequēs, per tex. in l. seruus legatus. ff. de leg. 3. ex quo dicūt interpretationē d. c. frequēs. æquā esse, cùm negat reū criminis posse vti exceptione spoliationis, nisi q tota sua substantia aut maiori parte illius est spoliatus: vt in simili nō excusatur quis à tutela, ratione litis aut controuersiç, nisi ea sit de oībus bonis, aut maiore eorū parte. l. propter litē. ff. de excusa. tut. & §. propter litem, Instit. eo. Nec excusatur emphyteuta aut conductor à solutione pensionis, nisi qui amisit omnes vel maiorem partem fructuum, vt not. gl. in l. 1. in verbo, particulare, & ibi Docto. C. de iure emphyt. & doct. in c. potuit, extrà de loca. Nec dicitur iustus metus, nisi omnium bonorū aut maioris partis. cap. abbas. iunctis nota per Ioan. And. & alios ibi, extrà, quod met. caus. Nec præsumitur alienatio facta in fraudem, nisi omnium bonorum sit, aut maioris partis. l. omnes, §. Lucius. ff. quæ in fraud. cred. cum sim.

Accidētia nō curari, nisi in toto vel maiori parte.

13 Contrarium tamen, videlicet quòd hæc l. habeat locum in donatione quæ est infra dimidium bonorum, tenent & alij non infimæ authoritatis, & ex iis quidem multi, qui priorem partem tenuerunt. ij autem sunt Bald. & Rapha. Coma. in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de leg. 2. Imo. in cap. 5. vers. sed circa prædicta, extrà de donat. Roma. in l. si cùm in vtero. quam legit cum l. sicut certi, col. vlt. & ibi quoque Corn. ad fin. C. de testam. milit. Pau. Cast. cons. 435. super hoc puncto, col. 2. vers. secundò facere videtur, lib. 2. Alex. sibi contrarius cons. 71. cōsideratis his, col. 2. vers. nec ob. etiam, lib. 3. & cons. 162. visis quæ copiosè, col. 1. lib. 6. Fran. Aret. in d. l. Titius. col. 4. ff. de lib. & posth. Cor. cons. 11. in præsenti, col. 9. ver. nā ex quo, lib. 3. & cōs. 30. in hac cōsultatione. col. 3. vers. nam verbum, lib. 4. Barb. in l. 2. §. & harum, col. 2. ff. de verb. obl. & in repet. rub. C. qui admi. chat. vlt. Soc. cons. 215. ipsa prædicta facti cōtingentia, col. 3. vers. stante ergo dicta quantitate. li. 2. quod & iterū repetitur in cons. 22. lib. 4. Franc. Cur. senior, subobscurè tñ, cōs. 50. memoriæ recolendæ dux, col. pe. ver. secundò pōderatis. Ias. in l. 1. col. 2. in 3. no. & ibi Phil. Dec. col. 2. ver. secundò ad l. & Fran. Ripa, col. 2. nu. 5. & 6. C. de pact. & idē Ias. in d. auth. ex causa, col. 4. ver. tertiū dubiū. C. de liber. præte. & cōs. 29. nunquā putaui, col. 2. lib. 1. & Steph. Bertra. sibi contrarius. cons. 86. Christi, & c. visis tribus, col. 2. vers. si verò, lib. 2. Carol. Ruin. cons. 140. circa casum, col. 3. nu. 5. lib. 4. Clau. Aquen. in l. 1. col. 2. vers. nota quòd donatio. C. de pact.

Hæc l. locū habet in donatione etiam qua est infra dimidium bonorum.

14 Mouentur maxima ex parte, quia hæc l. nō dicit simpliciter partē, sed cū illa adiectione, aliquam. Ideò in qualibet parte etiā infra dimidiā potest intelligi, sec. gl. quā sing. oēs penè asserunt, in cle. 1. in verbo, aut earū parte, extrà de for. cōpe. Quā præter eos, quos nunc citauimus, annotat, & dicit sing. Card. ibi, in 9. q. & etiā idē voluit. Laur. Pau. Giaz. & Genz. & Inn. col. 3. ibi. & Bal. in c. qm̄, quod est 3. & ibi etiā Phil. Dec. col. 1. de testi. vbi tamē Bal. eā glo. nō allegat, dicúntq; vterq; per illū tex. vtentem his verbis, qbus de causa scire aliqd cēseris. Quod satis est quantūcunq; modicū ad causam cōferre. & idē Bal. in l. antiquæ, in pr. ver. secundò q̄ro. ff. ad S. C. Vell. vbi tamē nihil allegat, & in c. 1. §. cùm aūt. col. 2. ver. q̄ro vtrū sit differēria, & ibi quoq; Mar. Lau. & Car. Alex. post pr. tit. de cōtr. inue. siue, vt in aliis Codicibus scribitur, si de inue. feud. cōtro. fue. vbi & ad hoc Bal. allegat tex. ibi, & in l. cùm filius. §. pater. ff. de leg. 2. Pet. Anch. qui ex hoc cōsuluit in pulchro casu, cōs. 160. præsupponitur in themate, col. 2. Imo.

Dictio aliquam, quā vim in hac l. importet.

Imo.in l.plures.ff.de dam.inf.& in l.filio præterito,
col.8.verſ.& pro hoc facit.ff. de iniuſt. teſt. vbi per
hoc dicit,ꝙ licèt aliàs verbũ circunſcriptio, ſimpli
citer prolatũ intelligatur de ea,quæ eſt ex propoſi-
Verbum, circumſcriptio.
to,per gl.ſing.in l.itẽ ſi precio. §. vlt. ff.locat.quod
& probatur,vt hoc illi addas, in l.exceptiones quæ
perſonæ,in fi.vbi id nuncupatim no.Soc.col.vlt. in
4.no.ff.de excep.& in l.1. cum gl.in verbo , circun-
ſcriptis.ff.de reſtit.in integ.& voluit etiã Car.Flor.
conſ.20.cùm in teſtamentis,circa medium.Tamen
cũ tex.in §.ſin autẽ hæc obſeruata fuerint. in auth.
vt cùm de appel.cog.vtatur iis verbis, vel aliquam
circunſcriptionẽ in parentũ ſubſtantiis patiãtur:in-
telligitur de omni circũſcriptione,ſiue ex propoſi-
to,ſiue ex reipſa,propter illã diſtinctionẽ,aliquam,
per gl.ſ̃.alle.& idẽ Imo.conſ.omniũ 1.col.3.verſ.ſed
certè põt dici.vbi ex hoc facit diſcrimẽ, cùm quis
ſimpliciter iurat nõ ꝯtrauenire , & cùm addit hæc
verba,aliqua ratione.Domi.in d.c.1.§.2.in fin.& ibi
quoque Phil.Fran.qui illã gl.in d. cle. dicit ſing. de
dec.lib.6.& vterque in c.indẽnitatibus.§.cæterùm,
in pri.per illũ tex.de elect.eo.lib.& ipſe Domi. cõſ.
6.quia diffuſè,col.2.vbi etiã ad hoc allegat gl. in c.
auaritiæ,in verbo,pro parte,de elect.li.6.q̃ tamẽ ni-
hil facit.& iterũ conſ.65.Ieſu Chriſti & c. diſcutiã,
col.pe.verſ.itẽ ſub iſtis, vbi per eã gl.dicit,ꝙ dictio
aliquis,ſignificat diſtributionẽ & ſingularitatem.&
Pan.in c.paſtoralis,in pri.paulò ante fi.de off. dele.
vbi & Hoſt.ante eã gl.idẽ dixerat, & ibi quoq; Fel.
& idẽ Pan.qui eã gl.iubet menti tenendã,in c.ſuper
eo,in 2.not.& ibi Car.Alex.col.1.de eo qui cogno.
cõſan.vxor ſuæ.& idẽ Pan.in ſua diſpu. inci.Auge-
rio,col.7. ver. puto tamẽ in caſu nr̃o , vbi hoc tra-
hit ad caſum c.præterea, de iure patr. vbi hæc ver-
ba adſcribũtur,vim aliquã decernimus nõ habere.
ex quibus dicit apertè innui , nullius penitus eſſe
roboris,nec habere aliquã particulã virium,per d.
gl.Ro.in l.plures,poſt prin.ff.de dam.infe. & Alex.
in add.Bar.in l.ſi quis in ſuo,de inof.teſta. & conſ.
102.viſo themate ſupraſcripto,col.2.verſ. ſic etiam
videmus,lib.6.Barb.in l.4.§.Cato,col.21. mihi autẽ
videtur.ff.de ver.obl.vbi per hoc dicit,ꝙ qui feudi
partẽ etiã minorẽ dimidia alienat,cadit toto feudo,
propter tex.in l.imperialẽ,poſt prin.tit. de prohib.
feu.alie.per Fed.vbi dicitur,ꝙ qui aliquã partẽ alie-
nat,cadit feudo quod & idẽ tradit ipſe Barb.cõſ.36.
ſapienter ſcripſit,col.pe.li.2.vbi & illã gl.dicit ſing.
de quo tamẽ vide q̃ ſcripſi in tract.de vtroq; retra-
ctu.tit.1.§.23.gl.1.nu.21.& 22.Sed & eam gl. quoque
ſequitur ipſe Barb.qui & eã dicit valde ſing.cõſ.51.
ſcripſit ſapientiæ fons,col.14.ver. præterea præfatũ
ſtatutũ,lib.1.vbi ex hoc dicit ꝙ ſtatutũ ita loquens
aliquo modo alienauerit,intelligitur etiã de impro
pria alienatione,propter illã dictionẽ , aliquo mo-
Dictio, aliquo modo, diminuit de proprio ſignificato.
do, quæ diminuit de proprio ſignificato.Ben.Cap.
conſ.38.& ſi viſo & ꝯſiderato.Cor.conſ.41.videtur
in hac cõſultatione,in principio, col.2.lib.1. vbi &
hoc dicit,ꝙ licèt appellatione donationis ſimplici-
ter non veniat donatio cauſa mortis:tamẽ ſi cũ ad-
iectione dictionis , alicuius,proferat̃,ita ampliatur
donatio,vt quãcunque cõprehendat , etiã in cauſa
mortis.& idem Cor.conſ.91.viſa narratione, col.7.
verſ.põt etiã ponderari, eo.lib.1.& conſ.195.in hac
cõſultatione,col.5.verſ.ideo licèt quando, eo.lib.1.
& conſ.158.pro deciſione,col.8.verſ.nõ obſt.prima
ratio,lib.2.& conſ.225.antequã aggrediar,col.5.lib.
3.& conſ.243.circa primũ,col.2.verſ.nec obſtãt alle-
gata,eo.lib.3.vbi & per hoc dicit,ꝙ ſi ſit prohibitũ,
ne fiat aliqua alienatio,intelligitur prohibita quæ-
cunque alienatio,etiã ad nõ longũ tẽpus.& cõſ. 33.
viſa inquiſitione,col.vlt.li.4.vbi ex hoc dicit ꝙ ſta-
tutũ puniens certo modo facientẽ vim aliquã , in-
telligitur de vi etiã impropria , propter illã dictio-
nem aliquã.& conſ.107.videtur in hac ꝯſultatione
col.2.lib.4.vbi & illud quoque de donatione dicit.
& Phil.Fran.in c.indẽnitatibus.§.cæterum, in prin.
per illum text.de elect.lib.6.& Fran. Are.in l.planè,
quã legit cũ l.ſi pluribus.§.ſi ita Titio,in fi.ff.de leg.
1.vbi eam gl.dicit no.& Soc.conſ.112.multũ abun-
dè,col.6.lib.1.quod & repetitur in conſ.172.lib.2.&
idẽ Soc.conſ.272.nõ proſequendo,col.5.verſ.ſepti-
mò iſta ꝯcluſio,eo.lib.vbi ad hoc dicit eã gl.not.&
conſ.3.in cauſa domini Guidi,col.3. verſ. vnde reſ-
pondeo,lib.3.vbi ex hoc dicit,ꝙ hæc dictio eſt vni-
uerſalis,& cõprehendit oĩa.& cõſ.117.in facto pro-
ponitur,col.3.verſ.ſecundò dicit,eo.li.3.vbi ex hoc
dicit,ꝙ illa verba,aliquid impedimenti , verifican-
tur in quolibet vel minimo impedimento.& conſ.
113.in cauſa Vbertini.poſt med.lib.4. Fel. in c. cũ il-
lorũ,col.3.verſ.ſextò põt limitari,extrà de ſent.exc.
vbi ex ea gl.dicit ꝙ licet digitus nõ ſit, nec dicatur
membrũ ſec.Pan.ibi cũ ſimil. hoc tamẽ fallit ſi ſta-
tutũ ita loqueretur aliquod membrũ : quia intelli-
geretur de quolibet.Subdit tamẽ quod id nõ affir-
mat Iaſ.in l.cum qui,cira mediũ,in verſ.tertiò pon
dera.ff.de iuriſ.om.iud.vbi ex hoc dicit,quod cùm
tex.in ea l.afferat eũ delegare poſſe,qui in poteſta-
te aliqua eſt:ſatis ꝯſtat,ꝙ qui minimã poteſtatẽ ha-
bet,põt delegare,propter illã dictionẽ,aliquam per
Itẽ, dictio, aliqua.
gl.ſupradictã,quã dicit not.& approbatã,reprobát-
que Ful.illic ꝯtrariũ dicentẽ idem Iaſ.in l.legitima,
col.3.verſ.ſecundò põdera tex.ff.de pact.vbi ex hoc
declarat tex.ibi his verbis vtentẽ,aliqua lege,vt cõ
prehendat etiã legẽ impropriè dictã. Idẽ quoq; Iaſ.
in l.qui filiabus §.ſi quis ita,col.1.ff.de leg.1. & in d.
l.planè.§.ſi ita Titio,in 7.nota eo.tit. & in l. cætera.
§.ſed ſi quis ad opus,col.3. verſ.itẽ circa eo.tit.& in
l.ſi ſtipulatus fuerim.§.cùm ſtipulamur,col.2. verſ.
tertiò principaliter.ff.de verb.obl.& cõſ.53.in quæ-
ſtione vertente inter filios,col.1. ꝙ licèt cùm quis
renunciat alicui iuri ſuo,intelligitur tm̃ de præſen-
ti,per iura ibi allegata.Tamẽ ſi ſtatutum prohibeat
renunciari alicui iuri ſuo , intelligitur de omni iu-
re,etiã futuro,propter illã dictionẽ,alicui,per d.gl.
quã dicit ſing.& hanc dicit eſſe rationẽ marmoreã.
& conſ.224.principale dubiũ,col.2.ver. tertiò iſtud
ſtatutũ,lib.2.vbi ex hoc dicit ꝙ terminus cui hæc
dictio adiungitur,latè cõtra propriã eius naturam
intelligitur.& conſ.130.inſtitutio ſancta, col.3. verſ.
vnde aduertendũ,lib.4.& Step.Bert. conſ. 77. viſo
proceſſu cauſæ,ad fi.li.1.& cõſ.100.viſis propoſitis,
nu.8.lib.1.& conſ.13.licèt & olim,nu.6.lib.2.& Phil.
Dec.in l.1.§.ſi quis,in 2.no.ff.quod quiſque iuris.&
in auth.qui rẽ,col.vlt.C.de ſacroſ.eccl. & in c. 2. in
4.no.& iterũ col.3.nu.91.extrà de fide inſtru.vbi ex
Dictio, alicuius, de minimo etiam intelligitur.
hoc dicit ꝙ ſcriptura priuata nõ tm̃ nõ facit proba
tionẽ,ſed nec præſumptionẽ quidẽ,aut coniecturã,
per illũ tex.qui dicit, nõ videtur nobis alicuius fir-
mitatis robur habere.nã illud verbũ alicuius , etiã
in minimo procedit.& idẽ Dec.in l.1.col.5. ver.vis
tota in hoc cõſiſtit.& ibi etiã Fran.Pur.col.51. verſ.
primò ꝙ minores.ff.de off. eius cui manda. eſt iu-
riſd.& idẽ Dec.in c.cæterùm , col.2. extrà de reſcr.
& in c.qm̃,in 1.not. de teſt. vbi ex hoc dicit in caſu
eius c.etiã eos admittendos,qui ſolùm facerent in-
diciũ.& conſ.11.quoniã iudicantiũ,col.2.ver.ſecun
dò principaliter.& conſ.301. in cauſa quæ Ferrariæ
agitatur, col.2. verſ. ſed tamen his nõ obſtantibus,
& verſ.ſeq. & conſ.373.viſo conſilio , col. 2. vbi ex
hoc quoque dicit,ꝙ illa verba, in aliquo officere,
etiã in minimo præiudicio intelliguntur. & conſi.
406.licèt à præclariſsimis,col. 1. & conſ. 455. placet
concluſio,col.1.verſ.ſecundò prædictũ ſtatutum.&
conſ.ſeq.conſului aliàs,col.1.Car.Rui.conſ.133.quia
iterum,col.1.lib.1.vbi dicit hæc verba, aliquo mo-
do operatur , vt de diſpenſatione motu proprio
facta

facta intelligatur facta promissio.& Matth. Affli.in const.Siciliæ,incip.Fratribus, col.5. in 5. not. & in constit.incip.cultus iustitiæ,in 7.not.& Purp. in d.l. 1.C.de pact.& omnium, vt reor,primus Inn.in c. quod nõnullis.in fi.de priuil. & Lud. Gomesius in §.pœnales.col.2.Instit. de actio. & Pau. Parisi. consi. 56.nulla,col.1.nu.8.lib.1.& Hiero.Gratus consi. 112. prima fronte,col.3.nu. 20.lib. 1. Quibus adde quæ dicã j.in ea.gl.in vers.40.incip.adde præterea, & in verbo,reuertatur,nu. 224. incip. nisi dicas illud.

De eadem re.

15 Et de hoc est bonus tex. quẽ pauci ad hoc expenderunt,in l.hanc legẽ.ff.de contrah.emp. vbi si in venditione dictũ fuerit, si aliquid sacri vel religiosi est,in venditione non cõprehendi, id ad modica loca pertinet, nã si totũ sacrũ sit vel religiosum, nulla est venditio, verùm venditor tenetur quanti interest emptoris,vt dicit gl. ibi. Et per illũ tex.dicit Old.consi.226.quidã episcopus,col.4.vers. secundò vbi donatio,ꝙ dictio,aliqua arctat significationẽ orationis ad rem modicã. Est & alius bonus tex. quẽ etiã nullus illorũ præter Dec. allegat, in l.si seruũ.§.ait prætor.ff.de acqui. hæred. Ex quo no.Bar.Ang.& recentiores hãc huius dictionis aliquid,esse naturã, vt in qualibet rei particula, & ita in minimo verificetur,quẽ tex. etiã ad hoc expendit ipse Phil.Dec.in c.de appellationibus,col.2.ver. primus est quando dispositio,de appel.vbi per hoc dicit semper minimũ esse considerandũ,vbi dispositio loquitur per hanc dictionẽ,aliquid. & ex hoc quoque dicit in seq.col.vers.vnde pro cõclusione, ꝙ pro minimo dãno datur minori restitutio in integrũ,per tex.in l.minoribus 25.annis.ff.de min.vbi dicitur ꝙ minoribus succurritur,cùm de bonis eorum aliquid minuitur.quod & idẽ asserit. in c. maioribus,col.1.extrà de preb.Quanquã plerique oẽs tenẽt contrariũ,per l.scio.ff.de in integ.restit.& c.1. iuncta gl.in verbo,detrimentũ,extrà eo.tit.& in iis Bart.& alij.in l.si proprietarius,in fi.ff.de dam. infe. Pan. & cõmuniter omnes in d. c. de appellationibus.& ipsemet Dec.in c.qm̃.post prin.de test.& in l. cùm quid,in prin.ff.si cer.pet.& in d.l.1.§.si quis. ff. quod quisque iur.vbi hoc dicit esse propter subiectam materiã.Et ideo Inn.in c.corã, in verbo, interlocuti,post pr.extrà de in integ. rest. dicit ꝙ minor,vel ecclesia nõ restituitur aduersus interlocutoriã,per quã perimitur exceptio dilatoria,& sequitur Bal.in d.l.scio.& in l.peremptorias,col.3.C.senten.rescin.nõ poss.Sed d.l. scio procedit, si maiori summæ vel rei preiudicetur,vt illic etiã dicitur.Secus autẽ in alio minimo dãno, propter quod non infertur præiudiciũ maiori summæ vel rei,puta in re quæ per se minima sit.nã tunc restitutio cõpetit vt voluit gl.& Alb.ibi.qui nõ allegant tex. in d.l.minoribus.Sed vt reuertamur,alius tex. est id probãs quod diximus hãc dictionẽ in minimo procedere, in l.eorũ.§.1.cùm dicitur, dãni aliquid. ff. de dam. infe.iuncta d.l.si proprietarius,in fi.prin.eo. ti.cùm dicitur,eadẽ erunt & si minimũ damnũ detur. Et alius quoq; in l.2.§ merito.ff.ne quid in loco publ. qui verba prætoris quæ sunt huiusmodi, qua ex re quid illi dãni detur,ita interpretatur, vt habeat locum qualequale damnũ detur.Et similis tex.in l.2. in prin.iuncto §.si quis igitur,ff. vi bon.rapto.nam quod primùm dixerat,si cui dolo malo hominibus coactis dãni quid factũ esse dicetur, postea ita interpretatur vt siquis interesse sua vel modicè docebit, sit locus illi edicto.& tex.in l. Gallus.§. in omnib⁹, ibi ex aliqua re.ff.de libe.& posth.quem ibi ad hoc expendit. Fran. Aret. col. 4.in 1.no. iuncta l. Papinianus.§.quoniam autem. ff. de inof. testa. Et facit tex.in c.non potest.ibi, aliquod quantũcunque modicum beneficiũ,de præb.lib.6.quamuis & in contrariam sententiam posset trahi.& gl.in l.mulier.§.

Pro minimo damno datur minori restitutio in integrum.

vlt.in fi.ff.de condit.insti.quæ ad tex.qui dicit,quid legatum sit,addit,etiam modicum.

De eadem re.

16 Et hanc significationẽ non obscurè insinuauit F.Quint.cùm scribit in proœm.oratoriarũ institu. Quare in his quoque libris erunt eadẽ aliqua,multa mutata,plurima adiecta.Nam vides illic aliqua, multa,& plurima,veluti per gradus posita,vt scilicet aliqua pauca significet, ad differentiam multorum & plurimorum, quæ mox sequuntur.declarat enim Fabius pauca quædã eadẽ fore,multa autem mutata,sed plurima adiecta.Et Tullius Phil.13.Proximo bello si aliquid de summa grauitate Põpeius, multũ de cupiditate Cæsar dimisisset,&c. Nam & hîc,aliquid & multũ veluti opposita ponũtur. Sed & idẽ antè,Phil.scilicet,2.Sed cùm mihi, inquit, P. C.& pro me aliquid,& in Antonium multa dicenda sint,&c.Et lib.1.Offi.non multò post princ.Sed cùm statuissem scribere aliquid hoc tẽpore, multa posthac,&c.Et Plin.Iun.lib.8.epist.in 2.eius lib.epistola.Præterea cùm reputarẽ quosdã ex debito aliquantũ,quosdã aliquid,quosdam nihil reposuisse. vbi planè constat illud aliquid, significare minus quippiam,quod nõ longè à nihilo distat.Quin Donatus quoque super eum locum Terentij in Eunucho, *Perfice hoc precibus, pretio,vt hæream in parte aliqua tandem apud Thaidem.* hæc scribit: non enim parte dicit,vt æqua intelligatur.

Aliquid & multum opposita.

17 Et huc spectat,ꝙ hæc dictio,quicquã,quæ eandem,vt omnes intelligunt, significationem habet, quam dictio aliquid,in quantũlibet modico habet locum id quod planè ac dilucidè intelligitur ex iis quæ de ea scribit Guil.à monte Laud. in extrauag. suscepti regiminis,in verbo,& si quicquã, ne sede vacan.Nota,inquit,verbũ quicquã,legitur in Euangelio Ioan.14.in fi.In me non habet quicquã. & in c.quia sæpe,de elect.lib.6.ibi, Quicquam de bonis perceperint,&c.Et sic nihil excipitur,imò quantũcunque modicum fuerit quod vsurpatur per istos, contra ordinationẽ prædictã vsurpans,iuxta conditionem suam pœnas inscriptas,incurrit,ar.c.solitæ in fi.de maio.& obed.Hæc ille.Et facit quod de dictione,aliquandiu,scribunt doctor.in c.2. de restit. spol.lib.6.& Lapus & Domi.in c.cõmissa.§. annus, de elect.eo.lib.& Dom.consi.78.formantur ista.col. vlt.Et de dictione,quippiam,quæ est iis similis,tradit Donatus enarrans illud Terentij in Andria:

Quicquã de modico dicitur.

Et dictio aliquãdiu. Et quippiam.

Num illi molestæ quippiam hæ sunt nuptiæ?

Quippiã(inquit) significationẽ minimè rei habet.

Autoris de partis appellatione distinctio.

18 Tamen aduertendũ est,lector, circa huiusmodi appellationẽ partis simpliciter,aut cum illa adiectione alicuius,non omnino esse perpetuũ,vt partis appellatione alicuius partis veniat pars minor dimidia.Nã quantũ ad primum pertinet, videmus nonnunquã appellatione partis totũ contineri, vt in l.cohæredi.§.non videri,vbi id no.Alexand.ff.de vulg.& pupil.substit.& in l.Lucius.§.si filiã,& ibi gl. in verbo,dimidio.ff.de leg.2.& in l.vxori, in princ. ff.de leg.3.vbi gl.dicit illud procedere ob incertitudinẽ.quod & no.gl.in d.c.2.§.1.de deci.& ibi Dom. ad fi.l.6.Pau.autẽ Cast.consi.180. super eo quod primo loco quæritur,col.2.lib.1. dicit hoc procedere, cùm eadem est ratio. & facit etiam tex.in l.2.& ibi Alex.Cor.& Ias.C.de hære. insti. Nonnunquã etiã maior pars dimidia ea appellatione intelligitur, vt in l.1.iuncta gl.in verbo,particulare, quam omnes sequuntur.C.de iure emphy.Nonnunquã denique minor dimidia,atque etiam minima portio:vt in d. c.auaritiæ,iuncta glo.in verbo, pro parte. & Dom. ibi,de elect.lib.6.& in c.1.vers.denique,de censi.eo. lib.6.vbi & hoc no.Domi.in 2. no. dicitq; hoc esse, quia ita de mente loquentis constat.quod & idem dicit ipse Domi.in c.2.§.1.in fi.de decim.lib.6.Et in idem est tex.in l.si qui,iuncta gl.in verbo,immensa quam

Appellatione partis nonnunquam totũ cõtinetur.

Et maior pars dimidia. Et minor dimidia.

quam sequuntur doct.ibi.C. de postu.& in c. cùm autē,tit.de contr.inue.vbi Car.Alex.dicit in eo tex. ob id minimā partē appellatione partis simpliciter intelligi,quia iam fuerat facta mentio mediæ partis.ad quod etiā allegat l.filius.§. pater. ff.de leg.2. At Phil.Dec.in l.creditori,in pr.C.de pactis,asseritꝙ si necesse fit hanc partis appellationem de certa quadā parte intelligi,de dimidia intelligitur. Sed si nō vrget necesitas,tunc de qualibet parte intelligitur,per tex.ibi cùm sim.Idem in l.1.in 3.no. C.de Carbo.edict. dicit hanc partis appellationē de dimidia suapte natura intelligi, interdū tamen aliter accipi ob subiectam materiam,per d.l.nomen.§.patronus.ff.de verb.sign.& d.c.2.in prin.& §.1. de decim.li.6.Idem dicit Ias.in l.planè.§.si ita Titio, col. 2.vers.septimò not.ff.de leg.1.

De eadem re alia distinctio.

19 Cæterū in hac re Raph.Com.in l.de pupillo.§.q nūtiat. ff.de no.op.nun.subtiliter,vt aliàs semper, ita voluit distinguere,vt cùm agitur de parte intellectuali,& sic inuisibili,tunc appellatione partis venit dimidia.Secus cùm agitur de parte visibili.tūc enim nō magis accipitur pro dimidia, q̄ pro alia. Ideo ratione incertitudinis debet fieri clarior declaratio,de qua parte intelligatur, per tex.ibi. Quā distinctionē corruptè retulerunt Iac. Put. & Hier. Cort.ibi,sed eā verè adscripsit Iason qui pro illa posteriori parte distinctionis allegat l.domū.ff.de cōtrah.emp.Sed cōtra priorē allegat aliū tex.in §.vlt. in verbo,partē,iuncta gl.Inst.de vulg.subst. & tandē relinquit cogitandū:vt iā nō mirū sit quod scribit Bal.cons.326.acturus petitione hæreditatis,col. 1.lib.2.quod nomē partis in iudicio prolatū simpliciter est obscurū,& dicit id scripsisse gl.in l.Pomponius.§.sed criminis.ff.de proc.quā tamē gl. inuenire nō potui,nec etiam ibi est §.qui sic incipiat, sed credo illū voluisse allegare gl.in §. sed & is qui in eadē l.q vult ꝙ appellatio rei meæ est incerta, nisi adiiciatur pro quota parte.quod parū huc facit.Sed pro Bal.sunt multi tex. nēpe in l.is qui seruū. ff. ad leg.Corn.de falsis,ibi parte dimidia bonorū, quasi obscurū & ambiguū fuisset,de qua parte intellexisset,nisi adiecisset dimidia.& similis tex.in l.sed & si lege.§.adeo.in fi .de petit.hæred.& in l.Iulianus. ff. de bon.liber.& in l.1.§.vlt.ff.si tab.test.& in l.1.§.1.in 2.locis.ff.de Salui.interd.& in l.1.§.communis.ff.de stip.ser.& in l.senatus.§.senatus.ff.de iur. fisci. & in cle.2.§.illi verò qui dignitates, & æta.de qualit. vbi tamē ex hoc no.Car.Flo.in 9. no.quod quādoq; exprimitur id quod subintelligiť nō expressum,ideq; reperitur & in aliis sexcētis locis. Quibus ꝯcinens Suet.in Iulio Cæsare,Comitia,inquit,cum populo partitus est,vt exceptis cōsulatus cōpetitoribus,de cætero numero candidatorum pro parte dimidia, quos populus vellet pronunciarētur, pro parte altera quos ipse dedisset.Et Tull. in orat.pro Q.Roscio Comedo sæpius partē dimidiā dicit. & Quint. si is est,decl.2.Vt sibi,inquit,crederetur promissam dimidiā partē bonorū. Nisi diceres his in locis & similibus adiectā fuisse dimidiæ mentionē ad certiorē rei expresionē,vt plerūq; fit ex sententia gl. in c.licèt canon,in gl.1.de ele.lib.6. & dicemus lati⁹ infra in verbo,reuertatur,nu.26.incip.sed quod his respōdeatur.Nā & videmus aliquādo ad partē aliquam adiici paruulam. vt in l.habitatores, in prin. ff.loca.vbi ita scribitur,aliquam partem paruulam. incommodi sustineret.

Nomē partis in iudicio simpliciter prolatum, obscurum esse.

De eadem re.

20 Quòd si plura scire velis de huiusmodi partis appellatione,vide tex.gl.& doct.in l.rectè dicimus. §.quod Q.Mutius,& ibi gl.& doct.ff.de verb.sign. gl.in §.adeò,in verbo,particularis,insti.de loca.glo. in c.1.in verbo,de portione,tit.de conten. inter me & do.& Alb.in suo dictio.in 2.locis.Bar.& Bald.in l.si plures.ff.de dam.infe. Lucā Pen.in l.2. col.2.in verbo,partes.C.de metat.lib.12.vbi dicit ex Isidori authoritate partē dici à pari.& Imo.Alex. & Ias. in l.cohæredi.§.nō videri.ff.de vulg.& pup.substi.Pau. Cast.cons.430.si q̄ritur,col.vlt.lib.1.lo.Plat.in l.meminimus,col.1.C.quan.& qui.quarta pars, vbi etiā differunt quid veniat appellatione particulæ.Alex. in l.si quis in suo.C.de inof.testa.& in l. 2, in princ. post Bar.ibi,in 1.nota.C.de hæred.instit.Ias.in l.& si post tres,col.2.vers.limita conclusionem.ff. si quis caut.& in l.pater,quæ est 2.totius tit.col.1.ver. adde & fortius.C.de hæred. instit. & Phil.Dec.in l.1.in 3. no.C.de Carbo.edict.& cons.69,visis duobus cōsiliis,col.pe.post prin.& iterū col.2.vers.non obst.allegata.& Phil.Fran.in d.c.2. §. 1. in vlt.not. de deci. lib.6.& Alciat.in l.appellatione rei.ff.de verb. sign. Quid autē veniat appellatione duarū vel triū partium,videbis per Bart.in l.interdū.§.j.ff.de hære.instit.& in l.codicillis.§.vlt.ff. de vsufru.lega. & Petr. Anch.& Domi.in d.c.indemnitatibus.§.si verò, de elect.lib.6.& Pan.in c.cùm homines,in 1.not. extra de dec.De verbo autē partiri,vide Luc.Pen.vbi suprà. & Domi. cons. 20. Christi nomine inuocato mihi videtur,col.vlt.

Pars à pari dicta.

Appellatio particulæ.

21 Sed vt redeamus, quantū ad secundā appellationē alicuius partis,videmus etiā eam appellationem nō posse interdū intelligi de modica parte, vt in l.Gallus.§.in omnibus,in verbo,ex aliqua parte. ff.de libe.& posth.vbi dicitur,ꝙ filiusfam.ex aliqua parte institui debet, quod ad minimū de tota legitima intelligitur,ex iure ff.de quo ea lex loquitur, per l.Papinian⁹.§.qm̄ autē quarta.ff.de inof. testa.licèt hodie per noua iura aliud sit statutū.l.omnimodo.C.eo.tit.Sed Ias.in d.§.in omnibus,in 3.no.post Fran.Aret.ibi,quē tamē ipse subticet, dicit ꝙ illud ideo est ob subiectā materiā,arg.l.si vno,in prin.ff. loca. & nihil præterea dicit. Sed ille ipse in l. 1,in 3. not.C.de pact. de eadē re loquens. posteaquam & hoc quoque subiectæ materiæ asignauit,cōfestim subdit id nō esse realiter respōdere.tamē Corn.loquens in casu nostræ l.cons.15.ex quo dictus Franc. col.4.vers.quod verbū,lib.1.dicit in hac re respiciēdam esse subiectā materiā, vt secundū illam dictio aliqua,vel addat & ampliat,vt intelligatur & de minima parte:vel etiā nihil addat,sed relinquat partis appellationem in sua propria significatione.Corn. cōs.4dubia satis.col.3.& 4.li.3.& Soc.cōs.54.viso instrumēto, col.4.ver.secūdò loco,li.4.vbi ex hac distinctione respōdent ad dictionē, aliquā,hîc in nr̄a l.positā, vt propter subiectā materiā nō ampliet, sed relinquat dictionē,partē, in suo sensu proprio. Et iis cōcinit quod tradit Card.in d.cle.1. in 9.q. de foro cōpet.intelligens quod dictū est, dictionem hanc aliquā,de quocunq; minimo intelligi,dūmodo sit aptū illud minimū ad effectū,de quo q̄ritur, & sequitur Soc.in repet. l. quod dicitur,col.4.vers. sextò cōtra istā conclusionē.ff.quis & à quo appel. Et si plura scire velis de natura huius dictionis, vide inferiùs vers.37.incip.finē huic gl.cum seq. vsq; ad fi.Sed ita vt nō omittas tex. in l. si post pubertatem.ff.de tut.& ratio.distra.vbi ita scribitur,aliquo tēpore,licèt breuissimo.Sed quantū ad hunc locū pertinet,ego nō video quamobrē materia huius l. sit subiecta huiusmodi interpretationi, sed potiùs contrariæ ex verisimili mente donātis,quam semper veluti scopum l.nostræ intueri debemus.

Appellatio alicuius partis quid comprehendat.

Dictio,aliqua,addit vel nihil addit secūdum subiectam materiam.

Dictio,aliquam, de quocūque minimo intelligitur.

22 Ideo vlteriùs progrediendo ad defensionem posterioris opi. quæ dicit hanc l. procedere in donatione minoris partis,q̄ dimidiæ,non obstat verbum largiendi,quo bis vsa est l.nostra,quia nō semper significat ingentem effusamque donationem, non magis quàm verbum donandi, quippe cùm vtroque verbo leges nostræ promiscuè pro eodē vtuntur, vt in l.& si de tua, & in l. si filij tui. C. de donat.

Verbū largiendi,quo modo in hac l. accipiēdum sit.

donat.inter vir.& vxor.quæ primùm donandi verbo vtuntur, deinde & largiendi, in eodem casu. Id quod sæpissimè facit Constantius, cuius hæc l.est, in aliis ipsius legibus, vt in l.res vxoris.C.eod.tit.& in l.cùm veterum,& in l.si à sponsa.C.de donat.ante nupt. in quibus eandem liberalitatem nunc donandi aut donationis appellatione, nunc largiendi aut largitionis vsurpat, & in l.1.C.de quadr. præscr. vbi donationem vocat largitatem. Et plerunq; idem imperator ea loquendi forma peculiariter vtitur, vt pro donare largiri dicat, etiam in re modica: quod videre licet in l.si à spõso. C.eo. de don.ante nupt. Alibi autem, videlicet in l.si mater, Cod.de inoffi.donat.Dioclet.& Maximianus Impp.qui ipsum Constant. præcesserunt, hoc verbum vsurparunt in donatione, quæ dimidio quartæ partis totius minor est. Quin in l.matre.C.de nat.lib.Arcad. & Hono.Impp.qui paulò post Constantium imperarunt, eo verbo vtuntur, cùm de semuncia loquerentur, quæ pars est 24. totius assis: vt hinc facilè intelligas id verbum de re modica vsurpari, cùm & quarta pars totius dicatur minuscula.l.si quis in suo, in prin.& ibi Bald.in princ. C.de inoffi.testa.& minima, in l.vlt.C.quando & quib.quarta pars. Neque enim imperatores semper propriè loquuntur, vt dicemus in verbo, susceperit liberos, in princ. Quin & Tullius proprietatis verborum obseruator diligentissimus, nonnunquam eo verbo in simplici significatione donandi aut munerãdi vsus est, vt cum scribit lib.2.de Inuentione, Itaque tanquam cæteris non sit habitura quod largiatur, si vni cuncta concesserit, aliud alij commodi aliquo adiuncto & incommodo muneratur. Idem in oratione pro Cornelio Balbo, Nimium, inquit, parcus in largienda ciuitate. In quibus verbis duo sunt in hunc locum maximè annotanda. Primum, quòd largiri ciuitatem vocat donare ciuitatem, id est, donare aliquem ciuitate, siue eum ciuem efficere. Nam de ea re in tota illa oratione agit. Quæ verba ex sua natura habent simpliciter vim donãdi. deinde quòd dicit parcum in largiendo, quod dici nõ posset, si largiri effusè donare significaret. Nam ea verba alioqui male cohærerent, secumque pugnarent. Quin & iurisconsulti nostri largiri pro cõcedere simpliciter dixerunt, vt largiri tempus, in l.si filius.ff.de minor. Et Tullius in Catone maiore, Quòd si quis Deus mihi largiatur, vt ex hac ætate repuerascam. Quin idem in 5.in Verrem actione vtrunq; iunxit: tamen ego, ait, hoc quod ferri nego posse, Verri iudices concedo & largior. Et in l.1.C.de impo.lucra. descrip.quod primo loco per verbum largiendi dixerat, secundo loco verbo cõcedendi expressit. Sed & in priore loco notãdum est, quòd his verbis vtitur, quicquam de suis opibus largitur. At suprà nu. 17.docuimus eam dictionem, quicquam, etiam de minimo dici. Et vt nonnihil adferam ex promptuario iuris Canonici, tex.habemus hoc verbo, largiẽdi, vtentem in centesima parte potius, in c.apostolicæ, extra de donat. aduocàtque is tex.canonẽ, qui de eadem re loquens non eo verbo largiendi, sed donandi vtitur, videlicet in cap.bonæ rei.12.q.2. vt hinc quoque intelligas, nihil apud nos hæc verba differre. Et alibi sæpe videmus in eo iure largiri pro conferre siue concedere simpliciter intelligi: vt in c.nonnulli, in fi.extrà de cleric.non resid. & in cap. de multa, extrà de præb. & in c.abbates, de priuil. lib.6.vbi dicitur elargiri benedictionem, & in cle. dudum. versic.verum, de sepult.vbi non solùm id verbum de quarta eius rei de qua loquitur, sed & de re necessaria dicitur, quam scilicet quis velit, nolit, dare debet: vt hinc posse intelligas id verbum pro dandi verbo accipi, & rem quamcunque comprehendere. Ex hisq; fit, vt largiri idẽ quod permittere siue pati significet. l.cui legata, ibi, si largiatur portio, ff.de fideicom.liber.& in l.accusationis, ibi, si tẽpora largiantur. ff.de adult. & in hac eadem significatione verbum pati ponitur in l.generaliter. §.quid ergo si plures, ibi, pretium patiatur, eo.tit.

Largiri pro donare accipitur etiam in re modica.

Largiri ciuitatem quid sit.

Largiri tempus.

23 Denique non desunt qui tantam inter nostros legum interpretes controuersiam in hac donationis ingentis aut modicæ differentia, hoc modo cõponere conantur, vt videlicet donatio facta liberto, etiam infra dimidiam partem bonorum, reuocetur susceptis postea liberis: extraneo autem, non reuocetur, nisi quæ æquat aut superat dimidiam partem. Et ita refert Corne. d.consi.15. col.4. lib.1. reperisse se quendam præclarum docto. distinxisse, prout etiam certè distinxit Angel. Perig.in l.Titia Seio. §.imperator. ff. de lega.2. quem nuncupatim refert ipse Corn.d.consi.14.col.3.lib.item 3.vbi præterea dicit hoc se nõ absonum reputare. Et ita quoque dicit fuisse responsum à doctissimis viris & Socin.d.cons.53.col.4.vers.& ad tex.lib.4.vbi etiam dicit hoc posse defendi, licèt non sit de mente doctor.communiter.

Contrariarum opinionum conciliatio.

24 Si eam op. teneas, quæ pluribus visa est communior, vt videlicet hæc l.habeat locũ in donatione infra dimidiam, ita etiam intelligas procedere, modo res donata non adeo sit vilis æstimationis, vt verisimiliter donans non destitisset à datione propter cogitationem liberorũ, vt subobscurè voluit Pau.Cast.in l.1.C.de posth.hered.instit.iungendo locum in quo allegat hanc legem, ei quod antè dixerat. & expressè ante eum Ang. in §.siue igitur, col.6.versic.secundo casu, in auth. vt cùm de appel. cog. & Imo.in d.c.vlt.col.5. vers.circa prædicta tamen, extra de dona. & voluit quoque Ioan.Baptist. Cacia. in l.si cùm vel in vtero, & in l.sicut certi.C. de testa.milit.vbi ita dicit vidisse iudicatum in ciuitate Senarum.& Corn.consi.206.viso suprascripto themate, col.8.vers.concurrit etiam, lib.3.vbi ita dicit se pluries consuluisse cum aliis doct.egregię famæ Senis.& Soci.in l.cùm anus, tum alibi, tum col. 56.in 8.q.ff.de condit.& demon.& consi.147.visa facti contingentia, col.pen.vers. principaliter, lib.1.& cons.215.visa prędicta facti contingentia, col.3.vers. stante ergo, lib.2.quod & repetitur in cons.22.lib.4. vbi etiam dicit ita fuisse conclusum, cum quæstio verteretur in ciuitate Senatum,& hoc esse de mente Ang.in hac l.& idem Soci.cons.20.in facto præsupponitur, col.vlt.lib.3. & consil.93. testamentum præmissum, col.pen.versi. & secundum hanc lib.4. vbi ita dicit fuisse consultũ per omnes doct.Perusi. & per quosdam Senenses, & fuisse in hanc ipsam sententiam Senis iudicatum. & Phil.Dec. & Alcia. in l.1.ille col.2. hic in verbo, sustulerat, in fin.C.de pact.& ibi quoque Franc.Cur. iunior col.2. & seq. nu.8.& 9.vbi refert Curt. seniorem patruum suum consuluisse hanc l.non habere locum, nisi ad minimum donetur quarta pars.& Carol.Ruin.cons.94. visa renuntiatione, col.8.num.19. lib.1.& consi.173. quæritur primò, col.6.versi. nec obstat insuper, eo. lib.1.& d.consi.140.col.3.lib.4.

Restrictio communioris opinionis.

25 Et in simili licèt per auth. ex causa. C. de libe. præteri.non conseruantur legata facta in testamento, in quo posthumus aut etiam iam natus fuerit ignoranter præteritus, secũdum opi.Bart.& asseclarum: tamẽ hoc tantùm procedit in legatis tam magnis, vt verisimiliter testator nõ fecisset, si de posthumis aut iam natis cogitasset. Secus in paruis, quę etiam fecisset, cogitãs de illis, vt sentit ipse Bar.in l. filio præterito, col.4.vers. præterea hoc persuadet. ff.de iniust.testa.& apertiùs Bal. in d.auth. ex causa, col. .vers.item nõ obstat.& ibi etiã Pau.Cast.col.2. & Cor.col.11.vers. quintò fortè fallit.idem Bal.in l. Titius, in princ.& ibi etiam Fran.Arct.col. vlt.ff.de

Quæ legata facta in testamento etiam præteritione posthumi non conseruentur.

liber.& posth.Ange.hîc, & in d.§. siue igitur col.4. vers.finaliter dici potest, in authen.vt cùm de appel. cog.Pau.Cast.in dict.l.1. C.de posth. hære. instit. & cons.20.clarum est testamentum, in fi.lib.1.& Alex. cons.50.circa primam dubitationem, col.4.in fin.& col.seq.lib.6.Franc.Aret.consi.92.viso legato, col.4. & iterum consi.vlt. in primo dubio.Barb.in repe.l. cùm acutissimi, colum.45.versi.pone testator.C.de fideic.Socin.cons.93.testamentum præmissum.col. vlt.vers.ex quibus omnibus, lib.4.

Hæc lex nõ habet locũ in re quapiam modica.

26 Id quod haud dubiè verum est in casu l.nostræ, quia, vt suprà diximus in præfatione l.nostræ, in vers.188.incip.nec solùm cessat.non habet locũ hæc lex, cum verisimiliter donans, si cogitasset de liberis, nihilominus donauisset, vtpote cessante ratione huius l.Et ideo sunt & præter eos, quos nuper citauimus, qui simpliciter tenent hanc l. nõ habere locum in re quapiam modica. Ita enim tenent Ioan. Fab.& Ang.hîc, Imol.in c.vlt.col.5.versic.sed circa prædicta, & ibi etiam Bened. Cap.extra de dona.& Alex.consi.71.consideratis his, col.2.lib.4.& consil. 162. visis quæ copiosè, col.1.lib.6.Corn.consi.15.ex quo dictus Franciscus, col.4.vers. quia quando fecisset, lib.1.& cons.194. videtur in præsenti consultatione, in multis locis, lib.3. & consil.206. viso suprascripto themate, col.8.versi.itaque est aduertendum, & col.seq.versic.concurrit etiam, eo.lib.3.vbi ita dicit se Senis consuluisse, vnà cum aliis egregiæ famæ doct.Soc.in d.l.1.col.2. vers. & sic colligitur. C.de pactis. & consil.215.visa prædicta, col.2. lib.2. Phil.Fran.in cap.frequens.§.illum, in primo notab. vbi non obscurè sentit hanc legem tum demum procedere, si donata fuerit non tantùm maior pars bonorum, sed etiam si magna pars.& Ias.in l.generaliter. §.1.col.4.in fin.5.limitationis. C. de instit. & substi.Philip.Dec.cons.366. pro declaratione, col.4. versic.in secundo dubio.& consil.481.viso puncto, col.2.versi.non obstat. Steph.Bertr.cons.83.Christi. & cap.visis tribus, col.1.lib.3. Quod non ob aliud fit, quàm quòd præsumitur donans rem paruam verisimiliter eam etiam donauisse, si cogitasset de liberis, vt in simili quoque Bart. in l.demonstratio. §.quod autem, in quæstio.4.& ibi post eum Imo.ff. de condit.& demonst.

Eiusdem ratio.

Nisi excedat quartam partẽ bonorum donantis.

27 Et hoc ita nonnulli intelligunt & interpretantur, vt saltem donatio sit vsque ad quartam partem bonorũ donantis, ex mẽte Bal.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de leg.2.& eius discipuli. Imo. in d.c.vlt. de dona. & id apertè expresseq; voluit Franc.Curt. senior, vir non infimæ apud nostros auctoritatis, cons.omnium primo, circa primum prima fronte, col.6. vers.& saltem sine dubio. Quibus vt non assentior omnino, dum tam exactè & anxiè rem ipsam circumscribunt: sic nec probo sentẽtiam Fran. Aret. non leuis etiam iuris interpretis, in l.Titius, in prin.col.4.ff.de libe. & posth.asserentis simpliciter hanc l.nostram habere locum in donatione rei modicæ, sine vllo modicitatis discrimine.

In modica rei consideratione statur arbitrio iudicis.

28 In huius autem rei consideratione, vtrũ videlicet res donata dicenda sit modica, vt hæc l.locum nõ habeat, aut habeat, id certè relinquitur arbitrio iudicis, qui cõsiderabit quantitatẽ rei & qualitatem personarum, donantis scilicet & donatarij, & an sint cõiuncti, necne, & in quo gradu, vt voluit Ang. hîc, & expresiùs in d.§.siue igitur, col.4.in auth.vt cùm de appel.cog.per not. in l.cùm alienam, C.de leg.Et in simili casu Pau.Cast.& Ias.in auth.ex causa. C.de lib.prete.& Barb.in repe.l.cùm acutissimi, col. 45.C.de fideic. Considerabit item iudex ex sententia Corn. consi.4.dubia satis, col.4.vers.cùm igitur in casu nostro, lib.3. vtrùm scilicet donans vnum tantùm, an plures liberos susceperit, ac vtrùm masculos, an fœminas. Nam verisimiliter quis ita non retraheretur à donando propter vnicum filium, quàm propter multos, vt est bonus tex. quem tamen ipse non allegat, in l.si filiæ.ff.de leg.3.quem in hoc casu nostro expendit Fran. Aret. consi.92. viso legato facto, col.4.vers.quid enim si hæreditas. Igitur vt redeamus ad Corn. magis dissuadent à donando plures filij, quàm vnus tantùm, & masculus quam fœmina. Nam filiæ solet sufficere dos congrua, ex qua potest honorabiliter, vt ipse Corn.loquitur, viuere secũdum statum suæ personæ, vt docet experientia.c.quàm sit, de elect.lib.6. Et cõgrua dos in dubio ea dicitur, quæ legitimæ respondet, vt voluit Saly.in auth.res quæ. C.commu.de leg.cum aliis concor.quas tibi nuncupatim abscribemus infrà, in verbo, susceperit liberos, versi.92.incip.quòd autem filia. Igitur si ex reliquis facultatibus, quæ sunt præter res donatas, filia congruè sit dotata, vt hinc possit honestè viuere, debilitatur illa præsumptio, quòd noluisset pater donare, si cogitasset de liberis. Et idem in hoc casu postremo de filia consuluit Pau.Cast.cuius Corn.non meminit, consi.15. incip.à secundo quæsito, colum.3.versi. facit etiam multum, lib.2, & ante vtrunque Ange.hîc, cuius tamen neuter mentionem facit & nouissimè Carol. Ruin.consi.124.videtur, ad fi.lib.1.

De eadem re.

29 Et id quidem generale est & perpetuum, vt id relinquatur arbitrio iudicis, sitne tanti res donata, vt verisimiliter ipse donans eam rem non donauisset si de liberis cogitasset, an verò contrà non tanti: vt præter eos quos suprà citauimus, voluit etiam Socin. d.consi.215.visa prædicta facti contingentia, col.2.versi.stante ergo dicta quantitate, lib.2.quod & errore librariorum iterum repetitur in consi.22. lib.4.rursúmque idem Socin. consi.20. cuius caput est in facto presupponitur, in fi.lib.3.& Alciat.in l.1. in verbo, sustulerat, in fi.C.de pactis.

Eidem simile in legatis relictis.

30 Sed & idem in casu d.auth. ex causa. C.de lib. præter. cùm videlicet quæritur iuxta sententiam Bar.& sequacium, si testator non cogitans de posthumis, aut ignorãs sibi liberos esse, legata quædam reliquerit, vtrum legata sint eiusmodi, vt ea nihilominus reliquisset, etiam si cogitasset de posthumo, aut scisset sibi esse filium, an verò contrà verisimiliter non reliquisset, id etiam committitur arbitrio iudicis, vt præter & ante Pau.Cast.& Ias. in d.auth. ex causa, quos suprà aduocauimus, voluit etiam expressè Ang.in d.§.siue igitur, col.5.versi.sed posses dubitare, in auth.vt cum de app.cog.

Arbitrio iudicis quid paruum quid magnum damnum.

31 Quin & aliàs quoq; videmus in cæteris rebus id genus locum esse arbitrio iudicis, vt cùm quæritur, quod dicatur paruum & leue, aut magnum & graue incommodum siue damnũ, l.1.cum gl.& ibi etiam Alber.& Bal.C.si aduers.vendi.pign.& Ioan. And. in c.vlt.col.vlt.in 6.q. & ibi quoque Collect. paulò ante fi.Imo.col.9.versi.sextò tangit, & Balba. col.2.extr.de dona.Alex.consi. 67. videretur stantibus, col.1.lib.5. Quæ item læsio enormis aut modica, secundum glos.in §.pretium.in verbo, diffiniuit, Instit.de emp.& vendi. Cyn.in auth.qui rem.C.de sacrosan.eccle.& Saly.in l.vlt.in 1.oppo.vers.sed adhuc stat dubiũ. C.de contrah.empt.Imo.in c.quintauallis, col.24. vers.idem si mandatum, & iterum col.32.vers. qualiter autem dolus, & ibi etiam Pan. col.17.vers.venio ad secundũ, extr.de iureiur. Alex. in l.si arbitratu, col.vlt.ff.de verb.oblig.& cons.102. super primo, col.3.vers.nã læsio, lib.2.& cõs.150.viso themate, col.2.vers.secundò potest respõderi, lib.7. & Barba.in c.propter sterilitatem, extra de loca. & cons.51.scripsit sapientiæ fons, col.2.lib.1.& cons.21. præclarè dixit, col.pe.li.2, vbi dicit ad hoc esse sing. tex.in d.l.1.C.si aduer.vend.pig. Corn.consi.9.præmittendum est, col.3.lib.1. & consil.189.in præsenti consultatione, col.4.versi.preterea licet, eod.lib.&

Quæ enormis læsio, aut modica.

iterum

iterum conſ.133.quod eſt eiuſdem initij,col.pe.verſ. nec obſtat reſponſioni,lib.3. Philip.Dec. conſil.180. viſa renuntiatione,col.1.& Anto.Burg.in c.cùm dilecti,col.12.verſ.venio ad ſecundum,extra de empt. & vendit. Quæ impenſa ſit magna aut modica. glo. in l.hactenus, in verbo, pertinet, & ibi docto.ff.de vſuf.& in l.omnino, in verbo, modicas,in princ.& ibi Bar.in fi.ff.de impẽſ.in reb.dot.fac. & Ioan.Fab. in l.3.C.de rei vxor.actio. Ang.in l.vlt.& in computatione,col.1.C.de iure delib.& Corn. cõſ.81.quanquam in hac,ad fi.lib.4.vtrùm debitum ſit paruum an magnum,glo.in §.1.verſ.ſed & ſi quis,in prin.& ibi Bar.col.1.verſ.an quis propter,& Ang.col.etiam 1.verſ.itẽ opp.quod debitor, in auth. vt hi qui obl. ſe hab.perhi.Bartol.in auth.minoris debitor, col.1. verſi.ſed quæro quæ dicatur,& ibi etiam Bal.& alij. C.qui dar.tut.poſ. Quæ quantitas ſit magna,quæq; parua,Bal.in l.1.col.4.verſ.quæ autem ſit magna.C. de confeſ.& latè conſil.181. primò quæro ad quid, col.1.lib.3.& Collec.in c.cæterum, in prin.extra de donat. Ange. in l.ſed & ſi ſuſceperit. §.1. ff. de iud. Alex.conſi.32. viſo puncto & dubiis, col.2.verſ.ergo apparet,lib.1.& cõſ.47.circa primum, col.3.verſ. & nimis magna, eod.lib.1. & conſ.131. in cauſa vertente coram pretore,col.vlt.verſ.nimis autem magna, lib.1.& Anto.Corſ.in tract.de minimis, col.3. verſ.decimoſextò.facit quod ſcribit Bald. in l.cum cõtrà,col.2.verſ.item eſt conſiderandũ. C.de arbit. Quod pretium dicatur paruum ſiue vile, aut iniuſtum reſpectu rei, aut iuſtum, vt ex d.gl.in d.§.pretium,Inſtit.de empt.& vendi.voluit expreſsè Cyn. poſt Pet.in l.per diuerſas,col.2.verſi. ſecundò quæritur. C.mand.Guido Papæ ſing.937. quando dicatur modicum.Cepol.qui eam dicit ſing. in tract.de ſimulatione contractuum,char.penul. verſ.ſexta & vlt.opi.vbi & ad hoc alia multa allegat. & idẽ quoque voluit Barb.d.conſ.51.lib.1.& Steph.Bert.conſ. 339.non puto,nu.3. lib.1.& conſi.237.viſo proceſſu, nu. & ſeq.lib.2.& conſi.77.ſi non ſine grandi,nu.4. lib.3.Quæ dos magna eſt,quæ parua.vt not.in auth. quod locum.C.de colla.& Bal.in auth. præterea,in fi.C.vnde vir & vxor. Quæ beneficia dicantur maiora,quæúe minora,ſecũdum Guil.à monte Laud. in extrauag. Io.22.incip.ſuſcepti,verſi.& hoc in beneficiis. & Domi.conſi.85.ſuper primo dubio,col. pen.verſi.de habentibus. Fran.Rip.in cap.ad aures, col.1.de reſcrip. Quæ lis ſiue cauſa dicatur magna, aut parua,glo.Bar.& Bal.in l.in auth.niſi breuiores. C.de ſent.ex breui.recit.& gl.in c.vlt.in verbo,illuſtrium,poſt prin.extra de re iud.lib.6. Bart.in §.ſi tibi quoque,ad fin.in auth.de manda. prin.Bald.in c. edoceri,col.2.verſ.aduerte inquantum, extra de reſcript. & in c.ex ratione,circa medium,extra de appel,& in cap.de appellationibus, in fin.& ibi Card. Alex.col.1. verſi.vltimò habetis,eo.tit.Saly.in l.admonendi,col.pen.verſic.quando autem magna ſit. ff.de iureiur. Panor.in c.1.col.2.verſ.tertia cauſa eſt, extrà de dilat. Alex.conſ.32.viſo puncto,col.2.verſ. ſi ergo apparet,lib.1.Guid.Pap. deciſ.564. vtrùm iudex,in fi.Corſe.in tract.de minimis,vbi ſuprà,cum aliis concord.adductis per Iaſ.in repet. l.admonendi,nu.231.incip.quæ autem dicatur. ff.de iureiur. & Philip.Dec.in d.c.de appellationibus, col.vlt. Quæ bona alicuius dicantur tam magna aut modica, vt excuſent vel non excuſent à ſatiſdat. Bal. poſt alios in l.ſecundum,in prin.col.3. verſ.tertiò quærit glo. ff.qui ſatiſd.cog.Et in vniuerſum quis dicatur pauper quiſve diues in illis caſibus, in quibus id determinatum non eſt,gloſ.in d.authent.præterea, & ibi Bald.Alber.Ioan.Fab.Saly.Alex.Corn.& alij recentiores. C.vnde vir & vxor.& gloſſ.in §.hinc nobis, verſ.ſi verò abſunt,in verbo,ſubſtantiã,& ibi Ang. col.1.in auth.de hære.& falci. & Bar.in l.ſi conſtante,in prin.col.3.in 2.q.1.partis.& ibi etiam recentiores.ff. ſolu.matri. Albe.in l.ſi quis ad declinandam, col.vlt.C.de epiſc.& cleri.& in l.paupertas.ff.de excuſ.tut.Angel.in l.ſi verò,§.qui pro rei qualitate.ff. qui ſatiſd.cog.Pet.Anch.in c.per veſtras, col.5.verſ. ſecundò iuxta prædicta. de dona.inter vir. & vxor. Raph.Co.cõſ.131.duo fratres,in prin.Pan.in c.1.col. vlt.verſ.vltimò facit,& ibi etiam Felyn. de accuſ.& vterq; itẽ in c.ſi qui teſtiũ,de teſtib.Card.Alex.in c. quo iure.8.diſt.Phil.Dec.in c.de cauſis,de off.deleg. & conſi.120.cuius ſuperſcriptio incipit, presbyter, col.2.verſ.& breuiter, & cõſ.143.in cauſa matrimoniali,col.4.verſ.ſecũdò principaliter.Car.Ruin.cõſ. 55.Ieſu Chriſti,col.1.nu.4.lib.1.Franc.Rip.in l.ſi conſtante,col.8.nu.29.ff.ſol.mat.Andr.Alciat. in l.quos nos hoſtes.§.locuples.ff.de verb.ſigni. Proindeque etiã quæ miſerabilis perſona dicatur,quæ minimè, ſecundum Pet.à Bel.Pert.Bar.& Bal.in l.1.C.quãdo inter pupil.& vid.& Firmia.in tract.de gabellis,part. 7.q.27.Fran.Rip.in d.l.conſtante,vbi ſuprà. Quæúe perſona vilis,quæ honeſta,ſecundum Cyn.& Bald. in l.Gracchus. C. de adult. & Ripa vbi ſuprà. Quæ item perſona dicatur maior,quæ minor,ex ſententia gl.in c.ſedes apoſtolica,in verbo,maiores,& ibi etiam Inno.ſuper eodem verbo,Bal.Imo.& Panor. extr.de reſcrip. Spec.in tit.de reſcrip. præſent.§.vlt. col.1.verſ.ſed quæ ſunt perſonæ. Proindeque etiam quæ ſunt illuſtres perſonæ,quæ non ſunt,ex gl.in c. vlt.in verbo,illuſtrium, ſtatim poſt princ.de re iud. lib.6. Quod tempus ſit magnum, quod modicum. l.ſi ita quis promiſerit.§.Seia, in fi. & ibi glo.in verbo, tempore, Bald.& Iaſ.col.5.in 7.not.ff.de verbo. oblig.gloſ.in l.vlt.ff.ſi arg.vecti. & in d.l.ſi conſtante.§.ſi vxor, vbi etiam eſt bonus text. ff.ſol. mat.& glo.in l.& ſi poſt tres,in princ.& ibi Barto. Bald. in vtraque lect.Ange.non ſemel,col.1.& alij.ff.ſi quis cau.& in l.1.§.quod autem in verbo,actio,& ibi Bar. & Alex.ff.de ſuperfi.& in l.3. §.emanſor. & in §.deſertor.ff.de re mili.& in c.2.in verbo,non modicũ, & ibi Archid.& alij de rebus eccle.non alie.lib.6. & in cle.1.in gloſſ.vlti. & ibi Laur.Pau. Genz.Mathe. Guil.& Imo.eod.tit. Bart.in l.1.ff.de iur.delib.Bald. in l.non enim. ff. quib.ex cauſ. maio. & conſil.379. punctus talis eſt,col.2.lib.4.Flor.in l.1.§.habitare.ff. de his qui deie. vel effu. Card.Flor.conſi.95.ad primum videtur,col.2.verſi.quod autem tempus.Pet. Anch. conſi.57.quædã ex prædictis, col.2.& conſi. 116.ſecundum ordinem,col.2.Barba.in cle.cauſam, col.46.in paruis,ver.& pro certo,de elect.& cõſ.44. ſapienter ſcripſit,col.3.lib.1. & Alexan.conſ.17. viſo inſtrumento,col.1.lib.4.Quódque ſit magnum,aut paruum interuallum, quod non longè diſtat à ſuperiori,Barto. in l.1.§.qui præſens, ad fi.& ibi etiam Rom.ff.de verb.obli.Pau.Caſt. in l.quo enim. §.Iulianus,per illũ text. ff.rem rat.hab. Ideóque & quid dicatur incontinenti factum, vt quis dicatur iuſtè ſe defendiſſe, aut poſſeſsionem recuperaſſe, ex ſententia ipſius Barto.in l.3.§.cùm igitur. ff.de vi, & vi arma.Saly.in l.1.col.7.verſic.quæro ſecundò,& iterum col.2.verſi.nunc videamus. C. vnde vi.Panor. in c.cùm veniſſet,in fi.& iterum in c.olim,le 1.col.4. verſ.dubiũ tamen eſt,de reſtit.ſpol. Similiter quando dicatur nullitas, aut alia exceptio incontinenti probari,vt impediat executionẽ ſententiæ,aut aliud iudicium ſummarium, gl.in l.ſi is à quo, in prin.in verſ.hodie,& ibi etiã Bar.ff.vt in poſ.leg.& Inno.in c.veniens,le 2.poſt prin.& ibi etiã Bald. qui id dicit not.col.1.verſi.ſed an iſta.& Panor.col.5.verſi. vlterius quæritur, extrà de teſti.Bald.in l.3.§.idem.ff. ad exhi.& in l.ſi ex falſis, col.3.C.de tranſact.& in l. vlt.circa mediũ. C.de ord.cog.& l.2. C.de edic. D. Adr.tol.& l.1.C.vt in poſ.leg.& in c.conſtitutus,in fin.extr.de appel.& Pet.Iac.tit.ſuper l.fi.C.de edict.

Quæ impenſa ſit magna, aut modica.

Quod debitum ſit paruum, aut magnum.

Quæ quantitas parua ſit, aut magna.

Quod pretium ſit paruũ, aut iuſtum.

Quæ dos magna aut parua.

Quæ beneficia ſunt maiora aut minora.

Quæ lis ſit parua, aut magna.

Quæ bona tã magna, aut modica, vt excuſent à ſatiſdatione.

Quæ miſerabilis perſona, quæ non.

Quæ perſona vilis, quæ honeſta.

Qui ſunt illuſtres, qui non.

Quod tempus magnũ, quod modicum.

Quid dicatur incontinenti factum.

Quãdo exceptio dicatur incontinenti probari.

diui Adr.tol.in 2.libel.col.2.& Guid.Pap.dec.delph. 132.sed probato,col.1.verſ.ſed nũc inſurgit. Et quid incontinenti dicatur, vt in fraudem factum fuiſſe dicatur, Ang.in l.ſi ventri.§.vlt. ff.de priuil.credit. Ro.in l.1.§.1.ff.de verb.obli.Cepol.in tract.de ſimu latione cõtractuum,in ſecundo caſu,poſt medium verſ.quando autem dicatur,& Phil.Dec.conſ.235.in cauſa magnifici,col.2.verſic.quintò præſumitur.Et quid quàm citiùs fieri dicatur,glo.in cle.cauſam,in prin.in verbo,commodè, & ibi Card. Flo.in 22.de elect.Fran.Rip.in l.ſi inſulam,col.7.& num.35. ff.de verb.obligat.Et quod ſit tempus,intra quod debet executio terminari.Pet.Ferra.in forma.execut.ſent. diffi.in gl.1.col.2.verſ.quid autẽ ſi illud.Et aliàs ſem per quando quid dicatur incõtinenti ſiue ſtatim factũ,vt per gl.Bal.Pan.& Philip.Franc.in c.an ſit,extrà de appel.Bar.Ang.& Imo.in l.quod dicimus,per illum text.ff.de ſolut.Bal.in l.nam & poſtea,in lect. antiq.ff.de iureiu.& in c.quia propter,col.vlt.verſi. in alia glo.& ibi etiã Pan.in fi.prin.extra de elect.& idẽ Pan.in c.1.col.6.verſi.gl.in verbo, incontinenti, extra de mutu.pet.& in c.potuit.col.3.extr.de loca. Iaſ.in l.lecta,col.4.verſ.in gl.ibi,l.hæredes.ff.de cer. peta. Et intra quod tempus poſt interpellationem quis conſtituatur in mora, ex glo.in l.Aemilius, in prin.in verbo,reſtitui.ff.de minorib. quã dicit ſing. Bal.in c.1.col.2.in verbo, quàm citius.tit.de no.for. fidel. & in c.cùm olim, col.2.verſ.cõſidera,ipſe debet,extr.de reſtit.Sed & eſt alia ſimilis in l.donatio, in verbo,ſi non protinus.ff.de nego.geſt.quã etiam expendit Iaſ.in l.ſi ex legati cauſa, col.2.in 4.not.ff. de verb.obli.& ibi l.quoties in diẽ,col.3.eo.tit.Imò & eius rei text.eſt in l.ſi quis filiũ.§.vlt.ff.de collat. bon.quẽ annotat Raph.Co.in d.l.quoties, & Alex. poſt Iacob. Aret.in l.1.§.item ſi ita. ff.ad leg. Falc.& voluit etiam Bar.in l.ſi pretium.ff.quando dies leg. cedit. & Iaſ.qui illam priorem gl.dicit not.in l.eum qui calendis.§.quoties.in fi.ff.de verb.oblig.Et aliàs ſemper ex quo tempore mora ipſa contrahitur, vt voluit Ioan.And.in c.vlt.in verbo mora,& ibi quoque Bal.col.2.verſ.nota, hîc dicit,extra de elect. Idẽ Bal.poſt Iac.But.in l.tutor ſi petitus,paulò ante fi.ff. de tuto.& cura.dat.ab his.Et cùm ſemel mora contracta fuerit, intra quod tempus purgari poſſit, vt tradit glo.in d.l.& ſi poſt tres, in prin. & ibi omnes doct. ff.ſi quis cau.& gl.in c.potuit,in verbo,celeri, ad fi.& ibi Card.Flo.Imo.col.12.Panor.& alij,extrà de loca. Bar.in l.ſi inſulã,in 2.opp.ff.de verb. oblig. & Bal.in l.magnam, tum col.1.verſ.oppo.ad hanc l. tum col.6.verſ.quæritur primò. C.de contra.& cõmit.ſtip.& in l.ſancimus, col.1.C.de fideiuſſ. Ange. cõſ.312.prout patet ex themate, col.3.verſ.præterea ſi conſideratur.& ſubobſcurè Petr.Anch.conſi.42. quidam Ser Antonius, col.2.verſ.tertiò reuocatur. Alexan.conſ.14.viſo & conſiderato,verſi.præterea mora,lib.2.quod reperitur conſ.40.lib.6.Corn.cõſ. 102.viſis in cauſa,col.vlt.lib.2. Iaſ.cõſ.82.viſis,col.2. verſ.& ſi tenemus,lib.1.Sthep.Bert.conſ.11.etiam ſi venerabilis,nu.3.lib.2.Philip.Deci.in auth.qui rem, col.3. C.de ſacro.eccl.& cõſ.138.cuius ſuperſcriptio incipit,verba iſta ipſo facto,col.3.vbi hanc dicit eſſe communẽ opin. Lancel.Gal.in d.l.1.§.qui præſens, col.vlt.verſ.hinc dicitur.ff.de verb.obli.Et eſt optimus tex.in d.l.ſi ita quis promiſerit. §.Seia,in fin.ff. eo.tit. Et quid antiquũ dicatur, ſi credimus Ant.in c.illud,extra de præſump.& Alex.conſ.79.circa primũ de quo quæritur,col.4.verſi.fortificatur per id, lib.1.& conſ.4.videtur,col.7.verſi. faciant quæ dixi, lib.2.conſil.187.in hac cauſa,col.2.verſic.quis enim Iudex,eo.lib.2.& conſi.9.viſo themate,col.vlt.verſ. nec ob.id quod habetur,lib.3. Et quid diuturnum, gl.in l.pen.C.de commo.Bart.& alij in l.ſi pœnam, in fi.ff.de verb.obli. Et quantũ tempus requiratur,

Quod ſit tempus intra quod executio debet terminari.

Intra quod tẽpus poſt interpellatione quis conſtituatur in mora.

Semel mora contracta, intra quod tẽpus purgari poſſit.

Quid antiquum dicatur.

Quid diuturnum.

emptorem pati venditorem poſſidere poſt venditionẽ vt fraus vel ſimulatio præſumatur. Bart. in l. poſt contractũ, col.3.verſi. ſed quanto tẽpore.ff.de dona.& in l.ſicut.§.ſuperuacuum,col.2.verſ.ſed hîc quæro.ff.quib.mod.pig.vel hypoth. ſolui.Bal.conſ. 70.apparent quædã inſtrumẽta, col.2.verſ.ſuper ſecundo, lib.1. Et in vniuerſum quoties quæritur de tẽpore & interuallo, per tex.in l.ab hoſtibus.§.vlti. cum l.ſeq.ff.ex quib.cauſ.maior. & in l.cõtinuus. §. cum ita,in prin.ff.de verb.obli.& in l.de die,in prin. ff.qui ſatiſd.cog.& in c.cùm perſonæ.de priuil.li.6. & per gl.in l.ſi finita.§.non autem, & ibi doct.ff.de dam.infect.& in l.furtum.§.fundi,& ibi Iac.Rau.& Ang.ff.de vſuca.& gl.in l.Lucius. ff.manda.& in §. quod autem ad eas,in verbo,propter abſentiã.Inſti. eo.gl.in c.inter quatuor, extra de cleri.non reſid.& in c.in conſtitutionem, in verbo, competentia, de ſent.excom.li.6.Inn.in c.querelã,col.1.in verbo de nouo,& ibi quoq; Ioã.And.extrà de elect. Archid. Io.And.Domi.& Phil. Fran. in c.ad decimas,de reſtit.ſpol.lib.5. Hoſt.in c.quoniã frequenter,extra,vt lit.non conte. Cyn.in l.1.in 1.q.prin. C.vbi cau.ſtat. Rot.deci.54.not. quòd vbi dicit aliquis,in antiquis. Bar.in l.aut facta.§.tempus.ff.de pœn. Bal.& Ange. in l.licèt,ad fin.C.de acqui.poſſ.Bal.in l.ſi pro ea,in 10.q.C.mãda.& in l.ordo, col.1.verſ.quæro nũquid iſtud diu.C.de execu.rei iudi.& in l.2.col.7.verſ. ſed quæritur an per negligentiam animi.C.de ſeruit.& aqua.& in c.oblatæ,col.2.verſ.quæro etiã pro intellectu,extra de appel.& in c.1.§.firmiter,& ibi recen tiores,tit.de prohib.feud.ali.per Fede.& in c.ad hęc, & ibi Martin.Laud. & Card.Alexan.tit.hîc finit lex Corra.& in l.capite quinto. ff.de adult.& Ang.in l. 1.col.2. C.de ſer.fugit.in l.ꝙ dictũ, in prin.ff.de ſolut.& Ang.& recẽtiores in l.qui in aliena. §.Celſus. ff.de acq.hære. Pet. Anch.conſ.92.tria in fauorem. Rom.in l.ſi de eo.§.ſi fortè. ff.de acq.poſſ.Dom.in c.pontificis.7.q.1.Raph. Fulg.conſi.7.iam pluribus annis,col.2.verſi.ad ſecundũ.Panor. poſt alios in c. cùm in veteri, col.2.in 5.not.extrà de elect.& in c.1. col.6.quod met.cau.Io.Ana.cõſil.17.viſa relatione, col.1.verſ.quartò præmitto.Paul.Caſt.conſil.265.in primo articulo, poſt medium,li.2. Similiterq; cùm tractatur de locorum interuallo, vtrùm videlicet locus ſit tam vicinus aut remotus, vt abſentes ſint citandi,aut aliàs,per gl.in c.filius.§.præſenti,in verbo,vicinarum,& ibi Philip.Fran.qui eam dicit not. de pœn.lib.6.& gl.in cauſam, in verbo remotis, & ibi etiam Paul.Liaz. Imo.col.10.verſi.glo. remotis, & Card.in verſ.quòd ſi forſan.in 6.q.de elect.Inno. in c.calumniam,col.2.extra de pœnis.Iaco.Aret.& Bart.in l.4.§.ſi tam vicinam.ff.de dam.infect.Bal.in l.ſi vicinis,in fin.C.de nupt. & in c.cùm inter, circa medium, verſi. quæro à quo loco.Petr.Anch.in c. præſenti,in 4.not.de præb.lib.6.Alex.conſi.57.ponderatis verbis,col.2.verſ.locus autem vicinus.lib.3. Item quod negotium ſiue miniſterium commiſſum dicatur paruum,ſiue magnum,gloſ.in c.ſedes, in gloſſ.magna,extr.de reſcrip. Inno.in cap.vlt.poſt prin.in verbo,eligere,& ibi etiã Card.& cæteri,ext. de offi.deleg.Ang.in auth.niſi breuiores.C.de ſent. ex breuic. reci. Quis locus vel ciuitas ſit inſignis, aut nõ inſignis, gl.in c.ſtatutũ,in prin.in verbo,copia,& ibi doct.de reſcrip.li.6. Quod crimen dicatur paruũ aut leue, quodq; magnũ ac graue. Hoſt.Bal. Imo. & Card.Alex. in c.propoſuit, extrà de appel. Panor. poſt Anto. in c.at ſi clerici. §.de adulteriis, col.3. verſ.& quæ dicantur,extr.de iud. & ibi Felyn. & Philip.Dec.qui adfert concor.ille in prin.col.pe. hic in d.§.de adulteriis,col.20.verſ.ſecunda concluſio. Et quod proinde furtum dicatur leue aut magnum, Alb.poſt Iac.in l.reſpiciẽdum.§.1.ff.de pœn. Quæ ſæuitia viri in vxorem ſit magna aut parua,vt poſſit

Quando quæritur de tempore & interuallo.

Et de locorum interuallo.

Quod negotiũ commiſſum dicatur paruum, vel magnum.

Quæ ciuitas inſignis, aut non.

Quod crimen leue, aut graue.

possit prouideri remedio cautionis, aut secus. Pan. in c. literas, col. 2. in vlt. not. extr. de restit. spol. Quis metus tā magnus aut paruus vt iustus vel iniustus dici debeat, gl. in c. consultationi, in fi. extra de spon. & mat. Inn. in c. cum dilectus, in verbo, mortis, extra de his quæ vi metúsve cau. fi. & Bal. in c. 1. col. 1. in fi. & in c. Abb. eo. tit. & cōs. 176. Cecilia, col. 1. li. 1. Guil. Archi. Lap. Pe. An. Dom. & Phil. Frā. in c. 1. eo. quoq; tit. lib. 6. Bald. in l. 2. in princ. C. de his qui per met. iud. nō ap. & in rub. C. de rescin. vēd. & cōs. 364. quæstio ista, col. 2. lib. 3. Quæ leuis siue modica iniuria, quæ atrox aut enormis, vt sumitur ex c. peruenit, extr. de sent. excom. & not. Hosti. in summa eo. tit. §. quis possit, versic. septimus; & seq. Quis item excessus leuis, quísve enormis, idem Host. & alij. in c. cùm illorum, ext. de sent. excom. & ante illum gl. in c. cùm illorum, in verbo, sanguinis effusionem, & ibi Fely. col. pe. ext. de sent. excom. Quæ deterioratio rei parua aut magna, Cyn. in auth. qui rem, statim post prin. C. de sacrosan. eccl. Ias. consi. 17. in primo dubio, col. 1. lib. 1. Quæ indicia sufficiant ad torturam, Barto. in l. vlt. col. 2. ver. veniemus ad indicia. ff. de quæst. & Bal. consi. 95. regula iuris est, col. 2. li. 1. & consil. 101. quidam testis, post medium, eo. lib. 1. Quando dicantur esse multi, vel pauci, vt dicantur facere multitudinem, vel non facere, secundū qualitatem causæ personarum, ex Bal. sent. in c. cùm causam, col. vlt. versic. quæro quid contineatur, & seq. extr. de testi. per gl. ibi, in verbo, effrenata, quam dicit singu. Et generaliter quid multum dicatur, quid modicum secundū Bald. post Nicol. Mathe. in l. ædem, col. vlt. vers. sequitur in litera, aut cum mali. C. loca. Ex quibus multa potes addere ad Barba. qui nonulla ex iis & alia quædam allegat in d. c. propter sterilitatem, extra de loca. & pleniùs in c. vlti. col. 2. extra de dona. & d. consil. 51. scripsit sapientiæ fons, col. 2. lib. & consil. 21. præclarè dixit, col. pen. & seq. lib. 2. & cons. 37. scribitur sapienter, col. 15. eo. lib. 2. & cons. 22. Deum inuocent, col. 3. lib. 3. & cons. 70. illud in medium referam, col. vlt. eo. lib. 3. & cons. 80. illud referam, ad fi. eo. lib. 3. & latiùs consi. 45. illud in medium, col. pe. lib. 4. & Philip. Dec. in d. c. sedes, col. 3. versi. in gl. 3. extrà de rescrip. & Steph. Bertr. d. consi. 236. lib. 2. & Panthal. Calde. in repeti. l. 2. col. 63. versi. & quòd æstimatio. C. de rescin. vendit. & Hippol. Marsil. in 50. q. in 3. primis col. ff. de quæst. Io. Lup. repe. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 2. col. 4. & seq. Matth. Afflict. in c. 1. col. 5. versic. cui adde quòd in multis, cum multis sequen. tit. ex quib. caus. feud. amitta. Nam sunt alia infinita quæ iudicis arbitrio committuntur, vt ex illis videre poteris: sed ea tantùm persequi volumus, quæ nonnihil ad casum nostrum pertinent, vbi scilicet agitur de modico aut magno, siue quid plus minúsve dicatur.

Quis metus iustus, vel iniustus.
Quæ leuis aut atrox iniuria.
Quæ deterioratio rei parua, aut magna.
Quæ indicia sufficiant ad torturam.

32 Igitur vt redeamus ad casum leg. nostræ, est in arbitrio iudicantis, quæ donatio magna aut parua dicatur, vt ea locum habeat, aut nō habeat. Tamen illud non intempestiuè dixerim, quòd per id non impedietur appellatio, si is perperam ac non rectè arbitratus fuerit, per gloss. not. in l. si qua pœna, in verbo, de pœna, paulò ante fin. & ibi Bart. in fin. & latè Alexan. in addi. ipsius. ff. de verb. signifi. & glo. in cap. super his, in verbo, arbitrium. & ibi Anto. Imo. & Panor. extra de accus. Ioan. And. in additio. Spec. tit. de citat. §. sequitur, versi. sed nunquid creditur, Bald. in cap. 1. col. 5. versic. & scias quod si ista, tit. de mili. vasal. qui contu. est. Lap. & Domi. in c. 2. de iura. colum. lib. 6. Imo. in l. 2. ff. de pub. iud. & Pet. Anch. in cap. cupientes, in princ. col. 2. versic. quæro dicitur hîc, de electio. lib. 6. & consil. 421. quidam Ser Antonius, lib. 4. Anto. in cap. cùm parati, col. 3. & ibi etiam alij, extrà de appellat. Panormit. in cap. cum venissent, colum. 2. versi. hinc est quòd à iudice, extra de iudic. & in cap. 1. col. 2. versic. venio ad gl. extra de dilatio. Alex. in l. & si seuerior, ad fin. C. ex quib. cau. infa. irrog. & in l. 1. col. pen. versic. item tertiò. ff. de leg. 2. vbi hoc limitat. & Philip. Franc. in c. cùm speciali, col. 2. vers. intellige quòd ipse iudex, extrà de appel. & Felyn. qui dicit illam posteriorem glos. singul. in cap. exceptionem, col. 1. & 2. extra de excep. vbi etiam distinguit Ias. in l. quod iussit, col. 10. versic. secundò quærit Bart. ff. de re iudic. & in 1. addi. consil. 9. venerabilis, col. 3. eiusdem addi. lib. 1. Philip. Dec. in d. c. sedes. vbi supra, de rescript. cum aliis multis concor. latè congestis à Fely. in d. c. super his, col. 4. & seq. de accus. vbi & hoc sex modis limitat, & alia multa huc pertinentia adducit, vt ibi videre poteris. Et hoc apertè probatur ex eo, quòd dilationes suapte natura sunt arbitrariæ. l. 1. Cod. de dila. veruntamen si malè iudex eas arbitretur, potest appellari. c. 1. extrà eo. tit. Nam & in huiusmodi arbitrariis potest iudex dolum committere, Ioan. And. in c. cum æterni, de re iudic. lib. 6. & Bald. in l. si fugitiui, col. vlt. C. de ser. fugit.

Valet appellatio ab arbitrio iudicis.
Dilationes suapte natura arbitrariæ.

33 Sed quæstionis est, si teneas priorem illam op. quæ hanc l. dicit tantùm procedere in donatione omnium bonorum, aut dimidiæ partis: quid si quis fecit plures donationes, quæ quidem singulæ non veniunt ad dimidiam partem bonorum, at vniuersæ simul veniunt ad ipsam dimidiam, aut etiam ad eam partem siue æstimationem, quam quis simul non donauisset, si de filiis cogitasset, vt etiam loquamur de posteriori opin. Vtrùm omnes reuocabuntur, an nulla, vel quæ: prioréśne, an posteriores? Corn. consi. 11. in præsenti consultatione, col. 9. vers. si teneamus, li. 3. tenet quòd omnes reuocabuntur, cùm eadem sit ratio in omnibus, quæ in vnica, quæ ad dimidiam ascenderet. Ergo inquit, idem ius est. l. illud. ff. ad leg. Aquil. Aliàs, vt subdit, daretur de facili via fraudandæ huius l. fraudibus autem obuiandum est, l. in fundo. ff. de rei vend. & cap. quantò, de diuor. cum simi. Et ad hoc quoque dicit facere quod in simili not. gl. & doct. in l. 1. C. de inoffi. donat. quòd redditur inofficiosa donatio siue ea sit inofficiosa sola, siue iuncta cum aliis. hoc nuncupatim sequitur Franc. Ripa hîc in 8. quæst. col. 3. versi. sed hic suboritur.

An hæc l. procedat in pluribus donat. an in vnica.
Fraudibus obuiandū.

34 Verùm attende lector, quia, vt suprà diximus non semel, hæc l. introducta est in fauorem parentum, & propter verisimilem eorū mentem: ideoq; ei possunt derogare & tacitè & expressè, ex cōmuni op. quæ si tenenda est, non valet ea ratio fraudis, quam Corn. adducit, quia fraus in sese committeretur, si qua esset, sed nulla esse posset, quia volenti non fit fraus. l. nemo videtur fraudare. ff. de reg. iur. Ideo ego ita dicerē, quòd priores donationes, quæ non ascēdunt ad dimidiam, secūdum vnam op. aut quæ non tanti sunt, vt donans si cogitasset de liberis, verisimiliter ab illis retractus fuisset, secundum alterā opi. non reuocantur per natiuitatē liberorū. Nihil enim illis obesse possunt posteriores donationes, vt in simili dicitur in l. sancimus. §. si quis autem per diuersa. C. de donat. Nā cùm ab initio eiusmodi donationes sint perfectæ, & irreuocabiles etiam ex natiuitate liberorū, non debent irritari fieríque reuocabiles ob sequētes donationes. l. si vt proponis. C. de confir. tuto. & l. sancimus. C. de admin. tut. Illæ ergo tantùm reuocabuntur, quas post priores donans ipse facturus non erat, si cogitasset de liberis. Estq; inspicienda ipsius præsumpta ac verisimilis mens, quam habuit tempore singularum donationum, non quā postea habere posset: vt not. Bar. in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de lega. 2. & voluit ipse Cor. cons. 194. videtur in præsenti, col. 2. & seq. li. 3. & diximus supra in verbo, libertis, versi. 110. incip. præterea in huiusmodi donationibus. & dicemus

Volenti nō fit fraus.
Autoris hac de re sententia.
Verisimilitudo mētis tēpore donationis factæ inspicienda.

postea latius, in verbo, susceperit liberos, versi. 161. incip. sed hoc rursum in dubium vocatur, & multis seq. Quin in casu inofficiosæ donationis communiter tenetur, quod si priores donationes ab initio sunt validæ, posteriores tamen reuocantur. ita enim voluit Cyn. in d. l. 1. tum in 3. tum in 5. & ibi quoque Bart. paulò ante fin. Bald. col. 4. in 4. q. Ang. col. 2. & Paul. Cast. col. 4. versic. in glo. 1. & prope omnes. C. de reuoc. donat. Et facit quod in simili respondit Philip. Dec. cons. 30. cuius suprascriptio incipit, donatio omnium, ad fin. Sed tu tamen vide interim quod scribit glo. in c. bonæ rei, in verbo quinquagesimam, ante fi. 12. q. 2. & in c. apostolicæ, in verbo, reuocari, extrà de donat. & vtrobique docto.

An ob bona postea aucta non sit locus huic legi, in donatione maioris partis bonorũ prius facta.

35 Illud quoque hîc non intempestiuè quæri potest, quid si quis donat tantum suorũ bonorum, vt pro portione eorum quæ tunc possidet, ea nõ fuisset donaturus, si cogitasset de liberis futuris, tamen postea tantum bonorũ acquisiuit, vt si ea tempore donationis habuisset, non destitisset ab ea donatione, etiam cogitans de liberis. An natiuitate liberorum post huiusmodi donationẽ & acquisitionem susceptorũ reuocetur ea donatio? Et videtur quòd non, ex eo quod in simili diximus, quòd si quis ab initio donauit totum suum patrimoniũ, sed postea locupletius acquisiuit, & totum filio relinquit, non datur ei filio querela inofficiosæ donationis, vt voluit gl. in l. 1. in verbo ex duabus vnciis. in 8. q. & ibi Cyn. col. 5. versi. quartò quæritur, Bar. in fi. Bal. col. 5. versi. sextò quæro, Ang. col. 2. versi. ea gl. ibi authen. vnde Pau. Cast. col. 4. versi. in glo. ibi item contra, & omnes. C. de inoffic. testa. Ange. in auth. de immen. dona. §. vlt. versi. item quæro pater donat, & omnes propè, ar. §. quia verò hactenus, in auth. de nupt. vbi in arguendis donationibus inspicitur tempus mortis donat. & Alex. cons. 14. circa primum, col. 3. vers. non obstant prædicta, lib. 1.

Autoris sententia.

36 Ego verò in nostro casu aliter censeo, vt scilicet reuocetur ea donatio ex nostra l. natis liberis. nam vt diximus in præcedẽtibus, quæst. nu. ab hinc 2. & dicendum est quoque sæpius, inspicitur hoc in casu nostræ l. mens. & voluntas præsumpta donantis, qualis fuerit tempore donationis, scilicet an eo tempore donaturus fuisset, an non fuisset, si cogitasset de liberis, quicquid postea contigerit, quod eius voluntatem mutare potuisset. Sed si eo tempore cogitasset de liberis, verisimiliter non donauisset. Igitur aduentitij illi casus non sunt considerandi, vt etiam in simili dicitur in l. Iulianus. ff. qui & à quib. & in l. insulam. ff. de verborum oblig. vbi primus rei status, qui in exordio fuit, inspicitur, nec is ex postfacto mutatur. Et quod dicitur in l. in ratione. ff. ad legem Falcidiam. quod si semel fuerit locus Falcidiæ eo tempore, quo Falcidia locum habet, ea quidem non tollitur, licèt postea bona aucta fuerint. Igitur non obstat quod de inofficiosa donatione diximus, quia in ea tempus mortis inspicitur, vt not. omnes in dict. l. 1. Ideo etiam & in eadem si post mortem bona superuenerint nihil obstabunt reuocationi. Hîc autem inspicitur tempus donationis. Ergo & similiter nihil facit quod postea superuenit.

Primus rei status inspiciendus.

Dictio, aliqua, supponit pluralitatem.

37 Finem huic glo. facerem: sed illud nolui tacitus prætermittere, quod ad vim huius dictionis, aliquam, quam nunc commentamur, pertinet vltra ea quæ supra diximus, eam videlicet supponere pluralitatem eius rei cui adiicitur, verbi gratia, si Papa scribat pro Titio, vt ei de aliquo beneficio in tali ecclesia prouideatur, si non sit nisi vnum beneficium in ea ecclesia, non debebitur ex dicta prouisione, propter illam dictionem, aliquo, quæ denotat, vt diximus, pluralitatem. ita nuncupatim voluit glo. in cle. 1. §. ad hoc, in verbo, merito, versi. dicit etiam, & ibi quoque Imo. col. pen. versi. nota etiã quòd verbum. & Card. Flor. qui illam dicit sing. in 8. q. & Pan. in fi. de præb. & Ioan. Mo. in c. pe. in gl. 2. de offi. leg. li. 6. & Archi. qui ita dicit Bonifaciũ octauum diffinisse in c. si pro clericis, de præb. li. 6. Licèt quidam, inquit, magni viri tenerent contrariũ, per c. quamuis, eo. tit. & lib. & c. nulla, ext. de concess. præben. & c. scire. 7. q. 1. Et huius quoq; sententiæ est Io. And. dum d. gl. allegat in c. in generali, de regu. iur. li. 6. & Do. à Rot. deci. 216. incip. voluerunt & ordinauerunt, in nouis. & Collect. in c. vlt. col. 2. vers. quid si canonici, extr. de sorti. & iterum in c. 1. col. 10. versi. sed quid mandatur, extr. de reg. iur. & Fely. in cap. in nostra, col. 17. versi. 24. correlarium, extra de rescrip. Et illa glos. & sequacium sententia optimè probatur ex illo Terentij loco in Adelphis,

Aperite aliquis actutum ostium.

Quo in loco Aelius Donatus vir naturæ ac proprietatis verborum peritissimus, Vim pluralem, inquit, habet dictio aliquis, quamuis singulariter dicatur. non est enim aliquis, nisi de multis: rectè ergo pluraliter dicit Terentius, *Aperite aliquis.* Cui simile est illud Plauti in Menæchmo:

Aperite, atque Erotum aliquis euocate ante hostium.

Et rursus in Mercatore,

Aperite hoc aliquis.

38 Sed quamuis de multis dicatur, tamen in vno tantùm ex illis multis intelligitur, vt patet ex eo quod pulchrè consuluit Archi. Spalatensis cons. 26. cuius exordium est, Ser Michael, quòd si testator ita statuerit, Si Titius voluerit emere aliquam ex meis possessionibus, volo vt si vendant hæredes mei, & Titius voluerit duas aut plures emere, non audietur, nec tenebuntur hæredes mei nisi vnam vẽdere, propter illam dictionem, aliquam. Ita illum refert, & sequitur Fely. in c. omnes, col. 3. vers. & istis adde. 1. dis. & Matth. Afflict. in constit. Siciliæ, quæ incipit, quamplurimùm, col. 4. vers. quartò in capitulis, vbi etiam dicit quòd si ex statuto aut consuetudine possit dominus petere à vassallis subuẽtionem pro maritanda aliqua ex filiabus ipsius, poterit pro vnica tantum id petere. Quanquam in illo priori casu facultatis emendi aliquam possessionum, contrarium latè consuluit Raph. Fulg. consil. 47. quod similiter incipit, Ser Michael. per tex. in l. qui filiabus. §. si quis ita. ff. de leg. 1. Cui adde & tex. optimum in l. si seruum. §. an prætor. ff. de acq. hær. & quod voluit Raph. Com. in dict. §. si quis ita. Sed pro priori op. facit illa loquendi formula Ciceroni propria, vnus aliquis, vnum aliquid, de qua diximus suprà in eadem glo. versi. 5. incip. & hanc partem. Nisi dicas & id facere pro op. Fulg. quasi de multis intelligi posset, nisi vnius adiectio fieret. & inde hîc Signor. consil. 188. casus continens, colum. pen. num. 14.

In vno tantũ ex multis intelligitur.

Vnus aliquis.

39 At Bart. 17. Vnnacellus, ante fi. tradit, quòd licèt hæc dictio, aliquis, sit distributiua plurium, tamen effectum dispositiuum attribuit in quolibet particulari. vnde si dico, si aliquis mihi hæres erit, ista verba verificãtur siue vnus tantum hæres extiterit, siue omnes, per l. qui filiabus. §. 1. ff. de lega. 1. & alia quædam iura. ex hócque cõsuluit in pulchro casu, vt ibi videre licet. Et idem propè dicit cons. 245. eodémque vltim. dominus Cato. Nempe dictionem hanc, licèt sit numeri singularis, ad omnes tamen referri, per d. l. filiabus. §. 1. quod multùm facit ad ea quæ diximus in præcedenti versic.

Tamen affectum dispositiuum attribuit in quolibet particulari.

40 Adde præterea & aliam huius dictionis naturam, ex eo quod scribit Signo. consi. 115. in quæstione Petri, col. 1. quòd si statuto cautum sit, quòd si per inquisitionẽ proceditur, debet assignari terminus vnius diei vtilis ad deliberandum, antequam procedatur aliquo modo cõtra inquisitum ex quo inquit

De eadem re.

inquit Signo. inhibet statutum aliquo modo vltra procedi, planum est omnem processum vlterius factum esse nullius momenti, per l. ambiguitatem. C. de testa. & quod voluit Dy. in l. relegatorū. §. sicut. ff. de interd. & releg. & Guid. Suz. in materia consuetudinis. de quo & tu vide quæ dicemus infra, in verbo, reuertatur. in 70. fal. futuri temporis, n. 324. incip. nisi dicas. Idē quoq; Sig. consi. 171. incip. Ser Antonius, col. pen. scribit, quòd si appareat instrumentum, in quo quis donationem aliquam fecerit de suis bonis immobilibus, illud non credatur esse verum, nec vires habeat, nisi ille cui facta est, fuerit in possessione viuente donatore: hoc statutum comprænendit omnem donationem, & inter viuos, & causa mortis, cum dicat, aliquam donationem: quemadmodum etiam, si qua, comprænendit distributiuè omnes terminos, per d. l. qui filiabus. §. 1. ff. de leg. 1. & l. si necessarias. §. si annua. ff. de pig. act. quod & in iisdem terminis consuluit Corn. consi. 41. videtur in hac cōsultatione, in princ. col. 2. lib. 1. quem suprà adduximus in versic. 14. incip. mouentur maxima ea parte, de quo tamen vide Phil. Dec. in l. si tibi pecuniam, in 2. not. ff. si cert. pet.

Si qua, cōprehendit distributiuè omnes terminos.

41 Et alibi quoque videmus hanc dictionem, aliquis, veluti vniuersalem comprænendere omnes species eius rei cui adiicitur, ex sententia gl. in cap. quod clericis, in princ. ext. de for. compe. & expressiùs in c. si propter, in gl. vlt. in prin. de rescrip. lib. 6. Host. in c. cùm satis, de offi. Archi. Io. Andr. in cap. quisquis, de elect. Domi. consil. 29. Iesu Christi nomine repetito, licèt subtiliter, col. 1. & iterum cōsil. 35. attendentes, col. 2. versic. vnde ex quo, dum allegat gl. in cle. 1. de foro compe. rursumque consil. 65. Iesu Christi, & cap. discutiam, col. 3. Soc. in repe. l. si filius, col. antepen. ff. de vulg. & pupil. & consil. 3. in causa domini Guidi, col. 3. lib. 3. Quæ mirum in modum confirmant quæ diximus in illo versi. 14. mouentur, nuper allegato, & quę dicemus infra in verbo, reuertatur. d. nu. 224. incip. nisi dicas. Sed tamen vide tex. in l. 2. §. damni quid. ff. vi bono. rap. & Paul. Castr. qui videtur voluisse contrarium, consil. 211. viso puncto, circa medium, versi. eodem modo respondetur, lib. 1.

Aliquis, dictio vniuersalis.

42 Denique & aliam huius verbi vim adscribit Pan. in c. relatum, le 2. col. 2. vers. nota ibi, in versi. licèt, extrà de testam. Nam ex eo quod text. ibi dicit, quòd clericus ægrotus potest aliqua ecclesiæ suæ bona mobilia pauperibus & illis qui viuēti ipsi seruierunt, conferre: notat non omnia eius ecclesiæ bona mobilia posse ab ipso clerico conferri. nam illud verbum, aliqua, denotat quandam moderationem. Ex quo amplia quod suprà diximus, hanc dictionem, aliqua, verificari in re modica, vt scilicet non tantum de re ipsa modica dici possit, sed necessariò de re moderata intelligi debeat.

Aliqua, denotat quādam moderationem.

43 Sed quod ad externos scriptores pertinet, sæpe videmus eam dictionem, aliquid, maximum & eximium quippiam significare, Terentius in Andria, cum Charinus dixisset:

Aliquid eximium quippiam significat.

Interea fiet aliquid spero.

subiunxit Byrrhia:

Id aliquid nihil est.

Et in Adelphis:

Profectò euadet in aliquod magnum malum.

Virgilius lib. 2. Aeneidos,

—Et nos aliquod noménque decúsque
Gessimus.

Ouid lib. Tristium 1. eleg. 2.

Est aliquid fatóque suo, ferróque cadentem
In solita moriens ponere corpus humo.

Et Persius saty. 1. ad fi.

Sese aliquem credens.

Et Iuuenalis saty. 1.

Aude aliquid Breuibus, Gyaris & carcere dignum,
Si vis esse aliquid.

Et satyra 2.

Est aliquid quocunque loco, quocunque recessu
Vnius sese dominum fecisse lacertæ.

Et ex oratoribus, is qui primum locum inter latinos obtinet Tullius in 1. actione in Verrem, Vt tu tum aliquid esse videare. Et rursum: Cæcilius tum denique se aliquid futurum putat, si Halienus minùs vehemens sit. Et episto. ad Atticum lib. 3. epi. 56. ad fi. Itaque fac, vt me velis esse aliquem. Quod & in sacris literis obseruauimus D. Ioann. 1. c. A Nazareth potest aliquid boni esse? & D. Paulus 1. ad Corin. 3. Nec enim qui plantat, nec qui rigat, est aliquid. Et ad Galat. 6. Si quis existimat se esse aliquid, cùm nihil sit, ipse se seducit. Et ex veteri testamento Iudic. 5. Est aliquid iniquitas eorum. Sunt & qui hæc verba, quid rerū, nescio quid, & similia, magnas quasdā res significare, de quo videre poteris Nannium Almarianum Miscellaneorū lib. 1. Quanquam id scio in nostris legibus, nonnunquam hæc duo copulari, scilicet, modicū aliquid, & modicum quid, vt in l. sed & si. §. item si plures. ff. de instit. actio. & in l. qui bonis, in prin. ff. de cessio. bon. & in l. sacrilegij. §. 1. ff. ad leg. Iul. pecu. vti & è diuerso Tullius magnum aliquid etiam copulauit lib. 2. epist. familiar. epist. 6. Graue est enim homini pudenti petere aliquid magnum ab eo, de quo se bene meritum putet. quem vt & insigne aliquid dicitur Terentio in Eunucho:

Et grande aliquid.

Persio saty. 1.

—Hic pede liber
Grande aliquid quod pulmo animæ prælargus anhelet.

Atque etiam dictionem quid, cum genitiuo magnum quoque aliquid, vt probat illud Cic. act. in Verrem, quid lachrymarum putatis ipsum profudisse Neronem? & Plauti in epidico,

Etiam dictio, quid.

Tum captiuorum quid ducunt secum, pueros, virgines,
Binos ternos, alius quisque fit concursus per vias.

Terentij quoque in Andria actu 2. Scen. 2.

Dij boni, boni quid porto?

Et in Heautontimo.

Modo pitissando quid vini absumpsit mihi?

Et rursum Actu 2. Sce. 3.

Non oportuit relictas, portant quid rerum.

44 Nec tamen prætermiserim illud à Grammaticis annotatum, quod satis conuenit cum iis quę diximus, aliquid, rem ambiguam & incertam significare, quod probatur ex illo Plauti loco in Curculione, Phæ. Iam edes aliquid. Curc. Nolo hercle aliquid, certum quàm aliquid mauolo. Donatus in Andriam Terentij illud enarrans,

Item dictio aliquid.

Saltem aliquot dies
Profer, dum proficiscor aliquò, ne videam.

Aliquò, ait, dixit, vt exilium esset incertum. Cùm econtrario quiddam, rem certam & singularem demonstrat, auctore Boetio. Id quod asserit Laurentius Vallensis, tum lib. 2. aduersus Barptolomęū Facium, tum in annotat. in Antonium Raudensem, non semel: tum lib. Elegantiarum 3. c. 16. tum denique in Dialecticis lib. 2. ca. 25. atque etiam Nicolaus Sipontius in Martialem.

Quiddam rem certā demōstrat.

45 Quanquam in contrarium facere videtur tex. in l. si debitor. C. de sent. pass. & in §. præterea, Instit. de fideic. liber. prout illos declaraui suprà vers. 5. incip. & hanc quoque partem & tex. in l. 3. §. vlt. ff. de annu. leg. vbi hęc duo certum aliquid, simul iūguntur. & illud Tullij lib. 1. de Inuentione. Demonstratiuum genus est, quod tribuitur in alicuius certæ personæ laudem aut vituperium. Et rursum lib. 1. Rhetor. ad Herēnium, si is est, statim post initium, vbi differit de Oratoris officio, vbi illa eadē verba

De eadem re.

adſcripſit.Sed & ſine ea adiectione certi, videmus ſæpe ipſum Tullium hac noſtra dictione vti in re certa:nam lib.4.epiſt.ad Titum Fabium, Idq; vna, ait,ſententia,eáque dubia potentia alicuius condonatum exiſtimetur.Alicuius ſcilicet Cæſaris, vt ſatis eadem epiſt.indicat,& omnes intelligunt. Ideo vnus ex interpretibus Valla,inquit,dixiſſet,cuiuſdã. Idem lib.1.earumdem, ad Lentulũ, Cùm de certis quibuſdam hominibus loqueretur,vnum ait, illud audeo,quod antea tibi ſignificans,nunc quoque re perfecta & cognita ſcribere,vehementer quoſdam homines & eos maximè,qui & te maximè debuerunt,& iuuare potuerunt,inuidiſſe dignitati tuæ.

Diſcrimen dictionum aliquid & quoddam. 46 Eſt aliud quoque diſcrimen,ne & illud prætermittamus,inter has dictiones aliquid & quoddam, quòd ſcilicet, aliquid intelligitur de re modica, vt ſuprà latiſsimè diximus:quoddã verò non itẽ, niſi addatur:vt in l.ſi cùm dies.§.vlt.cùm dicitur,quoddam modicum tempus.ff.de arbit.Quid autem interſit inter aliquis & vllus,diſces ex Priſciano li.17.

FACVLTATVM.

Facultatũ appellatio. 1 Vides,vt quæ bona prius vocauerat,nũc facultates appellat.Nã & aliàs videmus facultates pro bonis vſurpari, non ſolùm à iuriſconſultis, quod frequenter videre licet,vt in l.nec ei. ff.de adopt. & in l.ſi quis crediderit,ff.de pact.& in l.ſi plures.§.1. ff.de admi. tut.& in l.cum plures,§.tutor.& l.ſeq.eo.tit. & in l. quæſitũ eſt.§.1.ff.de leg.3.&in l.3.ff.de annu.leg.& in aliis propè infinitis locis.Sed & ab aliis oratoribus præcipuis, quorũ facilè princeps Tullius li.2. Officiorũ,Modus, inquit, largitioni adhibeatur, iſque referatur ad facultates.Et paulò pòſt, Liberales autem ſunt,qui ſuis facultatibus captos à prædonibus redimunt.Et iterũ lib.3. eiuſdẽ operis, Singulorum facultates & copiæ,diuitiæ ſunt ciuitatis.Facultates igitur bona dicuntur,vt etiam nũcupatim tradit gl. in l.ſi conſtãte,in prin.in verbo,non ſufficere,& ibi quoque Bar.in 2.oppo.ff.ſol.mat.& Lucas Pen.in l. omnes,col.7.in verbo, facultatẽ.C.de decu.li.10.& in l.ſi quis procurationẽ,poſt prin.eo.tit.& è recentioribus Phil.Dec.qui & alia iura allegat,in l.qui ſe patris,col.4.ver.not.ibi facultates.C.vnde li.Quod

Facul, & faculter. hinc manauit,vt nonnullis placuit, quoniã antiqui facul,faculter dicebãt,ꝗ poſterior ætas facile & faciliter vocauit,vt annotat Feſtus Pompeius, atque etiam Nonius Marcellus auctoritate Pacuuij, Africani,Lucilij, & aliorum. Vnde & facultas nomẽ ad noſtrã ætatem permanauit, veluti facilitas agendi quippiam, vt etiã è noſtris aſſeruit Accurſ.in d.l.ſi quis crediderit.ff.de pact. & in d.l.ſi conſtante, vbi ſuprà. & iterũ in l.ſi quis poſthumos. ff.de liber.& poſth.Cuius contrarium nomẽ eſt difficultas:ſicuti & huius quod faciliter,dicitur,cõtrarium eſt difficulter, quo vſus eſt Columella lib.8.c.10. Ex quo & Varro in Bimargo,quod vtrùm ſit magnum, an paruum:facul,an difficul:& quoniam qui diues eſt, cuíve abunde ſuppetunt,opes ac diuitiæ,facilè agit quod vult,iuxta illud Arbitri Petronij:

Quiſquis habet nummos,ſecura nauiget aura,
Fortunámque ſuo temperet arbitrio.
Multa loquor,quoduis nummis præſentibus opta,
Et veniet,clauſum poſsidet arca Iouem.

Regina pecunia. Cui concinens Horatius auctor grauiſsimus lib.1. epiſtolarum ad Numicium ait,

Scilicet vxorem cum dote,fidémque,& amicos,
Et genus,& formam regina pecunia donat.

Et lib.2.ſermonum Saty.3.

—Omnis enim res
Diuitiis paret: quas qui conſtruxerit,ille
Clarus erit,fortis,iuſtus,ſapiens,etiam rex.

Et hinc quoque Apuleius lib. Aſini aurei 9. ſcribit pecuniæ difficultates omnes eſſe peruias,auróque adamantinas perfringi fores. Ex quo & Statius lib. Syluarum 5.non inſcitè diuitias potentes appellat, cum dicit:

Arabúmque potentes
Diuitias mallet.

Et, vt ex Græcis auctoribus aliquid adferamus, *Potentes diuitiæ.* Ariſtophanes in pluto multa in eam ſententiam effundit,ex quibus hos verſus huc adſcripſimus:

καὶ νὴ Δί᾽, εἴ τι γ᾽ ἐστὶ λαμπρὸν καὶ καλὸν,
ἢ χάριεν ἀνθρώποισι, διὰ σὲ γίγνεται.
ἅπαντα τοῦ πλουτεῖν γάρ ἐσθ᾽ ὑπήκοα. Id eſt,

Et per Iouem,ſi quid magnificum,aut ſplendidum,
Aut elegans mortalibus,abs te vno venit.
Pecuniæ namque vniuerſa obtemperant.

Et Menandri ſenarius eſt:

χρυσὸς δ᾽ ἀνοίγει πάντα, καὶ ᾅδου πύλας.

Id eſt ad verbum,

Aurum autem aperit omnia, & inferni (ſiue mauis Plutonis) portas. Quin ex Hebræis Salomon ante hos omnes illud grauiter,& veluti cũ bile pronuntiat in Eccleſiaſte c.10.Pecuniæ obediunt omnia.Id quod reaſſumit Bal.in l.ſingularia,col.4. verſ.vndecimò eſt ſpeciale.ff.ſi cer.pet. & Saly. in l.receptitia, col.3.verſ.item no.ibi.C.de conſti.pecu.& ante eos Hoſt.& Io.And. in c.ſignificantibus, vterque poſt prin.extra de offi.deleg. vbi & eius loci autoritate negant viduam diuitem eſſe annumerandam inter *Vidua diues.* miſerabiles perſonas. Quod & aſtruit text.ibi. Cui tamen aduerſatur tex.in c.ex parte, de for.compe. vbi vidua regina Angliæ gaudet priuilegio miſerabilium perſonarum. Sed id nihil obeſt, quando & rex & regina poſſunt eſſe pauperes reſpectu ſuæ conditionis,vt dixi latè in noſtro tractatu nobilitatis.His autẽ quæ diximus,adſtipulatur, quòd leges noſtræ aſſerunt pecuniæ appellatione res omnes contineri.c.totum.1.q.4. & l.pecuniæ. ff.de verb.ſigni.& l.receptitia,verſi.& neminem moueat.C.de conſti.pec.Tanquam ſcilicet omnes res habere videatur, qui pecunias habet, vt etiam in poſtremo loco not.Bal.qui ad hoc retulit quod voluit gl.in l. aduocati,in verbo,vitam.C.de aduo.diuer.iudi. videlicet diuitias eſſe vitam hominis. de qua re latiſ- *Diuitiæ vita hominũ.* ſimè diſſeruimus in tract. nobilitatis, in comparatione aduocati & medici,vbi id quiſque legere poterit.Proinde,vt repetamus,cum diuitiæ tantũ habeant virium,potentiæ,facultatum,non abs re Latinis Facultates dicuntur, tanquam ſcilicet rerum omnium facultatem ac veluti facilitatem præbẽtes. In qua re Latini ipſi Græcos,vt ſæpe aliàs, imitantur;quibus facilitas dicitur εὐπορία, quo etiam vocabulo abundantia & opulentia ſignificatur. Demoſthenes, ἐὰν κολάζητε τούτους ἐξ εὐπορίας πονηρούς. Exiquo & εὔπορος diues & abundans, & verbum εὐπορέω, habeo facultatem,ditor abundo. De quo & idem Demoſthe. ἄλλοθέν τε χρήματα εὐπορήσας, καὶ ἐκ Μιτυλήνης παρὰ τῶν φίλων λαβὼν τριακοσίους στατῆρας. Antiqui autem pecuniã deam eſſe exiſtimabant,vt videre licet ex D.Auguſtino de ciuitate Dei lib.4. c.21.& 24. vt magis mirum ſit quod Iuuena.cecinit Satyr.1.

—Et ſi funeſta pecunia templo
Nondum habitas, nullas nummorum ereximus aras.

Facultates tanquam facilitates. 2 Verùm è noſtris Alberi.in ſuo vberrimo Lexico tradit opes dici facultates, tanquam facilitates, quòd ſcilicet facilè labũtur,per not.in l.ſi cùm dotem,in fi.ff.ſol.mat.Cui rationi concinit illud Valerij Maximi in fin.lib.6. Caduca nimiùm & fragilia, puerilibuſque conſentanea crepũdiis iſta, quæ vires & opes humanæ vocantur, affluunt ſubitò, repentè dilabũtur:nullo in loco, nulla in perſona ſtabilibus nixa radicibus conſiſtunt: ſed incertiſsimo ſtatu fortunæ huc atque illuc acta,quos in ſublime extule

extulerūt,improuiso recursu destitutos in profundo cladium miserabiliter immergunt.Hæc ille.Cui adstipulatur illud Sallustij in Catilinario,Diuitiarū & formæ gloria fluxa atque fragilis est.Et rursus in Iugur.statim post prin.Præclara,inquit,facies, magnæ diuitiæ, ad hoc vis corporis, & alia omnia huiuscemodi breui dilabuntur.Plutarch.in oratio.cōsolatoria ad Apollonium tradit quòd Demetrius Phalereus dicente Euripide diuitias esse instabiles: & caducas,vnámque diem hæc ad ima deprimere, hæc verò ad summa tollere,alia quidem rectè eum dicere inquit,melius verò fuisset, si non vnam diē, sed temporis punctum dixisset.Et optimè facit tex. in l.etiam, ibi, si idoneus subitò lapsus est. ff.de admi.tuto.& in l.verum, §.si locupleti, ibi, & subitò hæreditas lapsa sit.ff.de minoribus. Et ex Christianis scriptoribus Hieronymus ad Pammachium de obitu Paulinæ vxoris, scribit opes & momēto perdi & inueniri posse.Cuius rei exemplum insigne ac memorabile nobis suggerunt sacrę literę,in quibus Iob ille simplex & rectus & timens Deum derepentè ex ditissimo factus est pauperrimus: ex pauperrimo ditissimus.Et aliud quoque Myron Atheniēsis orator apud P.Rutiliū Lupum ex Gorgia de figuris sententiarum lib.2. Hæc mulier, ait, nuper fuit locuples, potēs in amore atque deliciis necessariorum,ornatus eius opibus abundabat, magnus ancillarum quæ sequebantur,comitatus appellabatur.Nunc cōtrà subito & graui casu afflicta vix mediocris ancillulæ dignitatem retinet. Ob ídque cōfestim subiunxit: O fortuna, quàm vehementer te rerum varietas oblectat, & quàm magno odio est tibi beatæ vitæ perpetuus & constans fructus.Hæc ille.Ex quo fit quod scribit Bar. in l.in confirmādo. ff.de cōfir.tuto.quòd qui antea diues erat,propterea non præsumitur nunc diues esse:quoniam in facili est,vt facultatum fiat diminutio,per illum text. quamuis gl.teneat contrarium in §.quia verò iam, in verbo,à patre,in auth.de æqual.doti.& Host.Io. And.Aegid.Bella.Ant.& Imol.in c.1.extrà de scrut. in ordi.faci.per tex.in l.si creditores,in fin.ff.de priuileg.creditor.Archi.& Do.in c.vlt.6.q.5. Alb.Rosa.in l.si verò. §.qui pro rei qualitate. ff.qui satisd. cog.Sed tu vide Alciat.has contrarias sententia cōcordantem, in tractatu præsumptio. regula 2.præsumpt.27.nu.1. & 2.post Alex.ibi ab eo allegatum. Sed & Bal.in c.dudum. col.1.vers. quæro quæ qualitates,extr. de iureiur.inter ea quæ facilè corrumpuntur,diuitias reposuit.

De eadem re.

3 Vides igitur opes ac diuitias maximam nobis omnium rerum facultatem siue facilitatem suppeditare, easdémque facillimè labi & effluere (vt sic vtranque rationem coniungam) vt non immeritò facultates id est facilitates dicantur.Sed prior ratio multò conuenientior est,ac peculiarior.nihil enim omnium rerum illud,scilicet facultatem rerū agendarum,magis efficit,quàm diuitiæ: hoc autem,scilicet facilè labi comune est cum multis. Quælibet autem res ab eo potiùs denominari debet,quòd sibi specialibus est,quàm quod cum aliis commune habet.Ex quo videmus stipulationem potiùs à verborum firmitate,quæ propriè ac pecualariter ad stipulationem pertinet,quàm à consensu,qui omniū pactorum ac conuentionum communis est, nomē accipere.l.1.in prin.& ibi Pau.Cast.Alex.Soc.& cæteri recentiores.ff.de verb.oblig.Sic hominem negat Fab.Quintilianus lib.Oratoriarum institutionū 1.c.10.ab humo dictum, cùm id omnibus animantibus cōmune sit.Id quod & Alciatus noster scientissimè colligit in l.tugurij. ff.de verb.signi. Quantùm quam ea hominis etymologia auctorem habeat Varronem illum togatorum doctissimum.

Quodlibet ab eo potius denominatur, quod sibi specialius est.

D. F. etia 4 Quid autē intersit inter facultatē & facilitatem, tradit Cornelius Fronto in libello de nominū verborúmque differentiis. Facultas,inquit,locupletis: facilitas artificis est. Itaque diues facultatem habet vel emendi vel redimendi: artifex opera perficiendi facilitatem. At Festus Pompeius in verbo, facul.facilitas(ait) morum est: facultas rerum. Sed & de significatione facultatis,quid nostri sentiant, videbis apud Accursium in §.si verò absunt,in verbo,substantiam,in auth.de hæred.& Falcid. & Luc. Pen.in locis in princip.alleg.

inter facultatem & facilitatē.

5 Postremò in hac mentione facultatū noluimus prætermittere nostrates ponere differentiam inter facultates & prouentus,vt videre licet ex clem.2.in prin.vbi id not.Pau.Liaz.& Card.Flor.in 16.not.de religi.domi.quos videas.neque enim in hac re diutius immorari statuimus,vtpote nihil ad nostrum, quod agimus negotium pertinente.

Et inter facultates & prouentus.

DONATIONE LARGITVS.

1 Ex his verbis satis constat hanc l.locum habere tantùm in donatione, & ea quidem propria, simplici,mera,gratuita,liberali,vt etiā tradit Bal.in 2.lect.& Ang. hìc & Ro.cons.26.pro decisione.col.2.ver.concludo ergo.& Ias.cons.171.viso instrumento dotis,col. 3.vers.sed pręmissis,lib.4.& doct.vbique,vt videbimus ex seq.Nam & ea propriè etiam dicitur donatio. l.1. in princ.ff.de donat.,& largitio quoque ea propriè est quæ fit gratis,& liberaliter, vt diximus & probauimus suprà in verbo, omnia, vel partem aliquam.nu.11.incip.adde & his verbum largitus.Et cū hæc l.loquatur in speciali ac singulari casu, sitq; exorbitans,vt latè diximus in verbo,libertis,nu.19. & seq.consequens est,vt dicunt Rom.& Ias.vbi supra, eam debere intelligi propriè ac strictè de vera ac propria donatione.l.filiusfam.in princ. ff.de donat.cum simil.

Hæc l.strictè de vera propria donatione intelligenda est.

2 Ex quo illud primùm sequitur,hanc l.non procedere in venditione,quod omnes vbique admittunt.Quod tamen velim intelligas,nisi ea facta fuerit paruo quopiam pretio, habito quidem respectu rei venditæ,quæ scilicet multò pluris valebat. nam huiusmodi gratiosa venditio ita possum appellare. post imperatorē in l.2.C.de fide instru.& iure hastę fiscal.lib.10.reuocabitur ex hac l.peræquè ac donatio, vt voluit Bald. hìc ante fin.1.lect. & iterum in 2.lect.colum.2.& Cyn.in l.1.in vlt.quęst.& ibi quoque Bald.col.1.in 3.not.Fulg. & Franc.Aret.col.vlt. vers.verumtamē si venditio,& Iac.à Sanct.Georg. col.1.Claudius Aquen.col.2.vers.fortius voluit.C. de pactis & ipse Bal.in rub.ext.eo.tit.col.2.ver.quęro an venditio.Ang.in l.1.C.de inoff.test. Ro.in l.si quis cū aliter,col.5.in 9.q.vers.attende tamen. ff.de verb.obl.vbi id dicit sing.Pet.Ferra.in sua practica, tit.forma libel.quo agit.pro dona.in verbo,irreuocabiliter.Barb. in c.cùm dilecti,col. vlt. de empt.& vendit.Soc.cons.215.visa prædicta facti contingentia,col.1. lib.2. quod repetitur in consil.22. lib.4. & Fran. Curt.senior cons.1. prima fronte videtur dicendum,col.3.& Philip.Dec.qui Cyn.& Bal.tātùm memorat,in l.imaginaria.ff.de reg.iur.Carol.Ruin. consi.98.visa renuntiatione.col.9.nu.20.lib.1.& iterum consi.170.de tribus,col.4.nu.15.lib.3. & consil. 60.de re quidem,col.5.nu.16.lib.3.& cons.140.circa casum,col.3.nu.6.lib.4.Pantal.qui & Cy.& Bal.tantùm citat in repe.l.2.col.36.vers.duodecimò limita. C.de rescin.vend.& D.Boer.decisio.143. & quò ad secundam,col.3.in princ.

Hæc l. non habet locū in venditione propriè sumpta.

3 Horū ratio est,quia talis venditio facta minori pretio,pro donatione habetur.l.si vir vxori,in prin. ff.ad S.C.Velleian.& l.si quis donationis.ff.de contrah.emp.& l.1.§.si quis in fraudē,cum seq.vsque ad §.si

Eius ratio.

§.si mutuã. ff.si quid in fraud. patr.& l.si sponsus.§. circa.ff.de don.inter vir.& vxo.& l.cum hic status. §.si inter,versi.plane,& in l.sed si vir.§.si duo.ff.eo. quibus probatur iura loquẽtia in donatione habere locum in huiusmodi venditionibus:quod & voluit gl.in l.apud Celsum.§.auctoris,in verbo,causa.ff.de except.dol. Pet.à Bel.Perti.in suis no.8.not.incip.si quæratur,in fin.& in l.1.& ibi Cyn.post eum in 7.q. C.de inoffi.dona.Bal.cons.261.primò quæritur,statuto cauetur,col.3.li.1.Bar.in l.non vsque.ff.si à par. quis.man.fuer.& cons.161.in nomine domini amẽ, proponitur,paulò ante fi.Colle.in c.vlt.col.3.versi. sed quid pater,ext.de donat.Io.Plat.in l.1.col.2.vers. in tertio dicto.C.de impo.lucra. descript. vbi dicit censeri causam lucratiuam, cùm res magni pretij paruo emitur.& in hoc dicit not.gl.in d.§.auctores. & Alex.cons.55.consideratis verbis,col.2.ver.quod non excedit,lib.1. & Alcia.in l.nominis. §.verbum. ff.de verb.sign.cum aliis multis concord.à me collectis in nostris cõmentariis in Pictonum cõsuetudines,tit.14.§.10.gl.1.in 2.declaratione 2.fal.Quibus adde tex.loquentem in conductione vno nummo facta,in l.si quis.ff.locat.vbi & ea instar donationis est.Et quod scribit Suetonius in Iulio Cæsare,c.50. Ante alias dilexit M.Bruti matrem Seruiliã, cui & primo suo consulatu sexagies sestertiũm margaritã mercatus est,& bello ciuili super alias donationes amplissima prædia ex auctionibus hastæ minimo addixit,aut vt Budæus in tit.de in diẽ addic. & quidam alij,& meliùs meo iudicio,legũt,nũmo, quod tamen in idem recidit,quantum ad rem de qua loquimur,pertinet.Nam ex ipsius Suetonij sententia, est veluti quędam donatio, rem amplissimam minimo siue nummo vendere vel addicere. Ex quo etiam illud Horatij lib.sermonum 2.Saty.5.ad fi.

Causa lucratiua.

Conductio vno nummo facta.

Siue fundi siue domus sit
Emptor,gaudentem nummo te addicere,&c.

Venditio vno nummo facta.

Quo in loco Porphyrio interpres, Genus, inquit, erat donationis,in qua quando aliquid donabatur, nummum dabant,vt emisse viderentur. Ex nostris autem Accursius scribit hanc venditionem vno nummo factã esse imaginariam,in §.pręterea,Insti. qui mod.ius patr.potest sol.& in §.1.in verbo,libripendi.Instit.de testa.& Philip. Dec.in l.imaginaria. ff.de reg.iur. Ex quibus magis placet apud Suetoniũ legi nummo quàm minimo. nihil tamẽ refert, quòd suprà diximus, vtrum horum legas, ad eam rem de qua tractamus. Quãquam habemus casum in iure nostro, quo huiusmodi venditio habet aliquid momenti.in l.si vsusfructus. ff.de iur.dot. De quo tu vide gl.in l.si quis ante,in verbo, solum teneat,& ibi Bar.& alios.ff.de acq.poss.Sed & tu vide de his venditionibus factis vno nummo, Cy. post Pet.in l.maritus. circa mediũ. C.de procur.& in l. non ideo.C.de hered.insti.Bar.in l.vsufructu,col.4. ver.vlterius not.ff.sol.mat.Collec.in capit.vt mensuræ,quod est 2.ext.de empt.& vendi.cũ aliis concord.adductis ab Alex.in d.l.si quis ante.Sed vt redeamus,ex his quæ diximus,fit,vt quod in ea venditione minori pretio facta deest à vero ac iusto pretio,tanquam donatio debeat insinuari,secundũ Pet.Ancha. & Imo.in c.cùm causa, ext.de empt. & vend.& Ro.in l.2.in prin.col.3.ff.de verb.oblig. per d.l.si quis donationis. & repræhendit Calder. qui contrarium consuluit,consi.2.tit.de empt. & vend. De quo & per Alex.in d.l.si quis cùm aliter, col.3. vers.item quæsiuit.ff.de verbo.obliga. & Firmia.in tractatu gabellarum,in 3.parte 8.partis princ.q.12.& Soc.d.consi.215.col.1.lib.2.

Insinuatio in venditione minori pretio facta.

De eadem re.

4 Id quod primo loco intelligũt Cyn.Bal.& Soc. subdubius tamen, in d.l.1. C.de pact.procedere, si ea venditio ita facta, fuerit animo donandi facta, aliàs secus,quia principale propositum contrahentium est inspiciendum,vt est tex.licèt non allegent, in l.rogasti, in princ.& in l.si quis nec causam.ff.si cer.pet.& apertè declarat tex.in d.l.si quis donationis causa.ff.de contrah.emp.& in d.l.si vir vxori. ff. ad S.C.Velleianum. & in d.l.si sponsus. §.circa. ff. de dona.inter vir.& vxor. Ex quo etiam voluit. Io. And.& post eum Pan.Barb. & alij in c.ad quæstiones,ext.de re.permu.quòd si pro fundo alterius, ei do alium fundum,& pecuniam,primùm inspiciendum est quid principaliter inter contrahentes actũ sit,vt iudicemus, sítne hic contractus permutationis,an venditionis.Id quod etiam voluit Bart.in l.1. ad fin.ff.eod.tit.& in l.Aristo, & ibi quoque Bal. & Pau.Cast.ff.de donat.& idem Bar. in l.si in emptione,in prin.ff.de contrah.empt.Bal.in l.1.col.2. versi. quid si data est res. C.de rerum permut. vbi & ad hoc allegat optimum text.in dict.l.si sponsus.§.circa, vbi & ipse Bal. tradit autoritate illius text.& l.is qui. C.de his qui propt. met.iud. quod iudicamus actum secundùm animi præualentiam.quę postrema dictio(ne tu eam repudiandam in hac significatione existimes)est Pauli iuriscõsulti in l.rem actio. §.in omnibus.ff.de rei vendic.Sed vt redeamus, illud idem quod diximus,voluit ipse Bal.cons.66.inter virum & vxorem,in princ.lib.1. Panor.consi.15. quæritur an prædictus contractus, col.1. lib.1.cum multis concord. à me congestis in nostro tractatu Retractuum,tit.1.§.30.glo.1.nu.11.

Actus iudicatur secundũ animi præualentiam.

5 At fortè quis, quantum ad casum l.nostræ pertinet,nõ simpliciter quid actum sit inter partes,sed primo loco iudicaret eatenus reuocatã esse huiusmodi vẽditionem minori pretio factam, quatenus res vẽdita excedit pretium,vt & voluit Fran.Aret. illam Cyn.& Bal.restrictionem siue limitationem reprobans in d.l.1.col.vlt. C.de pact.per id quod in simili dicit Bar.in d.l.non vsque. C.si à parent. quis manumi.fuer. quòd venditio minori pretio facta, in eo quidem quod pluris valet res vendita, quàm sit pretium,donatio est, per d.l.1. ff.si quid in frau. patr. & ideo potest eatenus tantùm reuocari per querelam inofficiosæ donationis. & idem tenuit Bal.in d.l.1.col.antepe.vers.vlterius quæritur. C.de inoff.don.& Cano.in c.Raynutius ext.de test.Alex. consi.55.consideratis verbis.col.2.lib.1. Et ita quidẽ loquuntur iura quę suprà adduximus ver.3.& optimè declarat text. in d.l. si sponsus.§.circa venditionẽ.de donat.inter vir.& vxor. Et bene faciunt quæ infra dicemus super donatione facta ob benemerita,nu.77.incip.secunda declaratio,& seq.

Contrariũ sentientes.

Vẽditio minori pretio facta,in eo quod pluris valet res, censetur donatio.

6 Verùm ego,lector amantissime,hîc subsisto,vt vtar verbis iurisconsulti in l.seruũ quoque,in prin. ff.de procur.& in l.si & me.ff.si cer.pet.subsisto,inquam,in casu l.nostrę,quę omnino respicit mẽtem donantis,eamq; pedetentim sequitur,vt secundum eam locum habeat, vel non habeat, vt ex iis patet quæ longè latéque diximus supra in præfati.nu.63. incip.ex quo fit, & multis seq. Si ergo hic qui minoris vendit,nõ id facit donationis causa, sed quia putat iusto se pretio vendere, & ita quoque facturus etiam si de liberis cogitaret, quamuis donaturus non fuisset si cogitasset,quid causę est cur locus esse debeat, huic l.etiam si alio respectu & consideratione hæc esset reputanda donatio? cum iste donare se non putat,nec cogitat,nec vult, sed tantùm vendere, id etiam facturus si haberet liberos, aut de futuris cogitaret, vt diximus. Nec mouet quod de querela inofficiosæ donationis dictum est, quia ea competit,etiam si scienter facta sit,vt plenè no. in l.1.C.de inoffic.testa. & dicemus postea latius in verbo,totũ,nu.3.& seq.& in verbo,reuertatur,post princ.Hîc autem secus est,cùm sola cogitatio liberorum vim huius l.impediat,vt dictum est supra in prin.l.d.num.63. Ideo cogita,& vide etiam interim

Autoris sententia.

Distinctio in venditione minori pretio facta.

Calça.

Calca.consi.25.Titius nobilis,col.6.ver.septimò facit,& vers.seq.& Ro.in d.l.si quis,cum aliter, in 9. quæst.ff.de verb.oblig. vbi id videtur sentire quod diximus,vt scilicet hæc lex habeat locum in huiusmodi venditionibus, cùm scienter quis vendit minoris,& sic animo donandi,vt ipse nũcupatim scribit,quasi sit secus aliàs.

Eiusdẽ sententiæ restrictio.

7 Sed hoc tamen secundo loco intelligendum,si modo id quod excedit pretiũ,tanti sit,vt hinc contractus ex capite læsionis retractari possit. Aliàs enim frustra tractamus de donatione:quia ex natura contractus licet illud retinere. l.item si pretio,in fi.ff.loca.& l.in causę,in fi.ff.de minor.verbi gratia, fundum pendentem 20.aureos annuos, & qui vera iustaque ac communi patriæ æstimatione valet quadringentis aureis, vendo ducentis tantùm aureis, & ita non est læsio vltra dimidium iusti pretij, ideo ex capite minoris pretij rescindi non potest. propterea cùm ex natura contractus illud quod excedit,retineri possit:nihil est, cur donationem dicere debeamus. Et ita in casu nostræ l.hanc rem limitat & intelligit Frã.Aret.in d.l.1.C.de pact. Cui Adde quod scribit Bal.in rub.C.de contrahen. empt.in 12.q.quòd vtiliùs vendere non est donare, etiã si apponatur clausula donationis,quia est actus consecutiuus naturæ vẽditionis, in qua licitum est contrahentibus suam vtilitatem procurare,nisi excederet dimidiũ iusti pretij, quia tunc cum excederet terminos æquitatis,esset vera donatio totius eius quod excedit iustum pretium, per d.l.si quis donationis. Sed tu super hac re vide etiam quæ dicam postea nu.81. incip. sed super hoc illud est animaduertendum,& duobus seq.

Viliùs vendere nõ est donare.

Nisi excedat dimidium iusti pretij.

8 Intellige tertiò,vt non solum id tanti sit,vt contractus inde rescindi possit, sed etiã vt sit eiusmodi,vt ascendat ad dimidiam partem omnium bonorum,secundum eam op.quæ id exigit,aut saltem tale sit, & tantæ æstimationis, quòd verisimiliter vẽditor noluisset donare,si cogitasset de liberis, secundùm aliam & communiorem op.Nam si in donatione expressa illud obtinet, multo magis in tacita,imaginaria,adumbrata, ne plus habeat virium tacitum quàm expressum, & imago quàm veritas. l.filio quem pater.ff.de lib.& posth.cum simil.Et vt intelligas quid intersit inter hoc, & illud quod diximus in præcedenti vers. Pone quod quis habens in facultatibus ducentos aureos annuos,vẽdit fundum pendentem decem tantùm aureos annuos,& ita valentem,si iustè ematur,ducẽtos aureos,quinquaginta tantùm aureis. Certè is cõtractus rescindi potest ex capite læsionis infra dimidiũ iusti pretij.Ex capite autem huius l.non poterit, quia non tanti est is fundus pro portione omnium bonorũ, vt si apertè & expressè donatus fuisset,reuocari deberet ob filios postea susceptos, secundum ea quæ plenè diximus in glo.omnia,vel partem aliquam.

De eadem re.

Tacitum non habet plus viriũ, quàm expressum.

9 Intellige quartò,quando huiusmodi contractus pro maiori parte esset donatio quàm venditio,verbi gratia,res quæ valet centum aureos,venditur 20. aureis,venditio est vsque ad illos viginti aureos, in reliquis octoginta aureis donatio. Et ita is contractus censetur potiùs esse donationis, quàm venditionis.quod si è diuerso pretiũ excedat id quod abest à pretio,est omnino venditio,habita eius tãtũ ratione, quod pluris est; vt expressim voluit Gul. Cu.in l.quæritur,per illum tex.ff.de stat.homin. & Bal.in l.vsufructu,col.vlt.ff.sol.mat.& facit quod in simili traditur, quòd si species & pretium dentur pro alia specie,si species pretium excedit, censetur esse permutatio:sin contrà pretium excedit speciẽ, venditio.Ita enim voluit Bar.& alij,in d.l.Aristo,ad fin.ff.de donat.& Cano.in d.cap.ad quæstiones, de rerum permut.cum alijs multis concord.quas ego

De eadem re.

Permutatio indicatur ex speciei præualentia etiã pretio dato.

tibi affatim congessi in d.tract.Retractuum,vbi suprà,nu.9.si autem non cõstat.Et ita in casu l.nostræ nuncupatim voluit Philip.Dec.in d.l.imaginaria.ff. de reg.iur.Et hoc non admodum abest ab eo quod diximus suprà nume.7. quanquam non omnino idem est.

10 Intellige quintò, quando simpliciter venditio facta est minori pretio, nullo alterius rei respectu: secus si certæ rei contemplatione.Nam cum ea res sit veluti pars pretij, vt est text.expressus in l.fundi partem.ff.de contrah. empt. & facit l.sterilis. §.si tibi,ff.de acti.empt. & l.si seruus. ff.de condit.furt.& c.cum Ioannes,extr.de fid. instrum. Certè venit in considerationem, vt venditio non debeat censeri facta tantum illo exiguo pretio,quod in contractu interuenit:sed possit rescindi ob eam rẽ,cuius contemplatione facta est illo modico pretio, per text. in l.cùm te.C.de pact.inter empt.& vend.fact.Nam & ob id res ipsa minoris valet,vt per Panor.in cap. cùm aliquibus, col.2. extra de deci.& in cap.ad nostram,col.vlt.extr.de empt. & vendit.Maria.in d.c. cùm Ioannes,in 7.not.& in c.vlt. in 22.princ. art.q. 9.versi.9.effectus,extrà de dila.cum aliis multis cõcord. à me adductis in commentaris nostrarum consuetudinum, tit.13. in rubrica. Et facit optimè tex.in l.quin etiam. ff.de calum. vbi accepisse videtur,qui minoris rem emerit calumniæ causa.

Rursus alia eiusdẽ sententiæ restrictio.

11 Secundò hinc sequitur,quòd cum donatio remuneratoria non sit mera,simplex,gratuita,& propria donatio, sed potius quædam permutatio, remuneratio,compensatio,& vt titulus onerosus,vt manifestè probat text.in l.Aquilius Regulus.ff.de donat.ibi,defendi nõ meram donationem esse, verum officium magistri quadam mercede remuneratum Regulum.& in l.sed & si lege.§.consuluit,in fi.ibi,& velut genus quoddam hoc esse permutationis.ff.de petit.hæred.& voluit per illum tex.Bal. ibi,& Bart.in superscript.procemij.ff.col.vlt.& in l. per diuersas,col.2. versi.iuxta hoc quæro.C.mand. & Io.And.in addit.Spec.tit.de instru.edi. §.porrò, col.vlt.Alber.in 1.parte statutorum.q.122. prædicta materia.Panor.in rubr.extr.de don. & in c.per tuas. eo.tit.& consil.3.nitar in præsenti, col.antepen.lib. 2.Alexan.in l.iurisgentium.§.quinimo,col.3.versic. iuxta prædicta. ff. de pactis. & consil. 217.nec arguendi sumus, colum.1.lib.2. & consil.43. visis & ponderatis, col.6.versic.nec obstat quod statutum, lib.4.Franc.Aret.consil.17. consideratis,colum.5.& omnes vbique.

Donatio remuneratoria non est propriè donatio.

14 Cùm igitur,vt repetamus,huiusmodi donatio remuneratoria, non sit propria donatio:certè etiã nostra l.non habet locum in ea,vt voluit Bal.hic in 2.lect.quam addi.vocant.& Ang.etiam hic.& Imo. in c.vlt.col.5.versi.sed circa prædicta,extr. de dona. & Pau.Cast.consil.434.respondeo per ordinem, in 4.dubio,lib.1.& consil.435. super hoc puncto, col. vlt.vers.quartò facit dubium,lib.2.Rom.in repe.l.si verò.§.de viro.in 48.fal.in fi ff.sol.matr. & in l.si pater.§.1.ff.de donat.& cons.26.pro decisione eorum, col.2.vers.concludo ergo. & cons.426. quod indultum Petri,col.3.& in l.si pater.§ vlt.per illum tex. ff. de donat. vbi ita dicit consuluisse Bald. cons.incip. domina Philippa de Asisio,quod reperire non potui.Alex.cons.28.præclarè & subtiliter, ad fi.lib.3.& cons.40.super primo dubio,col.5.in 3.du.li.4.& cõs. 162.visis his quę copiosè.col.2.vers. itẽ respondeo, lib.6.Cor.cons.194.videtur in præsenti consultatione,col.1.lib.3.& cõs.206. viso suprascripto themate, col.8.vers.concurrit etiam,lib.3.Barb.in rub.extr. de don.col.1.vbi dicit singulare,& mirabile.& in tract. de præstantia Card.in 3.q.prin.primæ partis, col.6. versic.faciat sing.dictum, vbi hoc dicit sing. & cõs. 11.illud adferam, col.4. lib.2. & consil.26. sapienter

Hæc lex non habet locũ in donatione remuneratoria.

scripsit

ſcripſit,col.pen.eod.lib.2. vbi & hoc dicit multùm ſing.& conſ.44.quod eſt eiuſdē initij, col.vlt.eo.lib.2.& conſi.2. illud adferam in medium,col.1.lib.3. & conſi.28.à Ioue principium,col.1.eo.lib.3.& conſil.41. Deum inuocent,col.5.in fi.eo.lib.3.vbi hoc quoque dicit multùm ſing.& conſi.51. clemētiſsimum Deum,col.vlt.lib.4.& inter conſ.Franc.Curt.ſenioris conſi.67.ſapienter optimus,col.1. Soc.conſ.147. viſa facti contingentia, col.vlt. lib.1. & conſil.39. in quæſtione quæ vertitur,in fi.lib.3.Iaſ.in l.ex hoc iure,col.12. in 16. effectu obligationis antidoralis. & ibi quoque Claud. Aquen.col.antepen.verſi.ſextus effectus.ff.de iuſti.& iur.vbi Iaſon & hoc dicit ſingul.& idem Iaſ. in l.ſi non ſortem. §.libertus, in 15. effect.ff.de cond.indeb.vbi & hoc commendat. & conſi.154.in cauſa mota per Iacobum,col.2.verſ.ſecundò præſuppono,lib.2. & conſil.171. viſo inſtrumento dotis,col.3.verſi.ſed præmiſsis, lib.3. Philip. Dec.in l.ſi donatione,col.4.verſ.ſecundus caſus.C. de collat.& conſ.20.in cauſa iſtorum fratrū,in prin. & conſi.366.pro declaratione,col.3.verſic.venio ad tertium.& conſi.675.conſuluit,in fi.Anton. Corſe. qui & hoc reputat ſing.in repet. c.grandi, col.3. de ſupplen.negli.prælat.lib.6. & Catel.Cot.qui & hoc etiā dicit ſing.in memor. incip. donatio facta filio. Et Iaco.à Sancto Georg.in l.tale pactum.§.vlt.in fi. ff.de pact.Fran.Rip.hic in 14.q.& iterum in lib.3.reſpon.c.13.incip.duo ſunt. And. Alciat. in l.creditores,in verbo,natura,ante fi.ff.de verbo.ſign.Carol. Ruin.conſi.101.in præſenti,col.5.nu.6.lib.1.& conſi.124.videtur,col.4.nu.13.eo.lib.1.Stepha.Bertr.conſi.47.attento caſu,in 2.dubio,lib.1.& conſil.205. ſi eſt verum,col.vlt.verſi.etiam videmus,lib.2.& conſil.312.difficultas,col.vlt.verſ.ſed aliud eſt,lib.3.& cōſi.20.duo ſunt,nu.3.lib.4.& conſi.135.thema conſultationis tale eſt,col.1.eo.lib.4.& Ludo.Gozad.conſi.5.an in quæſtione,col.3.nu.10.& Hiero. Gratus cōſ.50.reuerēdiſsime,col.pe.nu.58.lib.1. Nec reperi qui diuerſum teneret,præter Barb.in d.c.vlt.col.vlt.extr.de donat. vt qui ſemper aliàs magis contradicere,quàm ad veritatem ſcribere ſtudeat.Ideo ſequere communem omnium ſententiam.

Donatio remuneratoria irreuocabilis.

13 Quam optimè fulcit d.l.ſi pater.§.vlt.iuncta gl. in verbo,irreuocabilis.ff.de donat. vbi donatio remuneratoria non reuocatur ob ingratitudinem. Ex quo planè probatur, id quod aliàs eſt reuocabile, fieri tamen irreuocabile, ſi factum fuerit ob benemerita.Quem tex.ad hoc expendunt Alberic.Ang. & Ro.ibi,& Bal.in l.ſi cùm mihi.ff.de dol.mal.& in tractatu de pactis, col.12. verſic.item quæro an habeat locum.& in c.1.§.vlt.circa medium, tit.de his qui feud.dar.poſſ.& Panor.in c.vlt. col. vlt.extr. de donat.& d.conſi.3.nitar in præſenti cauſa, col.antepen.lib.2.vbi illum tex.dicit ſing.& Rom.ſing. 516. donatio reuocatur,vbi illum item dicit ſing.& perpetuò menti figendum.& d.conſil.26. vbi illum dicit not.& conſi.293.circa præmiſſum,ante fin.& d. conſi.436.Io. Berber. in viatorio iuris tit.de reuoc. donat.col.2.verſic.nota etiam quòd donatio.Cor. d.conſ.194.lib.3. Barb. qui multum commendat in omnibus conſi.ſupra allegatis,nūc illum valde ſingul.dicens, nunc literis aureis ſcribendum. & præterea in rub.extrà de donat. & in c.1. col.4.de conſtit.conſi.54.clementiſsimi Dei patris,col.3.lib.2. & conſi.2.à Ioue principium, col.8.lib.3. Alex.conſil.217.nec arguendi ſumus,col.1.lib.2.& conſil.40. ſuper primo,col.5.lib.4. Franc. Aret.in l.Iulianus. §.1. col.3.ff.de verb.obli.& Steph.Bertr.conſi.154.etiam ſi verum ſit,col.1. nu.3. lib.1. Card.Alex. in c.1.col. vlt.tit.de feud.guar. vbi eam glo. dicit ſingularem. Socin.conſi.34.accuratiſsime,col.pen.lib.3. Fely. in c.nouit,col.10.verſi.limita tertiò, extr.de iudic.Iaſ. qui glo illius dicit no.in l.ſi tibi pecuniam,in fi.ff.ſi cer.pet.& in d.l.ex hoc iure,in 2.effect.vbi & illam dicit ſing.& ibi Claud. Syſer. vbi ſuprà. & idem Iaſon in d.§.libertus,in 1.effectu & ante omnes illum text.expendit glo.in l.vlt.in verbo,inueniatur.C.de reuoc.donat. quam nullus illorum allegat, præter Ro.in d.§.vlt.& Ioan.Lup.qui illum tex. dicit ſing. in repet.rub.de donat. inter vir.& vxor. §.50. col.1. Et idem voluit ſine allegati.illius text. & glo. Ang. cōſi.351.generoſus,ad fi.Et nullum reperi, qui huic ſententię contradiceret,pręter ipſum Barb.in c.vlt. col.4.verſi. & limita, extra de donat. motum quibuſdam rationibus,quas ibi videre poteris.

Priuilegia à principe conceſſa ob remunerationem.

14 Et per illum tex.reſpondit Rom. d.conſil.436. priuilegia conceſſa à principe ob remunerationem, tranſire in contractū, & fieri irreuocabilia:ad quod & alia multa adducit, quod & idem aſſerit ipſe Ro. in repet.d.l.ſi verò.§.de viro,in 24.fal.ff.ſol.mat. & Andr.Alciat.in lib.1.de verbo.ſignific. in quo integram illam Roma.repet. multo aptiùs ornatiùs diſtinctiùs tranſcripſit,& ante Rom.Bal.in d.l.ſi cùm mihi.ff.de dol.Et idem quoque voluit Caro.Ruin. conſi.29.ponderatis,col.3.num.3.lib.1. & conſi.217. videndum,col.3.num.7. eo.lib.1. Et in ſimili etiam per illum tex.latè conſuluit Alex.conſi.101. viſis teſtamentis exceptiones,col.1.& ſeq.lib.1. quòd quāuis priuilegium exemptionis à principe conceſſum alicui communitati poſsit per ingratitudinē reuocari,vt nūcupatim voluit Bal.in l.2.in fi.C.de liber. & eor.lib.tamē ſi talis immunitas fuerit cōceſſa ob benemerita,non poteſt reuocari per ingratitudinē. quod & voluit ipſe Alex.d.conſi.229. nec arguendi ſumus,col.1.& ſeq.lib.2.& Barb. in d.c.nouit, & ibi etiam Fel.col.6.& ſeq. & iterum col.10. verſ.limita tertiò in priuilegio,ext.de iud.idem Barb. d.conſ.2. à Ioue principium,col.4.lib.itē 4.Soc.conſi.58.viſis priuilegiis,col.3.verſ.poſtremò conſiderandū.lib.1. & conſ.84.accuratiſsimè,col.pe.lib.3.& Iaſ.in d.l.ex hoc iure,in 2.effectu, vbi limitat. & in d.§.libertus, in primo effectu.& conſi.101. immunitas fuit conceſſa,col.3.verſi.confirmatur,quia in generali,lib.4. vbi & ad hoc dicit ſing.text.in d.l.ſi pater. & idem Iaſ.conſi.121.viſo themate,col.4.verſic.ego licèt retulerim,eo.lib.4.& Steph.Bertran.d.conſ.254. lib.3. & iterum conſi.157.multa ſunt dubia,col.3.nu.8.eo. lib.3.Quanquam contrarium voluit Fran.Aret.ſubdubius tamen,in d.cap.nouit,col.4.verſic. intellige autem priuilegium,de iudic.& ante illum Bal.cuius non meminit, conſil.483.viſa immunitate, in 2.dubio,lib.2.

Immunitas à principe conceſſa alicui communitati reuocatur per ingratitudinem.

Secus ſi conceſſa ſit ob benemerita.

Feudū conceſſum ob benemerita.

15 Sed & per illum text. dicit Iacob. Ardiz. cuius autoritas in materia feudorum eſt maxima, in ſua ſumma,tit.qui.mo.feud.amit. quòd feudum cōceſſum ob benemerita,nulla poteſt ingratitudine reuocari:ſequitur Bal.in c.1.col.3.verſ.dicit dominus,tit. ſi vaſ.feud.princ.& in c.1.col.1.verſi. aut quid ſi tale,& ibi Mart.Laud.poſt princ.& Cardin.Alex.col. 2.tit.an mutus vel imperat.& Panor. d.conſi.3.col. 7.verſi.hinc dicit dominus,lib.2.& iterum conſi.30. cuius principium eſt,videtur primò,ante fi.eo.li.2. vbi ad hoc dicit eſſe tex.cum gl.in d.l.ſi pater.§.vlt. & Franc. Curt. iunior in tractatu feudo. in 5.parte prin.in 1.concluſ.in fin.& Io.Lup.repet.rub.de donat.inter vir.& vxor.d. §.50.col.2. & Zaſius in epitō.feud. part.10. concluſ.4. fallen. item 4.licet contrarium teneat Carol.Moli.in conſuet. Pariſi. tit.1. §.30.nu.99.& ſeq.

Error apertus Bal di.

16 Ex quibus clarè liquet toto cælo erraſſe Guil. Cu. virum alioqui legum peritiſsimū, & omnium propè antiquiorum celebratiſsimum.& Bald. doc. oculatiſsimum, ſed vtrunque de meritis malè meritum,dum in l.ſi tibi pecuniam.ff.ſi cert.peta. aſſerunt contra tex.in d.l.ſi pater,donationem remuneratoriā poſſe reuocari ob ingratitudinē: quoniam, inquiunt,

inquiunt, causa præcedens non est obligatoria, sed potius voluntaria, ar. l. generaliter, in 2. responso. C. de secun. nupt. Adeo innatum est omnibus vel in re apertissima interdum errare. Quòd si illi verum dicerent, subuerteretur quicquid vbique scri- tum est de remuneratione meritoria.

Confirmatio prioris sententiæ.

17 Est & in priorem sententiam optimus text. in l. metum autem præsentem. §. sed licet. ff. quod met. caus. vbi donatio remuneratoria non rescinditur prætextu metus. quem text. ad hoc not. Rom. in d. l. si verò. §. de viro, in 47. fal. in fi. ff. solu. matr. & in d. l. si pater. §. vlt. ff. de donat. & d. cõs. 26. col. 2. vers. secundò quia video, vbi dicit not. & Barb. in omnibus propè locis suprà allegat. in quibus multum illum commendat, nunc illum singul. nunc solennem dicens. & Ioan. Lup. in repe. rubr. de donat. inter vir. & vxor. §. 50. col. 1. vbi per eum text. dicit valde sing. Sed aduerte, ne erres, quòd metus illic non fuit in hoc incussus, vt donatio fieret, nec ab eo cui donatũ est: sed qui aliũ metuebat, alteri donauit, vt ipsum defenderet, & ab eo metu liberaret.

Multa remunerationis specialia.

18 Sunt alia multa remunerationis specialia, ex quibus nonnulla collegit Ias. dum ipsius 18. aut 19. effectus annumerat, tum in d. l. ex hoc iure. & ibi etiam Claud. Seysel. col. antepe. & seq. ff. de iusti. & iur. tum in l. si non sortem. §. libertus. ff. de cond. indeb. Quæ & ego huc non adscribam, sed ea duntaxat quæ sunt specialia, id est, speciali ipsius fauore contra regulas iuris communis inducta cæteris effectibus relictis, vt nihil ad hunc locum pertinentibus, & ea quidem cum auctario non contemnendo præsertim aliorum tex. & doct. Nam alioqui sola remissione fuissem contentus. Sed & illis multò plura non minùs, si non magis, memoranda adiiciam, quanuis Ias. ipse in dict. locis in hoc omnes neruos intenderit, vt quamplurima colligeret. Iam autem quinque casus ad perpetuam minimeque re u ocabilem actus firmitatem spectantes adscripsimus, quæ propius ad materiam l. nostræ accedunt. Cæteri & actus validitatem contra regulas communes respiciunt, quos inferiùs subiicio.

Donatio inter virum & vxorem ex causa remunerationis valet.

19 V I. Ergo casus specialis est, quòd licèt non valeat donatio inter virum & vxorem. ff. & C. de donat. inter vir. & vxor. per totum, valet tamen ex causa remunerationis, secundum Bart. & Ias. in l. si diuortio. ff. de verb. oblig. Bart. in l. si voluntate. C. de dot. promis. Bald. in l. 2. §. creditum, in vltim. oppo. ff. si cert. pet. cum aliis multis concordantibus & antiquioribus & recentioribus, quos tibi latè congessimus in commentariis nostrarum consuetudinum. tit. 14. §. 10. in gloss. 1. in princ. 2. fal. & in nostro tractatu nobilitatis. cap. 18. nume. 19. hinc fit primum.

Donatio inter patrem & filiũfa. causa remunerationis valet.

20 V I I. Non longè ab illo diuersus, quòd donatio inter patrem & filiumfa. aliàs etiam prohibita, l. donationes quas parentes. C. de donat. inter vir. & vxor. valet tamẽ causa remunerationis, secundũ gl. Bar. Bal. Ang. & alios, in authẽ. vnde si parens. C. de inof. testa. gl. in l. si donatione, vbi etiã Bart. Bal. & alij. C. de colla. & in l. filium quem. C. famil. herc. & Roffred. Bonon. q. Sabba. 7. donatus. in solutione ipsius quæst. & iterum q. 13. examinemus, & c. in solutione. Bart. in l. frater à fratre, in prin. & rursum col. vlt. vers. sextò quæro. & ibi post eum Io. Montef. in repe. char. 5. col. 1. versi. quartò. ff. de cond. indeb. Idem Bart. in l. si tibi decem. §. si pactus. & ibi Bal. in §. si quis, post prin. ff. de pact. & idem Bart. in l. 1. §. nec castrense, col. pe. ff. de colla. bonor. & in l. si quis pro eo. §. 1. in fi. ff. de fideiuss. & in tract. de duobus fratribus. col. 6. versi. deinde quæro quid si pater. & Bald. in l. 2. in 3. oppo. C. de inof. donat. & in l. si pater, post princ. C. qui bon. ced. pos. & in authẽ. ex testamento, & ibi Corn. col. 2. C. de colla. & in l. vlt. col. 2. vers. extra oppo. C. de vsuca. pro donat. & in d. l. si mortis, vers. quæro si pater. C. ad l. Fal. & in l. cùm de bonis. C. de don. & in l. cùm virum, col. 3. vers. sed nunquid præsumitur. C. de fideicom. Ange. in §. 1. col. 1. in auth. de immen. dona. Pau. Cast. in l. Aquilius, col. 2. & in d. l. per diuersas, col. vlt. Cod. mand. Flor. in l. quæ pater, col. 3. ff. famil. herc. Pano. in d. c. vlt. in fi. de dona. inter vir. & vxor. Masuer. tit. de don. §. item hoc ꝙ dictum est. & Alex. d. cõs. 20. col. 1. lib. 3. Fran. Aret. d. consi. 17. col. 3. Corn. consi. 144. licèt dicendum videatur, col. 2. lib. 2. & Barb. in rub. extrà de don. col. 1. & d. cons. 11. col. 4. lib. 2. & consi. 28. à Ioue principium, col. 1. lib. 3. & Soc. d. cõs. 66. col. 2. & Corn. d. cons. 194. col. 1. lib. 3. Philip. Dec. consi. 636. in causa quę agitatur, col. 1. Io. Lup. in rep. rub. de donat. inter vir. & vxor. & §. 50. col. 1. & doc. vbique. Et hunc casum ponit Ias. in 3. effect. in d. l. ex hoc iure. & in 2. effect. in dict. §. libertus. & etiam Claud. Seysel. in d. l. ex hoc iure, col. 15. in 3. effectu. Nam & ipsum Ias. non præteribo, vbi & ipse meminerit.

De eadem re.

21 Verùm vnus omnium Lancel. Poli. politissimę vir literaturæ super hoc dubitauit, in repetit. d. l. filium quem, chart. 12. col. 1. vers. secunda conclusio. C. famil. hercisc. Non enim illi videntur posse procedere aliqua merita de filio in patrẽ, quæ non sint potiùs ex naturali officio & pietate, & ita ex debito, quàm ex liberalitate, & quæ possint patrẽ obligare, vt per totum tit. ff. de obseq. pa. præstan. Ego certè arbitror vix esse vlla filij in patrem merita, quæ superent debitam parentibus pietatẽ. vt quibus omnia post Deũ O. M. debemus. Vnde negat Aristo. lib. 9. Ethico. c. 1. parem siue æquiualentem gratiam diis atque parentibus posse repẽdi. Si quid tamẽ fit à filiis impensum vltra debitum parentibus officiũ, quod ægrè comperies, aut certè vltra id quod pij ex more patriæ filij solent aliàs in parẽtes conferre, cuiusmodi fortè id fuit quod fecit Aeneas, qui patrẽ Anchisem humeris suis imponẽs, flammã inter & hostes illũ à morte liberauit, suam interim mortẽ contẽnens, vt elegantissimè describitur à Virgil. 2. Aeneid. Quodq; nõ absimile fecerunt Amphinomus siue Amphion, vtrunq; enim legitur. & Anapias, aut vt alij appellãt, Onapis, Emãthias & Criton fratres, cũ Aetnæ incendia in Catinensem agrũ se protulissent, ij sublatos parentes, humeris per medios ignes euexerunt. Quorũ memoriã ita posteritas venerata est, vt sepulchri locus nominaretur cãpus piorum. autores Aristot. eius li. qui de admirandis in natura scriptus est, c. 3. Virgil. in fi. eius li. quem de Aetna scripsit, si ipsius est, Strabo li. 6. Ausonius illis versibus, *Quis Catinam sileat, &c.* Claudianus in ea elegia quam nuncupatim de piis fratribus inscripsit. Seneca ad fi. lib. 3. & 6. de beneficiis. Solinus c. 9. & Valerius Max. lib. rerum memorabiliũ 5. c. 4. quo etiã loco memorat de Plutone quodã Pinense iuuene, qui bello Italico cùm obsessę vrbis suæ claustris præsideret, & Ro. imperator patrem eius captiuum in conspectu ipsius constitutum districtis militum gladiis circundedisset, occisurum se minitãs, nisi irruptioni suæ iter præbuisset, is in hostes qui patrem vinctum tenebant, solus impetum fecit, ex eorumq; manibus patrem rapuit. Suntque & alia huiusmodi multa non vulgaria filiorũ in parentes beneficia ab eodẽ Valerio inibi relata, quæ si aliquando contingãt, nihil est ꝙ filios remuneratione prorsus indignos censeamus. de quo tu vide quæ dicã infrà in quarta declaratione huius donationis remuneratoriæ, vbi aduoco Senecam differentem, an filius beneficiũ patri præstare possit. & text. apertissimè probantem filios etiã parẽtes ita suis officiis demereri, vt ad remuneratione parẽtes ipsi adigãtur, in §. 1. in prin.

Aequinalẽs gratia diis atque parentibus non rependitur.

Aeneæ merita in patrem.

Et Amphionis & Anapiæ tis.

Etiam Plutonis Pinensis.

Obligatio antidoralis etiã inter parẽtes & filios contrahitur.

in auth.de nõ elig.secun.nupt.vbi ita scribitur, plurimumq; à filio experta fauorem,existimauit oportere,ne relinqueret eũ sine remuneratione.Ex quo etiam not.Ang.ibi , hanc obligationem antidoralẽ contrahi non inter alios tantùm,sed & inter parẽtes & filios.atque etiã bonus text.in l.de emancipatis,in prin.ibi,hoc à suis genitoribus meruerũt. C. de legit.hæred.& in l.cùm pater.§.rogo.ff.de legat. 2. cum dicitur, rogo filia vt bona tua quandoque distribuas liberis tuis,vt quisque de te meruerit, & in l.1.§.toties, ibi, si etiam iudicium patris meruit. ff.de coll.bonor.& in l.fœminæ,in prin.ibi, contẽplatione meritorum.C.de secun. nupt. Pro illa tamen sententia Lanceloti facit quod scribit Bald.in l.si quis filiab.ff.de test.tutel,ꝙ id quod relinquitur filio, non potest relinqui ob merita , sed tanquam filio.sed credo quòd voluit dicere quòd non videtur relinqui ob merita,quia allegat text. huc pertinentem , in l.tutor. §. quæ tutoribus.ff. de excusat. tutor.de quo dicemus infrà in prima declarat. nu. 74.sed ij omnes.Et vide etiam quæ dicam infrà nu. 106.quarta declaratio.

Filius spurius nõ potest hæres institui. Nisi ob merita.

22 VIII. Qui & illi proximus , licet pater non possit instituere filium spurium , aut nepotem ex eo,secundum sententiam multorum,vt plenè not. in l.vlt.C.de nat.libe. & plenissimè diximus in tractatu primogenituræ in 12.q.nu.14. quod adeo.poterit tamen id facere ob merita precedẽtia,vt sing. voluit Bal.consi.66. cuius hoc initium est , si dicta institutio,col.2.lib.1.art. not.in d.authẽ. vnde si parens.C.de inoffi.testa.& iterũ idem Bald.cons.406. casus talis est,quidam magister , col.3. lib.2.nisi sit idem consi.illic repetitum,quod nos credimus : & ante eum Io.And.quem non citat,in addi.Spec.tit. de succes.ab inte.§.1.versi.quid ergo si abes.& ante hos omnes Roffre.Beneuen.q.Sabba, 13.examinemus,in solutione illius quæst. quem retulit , loco tamen non designato,Bar.consi.118.Odutius,col.1. & Saly.qui sequitur in d.l.vlt,col.vlt. C. de natura. libe.Et huius effectus nullam Ias. mentionem facit,nec aliorum,in quibus illum tacebo.

Clericus donans suæ concubinæ ob merita.

23 IX.Licet non possit clericus donare suę concubinæ,per no.per Barto.& alios in l.affectionis.ff. de donat.cum simil.potest tamen ob merita,vt pulchrè consuluit Petr.Anch.consi.247.dubium facit, hac ratione motus,quòd inter personas prohibitas sibi donare, alij contractus non reprobantur , sed valent & tenent, per l.qui testamentum, & ibi not. ff.de probat.& in l.cùm quis decedens. §. pen.ff.de leg. 3. sed huiusmodi donatio est potiùs censenda quædam debiti naturalis restitutio,& sic alius quiuis contractus siue distractus,quã donatio, & propterea non prohibita. Sequitur , numeri tamen illius consi.non recordatus,Barb.in d.l,diuortio,col. antep.ff.de verb. obli. vbi hoc multum commendat.& Ferd.Loaz.in addit.Lancel.Gal.in repe.l. cẽturio.col.5.ff.de vulg. & pup.substit. & Matth. Afflict.in deci.Neap.102.legatum factum,vbi ita dicit fuisse iudicatum in sacro Neap.consi.idque esse notatũ dignum.& Ant.Capy.in deci.item Neap. 102. in causa Hippolytæ.

Ratio eiusdem.

24 X.Qui præcedenti omnino similis esse videtur.Nam licèt miles quoque non possit donare cõcubinæ suæ,l.2.C.de donat.inter vir.& vxo.ex quo & illud deprõptum est quod de clerico diximus, propterea ꝙ eum dicunt esse militem cælestis militiæ,ideo id quod de illo dicitur,ad hunc esse trahẽdum,secundum Bar.Bal. & Saly. ibi cum aliis concord.adductis à Fely.in c.cùm ex officij , col. 1. de præscr.& Phil.Dec.cons.132.in casu proposito, col. 1.& à me in tract.Nobilitatis.c.9.nu.2.& 3.Potest tamen ipse miles donare cõcubinæ meritorũ gratia, vt responsum est à Bal.quẽ nullus eorum quos in præced.versi.citauimus allegat,cõs.262.recolo me consuluisse,col.1.lib. 1. quod iterũ repetitur consi. 456.li.5.Et idẽ de doctore,vt scilicet ex eadem causa possit donare suæ concubinæ,tenuit.Ioã.Lup.in repe.cap.per vestras , chart.98.col.4. vers.quinimo quod plus est , extrà de donat.inter vir. & vxor. Et sic erit pro XI.casu speciali.

Miles non potest donare concubinæ suæ.

25 XII.Igitur, licèt tutor aut curator non possit donare simpliciter.l.vlt.ff.de cura.furi.& l.tutor ad vtilitatem,& l.Lucius.§.vlt.ff.de administ.tuto.& l. pactũ curatoris.C.de pactis, cũ simi. potest tamen causa remunerationis.l.cùm plures.§.cùm tutor,& ibi gl.ff.de administ.tutor.& l.qui filiũ.ff.vbi pupillus edu.debeat. Qui quidẽ tex.sunt pulchri , & admodũ notandi.& ita secundũ eos respõdit cùm ex facto interrogaretur Rapha.Co.cõs.101.cuius exordiũ est,ducissa Mediolani. & Ro.cõs.50.idẽ in præfata consultatione,vers.rursus videtur, & ante eos Alber.in l.ambitiosa, nu.2.ff. de decre.ab ordi.faci.

Nisi meritorum gratia.

26 XIII.Licèt etiam procurator generalis donare non possit,vt not.in l.præses.C.de transact. & in c.vlt.de offi.vic.lib.6.potest tamen & ex illa remunerationis causa,l.filius,in prin.ff.de procur.& glo. in d.c.vlt.in verbo,nec regulariter, dũ loquitur de magistro.& Bart.in l.ambitiosa.ff.de decret.ab ord. fac.& hanc dicit esse communem opi.Franc. Aret. consi.24.quattuor dubia, in 3.dubio , vbi tamen dicit quòd de subtilitate iuris posset contrarium dici,& fortè,inquit,esset verius.

Et procurator generalis.

Idem in doctore.

27 XIIII.Prælatus qui etiam prohibetur res ecclesiæ alienare , potest tamen pro remuneratione meritorũ in ecclesiam collatorum.l.iubemus nulli.§.scientes,ibi,ad vicissitudinem beneficij colorati,arg.à contrario,& ibi gl.in verbo, permissã, Alber.Bar.& Paul.Cast.& alij,C.de sacrosan.eccle.vbi magna eorũ pars intelligit in bonis mobilibus. & c.quicunq; suffragio, & ibi gl.12.q.2.& ca.per tuas, ext.de donat.& ibi Panor.in duobus locis,& Barb. col.1.& c.relatum,le 2.ibi, iuxta seruitij meritũ, & ibi Panor,& alij,ext.de testa.gl.in §.1.in verbo,sancimus,in authen.de alien.& emphyt.& in c. cõsensus,in gl.1.& ibi Inno.Hosti.& Panor.ext.de reb.eccle.non alien.Inno.in c.cùm in officiis , col.1.& ibi quoque Panor.in verbo,remanere,post prin.col.2. versi.4.fallit,ext.de testa.Oldra.cons.226.quidam episcopus,col.2.vers.secundò quia donatio, & iterũ col.seq.vers.sed salua reuerentia. Ioã. And.in addi. Spec.in rub.de reb.ecclesi.non alie. Alber. in l. Diuus.ff.si quid in fraud.parro.Bar.in l.iusta causa,per illum tex.ff.de manu.vindic.Bald. in l. cùm multa, col.1.C.de bonis quæ libe.vbi dicit quòd papa potest infeudare castra ecclesiæ benemeritis,in ca. de priore,extrà de appe.& consi.293.hæc materia,col. 2.versic alij dicunt,lib.1.Roma. in dict.§.de viro, in 48.fal.in princ.& consi. 50. idem in prefata consultatione.Paul.Castr.consilio 74.in facto isto,in prin. libro 1. vbi & hoc etiã intelligit de bonis immobilibus.& consilio 285.ad primum respondeo,ad fin. libro 2.Panor.in cap.ad hæc in 2.not. extrà de testa. & in cap.consensus,per gloss.1.ibi,extrà de reb.eccles.non alien.Imol.in clem. 1. colum. 5. versiculo quærit Guil.& ibi Petr. Ancha in 3. quæst. eod.tit. Alexand.consi.56.consideratis verbis,col.3. versic. vnde refert,lib.1.& Socin.d.cons.66. col.2.in fin. li. 1.& dict.cons.84.col.pen.lib.3.& Barb.omnibus ferme locis suprà citatis,& præterea in tracta.de prestan.Cardin.in 3.quæst.1.partis,col.6.versi. limita etiam nisi Cardinalis vellet. Franc. Aret.in l.præses. col.2.Cod.de transact. & Ange. Cla.in verbo , immunitas,versi.53.& Soci.dict.consilio 8.col.5. lib.3. & Alciat.in l.creditores,ad fi.ff.de verb.signifi. Ias. in d.l.ex hoc iure,& in d.§. libertus.& voluit etiam idem.Ias.consi.222.de archiepiscopo , col.2.versic

Tutor aut curator remunerationis causa donare potest.

bene

bene facit, lib.2.& conſ. 227. Carolus olim, col.8. verſi.octauò facit,eo.lib.2. vbi loquitur etiã de immobilibus,& conſi.10.videretur,col.pen.verſ.item prædicta,lib.3.& latè conſi.73.dubitatur,col.1.2.3.& 4.lib.3.vbi & concord.adfert.Philip.Dec.qui id etiã negat procedere in immobilibus,cõſ.164.cuius ſuperſcriptio incipit,res eccleſię, col.1.& Carol.Rui. conſ.3.videtur,poſt prin.lib.1.Ioã. Lup.in repe.rub. de don.inter vir.& vxor. vbi ſuprà. Et hoc confirmat quod dicit Ioan. Fab.in auth.hoc ius, col.2.C. de ſacroſ.eccle.quòd prælatus poteſt manumittere ſeruum propter meritum,licèt aliàs non poſſet,per iura quæ ibi allegat.vide tamen Alber.in l.iubemus nulli,col.pen.verſ.in glo.an ergo, eod.tit.& Franc. Curt.Iunio.in tracta. feudo. in 2. parte prin.in 6.q. col.1.& 2.verſ.ſecundò moueor.

Prælatus mutans naturam feudi cauſa remunerationis.

28 XV.Qui non adeo diſsimilis eſt,licèt prẹlatus non poſsit mutare naturam feudi,per tex.in ca. ex parte,& in c.1.§.1.tit.qui feu.dare poſſ.poteſt tamen ex cauſa remunerationis:& ideo ſi feudum eccleſię erat ſolitum concedi ad tempus tantùm,vel in maſculos tantùm, poteſt tamen prælatus in longius tempus concedere,& in fœminas, pro remuneratione meritorũ,per tex.in ca.2.§.1. tit.de legib.Corra.in c.1.tit.quemadmodum feud.ad fili. pert.ſecũdum Iaco.Bel.Nicol.Neap.& Iaco.Aluar.in d.ca.1. in prin.tit.qui feud.dare poſſ.Card.Flor.in d.cap.ex parte, in 3.col. & Iaſ.qui hoc dicit multùm notandum in d.l.ex hoc iure,in 9.effect. ff. de iuſtit.& iure.in d.l.ſi non ſortem. §. libertus, in 7.effect.ff.de condict.indeb.& in l.2.verſi. illud etiam bene not. qui eſt in nu.172. C. de iure emphyt. & d.conſ.227. vbi ſuprà,lib.2.& Phil.Dec.conſ.398. viſo caſu propoſito,col.pen.verſ.poſtremo dato,vbi dicit generaliter multa concedi propter remunerationem, quæ aliàs prohibentur. Et facit quod ſcribit Bald. in d. l. cùm multa. C. de bonis quæ lib. vbi tamen loquitur de papa, vbi ſuprà diximus in 9.caſu.

Idem in minore ſine decreto alienante rẽ immobilẽ.

29 XVI. Minor qui ſine decreto nõ poteſt alienare rem immobilem, per totum tit.ff.de reb.eorum C.de prædi. mino. Poteſt tamen eam donare cauſa remunerationis,vt aſſerit poſſe attentari Ro. in l.ſi ante nuptias.ff.ſolut.matri.per tex.in d.c.qui cunque ſuffragio. quod dictum ſequitur & commendat Socin.d.conſ. 66. & Alciat.id d.l. creditores. ff. de verb. ſignif. vt minùs mirari debeamus quod eleganter ſcribitur in l.etiam.§.ex præterito. ff.de manu.vind.quòd minor 20. annis poteſt manumittere ſeruum ob illius merita, quia videlicet dominum in prælio adiuuauerit, contra latrones tuitus ſit, quòd eum ſanauerit, quòd inſidias detexerit,& cætera id genus.quẽ tex.dicit ſing. Barb. in d.rub.de donati.Super hoc tamen, quod dixi de immobilibus, vide tex.in l.2. & ibi Fran.Aret.qui eam legit cum l.1.C. ſi aduer.donat. & eundem Aret.in l.precibus, in 3.not. C.de inoffic.don.& in l. ſi ante.col.2.& 3.ff. ſoluto matrimonio & conſilio 24.incip.quatuor dubia.col.vlt. & Iaſ.in d.l.ex hoc iure,in 11.effectu.& ibi Claud.in 4.effectu,& ipſum Iaſ.in d.§.libertus, in 9. effec. quibus locis de hoc copioſè diſputat,ideo plura dicere ſuperſedeo.

Et in muliere donãte ſine conſenſu mariti.

30 XVII.Mulier à ſtatuto prohibita donare ſine conſenſu mariti,poterit tamen ex cauſa remunerationis,vt in pulchro caſu reſpondit, ſubdubius tamen Pau.Caſt.conſi.172. in caſu præſenti, in prin. lib.2. per l.ſi verò non remunerandi.§. idem Papinianus,in fi.ff.mandat.& not.in l.ſi fundum per fideicommiſſum, in prin. ff. de legat.1. Sed id qualiter intelligatur, & an id verum ſit, videbis infra num.193.& hic admodum,& ſeq.& in noſtris legibus connubialibus,in verbo,*contracter*,num.48.ſed hoc ſing.& ſeq.

Etiam in muliere præiudicãte ſibi in dote.

31 XVIII. Licèt etiam mulier non poſsit ſibi vllo pacto in dote præiudicare,l.de die,& l.Attilicinus.ff.de pact.dota. cum ſi. niſi tamen ex cauſa l. licèt manente,eo.tit.Certè huius rei iuſta cauſa eſſe cenſetur,ſi ea donet benemerito, vt ſingu.reſpondit Philip.Dec.conſi.536.in cauſa quæ agitatur Mãtuæ,col.1.verſi.venio ad ſecundum, motus ex his quæ ſuprà diximus de donatione inter virum & vxorem,& inter patrem & filiumfamil.

Idem in decurionib. prohibitis aliàs donare res ciuitatis.

32 XIX. Decuriones aliàs prohibiti donare res ciuitatis,poſſunt tamen & eas donare cauſa remunerationis:nec propterea decretum eſt ambitioſum, nec reuocari poteſt, vt not. voluit Bart.in l.ambitioſa,col.2.verſ.quæro vtrum liceat.& ibi quoque Alber.num. 2. ff.de decre.ab ordi. faci. per text. in d.l.iubemus nulli.§.ſcientes. C. de ſacroſ. eccleſ.& d.l.cùm plures.§.pen.ff.de adminiſt.tut.& alia iura. & ſequitur Alexand.conſi.161.viſo.themate ſuprascripto, paulò ante fi.lib.2.& conſi.43.incip.viſis & ponderatis, col.1.verſic. nec obſtat ſi diceretur, & iterum col.3.verſi. nec obſtat quod donatio, lib.4. & conſi.30.ponderatis narratis, in fin.3. dubij,libr. 5.vbi ex hoc reſpondit ciuitatem ſubditam principi poſſe ob benemerita immunitatem perpetuam concedere.& Fely. qui & hoc ſequitur in cap. accedentes,col.vlt.in 9. concluſione, de præſcrip.& Iaſ. in d.§.libertus,in 6.effectu.& d.conſi. 73. dubitatur,col.4.verſic.ſimiliter decuriones,lib.3.& dict. conſi.101.immunitas,col.3.verſic.quintò & adhuc, lib. 4. Et hoc maiorem in modum comprobat, quod pulchrè decidit Alber.in 1.parte ſtatutorum. quæſt. 122.quòd ſtante ſtatuto, quòd donum aliquod non poſsit fieri de bonis communis, niſi ſex partes conſilij concordarent, poterunt tamen quatuor partes ex ſeptem donare cauſa remunerationis,non obſtante tali ſtatuto. Et ita dicit fuiſſe determinatum per collegium iudicum Pergami, vbi eſt huiuſmodi ſtatutum. Et idem in ſimili caſu conſuluit Alexand.d.conſ.44.col.antep. verſic.nec obſtat quòd ſtatutum communis Rodigij, lib. 3. Sed tu tamen interim vide Bald.con.383.quando ſuper facto,col.2.verſ.his præmiſsis,lib.3.

Et in iudice ad fiſcũ pertinẽtia donante.

33 XX.Poteſt iudex mulctas reorum aliaque ad fiſcum pertinentia donare cauſa remunerationis, per l.diuus,ibi,vel ſi quid fortiter. ff. de bon. dam. & in l.in mulctarum. C. de modo mul. per quos tex.ita voluit Rom.in repet.l.ſi verò. §. de viro, in 48.fal.ff.ſolut. mat. vbi dicit quòd ſecundum hoc debet intelligi. quod not. Guil. Cu. & Barto.in l. 1.in fin.prin.ff.de iuſti.&iur.& Bar.in l.illud. C. de præb. ſala. libr. 10. & Bald.in l. programma, col.2. verſi.pone quòd præſes.Cod.commi.vel epiſ.dum dicunt, quòd poteſtas poteſt de bonis fiſci remunerare illum qui accepit malefactorem, & id quoque voluit Barb.in d.tract. de præſtan.Card. in 3.q. 1.partis,col.6.& in rub.ext.de donat.col.1.

Idem in iudice pœnã minuente vel remit-

34 XXI. Qui non longè abeſt à præcedẽti. Iudex poteſt ob delinquentis merita & beneficia in remp. collata,pœnam vel minuere, vel omnino remittere,per text.in l.2.§. poſtea cùm Appius. ff. de orig. iur. vbi cum Appius ſcriba librum legum Appio ſurripuiſſet, populoque tradidiſſet, non ſolùm impunè tulit quòd ſurripuiſſet, ſed & præmium ob id quòd populo tradidiſſet, conſecutus eſt.Et text.nõ minùs notandus in l.non omnes.§.vlt.ff.de re mili. vbi ſcribitur ei parcendum eſſe, qui transfugit, & poſtea multos latrones depræhendit, transfugasq; demonſtrauit. Et poſteriorem text.dicit ſing. idem Rom.ſing.538.nullus niſi princeps,ex illóq; decidit pulchrum caſum.Sed & illos text.ad hoc expendit Barb.d.conſ.11.col.4.lib.4.& d.conſ.26.col. pen.eo. libr. 2. Et poſteriorem ad hoc annotat Rapha.Fulg. conſi.124. præſuppoſitis ſtatutis, col.vlt. vbi & ad hoc allegat l.quinq; ſummates.C.de decurio.li.10.

Sed & illum tex.in d.l. non omnes, ad hoc ponderat Alex.cons.19.circa primum, ad fi.lib. 7. ad hoc quoque citans l.si quis in graui. §. hi quoque. ff.de Senatuscon.Sylla.qui & mihi non admodum facere videtur, quamuis & ante eum illum ad hoc expenderit Bal.alicubi,vt paulo pòst subiiciemus. Annotat etiam ad hoc tex.in d.l.non omnes, Socin.si is est,in tractatu fal.reg.229.lex generaliter loquẽs. Et est etiam bonus tex.si solerter inspiciatur, in l.1. ad fi.ibi,ob merita indulsit.ff.de constit.princip. & similis text.in §.sed & quod principi,versi.planè ex iis.Instit.de iure nat.vbi gl.in verbo, ob meritum, ita illum tex.intellexit, & post eam Ioan. Plat. & Ange.Aret.

Deprecatio quid apud Rhetores. Exempla deprecationis.

35 In hanc sententiam locus est apud oratores, quam deprecationẽ vocant,de qua Tullius lib. veteris Rhetho.2.Deprecatio est, inquit.in qua non defensio facti, sed ignoscendi postulatio continetur.Et paulò pòst huius rei exemplum subiicit, vt si pro aliquo claro aut forti viro, cuius in remp. multa sint beneficia,dixeris,possis &c.Et lib.1.artis Rhetoricæ ad Herennium, si eius sit id opus. Deprecatio est cùm & peccasse, & consultò fecisse confitetur, & tamen postulat, vt sui misereantur. Subditq;,hoc in iudicio non ferè vsu posse venire, nisi quando pro eo dicimus, cuius multa rectè facta cõstent. Additque,hoc modo in loco communi per amplificationem iniiciemus,quòd si hoc fecisset,tamen ei pro pristinis beneficiis ignosci conuenire.Et eadem propè scribit in li.2.eiusdem operis. Hoc genere deprecationis vtitur ipse Tullius in oratione pro Annio Milone statim in exordio, deprecãs inter cætera, vt Clodij interitus Miloni propter multa illius præclara in remp.merita condonetur.Idem in oratione pro Lucio Flacco refert Marcum Aquilium multis auaritiæ criminibus testimoniisque conuictum,quia cum fugitiuis fortiter bellum gesserat,à Romanis iudicio liberatum. Cuius etiam rei meminit idem Tullius in septima, eademq́ue vltima actione in Verrem, statim post prin.& in lib.secundo de Oratore. Et eius authoritate Liuius lib.ab Vrbe condita 60.in princ.si verum retulit Florus in epitome.Addit autem Cicero in ea oratione pro Flacco, se consulem C.Pisonem defendisse,qui quia consul fortis constansque fuerat,incolumis est reipub. reseruatus : refertque alios ob idipsum quoque absolutos. Et paulò infrà,Semper, ait, graues & sapientes iudices in rebus iudicandis,quid vtilitas ciuitatis,quid communis salus,quid reip.tẽpora poscerẽt, cogitauerunt.

Historia de M.Horatio.

36 Liuius autor grauissimus,cuius nuper meminimus,li.1.scriptum reliquit,M.Horatiũ,qui paulò antè imperiũ pop.Ro.sua virtute peperisset, quippe qui ter geminos Curiatios interemerat,sororẽque suam,dum rediret à victoria, obuiam sibi factam,mortẽ vnius ex Curiatiis,cui desponsata fuerat,flentem, gladio trãsfixit, à pop. Ro.absolutum fuisse magis admiratione virtutis, quàm iure causæ:vt tamen cædes manifesta aliquo piaculo lueretur,imperatum patri Horatij,vt filium expiaret pecunia publica. Quam historiam etiam conscripsit Aristides Milesius in li.Italicarum rerum, & Dionysius Halicarnasseus lib.3.Et Cicero in illa oratione pro Milone.Valerius Max.rerum memorabiliũ lib.6. cap. 3. & iterum lib.8. cap.1. & Plutarchus in suis Parallelis, vbi & testimonio Demarati rerum Arcadicarum lib.2.eandem quoque refert historiã accidisse apud Tegeatas. & Festus Pompeius quo loco de sororio Tigillo disserit.

Lucanus quidam miles apud M.Fabiũ accusatus. Præclarũ Fabij Maximi factũ.

37 Aliam historiam huic loco maximè congruẽtem recenset ipse Plutarchus,tum in vita Fabij Maximi,tum in Romanorum apophthegmatis, quòd cum miles quidam Lucanus apud ipsum Maximũ esset accusatus, quòd mulieris amore noctu sæpe in castris vagaretur,cæterum mirabili armorũ virtute vir esse narraretur, mulierẽ quam deperibat, deprehendi eo clam iussit, & ad se duci. Vt autem adducta est,accersito homine,quòd contra legem, inquit,pernoctes,haud me latuit,ac ne prius quidẽ latuerat,quòd probitati studeres:quare fortiter tuis ac rectè factis errata condonentur. Reliquũ nobiscũ eris.habeo enim sponsorem. & adductam mulierculã ei commendauit ac tradidit.Quam rem etiã retulit Plinius,siue is est Suetonius, vt alij contendunt,siue Cornelius Nepos,vt & aliorũ est sententia, in libr. de viris illustrib. quo loco de Fabio Maximo scribit & Valer.Maximus lib.7.c.3.

Ionathas morte edicto proposita liberatus ob deuictos Philisthaos.

38 Sed & id quoq; exẽplo diuinorũ librorũ possumus cõprobare.Ionathas enim cõtra regis edictũ fauũ mellis ante vesperum comedit:tamẽ quia illa ipsa die Philisthæos deuicerat,salutẽq; in Israel fecerat, piis populi precibus liberatus est à morte edicto proposita, cuiq; iã per patrẽ fuerat destinatus, sicuti scribitur 1. Reg.14.& repetitur in decretis canonicis 22.q.2.§.vlt.Et hoc quidẽ ad hoc propositũ ponderauit Ioan.de Lig.in trac de bello.ca.29.

Confirmatio præcedentium.

39 Prædicta confirmantur per id quod pulchrè & eleganter consuluit Bal.consi.53. item prouiderunt & ordinauerunt,lib.2.quòd prouisiones generales statutorum recipiunt tacitas exceptiones propter casus emergẽtes,in quibus oportet specialiter prouideri.vnde suadente causa speciali cessat prouisio generalis.Hinc est quòd propter singularia merita singularis fit prouisio,quæ secundum generalia statuta non posset fieri, per d.l.si quis graui.§ is quoque,qui legitur cum 5.vtrùm,vbi dicit notab.Bart. quòd si est prohibitum forensi acquirere possessionem in ciuitate,tamen propter singulare meritum, vt quia multùm operatus est in recuperatione alicuius castri rebellantis, potest hoc ei concedi. hæc Bal.qui ad hoc dicit facere d.l. Aquilius, & l.si pater.ff.de donat.

De eadem re. Berenice meritis suorum absoluta.

40 Quin huic rei tantum tribuere antiquiores,vt non solum propter merita illius propria qui deliquit,sed & maiorũ coniunctorũq; ipsius delinquẽtis,illũ mitius punirent,aut impunitũ relinquerent. quod hinc cõstat. ꝙ Berenice,aliis Pherenice dicta cognomento Calipatera,cùm virũ habitu mentita ludis interfuisset,vbi Pisithodum filiũ coronatũ vidit,cognitaq;,ac quæstione habita, ꝙ ad ludos mulieribus interdictos venisset, meritis suorum absoluta est,cum tamen secundùm legẽ ex Typeo prærupto monte præcipitabantur quæ id fecisse essent deprehensæ. Autores Pausanias lib. 5. & Aelianus de varia historia.Et apud Liuium lib.3. Appius dũ in vincula duceretur, maiorum merita in rempublicam commemorabat, quò pœnã deprecaretur. Nam & merita parentum ad liberos quoque transeunt,vt eleganter respondit Bald.cons.355.præmittendum est ad euidentiam quod priuilegium,col. 2.lib.1. Quem ita refert & sequitur Socin. cons.84. accuratissime, col.3.versi. ex quibus in proposito, lib.3.Ideoque & Tullius in eodẽ lib.2. de inuentione, quo loco de deprecatione disserit. Oportebit, ait,eum qui sibi vt ignoscatur postulabit, commemorarare si qua sua poterit beneficia, & si poterit, &c.Et paucis interiectis, deinde maiorũ suorũ beneficia,si qua extabũt,proferre. Tacitus autẽ lib.11. tradit Plautio Laterano mortem quã ex sceleribus meruerat, fuisse remissam ob patrui egregiũ meritũ.Marius autẽ in oratione apud Sallustiũ in Iugurtha:Ad hoc(ait)alij si deliquere,vetus nobilitas,maiorũ facta fortia præsidio adsunt. Quint.li.6.c.1.Periclitantẽ(inquit)cõmendat dignitas, & studia fortia,& susceptę bello cicatrices,& nobilitas,& merita maiorũ.Nã & aliàs quoq; videmus apud nos,filios

lios

lios remunerari ex paretum meritis.l.3.ff. de priuileg.vetera.& l.nemini,ver.filios autē,& l.petitionē, verſ.filiis ſcilicet.C.de aduoc.diuer.iudic. & l.iubemus.verſ.& filios.C.de aduoc.diuer.iud.quos tex. ad hoc citat Rom.conſ.29.in cauſa maioriæ.

Mālij Capitolini egregia facta.

41 Quæ omnia velim intelligas, ne tu erres, niſi quis grauiſsimum atrociſsimumque facinus in remp. commiſiſſet. Neque enim magis ſua ipſius merita & beneficia à pœna tam ſceleſti facinoris vindicare debent, quàm olim vindicarunt Manliū Capitolinum ob defenſum Capitolium dictum, quin & ſi ſexdecim annorū voluntarium militem pro Rep.ſe obtulerit, triginta ſeptem militaribus donis à ſuis ducibus ornat⁹, viginti tres cicatrices in pectore habuerit, capta vrbe autor in Capitolium fugiendi quadam nocte clangore anſeris excitatus Gallos aſcendentes deiecerit, patronus à ciuibus appellatus,& farre donatus fuerit, domū etiam in Capitolio publicè acceperit: tamen quoniam regnum affectare, & ita libertatem reipub. opprimere conuictus eſt, nulla ſuorum tantorum in rempublicam meritorum ratione habita, ex ſententia Rom. Pop. à quo bonam partem legum noſtrarum habuimus (ne quis forte contra legem id factum contendat) de ſaxo Tarpeio præcipitatus eſt,domus illius diruta,& bona publicata, in eiusq; notam factum ſenatuſconſultū,ne cui de Mālia gente Marco cognomen eſſet.autores Liuius li.6.Valerius itē lib.6.c.3.Plinius,ſi is fuit, in lib.de viris illuſtri.& Plutarchus in Camillo. Et de hac re loquens Portius Latro in declamatione in Catilinam:Recte igitur maiores noſtri ſummis laudibus efferendi ſunt, qui Sp.Melium,qui Gracchos,qui Manlium Capitolinum,qui Druſum, qui Saturninum fortiſsimos homines & reipublicæ ſæpenumero non mediocriter opitulares, quòd deueniſſent in affectatæ tyrannidis ſuſpicionē,morte mulctandos eſſe putauerūt.Nec Spuriū Melium fauor ampliſsimus ciuitatis:nec Gracchos aui ſui ampliſimi viri memoria:nec Manlio celeberrima gloria Capitolij liberari,nec Druſo ſanctiſsmi ſui penates nec Saturnino eius ſacroſanctæ dignitatis auxiliata eſt.Hæc ille. Quod nimirum confirmat quod in ſimili tradit Cæpola cautela 3. incip.propter maximam. & quæ diximus in cauſis minuendæ pœnæ in 49.cauſa.vbi hanc rem latiſsimè tractauimus.

Senatuſconſultum factum ne cui de Manlia gēte Marco cognomen eſſet. Exemplū eiuſdē rei in Sp.Melio. Et in Gracchis. Et in Saturnino.

42 XXII.caſus aſſumitur ex l.cum nauarchorū. C.de nauicul. lib. 11. vbi remittitur onus ſoluendi gabellas propter remunerationem, quod aliàs remitti nec debet nec poteſt,ſicuti per illum tex.annotauit Ludouic.Rom.in repetit.d.l.ſi vero.§. de viro.in d.48.fal.ff.ſol. mat.& Barb.d.conſ. 11. col.4. lib.2.& d.conſ.44.col.vlt.eo.lib.2. Quod dictū credo eſſe verum ex iis quæ diximus in duobus præcedentibus effectibus.Sed an id probetur ex d.l.cęterorum ſit iudicium.

Princeps vel ciuitas donans rē vnius alteri cauſa remunerationis.

43 XXIII. ex l.item ſi verberatum .§. 1.ibi,item ſi forte ager.ff.de rei vendi. & l.Lucius.in prin.ibi, partim veteranis in præmia aſsignatus. ff. de euictio.Ex quibus probatur quòd poteſt princeps vel ciuitas rem vnius alteri donare & aſsignare ex cauſa renuntiationis rei bene geſtæ pro republica. & ita per illos tex.voluit Ang.in l.3.§.ſi is pro quo. ff. quod quiſque iuris. Fulg.conſ. 144. Antonius de crimine.col.2.verſ.in oppoſitū arguitur.Pau. Caſt. conſi.178.donatio prædicta.in fi.lib.1.Ro. conſ.310. in caſu propoſitæ cōſultationis.col.1.Phil.Dec.cōſ. 269.conſultus ab illuſtri.col.3.dum allegat Pau.vbi ſuprà conſ.271.in caſu trāſmiſſo.col.3.verſ. vlterius etiam.& rurſus in addit.illius conſ.col.vlt.& conſ. 286.in cauſa communitatis, col.3.verſic. venio ad ſecundum, & conſi. 357. in cauſa magnifici, col.2. verſi. conſiderandum eſt.& conſi.390.quoniam ex facto,col.5.verſ. ſecundo eſt ponderandum. & Ludo.Gozad.qui alios allegat,cōſi.1. Deus ſcrutator, col.9.nu.36,& conſ.26.in cauſa illuſtriſsimorū, nu. 10.Et ex illis iuribus paſsim noſtri doct.tradūt poſſe principem ex cauſa publicæ vtilitatis rem alterius auferre,vt Bart.in l.quæcunque,in fi. C.de iur. fiſ.lib.10.Io.Fab.in l.bene à Zenone,poſt prin.C.de quad.præſcrip.& Bal.in l.reſcripta.col.vlt. verſ.tertio quæritur.C.ſi con.ius vel vti.publ. & Alexand. latè conſ.93.viſis & ſæpius recenſitis, col.pe.lib.5. Sed quod ad cauſam remunerationis etiam priuatim pertinet,eſt & alius bonus tex. quem citat Ro. vbi ſupra in l.2.C.quibus ex cau.ſer. pro præ. li.accip.vbi ex ea cauſa cogitur dominus ſeruum manumitrere. Et vt ſcribit Tullius in oratione pro Cornelio Balbo,Seruos bene de rep. meritos perſæpe libertate publicè donari videbamus.

Libertas patroni partem im minuens remunerationis cauſa.

44 XXIIII.Erit tex.not.in l.viuus libertus. ff.ſi quid in frau. patro. reſtringens omnia iura prohibentia ne libertus donare poſsit, quo minùs legitima patronorum pars ad eos perueniat, vt l. 1. & per totum.eo.tit.vt videlicet procedat,niſi libertus bene merentibus donauerit:quo caſu poteſt patroni partem minuere,vt illic cauetur.& illum tex.ad hoc not.Bald.in l.2.in 4.oppo.C.de inoffi. dona.& Rom.in repe.§.de viro,in l.ſi verò, in 48.fal.verſ.6. ff.ſol.matr.Alex.conſ. 55.conſideratis verbis dicti ſtatuti, col.2. verſ. & ſubdit ibi, lib.2. & Barb.in d. rub.de donat.vbi cum tex.dicit ſing.& dict. conſ.2. col.1.lib.3.& Corn.conſ. 178. in hac conſultatione, col.vlt.lib.2.& Iaſ.in auth.vnde ſi parens,col.vlt.C. de inoffi.teſt.& in d.l.ex hoc iure, in 10.effectu obligationis antidoralis. de iuſtit. & iur. & in d. §.libertus,in 8.effectu.Et vide glo.in l.patronus. ff. de probat.diſputantem de intellectu d.l.viuus.

Eadem de cauſa res ſubiectæ reſtitutioni alienātur.

45 XXV.Quod tradit Iaſon, qui id ſing.in auth. res quæ,col.2.in 5. limitatione. C. commu. de leg. quòd res ſubiectæ reſtitutioni, & quæ propterea alienari prohibentur per l.vltim.§. ſed quia noſtra, & ſeq.Cod.eod.tit.poſſunt tamen alienari ex cauſa remunerationis, quia aliàs prohibita alienari poſſunt tamen ob hanc cauſam alienari. quanquam illud non audet aſſeueranter aſſerere,ſed cogitandū relinquit,malens aliorū iudicium expectare,quàm litem ſuam facere, quoniam id expreſsè cautum non ſit. Sed & hoc ipſum intrepidè tenet Firmia. in tracta.gabel.in 3.parte 8. partis princ. in 34. quæſtio.vbi id dicit ſing.idque ipſum voluiſſe Bart.in 1. conſtit.ff.in prin.col.vlt.qui tamen id non dixit,ſed aliud quod dicemus in ſeq.verſ.

Vbi merita adſunt non præſumitur fraus.

46 XXVI.Caſus erit generalis,vt quæ aliàs à iure alienari prohibentur, poſſunt tamē ob remunerationē alienari, ſi credimus Bar. id generaliter affirmanti in ſupraſcriptione procemij ff.col.vlti. & Pan.in c.per tuas,col.2.verſ.in gl.1.in fi.ext.de don. & Iaſ.in dict.l.ex hoc iure, in 8.effectu,& ibi Claud. Seyſel.in 4.effectu,& eundē Iaſ.& in d.§.libertus,in 6.effectu.& conſ.227.Caro.olim,col.8.verſic.octauò facit,lib.2.& dict.conſi.73.col.3.verſic.mouet in primis,lib.3.Phil.Dec.conſ. 232. dura & admodum rigoroſa,col.2.verſ.accedit etiam, Io.Lup.in d.rub. de dona.inter vir.& vxo.d.§.50. Et bene facit quod ſcribit Bal.in c.edoceri,col.3.verſ. ſi inſtrumentum dicit donauit,extra de reſcrip.quòd vbi merita adſunt, non præſumitur fraus ex aliquo interdicto, per glo.in l.qui teſtamentum.ff.de proba.

Inſinuatio non habet locū in donatione remuneratoria.

47 XXVII. Donatio remuneratoria non indiget inſinuatione.l.Aquilius.& ibi gl.in verbo, mora.Alber.qui dicit alibi ſe non legiſſe,Barto.Imo.& omnes. ff. de donat. Dyn. & Alber.in l. ſi pater, §. vlt.ff.eo.tit.Oldra.conſi.5. Titius dedit duobus. & conſ.214.ad habendum aliqualem notitiam.& Ioā. And.in addit.Spec.tit.de inſtr.edi.§.porrò, col. vlt.

Guil.Cun.in l.illud,& ibi etiã Bal.col.pe.q.4.& Saly.C.de sacrosanct.eccl. Alb. & Saly.in l.vlti. C.de pact.Bal.in l.2.ante fi.C.ne lice.poten.& in d.l.si cũ mihi.ff.de dolo.& in l.si pater.C.qui bon.ced.poss. & in l.si tibi pecuniam,in lect.antiqua.ff.si cer.pet. & in l.si mortis, versi.quæro an donatio, C.ad leg. Falc.& in l.sed & si lege.§.cõsuluit.ff.de peti.hæred. in vtraque lect.& ibi quoque Ang.qui ad hoc dicit singu.gl.in d.l.Aquilius.& idem Bal. in l.idemq;. §. vlt.ff.mand.& in addi.Spec.tit.de donat.ver.quid si pater,& Ang.in l.sancimus. C. de donat.& in l.vlt. in prin. C. de iure dot. & in l. cùm multæ. quæ est vlt.in prin.C.de donat.ante nupt.& in l.1.§.si pater. ff.pro don.& cons.179.visis præ dictis instrumẽtis, col.6.vers.venio ad tertiũ.Flor.in l.quæ pater,col.3. ff.famil.ercis.& & Rom.in d.l.si pater.§.1.ff. de donat.& cons. 26. cuius est initium pro decisione eorum, col.1.vers.his tamen non obstantibus, vbi & ad hoc allegat tex.in auth.eò decursum. C. manda. & iterum cons.95. viso prius donationis instrumẽto,in fi.Ang.Aret.in §.aliæ, col.vlt. Instit.de donat. & iterũ in §.in personam, col.7.versic. secundò & principaliter.Instit.de actio.& Socin.cons. 65. circa primam quæstionem,col.5.versi.item videtur fuisse facta.& cons.seq.col.2.lib.1.& Barb.in rub. de dona.vbi ad hoc dicit sing.gl.in d.l.Aquilius, & cons. 11.illud adferam, col. 4. lib. 2. & cons.26. sapienter scripsit, col.pe.eod.lib.2.& d.cons.2.in prin lib. 3.& cons. 41. Deum inuocent, col. 6. eod. libr. 3. & consi.51.clementissimum Deum,col.vltim.lib.4.& & Phil. Corn. consi. 194. videtur in præsenti consultatione,col.1.lib.3.& Alexand.cons.30. ponderatis his,col.2.lib.3. Franc.Aret.in l.Iulianus.§. 1. col. 3.ff.de verbo.oblig.& Guil.Pap.q. 95. dubitabatur, & cons.34.nobilis Catharina, col.2.vers.& si dicatur. & Fortu. Gart. in l.iurisgentium. §. quinimo, col.32.vers.præterea adde.ff. de pact. Ias. cons. 149. circa primum consultationis articulum,col.2.vers. nec obst.si diceretur,lib.4.& Claud.Seysel.in d.l.ex hoc iure.col.2.in 2.effectu,de iustit.& iure.

48 XXVIII.Licèt donationes quodã respectu sint stricti iuris,vt cæteri contractus,l.quicquid.ff. de verb.oblig.tametsi aliàs latissimè sint interpretandæ,per c.cùm dilecti,extra de donat.tamen quę ob remunerationẽ fiunt,latiùs pręterea interpretari debent,vt tradit Phil.Dec.cons.468.superiori anno,col.3.nu.14.& iterũ cons.498. viso casu proposito,col.2.nu.11.vers.accedit,& vtrobiq; per not. per Alex.in l.3.in prin.col.1.vers. secũdò limita.ff.quod quisq; iur.Et hoc quoque ante hos tenuit Pan.cõs. 30.videtur primò,col.2.ver.quintò & vlt.col.2.li.2. & ita quidẽ vt potiùs præsumatur realis & trasmissibilis ad hæredes,quàm personalis,vt pulchrè respondit Pet.Anch.cõs.327.discurrit materia, col.2. vers.3.debet attendi.Nam & Bal.cons.409.quod dictus ad fi.lib.5. dicit ꝙ quæ bene merentibus conceduntur,efficaciùs conceduntur,per l.3.§.hi quoque.ff.de senatusc.Sylla. & l.1.§.1.ff. de iustit.& iur. & ibi Guill. Cu. de quo etiam vide quæ dicemus infrà nu.85.& ego.

49 XXIX.quod præcedenti congruit,licèt aliàs statuta non comprehendant forenses, sed tantùm ciues, & eos quidem habiles: comprehendunt tamen forenses,& aliàs inhabiles,propter benemerita. Verbi gratia, si ex statuto forenses non possunt acquirere bona, possunt tamen ex causa bene meriti, vt si fiat statutum quòd quicunque dedetale castrum, habeat talem possessionem, forensis idipsum faciẽs acquirit eã possessionẽ,licèt aliàs incapax.Bar.in d.l.3. §. hi quoq;.quem legit cum §. vtrùm,& ibi quoq; Bal.ff.de S.C.Sylla. & dicit præterea ipse Bal. ꝙ aliàs incapaces beneficiorum suæ ciuitatis, ipsum quoque primum accipere debent.

Statuta comprahẽdunt etiam forẽses propter benemerita.

50 XXX.licet aliàs in dubio nõ præsumatur donatio per l.cum de indebito.ff.de proba.cum multis simil.& concord.à me citatis postea in ead.glo. nu.206.incip.in dubio autem.Tamen merita præcedentia faciunt,nõ tantùm simpliciter præsumi donationem, sed vt actus gestus aliàs dubius præsumatur donatio,per tex.not. in d. l. si verò non remunerandi.§.idem Papin.& ibi glo.Bart.Bal. & alij. & gl.in l.vtrùm.ff.de donat.inter vir. & vxo. & in l. quæ dotis,& ibi Bal.ff.solu.matr.& Bal.in l.2. col.1. & iterum in l.generaliter,in 4.oppo. C. de non nu. pec.& in l.2.in 1.q.C. de iure dot.& in l.1.col.3.vers. quæro circa hoc. C.de confes.& in l.2.§.creditum, in 1.oppo.ff.si cer.pet.& in l.cùm quid,col.2.& iterum col.vlt.ff.eo.tit. vbi & ad hoc allegat l.si testamento.§.1.ff.de fideius.& in c.si cautio,col.1.de fide instr.& idem Bal.cons.298.hæc materia,in fin.lib.1. & consi.65.incip. si vnus ex fratribus,in fin.lib.5.& Rom.in repet.d.l.si verò.§.de viro,in 18.falle.ff.sol. mat.& consi. 146. incip. ista quæstio, col.vltim. & Ang.in d.l.sed & si lege.§.consuluit, in fi.ff.de petit.hęre.& Pau.Cast.in l.traditionibus. C. de pact. Firmia.in tract.de episcopo,in 4.parte, lib.4. in 61. quæst.in fin.Alex.& Ias.in d.l.si diuortio.ff.de verb. oblig.Corn.cons.1.in hac consultatione,col.2.vers. & licèt aliàs,lib.1.& cons.219.licèt videatur,colum. vltim.lib.1.& d.cons.114.col.1.lib.3.Ias. in d.l. ex hoc iure,in quinto effectu, vbi ad hoc dicit sing. text. in d.l.si verò non remunerandi.§.idem Papinianus & ibi Claud. Aquen. col. 11. in quinto effectu, & idem Ias.in d.§.libertus.in quarto effectu,& ibi ante eum Socin. ad fin. & Hiero. Grat. consi. 94. in causa excellentissimi colum. vltima. num.17.lib.1. vbi dicit quòd asserens contrarium debet liquidissimè probare.

51 XXXI.qui à præcedenti non admodum distat, quòd etiam merita faciunt præsumi remissione iniuriæ præcedentis,per l.in ipsius.C.famil.herciscun.vbi ex hoc not.Bald. quòd si inimici sibi faciunt inuicem grata seruitia,præsumitur remissa in iuria.Et bene facit quod voluit ipse Bald.in l.liberi. C. de inoffi. testa. quòd si filius commisit causam ingratitudinis,gratitudo& merita postea secuta tollunt ingratitudinem præcedẽtem:quod & traditur per recentiores in l.1.ff.sol.mat.& in l.fratres. C.de inoffi.testa.Et hunc casum ponit Ias.in d.l. ex hoc iure,in 12.effectu. & iterum in 19. nam hunc duplicat,& in d.§.libertus,in 11.effectu.

Merita faciunt præsumi remissionem iniuriæ præcedentis.

52 XXXII.licèt in dubio præsumatur rescriptũ concessum ad postulationem partis,non motu proprio,cap.si motu,de præb.lib.6. & not. Bart. & alij in l.si quis iniquum,in prin.ff.quod quisque iur.cũ concord.ibi adductis à recentioribus.Fallit tamen cùm præcesserunt merita illius,cui rescriptum cõcessum est.nam ob ea præsumitur fuisse concessum motu proprio concedentis, vt voluit Gulielmus Cum.in d.l.si quis iniquum. §. si procurator,arg.d. l.si verò non remunerandi. §. idẽ Papin.ff.mandat. & sequitur Alber.in l.1. in princ. in 5. oppo.ff.eod. quod quisque iur.Alexand. qui dicit menti tenendum,Soci.qui dicit not.& Ias.in d.l. si quis iniquũ, in prin.ille col.1.in 2.limit.alter col.item 1.in 1. limi. hic col.2.in 2.limit. Phil.Dec.col.2.in 2. item limit. & ipse Iason in d.l.ex hoc iure, in 4. effectu, & ibi Clau.Aquens.col.pen.in 8.effectu,& idem Ias.in d. §.si libertus,in 3.effectu,& Lud.Gozad. cons.26.in causa illustrissimorum,col.3.nu.17.dum citat Alex. in d.l.3.quod quisque iur. Et bene facit quod dicit Bald.in l.quod fauore,in 2.opposit.post Iacob.But. C.de legib. quod rescriptum motu proprio concessum, præsumitur concessum ob meritum. Et quod scribit idem Bal. cons. 483. visa immunitate, circa medium,lib.2.

Rescriptũ præsumitur concessum,ad postulationẽ partis. Nisi præcesserint merita.

53 XXXIII.

Mentio mortis facta in donatione facit præsumi donationem causa mortis.

53 XXXIII. qui & non multum abest à superioribus, licèt aliàs cùm in donatione fit mentio mortis, vt si dono tibi post mortem meam, in dubio præsumatur donatio causa mortis, secundum Bar.in l.vlt.col.3.vers.tertiò quæro, & ibi quoque recentiores.C.de pact.per l.Seia.ff.de dote præleg. & l.Seia,& l.vbi mortis.ff.de donat.causa mort.Tamen si merita donatarij præcesserint, præsumetur potiùs donatio inter viuos, vt ita sit efficacior, vt not.voluit Bald.in l.si mortis, ante medium.C.ad legem Fal.per not.in d.l.quæ dotis. ff. sol. mat. vbi Alex.col.4.& 5.adscribit 8. limitationes ad eam regulam,qua diximus donationem in qua fit mentio mortis,præsumi factam causa mortis.Sed hanc tamen prætermisit,non minùs illis omnibus, si non magis,notandum.

Nisi merita donatarij præcesserint.

54 XXXIIII. Licèt cùm quid donatur officiali,aut prælato,legato,aut alteri, dubitetur an id sit donatum contemplatione sacerdotij vel muneris, an verò personæ,de quo per glo. & docto.in l.qui proprio.§.procurator.ff.de procu.& in l. si verò.§. item quicquid.ff.sol.mat. & Cano.requisisti, extra de testa. cum simi. Tamen reiectis omnibus aliis causis & distinctionibus si donatum sit officiali aut prælato benemerito de donāte,id semper præsumatur donatum fauore & respectu personæ nō officij siue sacerdotij,vt sing. respondit Bald. cons. 194.præmissis verbis,col.1.in fi.lib.2. per not, in d. auth.vnde si parens. C. de inof. testa. & d. l. si donatione.C.de col.& idem voluit Albe.in l. 1. col.1. vers.sed an relictum,ibi,idem si suus. C. de sacros. eccl.& Soc.in l.2.col.3.vers.circa tertiam.ff. de reb. dub.& vide infrà nu.74.

Priuilegia suæptè natura personalia.

55 XXXV. Licèt in multis casibus sit dubium an appellatione filiorum contineantur nepotes,de quo latè diximus in nostro tract.primige. in q. 40. nu.54.incip.15.ratio,& 3.seq.& iterum nu.155.incip. 23.licèt aliàs,præsertim verò in priuilegiis quæ suæptè natura solent esse personalia, vt not.in l.priuilegia quidem,& in l.in omnibus causis.ff. de regu. iur.& in c.priuilegium,eo.tit. lib.6. Et quæ itē aliàs sunt strictè interpretanda, Bart.in l.vlt.col.2. ff. de constit.prin.& in l.1.ad fi.C.de iur.& fact.igno.Pan. in c.olim.in fi.extra de verb.signifi.Tamen si fuerit concessum priuilegium cuipiam & eius filiis ob ipsius merita,haud dubiè intelligitur de nepotibus. Ita enim sing. voluit Bal. cons. 303. ad euidentiam præmittendum est,quòd appellatione, col. 2.vers. item ista interpretatio,lib.2.Nam & aliàs cùm agitur de remuneratione, debet fieri lata interpretatio,vt dicemus infrà,nu.85.& ego huic.

Et strictè interpretanda.

Nisi agatur de remuneratione.

Stipulatio sine causa non valet.

Nisi merita præcesserint.

56 XXXVI. Licèt stipulatio sine causa non valeat,aut certè illi obstet exceptio l.2.§.circa.ff.de ex cep.dol.Tamen si sint merita præcedentia, valet,vt voluit Bal.in d.l.generaliter.in 4.oppo,C.de nō nu. pec.& in l.& si inutiliter,quæ est 2.ad fi.C.de fideicom.& Fel.in c.si cautio,col.5.vers.fallit 14.& iterū vers.fallit vltimò,extrà de fide instru.Ias.nullā Bal. nec Fel.mentionē faciens in d.l. ex hoc iure, in 7. effectu.& ibi Clau.Aquen.col. pen. in 9. effectu. & idem Ias.in d.l.libertus,in 10.effectu.& Lance.Gal. in rub.ff.de verb.obl.col.36. vers.item ista obligatio.& Fortu.Gartia.in l. iurisgentium. §. quinimo, col.33.vers.ego vero de tali.ff.de pactis.

Iudices à subditis nō possunt munera accipere.

Nisi ex causa remunerationis.

57 XXXVII.Depromitur ex text. memorabili in d.l.Aquilius.ff.de donat.Ex quo no.Bar.ibi, in 3. oppo. post glo.2. quòd licet iudices non possint à subditis munera accipere,per d.l.1.§.prouincias.C. de contra.iudi. possunt tamen ex causa remunerationis.Quod & sequitur Roma.ibi,post.princ. qui id reputat sing.& Ias.in l.in principalibus, col. 4.in 6.limitatione & ibi quoque Phil.Dec. col. vlt.in 4. fallent. ff.si cer.pet.& Paris de Pute.in tract. syndi. in verbo,contrahere.§.officiales. in fi. Quanquam contrarium censuit Alcia.ibi paulò ante fin.& lib. παρέργων. 2.c.49.Nam vt is dicit & quidem verissimè,d.l.Aquilius,non de prætore loquitur, sed de Nicostrato ipsius præceptore, aut rhetore cuius meminit Suidas.Et lex id prohibens generalis est, fierétque facilè fraus ei l.si illam priorem opinio. admitteremus.

58 XXXVIII. Licèt donans habeat beneficiū ne coueniatur vltra quàm facere possit.l.inter eos. §.is quoque.ff.de re iudic.cum simi. fallit tamen in donatione remuneratoria, vt pulchrè voluit Ang. in l.sed hoc ita,quam legit cum l.non tantum.ff.de re iudic.quod dictum sequitur Alex. in l. sunt qui in id.eo.tit.& in ea.l.non tantum.col.vlt. & iterum pro eleganti reassumit Ro.d.cons.26.col.2.vers.tertiò quia licet donans.& sequitur etiam idem Rom. in l.si pater.§.vlt.ff.de dona. & Ioan. Plate.in §.sed & si,col.vlt.Insti.de actio.& Barb. in d. rub. de dona.vbi id elegans dicit,& in tract.de præstant. Car. in 3.q.1.partis, col.6. vbi id dicit not. & d. cons.28. col.1.lib.3.& d.cons.41.col.6.eod.lib.3. Ias.in d.l. ex hoc iure,in 7.effectu & ibi Claud.Aquen.col.pe.in 7.effectu.ff. de iust. & iur. & idem Ias.in d.l. si non sortem.§.libertus,in 17.effectu.ff.de cond.indeb.& in l.inter eos,col.1.vers.limita not.cum seq.ff.de re iudi.Io.Lup.in d.Rub.de donat.inter vir. & vxo.§. 50.col.2.Et vide quæ dicam infrà hac eadem gl.nu. 144.nec etiam legem.

Donans tenetur de euictione ex causa remuneratoria.

59 XXXIX. Licèt donans quando incipit à traditione,non teneatur de euictione.l.Aristo,§.vlt.& ibi gl.& Bar. ff. de dona.secus tamen si donauerit causa remunerationis, vt per text. in l.idémque. §. vlt.& l.seq.& l.si verò non remunerandi, in princ. ff.manda.voluit ipse Bart.post Rayn.& Iac. Aret.in l.Iulianus.§.qui fundum,& ibi etiam Albe. col.vlt. Alex.Fran.Aretin.qui ex hoc dicit sing. limitari d. l.Aristo.Pet.Besu.& Ias.ff.de verb.obl.& idem Bar. in l.idémque.§.vlt.cum l.seq,per illum tex.ff.mand. & Alex.cons.47.cuius est initium,visis instrumentis diuisionis,col.2.vers.confirmantur prædicta,lib. 3.Ang.Aret.in §. in personam, col.7. vers.secundò & principaliter,Instit.de actio, & Ias.in d. l. ex hoc iure.in 18.effectu.& in d.§.libertus,in 17.effectu, & cons.34.ad mortua,col.vlt.lib.1.& Ant.Rubeus cōs. 95.viso & diligenter considerato instrumento, col. vlt.vbi & alios allegat qui hoc non dicunt. Tu tamen hîc vide Phil. Dec. tenentem contrarium in l.si donatione,col. 7. vers. postremò ad supradicta. C.de collat.

Fideiussor causa remunerādi à creditore liberatus.

60 XL.Colligitur ex l.idémque.§.vlt. cum l.seq. & iterum prin.l.seq. ff.manda. vbi si creditor fideiussori acceptum tulerit causa eum remunerandi, poterit ipse fideiussor agere mandati aduersus debitorem, secus si simpliciter & non remunerandi causa credito, fideiussori remiserit. Nam & ita per eum tex.voluit Bal.in l.vlt.col.3. vers.pone aliquis. C.de fructib.& lit.expens. Ex quo patet quòd merita præcedentia faciunt competere actionē, quæ aliàs nō competeret.& hunc ponit Ias.in d.l.ex hoc iure, in 10. effectu. & in d.§.libertus. in 12.effectu.

Fructus rei pignoratæ computantur in sortem.

65 XLI. Licèt fructus rei pignoratæ computentur in sortem.l.1.& 2.C.de pign.& l.1.C.de distract. pign.c.1.& 2.& c.conquestus,extrà de vsur.Tamen obligatio ista antidoralis facit, vt in quodam casu non computentur, videlicet cum dominus à suo vasallo fundum accepit in pignus, abstinens interim ab eius seruitio,per c.1.extra de feud.Quod licet loquatur in ecclesia,tamen trahitur per docto. ad alios dominos,huiúsque rationem reddit Imo. ibi,col.2.vers.vnde alij dixerunt & quintò.Quoniā vasallus præter id ꝙ obligatur domino secundum consuetudines,& illis deficientibus ex iure scripto

in c.1.tit.de forma fideli. Certè etiam obligatur ad antidora, per d.l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de peti. hæred. Tanquam sentiat Imo. illos fructus esse veluti in compensationem remunerationémq; illius obligationis, nec ob id censeri vsuram. Tu tamen super intellectu illius c.1.de feu.præter doct.ibi, vide & gl.in c.cōquestus, in verbo, de feudo, in prin. extra de vsuris. Mart.Laud.& Card. Alex. cui cùm Imo.conuenit, in cap.1.§.item si delator, vtrunque col.1.tit.quæ fuit pri.causa benefi.amit.& Ro.sing. 327.creditor comparat.

Vsura non sunt prohibita causa remunerationis.

62 XLII. Qui præcedenti proximè accedit, licèt aliàs vsuræ sint prohibitę, vt no.per Legi.in l.1. C.de summa Trinitate, & per Cano.per totum tit. extra de vsuris. Possunt tamen & aliàs permitti & exigi causa remunerationis, cum videlicet creditor se propter illas onerauit ad aliquid æquale faciendum, vt sentit gl.not.in l.petens, in gl. magna, vers.sed quid si vt aliquid, ibi, sed etsi daret vsuras, & ibi clariùs Sal.col.11.in 4.q.in fi.& Ias. col. antepen.vers.3.nota. & Phil.Dec.col.6.vers. & not.glo. hîc.C.de pact.

Pater potest vni benemerito ex liberis feudum relinquere.

63 XLIII. Licet ex multorum sententia pater non possit vni ex liberis feudum relinquere, si credimus Andreæ Isern.in c.1.tit.an agna. & in c. 1. & ibi quoque Bal.tit.de alien.feu.Oldr. conf. 137.perlectis, in primo dubio, Bart.in l.iurisiurandi. §. si liberi, col.2.ff.de ope.libe. cum multis concordant.à me adductis in tractatu Retractuum, tit.1.§.11.gl.5. nu.22. sunt qui contra. Tamen id nonnulli intelligunt nisi pater filio benemerito reliquerit, arg.d.l. viuus, ff.si quid in fraud.patr.& l.si Ruffinus. C. de testa.milit.vt videre licet apud Bal.in c.1.col.3.vers. quæro vtrùm pater, tit.de prohib.feud.alie.per Feder.vbi videbis an id sit verum.

Gabella ex donatione remuneratoria non debetur.

64 XLIIII. Si statuto cautum fuerit, vt ex donatione debeatur gabella, cuiusmodi sunt plurima statuta apud Italos, ea certè non debebitur ex donatione remuneratoria, & intrepidè licèt nullo alio antiquiore, si non me fallit memoria, præeunte affirmauit Barth.Firmia. in tract. quem priuatim de gabellis edidit, in 3.par.8.partis principalis, in 34.q. quem non vereor etiam solum sequi.

Donatio ob benemerita absenti facta sine epistola aut nūcio.

65 XLV. Licèt donatio absenti fieri non possit sine epistola aut nuntio, vt est tex.expressus in l.absenti.ff.de donatio. Ac ne ecclesiæ quidem aut alteri pio loco, vt no.gl.in l.illud, in verbo, alia causa, in fi.C.de sacrosf.eccl.cum aliis concor, à me collectis in tractatu priuilegiorum causæ piæ vbi tamē videbis alios contrarium tenentes. Sed hæc posterior opin. haud dubiè vincit, cùm sit donatio ob benemerita, vt per Alber.in l. ambitiosa, nu.3.ff.de decret.ab ordin.fac.

Alij obligationis antidoralis effectus.

66 Cæterùm alios effectus obligationis antidoralis collegit Ang.in d.l. sed & si lege. §. consuluit. & Barb.in c.cum in officiis, extra de testa.& latissimè omnium Ias.tum in d.l. ex hoc iure, tum in d. §.libertus.& Phil.Dec.in c.ad nostram, col.vlt. extra de prob.& Lancel.Galio.in d.rubr.ff. de verbo. obl.quo loco nuper citauimus, & ante hos gl. in c. cùm essent, in verbo, promiserat, & ibi omnes doc. præsertim Io.Ana. & Fely. extra de vsur.& Inno.& Ant.in c.tuam, extra de æta.& qualit.& Io. Ana. in cap.consuluit, col.vlt.vers.adde prædictis, extra de vsur. Sed quoniam illi nihil speciale habent, proindeque & nihil ad id, de quo tractauimus, pertinēt: ideo eos de industria prætermisimus, quod iā protestati sumus. Sed illis tamen potes addere tex. in l. generaliter.§.quis ergo statuet.ff.de fideic.liber.ibi, aut meritis cuiusq; allegatis arbitrari eos oportet.

Obligatio antidoralis etiam brutis animalibus cō uenit.

67 Illud non omiserim, hanc, quam vocamus obligationem antidoralem, non solis hominibus conuenire, sed & brutis animalibus, vt sentit gl.in d.l.sed & si lege.§.consuluit.ff.de petit.hæred. cùm dicit quòd ad hoc mouetur omnis creatura, & ibi etiam Bal.qui dicit id procedere ex generali instinctu naturæ.& Bar.in d.l.ex hoc iure, col.3.vers.opp. iterum, & ibi clarissimè Alb.col.3.nu.16.Ias.col.10. vers.secunda principalis. & Claud. Aquen. col.14. vers.item inquantum.& Nic.Neapo.in §.1.Instit.de oblig.& Lancel.Galio.in d.rub.de verb.obl.vbi suprà. Quanquam Soc.ibi col.1.sentit cōtrarium. Sed priori sententiæ adstipulatur, quod à Gellio relatū est lib.5.noctium Attic.c.14.ex autoritate Appionis Polyhistoris lib. Aegyptiacorum 5. de leone qui Androdo ad bestias damnato gratiā beneficij longo post tempore retulit. quod etiam retulit Aelianus, lib.2.historiæ anima.vbi illum Androclem vocat. Quódque Plin.tradit lib.8.cap.16.de alio leone, & Heliade Samio, & c. seq. de Panthera ex Demetrio Physico: & de Dracone, & Thoante, & Democrito, & de alio Dracone, & Pindo Macedonis illius filio, qui nomen ei regno dedit. Aelianus libro animalium nono. Quod item de Elephanto & Indo quopiam tradit ipse Aelianus libro primo eiusdem operis. Et de Delphino (vt de piscibus quoque loquar) & Cærono Pario refert idem scriptor, lib. quoque eiusdem titu. 10. Et de aquila & agricola idem lib.14. ex autoritate Gratis Pergameni, & Stesichori Poetæ. Et generaliter de cæteris beluis in eodem lib. quo loco differit de accipitribus. Item & de ciconia priuatim, & Heraclide Tarentina muliere, lib.15. Et quod scribit Pet. Anc. in regula possessor, col.2. vers. est & alia naturalis, de reg.iur.lib.6.id procedere ex naturali ratione.

Restrictio donationis remuneratoria.

68 Sed tamen ne quis erret, id scire debemus, nō omnia nobis licere permittíve propter ista benemerita iam propè superfluenter prædicata, vt apertè probatur ex l.semper.ff.qui & à quib.vbi semper in fraudem creditorum libertas datur ab eo qui scit se soluendo non esse, quamuis bene merenti hoc dedisset.& l.viuus libertus.ff.si quid in frau. patro. vbi libertus nec benè quidem merentibus amicis legare potest, quò patroni partem minuat, quamuis id donare possit, de cuius tamen intellectu vide Bal.in l.2.in 4.oppo.C.de inof. donat. Vtq; etiā probatur ex l.si quidem, & ibi Pet.Cy. Bal.Salyc.& alij.C.de actio.& obligat.vbi mandatum etiā causa remunerationis factum finitur morte vt cætera mandata, & ex d.l.si non sortem. §. libertis, & ibi Bar.col.2.ff.de condict.indeb.vbi obligatio antidoralis non est satis efficax ad impediendum repetitionem rei indebitæ solutæ. quod & voluit gl.in d. l.ex hoc iure, in verbo, obligationes, ad fi.ff.de iust. & iure, atque etiam ex dictis Bar.in l.iurisgentium. §.quinimo.ff.de pact. cùm loquitur d. l. si quis argentum. C.de donatio. De quo tamen vide Rapha. Fulg.in d.§.quinimo, & Imo.in l.ex ædibus. ff. de donat. Alex.conf.114.perspectis his quæ narrantur, col.2. vers.nec obstat quod not.lib. 6. Sed & illud quod diximus, satis patet ex not. per eundem Bal. in l.stipulatio ista, §.alteri, in 2.oppo.ff.de verb.obl. & Bal.in l.quod dictum, in addit.per illum tex.ff.de pact.& in l.filiusf.in 2.lect.post prin.ff. de dol. mal. & Ang.in l.quod dictū.ff.de pact.& in §. 1. in auth. de non elig.secun.nub.& Ias.in d.l.ex hoc iure, col. pen. vers.adde quòd obligatio antidoralis. & Phil. Dec.in d.c.ad nostram, vbi suprà de probat. Vt tamen non illud speciatim omittamus, interesse remunerationis, vt more Græcorum loquar, nō sufficere, vt quis pro alio adstipulari possit, gl. not. in l.si tibi.§.si pactus.ff.de pact.& tex.in l.quod dictū, & ibi Bal.in lect.antiq.Ang.Fulg.& recent. ff. eo.& Ias. in l. huiusmodi, col.pen.vers.sed aduerte. ff. de leg.1. Nempe quòd casus priuilegiati semper comprehendantur in generalibus legibus & statutis, nisi

nisi in casibus, de quibus loquuntur, reperiantur specialiter priuilegiati, vt diximus suprà in prin. nu. 118. & hæc quidem, & latiùs in tractatu Retractuũ tit. 1. §. 1. gl. 14. in verbo, *ou equipollent à vente*, nu. 96. ego verò.

Redit ad principale institutũ.

69 Sed vereor, ne immodicus fuerim in huiusmodi remunerationis commendatione, quanquã res est adeò commendabilis, vt modum vix capere possit. Tamen vt veluti longo postliminio ad id redeamus quod principaliter tractamus. Cùm huiusmodi donatio remuneratoria non sit pura, simplex, gratuita, sitque adeo fauorabilis, vt ei multa contra omnes regulas iuris sint concessa, sit & denique l. nostra exhorbitãs ab ipsis communibus regulis iuris: nil mirum videri debet, si ea loquens quidem simpliciter de donatione, non habeat locum in huiusmodi donatione remuneratoria. Et id certè est, quod tam multis suprà probauimus. Verùm antequam aliò pergamus, id multis modis minime contemnendis declarabimus.

Quid si in donatione vere remuneratoria nihil sit dictum de meritis.

70 Prima igitur declaratio hæc est, vt videlicet procedat quod diximus, donationem remuneratoriam non reuocari ex hac lege, etiam si in donatione non fuerit dictum eam fuisse factam ob merita. Satis est enim merita ipsa intercessisse, vt censeatur donatio facta eorum contemplatione, & ita non reuocetur ob filios postea susceptos, vt expressè voluit in nostro casu Soc. cons. 147. visa facti contingentia, col. 7. lib. 1. arg. l. si non remunerandi, §. inde Papinianus. ff. manda.

Donatio an præsumatur facta ob merita precedentia, si dictum nõ sit.

71 Et generale est, vt præsumatur donatio facta propter benemerita præcedentia, etiam si id dictũ, expressũmve non fuerit, atque etiam in prohibitis, modò ea probentur, vt voluit gl. loquens de donatione inter patrem & filiumfamil. quam sequuntur Bar. & omnes, præsertim Alex. col. 2. in l. si donatione. C. de collatio. & idẽ Bar. in l. si tibi decem. §. si pactus, col. 1. vers. qualiter cognos. & ibi recentiores. ff. de pactis, & idem Bar. in l. 1. §. nec Castrense, col. pe. vers. & hîc est aduertendum. ff. de collatio. bonor. & in tractatu de duobus fratrib. in pe. quæst. Sign. cons. 186. in themate præsentibus allegato. Bal. in l. & si mortis, vers. quæro nunquid. C. ad legem Fal. & in l. 1. col. 3. vers. circa hoc. C. de confes. & in l. cùm virum, col. 3. vers. sed nunquid præsumitur. C. de fideicom. & cons. 298. hæc materia, in fi. lib. 1. & in sua margarita, in verbo donatio, col. 3. & Nicol. Neap. in l. tutor. §. quæ tutoribus. ff. de excusat. tuto. Pet. Iaco. tit. de in integ. rest, vt possit agi rescissoria perso. act. char. pe. vers. item dicitur donatio. Socin. in l. si non sortem. §. libertus, ad fin. ff. de condic. indeb. Ias. in d. l. ex hoc iure, in 2. effectu obligationis antidoralis, ff. de iusti. & iure, & cons. 154. in causa mota, col. pe. vers. non obstat dum dicitur, lib. 2. Fort. Gar. in l. iurisgentium. §. qui iure, col. 34. vers. ego verò de tali. ff. de Pactis.

De eadem re.

72 Licet contrarium videatur voluisse Bald. sibi contrarius in auth. ex testamento, col. 1. C. de collat. & apertiùs in d. §. quæ tutoribus, in prin. & in l. vlt. col. 2. vers. oportet tamen. C. de vsucap. pro donat. & in l. si tibi decem. §. si quis, col. 1. ff. de pact. & cons. 66. dicta institutio, col. 2. lib. 1. quod repetitur omisso initio, in cons. 406. casus talis est, quidã magister, lib. 3. dum dicit, ꝙ licèt spurius aut nepos ex eo non possit institui hæres tanquam filius aut nepos, ex sententia multorum, vt not. in l. vlt. C. de nat. lib. potest tamen vt extraneus, vt quia meritus est, arg. not. in auth. vnde si parens. C. de inof. testa. Verùm in dubio affectio naturalis inducit præsumptionem, quòd vt filius aut nepos fuit institutus. Et in hac quoque opi. vt scilicet nõ propter benemerita, sed ob affectionem sanguinis videatur donatio fuisse facta, voluit Ro. sing. 648. incip. donatũ consanguineo. Pau. Cast. cons. 345. circa bona, col. 2. vers. secundò videtur obstare, lib. 1. & cons. 371. præmittendum est ad euidentiam, col. vlt. eo. lib. 1. & cons. 432. cum statutũ, col. 1. eo. lib. 1. & Soc. cons. 91. visa & diligenter ponderata, col. pen. lib. 1. & Phil. Dec. in c. quoniam abbas, col. pe. extra de off. deleg. & in l. à patre, in fi. C. de collat.

Donatio facta filio, an censeatur contemplatione meritorum, an filiationis.

73 Et facit quod voluerunt Imo. Raph. Co. Pau. Cast. Fran. Aret. Pet. Besu. & Ias. in l. quod dicitur. ff. de verb. obl. quòd si pater stipulatur filio, & exprimit id facere ob merita ipsius, tamen censetur id fecisse magis ob filiationem, quàm ob merita, & ita videtur stipulatus fuisse filio tanquam filio, & non tanquam extraneo siue benemerito. ideóque valet huiusmodi stipulatio: quod & idem tenent Bal. Rap. Fulg. & Ias. in d. l. si tibi decem, §. si pactus. ff. de pact. facit item quod post alios multos respõdit Phil. Dec. cons. 120. cuius suprascriptio incipit, presbyter, col. vlt. quòd id quod relinquitur cõsanguineo pauperi, magis censetur relictum ob consanguinitatem, quàm ob paupertatem, ideóque in dubio non censebitur relictum in piam causam.

De eadem re.

74 Sed ij omnes nũcupatim, quod iam diximus, loquuntur, cùm quis donat filio aut cõsanguineo, tanquam scilicet donantem verisimiliter plus moueat ad donandum causa sanguinis, quàm meritorum, per tex. in d. l. tutor. §. quæ tutoribus, ff. de excus. tutor. quem ad hoc dicit sing. Ro. d. sing. 648. Sed ille tex. ne erres, loquitur de meritis sequentibus, non præteritis, quæ plus habent ponderis, vt videre licet ex iis quæ dicemus infra nu. 109. quinta ac postrema. Sed & in idem facit tex. in l. qui habet. ff. de tut. vbi causa naturalis magis consideratur quàm accidentalis & in l. Aurelius. §. Titius testamento. ff. de lib. leg. & in c. requisisti, extrà de testam. Nec tamen eorum opi. qui de donatione loquuntur, communiter tenetur, quoniam gl. ord. & omnes doct. & ex his Bal. ipse sibi cõtrarius, in d. l. si donatione, loquuntur expresśim in donatione facta filio aut nepoti, sicuti etiam Bar. in d. §. nec Castrense. & Signor. d. cons. 186. & Bald. in dicta sua margarita, Pet. Iac. quibus locis suprà citauimus. Quin & glo. in auth. licentiam, in verbo, iure cognationis. C. de epis. & cler. & post eam Sal. tradũt, quòd licet cùm donans prælatus ecclesiæ suo consanguineo, id videtur magis facere contemplatione consanguinitatis, quàm ecclesiæ: id tamen non procedit si ante beneficia quædam accepisset ab ipsa ecclesia: quia tunc magis donata videtur ob illa beneficia, quàm ob consanguinitatem, & ad hoc Sal. dicit illam gl. sing. sicuti etiam Barb. in tract. de præstan. Card. in 3. q. 1. partis col. 3. vers. limita hoc. Ad quod etiam vide quæ diximus suprà in 24. speciali. Et dicit generaliter Bald. cons. 194. præmissis verbis, col. 1. lib. 2. quòd potiùs præsumitur donatũ ratione meritorum quàm sanguinis. Ad id autem quod de stipulatione patris diximus, vide quæ statim dicam in vers. 83. incip. sed aduerte quia hæc posterior.

De eadem re.

75 Et huc quoque adde quod sing. in simili voluit & cõsuluit Pau. Cast. cons. 5. quicquid dicatur, col. 2. vers. videndum est igitur, li. 1. ꝙ cùm pater nõ possit donare spurio, nisi in causam alimentorum, vt no. in c. cùm haberet, extra de eo qui du. in mat. & per Bar. in l. vlt. ff. de iis quib. vt indig. cum similib. Certè si pater donauerit filio spurio egenti alimentis, nec adiecerit causam alimentorum, censetur tamen in eam causam donauisse, inspecta scilicet qualitate personæ cui donatur, arg. l. plenum. §. equitij. ff. de vsu & habit. & l. cùm hi. §. in annos. ff. de transact. & ita valebit donatio magis inspecta causa, & qualitate donatarij, quàm sanguinis.

Spurio nõ donatur nisi in causam alimentorum.

De eadẽ re

76 Adde item quod suprà latè diximus in 30. casu

speciali

speciali remunerationis propter merita præcedētia non tantùm præsumi donationem, sed & actum aliàs dubium censeri ob eadē factum. Et quod tradit Ange. in §.1.col.2. vers. super tex. ibi rursus, in auth. de non elig. secun. nub. per illum tex. ꝙ si donans succedit donatario ex testamento, censetur consequi hæreditatē magis per viam cuiusdam remunerationis, quàm iure successionis. Nam præsumptio est ꝙ ei donare voluit propter donationē in eum iam factam, per d.§. inde Papi. & etiam præsumptio nostra est, vt benefacientibus benefaciamus. l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petit. hære.

In qualibet donatione præsumuntur merita.

77 Sed in hac declaratione illud animaduertendū est, ꝙ in qualibet donatione præsumuntur merita interuenisse, tanquam scilicet nō esset quis donaturus, nisi primū inuitatus ac prouocatus meritis præcedentibus. per l. nec adiecit, & ibi Bal. ff. pro socio, & l.1. C. de anno. ciui. lib.11. & voluit etiā idē Bal. in d.l. illud, col. pe in 4.q. C. de sacros. ecc. Et tamen, vt ibi subdit Bal. requiritur insinuatio. Quem hoc modo intelligit Ant. Cana. in tract. insinuatio. in 45.q. videlicet ꝙ cum in instrumento donationis nulla est facta mentio meritorum, licet præsumatur donari ob merita, tamen requiritur insinuatio: quasi scilicet semper requiratur insinuatio: licet merita præcesserint, si nulla eorum sit facta mētio: & sic etiam eadem ratione in hoc casu esset locus huic l. tanquam omnis donatio simpliciter facta sine mentione meritorum, pro pura & simplici habeatur, etiam si merita præcesserint.

Autoris sententia.

78 Verùm si id ita intelligatur, subuertuntur omnino omnia quæ suprà diximus. Hęc est igitur mea sententia ex supradictis simul iunctis, ꝙ quælibet donatio præsumitur facta ob quædam merita. Vix enim quis donat non merito. Sed si de illis aliàs nō appareat, ipsa donatio pro simplici habetur, & requirit insinuationē, & in ea seruantur omnia iura loquentia de simplici & mera donatione: aliàs superuacua essent ea iura, cùm reperiri non possit donatio simplex, cùm in omnibus præsumatur meritum: idque optima ratione. Nā donatio non censetur remuneratoria, aut ob merita facta, nisi ea sint quæ æquipolleant donationi, aut certè ea nō sint indigna, vt dicemus in seq. declaratione. Quî igitur iudicare poterimus de re prorsus ignota? Sunt autem multi adeò ingenuo animo, vt quamuis gratiam largiore cumulo remunerent. Quod autē nō apparet, perinde habendū est, ac si non esset. l. duo sunt Titij, & ibi Bal. ff. de testa. tut. & l. in lege. ff. de contrah. empt. & l. si fuerit. ff. de reb. dub. & l. cùm ex pluribus. ff. de manu. testa. & c. solēnitates, le 1. de consecr. dist.1. cum si. Et facit quod dicemus infra in 3. declaratione. Quod si de meritis præcedentibus appareat, certè etiā si de eis non fiat mentio in donatione, tamen ea præsumitur facta contemplatione eorū, & de ea idem iudicandū, atque si de eis mentio esset facta, vt suprà in prin. diximus.

An donatio propter merita reuocetur ex hac lege.

79 Secunda declaratio hæc est, vt donatio propter merita non reuocetur ex hac l. quatenus valent ipsa merita: in eo autē quod excedit, erit huic l. locus, vt non obscurè voluit Corn. cons.194. videtur in præsenti, col.1. lib.3. & expreßiùs Barb. in cap. vlt. col. vlt. extra de dona. & Soc. cons.215. in causa contra filios, col.4. in quarto casu, lib.2. vbi ita dicit vidisse cōsultum à doct. Perusinis. Et idem quoque videtur voluisse ipse Soc. cons. 215. visa prædicta, col.1. & seq. eo. lib. & Phil. Dec. cons.20. in causa istorum, col. vlt. vers. non obstat septimum, iunctis his quæ ante dixerat, col.2. vers. septimò quia si donatio. & apertiùs cons. 366. pro declaratione, col. pe. & Steph. Bert. cons.135. thema consultationis tale est, col.2. vers. & istud nō haberet, & rursum col. seq. in fi. lib.4. Caro. Ruin. cons.94. visa renuntiatione, col.9. nu.20. lib.1. & cons.60. de re quidem, col.5. nu.16. lib.3. & cons.140. circa casum, col.3. nu.7. lib.4. & ante hos Bal. hîc in 2. lect. dum loquitur de donatione facta ob benemerita, & ea quidem condigna. & etiā Ang. hîc quos tamen illi non citarūt, & hîc quoq; Fran. Rip. in 14.q. & iterū lib.3. respon. c.13. incip. duo sunt, col.2. & rursum c.15. licet donatio. in fi.

Donatio ob merita in eo quod excedit habetur pura.

80 Et id quidem iure optimo, quādo & aliàs semper donatio ob merita, in eo quod excedit, censetur mera, simplex, gratuita, & pura donatio, vt probat tex. in c. relatum, le 2. ibi, iuxta seruitij meritum, extra de testa. & voluit Old. cons.226. quidam episcopus, col. pe. vers. secundò vbi donatio. & cons. 339. ad habendum, Io. And. in addit. Spec. in rub. de reb. eccl. non alie. Guil. Cu. in l. illud, & ibi quoque Bal. col. pe. vers. quartò quæro, & Sal. qui hoc apertius declarat, C. de sacros. eccl. idem Guil. in l. si tibi. ff. si cer. pet. Bar. in d.l. si tibi decem. §. si pactus. ff. de pact. & in l. frater à fratre, in 6.q. & ibi Ias. & in lect. & in repet. ff. de condi. indeb. & idē Bar. in l. si quis pro eo. §.1. in fi. ff. de fideiuss. & in auth. vnde si parens, & ibi etiam Bal. post prin. & Ias. col.3. vers. secundò intellige. C. de inof. test. Bal. in l. si pater tuus. C. qui bon. ced. poss. cum dicit in hoc non esse cōsiderandam affectionem donantis, sed qualitatem meritorum. & cons.298. hæc materia, col.2. vers. alij dicunt, lib.1. Ang. in l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petit. hæred. Ang. Imo. & Rom. in l. Aquilius. ff. de dona. vbi dicunt donationem remuneratoriam in eo quod est supra merita, requirere insinuationem si id excedat quingentos aureos. Paul. Cast. in d.l. si donatione, & ibi etiam Alex. & Cor. vterque col.2. C. de collatio. Flor. in l. quæ pater, col.3. ff. fami. hercis. Alex. cons.55. incip. consideratis verbis, col.2. & 3. lib.1. & cons. 21. attentis his quæ in instrumento, col.2. vers. & saltem videtur, lib.3. & cons. 120. visis narratis. col.2. eo. lib.3. Barb. in l. diuortio, col. antepen. ff. de verb. obl. & in c. per tuas, in 2. nōt. de donatio. & cons. 28. à Ioue principium, col.4. lib.3. & cons.67. sapienter optimus, col.2. qui & vbique dicit de hoc esse gl. sing. restringentem omnes leges loquentes de remuneratione, in c. si quos. 12. q.2. quæ tamen nihil mihi ad hoc tacere videtur. & Fr. Aret. cons.2. intellecta diligenter, col.2. in fi. & cons. 17. consideratis diligentissimè, col.5. vers. secundæ autem obiectioni. & cons. 24. quatuor dubia. in 3. dubio, in fi. Calça. cons.25. Titius nobilis, col.11. ver. & propterea si sit donatio. Soc. cons.48. in præsenti consultatione, col. pē. lib.1. & cons.65. circa primā quæstionem, col.5. vers. item videtur fuisse facta, eo. lib.1. vbi hoc reputat sing. & iterum cons.91. visa & diligenter pōderata, col. pe. vers. sed magis videtur, eo. lib.1. & cons.215. visa prædicta. col.2. vers. faciunt not. lib.2. quod & repetitur cons.22. lib.4. Cor. cōs. 144. licet dicendum, col.2. vers. non tamen sufficiūt, lib.2. & cons.45. licèt in hoc iudicio, col.2. & iterū col. vlt. lib.4. & cons.289. circa primum, col. antepe. eo. lib.4. Guid. Pap. sing.375. incip. Sal. in l. illud. Ias. in d.l. ex hoc iure, in primo effectu. ff. de iusti. & iur. & in auth. vnde si parens, col.6. C. de inof. testa. Steph. Bert. cons.100. visis propositis, nu.6. lib.1. Phil. Dec. cons.174. cuius superscriptio incipit, res ecclesiæ, col.1. & cons.202. vt præsens cōsultatio, col.4. & Alciat. in l. alienatum, §. donationis. ff. de verb. sign. Et optimè faciunt quæ suprà diximus de venditione facta modico pretio, nu.2. & 3.

Donatio remuneratoria requirit insinuationem in eo quod est supra merita.

Merita æquiualētia rei donatæ.

81 Sed super hoc illud est animadmertendum, voluisse Bal. in auth. ex testamento, col.2. vers. sed contra hoc facit. C. de collatio. quòd ad hoc vt merita vel seruitia dicantur æquiualentia rei donatæ, vt ipse loquitur, sufficit quòd non sint infra dimidiū ipsius rei donatæ, iuxta l.2. C. de rescin. vend. Quem

sequitur

sequitur Rom. in ea ipsa auth. ex testamento, & ibi etiam Cor. col. 2. & idem Ro. in d. l. si donatione. C. eo. & Fabia. à monte S. Sauini, dum allegat Bal. vbi suprà, in tractatu de empt. & vend. in 8. q. prin. col. 3. vers. secundò quæro. Quibus adstipulatur quod voluit Sal. post dominum, vt inquit, suum, in l. petens, col. 7. in 4. q. in fi. C. de pact. quòd cùm non sit prohibita vsura, pro qua creditor vice mutua tenetur æquale aliquid facere, per glo. ibi, sufficit illud æquale esse vsque ad dimidiam partem æstimationis vsuræ, per d. l. 2. C. de rescin. vendi. & id sequitur Alex. in quodam cons. incip. egregiè & copiosè, col. 2. allegatus à Iason. quibus locis statim citabimus: quod tamen non reperi inter cons. Alex. Et hoc valde sing. & memoratu dignissimũ dicit Ias. in d. l. petens, col. antepe. vers. 3. not. vbi & illud dictum Bal. reputat sing.

De eadem re.

82 Tamen vtrunque & Bal. & Sal. dictum reprehendit ipse Ias. & post eum Phil. Dec. in ea ipsa l. petens, ille vbi suprà, hic col. 7. vers. & no. gl. hîc, per ea quæ suprà diximus, id censeri ac esse gratuitum, quod excedit meritum & pretium. Et illud quoq; Bal. dictum eadem ratione carpit idem Ias. in d. l. ex hoc iure, in primo effectu, licet illud dicat magnũ & mirabile verbum. & rursus in d. auth. vnde si parens, col. vlt. vers. & per hoc confunditur. C. de inoffi. test. & in d. l. frater à fratre, char. vlt. tam in lectu. quàm in repet. ff. de condi. inde. in quibus locis illud tamen asserit sing. & ante illum etiam reprehendit Alex. multa allegans in d. l. si donatione, col. 4. & ibi etiam (quod iam diximus) Ias. col. antepen. C. de collat. & subobscurè Cor. sibi contrarius d. cons. 289. col. pen. lib. 4. & apertè Soc. d. cons. 91. col. pen. lib. 1. & Catel. Cot. in memor. incip. donatio facta filio. & Steph. Bart. cons. 5. donatio, in 1. dubio. Id autem tanquam in medio reliquit Pantal. in repet. d. l. 2. C. de rescin. vend. in 20. fallent.

De eadem re.

In re dubia interpretatio potius facieda est vt actus valeat, quàm pereat.

83 Sed aduerte quia hæc posterior op. quæ Bald. contradicit, posset haud dubiè, vt reor, procedere in donationibus aliàs prohibitis, in quibus & ipse loquitur, videlicet inter patrem & filium. illic enim facilè committeretur fraus legi, si sufficeret ad validitatem, vt nostri loquuntur, donationis merita excedẽtis, vt quod excedit, esset infra dimidiã partem meritorum. Nam id cederet lucro donatarij. Et fortè in hoc excessu pater magis donaret ob affectionem paternam, quàm propter merita. & id quidẽ verisimilius est, vt præter eos, quos suprà citauimus, in vers. 72. incipiente licet contrarium voluit Ias. in d. l. si tibi decem. §. si pactus. ff. de pact. vbi hoc dicit semper procedere, cùm aliàs actus non valeret. Nam regulariter vbi fieri potest duplex interpretatio, eam accipere debemus per quam actus valet. l. quoties in stipulationibus. ff. de verb. obl. & c. abbate sanè. extrà de verb. sign. cum simil. Ideoq; è diuerso gl. & doct. in d. l. si donatione. C. de colla. contrariam, vt diximus in vers. 71. incip. & generale est, interpretationem sequuntur, vt videlicet magis præsumatur pater donantis id facere propter merita, quàm ob filiationem: quia ibi aliàs donatio nõ valeret, vtpote inter patrem & filium. quod similiter expendit ipse Ias. in l. quod dicitur, col. 7. vers. secundò quia debet capi. ff. de verb. obl. & ibi ante eum licèt subticeat Imo. & latius Fran. Aret. col. 5. vers. extra gl. & nouissimè Io. Crot. qui nullos horum memorat, in repe. l. frater à fratre, col. 18. versi. secunda difficultas, ff. de condi. inde. At cùm pater stipulatur filio benemerito, censetur stipulari magis tanquam filio, quàm vt extraneo sine merito, vt diximus in d. vers. licet in contrarium. Nã aliàs non valeret stipulatio alteri facta. l. stipulatio ista habere licere. §. alteri. ff. de verbo. oblig. Hîc autem in nostro casu non sumus in prohibitis, cùm liceat de iure communi donare extraneo, & huic l. & expressè & tacitè derogare, ex communiore nostrorum opi. Nec aliquid est ob quod quis verisimilius donauit, quàm propter merita, nisi forte donaret consanguineo, ex iis quæ etiam supra diximus. Nec ea merita sunt supra dimidiam rei donatæ. Igitur quemadmodum suprà in eadem gl. in vers. 7. incip. sed hoc tamen secundo loco intelligendum, diximus ex sententia Aret. in l. 1. col. pen. C. de pact. de venditione minori pretio facta, si pretium non sit infra dimidiam partem, non reuocatur venditio ex lege nostra: nec huiusmodi etiam donatio, si merita non sunt infra dimidiam. Nihil enim inter vtrunque interest, scilicet inter id quod excedit pretium, & inter id quod pariter excedit merita. Imò hæc donatio remuneratoria, omnium, ni fallor, iudicio reputabitur multo fauorabilior, quàm venditio minori pretio facta, ideo cogita.

In meritorum excessu quæ consideranda.

84 Illud item in hoc meritorum excessu considerandum est, vt sciamus résne donata superat, an æquat merita donatarij, inspiciendam esse qualitatem donantis, num diues sit & nobilis, qui (vt est natura nobilium, si credimus c. 1. de dona.) solet multò maiorem referre gratiã. nam & si tunc donatio excedat merita, modò id non excedat quod in ea re solebat & debebat facere donans ex more diuitum & nobilium, non dicitur excedere merita, vt eleganter admodũ & ingenuè voluit, subdubius tamen, Cor. cons. 144. licet dicendum, col. 2. lib. quoque 2. ex eo tantùm motus, quod voluit Bart. in d. l. si tibi decem. §. si pactus ff. de pact. tantùm nos debere filiis nostris pro suis in nos meritis, quantùm extraneis, secundum nostram consuetudinem, per no. in l. 1. C. pro socio. Et idem apertiùs asseuerantiúsque voluit idem Cor. in d. l. si donatione, col. 2. vers. ex quo videtur. C. de collat. vbi tamen hoc restringit, dummodo non sit multùm excessiua donatio vltra communem multorum æstimationem. Et huc planè extendit quod scribit Barb. in c. sedes, col. 2. de rescr. se sustinuisse quandam donationem à principe factam ob merita, quæ ob id impugnabatur. quòd merita non responderent tantæ donationi. Nam satis est, inquit, ea respondere liberalitati principis, quæ maior esse debet, quàm alterius priuati & inopis.

Tantũ debemus filiis pro meritis, quantũ extraneis.

Donatio à principe facta ob merita.

85 Et ego huic Corn. & Barb. sententiæ eò magis accedo, quoniam legerim apud Seruium antiquitatis peritissimum, enarrantem illud Virg. lib. 1. Aeneidos,

Ac memor ille
Martis Acidaliæ.

Maiores illos nostros scienter tres tres illas gratias ita dipinxisse, vt vna auersa, duæ nos respicerent, sic docentes profectam à nobis gratiam duplicem reuerti debere, id est, remunerationem largiore cumulatioréque mensura esse rependendam, nec ad calculos expensorum & acceptorum reuocandã, quod & iussit Hesiodus Poeta vt antiquissimus, ita optimus, in eo lib. cui tit. est ἔργα καὶ ἡμέραι, id est opera & dies. Huius enim illic ea est sententia, quę acceperis beneficia, ea reddenda.

Tres gratiæ depictæ.

Quæ acceperis beneficia, memineris reddenda.

Αὐτῷ τῷ μέτρῳ καὶ λώιον αἴκε δύνηαι. id est,

Eadem mensura, & melius si possis. Quod & repetiit Tullius ex eo, monens lib. 1. Offi. nos imitari debere agros fertiles, qui multò plus afferũt, quàm acceperunt. Ex quo è nostris Guil. Cu. quem sequitur Alex. in l. 3, in prin. ff. quod quisque iuris, tradit quod cùm agitur de remuneratione, latè debet fieri interpretatio. & sequitur Phil. Dec. in c. vlt. col. 2. vers. sed considerandum est, extra de constit. & cõs. 169. consultus, col. 1. & cons. 193. cuius suprascriptio incipit, in successione feudi, col. 2. vers. & etiam in dubio. & cons. 413. consuluit accuratè, col. 2. vers. & hoc

hoc idem,& conſ.614.in cauſa feudali,col.2.& Fer. Loaz.in repet.l.filiusfamil.§.diui, fol.10.col.2. verſ. non obſt.etiam.ff.de leg.1.& Ludo.Gozad. conſ.8. in hac cauſa.col.6.nu.28.& idem voluit Raph. Co. conſ.162.prælatus certæ eccleſiæ,col.vlt. & faciunt quæ ſuprà diximus,nu.48.49.55.

Modicum ſupra merita donatum cedit titulo remunerationis.

86 Quæ quidem & ad nobiles,& ignobiles, diuites,& pauperes pertinere puto. Neq; enim in quibuſcunque illud exigerem, vt remuneratio eſſet ad amuſsim æqualis,vt confeſtim quod ſuprà merita eſſet,cenſeretur donatio:ſed id tantùm,vt non nimium excederet. Nam ſi quippiã modicum ſuperaret,non propterea dicerem id haberi pro donatione,ſed excedere titulo remunerationis, ex iis quæ nuper diximus, & dicemus prætereà infra in eadem gl.nu.123.verùm & hoc,& iterum num. 137. ſed & quod.Et quod no.in ſimili Bar.in l. vlt.col.2. verſ. quis erit modus, ibi, & hoc niſi excedat magnam quantitatem.ff.de his quib. vt indig. & Pau. Caſt.conſ.285.ad primum reſpondeo,in fi.lib.2.vbi id dicit relinquendum arbitrio iudicis.Sed hoc tamen magis ad eos ſpectat qui abunde gratiam referre poſſunt,præſertim verò ad nobiles,quos magis decet liberalitas, vt plenè ſcripſimus & probauimus in noſtro tractatu nobilitatis,c.37. eodémq; vlt.nu.34.nobilitatis propria,& multis ſeq.

An generalis meritorum mẽtio proſit ad excluſionem huius legis.

87 Tertia declaratio in hoc vertitur, An in hoc caſu,vt non ſit locus huic l.noſtræ,ſatis erit ad probanda merita,in donatione generaliter dictum eſſe eam fieri ob merita,ſine alia ſpeciali & expreſſa eorum declaratione.Quod vt intelligas, illud primo loco ſcire nos oportet,multum intereſſe,vtrùm ſimus in prohibitis, ſiue inter perſonas prohibitas, quæ ſcilicet ſibi donare prohibentur an non. Primo caſu negant omnes quicquam prodeſſe generalem meritorum mentionem, vt donatio dicatur facta ob merita,niſi & aliter probentur.Quòd ſi ea ſpecialiter declarantur, quidam tenent ſatis eſſe, nec aliam probationem exigi.In qua ſententia fuit Bal.in l.illud.col.pe.verſ.quartò quæro.C.de ſacroſan.eccl.& in l.ſi tibi decem.§.ſi quis, poſt princ.ff. de pact.& in l.vlt.ff.de exercit.act.& in l.ſi tibi,col. 1.ff.ſi cert. peta. & in l.ſi pater tuus.C.qui bon.ced. poſſ.& in l.cùm pater.§.rogo.ff.de leg.2. & in c.ſciſcitatus, col.1. & in capi. edoceri, col.3. verſ. ſi inſtrumentum dicit,extra de reſcrip.& in addi. Spec. tit.de dona.§.1.verſ.quid ſi pater, & in ſua margari. in verbo,donatio,col.3.& Ang.& Raph.Com.in l. Aquilius.ff.de dona.Flor.in l.quæ pater, col.3.verſ. ſed an ſufficiat.ff.famil.erciſ.& Pau.Caſt. conſ.345. circa bona quæ fuerunt, col.2. verſ. tertiò videtur obſtare, lib. 1. & ſubobſcurè idem Pau. Caſt.conſ. 193.ſuper iſto puncto,col.3.verſ.ad ſecundam, iunctis iis quæ dixerat col.2.verſ.ſecundo videtur, lib. 2.& Guid.Pap.ſing.375.incip.Sal.verſ. etiam quæritur.Vital.Camb.in tractatu clauſularum,in rub. an legibus inſinuationem exigentibus poſsit renunciari,char.vlt.Iaſ. conſ.217. pro enucleando, col.8. verſ. nonò pro iſta parte conſ. 154. in cauſa mota, col.5.verſ.iſtud idem,eo.lib.2.& conſ.227. Carolus olim,col.8.verſ.nonò pro iſta parte, eo.lib.& conſ. 73.dubitatur,col.vlt.lib.3

Iuramentum & ſpecificatio meritorum probãt merita in prohibitis.

88 Idque præſertim ſi iuramentum interueniat. Nam ſunt qui vtrunque exigunt, & ſpecificationẽ meritorum,& iuramentum:vt ſit ſatis ad probanda merita in prohibitis.Et ita voluit Bal.ipſe in l. ſi donatione,col.1.verſ.ſed quid ſi pater, & ibi etiam Guid.Pap.& Iaſ.col.pen. verſ. iſtam regulam. C.de collat.per auth.quod obtinet.C.de probat.& idem Bal.in l.perpetuo,ad fi.ff.de cõdit.ob tur.cau.Ang. in l.pe.§.mulier.ff.ſol.mat. & conſ.81. A. fecit teſtamentum,col.1.Alex.conſ.8. incip. viſis & conſideratis,colum.vlt.verſ.fortificantur prædicta.lib.2.& conſ.18.conſideratis,col.2.verſ.quantò magis, lib. 3.Guid.Pap.in tractatu præſumptionum.col.6.verſ. ſi pater donet. & Iaſ. in l. frater à fratre, char. vlt. verſ.limita tripliciter,ff.de condict.indeb.in lect. & rurſum in repet.col.pen.dum citat Bal.in illo priori loco.& conſ.73.pro parte negatiua, col. vlt.verſ. prædicta fortiùs procedunt, lib.3. quibus locis dicit quòd ita ſolitus eſt tenere, & allegat quod alibi voluit Bal.in præludiis feud.in 3.diuiſione, quòd ſi prælatus cum capitulo confiteatur feudum,de quo quempiam inueſtit, eſſe antiquum, non ſtatur tali confeſsioni,niſi interueniat iuramentum,quod dictum dicit Iaſ.ſing.in d.l.frater à fratre.Sed & tu illi adde quod ſcribit Spec.tit.de ſucceſ. ab inteſt. §. 1. verſ.ſed nunquid donationem. ꝙ quis non poteſt donare nepoti ex filio ſpurio:quia hoc facere præſumitur propter affectionem quam habet ad filiũ. per l.ſi fortè.ff.de caſtren.pec.& alia ibi alleg.vnde, inquit,præſumitur fraus. l. qui teſtamentum. ff. de probat. niſi donator iuret quòd contemplatione nepotis id tantùm faciat,per d.auth.quod obtinet, & cum eo tranſit Io.And. in addit.ipſius. Et in hac quoque op.eſt Anto.Rubeus conſ.145.tenor ſtatuti,in fin.

89 Sed contrarium tamen in primo caſu, videlicet non ſufficere etiam ſpecialem declarationem meritorum in prohibitis, tenuerunt Guil. Cyn.& Albe.in d.l.vlt.ff.de exerc.& Bal.ſibi contrarius, in l.ſi tibi,col.2.verſ.ſed nunquid de iſtis meritis. ff.ſi cer.pet.Sal. Alex. ſibi quoque contrarius. Corn.& alij recentiores,in d.l.ſi donatione.C.de colla.Ro. & Pau.Caſt.in d.l.Aquilius.ff.de don.& Guil.Pap. quæſt.delphi.95.dubitabatur,& ſing.596.incip. not. quòd Guid.ad fi.& Soc. qui illam priorem ſententiam dicit communiter reprobari, conſ. 66. fruſtra plenitudini,col.3.verſ.ſed omnia,lib.1. & Barb. cõſ. 2.illud afferam,col.3.lib.3.& Ant.Cana.in tract. inſinuationum,q.45.& Steph.Bert.conſ.48.expreſsè, col.2.in fi.lib.4.& Carol.Rui.conſ.44.primò quæritur,ad fi.lib.5.& reliqui, vt reor, omnes quoquot de ea re nuncupatim ſcripſerunt, quorum bonam partem nuncupatim aduocauimus in noſtris commentariis conſuetudinum,quo loco ſtatim citabimus, moti hac potiſsimum ratione efficaciſsima, quia in prohibitis non creditur aſſertioni etiã ſpeciali donantis, quam ipſam facit vt donatio valeat, quæ aliàs non valeret,per d.l.qui teſtamentum, & ibi gl.& doct.ff.de proba.& in l.cùm quis decedẽs. §.Titia honeſtiſsima fœmina.ff.de leg.3.ex qua etiã probatur id procedere, quatumlibet donans ſit honeſta perſona,cum ſimilib.à me latiſsimè cõgeſtis in illis noſtris commentariis, tit.14.§.10. in 1. gl. in prima declaratione primæ fallentiæ.

Contrariũ aſſerẽtes in ſpeciali meritorum declaratione.

90 Quod tamen miro nouóque modo intellexit Bal.in l.1.col.1.verſ.item not. quòd confeſsio.C.de fal.cau.adiect.leg. procedere in prohibitis ſiue incapacibus,in quos naturali affectu ducimur, vt in ſpuriis:ſecus in aliis,vt in bannitis, nihil tamen allegat.Et id quidem non facilè crediderim verum eſſe,cũ omnia iura omnéſq; doct. qui de hac re loquũtur,generaliter loquãtur de incapacibus & prohibitis,nec ſit vlla ſaltem efficax ratio differentiæ,

De eadem re.

91 Sed & quod in iiſdem prohibitis, non ſit ſtandum aſſertioni etiam iuratæ, tenuit Cyn. poſt Pet. in l.1.ad fi.C.de ſacroſ.eccl. Bar.in d. §. Titia honeſtiſsima.& in l.Aurelius.§.vlt.ff.de lib.leg. Io.And. in addit.Spec.tit.de dona.inter vir.& vxor.col. vlt. Bal.hîc quoque ſibi contrarius in l.1. col. 5. verſ. ex prædictis.C.de inof.donat.& in authen.ſi qua mulier,col.2.C.de ſenatuſc.Velle.& in l. ſi eum ſeruũ, col.2.ff.ſi cer.pet.in rub.ff.de iureiur.colum. vlt. & conſ. 398. quæſt. col.vlt.lib.1. & conſ.14.Antonius fecit teſtamentum, colum.2.verſic.in contrarium arguit

Nec etiam aſſertioni iuratæ.

arguitur, vsque ad fin.conſ.lib.2.& conſi.75.ſpurio, colum.1.eo.lib.2.Saly.in l.hac edictali, in princ.in 7. q.C.de ſecun.nupt. Pet.Ancha.in repet.cap.ea quæ fiunt, col.12.in 3.q.verſi.in his etiam caſibus, de reg. iur.lib.6.& iterum in c.acceſſorium, col.6.verſic.ex prædictis poſſumus, eod.tit. Imo.in c.cùm contingat, in 3.q.10.membri, extra de iureiur.Rapha.Co. conſi.31. teſtator in teſtamento, col.vlt. Ro.in rubr. de iureiur.in 1.cõcluſione.& conſi.44.ex ſuprà narrato, col.2.& conſi.293.præſuppoſito quòd dictum legatum, col.2.Pau.Caſt.d.conſi.193. ſuper iſto puncto, col.3.verſi. ad tertiam rationem, iunctis præcedentibus, lib.2.& conſ.185.circa primum, col.2.verſ. nos autem ſumus, eo.lib.2.Fran.Aret. conſil.74.diligenter & maturè, col.3.verſi. ſed tamen pro intellectu, & latiſsimè Guid.Pap.ſibi cõtrarius ſing.377. incip. ſi donans, verſic.ſi in inſtrumento.Alexan.& Corn.& Philip. Dec. qui expreſsè reprobant Bald. ibi, videlicet in d.l.ſi donatione.C.de colla.& idem Alex.in l.quod de bonis.§.vlt.in prin.ff.ad leg.Falci. & conſil.55. conſideratis verbis dicti ſtatuti, col.3. verſi.nec prædictis ob.iunctis præcedentibus, lib.1. & conſi.18.conſideratis, poſt princ.& iterum col.2. verſi.& quamuis, lib.3.& Soci.d.conſ.66.col.8.verſ. & hæc opi. lib.1. Fely.in c.ſi cautio, col.24.verſi.ſed eſt aduertendum, de fide inſtr.& in c.ſicut, col.14.de re iudi.& Iaſ.ſibi contrarius, in d.prælud. feu.col. 27.verſi.iuxta prædicta, vbi illud dictum Bal.ibi, de quo ſuprà diximus, reprobat Dec.conſi.202.vt præſens conſultatio, colum.3.verſi.non obſt.quòd not. Alciat.in l.pacta quæ contra, in 5.ſpecie. C.de pact. Ioan.Monteſer.in repet.l.frater à fratre, colum.27. verſ.quartò fallit. ff.de conditione indeb. Et id credo eſſe veriſsimum. Nam alioqui eſſet liberum cuique legem fraudare, iuramento interpoſito, contra l.ſi quis inquilinos.§.vlt.ff.de lega.1.

Autoris distinctio in non prohibitis personis.

92 Secundo autem caſu principali, cum videlicet non ſumus in prohibitis, ita putauerim diſtinguendum. Aut enim poſt illam generalem meritorum mentionem donator dicit ſe liberè, purè, & ſimpliciter donare, vt ferè fit. Et hoc caſu habemus ſententiam Oldr.conſi.5.cuius initium eſt, Titius dedi, cenſeri donationem ſimplicem, & non ob cauſam, aut remunerationem, & hanc nuncupatim ſequitur Alex. conſi.13.circa primum dubium, col.1. lib.item 1.& conſi.40.ſuper primo dubio, colum.5. verſi.ſed circa tertium, lib.5.& Soc.conſi.53.in præſenti, col.2.verſic.optimè etiam, lib.1.vbi in eadem ſpecie conſuluit qua Alex.vbi ſuprà, & idem quoque Socin.conſi.295.in cauſa contra filios, col.pen. verſic.quintus caſus, lib.2. vbi dicit ſe aliàs conſuluiſſe Senis ſecundum illam deciſionem, nec eam habere contradictorem.& Hiero.Grat.conſi.50.reuerendiſsime, col.pen.nu.55.& multis ſeq.lib.1. Et his libenter accedo, niſi aliter conſtaret de meritis, quia ſi ea verè præceſsiſſent, cenſeretur donatio fuiſſe facta eorum contemplatione, etiam ſi nulla omnino de eis fieret mentio, vt latè diximus ſuprà in eadem glo.verſicul.70. prima igitur, cum multis ſequen.

De eadem re.

93 Aut ſimpliciter quis dicit ſe donare propter benemerita, in genere, nec poſtea adiicit illa verba, purè & ſimpliciter, & hæc res eſt admodum dubia præſertim in caſu l.noſtræ. Nã Soci. expreſſe in eo loquens, in d.conſi.295. col.3. verſ.tertius caſus, & iterum verſ.quartus caſus, lib.2.tenet etiam hanc generalem meritorum mentionem eſſe ſuperuacuam, nihilq; hîc operari quo minùs l.noſtra locũ habeat: quoniam generalis aſſertio dubia eſt & obſcura, vt eſt tex.licèt nihil alleget, in l.prætor edixit, in prin.ff.de mino.vbi generaliter loquitur, obſcurè loquitur, & in l.ita fidei.ff.de iure fiſci. Obſcura autem & dubia locutio ſiue aſſertio non releuat.l. vbi autem.§.qui illud.ff.de verb.oblig. & l.cùm incertis.ff.de leg.1.& l.vlt. C.de anna. exceptio. & ita dicit voluiſſe Bal.in d.l.illud.C.de ſacroſan.eccle. & in d.l.vlt.ff.de exercitor.idémque ſenſiſſe Bart.in d. l.ſi fortè.ff.de caſtren.pec.vt ex multis apparet. Primùm, quia Bar.intendit determinare, quando verba enuntiatiua meritorum probant, & diſtinguit vtrùm ſimus inter perſonas prohibitas, an non prohibitas. Sed quando donatio eſt prohita, Bartolus intelligitur loqui quando merita ſunt ſpecificata, & non in genere tantùm expreſſa, vt declarãt doct.maximè Alex. in d.l.ſi donatione. Ergo & ita quoque intelligendus eſt in alio capite, cùm loquitur inter perſonas non prohibitas, vt ita vnum caput ſecundùm aliud intelligatur, arg.l.1.& ibi no.ff. de reb.dub.& l.vtrùm, & ibi etiam no.ff.de pet.hære. Deinde quia Bart. allegat l.optimam. C.de contrah.& commit.ſtipu. quæ loquitur in verbis enũtiatiuis ſpecificè prolatis. igitur debet ita ſecũdum illam intelligi, arg.no.per eundẽ in l.non ſolum.§.ſi liberationis verba.ff.de libe.leg. Denique quia Bal. ita videtur Bart. intelligere in d.l.ſi donatione, vbi tractans quando donatio dicatur eſſe remuneratoria, dicit, aſſertio meritorum in genere non ſufficit. Quando autẽ in ſpecie memorantur, diſtinguit inter prohibitos, & non prohibitos, per not.in d.l.ſi fortè, quod & idẽ facit, & quidẽ clarius. Raph.Cu. in d.l.Aquilius.ff.de don. Sed & ad hęc adiicit Soc. hãc rationẽ. Nã donatio facta ob merita, ſi excedat quantitatẽ meritorũ, in illo exceſſu dicitur pura, ſecundũ Guil.Bal.& Saly.in d.l.illud. C.de ſacroſ. eccle.cũ concor.ſuprà à nobis adductis. Et ideo licèt hęc l.nõ habeat locũ in donatione remuneratoria, habebit tamen locũ in illo exceſſu. Ex quo ſatis datur intelligi, quòd debẽt ſpecificè nominari. Et hoc ita cõfirma, quia illa generalitas poſſet verificari in quolibet vel minimo beneficio, propter quod non impediretur huius l.diſpoſitio. Ergo in dubio debet habere locum l.noſtra, ſecundũ doctrinam Bar.in l. Titia Seio, §.imperator.ff.de leg.2. Et hanc Soc.ſententiam approbat Caro.Rui.conſ.173.quæritur primò, col.5.nu.12.& 13.lib.1.& Ant.Rubeus conſil.95. viſo & diligenter conſiderato, col.vlt.

Distinctio Bart. hac de re.

Donatio ob merita facta quantũ ad exceſſũ meritorum cẽſetur pura.

Generalis aſſertio dubia.

94 Verùm Iaſon & Phil.Dec.in eadẽ ſpecie & inter eaſdẽ partes conſulentes, ille quidem conſ.154. in cauſa mota, lib.2.hic conſ.20. in cauſſa iſtorũ fratrum poſteaquàm retulerũt ſigillatim Socin.rationes, quẽ ipſe Decius nuncupatim nominat, non deſignato tamen ipſius loco, aut numero conſil.eiuſdem, tenuerunt & conſuluerunt contrariũ, vt videlicet in caſu noſtræ l.ſicuti ſemper aliàs in nõ prohibitis, ſufficiat generalis meritorũ mentio, vt dicatur donatio remuneratoria, ſine alia meritorum probatione, & ita habeat locum l.noſtra. Moti, quia Bar.in d.l.ſi fortè, generaliter & clarè dicit aſſertionem meritorum fidem facere in non prohibitis: & ita eum, inquit, refert & ſequitur Pau.Caſt.in l.per diuerſas, col.vlt.C.mand.& in dict. l.Aquilius.ff.de dona. Ergo & generaliter debet intelligi, quia generalis diſpoſitio includit generaliter omnes caſus, etiã ſi in vno maior eſſe ratio videatur, quàm in alio. l.1.§.quod autem.ff.de aleato.& l.in fraudem, in fi.& ibi Bal.ff.de teſta.mili.& l.1.§.& generaliter.ff.de legat.præſt. Et cũ verba Bar.& ſequaciũ ſint clara, non indigent alia interpretatione.l.3.C.de lib.præte.& l. continuus.§.cùm ita.ff.de verb.obli. Cui adde quæ latè diximus ſuprà in verbo, libertis, in princ. Item ratio Bar.hæc eſt, quia cum perſonę nõ ſunt prohibitæ, & poſſunt liberè donare, & ſine meritis, & cũ meritis: conſequens eſt ſtandũ eſſe aſſertioni inſtrumenti de benemeritis inter contrahentes. per d.l. optimã.C.de contrah.& cõmit.ſtipu. Quæ ratio pariter & vtroq; modo procedit, ſiue generaliter, ſiue

In non prohibitis ſufficit generalis meritorum mentio.

Standum eſt aſſertioni inſtrumẽti de benemeritis.

ſpecialiter fiat mentio de meritis. Præterea illa ſpecifica meritorũ mentio non videtur ob aliud conſideranda,niſi reſpectu probationis:ſed cùm partes poſſunt diſponere,ſtatur inſtrumento,nec alia probatio requiritur,vt dictum eſt. Et ſic cùm iam non agamus de probatione, nihil eſt ampliùs propter quod conſideranda ſit illa ſpecifica probatio. Ad hæc tantùm operatur generalis diſpoſitio in genere,quantùm ſpecialis in ſpecie.l.ſi duo fratres.ff.de admi.tut.& l.ſi chorus. ff.de leg.3.& l.omnes.C.de præſcri.30.anno.cum ſimil.à me ſuprà latè congeſtis,in princ.noſtræ l.verſ.118. incip. & hæc quidem omnia,& ſeq.Et licèt in quibuſdam caſibus diſpoſitio ſpecialis plus operatur:tamen ex cõmuni regula intentio noſtra fundatur ſecundum gl.in l.omnis diffinitio.ff.de reg.iur. Et ideo nõ videtur in dubio eſſe differentia inter aſſertionem ſpecificam & generalem inſtrumenti. Poſtremò ſi ſpecificatio meritorum requiritur inter perſonas non prohibitas, vt Bar.loquitur, videtur etiam poſtea probatio neceſſaria aliter quàm per inſtrumentum. Sed nulla probatio requiritur vltra inſtrumentum,vt omnes fatentur: ergo nec ſpecificatio:quin ſufficit qualiſcunque inſtrumenti aſſertio,ſiue in genere, ſiue in ſpecie,arg.l.1.in prin.C.de rei vxo.actio.& quod habetur per gl.in l.vinum.ff.ſi cer.pet.Hæc fermè Iaſ. & Dec.qui & ipſe in eadem fuit ſententia in l.ſi donatione,col.4.verſ.ſecũdus caſus,iunctis præcedentibus.C.de colla. & eum ſequitur & defendit Ripa tum in hac ipſa l.in 15.q. tum quoque lib.3. reſpon. cap.9.circa primum,col.vlt. Sed quibus rationibus (nam & alias adfert)cæterorum ſit iudicium.

Autoris ſententia.

95 Aduerte lector optime,quoniam Bald.in locis à Soci. citatis nuncupatim loquitur in prohibitis. Ideo nihil ad hunc caſum pertinet. Illis autẽ rationibus, quibus Soci.ipſe conatur Bar.in ſuas partes trahere reſpondent Iaſ.& Dec.in d.conſi.propè copioſiùs quam res exigat, cùm de vnius tantum doctor.licèt maximi,autoritate cõtendatur. Ego verò de hac re non admodum laboro. Sed illud tantùm priuatim breuibus definiam, vtrũ in caſu l.noſtræ ſufficiat generalis meritorũ aſſertio,quod prima ſtatim fronte videri poſſet, in præiudicium quidem donantis,& donationis à ſe factæ, quam ita potuit facere, ſi voluit, vt propter filios poſtea ſuſceptos non reuocetur, vt qui huic l.renuntiare poſſit, ſecundum communem opi. Et hæc eſt Iaſonis Deciique ſententiæ prora,quod dicitur,& puppis.

In perſonis etiã prohibitis ſtatur aſſertioni meritorum in præiudicium aſſerentis.

96 Idque cõfirmatur vltra Dec. ex eo quod Saly. ſubdubius tamẽ tradit in l.filiæ.C.famil.erſci.quòd etiã inter perſonas prohibitas ſtatur aſſertioni meritorum in præiudicium aſſerentis, licèt non aliorum, per l.Aquilius,cum gl.ff.de donat.& ſequitur Iaſon in repetitione l.frater à fratre, col.pen. ff. de condi.inde.& d.conſi.154.col.5.verſ. quartò principaliter.& Philip.Dec.in l.ſi donatione,col.5.verſic. quarta concluſio.gl.limitatur.C.de colla. Et ſimile quippiã tradit ipſe Saly.in l.cùm propria. C. ſi quis alter. vel ſibi, quòd ſi vxor emit res quaſpiam conſtante matrimonio,& in inſtrumento cõtinetur de propria pecunia vxoris, patiente & conſentiente marito,ei creditur,& ceſſat præſumptio l.Quintus. ff.de dona.inter vir.& vxo. Nã & quis(vt hoc quoque illi addas) non poteſt venire contra factum ſuum,quòd etiam de iure non tenet.l.per fundum. ff.de ſerui.ruſti.prædio.& l.venditor.Cod.commu. prædio.& voluit Bal.conſi.403.Ioannes Simonem, col.pen.lib.3.cum ſimi. Et facit quod in ſimili dicimus, quod vendens non poteſt dicere vẽditionem ſimulatam aut factam in fraudem,ex eo quòd diutius remanſit poſſeſſor rei venditæ, licet tertius id poſſit facere,Bart.in l.poſt contractum,col.3.verſi. ſed an venditor.ff.de dona.& conſi.65.Petrus Nicole,in prin.& conſi.81.Martinus, ad fi.& Bal.in l.emptione, circa med.C. plus val.quod agit. & Card. Floren.in cap.illo vos, in 2.no.extrà de pigno.cum ſimil.Sed propius hanc Saly. ſententiam confirmat vltra Iaſ. quod ſcribit Bart.in auth.ſed iam neceſſe, in prin.& ibi quoque Franc.Tyg. in fin.repet.C.de dona.ante nup.quòd licèt confeſſio mariti de dote data non præiudicet creditoribus, ſibi tamen præiudicat. & ſequitur Paul.Caſtr.conſil.383. circa primum,col.2.verſi.an autem præiudicet,lib.2.

Autoris cõtraria opi.

97 Ego tamen Soci.ſententiã ſecutus,contrarium verius eſſe arbitror, tum ea ratione,quam ex eo ſuprà adduximus de exceſſu meritorũ, qui nullo pacto cognoſci poteſt ex generali meritorum mẽtione. Cui rationi non ſatis Iaſon & Decius facere videntur. Tum item, quia talis aſſertio nudo ſermone effuſa, ſolet in donationibus apponi magis ad colorem,& veluti quẽdam honorem,quàm ad veritatem. Ideo perinde habendum eſt, ac ſi non appoſitum fuiſſet, arg. l.quod venditor. & ibi not. ff. de dol. & l.ſi quid venditor. & l.ſeq. in princ. ff. de ædil.edict.& quod ſcribit Old.conſi.5.Titius dedit. in fin. iunctis iis quæ latè diximus ſuprà in princ.l. noſtrę,verſi.226.incip. ad huius tamen poſterioris partis, vbi latè probauimus non conſideranda eſſe quę notarij ſolent apponere ex conſuetudine quadam, ſicuti & ſolet fieri de huiuſmodi meritorum mentione. vix enim è cunctis millibus vnũ inſtrumentum donationis cõperies, in quo id nõ ſcribatur.Iunctis itẽ iis quę diximus in noſtris conſuetudinibus,tit.14.§.10.in gl.2.verſ.ſed etiã in illo dubio. Tum deniq;, quia ea ratio renuntiationis huius l. quã pro contraria ſententia adduximus, & quę veluti foſſa eſt vallũ aduerſarum partium, tum demũ procedit,ſi ſpecialiter quis renuntiaret huic l.neque enim generalis renuntiatio omniũ legum & remediorũ,etiã iurata ſufficeret, vt latè diximus in prin. etiam l.noſtrę,verſ.115.inci.nunc autẽ reſtat,& multis ſequen. Igitur nec ſimiliter eadẽ ratione generalis meritorũ mentio ſufficiet,etiam iurata,vt huic l.derogatum eſſe videatur, vt etiam voluit hac poſtrema ratione ſuffultus Pau.Caſtr. cuius in ea tam verboſa controuerſia nec Soci. ipſe nec Iaſ.ac Dec. nec denique Ripa meminit,conſ.435.ſuper hoc puncto plura videntur,col.vlt.verſ. quartò facit dubiũ, li.2. Sed & idem nuncupatim etiã reſpondit Steph. Bert.conſil.135.thema conſultationis tale eſt, col.2. verſ.ſed manet difficultas,cum multis ſeq.lib.4.

Reſponſio ad obiecta.

98 Nec quippiam obeſt illa Saly. ſententia in d.l. filię, quando ea palàm coarguitur ab Alex. in d.l.ſi donatione,col.6. & ibi etiã Iaſ. ſibi prorſus contrariò,col.pen.C.de colla. & eodẽ Iaſ.in lect.d.frater à fratre,char.vlti.ff.de condi.inde.Sicut etiam reprę henditur alia eiuſdẽ ſententia in d.l.cùm propria, à Soci.cõſ.61.circa primum dubium,col.1.lib.4. Nec omnibus placuit id quod dictum eſt, venditorem non poſſe allegare venditionem ſimulatã aut fraudulentam,vt videre licet apud Fran.Aret.conſi.65. in pręſenti conſultatione,col.vlt.verſ.circa tertium dicendum eſt.Nec etiam omnino certum eſt quod tradunt Bar.& Tyg.in d.auth.ſed iam neceſſe.vt patet ex ſcriptis ab eodem Bar.in l.cũ quis decedens. §.Titia.ff.de leg.3.& Ioan.And.in addit. Spec.tit.de dona.inter vir. & vxo.col. vlti. Sed & nos de hoc, vtrùm videlicet aſſertio ſiue cõfeſſio ei pręiudicet, qui eam fecit inter prohibitos, latè diximus in cõmentariis noſtrarum conſuetudinum, tit.14.§.10.in gl.prima, in 3.limitatione primę declarationis, vbi videre poteris. Neque enim hîc immorari ſtatuimus,in re,quæ quaqua verſum ſpectet,non eſt magni momenti ad id de quo tractamus, propter iam dictas rationes,quæ ſemper locum habent.

Contraria

99 Cęterũ Phil.Dec.hac in re,ſi vnquã aliàs,ſibi ex diametro

opinionis autores. diametro contrarius, in consi.366. pro declaratione,col.3.versic.venio ad tertium, cuius etiam Ripa non meminit,asserit tantũ abesse vt generalis mentio meritorum faciat cessare hanc l.vt ne specialis quidem id efficiat. Nam licèt donans,inquit,nõ sit quantũ ad se persona prohibita,tamen donatarius, qui dicit donationem non esse reuocatam ex huiusmodi l.quia sit remuneratoria, tenetur probare veritatem meritorum,vt dicit concludere Ang. in d.l.si donatione.C.de colla.post Guil.Cu.in d.l.vlt. ff.de exerci. Subdítque hoc efficaci & concludenti ratione probari,quia sicuti in patre, qui non potest donare nisi propter benemerita,nõ creditur assertioni illius speciali, quia de facili posset fieri fraus, vt tenet gl.in d.l.si donatione, quã omnes sequuntur,cum simil.ibi adductis per Alex.pari ratione dicẽdum est in nostro casu, quòd cum donatio reuocata sit per legẽ, & talis reuocatio impediatur propter benemerita, debet probari de veritate benemeritorum,nec statur assertioni etiam speciali,quia eadem ratio videtur, quæ in personis, quæ donare prohibentur.Dictum autem Bar.in d.l.si fortè.ff.de castren. pecu. habet locum inter illos in quorum donationibus non requiruntur benemerita,vt perpetuò valeant, sed tantum ex abundãti exprimitur. Secus vbi necessaria sunt benemerita,propter qualitatem personæ, vel propter reuocationem donationis, quæ impeditur propter benemerita. Hæc Decius, vtrobique scenæ seruiens, ac theatro sese accommodans,adeóque non iuristæ,sed litigatoris negotium agens.& hoc idem videtur voluisse Pau. Cast.à nullo istorum memoratus,consi.434.respondeo per ordinem,in 4.dubio,lib.1.

Donatarius tenetur probare veritatem meritorum.

100 Sed vtcunque sit,hæc tamen intellige,vt licet ista assertio meritorũ non tanti sit, vt propterea sit dicenda donatio ob merita: tamen nõ adeo exacta certáq; probatio meritorũ requiritur, quàm si nulla prorsus assertio interuenisset, quin sufficiũt cum huiusmodi assertione quædam verisimiles coniecturæ,ex eo quod in simili elegãter voluit Saly. in l.mater. C.de contrah.empt. quòd si maritus emit fundum pro vxore absente, ex pecunia quam ipse asserit esse vxoris, non est standum huic assertioni, tanquam suspectæ,& factæ inter personas prohibitas, per d.l.qui testamentũ. ff.de proba. cum simil. nisi, inquit, ex aliqua verisimili præsumptione appareat,quòd vxor verisimiliter hanc pecuniam habuerit.& sequitur Alex.cons.18.cõsideratis his,col. 1.lib.3.& Phil.Dec.cõs.463.in causa quæ nomine.Ex eo quoq; quod scribit Ang.cons.341.pater emit domum,in 1.dubio,quòd licèt confessio patris dicentis se habuisse pecuniam à filiis,sit suspecta,cùm nõ valeat donatio inter patrem & filiumfam. tamen si eo tempore filij ita erant aliquod artificium edocti, vt satis verisimiliter potuissent sua industria illam pecuniam comparare, standum esset huic confessioni, per not.per glo.Cy. & Bal.in l.cùm oportet,in prin. C.de bon.quæ libe. Et hoc dictum Angeli sequitur Iason consi.189.circa legitimationem, col.vlt.post prin.lib.2.& Philip.Dec.in l.si donatione,col.6.vers.vlteriùs addo duas.C.de collat.vtrunque autem & Ang.& Saly.sequitur ipse Dec. cons. 96.viso puncto,col.2.vers.non obstat quòd talis est. & Hipp.Marsil.sing.610.non statur assertioni.& ante eos Alex.cons.18.consideratis his,lib.3. vbi ex iis idem quoque consuluit in confessione de recepto facta à patre filio spurio. cuius dictum pro singu. sequitur Iason in l.si is qui,col.vlt.ff.de vulg.& pup. vbi & illud dictum Saly. dicit etiam sing. Et idem in assertione meritorum facta in donatione inter virum & vxorem consuluit Phil. Dec.consi.202.vt præsens consultatio,col.4.vers.non obstat quod talis donatio.

Ex assertione meritorum cum cõiecturis præsumitur donatio ob merita.

101 Quibus adde quod ante illos consuluit Bald. cuius tamen nullus illorũ meminit, cons.66. inter virum & vxorem,lib.1.Quòd si in instrumento vir vxori vendat fundum certo pretio,quod cõfitetur se recepisse ab vxore,nõ stabitur huiusmodi cõfessioni, per d.l.qui testamentũ, nisi confessio,inquit, iuuetur aliquibus adminiculis. tunc enim illi stabitur.Et quod similiter cõsuluit Raph.Cum. cons.31. testator in testamento, in primo dubio, quòd licèt confessio de dote recepta facta à marito nõ probet, vt quæ videatur facta in fraudẽ per iura ibi allegata: si tamẽ maritus erat vir honestus,& dos verisimilis attenta cõditione vtriusq; & consuetudine,& vxor iuraret,videretur sufficere. Cui concinit quod not. voluit Bal.in l.1.col.3.vers.vnde quæritur. C.de priuil.dot.quòd licèt dos confessata, vt nostri appellant,non habeat priuilegia veræ dotis, de cuius scilicet numeratione verè constat ex sententia gl.in l. assiduis,in verbo, datæ.C.qui pot.in pigno.hab.tamen si vltra confessionem interuenirent coniecturæ quædam de numeratione dotis, vt quia vir exhibuit alimenta vxori tanquam dotatæ:certè huiusmodi dos potietur priuilegiis dotis receptæ, per l. cum vltra, C.de non num.pec. & hoc nuncupatim sequitur Panor. consi.73. in quæstione quæ ad præsens, col.3.lib.2.& Phil. Dec.cons.436. in causa quæ agitatur Mantuæ,col.3.vers.sed respõdetur.& Fran. Aret.in l.1.colum.5. versic.secundus est. ff.sol.mat. vbi hoc fulcit ex eo,quod no.vt ipse dicit,scriptum est à Io.And.in addi. Spec.in rub. de deposi.vbi intelligit id, quod vulgò dicimus, confessionem nudam & sine causa non valere. l.cum de indebito.§. vlt.ff.de proba. & l.nuda.ff.de dona. nisi in quibusdam possit præsumi causa, per l.si quis ex argentariis. §.si initium. ff.de eden. & l.Titia. §.idem. ff.de verb.oblig.& §.certum,Instit.ad legẽ Aquil. Quanquam de illo Bald.dicto dubitauit Soci.in d.l.1.col. 12.versi.quintò limita.ff.sol.mat.qui tamen dicit vidisse se consultum secundum illam Bal.opinionem à doctissimis viris: nec negat tamen id probari posse ex coniecturis, sed id tantum asserit, illam non satis esse vrgentem, vt etiam declarat postea col.15.versic.septimò limita.& ipse alibi simpliciter Bald.sequitur, videlicet in consi.122.circa primum, col.4.versi.tertiò etiam concludo.lib.3.

Confessio de pretio recepta à marito non probet. Et de dote recepta.

102 Et facit quoq, quod tradit ipse Bal.& cons.66. inter virum,lib.1.quòd si instrumentum factũ inter virum & vxorem contineat venditionẽ factam pro pretio quod maritus confitetur recepisse ab vxore, aut è contrario,si huiusmodi confessio potest iuuari aliquibus adminiculis,ei stabitur,alioquin cõtrà, sed præsumitur donatio propter legis interdictum per l.qui testamentum. ff.de proba. & alia iura. Et quod item voluit idem Bal.cons.471.super eo quod quæritur an confessio, in fi.iunctis præcedentibus, lib.5.ꝙ licèt confessio ab vxore facta constante matrimonio,per se nõ valeat ad fauorem mariti,tamẽ iuncta cũ aliis coniecturis probat.Et quod idẽ scribit in authen. hoc ius porrectũ. col.pe.vers.quæro vtrum in dubio.C.de sacr.eccl.ꝙ cùm ecclesia non obligetur ex mutuo,nisi probetur numeratio & cõuersio pecuniæ in vtilitatẽ ecclesiæ, vt ibi cauetur. Certè de hac cõuersione creditur prelato,si cõcurrant quędã cõiecturę cũ cõfessione illius, puta quia monachi ante nihil habebãt frumenti,& erãt nudi, nunc autẽ cõstat ꝙ vixerunt ex frumẽto,suntq; etiã vestiti,ar.l.vlt.C.de ali.pup.præst. Nã licèt id aliũde processisse posset,tamẽ non præsumitur,vt l.si ventri.§.vlt.ff.de priui.cred. Quã Bal. decisionẽ ad hoc nostrum principale negotiũ citat & sequitur Ias.d. cons.154.col.5.vers.quintò pro ista parte, li.2.sed cũ omnino solũ allegat: quãuis & ipse Bal. idem asseruerit in l.1.in fi.C.si aduer.credi. Quodq; in simili

Cõfessio de pretio recepto facta à marito præsumitur donatio. Nisi sit iũcta aliis cõiecturis.

dicit Guid. Pap. in l. si voluntate. C. de collat. quòd non creditur patri donāti filiosa. ob merita, nisi sint coniecturæ meritorū, quasi scilicet sufficiant coniecturæ. Et idem dicit in tracta. præsumptionum. col. 6. vers. si pater donet. Et licèt illæ assertiones de quibus loquuntur Bald. Salyc. Ang. & Raph. in illis prioribus locis, sint speciales: tamen non plus habent roboris, quàm generalis in casu de quo loquimur. Illi enim loquuntur in prohibitis, in quibus etiam specialis assertio meritorū aut alterius causæ nihil prodest, vt plenè suprà diximus. Hîc verò in casu non prohibito, in quo licèt generalis assertio etiam non probaret propter specialem rationem, quam supra ex Soci. adduximus: tamen in aliis fortè probaret, per rationes Decij. Item coniecturæ, quas nuncupatim adferunt Bal. Saly. Ang. & Raph. sunt admodum leues & frigidæ, vt apertè videre licet. Nos autem arbitrio iudicis relinquimus, quæ, qualésque cū hac meritorum mentione, satis erunt efficaces coniecturæ ad credendum merita præcessisse. Quid enim si is qui donauit, adeo auaræ tenacísque naturæ erat, vt nunquam solitus esset donare, nisi ingētia prius merita præcessissent? Nonne si meritorum vel generaliter tantùm, meminerit, facilè præsumemus ea præcississe? & certè præsumemus, ar. d. l. cùm de indebito. ff. de probat.

Coiectura in meritorum assertione relinquuntur arbitrio iudicis.

103 Nec tamen illud interim omittendum duximus, quod si huiusmodi assertio vel confessio meritorum fieret in instrumento guarentigiato, tunc probaret tanquam res iudicata, etiam inter personas prohibitas, vt egregiè dicit Bald. in dict. l. 1. col. 3. vers. idem dico si statutū. C. de priuil. dot. ar. l. res iudicata. ff. de reg. iur. vbi res iudicata habetur pro veritate, quasi scilicet huiusmodi instrumēta habeant vim sententiæ & rei iudicatæ. de quo latissimè omnium disseruimus in nostris comment. consuetudinum Pictauicarum, tit. 29. §. 1. Et illud dictum Bal. sequitur Panor. consi. 73. in quæstione quæ ad præsens, col. 4, lib. 2. & Soci. qui hoc dicit sing. consi. 122. incip. circa primum, col. 5. versi. quia confessiones, lib. 3. Et facit quod in simili tradit Bal. in l. vlt. col. 2. versic. & ideo consuetudo, iunctis præcedentibus. C. de spons. & in l. pecuniæ, circa med. versic. item nota hîc. C. de solut.

Confessio meritorū facta in instrumento guarentigiato. Instrumentum guarentigiatū habet vim rei iudicatæ.

104 Sed ego de hoc admodū dubito, tum quia facilè fieret fraus, & quidem tam facilè, quàm in alio simplici instrumento, nec tollit guarentigia præsumptionem fraudis. Tum etiam quia iuramentum nihil operatur inter personas prohibitas, vt suprà in eadē gl. diximus. vers. 91. incip. sed & quod in iisdem prohibitis. Licet & ipsum iuramentū, sicuti & guarentigia, habeat etiam vim rei iudicatæ. l. 2. & l. qui iurasse. §. vlt. ff. de iureiur. Imò plus authoritatis quā res iudicata. l. 2. & ibi glo. quæ hoc declarat. ff. de iureiur. Ideoq; habet etiam executionē paratam, sicut sententia. l. sed & si possessori. §. vlt. & ibi Bart. Saly. Ang. Fulg. Rom. & Alex. ff. de iureiur. & l. post rem. & ibi etiā Bar. & alij. ff. de re iudi. & idem Bar. Fulg. Paul. Cast. Alex. & alij in d. l. 2. de iureiur. Bald. in l. 1. C. col. 1. de exec. rei iud. & Mathes. no. 20. nota bonā practicam. Barb. in l. 1. §. si quis ita, col. 12. vers. & primò quia Bar. ff. de verb. oblig. cum aliis multis concor. adductis per Iasonem, in d. l. 2. & consi. 9. circa primum dubiū, in prin. lib. 1. Ant. Corse. in rep. rub. extra de iureiur. in 10. priuilegio. & Hippo. Marsil. sing. 356. iuramētum est maxime: vt tamen ei addas Benedic. in repe. c. Raynutius, in verbo, testamentū, lib. 3. nu. 33. de test. vbi ex hoc dicit ꝙ iuramētum habet vim guarentigiæ, vti etiam dicit in verbo, absq; filiis moreretur, le 2. nu. 193. Tum denique quia guarentigia habet vim rei iudicatæ in iis tantùm quæ respiciunt executionem, non etiam probationem, de qua hîc tractatur, vt ex eo patet, quòd non magis probat numeratam pecuniam, nec magis ideo impedit exceptionē non numeratæ pecuniæ, quàm aliud etiam publicum instrumentum, vt voluerunt Cyn. & Bal. in l. in contractibus, in prin. ille quidem col. 3. in q. 4. hic col. vlt. C. de non num. pec. & idem Bal. in l. qui pecuniam, versi. sed quid de instrumentis, & ibi etiam Iaso. col. 1. versic. tertiò extende. ff. si cert. pet. & in addi. Spec. tit. de appel. in 4. parte. §. restat videre, versi. sed nunquid contra, qui est in col. 6. Corn. consi. 52. quotidianus, colum. 1. versi. tamen hoc non obstante, & iterum col. 2. versi. licèt enim dubitetur, ante fin. illius versi. lib. 1. licèt secus sit in iudicio controuerso, glo. iuncto text. in l. 1. in glo. 2. post prin. & ibi Saly. in 1. & 3. opp. C. de confes. cum aliis multis similibus, quæ latè congessimus in d. nostris comment. vbi supra proximè citauimus, in 15. declaratione.

Guarentigia nō tollit præsumptionem fraudis.

105 Ex quibus nec ego accedo Soci. qui cons. 66. frustra plenitudini, col. 5. versi. nec obstat quòd talis assertio lib. 1. tradit illud dictū Bal. in d. l. 1. de priuil. dot. tantùm procedere vbi statutum diceret quòd instrumentum guarentigiatum haberet vim rei iudicatæ, non etiam si solùm diceret, quòd haberet executionem paratam. Nihil enim inter hæc quantum ad id de quo agimus, interesse video. Et ideo Maria. ipsius Soci. pater consi. 3. circa præsentem tenet simpliciter, quòd vbi requiritur vera remuneratio, ea nō probatur ex assertione facta in instrumento guarentigiato, quia si contractus principalis, inquit, non valet, nec guarentigia quoque. de quo & nos latè diximus in nostro tract. cōstituti possessorij, in 7. limit. nu. 25. & per illum. Ob idque reprobat ipse Maria. dictum Bal. in d. l. vlt. C. de spons.

Autoris sententia.

Cùm principalis contractus nō valet, nec guarētigia quoque valent.

106 Quarta declaratio donationis remuneratoriæ hæc est, vt ad hoc faciat cessare leg. nostrā, merita siue seruitia sint talia, ad quæ donatarius aliàs nō tenebatur, verbi gratia, vxor, filius, libertus debēt marito, patri, patrono certas operas & obsequia: ea si præstita fuerint, nō habētur pro meritis, quæ impediant reuocationē donationis ex nostra l. vt expressè voluit Fran. Ripa. hîc in 13. q. & iterū lib. 3. respon. c. 13. duo sunt, col. 2. Cui & ego facilè assentior. Nam cum debeantur ex necessitate vel officio, ita iubēte lege, nō debent censeri beneficia, quæ exigant præmium siue remunerationem. Nam donari videtur quod nullo iure cogente conceditur. l. donari. ff. de dona. & l. donari. ff. de reg. iur. & ibi cōcor. Et vt scribitur in l. rem legatā. ff. de adi. leg. in necessitatibus nemo liberalis existit. & optimus tex. in l. si seruo. ff. de hære. instit. vbi nō censetur præstare beneficium, qui debitum impēdit. & in l. proxime. ff. de rit. nupt. cùm dicitur, magis debitam libertatem præstitit, quàm vllum beneficium in mulierem cōtulit. & in l. vnum ex familia. §. 1. ff. de lega. 2. vbi dicitur. Non enim facultas necessariæ electionis propriæ liberalitatis beneficiū est. Quid est enim quod de suo videtur reliquisse, qui quod reliquit, omni modo reddere debuit? & in l. si quis pro vxore. §. si vxor. ff. de dona. inter vir. & vxo. ibi, non est ista donatio, cùm pro oneribus matrimonij petantur. & in l. si quis graui. §. vtrùm. ff. de senatuscon. Syllani. vbi Bar. Bal. & Ang. qui eum §. si quis ex stipulatu, & cæteri asserunt officialem qui capit delinquentem aut bannitum ex necessitate officij sui, non habere præmiū à statuto præscriptum illos capiētibus. Et idem voluit ipse Bal. in l. ab hostibus, la 2. C. de capt. & postlimin. reuers. & in l. qui sine, in 1. lect. in fi. & iterū in 2. in prin. per illum text. ff. de neg. gest. & in l. 2. post prin. per illum tex. C. de ope. lib. & cons. 394. statuto ciuitatis Perusij. lib. 1. vbi hoc dicit procedere, nisi verba statuti aliud inducerent, vt in casu de quo ipse loquitur. & consil. 64. factum sic se habet, lib. 2. Saly. in l. ea quidem, in 16. quæst. C. de accus. Panor.

Merita ex necessitate vel officio non impediunt reuocationē donationis ex hac lege.

in c.ecclesiis,per illum tex.extra de censib.Io.Ana. in c.de hoc, col.3.versi.in ea glo.ibi, quod fit.& ibi etiam Fely.col.2.vers.in ea gl.in fi.extra de simonia. Ange. Aret.in tracta. malefic.in verbo, necnon ad denuntiam Ioannis,col.antepe.versi. quæro secundum Saly.vbi ad hoc dicit sing. tex.in d.§.vtrùm.& rursum in verbo , quòd fama publica præcedente, nu.74.sed nec officialis publicus,&ibi Aug.Arimi. in Addit.Barb.in l.si à fure,col.2.ff.de verb.oblig.& consi.45.Deum inuocent,col.3.versi.& si subtiliter, lib.3.Quibus adde quod per tex.in d.§.vtrum,tradit Bal.consil.434. præmittendum est,lib.5. quod non merentur præmium,nisi quæ spōte,& sine vlla necessitate fiūt,& quæ diximus suprà in verbo,libertis,nu.78. sed tu tamen aduerte. Et quod scribitur apud Senecam lib.6. de beneficiis. Si quis , inquit, coactus aliquid boni fęcit , quin nos non obliget, manifestius est,quàm vt vlla in hoc verba impendenda sint.Hæc ibi.

Merita ex iure debita non censentur merita.

107 Ideóque semper aliàs huiusmodi obsequia ex iure debita,non cēsentur esse merita,quæ robur vimque tribuant actui,vel quæ vllo modo cōsiderari debeant ad eum præsertim finem , vt donatio ex iis debeat censeri remuneratoria , vt voluerunt Bal.Saly.Paul.Cast.Corn.Ias.& alij recentiores in l. si donatione.C.de colla. Bald.in l.si tibi decem.§.si quis post prin.ff.de pact. Saly. in l.filiæ , col.6.vers. quæro donatio facta. C.fam.hercis. Floria.in l.quæ pater,col.3.vers.aduerte tamen.ff.eo.tit.Barb.consi. 28.à Ioue principium,col.1.lib.3.& inter cons.Fran. Cur.senioris,cōs.67.sapienter optimus,col.2. Cor. consil.144. licèt dicendum,col.2. lib.2.Iason in l.ex hoc iure,in fi.3.effectus.ff.de iust. & iure.Phil. Dec. consi.202.vt præsens cōsultatio,col.4. Quòd si alia obsequia pręstita ab illis fuerint,ad quæ ex lege nō obligantur, ea haud dubiè beneficia sunt & merita consideranda, & præmio ac remuneratione digna, vt sentiunt omnes doct. quos citauimus , & planè probat Seneca ipse lib.3.beneficiorum, dū copiosè differit post Hecatonem an seruus domino , filius patri beneficium dare possit. & text. apud nos in l. iusta & l.etiā.§.1.ff.de manu.vindi.& in l.1. C.quib. ex caus.ser. pro præ.liber. accip. & l.æris. ff.ad leg. Falci.& in l.testamento. ff.de hære.instit. & in l.seruos.ff.de ma.testa.& in l.testamento , eo.tit. & in l. si postulauerit.§.iubet lex, ibi , spe meriti collocandi.ff.de adul.Sed in exēplo vxoris & filij, vide quæ latè diximus supra in glo.in verbo,libertis,in quæstionibus,quas eo in loco disputauimus vtrum ista lex habeat locum in donatione facta filio,& in donatione facta inter virum & vxo. Et vide præterea quæ diximus suprà in eadem gl.nu.20.septimus nō lōgè,& seq.Nec interim pretermittes quod Tullius scribit li.11.epist. ad Brutū, Magna,inquit,non dico eius in me officia,sed merita , quibus verbis planè ostendit,merita,dici beneficia gratis impēsa, nullo iure cogente. Officia verò, quæ veluti sunt debita.

Secus in aliis.

Merita. Officia.

Officia obsequialia diutissimè impensa digna sunt remuneratione.

108 Intellige tamen quę dicta sunt nisi huiusmodi officia obsequialia essent impensa diutissimè & cum magna cura & solicitudine,& in graui quapiā & lōga ægritudine patris,mariti,& aliorum quibus hæc officia debētur. ea enim remuneratione digna sunt,& sunt iudicanda vt alia merita,quę nostri appellāt,vt expressè voluit & consuluit Phil.Dec.cōs. 232.nu.6.in fi.vti eum refert & sequitur Paul. Paris. consi.90.pro resolutione,col.3.nu.13.li.3. Quamuis non reperi in eo Dec.consi. sed credo quòd eum voluit allegare in cons.202.vt præsens,col.3.ver.nō obstat quòd talia,vbi simile quippiam dicit.

Donatio remuneratoria tantùm fieri debet pro meritis præteritis.

109 Quinta ac postrema declaratio est,vt donatio ad hoc vt dicatur censeatúrque remuneratoria,fiat pro meritis præteritis siue præcedentibus : secus si pro futuris , per id quod voluit Imo. in l.Aquilius Regulus, & ibi quoque Ro.col.2. ff.de dona.quòd huiusmodi donatio quæ fit pro futuris meritis , si excedit quingētos aureos,indiget insinuatione,per multa quæ ipse Imol.allegat, & sequitur Iason in l. ex hoc iure,in primo effectu antidoralis obligationis.ff.de iustit.& iure.& idem voluit Pau. Cast.cōs. 345.circa bona,col.5.vers.secundò videtur,lib.1.per text.apertum, vt ipse dicit in l.donatio. C.de dona. Cuius tamen cōtrarium tenet Bar.in d.l. Aquilius, per l.vlt.& auth.ibi positam.C.de dona. ante nupt. & l.vlt.in prin.C.de iure dot. quem sequitur Raph. Co. ibi,& Ant.Cana.in tractatu insinuationum,in 45.q.post prin.& Ias.loquens nuncupatim in casu l. nostræ,cons.154.in causa mota,col.pe.vers.non obstat aliud inquantum dicitur quòd ad hoc, lib.2. & idē quoque voluit Fran.Aret.consi.2. intellecta diligenter,col.1.vers.ex secundo.iūctis seq. & iterum cons.17.consideratis,col.5.vers.secundæ autem obiectioni.Alex.cons.12.viso instrumēto donationis, col.2.vers.insuper dicta donatio.lib.1.Quos ego sequi malo. Nā & si hæc fortè impropriè dicatur remuneratoria donatio , quia verbum remunerandi habet vim & significationem retro munerandi , vt de verbo reddendi scribitur in l.verbum reddendi. ff.de verb.sign.De quo & aliis similibus verbis plenè diximus supra in verbo,libertis,vers.112.inci.his autem Cor.negari tamen nō potest quin huiusmodi donatio sit onerosa siue ob causam. Nam vt dicit Bal.cons.18.notissimum est, col.2.lib.1. donatio ob causam de futuro est contractus , nec continet causam lucratiuam,per l.non vsque adeo. ff.si quid in fraud.patron. In his autem donationibus ex crebriori doct.sententia non requiritur insinuatio,nec in ea habet locum l.nostra , vt plenè dicemus infra in 6.prin.q.Tametsi pro priori sententia aliquid facit quod scribit Bal.in c.1.col.2.ver.sed Pet.de Cer. tit.de feud.gard.causam impletam fortiùs agere in subiacentem materiam, quàm causam implendam, per d.l. Aquilius.& l.si pater,eod.tit.Ex hócque reprobat , & cæteri post eum , Pet.Cer.qui intellexit textum ibi dantem facultatem reuocandi feudum gardiæ,& quod pro mercede alicius rei datur post annum,procedere pro mercede siue remuneratione seruitij iam præstiti : secus si præstandi,per quædam iura ibi allegata.

Verbū remunerādi.

Donatio ob causam de futuro non cōtinet causam lucratiuam.

Nec in his opus est insinuatione.

110 Tertio principaliter,vt donationem remuneratoriā maturè relinquamus,& ad alias pergamus. Ex eo quod diximus in prin.huius glo.nostrā hanc l.procedere in donatione simplici & pura tantùm, consequens quoque fit , non obtineat in donatione mutua & vicissitudinaria , ita scilicet concepta, vt vterque capiat verbi gratia , si eodem contextu siue (vt loquar cum Cæsare) eodem vestigio tibi dono fundum,& tu mihi vice mutua domū. Nam ea censetur potiùs quędā permutatio,quàm donatio,vt dicit gl.in l.ꝙ autem.§.si vir.& vxor.ff.de dona.inter vir.& vxo.& Alber.post Iac.Bur.in l.si donatæ,in fi.ff.de dona.inter vir.& vxo.Ideóque valet huiusmodi donatio inter vir. & vxor. vt dicit text. ibi,quem ad hoc expendit Bal.inibi,in §.si maritus, cum quo legit.d.§.si vir & vxor.& Rom.consi.146. ista quęstio, col.2.vbi eum ad hoc dicit sing. & iterum cons.517. in casu propositę consultationis,col. pen.vbi & illum text. dicit not. & ad hoc præterea allegat l.si mulier. ff.de pact. dotal. qui nihil mihi facere videtur. & Barba.consi.60. illud in medium adferam,col.17.vers.præterea quotiescunque, lib.6. vbi & ad hoc dicit not.illum priorem text.& Soci. si is est,in tract.fal.reg.104. cui donatio inter vir. & vxor.in 1.fal.Phil.Dec. cons.202.vt præsens consultatio,col.4.vers.non omitto tamen,vbi & illud dicit huiusmodi donationem non requirere insinuationē. cum aliis multis concor.à me latè congestis

Donatio reciprocè facta valet inter virū & vxorē.

Et non requirit insinuatione.

in cōmentariis nostrarum consuetudinum tit.14.§.28.in 3.& 4.fal. vbi etiam plenè probaui quod suprà diximus, hanc nō esse veram & propriam donationem, sed vel permutationem, vel compēsationem, & propterea eam inter virum & vxorem posse cōsistere, vt diximus: sicuti etiam inter patrem & filiumfa. respondit Alex. consi.217. ponderatis his quę in themate, col.1. lib.6.& Hipp. Marsi.consi.206. dirigere digneris, col.4. versi. facit ad prædicta.

Effectus mutuæ donationis, aut mutuæ alterius dispositionis.

111 Et aliàs quoque videmus mutuas has donationes, & quasuis alias dispositiones plus habere virium & ponderis, latiúsque ac fauorabilius interpretari. Nam primùm licèt qui conuenit ne teneatur de euictione, tamen re euicta tenetur ad restitutionem pretij. l.emptorem. §.vlt.ff.de actio.empt. tamē si est mutua traditio atque pactio, ne euictionis nomine aliquid debeatur, tunc nec pretiū quidem reddi debet, vt voluit glo.no.in l.si familiæ, in gl.2.magna, circa medium. C.fam. hercis. quam sequuntur Guil.Suz. qui tamen eam limitat. Bart. qui dicit esse notandū. Bal. qui etiam limitat, in 2.oppo. Ang. qui eam dicit sing.& Pau.Cast. ibi, Bar. in l. qui Romæ.§.duo fratres, in 11.q.& ibi etiā Ange. qui & eam dicit sing. col. antepe. vers. item nō venit, & latè Alex. col.17. vers. in eadē gl. ibi, nisi fuerim sciens. ff.de verb.obli. Bal. Saly. & Ange. qui & eam quoq; dicit sing. in l.si fratres. C.com. vtriusque iudi. Iason qui eam etiam dicit sing. in l.si pater, versi. secundò facit. C.de inof.testa. & consi.211. præsens consultatio, col.5. vers. item qui conuenit, lib.2.& cons.173. circa primum, col.7. vers. item qui conuenit, lib.4. Hip. Marsil. qui & illam dicit sing. d.consi.106. col.4. versi. facit etiam, nam qui conuenit.& Io.Lupus in d.repet.rub.de donat.inter vir.& vxo.§.50. colum.3. vers. secundò facit, vbi & eam dicit sing.

An in contractibus locum habeat ius accrescendi.

112 Ad hæc licèt in contractibus nō habeat locum ius accrescendi. l.si mihi & Titio. ff.de verb.oblig. hoc tamē intelligitur in cōtractibus ex altera parte tantùm obligatoriis, cuiusmodi est stipulatio, de qua loquitur d.lex. Secus autem in contractibus vicissim ac mutuò contrahentes obligantibus, vt emptio, venditio, & similes: nam & in his locus est iuri accrescendi. l.fundus ille. ff.de contrah.empt. Et ita id intelligunt Iac. Raph. & Cy. in l.vlt. C.de inuti. stip. & post eos Alex. in d.l.si mihi & Titio tum in 1.col. tum in 3.col. vers. & prædicta inducuntur, & ibi quoque Ias. col.4. versi. vltra Barto.8. fallit. Bald. consi.301. proponitur quòd Petrus, col.3. vers. item regula est, lib.1.& Phil. Dec. consi.108. ista videtur, col.vlt. Ex quibus tamen intelliges, ne decipiaris, quomodo id intelligatur.

Verba præsentis vel præteriti temporis ad futura non porriguntur.

113 Item licet verba præsentis vel præteriti temporis ad futura non porrigantur. l.si ita scripsisset. ff. de lega.2.& l.si stipulatus fuerim. §.cùm stipulamur.& l.si à colono. ff.de verb.oblig.& l.si ita. ff.de auro & argen. leg. cum simil. ideoq; promissio ab vno principe alteri facta de non receptando bannitos vel rebelles illius, intelligatur de præsentibus tantùm, non etiam de futuris, vt dicit Ang. consil. 266. punctus est, in anno Domini, col.pen. tamen si talis promissio sit vtriusque communis & mutua, trahitur ad omnes, vt subdit ipse Ang. vbi suprà, per tex. in l.1. in fi.& l.1. si quis societatē. ff.pro soc. quod & dicit esse de mente Barto. in d.l.si ita, in 6.opp.& sequitur Iaso. in d.l.si pater.& iterum in l.1. col.2. ff. de condict.ex leg.& in dict.§.cùm stipulamur, col.3. versi. quartò no. limita.& d.consi.211. col.5. lib.2.& consil.173. col.7. versic. item mutua, lib.4. vbi dicit sing. Hippo. Marsi. cōsi.106. col.4. vers.& facit etiam pro hac parte.& Io.Lup. in d.repet.rub. de dona. inter vir. vbi suprà, vers. quartò facit. De quo tu vide Alciat. in l.verbum erit. ff.de verb.signif. vbi adfert historiam ex Liuio huic speciei non admodum absimilem. Sed & vide Bald. consi.112. quæritur, col.1. versic. in contrarium videtur, lib.1. vbi tenet, quòd immunitas per contractum concessa quibusdam, non extenditur ad bona postea quæsita, quod videtur esse contra id quod suprà diximus.

Ex nuda promissione etiam cum iuramento non oritur efficax actio. Secus si mutuò promissio sit facta.

114 Præterea licet de iure ciuili ex nuda promissione sine causa etiam iuramento firmata nō oriatur efficax obligatio vel actio. l.vt iurisiurandi, in prin.& ibi Bar. ff.de ope.libe.& idem Bar. in l.si quis pro eo, in prin. ff.de fideiuss. Tamen cùm partes sibi inuicem & mutuò quicquam promittunt, ac iuramento confirmant, etiam de iure ciuili oritur actio præscriptis verbis, vt subdubius voluit Bal. in c.1.§. item sacramenta, col.vlt. in prin. tit.de pace iura.fir. quod pro singu. refert & sequitur Fran. Cre. no.119. ex iuramēto & Ias. in d.l.si pater, & iterum in auth. sacramenta puberum, col.2. versi.& ratio diuersitatis. C.si aduer.vendi.& dict.consil.211. col.5. lib.2.& cons.5. strenui, col.5. versi. quartò facit, lib.3.& dicto consi.173. col.7. versic. item licèt aliàs, lib.4.& Ioan. Lup. vbi suprà, vers. tertiò facit.

An mutua promissio, à minore facta curatori, valeat.

115 Denique & huc accedit quod pulchrè respondit Pau.Cast. consi.379. primò videndum est vtrum remissio, in 2.dubio, lib.1. valere mutuam remissionem, quam facit minor suo administratori, qui & ei etiam remittit ea quæ pro administratione impendit, arg.d.l.si pater puellæ.& l.de fideicommisso. C.de trāsact.& no. in d.l.si familiæ, in gl.& l.si ea. C.de vsur. Quod an verum sit, nunc non examino. Sed satis est, quod ad rem præsentē pertinet, ostendere, quantum tribuunt nostri legū interpretes huiusmodi dispositionibus mutuis & reciprocis.

Donatio mutua diuersis temporibus facta nō impedit dispositionem huius legis.

116 Igitur vt redeamus ad casum illum l.nostræ, non mirum videri debet, cùm duo sibi vno eodémque contextu aliquid donant, non esse locum huic l.cùm talis donatio non simplex sit, ac pura, sitque exuberantiùs ac fauorabiliùs interpretanda, per ea quæ diximus. Nec abs re dixi, vno eodémque contextu. Nam si diuersis temporibus id fieret, verbi gratia, hodie ego dono tibi, & post annū aut aliud tempus tu mihi donas, tunc certè non cēsetur donatio mutua & reciproca, sed vtraque simplex, proindéque neutra inter virum & vxorē valet, per tex. in l.qui iam nuptæ. ff.de dona.inter vir.& vxo. quē ad hoc dicitur commendare Ro. in sing. inci. prohibiti inter se donare. quod tamen reperire non potui. sed post eum, illū quoque tex. ad hoc dicit sing. Cepola cautela 112. aut secundū aliorum computationem, 155. donatio inter vir.& vxo. post princ.& Soc. in d.regula 104.& Iason in l.si pater puellę, col. pe. versi. limita prædictam conclusionem. C.de inoffi.testa.& Chasse. consi.2. an si maritus, col.2. Sed & est ad idē tex. in l.cùm hic status.§.si ambo, ver. proinde rectissimè dicetur. ff.de dona. inter vir.& vxo. quem necesse est intelligi de donationibus mulieris ex interuallo factis, quę ideo indigēt mortis confirmatione, ne si intelligamus simul factas, sit ille text. prorsus contrarius d.l.quòd autem.§.si vir & vxor, suprà in prin. allegato. Et ad id quoque optimè facit quod in simili tradit Bald. in l.si viua, col.1. versic. quæstio consuetudo, & seq. C.de bon. mater. quòd si pater aliquid donat filio ob eiusdem emancipationem, & postea filius donat ipsi patri in præmium ipsius emancipationis: aut, inquit, incontinenti redonat, & non requiritur insinuatio: quia donatur ob libertatem. l.si pater.§.1. ff.de donat.& l.vtrùm. ff.de verbo.oblig. aut ex interuallo, & non requiritur. l.data. C.de donat.

De eadem re.

117 Sed & hoc tamē quadam moderatione temperandum esse censeo. Primum, si ex longo quopiam interuallo id fieret. Nam si statim, puta eadem die, vt mox postea dicemus, donatarius donaret donanti, posterior donatio censeretur inesse priori. l. iurisgen

iurisgentiū.§.quinimo.ff.de pact.& l.lecta.ff.si cert. pet.& ibi concord.in gl.quibus adde text.in c.officij,ibi,incontinenti subsecuta sunt. extr. de elect.& alia multa à me congesta in tractatu Retractuum, tit.2.§.1.gl.5.in verbo,in limine contractus. Ex quo no.Bal.quòd priùs actum videtur,quod incontinēti subsecutum est.Et ita quidē inesse,vt vnus idémque actus, non diuersus esse censeatur, per l.cùm antiquitas.C.de testa.& l.hæredes palam.§.vno cōtextu,eo.tit. & l.si ita fuero. §.cùm pecuniam. ff.de nouat.& voluit gl.in l.quętebatur,in prin.in verbo, simul,& ibi Bar.ff.de testa.milit. Cy.post Iac. Aret. in l.testium,col.pen. vers.sed pone quòd ad probationem.C.de testi.Ang. consil.145. gener à socero, col.2.vers.itē ratione.& Alex.consi.53. viso themate,col.2.lib.2. Et quod vni inest, alteri inesse creditur.l.patris & filij,ff.de vulg.& pup.& l.Titia.§.idem respondit.ff.de verb.obli. & l.si quis ex argentariis. §.si initium tabularum. ff.de eden. & voluit Ang. vbi suprà,& Ro.consi.445.consultatio præsens,col. 1.versi.tertiò idem probatur.& Ias.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus,col.16.versic. ego post alios.ff. de verb.obli.& consi.230.factum sic se habet,col.2. lib.2. Et adeo item inesse videntur, vt si posteriora repugnent prioribus,ea tollant ipso iure, magis iure fictionis,tanquā scilicet facta aut dicta non fuisse fingātur,quàm iure reuocationis, vt pulchrè dicit Paul.Cast.consil.449.visa dicta facti narratione, col.vlt.lib.2.Sed & adeo denique inesse vidētur, vt si statim facta fuerint duo instrumēta inter easdem partes,& in altero eorū locus sit inscriptus,in altero non sit:certè in hoc cēsetur inscriptus locus,qui in illo appositus est,ita vt non minores vires obtineat,quàm si certus locus fuisset in eo expresse inscriptus,vt sing.voluit Bal.consi.208.præmissis tribus statutis,in 2.dubio lib.1.Et in casu nostro quòd hæ donationes quæ fuerūt factæ in diuersis instrumentis,sed tamen incontinenti,cēseantur esse mutuæ,tenuit Guid.Pap.sing.878. donatio mutua, vbi & ita dicit valere inter coniuges.

Vni quod inest, alteri inesse creditur.

Donatio mutua an valeat inter coniuges.

De eadem re.

118 Quòd si quis refractarius ac peruicax sibi persuadere non possit esse vnicum actum, negare tamen non poterit alterum alterius respectu & contemplatione,id est,vnum propter aliud factum,per tex.optimum in l.quæ onerandæ. ff.quar. rer.actio. non da.& voluit gl.in l.si ventri.§.vlt.per illum tex. & ibi etiam Bar.ff.de priuileg.credi. Cy. in l.si quis posthac,in 2.q.& ibi Badl.Ang.vterque col.2. C.de bonis proscrip.Bar.post Iac.Aret.in l.pe. §.si vir, & ibi quoque Bal.in §.mulier.ff.sol.mat.& idem Bart. in l.post contractum,col.3.ver.quintò præsumitur. & ibi recentiores.ff.de dona.Bal.in l.legē,col.1.ver. modò quæritur.C.de pact.& in l.petens,col.pe. in lect.Perus.& ibi Phil.Dec.in 2. no.eo. tit.& in l.per diuersas,in fin. C.mand.& in l.quoties, versi.iuxta istam partem.C.de rei vēd.Ang.in l.res vxoris,post medium. C.de dona.inter vir.& vxo. Io.Ana.in c. tua nos,in 2.not. extra de simo. Fulg. consi.198. in quæstione,in prin.Alex.cōsi.44.de celeberrima expeditione,circa medium,lib.1.& latè consil.25.viso instrumento,col.vlt.versi.nec habēt obstare,& aliis seq.lib.2.& consi.15.viso processu,in fin.lib.3.Corn. consi.57.in causa vertente,col.5.lib.3.& aliis locis in seq.n.allegatis.& Frā.Cur.senior cōs.55.super duobus,col.3.& Soc.qui & alios citat,consi.373.in pręsenti consultatione, col.3. versic.confirmatur hoc, quia ex quo lib.2.& consi.127.quoniam in præsenti,col.3.versi.secundò videndum est, lib.3. vbi nuncupatim loquitur de duabus donationibus siue remissionibus vtrinque factis, qui est casus de quo loquimur & consi.27.visis instrumentis,col.5. vers. tertia est,lib.4.

119 Sed posset dubitari quando hoc casu dicatur incontinenti factū, vt idem actus reputari debeat, aut saltem alter alterius contemplatione factus. Et est frequentior sententia,id ita videri, si eadem die & loco factum fuerit.hæc est enim sententia Bal. in d.l.pen.§.mulier,paulò ante fi.ff. sol.mat. & in l.petens,col.pen.versic.nunc venio. C.de pact.& in l.si duas,col.1.versic.extr.not.ff.de excus.tuto.& in l.1. col.vlt. versic.secundò not.C.de ope.liber.Corne. consi.192.licet videatur,col.1.versi. item quia videtur, lib.1. & consi.10. quod dictum secundum laudum,col.pen.versi.& ideo pactum,lib.2.& cons.36. in hac consultatione,col.2.vers.& quando fiunt,& seq.eo.lib.2.& cons.57.in causa vertente,col.5.lib.2. & consi.288.viso & diligenter inspecto, col.4.lib.3. & cons.283.pars dicti Ioānis,col.1.lib.4. Fran. Aret. in l.lex Cornelia, col.vlt. ff.de vulg. & pup. Guid. Pap.sing.878.donatio mutua,in prin. vbi ex hoc dicit,quòd cum donatio mutua valeat inter coniuges,quòd si ij sibi donent in diuersis instrumentis vna die confectis, censetur mutua donatio.Steph. Bertr.cons.15.viso instrumēto,nu.2.lib.2.& cons.32. precij vilitas,nu.3.eo.lib.2.Fran.Curt.senior d.cōsi. 55.col.3.Ias.in l.1.§.1.col.vlt.ff.de verb.obli.vbi id dicit sæpe allegari in practica.Phil.Dec.in l.certi condictio.§.si nummus,col.4.vers.secunda conclu. ff.si cer.pet.& cons.279.placet mihi,col.3.Hippo.Marsi. in repe.rub.de probat.nu.393.Et est bonus tex.à cōtrario sensu in l.si ex duobus, in princ.ibi, postera die,& ibi Bar.ff.de verb.obiga.& in l.hac consultissima,in princ. C.de testa. vbi non semel hæc simul iunguntur vno tempore,& vno die.

Donatio mutua inter coniuges facta, quomodo censeatur esse mutua.

120 Licèt aliud subobscurè videatur voluisse Bar. consil.161. proponitur quòd syndicus, col.1.& ipse Cor.cons.349.eodémque vlt.lib.1. vbi tenuit quòd si donatio fuerit alicui facta purè & simpliciter, & eadem die donatarius promisit donāti dare annuatim certam quantitatem vini & olei, non censetur id fecisse contemplatione prioris donationis,vt ea debeat dici facta ob causam.Verùm Bar.si bene inspiciatur,non est alterius quàm prioris sentētiæ, & eum pro ea etiam citat Corn.vbi suprà.Ipse autem Corn.cùm videret priorem illam sententiam esse verissimam,& quā aliàs semper secutus est,vt diximus, non illis quidem audet palàm aduersari, sed conatur tantùm probare ex aliis coniecturis, non admodum quidem (nisi errem) efficacibus, aliam fuisse partium intentionem.Et ita quidem illum intelligit Ripa,qui & communem opin.secutus est,in repe.l.vlt.in 39.quæst.hoc eod.tit. de reuoc. donat. Verùm in illam sententiam magis vrget quod scribit Ang.in l.vlt.§.simili,per illum text.per locum à speciali.C.de iure doti. quòd si fiunt duæ donationes vicissim inter duos,vtraque indiget insinuatione,nisi expressè dictum sit,quòd vna alterius causa facta est.& eum sequitur Guid.Pap.sing.400. versi. angelus. Sed satis constat ex supradictis id falsum esse.Sed de hoc iam propè nimium. Verùm si plura nosse cupis,vide quę affatim scripsimus in commentariis nostrarum consuetudinum.tit.23.in gl.3. in princ.

Bartoli sententia ea de re.

121 Item alio modo temperabis quod diximus de donationibus diuersis temporibus à donante inuicē & donatario factis, vt scilicet in casu de quo locuti sumus,videlicet inter virū & vxorem,aut aliàs inter personas prohibitas,neutra valeat, cùm vtraque censeatur simplex ac pura.Nam de priore nihil est quod dubitandū sit. Posterior autem nō potest dici fuisse facta ob remunerationem prioris, quæ cùm simplex esset,nullius erat iā ab initio momēti. l.3.§.sciendū.ff.de dona.inter vir.& vxor.Ita vt nec ex ea oriatur naturalis obligatio,secundum Bar. in l.cùm lex.ff.de fideiuss.& Bal.in l.1.col.10.vers.viso de essentia.C.de sum.trinit. & plenè diximus in di-

De eadem re.

ctis nostris commentariis in prin.§.10.in glo.1.post princ.Ideóque indigna,quæ remunerari debeat: vt & in simili respondit Iason consi.116. mihi quoque admodũ,in fi.lib.3. Et ita haud dubiè procedit text. in d.l.qui iam nuptæ,& in §.si ambo,suprà alleg.Et inter extraneos & non prohibitos non video quin posterior donatio sit remuneratoria, per text.in l.si lege.§.consuluit,& ibi Ang.in fi.ff.de pet.hæred.& l.sed & si non remunerandi, §.inde Pap. & ibi glo. Bar.Bal. & alij. ff.manda.& expressim Ang. consil. 179.visis prædictis instrumentis,col.pen.vers.quando donatio.& Paul.Castr.consi.171. in casu præsenti, colum.1. lib. 2. & Iason nuncupatim de hoc casu loquens consi.149.circa primum, col.2. vers.nec obstat si diceretur.lib.4.& ea quæ suprà diximus in 1.declaratione donationis remuneratoriæ. Idcirco videtur hæc posterior tãquam remuneratoria non esse reuocanda, ex hac l.vt suprà latè diximus. Nec item prior,cùm ea iam sit remunerata,essetque iniquum eam reuocari,nisi & posterior quæ illius ergo facta sit,etiam reuocetur, arg. & eo quidẽ optimo,l.cum quis,ibi, cum enim affectio. C.de natur. liber. Quod si verum sit, non admodum interest, quantum ad legem nostram pertinet, vtrum mutuę donationes factæ sint eodem tempore, an ex interuallo. Quinimo Pet.à bel.Pert.in repe. l.donationes,col.6.in paruis, versi.plus dico. C.de donat. inter vir.& vxor. in ea est sententia,vt si vir & vxor sibi ex interuallo donauerint, valeat vt mutua donatio, per l.vltim. ff.de dona. inter vir.& vxor. & alia quædam.

Donatio inter extraneos & nõ prohibitos est remuneratoria. Nec reuocatur.

122 Sed quicquid sit in illo casu, certè illud verũ est, has mutuas donationes in quibus vterque capit(nã de his loquimur)habere vim mutuæ & non simplicis donationis, in eo tantùm quod vtrinque æquale est. In eo autem quod altera alteram superaret, pro simplici habenda est, ideóque non valet inter virum & vxorem, quemadmodum nec alia simplex,secundum Pet.à Bel.Pert.in repe.d.l.donationes,col.5.in paruis, versi. iuxta hoc quæro. C.de donat.inter vir.& vxor.& Saly.in l.1.C.de dona.ante nupt.Ro.d.consi.517.col.pen.vers.in contrarium facit,vbi ad hoc dicit esse tex.not. rectè intuenti in l.ex annuo. ff.de donat. inter vir. & vxor. & Franc. Aret.in l.si ante,col.3.ff. sol.matri. per d.l.ex annuo. & Socin.loquentem in casu l.nostræ, licèt ad aliud propositum.consi.215. visa prædicta facti cõtingentia,col.1.in fi.lib.2.Carol.Ruin. consi.179. de tribus, col.4.nu.15.lib.1.& non obscurè Phil.Dec.consi.202. vt presens consultatio,col.4. vers.non obstat quòd talis donatio.& est optimus textus in l.ex mente,& in l.lege leonis,& in auth.æqualitas.C.de pact.conuen.& in auth.de æqua.dot.in prin. & penè per totum tit.& in cap.vlt.in fi.ibi,quod æquale sit,& ibi glo.& doct.ext.de don.inter vir.& vxor.Et optimè faciunt quæ suprà diximus de venditione facta pro paruo pretio,& de excessu meritorum , in 2.declaratione donationis remuneratoriæ.Et quod dici solet de permutantibus beneficia inæqualia , per Io. And.in c.1.ad fi.de rer.permut.lib.6.in nouel.& Feder.Senen.in tract.de permutatione benefic. in vlt. q.Petr.Anch.consi.388.in casu præmisso,col.2.vers. præterea & tertiò,cum simil.

Donationes in quibus vterq; capit, habent vim mutuæ & non simplicis donationis.

123 Verùm & hoc velim intelligas,vt nõ ad amussim aut libellã vndique exigatur illa æqualitas. Nam si in modico quopiã altera pars excedat,non confestim censetur inæqualis ac simplex donatio,vt satis apertè declarat ille tex. in d.l.ex annuo.ff.de donat. inter vir.& vxor.cùm dicitur,si satis immodicũ est, Nam & aliàs semper modicus excessus non attenditur.l.continuus,in prin.ff.de verb.oblig.quam ita not.gl.quæ & similia quædã colligit in c.re vera. in prin.in verbo,mortui sunt,de consc. dist.2.quod & facit gl.in d.c.si proponente,in gl.1.post prin.vbi & illud assumit ex d.c.re vera, quod pro modico nec plus nec minus. id quod ita Galli nostri vice prouerbij celebrant, *Pour vn petit ne plus ne moins.* Cuius etiam meminit glo.in proœmio decretalium, in fi. Nam qui de medio illo parum deflectit, non illud reliquisse videtur, nec ob id carpendus est,ex Aristotelis sententia lib.Ethicorum 2.c.9.eodémq; vlt. & iterum lib.4.c.5. Quam approbat è nostris Ioan. Cald.in c.cùm ex iniuncto,col.vlt.extrà de hære.& Bal.in l.2.in 12.q.C.de rescin.vẽd.& in l.quicunque, col.2.de ser.fug. & in l.1.col.vlt. ff.de legi.& in c.cũ adeo,col.2.& in c.si proponente,ad fi.ext.de rescri. & consi.144. præsupposito communis Papiæ statuto,col.2.lib.1.quod repetitur cõsi.436.lib.5.& Rom. in repe. l.si verò.§.de viro, in 3.fal. ff.solut.matri. & Io.Ana.in cap.vlt.col.9.vers. adde etiam prædictis, extr.de collu.detegen.& Barb.consi.58.omnipotentem & immortalem Deum, col.15. lib.4. Ad quod allegant omnes l.quamuis.ff.de cond.& demon.

Modicus excessus in donationibus non attenditur.

124 Ideo & aliàs parum & nihil æquiparantur, vt per illum ipsum tex.dicit ipse Bal.in auth.præterea, paulò ante fi.C.vnde vir & vxor.& Cor.qui ad hoc etiam dicit allegari text.in c.de multa, tex.de præb. consi.63.videbatur,colum.vlt.lib.1.& consi.67.licet multùm,col.vlt.lib.2.consi.29.in præsenti consultatione, col.2.lib.3.& Soci.consi.108.in hac consultatione.col.3.lib.1.vbi & ad hoc allegat alia iura. Quibus adde tex.in c.licèt causam,de proba.& in c.insinuante,extr.qui cler.vel mona.& glo.in c.super eo, ibi, aliàs vbi æqualitas est, vel modica etiam excellentia,admittuntur, extrà de testib.cum aliis multis ac propè infinitis concord.à me adductis in nostris commentariis consuetud. Pictauicarum. tit.6.& §. 5.in gl.5.vbi latißimè ostendi modica non esse considerada. Quanquam huic refragari videtur illud Ouidij in epist.Heronis ad Leandrum,

De eadem re.

Exiguum,sed plus quàm nihil,illud erit.

125 Verùm ad eam nostram sententiam pertinet, quod cùm inter nostros iuris interpretes magna sit contentio vtrum dispositio l.hac consultißima. §. ex imperfecto.C.de testa.qua permissum est testari inter liberos sine solennitate iuris ciuilis, procedat cùm liberi sunt inæqualiter instituti: tamen illud propè conuenit, quòd si sit modica quæpiam inæqualitas,perinde est ac si nulla esset, & habet locũ dict. §.vt per Fran. Curt.in suis collectis ibi,& latè Anto.Rube.consi.6.viso & diligenter considerato. & iterum consi.seq. viso dubio quod sit. Cæterum quod ad casum l.nostræ priuatim ac peculiariter pertinet,huc optimè faciunt quæ suprà diximus de venditione minori pretio facta,& de remuneratione excedente merita.Nam vt illic diximus,excessus in modico non facit locum huic l.Et vide etiam quæ dicam infra in quæst.seq.in fi.

Dispositio l. qua permissum est testari inter liberos sine iuris ciuilis solemnitate, an procedit cum liberi inæqualiter sunt instituti.

126 Quartò & principaliter ex supradictis etiam infertur non habere locum l.nostram in alia donatione mutua quidem illa & reciproca, sed non vt in præcedenti, in qua vterque capit vt dictum est, sed ita quidem facta,vt ex incerto dubióque euentu alter tantùm capiat, vt si conuentum sit, vt superstes ex duobus aliquid consequatur. Nam & quod huiusmodi conuentionibus consequimur,ex causa lucratiua non censemur consequi,vt expressè voluit Petr.Anch.consil.101. ex prædicto themate, col.2.& iterum consi.291.super pluribus, col.3.vers. non obstat quod Iac.& vtrobique per l.si pater puellæ.C.de inoffic.testa. qua cautum est, non grauari filios ob reciprocum fideicommissum inter filios à patre iniunctum, neque illis ob id competere querelam propter æqualem spem, dubiúmque rei euentum. Quem tex.Pet.Cy.Bal.Saly.Pau.Cast. & Ias.ibi,in id trahũt,vt valeat donatio mutua siue

Hæc lex in qua donatione habeat locũ.

reciproca

reciproca inter coniuges facta superstiti ipsorum. Et ita quidem valeat, vt etiam non indigeat traditione aut confirmatione mortis, secundum Paul. Cast.ibi, cuius dictum sequitur Ias.ibi, atque no.dicit Cepola. d.cautel.112. aut ex aliorum computatione.155.incip.donatio inter virum.& sing.reputat Hipp.Marsi.sing.50.incip.donat. inter vir.& vxor. cum aliis multis concord.à me latè accumulatis in illis nostris cõmentariis vbi supra nuper citauimus. Sed noluimus hîc prætermittere, idem quod Petr. Anch.in d.c.consil.videlicet huiusmodi donationē non esse lucratiuam siue gratuitam, sed onerosam, voluit gl.quem ille non allegat, in l.licèt inter priuatos,in verbo,mortis causa, ibi, hic autem onus propter vicissitudinē. C.de pact.vbi & Alex. & alij recentiores eam annotarūt,& eam dicit Iason not.

Quæ donatio censeatur mera & gratuita.

127 Et adeò quidem huiusmodi reciproca donatio non censetur mera & gratuita donatio,vt si excedat summam quingentorum solidorum, non indigeat insinuatione,vt voluit Oldr.consi.139.incip. ad habendum aliqualem notitiam,in fi.& Io.And. ipsius discipulus,ingratus tamen,qui nullam magistri mentionem eo in loco, sicuti nec ferè semper aliàs fecit in addi.Spec.tit.de instr.edi.§.porrò, col. vlt.vers.fuit etiam alia quæst. per d.l. licèt inter priuatos. C.de pact. & Ang. neutrius mentione facta, in l.hæreditarium.ff.de bon.auct.iud.pos.& in l.sancimus,& ibi etiam Bal.in addi.in prin.versi. occurrit quid si duo.C.de don.& idem Ang.in l.vlt. §.similique modo. C.de iure dot. & in l.cum multæ, quæ est vlt.in prin.C.de donat.ante nupt.& consil. 179.visis prædictis instrumentis, col.7. eadémque pen.Alber.in l.vlt.col.1.versi.sed quæ species cõtractus,& ibi etiam Saly.col.pen. versi.iuxta hoc quęro.C.de pact.ipse Saly.in l.si quis pro redemptione, in fi.C.de don.Gaspar Calde. consil.1. tit.de donat. incip.an si duo.Imo.& Rom.in l.Aquilius, col.vlt. versi.ex prædictis resultat.ff.de donat.Alex.Ias.Philip.Dec.Rimi.& Claud.in d.l.licèt inter priuatos. C.de pact.Alex.cons.83.visa facti narratione, col.5. versi.& omissis non necessariis,& seq. & iterū col. pe.versi.non obstat etiam.lib.2.& consi.20. ponderatis his,col.2.vers.est etiam attendendum, lib.3. & consi.28.ponderatis verbis, col.1.& iterum col.vlt. in fi.eo.lib.3.& consi.133.stantibus his,col.1. versi.ex his habetur,lib.7.& cons.148.visis & põderatis,col. 2.versi.hoc specificè,eo.lib.7.Ant.Cana.in tract.insinuationum,part.2.q.52.Ias.in d.l.si pater puellæ.& consi.5.strenui,col.7.vers.secundò respondetur,lib. 3.& cons.173.circa primum,col.7.vers.item reciproca,lib.4.D.Benedict.in repe.c.Raynucius,in verbo, duas habēs filias,nu.204.Phil.Dec.cons.202.vt præsens consultatio,col.4. versi.non omitto tamen. & Fran.Curt.Iun.consi.15.circa præmissum, col.vlt. & Steph. Bertran. cons.57. etiam si verum esset,nu.6. lib.2.& consi.88.viso instrumento,col.2.lib.2.& cõs. 280.Christi,&c.viso casu de quo suprà, col.3.versi. sed fortè,eo.lib.2.& cõsi.385.ponitur in facto quòd dudum,col.2.vers.sed opponetur,eo.li.2.& Hippo. Marsi.cons.106.dirigere,col.3. vers.patet etiam, lib. 2.Cui tamen sententiæ refragari videtur tex. in d.l. cum multę.§.similique modo.cum auth.eo decursum.C.de donat.ante nupt. Sed illi respõdent Ang. & Saly.ibi & idem Ang. d.cons.179. & Rom. in d.l. Aquilius.Alex.d.cons.83.lib.2.& Ias.in d.l.licet.Nec me tamen latet Cigno.à nullo illorū memoratum, ex facto consultum respondisse contrariū, in cons. 181.factum sic se habet, nobilis vir. colum.4. versi. nec huic obstat. Sed væ soli, quia cum ceciderit, non habet subleuantem se, vt scribit Salomon Ecclesiastæ 4.cap.& vt nostri quotidie clamant, Vox vnius,vox nullius.

Minor nō restituitur, &c. Nec ex hoc dicitur circunuentus

128 Cæterùm superiora confirmat tex.not.in d.l. de fideicom. C.de trans. vbi minor non restituitur aduersus mutuam & vicissitudinariam fideicōmissi remissionem,nec ex hoc dicitur esse circumuentus,propter dubium euentum,licèt postea ex euentu lucrum fideicommissi amiserit. Quam l.Bar. ibi dicit pulchram & notabilem, & Bal. notatu dignā, & alibi sing.idem Bal.videlicet in l.cum Archimedoram,col.1.vers.vnum scias.C.vt in pos.leg.& etiā Ang.consi.287.factum super quo, col.4. Ex eáque dicunt Saly.Pau.Cast.Alex.Fran. Aret.Ias. & cæteri recentiores, quòd quando quis ex cōuentione potest consequi damnum & lucrum, licèt postea ex euentu damnum passus sit, non ex hoc læsus dicitur, etiam si sit minor: quia huiusmodi damnum debet compensari cum vtilitate, quam ipse consequi poterat,si euentus aliter cecidisset: quod & ipsum per illum tex.atque etiam per d.l.si pater puellæ,voluit Bal.cons.404.factum proponitur esse tale,Franciscus decessit,col.1.ver.secundus casus, lib. 3.& Sal.in l.1.in 4.not. & ibi quoque Alexan. col.2. versi.nota quòd pactum,& Soc.C.de pact.Pet.Ancha.in repe.c.1.col.36. in paruis versic. circa tamen istam,extra de consti.& consi.159. rationes, col.vlt. & Raph. Co.cons.72.visis pactis, col. vlt. vers. nec porrò intelligo.& Pau.Cast.cons.379.primò videndum est,vtrum remissio,in 2.dubio, lib.1.& consil. 191.visis & diligenter examinatis, col.vlt.versi. nec censetur,lib.2.Ro.cons.26.pro decisione.col.1.vers. item & duplici ratione.& Franc.Are.in l.cum proponas,la 1.C.de pact.& in d.l.si pater puellæ. & Socin.in l.si antè,col.1.ff.sol.matri.Franc. Curt.senior cons.80. eodémque vlt.super quotidiano, col.3.& Philip.Dec.consi.287.in ciuitate Placentiæ, col.vlt. & Ias.consi.233.præsens consultatio,col.7.ver. item istæ conuentiones,lib.2.& consi.17.dominus Ioannes,col.vlt. vers. item istæ transactiones, quod inculcatur inter cons.Alber.Bruni.cõs.9. & idem Ias. cons.63.per reformationem,col.vlt.vers. quartò facit,eo.lib.3. Et faciunt quoque scripta ab Ang. in l. qui cū tutoribus,col.2.ff.de transact.& in l.qui Romæ.§.duo fratres.ff.de verb.oblig.

An pater possit per fideicommissum substituere filiæ in eadote ob quam excluditur.

129 Ex quo & Georg. Nat.in tractatu statutorum excludentium fœminas dotatas à successione, in 22.q.2.q.prin.tradit,quòd & si dubiū sit vtrùm pater possit per fideicommissum substituere filiæ in ea dote,ob quam excluditur: aliis tenentibus non posse,& inter hos Marsi.Sil.apud Io.And. in addit. Spec.tit.de instru.edi.§.vt autem: aliis contrà affirmantibus,quos illic aduocat.tamen haud dubiè asserit id fieri posse,respectu plurium filiarum, quas sibi inuicem pater substituit, quia huiusmodi substitutio nullā grauat,per d.l.si pater, & d.l. de fideicommisso.& quod suprà diximus de insinuatione.

Donatio vicissitudinaria videtur magis esse vendi-tio, quàm donatio.

130 Sed & huc vergit quod pulchrè dicit Io. Fab. in l.1.col.vlt.vers.quid si duo.C.de inoffi.don.quòd donatio vicissitudinaria, quia scilicet præmoriens donat superstiti,videtur esse magis venditio, quàm donatio,instar illius qui emit iactum retis, per tex. in l.emptio.C.de contrah. empt.& in l.emptorem. §.vlt.ff.de actio.emp.& in d.l.de fideicommisso. Et illū quidem ita allegat,& sequitur Guid. Pap.cons. 214.circa materiam, col.5. vers. sed restat aliud. & cons.seq.vertitur quæstio,col.1. & iterum cons.218. indubitanter, col.antepe. vers.ad octauum. & sing. 878.vers.si duo donent.

Confirmatio præcedentium.

131 Postremò huc quoq; spectant & alij tex.quos nondum citauimus,apertè quoque probantes multa permitti ratione incertitudinis, dubijque euentus lucri vel damni,quæ aliàs non valerent.& inter cæteros tex.in l.si ea pactione,& ibi glo.vlt.Cyn.& alij.C.de vsur.& in l.si ea lege,& ibi etiā glo.& Bal. eo.tit. ex quibus intelliges hunc euentum dubium tollere suspicionem, imò crimen ipsum vsuræ. de quo

quo & per Cyn.& Bald. in d.l.si pater puellæ.C.de inoffi.testa.Host.in summa de vsur. §.an in aliquo, versi.quid de his.Io.And.in addi.Spec.in rub. eiusdem tit.Bal.conf.138. & quòd dictus, in princ.lib.3. vbi id ad multa allegat.Laur. Rodulph. in c.consuluit,in 15.q.de vsur.Petr.Anch.in sua disputa. incip. antiquis & modernis temporibus Rom. conf.423. pro pleniori discussione,col.2.versi. quintum considerandum.Paul.Cast.& recentiores, in d.l. de fideicommisso,& plenè per Cano.in c.in ciuitate. & in c.nauiganti, quod est vlt.extr.de vsur. in quibus locis est & de hac re bonus text. Sicuti etiam tollit crimen simoniæ,vt per Card.Alexan.in c.quod autem,col.2.versic. si autem quod do.8.quæst.& facit etiam text.in l.sancimus. §.si quis autem talem. C. de rescind.vendi.quòd læso ob remissionem incerti euentus non habet locum ea l.2. per d.l.si pater puellæ, & alia quædam iura. & sequitur Panta. ibi etiam in repet.in 34. limit.illius leg. quæ est 30.col. & quod præterea tradit Bal.conf.292.quia ex facto, col.2.versic.& ex hoc,lib.5.Pau. Cast.consil.229. visis & ponderatis,col.2.versi.tertiò quia prima concessio,lib.1.& consi.250.quod ista fuit,col.2. eo.lib. 1.& consi.289. præsens dubium, col.3. versic.tertiò obstat,eo.lib.1.

Pactū siue conuentio inter viuos de hæreditate viuentis an valeat.

132 Vt interim illud omittamus, quòd licèt non valeat pactum aut conuentio inter viuos de hæreditate viuentis.l.hæreditas. C.de pactis conuen. & l.ex eo.C.de inuti. stipula. cum simi.valet tamen si inter duos fratres ita fiat, vt altero decedente sine liberis,alter eius bona habeat,aut aliter vicissim,secundum Oldra. d. consil.139. Angel. d.consil. 179. Guid.Pap.consi.31.viso ad plura,col.1.& alios multos ex iis quos citauimus suprà versic.ab hinc 6.incip.& adeo quidam.& vltra eos latè Ioan.Camp.in tractat.doti.in vlt.parte quęst.79.incip.quia dictum est suprà, vbi constanter tenuit valere pactum appositum in diuisione bonorum inter fratres, vt extantibus filiis masculis ex eis, fœminæ non succedant,nec ex testamento,nec ab intestato.Nec enim id pro re iudicata accipimus, cùm in contrarium esse videatur text.apertus in l.licèt,& ibi Bar.Bal.& alij,qui hoc admodum commendant. C.de pactis, & idem Bart.consil.212.promitto tibi, cū aliis multis concord.à me congestis in tractat. primigeniorum.quæst.6.

Donatio reciproca potius debet dici onerosa quàm gratuita.

133 Et hæc quidem omnia eò tendunt, vt ostendam huiusmodi donationem reciprocam, siue vicissitudinariam,ex qua etiam alter tantùm,id est superstes capiet,non dici gratuitam, & merè lucratiuam,sed potiùs onerosam, & ob causam: ideóque nec in ea locum esse huic l.nostræ, per ea quæ diximus in prin.huius glo.& dicemus in duabus seq.q. Et id nuncupatim, ne & in hoc autoritate careamus,asseruit seculi nostri decus Phil. Dec. in d.l.licèt inter priuatos,col.vlt.versi.& ex prædictis,iunctis præcedentibus.C.de pact.& Steph.Bert.consi.1. Christi,&c.viso consultationis themate, nu.110.lib. 1.& iterum consi.312.difficultas,col.2.vers.sed aliud est,lib.3. Et de hoc videtur esse casus in d.l.1. C.de pactis, vbi quod datum est vt remittatur quippiam maius,quod incertum est,an futurum sit nécne,nō reuocatur per susceptionem liberorum, cùm potuisset contingere vt id non euenisset, ídque propter incertum ac dubium euentum. Licèt subobscurè aliter sensisse videatur Rom.consi.26. pro decisione,in 3.dubio,iunctis præcedentibus,dum defendit huiusmodi mutuam donationē non esse obnoxiā huic l.quia ea esset, vt in ea dicebatur, remuneratoria,& renuntiatum huic l.fuerat,nec aliquod fundamentum in hoc ponit,quòd esset mutua.

134 Sed hæc omnia velim intelligas procedere, nisi dispar admodum spes esset capiēdi lucri illius, verisimiliúsque multò ac faciliùs lucrū ad vnum, damnum ad alterum esset peruēturum. Quid enim si alter esset adeo ægrotus, vt nulla propè spes sit aut vitæ,aut cōualescentiæ: siue tam senex esset, quàm Plautinus ille Capularis Acherontius, aut Terentianus ille Silicernius:alter contrà ætate florenti,& prosperrima valetudine?Ego tūc dicerem, donationem siue remissionem vicissitudinariam ab iis factam ad commodum superstitis, cēsendam esse simplicem, ac ab illo ægroto & morti vicino tantùm factā.Id quod in non absimili casu respondit Raph.Co.consil.114. Antonius Benedicto filio, col.4.versi.ad tertium,ar.l.verum. §.si locupleti. ff. de minor.& not.in l.si mino.25.ann.filiofam. ff.eo. Idémque & aliis similib.casib.tenuerunt Fran.Are. Riminal.Phi.Dec.& Alcia.in d.l.de fideicom.C.de transi.ita intelligentes eam l.& idem Alcia. in d.l.1. in fi.prin. C.de pact.& Phil.Dec. consi.11. quoniam iudicantium,col.4.versi.postremò considerandum est,vbi loquitur de duobus, quorum alter habebat liberos, alter non habebat, nec spes erat vt posset habere,& consi.86.viso puncto,col.3.versi.respondeo tamen,vbi nuncupatim loquitur de mutuo fideicommisso duorum,quorum alter senex erat,alter iuuenis:& ideo non est par & æqualis causa remittendi fideicommissum,per ea quæ allegat.

Donatio mutua à viro & vxore facta superstiti de omnib. bonis vt valeat,requiritur vt sint propè æqualis ætatis.

135 Et ante omnes Petr.à bella Perti.in repet.l.donationes,col.5.in paruis, versi.iuxta hoc quæro. C. de don. inter vir. & vxor. vbi nuncupatim tradit quòd vt valeat donatio mutua à viro & vxore facta superstiti de omnibus bonis, requiritur quòd sint æqualis propè ætatis.secus si alter multùm senex esset,alter multùm iuuenis.Quanuis contrariū voluit Bar.in l.de fideicommisso, loquens in casu dictæ l.sed pro priori opp.facit tex.in c.2.de renunt. lib.6.& in l.filiæ meæ,& ibi Bal.Imol.& Alex.ff.solut.mat.& in l.cum hi.§.modus,ibi, pro ætate eius, qui transigit, & valetudine. ff.de transact. & in l.is qui ex causa. ff.de fideicom.cum dicitur, interest eum nonnunquam à sene potiùs manumitti,quàm à iuuene,& Bald.consil.397.casus talis est, quidam dominus Leo,in fi.lib.1.cùm dicit quòd in reciprocis magnam coniecturam facit æqualitas, & debita proportio, per l.in testamento. C.de testa. milit.& quod scripserunt Do.à Rot.decisio.361.pręsumitur permutationem,in antiquis.Bald.in auth.nisi rogatus, col.vlt.C.ad Trebel.& in cap.in præsentia,col. antepen. versi.quid si quis ingreditur, & ibi etiam Fely.col.16. versic. & per istam glo.extr.de probat. Petr.Anch.consil.430.fuisset expediens. Ioan. Ana. in c.audiuimus,col.2.ex.de collu.deteg.& alia multa quæ scripsimus in nostris consuetudinib. tit.14. §.13.in glo.3.

De eadem re.

136 Nec abs re suprà diximus,cum multùm dispar res sit. Nam & si non omnino par est, sed tantum in modico dispar,vt quia fortè vnus alterum tribus aut quatuor annis præcedit,non propter hoc desinit talis dispositio esse fauorabilis, haberíque pro reciproca,vt probat tex.in d.l.de fideicommisso,in qua vnus minor erat,alter maior, sicuti & scitissimè expendit Ang.in l.qui Romę.§.duo fratres,col. 6.versi.quintò hæc interpretatio. ff.de verb.oblig. & d.consi.287.col.4.vbi in id dicit sing. d.l.de fideicommisso. Et idem quoque voluit Alex.qui Ang. non memorat,consi.83.visa facti narratione,col.pe. versi.nec illi responsioni,lib.2. vbi alia quædam allegat,quæ videre poteris. & Ias.qui solum Alexan. nuncupat,consi.5.strenui,col.8.ver.non ob.vltimò, lib.3. Quibus addes quæ nos suprà diximus de donatione mutua inęquali,nu.123.incip.verùm & hoc. Et facit etiam text.in l.iā hoc iure.ff.de vulg. & pupil.substi. de reciproca substitutione facta duobus filiis,alteri quidem puberi,alteri impuberi.Et quod de le

de leuiter ægroto permutante beneficium respondit Petr.Anch.cons.388.in casu præmisso,col.1. & 2.

Donatio inter duos æquales sibi mutuò facta quando nõ censeatur esse mutua.

137 Sed & quod in superiori capite diximus de alia donatione mutua,in qua vterque capit,vt scilicet ex vtraque parte sit æqualis, aut non multum distet ab æqualitate:hîc quoque repetitũ esse voluimus. Quid enim si vir & vxor, aut etiam alij duo extranei,alter quidem multùm diues, alter contrà admodum pauper,sibi mutuò,scilicet superstiti eorum donant omnia bona sua: nunquid ea donatio censenda est mutua, præsertim in eo quod altera excedit?Et certè non,vt expreßim tradit Pet. à bel. Pert.quo loco suprà in præc.vers.citauimus. super quo vide quæ diximus in præced.illo cap.

Fran.Cur. iunioris hac de re opinio.

138 Cæterùm nõ prætermiserim, vt ad casum nostræ l.redeamus,Fran.Cur.iuniorem d.cons.15. circa præmissam,col.pen.ver.præterea & secundò,satis inaduertenter, ne erranter dicam, sensisse hanc nostram l.habere locum & in huiusmodi donationibus reciprocis. Nam illic asserit donationem, de qua inibi loquitur, esse reuocatam per natiuitatem liberorum donantis ex hac l. Loquitur autẽ in donatione reciproca,de qua hîc loquimur, vt scilicet ad superstitem bona quædã peruenirẽt, vt clarè liquet ex processu illius consi.Sed Curtius ipse de ea re magis locutus est,vt ostẽderet renuntiationẽ huius l.non obesse quin locũ habeat, de quo suprà in prin.l.diximus,quàm vt cogitaret vtrùm in tali donatione locum haberet, vt videre licet apud eum. Sed id si tamen præmeditatus & ex animo atque etiã conceptis verbis dixisset,non illi accederem.

Hæc lex nõ habet locũ in donatione onerosa.

139 QVINTO etiam sequitur hanc l.non habere locum in quacunque donatione onerosa, & quæ fit gratia vtriusque & dantis & recipientis, vt est tex.optimus in l.1.C.de pactis. vbi hoc not.Bal. in 3.not.Fulg.in vlt.not.Fran.Aret. col.vlt. versi.dicit etiam hîc.& Ias.etiam in 3.not.& Phil.Dec.in 2. not.Et ita quoque illam l.intelligit Alex.consil.40. cuius exordiũ est,super primo dubio, col.1.lib.4.& consi.162.visis his quę copiosè,col.2.vers.itẽ respõdeo,li.6.& ita etiam voluerunt Io.Fab. & Ang.hîc.

Remedium inofficiosæ donationis non habet locum in onerosis donationibus.

140 Neque enim in huiusmodi donationibus (si donationes vocari debẽt) habet locum remedium inofficiosæ donationis, vt per Bar.in l.non vsque. ff.si à paren. quis manu.fuer. Nec dispositio l.cùm acutißimi. C.de fideicom. ex cuius ratione & anima veluti ex traduce hæc l.nostra prodiit, vt suprà sæpiùs dictum est.ita enim voluit Bal. in ea l.in fin. per d.l.1.C.de pact.& Ioan.Bapt. in l.generaliter. §. cùm autem,in 8.quæst.C.de instit.& substit.& Soc. in repeti.l.cùm auus,col.55.in 8.q.in prin.ff.de condi.& demon.& consil.93. incip. testamentum præmissum,col.5.in prin.lib.4.Quæ omnia velim intelligas,vt procedat secundum mensuram onerum. Nam quod excedit, pro donatione simplici habetur,& in eo locus est huic l.vt nuncupatim consuluit Steph.Bertr.cons.20.duo sunt, col.1.lib.4.& id quoque diximus in pręcedentibus casibus,& dicemus in casu etiam seq.vt statim videbis.

Hæc lex nõ habet locum in quauis donatione ob causam.

141 SEXTO hinc generaliùs sequitur, hanc l. non obtinere in quauis donatione ob causam, vt voluit Bal.hîc in quibusdam lecturis,& Ang.etiam hîc.Rip.in 13.q.Alex.consi.29.præclarè subtiliter,in fi.lib.3.& d.consi.40.col.5.versi.circa tertium, lib.4. Cor.consi.4.incip.dubia satis,colum.4. in fi.lib.3.& cons.26.viso suprascripto themate,col.8.versi.concurrit etiam,eo.lib.3.Franc.Aret. in d.l.1.in 1.not.& ibi quoque Alciat.in verbo,sustulerat,& Rip.col.2. nume.5.C.de pact.in id etiam trahentes præter Ripam,illum tex.& ibi item Soc.col.2.versi. secunda conclusio,vbi dicit ita se vidisse consultum per doctißimos viros,& idem Socin.consil.147. visa facti contingentia, col.vlt. lib.2. & consil.295. in causa contra filios,col.3.versi. circa secundam difficultatem, lib.2.& consil.53.viso instrumento,col.4. vers. secundo quòd l.lib.4.Phil.Dec.consil.181.satis nota est quæst. in fin.& Caro. Ruin.consil.123. quia agitur,col.3.nume.7.lib.1.& consil.124. videtur, col.4. nume.13.eod. lib.1. & consil.62. ex duobus, col.vlt. num.12.lib.2.& consil.60.de re quidem, col.5.num. 15.& 16.lib.3.& consil.140.circa casum.col.3. nume, 60.lib.4.& Paul.Parisi.consi.26.ex tenore, colum.8. nu.80.lib.2.

142 Nam & aliàs donatio ob causam non reuocatur propter ingratitudinem, vt voluit glo. in l. vlt.in verbo,inueniatur,& ibi doct.C.de reuoc.donat.& doc.in cap.vlt.extrà de donat.& Alex. consi. 40.super primo dubio, col.vlt. versic.frustra etiam quæritur,lib.4.Ioan.Fab.& Ang.Aret.in §.sunt prętерea,versi.idem est si quis,post prin.Insti. de actio. Quippe cum huiusmodi donatio non sit propriè donatio,vt probatur in l.1.post princ.& in l.hoc iure.§.1.& §.vlt.ff.de donat.nec etiam largitio,de qua l. nostra loquitur. nam largitio omnem causam etiam honoris excludit, vt apertè probat illud Plinianum lib.naturalis historiæ 33.cap.10. Nam quòd Agrippę Menenio sextantes æris in funus contulit,honoris id necesßitatísque, non largitionis esse dixerim.Ideo Bart.in l.2.C.de donat.ob cau. tradit, quòd licèt donatio simplex sit contractus nominatus, tamen donatio ob causam est innominatus: nam non est propriè & simpliciter donatio,sed datio ob causam.

Donatio ob causam nõ reuocatur ob ingratitudinem.

143 Hincque negant iuris interpretes insinuationem requiri in ea donatione,vt per glo.Bar.& alios in l.Aquilius.ff.de donatio.Petr.Iacob.in tit.de cõdit.ex lege,col.3.Bald.consil.354. queritur vtrum in priuato,paulò ante fi.lib.3.Angel.cõsi.173.visis prędictis instrumentis,col.6.versi.venio ad tertium,& seq.Imol.in c.vlt.col.10.versi.an autem in donatione,extra de donat.cum aliis concord.adductis per Alex.consi.12.viso instrumento,col.2.lib.1.& consi. 21.attentis his quæ in instrumento,col.2. versic.sed videndùm est,lib.3. & consi.113. perspectis his quæ narrantur,col.vlt.lib.6. & consi.217. ponderatis his quę in themate,col.2.versic. & non requiritur,eo. lib.6.Ang.Aret.in §.aliæ,col.vlt.Instit.de donat.Ias. consi.171.viso instrumento dotis,col.5.vers.quartò patet,lib.4.

In donatione ob causam nõ requiritur insinuatio.

144 Nec etiam leges statuentes donantem non teneri,nisi in id quod facere posßit,vt in l.inter eos. §.1.ff.de re iud. cum si.habent locum in donatione ob causam,vt voluit Ang.in l.sed hoc ita,in prin.& ibi etiam Alex.per gl.ibi,in verbo,matrimonio,iuncto tex.ff.eo. idem Alexan. in l.sunt qui in id,col.1. versi.item quod dicitur, eo.tit. & in l.non tantum, col.vlt.eo. quoque tit.Ro.consil.26. pro decisione eorum,col.2. vers.tertiò quia licèt donans, vbi loquitur tamen de donatione remuneratoria,quę ipsa est ob causam.Io.Fab.& Io.Plat. & Ang. Aret.in d.§.sunt prætérea,versi.idem est si quis, & ibi quoque Ias.in versi.sed & si quis,Insti.de act.& Ias.in d. l.inter eos,col.1.vers.limita notabiliter. ff.de re iud. & consi.118.contra donationem, col.2.versic.item ista donatio,lib.4.& Phil.Dec.in l.diuus Pius. col.1. versi.& ista regula.ff.de reg.iur. Sed & alia quędam huc adfert Fran.Rip.hîc in 13.q.quę videre poteris. Et vide etiã quæ dixi suprà nu.58.incip.licèt donãs.

Leges statuentes donantem nõ teneri, nisi in id quod facere posßit,non habent locum in donatione ob causam.

145 Sed hęc primùm intelliges procedere, cùm causa donationi apposita, respicit fauorem donantis, & ita excludit liberalitatem. Secus si ea causa non impediret quò minùs donatio dicatur libera, & ex liberalitate procedere, vt si dono tibi decem, vt ex iis tibi domum emas,& similes:nam tunc donatio, non obstante tali causa, diceretur libera ac gratuita,in eáque obtinerent omnia statuta de donationi

Explicatio præcedentium. Donatio facta sub conditione,dicitur donatio simplex.

nationibus loquentia, vt dicit Angel. in d. l. sed hoc ita. ff. de re iud. Ioan. Fab. & Iaſ. in d. §. ſunt præterea, vbi ſuprà. Inſtit. de act. Paul. Caſt. in d. l. 1. ff. de don. vbi dicit quòd donatio facta ſub conditione, ſi nauis venerit ex Aſia, dicitur donatio ſimplex, quia à mera liberalitate procedit.

Pater emãcipando filiũ perdit patriam poteſtatem.

146 Et hinc fit, quòd cùm emancipãdo pater perdat, & è diuerſo filius lucretur, & accipiat beneficium, vt probat text. in l. 1. C. de ingra. lib. lucretur, inquã, filius, & perdat pater rem vterque inæſtimabilem, ſcilicet patriam poteſtatem. l. filiusfa. §. ſecũdum vulgarem. ff. de leg. 1. quo in loco Bald. ex hoc dicit, quòd ideo debet fieri emancipatio apud iudicem inſtar donationis immenſæ, quæ reſpicit inſinuationem apud acta. Et ita quidem lucretur filius, vt ſi contra emancipationem pronuntiatum fuerit, poteſt petere reſti. in integ. l. 2. C. ſi aduer. rem iud. E diuerſo autem non reſtituitur aduerſus ipſam emancipationem, cum per eam conſequatur libertatem. Cy. in l. ex cauſa. §. Pompo. ff. de cap. diminu. Bal. in l. non omnia, in vtraque lectu. ff. de minorib. Ideo pater ex emancipatione præmium conſequi debeat. l. ſi viua, ibi, præmium delatæ emancipationis, & ibi Paul. Caſt. C. de bon. mater. & ibi Bald. & Paul. Caſt. qui ob id dicunt quòd donatio in continenti facta patri à filio in præmium emancipationis, nõ requirit inſinuationem, quod ſuprà ad aliud diximus. Et eſt etiam bonus tex. in l. cùm oportet. §. cùm autem, ibi, quaſi remunerationis gratia à filio accipere, & ibi Bar. & alij. C. de bon. quæ liber. & in §. hoc quoque, ibi, quaſi pro pretio quodammodo emãcipationis, & ibi Ang. Aret. Inſtit. per quas perſo. nob. acquiri. & quod voluit glo. in §. præterea, in verbo, patrono, & ibi Ang. Aret. col. pen. Inſti. quib. mod. ius patr. poteſta. ſol. & Bal. in l. quamuis, circa medium. C. de fideicom. & in c. corporaliter, col. vlt. paulò ante fin. extra de tranſla. epiſc. & conſ. 452. de patria poteſtate, lib. 2. Alber. Ang. Imo. Alexan. Fran. Aret. & Iaſ. in l. vtrùm turpem, vbi eſt bonus tex. ff. de verb. oblig. & D. à Rota deciſi. 178. emancipatus, in 1. addit. in nouis, & Fabia. Giocchi. in repe. auth. nouiſsima, in 7. quęſt. princip. col. 2. verſi. adde vlterius. C. de offic. prætor. vbi dicitur, cùm ſeſe intelligant plus debere, à quibus ſe meminerint vinculis ſacris exutos. Nam & pater emancipando filium, pietatem exercere dicitur. l. quod & lex. §. ſi eum quis. ff. de libe. ho. exhib. Et liberalitatẽ, vt dicit expreſsè text. in l. vlt. ibi, liberalitatis. tit. C. de emancip. liber. vbi Bal. in fi. dicit eum text. eſſe meliorem totius iuris. & alius tex. in l. iubemus, in illis verbis, in quos talis liberalitas collata ſit. C. eo. tit. vbi & Ang. id not. & confirmat. Nam pater, inquit, emancipando facit filium ſui iuris, tribuit ei poteſtatem teſtandi, faciendique cęteros actus ſimiles, facitque vt illi acquirantur non ſolum aduentitia, ſed etiam profectitia. Et ſubdit, quia ergo pater liberalitatem exercet, non ei expedit donare filio in emancipationis præmium, ſed moris eſt addere liberalitatem liberalitati. Hæc Ang. Cui adde tex. in l. 1. in princ. ff. ſi à paren. quis manu. fuer. ibi, quia à parente beneficium habuit bonorum quærẽdorum, & in l. filio. ff. vt leg. no. caue. vbi etiam emancipatio patris beneficiũ dicitur. Id quod etiã dicit Bal. in l. 2. ad fi. C. ſi aduer. rem iudi. & tex. in l. de emancipatis, in prin. cùm dicitur, hoc à ſuis genitoribus meruerunt. C. de legi. hæred. & in l. vlt. in fi. C. de ſen. paſ. vbi ſcribitur, & filij emancipationem à patribus cum officiis petant, vt libertatem non damnationis, ſed lenitatis paternæ teſtem habeant, & quæ ſcribuntur à Bal. col. 2.

Donatio à filio patri facta in præmium emancipationis non requirit inſinuationẽ.

Pater emãcipando filium facit eum ſui iuris, & tribuit ei poteſtatem teſtandi.

Donatio quæ fit filio in præ-

147 Quæ cum ita ſint, certè donatio quæ fit filio in præmiũ emancipationis, vt fit plerunque, eſt veluti ſimplex & libera, & non ob cauſam, vt etiam optimè probat tex. in l. vlt. in verbo, liberalitatis, C. de emancipa. liber. vbi id not. Bald. qui ad hoc dicit illum tex. eſſe meliorem, quàm qui ſit in iure & voluit etiam Dy. in authen. ex teſtamento. & ibi etiam Bald. colum. 3. verſiculo ſecundum capitulum. & Barb. in addit. illius, & Phil. Dec. col. 3. verſi. nec obſt. ſi dicatur. C. de collat. vbi ex hoc dicunt, huiuſmodi donationem eſſe conferendam. Sign. conſ. 20. factũ ſic ſe habet, dominus vicecomes, in 2. dubio. Cyn. qui hoc dicit tenere omnes & antiquiores & recentiores, ob idque aſſerit huiuſmodi donationem requirere inſinuationem, in l. vt liberis. C. eo. tit. & ibi etiam Iac. But. Bar. Io. Fab. Bal. Ang. Pau. Caſt. Raph. qui limitat Ro. qui itidem limitat Cor. qui illorum limitationem reprobat. Alex. qui ita dicit communiter teneri, Franc. Aret. qui & hanc dicit eſſe communem ſententiam, & omnes denique præter Iac. Aret. Oldra. Nico. Matth. & Alb. qui tenent contrarium. Et idem quoque voluit Guil. Cu. in l. ſi tibi, & ibi etiam Bal. col. 2. ver. quæritur vtrum in caſu. ff. ſi cer. pe. Odof. in l. precibus. C. de inoff. do. & in auth. vnde ſi parens. C. de inoffi. teſt. Spec. tit. de dona. §. 1. verſ. quid ſi pater emancipans, & ibi Bald. in addi. Collec. in c. 2. col. 2. verſic. quid ſi pater, extra eo. tit. Bar. in l. 1. §. nec caſtrenſe, col. pe. ver. finaliter de iure dico. ff. de colla. bo. & in d. l. cum oportet. §. cùm autem, & ibi etiam Raph. & Cor. C. de bon. quæ lib. Iac. But. & Bal. in fi. in l. & ſi mortis cauſa, ad fi. C. ad leg. Fal. Bal. in l. data. C. de donat. & in l. illud, col. 3. verſi. tertiò quæritur. C. de ſacro. eccle. & in l. ſi deportatus. in fi. C. de bo. proſcrip. vbi & illud dicit de conferenda huiuſmodi donatione. & conſi. 451. nobilis marchio, col. 2. lib. 1. Pau. Caſt. in d. l. ſi viua. C. de bon. mater. Panor. conſi. 116. illud de iure quæritur, col. 1. lib. 2. Raph. Fulg. conſ. 217. viſo exemplo, col. 2. verſic. ad ſecundum. Alex. conſi. 142. circa primam dubitationem, col. 8. in 3. dubio, lib. 2. quod repetitur in conſi. 103. lib. 3. & iterum conſi. 50. lib. 6. & idem Alex. latiſsimè d. conſil. 21. attentis his quæ in inſtrumento, col. 3. verſ. nõ ob. id, lib. 3. Vital. Camb. in tract. clauſularum, in rub. an legibus inſinuationem exigentibus poſsit renuntiari. char. pen. verſi. item quæro ſi pater donat. Cor. conſ. 45. licèt in hoc iudicio, col. vlt. lib. 4. Barb. conſi. 80. illum referam, col. 6. verſic. nec eſt conſiderandum, lib. 3. & Guid. Pap. in ſuis ſing. 375. verſi. quæritur ſi pater. & clanculum in conſi. 23. viſo facto. col. 5. verſic. ſed vlteriùs, iuncto prin. conſi. & ſeq. verſ. & Ant. Canar. in tract. inſinuationum, q. 50. Ioan. Corſe. & D. Aufre. in addi. ipſius in deci. Tholo. q. 460. item fuit quæſitum an donatio. Ioan. Montefer. in repet. l. frater à fratre, col. pen. in 41. q. ff. de condit. indebit. & Fabia. Giocch. in repeti. d. auth. nouiſsima, in 3. quæſt. 9. q. prin. C. de inoffi. teſta. Quanquã vltra eos quos ſuprà diximus, reclamat & Oldra. conſil. 138. thema tale eſt, Durandus. in 4. eadẽmque pen. q. & Bald. ſecum pugnans in l. cùm quis, in fin. ff. de condi. cau. dat. & Rapha. Co. conſ. 28. de fundo dato, poſt prin. & Barb. ſibi contrarius conſi. 35. lib. 3. à Ioue principium, col. 6. verſi. reſtat nunc videre, & ſeq. lib. 3. Sed prior ſententia vt numero & autoritate, ita & ratione eſt potior.

-miũ emancipationis, eſt veluti ſimplex & libera, & nõ ob cauſam.

Hæc lex quare non procedat in donatio ob cauſam.

148 Intelliges ſecundo modo, quod dictum eſt hanc l. non procedere in donatione ob cauſam, ſecundum & alias declarationes primi & ſecundi articuli, videlicet venditionis minori pretio factæ, & donationis remuneratorię, vt ſcilicet hoc procedat quod nunc diximus in donatione ob cauſam, vſque ad concurſum ſiue concurrentiã, vt noſtri loquuntur, oneris ſiue cauſæ ob quam fit donatio, id eſt, in eo quod concurrit cum onere aut cauſa in donatione inſcripta, vt loquar cum iuriſconſulto in l. quid ergo, in princ. ff. de leg. 1. Nam in eo quod excedit

eam causam, seu onus, censetur pura & simplex & gratuita donatio, vt respondit Stepha. Bertran. consi.46.viso casu,ante fi.lib.2.

In donatione ob causam quãdo requiratur insinuatio.

149 Ideoque in eo requiritur insinuatio,vt voluerunt Io.Fab.& Ang.Aret.in §.idem est si quis,vterque col.1.Instit.de actio.& Barb.in rub.extr. de dona.paulò ante fi.& post longam disputationem tenuit Imo.in l.Aquilius. ff. de donat.. & latè Corn. cõs.45.licèt in hoc iudicio,col.2. vers.his tamen nõ obstantibus,& iterum col.vlt.lib. 4. & Franc. Aret. consi.2.intellecta diligenter,col.2.vers. item nec videtur,vbi & alios in id citat.& cons.17. consideratis,col.5.vers.secundæ autẽ obiectioni. & ante hos Guil.Cu. & Saly.in l.illud.C.de sacr. eccl. vt refert & sequitur Gui.Pap.in sing.375.inci.Saly.in l. illud. Habetque locum in eo excessu priuilegium,ne cõueniatur donans in id quod facere non potest, secundum Phil.Dec.in d.l.diuus.col.2.vers.& si donatio.ff.de reg.iur.

150 Atque etiam,vt tandem ad speciem legis nostræ veniamus,dispositio huius locum habet,vt dicit expressè idem Corn.d. cons.4. col. 4. in fi.lib.3. Steph.Bertr.cons.20. duo sunt, nu. 4. & seq.lib. 4. & Carol.Ruin.cons. 98. visa renuntiatione, col.9. nu.20.lib.1.& cons.169.de tribus, col.4. numero 15. lib.1.& cons.60.de re quidem,col.5. numero. 16.li. 3.& d.cons.140.col.3.nu.6.li.4.vbi allegat Alex.vti à nonnullis citatur, in quodam cons.non impresso, incip.consideratis his quæ in themate narrantur. & Alci.in d.l.1.vbi suprà. C. de pact.ita tamen, si id quod excedit, æquat dimidiam partem omnium bonorum, secundum vnam opi. Aut saltem tale sit, quod verisimiliter donans non donauisset, si cogitasset de liberis, secundum aliam opinio. iuxta ea quæ diximus in illis primis casibus, quæ illic,si opus sit, videbis,ne huc iterũ frustra repetã.

Hac l.vtrũ habeat locum in donatione tacita & præsumpta, aut ficta, sicut in expressa & vera.

151 Septimo principaliter vltra ea quæ dicta sunt, dubitari potest.Vtrum hæc l.habeat locum in donatione tacita & præsumpta,aut etiam ficta, sicut in expressa ac vera?Et videtur quòd non,cum hęc l.sit exorbitans,vt plenè docuimus supra in verbo, libertis,statim post princ.ideoque etiam restringẽda.l.si verò.§.de viro. ff. sol.matr. cum aliis multis concord.illic à me adductis.Ac sic in vera tantùm ac propria donatione intelligenda,non in ficta aut aliàs impropria,per iura etiam ibi allegata.

L.si quis argentum, C.de dona. cũ sit exorbitans,non habet locũ in donatione præsumpta.

152 Sicut etiam videmus in simili, quòd cùm l.si quis argentum.C.de donat sit exorbitans, vtpote inducens actionem ex nudo pacto contra regulã iuris communis, ideo non habet locum in donatione præsumpta,& tacita vt voluerunt Ray. Bald. Ang.Pau.Cast.Alex.& Ias.in l.iurisgentiũ.§. sed cũ nulla.ff.de pact.Barto. post Guil. in eadẽ l.§. quinimo,col.vlt.& ibi etiam Alex.col.pe.& latè Ias.col. 8.vers.tertiò videndum est,idem Bar. Ang.& Pau. Cast.in l.si tibi decem,in prin.eo.tit.Bal. in l.2.§.appellata.ff.si cert.pet.& in l.vlt.in 5.oppo.C.eod. tit. & in l.si pacto quo pœnam,col.2. vers.quæro exẽplum.C.de pact.& in tractatu de pactis,col.11.vers. nunc videamus.Salyc.in l.legem, in 6.q. & iterum in l.si creditori. & ibi quoq; Fran.Aret.qui id sing. dicit.C.eo.& ipse Saly.in l.quod si maritus.§.1.paulò ante fi.ff.de constit.pecu.Bal.in d.l.si quis argentum. §. sed & si quis vno, in additio. illius l.& ibi quoque Ang.C.de donat.& Ant.& Imo.in c. qualiter,ext.de pact.Idem Imo.& Rom.in l.in ædibus. §.1.col.vlt.vers.tu adde quartũ.ff. de donatio. Pau. Cast.in l.hactenus.§.1.ff.de constit.pec. & in l. quæ dotis.ff.sol.mat.Et in l.generaliter,col.3.vers.sed cõtra oppo. C. de non nu. pecu. Corn.cons.23. viso puncto,col.3.vers.& per hanc rationem, li.1.& cõs. 254.videtur in hac consultatione,col.3. eo. lib.1.& cons.300.placet mihi conclusio, col. 1. vers.quod saltem videtur,eo.lib.1.& cons.229.ostenso,col.vlt. eo.lib.1.& cons.185.tria principaliter,col.3. & iterũ 4.lib.2.& cons.135.de pluribus,col.5.in litera o,lib.3. & cons.129.visis verbis,col.2.eod.lib.3.& consi.238. viso puncto,colum.2.eod.lib.3. & consi. 288. quanquam consultationem,col.4.lib.4.Fran. Aret.in l.2. col.2.ff.de lega.1.& in l.licèt,in fin.C.de pact. Alex. in l.si aliquam rem,ad fin.Et ibi Claud. Serg. col.5. vers.tamen sustinẽdo.ff. de acq.poss.& in l.à Titio. col.2.ff.de verb.oblig.& cons. 129. super primo dubio,in fin.lib.7.& Socin.in l.1.§. si quis, col. 3.in 2. locis,eod.tit.& in l.1.col.3.vers.secunda conclusio. ff.de legat.1.& Ias.in l.1.§.si quis ita,col.pen.vers.cõfirmatur.ff.de verb.oblig.Phil.Dec.in l. semper qui nõ prohibet,col.1.ff.de reg.iur.& in rub.C.de pact. ad fi.vbi dicit ita se consuluisse, sicuti verè consuluit,cons.247.in causa quæ iam diu, col.2. & vlt.& Fran.Purp.in l.rogasti.§.si tibi, col. 8. vers. quintò ampliatur.ff.si cert pet. Lancel. Gali. in Rub. ff. de verb.oblig.col. 16. vers. hoc tamen casu. & Hiero. Gratus cons.25.in præsenti casu,col.3.nu.23.lib.1.Tu tamen hic vide Ange.Aret.in §.in personam,col.7. vers.tertiò principaliter,Instit.de actio.

Nec l. vlt. C.de sacrosanct. eccl. quæ transfert dominium ex solo titulo sine traditione.

153 Nec similiter l.vltim. C. de sacros. eccle.quæ transfert dominium ex solo titulo,sine traditione, contra l.traditionibus.Cod.de pact. obtinet in donatione tacita & præsumpta, vt voluit Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,vers.52.& Bald.in addit. ipsius, vers.seq. & iterum in additio. illius, in tit.de confessionibus,§.nunc videndum.col. 2. vers. confessio facta in iudicio. Barto.in dict.l.si aliquam rem, col.3.versiculo habui in hac ciuitate.ff.de acq.possess.Ant.in cap.ex parte, col.7.de confessio. prout eos allegat,& sequitur Ias.in d. l. vlt.in 3. notab. de sacrosanct.eccl.

Nec statutum disponens donationem factam inter virum & vxorem nõ confirmari morte.

154 Nec denique statutum disponens donationẽ factam inter virum & vxorem, non confirmari morte,contra l.1.& l.donationes.C. de donat.inter vir.& vxor.habet locum in donatione tacita & præsumpta, vt pulchrè & eleganter consuluit Socin. cons.122.cuius initium est,circa primum consultationis articulum, columna 5.vers. nec obstat statutum, libro tertio per not. per Bartolum & Imo.in dict.l.si aliquam rem.ff. de acquiren. poss.& in d. l. iurisgentium.§.quinimo.ff.de pact.dicitque de hoc esse casum in l.seruum filij,in fi.ff.de leg.1. secundũ intellectum Bart.in l.1.eo.tit. Quibus adde quod dicit Bal.in l.ait pretor.§.vlt.ff.de neg. gest.ꝙ donatio tacita fieri potest inter absentes,sine nũtio,vel epistola,per text. ibi licèt secus in donatione expressa, ex quo vides nõ rectè concludi ab vna ad alterã.

Autoris ea de re opinio.

155 Verùm his non obstantibus,ego asseueranter opinor hanc l.procedere in donatione præsumpta, ac tacita,perinde ac in expressa & vera, sicuti etiã nuncupatim voluit Bal.hic paulò ante fin.1.lectu.& iterum in 2.lect. col.2. Nihil enim inter vtranque interesse video,quantum ad rationem l.nostræ pertinet.Imò eadem est vbique ratio, vt reuocari debeat per natiuitatem liberorum ob præsumptam voluntatem donantis. Ideo & idem ius obtinere debet,l.illud.ff.ad l.Aquil. cũ simil. præsertim cùm etiam in exorbitantibus & correctoriis fiat extensio(si extensio dici debeat)ex eadem ratione,vt latè diximus suprà in verbo,libertis, vers.44.incip. nec verum est quod dictum est. idque maximè ad casum qui ex lata significatione potest comprehendi in lege vel statuto,vt probatur in l.filium habeo,in prin.ff.ad Maced.iuncta l.iuxta.ff.de verb. signifi.& iunctis etiam not. per Bart. in l.liberorum, in 2.q. prin.eo.tit.& expressè voluit Cy.in l.1. C. quæ sit long.cõsu.& expressiùs Imol.in l.si verò.§.de viro, in prima fallen.exorbitantium. ff. sol. mat. & dicemus latiùs in seq.q.

Donatio præsumpta & tacita, quia non nunquam fallax est, ideo facilè tollitur per aliam præsumptionē.

156 Nec solùm eadem est ratio, sed maior esse videtur reuocandæ donationis præsumptæ & tacitæ, nempe de qua non verè, non patenter, non apertè liqueat, sed tantum ex præsumptione: quæ nonunquam fallax est, & de re non vera, ideoq; facilè tollitur scilicet per aliam præsumptionē l. diuus. ff. de in inte. restit. & l. licèt imperator. ff. dē lega. 1. & l. nō solū. §. denuò. ff. de ritu nup. & l. mater, & ibi Ang. & saly. C. de calum. & c. cùm inter R. seniorem, & ibi gl. in verbo, episcopus, de elect. & c. quia verisimile, & c. illud, & c. literas, de præsump. & ca. in nostra, de testi. ca. ex transmissa. extrà qui fil. sunt legit. Ex quo Bal. cons. 259. verba inquisitionis, col. 2, ver. item in expurgatione, lib. 1. dicit facilius elidi præsumptiones & coniecturas, quàm veras probationes. Vnde etiam facilius reuocari retractariq; potest ac debet, quàm expressa ac vera donatio, quæ scilicet nuncupatim & expresè fit verbis certum mentis conceptum exprimentibus. l. Labeo. ff. de supel. lega. & c. is autē. 22. qu. 2. Ideo tex. est not. in l. vlt. in prin. ff. de lega. 2. probans donationē tacitam facilius reuocari, quàm expressam. quā ad hoc expēdit Bal. ibi, atque etiā in l. filium. col. 8. vers. 2. op. C. famil. ercisc. Qua etiam ratione Inno. Ant. Imo. & Panor. in c. 1. ext. quod met. cau. afferunt professionem expressam difficilius retractari, quàm tacitā & præsumptam; sicut & tacita seu ficta offensa facilius aboletur quàm expressa, vt scribit Bart. in l. athletæ. §. dat remissionem. ff. de excus. tuto.

Confirmatio præcedentium.

157 Si ergo vera & expressa donatio reuocatur ex præsumpta mente donantis, multò magis & tacita & præsumpta, tū quia præsumptio præsumtpionem tollit, quod iam diximus. Tum quia aliàs plus haberet momenti & roboris præsumptio aut fictio, quàm veritas, contra legem, filio quem pater. ff. de lib. & post. & l. liber homo. ff. de stipu. ser. & l. electio. §. si is. ff. de noxa. & latè no. Bar. & alij, in l. si is qui pro emptore. ff. de vsuca. Bal. qui alia iura allegat, in l. & hæredi. §. nos autem, col. 1. ff. de pact. cū simil. Et etiam plus virium tacitum quàm expressum, cū sint vel eiusdem ponderis, vt not. in l. cùm quid. ff. si cert. pet. & l. 3. ff. de leg. 3. vel etiam expressum tacito potentius. l. nunquam. ff. de condit. & demon. & l. expressa. ff. de regulis iuris. & latè diximus in nostris legibus connubial. in glos. 5. Et quod proximè huc accedit, habemus etiam textū probantem, donationem expressam plus habere virium & ponderis, quàm tacitam in l. donationes, la 1. C. de donat. inter vir. & vxor. quam ad hoc expedit Flor. in l. quæ pater, col. vlt. ff. famil. ercisc. Et hinc videmus quòd expressum facit cessare tacitum & præsumptum. vt de primo est text. in l. cùm ex filio. §. vlt. & ibi latè Ias. ff. de vulg. & pupi. & de secūdo in l. Clemens patronus. ff. de hære. instit. & l. si ita. ff. de lib. & posth. & voluit Bald. in l. in multis, paulò ante fi. ff. de stat. homi. & in l. vlt. C. de donat. ante nupt.

Præsumptio quid. Præsumpta donatio quid.

158 Ad hæc si verum amamus, non rectè videntur loqui, qui donationem præsumptam & veram distingunt, cùm negari non potest, quin præsumpta sit etiam vera. Quid enim est præsumptio, nisi quædam species probationis? & præsumpta donatio, nisi donatio quæ ex præsumptione procedit? Quid autem præsumptio est, nisi liquidissima probatio? Nam & id voluit glo. in l. si tutor, in fi. & ibi Bal. C. de peric. tut. quam gl. dicit valde not. & meliorem de iure Imo. in l. quæsitum. ff. de re iud. & in l. in tempus. §. 1. & iterum in l. si ita quis hæres. ff. de hæred. insti. & sing. eam dicit Floria. in l. patronus. in prin. ff. de probat. & Barb. in l. sciendum, col. 10. ff. de verb. oblig. & aliis locis propè infinitis, & eā sæpe citant & commendant doct. vt Bal. in l. ita demū, ad fi. C. de procu. & in l. 1. in 3. oppo. C. si in fraudem patro. & cons. 193. statuto ciuitatis Alex. col. 2. lib. 2. & cons. 483. viso statuto, ante fi. lib. 5. Pau. Cast. cons. 116. viso compromisso, col. 3. vers. sed hoc posito, lib. 1. & cons. 283. super isto negotio, col. 3. eo. lib. 1. & cons. 74. in causa mota per Dorotheam, col. 2. versi. item est alia, li. 2. Alex. in l. manifestè, in 2. not. ff. de iureiur. & in l. absentem. ff. de pœn. & idē propè voluit Ang. in l. si præter. §. Marcellus, col. 1. ff. de re iud. & doct. vbique & ad hoc optimè faciunt multi tex. probantes præsumptionem esse euidentem, manifestam, liquidam probationem, videlicet in l. 1. ibi, liquidò probatur, cum gloss. & ibi Ang. & Alex. C. de testa. mil. & in l. licèt imperator, in prin. & ibi Bart. Ang. & alij. ff. de leg. 1. quem ad hoc dicit meliorem de iure. Barb. in repe. cap. Raynaldus, col. 144. de testa. & in l. sed si non alias. ff. eo. tit. qui quidē tex. est optimus, licèt à paucis annotatus. & in l. si quis locuplex, ff. de manu. testa. & in l. 1. C. de cōdi. inser. & in c. 1. & ibi Pan. de cleri. nō resi. & in c. cùm dilecti, & ibi quoq; Pan. in 1. no. de don. & in c. decernimus, iuncta gl. in verbo, manifestū, 3. q. 3. cū aliis si. & concord. plenè adductis per Alex. in d. l. 1. C. de testa. mil. & Barb. in c. super quæstionum. §. intentionis, col. 2. de offi. deleg. Fel. & Dec. in rub. ext. de proba. illum quidem col. 2. in 2. cōclusione, hūc col. 17. etiam in 2. cōclusione. & Hippo. qui & alio doc. citat in l. si fortè, post prin. C. de sicar. & cons. 7. summi cæli, col. 5. vers. sed in casu nostro, li 1.

Statutū si requirat probationē instrumentalē, sufficit præsumptio ex instrumento, quæ fit ex dispositione.

159 Quibus adde quod egregiè dicit Bald. in l. 1. col. 3. vers. quæro quid si statutū. C. de fideic. quòd si statutum requirit probationem instrumētalem, sufficit præsumptio ex instrumento, quæ fit ex dispositione l. cum de in rem verso. ff. de vsur. per l. 3. C. de apo. pub. lib. 10. quod dictū commendat Barb. in rep. l. cùm acutissimi, col. 7. post prin. C. de fidei. & dicit multùm sing. Ias. in l. sciendum, col. 8, vers. 3. vltra. Bar. ff. de verb. obli. & cons. 25. quidā testator, col. 2. lib. 1. & not. Dec. in d. rub. de prob. vbi suprà citauimus. quibus tamen locis vterq; disputat, vtrū præsumptio dicatur vera & propria probatio quāquā illud dictū Bal. reprobat Ias. sibi contrarius in l. certi condictio, in prin. col. 8. ad medium. ff. si cert. pet. post Rom. in l. 1. C. de test. mil. Sed & adde quæ scribit idē Ias. post alios in l. si pluribus, col. 3. vers. 6. pondera. ff. de leg. 1. & in d. l. licèt imperator, in 3. not. eo. tit.

Filius iuris præsūptione probatur.

160 Ex quibus planè liquet, quòd res quæ est probata præsumptione, æquè vera est atque ea quæ aliis documentis & probationum generibus est probata. Quod & hinc quoque manifestè apparet, ꝙ quis probatur filius alterius, iuris præsumptione, quia scilicet natus est ex vxore illius, iuxta l. filium diffinimus. ff. de his qui sunt sui vel alie. iur.

Neque id certa probatione ostendit.

161 Neque enim vera ac certa probatione id ostēdi potest, vt attestatur Iurisconsultus in l. Lucius. ff. de condi. & demon. & Homerus naturæ & iuris vtriusque peritissimus, qui libro 1. Odysseæ ita facit Telemachum respondentem Mineruæ sciscitanti, an esset Vlysis filius,

Μήτηρ μέν τ' ἐμέ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἔγωγε
οὐκ οἶδα, οὐ γάρ πω τις ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω. id est,
Mater me genitum ex illo mea dicit: at ipse
Nescio, nāque suum verè scit nemo parentem.

Et latissimè diximus in nostris commentariis consuetud. tit. 27. § 3. in glo. 1. post prin.

Est tamen verus filius.

162 Hic, inquam, filius, non ideo dicitur improprius filius, sed verus, alioqui nullus esset verus filius: in eoque habent locum statuta quantumlibet exorbitantia ac correctoria. & de hoc casu loquens tex. in l. imperatores. ff. de prob. hanc præsumptionem appellat veritatē, vt inibi annotat Accursius in glo. vlt.

163 Similiter iura quibus cauetur, ꝙ in actionib⁹ bonæ

bonæ fidei super dolo iuratur in litem, vt l. in actionibus. ff. de in lit. iu. cum simi. licèt sint exorbitantia & odiosa, cum regulariter non credatur iuramento aduersarij: obtinent etiam in dolo præsumpto, l. tutor qui repertorium, in prin. ff. de admi. tuto. & Bal. in d. l. in actionibus, col. vlt. nam dolus (inquit) præsumptus idem debet operari quod verus: quia præsumptiones legum habentur pro liquidissimis probationibus. Et idem Bal. cons. 193. statuto ciuitatis Alexandrinæ, lib. 2. asserit maleficium, quod probatur per tacitam cõfessionem vel præsumptionem, esse verum maleficium, per tex. in l. si tutor. C. de interdi. matr. & ea quæ suprà diximus numero præcedenti, præsumptionem esse liquidissimam probationem. Et in simili quoque dicit Bal. post Azo. in l. si culpa. ff. de rei ven. titulum tacitum siue præsumptum esse verum titulum. Ex quibus conficitur, quod suprà diximus, donationem veram esse, quæ ex præsumptione iuris procedit: sicuti in simili possessio vera. quæ ex actu ficto prouenit, per not. per Bart. in l. si is qui pro emptore, in fi. ff. de vsucap. cũ concord. à me collectis in nostro tracta. consti. possesso. in 2. parte, in 1. amplia. nu. 2.

Donatio vera esse præsumitur, quæ ex præsumptione iuris procedit.

164 Postremò si verum esset, quòd lex simpliciter loquens non traheretur ad actum præsumptũ: tamen id tantùm obtineret, quando lex disponeret in fauorem ipsius actus, ob id quòd præsumptus non tantum haberet fauoris ac roboris, quãtum verus ac certus, vt diximus, secus si contra ipsum actum disponeret. Nam lex annullans, infirmans, irritans actum, trahitur etiam ad actũ præsumptum, per l. qui ad certum. ff. loca. Et hinc videmus, quòd leges prohibentes donationes inter virum & vxorem, procedunt in donatione præsumpta, vt voluit gl. in l. si donationis. Cod. de cõtrahen. emp. & ibi Saly. qui eam ad hoc expendit. & Soci. cons. 66. frustra plenitudini, col. 1. libro 1. Et leges requirentes insinuationem in donationibus, eas alioqui irritantes, habent etiam locum in donatione præsumpta & tacita ex sententia Barto. in in l. 1. in vlt. oppo. ff. de donatio. & in l. vltim. in prin. per illum text. C. de iure dot. vbi dicit id esse menti tenendum, & Bal. cons. 231. præsupposito statuto, lib. 1. & Ang. cons. 94. cum lis & quæstio, col. antepen. versiculo hoc igitur articulo, licet ibi aliud dicat de ficta donatione. Raph. Fulg. cons. 72. supposita bulla, col. vlt. vers. nec nocet, iunctis præcedentibus. & Pet. Ferra. tit. forma libel. quo agi. pro dona. in verbo, solenniter, col. 4. versic. deinde quia prædicta. & Anton. Cana. qui vnicum Bartol. locum citat in tract. insinuationum. quæstione 44. Et statutum prohibens donationem sine præsentia iudicis, locum habet in donatione præsumpta, vt latè consuluit Corne. consilio 185. tria principaliter, col. 4. versic. his tamen non obstan. lib. 2.

Præsumptus actus non tantũ habet fauoris ac roboris, quantũ verus ac certus.

165 Nec ad præsumptum quidem tantùm trahitur lex annullans siue etiam prohibens, sed ad fictũ quoq;, vt & de eo quoq; hic loquamur: tã ne plus operetur fictio quàm veritas, quod iã suprà diximus, tum quoq;, quia quod verè fieri non potest, nec fictè quidẽ etiam potest, siue ea impossibilitas sit ex natura. l. adoptio. ff. de adoptio. & l. confessionibus. ff. de interro. act. & Bartolus in l. si is qui pro emptore, col. 12. ver. sequitur eius quod est possibile. ff. de vsucap. vbi & alia iura allegat. & rursum in l. eãdem. in prin. col. 1. ff. de duob. reis, vbi id declarat Ang. & Imo. in l. sub conditione. ff. de sol. & Petr. Anch. cõs. 22. subtiliter & copiosè, col. 2. cũ simi. Siue ex iuris dispositione l. Gallus. §. si eius. & ibi Imo. ff. de li. & posth. & l. talis scriptura. ff. de leg. 1. Bal. cons. 243. quidam nobilis nomine Antonius, col. 2. lib. 1. & cons. 399. de principali instrumento, col. 2. lib. 5. & Bart. cons. 75. viso instrumento, post medium, cum multis concord. adductis à Iaso. in d. l. si is qui pro emptore, nu. 290. & seq. Licèt contrarium asseruerit Alcia. lib. Paradoxorum 3. cap. 16. & in l. intelligendum. ff. de verb. signifi. de quo nos alibi latiùs differemus.

Lex annullans & prohibens non tantũ trahitur ad actum præsumptum. sed etiam ad fictum.

166 Porrò d. l. si quis argentum. C. de dona. & d. l. vlt. C. de sacr. eccle. de quibus locuti sumus in priori. op. disponunt ad actus confirmationem: ideoq; cum actus verè probatus plerunque sit magis efficax, quàm qui est præsumptiuè tantum probatus, vt diximus, non est mirum si lex noua dans nouũ robur actui claro, apparenti, & expresso, non habet locum in tacito & expresso, quæ ratio non procedit in lege è diuerso disponente ad actus infirmationem, quin potius tendit in contrarium.

Lex noua dans nouũ robur actui claro & expresso, non habet locũ in tacito.

167 Cæterùm qui dicunt d. l. si quis argentum, nõ habere locum in donatione præsumpta, innituntur ratione, quæ hic nihil omnino facit, quoniam, inquiunt, concurreret circa idẽ duplex specialitas, videlicet quòd præsumeretur donatio, cõtra regulam. l. cum de indebito. ff. de prob. cum si. Item quòd ex nudo pacto oriretur actio, contra l. legem. C. de pact. cũ simil. quod fieri nec debet, nec potest, per not. in l. 1. C. de dot. promiss. & per Bart. in d. l. si is qui pro emptore. col. pen. ff. de vsucap. Et idem quoque dici potest de d. l. vlt. C. de sacrosan. eccl. quòd scilicet præsumeretur donatio, & ex dicta donatione transferretur dominium sine traditione, contra regulam d. l. traditionibus. C. de pact.

Opinio eorum qui dicunt l. si quis argentum nõ habere locum in donatione præsumpta.

168 Ex quibus clarè patet, non obstare quod dictum est, dictas leges non procedere in donatione præsumpta si id tamen verum sit. Nam quantũ ad d. l. si quis argentum, contrarium asserit glo. in d. l. si tibi, in prin. ff. de pact. & in dict. l. hactenus. §. 1. ff. de const. pecu. quam simpliciter sequuntur Barto. sibi contrarius, & alij præter Pau. Cast. ibi, sequitur etiã Raph. Fulg. in d. l. iurisgentium. §. quinimo, col. 4. & ibi etiam Fortu. Gartia col. 34. vers. tertium dictũ. & Mart. Laud. in eadem l. in d. §. sed cùm nulla. & Ang. Aret. in §. in personam, col. antep. vers. 4. principaliter, Inst. de action. vbi dicit illam posteriorem gl. esse ad hoc not. & menti tenendam. & clanculum voluerunt Iac. But. & Bar. in l. receptitias. C. de cõst. pec. vbi & hoc expresè voluit Guid. Pap. & Fran. Are. in l. 2. vers. ad tertium. iunctis præcedentibus. ff. de leg. 1.

Confirmatio præcedentium.

169 Quantum verò ad l. vlt. C. de sacro. eccles. similiter cõtrarium tenuerũt omnes quos supra pro contraria parte adduximus ex Iasone, qui eos malè citauit, præter Bald. qui verè fuit illius partis in loco ibi citato. Sed & hoc quoque vltra eos voluit Bart. in l. cùm falsa, circa medium. C. de iur. & fact. igno. & Bald. sibi contrarius in l. ad probationem, col. vlt. vers. quæro quid si animo. C. locat. & in l. si constante. §. si vxor. ff. sol. mat. Ang. in l. qui rem, eo. tit. & §. emphyteusim, in fi. in authen. de non ali. aut permut. Pau. Cast. cons. 11. super primo quæsito inquantum, col. 1. lib. 2. Alex. in d. l. si aliquã rem, col. 10. vers. ex quo infert Bart. & ibi quoque Fran. Ripa col. 12. nu. 36. ff. de acq. poss.

Statutũ ex quo maritus lucratur certam partem dotis, procedit etiam in dote præsumpta.

170 Et hæc quoque posterior pars ex eo confirmatur, quòd statutum ex quo maritus lucratur certã partẽ dotis, procedit etiam in dote præsumpta, quãuis sit non modò exorbitans, sed & correctorium iuris cõmunis. Ita enim non obscurè sentit Bart. in disput. incip. mulier habens magnum patrimonium, ferè per totũ. & expresiùs voluit Bal. in l. cũ citra, per gl. ibi. C. de iure doti. & in l. nulla, col. 1. vers. sed pone. C. eo. & latè cõs. 102. mulierẽ maritus duxit, li. 4. & Pau. Cast. cons. 60. visis statutis cõmunis Vincentiæ, in 2. dubio, libro 2. Rapha. Com. consilio 109. domina Ioanna, in primo dubio, ea ratione motus, quod præsumptio innititur veritate,

per ea quę habentur in l.vlt. ff. quod met. cau.in l. siue possidetis.C.de proba.& idem quoque voluit Pan.cons.46.tria mihi ostensa dubia, in secūdo dubio,lib.1.& Alex.cons.122.viso processu,col.2.lib.7. & Soci.cons.80.præsens consultatio, col.vlt.libr.4. Fran.Cur.Iun.cons.4.super cōtrouersia,col.6.vers. hæc verissima.Et id ego verius esse arbitror, licèt contrarium teneat Bald.& hic sibi contrarius, cōsi. 333.quia ista dos non fuit vera,lib.4. & non obscurè Ias.cons.50.pro nobilibus,col.2.lib.1.Ex quibus potest videri malè consuluisse Soci.in statuto prohibente donationem inter virum & vxorem morte confirmari: de quo diximus in priori sententia. Et facit etiam tex.in c.veniens ad nos,& iterum in ca. is qui,ext.de sponsa. & mat.ex quibus not. Pan. in priore loco, in pen. no.in 1.no.quòd matrimoniū pręsumptum tantam vim habet, quantam verum. Nam ibi si vtrunque concurrat,& verum, & præsumptum,præfertur non quidem verum præsumpto,sed quod ex iis est prius tempore.Hincque dicit inferri,quòd dispositum in casu vero,habet locum & in præsumpto: ad quod etiam alleg.no.in l.si possessor.C.de relig.& sump.fun.& l.certè. ff.de prec. & illum quoque tex.in d.c.is qui, ad id quod diximus expendit Phil.Dec.cons. 681. viso puncto, col. 1. Et hic etiam vide quæ latè scripsimus in nostris legibus connubialibus, in gl. 5. in verbo, *contracter*,in 3.q.quæ est sub nu.57.

Hæc lex an habeat locum in simplici renuntiatione siue remissione alicuius rei aut debiti.

171 Octauò quæro, An hæc l.habeat locū in simplici renuntiatione siue remissione alicuius rei aut debiti.Et primum videtur quod non. quia remittere non est propriè dare aut donare. per l. Iulianus ait.ff.de condit. & demon. vbi conditio dandi non impletur per remissionem.Quem tex.aureum ad hoc dicit Fel.in c.veniens, le 1.col.2.vers.secundò intellige,ext.de testi. Et benè facit tex. in l.si pignus. ff. quæ in fraud.cred. vbi si pignus vir vxori remiserit,vel è diuerso, nulla fit donatio, & ideo, inquit glo.ibi,valet huiusmodi remissio. & adducit concord. Et licèt constante matrimonio maritus non possit reddere dotem vxori, nisi in certis casibus cum id sit instar donationis.l.1.C.si dos cōstan. mat. potest tamen citra illos casus & indistinctè remittere dotem promissam nondum datam: vt tradit glo.no.in l. si constante, in verbo, firma, & ibi Ray.& Bald.in vtraque lect. qui eam not. dicit in posteriore. C.de donat. ante nupt. & Roma. qui illam dicit sing.in l.quamuis.ff.sol.mat. & sing. 601.tu habuisti. Ex quibus constat, non omni cui negatur facultas donandi,negari quoque remittēdi, sicuti è diuerso non omni cui donare conceditur,remittere quoq; concedi,vt per gl.in c.statutū. §.notarium, in verbo, remissione, de rescri.li.6.

Et an remissio indigeat insinuatione.

172 Ex quo etiam fit, vt talis remissio non indigeat insinuatione, sicuti vera donatio indiget. ex sententia Placen.& Azonis, vterque in summa tit. Insti.de don.Io.And.post Guil.Suz.in addit. Spec. tit.de instru.edi.§.porrò,in vlt.addi. quæ est in col. pen.Bal.in l.1.col.2.vers.sed quia confessio indiscreta.C.de confes.& in l.illud,col.3.vers.secundo quęritur.C.de sacro.eccl. vbi dicit hāc liberationē nō exigere insinuationem, nisi in ea exprimatur ꝙ fiat causa donationis.Iaco.But.& Saly.in l.creditori.C.de pact idem Saly.in l.sancimus, in prin.in antepe.q.C.de don.Pet. Ferra.in tit. forma libel. pro dona.in verbo,solenniter,col.3.vers.quid autem dices. Et videmus etiam quòd donatio absenti fieri non potest,nisi per nuntium vel epistolam.l.absenti.ff.de don.& diximus latè suprà in verbo,libertis, nu.68.nec vlteris.Liberatio autem fieri potest,glo. in l.non solùm nostrum.§.si liberationis verba, & ibi Bar. & alij.ff.de lib leg.& Bald.in d.l.illud, quo loco nuper citauimus,& in l.is qui hæres, in prin. ff.de acq.hære.& in l.generaliter,col.vlt.in 12.q.C. de non nu.pecu.& cons.341.maritus, col.1.lib. 1. & cons.14.Antonius fecit.vers.nonò quia maritus.li. 2.& cons.242.suadeo,col.1.lib.3. vbi id dicit procedere,etiam si fiat in nulla voluntate, per d.§.si liberationis,cum simi.Ideoq; cum hæc l. sit exorbitās, vt latè probauimus supra in verbo,libertis, nume. 19.tum secundò,& multis seq. & loquatur nuncupatim de donatione: consequens est eam esse trahendam ad remissionem,quæ non est propriè donatio.l.si verò.§.de viro.ff.sol.mat.cum simi.

Autoris opinio.

173 Tamen ergo contrarium in casu l.nostræ verius esse existimo,secutus Corn.hoc expresè volētem cons.11.in præsenti consultatione,col. pe.vers. nec obstant ea,lib.3.& Socin.cons.20.in facto præsupponitur,col.vlt.lib.3.& Carol.Rui.cons.98. visa renuntiatione,col.8.vers.non ob.igitur primò, lib. 1.& cons.60.de re quidem.col.5.nu.14.lib.3.& cons. 140.circa casum de quo quæritur, col.3.nu.5.lib.4. Nam remissio.siue liberatio, siue etiam renuntiatio gratis facta,vim prorsus donationis obtinet.l. contra.§.si filius.ff.de pact.l. 1. ff. de transact. & l.si mulier,& ibi Bal.& Alex.ff.de condi.ob cau.& l.peculium,la 1.in prin.& ibi Bart. ff. de pecu.& l.si fundum sub conditione.§.Titio fundum,& ibi gloss.& doct.ff.de leg.1.vbi & illud probatur procedere in conditionibus, quæ aliàs tanquàm ad Polycleti regulam implendæ sunt.Ea autem loquitur in casu d. l.Iulianus ait,quam pro priori parte adduximus,ex eaque & ex no.à doc.in vtroque loco facilè intelliges eam non obstare huic nostræ sentētiæ.Sed & id quod diximus,remissionē habere vim donationis,probat item tex.in l.sicut.§.an pacisci.ff.quibus mod.pig.vel hyp.sol.& in l.si mulier,& ibi Bal.ff.de leg.3.& in l.si in stipulatum,& l.Modestinus,& ibi doct.& l.quidā,in prin.& l.in ædibus, etiā in prin. ff.de dona.& l.si donationis,& ibi Bal.C.eod.& l.si quis delegauerit.ff.de nouat.& l.3.§.sciēdum,& l.si sponsus.§.si maritus duos, & l.cū hic status.§.si inter,ver.planè.ff.de donat.inter vir.& vxo.& l.si maior.C.de trāsact.& l.si donationis,quę est 2.C.de acceptil.& voluit gl.in l.si inter, in verbo, nec donationis,& ibi Bal.C.de sol.Io.And.& Pan.in c.ex insinuatione,ext.de iure patro.vbi ex hoc dicūt,ꝙ cū remittitur ius patronatus etiā cū patrono,requiritur cōsensus episcopi,cū id donare sit.Bart.in l.vlt. in prin.ff.de his quę in frau.cre. vbi & ex hoc dicit procuratorē nō posse renūtiare exceptionibus peremptoriis,quāuis possit dilatoriis,& in l.si vnus.§. pactus,col.5.vers.dicatis vos,ff.de pact.& in l.si de certa,col.1.ver.vlteriùs.C.de trāsact.Bald.& Saly.in l.pactū curatoris.C.de pact.vbi ex hoc dicūt,procuratores quoq; nō posse renūtiare nō solùm exceptionibus peremptoriis,sed nec declinatoriis quoq;, nisi tamē tacitè procedēdo ad vlteriora.& idē Bal. in l.& hæredi.§.nos autē.ff.de pact.& in rub.ext.de proc.col.4.vers.an possit cōstitui,vbi ex hoc dicit, ꝙ procurator nō potest facere pacē, cū remissio iniuriarū sit donatio,& cons.341.maritus prædiū dotale,col.1.lib.1.& cons.293.factū sic proponitur,domina Bartholina,col.2.vers.cōtra nāque, li.3.Sign. cons.26.quæstio talis est,col.2.vers.itē habes,& cōs. 100.quæstio dubitabilis,col.2.ver. quartò arguitur. Ang.cōs.94.cū lis & quæstio,col.pe.ver.videdū igitur restat,vbi ex hoc dicit, ꝙ si ex statuto debeatur gabella ex donatione,debetur & ex remissione siue liberatione debiti.Pet. Anch. cons. 306.efficax, col.2.Pan.cons.82.conditoris,& c. quāquam in his. ad fi.lib.1. & latè Alex. cons. 22. viso instrumento, col.pen.lib.1.& latissimè Cal.cons.25. Titius nobilis,in multis locis illius consi.

Remissio habet vim donationis.

In remissione iuris patronatus requiritur consensus episcopi.

Donare qui non potest,nec potest gratis remittere.

174 Et ideo qui non potest donare,nō potest gratis remittere, vt voluerunt Bald.& Saly.in l.1.C.de

pact

pact.Bal.in l.1.ad fi.C.de bon. mater.vbi loquitur de procuratore,& d.conſ.341.col.1.lib.1.Pau.Caſt.conſ. 342.conſiderandum eſt primò, col. 1. ad fi. lib. 1.& conſ.32.circa primum in princ.3.dubij, lib.2.Pand. in d.c.veniens,le 1.in 3.not.de teſtib.Socin.conſ.43. viſa prouiſione,paulò ante fin. lib.1.Propterea nec pòteſt adminiſtrator etiam liberam habens poteſtatem,remittere.d.l.contra iuris.§.ſi filius. ff. de pact. & l.filiusfam.in prin.ff.de dona.& Bart.in d.l.vlt.in prin.ff.quæ in frau.cred. Bal. in l.præſes,col.2.verſi. venio ad quæſtionem.C.de tranſ.& in l.ſi procurator,col.1.C.de procur.cum ſim. Quod & de prælato ſcripſerunt Ioan.And.Card.Flor.& Imo. in ca.2. de don.Bald.in d.l.præſes,vbi ſuprà.Maria.conſ.18. proſequendo ordinem,col.pe. verſ.item probatur. Ex quo etiam Bald.ipſe in l,vlt.col.2.verſi.ſed numquid procurator.C.de tem.app.negat procuratorẽ poſſe renuntiare appellationi,quia iſtud,inquit,donare eſt. Et ſubdit idem eſſe de prælatis eccleſiarum. Quæ etiam fuit ſententia eiuſdem Bald.in l. 1.§.ſi procurator,col.vltim.& in cap.ex parte. C.de reſcript.& Ang.& Imol.in l.ab executore. §. vlt. ff. de appe.& latè Alex.conſ.115.attentis narratis,col.1. lib.5.& Iaſ.in dict.l.contra.§.ſi filius,col.1.ff.de pact. licet quidam contradicant,Corne.conſilio 274.inſurgit,colum.2. verſiculo ſed renuntiatio, libro 3. Ex quorum dictis intelliges etiam id procedere in procuratore qui per litis conteſtationem factus eſt dominus litis.

Nec liti. Nec exceptionibus domino cōpetentibus. Prælatus renũtiare non poteſt exceptionibus, eccleſiæ competentibus.

175 Sed nec aliàs poteſt procurator liti renuntiare, vt affirmat Ang. in l. bonorum.ff. rem ratam habe.illa ratione quam diximus, quia donare non poteſt.Nec exceptionibus domino cõpetentibus, ſecundum Inno.in c.cùm olim,le 1.paulò ante fin. ext.de offi.deleg.per d.l.contra.§.ſi filius. & Bart.in d.l.vlti.ff.quæ in frau.cred Bal.qui & illa eadem ratione mouetur,in d.l.pactũ curatoris.C.de pact.& in l.nã & nocere,in 3.not.ff.de pact.in vtraque lect. & in d.c.cùm olim, col.2.verſ. quæro nunquid. & Pau.Caſt.conſi.196. ſuper primo quæſito dicendũ eſt,col.1.verſ.nec obſtat conſenſus,lib.2. vbi & hãc eandem rationem adfert.Sicuti nec prælatus renũtiare poteſt exceptionibus eccleſiæ competentibus ſecundum Io.And.in c.expoſita, ext. de arbit.& in c.grauis,col.2.ſuper verbo,acceptum,in prin.extrà de depoſi.& in cap.vlt.col.pe.verſ.quid ſi prælatus, ext.de ſolut.Domi.conſ. 129. primum an prædicti, col.1.vbi poſtea declarat,& ex hoc illud quoque dicit quod ſuprà diximus, ex Bald.non poſſe prælatũ renuntiare appellationi.Et facit etiam ad hæc omnia tex.in l.non abſtulit. Cod,de nouat. Nec minùs punitur qui remittit debitum eccleſiæ, quàm qui donat,ſecundum Ioan.And.in cap. ſi quorundam, & ibi Anto.col.1.extra de ſolu. Et tam cõmittit ſimoniam qui remittit, quàm qui donat, vt probat tex.in d.c.veniens,& ibi glo.1.Panor.in 3 not.& alij, ext.de teſtib.& eam glo.ad hoc dicit ſing.Barb.cõſ. 41.illud adferam in medium,col.16. verſic.item eſt etiam ponderandum,lib.1.Sed & de hoc eſt text.in cap.talia,& ibi etiam glo.in verbo, impunitatem. 8.q.3.& voluit etiam glo.1.in c. ordinationes. 1. q.1. & in c.ea quæ,in prin.1.q. 4.in c.pen. & ibi omnes propè doct.ext.de ſimo.Et nihil refert vtrùm quis accipiat, an actione liberetur, vt quid calumniæ cauſa faciat.l.quinetiam,& ibi glo.ff.de calum. quẽ tex.dicit not.Bal.in c.pen.circa medium, ext.de elect.trahitq; ad id quod diximus de ſimonia.

Remiſsio ſiue renuntiatio quæ excedit quingẽtos aureos, requirit inſinuationẽ.

176 Et quicquid ſuprà diximus ex quorundam ſententia,certè huiuſmodi remiſsio, ſiue renuntiatio quæ excedit quingentos aureos, requirit inſinuationẽ ſicut donatio,vt probat tex.in l.in ædib[9]. §.1.ff.de don.& voluit gl.in l.1.§.1.& ibi Bal. tam in prin.l.quàm in eo.§.vbi dicit no. & ita vidiſſe conſultum & iudicatum.ff.quib.mod.pign. vel hypo. ſol. & in l. ſi quis obligatione, & ibi Dyn. Ray. & Phil.Dec ff.de reg.iur.Bar.in d.l.Modeſtinus,& ibi etiam Imo.Rom.qui diſtinguit.Pau.Caſt.& alij recentiores.ff.de don.Bal.in l.contra.§.ſi filiusfa.in 3. not.ff.de pact.& in l.tale pactum,in prin. & ibi etiã Ang.eo.tit.& idem Bal.in l.ſi tibi decẽ.§.1. de pign. col.vlt.eod.tit.& in l.1.in princ.& iterum in §.1. ff. quibus mod.pig.vel hypoth. ſol. vbi ita dicit fuiſſe iudicatũ & in l.1.in 2.not.per illũ tex. ff. de trãſact. & in l,pactum,in 18.q.C.de collat.& in l.ſi donationis,per illum tex.& ibi etiam Ang. C. de dona. & ipſe Bald.in d.l.ſi inter. C. de ſol.vbi ita dicit fuiſſe conſultum per Bart.& Fran.Piſ.& idem Bald.Guil. Cu.in dict.l.ſi mulier, & ibi quoque Alb. & Alex. qui adfert concord.& Iaſ.ff.de cond. ob cauſ.idem Bald.in l.ſi ſponſus.§.circa venditionem.ff.de don. inter vir.& vxo.& iterum in l.ſi quis pro vxore. §. ſi vxor,eod.tit. & in l.quinetiã. ff. de calum.& conſilio 231,præſuppoſito ſtatuto, lib.1.& iterum conſ. 261.primò quæritur,ſtatuto cauetur, col.2.in 2. dubio,& rurſum in fin.conſi.eod.lib.1.& conſ.186. ad euidentiam præmittendum, col.3.libr. 2.& conſil. 375.certum eſt quòd filia, col.1.lib.3. vbi etiam dicit Barto.ita ſæpius conſuluiſſe, & conſilio 352.ita ſtatuimus,col.2.verſic.an pactum, libr. 5. vbi & illud item dicit Bart.ita ſæpius conſuluiſſe: cuius tamen in id conſilia non reperi, idem Bald.in tract. de pact.col. 12. verſiculo item quæro pactum liberatorũ,& in ſua marg.in verbo,inſinuatio,& Ang. in l.pacta quæ contra.C.de pact. vbi dicit ita fuiſſe iudicatum Peruſij,& in l.ſi vnus.§. pactus ne peteret,col.pen.verſic.ſecundò quæro.ff.eod.tit. vbi ad hoc dicit ſing.gloſſ.in d.l.ſi quis obligatione. & idẽ Ang.in l.Neſennius. §. vltim. & ibi Alex. ff.ad leg. Falc.& idem Ang.in d.l.ſi conſtante.C.de don.ante nupt.vbi & ex hoc reprehendit glo.ibi,quam ſuprà citauimus,ſicuti etiam facit Cy. ibi. Sed & idẽ voluit ipſe Ang.conſ.59.quidam paterfa.col. vltim. & conſ.77.plures creditores,in fin,& d.conſ. 94.cũ lis & quæſtio, col. pen. verſic,hoc igitur articulo. Imo.tum in l.1.tum in l. Aquilius Regulus, col.2. verſ.extrà gloſſ.ff.de don.& in l.ſi accepto.§.1.ad fi. ff.de acceptil.& in rub.ext.de don.& in c. cùm cõtingat,char.antep.ext.de iureiur.& in ca. vlt.col.10. verſ.an autem in donatione,extra de don.Ioã.Plat. in §.1.Inſtit.de don.Pau.Caſt.in l.1.poſt mediũ.ff.de don.& conſ.385.ſiue dicamus,col.1.lib.1.Io. Ana.in c.cùm tu,in col.pen.verſ.quartò quæritur, ext. de vſur.Ang.Aret.in §.aliæ,col.vlt.Inſti.de don. Alex. qui hanc dicit eſſe communem opi.& Soci.qui idẽ dicit.& Phil.Dec.in d.l.creditori. C. de pact. idem Alex.in l.ſi quis accepto.circa medium.ff.de cond. ob tur.cauſ.& cõſ.137.in cauſa & lite vertente inter Lancelotum,col.vlt.li.2,Calc.d.conſ.25. Titius nobilis,col.7.& multis ſeq. & conſ.56. in cauſa dominæ,col.3.verſi.ſeptimo,quia ſi talis.Barb. conſi. 41. illud adferam,col.16.verſ.item eſt etiam, lib.1.& latè conſ.16.præclarè ſcripſit, col.11.verſic. quinimo plus videtur,& ſeq.lib.2.Ant.Cana.in tract.inſinuationum q.47.Socin.conſ.92.viſo inſtrumento, col. vlt.libro 3.Felyn.in dict.capit.veniens, le 1.in 3.not. de teſtibus Iaſ. qui ſuper hoc conſuluit nuncupatim, conſ.199. quæritur an liberatio, lib.2.& conſ. 149.circa primum, col.3.verſ. nec ob. ſi diceretur, lib.4.Matth.Afflict.in tract.protomixeos,in gloſ.1. verſ.ſed quæro, quid ſi parentes. Phil. Dec. conſ. 402.in cauſa illuſtriſsimi, col. 3. verſ. & hoc etiam confirmatur.& Alciat.in d.l.dediſſe.ff.de verb.ſign. & Lãc.Galio.in rub. ff.de verb.obl.col.32. verſ. itẽ donatio.Et hęc eſt,vt dixim[9],cõmunior ac verior.

Liberatio non magis

177 Quinetiam ex multorum ſententia liberatio non magis fieri poteſt abſenti,quàm donatio con-

potest fieri absenti quàm donatio.

tra id quod suprà diximus ex aliorum sententia. Ita enim voluit Accurs. sibi contrarius in l. idē in duobus, in fi. & ibi Bar. & Bal. sibi item cōtrarij, & Ang. qui id declarat. ff. de pact. idē Bald. in l. si tibi decem. §. si quis, ante fi. eo. tit. & in l. & hæred. §. nos autē, col. 1. versi. reuoco in dubium, eo. quoque tit. quibus locis id videbis amplissimè tractatum. Sed tu hic omnino vide Alex. in d. l. in duobus, de pact. & ipsum Fran. Aret. in l. sed si de sua, col. 2. versi. & ad tex. responde. ff. de acquir. hære. & ante hos ipsum quoque Bal. in d. l. is qui hæres, in prin. & ibi quoq; Fran. Aret. col. 2. vers. vtrùm autē liberatio, eo. tit. & eundem Bal. in l. Labeo. ff. de iureiur. & in l. rescriptum. §. plerunque, in 1. lect. ff. de pact.

Renuntiatio inofficiosa æquè reuocatur ac donatio.

178 Similiterq; renuntiatio si sit inofficiosa, æquè reuocatur vt donatio, vt consuluit Bal. consi. 183. refutatio facta absque causa, in prin. lib. 4. Nā & aliàs si in fraudem facta sit, æquè reuocatur ac donatio, l. 1. §. vlt. ff. quæ in frau. cre. & latè Pau. Cast. consi. 135. dubium facit, lib. 1. Est enim vtriusq; & donationis & remissionis siue renūtiationis eadem ratio, maximè quantum ad casum l. nostræ pertinet. Ergo & idem ius seruari debet. l. illud. ff. ad leg. Aquil. cum si. Præsertim quia licèt l. nostra sit exorbitans, est tamen fauorabilis, vt abundè suprà disseruimus. Ideo extendenda est ex eadem ratione ad aliū casum secundū Fran. Aret. in l. Titius, in prin. ff. de libe. & posthu. & Soci. cons. 93. testamentum præmissum, col. 4. li. itē 4. & latè diximus suprà in verbo, libertis. Maximè verò ad eum casum qui potest comprehendi sub lata & impropria significatione casus expressi, quando & id procedat in odiosis, pœnalibus, & correctoriis, per l. filiū. ff. ad Maced. iuncta l. si iusta. ff. de verbo. sign. & in auth. vt hi qui obli. se per. hab. res mino. in prin. & ibi glos. in verbo, ad curationem, & Ang. & etiam glo. in auth. minoris debitor, in verbo, curatorem. C. qui dat. tuto. poss. & glo. in c. quia periculosum, in verbo, de episcopis, de sent. excom. lib. 6. & in ca. 1. de temp. ordi. eo. li. & in c. 1. in verbo, beneficia, & ibi Domi. super ea gl. de rer. permuta. eo. lib. & in cle. 1. in verbo, eligatur. & ibi quoque Paul. Liaz. Lap. Anto. & Imol. de elect. & in cle. 1. in verbo, gregibus, de deci. Bal. in l. ꝙ verò. ff. de legi. Imol. Raph. Cu. & Pau. Cast. in l. si verò, §. de viro. ff. sol. mat. Idem Imo. in l. 2. §. si super. ff. de don. cau. mor. & in l. vlt. ff. de hæred. instit. Anto. in c. vlt col. 39. fallit primò quando verba, de consue. Anto. Rosel. in superscrip. consi. 25. Calca. Titius nobilis, in fin. Barb. qui ad hoc multa adducit inter consi. eiusdem Calca. consi. 27. illud afferā in medium, col. 10. Alex. in l. 3. §. si procurator, in fi. ff. quod quisquis iur. & in l. cùm ex causa, quam legit cum l. tempus, in duobus locis. ff. de re iud. in l. 2. col. 2. vers. itē quia lex. ff. de leg. 1. & consi. 216. nec arguendi, col. pen. vers. & potissimè, lib. 2. & consi. 113. perspectis his, col. 2. lib. 6. vbi adducit multos cō cor. & Soc. in rub. ff. sol. mat. col. 1. & in l. 1. col. 3. ver. confirmo hoc ratione. ff. de vulg. & pupil. substit. vbi & ad hoc alia allegat. & Franc. Balb. in tract. præscrip. in 3. q. prin. 1. part. prin.

Confirmatio praecedentium.

179 Cuius rei est optima ratio. Nam cùm res ipsa continetur sub lata significatione verborum, & in ea est eadem ratio, quæ mens legis est, vt est text. melior de iure, in l. scire oportet. §. aliud autem, versi. sed & si maximè. ff. de excu. tut. prout dicit Bald. in l. 1. col. pen. ff. sol. mat. cum aliis multis concordan. à me citatis in nostris commentariis consuetud. titulo 9. §. 27. Sequitur quòd ea res venit ex mente legis, adeoque ex lege ipsa, non ex extensione, per l. nominis & rei. §. ex legibus. ff. de verbo. signifi. cum multis concord. etiā à me congestis suprà in verbo, libertis, vers. 45. incip. quorum sententia, propterea hoc casu nō agimus de extēsione legis exorbitantis, aut correctiuæ (nā & de lege quoque correctiua loquuntur ij, quos suprà citauimus) sed potius de mente comprehensiua.

Hac lex procedit in renuntiatione iuris iā quæsiti, & non in renuntiatione iuris futuri.

180 Sed hoc tamen primo loco intelligas, vt videlicet hæc l. procedat in renuntiatione siue remissione iuris iā quæsiti, prout intelligit Corn. d. cons. 11. lib. 3. Secus autem in renuntiatione iuris futuri, & nondum quæsiti, per id quod pulchrè voluit Bald. in d. l. illud, col. 3. in 3. q. C. de sacros. eccles. Illud intelligens quod suprà diximus remissionem siue renuntiationem indigere insinuatione, procedere quando fit renuntiatio siue remissio iuris quæsiti, non etiam si iuris quærendi: verbi gratia, si filia dotata renuntiat patri, iuxta c. 2. de pact. li. 6. talis renū tiatio non est iuris quæsiti, sed quærendi, id est, vt ipse dicit, obuiat principio acquisitionis, & non est donatio. l. si sponsus. §. si maritus. ff. de donat. inter vir. & vxor. & l. quia autē. & l. Iulianus. ff. si quis omis. cau. testa. Ideo non eget insinuatione.

De eadem re.

181 Et idem voluit ipse Bal. cons. 375. certū est, col. 1. lib. 3. & nulla ipsius Bal. mentione facta, Pau. Cast. consi. 419. viso puncto & aliis, col. 1. lib. 2. At Bal. in priore loco nūcupatim refert & sequitur Alex. cōs. 29. præclarè subtiliter, col. 3. versi. nec insinuatio, li. 3. & Calca. qui ipsum Bal. allegat, in quodam consi. d. cons. 25. col. 8. Anto. Cana. in d. trac. insinuationū. q. 9. Barb. d. cons. 41. col. 16. versi. item est ponderādū, quòd iste, & seq. lib. 1. vbi & alia multa colligit, vt probet non tantam haberi rationem iuris quærendi, quantam quæsiti, sicut etiam facit Fely. in ca. quæ in ecclesiarum, col. 19. vers. & ista cōsideratio, extra de const. & Ias. consi. 237. an rex Romanorū, col. 4. libro 2. Phil. Dec. in l. seruus. C. de pact. & cōs. 279. consultus, col. 4. versi. & hoc est præsertim. Sed ego multò plura congessi in nostris comment. consuetud. Pictauicarum tit. 2. §. vltim. in gloss. 4. quibus apertè probatur in nulla propè consideratione esse ius quærendum.

Renuntiatio facta in fraudē creditorū, reuocatur in renuntiatione iuris quæsiti & nō quærendi.

182 Quibus etiam adde quæ diximus in nostris legibus connubialib. in gl. 3. in 1. q. nu. 28. illud igitur pro constanti, & suprà in verbo, bona, vers. 8. incip. sed antequam. Et quod dicit Bald. con. 375. certum est, lib. 1. quòd renuntiare hæreditati, non est donare, per d. l. si sponsus. §. rogata. ff. de don. inter vir. & vxor. & quod scribit Paul. Cast. consi. 125. dubium facit, in prin. lib. 1. quòd licèt dicatur renuntiationē factam in fraudem creditorum reuocari, id tamen intelligitur in renuntiatione iuris quæsiti, non etiam quærendi, per d. l. si sponsus. §. sin autem. ff. de dona. inter vir. & vxor. & l. qui autem, in prin. ff. quæ in frau. cred. & l. 1. §. vtrùm autem. ff. si quid in frau. patro. & l. non fraudantur. ff. de reg. iur.

183 Sed & huc spectat quod ab eodem Bald. scriptū est in c. 1. post. prin. tit. quid iur. si post aliquod si dominus remittit vasallo pœnam cōmissionis feudi, non requiritur insinuatio, quia magis dicitur indulgētia, quàm donatio, per l. Modestinus, & l. in ædibus. §. 1. ff. de don. & idem voluit ipse Bald. in l. si mulier, in fin. ff. de condict. ob cau. & sequuntur Marti. Lau. & Card. Alex. qui id dicunt sing. in d. c. 1. etiam post prin. & Io. Ana. in ca. cùm tu, col. pen. vers. quartò quæritur, ext. de vsur. & Alex. in addi. Bar. in d. l. Modestinus. ff. de donat. Ias. in l. 2. col. 26. vers. 35. quæro. C. de iur. emphy. Et facit quod tradit idem Bal. in addit. Spec. tit. de loca. §. nunc aliqua, vers. 23. Nā etsi etiā feudū esset ipso iure cōmissū, tamen intelligitur, si dominus voluerit, vt latè dicemus inferiùs, in verbo, reuertatur, nu. 10. fuerunt tamen. Igitur donec dominus id declarauerit, & sibi incorporauerit, nondum est ius quæsitum.

184 Et idem in omni tali pœnæ remissione, vt scilicet insinuatione non indigeat, dicit Bald. in l. 1. col. 1. vers. in tex. putent. C. si rector prouin. quia nō est,

est,inquit,donatio,sed omissio lucrandi,& iterum in l.si mulier,ad fi.ff.de cond.ob cau.vbi quærit,an si quis mihi teneatur actione iniuriarum ad mille florenos , & ego illi remisi an requiratur insinuatio ? & dicit non requiri , quia non erat in bonis meis.arg.l.cùm mancipia.§.cùm emãcipatus filius. ff.de colla.bono.& l.Papinianus. ff. de inoffi. testa. & quia istud est potiùs ad animum non reuocare, quàm donare,per not.in §. vlt. Instit. de iniur. Et idem(ait) dico in aliis pœnis maleficiorum , quia remittere in eis non est donare , sed nolle vti lege pœnali,arg.no.in l.peculium. §. eos. ff.de pecul. & l.diuus.ff.de senatusf.Silla.& l.metum.§.ex hoc, vbi glos.ff.quod met.cau.& sequitur Alex.ibi , & iterũ quoque ipse Bald.cons.261.primò quæritur statuto cauetur,ante fi.lib.1.Imo.in d.l.Aquilius.ff. de don. & Rom.in d.l.Modestinus,col.3. vers. tertium dubium.ff.de dona. & Alex. in l. mulier. ff. de condi. ob caus.de quo tamen vide ipsum Bal.in l.si donationis.C.de donat.

L.cũ auus. ff. de cond. & demõst. non habet locũ in iure quærendo.

185 Sed vt redeamus,huc proximè accedit quod eleganter consuluit Pet.Anch.cons.225.cuius exordiũ est,videtur prima facie,col.3.quod l.cùm auus. ff. de condi. & demon. quam iam sæpius diximus esse huic nostræ l.magna quadam cognatione connexam, non habet locum in iure quærẽdo, quem ita allegat & sequitur Barb. cons. 53. incip. præclarè scripsit,col.12.vers.modo in proposito lib.2. Quanquam in hoc vltimo contrarium tenuit Soc. cons. 93.hoc capite,testamentum præmissum,col.7.vers. nec ob.responsio,lib.4.per not.per Bart.in l. hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad Treb.& per doc.in l.pe. C. de impub.& aliis subst.

Ius nondũ quæsitũ nõ est in bonis nostris.

186 Porrò quod ad casum nostræ l. priuatim ac domesticè pertinet, ne frustra in aliis laboremus, in hanc nostrã sententiã faciunt verba huius legis quæ nõ cõueniunt bonis quærẽdis. Primùm cum dicit bona omnia.Nã ius nondum quæsitũ nondũ etiam est in bonis nostris,l.substitutio.ff. de acquir. rer.dom.vbi sustitutio,quæ nondum competit,extra bona nostra est,& etiam arg.l.rem in bonis,eo. tit.& l.scribit,in Prin.ff.de aur. & arg. lega. & l.nemo.§.illud quæritur.ff.pro socio,& l.pretia rerum. ff.ad leg.Falc.& est text. omniũ meo iudicio optimus,in l.profectitia.§.si pater.ff.de iur.dot.& in l.1. §.vtrum autem.ff.si quid in fraud.patro. & expressè voluit Bal.in l. 1. col.13. vers. sextò arguo. C. qui admi.per d.l.pretia,& in l.pupillorum , col.1. C. de repud. hære. & nonnihil in c.1. §.iniuria,col.2.vers. quæro vtrùm,tit.de pact.iura.fir.& Pau Cast. cons. 178.donatio,col.1.lib.1.Phil.Dec.cons.24. cuius superscriptio incipit,mulier cui propter inopiã , col. 2.vers.ad hoc responderi. Item verbum,reuertatur quod non nisi de bonis & iuribus antea donanti acquisitis intelligi potest, vt diximus plenè & probauimus suprà in verbo,libertis,vers.112. incip. his autem Corn.& Alex rationibus.Et ideo cùm verba l.nostræ non conueniant istis bonis quærendis. ergo nec in iis habet locum dispositio ipsius l.4.§. toties,& ibi Bar.ff.de dam. infe. cum similibus suprà adductis in d. gl. libertis , in prin. Propterea & Soc.ipse cons.53.viso instrumento donationis,col. pen.vers.quo fundamento, lib.4. consuluit expressim l.hanc ipsam non habere locum in renuntiatione donationis nondũ acceptatæ, & ex qua ideo nullum adhuc ius fuit quæsitũ,iuxta no.in l.si ego. ff.de neg.gest.& in c.si tibi absenti,in prin.lib. 6. Et idem in omni iure quærendo voluit ipse Soc. in l. 1.ad fi.& ibi quoque Phil.Dec. col.3. vers. tertiò in d.l.C.de pactis,& Ias.cons.154. in causa mota , col. antepe.vers.nonò principaliter,lib.2.& Anto. Rubeus cons.12.visis & diligenter consideratis , col.4. vers.secundò principaliter.

Filia dotata renuntians futuræ successioni , huiusmodi renuntiatio reuocari non potest.

187 Similiter & in casu Bald.in d.l.illud. C. de sacros.eccl.videlicet cùm filia dotata futuræ successioni renuntiat,multi expressè tenuerunt huiusmo di renuntiationem non reuocari ex hac l.susceptis postea filiis , propter rationem, quam iam ex ipso Bal.diximus,quoniã scilicet ius nondum erat quæsitum & ita nuncupatim consuluit Corn.cons.11.in præsenti consultatione,col.3. vers. nec etiam videtur,iunctis iis quæ dicit col.pe.vers. nec obstant ea quæ adduxi,lib.3.& cons.206.viso suprascripto themate,col.8.vers.coadiuuantur, iunctis iis quæ antè dixerat,eo.lib.3.& ipse Soc.in l.1.col.1.vers.secunda conclusio.C.de pact.& cons. 39. in quæstione quæ vertitur,col.vlt.lib.3.vbi ita dicit vidisse consultum à Io.Bap.Cac.& illius cons.subscripsisse doct.Perusinos,asserentes & hoc quoque Bal.consuluisse. Et idem quoque tenuit idem Soc.d.cons.53.col.3.vers. secundò respondetur,lib.4. vbi dicit & hoc tenuisse plerosque doct.modernos in l.2.ff.sol.mat.qui & ipsi dicunt,vt idem refert , ita quoque consuluisse Ang.Perig.& Leonem à Carpellis. Sed & postea idem Soc.col.5.vers.& per prædicta,dicit ita se Senis consuluisse,& suo cons.subscripsisse Bal. à Bart. Phil. Corn. & alios plures solennes doct. & idem Soc in d.l.1.ad fi.C.de pact.vbi etiam dicit hoc Senis consuluisse , & esse nouam limitationem ad l. nostram & ibi quoq; Dec.vbi suprà.& Fran. Curt. Iun.col.3.nu.9.& Alcia.in verbo,sustulerat , vbi & in hoc expendunt eum tex.Idem præterea consuluit Alex.dicto cons.29.præclarè subtiliter. col. vlt. lib. 4. vbi de hoc dicit esse casum in d.c.2.de pact. lib.6.iuncto eo quod voluit gl.vlt.ibi. Nam illic dicitur,ꝙ si filia,cum datur nuptui,renuntiat successioni paternæ , non poterit nec ipsa nec filij ipsius postea suscepti venire contra huiusmodi renuntiationem,vt voluit d.gl.Et id quoque dicit Alex.esse de mente omnium tenentium filios non posse venire contra renuntiationem matris factam in contractu dotali,si veniãt ex persona ipsius,vt per Bal. & alios in l.vlt.C.de pact.Imo.in l. qui superstitis, col.2.ff.de acquir. hæred. cum aliis prope infinitis concord,quos videbis in nostris consuetudinibus, tit.17.§.item 17.Idem quoque expressè voluit Phil. Fran.in d.c.2.in fi.per gl.ibi , quam dicit menti tenendam,de pact.lib.6.Ias. cons. 154. in causa mota, col.antepe.vers.nonò principaliter , lib. 2. vbi & id dicit generale in omni iure quærendo.Phil.Dec.in l.pactum,col.5.vers.vltimò notãdum est. C.de collat.& cons.181.satis nota est quæstio,in fi.Hercul.in d.l.2.& ibi quoque Tho.Parpal.in repet.col.8. vers. & ista ampliatio.ff.sol.mat. Carol. Ruin. cons.169. de tribus.col.1.nu.2.& rursus col.seq.nu.11. lib. 1.& cons.60.de re quidem:col.1.nu.14.lib.3.Anton. Rubeus cons.99.viso casu mihi proposito.

Filij an possint venire cõtra renuntiationem matris factam in cõtractu dotali.

De eadem re.

188 Et hoc proculdubio verum est,non ea tãtum ratione, quam de iure quærendo diximus , sed & aliis duabus minimè cõtemnendis. Primum enim quia cum filia renuntiat in contractu dotali , præsumitur cogitasse de liberis, vt plenissimè diximus supra in præfatione vers.69.incip.sed hæc intellige, vt videlicet quis in dubio.Et ideo non habet locũ hæc l.ex communi nostrorum sententia , vt etiam latè diximus in eadem præfatione,vers.63.incip. ex quo fit ꝙ si donans. Quam rationẽ vltra eam quã diximus,expendunt Corn.d.cons.206.col.7.versic. ita est aduertendum,lib.3.& Soc. d.cõs.53.col.3.lib. 4.& Phil.Fran.in d.c.2.de pact.lib.6. Item quia hæc donatio fit ob causam dotis. In istis autem donationibus ob causam non habet locum hæc l.vt suprà diximus in hac eadem glo. Et hanc quoque in hoc casu rationem etiam adferunt Alex.d.cons.29. lib.3. & Corn. d. cons. 206.vbi nuper citauimus.& Dec.in l.1.C.de pact.& d.cons.181.in fi.

Renũtiatio siue remissio si non fuerit gratuita, non obtinet vim donationis.

189 Intellige secundò ea quæ diximus in renuntiatione siue remissione libera ac gratuita, de qua & ipsi locuti sumus. quòd si non gratuita fuerit, ea certè non obtinet vim donationis, vt plenè tradũt Bal. & Ang. & alij in l. contra. §. si filius, per tex. ibi, qui ad hoc est optimus. ff. de pact. & Bar. in l. 1. ff. de transactio. & etiam intelligunt cæteri omnes quos suprà citauimus, & omnibus id palã est. Nam nec donatio non gratuita est propriè donatio. l. 1. ff. de donatio. & latè suprà diximus, nec huiusmodi remissio non gratuita requirit insinuationem, vt per Ant. Cana. in tract. insinuationum. q. 46. & Ias. in d. l. contra. §. si filiusfamilias, col. 2. nu. 8. ff. de pact. & ante eos Bal. quem non citant in d. l. quin etiam. ff. de calumnia. & in l. si donationis. C. de donat. & in l. si inter. C. de solu. & cons. 261. primò quæritur, in fi. lib. 1. Quòd si partim gratuita sit remissio, partim non gratuita, ea etiam partim est donatio, partim non est, vt expressè voluit Bal. d. cons. 375. certum est quòd filia, lib. 3. & Paul. Cast. cons. 385. siue dicamus, col. 1. in 2. locis, lib. 1. & Alciat. in l. alienatum. §. donationis. ff. de verb. sig. atque etiam ita intelligunt omnes quos supra post prin. huius quæst. citauimus. Et ad hoc quoque optime faciunt quæ suprà diximus in donatione facta viliori pretio, iterúmque in donatione remuneratoria, in 2. declaratione, rursúmque in donatione ob causam, in 2. etiam limitatione.

Renuntiatio simpliciter facta an præsumatur gratuita.

190 Sed hoc in loco in dubium vocatur vtrùm si renuntiatio simpliciter facta fuerit, præsumatur in dubio esse gratuita, an contra non gratuita. Et allegatur Ioan. And. quo loco suprà citauimus, videlicet in addit. Specu. tit. de instru. edi. §. porrò, in addit. vlt. quæ est in pe. col voluisse onus probandi ei incumbere, qui dicit gratuitã, cum quo conuenire videtur Bart. in l. 1. ff. de transact. per d. l. contra. §. 1. ff. de pact. & l. 4. §. nunc de effectu, ff. de lib. legat. & quia etiam quis in dubio donare non præsumitur, per l. cùm de indebito. ff. de prob. & optimè facit l. si donationis. C. de don.

191 Ego verò si de simplici renuntiatione cõstat, crederem ei onus probandi incumbere, qui diceret non fuisse gratuitam, sicuti cum de donatione etiam simplici apparet, ea simplex & libera præsumeretur, nisi probaretur ob causam facta fuisse. Statur enim ei, quod simpliciter & prima statim fronte apparet. l. cum precibus. C. de fide instr. quæ loquitur nuncupatim de instrumento donationis. Et alleganti qualitatem aut causam, de qua non cõstat, incumbit onus probationis. l. 2. ff. de probat. cum simi. Sed tu de hoc omnino vide Anto. Cana. in d. tract. insinuationum, in d. 46. q.

An hæc l. habeat locum in donatione ei facta qui prius donauerat.

192 Intellige tertiò non procedere in renuntiatione (nisi potius donatio dici debeat) iuris etiam quæsiti, quæ fieret ad eius commodum, à quo antè ad donantem gratis prouenerat: verbi gratia, tu mihi donaueras fundum, eámque donationem acceptaueram. Ideóque mihi erat ius quæsitũ, atque vt nostri per quandam metaphoram dicunt, radicatum, id est, quod iam radices egerit. Nam & Plin. lib. 18. c. 7. scribit frumenta multis radicari fibris: vt inde obiter scias, id verbum esse latinum. Sed vt ex semita in viam redeam, Posteaquam tu mihi quidem acceptanti fundum donasti, eidem fundo renuncio ad tuum ipsius commodũ: Certè non est locus huic l. quantus ac qualiscunque is fundus sit. Nam & si aliàs qui perdit lucrum iam quæsitum & incorporatum, vt hoc quoque verbum cũ nostris vsurpem, & eo quidem libentiùs, quòd & Plin. ipse lib. 22. c. 24. verbo cõcorporandi eodem sensu vsus est, vnde & incorporatio in rub. & in l. 3. C. de bonis vac. & incorp. lib. 1. quo etiam vocabulo vtitur Columella, sed in alio sensu, in li. 6. c. 2. Corporare autem, vt id obiter dicam, aliud significat, nempe interficere & veluti corpus solum sine animo relinquere, vt tradit Nonius Marcellus auctoritate Ennij & Actij. Qui igitur perdit lucrum incorporatum, id est, in cætera bona nostra veluti in vnum corpus redactum, dicitur pati damnum. l. 2. §. merito. ff. ne quid in loco publico, & l. non amplius. §. vlt. & ibi gl. Dyn. Bar. Ang. Imo. Alex. & recẽtiores. ff. de leg. 1. & l. liberto octoginta. ff. de bonis liber. & l. si is cui, in fi. eo. tit. gl. in l. 1. §. si quis propter inundationem, in verbo, per in integrum restitutionẽ. ff. de iti. actúque priua. Bald. in l. cùm te sponsæ, in prin. post Cyn. ibi C. de donatio. ante nupt. & in l. iubemus, la 1. in fi. C. de sacros. eccl. & cons. 386. proponitur quod frater, lib. 1. cum infinitis propè concord. à me congestis in commentariis nostrarum consuetudinum tit. 2 §. vlt. in gl. 4. Hoc tamen non procedit, cum id lucrum ad eum redit à quo ante processerat. Neque enim videtur pati damnum, incommodum, aut pœnam, ex sententia gl. not. in l. si ita stipulatio facta fuerit. & ibi quoque Bar. & alij, præsertim Ias. in fi. qui hoc multum commendat. ff. de verb. oblig.

193 Et hoc admodum confirmat, quod egregiè & eleganter voluit And. Pisanus doct. non minus illustris quàm antiquus in l. si tibi pecuniã. ff. si cert. pet. quòd si tu mihi donans rem quampiam, quam tibi antè donaueram, hæc posterior donatio, quam tu scilicet mihi fecisti de ea re priùs tibi à me donata, non reuocabitur propter ingratitudinem, sicut aliæ donationes: quoniam tu ob illam priorem donationem eras obligatus naturaliter ad remunerandum, vt est tex. in l. sed & si lege. §. consuluit. ff. de petit. hære. ideo postea eandem rem mihi redonando, videris fecisse causa remunerandi. l. si verò non remunerandi. §. idem Pap. ff. mandat. Ex quo consequens est non reuocari ob ingratitudinem, per tex. & gl. in l. si pater. ff. de donatio. de quo latè diximus suprà in donatione remuneratoria. Et hãc sententiam sequitur Iason omnium recentiorum doct. antistes, ibi in fin. etiam reclamantibus Guil. Cum. & Alber. in eandem l. Et facit quod suprà diximus de donatione mutua, in qua vterque capit, nu. 105. incip. item alio modo. *Confirmatio præcedentium.*

194 Illius quoque opin. & hanc nostram in casu huius l. non mediocriter fulcit, quod sing. consuluit Paul. Cast. licèt non omnino constanter, cons. 171. cuius caput est, in casu præsenti visis omnibus col. 1. lib. 2. quod in huiusmodi donationibus, eis scilicet factis, qui ante eandem rem donauerant, non requiritur consensus consanguineorum aliàs requisitus à statuto, tanquam hæ donationes plus fauoris & priuilegij habeant, quàm cæteræ de aliis rebus factæ, arg. d. l. si verò non remunerandi. §. idẽ Papinianus, & not. in l. fundum per fidecõmissum. in prin. ff. de leg. 1. Quanquam hoc nuncupatim reprobat Ias. in l. cum filiofa. col. 12. vers. item adde. ff. eo. de leg. 1. per tex. in l. 2. C. si aduers. donat. vbi minor non potest sine solennitate iuris, & ita sine decreto iudicis consentire patri volenti alienare rem immobilem, quam ante à patre habuerat, de quo & nos aliquid diximus in nostris legibus connubia lib. in gl. 5. nu. 54. sed hoc singulariter & seq. *De eadem re.*

195 Sed & hanc partem non modicum fulcit ꝙ licèt obligatio antidoralis non impedit repetitionem indebiti soluti, vt voluit gl. in l. ex hoc iure, in verbo, obligationes, ad fin. ff. de iust. & iure, & diximus suprà in hac eadem gl. nu. 68. incip. sed tamẽ ne quis erret. Id tamen intelligitur, cùm aliud soluitur. Secus autem si illum idem quod priùs datũ fuerat, & ex quo nata erat ea obligatio, per tex. sing. in l. si testamento. §. 1. vers. propterea quòd creditor, & ibi Dyn. Bar. qui id declarant, & qui eum text. *Obligatio antidoralis non impedit repetitionẽ indebiti soluti.*

dicunt

dicunt sing.ff.de fideiuſ.Ang.in l.ex hoc iure ad fi. & Iaſ.in l.ſi procuratori falſo,col.3.verſ.aduerte tamen.ff.de condi.cauſa dat.Ego autem quantum ad caſum l.noſtræ pertinet arbitror ei non eſſe locum in huiuſmodi ſpecie,de qua tractamus, per ea quæ ſuprà diximus tum de donatione remuneratoria, tum de donatione mutua,in qua vterque capit.

Hæc lex procedit in renuntiatione ſiue remiſsione iuris aut debiti ſiue rei certæ & indubitatæ.

196 Intellige quartò vt lex noſtra procedat in renuntiatione ſiue remiſsione iuris aut debiti, ſiue rei certæ & indubitatæ,vt loquitur l.1.ff. de tranſa. de qua ſcilicet liquet teſtibus,inſtrumentis,aut aliis documentis: ſecus ſi de ea nulla aut non idonea, ſiue dubia ſit probatio, quia tunc non eſt donatio. & eam poteſt facere tutor aut quiuis alius adminiſtrator,vt dicit glo.in d.l.contra.§.ſi filius,in glo. vlt.ff.de pact.& l.imperatores,in gl.1.in fi.eo. tit.& apertè innuit alia glo. in l.pactum curatoris,& ibi Bar.Ang.& Salyc.C.eo.tit.& Bald.in l.1.col.1.C.de bon.mater.& in c.cùm contingit, circa medium, extra de tranſ.Bar.conſ.47.nunquid tutor,ante fin. Ang.in l.pe.col.2.verſ.quinta fuit.ff. de duob. reis. Rom.conſ.50.idem in præfata.& Pet. Anch. conſ. 136.ex conſiliis,poſt prin.& latè Alciat.in l. dediſſe. ff.de verb.ſig.& latè Phil.Dec.conſ.297.nō patitur, col.vlt.& apertiſsimè probat tex.in l. præſes. C. de tranſact.

Nam talis remiſsio nō indiget inſinuatione.

197 Nam nec talis remiſsio indiget inſinuatione,ſecundum Bal.Ang. Sal.ſubdubium tamen , & Paul.Caſt.in d.§.ſi filius. Ex quibus Ang.dicit glo. ibi eſſe ſing.& Bal.Ang.& Pau.Caſt.in l.tale pactū, in pri.ff.eo.tit.& Bal.in l.in perſonam , in addit.eodem quoque tit.conſ.231.præſuppoſito,lib.1.& Rapha.Co.conſ.24.teſtator filio,col.3.Rom.in l. Modeſtinus.ff.de don.Paul.Caſt.in l.1.ff.eo.tit.Alexan. qui dicit ſignanter notandum.& Anto.ab Alex. & Iaſ.in d.l.pactum curatoris. & idem Alex. in l. Neſennius.§.ſi debitori,in fi.ff. ad leg. Falci.& in d.l.ſi mulier.ff.de condit.ob cauſ. & Barb. conſ. 41. illud afferam in medium,col.16. verſ.item eſt ponderandum,lib.1.& Ant.Cana.in tract.inſinuationum , in 46.quæſt.& Alciat.in d.l.dediſſe.ff.de verb. ſign. Et bene facit tex.in l.ſi tutor.in princ. ff. de iureiur. Et quod voluit Bal.conſ. 105. factum tale eſt , domina Anerana , col. vlt. verſ. reſpondeo quatenus,lib.3.

Nec talis remiſsio ſimoniam inducit.

nec talis item remiſsio ſimoniam inducit ſecundū Panor.in c.veniens,l.1.& ibi Philip.Dec.col.2. verſ. ſecundo limitatur,extrà de teſtibus.Ang. Claua.in ſumma,in verb.ſimonia,le 3.verſ.40.

Donare qui nō poteſt,nec ius aut debitū remittere poteſt.

198 Verùm contrarium,vt videlicet remiſsio debiti non liquidi habeat vim donationis , nec tutor aut curator aut alius adminiſtrator, qui non poteſt donare,non etiam poſsit tale ius aut debitum remittere tenēt Bal.Sal.ſibi cōtrarij, & Raph.Fulg.in l.1.C.de pact.& idem Ful.& Iaſ.in d.§.ſi filius. Imo. in l.ex duabus,la 2.col.8.& ibi etiam Fran.Aret.col. 10.verſ.amplius credit.ff.de duob.reis. & Alex. ſibi etiam contrarius conſ. 22. viſo inſtrumento ſyndicatus,col.3.verſ.& dato etiam,& ſeq.lib.1.& Alciat. ſibi contrarius, in d.l.pactum curatoris. C.de pact.

199 Nam licet,inquiunt propè omnes,nullæ diutius appareant probationes,tamen in futurum inopinatæ quædam poterunt emergere.l. admonendi.ff.de iureiur.& l.Lucius.§.vlt.ff.ad ſenatuſ.Treb. & l.diui,in prin.ff.de pœn.& l.ſub prætextu inſtrumentorum. C. de tranſact. & l.ſub ſpecie. C. de re iudic. & omnium optimè in l.argentarius. §. cùm autem.ff.de eden.& in l.quidam.§.j.ff. de furt. cum ſimi.Ideo ſatius eſt rē ſuſpenſam relinquere, quàm ius ipſum gratis remittere,quia proſperior fortuna poterit ſuccedere,quæ probationes prima quaque occaſione ſuggeret. Et videmus quòd dubius euētus iuris,de quo non liquet,eſt alicuius æſtimationis , licèt non tantæ. l. Lucius.§.vlt.cum gloſſ.ff.ad

Satius rem ſuſpenſam relinquere , quàm ius ipſum gratis remittere.

Trebel.& l.in lege Falcidia,in prin.& l.Titio.& l.in quantitate.§.1.ff.ad leg.Falcid.& l.propter. ff.famil. herciſc. & l. ſi ſeruus , in princ. ff. de cond.furt. & auth.nunc & ſi hæres.C.de litig.& not.in l.2. C.de reſc.vend.cùm tractatur an in tranſactione habeat locum ea l. & videtur facere text. à ſpeciali in d.l. tutor,in princ.ff.de iureiur.& voluit etiam Sig.cōſ. 71.factum ſic ſe habet : dominus epiſcopus , col.2. verſ.præterea non eſt dubium.Et faciunt not. per Imo,Paul.Caſtren.Alexand. Franc.Aret. & Iaſ.in l. ſeruum filij.§.ſi ſtatuliberum.ff.de leg.1. Cor.conſ. 206.viſo ſupraſcripto,col.3.verſ.& alia ſpes,lib.3.& facit etiam tex.in l.ſi quis vxori.§.vlt.ff.de furt.

Remiſsio debiti non liquidi non minus indiget inſinuatione , quā ea quæ fit de liquido.

200 Ideóque ſing.ſcribit Bald. in tractatu de pactis,col.12.verſ.item quæro pactum liberatorium, quod huiuſmodi remiſsio debiti non liquidi, non minus indiget inſinuatione,quàm ea quæ fit de liquido,habita ratione pretij,quo vendi potuit. Sed & Signor.in conſ.71.factum ſic ſe habet:dictus epiſcopus,col.2.verſ.ſed tu dic,contra tendit , quòd licèt prælatus vel tutor poſsit remittere debitum nō liquidum , tamen in hoc requiritur decretum , per gl.quam dicit ad hoc no.in l.non ſolùm , in verbo, dediſti.C.de prædi.min.& in l.vlt.gl.vlt.ante fin.C. de tranſact.& Ioan.And.in cap.2.de tranſact. & alia quæ ibi allegat.Nam & tantum cenſetur eſſe in patrimonio noſtro,quàm æſtimatur dubius ille euentus iuris non liquidi,per d.l.in lege,& d.l.Titio , & d. l. ſi ſeruus.Et hanc opinionē in caſu. l.noſtræ ſequitur Ripa hîc in 18.quæſt. Nam veriſimile eſt remittentem, ſi cogitaſſet de liberis futuris,non tam facilè remiſiſſe , ſed expectaſſe proſperiorem probationis fortunam.

Autoris ea de re ſententia.

201 Ego verò huic ſententiæ neque omnino accedo,neque planè diſſentio , ſed id totum arbitrio iudicis relinquo,qui æſtimabit quantitatem debiti, qualiſque is ſit qui dicitur debitor litigioſúſne, an alius,qui facilè poſsit aut non poſsit interuertere futuras probationes,facilitatémque aut contra difficultatem futuræ probationis , ex ſententia Bal.in l.in minoribus,in fin. ff. de mino.cùm loquitur de minore tranſigente ſuper dubio facilè tranſigendo.& in c.1.in prin.col.4.verſ.quæro an vaſallus.tit. de prohib.feud alien.per Feder. cùm dicit , nam ſi res poſsit facilè liquidari, &c. Atque etiam plúſne an minùs fuiſſet donans impenſurus ad comperiēdas probationes , & exigendum debitum , quàm commodi ex exactione relaturus,perpenſo ſcilicet laborum,impenſarum,iudicialiſque tædij calculo, iuxta l.mediterraneæ,& ibi not.per Bar.& Ang.qui eam l.legit cum l.nemo.& Io.Plat.& Alex.in addi. ipſius Bart.C.de anno.& trib.lib.10.& quod voluit Ang.in l.1.ff.de duob.reis.Rom.qui loquitur in remiſsione debiti à tutore facti.d.conſ. 50. verſ.item dicendum.& Alex.d.conſ.22.col.3.verſ.& idem videtur,lib.1.Iaſ. Philip. Dec. & Alciat.in d.l.pactum curatoris.Hæc,inquam,omnia & ſimilia iudex perpendet,ſtatuétque, vtrum donans veriſimiliter remiſiſſet,an non remiſiſſet, ſi de liberis cogitaſſet, vt ſuprà latè diximus in verbo, omnia vel partem aliquam,verſ.28. incip.in huius autem rei conſiderationе,& tribus verſ.ſeq.

Remiſsio debiti non procedit in remiſsione debiti vſurarij.

202 Intelligit item & quintò Ripa in d. q. 18. non procedere in remiſsione debiti vſurarij,per gl.not. quæ ius facit tutoribus, & curatoribus,& aliis adminiſtratoribus remittendi debiti vſurarij,in l.præſes.C.de tranſact.quem ibi ſequuntur & comprobant Bal.col.2.in 2.quæſt. Salic. Franc. Aret. Iaſ. & Alciat.in l.pactum curatoris.C.de pact. & Bal. qui illam gl.dicit ſing.in l.etiam , ad medium. C. de fideicom.& Io.Ana.in c.cùm tu,col.vlt.in 5. q. extra de vſur. Et ego id quoque haud grauatim approbo,tum quia huiuſmodi remiſsio fit ex neceſsitate bonæ

bonæ fidei,quam quisque tenetur agnoscere,quod Græci εὐγνωμονεῖν dicunt , etiam administrator rei alienæ.l.quoties. §. sicut.ff. de admin. tut. & quod not.gl.in c.bonæ , le 2.in verbo , diffidere , ext. de postu.prælat.cum simil. Tum quia fit ad exonerationem animæ,quam verisimiliter remittens præfert suis ipsius liberis,ac cunctis rebus.l.sancimus. C.de sacrosan.eccl.& c. Matthæus extra de sponsa. & c.præcipimus.12 .q. 1. Et ita quòd si id debitum vsurarium iam exegisset, posteáque debitori relinqueret,non haberet locum l.nostra : quia id magis esset restitutio rei malè exactæ , quàm donatio aut liberalitas,vt plenè diximus,ex multorum sententia suprà in verbo,libertis,vers.88.incip.sed tu tamẽ hîc aduerte.cum præcedẽti. Igitur id multò magis procedit in remissione nondum exacti siue soluti, quæ & non exigit insinuationem , etiam si excedat summam quingẽtorum solidorum , secundũ Imo. in c.cùm contingat , col.antepen. extra de iureiur. ita limitans quod suprà diximus, remissionem debiti vel iuris requirere insinuationem. Sed & de iure ciuili,quod vsuras permittit , remissio futurarum vsurarum non requirit insinuationem. l. Modestinus.ff. de donat.nec præteritarum quoque,secundum gl.Bar.& alios ibi.

Remissio futurarum vsurarum non requirit insinuationem.

203 Intellige sextò , ex eodem Ripa hîc in 12. q. non procedere in renuntiatione litis , contra Soc. aliud expresè tenentem cons. 20.in facto præsupponitur,col.vlt.vers.sed etiam alio, lib.3. Nam aut, inquit Ripa,quis liti simpliciter renuntiat , & præsumitur id facere non animo quidem donandi,sed quia inter agendum animaduerterit sibi ius non esse in re controuersa, secundum gl.in l.si maritus. §.si negauerit.ff.de adult.quam ad hoc reputat no. & sequitur Bal.in l.postquam liti,in 4.q. C. de pact. & idem Bal. qui dicit menti tenendum in l. transigere,in 11.oppo.eadémque vlt. C. de transa.& in c. cùm in vestri,paulò ante fi.extra de elect.Cui adde etiam tex.in l.si aduersarius.& ibi Bal. Sal. & alios. C.de fide instr. quem & ipse Bal.ad id dicit sing.in c.cum venerabilis,col.vlt.vers.sed quid si quis, extra de except. & eum quoque in id expendit ipse Bal.in c.1.§.iudices. ad fin.tit. de pac. iur. firm. vbi ex ea dicit quòd renuntians appellationi,fatetur se habere malam causam & tex.in l.rem non nouam. §.vlt.Cod. de iudic. & in cap. per tuas , le 1.in fin. cùm dicitur, non expectata sententia quasi malè conscius cessit,& ibi Ioan.Ana.& Fel.vtrunque in vlt.not.de simo.& in c.dudum ecclesia,in fi.iunctis præcedentibus,& gl.vlt.extra de elect. & idẽ etiam voluit Bal.si solerter legitur,in d.c.bonæ , le 2.col. 2.vers. ibi diffidere , per illum tex. extra de postul. præla.Raph.Co.in l.naturaliter.§.nihil. commune. ff.de acq.poss.& Raph.Fulg.& Alex.in d.l.postquã. & idem Alex.in d.l.si pro fundo,ad fi.C. de trans . Fel.in c.olim,ad fi.de rescrip.& ipse Soc.d.cons.20. col.2.vers.ex quo ergo renunciaui,lib.3. Adde item & hanc rationem , quoniam non est verisimile quempiam ei donare,cum quo litigat , per not. in l.suus.C.de repud.hæred. Aut , vt redeamus ad Ripam, renuntiat aliquo dato , & tunc licèt vim habeat donationis,non tamen simplicis , sed ob causam,in qua l.nostra non habet locum , vt & suprà diximus.

Liti qui renũtiat simpliciter,nõ præsumitur id facere animo donandi.

204 Et ego quidẽ in posteriore membro Ripæ assentior, quoniã cùm renuntiatio nõ est gratuita & libera,ea quidem donationis vim non obtinet , vt diximus suprà in hac eadem quæst.vers. 189. incip. intellige secundò. At in priore casu , cùm scilicet quis simpliciter renuntiat liti,res est dubia.Neque enim qui renunciat liti , continuò fateri videtur ius aduersario esse in re litigiosa , vt probat tex.in l.si te,vbi hoc not.Bal.qui illum tex.dicit sing.C.de ingenu.manu.& voluit etiam Ro.qui illum tex.dicit sing.in sing.786.incip.dicit l. postquam. Lancel. Dec.Ias.& Phil.Dec.in d.l.postquam,vbi & Bar.ante cæteros videtur esse in eadem sententia,cùm dicit,quòd si reus renuntiat liti, actor propterea nullam consequitur ex eo actionem, si nullam antè habebat,per l.iurisgentium.§.quinimo,& l.si vnus. §.pactus,ff.de pactis.& ita quoque tenent ipse Bar. & Bald.in dicta lege si pro fundo, per illum tex.C. de transact.Bar.Imo.Raph.Com.Alex. Fran. Aret. & recentiores in d.§.nihil commune.Bal.in l.1. col. 4.C.commu.de legat. & in c. pastoralis , in fi.extra de cau.poss.& proprie.Sal.in l.transigere,in 9.oppo. C.de transact.Ant.in c.cùm dilectus.col.4.de caus. poss.& propr.& in c.in literis , col. 5.de restit. spol. Raph.Com.cons.118.domina Caterina , col.2.vers. nec obstat quòd vxor.Pan.in c.solicite, col.3. vers. contra hunc intellectum,extra de restit.spol. Card. Alex.in summa 3.quæ.col. 15. vers. quid autẽ si post renuntiationem.& Ias.in l.sicut maior , col.2. vers. tertio not. post Bald. ibi in princ. C. de repu.hære. Quanquam non id probat tex.in d.l.si te, quo omnes innituntur,sed id tantùm dicit , eum qui seruitutis quæstionem mouerat,renuntiãdo causæ, nec nocere quicquã nec prodesse ad ingenuitatis probationem.Nam id verum est, etiam si id agens videretur confiteri illũ esse ingenuum. neque enim illa confessio eum faceret ingenuum , qui non est, vt probat ille tex.& alius similis , quem allegat gl. ibi in l.diui fratres.ff.de lib.cau. Vt omittam quòd si renunciando liti videatur fateri eum non esse seruum,non propterea fatetur esse ingenuum,quia potest esse libertinus. Verùm illa sententia confirmatur ex tex.in l. alia. C. de his quib. vt indig.vbi non videtur succumbere qui liti renuntiat,sed tantùm desistere: quod diuersum est , & ibi hoc not. Bar.Bal.qui dicit not.& Sal.& hoc quoq; voluit gl. in l.is qui cõtra,in gl.1.& 2.ff.de vulg.& pup.& Bar. in l.post legatũ,in prin.col.3.ff.de his quib.vt indig.

Renuntiatio cum nẽ est gratuita, non obtinet vim donationis.

205 Sed hîc aduerte,quia videtur esse res diuersa, fateri sibi ius non esse , de qua re loquuntur priores:& fateri ius esse vel non esse aduersario,de quo magna ex parte loquuntur posteriores.Potest enim res esse neutrius,l.si inter,in fi.ff.de except.rei iudi. Sed & super hæc à nostris disseritur , vtrùm videatur rem habere pro derelicta,qui liti renuntiat , an non habere,vt per Inno.in c.veniens, de renuntiat. & Bar.in l.non solùm.§.liberationis.ff.de liber.leg. Imo.Raph.Com.Rom.Alex.Franc.Aret.Soc.& recentiores in d.§.nihil.commune. Sed quantum ad casum l.nostræ pertinet , an videlicet ea habeat locum in huiusmodi litis renuntiatione. Et id quoque opinor ad notionem eius qui de ea re cognoscet,pertinere:qui æstimabit,an qui renunciauit,id fecit terrore,odio,& execratione litium , & molestiarum forensium: quia scilicet mauult re carere, quàm litigare,iuxta tex.not.in l.item si res, quæ est 4.§.non tamen.& ibi not.per Bart. ff. de alien.iud. mut.caus.fac.& in l. apud Celsum. §. si quis ex vncia.ff.de dol.mal.except.& c.constitutionem.§.statutum,& quod ibi dicit gl.in verbo , laudabile votum,de verb.sign.lib. 6. & quod scribit idem Bart. in sua quæst.siue disput.incip.iudex per imperitiã, col.pe.& Domi.cons.129.circa istud dubium. col.2. vers.præterea vbi pactum , cum sim. adductis per Alex.in l.4.§.vlt.ff. de dam. infect. Quod vix crediderim in eo qui iam litigare cœperit , arg. d. l.rem non nouam.§.vlt.C.de iud. An verò quia sibi credit nullum ius esse in re, de qua lis est. An etiam id fecerit fatigatus expensis & laboribus,iuxta c.nonnulli,in prin.& rursum in cap.quia nonnulli, circa, medium , extra de rescript. An denique quia cum sciret sibi ius esse, tamẽ illi in fauorẽ collitigatoris forsitan

Liti qui renuntiat,vtrum videatur habere rẽ pro derelicta.

forsitan amici renunciauit: sed & vtrùm verisimiliter omnibus perpensis renuntiasset, si de liberis cogitasset. nam si verisimile esset id fecisse fauore collitigatoris, id vtique haberetur pro donatione, arg. eius quod de liberto renuntiante liti dicitur in l.1.§.vtrùm, vers. quod si in lite. ff. si quid in fraud. patro.

Nemo suas fortunas sponte eiicit.

206 In dubio autem, si nihil aliud appareat, præsumerem renuntiationem potius factam ob desperationem iuris, & bonæ fidei agnitionem, quàm ob liberalitatē, secundum ea quæ primo loco adducta sunt: quia cùm nemo ita resupinus sit, vt facilè rem suam iactet & effundat, vt dicit l.cùm de indebito. ff. de proba. Cui concinens Aristoteles lib.3. Ethicorum, c.1. Simpliciter, inquit, nemo suas fortunas sponte eiicit. & facit c.super eo, de renunt. & c.quia verisimile, de præsump. Ideóque in dubio non præsumatur donatio & liberalitas, secundum gl.& Bar. in l.quæ dotis. ff. sol. mat. & in l.cùm quid. ff. si cer. pet. Ita, vt potiùs rem à lege prohibitam quàm donationem præsumamus, vt declarat Bald. in l.vlt.C.de dot. pro. & latè Soc. cons.73. circa primum, col.pe. lib.1. vbi id dicit probari in l.si tibi. in prin. cum ibi no. ff. de pact. Rursúmque, vt potius præsumatur error iuris & facti in proprio facto, quàm donatio, per l.sed si me putem, in princ. cum glo. ff. de condict. indeb. iuncta l.1. eo. tit. & l.cuius per errorem. ff. de reg. iur. & voluit gl. in l.generaliter, in verbo, causa, & ibi Ang. col. 2. qui ita dicit se consuluisse. C. de non nu. pec. Raph. Co. cons. 37. quidam legauit, in fi. Imo in l.à Titio, col. 2. ff. de verb. obl. cum simi. traditis ab Alex. cons. 13. ex his quæ in themate. col.2. lib.1. & cons.19. in his quæ in themate. col.3. lib.4. & Ias. in l.iurisgentium. §. si cū nulla. col.5. vers. circa primum. ff. de pact. & in nostris commentariis consuetudinum, tit.14. §.3. Et vt etiam potiùs præsumatur stultitia, secundum Bal. in d.l.generaliter, col.2. in 4. oppo. C. de non num. pecu. & Ias. in l.si à substituto. §.1. in fi. ff. de leg.1. & vide Bal. cons.189. creditor, in fi. lib.2. Ac denique, vt non præsumatur etiam ex possessione decennali, iuxta l.cùm de in rem verso. ff. de vsur. vt no. voluit Bal. in l.vlt. C. ne de statu. defun.

De eadem re.

207 Vnde si possit capi præsumptio aut occasio siue coniectura alterius rei quàm donationis, aut rei habitæ pro derelicta, ea capi debet, per l.si cum aurū, & ibi Bar. ff. de solu. & l.campanus. ff. de oper. liber. & l.eleganter. §.qui reprobos. ff. de pig. actio. & voluit Cyn. in l. 2. C. de rei vendic. & in l.vlt. in fi. C. de petit. hære. & in l.si à patre, in 2.quæst. C. de condit. indeb. & Signor. cons.49. in quæstione, col. 1. Bal. in l.nam & nocere, in 2. lect. ad fi. ff. de pactis, & in l.si tibi decem, in prin. eo. tit. & in l.1. in fi. nouæ lect. ff. de condict. indeb. Ang. cons. 94. cum lis & quæstio, col. antep. ver. quoniam dubitatur. Petr. Anch. cons.7. in quæstione agitata col. pe. & cons. 32. subtiliter & copiosè super prædicto dubio, col. 2. vers. tertio probo. & cons.106. dubitatur, col.1. & cons.180. visa diligenter, col.2. in fin. & cons. seq. in prædicto, post prin. & Pau. Cast. cons. 377. ad primū videtur dicendum dispositionem, col. 2. lib. 2. & Fran. Aret. expressè loquens de re habita pro derelicta (nam cæteri de donatione simpliciter loquuntur) in d.§.nihil commune, col.5. vers. vnde in hoc est instandum. & Soc. qui loquitur de remissione debiti in l.si creditores, col.2. vers. secūdò quia vbi. C. de pact. & doct. vbique tam in lect. quàm in cōs.

208 Etiam si leuis sit illa alia occasio aut cōiectura, secundum Bal. in l.vlt. col. 3. vers. ibi fortunam. C. de dot. promi. & in l.1. C. ad Trebel. per l.dispensatorem. ff. de solut. & Ias. in l.si fundum per fideicommissum. col.5. vers. item pro ista solu. ff. de leg. 1. & in l.domos. §.sumptus, post princ. ff. eod. tit. & cons.193. concurro, col.2. vers. primum quia nō solùm, lib.2. & cons.149. circa primum, col.2. vers. nec obst. si diceretur, lib.4. & cons.60. visis & diligenter consideratis, col.2. vers. & cum hîc, eo. lib.4. Sed & etiam si capiendo aliam coniecturam actus reddatur inualidus & inefficax, per l. si non sortem. §.si quis falso, iunctis not. per Bar. ibi. ff. de cōdi. indeb. quam ad hoc expendit Franc. Aret. in d.l.à Titio, col.pen. in fi. ff. de verb. obl. & Ias. in l.vlt. col. vlt. ff. ad senatusc. Treb. & in l.si procuratori falso, col.3. vers. ego dico plus. ff. de condi. caus. da. Quibus adde quæ diximus supra in præfatione, nu.128. adde & quod, & seq. Consequens est, vt etiam qui liti renuntiat, non videatur in dubio fecisse animo donandi, & rei habendæ pro derelicta. Ideo nec habebit locum lex nostra, nisi aliud appareat. Quanquam non me latet Suetonium Tranquillum virū proprietatis verborum obseruātissimum, in Caio Caligula fuisse vsum verbo donandi, cum quis liti gratis renuntiat: & componendi, cum non gratis, sed aliquo accepto: hæc enim sunt verba illius, Pro litibus atque iudiciis vbicunque conceptis, quadragesima summa de qua litigaretur: nec sine pœna, si quis composuisse, vel donasse negotium conuinceretur.

Liti qui renuntiat, nō videtur id facere animo donādi & habendi pro derelicto.

209 Intellige septimò procedere in renuntiatione siue remissione hypothecæ, neque enim ea pro donatione est. l si pignus. ff. quæ in fraud. cred. & l. 1.§.1. & l.Lucius. ff. quib. mod. pign. vel. hypot. solui. & l.quamuis, in prin. ff. ad senatusc. Vell. & l. etiam. & l.iubemus, in princ. C. eo. tit. Quibus intelliges eum qui donare prohibetur, non prohiberi remittere pignus vel hypothecam, & vbique gl. & doct. verùm si res ita habet, vt huiusmodi remissio idem præiudicium afferret vt principalis debiti, verbi gratia, si quis totas suas facultates habeat in magno quopiam nomine siue debito, cuius debitor est minimè soluendo, vt qui sua bona omnia in alios alienauit, sed ea tamen huic debito hypothecata: Et hic huiusmodi hypothecam remittēs his tertiis, quos vocant, rerum scilicet dominis & possessoribus: peræquè est, ac si debitum ipsum remitteret, cùm inefficax sit actio personalis, quam habet in principalem debitorem. At si debitum remitteret, locus esset huic legi vt diximus suprà in prin. huius 8. quæstio. cur igitur non erit locus in hac remissione pignoris, cùm eadem omnino sit ratio?

Qui donare prohibetur nō prohibetur remittere pignus vel hypothecam.

210 Intellige octauò, vt non procedat in remissione quartæ. hæc enim non tam donatio est, quàm plenior atque integrior fides & restitutio, atque plenius officium. l.patrem. ff. quæ in fraud. credi. & l.si sponsus. §.si quis rogatus. ff. de dona. inter vir. & vxor. Ideóque in huiusmodi remissione non requiritur insinuatio, vt in donatione requiritur, vt ex facto consultus respondit Bal. cons.113. quædam domina Biolia, in fi. lib.1. vbi & id dicit etiam fortè procedere in quarta debita iure naturæ, per tex. not. in l.si quando. §.vlt. C. de inof. testa. quem negat alibi reperiri.

In remissione quartæ non requiritur insinuatio.

211 Intelligere potes & nonò vt etiā non procedat in remissione vsusfructus, argumento eius quod scribit Azo in summa. C. de bo. quæ lib. col. 1. vers. aduentitium, quòd pater potest filiis donare inter viuos & irreuocabiliter vsumfructum quem ipse habet in bonis eius aduētitiis, per tex. in l.cùm oportet. §.non autem, vers. sin autem res. C. eo. tit. quo in loco Bal. col.1. vers. in textu ibi apud filium, eum quoque tex. in id dicit esse optimum, & non esse alibi; redditque huius rei rationem, quia hæc remissio magis valet vt refutatio quā vt donatio. Et simile dicit haberi in c.1. de alien. feud. pater. Sed & ibi id voluerunt Bar. Saly. Pau Castr. qui id dicit perpetuò menti tenendū. & ante hos Gui. Cu. qui illam

Remissio vsus fructus magis valet vt refutatio quā vt donatio.

illam Bal.rationē prius adduxerat.Et idem quoque voluit Bal.in d.l.2.col.2.in 3.oppo.C.de inof.donat.

Remissio vsusfructus facta à patre filio an valeat.

212 Scio tamen nonnullos contrarium ex diametro tenuisse,vt scilicet hæc remissio vsusfructus facta à patre filio non valeat,sed tantùm morte confirmari, vt cæteras donationes, & in his gl.in d.§. sin autem res.in verbo,lucretur, & ibi quoque Alber.& aliam gl.in d.l.2.in glo.1.C.de inof.testa.quæ in hanc opin. trahit Azo.licèt sit alterius. Alios quoque eam rem in medio reliquisse tanquam dubius,vt Cy.in d.§.sin autem res. Alios denique distinxisse,an pater statim ab initio vsumfructum repudiet,antequam scilicet eum agnouerit, & tunc procedat prior illa opin.an pater agnouit vsumfructū.& tunc locus sit posteriori op.vt per Corn. in d.§. sin autem. Hanc autem rem latisimè omniū differit Ang.ibi quem tu omnino videas.

Haec lex vtrum locū habeat in re pro derelicto habita & postea ab alio occupata.

213 Nono quæro, quia nuper locuti sumus de re habita pro derelicto,Vtrum in ea re postea ab alio occupata,ac tacita illius effecta,per l.1.& ferme per totum.ff.pro derelict.locum habeat l.nostra,vt scilicet eā rē possimus, susceptis postea liberis ab eo qui occupauit,condicere:quod videtur ex eo quod diximus in præcedenti vers. Et ego quidem in ea sum sententia, vt si ea res talis sit,quam dominus verisimiliter non habiturus fuisset pro derelicto, si liberos habuisset,aut de futuris cogitasset,est locus huic l.cum istud sit species quædam donationis,vt dicit gl.in l.vlt.ff.de euictio.& Pet.Iac in tit.de cau. ex quib.feud.amit.col.9.vers.sed quid si dominus. & est optimus tex.quem ea gl.allegat,in l.quod seruus,& ibi Bar.ff.de stipu. seruo. & idem Bar.in l.1. post prin.ff.si ex noxa. cau. aga. & vtrobique dicit Bar.& post Ro.in posteriori loco, ꝙ gabella æquè debetur ex ea re, ac si aliter esset donata. & sequitur Bertr.in tract.gabellarum in 7.parte.in 12.q.De cuius rei veritate vide Ang. Imo.& Raph.Cum.in priore loco.Alex.Soc. & Ias. in posteriori. & eundem Bertr. in d.tracta. gabel.parte 3.octauæ partis principalis in 9.quæst.

De eadem re.

214 Et ita quidem res hæc tenet vicem donationis,vt prohibitus aliquid donare, aut aliter alienare,non possit habere pro derelicto: vt asserit Iaco. Butr.in l.1.§.1.ff. si ex noxa. caus. agat. & Bar.in d.l. quod seruus.& Cepol.in tit.de vsucap. pro derelicto.col.5.in prin.vers.ego verò dico, & iterum col. pen.vers.quintò principaliter. & Iason qui id dicit not.in l filiusfa.§.diui,col.10.vers.3.no.amplia. ff.de lega.1 in 2.lect. & in l. si ita quis.§. ea lege, col.vlt. vers.item ad materiam.ff.de verb.obl. & facit text. in l.sed & si rem.ff.quæ in fraud.cred. & quod scribit Bal.in rub.C.eo.tit.col. 2. vers. secundò quæro. & Rom.cons.113.pro decisione casus,in prin.

Quādo res occupatur pro derelicto non est opus insinuatione.

215 Verum contra supradicta facit quod scribit Guil.Cu.in l.1.post prin.& ibi quoque Alberic.ff.de rerum diuisio.ꝙ quando occupatur res habita pro derelicto,non est opus insinuatione, quæ aliàs requiritur in donatione, quia iura indistinctè & sine aliqua solennitate permittunt quemlibet occupare rem derelictam,vt ff.pro derelict.per totum.& idē voluit Bal.in l.mater,col.vlt.vers.item quæritur.C. de rei vend.& in l.si mihi.C.de solu.& cōs.300.tex. in c.1.col.1.lib.2.Nam non est, inquit, propriè donatio, cum in donatione requiratur consensus vtriusque,donantis,& donatarij,non item cum quid habetur pro derelicto. Et idem Bal. in l.si inter.C. de sol.& in l.1.col.2.vers.quæro circa hæc.C.de cōfess. vbi etiam dicit ꝙ non est propriè donatio. & Ang.in l.si id quod.§.id quod.ff.pro derelict.& idē Ang.& Im.in d.l.quod seruus.ff.de stip.ser.& Alex. & Soc.in d.l.1,in prin.ff.si ex nox.caus.ag.vbi ita in hoc distinguunt post Guil. Cuma. vbi suprà, vt si quis in fraudem habeat pro derelicto, vt alius rem occupet, id quod præsumitur ex connexitate habendi pro derelicto,& confestim occupandi,arg.l. si ventri.§.vlt.ff.de priuileg.credit.& c.officij,extra de elect.vel si coniunctus occupasset,arg.l.data.C. de donat. & tunc habetur pro donatione, aliàs secus.Quæ & ipsa prope fuit sententia Ang. & Imo. in d.l.quod seruus.& Ro.in l.Modestinus.ff. de donat,& Cepol.in d.tit.de vsucap.pro derelict. col. 5. in paruis,vers.sed nunquid tales.& Franc. Aret. in l.possessionem,col.2.ff.de acquir.posses.

Hæc lex an habeat locum in pactis dotalibus.

216 Decimo quæro,an hæc l.habeat locum in pactis dotalibus,videlicet quæ fiunt in contractu dotali vel matrimoniali, vt si vxor moriatur superstite marito,ipse maritus lucretur dotem aut partem illius, vt sæpe fit apud Italos ? Et certè Alex. cons. 162.visis his quæ copiosè,colum.2.vers. nec obstat quod non debet reuocari,lib.6.consuluit huiusmodi pactum non reuocari ex hac l.per liberos postea susceptos,duabus rationibus alibi suprà à nobis tactis.Prior est,quia per huiusmodi pactum verisimiliter non infertur magnum præiudicium ipsis liberis.Nam aut pater nō transit ad secundas nuptias,& iuris presumptione huiusmodi dos filiis ob ueniet,successuris patri, quem lex præsumit filiis relicturum.l.scripto. ff. vnde liber. Aut transit, & cogitur reseruare eam dotem liberis primi matrimonij.§.præterea,in auth.neque vir.

217 Posterior ratio hæc est, quoniam hæc l. non habet locum in donatione onerosa, vt suprà satis dictum est.sed hoc pactum non est gratuitum, sed potius onerosum, videlicet in compensationem onerum matrimonij,per tex.in l.1.§. si verò.iuncta gl.in verbo ad lucrum,& ibi Bal.qui hoc no.& Io. Plat.col.3. vers. in quarto dicto. C. de impo. lucra. descript.lib.10.& voluit gl.nuncupatim de hoc pacto loquens in l.si donaturus, in verbo, duntaxat, & ibi Bal.Ro.ipse Alex.& alij recentiores.ff.de cōditio.ob causam.Dyn.in l.si cum dotem.§.transgrediamur,& ibi recentiores,ff.sol.mat.Cyn.& bal.in l,2.C.famil.hercisc.Bald.post Fed.Scal.in l.Titia cū testamento.§.qui inuita, ante fi. ff. de lega.2.Idem Bal.in l.cùm multæ, vers.inter donationes ob causam.C.de dona.ante nupt.& in l.nō fine, post prin. C.de bon.quæ libe.& in l.hac edictali, in prin.col. 3.vers.pone ꝙ appositum pactum.C.de secun.nup. & in auth.præterea,col.pe.vers.restat videre, & ibi etiam Fran.Aret.col.vlt. C. vnde vir & vxor.& idē Bal.in l.quod nomine, col.1. vers. sed quid si repetens.ff.de condit.indeb.& in repet.l.2.col.25,vers.si verò quæritur.ff.de iureiur. dum eam gl.allegat.& cons.79.casus talis est.Zeno ante fi.lib.1. nam & ibi col.2.dicit id lucrum dotis esse accessorium ad dotem ipsam & cons.110.consuetudo vallata,ad fi.lib. 2.& cons.239.Laurentius fuit confessus,in 2.dubio, in fi.eo.lib.2.& cons.64.duo sunt, in fi.lib.3.Ang.in §.quia verò hactenus,ante mediū,in auth. de nupt. & Petr.Anch.cons.101.ex prædicto themate, col.2. vbi dicit sing.gl.in d.l.si donaturus. Alex. in l.vlt.§. si à socero.ff.quæ in fraud.credi. & in l. iuris ignorantia.Cod.qui admi. vbi dicit quòd de tali lucro idem debet iudicari, quod de damno vitando. & consilio 162. visis his quæ copiosè, columna secunda.vers. item respondeo,lib.6.Mathesil. no. 73. nota vnam doctrinam, in fin. Francis.Areti.in l.1. per tex. ibi iuncta glos.Cod. de inoffic.dotib. Soc. in lege de diuisione.ff.soluto matrimonio. Ias.in §. item si quis in fraudem. columna quarta, vers. an autem dos,Instit.de actionib.& in l. Nesennius, in 3.not.ff.de re iudic. vbi dicit ad hoc valde singu. & bene signandam d.glos.& in l.ab hostibus.§.1.in fi. ff.soluto matrimonio.vbi & illam quoque glos.dicit singu. & consilio 171. viso instrumento dotis, columna 4.vers.quod autem ista, & iterum col. 6.

vers.

vers.ex istis omnibus,lib.4.Philip.Dec. consi.353.in casu proposito, col.2. & iterum cons. 402. in causa illustrissimi,col.4.versi.his tamen & similibus.

Lucrum quando trahit originē à damno de eo idem iudicatur quod de damno, & ecōtrario.

218 Et hæc ratio confirmatur ex eo quod voluit gl.sing.in l.si duo,in verbo,scire potuit.ff.de acqui. hæred.quòd quando lucrum trahit originē à damno,de eo idem iudicamus,quòd de dāno,licèt nunc sit lucrum:& ecōtrario iudicamus de damno,quod à lucro trahit originem,vt de lucro:& ad hoc illam gl.not.& sequuntur Imo.qui eam dicit sing.Roma. & alij recentiores ibi,& Franc.Aret.in l.Titia,col.3. ff.de verb.obli.vbi illam gl.dicit not.& in cons.107. elegantissimè,col.1.vers.præterea quādo damnum, vbi eam gl.dicit sing.& Alex.in d.l.iuris ignorantia. & ibi quoq; Ias.qui eandem dicit not.C.qui admit. & Socin.consi.5. supradictus insignis doctor,col.3. vers.pro his adduco, lib.4.& Ias.in l.inter stipulantem.§.si rem quam,circa medium.ff.de verb.oblig. & in l.vlt.col.4. vers.item nota ex eo. C.de codicil. vbi eam dicit solennem. Sed sic est,quòd dos à qua hoc pactum sumpsit originem, est titulus onerosus quātum ad virum. l.ex promissione.ff.de actio. & oblig.& l.pro oneribus,& ibi Bar.C.de iure dot. & l.apud Celsum.§.sed & si mulier.ff.de excep.dot. cum simil. Ergo & tale pactum debet etiam dici onerosum, & ita etiam colligit Iaso. in l.licèt inter priuatos.C.de pactis.& in d.l.si donaturus.§.1.col.3. ff.de condit.ob cau.vbi illam glo.dicit sing.Et bene facit tex.in l.si quis.§.si vxor.ff.de donat.inter vir.& vxor. vbi sicut dos est titulus onerosus quantum ad virum,ita & vsuræ dotis.

219 Ex quo etiam ortum videri potest,quod plerique existimant,statuta hoc lucrum dotis deferentia,cuiusmodi sunt multa in Italia,id facere propter onera matrimonij:quod inter cæteros voluit Bart. in tracta. de duob.fratrib. in 5.quæstio.& Bald.in l. non fine,& ibi etiam Fulg.in fi.C.de bon.quę liber. & ipse Bald.in l.2.C.famil.hercisc.& in l.si cum dotem.§.si pater,ante fi.ff.sol.mat.& in c.super literis, col.5.vers.sed quid dices, extra de rescrip.& cōs.79. casus est talis,Zeno,col.vlt.lib.1.& cons.327.factum sic proponitur, lib.4.& consil.53. quædam domina Richabella.lib.5.& in sua margarita, in verbo, dos, col.2.versi.dos data filiæ.& Ang.consi.180.præmitto ad euidentiam,col.2.Saly.in l.cùm te.C.de dona. ante nupt.& Pan.consi.79.stante statuto quo caueatur, col.2.lib.2. Rom.consil.471. lucrum autem ex dote. & Raph.Com.consil.47. statutum Florentiæ, col.2.versic.præterea cùm per rationem. Pau.Cast. consil.59. pro pleniori responsione, col.1.versic.secundò vidcndum, lib.1.Cepola causarum ciuilium consi.7.punctus quæstionis, col.2.versi. tertiò præmitto. & Franc. Aret. qui hanc dicit esse communem opin.in l.si ante nuptias,col.vlt.ff.solut.matri. Franc.Cre.singu.154.statuto cauetur. Card.Alex.in c.significauit,in fi.extrà qui fil.sunt legit.Socin.in l. de diuisione,col.1.versi.circa primum.ff.solu.matr. & consil.114.viso testamento dominæ, col.2.versic. his tamen non obstantibus, lib.1.& Corn. consil.1. circa primum,col.antepen.versi. nec multùm confert, lib.4.Philip.Dec.qui adducit concord. consil. 67.circa prositum. & d.consil.402.col.4.vbi suprà. Ideo consuluit Bald.consil.184. hoc exordio, si qua inquit mulier.lib.3.quòd si vir non sustinuerit onera matrimonij,non debet lucrari dotem ex dict.statuto.quòd & idem tenuit idem Bald.consi.53.quædam domina Richabella, ante medium lib.5.& rursum consil. 274. proponitur in facto, eod. lib.5. Id quod etiam tenuit in authen.data, paulò ante medium. C.de dona. ante nupt. quem sequitur Iason, qui postremum tantùm locum allegat, consil.135. statuto ciuitatis,col.vlt.lib.1.

Confirmatio præcedentium.

220 Aduerte tamen quòd contra hanc secundam Alex.rationem,& quæ pro confirmatione illius diximus,facit tex.in l.si ab hostibus.§.vlt.in verbo,lucrifacere. ff.solu.matr.& in l.quoniam.§.ad hæc,in verbo,lucra.C.de secun.nupt.& in l.sed si alia lege, in princ.ibi, dotem mariti lucro cedere. ff.de bon. damn. & in l.cùm vir,ibi, si tota dos dos lucro mariti cessit. ff.de vsucap.& in l.in eum, ibi,dotem lucratur,& iterum in l.Neratius.§.si maritus,cùm dicitur,si maritus lucratur dotē, rursumq; in l.si pro rata.§.vlt.ibi,id enim lucrari videtur, iterumq; in l. si mulier,in illis verbis,licèt lucri dotem faciat.ff.de relig.& sumpt.funer.& l.Titia,ibi,contentus in retentionem lucri dotis cæteris rebus. ff.de iure dot. & in l.fundū, ibi, & dos lucro mariti cesserit. ff.de fund.dota.& in l.cùm quis vxori, ibi, dotem fuerit lucratus.ff.de dote prælegata.& l.ex morte, in prin. ibi,lucrari,iunctis præcedentibus. C.de pactis conuen.& in l.1.§.illo proculdubio. C.de rei vxo.act.& in l.vlt. §.simili,in tribus locis. C.de iure dot.& in l. pe.§.vlt.in fi.ff.quod fal.tuto.aut.& in l.1.vers.si verò.C.de impo. lucra.descript.lib.10.& in §.1.versic. prospeximus, in auth.de nō elig.secun.nub.& in §. 1.vers.duo igitur. & §.sed etiam, vers.si verò incertū.& §.mitiores,vers.si igitur,in fin.& §.has itaque. & §.deinceps.& §. soluto.& §.si verò sit soboles. & alibi sæpe in eo.tit.in auth. de nupt.& in §.quia verò plurimas,in auth.vt lic.matr.& auiæ.& in §.quia verò quædam,eo.tit.& in §.1.in auth.de æqual.dot. & in c.vlt.extrà de donatio.inter virum & vxor.qui quidem tex.id lucrū appellant.& quod scribit Ang. in §.ascripto,in fi.in auth.de nupt.quòd illud quod lucratur maritus ex dote, dicitur habere titulo lucratiuo,quia fructus habet propter onera matrimonij, quod & voluit Io.à monte Sperello in auth.ex testamento.C.de collat.& Soci.cons.223.circa præsentem, in fi.lib.2. & Ias.cons.58.ad idem pro Ioanne,vers.nec prædictis,lib.1.& cons.215.in quæstione quæ vertitur,col.2.vers.nō obstat aliud fundamentum,eo.lib.1.& Io.Mōtefer.in repe. l.frater à fratre. col.24.in fin.18. quæst.ff.de cond. indeb.& ante hos omnes Bal.sibi contrarius consi.276.verba statutorum,col.1.lib.3. Ideóque plerique voluerunt huiusmodi pactum de lucranda dote requirere insinuationem:sicuti aliam meram ac simplicem donationem, in quibus sunt Azo fons iuris dictus, Cyn.& Bal.in l.vlt. C. de iure dot.& Ant.Cana.in tract.insinuationum.q.39.& seq.

Maritus percipit lucrum dotis ex statuto, etiā si nulla onera matrimonij sustinuerit.

221 Quæ sententia & ex eo cōfirmatur,quòd maritus hoc lucrum percipit ex statuto, etiam si nulla onera sustinuerit, videlicet cùm matrimoniū momento tantùm durauit,secundum Bal.in l.non tantùm,& ibi etiam Angel.in lect. Flor.& Corn.C.de lega.& eundem Ange.d.cons.180. præmitto ad euidentiam,col.viti.Paul.Castr.in d.l.si donaturus.§.1. & ibi Ias.in fi.qui hoc reputat sing. ff.de condit.ob caus.Fran.Aret.in l.2.col.1.ff.solu.matr.& iterum in d.l.si ante nuptias,col.vlt.eo.tit.vbi hoc pro eleganti allegat.Soci.cons.223.circa præsentem,col.2.vers. quibus præsuppositis, & alibi sæpe in eo.consi.li.2. Lauren.Calca.cons.31. Ant.Parolarius,col.vlt.vers. sed his non obstantibus. Ias.in d.l.si donaturus. §.1. col.vlt.ff.de condit.ob caus.vbi hoc dicit sing.& in l.inter stipulantem.§.sacram, col.8.versi.tertiò matrimonium.ff.de verb.oblig. vbi hoc reputat valde not.& d.consi.135.statuto ciuitatis,in fin.lib.1.vbi & hoc dicit sing.Phil. Dec.in c.de causis, col.3.vers.& prædicta conclusio, extra de offic. deleg.& consil. 523.in casu,colum.1.Catel.qui hoc reputat singu.in memor. incip. momentum, & iterum in memor. incip.statuto Mediola.cauetur.

Et etiam si necdum vxor tra-

222 Idque etiam obtinet,si necdum vxor fuit traducta ad domum viri,per glo.in §.nuptias. in auth. de nupt.& voluit etiam Bart.& Raph.in l nihil, pe

ducta fuerit ad domum viri. glo.ibi.ff.rerum amot.Cyn.Bal.& Fulg.Pau.Cast.& Corn.in d.l.non fine. C. de bonis quæ liber.Bald.& Ang.in l.solet.§.quæ virum.ff.de iis qui not.infam. Bal.in l.Deo nobis,col.2.versic.sed iuxta hoc pone, & ibi Raph.Fulg.qui ita se dicit cum multis aliis ex facto consuluisse,& ibi item Pau.Castr. in fin.C.de episc.& cleri.& idem Bal. in l.sancimus.C.de nupt. & d.consi.110.consuetudo vallata, lib.2.& cons.290. quod vir non lucretur,lib.1.& consi.228.ad euidentiam est præmittendum, paulò ante fi.lib.3.dum allegat Bart.in d.l.nihil, & seipsum in d.l.Deo nobis, & expresiùs cons.467. factum dignoscitur esse tale,quædam domina.lib.4.Raph.Co.in l.si cùm dotem.§.transgrediamur.ff.sol.matr.Anto.in cap.1.de sponsal.Pau.Cast.in l.si donaturus.§.1.& ibi Ias.col. vlt.ff.de condit.ob caus. vbi dicit ita vidisse se consultum per omnes.& idem Paul.in l.sed hoc ita.§.1. ff.de re iudic. & in d.l. si ante, quam legit cum l.de diuisione,col.vlt.ff.solut.matr. & in l.si marito. §.1. ff.eo.tit.& in l.cùm fuerit.ff.de condit.& demon.& ibi quoque Soci.& idem Pau.Cast.consi.154. super primo quæsito licèt dominus, col.1.lib.1. & consil. 433. visis omnibus scripturis, in 2.dubio, eod.lib.1. Rom.in l.1.C.vnde vir & vxor.Mathesil.not.75.nota quòd disponens.Bal.Nouellus in tractatu dotiũ, in 6.parte principali,in 37.speciali,in fi.Corne.consi. 149.licèt meo iudicio per totum, lib.1.Ang.Aret.in §.nuptiæ autem , Instit. de patr. potest. & latisimè omnium in §.fuerat,col.17.vers.quæro de quæstione quotidiana.Instit.de actio.Soci.d.cons.223.lib.2. & consil.8. viso eleganti consilio, col.1.lib.3.Carol. Ruin.cons.58.visis,colum.2. nu.4.lib.3. Philip.Dec. cons.260.quæritur breuiter,col.3.& Ioan.Campez. in tract.dot.in 5.parte, col.7.versi.statutum de dote lucranda. & Franc.Purpu.in l.1.col.19.nu.123. C. de summa trinit.& latè Anto.Rubeus consi.19. stante statuto quòd vxore. & Franc.Ripa in rubr.sol.mat. nu.67.& multis seq.

Et etiam si vxor nedũ à viro sit cognita.

223 Sed & denique obtinet,etiam si necdum vxor à viro sit cognita.Nã in hoc sufficit matrimonium per verba de præsenti fuisse cõtractum,vt expressè voluit Bald.in d.l.Deo nobis, vbi suprà citauimus. & ibi etiam Raph. Fulg. qui se dicit ita consuluisse cum aliis multis doct.& Pau.Cast. C.de episcop.& cler.& ipse Bal.in d.l.non fine , col.1.& ibi quoque Raph.Fulg.Pau.& Phili.Corne. & idem Bal.subobscure , in cap. capellanus , in fin. extrà de feri. dum vtrobique Bald. ipse aliud dicit, cùm statutum loquitur de matrimonio copulato.& in d.consil.228. lib.3.dum etiam distinguit inter matrimonium simpliciter, & matrimonium copulatum , & Saly. in l. cùm te,in fin.versi. vnum tamen non omitto.C.de donat.ante nupt.Domin.in c.pręsenti.§.vlt.de pręb. lib.6.Pau.Cast.in dict.l.si donaturus.§.1.versic.item quid si matrimonium. & in d.l.si ante nuptias, ad fin.ff.sol.matri.& in l.de diuisione, col.vlt. ff.eo.tit. vbi tamen id declarat. & in dicta l.cùm fuerit. ff.de condit. & demonst.vbi dicit quòd ita communiter tenetur.& consi.154.super primo quæsito,licèt dominus, lib.1.& consil.434. visis omnibus scripturis, colum.2.in 2.dubio,in fin.eodem lib.1.& Panormi. consilio 79.stante statuto.lib.2.Mathesil. dict.num. 75.Corn.dict.consil.149.libr.1.Alexan.consi.129.super pimo dubio,colum.2.lib.7.Dec.cons.540.quæritur in effectu, colum.vlti. lib.3. & Stephan.Bertr. consil.229.Salyc.quem audio.lib.2. & Felyn.qui id reputat sing.in cap.tertio loco, colum.3.versicul.& retenta hac parte , extra de præsumpt. & Campez. vbi suprà & Hippo.Marsil.consi.66.in nomine &c. attento.col.2.vers.& facit,lib.1. vbi hoc dicit singu. Ias.dicto consil.58.lib.1.vbi hoc miro modo intelligit, modo maritus non esset impotens ad coitum. & iterum dict.consi.115. in quæstione quæ vertitur, col.1.& 2.eod.lib.1. vbi & hoc intelligit modo coniuges sint apti ad coitum.& latissimè consil.135. statuto ciuitatis,eodem lib.1.& Matth.Afflict.decisio. Neapol.61.fuit lata quædam sententia,versic.tertiò dubitatur,& Ripa.in d.rub.ff.solut.matr. vbi suprà, etiam limitans , nisi statutum loqueretur de copulato matrimonio.

Matrimonium copulatum vtrũ concubitũ designet.

224 Quanquam nec ei quod Bal. dicit de matrimonio copulato,faciens vim in hoc postremo verbo, quasi concubitum designet , assentio , propter tex.in vlt.extrà de frig.& malefic.& c.1.& c.2. extrà de matr.contr.contra interd.eccl.& c.per tuas, qui fil.sunt legit.quibus apertissimè probatur,dici matrimonium copulatum sine coitu. & in iure ciuili in l. si extraneos , ibi matrimonio copulato. ff. de condict.ob caus.vbi satis constat ea verba significare matrimonium contractum,quem & in id expẽdit post alios Corn. in d.l.non fine, ad fi. C. de bonis quæ liber. Nam & copula est nomen generale, quod vinculum siue nexum significat. Plautus in Epidico: Quæritant me , in manibus gestant copulas secum,subirem.Ouidius,

Copula detrahitur canibus.

à copulando dictum,quod & ipsum generale est:& veluti iungere,colligere, vincire significat.Hinc dicitur copulare amicitiam, societatem , matrimonium,concordiam,dextras,apud Plautum in Aulularia. Et Acron in Horatij carminum lib.1. Ode 13. enarrans illud ipsius Horatij,

Quos irrupta tenet copula.

Copulæ definitio.

Coire matrimonium etiam citra coitum dicimus.

Copula (ait) propriè dicitur cuiuslibet rei duplex numerus , vnde tractum est , vt matrimonium copula diceretur.Et si quando intelligimus copulam de coitu,ferè illi addimus,carnalem, vt in c.de illis, de desponsat.impub. & c.insuper , qui matr.accus. poss. & alibi sæpe.nam & coire in matrimonium, etiã dicimus pro contrahere matrimoniũ,etiam citra coitũ.l.in testamento ita erat scriptũ.ff.de cõdit. & demon.& coire in fœdera apud Virg.li.2.Aenei.

Coeunt in fœdera dextra.

Et coire societatem dicimus : Tullius in oratione pro Roscio Amerino , Ne diutius vos teneam iudices,coitur societas.Et in Phil.2.vtinam Cnei Põpeij cum Cæsare societatem nunquam coisset. Et Iureconsultus in l.1.& l.2.§.de illo,& l.4.& l.5.6. & 7.& sæpe in eo.tit.ff.pro socio. Sed tu interim vide Bal.cons.194.incipiam , col.2. vers. fuit insuper , & Corn. in d. l. non fine , ad fi. C. de bonis quæ lib. Quod obiter dicere voluimus , licet non huc admodum pertineat,quoniam à nullo quem legerim, animaduersum vidimus,sed omnes passim Bal. referunt,& sequuntur.

Lucrum quod maritus percipit ex dote, nõ est semperpropter onera.

225 Ex iis autem quæ diximus manifestè liquet quòd huiusmodi lucrum dotis, quod ipse maritus facit , non est propter onera matrimonij. Nam si ob ea esset,certè maritus non lucrifaceret deficientibus oneribus , videlicet cùm matrimonium momento tantùm durat , aut cùm nondum traducta fuit vxor in domum mariti , quia deficiente causa deficit effectus.l.generaliter. ff.de episcop is & cleric.& c.cùm cessante,de appel.lib.6.cum sim.Vnde & ea ratione,quam de matrimonio momentaneo diximus , Soc. vir inter recentiores autoritatis maximæ,& post eum Hercul.in l.2. ff.sol.mat.asserunt constanter hoc pactum de dote lucranda,tanquam non onerosum, sed merè gratuitum , reuocari susceptis liberis,per hanc l.nostram.

Deficiente causa deficit effectus.

226 Verùm quantum ad tex.in d.l.si ab hostibus. §.vlt.ff.sol.mat.cui maximè innituntur,qui lucrum esse dicunt quod ex eo pacto quæritur, vtpote qui id lucrum etiam appellat,cùm vtitur verbo lucrificere,vt diximus:illi respondet Rom.in d.l. si donaturus,quòd ibi impropriè vtitur verbo sicuti etiam

vt hoc

Fructus dotis alicubi dicũtur cedere lucro mariti.

vt hoc illi addas, fructus dotis alicubi dicuntur cedere lucro mariti, in l.pro oneribus. C.de iure dot. & in l.1.§.cúmque ex stipulatu, vers.fœtus. C.de rei vxor.actio. Et tamen haud dubiè eos habet propter onera matrimonij, vt inibi etiam scribitur, & suprà diximus. Vel etiam dici potest, vt dicit Ias.ibi, quòd dicitur lucrũ habito respectu ad tempus præsens, quo delatũ est morte vxoris, & sic cessantibus nunc oneribus, cũ defertur. Sed si respiciamus ad onera præterita, non lucrum est. Ego vtranque responsionem ita coniũgo. Nam quodammodo maritus lucratur, qui ex pacto & statuto illud obtinet, quod de iure cõmuni non obtinuisset. Est igitur lucrum eo respectu, quòd præter ius cõmune cedit lucro ipsius. Veruntamen statutũ aut pactum id lucrũ deferens videtur respicere ad onera matrimonij vix tolerabilia, vt latè dicemus in nostris cõsuetudin. tit. 38.§.4.in gl.2.in prin.& quibus ferendis ac compensandis plerunque non sufficiunt simplices fructus dotis à iure communi marito in id concessi. Igitur in eius rei veluti augmentum siue supplementum ac additamẽtum pacto nobis prouidemus, aut statuto: quod quidem dotis additamentum eius naturæ ac virium esse censetur, vt dos ipsa: & idem de vtroq; iudicandũ est, per tex.in l.etiã.C.de iure dot. & l.si constante.C.de dona.ante nup.vbi augmentum dotis gaudet eodem priuilegio, ac dos ipsa, & ibi no.Bal.& Saly.& in auth.æqualitas, ibi.augmentum quoque.C.de pact.conuenien.& in l.inter socerum.§.cùm inter.ff.de pact.dota.cùm dicitur, nec separabitur portio dotis, quæ est data additamenti causa.& §.1.& §.aliud. & §.dedimus, in auth. de æqual.dot. Ex quo not.Ang.ibi quòd omne priuilegium datum principali, porrigitur ad eius augmentum.& voluerunt Bart.Alex.Iaso. Aquen. & Tho. Parpa.in repet.rub.ff.solu.mat.Idem Bart.cons.124. punctus quæstionis, col.2.Bald.in l.si marito. §.vlt. ff.sol.mat.& cons.369.in primo puncto, in fin.lib.4. Albe.in secunda parte statut.q.156.item quæro continuando, circa med.Pau.Castr.in l.cũ pater filiæ.ff. de lega.2.Alex.in l.diuortio.§.ob donationes, col.1. ff.sol.mat.Fran.Aret.in l.rei iudicatæ.§.hæredi, col. vlt.eo.tit. & iterum in l.si in testamento.ff.de vulg. & pupil.& Tho.Parpa.in l.2.col.6.in fin.eod.tit.vbi erranter citat l.quoties, pro d.l.etiã. C.de iure dot. nam d.l.quoties, nihil huc pertinet. & Ias.in l.quod in rerum.§.si quis post.ff.de leg.1. & consi.147.præsens consultatio, col.2.vers.item sicut valet, lib.2.& consi.123.videretur, col.8.lib.4.& consil.171.viso instrumento dotis, col.5. versic.quartò item sicut valet, lib.4.& Ant.Rubeus consi.25.præsupponitur in facto, col.2.versi.stante ista conclusione.& bene facit tex.in l.si ex toto, in prin.& ibi not.ff.de leg.1. Et sic vt concludamus, id quod ex eo pacto vel statuto de dote obtinemus, est & lucrum & onus diuersis respectibus.quod & hinc probatur, quòd id simplex donatio non est, quia aliàs superfluò post titu. de inoffic.dona.poneretur tit.de inoffi. dot.qui intelligitur huiusmodi pacto lucrandi dotem, vt dicit glo.in l.1.eiusdem tit. Sed alio respectu non dicitur titulus simpliciter onerosus, quia tunc nulla querela competeret, vt plenè per Barto. in l.non vsque adeò.ff.si à paren.quis manu.fue.id quod scientissimè annotauit Fran.Aret.in d.l.1.C.de inoffi.dot. Et idem dici potest de dict.l.quoniam. §.ad hæc. C.de secun.nup.& aliis iuribus in id suprà allegatis.

Cessante pacto aut statuto, vir non debet lucrari dotem.

227 Illud autem Ang.dictum in d.§.adscripto. in auth.de nup.si verum non est, nõ obstat, quia dicit, quòd cessante pacto aut statuto vir nõ debet lucrari dotem, sed eũ reddere hæredibus vxoris soluto matri. Et ideo statutum id deferens est contra ius commune, & strictè ob id interpretãdum. Nec ob. inquit, l.pe.in fi.ff.quod falso.tutor.auctor.quia concedo quòd vir retinet fructus dotis in cõpensationem onerum, sed nõ lucratur dotem: quia istud est lucrum, non cõpensatio onerũ. Vides igitur quòd Ange. loquitur de iure cõmuni, cessante pacto aut statuto. At si pactũ sit, videtur, vt iam diximus, factũ ad augendam illam compensationẽ onerum matrimonij. Et cùm id lucrũ, si lucrum dici debeat, sumpserit originẽ à dote, quæ res est onerosa, certè & pro onere accipi debet, iuxta id ꝙ suprà diximus.

Opinio aliquorum de insinuatione huiusmodi pacti lucrandæ dotis.

228 Quod verò de insinuatione huiusmodi pacti lucrandæ dotis dictum in priori opi. alij quidam non leuis auctoritatis non id admittunt, sed prorsus reiiciunt, negantes debere insinuari: in quibus sunt Hug.& Petr.à bel.Perti. in dict.l.vlt. C.de iure dot. & ipse Bald. sibi, vt ferè aliàs semper, contrarius, in auth. eo decursum. C.de donat.ante nupt. Franc.Aret. in l.is potest, col.3. ff.de acquir.hæred. Quanquam in hoc non magnam vim pono, quando dependet ex aliis, an videlicet tale pactum sit gratuitum, nécne.

Et de matrimonio momentaneo.

229 Sed & quod de matrimonio momẽtaneo diximus, scilicet maritum lucrari dotem ex pacto vel statuto, etiam si matrimonium momento durauerit, id falsum esse multis probauit Ias. sibi etiã contrarius, in d.l.nõ tantùm. C. de lega.& voluit etiam Tho.Parpalia in d.l.2.col.9.versi.de eo autẽ. ff.solu. mat.nisi saltem, inquit, vir fecerit expẽsas in nuptiis, vestimentis, & iocalibus. quæ fuit etiam sententia Fely.in c.tertio loco, col.3.vers.& retenta hac parte, extra de præsump.& Ioan. Campez.in d.tracta.dotium, in 5.parte, vbi suprà citauimus.

230 Similiterque contra illud de ductione ad domum, tenet Bald. sibi item in hac parte contrarius, cons.290.quòd vir non lucretur, factum autem incipit, istæ allegationes, lib.1. vbi tamen subdubitat: & asseuerantiùs consi.184.si qua, inquit, mulier, li.3. & iterum cons.200.in causa ista, ad fi.eo.lib.3. Saly. hanc rem fusissimè tractans in dict. l.cùm te. C. de dona. ante nup. vbi dicit ita se Florentiæ cum aliis multis cõsuluisse, prout fecit consi.incip.circa examinationem, vt à nonnullis citatur, neque enim eius consi.vidi, & latè Panor.cons.omnium primo, facti contingentia, per totum, lib.1.& in d.c.tertio loco, col.3. & seq. de præsumpt. dum se citat ex eo consi.& ibi etiam Fely.& Petr. Ferr.in tit. forma libel. quo agit vxor ad dotem, in verbo, vxor quondam domini Thadei, col.2.versi.vnde pro eius declaratione, vbi hoc dicit consuetudine obseruari. Soci.in l.cùm fuerit.ff.sol.mat.& Phil.Dec.sibi contrarius d.consi.67.col.vlt.versi. non obst.quod no. vbi hanc dicit esse communem opi. Et hi quoque magna ex parte tenuerunt contrarium eius quod suprà dictum est de vxore nondum cognita à viro: sicuti etiam facit Saly.in d.l.Deo nobis, col.1.versi. ex qua collige argumentum. C.de episc. & cler. & in l.mulierem.ff.de ritu nupt.& Panor.in c.ex publico, col.1.vers.& facit iste tex.extrà de conuer.coniu. & Corn.consil.248.in præsenti consultatione, col.3. versicul. his tamen minimè refragantibus, lib.2.& Hippo.Marsil.sing.106.qui de proximo, col.1.

Maritus non sustinens onera matrimonij non consequitur lucrum sibi ex pacto delatum.

231 Et dicit generaliter Bal.in auth.dos data, col.2. per illum tex.in lect.noua. Cod.de dona.ante nupt. quòd cùm maritus nõ sustinet onera matrimonij, non debet consequi lucrum sibi ex pacto vel statuto delatum. & idem voluit consil.184. si qua inquit mulier, lib.3.& consi.53.quædam domina Richabella, ante medium, lib.5.& cons.274.proponitur in facto, eo.lib.5.& eum ex primo loco refert & sequitur Ioan.Ana.in c.salubriter, col.pen. extra de vsur. & Alex.qui id cõmendat consi.122. cuius initium est, viso processu, col.4.versi. confirmari possent, lib.7. & consi.seq.quod est eiusdem initij, col.1. & Iason consi.135.statuto ciuitatis, col.vlt.lib.1. qui quidem

omnes primum illum locum Bal.tantùm allegant, & Hippolyt.Marsil.singu.114. vigente communiter statuto.& idem voluit Pau.Cast.sibi contrarius,cuius Alex. & Iason non meminit, in l.si ab hostibus. §.si vir vxorem, col.2.vers. & nota ex ista glo.& ibi quoque Fran.Aret.col.1.vers. secundò per istam gl. ff.sol.matr. vbi ipse Paul.ita dicit se consuluisse, vti & ipse fecit consil.333.visis omnibus scripturis,in 2. dubio,lib.1.& Ioan.Campez. in tracta.de dote in 5. eadémque vlt.parte,q.13.col.1.vbi id dicit seruari in practica. & nouissimè Pau.Paris. cuius cons.nuper edita sunt anno 1543.cons.62.pro vera resolutione, propè per totum,lib.4.

Matrimoniũ est proxima & immediata causa lucri dotis.

232 At confestim occurrit Phil.Dec.tenens aliam partem,scilicet id lucrum esse gratuitum, in l.in eo quod vel is.ff.de regu.iur. Nam causa,inquit,proxima & immediata huius lucri est vir ipse , & matrimonium,vt no.Bal.in auth.ex testamento,col.pen. versi.13.capitulum, in duobus locis.C.de colla.pro quo tex.est in l.cum quis.§.1.ff.de dot.rele.vbi dicitur quòd matrimonij causa id lucratus est.& ita per illum tex.voluit Bal.nouellus in tract.dotium,in 6. parte.in 37.priuilegio, col.3.& Soci.consil.224.circa præsentem, col.pen.versic.confirmatur etiam quia talia, lib.3. Nam &(vt hoc illis addam)dictio,causa, in dubio demonstrat causam immediatam & proximam. l.socium qui in eo, cum l.seq. ff.pro soc.& in l.in lege censoria.ff.de verb.signif.vt per illã iura dicit Fran.Aret. de hoc casu loquens in d.l.si ante, col.vlt. ff.sol.mat. Quæ quidem causa proxima attenditur,vt dicit Bal. de hoc casu loquens cum tamen aliud ageret,in l.2.ff.fami.hercisc.per iura quæ allegat.& rursus in d.auth.ex testamento,vbi suprà, per l.sed & si plures. §. in arrogato. ff. de vulga.& pup.Cui adde concord. quos multos tibi congessi in tractatu quem mox tibi edemus eod.tit. cessante causa cessat effectus,in 18.limitatione.

Dotis lucrum dicitur aduentitium.

233 Et hac sanè ratione,quòd causa immediata attenditur,tale lucrum dotis dicitur aduentitium, vt no.Bar.& Rapha.Co.in d.l.cum dotem.§.transgrediamur,in fi.& ibi quoq; Pau.Cast.col.2. vers.circa vltimũ,& Alex.col.vlt.ff.sol.matr.per tex. in l.1.vbi ipse Bar.Bal.in fi.& Ang.C.de bon.quæ lib.& idem Bald.in d.l.si donaturus.§.1.in princ.ff.de condi. ob caus.& in d.l.2.& ibi etiam Salyc. C. fami. hercis.& Fran.Aret.in dict.l.1.C.de inoffi.dotib. & ipse Phil. Dec.cons.66.de duobus quæritur, in prin.& consi. 460.notissima,per totum,vbi tamẽ id declarat.Pro quo etiam allegatur l.dotem.& ibi Barto.ff.de cast. pecu.quam ad hoc dicit no.Franc.Aret. in d.l.cum ante, & videtur etiam voluisse gl.in l.quod scitis.in verbo dotem.C.de bon.quæ liber.

Matrimonium cum sit causa proxima lucri dotis, cõsequens est, vt non ex titulo oneroso, sed gratuito manare videatur.

234 Cum ergo onera matrimonij non sint causa proxima illius lucri,sed matrimonium ipsum:consequens est,vt non ex titulo oneroso , sed gratuito manare videatur : ideóq; cùm donatio inter virum & vxorem tum demum prohibeatur, cùm donans fit pauperior,non cùm lucrum remittit,per l.sed & si vir.§.quod legaturus, & l.cùm hic status.§.si maritus,le 2.versic.similes,& l.si sponsus. §.si maritus. ff.de donat. inter vir.& vxor.Certè potest maritus id lucrum vxori remittere veluti existens merum lucrum,vt voluit Alex.in l.si socer.§.Lucius.ff.solu. matr.& consuluit Barb. consil.59. illud in medium referam,col.9.lib.2.& Soci.cons.114.viso testamento dominæ,colum.3.versi. ad secundam rationem, lib.1.Hæc ferè Decius in dict.l.in eo quod vel is, de reg.iur. qui eadem prope repetit in l.1.col.6. versic. & ex his infertur.C.de secun.nupt. & cons.67.circa propositum,& in dict.cons.260. quæritur breuiter, col.2.versic. sed tamen prædictis, & col.seq.versic. non obst. quòd illud lucrum.& consi.577. viso copioso,col.2.versic.non obstat.Et in eadem fuit sententia ipsa Dec.in l.repræhendenda, in 6.not. C.de instit.& substitu.

Non tamẽ excludũtur onera matrimonij.

235 Sed aduerte hîc lector optime,quia licèt matrimonium sit causa proxima & immediata huius lucri prouenientis ex pacto vel statuto,non tamen ex eo confestim sequitur, quòd onera matrimonij non sint etiam eius rei causa æquè proxima. Nam vnum aliud nõ excludit,quin potius vnum in alio inest, ex eóq; sequitur, vt etiã dicit ipse Dec.secum hîc pugnans,dict.consil.67.col.vlt.versi.non obstat tex. Nam si onera matrimonij sint causa huius lucri, certè matrimonium etiam causa est, vt in dote videmus, quæ datur propter matrimonium,nec sine eo potest cõsistere. l.3.ff. de iure dot.& l.vlt.post princ.C. de dona.ante nup.cum simil. & ob matrimonium etiam tantum fauoris sibi conciliauit. l.1. ff.solu.mat.tanquam scilicet matrimonium sit causa proxima dotis, vt verè est. Et tamen haud dubiè datur ipsa dos propter onera ipsius matrimonij, & est titulus onerosus.Igitur & idem dicere debemus de accessione & argumento dotis.

Dos datur propter onera matrimonij.

Dictio,causa, potest capi non pro causa omnino immediata, sed pro causa nõnihil immediata, non tamen multũ remota.

236 Quãquam & Fran. Aret.in d.l.si ante,col.vlt. aliter refellit argu.quod fit ex ea l.cum quis.Nã ibi, inquit,dictio causa, potest capi non pro causa omnino immediata , sed pro causa nonnihil mediata, non tamẽ multum remota,quæ accipitur tanquam causa immediata. l.vxori quis. ff. de auro & argen. leg.quam ad hoc expendit Bar.ibi,& in l.ambitiosa, circa med. ff.de decre.ab ordi.fac. Cui adde l. cùm de lanionis.§.asinam.ff.de fund.instr.& d.l.in l.censoria.ff.de verb.signi.& eundem Franc.Are.cons.6. viso instrumento,col.3.versi.nam ista regula.& iterum cons.29.diligenter & maturè, col.6.Præsertim autem id procedit,vt & hoc quoque adiiciã,quando huiusmodi causa mediata siue remota talis est, quòd sine ea immediata & propinqua nullo modo esset producenda , vt in hoc casu. Nam tunc haud dubiè ea habetur pro immediata,vt dicit Bar.in d.l. sed si plures.§.in arrogato.ff.de vulg.& pup. & Bal. in c.cùm omnes,col.6.vers.item quia quãdo, extra de consti.per tex.in l.vtrum.§.cùm quidam.ff.de re bus rub.& idem Bal.in c.literis, in 3.no.per illũ tex. extra de elect. & dicemus pleniùs in nostro tractatu,cessante causa.&c.in 18.limit.

237 Sed vtcũque sit de istis, nihil hic omnino est curandum,quantum scilicet ad casum l.nostræ pertinet: quandoquidem subsit & alia ratio, quam suprà ex Alex.adducimus, propter quam hæc l. non habet locum in hoc pacto: nempe modicum liberorum præiudicium, de quo latè diximus supra in verbo libertis, in vlt.q. quæ est de donatione inter virum & vxor.vbi videbis.Cui & aliam quoque nõ leuiorem adiicies,quia cũ vxor id pactũ in cõtractu dotali sibi matrimoniali fecerit,non potest esse locus huic l.cùm præsumatur id agens cogitasse de liberis,vt diximus etiã supra in prefatio.vers.69.inci. sed hæc intellige , vt videlicet quis in dubio, & suprà in hac glos. vers.188. incip. & hoc proculdubio verum est. Et hanc quoque tertiam rationẽ,quia id lucrum siue pactum de dote lucranda cẽsetur esse factum ob causam , videlicet propter matrimoniũ. Nam forte vir non contraxisset , nisi ea pacto apposito. At in donatione ob causam non est locus huic l.vt suprà affatim diximus.

Hæc l. an habeat locum in pacte lucranda dotis.

238 Ideóque & præter Alex.quem vnũ in prin.huius q.citauimus,multi sunt in eadem sentẽtia, hanc scilicet l.nõ obtinere in huiusmodi pacto lucrandę dotis:& inter cæteros Pau.Cast.quem Alex.ipse nõ memorat,in l.2.ff.sol.mat.per l.1. C. si dos constan. mat.qui & ipse dicit hoc esse notandum,& eum sequuntur ibi idem Alexand.Ias.& Thom. Parpal.ex quibus Alex.constanter asserit casum hunc nõ esse dubiũ, & aliis quoque iuribus probari,videlicet in l.2.cum

l.2.cum glo.ff.de pact. dotalib. cum simil. Et idem quoq; voluit Soci. sibi contrarius, qui Alex.in quodam cons.non designato tamen illius numero, allegauit, consil.53.viso instrumento donationis, col.4. versi.ad hoc motiuum, lib.4.Carol.Rui.cons.131.in themate, col.2.ver. & hinc est etiam, & rursus col. 8.vers.præterea per superuenientiam, lib.3.& Franc. Ripa.cuius illa tertia ratio est, hic in 22.q.

Remissio quæ valet inter virũ & vxorẽ, non potest dici mera donatio.

239 Vndecimo quæro quid si maritus è diuerso id lucrum dotis quod facit ex pacto vel statuto, remittit vxori, an natis ei postea liberis ea remissio reuocetur ex hac l.Dic breuiter non reuocari, tum quia hæc remissio non potest dici mera donatio, cum valeat inter virum & vxorẽ, vt diximus ex sententia Alex.Barb.Soci.& Deci.num.ab hinc 8.incip. at confestim, & præterea voluit Imo in l.2.col.item 2.ff.de donat. Tum quia id lucrũ nondum est quæsitum & radicatum, sed tantùm quærendum post mortem vxoris, si ei maritus sit superstes. Ideóque nec in eo locus est nostræ l.ex iam dictis supra in 8. q.versic.180.incip.sed hoc tamen. Quod si iam esset quæsitum, vxore scilicet mortua, & maritus eo iure hæredibus cederet, non video quin tunc locum habeat nostra l.ex dictis in d.8.q. Nec tamen prætermittendum, eius quod diximus, valere hanc remissionem inter virum & vxorem, contrarium voluisse glo.in l.si liberis, per text.ibi. ff. de pact. dot. quam sequi videtur Bal.ibi. & apertiùs Pau. Castr. cons.59.pro pleniori, col.1.versi.secundo videndum, lib.1. Sed vt dicam quod sentio, is text. nihil mihi huc pertinere videtur, cum de huiusmodi pacto nuncupatim non loquatur, nec si loqueretur, concluderet id pactum generaliter non valere, sed ita demum tantùm, cùm dolo mulieris esset extortum. vt patet ex verbis, per dissimulationem, &c.

Donatio quæ fit ab extraneo ad dotandã puellã, an reuocetur susceptis liberis.

240 Duodecimo ista dotis mẽtio me submonet, vt quæramus vtrum donatio quæ fit ab extraneo ad dotãdam puellam, vel fauore matrimonij, reuocetur susceptis liberis ex hac lege. Et certè Alex. in hoc priuatim ac peculiare cons.edidit, scilicet cons. 71.consideratis his, lib.4. vbi expressè tenet quòd reuocatur, quia hæc dois datio facta ab extraneo dicitur esse mera liberalitas, donatio, & titulus lucratiuus, quantum ad ipsam puellam pertinet, per l.si fraudator, quæ est vlt.§.si à socero, & ibi Bar.ff.quę in frau.cred.& l.1.§.accedit. C.de rei vxo. actio.& l. ex morte, in fi.C.de pact.cõuen.& l.Mæuia.§.1.iuncta gl.vlt.& ibi doct.ff.sol. mat.& l.vlt.in prin.& ibi Bar.Bald.& Saly.C.de iure dot.Cui adde & text.in l.cùm plures.§.pen.& ibi glo.ff.de admi.tut.& Bart. & Ioan.Plat.in l.1.C.de impo. lucra.descri. lib.10.& Bart.& Pau.Castr.in l.1. vterque in fin.C.de inoffi. dotib.& Oldr.consi.151.si quis verba donationis, & consi.245.quidam paterfa. col.2.vers.secunda ratio. Bal.in sua marga.in verbo, dos, col.2.vers. dos data filiæ, vbi dicit sing.ad hoc d.§.si à socero. & in rub. extra de procur.col.2.vbi ex hoc dicit quòd procurator sine speciali mandato non potest dare dotem filiæ domini, cùm donare non possit. Ioan.de cane mortuo, inter consi.ipsius Bal.consi.371. viso tenore, circa med.lib.4. & ipsum Bald.in l.vlt. C.de dot. promis.& Cor.consi.50.col.5.versi. ideò quatenus, lib.1.& Steph.Bertr.qui alios citat, consil.138.thema consultationis, col.5.versi.fateor autem.lib.4.

241 Cui inquam, adde & alia duo. Primum, quia huiusmodi dotis datio ab extraneo facta, si excedit quingentos aureos, æquè requirit insinuationem, ac alia quæuis donatio simplex ac gratuita, vt voluit gl.1.in d.l.vlt. C.de iur.dot. quam sic intelligit & sequitur Io.Ana.in c.cum tu, col.pe.versi.quarto quæritur, extr.de vsur. Sed tu super hoc vide tex. Bar.Bal.& alios in ea ipsa l.vlt.& Ambro.à vina, in quodam consi.incip.pridem contractũ fuit.& Philip.Dec.cons.414. viso eleganti consilio, in 2.dubio.

An quis ex donatione mera & simplici possit conueniri.

242 Secundum, quoniam sicuti quis ex donatione mera & simplici non potest conueniri, nisi in quantum facere potest.l.inter eos.§.is quoque, & l. cum ex causa, & l.Nesennius.§.vlt.ff.de re iudi.& §. item præterea, versi.sed & si quis, Insti.de actio.ita nec ex huiusmodi donatione, quã facit extraneus ob dotem.l.si extraneus, & l.pe.ff.de iur.dot.iuncto d.§.item præterea, vers.item si de dote. Quod ideo fit, vt dicunt Io.Fab. & Ias.in d.versic.sed & si quis, quoniam ea donatio mera est & liberalis, cùm causa illius nihil omnino respiciat fauorem aut vtilitatem donantis, sed tantùm eius cui donatur, iuxta ea quæ late diximus suprà in hac eadem gl.vers.145. incip.sed hæc primùm intelliges procedere.

Dos si repetatur constante matrimonio, est contra ius commune.

243 Hanc autem Alex.sententiam, vt ad eum tandem redeamus, refert & sequitur Thomas Parpa.in rep.d.l.2.in prin.col.11.vers.in ead.glo.ibi, item fallit si extraneus.ff.sol.mat. Quamuis, vt ipse dicit, multa inconuenientia inde veniant, videlicet quòd dos repetitur constante matrimonio, contra ius commune.Item quòd matrimonium erit sine dote.Postremò quòd fit reuocatio contra fauorem publicum. Adde & tu ad Parpa.in præiudiciũ mariti, respectu cuius dos ipsa est titulus onerosus, vt patet ex iis quę diximus in præcedẽti gl.& qui ideo verisimiliter illã vxorẽ sine ea dote nõ duxisset. Et propterea posset dici, quòd licet reuocetur huiusmodi datio dotis in præiudiciũ ipsius mulieris, cuius respectu dos ipsa est mera, vt diximus, donatio, & titulus lucratiuus: nõ tamen in prȩiudiciũ mariti, cuius respectu dos cõtrà onus est, nisi dicas imputandum esse viro, qui debuit cogitare dotem hãc esse reuocabilẽ natiuitate liberorũ donantis. Sed in alia donatione, quã extraneus facit sponso fauore matrimonij, esse locũ huic l.expressè cõsuluit Alex.secutus Ias.cõs.171.viso instrumẽto dotis, col.2.versi. nec prædictis, & iterũ col.5.vers.hinc est ꝙ quando extraneus, li.4.Steph.Bertr.nulla tamen Alex.mentione facta, cons.76.viso instrumento, ad fin.l.2.iterúmque cons.257. siue donatio, eod.lib.2.& rursus cons.383.viso casu, eo.lib.2. De quo & nos diximus suprà in præfatione, nu.72.secundò intellige.

Donatio facta à patre causa dotis non reuocatur per natiuitatẽ sequentium liberorum.

244 Nec abs re suprà locuti sumus in prin. huius quæst.de huiusmodi donatione facta ab extraneo: nam si fieret à patre causa dotis, certè talis donatio non reuocaretur per natiuitatẽ sequentium liberorum, tũ quia non est mera aut simplex donatio, sed ob causam, vt probatur in l.cũ multę.C.de don.ante nup.& ibi gl.in verbo antiqui iuris, & Bal.col.2. Et hinc patet ꝙ nõ valet simplex donatio inter patrem & filiamfa.l.donationes.C.de don.inter vir.& vxo.cum si. valet tamen causa dotis. l.Pomponius Philadelphus.ff.fam.hercis.Et quòd habemus diuersos titulos, de inof.doti.Ex quo & diuersitas vtriusque in potentia & effectu satis apparet, per l.si idẽ, & ibi Bar.& Bal.C.de codic. Nec valet simplex donatio sine insinuatione.l.sancimus.C.de don.valet tamen causa dotis.l.vlt.in prin.& ibi Bar.Bal.& alij.C. de iure dot.& l.vlt.C.de don.ante nup.Ex quibus & aliis quibusdam rationibus Ias.d.cons.171.nuper allegato asseueranter respondit huiusmodi donationem factã à patre filiæ causa dotis, non reuocari ex hac l.& ante eum Soci.cuius & ipse meminit, cons. 147.visa facti contingentia, col.vlt.lib.1. Et idem de donatione propter nuptias facta à patre filiofa. aut emancipato, tenuit Imo.in c.vlt.col.3.vers.tertiò casu, extr.de dona.Sed & idẽ in ea donatione propter nuptias facta ab extraneo, apertè sentit Steph.Bertr. d.consil.383. lib.1. Sed huic contradicunt quæ diximus de dote data ab extraneo, neque enim hæc donatio ob nuptias plus habet fauoris quàm dos.

Donatio fa

245 XIII.Vtrùm etiam donatio causa mortis re-

An causa mortis, an reuocetur per susceptionem liberorum.

uocabitur per susceptionem liberorum? Videtur quòd nō. nam cùm ista l. sit exorbitans, vt suprà latè docuimus in verbo, libertis, post prin. est strictè & propriè intelligenda. l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. cum si. Ea autē de donatione simpliciter loquitur. Ideo de ea tantùm intelligēda est, quæ proprie donatio est, vt diximus etiam suprà in prin. huius glo. Sed donatio causa mortis non est propria ac vera donatio. l. 1. ff. de dona. & l. senatus. §. sed mortis. ff. de don. cau. mor. Ideo nec aliàs cōprehenditur sub permissione, quæ fit alicui, vt possit donare. l. filiusfa. vers. sed enim, & ibi not. Ange. ff. de dona. Ex quo etiam Barto. ibi, & ante eum Iac. Aret. negant comprehendi sub statuto loquente simpliciter de donat. quod & voluit ipse Bar. in d. l. 1. in fi. eo. tit. & Bal. in authen. eo decursum, ante fi. C. de dona. ante nup. & cons. 168. incip. ista constitutio, lib. 4. vbi dicit quòd statutum requirēs quandam solennitatem in donatione minoris non habet locum in donatione causa mortis, & Corn. cons. 107. videtur in hac consultatione, lib. 4. & Ias. & Phil. Dec. in l. si tibi pecuniam, vterque in 2. not. ff. si cer. pet. cum si. quæ tibi collegimus in tracta. de legib. connubia. in gl. 3. in 4. q. Ex quo item Bald. in c. quia G. ad fi. extra de iudi. dicit, quòd si statuto prohibeatur donari forēsi, poterit tamen ei donari causa mortis, quod dicit bene notandum, quia sæpe ex facto cōtingit, & id dicit sing. licèt dubitet Ias. in l. 2. col. pe. vers. noua. ff. de leg. 1. & expressim hanc l. non habere locum in huiusmodi donatione causa mortis, respondit Caro. Ruin. cons. 62. ex duobus, col. vlt. nu. 12. lib. 2.

Hæc lex ex Pau. Cast. sententia habet locū in donatione causa mortis.

146 Verùm Pau. Castr. consil. 434. respondeo per ordinem, in 5. dubio, lib. 1. expressim consuluit hanc l. in donatione causa mortis obtinere. Nam cum loquatur, inquit, simpliciter de donatione, & sine dubio habeat locum in donatione simplici, & inter viuos, multò magis & in donatione causa mortis, quæ minori nititur firmitate. Et hoc dicit voluisse Bar. in l. filio præterito, col. 4. versi. præterea certum est quòd donatio. ff. de iniust. testa. vbi nihil dicit de donatione causa mortis, sed de legatis, de quibus postea dicemus in sequen. quæst. Sed hoc idem in hac donatione causa mortis voluit & consuluit Corn. nulla tamen Pau. mentione facta, cons. 254. videtur in hac consultatione, col. 3. vers. vt in simili videmus, li. 4. motus quidem præter illam rationem, aliis duabus. Primum enim, quia est eadem vtriusque ratio, & loquitur lex nostra generaliter. ff. de lega. præstan. & l. si pluribus. ff. de leg. 2. & c. quia circa, de priuil. li. 6. Item quia valet argumentum de contractibus ad vltimas voluntates. l. seruum filij. §. qui chirographum. ff. de lega. 1. & l. si ex legati causa. ff. de verb. oblig. & l. vlt. C. de leg.

Donationis verbū simpliciter loquendo omnem donationem comprehē-dit.

147 Tu autem ad Pau. & Corn. potes addere text. optimum in l. alienatum. §. donationis. ff. de verbo. signi. vbi ita ad verbum scribitur, donationis verbum simpliciter loquendo omnem donationem comprehēdisse videtur, siue mortis causa, siue non mortis causa fuerit, quem tex. dicit no. Signo. consi. 162. cuius exordium est, Ser Antoninus quondam, col. 1. versic. item quod fortius. Idque est quod voluit Bald. post Iaco. Ardi. in c. 1. in prin. col. 4. versic. quæro si vasallo, tit. de prohi. feud. ali. per Fed. quòd statutum prohibens mulieres donare, comprehendit etiam donationē causa mortis. Nam licèt concessa simpliciter donatione, non censeatur concessa donatio causa mortis, per d. l. filiusfa. ideoq; vasallus cui permissum est donare, non id possit facere causa mortis, tamen prohibita econtrario donatione, includitur causa mortis donatio: quia à quo remotur genus, & quælibet eius species remota esse intelligitur, per d. c. filiusfa. §. pari autē ratione. quod dicit esse notandum, & sequitur Car. Alex. ibi, & Fran. Aret. in l. qui in potestate, post princ. ff. de testa. & Barb. cons. 23. clementissimū, col. 1. lib. 4. vbi id dicit singu. & Bertha. qui id dicit sin. in tract. Gabe. in 3. parte 8. partis prin. in 12. q. & Franc. Ripa in l. 2. col. 4. nu. 10. in fi. ff. de leg. 1. Ex quo etiam sequitur, quòd l. nostra loquens simpliciter de donatione, habeat locum in donatione causa mortis, cùm tendat ad ipsius donationis non permissionem, sed potiùs destructionem.

Confirmatio præcedentium

248 Confirmatur item ex eo, quòd licèt l. si quis argentum. C. de donatio. disponens, vt ex nudo pacto donationis oriatur actio, & ita exorbitās à iure communi, vt asserunt Ray. Bal. & Ang. in l. iurisgentium. §. sed cùm nulla. ff. de pact. & Bar. in l. si tibi decem millia, in princ. ff. eo. tit. & suprà alibi diximus vers. 152. incip. sicut etiā videmus. Et ea tantùm loquatur de donatione simpliciter, sicuti hęc l. nostra. Tamen trahitur ad donationē causa mortis, vt voluit gl. in l. cùm pater. §. Mæuio, tum in verbo donabat, tum quoq; in verbo, reuocaretur, & ibi etiam Bar. Bal. & alij. ff. de leg. 2. quam Bal. ipse & multi ex iis quos statim citabimus, dixere vnicā & sing. Sed est alia in l. 2. in fi. magnæ gl. in illis verbis, & fit inualida iure veteri. & ibi Bal. Cod. de iur. dot. Et alia quoque, si solerter expendatur, in §. 1. in gl. 1. Insti. de dona. prout etiam annot. ibi Io. Plat. in 2. no. qui id sequitur & Ang. Aret. col. 1. Et alia item in l. vt hæredibus, & ibi etiam Bald. ff. de lega. 2. & voluerunt etiam Dy. qui illam primam dicit sing. & Ang. in l. qui in potestate. ff. de testa. & Cy. in l. 1. col. 1. & ibi quoque Bald. post prin. & iterum versi. itē hæc l. C. de dona. caus. mort. & idem Cy. in l. vlt. ante fin. C. eo. Bart. & alij in l. 1. ff. eo. Bal. in l. cùm hi, in princ. in vtraque lect. col. 2. ff. de trāsact. & in l. 2. & ibi etiam Ang. qui illā dicit sing. Imo. Alex. col. 2. Franc. Aret. col. 1. Ias. col. 2. ff. de leg. 1. & idem Bal. in l. 1. in 2. lect. col. 3. ff. de leg. 2. & idem Bal. in l. si quidem, in fin. C. de actio. oblig. & in l. si donatione. C. de contrah. empt. & in authen. ex testamento, col. 3. C. de colla. & in l. senium, circa medium. C. qui test. face. pos. & in l. 1. §. sin autem aliquid sub cōditione, & ibi quoque Sal. vterque, in fi. C. de cadu. tol. vbi & illam primam gl. ipse Bal. dicit sing. & in l. executorem, col. 2. versi. modò vidi dubitari. C. de execu. rei iudi. & in l. cùm virum, col. 1. versi. ex hoc. C. de fideicom. vbi etiam dicit illam glo. sing. & in l. si mortis. C. ad leg. Falc. & in §. aliæ, & ibi etiam Ioan. Fab. Insti. de don. & in cap. 1. ad fi. extra de confirma. vti. vel inuti. vbi negat illam priorē glo. esse alibi, & in c. ex parte decani, col. 2. vers. & not. quòd mandatum, extr. de rescript. vbi & eam dicit vnicā cum suo tex. & in c. cū venisset. col. 1. de testi. vbi item illā dicit sing. & in c. cùm cōtingat, col. 6. vers. nunc sequitur, de iureiur. & in tracta. de pact. col. 12. versic. item quæro cum gl. dicat, & in sua margari. in verbo, donatio, col. 1. & iterum vlt. & consi. 294. quæritur vtrum vsurarius, post prin. lib. 2. & Aluisius Peru. inter consil. ipsius Bal. consi. 248. an cæcus possit, col. 1. lib. 5. Collect. in c. pastoralis, col. 2. versi. & pro euidentia. ext. de dona. Io. Fab. Ang. & Saly. in d. l. si quis argētum. §. vlt. & idē Ang. in l. licèt inter priuatos, col. 2. & ibi quoque Fulg. Alexan. Fran. Aret. & Alciat. in prin. C. de pact. & idem Ang. in repe. l. si certis annis, col. 2. eo. tit. & in l. cùm ex causa, & ibi etiam Alex. qui eam legit cum l. tempus. ff. de re iudic. vbi Angel. dicit eam glo. sing. & idem Ang. in l. in ædibus. §. 1. & ibi quoque Imo. ff. de dona. & ipse Angel. in disput. incip. Astensis miles. & consil. 183. ex themate prædicto, colum. 3. versicul. item non valet. quod quidem consi. iterum ingestum est in cons. Pet. Anch. consi. 203. quo etiam dicit d. glo. singu. & ipse item Ang. consi. 383. non oportet, col. 1. vbi etiam asserit illam glo. esse vnicam, Pet. Anch. consi. 76. per modum

dum,col.2.versi.sed ad hoc dubium.Fulg.consi.151. viso exemplo.col.vlt.versi.tertiam autem,& consi. 217.viso exemplo,col.vlt. Panor.consil.40. factum in effectu sic proponitur,col.2.lib.2.Pau.Cast.cons. 75. notandum est quòd præfatum statutum,ad fin. lib.2.Ro.sing.525.sed quæro tu scis. Aegid. Belmer. consi.39.factū est tale,dominus Humbertus, col.4. vers.nec mirū,Pet.Ferra.in tit.for.libel.quo agi.pro dona.in glo.1.col.3.versi.amplius quæritur.Alex. in l.iurisgentium.§.quinimo, colum.penult.& ibi latè & doctè Fortu. Gartia. chart. vlt. ff.de pact. & ipse Alex.in l.qui Romæ.§.Flauius.col.vlti.ff.de verbo. oblig.& consi.113.Perspectis.colum.2.lib.6. Angel. Aret. in §.in personam,colum.4.versicul.& prædicta procedunt, & ibi etiam Ias.col.10.versic.an autem,Insti.de actio.& idem Ias.in l.si quis cum debitore,in fi.ff.de iureiur.Cor.in l.2.col.2. versic. item in donatione.ff.de leg.1.vbi hanc dicit communiorem opi.Corn.consi.92.in hac causa, ad fin. lib.1.& consi.129.videtur prima facie, col.1.lib.2.& consil. 107.videtur in hac consultatione,post princ. & iterum col.3.versi.nec etiam ibi dictis, lib.4. vbi & illam glo.dicit sing.& cons.237. viso themate, col.1. eod.lib.4.Barb.qui hoc latè disputat in rub. extr.de dona.col.2.versi.secundò quæro. Socin. consil.112. multùm abunde,col.4.versic. succedit nunc tertia, lib.1. quod repetitum est consil.172. lib.2. & idem Socin.consi.235.visa contingentia,col.3. versic. nec primo obstat,lib.2.& consil.125.non insistendo,colum.2.lib.3.Phil.Dec.in rub. C.de pact. ad fi.& in l. semper qui non prohibet,col.1. ff.de reg.iur. & ibi Steph.Bertran.consi.156.ex themate, nu.11. lib.4.& lib.1.& Anton.Rubeus consi.93.viso themate,paulò ante fin.

De eadem re.

249 Quibus accedo,etiam si diuersum censuerūt Signo.consi.171.Ser Anton.col.6. & Imo.sibi contrarius, qui tamen Signo. nullam mentionem facit in d.l.cùm ex causa.& Ro.sibi item contrarius, in l. 1.& in l.si mortis.ff.de don.cau.mor.& subobscurè Io.Ana.in c.quia in omnibus,col.13.ver.tertiò quærit,extr.de vsur.& Ang.Are. sibi quoque cōtrarius in d.§.1.Instit.de don.& Soc. sibi etiam contrarius, in d.l.2.versi.ex qua conclusione.col.2.ff.de leg.1.& clanculum ante hos gl.in l.1.in verbo,actio,ad fi.C. de dona.cau.mor.

L.cū auus. ff. de cond. & demon. habet locū in donatione causa mortis, quamuis sit exorbitans.

250 Denique huc spectat, quòd l.cùm auus. ff.de condict.& demon. & similes, ex quarum intimis præcordiis eruta est hæc l.nostra,suprà in præfatione,vt diximus, habent locum in donatione causa mortis,ex sententia glo.Cy.Bal.& aliorum in l.1.C. de don. inter vir. & vxo. Imo. qui illam glo. dicit sing.in l.si cui.ff.de don. cau.mor. & recentiorum in l.cum acutissimi.C.de fideicom.& in l.generaliter.§.cùm autem.C.de instit.& substit.& Soc.in repe.d.l.cùm auus,col.57.in fin.8.quæst. vbi hoc probat & lege, & ratione, vt ibi videre poteris. Et tamen satis constat eas leges esse exorbitantes,vt hāc nostram l.ex sententia Imo.& ipsius Soc.in c.cùm auus,& latè diximus in verbo,libertis,nu.26. incip. ex his planè.

251 Ex quibus satis, vt opinor, euidenter apparet non obstare quod in princ. huius quæst. pro contraria parte adductum est, hanc l.esse exorbitantem,quia hoc non impedit,quin trahatur ad donationem causa mortis, sicut & d.l.si quis argentum, præsertim cum sit eadem vtriusque ratio, vt dicit Corn. Imò maior est in donatione causa mortis, quod astruit Pau.Sítque hæc l.fauorabilis,vt sępius suprà diximus,veniátque donatio causa mortis appellatione donationis simpliciter, saltem sublata & impropria significatione, quod nemo negat. Ideo hæc l.ad eam trahenda est,per tex.in auth.vt hi qui obli.se hab.perh.res mino.in prin.& ibi gl.& Ang. cum multis concor.à me adductis suprà in eadem gl.versi.178.incip.similitérque renuntiatio.

252 Sed vt vides,in hoc vertitur cardo huius quęstionis,an sit eadem in vtroque ratio, si non maior sit in donatione causa mortis.Nam mihi prima statim fronte non eadem esse videtur, sed multò maior in donatione simplici: nec item verba huius l. videntur posse aptari & conuenire donationi causa mortis. Nam quātum ad verba pertinet(nihil enim refert vtrùm istorum priùs examinemus) non est incertæ opinionis, donationem causam mortis nō habere effectum viuo testatore,sed eo tātùm mortuo.fit enim cum donans habere se mauult, quàm eum cui donat:magísque eum cui donat,quàm hęredem suum.d.l.1.ff.de donat.cau.mort.Igitur cùm donatio ista non sortiatur effectum, nisi post mortem donantis,quomodo potest res donata ad eum reuerti,quam nōdum habere desiit?vt suprà in alio casu diximus in gl.in verbo,libertis,in vlt.q.versic. 112.incip.his autem Corn.& Alex. & iterum in hac eadem gl.versi.186.incip.porrò quod ad casum.

Donatio causa mortis non habet effectū viuo testatore.

253 Ratio autem in casu nostræ l.multùm est diuersa.Nam donatio simplex suapte natura est irreuocabilis.l.perspecta.C.de dona.cum simi.à me suprà adductis. Ideóque magnum infertur præiudicium donanti,& ipsius liberis,nisi hoc l.nostræ remedio subueniatur,natis ipsius liberis. At donatio causa mortis liberè potest reuocari,& quidem sola donantis pœnitentia.l.non omnis,in princ.ff.si cer. pet. & l.mortis causa donatio etiā, & l.qui mortis, & l.senatus.§.mortis causa.ff. de don.cau.mor.& l. Seia.ff.de dor.præleg.Ex quo fit,quod licèt adultus habens curatorem nō possit donare aut cōtrahere sine autoritate curatoris.l.si curatorem habens. C. de in integ.restit.mino. cum simil. potest tamen liberè donare causa mortis inconsulto,inscióque ipso curatore,vt voluit Bal.& post eum Alex.in d.l.si curatorem,& idem Bal.in l.1.in prin.circa med.ff.de tutel.& ratio.distrah.& consil.108. domina Ioanna, col.pe.versi.sextò est videndum,lib.3.& Ioan.Ana. in c.quia in omnibus,col.15.in 4.q.extr. de vsur.Ias. in l.2.col.3.versi.licèt omnis.ff.de leg.2. & And.Alcia.in l.2.in prin.nu.11.ff.de verb.oblig.& in lib.3.de verbo.signific.in 5.principali axiomate.Anto.Rub. consi.27.difficultas casus,in fi. Et facit text. in l.1.in princ.ff.de tutel.& ratio.distrah. vbi dicit, quòd sicut testamenti factio non est pupillis concessa, ita nec mortis quidem donatio, quasi dicat hæc à pari procedere,& iis permitti donare causa mortis, quibus & testari,& ediuerso.

Minor adultus potest donare causa mortis sine curatore, vide tamen infra num. 258.

254 Nam & idem liberè testati potest. l.ab Aurelio.§.Caius,& ibi glo.in verbo, intra legitimam.& ibi Bar.in princ.ff.de libe.leg.& l.si frater. C.qui testam.face.pos.& volunt etiam glo.Bart. Ang. Imo. Raph. Co. Alex. & alij in l.1. §.fuit quæsitum. ff.ad Treb.& Bal.in l.ea lege, col.4.in 2.q.C.de condict. ob caus.& consi.83.an prohibita alienatione,ad fin. lib.2.& Barb.consi.23.clementissimum, col.3.lib.4. vbi in hoc dicit singul.tex. in d.§.Caius.Idque siue habeat curatorem,siue non habeat,secundum glo. & Bar.in d.§. Caius, & Bal.in c.in præsentia, col.5. versi.nota quòd adultus.extr.de proba.per d.glo.in d.§.Caius quam ad hoc dicit sing. & eundem Bald. consil.233. verba statuti,circa med.lib.2. vbi dicit illam glo.ad hoc no. Sed & id etiam sine autoritate ipsius curatoris,vt illi satis innuunt, & apertè asserunt Dy.& Albe.in l.cùm pater.§.curatoris.ff.de lega.2.& idem Bal.in l.1.tam in lectu.col.4.versic. deinde quæro quid de prodigo, quàm in repe. col.8. versi.duodecimò quæro.C.de sacrosan.eccle. & in l.2.C.quando.decre. opus non est, vbi ex hoc dicit quòd adultus in testamentis habet iura maioris, in d.l.1.ff.de tutel.& rati.distra. & in c.ecclesia sanctæ

Minor liberè testari potest.

Mariæ, de consti. & vtrobique per tex. in d. §. Caius, quem dicit sing. & Pau. Cast. consi. 342. considerandum est, col. 3. vers. nec obst. lib. 1. Et Ias. in d. l. 2. col. 3. ff. de leg. 1. Imò verò etiam si curator ipse contradicat. d. l. cùm pater. §. curatoris. ff. de leg. 2. & voluerunt Bal. & alij in d. l. si frater. Ias. in l. quæ de legato, col. vlt. ff. de leg. 1. Atque etiam circa alienationem rerum immobilium citra decretum iudicis, secundum Bal. in l. 1. in princ. ff. de reb. eor. & in d. l. 2. C. quand. decre. op. non est, & in l. ea lege, col. 4. versic. secundò quæro, & ibi Saly. col. pe. versi. quæro quidam donauit. C. de condi. ob cau. & idem Bal. in c. 1. col. 1. ver. quid vbi, tit. per quos fiat inuestit. & cõsi. 351. in bonis feudalibus, col. 2. versi. ad euidentiam, lib. 1. & d. consi. 108. domina Ioanna, vbi suprà, lib. 3. & consi. 310. ad euidentiam, in prin. eo. lib. 3. & Alex. consi. 215. ponderatis narratis in themate, col. 1. lib. 6. & in d. §. fuit quæsitum, col. 4. versi. sed iuxta prædicta, & ibi quoque Iason in fin. qui hoc multùm cõmendat, & dicit mirabile, sicut etiã dicit in d. l. si frater, in fi. & Phi. Dec. in l. vlt. col. 2. ver. & ista cõclusio. C. de pact. & in c. in presentia, col. 2. in 14. no. extra de probatio. & Hipp. Marsi. sing. 465. aliqua sunt, & ex recent. Alcia. in l. verba contraxerunt. ff. de verb. signifi. & D. Benedict. in repe. c. Raynutius. in verbo, Adiectæ impuberi, nu. 90. ext. de testa. Nec solùm alienare potest in testamẽto res immobiles, sed etiam iubere, vt alienentur, Bald. in l. prædium, quam legit cum l. illud. C. quando decre. op. non est, & Ias. in d. l. quæ de legato, vbi suprà.

Etiã si curator contradicat.

255 Ad quæ omnia facit & tex. in l. fundum, quæ est 3. §. minor. 25. annor. ff. de fund. instru. & tex. omniũ optimus, quem nullus illorum citat, in §. cùm ergo, Insti. quib. ex cau. manu. non licet, qui loquẽs de maiore 14. annis, sed minore 25. hæc verba adscribit, cui totorum suorum bonorũ in testamento dispositio data est. Nẽpe cùm nulla hinc læsio oriri potest, quia potest quandocunque, cum voluerit, & ita alio remedio ordinario reuocare. Nam & hanc rationem assignant Ang. Imo. Raph. Co. & Alex. in d. §. fuit quæsitum. Ex eoque negant ei competere restitutionem in integrum aduersus huiusmodi testamentum, cùm via ordinaria sibi cõsulere possit, scilicet reuocando. quod & repetit Phil. Dec. consi. 279. placet mihi, col. 1. & iterum 2. & ante eos voluit Bar. in l. verba contraxerunt. ff. de verb. signi.

Ad idem.

Nec in id cõpetit restitutio in integrum.

256 Quæ ratio magis obtinet in donatione causa mortis, quæ liberius faciliúsque reuocari potest, quàm testamentum. Nã ea sola pœnitentia reuocatur, vt diximus: nõ etiam testamentũ, nisi fiat aliud testamentum æquè solenne, per tex. optimum in §. ex eo solo, Insti. ex quib. caus. testa. infir. & voluit Fede. Senen. aut alius quisquis est, inter consil. illius consi. 165. glosę referuntur in dubium. & Bar. in l. de iure. ff. de leg. 3. Igitur cum sit etiam in libero arbitrio donãtis causa mortis, post natos liberos donationem reuocare, & id quidem iure communi & ordinario: certè videtur nõ competere hoc remedium extraordinarium & exorbitans ab ipso iure cõmuni. l. 1. §. ait prætor. ff. de dol. mal. cum iis quæ latè diximus suprà in verbo, libertis, in vlt. q. versic. 114. inci. superioribus quoque rationibus.

Donatio causa mortis sola pœnitentia reuocatur.

257 Et id quidem eò magis, quòd si pater susceptis liberis non reuocat hanc donationem causa mortis, quod liberè potest facere etiam non susceptis: non obscurè ostẽdit eo se semper animo fuisse, vel ab initio donationis, vt donaturus fuisset, etiam si de liberis cogitasset, arg. tex. no. in l. 3. C. de inoffi. testa. Nã & aliàs sæpe ex sequẽtibus colligitur, qualis animus in præcedentibus fuerit. l. sed Iulianus. §. proinde, ibi, intelligẽdúmque ab initio sic accepisse. ff. ad Maced. & l. post cõtractum, & ibi Bar. & ceteri. ff. de dona. & l. si seruus pluriũ. §. vlt. & ibi Floria. & Ias. ff. de leg. 1. & l. si vxori. §. vlt. & ibi not. ff. de leg. 3. & l. sed si maritus, §. vltim. ff. qui & à quib. & l. quædam. ff. de reb. dub. & l. si concubinam. §. si res amotas. ff. rer. amot. & l. cùm quis, circa fi. C. de nat. libe. & l. vẽter, in fi. ff. de priuil. credi. & §. pauonum, ibi reuertendi autem, Insti. de rer. diuisi. & c. officij, de elect. & cap. peruenit, & ibi glo. 18. dist. & c. cùm per bellicam. 34. q. 2. cum si. & hoc argumento vsus est Bar. in l. cætera. §. vlt. ff. de leg. 1. Rapha. Co. cõsil. 5. nauta quidam, col. vlt. Pet. Anch. consil. 251. ex his quæ superiùs, col. 1. Pau. Cast. consi. 331. in causa Syluestri, col. 2. versi. sed ex eo quòd dictus, lib. 1. & rursus consi. 343. quia ex allegationibus, in fi. eo. li. 1. & in d. consi. 434. col. 1. vers. præterea dico, lib. 1. vbi loquitur non quidem de isto casu, sed de alio ad hanc l. nostram pertinente, & consi. 73. in causa mota per dominam Dorotheam, in fin. lib. 2. & consilio 256. videtur manifestè, col. 1. versi. & quia post, eo. lib. 2. & cõs. 398. in causa vertente in curia, col. vlt. eo. li. 2. Sufficit autem si ab initio donationis animus fuerit donandi, etiam cogitãti de liberis, vt cesset l. nostra, quicquid postea contingat, vt no. Bar. in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de leg. 2. & alibi diximus, & dicemus posteà abundantiùs. Quin si non præsumẽs ex eo in præteritum, quod non est necesse, tamen nunc satis constare videtur donante nolle reuocari donationem, cùm non reuocet: quod etiam sufficit, vt non sit locus huic l. qui potest & expressè & tacitè renuntiare siue derogare, vt satis ostendimus in prin. & facit quod latè dicemus infrà in glo. susceperit liberos, versic. 211. incip. secundò intelliges procedere, & aliis multis seq.

Donatio causa mortis reuocari potest etiam non susceptis liberis.

258 Cogita tamen, & vide quid dicam in seq. q. & quid etiam dixerim suprà in verbo, libertis, in vlt. q. in qua tractauimus an donatio inter virum & vxorem reuocetur ex hac l. & Archi. in c. quicunque, 17. q. 4. qui videtur innuere eum text. huic similem habere locum in donatione inter viuos tantum. quod & expressè tenuit in casu nostræ l. Bal. in repe. l. 1. col. quæ antepe. præcedit, in 4. q. C. de sacros. eccl. & Caro. Ruin. consi. 123. quia agitur, col. 3. nu. 7. lib. 1. & consi. 62. ex duobus, col. vlt. num. 12. lib. 2. & Steph. Bertr. consi. 86. Christi &c. visis tribus, col. 2. versic. sed vbi teneremus, lib. 2. ea tantùm ratione motus, quòd legata non reuocantur per natiuitatẽ liberorum, cum alia sit ratio donationis de qua loquitur hęc l. quàm legati: nam donatio plus affert præiudicij, vt quæ sit irreuocabilis: legatũ verò possit & expressè & tacitè reuocari: ideóque lex voluit prouidere in donatione, quia vbi maius periculum, &c. Et idem eadem ratione dicendum colligit in donatione causa mortis, quę regulariter æquiparatur vltimæ voluntati & legatis, &c. Sed & de hac re differit Anto. Rub. consil. 113. viso instrumento, per totum, sed ita confusè & obscurè, vt vix intelligas quid hîc sibi velit. Cæterum super eo quód suprà diximus, quòd minor potest libere donare causa mortis, vide quæ diximus in tracta. de legib. connub. in gl. 3. in 3. q. Sed & super eo quod in prin. huius quæst. tractatum est, an appellatione donationis simpliciter veniat donatio causa mortis, vide plenissimè omnium Barb. in repet. rub. extra de dona. col. 2. versi. & pondera.

Legata an reuocẽtur per natiuitatem liberorum.

Minor potest libere donare causa mortis.

259 XIIII. vtrùm hęc lex habeat locũ in legatis, verbi gratia, Si filius fuerit in testamẽto prẹteritus, irritũ est testamentum, legata tamen rata manent, per auth. ex causa. C. de lib. prẹte. Quid igitur si post testamentũ natus est filius testatori nihil tale cogitanti, aut etiam tempore testamẽti habebat filium, sed sibi ignotum, quia fortè nesciebat vxorẽ absentem peperisse, aut credebat filium mortuum. Parui enim refert, non habeas filiũ, an habere te ignores: vt latè diximus supra in verbo, filios non habens,

Hæc lex an habeat locũ in legatis.

ver.15.incip.sed & illud in quæstionẽ vocatur. Nunquid igitur tunc conseruabuntur legata, per d.auth. ex causa, an verò irrita manebunt ex hac l.nostra? In quam rẽ multa possent adduci, quę diximus in pręced.q. quæ tu videbis, ne repetam. Sed & tu præterea videbis omnes hanc rem latissime tractantes, tũ in d.auth.ex causa. tum in l.filio præterito. ff.de iniusto testa. ex quibus facilè intelliges rem hanc esse admodum obscuram, fuisseque multos qui asserũt reuocari, multos qui contra negant, multos itẽ qui (vt fieri assolet in diuersis sentẽtiis) distinctionibus, & alij quidem aliis temperare, & veluti opinionum controuersias componere nituntur, & omnes multis magnísque rationibus subnixos, quas huc adscribere supersedimus, ne quod in vno ac altero loco abundè ac penè superfluenter tractatum ab aliis comperimus, huc veluti transplantatum inserere videamur. Erimus igitur nunc cõtenti solam doct. nomenclaturam subscripsisse.

260 Sunt enim qui simpliciter negant d.auth. ex causa, habere locum in posthumis, quin asserũt eorũ natiuitate reuocari legata. In quibus est Accur. in l.2.C.de posth.hære.insti. Azo pręceptor illius, & Iac.But. prout illos retulerũt doct.in d.auth.ex causa, & in d.l.filio præterito. Et hanc quoque sententiã secutus est Rayn.Forl. vt retulit Bar. & alij plerique in d.auth.ex causa, eandẽ quoque sequitur Oldr.consi.149. super prima quæstione, in 2.dubio. Cy. & Ray.in l.1.ff.de testa.tute. vt retulit Bal.ibi, sequitur etiã Albe.in l.generaliter.§.ex testamento. ff.de fideic.liber. & latissimè Signo.consi.24. si quæratur nunquid. & rursum consil.113. quæstio est an rupto testamento, vbi in fi.dicit quòd legens Bononiæ de hoc consultus in quadam quæstione. Neapolitana idem consuluit cum multis aliis doct. & cõsi. item 220. factum sic præsupponatur quidam ciuis, col.2. vbi & illud idem refert de dicta quæstione Neapolitana. Bart.in l.in confirmando, in fi.ff. de confirm. tut. & in l.qui filiabus, in fi.prin.ff.de leg.1. & consi. 13. ex facto proposito, col.3. versic. de tertio autem principali dubio, vbi & hoc dicit tenere Dy. Odof. Mar. Sil. Iac. But. Oldr. & alios, & Bal. in l.& post litem, in addi.col.pe.versi. super quæstione quę quæritur. ff.de transact. & Card. Flor.consil.20. cùm in testamentis, in primo dubio.

Legata reuocantur natiuitate filiorum.

261 Idque etiam affirmant nonnulli nõ leuis quidẽ autoritatis procedere, si in testamento fuerit apposita clausula codicillaris, nihilo enim secius reuocari legata natiuitate posthumorum. Cuius sententiæ fuit Alb. Galio. in sua Margarita, tit.de testa.ver. pone quęstionẽ de facto. & Spec. vt illum nonnulli allegant, tit.de instru.editi.§.compendiosè, ver. pone quidam facit testamentum, & ibi quoque Ioan. And.in addi.ipsius, & Card. Flo.d.consi.20. in 2.dubio. & Soc.consi.93. testamentum pręmissum, col.3. vers. sed tamen his non obstantibus, lib.4.

Qui contrarium tenuerint.

262 Cõtrarium simpliciter, videlicet legata non irritari per natiuitatem posthumorum, sed conseruari ex d.auth.ex causa, tenuit Accursius sibi contrarius in d.l.generaliter.§.ex testamento, in verbo, constat. ff.de fideic.liber. & in l.si pater, in verbo, aut fideicommissa, eo.tit. & in l.bona.§.vlt.in verbo, testamentum. ff.de capti.& postli. reuer. & in d.l.1. ff. de testa.tut. & in l.iure nostro. §.vlt. & in l.si pater, eo.tit. & in l.si quis testamento facto. ff.de leg.2. & in l.1.& ibi etiam Pau.Cast.C.de codi. & in l.1. C.de bon.poss.contra tab. Pet. Iac. Aret. Iac. Ray. Cy. sibi etiam contrarius, Franc. Rampo. & Bal. in d.auth.ex causa. Nico. Mat. Bal. & Saly. in d.l.1.C.de posth.hære.insti. Pet.Iac.in sua practica, tit.de condi.ex leg. omnimodo pro legitima portione debita filię, col. 17. versi. item posthumo præterito. Bar. secum quòque pręter morẽ pugnans, cõs.52. in nomine domini Salumben. Ioannelli. Bal. in l.Titia. ff.de inoffi.testa. vbi tamen dicit quòd prima opi. cõtinet æquitatẽ, & cons.215. testamentum, circa medium, li.4. vbi dicit de hoc esse tex.sing.no. à Iac. Aret. in d.l.generaliter.§.ex testamento. & Ange. consi.211. ex facto proposito, col.2.in 3.dubio. Imo.in d.l.filio præterito. Raph. Fulg.consi.69. punctus talis est, Marianus, in fi. Cor.consi.158. pro decisione, col.5.versic. præterea lex lib.2.& consi.234. placent mihi, col.2.versi. circa secundam, lib.2.& consi.225. antequam aggrediar, col.2. lib.3. vbi dicit se sæpe ita respondisse & tenuisse consulendo & legendo. & hanc op. Ias.in d. auth.ex causa, col.4. dicit esse communem.

Posthumus an reuocet legata.

263 Sed hæc opi. ita à multis scinditur, vt eã cum priori concordent, vt videlicet posthumus non reuocet legata, secundum posteriorem op. si is fuerit scienter præteritus, quia testator de eo cogitabat, & nihilominus illum pręterit. Secus si posthumus ipse, aut etiam iam natus (vt nunc vtrunque cõiungamus) ignoranter fuerit præteritus, quia testator non cogitabat de posthumo, aut iam natum filium ignorabat, vel eum mortuũ putabat. Nam tunc, inquiunt, nõ locus est d.auth. sed huic nostræ l. Ita voluerũt Bar. huius distinctionis veluti antesignanus, & post eum Ang. Pau. Ca. Guid. Pap. & Io. à Mõteferrato in d.auth.ex causa. Bar. Bal. & Ang. in d.l.filio præterito, Bar.in l.cùm mater. ff.de inof.test. & in l. 1.in 6.q.ff.de iure codi. & in l.in confirmando, in fi. ff.de confir.tut. & in l.tale pactũ. §.vlt. in fi. per illũ tex. & ibi Ang. & Pau. Cast. ff.de pact. & idem Bar. in repe.l.1.in 2.q.5.q.prin.C.de sacros.eccle. vbi & hoc quoque dicit procedere in relictis ad pias causas, & cons.146. viso pręddicto puncto, & cõsi.204. Cechus condidit testamentum, & consi.220. omne illud, & cosi.235. Lapus fecit testamentum Benedict. Plũbi. in d.l.generaliter.§.ex testamento. ff.de fideic. liber. Bal. & Ang. in l.Titius, in prin.& ibi Fran. Arc. ff.de lib.& posth.& ipse Bal.in d.l.1.ff.de testa.tut. & in l.si totas. C.de inoffic.don. & in l.2. §.si quid ex te.ff.de cõdi.indeb. & cons.239. quia vltimus passus, col.1.li. 3.& consil.424. præsupposito quòd dictus testator, lib.4. Ang. hîc, & in d.l.1.C.de bo.pos.contra tab. & in l.militis codicillis.§.in supremis. & iterũ in l.qui iure. ff.de milit.test. & in §.siue igitur, col.4.ver.dici potest, in auth. vt cũ de app.cog. & consil.76. posita pro constanti, col.vlt.vers. secundò de secundo. & cons.108. ista quæstio, in 2.dub. Petr. Anch. & legendo & consulendo, vt retulit Imo. in d.l.filio pręterito. Nam & ita eũ comperi tenuisse in c.si pater, in 7. not.de testam.lib.6. Card. Flor.consil.20. cum testamentis, col.1. vers. quò ad primum. & Rom.cons. 122. circa id quod effectualiter, colum.2. versicul. quo ad secundum, Io. Ana.cons.28. visis & põderatis, col.2. & ibi etiam Bol.in addi.col.4. vers. de prima pręteritione. Alex.cons.41. viso tenore, col.pen. lib.1.& cons.47. abũde per celeberrimos, col.2.ver. quo ad quintum, lib.2. vbi dicit quòd periculosum esset tenere contrariũ. Barba.in rep. l. cũ acutissimi. col.3. vers. nihilominus credo. C.de fideicõ. & in repe.rub.C.qui admit.col.21.vers.18. adduco, & in repe.c.Raynaldus, col.6.vers. non obstat cum dominus, ext.de testa. & cons.60. illud asseram, col.2. ver. & ex istis, lib.2. Fran. Aret.consil.24. quatuor dubia, col.1.vers. pro ista cõclusione, & cons. omnium vlt. vbi & ita dicit consuluisse Bapti. Sanseuer. & hanc esse communem opi. & Steph. Bertr.consi.10. viso testamento, per totum, lib.4. Soc.d.cons.93. quo loco suprà citauimus, lib.4. Caro. Rui. qui & hanc dicit æquiorem, consi.2.q.col.1.li.3. vbi hanc rem latè tractat, & consi.6. quod est eo. initio etiam col.1. eo. li.3. & Alcia.lib.1.de verb.signi.char.vlt. & D.Guid. Benedict.in rep.cap.Raynutius. in verbo, in eodem testamento relinquens, nu.232. extra de testa. Et ita quoque

quoque videtur voluisse Sign.in illis cons. suprà in prima parte allegatis, si solerter legantur. Et hanc opin. dicit esse seruādam in practica Cor.in d.auth. ex causa,col.10.Et pro ea facit tex.in l.idem est,quę est 3.ff.de cond.indeb.

Confirmatio praecedentium.

264 Et hanc quoque sentētiam probat vetus opinio.Nam apud Plautum antiquum Poetam Comicum in Pœnulo, cùm Iachon Pœnus falsò existimans,sed non iniustis rationibus adductus, filium suum vnicum, cui in ea fabula Agorastocli nomen est,naufragio aut aliter perisse, patrueli suo bona sua reliquisset,compertúmque postea fuisset filium illum testatoris viuere, Milphio tanquam arbiter quidam honorarius hanc confestim sententiam illi patrueli apertè pronuntiauit:

Paterna oportet reddi filio bona,
Aequum est habere hunc,bona,quæ possedit pater.

Cui patruelis assentiens atque acquiescens,ita protinus respondit,

Haud postulo aliter,restituentur omnia.
Suam rem sibi saluam sistam.

A quo nec latum quidem vnguem dissidet quod scribit Valerius Maximus, lib.7.cap.item 7.cuius tit.est de testamentis, quæ rescissa sunt. Militantis ait,cuiusdam pater cùm de morte filij falsum è castris nuntium accepisset,aliis hæredibus scriptis decessit;peractis deinde stipendiis adolescēs domum petit,errore patris,impudentia amicorum domum sibi clausam reperit.Itaque depositis armis coactus est in foro togatam ingredi militiam, cum improbissimis hæredibus de paternis bonis apud centumuiros contendit,omnibúsque non solùm consiliis,sed etiam sententiis superior discessit.

Posthumus si insciēter fuerit præteritus, irrita sunt legata.

265 Idque dicunt multi ita procedere, vt si ignoranter fuerit iam natus aut posthumus præteritus, irrita sunt legata,etiā si fuerit apposita clausula codicillaris,ita enim voluit Bar. & huius quoque op. princeps in d.auth.ex causa, col.vlt. & ibi Iac. col. pen.& Pau.Pichus,& idem Bar.in d.l.1.in 6.q.& ibi etiam Ang.ff.de iure codi.& idem Bar. in l.pen.eo. tit.& in omnibus consil.supra allega. præterquam in primo,vbi nihil de huiusmodi clausula dicit.Bal. & Ang.in d.l.si Titius.ff.de lib.& posth. & in d.l.filio præterito. ff.de iniust.testa. Bal. subobscure in l. qui filiabus,in prin.ff.de leg.1.& apertiùs in d.l.si totas.C.de inoff.don.vbi ita dicit se consuluisse,sicuti verè consuluit,in illis duobus cons. suprà proximè citatis, & præterea consi.156. clausula codicillaris, col.1.lib.2.& consi.469.proponitur quòd dominus Antonius,ad fi.lib.5.Ang.in d.l.qui iure. ff.de testa. mili.& in l.1.ff.de iure codic.& in l.1.per gl.ibi relatam ad tex.C.de codic.vbi id dicit sing.& menti figendum, & ita determinatum fuisse per collegium Perusinum,& d.consi.76.col.vlt.versi.de tertio veritas est.etiam consi.51.ex facto proposito, col.3. & consi.136.in quæstione vertente,col.vlt. & d.consi. 210.col.2.in 4.dubio,& cons.364.visa facti narratione,col.3.Card.Flor.d.consi.20.col.1.vers.quò ad secundum,Pau.Cast.in l.sicut certi,post prin.C.de testam.mil.& cons.200.clarum est testamentum,in 2. dubio,lib.1.vbi hoc dicit æquissimum. Alex.d.cōsi. 41.col.vlt.lib.1. Cor.cons.244. videtur in hac cōsultatione,ad fi.lib.4.Fran.Aret.d.cons.24.vbi hanc dicit esse communem. & rursum latè cons. omnium nouissimo,in primo dubio.Socy.d.cons.93.lib.4.& Barba.qui etiam asserit esse communem, consi.60. illud afferam,col.3.& seq.lib.2.& Ias.in d.l.1. col.vlt. C.de bon.poss.contra tab.& Steph.Bert.consi.170. proponitur in facto,nu.5.& seq.lib.1.& cōs.195. ponitur in facto,nu.4.eo.lib.1.& D.Guil.Bened.in repet.cap.Raynutius,in glo,in eodem testamento relinquens,le 1.nu.247.& nouissimè Ant.Rub.consi. 112.viso testamento mihi exhibito. & iterum cons. 126.pręsens casus,col.1.& 2.Et hanc opi.dicit æquā, licèt non sequatur,Bal.in l.vlt.C.de codicil.

Codicillaris clausula cessat cū cessat voluntas testatoris.

266 Et hanc op. confirmat quod scribit Bald. in cons.319.quidam Nicolaus,col.vlt.lib.5.quòd clausula codicillaris cessat cum cessat voluntas testatoris.De quo & per Phil.Dec.in l.precibus,colum.10. vers. vlterius tamen. C.de impub. & ali. substit. & consi.205.in causa istorum nobilium,in fi. & consi. 248.visa petitione,col.vltim.& consi.187.in ciuitate Placentiæ,col.3.& consi.291.visis & diligenter consideratis,col.2.& alibi sæpe. Nam & ea clausula nō tendit nisi ad conseruandam voluntatem testatoris,vt dicit Bal.in l.vlt.col.4. versic.nunc aliqua. C. de codicil.

Qui contrarium tenuerint.

267 Sunt & qui contrarium tam in primo quàm in secundo asserunt videlicet(vt primum primo loco expediamus)conseruari legata, etiam si posthumus aut iā natus fuerit ignoranter pręteritus,videlicet gl.in l.si vxorē pręgnantē,iūcto text.in verbo, ignorāter.ff.de man.test. & Fran.Rampo.in d.auth. ex causa,& in repet.d.l.filio præterito,prout ibi illū retulit Imo.qui idem tenet.& Bal.sibi contrarius,in l.si cum vel in vtero. C.de testa. mil. & idē Bal.qui hoc dicit præsertim procedere in legatis modicis, & relictis pro anima vel pro coniunctis, in d.auth. ex causa,& ibi etiam Saly.Fulg.& Cor.qui dicit hāc esse veriorem de rigore iuris, sicuti etiam dicit & latè eam comprobat cons.195.in hac consultatione, per totum,li.1.& consi.168.pro decisione.col.9.lib. 2.& consi.244. videtur prima facie dicendum, col. versi.nec ob aliud,& seq.eo.lib.2.& consil.150. prima facie,col.2.versi.sed hoc non habet obstare, li.3. & consi.194.videtur in præsenti,col.3.versic.& licèt magnum,eo.lib.3,& d.consil.225. antequam aggrediar,col.4.versi.& quia præteritio,cum multis seq. eo.lib.3. in quibus locis tamen dicit quòd non auderet firmare,propter autoritatem Bar.& sequaciū. & rursum ipse Bal.in repe.d.l.1.col.antepe.versi.aduertatis.C.de sacros.eccl.& Steph.Bertr.consil.225. ponitur in facto,col.2.vers.sed quicquid sit,lib.2.& Ioan.Igne.in d.auth.ex causa,char.19. vers.tertio inuenio.Et pro hac sententia bene facit tex. in l.cum mater.ff.de inoffi.testa. quæ ex diametro contraria est d.l.idem est.ff.de condi. inde. quod à paucis expensum est: nec video quo pacto ea antinomia tolli possit,nam vtrobique pater falsò putabat filium, quem præteribat, obiisse: & ita re tantùm, & non consilio, vt nostri dicunt, præteribat. Et tamen in vna lege præstari non debent legata, in altera debent.Soluat igitur Apollo.

Lucumonis Demarathi Corinthi filij historia.

268 Et hanc partem obseruasse Hetruscos illos Italorū antiquissimos, iurísque & diuini & humani peritissimos,planè cōstat ex eo quod scribit Liuius lib.1.ab vrbe condi.Lucumo inquit, Demarathi Corinthi filius erat, qui ob seditiones domo profugus,cū Tarquiniis fortè consedisset,vxore ibi ducta,duos filios genuit. nomina his Lucumo atque Aruns fuerūt.Lucumo superfuit patri bonorū omnium hæres. Aruns priusquam pater moritur, vxore grauida relicta,nec diu manet superstes filio pater:qui cùm ignorans nurum ventrem ferre, immemor in testando nepotis decessisset, puero post aui mortem in nullam sortem bonorum nato, ob inopiam Egeno inditum nomen. Hæc Liuius. In quibus vides Lucumonem, cùm ignoraret nurum prægnantem esse ex filio Arunte,alteri filio omnia reliquisse, idque ratum firmumque mansisse, nec aliquid nepoti ex filio ignorantiam aui profuisse. Eadémque ferme tradit Dionys. Halicarnasseus li. origi.Romanorum tertio.

Qui teneant ob clausulam

269 Qui item contrarium dicunt de clausula codicillari,videlicet quòd ob eā confirmantur legata, etiam si ignoranter fuerit posthumus præteritus, ij sunt

codicillare confirmari legata. sunt Dyn.Iac.Aret. & omnes penè scriptores ante Bar.vt ipse refert,in d.l.1.in 5.q.ff.de iure codi.Oldr. d. consi.149. in 3. q.& iterum consil.161. thema tale est,Titius filium,in vlt.dubio,Ray.& Bald.sibi contrarius,in l.ex ea.§.vlt.ff.de testa.Spec.tit. de instru. edi.§.compendiosè,versi.item vide Bar. subobscurè cons.6.viso testamento, col.2.Bal. Raph. Cor.& Alex.in addi.Bar.in d.l.1.ff.de iure codi. Bal.in l.pe. eo.tit.& in d.auth.ex causa,col.4. & ibi etiam Saly. & Fulg.qui & hanc op.dicit æquam.Alex.sibi contrarius,qui eam dicit esse communem, & Io.à mõte Sperello.ibi.Idem Bal.in l.vlt.col.pe.ver.sed quęro nunquid ista clausula,& ibi quoque Salyc. C.de codic.& ipse Bal.in l.si ita fuerit.ff.de leg.3.& in l.generaliter.§.ex testamento.ff.de fideicom.liber.& in d.l.& post litem,in addit.col.pe.vers. super secunda quæstione.ff.de transact.& cons.391.factum tale est, quidam nomine Colla.in fi.eo.lib.3.Saly.in d.l.1.ad fi.& ibi etiam Paul.Cast. sibi item contrarius. C.de posth.hære.insti.Ang.sibi etiam contrarius. d.cons. 108. col.vlt. Imo. in d.l.filio præterito, col.9.& in l. qui filiabus,in prin.vbi & hoc dicit sensisse Bar.ibi. ff.de leg.1.Pau.Cast.cons.15. incipiendo à secundo, col.2.li.2.& cons.271. quanquam multa scripta fuerint,col.vlt.eo.li.2.Rapha. Co.in l.si quis cùm nullum,in prin.ff.de iur.codic. Rom.d.consi.122.Alex. consi.26.circa primum dubium, col.3. vers. vel potest responderi,lib.1. & consi.38. in causa mota per Ang.col.2.versi.& constat de iure,lib.1.vbi hanc dicit esse communẽ opi.& consi.123.discussis hęsitationibus,col.pe.vers.vel etiam dato,eo.lib.1.vbi dicit hanc esse veram & communem op. & cons.152. circa primã dubitationem,col.4.versi. tertio potest responderi,lib.2. quod errore impressorum iterum repetitum est cons.103.lib.3.& iterum consi.50.li.6. vbi dicit hanc esse communem sententiam, idem Alex.cons.30.ponderatis his,col.1.& 2.lib.3. & cõsi. seq.eiusdẽ prin.col.1.& Cor.sibi cõtrarius cons.195. in hac consultatione, col.pe.vers.& idcirco,& seq. li.1.& cõs.118.videtur primo aspectu,col.pe. versi.& licèt Bar.lib.2.vbi & hoc dicit tenuisse Pan.in duobus cõs.quæ reperire nõ potui,nec credo fuisse impressa,nisi sint ex iis quæ ex Pau.Castr.suprà citauimus,vtpote quorũ similia sunt initia, quod magis credo.& idem Cor.d.cons.158.col. antepe.versi. & idcirco.eo.lib.2.& d.cons.254.col.5.& seq.eo.quoq; lib.2.& cõs.133.in hac consultatione,col.3.vers.ideo institutio,lib.3. & Bened.Capra,consi.106.punctus cum prout in facto,ante fi.& iterum consi.115.Iesu Christi nomine repetito cũ prout,col.2.Ang.Aret. qui ita dicit sępius consuluisse,in §.1.post medium, Inst.de codic.Barba.sibi etiã contrarius,cons.6. vbi Christus non est,in 2.dubio,per totũ,lib.2.& Ias.sibi etiam contrarius, in d.l.qui filiabus,col.vlt.ff.de leg.1.Ludo.Bolo. cons.73. Antonius Pergamensis, col.vlt.Caro.Ruin.consi.19.circa præsentem, col.3. versi.sed præmissis,eo.lib.3.Phil.Dec. latè cõs.490. visis & circumspectis,col.1.& seq.& Steph.Bert.sibi item contrarius,consi.130.Christi &c. viso casu, nu.1.lib.1.& Fran.Ripa hîc in 21.quæst.

De eadem re. 270 Sed circa hanc postremam op. debes intelligere,multos ex iis quos proximè citauimus,dixisse simpliciter clausulam codicillarem operari, vt debeantur legata etiam si posthumi fuerint ignoranter præteriti:sed & multos ex iis non ita simpliciter locutos fuisse:sed nuncupatim intelligẽtes in clausula codicillari, quæ ad futurum quoque tempus refertur, nedum ad præsens, his scilicet verbis, si non valet,aut valebit &c. Nam ita,inquiunt, testator videtur cogitasse de futura ruptura testamenti, & voluisse sibi aduersus causas rumpentes aut rupturas prouidere.Et ideo saltem implicitè & in genere cogitauit de posthumis, quod satis est, arg.l. placet,& l.ideóque.ff.de lib.& posthu.& l.qui iure. ff.de testa.mili.

271 Nec desunt qui iterum distingunt, an legata sunt modica,quæ etiam verisimiliter legasset testator,si cogitasset de posthumis:& ea non reuocãtur, sed conseruantur ex d.auth. ex causa, alioqui reuocantur,& ita videtur voluisse Bald.in d.l. Titius, in prin.ff.de libe.& posth. Ang.in d.§. siue igitur, col. 4.vers.finaliter dici potest, in auth. vt cum de appel.cog.Fran.Aret.in d.l.Titius,col.vlt. & consi.91. viso legato facto,col.4.versi.modò cum præterito, & d.consi.vlt.in primo dubio.Barba.in repe. l.cùm acutissimi,col.45.versic.pone,testator.C.de fideic. Soc.d.cons.93.testamentum præmissum,col.8.vers. ex quibus omnibus,lib.4.cum aliis concor.suprà in verbo omnia vel partem aliquam bonorum, versi. 6.inci.sed illud in dubium,& iterum versi.25.incip. & in simili.Et cum his conuenit quod tradit Ang. generaliter,consi.51.Simon notarius,col.3.versi.solum igitur,quòd per huiusmodi clausulam conseruantur legata, præterito etiam ignoranter posthumo, aut iam nato,quem testator putabat mortuũ, si verisimiliter testator legasset,si de posthumo cogitasset,aut sciuisset filium viuere,per l.pe. ff.de iure codic. *Legata modica an reuocentur, si testator cogitasset de posthumis.*

272 Sunt & qui distingunt inter legata & fideicõmissa particularia,& vniuersalia, vt scilicet in legatis & fideicommissis particularibus clausula codicillaris operetur conseruationem legatorum, non etiam in fideicommissis vniuersalibus.Et ita voluit Iac.Bel in sua disput.cuius principium est,queritur, pater vel mater condidit testamentum.Quam quidem disputationem posuit post l.3.C.de lib. præte. Priorem tamen casum intelligit procedere,quando testator sciuit posthumum natum, & potuit mutare testamentum. Aliàs enim etiam clausula codicillaris nihil operaretur etiam circa legata & fideicommissa particularia. & eum simpliciter refert & sequitur Alex.d.cons.252.col.2.& seq.li.2. quem & tu in hoc vide d.consi.142. circa primam dubitationem,col.3.vers.& hoc primò,li.2. Quin Bal.ipse in d.l.si cùm vel in vtero,paulò ante fi.C. de testa.mili. simpliciter dicit legata particularia deberi etiam filio ignoranter præterito, non fideicommissa vniuersalia,nulla clausulæ codicillaris mentione facta. *Distinctio inter legata & fideicommissa particularia & vniuersalia.*

273 Quid? quod nonnulli à cæteris omnibus penè ex diametro distantes tenent reuocari legata ex præteritione scienter facta,nõ etiam cùm fit ignoranter tanquam illic sit maior iniuria,maior impietas,maior dementia in testatore. In quã sententiam dicitur consuluisse Signo. & concilium Mediolanense,vt retulerũt Bal.& Imo.in d.l.filio præterito, & idem quoque voluisse Iac. Aret. & Oldr. retulit Cor.d.consi.158.col.9.lib.2. Et in hanc quoque sententiam pedibus vadunt, qui asserunt huiusmodi clausulam codicillarem nihil operari in pręteritione iam nati, sed tantùm in præteritione posthumi. Cuiusmodi op.fuit Old.in d.l.Titia, vt illum retulit Bal.ibi.ff.de inoffi.testa.& idem Old.& Iac.Are. in d.l.generaliter.§.ex testamento.ff.de fideic.liber. prout illos citat Soc.dicto consi.93.col.2.li.4.Et qui item scribunt hanc clausulam nihil etiam operari, cùm testamentum deficit vitio aut culpa testatoris, vt quia præteriuit vel exhæredauit. Secus si alio quopiam vitio extrinseco, videlicet ob defectũ solennitatis.In qua sententia fuit glo. & omnes penè antiquiores doct.in dicta auth.ex causa,& Guil.Cu. in l.vlt.C.de codic.Cy.in l.ex ea.§.ex his.ff.de testa. & Bald.consil.386. factum super quo, lib.1.& dicto consi.391.in vltimo dubio, lib.3. vbi hanc dicit esse communem opi.& consi.431.inci.gl.in auth.co.lib. 3.& in dict.l.1. ff.de iure codi.vbi ita dicit antiquos doct.communiter tenere,& in d.l.ex ea.§.ex his.ff. de testa. *Qui teneat legata reuocari ex præteritione scienter facta.*

de testa. vbi dicit sæpe hanc partem consulendo tenuisse. Adeò Bal. fuit leui maléque constante ingenio, iudicióque, vt ex tot ac diuersis contrariísque opinionibus nulla ferè sit, quam non alicubi sequatur. Quod vix excusari potest, cùm non hîc tãtùm, sed aliàs sæpe sit varius, ac contrarius. Nam id aliquando contigisse, vt nonnunquam Accur. & Bart. excusari quodammodo potest: cùm Papinianus verè iuris asylum, ac legalis doctrinæ Thesaurus ab Aelio Spartiano in Seuero Imperatore appellatus, aliquando etiã in re eadẽ in cõtrarias declinauit sententias, si credimus Iustiniano in l. vlt. vers. sed cũ in secundã. C. de fur. Et cùm Bal. vbique tam varius fuerit, ausus est tamen constanter profiteri non esse sui moris variare, in consil. 119. factum proponitur, col. 2. ver. sed si vnum, lib. 3. Adeò in suis quisque vitiis cæcutit. Sed vt redeamus, tu super illa postrema sententia vide doct. hanc rem latè tractantes in d. auth. ex causa, super gl. vlt. Et præterea super hac tota quæstione, Bal. in l. Domitius. §. ex his. ff. de testa. & in l. cùm mater. ff. de inoffi. testa.

Filius adoptiuus succedit patri adoptiuo cum filiis legitimis postea susceptis.

274 Quæro 15. vtrùm adoptio reuocetur, si adoptanti post adoptionem nascantur liberi naturales & legitimi? In qua re non est opus frustra tempus in longas disputationes trahere. Nam ea dubitationem non recipit: quãdoquidem habemus tex. apertissimum in l. si te parens. C. de suis & legit. quòd filius adoptiuus succedit patri adoptiuo cum filiis naturalibus & legitimis postea susceptis. Ex quo nemo non potest intelligere non reuocari adoptionem natiuitate filiorum naturalium, etiam quantum ad vim succedendi.

Legitimatio filij naturalis an reuocetur per natiuitatem legitimorum liberorum.

275 Quæro 16. vtrum reuocetur legitimatio filij naturalis, quam qui purius loquuntur, naturalium restitutionem vocant, natis post eam legitimationem liberis legitimis & naturalibus. Quæ res in legitimatione, quam facit matrimonium subsequẽs, minimè dubia est, vt dicit Bald. in l. cùm quis. C. de natur. liber. Nam ibi tex. est expressus, quòd filij ita legitimati succedunt cum postea natis, sicuti etiam cauetur in l. diui, eo. tit. Et hoc quoque pro indubitato asserit Bar. & post eum plerique omnes in l. ex facto, in princ. ff. de vulg. & pup. per text. in d. l. cùm quis. & in §. 1. in auth. quib. mod. natur. effic. legit.

Bal. varia de re opinio.

276 Quanquã Bal. ipse in l. eam quam, col. 8. versi. denuo dubitatur. C. de fideic. dicit interesse, vtrùm postea nati sint ex eadem matre, ex qua & legitimati antè fuerãt suscepti, an ex alia: vt priori casu legitimatio rata maneat, altero irrita. Quam distinctionem tamen reiicit Raph. Fulg. consi. 65. cuius caput est, Titius coniugem non habẽs, & Anto. Rosel. in tractatu legitimationis, in fi. 2. lib. & ferè omnes indistinctè de hac re loquentes. Licèt Fran. Aret. in d. l. ex facto, dicat illam esse multum æquam, quia leges multum fauent ei qui matrimonium contrahit cum ea, quam iam illicitè compresserat.

De eadem re.

277 Cæterùm quantum ad alias legitimationes pertinet, res est admodũ difficilis, & quę illustrium doct. ingenia variè torserit. Nam & dubiam & obscuram eam dicit Bal. cui nihil aliàs propè dubium est, in d. l. cùm quis. C. de natu. lib. & Raph. in d. l. ex facto. ff. de vulg. & pup. vbi ob rei difficultatem nõ ausus est suum iudicium interponere. & similiter Barba. qui & ipse sibi omnia aperta, clara, & dilucida facit aut fingit, primùm quidem consil. 9. exordio, illud in medium referam, col. 4. versi. vnde est inter docentes, lib. 4. & iterum consil. 49. incip. clementissimum Deum, col. 4. ver. facit etiam ad hoc, eo. lib. 4. Quin & eam veluti in medio reliquit Soc. consi. 212. prima consultatione, col. 4. versic. omitto illam, lib. 2.

Substitutio exemplaris expirat susceptis postea liberis.

278 Verùm Dy. in d. l. ex facto, tenet simpliciter reuocari, tum per illum tex. in quo substitutio exẽplaris expirat liberis postea susceptis, tũ per text. in hac l. nostra. Nã vt hoc illi addas, legitimatio dicitur donatio siue donũ patris & principis, in auth. item sine legitimis. C. de natur. lib. & in §. si verò is qui solummodo, in auth. quibus mod. natur. effic. sui. & voluit Bal. in l. 2. ad fi. C. si quid in frau. patr. & in l. 1. col. 1. C. de iure aur. annul. & in l. seruis, post mediũ. C. de lega. & in l. nam ita diuus, col. 1. ff. de adopti. & consi. 56. an pater, post prin. li. 2. & iterum consi. 129. factũ proponitur, col. 2. vers. circa tertium, eo. lib. 2. & consi. 56. incipio à secundo, col. 2. lib. 4. & consil. 102. est considerandum, col. 2. versic. item legitimatio, eod. lib. 4. Ideóque sicut donatio reuocatur ob ingratitudinem. l. vlt. C. eo. tit. & ita legitimatio, vt dicit Bal. in c. 1. §. filij. tit. si de feud. fuer. contr. inter dom. & agn. & dicam pleniùs paulò pòst, vers. 287. incip. quinta ratio.

De eadem re.

279 Idem autem cum Dyn. in d. l. ex facto, voluerunt Guil. Cu. Alber. & Paul. Cast. in l. tale pactum. §. vlt. ff. de pact. per tex. ibi, de quo suprà in pręfatione diximus. dicuntque ita ipsum Dyn. consuluisse. idem quoque voluit ipse Guil. in l. 1. C. de natu. lib. & Oldr. consi. 247. factum tale est, in primo dubio, vbi præter hanc l. allegat etiam l. cùm Papinianus. C. de fideicom. & l. generaliter. §. vlt. C. de instit. & substit. & similia quædam iura, de quibus etiam diximus in prin. nostræ l. & præterea quoque cap. dilecti. & c. suggestum, de deci. vbi noua causa superueniens tollit priuilegium. & Guid. Suza. in l. humilem. C. de incest. nupt. Bal. in d. l. 2. ad fi. C. si in frau. patr. dum simpliciter citat Dyn. vbi suprà, & in c. innotuit, col. 3. versi. sed nunquid legitimatio, extra de elect. dum vtrobique se remittit ad Dyn. in d. l. ex facto. Sed & idem apertè tenet Angel. in l. Gallus. §. & quid si tantum. ff. de lib. & posth. Barb. in repe. l. cùm acutissimi, col. 4. vers. facit quod pulchrè. C. de fideicom. vbi ita dicit consuluisse Florentiæ. & D. Guil. Bene. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelpham, nu. 188. extra de testa.

Qui negẽt legitimatos succedere, si postea nascantur liberi legitimi.

280 Ex his subscribere videntur, qui simpliciter negant legitimatos succedere, si post legitimationem nascantur liberi naturales & legitimi. In quibus est Guid. Suza. in d. l. 1. C. de natur. liber. per hãc l. nostram, vt retulit Io. And. qui & in eam sententiam non obscurè videtur inclinare, in addit. Spec. tit. de succes. ab inte. §. 1. versi. sed ex facto. Et idem quoque palam voluerunt Pau. Cast. & Phil. Cor. in d. l. si te parens. C. de suis & legi. & rursus idẽ Paul. Cast. consi. 22. cuius principium est, visis omnibus quæ narrantur, col. 2. lib. 2.

Qui asseverant legitimatos succedere cũ filiis legitimis.

281 Sunt tamen maiori numero qui contrà negant reuocari legitimationem natiuitate liberorũ, ideóque legitimatos ipsos succedere cum filiis legitimis postea natis asserunt: cuius sententię fuerunt Rayn. Cy. & Saly. hîc. Rayn. Bal. sibi vbique contrarius, Ang. item sibi diuersus, Imo. Alex. & Ias. qui hanc dicit esse communem & veriorem, & in pũcto iuris, & in practica, in d. l. ex facto. Spec. d. tit. de succes. ab intest. vbi suprà, & seq. quoque versi. vbi & ipse Io. And. qui alterius factionis est, dicit ita tenuisse Goffr. & Albe. Gali. in sua marg. tit. de natis ex dãnato coitu. And. Ise. in c. naturales, & ibi quoque Iac. Alua. & Card. Alex. col. 2. tit. si de feu. fuer. contr. inter do. & agn. Alb. in rub. C. de nat. lib. col. 2. ver. ꝙ autem nati, & in l. licèt, ver. itẽ quęritur, eo. titul. Bal. & Ang. qui dicit ita se vidisse sæpius obseruari, & Raph. in d. l. si te parẽs. C. de suis & legit. Idẽ Bal. in d. l. eam quã, col. 8. ver. denuo dubitatur. C. de fideic. & cons. 306. casus quæstionis, circa mediũ, ver. secundum motiuum. li. 2. & in sua marg. in verbo, legitimatio, col. 2. ver. legitimatio iam facta. Collect. in c. vlt. col. pe. ver. quid si quis legitimauit, extra de donat. Angel. in d. l. cùm quis. C. de natur. liber.

liber. Ant. in d. c. per venerabilem, col. 33. & ibi etiam Pan. col. antepen. versi. sed alia quæstio, & Card. Alex. ibi, in d. §. quò autem, char. 27. versic. quæro. 14. principaliter, & iterum char. seq. versic. quæro 16. Pet. Ancha. in d. c. suggestum. de deci. & ibi quoque Pano. col. 2. vers. vltimò scias, qui licèt ponat casum in legitimato, tum per matrimonium, tamen videtur intelligere in omni legitimato tum per rationem qua mouetur quę omni legitimato conuenit, tum per doctores quos citat, qui etiam generaliter loquuntur. Idem Petrus Ancharanus in cap. secundo de concess. præb. libro 6. Ant. Rosel in suo tractatu legitimationis, in vlt. q. lib. 2. vbi hanc dicit esse humaniorem partem. Raph. Fulg. in d. consi. 65. in primo dubio Ro. d. cons. 194. in vlt. dubio, vbi dicit sing. hoc procedere, etiā si in priuilegio legitimandi concesso Comiti Palatino essent illa verba, sine legitima prole, quia ea debent intelligi de prole existente tempore legitimationis, non de ea quę postea nascitur. Bened. Capr. consi. 157. fuit dispensatum. col. pen. ver. nec obstat quod & tertiò. Alex. cons. 138. oportunè consideratis, col. 1. versi. quinimo dato, li. 1. & cons. 187. videretur prima consideratione, col. 5. vers. item respondeo quod legitimatio, lib. 5. Fran. Aret. in l. humanitatis, col. 2. C. de impub. & ali. subst. Fran. Curt. senior cons. 106. clarus vir, col. 10. versicu. quartò comprobantur omnia, & consi. 74. super memorata, col. 15. vers. corroborātur præmissa. Phil. Dec. qui & hanc dicit communem esse opin. consi. 258. in casu domini Franc. col. vlt. & cons. 37. viso puncto, col. pen. vers. quartò non obstant, & cons. 576. pro resolutione, col. 2. vers. & primò clarum est. Et in hanc quoque inclinare videtur Barb. cons. 49. clementissimū Deum, col. 4. vers. facit etiam ad hoc lib. 4. Et his fauet lex illa è scholis declamatorum deprompta. Nothus ante legitimum natus, legitimus filius sit: post legitimum natus, tantùm ciuis: cuius meminit Quintilianus lib. 3. Institutio. Orat. cap. 8.

Legitimatio cùm perfecta fuerit non debet irritari.

282 Horum rationes multæ sunt, sed quas ego in octo concludam, casq; pro virili confirmabo. Prima. Nam cùm legitimatio perfecta fuerit, non debet irritari. l. si vt proponis. C. de confir. tut. & l. sancimus. C. de admi. tut. Nam & quæ viriliter constituta sunt, durant, licet postea cōtigerit casus, à quo initium capere non potuerunt. l. pluribus. §. & si placeat, & ibi Bart. & alij. ff. de verb. oblig. & l. in ambiguis. §. non est nouum. ff. de reg. iur. & c. factum legitimè, eo. tit. lib. 6. & ibi concor. & hoc maximè in priuilegiis cuiusmodi est legitimatio. c. decet. eod. tit. lib. 6. & ibi etiam concord. Legitimatio autem cùm primum facta est, statim sortitur effectū, quia facit naturalem legitimum, tanquā si ab initio esset natus legitimus. §. reliqui, in auth. quibus mod. natu. effici sui. Ergo ex superuenienti casu reuocari, non debet, vt etiam optimè probat tex. in §. tribus eo. tit. & in §. sancitum in auth. quib. mod. natur. effici. legi. vbi licèt per matrimonium sequens filij, naturales legitimantur ob filios in ipso matrimonio procreatos: tamen si filij in eo geniti, postea moriātur, non tamen reuocatur legitimatio, quæ iam sortita est effectum. Et ex hoc, inquiunt, tollitur fundamentum, quod ex d. l. ex facto. ff. de vulg. & pupil. substit. depromunt aduersarij. quia ibi exemplaris substitutio fit in fauorem filij furiosi, cui alter substitutus fuerat. Quanquam & ad eā l. potest aliter respondeti, videlicet quòd illa substitutio fit in fauorem filij cui substitutū est. Ideo ne in eius damnū vertatur, susceptis filiis reuocatur. Legitimatio autem fit omnino in fauorem legitimati, & in damnum legitimorum. Ideo casus est longè diuersus.

Legitimatio iā quæsita filiis, non debet tolli facto patris matrimonium contrahentis.

283 Secunda ratio hæc est. Nam legitimatio iam quæsita filiis, non debet tolli facto patris matrimonium postea cōtrahentis, ac alios filios procreātis nullo legitimatorum accedente consensu aut facto, per l. Stichum. §. vltim. ff. de noua. & l. id quod nostrum est. ff. de reg. iur. & ibi concord. Nec etiam debet gratia illa, vt vocant nostri, natiuitatis, superueniens in personam liberorum postea natorum ex sequenti matrimonio, tollere vel impedire ius legitimationis ante quæsitum. c. quāuis, & c. si propter, de rescript. lib. 6.

284 Tertia ratio. Si legitimatio reuocaretur per susceptionem liberorū, sequeretur quòd quis pro parte temporis haberetur pro legitimo, videlicet ante natos liberos legitimos: & pro reliquo tēpore, id est, post natos liberos haberetur pro illegitimo, cōtra l. si tibi. ff. de adopt. vbi moribus nostris non cōuenit filium temporalem habere. & l. ideoque. ff. de manu. test. vbi non potest dari libertas ad tempus. Nec potest quis esse partim legitimus. partim illegitimus. cap. per venerabilem, versiculo præterea etiam extrà qui fili. sunt legi. Et dicit glo. in cap. cùm inhibitio, in verbo, si ambo parentes, extrà de cland. despon. id quidem monstrum esse, sicuti vt quis partim sit liber, partim seruus, per l. si duobus. ff. de statulib. Ita enim erranter allegat, sed est in l. duobus. ff. de liber. caus. cui concinit & l. si pariter, in fin. eod. tit. & l. vltim. Cod. de cōm. ser. manu. & l. iudicatæ, in princ. & ibi gloss. ff. de excep rei iud. & l. vlt. & ibi quoque gl. C. de cōmu. seru. manu. Et cā gl. sequitur Pau. Castr. cōs. 200. visa suprascripta. col. 2. vers. præterea notandum est, lib. 2. vbi ex ea dicit quòd legitimatio non potest fieri nisi generaliter, & quò ad omnia. Et hoc generaliter dicimus, ꝙ quid non potest diuerso iure censori. l. eū qui ædes. ff. de vsuca. & l. 1. vers. nec ratio patitur. ff. de rer. permu. & l. pater. §. si seruus. ff. de cast. pecul. & l. Titiæ. ff. de condit. & demōst. & c. cognoscimus, in fi. 12. q. 2. & c. cū in tua, ext. deci. & c. quia circa, in fi. ext. de priuileg. & cler. 2. de elect. cū si. nec multò magis duplici iure contrario. l. ius nostrū. ff. de reg. iur. & l. 1. §. 1. C. de lat. liber. tol. Cuius ar. dicit Bal. in l. seniū, in pen. q. & ibi etiā Paul. Castr. & Ro. C. qui testa. fac. poss. ꝙ pater non potest emancipare filium, quantum ad vnum actum tantum. & sequitur Imo. in l. si is qui pro emptore, col. 11. in 2. quest. prin. Bar. & ibi etiā Ro col. 7. ff. de vsuca. Idem Imo. in l. tam his. §. 1. ff. de don. caus. mor. & in l. 1. §. in filij, & ibi Raph. Co. Pau. Cast. Alex. & Ias. in vtraque lect. licèt Bart. ibi dubitet. ff. ad Treb. Pau. Cast. in l. qui in potestate ff. de test. Ang. Aret. in §. præterea, col. vlti. Instit. quib. mod. ius patr. pot. sol. Alex. cōs. vltim. perlectis verbis, lib. 5. Philip. Franc. in rub. de testam. lib. 6. col. 24. versi. quartò quæritur. Barb. consi omnium primo incip. ex sacris, col. 31. versic. faciat simile, lib. 1. & consi. 2. sapienter, col. pen. versi. & adduco simile, li. 2. & in tracta. de præstan. Card. in 1. q. 1. q. prin. col. pen. versi. & licèt ista doctrina. & D. Bened. in repe. cap. Raynutius, in verbo, matrem insuper Cleram, num. 27. extrà de testa. & Cepola. consi. causarum ciuilium. 66. Titius procurauit, col. 10. versic. præterea etiam hoc probatur, vbi & ex hoc dicit quòd quis non potest pro parte esse legitimatus, pro parte autem non.

Adoptio nō reuocatur ob filios postea susceptos.

285 Quarta ratio, non reuocatur adoptio ob filios postea susceptos, vt diximus in præced. q. ideo nec legitimatio, cùm filius adoptiuus & legitimatus cōparētur, per not. in l. cū in adoptiuis. §. sed ne articulū, in gl. in verbo, tantum modo, & ibi Bal. & alij. C. de adop. & per gl. in l. 1. ad fi. in verbo, parentū. ff. ad municip. & in l. filios, in gl. 1. in fi. & ibi Bar. etiā in fi. C. de muni. & origi. lib. 10. & per Bart. in l. Gallus. §. nunc de lege, in pen. q. ff. de lib. & post. Signo. cons. 39. quæritur nunquid. col. 2. versiculo his ita positis. & iterum consi. 218. quidam dictus Ioā-

nellus,col.vlt.Bal.in l.1.col.2. C. de iure aur.annul. per l.iubemus.C.de natu.liber.& idem Bal.in c.cæterum,col.pen.verſ.item legitimatis, ext.de iud. & in c.cùm dilectus,in fi.ext.de ordi.cogni.& in addi. Spec.tit.de ſucceſ.ab inteſt.§.1. verſ. quid de legitimatis.& in ſua marga.in verbo,legitimatio,verſi.2. & 102.conſiderandum ad fi.li.4.& Salyc.inter conſ. ipſius conſi.17.ſuper legitimatione, col.2.verſic.ſextò induco,& ver.ſeq.li.4.& Ro.cõſ.194.in propoſita concluſione, in 4.dubio. & Fran. Curt. ſenior conſ.13.ſtatuto Ianuæ.& Iaſ.in l. cum filiofam. col. antepe.verſ.tertiò quærit.ff.de leg.1.& Philip.Dec. conſ.150.dubitatur principaliter, col.2. verſ.ſed tamen prædictis.

Plus viriũ habet legitimatio quàm adoptio.

286 Imò verò plus habet viriũ legitimatio,quàm adoptio,vt eſt tex.in §.tribus, verſ. noſtri enim patris,in auth. quibus mod. natu. effici. ſui. Quod & hinc probatur,quòd in legitimatione concurrit vtrunque ius ac vinculum,naturæ ſcilicet,& legis,vt eſt tex.in §.ſi quis igitur,ante fi.in auth. quib.mod. nat.effi.ſui.& not.Ioã. And.in addi.Spec.tit.de ſucceſ.ab inte.ad fi.In adoptione autem alterũ tãtùm ius ineſt,videlicet legis,non etiam naturæ. Ex quo planũ fit,fortiorem eſſe legitimationẽ quàm adoptionem,arg.authen.ceſſante, & auth. poſt fratres autem.C.de leg.hæred.& auth.itaque. C. commu. de ſucceſ.& ſpecialiùs in d. l. cùm in adoptiuis, in princ.vbi fit mentio de eo in quẽ concurrunt naturalia & ciuilia iura.Ex quo not. Bal.concurſum rationis ciuilis & naturalis plurimũ operari,ideoque duo vincula vno eſſe fortiora. Quod & intelligens idem Bal.in l.neque abſens.ff.de adopt. fauorabiliorem dicit eſſe legitimationem,quàm adoptionem: cùm hæc ſit agnatio datiua,illa autem inhæreat naturali agnationi.Et idem Bal.in l.ſi te parens. C. de ſuis & legi.quod plus eſt legitimatum eſſe, quàm adoptiuum, quia legitimatus habet naturalia primordia.Et idem voluit Petr.Anch.conſi. 225. videtur prima facie dicendum,col.3. & iterum cõſ. 290. in ſucceſsione,col.vlt.& Anto.in c.per venerabilẽ, col.15.verſ.ſecũdò quia filius,extrà qui fil.ſunt legi. & Raph. Fulgo. conſ. 65. Titius coniugem, col. 2. verſi.ad ſecundum.& Panor.conſi.86.in quæſtione quæ vertitur,col.1.verſi.& facit ad materiam, lib.1. Alex.conſ.2.viſis codicillis,col.8.verſ.non obſtat.2. arg.lib.1.vbi & hoc allegat l.legem. C. de nat. libe. Barb.conſi.68.omnipotentem immenſum,col. vlt. lib.4.Socin.conſi.225. quæſtio præſentis conſultationis,col.4.verſ.præterea filius, lib.2.vbi etiam de hoc dicit eſſe text.in d.§.adoptionis,in auth. quib. mod.natur.effi.ſui.Iaſ.in d.l. Gallus.§.nunc de lege, col.vlti.& in l.ſi is qui pro emptore,col. 54. verſic. tertiò principaliter.ff.de vſuca.vbi etiam ad hoc allegat text.in d.§.tribus, in authen.quibus mod.natur.effic.ſui.& idem Iaſon in l. adoptiuum, quam legit cum §.vlt.l.2. ff. de in ius vocan. & in rubr.ff. de liber.& poſthu.colum.2.verſ.confirmo.& conſ. 40.abſolui aliàs,col.3.verſ.non obſt.etiam dum, li. 3 & Ludo.Bolo. in addi. Matheſi. in tracta. de ſucceſſ.ab inteſt.char.7. col.4. in addit.incip.hæc concluſio,& in addi.conſi.Io.Ana.conſi.27.longa profectò.Philip.Dec.conſi.366.pro declaratione, col.3. verſic.non obſt. quod ſuprà. Et hoc confirmatur, quia filius adoptiuus non excludit filias ex ſtatuto repellente fœminas exiſtentibus maſculis, vt voluit Io.Ana.conſ.27.viſo caſu mihi propoſito,cum concord.quos videbis in gloſſ. ſuſceperit liberos, verſi.11.incip.nec etiam ſtatutum. Et tamen filius legitimatus eas excludit, vt plenè dicemus in eadẽ glo.ſuſceperit liberos,nu.80.inc.quoque fit,de quo tamen vide quæ dicam in illa eadem gloſſ.nu.88.& quanuis multi.

267 Quinta ratio,Libertas ſemel collata liberto amplius auferri aut reuocari non poteſt.l. Papinianus.§.vlt.cum l.ſeq.ff.de inoffi.teſta.& l.ſicut. C. de liber.cauſ.& §.cauſas, Inſtit.quib. manu. lice. cũ ſimil.Ergo nec legitimatio, quoniam libertus & legitimatus æquiparantur.§.1.in auth.vt liber.de cæte.& §.ſi quis ergo non habens, iuncto §.liceat, in authen. quib.mod.nat.effi.legi. Legitimatio enim eſt veluti quædam ſpecies libertatis, vt dicit Bald. in l.poſt mortem.§.neque adoptare.ff.de adop.in 2. lect.Propterea etiam idem Bal.in c.ſi filij nati, in fi. tit.ſi de feud.fuer.cont.inter do.& agn. dicit quòd quemadmodum propter ingratitudinem poteſt libertus reduci in priſtinam ſeruitutem. in l. 2.C.de libert.& eorum lib.ita filius legitimatus in priſtinã naturalitatem ſequitur & commendat Rom.ſing. 224.vltimò quæritur.& id aureum dicit Fran.Cremon.no. 19. tu ſcis ꝙ ex omnibus cauſis. & ſing. Iaſ.in d.l.ex facto,col.5.verſ.tertiò pro opinione. & l.ex hoc iure,in ſecundo effectu obligationis antidoralis,ff.de iuſt.& iure.& in l.dedi.§. idẽ erit, col. vlt.ff.de cõd.ob cauſ.& Phil.Dec.in l.vlt.col.6.ver. ext.gl.C.de pact.& Catel.in memor. incip.ingratitudò filij, & in alio incip. legitimatio reuocari poteſt.& Ferdin.Loaz.in repe.§. diui.l. filiusfam.char. 20.col.1.verſ.iſtam cõmunẽ opi.ff.de leg.1.D.Guil. Be.in rep.c Raynutius. verbo,in eodẽ teſtamẽto relinquẽs,le 2.poſt prin.ext.de teſta.Quib.adde quod conſuluit Raph. Co. aut quiſquis alius eſt, inter conſ.illius conſ.87. ſtante dicto ſtatuto, col.1.circa mediũ,& iterũ col.3.poſt princi. ꝙ ita libertas & legitimatio æquiparantur,ꝙ ſi ex ſtatuto non requiritur inſinuatio inſtrumẽti manumiſsionis, ita nec legitimationis,quia vtraq; ſunt paria,paribusq́, initiis orta ac producta,vt ipſe eleganter declarat.

Libertas ſemel collata liberto, amplius reuocari non poteſt.

288 Sexta ratio,Legitimatio hoc caſu non poteſt reuocari,niſi ex præſumpta voluntate patris, quæ eſt huius l.noſtræ ratio & fundamentum, vt latè ſuprà diximus: voluntas autem & affectio conſiderantur inſpecto iure naturali,& non ciuili.l.hos accuſare. §. in omnibus. ff. de accuſa.Ergo ad omnes filios par præſumitur affectio, quia natura nõ facit differẽtiam inter legitimos & naturales.d.§. ſi quis verò nõ habens,in auth.quibus mod.nat. effi.legi. & §.ſi quis ergo filios,in auth.quib⁹mod.natu.effi. ſui.& bene etiam facit l.adoptiuus.§.ſeruiles, verſi. vnde nec vulgò.ff.de ritu nupt.per quã dicit Petr. Ancha.conſ.225.videtur prima facie,col.pen.quòd proles naturalis habetur pro legitima quò ad naturale fœdus, & Bal.in cap. quæ in eccleſiarum, col. vltim.extra de conſtit.dicit,quòd filius illegitimus communis eſt amor & natura, per d. §. in omnibus.& idem Bal.in l.1.col.5.verſ.expedita eſt, C. vnde vi.aſſerit,quòd quis ſicut poteſt ſe defendere,ita & filium ſiue legitimum ſiue illegitimum,quia natura communis eſt,per d.§.in omnibus,nec poteſt, inquit,conſtitutio naturam immutare.nec coarctare naturales ſtimulos.l.amiciſsimos.§.Lucius.ff.de excuſat.tutor.& facit l.2.& 3.ff.de liber. cauſa, hæc Bald.Et idem econuerſo,vt ſcilicet filius poſsit dedefendere patrem naturalem vt ſeipſum, tenet idẽ Bald.in l.cùm acutiſsimi, colum.2.verſiculo quæro quid ſi per ſtatutum.C.de fideicom.per d.§.in omnibus.Dicitque eadem ratione eum qui occidit patrem aut filium naturalem, puniri vt parricidam: quod & ipſum aſſerit ipſe Bald.Barto. & recentiores in l.parentes.ff.de in ius vocan.vbi & ipſe Bald. dicit ſingul. text. in dict. §. in omnibus, & rurſus idem Bald.in l.ius ciuile,columa 2. verſiculo & illa faciunt. ff.de iuſtit. & iure. & in l. cùm acutiſsimi, colum.2.verſiculo quæro quid ſi per ſtatutum. C. de fideicommiſſar.& in l.quiſquis,col.2.verſi. præterea de ſpurio.C.ad leg.Iuliã maieſt.& in ca. naturales,col.vltim.verſic. quæro vtrum pater.tit. ſi de feud.

feud.fuer.controuers. & cons. 457. ad euidentiam, col.2.versic.præterea sicut patri,lib.5. vbi & eadem ratione dicit non licere alimenta denegare filiis na turalibus.& Imol.in l.ex facto.§.si quis rogatus, & ibi recent.ff.ad senatuscon.Trebel.& in l. Lucius. §. vlt.ff.de leg.2.

Filius naturalis non potest vocare patrẽ in ius sine venia.

289 Et bene facit tex.in l.vxorem. §. codicillis. in fi.ff.de legat.3.vbi pietas quæ propriè est parentum & filiorum,dicitur quoque de illis naturalibus tãtum & text.in d.l.parentes. vbi nec filius quidẽ naturalis potest vocare patrem in ius sine venia,quia, vt ibi dicitur,vna omnibus seruanda reuerẽtia. Ex hocque dicunt Guil.Cu.Bald. & Ang. & propè omnes nihil interesse inter filium mere naturalem & legitimum in his quæ meram naturam tangũt, cuiusmodi est reuerentia & affectus naturalis. Et quod denique voluit idem Bald in l. 1. colum.14. versi.pone filius.C.de confess.quòd sicut pater legitimus & naturalis potest reuocare confessionẽ criminis à filio factam,& probare contrarium,per multa iura quæ illic allegat, ita & pater merè naturalis,cùm natura sit cõmunis,per d.§.in omnibus. Et facit etiam quod scribit idem Bal.consi. 267. ad euidentiam præmitto,col.3.versi.præterea sicut pa tri,lib.3.Ne interim prætermittam sæpe accidisse vt naturales filios & illegitimos parentes impensius ament quàm legitimos, vt scribit Plutarch.in Parallel.cap.42.& seq.

Legitimatus per rescriptũ nihil differt à legitimato per matrimoniũ.

290 Septima ratio.Si filij non reuocant legitimationem factam per matrimonium,quod nemo negat,vt diximus,non debent etiam alias legitimationes reuocare, cum legitimatus per rescriptum, nihil differat à legitimato per matrimonium,vt dicit Bart.in d.l.ex facto,per text.in §.illud.in fin.in au then.quibus mod.natu.effici.legi.Et quod plus est, nihil differunt legitimati,siue per rescriptum, siue per oblationem curiæ, à legitimis, per tex.in §.fit igitur licentia, in authen. quibus mod.natu effici. legi.& §. quoniam. in authen. quibus modis natu. effi.sui.

291 Octaua eademq; postrema ratio hęc est.Nã si legitimatio reuocaretur ex hac l.ob natiuitatẽ legi timorũ,id fieret ex tacita conditione intellecta in ipsa legitimatione,videlicet,si pater post eã nõ susciperet liberos,vt latissimè, & multorũ illustrium doct.autoritate diximus suprà in præf.nostræ l.ver. 6.incipien.hinc dicunt plerique omnes. Legitimatio autẽ cùm sit actus legitimus,non potest recipere conditionem.l.actus legitimi. ff. de reg.iur.& ca. actus.co.tit.lib.6.& vtrobique concord.

Donatio perfecta reuocatur per natiuitatem libe. donantis.

292 Sed aduerte lector optime, quoniam hæ rationes non tanti sunt põderis nec tã vrgent,quàm prima fronte videntur,si paulò acutiùs ac penitiùs inspiciantur.Nam quantum ad primam pertinet,videmus donationem omnibus numeris perfectam & absolutam,nihilominus natiuitate liberorũ donantis reuocari,vt hic dicitur,& in l.tale pactum.§. vlt.ff.de pact.vt hinc possis facilè ac manifestè intelligere,perfectionẽ actus nihil obesse,quò minus nostra l.locum habeat,nec iura è diuerso in illa pri ma ratione allegata obtinere in hoc casu. Nam etiam est admodum dissimilis ratio: primùm enim hic fit reuocatio ex præsumpta volũtate eius qui actum facit:nec in illis iuribus dicitur contrarium, sed illud tantùm,quòd non fit reuocatio actus perfecti ex inhabilitate & impotentia superueniente præter voluntatem disponentis:vt qui volet ea iura cum l.nostra concordare,ita possit dicere,actum perfectum non reuocari ex superuenienti casu prę ter voluntatem disponentis,per illa iura, sed bene ex præsumpta illius voluntate,per hanc l.Quam dif ferentiam,siue distinctionem malis appellare,subti liter vt aliàs semper expendit & declarat Franci. Aret.in d.l.ex facto,col.5.& in d.l. humanitatis. C. de impub.& ali.substit.& Socin.cons. 226. quæstio præsentis consultationis,col.pen.vers.sed ista respõ sio,lib.2.Licèt sibi adscribere videatur Ias. qui eam posuit veluti à se compertam, vt qui nullam Aret. mentionem faciat,in d.l.ex facto.

Legitimatio facta sub conditione, reuocatur per liberos legitimè susceptos.

293 Item factum legitimè non reuocatur eo casu,quo censetur factum:sed legitimatio quæ censetur facta sub conditione, si pater non susciperet legitimos filios, non censetur facta quò ad effectum succedendi eo casu, quo nascerentur filij legitimi: sicut fideicommissum datum simpliciter à filio vel nepote,non videtur datum, si filius vel nepos habeant liberos.l.cùm acutissimi.C.de fideicom.cum simil.Igitur cùm hoc casu censetur facta, non tractatur de reuocatione actus perfecti, ex quo deficit conditio.

Si ex hac l. excludantur extranei, in quo excludentur filij naturales?

294 Quòd si dicatur,quòd in hac l.& in d.l. cũ acutissimi,excluduntur extranei,quod nõ est in hoc casu,in quo excluderẽtur filij,licèt naturales, vt respondet Imol.& alij quidã recentiores,in d.l. ex facto.Id certè est cõtra tex.in d.l.cum auus.ff.de cõd. & demon.vbi excluditur etiam filius testatoris sub stitutus per subauditã conditionem, si alter filius decederet sine liberis,vt expendit Raph. Co. ibi & Bal.qui dicit no.in d.l.cũ acutissimi,col.1.vers.quæ ro si pater,& ibi quoque Saly.& Pau.Cast.& Barb. in repe.col.26.vers. nihilominus subtilissimus, & seq.vbi illum tex.dicit ad hoc sing.& etiam Ang.in l.ex facto.§.si quis rogatus,& ibi Alex.col.5.vers.in eandẽ gl.ibi,ex descendentibus.ff. ad Treb. Imo. & Ro.in l.si cui.ff.de don.caus.mor.& idem Ro.cons. 370.in proposita consultatione,col.1.Pau. Cast.in l. filiusfa.§.cum quis.ff.de leg.1.in lect.Bononiensi.& in l.cũ quidã,col.2,vers.vlt.quæritur.C. de impub. & ali.subst.& cons. 14. si contingat dictã dominam Lisam,col.1.lib.1.& cons.198. super primo quæsito, col.1,lib.2.& cons.309.casus iste frequenter contingit,col.2.vers.nec ob.l.cum auus,eo.libr.2.& Alex. in l.generaliter.§.cum autẽ,& ibi etiam Io.de mõte Sperel.& Corne.col.1.& Ias.col.item 1. versi.vltra tres extentiones.C.de insti.& substi.& idẽ Alex. cons.5.circa primũ dubiũ,col.2.vers.& illud esset ve rum,lib.3.& cons.38.perspectis his quæ in themate, col.vlt.li.6.& Franc. Aret.cons.156.diligenter visis, col.5.vers.ex his infertur.& Corne.cõsi. 83. videtur in hac cõsultatione,col.2.lib.1.vbi in hoc dicit sing. dict.l.cùm auus.& consi.276.viso suprascripto themate,col.5.versi.& iuuantur præmissa,lib.3.& cons. 42.videtur prima facie,col.1.lib.4.& Barb.qui illum text. ad hoc dicit valde sing.in repe.capit. Raynaldus,colum.23.versiculo præterea adduxi rationem, extra de testa.& consilio 61. scribitur sapientiæ septimo,col.4.vers.nec videtur illud,lib.1.& consilio 63.præclarè scribitur, lib.2.vbi illum tex.ad hoc dicit sing.& consilio 85. quod est eiusdem initij, col. penul.versiculo capio primum, lib.4.& Fran.Curt. senior consilio 45.statuto seu consuetudine, col. 8. versiculo quia dispositio. & iterum consi. 43. antiquissima, col.12.versic. non ob.secunda obiectio. & latè Socin. in dict.l. cùm auus, col.17. versiculo primum correlarium. ff. de condit. & demonst. & consi.182.licèt filia,col.2.versi.confirmatur & secũdò,lib.2.& consi.6.in præsenti consultatione, col.1. vers.secundo,lib.3.vbi hanc dicit esse communem opinionem, & Iason consilio 141. Christophorus, col.3.versiculo ad idem & fortiùs, & iterum versiculo quarto in fauorem,lib.2.& consi.seq.venerabi lis,col.8.versic.nonò in fauorem,eo.libro 2.Philip. Dec.consilio 568.domina Daria,col.vltim. versi.nõ obst.quòd neptis. Carol.Ruin. consilio 131.in themate,colum.3.nume.4.lib.4.& Steph.Bertran.consilio 13. viso consultationis themate, ad fin. libri 3.

& Bar.Chasse.consi.53.ex facto,col.2.vers.primo sic, & iterum col.5.vers.duodecimo videtur. & consi. 67.nobilis & potens,col.5.vers.& primò ad primũ. & Lud.Goza.consi.4.prima facie,col.4.nu.15. Et ad hoc allegant Imol.& Ro.in d.l.si cui,& alij nõnulli gl.quam dicunt singul.in l.1. C.de dona.caus.mort. quæ nihil de hac re loquitur.

Iura magis fauent extraneis quàm filiis naturalibus quo ad successionem.

295 Sed tu tamen interim vide quæ dixi suprà in verbo,libertis,nu.176.incip.& sicut hæc l. vbi videbis alios diuersum tenentes. Sed hæc opin.verior est,& text.claro comprobatur, vt diximus. Sed & illud quoque quod suprà diximus in prin. præced. vers. est contra iura, quæ magis fauent extraneis, quàm filiis naturalibus quantũ ad succedendũ patribus naturalibus, quia extraneus adoptari potest in filium,& ita succedit, vt toto tit.de adopt.filius autem naturalis adoptari non potest,vt succedat.l. legem.C.de nat.liber.& §.& nos nõ latuit, in auth. quib.mod.natur.effi.leg. & §. generaliter, in auth. quib.mod.natu.effi.sui. Itaque si subintelligitur cõditio ad excludendum extraneum,debet magis sub intelligi ad excludendum naturalem.

296 Nec videntur valere responsiones,quæ in loco dantur ad d.l.ex facto, quia quantum ad primã, licèt ante mortem filij furiosi, cui substitutio facta est,& cuius ideo ipsa substitutio censebatur, testamentum,nondum fuisset sortita effectũ ante mortem ipsius;tamẽ potestas reuocandi nõ erat penes ipsum,sed penes patrem substituẽtem. Igitur post mortem patris fuit quæsitum ius irreuocabile substituto,licèt conditionale, si furiosus præmoreretur in furore. Nam & in l.nec fratris.C.de don. dicitur quòd quando filius donat causa mortis consentiente patre rem ipsius patris,attenditur quò ad confirmationem donationis mors patris, & non filij,quia ipse est qui reuocare potest.Similiter ergo hic videtur ius quæsitum filio legitimato in vita patris:habet enim in hereditate paterna ius in spe,per tex.in l.nec ei.§.vlt.ff.de adop.& not.per Bart. in l. is potest.ff.de acquir.hæred.Igitur sicut superueniẽtia,vt ita cum nostris loquar, liberorum excludit vnum casum, ita & alterum. In refellenda autem secunda responsione diutius non immorabor, quando & iis qui eam partem sequuntur, pro qua est adducta,non placeat, Alex.dico in d.l.ex facto. & Franc.Aret.in d.l.humanitatis.

Cõditione tacita deficiente, deficiũt & cæteri actus.

297 Non obstat etiam secunda ratio, qua dictũ est legitimationem iam perfectam & consummatam non esse reuocandam ob factum ipsius patris naturalis postea matrimonium contrahentis,& ex eo liberos procreantis. Nam si ea ratio esset alicuius momenti, idem dici posset de donatione etiam perfecta, scilicet eam non posse reuocari facto donantis postea filios procreantis:quod ex diametro est contra casum l.nostræ.Idque fit ob conditionem tacitam & subintellectam,qua deficiente deficiunt & cæteri actus.

Legitimari potest quis quoad quædã tantum.

298 Tertia quoque ratio non magis vrget, quoniam ab initio quis legitimari potest quò ad quædã tantum.§.filium.& §.seq.in auth.quib.mod.nat. effi.legi.vbi etiã dicitur quòd legitimatus per oblationem curiæ, quò ad quædam habetur pro illegitimo,sicuti ibi not.Ang.& c.innotuit,extra de elect.& per Host.Ant.& alios,in c.per venerabilem, extra qui fil.sunt legi.Bar.in l.quæsitum. ff. de acq. hæred.in lect.anti.Rom.in l.qui superstitis, eod.tit. & in l.pactum.C.de colla.Franc. Cre. not.16.incip. pater potest,cum aliis multis concor. congestis ab Alex.Ias.& Philip.Deci.in d.l. pactum. & eo. Alex. consi.25.circa primum dubium,col.3.versi. accedit ad prædictorum confirmationem,lib.1.& consi.30. iuxta ea quæ alias,lib.3.& Fran. Curt. seniore cõsi. 16.clarus vir,col.3.& iterum consi.74.super memorata,col.7.& ipso Ias.in l.1.col.12.vers.pro hac eadẽ parte.C. de iur.emphy. Apud quos etiam reperies legitimationem ita fieri posse, vt legitimatus vel non,succedat omnino,vel succedat in certa re tantum:quod huc maximè pertinet.sed de hoc postea etiam dicemus vers.319.inci.Ideoque.

Emancipatio potest fieri quo ad quædã tantum.

299 Sicuti etiam emancipatio, de qua & in ea 3. ratione locuti sumus, potest fieri quò ad quædam tantũ, ex sentẽtia Oldra. consi. 26. cuius caput est, pater consensit filiæ.& Ioã. And.illius discipuli,qui ne latum quidem digitum ab eo ferme discedit, quanuis rarissimè eum memoret,in addi.Spec. tit. de instru.edit.§.porrò, vers. quid si filiafamiliàs & Fran. Aret. qui multum commendat dubitans tamen,in l.placet.ff.de acquir.hæred.& in l.qui in potestate,col.vlt.ff.de testi.Cep.caut.113.incip.filiusfa. versic.dixi in præsenti.& iterum caut.147.hoc exordio,est magna quæstio, vers. de iure communi. & Georg.Nat.in repe.c.2.col. 2. vers.quartò facit, de pactis,lib.6.Et dicit Imol.qui contrariam sententiã sequitur,in l.1.§.in filij. ff. ad Treb. vidisse se consilia excellentium doct.ita tenentium,& est optimus tex.in l.si ab eo,vbi not.Ang.C.de legi.hære.Et hęc sententia haud dubiè obtinet, cùm id fit ex legis dispositione,quæ potest facere, vt quis sit in patris potestate, vel sit legitimatus quantum ad aliquid tantùm,vt apertè probatur ex iuribus in præcedẽti versi.allegatis,& voluit etiam Barb.qui alterius est sententiæ,ita tamen vtranque concordans,in tract. de prẽst.Car.in 1.q.quæst.1.q.prin. col.pe.vbi & alia iura allegat. Hoc autem de quo tractamus,vt scilicet quis sit pro parte temporis tantùm legitimus, faceret l.nostra legitimationem reuocans.

Adoptio non reuocatur per natiuitatẽ liberorum naturaliũ.

300 Quarta ratio de adoptione ex eo facilè refellitur,quod diximus suprà in responsione primæ rationis, quia magis fauemus extraneo adoptato, quantum ad successionem patris adoptiui, quàm naturalis ipsius liberis,qui adobtari non possunt vt succedãt,vt ibi diximus,& probauimus.Propterea nihil est quod mirari debeamus,si adoptio non reuocetur per natiuitatem liberorum naturalium & legitimorum,legitimatio autem reuocetur.

Libertas auferri nõ potest sine iusta causa.

301 Quinta item ratio non concludit: tum quia quod dictum est,libertatem auferri non posse, intelligitur sine iusta causa,vt cauetur in multis ex illis ipsis iuribus ibi allegatis. Hæc autem causa reuocandi legitimationem, admodum iusta est & legitima, per hanc l.& similia iura. Tũ quoque quia libertas est multo fauorabilior, quàm legitimatio. Illa enim inter pias causas, quibus nihil fauorabilius est,annumeratur.l.1.§.vlt.ibi,ad hanc rationem pietatis,& ibi Bald.C.de commu.seruo.manu.& in l. contra voluntatem, ibi, iura pietatis.C.de testa. manu.& voluit Bart.in l.si cui annuum,post princ. ff.de annu. legat. cum aliis multis cõcor.à me latè congestis in nostris commentariis consuetudinum tit.16.§.1.in gl.vlt.paulò ante fi. Imò & cæterarũ omnium piarum causarum fauorabilissima,vt plenè dicemus infra in 17. quæstiõ. quæ hãc sequitur.Legitimatio autem non pia causa est. Itẽ libertas non impeditur propter existentiam liberorum legitimorum & naturaliũ,vt videre licet in d. l. Papinianus.§.vlt.& l.seq.ff.de inoffi.testa.Legitimatio autẽ impeditur.§.illud,in auth.quib.mod.natur.effi. sui. Ex quibus apertè conficitur,non semper, nec in omnibus pares esse libertatem & legitimationem, nec rectè ab illa ad hanc argumentum duci. An autem reuocetur libertas ob natiuitatem liberorum ex hac l.dicam in d.seq. q. vbi & alia quædam huc pertinentia dicemus.

302 Sexta ratio, quæ astruit eundem parentũ affectũ & amorem in naturales, qui est in legitimos, posset habere locũ,si natura ipsa mãsisset in illa sua

pri

Matrimonium frenum libidinibus passim & sine delectu vagantibus apposuit.

prima libertate variæ libidinis, nec fuisset quibusdã vinculis, limitibus, cancellis coercita ab ipsamet natura progredientibus, id est matrimonio, quod frenum libidinibus passim ac sine delectu vagantibus apposuit, & iniecit. Nam postea quàm ius gẽtium ac ciuile disposuit, ne succederet filius ancillę cum filio vxoris, Gene.21.cap. & ad Galatas 4. & repetitur in c.dicat aliquis.32. q. 4. vt interim omittam quæ Romanorum legibus in eam rem constituta sunt.C.de natur.liber.per totum. certè affectio paterna censetur iis iuribus velle se conformare, vt etiam anteponat legitimos simul & naturales merè naturalibus, per not.per Bart.in l.hæredes mei.§.cũ ita.col.1.vers.& aduerte quòd requiritur.ff.ad Trebel.cum concord.ibi adductis per Alex.& recẽtiores, & quos multos tibi colligemus in verbo, susceperit liberos, vers.101.incip.sed illud hic quæro.

Cogitare quisque id præsumitur, quod lex disponit.

303 Ex quibus vnum hoc adscripserim huic loco accommodatissimum, quod dicit Bald.in l. precibus.col.antepenultim.versi.procedo vlteriùs.C.de impub.& ali. substit. quòd quis præsumitur cogitare id quod lex disponit, arg.l. si duo.ff.de acquir. hæred. Et hinc videmus in casu nostræ l.cuius ratio est illa præsumpta voluntas donantis, qui si cogitasset de liberis, non donasset, ideo censetur donasse, si liberos postea non susciperet, quòd ea non procedit in filiis naturalibus postea natis, vt dicemus in dict. gloss. susceperit liberos, versi.56. incip.sed & quod naturales: tanquam scilicet non censeatur illos voluisse reuocare, etiam si de illis cogitasset. quod non ob aliud est, quàm quòd lex eos hic non considerat, propterea nec pater considerasse, nec eorum rationem habuisse censendus est. nec enim etiam aliàs in dubio quis intellexisse videtur de filiis naturalibus.l. vlt.ff. de iure dot. quia nec lex quoque de illis in dubio intelligitur. l.generaliter.§.cùm autem, in fin. Cod.de instit.& substit.quæ loquitur in casu non admodum nostræ l.dissimili.

Legitimatio quæ fit per matrimonium est cæteris multo fauorabilior & efficacior.

304 Septima ratio non valet, quia multò maior est ratio, cur legitimatio quę fit ex matrimonio, nõ reuocetur per filios postea susceptos, quàm quæ fit aliis modis, quoniã præsumitur ꝙ propter affectionem filiorum naturalium natorum antè matrimonium pater ducat matrem ipsorum, vt dicit tex. in gl.& l.cũ quis, & in l.nuper, C.de nat.libe.& in §. vlt.in auth.quib.mod.nat.effi.legi.& in §.tribus, in auth.quib.mod.natu. effi. sui Et huiusmodi legitimatio per matrimonium est multò cæteris fauorabilior, & efficacior: plusq; roboris habet & ponderis, vt patet ex multis, quæ latè congessimus in nostro tractatu de iure primigenio. q.34. Et si res ita ita habet, vt in quibusdam nihil differant cæteri legitimati à legitimato per matrimonium, imò nec à legitimo quidem, vt dictũ est in ea septima ratione hoc certè tantisper obtinet, dũ durat legitimatio, vel eo tantùm casu quo cẽsetur fuisse facta. At hic aut resoluitur ipsa legitimatio, aut in hunc casum non censetur fuisse facta, per l.nostram.

305 Denique octaua eademq; postrema ratio nihil facit, quoniam legitimationem posse fieri sub cõditione, præsertim ea cõditione, quæ hic sub intelligitur, videlicet si pater legitimos & filios naturales non susceperit, non incertæ est opinionis: nã id expressè consuluit & eleganter probauit Raph. Co.cons.98.supposito tenore, cui subscripsit Pau. Cast.ibi.multaq; vterq; in eam sententiam allegãt, vt cuique videre licet.& idem Pau.in rub.C. de iure aur.annul.ante fi.& Phil. Dec.in l. si super, in 2. not.C.de transact.Quibus & illud adducere potes, actus legitimos, conditiones intrinsecas & legales, cuiusmodi ista est, recipere, vt dicit Bal.in l.si quis à certo, vers.opponitur quòd acceptilatio.ff. de cõd. ob caus.& in l.3.ff.de leg. 3. & in l.cùm iudex. C. de sententen.& Rom. cons.401. vt declarationem, col.2. cum concor.allegatis ab Alex. in l.à diuo Pio. §. in venditione, col.5.vers.quarta solutio.ff. de re iudic.

Legitimatio ex rescripto non reuocatur.

306 Hæc sunt quæ pro vtraque parte aut iam adducta sunt, aut adduci possunt, Verùm antequam vlteriùs progrediamur, nostrumq; iudicium interponamus, illud sciendum est, eos quos suprà pro posteriori opini. citauimus, diuersimodè locutos fuisse. Nonnullos enim simpliciter dixisse legitimatos succedere patri, etiam si ei nati fuerint filij legitimi post legitimationem. Alios item simpliciter legitimationẽ nõ reuocari, nulla distinctione facta, fueritne legitimatio facta per matrimoniũ, an per rescriptũ, an per oblationẽ curiæ. Alios verò discrimẽ fecisse inter eã quæ fit per rescriptum, & eã quæ fit per oblationem (de alia quæ fit per matrimoniũ, taceo, quia iam suprà de ea diximus in prin.huius quæstionis.) Illam enim quę ex rescripto est, negãt reuocari, sicuti nec eã quæ est ex matrimonio, cùm parem vim habeant, per d.§.illud, in fi.in auth. quibus mod.nat.effi.sui.& in §.si quis ergo, in authen. quib.modis natu.effi.legi. Istam autem quæ fit oblatione curiæ, reuocari voluit Bar.qui tamen dubitãter loquitur, in d.l.ex facto, & ibi quoq; Ang.quod & videtur voluisse Roma.d.cons.194.& Dec.d.cõs. 307.quos ideo hic autores laudauimus, quia vix alios reperias.

Legitimatio ex rescripto, ex Baldi sententia, fieri non potest extantibus liberis legitimis.

307 At solus omnium, nisi nos fallat memoria, Pau.Cast.in d.l.ex facto, contrà omnino asserit legitimationem per rescriptũ reuocari.illa enim fieri nõ potest extantibus filiis legitimis & naturalibus, si id principi dissimuletur.d.§. si quis verò non habens, in authen.quibus mod.nat.effi. legi.& dict.§. illud, nuper alleg. & suprà alibi diximus, & paulo post quoque dicemus Per oblationem autem fieri potest.§.si quis igitur fuerit, & §.seq.eo.tit. Ex quo patet legitimationem hanc plus habere roboris, præsertim respectu filiorum legitimatorũ. Et ideo sicut nati illam impediunt, ne fiat: ita factam faciliùs reuocant. Huic autem nihil obsunt, & ita etiam non reuocant. Sed ad hanc rationem quidam respondent faciliùs impediri faciendum, quàm factum reuocari.l.patre furioso. ff. de iis qui sunt sui vel alien. iur. Nam & ex Ouidij sententia lib. 5. de tristibus, eleg.7.

Turpiùs eiicitur, quàm non admittitur hospes.

Quæ nuncupatim autoris nomine suppresso citatur in c.quẽadmodũ, extra de iureiur.

Autoris ea de re opinio.

308 Quocunque me verto lector cãdidissime, est cælũ vndiq; & vndiq; pontus, nec satis video in tãto tãq; turbulento fluctu opinionũ, ne ventorũ dicã, dextrorsùmne, an sinistrorsum nauis ducẽda sit, quò in portum satis tutum conferre nos possimus. Si tamen in dubiis sententia libera cuique est, ego in hac re ita dicendum puto. Quòd si pater & princeps legitimans cogitarint de filiis ipsius patris legitimis, non reuocatur legitimatio per liberorum susceptionem, succeditque legitimatus cum postea natis. Et hoc membrum, vt appellamus, minimè dubiũ est, per ea quæ suprà in princ. huius l. diximus, in vers.63.incip.ex quo fit quòd si donãs cogitaret. & multis seq.

309 Si verò non cogitauerint, id quod verisimilius est, nisi pater ita rem ipsam narrauerit, vt possit constare, ipsum posse ducere vxorem, & procreare liberos: tunc certè non succedunt ita legitimati cũ legitimis natis ante vel post donationem, per iura & rationes suprà post princ.huius quæstio. allegatas, atque etiam per tex.in §.si quis ergo, circa medium, in auth.quibus modis natu. effic. legit. & in §.illud, ibi, quid enim si ad sacerdotium, in auth.quibus mod.natu.effi.sui. Quibus satis videtur, ꝙ tum demum possunt legitimari naturales per rescriptũ, quando ille qui petit eorum legitimationẽ, est

destitutus omni spe procreandorum liberorum. Si ergo Imperator legitimans hæc ignorauerit, redditur rescriptum subreptitium, quia si fuisset expressum, verisimiliter princeps non concessisset, cùm id expressè prohibeatur de iure communi, præsertim in aliorum præiudicium, arg. l. 2. §. si quis à principe. ff. ne quid in loc. pub.

Legitimatio facta per rescriptum principis ignorantis extare legitimos liberos, an valeat.

310 Sed fac ita non esse à iure constitutum, sed illud tantùm, quod nuper diximus, non valere legitimationem factam per rescriptum principis ignorantis liberos legitimos iam extare, vt prętet Pau. Castr. in d. l. ex facto, suprà à nobis citatum, voluit Ioan. And. in addit. Spec. tit. de success. ab intest. §. 1. vers. item scias. Iacob. Bel. in §. & quoniam, in auth. quibus mod. natur. effici. sui. Saly. in auth. item si quis. C. de natur. liber. Petr. Anch. cons. 241. ex tenore priuilegij, col. 1. Ant. in c. per venerabilem, col. 13. vers. credo tamen quòd non valeret, & ibi etiam Iacob. Zochi. col. 10. & Panor. col. 6. vers. his præmissis, ibi, per hoc etiam dico, extra qui filij sunt legi. & idem Anton. cons. 2. repetito cōs. 49. visis literis, post princ. & Raph. Co. cons. 116. Innocentius, col. 2. Ro. cons. 194. in proposita conclusione, in 2. dubio. Mart. Laud. in sua disputatione, incip. Augerius Seio, in qua posuit tractatum legitimationis. Pau. Cast. in l. Gallus. §. & quid si tantùm, col. pen. vers. sed aduerte, & ibi etiam Fran. Aret. col. antepe. vers. sed quæritur pro pleniori. ff. de liber. & posth. & idē Pau. cons. 180. super eo quod primo loco quæritur, quis succedat, col. 2. & 3. lib. 1. & cons. 22. visis omnibus quæ narrantur, in prin. lib. 2. & cons. 34. super primo dubio videtur, col. 2. vers. secundò principaliter, eo. lib. 2. & cons. 429. præsupposito, col. 2. eod. lib. 2. & Alex. cons. 25. circa primum dubium, col. 3. vers. fortificantur, lib. 1. & cons. 66. consideratis, his col. pe. vers. ad idem adduco, eo. lib. 1. & cons. 60. visa legitimatione, col. pe. vers. tertia ratio, lib. 2. & Franc. Aret. cons. 166. eodemque pe. magnifici & excelsi domini, col. vlt. & Barb. cons. 9. illud in mediū referam col. 4. vers. vnde est inter docentes, lib. 4. & cons. 49. clementissimum Deum, col. 1. & seq. eod. lib. 4. & Nico. Peru. in tract. succes. ab intest. char. 8. col. 1. vers. sed nunquid requiratur. Corn. cons. 34. in hac quidem, col. 1. vers. & quod legitimatio, lib. 1. & latè consi. 93. primo aspectu. col. 3. versic. primò & principaliter, & multis seq. lib. 2. Franc. Curt. senior cons. 19. viso priuilegio, in 3. dubio. vbi adducit alios concord. & iterum cons. 35. statuto, seu in capitulis, col. 9. vers. & ideo exprimere, & seq. Cui adde Cepolam consi. causarum ciuilium. 66. eodemque vlt. tunc procreauit, col. pen. vers. circa septimum. & Card. Alex. qui etiam adfert concor. in d. ca. per venerabilem. §. quod autem, col. 15. versi. & liceèt non requiratur. & Phil. Dec. cons. 52. viso eleganti cons. in fi. & cons. 85. cuius superscriptio incipit, de gradibus, col. pen. vers. tertiò quæritur. & cons. 288. quæritur in effectu, col. 2. vers. secundò non obstat, & cons. 307. viso puncto, col. 2. vers. vnde nō obstat. & col. 3. vers. secundus casus. & cons. 392. quæritur an filia legitima, col. 3. vers. sed tamen his non obstantibus. & cons. seq. consului, col. 3. vers. & hoc cōfirmatur. & Steph. Bertr. cons. 112. visis quibusdam, col. 4. nu. 28. lib. 2.

Legitimatio quæ fit [illegible] valida.

311 Nec aliquem reperi qui diuersum sentiat, pręter Fed. Senen. consi. 57. videtur mihi quòd in priuilegio. Bald. cons. 56. an pater qui dicit, lib. 2. & Ias. cons. 110 contra legitimationem, col. 3. moueor in primis. lib. 4. Guido Pap. cons. 176. pro diffinitione, col. 2. vers. plus dico, vbi dicit quòd cùm patre viuente & consentiente fit legitimatio, non est necesse fieri mentionem liberorum. & allegat Bart. in d. §. & quid si tantum, col. vlt. Sed is admodum fallitur. nam Bar. non id dicit, ad quod eum allegat. sed illud tantum, quod cum fit legitimatio patre viuente & consentiente, non opus est citari liberos legitimatos. quod longè diuersum est.

De eadem re.

312 Igitur vt reassumam, si id verum est, vt non valeat legitimatio facta rescripto principis ignorātis liberos legitimos extare, vt certè verum est: id sanè satis est ad probandum quod asserimus, tum quia si ab initio non valet legitimatio, ob existentiam, vt vocamus liberorum, de quibus non est facta mentio: consequens est eam reuocari, si postea suscipiantur liberi, de quibus non fuit cogitatum, arg. l. in tempus. ff. de hæred. insti. & l. eum qui. ff. de iurisdict. omn. iud. cum simil. aggregatis in nostro tractatu constituti possessorij, in 3. parte nu. 3. & seq. quibus plenè probatur nihil referre aliquid fieri tēpore prohibito, aut idipsum cadere in tempus prohibitū. Tū quod est multò efficacius specialiusq́; ad casum nostrū pertinet, quia paria sunt ad præsumendum deesse voluntatem excludendorum liberorum, disponentem ignorare liberos extare, & liberos post dispositionem nasci, vt clarè probatur in l. qui iure militari. ff. de testa. mili. & in l. si cū vel in vtero. C. de testa. mili. & latè diximus suprà in verbo, filios non habens, in vers. 15. sed & illud. Igitur quemadmodum existentia liberorum ignorata impedit, ne taliter legitimati succedant, ita & sequens natiuitas debet impedire. Quòd si quis dicat eam l. qui iure militari, & similia iura loqui, quando dispositio non est perfecta, quia adhuc viuebat testator: huic confestim responderi potest quod suprà diximus in responsione primæ rationis, perfectionem actus in hoc casu non considerari per hanc l.

Principis rescriptū ita debet interpretari, vt non lædat ius commune.

313 Ad hæc gratiosum rescriptū principis ita debet interpretari, vt minùs lædat ius cōmune, quàm fieri potest modò possit aliquid operari, vt probatur in dict. l. ex facto, & in cap. pastoralis, in prin. extrà de appel. cum simi. Satis est ergo quòd princeps qui cōcedit gratiam illi de quo spes est quòd possit procreare liberos, videatur eam concessisse contra ius, quod prohibet isto casu rescriptum cōcedi, vt suprà diximus. Sed vt minùs lædatur ius cōmune, ita debet intelligi rescriptum, vt videatur facta concessio in casu minùs præiudiciali, scilicet cū filij non nascentur.

Cessante causa priuilegij cessat priuilegium.

314 Præterea præsumpta causa huius priuilegij, scilicet legitimationis, est defectus, siue carentia, vt nostri loquuntur, liberorū legitimorum & naturalium, vt satis constat ex iis quæ diximus. Ergo illorum superuentus illam reuocat: nam cessante causa priuilegij, cessat priuilegium. l. cura. §. deficiētium. ff. de iure immunit. & l. Titia Seio. §. vsuras, & ibi glo. & Bar. ff. de leg. 2. cum aliis multis similibus, à me late collectis in eo tractatu, cui titulum fecimus, cessante causa cessat effectus.

De eadem re.

315 Denique ne tu lector optime existimes hanc quam diximus distinctionem, nunc primùm me excogitasse, ne somniasse dicam, ita expressè secūdum eam consuluit Bald. à nullo eorum qui eam rem tractarūt, quos viderim, memoratus consilio 306. cuius est exordium, casus huius quæstionis talis est, A. coniugatus, col. 2. in 2. dubio, libro item 2. vbi tamen nihil allegat, sola sua ipsius autoritate cōtentus, vt sæpe aliàs. Et idem tamen voluerunt Pau. Castr. & Fran. Aret. in d. l. ex facto, ante fin. & rursum idem Pau. & Corn. in d. l. si te parens. C. de suis & legitimis.

Legitimatio non reuocatur quātum ad statutum personæ.

316 Sed hoc ita intellige, vt tunc reuocetur legitimatio, cùm non fuit cogitatum de liberis, ad eum tantùm finem, vt non succedat legitimatus cum liberis, vt etiam diximus. Neque enim reuocabitur quantum ad statum personæ, quæ admittatur ad honores & magistratus, & alia naturalibus interdicta, cùm hoc nō tēdat in præiudicium legitimorū: & ideo

& ideo cessent omnes rationes quas suprà adduximus, quæ tantùm respiciunt commodum & incõmodum liberorũ. Et ita expresè voluit Pau. Cast. in d.l.ex facto.& iterum conf. 22. hoc capite, visis omnibus, col.2.lib.2.& Iaf.in l.tale pactũ. §.vlt.col. 2.verf.item per istum tex.ff.de pactis.& Bene.in repet.c.Raynutius, in verbo, & vxorẽ nomine Adelasiam, nu.189.de testa. Nam & in simili, si quis filius naturalis fuerit legitimatus, nulla facta mentione aliorum filiorum legitimorum, tametsi dicitur huiusmodi legitimatio non valere, vt latè diximus suprà, nu.310. tamen & id intelligitur, vt faciat præiudicium filiis legitimis. nam in cæteris valet legitimatio, vt expresè dicit Card. Floren.c. per venerabilem, col.13.verf.ego dico, & ibi quoq; Car. Alex. in §.quod autem, col.13. verf. reuertor nunc, extrà qui filij sunt legit.& Caro. Rui. conf.88. quia Matthæus, col. 3. verf. quia igitur, lib.3. Et ita quoque sensisse videntur ij qui simpliciter negant huiusmodi legitimatos succedere cum legitimis postea natis, nulla facta mentione de reuocatione ipsius legitimationis.

Effectus succedendi licet tollatur, remanet tamen legitimatio integra & perfecta.

317 Nec id quidem absurdum videri debet, cùm effectus succedendi sit separatus atque distinctus ab ista legitimatione personæ. Quod hinc videre licet, quòd licèt tollatur effectus succedendi, remanet tamen legitimatio integra & perfecta, vt consuluit Socin. conf. 246. eleganter & subtiliter, col.3. verf.secundò prima legitimatio, lib. 2. quod & repetitur inter conf.Franc.Curt.senioris, conf.18.eiusdem initij: & ipse etiam Curt. conf. 74. super memorata, col.17.verf.secundò respondemus.& Phil. Dec.in l.solet, col.2.verf. & vlterius. ff. de iurisdict. omn.iud.& in l.pactum, col.5.verf. & vlteriùs considerandum est.C.de collat.& conf.258. in casu domini Francisci, col. vlt.verf. non obstat quòd successio, & conf.264. reuocantur in dubium, col.3. verf.secundò alia ratione, & conf.366. pro declaratione.col.2.verf.quartò concludunt. Nam & ius ipsum succedendi à filiatione discretum est, & separatum, vt not. Bar. in l. is potest. col. 2. verf. est & aliud, & ibi post eum Pau.Cast.Fran.Are.Iaf.& alij. ff.de acquir.hære.& idem Pau. Cast. conf.304. primum dubium de quo quæritur, col.4. paulò ante fi.1.dubij.lib.1.Alex.cõf.4.ponderatis, col.vlt.lib.1. & Franc.Cur.senior conf.74.super memorata, col. 2.& Carol.Rui.conf.86.attenta, col. 2.nu.5.lib.3.& conf.seq.col.4.nu.6.eo.lib.3.

Agnatio per renuntiationem nõ tollitur à radice, licet tollatur à fucessione.

318 Quod & hinc patet, quòd filius potest renuntiare successioni patris viuentis: c.quamuis, de pactis.lib.6.& tamen non desinit esse filius. Ex quo etiam dicit Bal.in auth.in successione, circa mediũ, in verf.vltimò quæritur.C.de suis & legi. quòd renuntiatione agnatio non tollitur à radice, licèt tollatur à successione, per l.ius agnationis.ff.de pactis. Sicuti etiam ius cognationis ab ipsa cognatione est seiunctum, vt ex eo patet, quòd ius ipsum cognationis tolli potest, vt not gl.in §. quod autem, Instit.de cap.dimi.Bal.in l.ius naturale, in priori lectio.col.vlt.ff.de iustit.& iure.& Rom.conf.82.quò ad id de quo quæritur, non autem ipsa cognatio.l. iura sanguinis.ff.de reg.iur.& l.abdicatio, cum glo. C.de patr.po.& no.in d.l.ius agnationis. ff.de pact.

Legitimatio ea lege fieri potest, vt legitimatus non succedat simpliciter.

319 Ideóque legitimatio ea lege nuncupatim fieri potest, vt legitimatus non succedat simpliciter, vel non succedat æqualiter cum cæteris filiis legitimis, vt voluit Io. And, in addi.Spec.tit. de succef. ab intest.§.1.verf.sed ex facto quæritur, & Ang. & Paul. Castr. qui hanc appellat dispensationem. in l.si ab eo, per illum tex.C.de legi.hæred.Ant.in c.per venerabilem, col.3.& iterum 30. verf. sed est dubium an pater, ibi Iac.Zoch.col.4.extr. qui filij sunt legit. Pau.Cast.qui ita dicit se & Ray.Forl.consuluisse, in d.l.pactum, col.2.verf.& eadem ratione quæritur, & ibi etiam Alex.col. item 2. verf. facit etiam, & Cor.col.pe.verf.sextò limita, & Phil.Dec.C.de collat.& idem Ray.& Pau.Cast. in l.solet. ff. de iurisd. omn.iud.Rom.& Fran. Aret. in l. qui superstitis.ff. de acq.hære.Cepola conf.causarum ciuilium 61.orta iam diu, col.vlt.Alex.in l.1.§.in filij.ff. ad Trebel. & conf.25.circa primum dubium, lib.1. & conf. 30. iuxta ea quæ aliàs, lib.4.& cõf. omnium postremo, lib.5.& Soc.d.conf.246.in prin.& Fran.Cur.senior. d.conf.74.col.7.verf.circa quem passum, & Franc. Cre.no.16.incip.pater potest legitimare.& Iaf. cõf. 162.in causa contradictionis, col.1.lib.1.& Phi. Dec. conf.257.quæritur an legitimatus, in prin. & Step. Bert.conf.169.existimo, nu.7.lib.2.& Geor. Nat. in repet.c.quamuis, col.2.verf.fallit secundò, de pact. lib.6.

Legitimatio quando reassumat effectũ succedendi.

320 Nec illud prætereundum putauimus, quod præterea sing.dicit Paul.Cast.d.conf.22.lib.2. quòd si legitimus post legitimationem natus postea moriatur viuente patre, legitimatio reassumit effectũ succedendi ac si talis filius natus non fuisset, arg.l. posthumus, in prin.ff.de inof.testa. Si enim tunc reconualescit testamentum, quod eius natiuitate fuerat omnino ruptum, vt ibi dicitur: fortiùs legitimatio, quæ non rupta est, sed tantùm perdidit effectũ succedendi cum legitimo, ne illi fieret præiudiciũ, illum effectum recuperare debet cessante ea causa. Imò fortiùs dicit ipse Pau. quòd si is filius legitimus moriatur post mortem patris, antequam successerit, aut transmiserit ad alium, etiam tum recuperat legitimatus huiusmodi effectum succedendi, arg.l.2.§.sed si sint.ff.ad Tertul. Licèt secus sit in testamento, per l.si filius in potestate. ff. de liber. & posthu. Hæc Paul. Et facit quod idem ipsa tradit, conf.34. super primo dubio videtur dicendum ꝙ legitimatio, col.2.verf.secundò principaliter, lib.2. Sed tu vide hîc quæ dicam infrà, in gl.in verbo, susceperit liberos, nu.225.incip.tertiò intelliges quod diximus.

Quæ procedunt in legitimato per rescriptum, eadem procedunt in legitimato per oblationem curiæ.

321 Hæc quæ diximus de legitimato per rescriptum, arbitror & in legitimato per oblationem curiæ procedere, siue quis seipsum obtulerit, siue à patre oblatus fuerit. Nam primo casu non potest quis seipsum offerre vt legitimetur, existentibus legitimis.§.si quis igitur fuerit, & §. seq. in authen. quib.mod.natur.effic.legit. Et ideo locum habent omnes rationes quas suprà attulimus in legitimatione per rescriptum. Legitimatio autem quæ fit per oblationem patris. licèt in hoc cæteras vincat, quòd potest fieri existentibus legitimis, vt cauetur iisdem iuribus: tamen non hinc propterea sequitur, quòd ea non reuocetur ob liberos postea susceptos, quatenus cedit in eorum præiudiciũ. nam videmus in casu l.nostræ, quod licèt pater habens liberos donare posit: tamen si quis non habẽs donet, reuocatur donatio susceptis postea liberis ob præsumptionem & verisimilem mentem donãtis. Ita quoque cum hîc verisimile sit patrem carentẽ liberis legitimis hanc oblationem fecisse, qua legitimaret filium naturalem, quoniam legitimis careret, vt supra diximus in legitimatione per rescriptum: certè qua ratione aliæ reuocantur quò ad successionem per superuentum legitimorum, eadem & hæc quoque. Et ita nuncupatim tenet Fran. Are. in d.l.ex facto, col.6.verf.circa tertium.ff.de vulg.& pupil. motus hac ratione, ꝙ licèt pater habens filios legitimos, posit tamen per oblationem curiæ legitimare filios naturales: tamen si ignoret se legitimos habere, non videtur illis voluisse præiudicatum iri, sicut diximus in exhæredatione, in l.Titia.in prin.& quod ibi not.Bar.ff.de libe.& posthu. Et similiter in prouisione quam facit testator filiis.

in l.si quis ita.§.pe.ff.de testa.tutel.& quod no. Bar. in l. qui filiabus. ff. de lega. 1. Ergo nec nascituris quoque censetur velle præiudicium fieri, per d.l. qui iure militari.ff.de testa.mil.

Declaratio praecedentium.

322 Attende lector. Vis vt totius rei summam breuiter contraham, quæ scilicet suprà tam longis verborum ambagibus comprehendi intelligimus, quò & tu facilius omnia intelligas? Hæc sanè summa omnium est. Legitimatio quæ fit per sequens matrimonium, nullo modo reuocatur per liberos postea natos, siue quantum ad effectum succedendi, siue quantum ad alios. Sed nec aliæ legitimationes, quæ videlicet fiunt aut per rescriptum, aut per oblationem curiæ, reuocantur natiuitate liberorũ legitimorum, quantum ad statum personæ, quin ita legitimati admittantur ad honores & cætera naturalib.interdicta: verùm reuocantur quantum ad effectum succedendi, nisi princeps & pater cogitarint de liberis nascituris. Tamen si filij postea nati moriantur viuente adhuc patre, aut etiam eo mortuo antequam successerint, aut ad alios transmiserint, legitimati hunc effectum veluti postliminio quodam recuperant.

Libertas data seruis vtrum reuocetur ob natiuitatẽ liberorum.

323 Quæro 17. vtrùm reuocetur libertas seruis data ob natiuitatem liberorum ex hac l. Et primùm quidem videtur reuocari, cùm non minus serui nostri dicantur esse in bonis nostris, quàm cæteræ facultates nostræ, vt probatur in l.tem in bonis. ff. de acquir.rer.dom.& in l.possessionem.C.comm. vtriusq.iudi.& quod voluit Bal.in l.liberi libertéque. col.vlt.vers.quæro an vassalli.C.de ope.libe. Cuius autoritate Ias.cons. 207. verba instrumenti, col.4. vers.tertiò bene facit, lib.2.dicit libertos esse in bonis nostris. Nam & appellatione rerum nostrarum serui continentur.l.omnia.§.cũ ita.& ibi Bal.Imo. & Paul.Cast.ff.de leg.2.& l.vlt.in fi.C.de verb.sig. vbi etiam probatur seruos esse in patrimonio nostro: quod & probatur in l.vt tantum.§.1.ff. de seru.corrupt. Appellatio autem rerum idem cõtinet quod bonorum, nisi bonorum latiùs pateat, per tex. in l. vlt.ff.de vsufruct.lega. Et ne dubites, est tex.expressus id probans quod diximus appellatione bonorum nostrorum seruos quoque contineri, in l.Paulus.§. vlt. ff. de pign. quem in id expendit Hippol. Marsi.in l.1.§.si seruus, in 1.no.& iterum in §.in causa etiam, in 1.no.ff.de quæst. Nec tantum serui, sed & eorum libertates, posteaquam manumissi sunt, censentur esse ex bonis & rebus nostris, l.verbis legis.ff.de verb. sign. Quin non solùm serui ipsi veniunt appellatione rerum nostrarum, sed & cæteri homines nostri, quos vocamus, scilicet nobis aliqua ratione subditi, veluti vassalli, & alij id genus, vt asserit Barb.cons.26.sapienter scripsit, col.4.vers. sed si quis opponat, lib.2.per not. per And. Baru.& Bart.adde & Io.Plat.in l.senatorum.C.de digni.lib. 12.& voluerunt etiam nuncupatim Guil.Cu. Cyn. & Bald.in vtraque lect.quos ille non citat, in l.1.ff. de stat.homi.& ipse Bald.in d. l. omnia. §. cum ita, per illum tex.ff.de leg.2.& Alciat.in l.rei, quæ est 5. in gl.1.& iterum in l.seq.in verbo, rei. ff. de verbo. sign.& benefacit tex.in l.talem.§.vlt.& ibi Bar.Bal. & alij.ff.de hære.instit.& in cap.autoritate, ibi, aut suorum hominum liberorum.de priuil.lib.6.

Serui appellatione quinam cõprahendantur.

324 Quanquam tex.est qui videtur probare appellatione rei non venire personam, in l. serui electione.§.j.ibi, cùm res aut persona legatur, & ibi Ias. col.2.vers.secundò pondera.ff.de leg. 1. & gl.in l.in hoc, in verbo, nõ valere.ff.fam. herci. dicit libertos non esse de bonis.& Bal. ipse in c.1.col.1.vers.pone arbiter, extra de arbit. asserit libertates diuidi non posse, quia non sunt in bonis nostris patrimonialibus, per l.quædam mulier. ff. famil. hercis. Et dicit idem Bal.in l.qui filios.C.quæ res pi gn.oblig.poss.

Libertates quare diuidi non possint.

filios nostros cæterósque homines liberos nõ esse in bonis nostris. quod bene probat tex.in l.ff. de rei vend.& in l.1.& ibi Fran.Ripa.in 6.not.ff.de interd. & in l.1.& 2.C.de patr.qui fil.distrah. Sed quicquid sit de libertis, & aliis liberis, constat ex supradictis seruos contineri appellatione rerum ac bonorum nostrorum. De bonis autem loquitur lex nostra. Igitur obtinet in rebus huiusmodi.

325 Verùm Sali. hîc ad fi.apertè sentit non reuocari, hac ratione motus, quia libertas cõcernit personas, & non res, sicuti legitimatio, quæ non reuocatur, vt etiam diximus plenissimè in præce.quæst. Quam rationem & tu ita confirma. Nam libertas est fauorabilior, quàm ipsa legitimatio, etiam in his quæ respiciunt liberos legitimos: quoniam filij legitimi impediunt legitimationem. §. illud, in auth.quib.mod.natur.effi. sui. Non etiam libertatẽ l.Papinianus.§.vlt.& l.seq.ff. de inof.test. & pleniùs diximus suprà in eadem gl.vers.301.incip.quinta itẽ ratio. Si ergo non reuocatur legitimatio, multò minùs libertas fauorabilior filiatione, quæ est nostræ l.vnicum fundamentum, vt suprà sæpius diximus. Id quod etiam ex multis manifestum fit. Nam primum tempus certæ ætatis semper & sine defectu facit diem fauore libertatis.l. si ita scriptum.ff. de manu.testa. At fauore filiationis non facit, nisi duo interueniant.l.si cui legetur.§.hoc autem.ff.de leg.1.& l.Seius Saturninus. ff. ad Treb. In qua quidem illud etiam tempus videtur appositum fauore solius filij, per l.in fideicommissi. §.cum Pollidius.ff.de vsur.& l. si ita legatum. §. Pegasus. ff. de leg.2.

Libertas concernit personas & non res.

326 Deinde magis fauetur piæ causæ quàm filiationi, excepta legitima, per auth.si qua mulier, vbi no.Bal.Sal.& recentiores.C.de sacrosan. eccl. cum aliis multis concor.collectis suprà in verbo, libertis, vers.83.incip. & hæc posterior sententia. & hæc est communis opinio, licet aliqui negent. Quam & super ea quæ inibi diximus, ita probamus. Nam testamentum nutu factum ad pias causas valet, vt voluit gl.ord.in c.cum tibi, & ibi omnes docto.extra de testa.Bal.in l.1.col.2.in lect.& iterum in repe.col. antep.super quinto, & ibi etiam Fran. Aret.col. vlt. C. de sacros.eccl. cum multis concor. à nobis latè congestis in tractatu priuileg.piæ causæ, in 8.priuil. Et tamen non valet huiusmodi testamentum inter liberos factum, secundum Bal.Ang.Fulg.Pau.Cast. & alios recentiores in l.iubemus. C. de testa. cum aliis concor.eo.in loco à nobis adductis.

Pia causa magis fauetur quam filiationi.

327 Item licet pactum de futura successione non valeat fauore filiorum.l.vlt.C.de pactis. valet tamẽ fauore piæ causæ, secundum Bal.ibi, col.pe.vers.venio ad secundam quæst.& Alex.& Ant.ab Alex. in l.pactum quod dotali.C.de collat.& eundem Alex. in l.pactum, colum.2.vers.tertiò fallit. C.de pact.& cõs.152.in causa & lite, col.3.vers.subdo etiam, cum aliis quoque multis concor. à me adductis vbi suprà in 98. priuilegio piæ causæ. vbi tamen videbis quid de hac re sit dicendum.

328 Præterea videmus dominium transferri in piam causam ex solo titulo sine traditione. l. vlt.& ibi omnes doct.latè.C.de sacros.eccl.& l.1.& ibi.gl. & doct. C. de donat. quæ sub modo. Tamen non transit in filium.l.2.C.si quis alteri vel sibi.& l. siue emancipati. C.de don. Ex quibus planè conficitur, quod superiùs assumpsimus, piam scilicet causam esse fauorabiliorem filiatione.

Dominium trãsfertur in piã causam ex solo titulo sine traditione.

329 Libertas autem est pia causa.l.1. §. vlt. ibi, ad hanc rationem pietatis, & ibi Bal. C. de commu. ser.manu. cum aliis si.à me latè congregatis in ea ipsa gl.vlt.ante fi. Nec solùm quidem pia causa, sed etiã fauorabilior alia quauis causa pia. Quod hinc etiam apertè videmus ꝙ legata ad pias causas non minuunt

Libertas est fauorabilior alia quauis pia causa.

minuunt legitimam filiorum.d.auth.si qua mulier, ibi,legitima nulli diminuta, & ibi quoque doct.& id nuncupatim respondit Alex.cons.18.non minuitur legitima,in prin.lib.4.Et tamen legata libertatū non solùm minuunt, sed & prorsus tollunt & extingunt legitimam ipsam. l. Papinianus. §. quarta autem,& ibi Raph.Fulg.in 3. not. & Pau. Cast. qui dicit illum tex.in hoc mirandum.ff.de inof.testa.& ita etiam illum tex.expendit ipse Pau. cons.417. ista domina sancta,col.2.lib.1.& cons.450. visa dicta facti narratione,in fi.lib.2.vbi ex eo dicit nō per omnia par esse testamentū inter liberos,& testamentū ad piā causam.Ias.in locis q̄ statim subiiciā, & prætetea in l.quidā existimauerunt, col. 4.ff.si cer.pet. & in l.si vnus,col.2.vers.tu considera fortius.C.de testa.& Io.Neuiz.inter cons. feudalia Alb.Bru.cōs. 12.patres comederunt,col.antepe. vers. tertiò quia agitur.& ante omnes gl.in §.1.vers.non licebit, in verbo,relinquat,in auth.de trien.& semis.

Legata libertatum nō minuūt legitimam.

330 Verum est tamen,ne id omittam, quod gl. & communiter doct.in §.quarta,dicunt,quòd hodie legata libertatum nō minuunt legitimam, per tex. in §.prohibemus,in d.auth.de trien.&semis.quamuis ille §.non loquatur de libertate.& gl. ibi etiam aliter tenet.Et si de ea loqueretur,non minus tamē probaretur per d.§.quarta,libertatem esse fauorabiliorem quauis alia pia causa,licèt in eo casu esset correctus per d.§.prohibemus.Neque enim correcta lege censetur correcta ratio legis,quin ex ea argumentum possit assumi ex gl. ord. in c. noui, in verbo,quicunque,extr. de iudic. cum simi. Sed & illud quod diximus,satis probat tex.in l.primo gradu.ff.quæ frau.cred.vbi legatum hæreditatis valet, si non sit factum in fraudem,etiā si hæreditas non sit soluendo,quamuis aliud sit in legato alimentorum , vt ibi dicitur,licet haud dubiè sit pium , per tex.in l. Mela. ff. de alim. & cib.leg. & gl.in l. si cui annuum.ff.de annu.leg.cum multis simi.à me collectis in nostris commentariis consuetudinum Pictauiensium,tit.16.§.1.in glo. vlt.ante fi.Et ita illum tex.in d.l.primo gradu,ad hoc annotauit Benedict. Plum.in l.Antonius,ad fi.ff.de fideic. libe. & Barb. qui ex hoc nuncupatim infert quod diximus,libertatem esse cæteris legatis fauorabiliorem.in l.si ita stipulatus essem ab te,col.antep.ff.de verb.obl. vbi ad hoc citat Ange. in repet.l.eamquam,col.5.vers. addit.& quantum.C.de fideicom.vbi videtur asserere libertatem magis esse piā causam,quàm quasuis alias.Quod & hinc patet,quòd libertas concedi potest absenti,etiam sine nuncio,vel epistola.l.1. §.sed & si quis,& ibi no.Bal.C. de latina lib. tol. & Fran.Aret.in l.vtrum,col.2.ff.de verb. obl. Et tamē absenti donatio piæ causæ fieri non potest , secundum gl.in l.illud,in verbo , alia causa, & in fi. & ibi Guil.Cu.Bar.Bal.& Pau.Cast.C.de sacrosan. eccl.& Io.And.in addit.Spec.tit.de instru.edit.§. nunc aliqua,vers.sed an pauperes , cum aliis concor. à me collectis in d.tract.priuilegiorum piæ causæ,in 94. priuilegio.Vide tamen Caro.Ruin.cons.3.de pluribus,col.pe.nu.22.lib.2. vbi tenet piam causam esse fauorabiliorem libertate.

Confirmatio præcedentium.

331 Igitur vt concludamus , si pia causa est fauorabilior filiatione , & alia quauis pia causa , consequens est libertatem esse fauorabiliorem filiatione.Id quod sentit(ne autoritate etiam careamus) licèt obscurè,Bar.in d.l.si cui legetur. §. quod autē, & ibi apertè Ias.in fi. ff.de leg. 1. & rursus idem Ias. in l.si fundum.§.Stichum,col.1.in fi.eo.tit. & Phil. Dec.in l.quoties dubia.ff.de reg.iur.Vt non immeritò dicatur antiquos legumlatores multa etiam contra communes regulas fauore libertatis statuisse.§.vlt.Instit.de dona.& l.generaliter.§. si quis seruo.ff.de fideic. libe.libertásque omnibus rebus est fauorabilior.l.libertas omnibus.ff.de reg.iur.& ita quidē omnibus rebus vt etiam vitæ anteponatur, vt probatur ex l.vlt.C.de patria potest.vbi patribus quibus olim ius erat vitæ ac necis in liberos,libertatem tamen eis eripere non licebat, tātum inquit ea l. libertati à maioribus impensum est. Nam & Diogenes Cynicus aliquando interrogatus quid omnium rerum esset in vita optimum,παρρησία inquit,id est,libertas. vt vertit Ambrosius interpres Laertij , & Erasmus in Apophthegmatis. Quod tamen non placet Francisco Robertellio , quod παρρησία non simpliciter libertatem significet , sed libertatem loquendi. Sed ei respondet , docétque optimè versum fuisse Nannius Alcmarianus Miscellaneorum libro octauo.Cæterùm Buris & Spartis Lacedæmonij apud Plutarchum in Apophthegmatis, tam ingēs esse bonū libertatis dicebāt, vt nemo sanæ mentis cum regno Persarum commutaret.Tullius autem Philippica 2. Seruitus , ait, postremum malorum omnium, non modò bello, sed morte etiam repellendum. Idémque sæpius censet mortem seruitute potiorem,vt Philippica 3. 10.& 11.Et Sallustius in Catilinam , ex sententia C. Manlij,libertatem,inquit , nemo bonus , nisi cum anima simul amittit. Ex quo Vlpianus in l. intercidit,in fi.ff.de cond.& demon.seruitus,inquit,morti assimilatur.quod & repetit in l.seruitutem. ff.de reg.iur.Iustinianus autem in §.si verò decretum.in auth.de nupt.scribit seruitutem non procul à morte differre. Valens quoque Imperator in codice Theodosiano,l.1.C.de paren.qui filios suos distraxe.Cui,inquit,non ingenuo mori satius est, quàm iugum seruile perferre? At Apollonius Thyaneus apud Philostratum lib.7.Pro libertate,inquit, mori leges iubent.Id quod etiam bruta animalia intelligunt.Nam Aelianus lib.5.animaliū,tradit de Onocentauro,ꝙ si capiatur , non ferens seruitutem , libertatis desiderio ab omni cibo abhorret , & fame sibi mortem consciscit.quod & à Pythagora narratum esse Crates testatus est. Vnde & iurisconsulti dicunt infinitam esse libertatis æstimationem. l. nō est singulis.§.infinita.ff.de reg.iur.& alibi libertatē rem esse inæstimabilem.l.libertas.eo. tit. cum concor.ibi adductis.& alibi scribitur libertatis æstimationem ad infinitum extendi.l.procurator.§.vlt.ff. rem rat.hab. Cæterùm Pindarus Isthmiorum Ode 8.pronunciat beatos homines, qui libertate fruuntur.Ex quibus omnibus illud relinquitur,ꝙ filiatio superueniens non tollit libertatem iam cōcessam. ad quod facit tex.optimus,in l. alieno. §.1.ff. de fideicom.lib.iunctis iis quæ diximus suprà in verbo, filios non habens , nu.5. & seq. Et faciunt quoque quæ diximus in præced.q.in quinta ratione , & in responsione illius.Et quod alibi dicemus , libertatem difficillimè reuocari, infra in verbo , reuertatur.vers.265.incip.parum absuit.& quod suprà tractauimus in verbo,libertis , vtrum hæc lex habeat locum in rebus donatis piæ causæ.

Parētibus olim erat ius vitæ necisq́; in liberos.

Mors seruitute potior.

Filiatio superueniēs non tollit libertatem concessam.

Hæc l. vtrum habeat locum in publicatione bonorum facta à patre nōdum susceptis liberis.

332 Quæro 18.vtrùm hæc l.habeat locum in publicatione bonorum facta à patre nondū susceptis liberis , si postea suscipiat? De qua re nuncupatim loquens Bar.in l.1.ff.de bonis dam.constanter asserit eam reuocari per hanc l.nostram.quem expressim secutus est Fran.Cur.senior cons.omnium primo,prima fronte videtur, col.3.etiam per hanc legem.Quod vt intelligas , scire debes liberos delinquentium impedire integram bonorum publicationem,d.l.1.& iterum l.vlt. ff. de bonis damnat.& l.vlt.C.eo.tit. quod primus sanxit Hadrianus Imp. vt retulit Aelius Spartianus in vita illius. Si ergo quispiam non habens liberos delinquat, ob ídque omnia bona sua publicet,natis postea liberis reuocatur publicatio, eatenus quidem quatenus,impediui-

diuissent, si tempore publicationis extitissent. Sed non video quid ea res ad hanc l.pertineat,quæ in præsumpta voluntate donantis omnino fundatur,nisi etiã dicas hunc qui delinquit, verisimiliter non id perpetraturũ fuisse, si cogitasset de liberis futuris:quæ res an consideranda sit, videat cæteri.

333 Quamquam illud scio,inter plerasque causas, quæ reddi solent,cur nonnunquam filij puniantur ex delictis parentum,illam quoque adscribi, vt parentes qui filiis magis quàm sibi ipsis sæpius metuunt,iuxta l.isti quidem.§.vlt.ff. quod metus causa,deterreantur à sceleribus,quorum pœnã in suos ipsorum liberos irrogari non ignorant. Nã & hãc rationem huic rei inter cæteras assignant Zenze.in extrauag.Io.22.incip.dierũ, in verbo, quomodolibet.& subobscurè Pan.in c.vergẽtis,in vlt.no.extra de hæred.Id quod lõgo ante interuallo elegantissimè, vt cætera omnia, scripsit Tullius in quadã ad Brutum epistola.Nec verò,ait, me fugit, quàm sit acerbum,parentum scelera, filiorũ pœnis lui. Sed hoc præclarè legibus comparatum est, vt charitas liberorum amiciores parẽtes reipublicè redderet. De quo & nos latè diximus in nostris commentariis consuetudinum Picta.tit.13.§.2.Sed quod ad casum l.nostræ pertinet,Bal.in d.l.vlt.C.de bon.proscript.tradit ex eo tex.in verbo, relicti, quòd concepti post condemnationem non potiuntur priuilegio illius l.id est,non impediunt integram bonorum publicationẽ,sed ij tantùm qui iam nati sunt, aut certè concepti: quod omnino illius Bartho. ac Cur.sententiæ aduersatur.

334 Quæro 19.Vtrum etiam l.nostra obtineat in iis quæ quis ludo amisit, tanta quidem æstimatione,vt verisimiliter tanti non lusisset, si liberos habuisset,aut se habiturum cogitasset. Tanquam scilicet id quæsitum esse ex causa lucratiua censeatur. Nam si ex causa onerosa,haud dubiè locus nõ esset l.nostræ,vt plenè diximus suprà in vers. 139. incip. quintò etiam sequitur.Igitur super hoc,vtrum videlicet censeatur causa lucratiua, an onerosa, vide Bal.in l.1.ad fi.ver.extrà quæro,& idi Alex.& Barb. in addit.C.si in fraud. patr. & eundem Bald.in rub. C.de condict.ob turp.caus.in 2.q. quæ quidẽ rubr. vulgò legitur eodem tenore & sine interuallo cum l.vlt.tit.præced.& eundem quoque Bal. in auth. ex testamento,col.4.in 10. c. ibi quid dices de vsuris. C.de colla.Imo.in l.si quis cum sciret.ff. de vsucap. pro empt.Rom.in l.quòd seruus.ff.de acquir.poss. Ang.Aret.in tract.malefi.in verbo, Metidore, de mali.dadi.col.5.vers.quæro an vincens. Barb.cons. 65.illud in medium referam,col.1.lib.3.Paris. Puteũ in tractatu de ludo,col.16.vers.an quæsitum per ludum.Sebast.Const.in tract.eiusdem tit.char. 6. Ias. in l.si arrogator, col.9. vers.secundò principaliter no.ff.de adop.& in §.item si quis,nu.28.& seq.Inst. de actio.Phil.Dec.in l.in eo quod vel is,col.2. vers. similiter acquisitum.ff.de reg.iur.Pau. à monte Pico,in repe.l.post contractum,col.1.& iterum col.9. ff.de don. & Io. Montef.in repe.l.frater à fratre, in 34.q.ff.de condi.indeb.Fab.Gioch.in repe.auth.nouissima,in 23.q.princ.col.2.vers.sed nunquid perditum C.de inof.testa.& Franc.Ripam in c.sæpe,col. 16.vers.nonò dubitatur,extra de restitu. spol. Et in multis ex dictis locis etiam comperias,an amissa à patre in lusu, reuocentur à filio ob suam legitimã, quæ res huc proximè accedit. Sed & tu vide quæ diximus supra vers.128. incip. cæterum superiora confirmant.Illud autem certum est,ludentem, ea quæ ludo amisit,censeri alienasse, vt pulchrè tradit gl.in l.3.§.miles qui in bello.ff.de re mili. quam pro no.sequitur Bal.in sua Marg.in verbo,ludus, vers. 3.dicitque eam facere ad ea quæ no. in l. quoties. C. de fideicomm.

Hæc lex an obtineat locum in iis quæ quis ludo amisit.

335 Quæro 20. Vtrùm & hæc l.procedat in concessione feudi? Quod quidem videtur,cùm feudũ sit quædam donatio, nempe quod dicitur beneficium,vt patet in c.1.§.1.tit.de feud.cogn.& in c.1.in prin.& per totum tit.non semel, in tit.quib.mod. feud.amit.& in aliis locis infinitis feudorum. Ideo & Bal.in rub.C.de condict.ex lege,col.vlt. dicit, ꝙ feudum magis accedit beneficio, quàm cõtractui. Et alibi idem Bal.in c.vlt.extra de aucto. & vsu pal. dicit ꝙ feudum retinet nomen beneficij, etiam si precio concedatur,licet propriè non sit feudum, id quod pecunia redimitur,quia honore & amore debet concedi.c.1.tit.de feud.dat. in vicẽ leg. com. Sed & dicitur beneuola actio,in c.1.§.in primis.tit. in quibus caus. feud. amit. ad differentiam scilicet cæterorum cõtractuum onerosorum,& datorum, respectiuorum,vt nostri appellant,quæ scilicet fiũt respectu & contemplatione cuiuspiam rei.de quibus in l.cùm te.C.de pact.inter emp.& vend.Nam hanc huius appellationis rationẽ ponit Card.Alex. post antiquiores,in præludiis feudorum,col.5.ver. item dicitur beneuola.Quia licet,inquit, feudũ videatur datũ respectiuè propter seruitia quæ debet vasallus,tamẽ quia beneficium præstat seruitio, dicitur beneuola concessio, per l. Titius puerum.ff. de obseq.lib.& alia quæ inibi allegat. Propterea & Bal.etiam in prooemio feudorum, col.4. vers.pro intellectu,& post eum Ia.Aluar.& alij dicunt quòd feudum potest appellari gratia,vt quod plurimum habeat gratiæ.de quo etiam per Mar. Laud. in c.1. col.1.vers.circa primam partem, tit. qui feud. dar. poss.Fran.Aret.in l.continuus.§.si ab eo, col.vlt.ff. de verb.obl.& Alex.in l.si mihi & Titio,col.2.vers. adde quod idem,ff eo.& cons.7.attentis & ponderatis,col.1.lib.7.Soc.cons.167.non inutilis,col.1.lib. 2.& cons.4.super quæstione,col.3.lib.3.cons.66.visa donatione.col.2.& alibi sæpe in eo.cons.eo.lib.3.& aliquid etiam.cons.87.visis inuestitura,col.8.versic. quartò,vt dictum est,eo.lib.3.& cons. 22. visa prædicta facti contingentia,col.2.vers. confirmo etiã, lib.4.& Fran.Curt seniorem cons.49.memoriæ recolendæ dux. col. 17. vers. quia concessio feudi,& cons.50.eiusdem initij,col.29.vers.quartò corroborantur,in fi.& iterum col.32.vers.coadiuuãtur præmissa,& rursum col.36.vers.sed contrarium, & col. 43.vers.quartò respondemus,& Ias.in repe.l.re cõiuncti,char.pe.vers.tertia limitatio,ibi, sed ad hoc potes dicere.ff.de leg.3.

Hæc lex an obtineat locum in concessione feudi.

336 Ideóque scribitur in c.1.§.prædictis modis,ti. quæ fuit pri.causa benefi. amit. ꝙ ex quibus causis ingratitudinis donationes reuocantur, etiam feudum reuocatur:quod quidem intelligitur de meris & liberis,cùm cæteræ quæ ob causam fiunt, non reuocentur ex illis causis ingratitudinis, vt voluit gl.in c.vlt.& ibi doct.C.de reuoc.dona. cum simil. à me suprà adductis, cum de donatione ob causam locuti sumus. Quinimo sunt, qui censent faciliùs ac leuiore de causa feudum reuocari,quàm simplices donationes:nam in hac est sententia Fran.Ripa in interp.l.vlt.C.hoc tit. de reuo.dona. in 6.9.& 11. q. & ante eum Io.Fab.quem tamen is non allegat, in §.sciendum est, post medium, Inst.de dona. Ex quo etiam In.in c.1.extra de feud.scribit feuda con cedi de gratia,ideóque ea facile reuocari.

Feudum reuocatur ob ingratitudinem.

337 Sed contrarium quoque videtur: nam feudũ nõ est donatio,vt scitissimè annotant Mar.& Car. Alex.in c.1.in fi.tit.de fra.de no. bene. inuesti. nam id inquiunt, patet ex diuersitate verborũ, quæ denotat diuersitatem rerum.l. si idem.C.de codi.atq; etiam ex definitione vtriusque quæ admodum est diuersa, vt not.in prooemio feud.Hincque dicunt l.1.si imper.liber.soci.lib.10.quæ loquitur de donatione nõ esse trahendã ad feudum. Et hoc quoque

Feudũ an sit donatio.

apertè

apertè probatur ex eo quod in donatione re euicta non est locus euictioni, nisi ea inceperit à promissione. l. Aristo, §. vlt. & ibi gl. Bar. & alij ff. de donat. cum simil. Secus autem in feudo. nam eo euicto semper tenetur dominus, sive sciens, siue ignorãs rem alienã, eam in feudum concesserit, nisi vasallus sciens fuerit, c. 1. tit. de inuest. de re ali. facta.

Concessio facta à principe, videtur potius facta titulo donationis quã feudi.

338 Igitur vt repetamus, feudum non est donatio, sed donatio ob causam, vt etiam dicit Oldr. cons. 159. ex præsenti themate, col. 1. vers. in contrarium, per l. j. ff. de don. vbi & illud dicit, quòd in dubio concessio facta à principe, videtur potiùs facta titulo donationis quàm feudi, vt maior sit liberalitas propter qualitatem concedentis: vt hinc etiam possis intelligere aliud esse donationem, aliud concessionem feudi. Et illud dictum sequitur Alb. in rub. C. de don. vers. item quæro de quæstione ardua. & Phil. Dec. in auth. ex testamento, col. 2. vers. sed certè. C. de collat. & cons. 32. cuius superscriptio incipit, an fœmina dicatur, col. 2. & cons. 269. consultus, col. 1. & cons. 208. ad clariorem demonstrationem, col. 2. vers. postremò aduertendum est, & cons. 289. non est parui ponderis, col. 3. vers. 9. & cons. 468. superiori anno, col. 3. & cons. 498. viso casu proposito, col. 2. vers. & ex his patet. & Caro. Rum. cons. 38. quoniam, col. 2. nu. 4. lib. 1. & cons. seq. visis, col. 1. & col. 5. vers. sola igitur, eo. lib. 1. Cùm igitur feudum non sit donatio, sed datio ob causam, vt diximus: ideo pro seruitio feudali competit condictio ob causam, vt asserit Bald. in c. 1. §. porrò, col. 2. vers. quæro quo iure, & ibi etiam Card. Alex. in §. item qui domino, col. 2. vers. extra glo. tit. quæ fuit pri. cau. bene. amit. & idem Bald. in c. si cautio, col. 2. vers. item fallit in feudo, extra de fide instr. & est tex. licèt non alleget, in c. 1. tit. de feud. sine culp. non amit.

Vasallus an eximatur à capitulis iuramenti fidelitatis in feudis liberis.

339 Et dicit Io. And. in addi. Spe. in rub. de præsc. col. vlt. quòd in feudis quantumcunque franchis, vt ipse appellat, siue liberis nunquam eximitur vasallus illis capitulis iuramenti fidelitatis. Imò nec valeret, inquit, infeudatio ita facta, vt vasallus liber esset ab omni seruitio & onere: nec si quid tale fieret, diceretur infeudatio, sed quædam libera donatio, & sequitur Pau. Cast. cons. 311. circa id quod primò quæritur, col. 1. lib. 1. & Alex. cons. 30. quoniam omne datum, col. vlt. lib. 1. & Card. Alex. in prælu. feud. col. 11. in 3. diuisione feudorum, & idem propè respondit ipse Pau. Castr. cons. 144. in præsenti causa, col. vlt. vers. nec obst. quòd in feudis, & seq. lib. 2. & ante hos omnes Oldra cons. 224. factum est tale, quidam miles, col. 1. vers. huius autem verbi, à quo haud dubiè hoc assumpsit Io. And. eius discipulus, licet subticuerit, vt propè semper aliàs & eũ nuncupatim citat & sequitur Bal. in c. 1. in prin. col. vlt. vers. alia quæstio, ti. de ca. qui cur. vẽdidit. & Ias. qui nec Io. And. nec aliorum præterquam Bal. meminit, cons. 58. in causa mota per spectabiles, col. 3. in 2. fundamento, lib. 1. vide tamen Bal. in l. 2. in 16. q. ff. de rer. diuisio. vbi dicit quòd si dominus liberat vasallum ab omni seruitio, feudum nõ videtur extinctum, quia vasallus promeruisse, non demeruisse præsumitur. l. si conuenerit. ff. de pact. & l. quoties. ff. de vsufr. Igitur inquit remanet feudũ, quod ad alia, & redit ad dominum, mortuo vasallo sine hærede.

Autoris ea de re opinio.

340 Et ego sanè huic posteriori sententiæ accedo, vt scilicet hæc nostra lex non habeat locum in concessione feudali, cùm non sit mera & libera & simplex donatio, in qua tantùm lex nostra habeat locum, vt diximus in prin. Et videmus in aliis iuris articulis multũ interesse inter feudũ & donationẽ. Nam in feudis fœminæ non succedunt. c. 1. §. hoc autẽ notandũ. tit. qui feud. dare pos. cum simil. At in donatione, quæ etiam habet speciem quandam concessionis feudalis, succedunt, vt per Bal. qui hãc differentiam nuncupatim adscribit cons. 351. in bonis feudalibus, lib. 1. & Ang. cons. 242. super puncto primo, in fi. Alex. cons. 23. ponderatis his, col. 4. vers. nec dicatur ꝙ fœminæ, & Phil. Dec. d. cons. 32. & cons. 80. cuius suprascriptio incipit, de gradibus, col. 3. vers. præterea non videtur, & cons. 193. cuius suprascriptio incipit, in successione, col. 1. & d. cons. 208. & rursum cons. 390. quoniam ex facto, col. 4. vers. tertiò in eadem, & latè cons. 414. consuluit accuratè, fermè per totum. Et in concessione feudi, quantuncunque fuerit libera, non requiritur insinuatio quæ in donatione requiritur, secundum Bald. in cap. peruenit, le 2. quod est tertium totius tit. in fin. extrà de iureiur. Sed & ꝙ aliàs multùm intersit inter simplicem donationem & concessionem feudi, latè differit Soc. d. cons. 66. lib. 3. Cæterùm quod dictũ est feudum reuocari ex iisdẽ causis ingratitudinis, nihil huc pertinet. Nam non propterea sequitur ꝙ ex iisdem aliis causis quàm ingratitudinis reuocetur. Quod autẽ dicit Ripa faciliùs feudum reuocari, intelligitur etiã de causis ingratitudinis, vt ipse loquitur: innititúrque in ea re iureiurando vasalli, quo obligatur domino ad tutandũ illius honorem, c. 1. tit. de no. for. fideli. Quæ res nihil ad hanc l. nostram eiúsque rationes facit.

341 Verùm si res ita concessa tantæ esset æstimationis respectu oneris siue seruitij, vt verisimiliter dominus non ita concessisset, si habuisset liberos, aut se habiturum cogitasset, posset dici esse locum huic l. in eo quod excederet iustã & consuetã onerum cõpensationẽ, vt in omni donatione ob causam cõsuluit Cor. cõs. 4. dubia satis. col. 4. in fi. lib. 3. Nã in eo excessu causæ reputatur donatio simplex ac mera, secundũ eundẽ Cor. qui in id multa allegat, cons. 45. licèt in hoc dubio, col. 2. & vlt. lib. 4. & latiùs diximus supra in eadem gl. cùm de donatione ob causam disseruimus. Cùm autem conceditur feudum pro mercede aut pensione annua, id non propriè feudum est, secundum Bald. in l. si quam, circa mediũ. C. de ope. libe. & in l. liberti libertæq́;, col. vlt. vers. itẽ not. ꝙ si instrumentũ. C. eo. tit. & in c. 1. in verbo, libellariũ, in fi. tit. de pace Constan. Id quod reputat singu. Ias. cõs. 45. factum sic se habet, serenissimus, col. 2. vers. secunda ratio, lib. 1. & sequitur idem Iason cons. 63. vidi motiua, col. 2. vers. secundò respõdeo, eo. lib. 1. & cons. 78. circa primũ, col. 3. vers. tertiò quod ista, eo. lib. 1. & idem voluit Rom. cons. 70. visis themate & quæstione, col. 2. vers. rectiùs autem puto. Iac. Aluar. in c. in prin. col. vlt. tit. quid sit inuestitu. Cepol. causarum ciuilium cons. 22. consultus pridie, col. 2. De quo tamen eundem vide cons. eiusdem operis 36. quidam habens col. 3. vers. item quod dicit.

342 Quæro 21. Si quis scienter indebitum soluerit, cessat repetitio ex condictione indebiti. l. 1. ff. de condict. indeb. & ibi concor. in gl. Vtrùm verò id reuocetur ex hac l. natis postea liberis ei qui illud indebitum soluit, cùm non haberet liberos? Quod vtique videtur. Nihil enim omnino interest dones, an soluas indebitum scienter, præter verborum differentiam: rei autem nulla est. Nam qui indebitum cõsultò soluit, donat. l. 1. ff. de cond. indeb. & l. cuius per errorem. ff. de reg. iur. & l. si fundum. §. seruus. ff. de vsuca. pro empt. & l. qui se debere. ff. de condi. causa data. & voluit Bal. in l. cum pater. §. Mæuio, col. 1. ff. de leg. 2. & Sign. cons. 145. in quæstione vertente inter Iulianum, col. 2. vers. aut igitur dicemus, & omnes vbique. Ex quo & huiusmodi solutio insinuationem requirit, vt alia simplex donatio secundum Bar. Ang. & Paul. Cast. in l. 1. ff. de donat. & Philip. Dec. in d. l. cuius per errorem. Id intelligentes,

Indebitum qui cõsultò soluit donare dicitur.

tes,cùm etiam recipiens ſcit eſſe indebitum, ſicuti ſoluens:nam ſi ignoret,non eſt donatio, cùm non conſentiat,quod in donatione requiritur, quod & voluit Bal.in l.falſus,col.antepe. verſ. quartò quæritur,& ibi Ang.in repe. col.4. verſ. ſed contra iſtã C.de furtis,& idem Ang.in l.diſpenſatorem, circa medium.ff.de ſolutio.& in l. ſi tibi. ff. ſi cert. peta. Paul.Caſtren.Alexand.col.6.Iaſ.in 2.not.in l.ſi ego, per illum text.ff.ſi cert. pet. & idem Paul. Alex. & Iaſ.in d.l.1.ff. de condict. indeb. Chriſto. Caſtel. & cæteri recentiores in l.ſi procuratori falſo,ff.de cõditione cauſa data,& Alex.in l.ſi aliquam rem,col. 3.ff.de acquir.poſſ.& ante omnes gl.in d. §. ſeruus, in fi.gl.vlt.ff. de vſucap. pro empt. & quæ diximus ſuprà in verbo,libertis, verſ. 68. incip. nec vlteriùs procedit,& quod in ſimili ſcribit Calc.conſ.25.Titius nobilis,col.6.verſ.octauò pro iſta parte.de quo tamen vide Phil.Dec.in d. l. ſi ego. Quantum autẽ ad caſum l.noſtræ pertinet, nemo non videt & ipſius rationem in hoc caſu habere locum,vt in quauis alia donatione.

343 Quæro 22. Quid ſi quis conſentiat alteri donanti rem ſuam,an habeat locum l. noſtra? Quod non videtur: nam lex noſtra loquitur de donante. Aliud autem eſt donare,aliud donationi conſentire.l.ſi pater.§.vlt.ff.de manu.vind.per quem reſpõdit Signo.conſ.145.in quæſtione vertente, col.2.ꝙ ſi ex ſtatuto mulier non poſsit vendere ſine aliqua ſolennitate,poterit tamen circa eam ſolennitatem vendenti conſentire. Quod & idem penè voluit Bal.in rub.C.de pact.in fi.quem ſequitur Picus ibi, & Laur.Calca.conſ.1.viſo conſilio,col.14.& iterum conſ.74.quòd dictis filiabus,col.9. in prin. Sed per eundem tex.dicit idem Bal.in l. vlt. ad fi. C. de ſuis & legitimis,quòd conſenſus præſtitus alienationi, non dicitur alienatio.Et idem Bal.in l.2.col. antep. verſ.19.quæro,C.de reſcin.vend.quòd non dicitur propriè venditor,qui conſentit venditioni, nec illi cõpetit remedium ex illa l.& ſequitur Ant. Burg. in c.pen.verſ.decimononò dico, extra de empt.& vend.vterque per tex.quem ipſe Burg.dicit not. in d.l.ſi pater.§.vlt.Cui & tu adde alium tex.in l.aliud. ff.de reg.iur.vbi ita ſcribitur,aliud eſt vẽdere, aliud vendenti conſentire,& in l.vlt.C.de pact.& in l.iubemus.§.œconomus.C. de ſacroſ. eccl. vbi fit diſcrimen inter contrahentem & conſentientẽ contractui.& in l.ſi minor, la 1. ff. de manu.vindic. Ex qua not.gl.ibi,quòd poteſt quis alij conſentire in eo quod per ſe facere non poterat.ex eóque no.Bened.Plum.quòd qui non poteſt manumittere, poteſt tamen manumittenti conſentire.

Inter donare & donationi conſentire differentia.

344 Propterea & Phil.Dec.conſ.124. placet mihi, col.3.verſ. quintò ſtatutum, interrogatus an ſtatutum prohibens vendere,haberet locum in conſentiẽte venditioni,reſpondit non habere.Sed & ante eum And.Iſer.in c.1.in prin.& ibi etiam Mart. Lau. col.3.verſ.ſed quid ſi dedit,& Card.Alex.col.5.ver. eiuſdem initij,tit.de prohib.feud. alien. per Feder. tradunt quòd ſi princeps interdicat legato ſuo, id eſt,vt loquimur,locum tenenti,alienatione, nõ ex hoc prohibetur conſentire alienationi, non ex hoc prohibetur conſentire alienationi,per d.l. aliud. Et hoc etiam ſequitur Iac.à ſancto Georg.in tractatu feud.in verbo, vicariúſque perpetuus, col.2.verſ. ſed pone dux vel rex. Et optimè facit quod voluit gl.in l.cùm pater.§.libertis,in verbo, alioquin.ff.de leg.2.quòd licet conlibertis relictum fuit prædium ea lege,ne id alienarent, atque in familia libertorũ retinerent,quo caſu is qui non alienauit,cæterorũ alienantium partes poteſt petere, non etiam is qui alienauit,vt ibi ſcribitur: ſi quis tamen eorum alterius alienationi conſenſerit, eam quidem partem cui conſenſit, petere non poteſt: aliàs autem quibus non conſenſit, poteſt: quamuis nullas potuiſſet,ſi ſuam ipſe alienaſſet:tanquam aliud ſit alienare,aliud conſentire alienationi. Et illam ſequuntur Bart. & Bald. qui eam commendat, & monet notandam.& pro ea allegat Bal.d.l.ſi pater. §. vlt. ff.de manu.vindic.

Statutum prohibens vẽdere, an habeat locum in conſentiente vẽditioni.

345 Et facit quod ſcribit Ang.in l.1.ad fi. C. commu.de legat. quòd cùm legatum traſeat in legatarium ipſo iure,modò res legata ſit teſtatoris, non item ſi ſit aliena,etiam hæredis, glo.in l.ſi hæredis ſeruum.ff.de leg.1.& ibi concor.per Bal.& Iaſ. Ideo vt ſubdit Ang.ſi quis legat rem alienam cum conſenſu domini,non transfertur dominium in legatarium, cùm ſpeciale ſit in legante domino, non etiam in cõſentiente:nam & aliud eſt legare, aliud leganti conſentire,per d.l. aliud, & hoc ſing. dicit Iaſ.in l.1.col.antep.verſ.tertiò requiritur.ff.de leg.1. & not.in l.ſi fundum per fideicommiſſum,col.vlt. verſ.aduerte etiam eo. tit. Idque etiam ſi alienaret rem hæredis cum cõſenſu ipſius hæredis, vt voluit Bar.in l.cum quis decedens, in princ.per illum tex. ff.de lega.3. Bal.in d.l.1.col.4.verſ.quæro teſtator,in 5.not.C.commu.de lega.& Iaſ.in d.l.1.vbi ſuprà, de lega. 1. & in l.huiuſmodi. §.qui ſeruum, col.2.verſ. tertius caſus,eo.tit.& in l.ſi hæredis,col.2.verſ.amplia iſtam regulam.ff.de leg.1.

Inter legare & leganti cõſentire quæ differentia.

346 Verùm in ea ſum ſentẽtia,vt æquè reuocetur huiuſmodi donatio ex hac l.quantũ ad ipſum conſentientẽ,ac ſi ipſe donauiſſet, per tex.in l. cũ quis. ff.de reg.iur.vbi cui donare non conceditur, nec donanti quoque conſentire permittitur,& ibi concord.in gl.quibus adde & tex.in l.2.C.ſi aduer.don. Ex quo not.Fran.Aret.nihil intereſſe,dones,an donanti conſentias.Hincque not. Bald.ibi, quòd qui non poteſt ex ſtatuto vendere ſine aliqua ſolennitate, nec vendenti quoque conſentire poterit. Et ſequitur Sal.ibi,& Firmia.in tract.de epiſc.in 3.part. lib.4.col.35.verſ.ſed nunquid prohibitus.& Barb.in c.ſi quis presbyterorum,per illum tex. iuncto cap. præcedenti,extra de reb. eccl. non alien. & iterum in c.peruenit.de empt.& vend.& conſ.51.ſcribit ſapientiæ fons,col.15.verſ. & facit quod voluit, lib.1. & conſ.41.Deum inuocent adiutorem.col.antepe. verſ.ſecundò oſtendo,lib.3.& Fran. Aret. in d.l.vlt. col.1.& ſeq.& ibi quoque Phil.Dec.col.4. C. de pactis,& idem Dec.in d.l.aliud. ff. de reg. iur. & Soc. conſ.230.viſo teſtamento,col.3.verſ. poſtremò non omitto, lib.2.& Fabian. à monte ſancti Sabini, in tract.de empt.& vend.in 25.q.3.quæſt.prin.& Alci. in d. rubr. C. de pact. & Alber. Brunus in repert. ſtatutorum,in verbo,inſinuatio,col.2.in fi.verſ.ſtatutum dicit quòd donatio, vbi ex hoc dicit, quòd non ſatis eſt inſinuare donationem tanquem factã à donante,ſed oportet inſinuari tanquam factam à conſentiente.

Donare cui nõ conceditur, nec donanti conſentire permittitur.

347 Reprehenduntque multi ex his Iac. Butr.qui contrarium tenebat, ob id tantùm, quòd licet ius commune prohibens venditionem poſſe trahi ad caſum ſimilem, videlicet ad conſenſum venditionis,per l.non poſſet.ff.de legib.non tamen ius municipale contrarium iuri communi trahendum eſt ad ſimilia,Ex quo etiã ſatis liquet,ꝙ ex ſentãtia ipſius Iac.But.id quod diximus,procederet in l.communi,vt eſt l.noſtra, atque etiã in iure municipali non correctorio iuris cõmunis: quanquam & alij omnes trahunt ad quodcunque ſtatutũ.Nam vt dicit Barb.vbi ſuprà, prohibitio non eſt facta à ſtatuto propter ipſam venditionem, quæ in facto conſiſtit:ſed propter iuris effectum, quę inde oritur, videlicet alienationem quæ ex ea procedit, quæ ratio habet locum & in conſentiente.

Prohibitio nõ fit à ſtatuto propter venditionem,ſed propter iuris effectũ.

348 Nam vt hoc illi addas, qui alij conſentit, ſua iura perdit,vt dicit l.cùm quædam.C. de adminiſt. tutor.

Alteri qui conſentit,

sua iura perdit. tuto.& bene facit l.nihil. §.1.ff. de lega.1.& not. per Bar.Bal.& alios in l.si fundum per fideicommissum. ff.de leg.1.& tex.in c.pastoralis,extrà de donat.& in c.1.§.preterea,& ibi gl.in verbo,regressum,tit.quib. mod.feud.amit.vbi etiam Bal.alia ad id iura allegat, & inter cætera. l.sicut. §.venditionis. ff.quib. mod. pign.vel hypoth.solui.quam dicit singu.in eo,vt id quoque procedat, cùm quis consentit,vt de re sua testetur,quam etiam ad hoc dicit sing. idem Bal.in l.venditioni, post prin.C.de vsuca.pro empt.& in l. quoties ab omnibus,col.2.vers.quæro quid si quis consenserit.C.de fideicom.& in l.si tibi.§.de pigno. col.2.versic.quid si testator. ff.de pact.& in c.1.§. donare,col.2.versi.sed hoc dictum non videtur,tit. quali.olim feud.ali.pot.& consi.89.dominus Thomas,col.2.versic.ad euidentiam,lib.1.& Ias.cons.13. casus talis est spectabilis , col.1. lib.1.& consil.57.in causa mota per spectabiles, col.3.vers.quartò & vltimò, eo.lib.1.& cons.89.aggrediar, col.4.versic.aggredior nunc sextum,eo.lib.1.Et eam quoque ad id citat ipse Bal.in l.vlt.col.pen.vers. est quintus casus. C.vnde legit.& in l.1.col.4.vers.sed hîc quæro nunquid.C.de sacrosan.eccl. & in l.cùm alienam. col.2. versi. sed pone quòd testator , & ibi quoque Salyc. col.2.versic.primum dubium, & Ias.col.etiam.2.C. de leg.& in l.seniū,col.1.C.qui testa.face.pos.Steph. Bert.consil.329 ponitur.nu.4.lib.1.& consi.173,quia difficultas,col.6.nu.15.lib.4.& ante omnes Ias.in l.si quando.§.& generaliter, col.3. C.de inoffic.testa.& in l.cùm proponas, la 1.nu.7. C.de pact.& in dict.l. quoties.C.de fideicom. & ante hos omnes Bart. in l.cùm quis decedens,in prin.post mediū.ff.de leg.3. Sed & alius est similis tex.in d.c.1.in prin. vbi & ipse Bald.col.pen.ad id expendit, tit.de prohib. feud. alien.per Feder.Et id quoque voluit,licèt eum tex. non alleget, Rom.in l.quæ dotis. ff.solut.matr. De quo & tu multa videbis per Ias.post alios antiquiores in l.si fundum per fideicommissum, col.pen.& vlt.ff.de leg.1.

Qui cōsentit alij donanti rem ipsius consentientis, donare ipse videtur. 349 Et qui consentit alij donanti rem ipsius consentientis,donare ipse videtur.l.si liqueat,& ibi Bal. in 2.not.C.de inoffic. donat.vbi ex hoc dicit quòd debet fieri insinuatio talis donationis, tanquam factæ,non quidem à donante,sed à consentiente domino,& sequitur Fran.Aret.cons.127.eximie. col.3. versi.secundò hoc patet. Et voluit etiam Barto.per multa iura in l.quæ dotis,col.3.versic.3.pone, & ibi omnes post eum.ff.sol.matr.& in d.l.si fundum per fideicommissum, in princ. & ibi quoque Rom. & cæteri.ff.de leg.1.& Paul.Cast.consi.319.visis & examinatis, col.vlt. lib.2. per l.in ædibus. §.filiusfamiliàs.ff.de don.vbi est tex.optimus. & Matthæ.Affli. in tract.Protomixeos,col.18.vers.19.Et semper aliàs nanti consentit,& ipse alienare videtur,vt dicit Bal. in c.1.§.illud,versic.quæro ergo,tit.de prohib.feud. alien.per Fede.& Ange.in lect.Flor.Fulgo. Corn.& Ias.in l.quoties.C.de fideicom.

Qui non potest actū per se facere, nec potest facieti consentire. 350 Et ita quidē , vt ipse id propriè facere censeatur, ac si ipse faceret, cùm sit dominus rei , vt dicit Bal.in l.si vt proponis.C.de ser.pign.dat.manu. per l.si fundus.§.si nesciente.ff.de pign.secus si nō esset dominus,per d.l.si pater. §.vlti. ff.de manu. vindic. Quod discrimē apertè intelligit Bar.in d.l.vlt.col.1. C.de pactis.cùm dicit,ꝙ qui non potest per se actū facere nec potest facienti consentire , cùm habet plenum ius in re , aliàs secus , per illa eadem iura. quod & idem asserit ipse Bart.consi.70.reuerendissime domine,col.1.vbi hoc dicit infallibile.& Bald. consi.133 quædam mulier,circa medium,lib.1.

Eadē ratio donātis, & consentientis donationi. 351 Sed & quantum ad casum l.nostræ pertinet, eadem est ratio donantis,& consentientis donationi.cùm par sit preiudicium,vt patet ex iam dictis,& ex l.venditioni. C.de vsucap.pro empt. & l.2.C.de remiss.pign.& ibi concor.in gl. & per Cor. cons 41. videtur in hoc,col.pe.lib.3.& cons.144.licèt in hac, col.2.vers.his tamen non obst.eo.lib.3.Ideoque eadem est præsumpta ipsius cōsentientis voluntas ac donantis, vt scilicet consensurus non fuisset, si cogitasset de liberis,nō magis quàm donaturus. Ergo & l.ipsa habet locum,tum per regulam illam generalem , quòd vbi eadem est ratio, & idem ius est.l. illud, in princ. ff.ad leg.Aqui.cum simil.tum quod specialiter hunc casum respicit, idē iuris est in consentiente actui,& in faciente : vt qui non potest facere,nec potest cōsentire,& è diuerso, cùm eadem est vtriusque ratio,secundum Bar.& Bald.in d.l.vlt. C.de pact.& Phil.Dec. in d.l.aliud.ff.de regu.iur. & consil.543. in casu proposito, col.1.De quibus & tu vide quę diximus in nostris legibus connubialibus, in gl.3.in verbo,*contracter*,in 12.q.

352 Quæro vlteriùs. Vtrùm hæc lex habeat locū in confessione facta sine causa in iudicio,& ita efficaci,secundum glos.in l.1.in verbo,apud iudices, in fi.ff.de interro.actio.per text.ibi, & in prin.eius l.& in l.voluit.§.quod ait prętor,eo.tit.quam dicit sing. Barb.in repe.rub.de fide instru.col.5.& pro ea quoque est bonus tex.in l.sicut, & ibi Bal.in 3.eodémq; vlt.not. C.de repud.hæred. Et idem quoque sentit gl.& doct.in c.vlt.de confes.& Cyn.in l.generaliter. C.de non nume.pecu. & Bald.in l.confessionibus, col.2.ff.de interrog.act.nam & ea habet vim donationis.l.campanus.ff.de oper. lib.& l.quidam in iure.ff.de don. Dicit tamen Bal.in l.illud,col.vlt.vers. actauò & vltimò. C.de sacrosan.eccles.quòd ea nō exigit insinuationem , quibusdam rationibus quæ ad hanc l.nostram nihil pertinent , nam si fuit , inquit, facta huiusmodi confessio coram iudice insinuationis , satis videtur esse insinuata. l.quidam in iure.ff.de don. Si coram alio iudice , tunc est quædam donatio emergens vel incidens : & ideo iudex causæ principalis est competens,per l.quoties.C.de iud.& sic semper satis est insinuata.Et eum refert & sequitur Anto.Canar.in tract.insinuationum. q.48. Et idem quoque,vt scilicet in hac confessione non requiratur alia insinuatio, voluit Bar.in d.l.quidam in iure,& Pet.Ferra.tit.for.libel.quo agi.pro donat. in verbo, solenniter,col.3.versic. rursum quæritur. Sed quantum ad l.nostram pertinet, nō video quid intersit inter donationē,& confessionem donationis causa factam,nisi quòd illa est expressa,hęc tacita & præsumpta,in qua quidē hęc l.æquè obtinet,ac in expressa,vt supra latè diximus in 7.q.prin. *Hæc l. an habeat locum in confessione facta sine causa in iudicio , & ita efficaci.*

353 Quæro 23.an hæc l.etiam procedat in donatione iuris patronatus facta consentiente episcopo, aliter enim non valeret. c.cura. extra de iure patro. & voluere Hosti.Goffr.Flor.& Pan. in c.illud,eod. tit.Hostien.in summa, eod.tit. §.qualiter transferatur,vers.mihi videtur.Archid.in c.piæ mentis. 16.q. 7.Feder. Senen.cons.225. si opinio,col.1.Panor.in c. prætereà,52.in 1.not.extr.de iure patro. Paul.Castr. consil.194.viso statuto communis Florentiæ, col.2. lib.1. Vtrùm igitur,vt repetam,sit locus nostræ l.in huiusmodi donatione?Super quo dubio nuncupatim consuluit Philip. Dec. si is est.consil.675.incip. consuluit, vbi negat locū esse. Nam de iure,inquit, patronatus idem iudicatur,quod de causis spiritualibus.c.quanto,de iudic.& c.de iure, & ibi Pan.col. pen.& d.c. cura,de iure patro. ideo non potest nisi iudicio ecclesiastico diffiniri.d.c. quanto, nec legibus & constitutionibus laicorum subiicitur.quia à pari procedunt forum laicorum sortiri, & legibus eorum subiici,vt post Inno.no.Ant.in rub.extra de consuet.versi.vnam regulam habetis. Et facit vltra Decium , quod tradit Archid. in cap. quo iure , 8. dist.& cap.quæ contra , in verbo, peregrini.12.dist. & Spec.tit.de constit.§.1.versi. & not. & Calder.in *Hæc l. an habeat locum in donatione iuris patronatus facta consentiēte episcopo.*

diſput. incip. quidam Florentinus, & in alia diſput. incip.ſtatuto ciuitatis cauetur. Bart.Bal.& alij in l.1. C.de ſumma trinit.& Rapha.Com. conſi.139.P.laicus,col.2.& Alex.conſ.150.viſo themate,col.1.verſ. quinimo dato, lib.2.& conſil. 209. ponderatis his omnibus,col.1. eod.lib.2. & conſil.257. viſo inſtrumento donationis. col.4.verſi.tamen eo ipſo, eod. lib.2.& conſi.44.videretur prima facie,col.3.lib.5.& conſi.13.attentis his,col.pen. lib.7.& conſi.141. viſo ſtatuto,col.2.verſi.& ad hoc,eod.lib.7.& conſi.217. viſo quodam,col.3.verſic.hoc confirmo,eod.lib.7. Socin.conſil.271.in præſenti,col.2.verſi. ex quibus, lib.2.& conſi.14.capio primum.col.1.lib.4.& conſi. 21.circa præſentem, in princ.eod.lib.4. & conſi.79. ſi eſſemus,col.2.verſi.ſecunda principalis, eo.lib.4. Iaſ.conſi.80.viſa facti narratione,col.1.lib.3.

De eadem re.

354 Nec obſtat, vt ſubdit Deci. vt ad eum redeamus,quòd hæc l.videtur facta in fauorem filiorum principaliter, quo caſu ex communi concluſione leges & iura ciuilia videntur eſſe approbata de iure canonico,vt latè per Panor.poſt alios in cap. eccleſia,col.4.verſ.tertius caſus, extra de conſtit. vbi dicit quòd quando lex ciuilis eſt generalis & rationabilis, nec contradicit canonibus, ſi eſt fauorabilis,eſt ſeruanda etiam quò ad clericos,& idem Pan. in cap.1.in 3.not.extra de oper. noui nunti.vbi dicit quòd cauſa eccleſiæ debet decidi per ius ciuile, ſi canones deficiant,per illum tex.& facit etiam text. in cap.ſi adiutorium.10.diſt. & quod dicitur, leges per ora principum diuinitus promulgatas.cap.vlti. 6.q.3. & ſanctam eccleſiam legum ſecularium non reſpuere famulatum, quæ æquitatis & iuſtitiæ veſtigia imitantur.cap.ſuper ſpecula,de priuileg. Quia ad hæc reſponderi poteſt, quòd habent locum in rebus temporalibus & prophanis, in quibus iura ciuilia habent poteſtatem ſtatuendi. ſecus videtur in iure patronatus, quod reputatur ſpirituale, nec poteſt æſtimari. d.c.de iure, & not.Panor.in c.querimonia,de iure patro.vbi & ipſe col.2.ex hoc aſſerit quòd patronus qui nihil habet in bonis præter ius patronatus,non poteſt cedere id ius creditoribus, quia non recipit æſtimationem, vt dictum eſt: & ſic verba l.non conueniunt, vt not. Bart.in l.4.§. prætor ait,in fi.ff.de dam.infect.vbi tradit quòd ſtatutum loquens de re æſtimabili, non habet locum in re inæſtimabili.& idem Barto. in l. ita autem, in princ. ff. de adminiſtr.tuto. cum multis ſimil.à me latè congeſtis ſuprà in verbo,libertis,nu.2.Ideoque cum l.noſtra loquatur de bonis quæ æſtimari poſſunt, non debet habere locum in hoc iure inæſtimabili. Adde & quòd in ius ſimpliciter non eſt in bonis noſtris, ſecundum Bal.in l.eam quam,ad fin. C.de fideic.& conſ.335.quædam mulier,col.1.lib.1.

Donatio an reuocetur etiã de iure canonico quemadmodum de iure ciuili.

355 Sed de hoc admodum dubito, quia nõ ſolùm de iure ciuili, ſed & canonico quoque reuocatur donatio per natiuitatem liberorum,vt patet ex cap. quicunque. 17.q.4.vbi etiam cauetur id procedere in foro conſcientiæ:de quo latè dicam infrà in glo. reuertatur,nu.291.ſecũdum diſcrimen.& ſeq. Quin & ſi id ius eſſet tantùm de iure ciuili, tamen quantum pertinet ad perſonas laicorum, ſunt ipſi etiam in re eccleſiaſtica ſubditi legibus & ſtatutis laicorum,vt de iure patronatus nuncupatim tradit Pau. Caſt.d.conſi.194.in fi.lib.1. Et id generale eſt in cæteris huiuſmodi rebus vt latè diximus in tracta.retractuum,tit.1.§.1.in gl.13.in verbo,*l'achepteur*, nu.8. incip.ſed vnũ non omiſerim. Nec verum eſt,quòd id ius non ſit in bonis noſtris, cum pro eo habeamus & actionem, & exceptionem, ideóque in bonis eſſe dicitur.l.rem in bonis.ff.de acqui.rer.domi. & not.Bart.in l.rem aliquam, col.2.ff.de pign.act.& in l.cum res. C. ſi res alien.pign.dat. ſit. Ideóque ſi quis vendat omnia bona ſua, certum eſt & id ius ſub ea vniuerſitate bonorum comprehendi.c.ex literis, & c.cùm ſeculum,extra de iure patro.& not. in l.in modicis.ff.de contrahen.empt.cum ſimil.In eóque vt in reliqua hæreditate ſuccedimus. d.cap. cùm ſeculum.& per omnes in c.ex inſinuatione, eod.tit.de iure patro. Ex quo præter id quod ſupra diximus, poteſt intelligi id eſſe in bonis, quando hæreditas in bonis eſſe dicatur.l.licèt,& ibi Bart. & Bald.C.de pact. Et quòd ius patronatus veniat appellatione bonorum,expreſsè voluit Pan.in d.c.ex literis,colum.vlt.verſic.quid autem ſi dicat,de iure patro. & ante eum non obſcurè Bald.conſi.32.quidam nobilis,col.1.lib.1.

Hac l. ſolummodo reſpicit ad veriſimilẽ & præſumptã donantis voluntatem.

356 Nec requirit l.noſtra quòd res de qua agitur, recipiat æſtimationem, ſed tantum reſpicit ad veriſimilem & præſumptam donantis voluntatem,an ſcilicet donaturus fuiſſet, necne, ſi cogitaſſet de liberis, ſiue res ſit æſtimabilis, ſiue non æſtimabilis quantum ad pretium. nam quæcunque res quantum ad affectionem,& voluntatem æſtimari poteſt, vt omnibus perſpicuum eſt. Id autem ſtatui debet à iudice perſpectis & cõſideratis perſonis,cęteriſq; rebus ad rem pertinentibus, iuxta ea quæ latè diximus ſuprà in verbo, omnia vel partem aliquam,& alibi ſæpe. Et huc pertinet quod ſcribit Bar.in l.4.§. toties,quem legit cum §.prętor ait.ff.de dam.infec. quòd ſtante ſtatuto. vt de quolibet cõtractu ſoluatur gabella 6.denariorum pro libra,id ſtatutum nõ habet locum in contractu facto ſuper re inæſtimabili, niſi tamen contineret aliquod intereſſe æſtimabile.Et ſequitur Rom. conſil.434. in quo quæritur an dicti tres.Quaſi ſcilicet nihil referat ſitne res æſtimabilis,an cuius aliquo modo interſit. Hîc autem multum intereſt & donatoris & filiorum eius, ne ius ipſum amittant. Ergo non conſiderandum eſt quod ſit inæſtimabile.

Hac l. an habeat locum in donatione rei alienæ.

357 Quæro 24.Vtrum hæc l.habeat locum in donatione rei alienæ,quod non videretur propria donatio,vt dicit glo.in l.ædibus.§.vlt.& ibi Rom.ff.de donat.per text.ibi,& gl.in §.ſic itaq;.Inſtit.de actio. Ex quo etiam videtur, quòd in huiuſmodi donatione non requiritur inſinuatio, quæ tantùm neceſſaria eſt in propriis donationibus, ſecundum not.per Bar.& alios in l.1.ff.de donat.Et quia etiam res aliena ſtatim poteſt euinci, & de iure eſt quid momentaneum. Ideóq; non poteſt excedere ſummam legitimam,nam non videtur adeſſe quod ſtatim aberit. l.magis puto. §.vlt.ff.de reb.cor.cum ſimil. à me adductis infrà in verbo, ſuſceperit liberos,nu.171.facit & quod,& multis ſeq.

Donans an teneatur de euictione.

358 Tamen Bal.in l.poſt mortem, col.vlt.C.de fideicom. diſtinguit vtrùm donans teneatur de euictione,an non:primo enim caſu indiget ea donatio inſinuatione, quia dari non eſt in obligatione: Secundo caſu debet æſtimari nuda poſſeſſio,& ſecundum eam requiretur vel nõ requiretur inſinuatio. ſi mulier.ff.quod met.cau. Conditio autem vſucapiendi non æſtimatur, quia procedit cum iniuria alterius.l.denique.ff.ex quib.cau.maio.Nec obſt.inquit,gl.in d.§.vlt.quę dicit hanc non eſſe propriam donationem,imo eſt quo ad titulum,licèt non quo ad dominium.ff.de don.per totum. Hæc ille:quem ſequitur Rom.in d.l.in ædibus.§.vlt.& in l.Modeſtinus,col.4.verſic.ſextò quid in donatione. eo.tit. Et hanc quoque diſtinctionem ſeruandam eſſe cenſeo in caſu l.noſtræ,eadem ratione.Et quòd hæc donatio non indigeat inſinuatione, tenet Alex. in addit. Bar.in d.l.in ædibus.§.vlt.per eam gl.quã dicit ſing.

Hac l. an habeat locum cùm quis vẽdit domum ali-

359 Quæro 25.An & hæc l.habeat locum in donatione ita facta,quia ſcilicet quis vẽdit domum certo aliquo pretio,donátque quod ea pluris valet. In qua ſpecie conſultus Socin.reſpondit conſi.215. viſa prædicta, col.1.lib.1.repetito conſ.22.lib.4.locum eſſe

quo certo pretio, donatq́, quod ea pluris valet. esse huic l.superuenientibus liberis, per multa quæ illic allegat,& sequitur Alciat.in l.2.in prin.nu.16.ff. de verb.sign. Quod intellige si id quod pluris valet quàm pretium, sit eius valoris, vt locũ faciat huic l.secundum ea quæ plenè tractaui suprà in gloss. in verbo, omnia vel partem aliquam, num.24.incip.si eam opin.& seq. Nam & tunc huiusmodi venditio omnino similis est ei quæ facta est viliori pretio, in qua habet locum hæc l.secundum ea quæ diximus suprà in princ.huius gl.nu.2.& seq. Nihilque interest inter illam & hanc, nisi quòd in illa tacitè censetur donatum quod pluris est: in hac expresse. Tu tamen interim vide quæ de huiusmodi venditionibus ita factis, vt donet venditor quod pluris est, scripsimus in tractatu Retractuum, tit.1.§.1. glo.18. in verbo, *le pris que la chose aura cousté*, nu.11.sed in hac, cum multis seq.

Hæc l. in quibus non habeat locum. 360 Postremo illud hîc scias, non tantum in illis casibus quos suprà adscripsimus, sed aliàs semper, vbi quis donando aut renuntiando facit quod solitum est fieri, cessat hęc l.nostra, vt expressè voluit Socin.consi.53. viso instrumento, col.3. vers.secundo respondetur. In ídque refert quod alibi diximus, filiam quæ dum dotatur, aut matrimonio collocatur, renuntiat successioni in fauorem fratrum, vt solet fieri, non reuocari hanc renuntiationem ob filios postea natos, cum non fecerit, nisi quod aliàs fieri assolet in rebus huiusmodi. Et facit etiam quod scribit Pau.Cast.consil.15.incipiendo, col.4.vers.facit etiam multùm, lib.2.

ET POSTEA.

Dictionis, postea, significatio. 1 HAec dictio, postea, posset videri nõ necessarium habere interuallum, sed dici etiam de re quæ fit simul ac eodẽ momento & impetu, ex text. l.quoties. §. si quis ita.ff.de hæred.insti. Ex quo not.Bart.dictionem hanc non impedire diem hæreditatis & libertatis simul cedere. Sed & ex eo not.Bal.& recentiores ibi, quòd si testes deponant Seium insultasse Caium, postea vulnerasse, intelligitur non ex interuallo, sed incontinenti, vt sic insultus confundatur cum vulnere, & de solo vulnere puniatur, iuxta gl. vlt.in l.qui de crimine.C.de accusa.& est tex.in l.illud.§.vlt.ff.ad leg.Aquil. Nam & cum id dictum testis sit ambiguum, interpretatur in mitiorẽ partem, per c.in præsentia,& ibi glo.extrà de prob. Et idem tenent ipse Bal.& recentiores in l.diuortio, in prin. ff.sol.matr.Raph.Co.& Ias.in l.fructus.ff.eod.Alex. cons.116.in causa inquisitionis, lib.3.& Barb.in l.1.§. qui præsens, col.4.ff.de verb.oblig. & in cle.literas, col.8. in paruis, vers.tertiò faciat, de rescript. Sed & ipse Bal.post Dyn.in d.§.si quis ita, & ibi etiam Imo. & penè omnes scribunt, quòd si testes deponant quòd testator instituit Seium, postea Semproniũ, intelligendum est incõtinenti, ita vt sint ambo hæredes. Id quod etiam tenent Raynut.Dyn.Bal.Bart. Albe.Ange.Pau.Cast.& Raph.Co.in dict.l.fructus, Cyn.& Albe. in l.1.ff.si cer.peta. Alex.in l.diuortio. in prin.col.4.ff.sol.matr.Barba.in d.cle.literas, col.8. versi.secundò accedat, de rescript.

Dictionis mox, varia interpretatio. 2 Quanquam multi ex illis etiam loquantur in dictione mox, ita videlicet, Seius insultauit, mox vulnerauit. Siue ita, testator instituit Seium, mox Sempronium. Sed nihil refert dicas in illis exẽplis, mox aut postea, quando hæ dictiones in huiusmodi locutionibus idem omnino significẽt, vt probat tex.in l.de ætate.§.ex causa.ff.de interrog.act. vbi in eod. casu quod per mox prius dixerat, statim per postea dicit.& in l.& si fine.§.sed quod Papinianus. ff.de mino. vbi ita dicitur, si autẽ minor prius adiit hæreditatem, mox abstentus est.& text.in l.quod si seruus.§.sed & si errauit.ff.de in rem vers. vbi est similis text.& in l.ad peremptorium. ff. de iud. cum dicitur, vt primò quis petat post absentiam aduersarij primum edictum, mox alterum. nam apertè in illis locis mox significari postea. Et in l.2.in prin.ff. ad Velleia.& l.si ita fuero.§.1.ff.de noua. vbi ante & mox iunguntur. & in l.æquissimum. in princ. ff.de bon.poss.secun. tab.cum simil. & voluit expressim Pau.Cast. in l.1.col.3.vers.vltimò not.ff.si cer.pet.& Fulg.in l.si arrogator.ff.de adopt.& ibi Ias.colum.3. Nam & dictio, deinde, quæ idem significat quod postea, vt dicemus infrà num.9. & ista dictio mox, idem quoque significant, vt apertè probatur in l.si quis filio.§.his autem: ad fi.ff.de iniust.testa. Quanquam Rom. in dicta l.fructus, & post eum Franc. Aret.aliter dicunt de dictione mox, quoniam scilicet ex sua propria vi & natura omne interuallum refugiat. Quod fateor, cum pro incontinenti vel statim ponitur: de quo dicemus infrà in verbo, reuertatur, in 27.fal.quę est in num.109. At cùm ordinem significat, vt postea & deinde, de qua etiam dictione postea dicemus, vtrunque & cum interuallo & sine interuallo significat, quod videre licet in iuribus suprà citatis.

3 Sed vt redeamus, certè si text.in d.§. si quis ita. supra in princ. aduocatus solerter expendatur, diuersum eius quod inibi ex eo diximus, ex diametro probat, cũ dicit, detracto verbo medio, postea, hæc enim sunt verba illius l.quasi scilicet necesse foret eam dictionem detrahi, vt demonstraretur actus simultaneus, vt ita loquar, & non separatus aut interuallatus, vt sic quoque loquar cũ Ammiano Marcellino, aut intercapedinatus, vt vtar verbo Cælij Aureliani: quanquam aliter intelligit Ro. ibi, qui ex eo text.not.quòd hæc dictio posita inter ea, de quorum natura est, quod in eodẽ tempore concurrant, non inducit temporis interuallum. & ad hoc dicit illum tex.esse valde not. Sed quòd aliàs ea dictio denotet interuallum, probant & alij multi tex.videlicet in l.in bonæ fidei.Cod.de pact. vbi ita scribitur, in bonæ fidei contractibus ita demum ex pacto actio competit, si incontinenti fiat. Nã quod postea placuit, id non petitionem, sed exceptionem parit. Vides enim has dictiones, incontinenti, & postea, poni vt diuersa. Ideoq; glo.ibi interpretatur postea, id est, ex interuallo. Et tex.in l.qui procuratorem.ff. de procur. vbi confestim & postea etiam scribuntur vt diuersa, & in l.1.§.si rem.ff.depo.& in l.1.§.deinde ait prætor.ff.ne quid in loco publ.cùm dicitur, siue statim deterior sit via, siue postea, & in §.vlt.Instit.de iniur. vbi est similis tex.& etiam in §. si ad exhibẽdum, Instit.de offic.iudi. Quibus simile est illud Suetonij in Augusto, Nec quicquam vltrà aut statim aut postea inquisiuit. Et rursum cap. 95. Qua fiducia Veletrini & tunc statim, & postea sæpius penè ad exitiũ sui cum populo Romano belligerauerant. Et in Nerone, Neque tamen sceleris conscientiam, quanquam & militum & senatus populíque gratulationibus confirmaretur, aut statim, aut vnquam postea ferre potuit. Illúdque Spartiani in Hadriano, Patris patriæ nomen delatum sibi, statim, & iterum postea distulit. Quibus locis etiam vides statim & postea vt diuersa poni. *Dictio, postea, an denotet interuallum.*

4 Sed vt ad nostras leges reuertamur, hoc quoque probat text.in l.iurisgentium.§.quinimo, versi. idem respõsum.ff.de pact. vbi quod primùm ex interuallo dixerat, mox idẽ postea vocat. quasi idem sit postea, & ex interuallo. Ideo ibi Ias.col.4.versic. quartò nouiter pondera, not.ex eo.tex.hanc dictionem postea, significare interuallum. & in l.pacisci, ff.eo.tit.cum dicitur, siue in ipso negotio venditionis gerendo conuenisset. siue postea, & in l.sed Iulianus. §.proinde.ff.ad S.C. Maced. vbi ab initio & *De eadem re.*

postea ponuntur etiam vt diuersa.& est similis tex. in l.antiquæ,in prin.C.ad S.C.Velleia.& in l.nuper, in princ.C.de natur.lib.& in §.si verò decretum,in auth.de nupt.& in §.vlt.versi. sed neque. in auth.de hære. & falc.& in §.dedimus, & iterum §. si autem mulier,in auth.de æqual.dot. Et probatur etiam in l.si quis iniquū.§.illud quoq;.ff.quod quisq; iur.vbi tunc & postea ponuntur quoque vt diuersa. Et est similis text.in l.1.§.rectissimè. ff. de vi & vi arm. Et etiam tex.in l.non erit.§.si neque,& ibi quoq; gl.& Ias.in vlt.not.ff.de iureiur. & in d.l.illud. §.vlt. ff.ad leg.Aquil.vbi postea, & vno impetu, pro diuersis ponuntur,& in l.1.§.idē Labeo.ff.quod vi aut clam, cùm dicitur, Isq; destiterit impræsentiarū,rursusq; postea facere cœperit.& in l.apud Celsum.§.in hac exceptione. ff.de doli mali excep. cùm scribitur,de eo duntaxat excipi oportet,qui admissus sit in ipso negotio quod geritur,non etiam si postea interuenisset,& in l.3.iuncto §.vltim.l.1.ff.de solut.vbi in re præsenti,& postea ponuntur vt diuersa.Ideoq; Bal. ibi exponit postea,id est,ex interuallo,& in l.2.C.de iurisdi.om.iud.vbi tempore contractus, & postea, ponuntur vt opposita.Et in l.idemq;.§.si cui mandauero.ff.mand.cùm dicitur, vel ilico stipulara sit,vel etiam postea.Et in l.ex castrensi,in prin.ibi,non statim quidem,sed postea.ff.de castren.pecu. Et in l.2. §.hoc autem,ibi,nemo neque eorū qui in præsenti iuris peritiam habent, nec qui postea fuerint. C.de vet.iure enucl.Et in l.qui ædificiū.ff.de seruit.vrba. prædio.cùm dicitur,quæ in præsentia erunt,& quæ postea fuerint.Et l.seq.cum scribitur,quę nūc sunt, & quæ postea quoque fuerint.& in l.2.in prin.C.de quadr.præscr. vbi est similis tex.& in l.manifestissimi,vers.sed ea, & rursus versi.sin autem nescius.C. de furt.vbi eo tempore, & postea, ponuntur vt diuersa.& in l.1. C.de calum.& in §.vlt.Instit.de nup. cùm dicitur, statim vt nati sunt,in potestate parentis non fiant, postea autem redigantur in potestatem. & in §.1.versic. qua de causa.Instit. de loca. & conduct. vbi etiam ponuntur vt separata. & apud Horatium lib.epistol.2.epistola 1.ad Augustum:

An quos & præsens, & postea respuet ætas.

Quibus planè cōstat, id quod dicimus,hanc dictionem postea,interuallum ostendere:quod etiam voluit glo.in l.pacta conuenta. ff.de contrahen.empt. quæ etiam interpretatur postea,id est ex interuallo, & ibi Bal.in 2.not. & similis glo. in l.cum fundum, in verbo,postea.ff.de vi & vi arma.& in l.si Titius, in verbo,postea,& ibi quoque Bar.ff.de fideiuss. & Alber. in l.si vnus.§.pactus ne peteret, col.1.in fi.ff. de pact. Ioan.Fab.in l.per retentionem. C. de vsur. Bal.in l.1.circa medium.ff.de solutionib.Card.Flor. in c.cùm Vintonensis,extra de elect.Panor.subobscurè in c.cura,in vlt.not.de iure patro.Barb.in l.4. §.Cato,col.21.versi.& adduco celebrem.ff.de verb. oblig.& in repet.rub.de reb.eccl.non alien.in §.dubio,col.eiusdem vlt.& in c.vlt.col.2.de precar.& in c.potuit, col.3.de loca. & in c.illo vos, col.2.de pignor.& consi.25.scribitur sapientiæ septimo, col.2. lib.1.& consi.60.clementissimi Dei,col.4.eo.lib.1.& Alex.cōs.141.viso testamēto, col.2.cōs. cōfirmo ex illa,lib.2. & consi.omnium postremo, viso processu,ante fin.eod.lib.2.& consil.98. viso & considerato, colum.2.versic. & hoc modo, lib.1.Franc.Aret. in dict.l.fructus.colum.pen.ff.solut.matr. vbi videtur sentire,licèt subdubius,hanc esse eius propriam ac peculiarem vim ac naturam.Card.Alex.in cap.1. col.2.titul.quid iur.si post alie.Iaso.in l.si quis ante, col.4.versi.tu pondera dictionem postea. ff.de acq. poss.Phil.Dec.in c.2. col.vlt. extra de offic.deleg.& in l.certi condictio. §. deposui, in primo not.ff.si cert.pet.& cons.639.visa consultatione,col.1.Hiero. Cagno.in l.2.col.6.vers.4.not. ff. de orig.iur.Anto. Burg.in c.si vēditori,in prin.extra de empt.& vend.

5 Porrò quantum interuallum hac dictione significetur, paruúmne, an longum, non inter omnes conuenit. Alij enim modicum dicunt,ob text.in l. ab hostibus.§.sed quod simpliciter, vbi glo.Petr.& Bar.col.1.Alber.col.quoque 1.ff. ex quib. cau.maio. & idē Albe. in l.hæc adiectio,post princ.ff.de verb. sign.& Franc.Aret.in l.cùm quidā. §.suum, col.2.ff. de acq. hæred. quod & probare videtur text. in l.si fuerit.§.vlt.ff.de reb.dub.qui in vno gemellorū partu vtitur hac dictione postea,inter natiuitatē vtriusque,cùm dicit:nā si postea edita est, cùm tamen ibi adeo modicū esset interuallum,vt ambigeretur vter prior esset editus.& tex.in l.quidam,post prin.C.de necess.seruis hæred. instit.quæ hac dictione postea, vtitur in re in eodem testamento facta. & in l.Lucius.ff.de hæred.instit.qui similis est, in l.si quis, in prin.ff.de leg.1.vbi ita scribitur,postea eodem testamento vel codicillis. Et in l.imperatores. ff.de manu.testa.quæ non tantùm de re eodem testamento facta, sed de eadem ratione vno in testamento apposita,hoc verbo vtitur.& in l.si is quem. C.de lib. caus.in illis verbis, sed si postea quàm cognouisti, de sententia iudicis appellasti.Nā illa dictio postea, debet intelligi illico,per tex.in l.litigatoribus.C. de appel.aut ad summū intra eundem aut alterū diem, per text.in l.eos.§.si autē,eo.tit.facit & tex.in c.2.de præscrip.lib.6.cùm dicitur, postea quandocunque, quasi scilicet nō fuisset intellectū de lōgo interuallo,si dictum simpliciter fuisset postea, sine illa adiectione,quandocunque.Et gl.in c.scriptū est,in prin. extra de elect.quæ exponit illum tex.qui dicit postea reuocari, scilicet sine interuallo, quam sequitur & sing.dicit in suo casu Pan.ibi,col.4.vers.in glo.1.

Dictio, postea, an paruū aut longum interuallum significet.

6 Alij autem contra asserunt longū interuallum hoc vocabulo designari,& in iis Barba.in l.si à fure, col.3.vers.sed ego pondero.ff.de verb.oblig.& in c. cùm M.Ferra.col.25.extra de cōstit.& in repet.rub. de reb.eccle.non alien. char.25.& in c.1. extra quod met.caus.& in d.c.in præsentia, extra de prob. & in c.pen.col.2.de foro.compet.& in c.vlt. extrà de rapto.& Ludo.Bol.cōs.37.nobilis quidam,col.6.vers. facit pro hoc.& Hiero. Cagno.in d.l.2.§. postea ne diutius,col.2.vers.pondera in primis, per illum tex. ff.de orig.iur.Pro quibus faciūt multi alij tex.suprà in 2.& 3.ab hinc vers.allegati.& facit etiam tex.in §. 1.Instit.de S.C.Tertul. vbi scribitur Claudium quidem primùm,matri ad solatium liberorum amissorum legitimam eorum hæreditatem detulisse. & confestim subdit, postea autem S.C. Tertul.quod diui Adriani tēporibus factum est, plenissimè, &c. Nam cōstat inter Claudiū & Adrianum nouem alios imperatores fuisse.Et tex.in l.1.in prin.ff.de mil. test. vbi scribitur Iuliū Cæsarem liberam testamēti factionem primùm concessisse,posteà verò Titum amplissimam indulgentiam in eos contulisse. At inter Iulium Cæsarem & Titum fuerunt nouem imperatores. Et text. in l.quo enim. §. Iulianus. ff. rem rat.hab.& in l.1.iuncta gl.in verbo,postea. C.si rector prouin.& in l.sancimus. C.de iud. iuncta interpretatione, quam ei dāt quos statim citabimus. Nam in ea l.dicitur,quòd si contumax postea apparuerit,non aliter auditur,quàm prius refusis expensis. Quod videtur intellexisse gl.1.in l.& si post tres. ff.si quis cautio.& ibi apertiùs Iacob.Butr.& etiam Iason in ea ipsa l.sancimus,col.3. in 1.limitat. quando non intra modicum tempus comparet. Quod si verum est,necessariò intelligitur illa dictio postea posita in d.l.sancimus longo post interuallo,sed huius diuersum voluit Bal.in d.l.& si post tres,tum in priore lect. col.7.versic.quintò opponitur, tum in repet.col.pen.versi.in ea glo.in fi.& Ang.col.2.ver. sequitur in glo.ibi,& Paul.Castr.in d.l.sancimus,in princ.

Qui asserāt hac dictione,postea, longū interuallū designari.

prin.& Barb.in cle.literas,col.8.in paruis,de rescrip. Ex quorum sententia, si vera est, quod nunc non diffinio, hæc dictio postea, intelligitur in d.l.sancimus,siue statim,siue ex interuallo.

Autoris ea de re opinio. 7 Ego autẽ dico ordinem quendam & sequelam vel loci,vel temporis, vel cuiusuis rei ad aliam hoc verbo suapte natura intelligi,vt etiã Priscianus tradit li.14. & è nostris Alex.consi.141.viso testamento, col.2. versi.confirmo ex illa, lib.2. Et nunc quidem incontinenti, & sine interuallo, nunc ex interuallo aut longo aut modico,ex subiectæ rei argumento. Neque enim simpliciter certũ aliquod tempus demõstrat, sed prorsus dubium & ambiguum, secundum Dyn.Rayn.Bart.Alber.Raph.Co.Rom.& Ias. in d.l.fructus.ff.solut.matr.Cyn.in d.l.1.col.vlt.in 6. oppo.ff.si cert.pet.Bal. Imol.& alios in d.l.quoties. §.si quis ita.ff.de hæred.instit.Bal.consi.64. quidam promisit,lib.1.Alber.in l.rem quandam, in fin.ff.de dol.mal.dum dicit ex eo text. hanc dictionem non semper denotare interuallum. Alex.consi.224.viso processu,ad fi.lib.2. & cõs.116.in causa inquisitionis formatæ,col.2.vers.in dubio, lib.3.Card. Alex.in c. commissum,col.1.in 2.locis, extra de spõsal.& Mat. Philip.Dec.in d.l.bonæ fidei,col.3.vers.quartò not. C.de pactis.& Matthæ.Affli.in consti.Siciliæ incip. quæstiones iurisperitorum,in 5.not. Et probat tex. in d.c.2.in illis verbis,postea quandocũque,de præscript.lib.6. Ob idque Rom.Fran.Aret. & Ias.in d.l. fructus nõ approbant quod suprà diximus in prin. huius gl.de testibus deponentibus testatorem instituisse hæredem Seium, postea Sempronium. Nam cùm inquiunt, incertũ sit ob eam dictionẽ postea, vtrùm intelligatur incontinẽti,& sine interuallo,an cũ interuallo,nec valeat quantum ad secundũ,si sit ex interuallo: certè ea probatio tanquam ambigua non cõcludit,per d.c.in præsentia,de proba.& l.matrem.ff.eo.tit.& l.nõ hoc. C. vnde legiti.cũ similib. Dicit tamẽ Ias.ꝙ durum esset recedere ab opi.Bart. & communiori. At quantum ad priorem illum casum pertinet de insultu & vulnere,nullus hactenus tenuit contrarium, quia etiam cum dubium sit ex eo testimonio,an incõtinenti aut ex interuallo vulnus sit illatum,in dubio quod mitius est sequimur, vt iam diximus, & probat text.in l.præses,& in l.interpretatione. ff.de feri. Igitur hæc dictio,postea,vt repetamus,dubium & ambiguum tempus dicit.

Dictio, antea, dictioni postea, opposita. 8 Sicuti & dictio antea, quæ illi opposita est, vt planè liquet ex l.commissum. C. de adul. atque ex illo ipsius Suetonij loco in Domitiano, paulò post prin.In primisque poeticæ tam insuetum antea sibi, quàm postea spretum & abiectum. Ideoque & ea denotat interuallum incertum, ob idque arbitrio iudicis ex subiecta materia æstimandum, vt etiam voluit Bar.in l.1.§.diuus Seuerus, in penult.q.& ibi Alex.in addit. ff.de quæst. & Imol.in l.qui aliena.§. vlt.ff.de acq.hęred.Vt & de dictione,ante dicemus postea.nu.19.incipiente,de dictione post.

9 Similitérque dictio deinde,quæ idem significat quod post, siue postea,vt probat text.in l.2.§.prius, vbi id no.Frã.Aret.col.1.ff.de vulga.& pupil.substit. & in l.tigni.§.si quis cum iudicij.ff.ad exhi.& in l.si filiusfa.in princ. ff.de relig. & sumpt.fune. & in l.si seruum Stichum.§.nunc videamus.ff.de verb.obli. & in l.edicto.§.cùm ante.ff.de iure fisci,& in l.si seruum.§.vlti.ff.de acq.hære.& in l.quibus. §.quidam. ff.de condit.& demon.& in l.vlt.C.ad leg.Corn.de fals. dum dicitur, primitus ei qui scripturam obtulerit, deinde ei.&c.& in §.vlti. Instit.de lege Falcid. cum simil.& glo.in clem.dudum, vers.ac deinde,in ipso verbo deinde, de sepult. Et illud Ciceronis in Pisonem,Qui sis ausus primùm facere,deinde Torquato grauissimo & sanctissimo viro premẽte confiteri,&c. Et in Philip.14.Nollem primùm reip.causa,deinde etiam dignitatis tuæ. Ideo & Signor.cõs. 115. in quæstione Petri, col.1. dicit hanc dictionem esse ordinis designatiuã,& allegat l.2.§.deinde cùm census, & iterum. §.post aliquot deinde annos, & iterum §.deinde Cornelius, vers.post deinde. ff. de origine iur.Et idem dicit Bald.consi.295. primo dicam,post medium,lib.2. Ex quo etiam post deinde nonunquam coniunguntur.l.2.§.post deinde. ff.de orig.iur. vbi Zasius vir nunquam satis laudatus, id intelligens dicit,deinde,abundare,sed ornatus causa positum esse.Et est similis tex.in l.vlt.ff.commu. prædio.& in l. Seia. ff.de euictio. & in §. his igitur, statim post princ. Instit.de iusti.& iur.& in §.si quis agens.Insti.de actio.& apud Terentium in Andria: Nunc primum fac istæc vt lauet, post deinde quod iussi ei date bibere.Sed & nunquã deinde & postea copulantur:vt in l.nõ quocunque.§.1. ff.de leg.1.& l.si iure,& l.si tibi.ff.de lega.3.& in l.filium. §.si quis contra.ff.de leg.prestan.& in l.1.sciendũ.ff.de suis & legit.hæred.& in l.& seruorũ. ff.de stat.homin.& in l.si plures. §.quamuis. ff. de adminis t. tuto.& in l.si quis ita.§. si Titio.ff.de adim.lega. & in l.illud, §.si idẽ.ff.ad leg. Aquil.& in l.sicut.§.superuacaneum.ff. quib.mod.pign.vel hypoth.sol.& in l.quoties.§.vlt. ff.de noxa.actio.& in l.vlt.ff.de castr.pecu.& in l.filiusfam.§.1.ff.de milit.test. & in l.vlt.ff.iudica.sol.& in l.si indebitum.§.1.ff.rem rat.hab.& in l.illud.ff.de peri.& commo.rei vend. & in l.si alius.§.est & alia. ff. quod vi aut clam, & in l.si cùm testamento. §. si fundum.ff.de excep. rei iudic.& in l.quamdiu institutus.ff.de acq.hæred.& in §.1.instit.de replica.

10 Ex quibus satis constat hanc dictionem deinde,quod suprà diximus,idem significare quod post vel postea.Ideóque & illa etiam intelligitur incontinenti,& sine interuallo,vel etiam cum interuallo. sicuti & post & postea.Id enim voluit glo.in dict.l. 2.§.prius,in verbo deinde, & ibi clarius Fran.Aret. col.1. ff.de vulg. & pupil. substit.& Philip.Dec.in l. pacta nouissima, col.3.versi. secunda solutio, & ibi quoque Alci.in glo.vlt.col.pen.versi. tertius casus. C.de pact.Ideo Tullius in vltima in Verrem actione,vt amoueret dubium, an statim, vel cum interuallo intelligeretur hæc dictio deinde, ei coniunxit eam dictionem statim, cum ita scribit,Statim deinde iussu Prætoris in crucem esse sublatum.Glo.autem in l.illud §.si idem.ff.ad leg.Aquil. exponit,deinde,ex interuallo, & ibi Flor.not.hanc dictionem denotare interuallum.

11 Igitur vt ad casum l.nostræ priuatim veniamus, eam censeo procedere quandocunque post donationem nati fuerint donanti liberi,siue incontinenti pòst, si de illis non cogitabat, quia fortè diutius ab vxore prægnãte abfuisset:siue ex interuallo qualicunque,aut longo,aut modico,id est, sine vllo tẽporis post donationem discrimine, nempe ex subiecto l.nostræ argumẽto,cùm semper & omni tempore post donationem obtineat ipsius l.ratio. Et ita quidem expresśim per pauca quædam ex iis quę diximus, voluit Franc. Ripa hîc 39. quæstio. Et id certè non absimili ratione videre licet in casu l. 1. ff.de capt.& postlim. reuer. vbi ita cauetur, Quod seruus eius, qui ab hostibus captus, postea stipulatus est, hoc habebunt hæredes. Nemo enim, vt opinor, dubitabit illud obtinere, siue confestim post domini captiuitatem, siue longo pòst tempore seruus stipulatus fuerit, cùm nihil sit inter vtrunque discriminis. Et idem in l.si ita fuerit.ff.de leg.3.vbi fit mẽtio de eo qui postea natus erit, inve familiam venerit, quive postea cognatus fuerit. Et multa alia exempla in nostris legibus comperies, ex quibus manifestè deprehendes hanc dictionem, postea, omne sequens tempus comprehendere, & propinquum,& remotum. *Hæc lex an procedat cũ post donationẽ nati fuerint donanti liberi.*

Dictionum post, & postea differentia.

12 Nec me tamen latet, Ias.in multis locis, videlicet in l.si quis ita promiserit. §.Seia. col.4. in 6.not. ff.de verb.oblig. & in d.l.non erit.§.si neq; ff.de iureiur.& in d.l.fructus.ff.solut.matri. & in l.post dotem, col.1.eo.tit.& in d.l.iurisgentium. §.quinimo. ff.de pactis,sibi fecisse finxisseque differentiam nouam quidem illam,sed admodum vanam,inter hāc dictionem postea, & dictionem post: quæ si vera esset,subuerteret omnia quę diximus.Ea autem est, dictionem postea, suaptè natura denotare interuallum:pòst autem,minimè,sed pro confestim intelligi. Idque probat ex d.§.quinimo, versi. idē responsum, in illis verbis, post emptionem ex interuallo. Nam frustra, inquit, adiectum fuisset ex interuallo, si id intellectum fuisset.Quod & idem voluit Ioan. Crotus,nulla Ias.mentione facta, in repe.cap.1.in 1. nota.de constit.lib.6.per d.§.quinimo. Quibus adde & alium tex.in l.mulier.§.si hæres,ibi,post multum tēporis. ff.ad Sc.Trebel.E diuerso autem,vt & hoc illi addas,iurisconsultus cùm postea addit confestim, in l.peregre,in princ.ff.de acquir. poss.quasi sine ea adiectione intellectum fuisset ex interuallo, ex ipsius Iaso.sententia. Et simile est quod dicitur, postea sine mora,in l.scire debemus.§.si à iure.ff.de verb.oblig. Et quod Terentius in Eunucho iungit continuo cum postea. Hæc enim sunt verba illius, Hos prius introducam,& quæ volo,simul imperabo,postea continuò exeo.Sed & Iasonis sententiam confirmat, quod voluerunt gl.& Inn.in c.congregato,vterque in verbo,postmodum.extra de elect. interpretantes eam dictionem postmodum, antequam diuertant ad alium actum,ac durante eodem contextu electionis,& quod scribit Domi. in c.frequens,in princ.de restit. spoliat.lib.6. quòd si testes dicunt aliquem possedisse post talem, intelligitur immediatè & sine interuallo.

Autoris ea de re sententia.

13 Verùm ego (pace Iaso. & Croti dixerim) nihil omnino video interesse inter eas dictiones,post,& postea, non magis quidem, quàm inter ante,& antea,quātum ad interuallum,de quo tractamus,pertinet. Ideóque & dictionem post,sicut postea, ambiguum etiam interuallum significare,secutus Bar. & alios id nuncupatim de dictione post asserentes in d.l.fructus,& Fran.Aret in l.Gallus.in prin.col.5. vers.in gl.vlt.& ibi etiam Lancello. Galli.in repetit. col.7.versi.item verbū.ff.de liber.& posthu.& eundem Areti. in d.l.si quis ita promiserit. §.Seia, in 2. notab.ff.de verb.oblig.& in l.in duobus, in prin.ff. de duobus reis, & Philip.Franc.in c.1.in 1.notab.de constit. lib.6. & ante hos gl.quæ id apertè sensit, in dict.clem.literas,in verbo,post datam,quam ibi expendit Barb.col.7. & seq. de rescript. & ex externis scriptoribus Aelium Donatum,virū quidem vnum qui vocum verborúmque naturas ac proprietates optimè calluit,hoc quoq; nuncupatim confirmantem in Eunucho Terētij. Idémque de dictione antè,quæ respondet dictioni post,scribit Bald.consil. 179.ad euidentiam est permittendum,lib.2.vbi dicit quòd significat incertum interuallum: quod & dicit Franc. Aret. in dicta l.2.§.prius,col.1.ff.de vulga. & pupil.substit.Nam quòd breue aliquando significet, vt hoc illi addam,apertè probat text. in l. si ita fuero.§.cùm pecuniam.ff.de nouat. Et quod etiam aliquando longum,probat item text. in l.1. ff. de vi bon.rapto.cum similib.

De eadem re.

14 Nam & quamuis hæ dictiones antè & post sese mutuò veluti respiciant, tanquam relatiua, siue reciproca, vt patet ex l.si bona. ff. de bonis liber. ibi, post venditionem, & ante venditionem. & l.2.§.in auo,ibi,ante cōceptionem, & post conceptionem. ff.de decurio.& alibi sæpe. & planissimè apud Tullium,si is est,lib.4.artis Rhetoricæ ad Herennium, quo loco de demonstratione disserit. Id fieri, inquit, poterit,si quæ ante, & post, & in ipsa re facta erunt,comprehendemus.Hæc ibi.Et lib.Acade.q.4. Et cùm in hoc mundo ornatus hic sit tam mirabilis,innumerabilis: supra, infra,dextra,sinistra:ante, post: alios dissimiles,alios eiusdem modi mundos esse. Sicuti & antea, & postea, se quoque vicissim respiciunt,vt suprà diximus,& probat etiam tex. in l.seruitutes.§.si antea.ff.de seruit.vrba.prædio.& in l.2.§. qui ad munera.ff.de vaca. muner. & in l.quoniam.§.si vsus,in fin.ff.de vsufruct. ear.rer. quæ vsu consu.& in l.2.§.sed cùm perspeximus, vers.admonuimus.Cod.de veter.iure enucle.& in l.2. Cod.de offic.quæstor. & in §.igitur,versi.in quibus, in proœmio Instit.& in cap.nulli, de electio, lib.6.& illud Tullij statim post principium Oratoris ad Brutum, Multi oratores magni & clari fuerunt,& antea fuerant, nec postea defecerunt. Et ad Lentulum lib. 1. episto.Appius in sermonibus antea dictitabat,postea dixit etiam in senatu palam.Atque illud Macrobij lib.3.Satur.c.6. Delon neque antea, neque postea hoc incommodo vexatam. Tamen sæpissimè vnum aliud mutuatur, cum eóque coniungitur, tanquam nihil inter ea intersit.Videmus enim ante & postea copulari, & è diuerso antea & post: vt in eodem §.in auo, & in ead.l.2.§.in filiis,& in l.libertus.§.filium. ff.ad municipa. vbi ita scribitur, cum antè militasset, vel postea. & in l.ex facto. §.si quis autē.ff.ad Sc.Trebel. vbi dicitur,quis ante, & quis postea decesserit.& in l.epistolam. §.1.ff.eod. tit.cuius hæc verba sunt,vtrúmne post mortem suam,an antea.& in l.sancimus.§.cùm autem. C.eo.quoque rit.vbi ita scribitur, vel post litem contestatem, vel antea & in c.tanta, in prin.extra qui fil.sunt legit.& in c.post translationem,paulò ante fi. de renuntiat. & in cap.duo pueri,paulò ante fin.de desponsa.impube.& in c.si beneficia.de præb.lib.6. & in sexcentis aliis locis,& apud Plin.lib.28.c.10.foueri,inquit, frigida & antè postea iubent. & ipsum Tullium in 3.in Verrem actione, Si habuisset iste edictū, quod ante istum, & postea omnes habuerunt. & Terentium in Andria,Nam is postquam excessit ex ephebis,Sosia,liberius viuendi fuit potestas, nam antea Quî scire posses,&c.

Qui affirment dictiones post & postea esse eiusdem significationis.

15 Imò & ex multis legibus manifestè apparet has dictiones post & postea esse eiusdem significationis & naturæ, videlicet in l.forma. §.quæ post censum. ff.de censib. vbi quod primo loco per dictionem post dicit,idem statim per postea pronuntiat. Quæ post, inquit, censum editum nata, aut postea quæsita sunt, &c. & in l.1.in princ.ff.quando de pecul.actio.anna.est. vbi etiā post & postea in eadem significatione ponuntur. & in l.1.§.rectissimè. ff.de vi & vi armata, vbi etiam quod per postea primo dixerat, secundo loco dicit per post, & in l.legem. C.de natur.liber.vbi primū dicit postea, quod paulo post dicit post eandem legem. & in l.1. in prin.ff. de milit. testa. vbi iurisconsultus nunc vna vtitur, nunc alia in re eadē aut simili:adeoq; vtranq; cōfundit, vt clarè cognoscas, nihil illū curasse vtra vteretur.& in §.si ab hostibus.versic.dictū est,Insti.quib. modis ius patriæ potest. soluit. vbi primū scribitur postliminiū dici à pòst & limine,deinde id exponēs vtitur dictione postea, pro illo post.hæc enim sunt verba illius loci.Dictū est autem postliminium à limine,& post,vnde eū qui ab hostibus captus est,& in fines nostros postea peruenit,postliminio reuersum rectè dicimus.Sed & vt ex eodē loco aliter intelligas nihil interesse inter has dictiones post & postea, scias eum locū esse exceptum ex Scæuolæ illius antiqui iuriscōsulti sententia, quā Tullius lib. Topicorum ita adscripsit, Scæuola autem P.filius postliminum iunctum putat esse verbum, vt sit in eo & post, & limen: vt quæ à nobis alienata sunt, cùm

cùm ad hostem peruenerint,& ex suo tanquam limine exierint, hinc cum redierint post ad idem limen, postliminio videantur rediisse. Vides enim, vt pro illis verbis Scæuolæ, aut Ciceronis, cum redierint pòst ad idem limen, Iustinianus illa substituit, & in fines nostros postea peruenit: vt iam non dubites ex horum locorũ coniunctione nihil referre, siue post siue postea dixeris. Sed est & bonus tex. in §.quibus, Instit. de hæred. quæ ab intesta. defer. vbi quod primũ per pòst dixerat, cõfestim per postea dicit. & in aliis infinitis. Nã & nihil omnino discriminis est inter eas dictiones, nisi quod pòst præpositio est, quæ cũ accusatiuo sæpius coniungitur, interdũ cum ablatiuo, cum dicitur, longo pòst tẽpore. Postea autem, quod est post conficitur, aduerbiũ est, quod nullum casum requirit: tamẽ & ipsa dictio pòst, interdum quoque aduerbialiter ponitur pro postea, vt in l.siue libertus. in prin. ff. de iure patr. & alibi sæpe, & apud Virgil. lib. 1. Aeneidos:

Pòst mihi non simili pœna commissa luetis.

Et lib. 4. Georg.

Atque aliis pòst commemoranda relinquo.

Et Terentium quoque in Adelphis,

Pòst faciet tamen.

Sicut & antè, quæ præpositio est, interdum etiam aduerbialiter ponitur pro antea, apud eundem Virgilium in Bucol.

Antè leues ergo pascentur in æthere cerui.

Et de vtroque in illo Tullij loco suprà in 2. ab hinc vers. citato. Et probatur etiam apud nostros in l.si libertus, §.vlt. ff. eo. de iure patro. & in l.1. §.emancipatus. ff. de collat. bono. & in l.1. post princ. ff. de bonis lib. & de vtroque est text. in l.si te parens. C. de suis & legit. & in locis infinitis. & hæc quidem annotata quoque sunt à Prisciano lib. 14. non vno in loco. Et similiter antea nonnunquam ponitur pro antè, vt apud Ciceronem in oratione pro Sexto Roscio Amerino, Cuius antea prædia possedisti, quàm ipsum agnosti. Vides enim ibi antea quàm dici pro antequam. Idcirco & antiquiores Romani iisdem notis vtrunque, scilicet ante, & antea, significabãt, nempe his A N T. vt scribit Valerius Probus. vt ex hoc facilè cognoscas, etiam si nihil aliud sit, veteres illos proprietatis verborum obseruantissimos, nullum omnino discrimen inter vtrũque posuisse, sed passim vtroque sine delectu ac promiscuè, & prout legentibus libuisset, vsos fuisse.

Post contractũ crimen capitale donationes factæ valet.

16 Nec huic nostræ sententiæ, quicquam obest text. in d.l.iurisgentium. §.quinimo. Nam non ob aliud ibi adiectum fuit, post venditionem ex interuallo, nisi quia dictio post, sicut & dictio postea, vtrunque poterat significare, & post venditionem confestim & sine interuallo, & post venditionem ex interuallo. Ideo ne sine interuallo intelligeretur, subiungit ex interuallo. In qua re vt vnum tibi aut alterum exemplũ ex multis proponamus, in l.post contractum. ff. de don. in qua ita scribitur, post contractum capitale crimen donationes factæ valent, non magis intelligitur de donationibus factis confestim post crimen admissum, quàm de factis ex interuallo. Imò verò quæ confestim crimen sequuntur, magis obnoxiæ sunt reuocationi, aut nullitati, quàm quę lõgo post tẽpore sunt cõfectę, vt ibi no. per Bar. col. 3. ver. quintò præsumitur. & Alber. post Old. col. 2. ver. Oldr. in hoc, & alios, ibi, & Bal. in l.si quis in 2. locis. C. de bo. prosc. & Paul. Cast. cõsi. 337. primò quæritur posito ꝙ de vero, col. 3. versi. sextò præsumitur, lib. 1. Sicuti & cùm è diuerso maleficiũ cõfestim sequitur alienationem, vt per Bal. in auth. sed iam necesse, col. 1. & ibi etiam Ang. in fin. C. de don. ante nupt. & eundem Ang. in l.vlt. col. 2. ver. itẽ si donauit ante maleficium. C. de bo. proscrip. cum aliis multis concord. adductis à Philip. Dec. consil. 235. in causa magnifici, col. 2. vers. quinto præsumitur. Similiter in l.1. C. ex delic. defun. vbi scribitur, Reo criminis defuncto post litis contestationẽ successores eius teneri, num intelligitur reo cõfestim defuncto lite contestata tantũ, an verò etiã longo post tẽpore? Et certè nemini dubiũ nihil interesse.

Dictio post, simpliciter prolata, intelligi potest de longi temporis interuallo.

17 Quid quòd tex. habemus in l.Paulus. §.Caius. ff. de liber. cau. & in l.perfecta. C. de donat. quæ sub modo. & in l.latinus, in princ. ff. de leg. 2. & in l.qui quadraginta. §.qui ducenta. ff. ad leg. Falcid. his verbis vtentes, post aliquantulum temporis, & post aliquantum temporis, quæ idem significant, quod statim post. Ex quo retorquendo argumentum Iason. in eum ipsum, posses assumere, id verbum pòst, simpliciter prolatum intelligi de longo interuallo. Nam aliàs frustra adiectum fuisset aliquantulum temporis, si intellectum fuisset. Quòd si quis neget ea verba, post aliquantulum temporis, significare statim aut confestim post, & ita sine interuallo, legat tex. his verbis post statim vtentem, in l.petens. C. de pactis. Seu, inquit, antecessit pactum, seu post statim interpositũ sit. & in l.is qui. §.Aristo. ff. quod vi aut clam. vbi dicitur, statim post venditionem contractam. & in l.1. ff. iudic. solui, ibi, post rem iudicatam statim dies cedit. & in l.1. §.dies, ibi, post sententiam dictam statim & c. ff. quando appel. sit. & in §.an seruo, Instit. de leg. vbi in duobus locis dicitur, statim post factum testamentum. & in l.2. §.constat, ibi, statimque post sententiam. ff. de pœnis. & in l.liberto. §.vlt. in fi. ff. de annuis leg. cùm dicit, confestim post mortem patris. & similis tex. in l.idcóque. ff. de Carbonia. edicto, ibi. Nam si confestim post patris mortem, &c. Et paulo post subiungitur, Si verò interposito tempore, & cætera: vt facilius hinc agnoscas vim horum verborum. & in l.filium, quæ est pen. ibi, confestim post aditam hæreditatem. ff. de optio. leg. & in l.1. §.exactio autem. C. de rei vxo. actio. in ex stipulatu actionem transfusa, cum dicitur, statim post dissolutum matrimoniũ. & Suetoniũ in Augusto. De reddenda publica bis cogitauit, primò post oppressum statim Antoniũ. Sed & habes tex. in c.causam, extra de elect. vbi scribitur, continuò vnus post aliũ. & apud Plautũ in Menechmis, Paucis diebus post Tarenti emortuus est. & Cæsarẽ lib. cõment. de bello Gallico 4. Paucis pòst diebus sese daturos dixerũt. Et iterum li. 6. paucis pòst diebus ciuitatem recepit. Et paulo pòst, interim paucis post diebus fit ab Vbiis certior. & Tullium Philipp. 1. liberatus cædis periculo paucis pòst diebus. & iterum Philippica 10. Cassius lapsis paucis pòst diebus, & Salustium in Catil. Post paucos dies Lucius senator in senatu literas recitauit. & Corneliũ Tacitum lib. 15. Paucos pòst dies vni ex illo cõtaminatorũ grege denupsit. vt omittamus illam loquendi formulam, qua & nostri & alij probatissimi scriptores vtuntur, cum scilicet dicitur paulo post, vt in §.vlt. in fi. Insti. de exhær. lib. & alibi sæpe. & Plautus in Pseudolo, Paulò pòst magis ille homo meus est. & Tullius in epist. ad Octauium, pòst etiam paulo temporibus ita postulantibus cedã vrbe. Et rursum. paulo pòst fugatum illũ hostem & c. Sicuti & de dictione ante, quæ eandem vim (vt diximus) habet, est illud ipsius Cæsaris li. 1. Reperiebat etiã Cæsar inquirẽdo prælĩũ equestre aduersum paucis ante diebus factũ. Et sæpius dixerunt paulo ante optimi scriptores, & omnium princeps Tullius sępissime, sed in nullo loco apertiùs declarauit propriam vim & significationẽ huius locutionis, quàm in 6. in Verrẽ actione, cùm scribit, Nuper homines nobiles eiusmodi iudices, quid dico nuper? Imò verò modò, ac planè paulo ante vidimus, & c. Ex quibus planè conficies per arg. Ias. in eũ detortũ, dictionẽ pòst, suapte natura nõ statim intelligi, siue cõtinuò,

aut intra modicum tempus. Nã ad quid eæ dictiones adiicerẽtur, si ex illius dictionis pòst, vi ac proprietate intelligerẽtur sicuti & è diuerso in dictione postea habemus tex.in l.ait lex.ff.ad leg. Aqui.cuius hæc verba sunt, & postea post longum interuallum mortuus sit. Nam si ar.Ias.est efficax, haud dubiè dictio illa postea suapte natura nullum aut modicum interuallum significasset sine illa adiectione post lõgum interuallum, quod ipse Iason non admittit.

Dictiones post & postea vtrumque & sine interuallo & ex interuallo significant.

18 Sed quid in tot ambagibus & inuolucris immoramur, cũ habeamus alios text.clariùs omni luce probantes id quod asserimus, videlicet dictiones postea & post vtrũque significare, & sine interuallo, & ex interuallo? De priori quidẽ in d.l.in duobus, in prin.ff.de duob.reis. vbi postea verba, licèt antè prior responderit, postea posterior, continuò subiungit & hęc verba, si ex interuallo concipiatur. Quasi scilicet illud quod dixerat, postea posterior, posset intelligi & ex interuallo, & sine interuallo, nisi adiecisset, si ex interuallo concipiatur. Id quod annotauit Franc. Aret. in prin. ex hoc inferens ad id quod suprà diximus de teste deponente per dictionem pòst, & ita etiam apertè innuens nihil has dictiones differre, vt cum trahat illum tex. de vna loquentem, ad alteram.

De eadem re.

19 De dictione post, habes & tex.in l.vt iusiurandi.§.iurare, le 1.ff.de pe.lib.vbi hæc verba scribũtur. Iurare autem debet post manumissionem, vt obligetur: & siue statim, siue post tẽpus iurauerit, obligatur. Vides enim primùm lector amantissime, vt quod primo loco simpliciter dixerat post manumissionem, mox interpretatur, siue statim, siue post interuallum. deinde vides quòd statim & post tempus ponuntur vt diuersa, sicuti etiam fit in l.vlt.§. vlt.ff.quod vi aut clam.& in l.si quis ita. ff.de man. testa.vbi & gl.interpretans tex. qui ita (vt diximus) loquitur, scilicet siue statim, siue post tempus, hæc scribit, id est siue in testamento, siue postea ex interuallo. Ex quibus etiam illud intelliges, eam glo. eas dictiones post & postea confundere & miscere, quantum ad significationem interualli. Sed & in l.3.§.Stichus.ff.de statulib.illico & post tempus ponũtur quoque vt diuersa.& in l.generaliter. §.si cui legatum. ff.de fideicom.liber. vbi etiam confestim & post tempus vt diuersa ponuntur.& in l.si patroni.§.qui fideicommissariam. ff.ad S.C. Trebel. vbi est similis text. sicuti etiam est in l.vlt.§.vlt. ff.quod vi aut clam. Et in l.obligari.§.tutor. ff.de aucto. tut. vbi in ipso negotio, & post tẽpus, vt varia quoque adscribuntur. Et est similis text. in §.tutor. Instit.eo. tit.vbi gl.expressim intelligit illud post tempus, scilicet non modicum. Nam aliàs non conueniret tex. vt ibi ostenditur.& in l.si seruitus. ff.de seruit. vrb. præd.cùm dicitur, siue quod in præsenti, siue quod post tempus, &c. Et apud alios quoque probatissimos scriptores post tempus significat confecta re, & intempestiuè, siue non suo tempore, vt Plautus in Captiuis, Serò post tempus venis. & Tullius in oratione pro P.Quintio, Ego pro te nunc hoc consulo post tẽpus, in aliena re, quod tu in tua re, cùm tempus erat, consulere oblitus es. Et apud nos in §. fideiussores, Insti.de fideic. ita scribitur. Plus enim est statim aliquid dare, minus est post tempus dare: sicuti è diuerso ante tẽpus significat etiã nondum tẽpestiuo tẽpore. Tullius in 5.in Verrẽ actione, Vt in alienã prouinciã mittat literas ante tempus. Et in epist.ad Octauiũ, Decreuit in foro statuam: locũ in Senatu, summũ honorem ante tempus.& Salustius in Iugur. Ante tẽpus domo digressos cõturbare rẽ. Et in l.pecuniã, in fi.ff.si cer.pet.vbi ita dicitur, ante tempus petere videor. Et in eadem significatione dicitur ante diem, vt apud Ouidium lib.1.Metam,

Filius ante diem patrios inquirit in annos.

Et lib.4.Fastorum:

Et pecus ante diem partus edebat acerbos.

& in epistola Sapphus ad Phaonem:

Ante diem lachrymas ossa bibere meas.

Et Statius lib.2.Syluarum,

Sic tener ante diem vultu gressúque superbo
Vicerat æquales.

Et ante hos Virg.lib.4.Aeneid.

Sed cadit ante diem.

Et alibi eodem lib.

Sed misera ante diem.

Sed vt redeamus, sunt & alij quoque tex. probãtes eam dictionem post, interuallum significare. vt in l. 1.in prin.& iterum §.1.rursumque in l.cũ post mortem.ff.quan.de pecul.actio anna.est. In quibus manifestè apparet eam dictionem significare tempus annale. Et in d.l.post dotem.ff.sol.mat. vbi post dotem datam non potest pater stipulari eam sibi restitui facto diuortio sine voluntate filiæ. Quod haud dubiè intelligendum est ex interuallo; vt etiam gl. & doct.ibi intelligunt, quia incontinenti pater id sibi inuita filia posset stipulari. l.quotiens, eod.tit. Id quidem quoque text. in l.2. §.deinde Cornelius.ff. de ori.iur.vbi diuus Augustus 16. prætores constituit, pòst deinde Claudius duos prætores adiecit. Cum tamen inter Augustum & Claudium fuerint duo imperatores, Tiberius scilicet & Caligula, qui diutius regnarunt. Et tex.in §.vnum, in auth. de resti.& ea quæ par.cum dicitur, post priores nuptias antequam annus expleatur. Quibus verbis apertissimè ostenditur omne tempus quod intra annum est, comprehendi. Et in c.ab exordio.35. dist. scribitur quòd post diluuium lex data fuit per Moysen. Et tamen satis constat Moysen secutum fuisse diluuium multis non dicam annorum, sed seculorum curriculis. Ex quo & Dom.ibi not.in 3. not.eam dictionem post, dici etiã de longo interuallo. Et text. in c.cum de appellationibus, in fi.de appel.lib.6. cũ dicitur; saluis iis quæ super appellationibus post sententiam interpositis sunt statuta. Nã & ea dictio pòst, illic comprehẽdit appellationem decima pòst die interpositam, ex aliis iuribus, sicuti & scitè annotauit ipse Do.in eo.c.§.si vero, col.2.ex hoc inferens id quod suprà diximus, hanc dictionem pòst significare actũ, qui fit ex interuallo. Et rursum tex. in c.non solum, eo.tit.& lib.tum in prin.c.ibi, innouata post appellationem.tum in §.illa verò, in illis verbis, quæ post appellationem interpositam ante diffinitiuam sentẽtiam innouantur. In quibus locis idem Do.no.videlicet in priori ad princ.illud idem quod in d.§.si verò. Nempe quòd hęc dictio denotat actum qui fit ex interuallo. Et in posteriori etiã in princ.no.has dictiones ante & post, significare actum & mediatũ & immediatũ. Quod & idẽ dicit ipse Do.in d.c.frequẽs, in prin.post medium, & ibi quoque Phil.Fran.in 3.not.de resti.spol.li.6.per d.c. nõ solũ Et idẽ Do.in c.1.in prin.de cõsti.eo.lib.& in c.2.in pri.& ibi ante eũ Pet.Anch.de cõfes.eo.quoque lib.& idẽ Do.in c.post ordinem, & ibi quoque Car. Alex.vterq; in 4.no.5.dist.& Imo.in l.cũ quidã. §.suũ, & ibi etiã Fran.Are.col.2.ver.in gl.super verbo, post certũ.ff.de acq.her.& idẽ Fran.Aret.in d.l. Gallus, in pr.col.5.ver.in gl.vlt.ff.de lib.& posth.vbi illud nũcupatim dicit hãc dictionẽ vtrũque significare, & ex interuallo, & incõtinenti. Et rursum in d. l.2.§.prius, co.1.ff.de vul.& pup.vbi idẽ dicit de vtraque dictione ante & post.& Card.Alex. in c.si quis post, in 1.no.51.dist.& Clau. Aquensis in l.non solũ. §.morte, in 1.q.Bar.super materia protestationis, & ibi quoq; Ant.Rub.in rep.ff.de ope.no.nun.& Phi. Dec.qui ex hoc cõsuluit in pulchro casu consil.431. cuius superscriptio incipit, verba directa, col.2.ver. sed tamen prædictis. & ante hos Bald. cuius nullus illorum

Ante & post dictiones, significant actũ & mediatum & immediatum.

illorum meminit.in c.cũ tu.ad fi.vlt.no.ext.de testi. dicit quòd actus momentaneus non recipit has dictiones ante & post.& idem cons.179.ad euidentiã, lib.2.asserit has dictiones ante & post, posse intelligi & cum interuallo,& sine interuallo.Ideoq; sicut statim & postea ponuntur vt diuersa,vt suprà dictũ est in prin.ita & statim & post,vt in l.si voluntas.C. de rescin.vend.vt hinc etiã intelligas nihil omnino interesse inter post & postea.Et tradit Barba.in l.1.§. qui præsens,col.4.ff.de verb.obl.hanc dictionẽ post ex propria natura denotare interuallum , & allegat quædam loca loquentia de dictione postea,tanquã scilicet sentiat nihil esse discriminis inter vtranque. Sed bene facit tex. in ea l.qua Iason innititur,scilicet in l.iurisgentium.§.siue autem.ff.de pact.vbi ab initio,& post pactum,ponuntur vt diuersa.

De eadem re.

20 Quæ cum ita sint,idcirco multi dixerũt testes deponentes Titium possedisse post Caiũ,non concludere hunc post illũ illico,& vt nostri loquuntur, immediatè possedisse, cõtra quàm suprà ex Do. diximus.Ita enim voluit & ipse Dom.sibi palam contrarius,& post eum Phil.Fran.in d.c.1. de const.lib. 6.& idem Dom.in c.vlt.& ibi quoque Card. Alex. vterque post prin.24.distin. rursusque vterque in c. qui semel,in 2.not.50.dist.& Barb.in procemio cle. §.hæc sanè,col.1.& Anto. Burg.in c.si venditori, in prin.ext.de empt.& vendi.pro quibus est tex. suprà à nobis citatus , in c.causam.extr.de elect ibi,vnus continuò post alium.Et idem si testis loquatur per dictionem ante,ita scilicet,Caiũ possedisse ante Titiũ vt nõ probet immediatam vtriusque possessionem,affirmat Dom.in c.Romana. §.cum autem,in 2.no.de appel.lib.6. vbi nuncupatim dicit posse referri ad actus mediatos,& immediatos, & trahit ad id quod diximus de teste:& rursum in c.1.§.licèt, in 3.not.de procur.c.habeatur.18.distinct. & ipse item Dom.& Card.Alex.in c.si quis etiam,in fin.32.dist. & idem Card.in c.ante sententiam,in prin.2. q.6.& Barb.in l.qui ante calendas,col.2. ff.de verb.obli.Et vtrunque voluit ipse Do.& Card.in c.1. post princ. 26.dist.& Fely.in c.licèt causam,col.6.versi. item de testib.extr.de proba.Et est optimus text.etiam probans dictionem ante,significare actum & mediatũ & immediatum,in c.capellanus , vbi Pan. not.in 2. no ext.de feri.Et facit etiam tex.in c.ex tua,ibi,qui in proximo ante eos ecclesias tenuerunt,ext.de fil. presbyt.& similis text.in c.Michael,eo.tit.& text.in c.cùm p.ibi, vnus post alterum instanti vicissitudine,extr.de accus. Igitur cùm hæ dictiones possint vtrunque significare, consequens fit probationem quæ de immediata possessione debet fieri, hic non concludere tanquam ambiguam, vt suprà diximus in simili,per c.in præsentia,de probat.

A dictio, interdum post significat.

21 His adde quòd cùm præpositio à plerunque idem significat quod post , vt in l.2. §.quod ad magistratus.ff.de orig.iur.cùm dicitur,& veluti secundum locum à regibus obtineat , id est, post reges, vt scienter exponit Zazius,qui & ad hoc citat illud Plinij lib.28. Equarum virus à coitu in lychnis accensum,id est post coitum.Cui adde & eundẽ Plin. lib.6.c.6.Sternuisse à coitu, abortiuum est.& lib.25. c.5. Hoc contingere, si à conceptu succus protinus bibatur in passo ,,paulò post , quarto die à balneo coire eas.& Plautum in Curculione, Quid anteponis Veneri à ientaculo. & illud Suetonij in Tiberio, A commeatu castra repetentes,id est, post ientaculum,& cõmeatum. Certè etiam eadem dictio potest significare & statim post,& ex interuallo, vt probat illud eiusdẽ Suetonij in Cęsare:plebs statim à funere ad domum Bruti & Cassij cum facibus tetendit.Nam si ea locutio à funere simpliciter significasset continuo post funus, frustra Suetonius statim addidisset,vt diximus in simili de dictione post.

Vel cũ interuallo, vel sine interuallo.

Quanquã idem Zasius in ead.l.2.versic.initium, in verbo,à cæde,arbitratus est eam dictionem habere vim immediati tẽporis,motus autoritate illius loci Suetonij, qui diuersum probare videtur:sicut & illud eiusdem in Tiberio:Sed nõ statim pòst à funere ad negotiorum consuetudinem rediit.Neque tamen inficior eam dictionem cùm tempus aut locũ diuidit, significare immediatum tẽpus aut locum, vt si dicatur,à die,à fundo Titij , & similia, vt in l. pater.§.sexaginta.ff.de adul.quam & ipse Zasius citat,cum simi.Ideóque Fran.Are.cons.71. diligenter & maturè,col.vlt.scribit quòd ea verba,à prima hora mortis,significant immediatè finita prima hora.

22 Quod autem suprà dictum est ex gl.& Inno.in d.c.congregato,de elect.nihil nostrę sententię contradicit,quando non negamus has dictiones, post, postea,postmodũ,etiãposse intelligi cõfestim,post, & sine interuallo , secundum subiectam materiam. Nam & illic ita intelligi debere suadebat tex.in cap. cùm post petitam,extr.eo.quem allegant glo.& Innoc.Sed id tantùm dicimus non necessariò nec ex natura dictionis esse.Quin etiã habemus text. probantem dictionem postmodum , qua vtitur dict.c. congregato,significare etiam interuallum,in l.2.C. de cust.reor.prout illũ intelligunt Iaco. Bu.& Ang. ibi,& Bar.in l.1.§.diuus Seuerus,in pen.& vlt.quæstio.ff.de quæstio.& Barb. qui hoc nuncupatim adscribit huic dictioni,in d.l.si à fure,col.3.ff.de verb. obli.& in c.potuit,col.7.versi.& pondera istum,extra de locat.& consi.54.illud adferam , col.pe.lib.1. & consi.60.sapienter scripsit,col.antepe.eo.lib.1. & consi.9.præclarè scribitur,col.4.lib.2.& cons.71.eodémque vlt.sapienter magnus ait,col.10.ver.secundo pondero,eo.li b.2.vbi & ad hoc allegat tex. in c. in præsentia , extr.de probat.quem dicit meliorem totius iuris.& consi.25.scribitur sapientiæ septimo, col.3.lib.2.& est bonus tex.in c.1.ad fi.iuncta glo. in verbo,postmodum,circa medium,extr. quod met. caus.& in c.ex parte B.ext.de corp.vitia.& in c.1.de iur.cal. lib.6.cùm dicitur , postmodum in qualibet parte litis.Et ipse Bar.in eo.cons.9.lib.2.ex eo infert etiam dictionem,pòst,significare interuallum,& id quidem longum, tanquam scilicet postmodum & post sint eiusdem significationis.Sed & de dictione postmodũ,habemus & alios optimos tex.in d.c.nõ solùm,ibi,postmodum infra decenniũ. de app.li.6. & in c.literas,ibi, postmodum anni spatio reuoluto,extra de conces.præben.Ex quo Fran. Ripa.in c. cùm M.Ferrar.in 16.no. dicit etiam hãc dictionem postmodum , denotare interuallum magnum vel modicum secundum subiectam materiam. Et text. optimum in c.accusatus.§.licèt verò,de hæret. li.6. ibi, & postmodum voluit corrigere dictum suum. Et ibi gl.in verbo,postmodum,interpretatur ex interuallo:quam sequuntur Ioan.Mo.Archi.Io.And. Do.& Phil.Fran.& tex.in c.commissa,versi.cæterũ, iuncta gl.ibi,quæ interpretatur postmodum,elapso anno.de elect.lib.6.Nec omittamus tex.in l.neque. C.de decur.li.10.ibi, vel postmodum quoquo tempore,& in c.potuit.extra de loca.cum scribitur,nisi celeri satisfactione postmodum sibi consulere studuisset. Nã si ea dictio suapte natura modicum tẽpus significasset , frustrà hæc verba, celeri satisfactione adiecisset.Porrò Terentius in Hecyra vtitur hac dictione postmodum, ne quis putet eã barbaram. Neque abs re mmeritò esse accusatam postmodũ rescisсat.Cy.autẽ in d.l.1.in 6.oppo.ff.si cert. pet.pares facit has dictiones post & postea, asseritque vtranque significare tempus dubium.

Postmodũ dictio significat interuallum.

Etiam magnum & modicum.

De eadem re.

23 Denique vt hoc caput finiam,si plura scire cupis de natura & significatione harũ dictionũ postea,post,ante,vide text.& no. in l.eum qui ita. §.qui ita stipulatur. & in d.l.qui ante calendas , vbi plenè

Raph.

Raph.Co.Rom.& Fran.Aret.ff.de verb.oblig.& in l.anniculus.§.ante diem,& ibi docto.præsertim verò Alciat. qui eum locum doctè ac scienter interpretatur.ff.de verb.signi.& gl.1. in c.anteriorum. 2. q.6.Oldr.consil.49. consueuit, colum.vlt. versicul. quod quandoque ante. Alber. in proœmio ff. in §. illud autem,& ibi etiam Hiero.Cagno. & eundem Alber.in suo vberrimo lexico,in verbo, postea, latè Bar.& alios post gl.in l.2.§.creditum.ff.si cer.pet. Bar.Saly.Imol.Fran.Aret.Alex.& alios recentiores in l.si cui legetur.§.hoc autem.ff.de leg.1. & ibi etiã ipsum Frã.Aret.in prin.l.2. Bar.in tract.de insula,in verbo,quod si vno,col.1.vers.videndum est de ante.& Bar.& Bal.in l.insulam.§.fructus.ff.sol.mat.Signo.in repet.l.postquam,col.2.vers.venio ad oppo. C.de pactis.Bal.in l.ex his verbis,circa medium.C. quando dies leg.ced.& in l.2.C.ne de statu defunct. vbi per eum tex.dicit hanc dictionem tempus pręteritum perfectum significare.& in d.c.cum tu, in vlt.not.de testi.& d.consi.179. ad euidentiam, lib.2. Salyc.in l.si pacto,col.5.vers.ad l.nuda.C.de pactis. Ang.consi.275.thema super quo consilium petitur, col.vlt.vers.nunc venio ad depositionem. & Raph. Com.cons.99.quędam possessio,in vlt.dubio. Pau. Cast.cons.117.super primo dubio si quæritur.col.2. lib.1.Card.Flor.consi.105.consilium redditur,col.2. versi.durat ergo tandiu,& iterum col.pe. versic. ad quintam.Dom.consi.121.attenta forma,col.1. Alex. in l.si quis eum.§.1.col.1.&ibi etiam Fran.Are.in 1. not.ff.de vulg.& pup. & in l.inter stipulantem.§.si Stichum.ff.de verb.oblig.& consi.141.viso testamẽto,col.2.vers.confirmo ex illa dictione postea, lib. & Franc.Aret.in l.si ita quis, in 2.not. ff.de vulg.& pup.Barb.in c.vlt.col.8.de rescri.& in c.post cessionem,col.1.de proba. Soc.in l.sed in illo. §.sed circa, col.2.ff.de reb.dub.& Anto. Corse.in suis singu. in verbo,postea.Phil.Dec.cõs.431. cuius superscriptio incipit,verba directa, circa med.& consil.593. viso puncto,col.2.vers.prædictis tamen non obstant.

SVSCEPERIT LIBEROS.

Suscipere liberos. 1 ELeganter dicit, susceperit liberos, pro genuerit. Tullius Philippica 3. Ipse ex libertini filia suscepit liberos.Et in oratione ad pontifices pro domo sua, Habet vxorem, suscepit etiam liberos. Et in 5.in Verrem actione, Susceperas enim liberos non solùm tibi, sed etiam patriæ.Et Virgilius lib.4.Aeneid.

Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset
Ante fugam soboles.

Corne.Tacit.lib.2.Ducere vxorem, suscipere liberos,ne clarissima familia extingueretur. Et vndecimo,velut suscipiendorum liberorum causa conuenisse.Et apud nostros iurisconsultos sæpissime, vt in l.ex facto.§.quæ autem.ff.ad Trebel.Nam & Cõstantij & Constantis tempore,quorũ hęc l.est,nondũ omnino exciderat nitor atque ornatus Romani sermonis, sed paulò post non elegantia solùm, verùm & puritas quoque linguæ Latinæ prorsus est amissa,passímque putida barbaries recepta,vt videre licèt ex multorum recentiorum imperatorũ legibus:quę ansam prębuerunt Bal. vt diceret in c.1. §.& quia vidimus,col.6.ver.& interdũ,tit.qui feud. dare pos.quòd imperator quãdoque grosso modo & impropriè loquitur.quod & post eum vsurpanit Barb.in repe.rub.C.qui admit.col.9. Quod & iurisconsulti quoque nõnunquam faciunt, si credimus Accursio in l.si ita stipulatus fuero. l.si Titius, in prin.in verbo,dena.ff.de verb.obl.Quin sunt & qui contendunt verba non admodum proba, nec satis recepta,vt inquiunt,à probatis scriptoribus,vt certiorare, meliore, certificare, certificatio, & alia id genus,à iurisconsultis (quorum tamẽ summus circa verborum proprietatem labor est, vt scribit Fabius lib.5.ad fi.)fuisse vsurpata:vt in l.3.§.si hęres.ff. de minor. & in l.ita veniunt. §.petitam. ff.de petit. hæred.& in l.iusiurandum ad pecunias,in prin.ff.de iureiur. & in l.si vt certo. §.idem denique. ff.commod.& in l.si quis in pignore.§.1.ff.de pig.actio. & in l.quod & lex.§.is qui nescit.ff.de libe.ho.exhi.& in l.4.§.planè,ff.de fideic.lib. & in l.si pecuniam. §. si seruum,in prin.ff.de condi.caus.dat.&in l.1.§.eleganter.ff.deposi.& in l.voluit.in prin.ff.de inter.act. & in l.1.§.vlt.in fi.ff.de eo qui pro tut.& in l.si fideiussor,in prin. & iterum in §.hoc idem, in duobus locis.ff.mand.& in l.sed & reprobari,in prin. de excu.tuto.quãquam illud postremum,vt reor,sit magis interpretis cuiuspiam,quàm iurisconsulti.Nam ea lex(ni fallor)Græca erat, & in l.cum tabernam.§. idem quæsiit.ff.de pign.nisi & is locus sit interpretis,non iurisconsulti.& in l.1.§.vlt. & l.quæro, in 3. locis.ff.de actio.emp.& in l.1.§.quid ergo si seruus. ff.si quis omis.cau.test.& in l.vlt.in princ.in duobus locis.& iterum in §.quæri.ff.si quis ord. in bo.poss. ser.quæ lex est Marcelli,ne putes Vlpianum solum hoc vocabulo vsum fuisse. & in l.hæredes. §.in testamentis.ff.de test.& in l.æquissimum.§.inde quęsitum.ff.de vsufr.in quo loco meliorare scribitur.& in l.1.§.sed ego quæro.ff.quod iussu.& in l.1.§.vlt.ff. de eo qui pro tut. nego.ges. Et verbo quoque meliorandi vsus est imperator in l.sicut, C.de euictio. & in l.si quis authoritate. quæ est pen. C.de omni agro deser.li.11.& in l.nemo,quæ est pe. C.de fund. rei priua.eod.lib.11. Sed & medietatis vocabulum vsurpauit Paulus in l.antiqui. ff.si pars hæred.peta. Quamuis Tullius ea voce vti ausus non sit, vt ipse asserit in libello de mundo. Ideóque excusari possunt ipsorum iurisconsultorum interpretes,vt scribit Catellianus Cotta,vir tamen minimè barbarus, & Gomesius qui illum non memorat, in §.sic itaque,col.8.Inst.de act.si & ipsi barbarè ac grosso modo loquuntur, quia permissum est eis ita loqui, vt lex vel imperator loquitur, siue propriè, siue impropriè,vt dicit Bal.in l.1.C.de bon.pos.vnde liber. Quãdo & Tullius ipse parens linguæ Latinę Plinio dictus,in 1.lib.de legibus sese excusat,quòd quoniã in populari ratione omnis sua versaretur oratio,populariter interdum loqui sibi necesse erat.Idémque nonnunquã non tã propriis nominibus,quàm notioribus vtitur,vt tradit Boetius in cõment. Topicorum eiusdem Tulij.Et Solõ Atheniensium legislator traditur in suis legibus pingui Minerua fuisse locutus. Ex quo nõnulli Solœcismũ dictum putãt.Plato quoq; scripturus de legibus, ita loquitur li.1.Neque de his,ait,disputamus,elegãtiam vel ruditatẽ verborũ obseruaturi. quasi scilicet in conscribẽdis legibus non admodũ elegantiam curaret. Galenus autem omniũ medicorũ eloquentissimus simul & doctissimus,lib.Therap.1. scribit non admodũ referre,nihilq; ad rei scientiam incommodi afferri,si quis solœcismũ cõmittens nominet, modò de qua re nomẽ pronuntiet, clarè explicet. Cui concinit tritum illud prouerbiũ à Gellio lib.12. c.5. memoratũ, ἀμαθέστερον εἶπε καὶ σαφέστερον, id est,rudiùs siue indoctiùs loquere, & apertiùs siue clariùs. de quo multa Erasmus Chiliadis 1.cent.1.c.39. Proculus autem noster in l.insula,in fi.ff.de acq.rer.dom. dicit se verbis abuti,vt faciliùs intelligeretur. Et facit l.nec seruus. ff.de pec. Id quod cũ semper aliàs obseruandum sit,tum pręsertim cùm res sacras,cuiusmodi sunt leges.l.leges sacratissimæ. C.de legib. tractamus. Nam eæ res sacræ omnem prorsus elegantiam ornatúmque aspernantur & abiiciunt, vt videre licet apud Lactantium lib.3.diuinarum insti. c.1.& iterum lib.5.c.1.& Euseb. multis in locis præparationis Euangelicæ.

Imperator sæpe grosso modo & impropriè loquitur. Et iuriscõsulti nonnunquam. Verba quædam non proba à iureconsultis vsurpata. Certiorare. Meliorare. Certificare.

2 Sed

Adoptiui filij an reuocent ex hac l.

2 Sed vt ad l.nostram ex hoc veluti diuerticulo redeamus, intellige hæc verba, susceperit liberos, scilicet legitimos, simul & veros, simul & naturales. Neque enim vel legitimi solùm, id est, adoptiui, aut spirituales, vel aliàs ficti, vel etiam naturales tantùm reuocant. Vt de primis, id est, adoptiuis, voluit expressè Pau.Cast.in l.2.in fin. C.si in fraud.patron.& consi.433.respondeo per ordinē, col.1. versi. præterea si aliud diceremus, lib.1.& nulla illius mētione facta. Alex.consi.40.super primo dubio, col. vlt.ver.nec puto etiam, lib.4.& Soc.consi.226.quæstio presentis consultationis, col.4.lib.2. Calca.cōs. 20.ista quæstio habet tria dubia, col.3.versic.vltimo addunt. Iason in l.generaliter. §.cùm autem, col.5. ver.octauò limita, & ibi Phil.Dec.col.6.versi.septimo ista lex.C.de insti.& substi.& idem Dec. in c.in præsentia, col.15.ver.quartò non habet locum, extr. de probat.& consi.366.pro declaratione, col.3.versi. non obstat quod suprà.& consi.491.conclusionem, col.1.& Fran.Ripa.hîc in 24.q.qui vnum Alex.citat. & Fran.Curt.iunior, qui & illum tantùm citat, in l. 1.col.3.nu.9.C.de pact.& Pau.Parisiens.consi.72.videtur dicendum, col.4.nu.32.lib.1.& consi.73.donatio ista, col.4.nu.29.eo.lib.1.Rochus Curt.in tracta. de iure patro. in verbo, ipse vel is à quo, in 34.q. col.2.versi.sextò facit. Cęsar Lambertinus in tractatu eiusdem tit.in 9.art.2.q.princ.2. partis lib.1.col.2. versi.sextò adducit.

De eadem re.

3 Et id sanè verum est. Nam aliàs semper esset donanti parata via, quandocunque vellet, infringendi reuocandíque donationem à se factam: quod fieri non debet, vt in simili dicitur in l.nec ei. §.1. ff.de adopt.ibi.ne esset in potestate tutorum (adoptando scilicet, nam de hoc loquitur) & finire tutelam, & substitutionem à parente factam extinguere. Hæc ibi. Et ita quoque in potestate donantis esset ius alteri quæsitū auferendi per adoptionē, in qua fraus facilè confingi potest, vt ex se patet, & attestatur Tullius in ea oratione, quam pro domo sua ad pontifices habuit.& Io.And.in addi.Spec. tit.de succes. §.1.col.pe.vers.nec obstat, per text. in l.cùm in adoptiuis.C.de adop.& in l.vltim.§.ex bonis.ff.de bon. dam. Ideóque etiam cauetur in l.fideicommissum. ff.de cond.& dem. fideicōmissum à filiis ita relictū si quis ex his sine liberis diem suum obierit, adoptionis cōmento nō excludi. Et alibi scribitur, quòd is cui in tempus liberorū aliquid relictum est, non potest adoptādo illud consequi.l.si ita quis. §.is cui in tēpus.ff.de leg.2.de quibus vide quid scribant gl. Bar.Bal.Ang.Imo.Raph.Co.Paul.Cast.Alex.Franc. Are.& Ias.in l.posthumus, in prin.ff.de lib.& posth.

4 Nec aliàs prosunt adoptiui filij ad consequenda priuilegia, quæ dantur ob liberos.l.2. §.adoptiui. ff. de vaca.mun.& §.1.vers.sed adoptiui, Insti. de excu. tut.& gl.in l.2. §.1. in verbo, legitimos, ff.eod.tit.Id quod iuris antiqui fuisse planum est ex ea oratione, quam P.Scipio Censor habuit ad populum de moribus. In qua inter ea quę repræhendebat, quòd cōtra maiorum instituta fierent, id etiam culpauit, ꝙ filius adoptiuus patri adoptari inter præmia patrū prodesset, vt retulit Gellius lib.5. c.19. vbi & verba ipsius Scipionis adscribit. Nec tamen potuit Scipio vetus illud ius adeo reuocare, quin & postea, & vsque ad tempora Neronis Imper.obseruaretur, vt filij adoptiui prodessent ad consequenda munera, vt planè liquet ex verbis Cornelij Taciti lib.15. Percrebruerat, inquit, ea tempestate prauissimus mos (aut vt alij legunt) grauissimus, cum propinquis comitiis aut sorte prouinciarum plerique orbi fictis adoptionibus adsciscerēt filios, pręturásque & prouincias inter patres sortiri statim emitterēt manu, quos adoptauerant. Qui magna cum inuidia senatū adeunt, ibi naturæ munus, labores educandi aduersus fraudē & artes & breuitatē adoptionis enumerant. Et paulò pòst, Factum ex eo senatusconsultū, Ne simulata adoptio in vlla parte muneris publici iuuaret. Hæc Tacitus. Quibus adde quæ dicemus infrà in eadem gl.versi.87.incip.similiter.

Cōstitutio quæ auxit legitimam filiorum, non cōprehendit filiū adoptiuū.

5 Sed vt vlteriùs progrediamur, & ad nostros redeamus, dicit gl.in §.1.in verbo, quale, in authen. de hære.& Falc.& in §.1.in verbo, hoc obseruando, in omnibus in auth.de trien.& semiss. quòd constitutio quæ auxit legitimam filiorum, nō compræhendit filium adoptiuum.& sequuntur Ang.ibi, & Iac. But.Bar.& alij in l.si arrogator.ff.de adop.vbi Bald. etiam dicit in col.3.iura statuentia filium grauatum restituere, posse duas quartas detrahere, vt in cap. Raynutius, & c.Raynaldus.de testa.non habere locum in filio adoptiuo, per l.Papinianus.§.pe.in fi.ff. de inoffi.testa.quod dictū reputat singulare Cāpez. in tractatu statutorum repellentiū fœminas à successionibus, q.40.incip.quid in filio. Sed & illud de augmento legitimæ voluit Bened. Capra consi.80. punctus quidam Raynalducius, in 2.dubio & iterū consi.115. cum prout in facto præsupponitur, col. vlt.& Nicol. Vbal.in tractatu de success. ab intesta. char.4.in 5.specie filiorum. Quibus accedo, licèt totis virib.eorum sentētiam impugnet Barb.in repet. d.c.Raynaldus, col.36.versic. sed vnum pondera, & duabus col.seq.& ante eum Petr.Cyn.& Alb.quos non allegat, in d.l.si arrogator. & idem Petr. & Cy. in l.1.C.de adop.de quo etiam Salyc.ibi, & in auth. nouissima, col.2.ver. quæro secundò an quarta, & ibi etiam Fabi.Gioch.in repe.in 6.q.4.q.princ. C.de inoffi.testa.& Iason consi.141. visa longa & seriosa, col.antepe.& seq.lib.4.

De eadem re.

6 Præterea Ang.in d.l.cum in adoptiuis, col.2.C. de adop.scribit, quòd si ex statuto debeatur gabella ex qualibet acquisitione, filius adoptiuus tenetur soluere gabellam ex eo quod sibi relictum est à patre adoptiuo, licèt filius naturalis non teneatur, vt suprà latè diximus in præfati.l.nostræ, vers.19.incip. & sanè in hæc omnia.& reddit rationem Ang.quia nomen filij simpliciter prolatum, & sine adiectione adoptiui, non conuenit filio adoptiuo & ita dicit se ex facto consuluisse. Et hanc decisio. sequitur Bertha.in tracta.gabel.in 5.part.8.partis prin.in 14.q. & Soc.in l.cùm auus, col.23.vers.adducit etiam pro communi.ff.de cond.& dem.& Geor.Nat. in repe. c.quamuis, col.pe.versi.cogitabam, de pact.lib.6. & Barb.in repe.d.c.Raynaldus, col.29.vers.præterea si dicatur, & iterum col.36.vbi suprà de testa. & cons. 49.illud afferam, colum.2. lib.1. quamuis ipse contrarium teneat in d.c.Raynaldus, vbi suprà in præcedenti versi.

Nomen filij simpliciter prolatū non conuenit filio adoptiuo.

7 Sed & Bal.quoque consi.24.statuto ciuitatis cauetur, lib.1. dicit quòd statutum loquens de filiis, nunquam intelligitur de adoptiuis. Sunt enim, inquit, filij ficti. quod & idem dicit in d.l. fideicommissum.ff.de cond.& demonst.& consil.146.titulus principis, col.1.versi.respondeo ad dubia, eod.lib.1. Quibus adde tex.in l.filio quem, in princ.ibi. vt veri patris adoptiuus filius nunquam intelligatur, & ibi ne imagine naturæ veritas obumbretur.ff.de libe.& posthu. ex quo probatur filium adoptiuum non esse verum ac proprium filium, sed veluti imaginarium. Et ad id etiam expendit eum tex.Alex.in l.adoptiuum, in prin.post medium. ff.de in ius vocan.& ibi quoque Soc.qui præterea dicit & probat ex multis, in nulla dispositione venire filium adoptiuū appellatione filij, cōtra quàm ibi tradit Paul. Castr. Sed & hoc quoque probat tex.in d.l.cùm in adoptiuis. §.sed ne articulū. C.de adop.in illis verbis, quasi imaginaria quadam.& in l.adoptiones, in verbis, perinde quasi ex vero filio, & iterum in verbo, videatur.ff.de adop.& in l.mulierem, in verbo,

perinde.

perinde. C.eo.quæ quidem verba improprietatem & fictionem denotant, vt de dictione perinde, eſt tex.in l.qui à patre,& ibi Bar.ff.de confir.tut.& voluerunt gl.& Bar.in l.ſacrilegij.§.1.ff. ad legem Iuliã pec.Bar.in l.1.in prin.ff.de recep. & in l.ſi is qui pro emptore,col.5. & ibi Iaſon non ſemel. ff.de vſuca. vbi etiam de dictione quaſi.Ro.& Alex. in l.ſi quis vi,in prin.per illum text. ff.de acq.poſſ. cum ſimil. De verbo autem videtur,eſt etiam text.in l.ſi pater filio,& ibi gl.ff.de his quæ in fraudem credi. & in l. ſi duo,& ibi etiam gl.in fi.ff. de acq.hære. & voluit item gl.in l.naturaliter,in prin.ff.de acq.poſſ.& Bar. in d.l.ſi is qui pro emptore, cum ſimil. Quibus adde Caium iuriſconſultum,ſi is eſt, lib.1. Inſtitutionum,tit.4.hos adoptiuos filios adfiliatos appellaſſe, tanquam legitimatos dixeris, reſpectu legitimorũ: quod euidenter oſtendit eſſe diſcrimen inter eos,& veros filios,vt inter legitimatos & legitimos.Adde etiam Bal.in c.cùm in cũctis,in fi. extr.de elect.vbi appellat filios adoptiuos filios abuſiuos. Nam de illis loquens allegat.l.quidam cùm filium.§.ſed videamus.ff.de verb.oblig. qui text. loquitur de filio adoptiuo. Ex quo ſequitur, nec in eis hanc l.poſſe intelligi,per ea quæ dicemus infrà nu.24.ſed attende lector,ad fi.& iterum 44. & tu quidem cõfirma. Sed & idem Bald.in l.ciues. C.de appel. illud dicit, appellatione filiorum nõ venire adoptiuos. & Pet. Anc.in c.ſi verò,de ſen.excõ.dicit,eum tex.loquẽtem in filiis,non habere locum in adoptiuis.

Adoptiui filij adfiliati appellantur. Et filij abuſiui.

8 Ideoque nec etiam filius adoptiuus propriè eſt ſuus patri hæres,vt dicunt & probant Fran.Aret.& Iaſ.in d.l.Gallus.§.ſi eius,vterque col.3. ff.de lib. & poſth.& idem Aret.in l.Cornelia, col.2. ff.de teſta. per tex.in §.1.Inſtit.quib.mod.teſt.inf. cum dicitur, quaſi agnatione ſui hæredis.Nam per illam dictionem quaſi, ſignificatur quòd non eſt propriè natiuitas quæ producat ſuitatem.Nec etiam prꝗteritus rumpit teſtamentum, cùm ab extraneo eſt adoptatus.d.l.cùm in adoptiuis, verſ.ſed ne articulum, & ibi Bal.& alij.C.de adop.& §.item non aliter, verſi. & ſi decedens,iuncta gl.in verbo, exhæredauerit,& ibi etiam doct.Inſti.eo.& §.ſed & ea omnia,Inſti.de hæred.quæ ab inte.defe.& gl.in l.1.in prin.in verbo, adoptiuus.ff.de bo.poſſ.cõtra tab.Nico.Vbal.vbi ſ. Imol. in l.quidã cùm filium & ibi Fran. Aret.col.5. verſ. contra quã concluſionem.& Bened.Capra.d. conſ.80.in 1.dubio.De quo tamen vide Bened. Capram conſ.115. cùm prout in facto, col.1. Nec item tenetur pater huiuſmodi adoptiuum filium alere vt naturalem,ex ſententia gl.in d.§.ſed & ea omnia, in verbo,tantummodo,& ibi etiam Io.Fab.& Ang. Aret.Inſti.de hære. quæ ab inte. defer. & Do.Guil. Bened.in repe. c.Raynutius, in verbo, & vxorem nomine Adelpham,nu.738.& ſeq.licèt contrarium teneant Spec.& Io.And.in addi.illius, in tit. qui filij ſunt legitimi.§.1.ver.quid de adoptiuo.& Bal. in d.l.cum in adoptiuis,in prin.col.2. ver.ibi tantummodo.C.de adop.& in auth,niſi rogati,col.4.verſ. ſed tunc ego quꝗro.C.ad Treb.& Barb.in d.c.Raynaldus, vbi ſuprà. & ante eos Plac. vt retulit glo.in d.§.ſed & ea omnia.atque etiam Azo,vt etiam aſſeruit Io.Fab.ibi.Nec ei debetur legitima,Bald.in d.l. cùm in adoptiuis,in prin.col.3.verſi.iſtã ergo comparationem.Fran.Aret.in l.ex facto,in prin.col.9.ff. de vulg.& pup.

Adoptiuus filius non eſt propriè ſuus hæres patri.

Nec etiam eũ tenetur pater alere vt naturalem.

9 Porrò Bal.ipſe in l.ea lege,col.pen.verſi.quintò quæritur.C.de cond.ob cauſ.limitat pulchrè quidẽ & no.gl.in l.ſi ita quis.§.ea lege.ff.de ver.obl.quę & ipſa no.voluit prohibitum alienare in potẽtiorem, poſſe tamen alienare in filiũ potentiorem, de quo latè diximus ſuprà in prin.huius legis,verſi.18.inci. ſed vtcunque habeat.vt ſcilicet ea gl.procedat in filio naturali,non etiam in adoptiuo.& hoc Bal.dictũ ſequitur Bertha.Firmia.in ſuo tract.de epiſcopo,in 4.parte lib.4.in 45.q.verſi.an autem prohibitus.

Prohibitus alienare in potentiorem, &c.

10 Sed quod propius huc accedit, certè l.cùm acutiſsimi.C.de fideicõ.& alia ſimilia iura huic noſtræ l.adfinia,non habent locum in filiis adoptiuis, vt ſcripſerunt Pet.Cy.Ray.Alber.Ang.in lect.Flor. Guid.Pap.& Iaſ.in l.generaliter.§.cùm autem.C.de inſtit.& ſubſtit.Alex.in l.ex facto.§.ſi quis rogatus, col.6.verſ.an autẽ habeat locũ. ff.ad Treb.& Soci. in repe.l.cũ auus,col.23.ver.ex quibus videtur inferri.ff.de cond.& demon. Do.Guil. Bened.in repe.c. Raynutius, in verbo, duas habens filias,nu.149. & iterũ in verbo,& vxorem nomine Adelaſiam, nu. 740.in fi.rurſumq; in verbo,ſi abſque liberis moreretur,le 1.nu.10.in princ.de teſta. Phil.Dec. in d.c.in præſentia,col.15.verſi.quartò non habet locũ, extr. de proba.& in l.precibus,col.6.verſi.& pro iſta differentia.C.de impub.& ali.ſubſtit.& in d.conſi.399. Quamuis cõtrarium & malè voluerit Fulg. in d.§. cum autem.& Raph.Co.in d.l.cũ auus.ff.de condi. & demon.& Barba.in d.l.cũ acutiſsimi,char.pe.ver. & limitat iſtam l.& in d.c.Raynaldus vbi ſuprà.

Similia quædam iura huic l. non habent quoque locum in filiis adoptiuis.

11 Nec etiam ſtatutum præferens maſculos fœminis in ſucceſsionibus, obtinet in maſculis adoptiuis,vt latè conſuluit Bald.d.conſi.24.& latiùs.Io. Anà.conſi.27.viſo caſu mihi propoſito, & ſequitur Lud.Bol.in addi.illius con.& iterum in cõſi.58.dominus Antonius,col.10.verſ.ad prædictorum confirmationem. & Iaſ.in d.§.cùm autem, & in l.cum filiofam.col.antepen.verſi.tertiò quærit.ff.de leg.1. & in l.adoptiuum,quam legit cum §.prętor ait,qui eſt vlt.l.2.ff.de in ius voc.Phil.Dec.in d.c.in pręſentia, vbi ſuprà & in d.l.generaliter, vbi ſuprà. C.de inſti.& ſubſti.& conſi.52.viſo eleganti conſilio,col. 1.& d.conſ.399.& in d.cap.in præſentia,vbi ſuprà.& Io. Camp.in d.tract. ſtatutorum repellentium fœminas.d.q.40.Geor.Nata.in repe.c.quamuis,in 3.q. 3.quæſtionis princ. quæ eſt in 45.col.de pactis,lib.6. Domi.Bened.in repe.d. c.Raynutius, vbi ſuprà, in primo loco.Fran.Rip.lib.1.reſpon. c.3. in c.filia dotata,col.3. & Corn.qui vt à recentioribus non memoratur, ita nec ſuperiorum meminit, conſi. 85. plura dubia,col.1.lib.3. & ante eos Bal. cuius nullus etiam eorum meminit,conſ.24. ſtatuto ciuitatis caueтur,lib.1. vbi & huiuſmodi filium fictum appellat,& iterum conſi.102.eſt conſiderandum, ante fi. lib.4. dum dicit in caſu huius ſtatuti non præferri legitimatum fœminæ, quia æquiparatur adoptiuo. Et id quoque videtur voluiſſe Rom. in d.l.ſi is qui pro emptore,col.8. ff.de vſuc. & nouiſsimè Alber. Bru.in tractatu etiam ſtatutorum repellentium fœminas,in 1.q.12.art.Et benefacit quod dicam in ſeq. verſi.Et tex.in ſimili in l.patrem.ff.de Senatuſc.Silla.vbi ita ſcribitur, patrem adoptiuum matri non obeſſe plerique probant.

Statutum præferens maſculos fœminis in ſucceſsionibus, non obtinet in maſculis adoptiuis.

12 Nec denique conceſsio feudi & emphyteuſis facta pro ſe & ſuis filiis, comprehendit filios adoptiuos,vt de feudo eſt text.apertus in c.adoptiuus, & ibi Bal. & omnes tit.ſi de feud.fuer. contr.inter. dom.& agn.vaſ.vbi & ex hoc not.Card.Alex.ꝙ ſtatutũ vel conſuetudo de ſimplici non extenditur ad fictum,tanquã ſcilicet filius adoptiuus non ſit ſimpliciter filius, ſed filius fictus:quod & ſuprà ex aliis diximus. Et cũ id limitetur procedere,niſi adoptio ita fuerit facta à principe, vt adoptatus ſuccedat in feudum,ſecundum Bal.ibi.per §.naturales, eod.tit. tamen hæc limitatio ita etiam debet intelligi, vt ſi ſint filiæ,quæ ex pacto poſſunt ſuccedere in feudo, nec iſte quidem ita adoptatus excludat,quin potiùs ab iis excluditur, vt ſentit Andr. Iſer.in dict.c.adoptiuus,& ibi expreſsè Card.Alex.Quãquam etiam cùm filia ſuccedit in feudo,hoc intelligitur deficiẽtibus maſculis,non aliàs,per c.1.§.filia,tit.de ſucceſ. feu.id

feud. id quod multùm facit ad id quod suprà diximus in præced. versi. Ex illo autem tex in d. ca. adoptiuus, ne illud omittam, dicit generaliter Alex. in d. l. adoptiuum, post prin. filios adoptiuos non cõprehendi in priuilegiis.

Comprobatio de emphyteusi. 13 De euphyteusi autem, quòd scilicet illius concessio pro se & filiis, non comprehendat adoptiuos, voluit Spec. tit. de loca. §. nunc aliqua, versic. 68. Rayn. & Imo. in d. l. si ita quis. §. is cui. ff. de lega. 2. Bal. in d. l. fideicommissum. ff. de condi. & demõ. Pau. Cast. consi. 461. visis diligenter examinatis priuilegiis, col. pen. versi. primo an sub illis. & Alex. qui id dicit no. & Socin. in d. l. adoptiuum. ff. de in ius voc. & Barba. in d. cap. Raynaldus, vbi suprà, & Iason in d. l. 2. col. 67. versi. 4. quæritur hic. C. de iure emphy. Phil. Dec. in d. l. generaliter, col. 6. ver. septimò. C. de insti. & substit. Geor. Nat. in repe. d. c. quãuis, vbi suprà.

De eadem re. 14 Et huc quoque pertinent no. ab Ang. in l. 1. C. de his qui ante apert. tab. quòd dispositio eius l. nõ habet locum in filio adoptiuo. & Barb. in repe. rub. C. qui admi. char. 16. vers. sed vnum est quod circa hunc passum annotatur, patrem scilicet adoptiuũ non posse adire hæreditatem delatam filio adoptiuo, ipso filio existente in extremis, vti facere potest in filio naturali, vt ipse paulò antè tenuerat post alios multos. Similiter idem Ang. in l. iubemus. C. ad senatusc. Treb. tradit eam l. non habere locum in adoptiuis filiis, & sequitur Phil. Dec. consi. 610. viso themate, col. vlt.

Liberorũ appellatio non pertinet ad adoptiuos filios. 15 Nec tamen prætermiserim quod liberorum appellatio, qua l. nostra hic vtitur, nõ pertinet ad adoptiuos filios. Neq; enim temere reperies, nec apud nostros Iuriscõsul. nec apud alios receptę autoritatis scriptores adoptiuos liberos, sed filios, nec adoptare liberos, sed filiũ siue filios, sępe autẽ procreare. gignere, suscipere liberos, quę verba naturę sũt, nõ iuris. Tanquã etiã hæc liberorum enũtiatio ius sanguinis tantùm demõstret, filiorũ autem & sanguinis & iuris. Quã rem, vt verũ fatear, nondum à quopiam obseruatam cõperimus, sed si quis solerter eos legat, quos diximus, id facilè repræhendet. Quin ex Aulo Gellio li. 5. c. 19. intelliges extraneos adoptatos in liberorum locum sumi, tãquam ipsi non sint liberi, sed in locum liberorum eosdem filios fieri, veluti ipsi sint filij, quamuis non liberi. Nã statim in prin. illius cap. ita scribit, Cũ in alienã familiam, inq; liberorum locũ extranei sumuntur, &c. Et quibusdam interiectis verba rogationis populi adscribit, quæ sunt huiusmodi, Velitis, iubeatis, vti L. Valerius L. Titio tã lege iureq; filius sibi fiat, quàm si ex eo patre matreq; familias eius natus esset. hæc ille. Nã aliud est talem fieri, & aliud pro tali vel loco talis haberi, vt no. per Bal. in proœmio ff. in prin. col. vlt. Et ad id fortè quòd diximus, respicit tex. in d. l. fideicommissum. ff. de cond. & demon. & in d. l. si ita quis. §. is cui. ff. de leg. 2. Cuius quidẽ posterioris autoritate Alb. in l. quod si nepotes, paulò ante fin. ff. de testa. rut. & in suo omnium vberrimo lexico tradit simpliciter liberorum appellatione non contineri adoptiuos.

De eadem re. 16 Quãquam alicubi reperies liberos adoptiuos vt in l. 2. §. liberi. ff. ad Senatusc. Treb. sed is locus euitari potest, vt qui confusim & promiscuè loquatur de liberis naturalibus adoptiuis, vti etiam l. liberos. ff. de Sena. & l. 3. ff. vnde libe. & l. 1. §. liberos. ff. si tab. testa. & Sallustius in bello Iugurth. in oratione Micipsæ ad filios: Ne ego meliores liberos sumpsisse videar quàm genuisse. Nã & ibi promiscuè de Iugurtha filio adoptiuo & aliis filiis naturalibus, vt tamẽ ad adoptiuũ filiũ referatur verbũ sumpsisse: ad naturales genuisse. Et cũ parentes dicantur respectu liberorũ: patres, filiorũ: ideo sæpius reperies patres adoptiuos, vt in l. si dominiũ. ff. de fur. & alibi vbiq;: parẽtes verò vix reperies. Imò in ea l. inuenies parẽtẽ vocatũ naturalẽ, patrẽ verò adoptiuũ, scilicet in l. si te parẽs. C. de suis & legiti. Et quod hanc nostram opi. adiuuat, Phil. Dec. in c. in presentia, col. 18. vers. si tamẽ volumus, de probat. tradit q̃ si quis stipuletur emphyteusim pro se & liberis, cõprehẽdũtur etiam filij naturales per l. ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Treb. At si quis stipuletur pro se & filiis, nõ cõprehẽdũtur. & ita dicit intelligi quod scribit Ang. in l. generaliter. §. cùm aute. C. de inst. & subst. Tanquã scilicet nomen liberorũ magis ad naturam pertineat quàm filiorum. Cæterũ vix reperies suscipere liberos, vel etiam filios de adoptiuis, nisi etiam promiscuè de naturalibus & adoptiuis loquamur, vt in l. Senatoris filium. ff. de Senat.

17 Quin si ea liberorũ appellatio adoptiuos quoque cõpræhẽderet, nedũ naturales tamen de his tãtùm in dubio intelligeretur, non itẽ de illis. Nã verba quæ & naturaliter & ciuiliter possunt intelligi, debent naturaliter potiùs quàm ciuiliter in dubio accipi. l. vlt. & ibi Bal. Saly. Pau. Cast. & alij. C. de his qui veni. æta. impe. & l. ex ea patre. §. in insulã, & ibi Bar. & alij. ff. de verb. obli. & l. Statius Florus. §. Cornelio Felici. ff. de iure fisci. & c. susceptum, & ibi gl. in verbo, non morte, Domi. in 3. no. & Phil. Fran. de rescri. li. 6. & no. glo. in c. placuit, le 2. in verbo, mortuus. 16. q. 1. Bal. in c. licèt, in fin. extra de offi. leg. Pet. Anch. in repe. c. vlt. in vlt. q. prin. vers. consuluit etiã, de consti. & Alex. cons. 4. ponderatis verbis testamenti, col. 1. lib. 4. cum aliis concord. à me collectis in nostro tractatu de iure primogenituræ, in 1. q. num. 10. sed nec illud, & seq. & vide quæ dicam infra in vers. 44. incip. & tu quidem, & seq. *In dubio verba naturaliter potius quã ciuiliter accipiẽda sunt.*

18 Aduerte tamen ad vnum casum, quem nondum à quopiam tactum comperimus. Nam semper suprà locuti sumus de adoptione facta post donationem: & in ea quidem tantum obtinet locum maior ac potior pars rationum, quàs suprà adduximus, vtpote quia semper posset donans adoptãdo donationem perfectam & alioquin irreuocabilem reuocare. Quid igitur si tempore donationis pater habebat flios adoptiuos, sed quos mortuos esse falso rumore putabat, id quod nostri doct. idẽ esse cẽsent, ac si nõ haberet, quantũ ad l. nostrã pertinet, vt latè diximus suprà in verbo, filios non habens, vers. 15. inci. sed & illud in quæstionem vocatur, & seq. postea autẽ compertũ est eos viuere, vtrũ reuocetur donatio? Certũ est enim adoptiuos parẽtibus succedere. l. si te parens. C. de suis & legit. & l. pe. §. si quidem. C. de adop. Etiam de iure auth. vt per Cy. in auth. in successione. C. de suis & legi. quam tamen legit sub tit. ad S. C. Tertul. *Vtrùm adoptiui filij, quos pater habet tempore donationis, reuocẽt ex hac lege.* *Adoptiui parentibus succedunt.*

19 Nec id tantùm in cęteris rebus, sed & in iure patronatus ecclesiæ, vt nouissimè voluit Cæsar Lãbertinus in tract. de iure pat. in 24. art. 2. q. prin. 2. partis lib. 1. De quo tamen vide eundẽ latiùs in 9. art. eiusdẽ q. 1. partis, & li. post Rochum Cur. in tracta. eiusdẽ tit. in verbo, ipse vel is à quo, in 34. q. Et in regno quoque, etiam cum aliis liberis naturalibus & legitimis, vt in Iugurtha comprobatũ est, qui ex adoptione Micipsæ Numidarũ regis successit in regno cũ Adherbale & Hiẽsale filiis naturalibus ac legitimis ipsius Micipsæ, tam ex eiusdem patris, quàm S. P. Q. R. iudicio, vt videre licet apud Salustiũ in bello Iugurthino. Sic & Tiberius Augusto, Nero Claudio, Traianus Neruæ, Antoninus Pius Adriano, & ipsi Pio Antonius Philosophus, & Iustino maiori noster Iustinianus, & alij aliis per adoptionẽ in imperio successerũt, vt testes sunt Cornelius Tacitus, Suetonius, Dion, Aurelius Victor, Aelius Lãpridius, & cæteri imperatorũ scriptores. *Etiam in iure patronatus.* *Et in regno.*

Quis autem neſcit Ioannam reginam Siciliæ adoptaſſe in filium Alphonſum regem Arragonum, qui ei ob id in regnũ ſucceſsit? cùm & id è noſtris ſcripſerit Bald. in l. mulierem. C. de adopt. prout illum citat Cæſar Lambert. in d. tract. de iure patr. in 2. art. 7. q. prin. 1. partis lib. 1. col. 2. nu. 18. quamuis id non ſit ſcriptum in meo codice Bald. Porrò Galba adoptaturus Piſonem, eleganti oratione probat hunc morem probatiſsimum more priſcorũ principum apud Tacitum. Nam & ipſi adoptiui dicuntur filij regis aut imperatoris, ſicuti & ſenatoris, & decurionis. l. ſenatoris filium, & l. ſeq. ff. de ſenat. & l. cũ adoptiuũ, quę eſt C. de decur. li. 10. vbi & id probatur, filios adoptiuos potiri priuilegiis filiorum.

Adeò vt tranſmittant hæreditatem non aditã ad ſuos hæredes.

20 Et ita quidem adoptiui ſuccedũt, vt tranſmittant hæreditatem etiam non aditam ad ſuos hæredes, ſicuti & alij filij naturales & legitimi, ſecundũ glo. not. in l. ſeruus alienus, quæ eſt 3. §. vlt. in gloſſ. mag. in fi. ff. de hære. inſt. quam ad hoc dicit ſing. Bal. in ſua marg. in verbo, adoptio, verſ. 2. Et vt etiã excludant naturales tantum filios, vt pulchrè voluit Ang. in §. vlt. ſiquidem, poſt prin. in authẽ. qui. mo. nat. effi. ſui, per illum tex. ſimpliciter loquentẽ de legitimis. Excludant, inquã, aſcendentes & vxorẽ, vt ſcribit Matth. in tract. de ſucc. ab int. col. 6. ver. item dubitatur. & Ang. Aret. in §. ſed ea omnia, col. 2. verſ. quæro an talis, Inſtit. de hære. quæ ab inte. def. vbi id dicitur obtinere de rigore iuris. & Guil. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, & vxorẽ nomine Adelaſiã. nu. 748. ext. de teſt. & eſt bonus tex. in l. 2. §. liberi. ff. ad Senat. Tertu. & in l. æquiſsimũ, in prin. eo. tit. Sed & iidem perinde ac naturales & legitimi impediunt bonorũ publicationem, ſi non fraudis cauſa adoptio facta ſit, nempe in reatu, aut in deſperatione rerum, vt dicit tex. in l. vlt. §. ex bonis. ff. de bonis dam. Reuocantque ſicuti naturales & legitimi alienata in fraudẽ. l. vlt. ff. ſi quid in frau. patr. & voluit Bal. in l. 2. col. 1. verſ. quæro an filius. C. eo. tit. & Bar. in l. non vſq;. ff. ſi à par. quis manu. fue. Raph. Fulg. conſi. 228. Antonius de morando, col. 2. Eiſque debetur legitima. l. ſi arrogator. ff. de adopt. & §. cum autem, Inſt. eo. Et quarta, l. 1. §. ſi impuberi. ff. de colla. bono. & d. l. vlt. ff. ſi quid in frau. patron. Atque alimenta ex quorundam opi. vt ſuprà diximus. Veniuntque ipſi contra teſtamentũ patris, ſi fuerint præteriti aut exhæredati. l. 1. in prin. & l. non putauit. §. ſi quis emancipatum. ff. de bo. no. poſſ. cõtr. tab. l. filius à patre. §. 1. ff. de lib. & poſthu. & l. 1. §. liberos. ff. ſi tabũ. teſtam. nullæ extab. & §. adoptiui, Inſtit. de exhær. libe. & §. 1. Inſtit. quibus modis teſta. infir. & voluit gl. in l. filio quem pater. ff. de lib. & poſth. Cyn. in l. impuberem, in fin. & ibi Saly. & Raph. Fulgo. C. de adop. idem Salyc. in rep. l. ſi arrogatur. in 13. q. & ibi quoque Iaſon char. vlt. ff. eo. & idẽ Iaſ. conſ. 141. viſa longa, col. antepe. li. 4. De quo tamen, & qualiter intelligatur, vide quæ ſupra diximus, & tex. glo. in l. certum. ff. de iniuſt. teſtam. & Hoſt. in ſumma de teſtam. §. qualiter infirmetur, verſi. ſecundo. In eiſque habet locum Senatuſconſul. Syllania. l. 1. §. domini appellatione etiam filiusfamil. ff. de Senatuſconſul. Syllanian. Mittiturque venter in poſſeſsionem bonorum aui adoptiui. l. 1. §. ſi filius ff. de ventre in poſſeſ. mit.

Et impediunt bonorum publicationem.

Et veniũt contra teſtamentum patris ſi ſint præteriti.

Adoptiui ſunt ſui hæredes.

21 Suntque & ipſi ſui hęredes, quicquid ſupra diximus ex aliis, per l. arrogata. §. vlt. ff. de adopt. & l. cũ in adoptiuis. in prin. ibi, ſui iuris habere iura. vbi Bal. not. C. eo. tit. & in d. l. certũ. in prin. ff. de iniuſt. teſta. & in l. 1. §. ſuos hæredes. ff. de ſuis & legiti. & in §. inteſtatorũ. Inſtit. de hære. quæ ab inte. defe. & voluit gl. in l. 2. §. vlt. in verbo, non mutat, in fin. ff. de hære. inſtit. & Bal. in l. eam quam, col. 1. C. de fideicom. Rom. qui eam gl. dicit ad hoc ſing. in l. venter. ff. de acqui. hære. & ibi etiam Fran. Aret. col. 15. verſ. vltimò adde. vbi etiam id dicit eſſe & propriè & verè reſpondere ad iura, quæ videntur probare cõtrarium. & Iaſon in conſi. 141. col. 4. verſic. ſecundo principaliter. lib. 4. Eiſque defertur tutela legitima, ſecundum Iac. Raph. Alber. & Bal. contra gloſſ. in l. 1. in princ. ff. de legi. tut. Nec ij ſine venia poſſunt patres adoptiuos in ius vocare, vt voluerunt omnes in §. ſed ea omnia contra gloſſ. ibi, Inſtit. de hære. ab inteſt. & Bened. in repet. cap. Raynutius, in d. verbo, & vxorem nomine Adelaſiam, nume. 742. extrà de teſta. In eiſque habet locum l. hac conſultiſsima. §. ex imperfecto. Cod. de teſta. qua valet teſtamentum patris inter liberos cùm duobus teſtibus aut aliàs imperfectum ratione ſolennitatis, vt voluit Ioan. Fab. in verbo, à parentibus. Poteſtque eis ſubſtitui pupillariter. l. ſi arrogatus. ff. de adopt. & l. ſed ſi plures. §. in arrogato. ff. de vulg. & pupil. Alexand. conſi. 126. in hac hæſitatione, col. 1. libro 4. Sæpeque aliàs veniunt appellatione filiorum etiam in odioſis. l. lege Iulia. §. hoc capite. ff. de rit. nup. Vti etiam pater adoptiuus venit appellatione patris, etiam in odioſis. l. nec in ea, in princ. ff. de adul. Denique Albe. in l. ſenatoris filium, verſiculo item colligo. ff. de ſenator. quòd ſi ſtatuto quis poſſit ſubrogare filium, in cõſilio ciuitatis poteſt quis ſubrogare filium adoptiuum, per glo. ibi, quæ dicit huiuſmodi filium ſortiri dignitatem patris, & in id facere gl. in l. adoptiuum, in prin. ff. de in ius voc. & & ita dicit fuiſſe determinatum.

Autoris ſentẽtia de adoptiuo, quẽ pater, cùm donat, putat eſſe mortuum.

22 Nec hic quidẽ in ea ſpecie ſuperiùs propoſita ſubeſt fraus aliqua aut commentum, de quibus loquuntur dict. l. fideicommiſſum. ff. de condi. & demon. & dictus §. ex bonis, nuper citatus. Nec ſimulatio aliqua, de qua etiam loquitur Senatuſcõſultum, quod ſuprà ex Tacito aduocauimus. Ideóque fortè & in eo adoptiuo quem pater, cum donat putat eſſe mortuum, putarẽ & ipſe locum eſſe noſtræ legi. Nam & Raynutius, in l. Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de libe. & poſthu. in ea eſt opi. vt filij iam ante teſtamentum à filio adoptati faciant deficere eam ſubſtitutionem, ſi filius ipſe ſine liberis deceſſerit, licèt non faciat poſtea adoptatus, per d. l. fideicommiſſum. & ſequitur And. Alci. raræ vir eruditionis, lib. 3. de verb. ſigni. Et hæc erit loco primæ limitationis ad id quod diximus hanc legem non habere locũ in filiis adoptiuis: quæ tamen non procederet in hoc noſtro regno Francię, in quo filij adoptiui nullo modo ſuccedunt, vt tradit Maſuer. conſuetud. Franciæ peritiſsimus in tit. de probat. verſ. item & ſi defunctus. & Domi. Guil. Benedi. quo loco nuper citauimus, nu. 758.

23 Secundò limita nota. vt procedat quod dictũ eſt filios poſt donationem adoptatos non eã reuocare ex hac lege, niſi ea adoptio fieret inſtinctu ſiue rogatu, & vt noſtri loquũtur, ad inſtantiã donatarij, vt nũcupatim tradit Soci. in l. ſi cognatis, col. 10. verſ. tenẽdo tamen ſol. ff. de rebus dubiis, quem ſequitur, idq; dicit no. Hipp. Marſi. ſing. 350. dãnum quod quis. Mouetur autẽ Soci. ad id dicendũ ex ſolutione quã Bar. in d. l. ſi cognatis, tradit ad contrarium quod ipſe ei l. oppoſuerat, de d. l. fideicommiſſum, de condi. & demonſt. & d. l. ſi ita quis. §. is cui in tempus. ff. de leg. 2. ſuprà à nobis citatis: quibus traditur fideicommiſſum à filiis ita relictum, ſi quis ex his ſine liberis deceſſerit, non excludi adoptione filij. Similiterq; ſi relictũ ſit alicui in tẽpus liberorum, nõ is illud conſequitur adoptando. Nã hæc volium⁹ repetere, vt facilius intelligeres quod hic dicimus. At in d. l. ſi cognatis, nuncupatim ſcribitur, quòd ſi cognatis quicquam legatum ſit: id etiam conſequitur adoptiuus filius. Quæ cum ex diametro contraria viderentur, Bartho. in poſtremo loco, col. 2. ita id diſſoluit, vt ea lex procedat, ſi

aliquis

aliquis efficitur cognatus facto ipsiusmet testato-
ris,vt quia ipse quempiā arrogat in filiū vel nepo-
tem.Leges autem contrariæ procedant, cum quis
efficitur cognatus facto tertij.neque enim tunc ad
mittitur,ne sit in ipsius potestate faciendi alium ad
mitti. Et hanc quoq; sol.sequitur Imo.in d.l. fidei-
commissum.& Barb.in dict.cap. Raynaldus , quo
loco suprà citauimus.& Geor.Nat.in d.ca. quāuis,
in 3.q.prin.versi.in contrarium tamen facit. Et pro
hac etiam facit text.quem Rapha.Co.in d. l. si co-
gnatis allegat , videlicet in l.si quis posthumos, in
prin.iuncta 3.lect.gloss.ff.de liber.& posth.vbi insti-
tutio posthumi trahitur ad eos quos postea ipse te-
stator arrogauit,vbi & ipse Com.pro simili allegat
d.l.si cognatis,& Barto.ibi. Ex eaque solutione id
elicit Socin.in d.l.si cognatis , quod suprà diximus
ad casum l.nostræ , vt scilicet filius à donante ado-
ptatus instante donatario,reuocet donationem.

Solutio contrariorum.

24 Sed attēde lector.Nam d.l. si quis posthumos
(vt hoc primo loco expediā) intelligitur , quando
nulli alij erant posthumi , ne aliàs rumpatur testa-
mentum,vt nuncupatim dicit glo.ibi,quam omnes
approbāt,& reputant not.ac sing quæ res nihil huc
pertinet.Quantum autem ad reliquas leges illa sol.
Barto. qua cum illis concordat dicta l. si cognatis,
non videtur concludere, nec quadrare. Nam in
d.l.si cognatis,non de liberis fit mentio,sed de co-
gnatis. Appellatione autem cognatorum veniunt
tā ciuiles quàm naturales.l.1.cognationem.ff.vnde
cogn.vbi ita ad verbū scribitur,vbicunq; de cogna-
tis agitur,ibi sic accipimus,vt etiam adoptione co-
gnati facti cōtineātur, & vt scribitur in l.nō facilè.
§.cognationis. ff. de grad. affi. quædā cognationes
iure ciuili,quædam naturali cōnectuntur. & paulò
pòst,ciuilis autem per se sine naturali cognatio cō
sistit per adoptionē.Propterea non mirū est, si in d.
l.si cognatis,legatum relictum cognatis cōpetat e-
tiam adoptiuis.Liberorū autem appellatio, de qui-
bus loquuntur leges contrariæ, nunquam ad ciui-
les pertinet,vt suprà diximus.Et quāuis filiorū enū
tiatio ciuiles interdum contineat, id tamē abusiuè
fit.Nā propriè ad naturales& legitimos refertur,vt
probatur in l. filiū diffinimus.ff.de his qui sunt sui
vel alie.iur.& in l.tutelas,in prin.& ibi Bar.ff.de ca-
pi.dimi.& suprà diximus . Ideo nō mirum si in di
ctis legibus contrariis non cōprænenduntur filij
ciuiles tantum,præsertim cum illic filij ipsi non in
dispositione ponantur,sed in condictione,quę pro
priè ac verè,non fictè.intelligenda est.l.Mæuius,&
l.qui hæredi.ff.de condi.& demon. ad quod faciūt
not.in simili per Alex.in l. ex facto.§. si quis roga-
tus.ff.ad Trebel.Quod hic maximè debet obtine-
re, vbi præterquam quòd filij ponuntur in condi-
tione hac,scilicet si nati fuerint,vt suprà sæpius di-
ximus,etiā sumus in materia stricta contractuum,
in quibus verba propriè debēt intelligi.l. quicquid
astringendæ.ff.de verb.oblig.& dicemus infrà vers.
44.& tu quidem confirma.

De eadem re.

25 Verùm Soc. ipse qui hæc penitissimè intro-
spexerat , in d.l.si cognatis , non audet discedere à
sententia Bar.quam dicit esse communem,singu.&
bene signandam , & quæ in practica præualeret,
quāuis,inquit,habeat difficultatem.Sed & eā sing.
quoque & solennem dicit Fran.Aret. in d.l.si quis
posthumos,in prin.col.2.ff.de libe.& posthu. Licèt
etiam apertè ea intelligat,quæ contra eam suprà di
ximus.Et eam etiā,quod iam diximus, nūcupatim
sequuntur Imo. & Barb.& Georg. Nat. Et ex hoc
quoque infert Soci.id quod suprà diximus,scilicet
filios adoptiuos non admitti ad feudū & emphy-
teusim concessam pro se & filiis, intelligi,nisi ado-
ptati fuerint instante domino.Et similiter licèt du-
bium sit,vtrū legitimatus excludat substitutū, idq;
multas distinctiones & limitationes recipiat,haud
dubie tamen excludit, quando grauatus legitima-
ret filium consentiente testatore, secundum illam
doctrinam Bar.Nam & videmus(quod eā non mo
dicū fulcit)ꝙ legitimatus à testatore præteritus rū-
pit testamentū.vt no.in d.l.filio quē pater , in fi.ff.
de lib.& posth.cum concor.à me latè congestis in-
frà eo.vers.79.incip.ex hocque inferunt. Idem au-
tem quod Soci.suprà dicit de filio adoptato instā-
te siue consentiente domino feudi , voluisse vide-
tur Io.Fab.quem non allegat,in §.sui,instit.de hær.
quæ ab intest.defer.Vt scilicet adoptio filij facta à
vasallo consentiente domino,præiudicet ipsi domi
no in successione feudi,licèt non agnatis.

26 Nec item spirituales ac mystici filij,quos scili-
cet ex sanctifico fonte leuamus,atque ita ad alterā
genituram, siue regenerationē,quæ παλιγγενεσία di-
citur,perducimus.Hi inquam donationem non re-
uocant ex hac l.vt qui nobis nullo modo succedūt,
sicuti prodidit Ant.in c.trāsmissa, extr.qui fil. sunt
legit.& Panor.in c.tāta,col.3.eo.tit. Marti. Laud.in
tract. de legitimatione , col. 9. vers. quinta specie,
& Card.Alex.in c.per venerabilem.§.quod autem,
char.11.in fi.5.q.prin.eo.tit.& Guil. Bened.in repe.
c.Raynutius.in verbo , & vxorem nomine Adela-
siam,nu.761.de testa.Bened.Capra, consi. 148. cum
vt præsupponitur,col.2.vers.sunt & secundo.& Ni
col.Perusi.in tract.de succes.ab inte. char.3. vers.se-
ptima & vlt.species, & iterum char. 11.col.2.versic.
de filiis spiritualibus.& Lud.Bol.in addi. Mathesal.
in tract.de succ.ab intest.chart.8.in addit.incip.vlti
mus gradus,ver.quid autem in filiis. Quibus in lo-
cis Nicol. & Lud. addunt rationem , quæ ad hunc
casum maximè pertinet , quia inter eos est quædā
gratuita,sancta,ac spiritualis necessitudo,quæ nihil
habet cōmune cum bonis istis externis , profanis,
& temporalibus. Nec etiam excludit substitutum,
vt asserit Bal.in authen.nisi rogati,col.penul. versi.
sed tunc quæro.C.ad Treb.quem sequuntur Barb.
in c.Raynaldus,col.36.de testa.& Franc. Cur.senior
in tract.de testibus in 30.conclusione , ad fin. Phil.
Fran.in c.1.in prin.col.2. de cogna.spiri.libr. 6. Phil.
Dec.consl.399.conclusionem,col.1.& Ioan.Campe.
in tract.statutorum repellentium fœminas , in q.
40.vbi hoc dicit sing.& Georg. Nat. in cap. quam-
uis,in 3.q.43.quæst.prin.de pact.lib.6.& Catel.Cot-
ta qui id quoque dicit sing. in memor. incip. filius
spiritualis,vbi hoc dicit obseruari in practi. & Do.
Guil.Bened.in repe.dict.ca.Raynutius in verbo, &
vxorem nomine Adelasiam,num.761.& iterum in
verbo,si absque liberis moreretur,nu.10.ad fin.ext.
de testa.& Frā.Ripa,in l.ex facto §. si quis rogatus,
col.12.nu.43.ff.ad Trebel. Quibus ego magis acce-
do,quàm Barb.sibi contrario,& aliàs semper noua
rum opi.admodùm cupido , qui scilicet in repe.l.
cum acutissimi,col.125. vers.faciat elegans & sing.
C.de fideic.audenter asserit filium spiritualem ex-
cludere substitutos.Et huc faciunt multa quæ dixi-
mus in præced. capit. de filio adoptiuo , videlicet
fraudis facilitas,& liberorum appellatio,& quæ tra
dit Alex.cons.125.viso themate præmisso,col.2.ver.
& dato quòd statutum,lib.4.

An filij spirituales donationem reuocēt ex hac lege.

27 Et ego sanè in hac sum sententia,vt hæc l.non
procedat in filio spirituali:quāquā multa sunt quæ
diuersum suadere videntur, veluti præferentia aut
certè æquantia hanc coniunctionem spiritualem
carnali.Nā scribitur in c.1.in prin. 30.q.3.ita dilige-
re debet homo eum qui ipsum de sacro fonte su-
scepit,sicut patrem.Et glo.in c.seq.incip.pyctacium
in verbo,multo magis, asserit arg.illius tex patrem
spiritualem esse magis diligendum, quàm carnalē.
Nec huic rei afferre præiudicium quod in dict. c.1.
scribitur,æquè esse diligēdum. Nō enim propterea

Autoris hac de re opinio.

remouet, quin plus sit diligendus. Subditque ea gl. paulò pòst, plus esse deferendum patri spirituali in exhibitione reuerentiæ, quàm carnali. Et illam glo. dicit sing. Barb. in l.2. col.7. ff. de verb. obl. & in rep. dict. l. cùm acutissimi, col. 114. Licèt huic sit affinis & alia gloss. in cap. qui dormierit. 27. quæst. 2. tradēs affinitatē spiritualem maiorem esse quàm carnalē. Propterea etiam dicit & alibi gloss. in cap. aut facta, in verbo, parentem, de pœni. dist. 1. per tex. in dict. cap. pyctacium, non minus puniendum esse qui interimit patrem spiritualem, quàm qui carnalem. quem sequitur Alex. in addi. Bar. in d. l. diuus, & ibi etiam Hippo. Marsi. in fi. ff. de parric. Et sicut cognatio carnalis impedit matrimonium, ita & spiritualis, vt per totum titu. ext. de cog. spi. Imò plus impedit, si credimus Pan. qui in col.4. ext. de purg. cano. tradit magis abstinendum esse à cognatione spirituali, quàm à carnali, cùm illa sit hac nobilior & dignior per d. c. 1. & d. c. pyctacium. Vnde, inquit, ecclesia Romana nunquam dispensasse legitur circa cognationem spiritualem, quamuis quotidie dispenset circa carnalem. Id quod refert & dicit singul. Fely. in c. at si clerici, ad fi. prin. de iudi. & Philip. Dec. cons. 462. visa legitimatione, col. 1.

Nō minus puniendus est qui interimit patrem spiritualem, quàm qui carnalem.

28 Ex his fit, quòd quemadmodum filius non potest in ius vocare parentes naturales sine venia, ita nec patres siue matres spirituales, id est, susceptores ipsos, qui scilicet eos leuant ex sacro fonte, vt suprà diximus. Quæ fuit sententia Guil. Cu. Bal. Ang. Rom. Pau. Castr. Alex. & Ias. in l. generaliter. ff. de in ius voc. ipsius Ang. & Ful. in l. adoptiuum, per illum tex. ff. eo. Phil. Franc. in cap. postremò, col. pen. de appel. & in d. c. 1. de cogna. spirit. lib. 6. Mart. Laud. in dict. tractatu, de legitimatione, vbi suprà. Ange. Aret. in §. pœnales, col.4. versi. ex quo infertur, & ibi etiam Ias. col.10. versic. nunquid ergo, & Ludo. Gomes. col. 11. versic. & omnia prædicta: & Zazi. col.2. Instit. de actio. & D. Guil. Bene. in repe. cap. Raynutius, vbi suprà in 1. gloss. nu. 765. & Alex. in l. 1. in prin. Cod. de in ius voc. & Baptistæ à S. Blasio, in tract. de act. in 102. actione. Pari. à puteo in tracta. syndica. in verbo suspicio, col. vlt. A quibus stat quod supra diximus de exhibitione reuerentiæ, & quod item tradit Bal. in c. 1. §. vlt. col. 4. versic. dubitatur tandem, tit. de prohi. feud. ali. per Fed. ꝙ cùm reuerentia actionem furti excludat, non possit propterea quis patrem spiritualem actione furti conuenire, arg. l. non debet. ff. de dol. mal.

Filius non vocat spirituales patres in ius sine venia. vide tamē num. 36.

29 Et his conuenit quod voluerunt multi maximæ authoritatis, posse recusari iudicem patrē aut filium spiritualem aduersarij. Nam in hac sententia est Spec. tit. de appel. §. nūc dicamus, vers. circa hoc autem, in 2. parte, & subobscurè in tit. de relat. §. qualiter, in 3. forma inci. sanctissimo & c. nouerit sanctitas vestra, &c. Io. And. in c. Roma. §. quòd si obiiciatur, & ibi Domi. col. pe. de appel. lib. 6. & in ca. cùm speciali, super 4. gl. & ibi etiam Imol. col. 8. & Panor. col. 2. vers. & pone exemplum, & Phil. Dec. col. 2. extrà eo. idem Imo. in cap. prudentiam, de offi. deleg. Phil. in cap. postremo, col. vlt. de appel. Firmia. in tract. de epis. in 4. col. 8. vers. secunda est, si est compater. & in suo indice, in verbo, compater, vers. 13. & Ias. in l. cùm apertissimi, col. 3. C. de iudi.

Pater aut filius spiritualis iudex recusari potest. vide tamē nu. 37.

30 Quin sunt & multi non minoris authoritatis, qui negant eos esse testes idoneos, & inter hos Bal. in d. l. generaliter. ff. de in ius voc. Fulg. in l. 4. §. prętor ait, eo. tit. Saly. in l. testis idoneus. ff. de testib. per tex. in l. si quis alumnam, in fi. & ibi not. C. de nupt. Alexand. consil. 143. quoniam abunde, col. 2. versic. quidam etiam ex illis testibus, lib. 2. vbi tamen nutat, & consi. 33. viso processu, col. pen. vers. ad hoc etiam accederet, lib. 3. vbi etiam negat se in hoc facere magnum fundamentum. Phil. Franc. qui hoc dicit sing. in d. capit. 1. in prin. col. 2. de cog. spir. lib. 6. Matthæ. Affli. in const. Siciliæ, inci. mores dissolutè viuentium, versi. 30. Steph. Bertr. consi. 178. viso pro cessu, nu. 13. lib. 2.

Nec sunt testes idonei. vide nu. 38.

31 Sed & Ioan. Fab. in l. 1. C. de alen. liber. asserit hos filios spirituales esse alendos. Quod & voluit Bal. subdubius tamen, in auth. nisi rogati, col. vlti. vers. sed tunc ego quæro. C. ad Trebel. & sequitur Philip. Franc. qui id dicit nota. in d. cap. 1. de cogna. spir. lib. 6. & Nicol. Perus. & ipse subdubius, in dict. tracta. succes. ab intest. vbi suprà. Barb. in repe. cap. Raynaldus, col. 37. de test. & Catel. Cot. qui id sing. dicit in memor. incip. commater. Fran. Cur. in trac. de testib. conclu. 30. ante fin. & Budæus vir nunquàm satis laudatus, in li. 1. de philologia, vbi scribit proditam esse quandam actionem honorariam ad eorum nutricationem, si egeant. & Franc. Ripa in d. l. ex facto. §. si quis rogatus, col. 12. nu. 43. ff. ad senatus. Trebel. & Ludo. Goz. consi. 13. in hac causa, col. 2. nu. 18.

Hi filij etiā alēdi sunt. vide n. 40.

32 Nec etiam prætereūdum quod ab eodem Io. Fab. proditum est in §. sunt præterea, vers. sed & si quis, col. 1. Instit. de actio. quòd huiusmodi personę non possunt cōueniri, nisi inquantum facere possint, quemadmodum nec parentes & filij naturales, de quibus ibi, & hoc nuncupatim sequuntur Io. Plat. & Ang. Aret. ibi, col. etiam vterque prima.

33 Nec illud itē quod scribit Bal. in l. 1. col. 12. vers. sed an cōmater. C. qui accu. nō pos. ꝙ mulier commater potest accusare occisorem sui compatris, tāquam id faciens censeatur prosequi suorū iniuriā, quāuis id nulla lege aut decretali, vt ipse subdit, cau tū reperiatur. & hoc sequitur Ro. loquens de filia spirituali, in l. quāuis, col. vlt. ff. de in ius voc. Ioan. Ana. in c. cùm dilectus, col. vlt. ext. de accu. Alex. d. cons. 34. vbi suprà, li. 3. Bernar. Laud. in addit. Alber. Gād. in tit. qui accu. possunt, col. 1. Ias. qui dicit sing. in d. l. apertissimi, col. 2. ver. sexta causa. C. de iudi. & in d. l. generaliter, col. 1. ff. de in ius voc. licèt vtrobique mendosè citet Bal. in tit. C. vnde vi. & Catel. Cotta, qui & hoc dicit sing. & memoria dignum, in d. memor. incip. commater. & Steph. Bertr. dict. consi. 178. lib. 2. Compatris autem vtitur vocabulo in hoc significatu, vt illud obiter dixerim, Laurent. Valla, vocabulorum obseruator religiosissimus in Barptolomæum Facium.

Mulier cōmater potest accusare occisorē sui compatris.

34 Quid quòd pulchrè Pau. Castr. consi. 295. viso suprascripto puncto, & contentis in eo, col. 4. versiculo & confirmantur prædicta, libr. 1. respondit, quòd sicut qui promittit alium defendere aduersus omnes, non intelligitur promittere aduersus se & suos, per not. in c. petitio, extra de iureiu. cum simil. ita nec contra compatrem, cùm non minor sit hæc coniunctio, nec minus habeat virium, quàm carnalis. Et sicut parcitur ei qui receptat bannitū cognatum, l. 2. ff. de recepta. ita & qui compatrē, eadem ratione. Quæ sing. sunt notanda. vix enim alibi ea reperies.

Coniūctio spiritualis non minus habet virium, quā carnalis.

35 Sed hæc certè minimè obsunt priori sentētię, etiam si omnia vera essent. Nam non cōcludunt ad casum legis nostræ, sicuti nec ad alios, in quibus est diuersa ratio. Nam & videmus ꝙ licèt coniunctus pro coniuncto admittatur sine mandato non tamē huiusmodi personæ quibuscū est nobis cōiunctio spiritualis aut aliàs ciuilis tātùm admittuntur sine mandato, secundum Archi. in c. statutum. §. cum autem, de rescrip. lib. 6. Host. in summa eiusdem titu. §. quæ possunt, col. 26. versi. nunquid canonicus. Io. And. & Pan. in cap. vlt. de procu. Ioan. And. & Domi. in cap. nonulli, & ibi latè Fely. in §. sunt & alij, col. 17. versi. limita tertiò, extra de rescript. Anto. in c. ex parte decani, eod. tit. Imo. in clem. religiosus, col. 1. per illum tex. de procu. idē Imo. & Ant. in c. cùm

Quomodo coniunctus pro coniuncto admittatur sine mandato.

cùm M.Ferra.& ibi quoque Panor.col.3. nota sem per hoc dictum,& ibi latè etiam Fely. col.7.vers.in ea glo.ibi habebat,extra de const.vbi ipse Fely.etiã intelligit de hac coniunctione spirituali,de qua nũc loquimur,dum dicit quòd licèt quantum ad ius re uerentiale non minùs consideretur cõiunctio spiritualis quàm carnalis,per dictum c.pyctatium, tamen quò ad alios effectus non consideratur, quod multum facit ad casum de quo priuatim hic loquimur,adducitque Fely.& alios concord.quos ibi videre poteris. Cui addes Ias.idem tenentem in l.exigendi,col.3.vers.13.de procur.

36 Nec tamen omninò indubitatum est,quod suprà dictum est,filium spiritualem non posse vocare patrem & ipsum spiritualem in ius sine venia: quando eius rei contrarium teneat Ioã. Fab. cuius maxima est authoritas,in d.§.pœnales. versic.& in eum,in prin.vbi id negat iure caueri, ideo non necesse esse veniam petere, licèt curialiùs,ait, sit, vt petatur. Roma.sibi contrarius in l.sed etsi hac. §. prætor.ff.de in ius voc.

Vtrùm recusatio iudicis compatris tui admittatur.

37 Nec mirum est quod de recusatione iudicis ex hac coniunctione diximus, quando legis causa faciat reiici iudicem,vt not.in c.insinuante,& in cap. cum R.canonicus,extr.de offi. deleg. cũ si. Quanquam & hoc quoque dubium esse asserit Ioã.And. quem suprà pro contraria sententia adduximus in d.c.si Romana.§.quod si obiiciatur, de appel.lib.6. Bened.autem in repeti c.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens, le 2.nu.20. ext.de testa.dicit iudicem compatrem tuum demum recusari posse,si ex more patriæ tanta ex ea re consurgat amicitia sicuti ex consanguinitate inter propinquos,tanquam scilicet amicitia magis in ea re cõspiciatur,quàm simplex compaternitas. Illud autẽ scio,hãc recusationẽ nõ admitti in senatu Parisiẽsi.

An filius spiritualis sit idoneus testis in causa compatris.

38 Sed quod dictum est de testibus,nõ est verũ,si credimus Bar.cons.192.in quæstione vertente inter dominum Simonem,col.3.versi.nec ob.ꝙ ipse est. & idem voluit Bal.sibi cõtrarius in l.parentes, col. 2.vers.quæro igitur vtrum, & ibi etiam Saly. sibi item contrarius, Cod.de testi. idem Saly. & Flor. in d.l.testis idoneus.ff. eo. Ro.Alex. sibi itẽ cõtrarius,Soci.& Ias.in d.l.generaliter.ff. de in ius vocã. Io.Plat.in §.testes,Instit.de testa.Io.Ana.in ca. cùm dilectus,ad fi.ext.de accusa. Albe.non ille quidem Rosar.vt vulgus putat,sed alius cognomẽto Maleta,vt videre licet ex Phil. Dec. cõsi.43. cuius superscriptio incipit,an reus,col.vlt.Is, inquam, Alb.in tract.de testib.in 1.parte.1.partis.col.8.in paruis,ver. sed quid erit de patre spirituali.Alex.in addit.Bar.in l.in legibus.ff.de testib.& cõs.42.in causa & lite ver tẽte,col.vlt.vers.nec obst.quòd vnus,lib.3.& cons. 125.viso themate, col.2.lib.4. & 186. viso processu causæ vertentis,col.2.vers.non obst. etiam si diceretur.lib.7.Fran.Aret.in c.cùm oporteat, col.4. de accusa.Corn.consi.61.visa copia,col.3. vers.ostenso itaque,lib.3.Cepol.causa.ciuilium consi. 5. in quæstione vertente inter Ser Nicolaum,col.3.versi.nec etiam ex eo.Fel.in c.cùm nuntius, col.1. vers.& inquantum,extr.de testi.Ias.in d.l.apertissimi. C. de iud.& in d.§.pœnales,vbi suprà.Caro. Ruin.consi. 81.viso processu, col.7. nu. 19.lib.3.D:Guil.Bene.in repe.d.cap.Raynutius,in verbo,& vxorem nomine Adelasiam,versi.767.de testa. Lanfran.Ori. in repe. c.quoniam contra falsam,in materia testium,char. 13. quo loco disputat de testimonio parentum in causis filiorum, extr. de proba. & D. Aufrerius in in tract.de probationibus testium,in litera P.versi. pater spiritualis.& Vigilius Phrysius in §. pater, in glo.1.in fi.Instit.de testa.Steph.Bertr.sibi cõtrarius, consi.300.nobilis, paulò ante finem,lib.2.

De eadem re.

39 In hac doct.varietate sequendum esse arbitror quod tradit Firmia.in suo reper.in verbo, compater,vers.14.non omnes esse repellendos,sed eorum fidem minui:quod & ante illum voluit Fulg. consilio 11.emphyteuta irrequisito domino, circa medium & idem quoque voluit Alex.cons.237.perspectis his,col.vlt.versi.& posito,li.6.Quibus accedẽs Phi.Dec.illos tamẽ nõ memorãs,in c.cùm speciali, col.2.vers.tertiò ab.concludit, extra de appel. post vtranque illam op.relatam concludit hoc esse relinquendum arbitrio iudicis. Et huius sententiæ esse videtur Alciat.dũ simpliciter scribit in l.1.in prin. C.de in ius voc.hos non esse testes omni exceptione maiores.in qua etiam sententia videtur fuisse Fran.Cur.in d.tract.de testib.conclu.30. vbi tamen tam obscurus est,vt vix,intelligas quam in partem inclinet.& nouissimè Franc. Rip.in l.admonendi, nu.181.ff.de iureiur.

An alimenta filiis spiritualibus sunt præstanda.

40 Quod autem postea dictum est de alimentis huiusmodi filiis spiritualibus præstandis maior pars eorum quos in id citauimus,subdubitanter,vt iam diximus,loquuntur, prout etiam expendit D. Guil.Bened.qui & contrarium sentire videtur, in repe.d.cap.Raynutius,in verbo, & vxorem nomine Adelasiam,num.767.de test.vbi & ipse negat in eis habere locum authen.res quæ.C. commun.de leg.Negat item eos habere legitimam in bonis patrum spiritualium.Ac ne dotandam quidem filiam spiritualem,& in vniuersum omnia iura parentum & liberorum in eis locum non habere, præterquã reuerentiæ,constanter affirmat.

Spiritualis coniunctio an possit contrahi per procuratorem.

41 Vnum autem non omiserim in hac tractatione coniunctionis spiritualis minimè contemnendum,licèt nihil ad casum nostrũ pertineat,sed quoniam est in vsu quotidiano, hanc scilicet coniunctionẽ non posse contrahi per procuratorem, ex sententia Archid.Ioan.And.& Phil.Franc.in ca.1. de cog.spir.li.6.& eundẽ Archi. in c.ad limina. 30. q.1. & in c.nõ plures,de cõse.dist.4.Io.And.in c. potest quis,de reg.iur.li.6.in Merc.Fed.Senen. cõsi.15.q.talis est,syndicus Bart.Ang.Imo.Paul.Cast.Alex.Frã. Aret.& recentio.in l.Gallus.§.forsitan.ff. de libe.& posthu.Alb.in rub.C.de procur.& in suo repert.tũ in verbo,compaternitas,tum in verbo,impedimẽtum,Bal.in l.si quis alumnam.C.de nup. Anto.subobscurè,dum se remittit ad Ioan.And.in c.veniens ext.de cog.spir.& in c.per venerabilẽ,col.16. & per hoc infertur,qui filij sunt leg. Rom.sing.53. quæro an filiatio.& Io.Corseri.in decisi.Tholo.& ibi Aufrer.in addit.illius quæst.157.an cõpaternitas,Fel.in c.ex parte decani,col.5.vers.amplia secundo, de rescrip. Catel. Cotta in memor. incip. statuta quòd bannitus. Quanquam contrarium tenuit Bald.sibi,vt aliàs semper contrarius in leg. 1. §. ne autem. col.vlt.vers.quæro solet. C. de cad. tol. vbi dicit id de consuetudine obseruari. & Card. Flor. qui & id dicit.& Panor.post.Martin.Sil.præceptorem Ioan. And.in cap.1.de cog.spir.& ibi quoque Card.Alex. qui & hoc dicit consuetudine obseruari, sicuti etiam dicit Raph.in d.§.forsitan. & Ange. Aret.in §. illud, col.2.versi. quæro hic de quæstione, Instit.de nup.An autem procurator ipse efficiatur compater,& an id fieri possit per nuntium, vide per recẽtiores in d.§.forsitan,& per omnes in d.c.veniens.

Ficti liberi non renocãt ex hac lege. An monasterium.

42 Similiter nec aliàs ficti filij reuocant donationem:verbi gratia,monasterium, quod is qui donauit,ingreditur,vicem liberorum obtinet, vt plerisque videmus placere, per text.in §.sed & hoc præsenti, in auth.de sanctis. epis. vnde deprõpta est authen.nisi rogati.C.ad Treb. & in d.ca. in præsentia, de prob.Et id quidẽ vsqueadeo, vt Spec.in tit.de loca.§.nunc aliqua,versic.154.scripserit, quòd si quis acceperit feudum pro se & filiis suis, & postea ingrediatur monasterium,feudum transit in mona-

sterium,de quo tamen tu vide Imo. Pano. & recētiores in d.c.in præsentia.Bal.& Aluarot.in ca. 1.tit. de milite vasal.qui ar.bellica depo.Imò plus voluit glo.in l.si ita quis promiserit.§.ea lege,in verbo,interest.ff.de verbo.oblig. quòd prohibitus alienare emphyteusim, potest tamen alienare in monasterium,ipsum in ea re instituendo,tanquam in suum hæredem,cum sit loco suorum,per d.§. sed & hoc præsenti.Et ita vult ea gl.quod etiā in certa re monasterium habeatur loco filij: quam ad hoc dicit sing.Bal.in c.cùm in magistrū,ext.de elect.& in ca. pen.col.1.ext. de præscrip.& eam quoque sequitur ipse Bal.consi.253.casus talis est,col.2.lib.3. & consi. 426.super puncto præmisso,col.2.vers.in contrariū facit.lib.4.sequitur item & commendat Petr. Ancha.consi.165.quæstio talis est, col. 1. & consi.420. quidam Ser Antoninus,col.3.versi.hoc præmisso, & Imo.in c.in præsentia, col. pen. extra de proba. Sed & est monasterium tanquam posthumus, vt dicit ipse Bal.in l.filius à patre.§.1.& ibi etiam Imo. ff.de hæredib.instit.Ideoque reuocat testamentum priùs factum,vt probat tex. in auth. si qua mulier, & ibi glo.Petr.Cyn.Paul.Castr. & alij recentiores. C. de sacros. eccl. Bald. consi. 9. mulier fecit testamentum,lib.5.Fed.Senen.consi.165.glo.referunt in dubium.Imo.in l.1.col.6.ff.de testa.& in d.c.in præsentia,& ibi recentiores,qui cōcor. adferūt. & Ro. consi.236. oppositionem hanc, per totum. Bened. Capra.consi.147.in nomine domini,vt cum præsupponitur,cum si.quod tamen non simpliciter procedit,sed cum distinctionibus per eos in dic.locis adscriptis.

Monasterium nō reuocat donationem factam ante ingressum ex hac l.

43 Tamen indiscriminatim & sine vlla distinctio ne monasterium in casu l. nostræ non reuocat donationē factā ante ingressum,vt expressè voluit solus antiquiorum,quorum nunc meminerim,Alb. Rosa.in hac ipsa l.col.vlt. vers.itē quæro si aliquis, vbi tamen ad hoc nihil aliud allegat, quàm quòd hæc l.habet locum in veris filiis,non in fictis,& ex recentionibus idem firmat Fran. Aret.in l.1.col.7.ff. de testa.per tex.in §.illud.iuncta gl.in auth. de monac.Ias.in auth.si qua mulier,col.7.versi.si enim testator.C.de sacro.eccl.etiam per text.in dic.§.illud. & nouissime Sebast. Sap. qui neutrum illorum allegat,in addi.Panor. in capit.vltim. col.3. extrà de prob.& Fran.Rip. hic in 34.allegans tantum Albe. & Fel.in d.c.in præsentia,vbi tamen Fely. de hac re nihil dicit. Franc.Curt.iunior in l.1.col.3.num.9.C. de pact.qui & Fely.vbi suprà citat.Et idem videtur voluisse Bal.post Marc. Sil. in authen. nisi rogati, col.vlt.vers.denuo pone donaui.C. ad S.C. Treb.

Eiusdē comprobatio. Fictio non habet locū in contractibus.

44 Et tu quidem hoc confirma, vltra ea quæ diximus in præcedentibus casibus. Nam fictio non habet locū in cōtractibus,in quib9 fit stricta & propria interpretatio,vt dicit Bal.in l.filiū, col.1.versi. ita not.φ monasteriū.ff. de his qui sunt sui vel alie. iur.& in addi.Spe.vbi suprà.in d.vers.153.per hoc reprehendēs quod suprà ex ipso Spe.diximus,& Fed. Senen.consi.173.ego putarem,vbi ex hoc dicit,φ in statutis monasterium non venit appellatione filij, nec hæredis.Imo.& Alex.in l.1.§.lex Falcidia.ff. ad leg.Falcid. Igitur cum ex hac l.reuocetur donatio per natiuitatem liberorum,propterea quò censeatur hic tacita apposita à donante conditio reuocādi,si ipse liberos postea susciperet,vt suprà latè diximus in præfatio.l.nostræ,versi.6.incip.hinc dicūt plerique omnes.certè ea debet intelligi de veris & naturalibus filiis,non de fictis, ne magis operetur tacita conditio quàm expressa, contra leg. qui ad certum.ff.locati. & l.filio.ff. de libe.& posthu.cum simil.Et id quidem benè facit ad id quod supra diximus de adoptiuis & spiritualibus filiis.

Substitutio

45 Sed & facit quod scribit Pau.Cast.cōs.30.super puncto isto,in prin.lib.1.quòd substitutio ita facta, si institutus decesserit sine filiis, intelligitur de veris filiis,non de fictis, ar.d.l.vlt. C. de his qui veni. æta.impe.& l.sancimus.Cod.de nup.quod & suprà latè diximus. Subditque illos dici veros, qui nascuntur secundum naturam, fictos verò qui suscipiuntur secundum iuris fictionem: vt hinc plenè intelligas monasterium esse fictum & impropriū filium,vt etiam expressè tenet Bald. in l.cum acutissimi,col.1.vers.quæro quid si pater. C. de fideic. & in l. fideicommissum. ff. de condi. & demon. & consi.127.quidam Ser Petrus in 2. dubio, lib.5. & Cep.causarum ciuilium consi. 36. quidam habens feudum.col.2.in fin. & Ias. in d.l.si ita quis promiserit,col.4.vers.tertiò habes,ff.de verbo.oblig. & apertè intelligunt omnes qui dicunt monasterium haberi loco filij, quæ verba improprietatem & fictionem denotant.l.iuris ciuilis.ff. de condi. & demon.& not.Bart.in l.si is qui pro emptore,col.5.& iterum col.15.ff.de vsuca. & l. si maritus.§.1.ff.de adult.Bald.in prima constit.ff.in fin.princip.& cons. 373.cuius initium est,verba Dyn.col.2.lib.1.cum si. Et si aliter intelligerent aut dicerent, videlicet monasterium esse verum filiū,nemo, opinor, tam sanæ mentis est,qui illis crederet.

facta intē pus filiorū intelligatur de veris filiis nō fictis.

Quomodo monasteriū habeatur loco filij.

46 Imò verò quod habeatur loco filij, procedit in vltimis tantùm voluntatibus in quibus loquuntur iura ad id allegata,nō etiam in cōtractibus, secundum Spec.sibi contrarium in eodem tit.de loca.§.nunc aliqua, versi.120.quem refert & sequitur Bal.in d.l.filium definimus.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.Saly.in d.authē. nisi rogati,vbi & hoc dicit tenuisse Ricard.& Anto.in d.ca.in præsentia, col.7 de proba.Ias.in l.pactum inter hæredem,col.1.vers. quartò quia in vltimis.ff.de pact. & in l. quæ delegato,col.3.vers.nonò in contrarium facit.ff. de leg. 1.Non item in sententiis, quod eleganter respondit Angel.cons.235.ex quo dictus Albertus.Sed nec semper in vltimis voluntatibus, verùm in casibus tantum expressis,& ad hunc finem, effectum, vt excludatur qui substitutus est sub conditione,si decesserit institutus sine liberis:in quo tātùm casu loquuntur text.suprà allegati,vt voluit Bald.in d.l.filium definimus,quo loco suprà citauimus. & in d. auth.si qua mulier,in 3.not.C.de sacrosanct.eccl. & in d.auth.nisi rogati,col.3.& 6. & Fulgo. qui id eleganter probat,consi.53 quoniam superius.& Pano. in d.c.in præsentia, col.5.vers. not.secundò principaliter,& ibi quoque recentiores.

Qui tenēant monasterium nullo casu haberi pro filio.

47 Sed & sunt qui constanter negant monasteriū vllo casu haberi pro filio,& in iis Bart. in d.auth.si qua mulier,in duobus locis.& in d.auth.nisi rogati,post Ricar.Mal.ibi,& vtrobiq; ferè omnes doct. post eum & rursus idem Bar.in l.si ita quis.§.is cui. ff.de leg.2.& Anto.in d.c.in præsentia,col.13.Ro.in l.stipulatio hoc modo cōcepta.ff. de verb.oblig. & Calc.cons.7.quia à me quæsitū est,col.13.versi.imò secundum veram op.vbi & alios allegat. & iterum cons.21.ista quæstio habet tria dubia,col.4.vers.modò non obstat,atque etiam consi. 68. magister Toninus,col.3.& Barb.qui id latè probat,consi.13. clementissimi,col.7.vers.præterea facit ad prædicta,li. 1.Nec id,inquiūt,aliquo iure probatur. Nam quod scribitur in d.c.in præsentia, non dictum est à Papa statuente, sed à parte allegante,vt ibi etiam omnes penè recentiores annotarunt, & ante eos Ange. consi.80.hæc quæstio subtilis est, col.2. versi.confirmatur hoc.Ideoque ius non facit, vt voluit Ioā. And.in c.dilecto,col.2.in verbo,iuramento, & iterum in verbo,quem certum numerum,& ibi quoque cæteri scriptores,ext.de præb.Et quod plus est, non ibi dicitur,quod sit loco filij,sed hęredis,quod est multū diuersum.Id quod etiā expēdit Bar.in d. auth.

auth.nisi rogati. Cæterum d.§.sed hoc præsenti,nō id probat,ad quod alij allegant:sed magis contrarium,dum dicitur, quòd conditio liberorum habetur pro non scripta,si quis ingrediatur monasterium. Si enim monasterium haberetur loco liberorum, conditio haberetur pro impleta. Id quod etiam annotat Bart.consi.omnium primo,Parmensis,vers.quartò.& Saly. in auth.si qua mulier, col.1. vers.redeo ad quæstionem.C.de sacros.ecc.

Vtrùm monasterium ex alio capite donationem reuocet vsq; ad legitimam.

48 Tamen hìc illud postremo notato,quòd licèt monasterium non totum reuocet vi huius l.tamē ex alio capita reuocabit vsque ad legitimam,vt expresse & not.consuluit Bal non semel,primùm scilicet cons.18.notissimum est quod ratione,in 4.dubio,lib.& iterum cons.215. cuius caput est punctus quidam donauit,in fi.lib.5. quem videas cum quæ diximus supra in verbo libertis, in ea quæstione qua tractauimus de donatione facta ecclesiæ. Sed hoc tamen non admittit Fran.Rip.hìc.q.35. vbi citat Bal.in priori illo loco tantum, eiúsque rationibus respondet.Nam Bal.dicit monasterium tanquā filium reuocare debitum bonorum subsidium, & allegat d.auth.si qua mulier. Nam non verum est, inquit Ripa, quòd monasterium si loco filij. Nec d.auth.procedit in donatione inter viuos facta ante ingressum, per d.§.illud in auth.de monast. Sed tu de hoc vide per Saly. & recentiores in d.auth.si qua mulier. & Dec.quem ipse Ripa citat, cons.31. cuius superscriptio incipit, quando valeat renuntiatio,col.2.

Alumni locum nostræ l. non faciunt.

Nutrix mater dicitur.

49 Ex his item quæ diximus, satis constat alumnos,quos scilicet nutrices propriis vberibus aut alij educant,post donationem alteri factam non facere locum huic legi. Nam licet nutrix sit veluti altera mater, vt apertè patet ex illis Plauti versibus in prologo Menechmi,

Adeò forma simili pueri,vt mater sua
Non internosse posset,quæ mammam dabat,
Neque adeo mater ipsa, quæ eos pepererat.

Cui concinit & illud Virgilij lib.8.Aeneid. de lupa loquentis,quæ Remi & Romuli nutrix fuit,

Illic genus omne futuræ
Stirpis ab Ascanio,pugnatáque in ordine bella
Fecerat,& viridi fœtam Mauortis in antro
Procubuisse lupam,geminósque hinc vbera circum
Ludere pendentes pueros,& lambere matrem
Impauidos.

Alūna filia dicitur.

Quo tamen in loco Seruius matrem,inquit, quasi me matrem, cuius affectum pueris exhibebat. Et apud Homerum illum naturæ peritissimum, Eutimone nutrix Penelopes, ipsam Penelopem filiam appellabat,lib.18.Odysseæ,

ναὶ δὴ ταῦτάγε πάντα τέκος κατὰ μοῖραν ἔειπες.

Et alūnus filius.

Et lib.seq.Euryclea Vlyssem,quem & ipsa suis vberibus enutrierat,filium quoque vocat,

ἦ μάλ᾽ ὀδυσσεύς ἐσσὶ φίλον τέκος.

Et paulò pòst,

τέκνον ἐμὸν,ποῖόν σε ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων.

Et iterum lib.22.eiusdem operis,

ναὶ δὴ ταῦτάγε τέκνον ἐμὸν κατὰ μοῖραν ἔειπες.

Iterúmque:

τοὶ γὰρ ἐγώ τοι τέκνον ἀληθείην καταλέξω.

Sicuti & Telemachum Vlyssis ipsius filium lib.2. eiusdem operis,

τίπτε δέ τοι φίλε τέκνον ἐνὶ φρεσὶ τοῦτο νόημα.

Et iterum lib.9.eiusdem operis,

αἴ γὰρ δήποτε τέκνον ἐπιφροσύνας ἀνέλοιο.

Quin & lib.23.statim circa initiū eandē Penelopen quoque filiā nuncupat,vtpote vxorem sui alumni.

ἔγρεο πηνελόπεια φίλον τέκος.

Et alibi sæpe in eodem lib. Et his concinens diuus Paul.1.ad Thess.2.Tanquam si nutrix foueat filios suos.Nam & lib.4.Esdræ,cap.1.Nónne ego vos rogaui vt pater filios, & vt mater filias, & vt nutrix paruulos suos vt essetis mihi in populum?ideo, & c.seq.Paruuli illi vocantur filij ipsius nutricis cùm dicitur,nutrix bona nutri filios tuos.

Mater pro nutrice.

50 Vt non immeritò Nonius Marcellus vir significationis verborum scientissimus, matrem pro nutrice plerunque accipi tradat,fretus authoritate Plauti, vbi suprà.Ex quo & Alciatus in l.vlt.in verbo,matris.C.de in ius voc.existimat,&alij nōnulli, patrem ac matrem à Græcis πατέρα & μητέρα dici à pa,& ma,quæ sunt voces infantium,& verbo τηρέω, id est,seruo,quasi pueros ipsos seruantes, quod est commune & nutricum & alumnorum, vt non abs re patres quoque & matres appellari possint & debeant.Hincque negat ipse Alciatus alumnum posse vocare in ius nutricem aut etiam alium educatorem sine venia.In idque etiam trahit tex.in l.1. ff.de obseq.à liber.& libert.præ. vbi hæc verba adscribuntur in §.vlt.Indignus militia iudicandus est, qui patrem & matrem, à quibus se educatum dixerit,maleficos appellauerit. Nam nomine patris, inquit Alciatus, & matris, etiam educatorem ibi intelligendum esse arbitror,ne illa verba,à quibus se educatum dixerit,superfluant.Qui tex. quantum ad id faciat,cæteri diiudicent.

Altorū & altricum amor in alumnos.

51 Ego verò scio horum altorum altricúmque amorem & affectum nonnunquam æquare atque etiam vincere naturalium parentum amorem. Quam rem & Papinius lib. 2. Syluarum in Epicædio in Glauciam Melioris, multis versibus prosequutus est.quos non grauabor huc annectere,

Fas mihi sanctorum venia dixisse parentum,
Túque oro natura sinas,cui prima per orbem
Iura animis sociare datum:non omnia sanguis
Proximus,aut seriei generis demissa propago
Alligat,interius noua sæpe accitáque serpunt
Pignora connexis:natos genuisse necesse est.
Hæc legisse iuuat,tenero sic blandus Achilli
Semifer Hæmonium vincebat Pelea chiron.
Nec senior Peleus natum comitatus in arma
Troica,sed caro Phœnix hærebat alumno.
Optabat longè reditus Pallantis ouantis
Euander,fidus pugnas spectabat Acetes.
Cúmque procul nitidis genitor cessaret ab astris,
Fluctiuagus volucrem comebat Persea Dyctis.
Quid referam altricum victos pietate parentes?
Quid te post cineres,deceptáque funera matris
Tutiùs Inoo reptantem pectore Bacche?
Iam secura parens Tuscis regnabat in vndis
Ilia,portantem lassabat Romulus Accam.

Et subiungit docens non id tantùm obtinere in animantibus:

Vidi ego transertos alieno in robore ramos
Altiùs ire suis.

Alumnus pro filio.

52 E diuerso quoque alumnus pro filio à probatissimis scriptoribus vsurpatur, vt tradit Nonius Marcellus in id referēs illud Virgilianū li.6.Aenei.

Necnon & Tityon terræ omnipotentis alumnum.

Sunt qui legunt,vt illud obiter dicā,omniparentis. Quo etiā in loco Seruius interpres scribit Tityon ipsum secundū aliquos filium terræ fuisse, secundum alios à terra nutritum, ideóq; Virgilium elegisse verbum alumni, quo vtrunque significaret. Homerus autem à quo Virgilius eum versum accepit,filium esse dicit lib.Odysseæ 7.

τιτυὸν,ἐποψόμενον γαιήιον υἱόν.

Et iterum lib.11.eiusdem operis:

Κὰι τιτυὸν εἶδον γαίης ἐρικύδεος υἱόν.

Specialia fauore nutricum & alumnorũ.

53 Sed & socio in nostris legibus multa specialia fauore nutricum & alumnorum esse statuta. Nam primum minor viginti annis, qui aliàs manumittere seruum non potest, potest tamen nutricem, educatorem, & alumnum, sicuti & patrem, & matrem filium, filiámve, fratrem, sororémve. l. si minor, cum 3. seq. ff. de manu. vind. & §. eadem lege, vers. iustæ autẽ. Instit. qui manu. non lic. vbi ex hoc not. Ang. Aret. ꝙ nutrix & alumnus æquiparantur aliis coniunctis sanguine. Subdítque alumnũ esse de familia, per tex. quem dicit sing. in l. sancimus. C. de nupt. In quo memoria lapsus est. nam quamuis in eo. tit. sint duæ ll. eius initij, neutra tamẽ earũ hoc dicit, credóque illum voluisse allegare l. si quis alumnam, illo eo. tit. de qua statim aliquid dicemus. Sed vt redeamus ad alia, non omnes mulieres possunt suspectos tutores postulare, sed eæ solæ quæ pietate necessitudinis ductæ ad hoc procedunt, vtputa mater, nutrix, & auia. tex. est in l. 1. §. consequẽs est. ff. de suspect. tut. Et alibi lex facit similem matri alumnum, qui pupillum instituit, eique in tutore dando prospicere voluit. l. Nesennius. §. similis est matri. ff. de excus. tut. Et educatores possunt petere tutores dari. l. si minores, quæ est 2. in princ. ff. qui pet. tut. Et alumni capiunt legata ex testamento imperfecto, & minùs solenni. l. in testamento. ff. de fideicom. liber. qui tex. nuncupatim loquitur de alũno, licet gl. & alij trahant ad alios amicos: de quo plenè diximus suprà in verbo, libertis, nu. 103. sed illud. Et pater non potest reniti quin filia nubat filio eius qui eam educauit. l. patrem. C. de nupt. Et non potest alumnus eum à quo educatus est accusare. l. iniquum est. C. de iis qui accus. non poss. Et in generali obligatione non veniunt alumni, vt quos non est credibile pignori specialiter datos fuisse. l. 1. C. quæ res pign. oblig. poss. & l. denique. C. de pign. Et qui alumnum suum retinet, non minùs tenetur quàm qui & suum filium retinet. l. 3. §. si cũ, in princ. iuncto vers. proinde. ff. de libe. homi. exhib. Et facit text. in l. alumnæ. ff. de adi. leg. vbi quispiam in suo testamẽto alumnam suam admodum commendat. & in l. alio. & l. à filio, in pri. & in l. Stichus, in prin. ff. de ali. legat. & in l. à filia. §. 1. ff. ad senatusc. Trebel. & in l. quædam cum filium. ff. de verb. obl. & l. Lucius. §. Titius testamento. §. Lucius. ff. de leg. 2. & in l. vxorem. §. Seium. ff. de leg. 3. vbi testatrix quædam anteponit alumnum suum filio fratris, & in l. quæsitum. §. prædia, & in l. qui habebat. §. peto, eo. tit. & in l. his verbis. §. alumno, eo. quoque tit. & in l. qui vxori. §. idem testator. ff. de aur. & arg. leg. & in l. pe. §. vlt. ff. de prob. & in l. codicillis. §. Sticho. ff. de annu. leg. & in l. liberto. §. Largius. ff. eo. tit. & l. Titio centum, in princ. ff. de condi. & demon. & l. Seiæ. §. Caio, & l. prædia, in prin. ff. de fund. instructo: & l. codicillis. §. 1. ff. de vsu, & vsufruct. legat. & l. legem. C. de pact. & l. 1. C. de pact. conuen. Nimirũ ob hunc tantum amorem & affectum nutricũ & alumnorum (licèt & aliæ quoque rationes adferantur) decretis summorum pontificum interdictum est, ne Christianæ mulieres sint nutrices infantium Iudæorũ, c. Iudæi, le 2. & c. ad hæc. & c. etsi Iudæos, extrà de Iudæ. Nec id quidem tantùm in domibus ipsorum Iudæorum, quod omnes astruunt, sed nec alibi quoq; ex sententia Io. Ana. Maria. Soc. & Fel. in c. ad hæc. Nam tex. in d. c. & si Iudæos, loquitur generaliter, & detestatur Iudæorum familiaritatẽ, quæ quidem maxima est inter nutrices & alumnos & eorum parentes. Licèt in hoc dicto vltimo contrarium tenuerint gl. Io. And. Card. Flor. & Pan. in d. c. ad hæc. Ex lege autem Mosaica nõ licebat coire cum nutricibus, si credimus Iosepho lib. antiquitat. Iudaica. 3. nec id tamen in sacris Bibliorum libris comperi. Et ex his multa quæ in priori editione anni 1535. vsurpauit Franc. Balduinus vir vtique doctissimus in suis instit. comment. tit. quibus ex cau. manu. non licet, in verbo, nutricem & educatorem. quod ob id tantùm dicere volui, ne quis ea me ab illo suffuratum fuisse existimet. faciunt & multa quæ diximus de amore nutricum & alumnorum, in tract. nobil. c. 22. nu. 83. incip. Plutarchus quoque, & seq.

Quæ mulieres possint suspectos tutores postulare.

Decretis summorum pontificum interdictum est, ne Christianæ mulieres sint nutrices infantium Iudæorum.

De eadem re.

54 Verùm quia isti nutritores & nutrices non patres sunt, aut matres proprij, ac merè naturales, sed tantùm vicem patrum matrumque obtinent: quod & Seruius enarrãs illud Virgilianum suprà citatũ, apertè ostendit, cùm scribit, matrem, quasi matrẽ, cuius affectum pueris exhibebat, & est optimus tex. in l. si quis alumnam. C. de nupt. vbi de alumna loquens, his verbis vtitur, Nec enim homo sic impius inuenitur, vt quam ab initio loco filiæ habuit, &c. quæ verba improprietatem denotãt, & fictionem, non veritatem, & per Bald. in procemio ff. in prin. col. vlt. cum simi. vnde & nutrices sunt testes idoneæ in causis alumnorum, vt apertè sentit Bar. in l. si tutela, post prin. C. de in integ. restit. & Bal. in l. parentes, col. 2. vers. quæro igitur vtrùm, & ibi etiã Saly. statim post prin. C. de testib. dum dicũt, quòd educator quandiu educat quempiam in domo sua, non est testis idoneus in causa illius, præsertim graui: & sequitur Alex. in addit. Bar. in l. in legibus. ff. de testib. Lanfr. in repe. c. quoniam contra, in materia testium, char. 13. vbi tractat de testimonio parentum. in causa filiorum, extra de probat. & Albe. Maleta. in tract. testium, in prima parte 1. partis, col. 8. in paruis, vers. vlteriùs dubitatur. & nouissimè Vigilius Phrysius in §. pater, in gl. 1. in fin. Instit. de testam. ordinan. Sed plus voluit Sal. in l. testis idoneus. ff. de testi. nunquam istos esse admittendos, vel finita nutricatione, quia semper durat affectio, & amicitia intrinseca, & cordialis, vt ipse loquitur. Nec habet in alumno locum S.C. Syllanianum. l. 1. §. domini appellatione filiusfa. ff. de S.C. Sylla. ideo Bart. & Bal. ibi tradunt ꝙ licet libra siue catastrũ patris prosit liberis etiã emãcipatis, nõ tamẽ alumnis.

Nutrices & alumni sibi invicẽ non succedunt.

55 Et quoniam etiam isti nihil pertinent ad bonorum successionem, neque enim sibi inuicẽ succedunt. l. nutritoribus. C. com. de succes. & ibi Bart. & Bal. & idem Bart. in l. Quintus, aliàs incipit, quo. tutelam. ff. de reg. iur. & Bal. in l. cùm in eo, in fi. ff. de pactis, & in l. si quis filio. §. eius qui ad. ff. de iniust. test. Quo in loco tamen Accursius refert pueros Bononienses hos suos nutritores patres vocare solitos. Et est etiam bonus tex. in c. transmissæ, extra qui filij sunt legiti. ex quo nuncupatim not. Panor. ibi in 1. not. quod non tenetur nutritor eum quem in domo sua aluit, instituere vt filium. Nec è diuerso tenetur educatus legitimam educatori relinquere, per tex. in l. sancimus, ibi omnia quæ habuerint. C. de infant. expositis. vbi & hoc nuncupatim not. Bal. Nihil est igitur cur dicendũ sit istos reuocare donationem ante nutricatum factam.

Filij tantũ naturales non reuocant donationem ex hac l.

56 Sed & quòd naturales tantum filij non reuocent donationem ex hac l. consuluit expressè Old. cons. 278. licet quantum ad claustrales, in tertio dubio, per l. qui libertinus. §. pe. ibi, ex lege autem nati liberi prosunt. ff. de oper. liber. & in l. generaliter. §. cùm autem. ibi, nisi ipsi liberi sine iusta sobole decesserint, & ibi not. C. de inst. & subst. quo in loco Pet. Dy. Cyn. Ray. Fort. Alex. & Cor. & pleriq; omnes negant esse regulariter locum illi l. & l. cum acutissimi. C. de fideicom. & similibus, cum filius institutus hæres relinquit filios naturales tantùm. quod & idem tenet Ray. Forl. Nic. Neap. & Bart. in l. ex facto. §. si quis rogatus, & ibi Ang. ad fi. & Rap.

Co. ff.

Co.ff.ad Treb.& idem Bal.in d.l.cum acutissimi, col.2.vers.quæro nunquid naturales,& ibi quoque Paul. Castr. post princip. & idem Bald. consil. 262. recolo me consuluisse.colum. 2. vers. & si dicatur quòd tacitè, libr. 1 .quod iterum repetitur consil. 456.lib.5.& idem Bal.cons.141.punctus talis est,quidam reliquit,col.2.eo.lib.5.& cons.461. punctus talis est,quidam reliquit,post medium,eo.lib.5. dum allegat d. l. generaliter. & in sua Marga.in verbo, filius col.3.vers.filius legitimatus.& Sal.inter cons. ipsius Bal.cons.17.super legitimatione, col.2. lib.4. Pet.Anch.cons.308.prima facie videri posset col. 2. & cons.320.primum dubium,col.vlt.Pau.Cast.in l. cum auus,non semel.ff.de cond.& demon.& Ioan. Ana.cons.46.circa primum quæsitum, in 3.dubio. Barb.cons.27.scripsit doctissimus,col.19. vers.præterea facit,lib.1.& Fran.Aret.in l.moribus,in princ. col.pe.ff.de vulga.& pupil. vbi ad hoc singu. dicit tex.in d.l.generaliter.§.cum autem.& cons. 155.periculosum est, col.5. vers.nec dicat aliquis. Soc. in repe.l.cum auus,char.14.in 7.q.ff.de condict.& demonst.Quinetiam Pau.Cast.& Ias.in d. §. cum autem,hoc idem asserunt procedere,vbicunque aliàs illa conditio liberorum exprimitur à lege, licèt secus si à testatore, vt etiam voluerunt Rayn. Forl. Nic.Neap. Ang. Imo. & Raph.in d.§.si quis rogatus.Bal.& Pau.Cast.in d.l.cum acutissimi.cum aliis concordant.adductis per Corn.in d.§ cum autem. & cons.1.circa primum,col.pen.vers.& in substitutione,lib.3.& per recentiores in d.§.si quis rogatus. & Phil.Dec in l.precibus,col.5. vers.& pro ista differentia.C.de impub.& aliis subst.& cons.413.viso eleganti,col.2.Et similiter donatio inofficiosa non reuocatur à naturalib.liberis tantum,vt est tex.in l. si totas,ibi, ex quocunque legitimo matrimonio, vbi hoc not.Sal.& Ang.C.de inof.don.

Nec inofficiosa donatio reuocatur à naturalibus liberis tãtum.

Illegitimus non agnascitur patri.

57 Sed vt redeamus ad casum nostrum, idẽ quod Oldr.eius tamen nomine suppresso,tenet Bal. in c. innotuit,col.3.vers.quæritur nunquid iste, extr.de elect. motus quia iste illegitimus non agnascitur patri,vt dicit sing.not.in l.1.§ 1.ff.de bon.poss.cont. tab.& in d.§.cum autem. Idem quoque tenere videtur ipse Bal.cons.129. factum proponitur in terminis , col. vlt.vers. item est aduertendum , lib.2. dum dicit quòd liberi ex legitima vxore procreati reuocant donationem ex hac l.& apertè Paul.Cast. qui neutrius meminit,cons.435.super hoc puncto, post prin.lib.2.Alex.qui nullum horum memorat, cons.40.super primo dubio,col.pe.vers.circa quartum,lib.4.vbi tamen non firmat in simplicibus naturalibus,sed audenter asseuerat in spuriis , & Gui. Pap.singu.571.incip.iuxta l.si vnquam.Fran.Rip.qui vnum Alex.citat,hîc in 25.q.vbi loquitur in spurio tantum.Et hanc sententiã sequitur lex Longobardorum in eam rem nuncupatam lata, in tit.de successl.si quis desperauerit.vbi expresè cauetur ꝙ nõ nisi legitimi post donationẽ procreati eã reuocãt.

Illegitimus non est in potestate patris.

58 Et id quidem hac ratione non modicum confirmatur , quoniam illegitimus non est in potestate patris.§.vlt.Instit.de nup.& in §.1.ibi , iustis nuptiis,Insti.de patr.potesta,& ibi Ang. Aret. in 2.not. & l.item in potestate,& l.nam & ciuium. ff. de his qui sunt sui,vel alien.iur.& voluit Bal. in l. Gallus. §.quidã rectè,col.3.vers.item facit ad aliud. ff. de li. & posth.Ideo nec ei pater dat tutorem. l. naturali. ff.de confir.tutor.nec ipse præteritus rumpit testamentum,cum nec ei debeatur legitima,vt no. glo. in d.l.1.in prin.in verbo,naturales , & ibi Bart.ff.de bon.poss.contra ta.quam facit singularem Bal.in l. sciendum est , in fine prior. lectu. ff.de inoffic.testam.sed est alia glo.in d. §. tam autem, in eodem verbo,Instit.de inoffi.testa.Bar.in l.Gallus.§. etiam si à parente,col.1.vers.pro declaratione.ff. de liber. & posth.Nico.Neapo.in l.1.ff.de concub.Bal. in l.1. C.quorum bono.vbi ad hoc dicit singu. illã priorem g'o.& ipse Bald.in l. humanitatis, col.vlt.vers. sexto principaliter.C.de impub.& ali.subst. & in l. vlt.col.vlt. C. vnde legit. & in l. generaliter. §.cùm autem,post prin.ff.de instit.& substit.& in l. defuncto,col.1.vers.quæro an filius. C. si in fraud. patro. vbi per eam gl.dicit quòd filius naturalis non potest reuocare alienata in fraudem:& idem Bal. in l. res iudicatæ,col.vlt.C.de re iud.& in l.vlt.C.de natura.liber.per tex.ibi,& in d.l.Gallus. §. quidam rectè,col.3.vbi suprà.ff.de libe.& posthu.vbi eam gl. dicit not.& in l.fratres,vbi eam dicit sing.& in d.c. innotuit,col.3.de elect.& in c.1.col.pe.vers.item valeret statutum, de constit. vbi & illam gl. dicit elegantem:& in c.in præsentia,col.5.vers.scias autem, extr.de proba.vbi & illam quoque dicit singu.& in addit.Spec.tit.de successio.ab intest.col.vlt. vers.an filius bastardus , & vers. seq. & cons.19.factum sic proponitur,col.1.lib.4.& cons.479. quando pater, in fi.eo.lib.4.vbi etiam illam gl.dicit singu.sed tam erranter allegat in l.1.ff.ad Trebel.Verùm satis constat ex princip.illius, quòd eam voluit allegare. & cons.306. proponitur quòd quidam Antoniolus, col.1.lib.5.Io.Fab.in l.si qua illustris.C.ad senatusc. Orphit.& Ang.in §.vltima siquidem,col.2. vers.& prædicta locum habent,in auth. quibus modis natura.effi.sui.Imo. in l.ex facto , in prin.col.7. & ibi Franc.Aret.qui eam gl.dicit sing.col.9.ff. de vulga. & pupil.Rom.cons. 34. licèt naturales , vbi de hoc dicit esse tex.qui verè est ad hoc optimus , in l.humanitatis,ibi,si hic scilicet naturalis pater voluerit. C.de natu.liber.Pau.Cast. in l.si qua illustris. C. de senatusc.Orph.Ang.Are.in §.1.col.3.vers.addo etiã. Insti.de inof.testa.Cor.cons.93.primo aspectu, col. pen.vers.prout in simili,lib.2.Alex.qui & eam glo. priorem asserit sing.in l.in pupillari , col. vlt.eo.tit. & iterum cons.74.viso processu,ad fi.lib.2. Francis. Cur.senior cons. 13. statuto Ianuæ , col.3. vers.spurius,& cons.35.statuto,seu in capitulis,col.1.Guido Pap.decis.426.ait lex filio,paulò ante fi.& iterũ decisio.632.eadẽ nque vlt.si donatio.Barb.cons.58.sapienter dicit Psalmista , col. 2. in secundo dubio, lib.2.& cons.49. clementissimum Deum , col. vlt. lib.4.Soc.in l.cùm auus,col.6.& 9.& 24. & alibi sæpe in ea l.ff.de condi.& demonst.Ias.in auth. si qua mulier,col.antepe.vers.secunda. q. C.de sacros.ecclesi.vbi & illam glo.dicit sing. & in l.1.col. 3. & ibi Phil.Dec.col.4.C.de bon.poss.cont tab.idem Iason cons.202.magnificus baro,col.6.vers. sic videmus, lib.2.vbi & illam dicit reputari sing. Dec.cons.264. reuocatur in dubiũ,col.2.D.Gui.Be.in repe.c.Raynutius.in verbo Raynutius de clera. nu.37.& iterũ in verbo,si absque liberis,ti.2.nu.114.de test. vbi & eã gl.dicit sing.& Fab.Giocch.in repe.auth. nouissima,in 3.q.3.item 4.pri.C.de inof.testa.Et est etiam bonus tex.in l.vlt. C. de natur. liber. quem ad hoc expendit Bal.ibi,& Ang.vbi suprà, & Alex.in d.l.in pupillari : ibi enim dicit not. & præterea cons.134. æterni &c.animaduersis,col.4.vers.vnde dicit , lib. 6.Ex quo illud consentaneum est,vt nec etiam naturalis filius reuocet donationem, quæ plus habet virium,difficiliúsque reuocatur,quàm testamentũ, vt voluerunt Bar.Ang.& Pau.Cast.in auth. ex causa.C.de lib.præteri. & plenè diximus suprà in verbo,libertis,vers.66.incip. hæc sunt quæ pro posteriori.

Filius naturalis nõ excludit filiã ex statuto repellente fœminas ob masculos.

59 Sed nec filius naturalis excludit filiam ex statuto repellente fœminas ob masculos , vt voluit Bald.in d.l.cum acutissimi , col.2.vers. quæro nunquid naturales , & ibi etiam Barb. in repet. col.98. vers. quærit hîc Bald. an filij naturales. C. de fideicom.& idem Bald.cons.24.statuto ciuitatis, lib.1.&

Soci.

Socin.in l.hæredes mei.§.cùm ita,col.penult. C.ad senatusc. Trebel. & multis etiam rationibus confirmat Georg.Nat.in repet. c. quamuis, in 1.q.2.q. prin.de pactis lib.6.& Alber.Brun.in tract. statutorum excludentium fœminas,in 3.q.12.artic.

An §. ex imperfecto. l. hac consultissima. habeat locum in filio naturali.

60 Nec in huiusmodi filio habet locum §. ex imperfecto.l.hac consultissima.C.de testa.secundum quem valet testamentum factum inter liberos coram duobus tantum testibus, aut aliàs imperfectũ ratione solennitatis,vt voluerunt Bald.Ang. & Ias. ibi,ex quibus ipse Ang. dicit id respondisse Franc. Tygri,& alios doct.Perusinos, cùm quæstio ex facto incidisset.& rursum idem Bal. & Imo. in l.qui testamento.§.mulier.ff.eo.ipse Bal.Sal.& Pau.Cast. in l.vlt.C.fami.erciscun.idem Bal.in d.l. humanitatis.C.de nat.libe.& in l.parentes,post mediũ, vers. sed quid dicemus.ff.de in ius vocan.& in l.si qua illustris,circa medium,vers.quæro habeo filium. C. ad senatusc.Orphi. Ang.in l. filio præterito, col.1. vers.secundò,quòd ille,& ibi etiam Imo.char.antepen.ff.de iniust.testa.& idem Imo.in l.ex facto. §.si quis rogatus,char.vlt.ff. ad senatusc. Trebell. Phil. Dec.cons. 610. viso themate, col.2. vers.circa primum,& Franc.Cur.senior,cons.74.super memorata,nu.155.de quo tamen latè per Alex.ibi, & Franc. Aret.in d.l.qui testamento.§. 1. Nam alij tenuerunt contrarium,vt per Rom.cons.179. amplissime doctor,colum.5.vers.secundò respondeo dictum eorum,& recentiores doc.post Io. Fab. in d.§. ex imperfecto.& D.Gui.Ben.in d.c. Raynutius, in verbo,testamentum,le 1.nu.93.

Filius naturalis non prodest patri ad consequenda priuilegia ac munera,quæ dãtur ob liberos.

61 Neque prodest filius (id quod haud dubiè verum est)naturalis patri ad consequenda priuilegia ac munera,quæ dantur ob liberos.l.2.§.1.& ibi gl.& Bal.ff.de excus.tut. Nec etiam tenetur pater dotare filiam naturalem.l.vxorem.§.pater naturalis, & ibi Bar.ff.de leg.3.& voluit idem Bar.in l.si quis à liberis.§.vtrum.ff.de libe.agno.& in l.1.col.3.& ibi etiã Imo.& Rom.qui illum §.dicunt sing. Alexan. tum col.4.vers.pater enim,tum col.6.vers.& subdit hîc, & Fran.Aret.col.5.vers.super secundo,& alij recentiores.ff.sol.mat.Bal.in l.vlt.col.2.vers.sed nunquid pater.C.de dot.promis.& in auth.res quæ, col.1.C. commu.de lega.& in l. qui liberos. ff. de ritu nupt. & in l.neque mater. C. de iure doti. vbi tamen intelligit,nisi filia esset admodum inops,& in c.super literis,col.2.vers.item pone exemplum,extr.de rescrip.& cons.267.ad euidentiã præmitto quod concubinarius,col.2.vers.item surgit,lib.1. quod repetitum est in cons.457.lib.5.Ang.cons.209. pro decisione,in prin.Ang.Aret.in §.fuerat,col.16. vers. vlteriùs quæro,Insti.de acti.Fran.Cur.iunior cons.10. visa ac diligenter considerata,col.pen.

Autoris opinio de filio naturali in casu huius l.

62 Et id puto verum esse in casu l.nostræ, vt scilicet filius naturalis non reuocet donationem ex ea,quãdo & de legitimato maximum sit dubium, vt mox subiiciemus,licèt Franc.Ripa, hîc in 289.q. nixus sit contrariam sententiam tueri in simplicibus naturalibus, quibus autem rationibus, aliorũ sit iudicium : nec quempiam tamen maiorum in suam,neque in aliam sententiam citauit. Sed hæc nostra tamen temperanda multis forte videbitur, vt scilicet procedat in filiis naturalibus respectu patris,non etiam matris,cui etiam cum legitimis succedunt,secundum distinctionem d.l.si qua illustris. Idque etiam de iure canonico,vt satis innuit gl. in c.nisi cum pridem,in verbo,manzeres, extr. de renun.& expresiùs Host.in c.lator, extr. qui fil.sunt legi.& Pan. in c.tanta col.3. vers. quidam sunt filij spurij,eo.tit.& in c.cùm haberet, ante fi. de eo qui dux.in mat.quam pol. per adul. de quo tamen per Fortu.Gar.in tract.de vltimo fine iuris,char. 7.col. 1.vers.octauò principaliter.Nec tantùm matri, sed auiæ paternæ,& aliis coniunctis per lineam maternam.l.Modestinus,& l.hac parte.& l.spurius.ff.vnde.cog.& voluit Io.Fab.post Dyn.in d.l.si qua illustris,post prin.& Alber.in l. parentes, ad fi.ff.de in ius vocan.& latè per Bened. Cap. cons.108.cùm vt præsupponitur, col. 2. vers. sunt & quintò.Et è diuerso quoque mater his succedit.l. hac parte,& l.si spurius.ff.vnde cogna.& Sal.in auth.defuncto.paulò ante fi.C.ad senatusc. Tertul. Possentque de inofficioso ipsius matris testamento dicere.l.si suspecta.§.de inofficioso.ff.de inoffi.testam.& voluit gl. in §.tam autem,in verbo, naturales, & ibi Angel. Aret.Instit.eo.in d.l. si qua illustris, in verbo cum legitimis, in prin.& ibi Io.Fab.& Saly. qui id dicũt tenendum cordi,& Bal.in addit.Spec.tit.de successio.ab intest.col.vlt.vers.sed an bastardus.

Naturalis matri, auiæ maternæ,& aliis coniunctis per lineam maternã, succedit cũ legitimis.

Mater tenetur alere filios naturales, & è diuerso.

63 In eisque habet locum dictus §.in imperfecto,in testamento matris, secundum Raph.ibi, & Alex.col.pe.vers.& hoc videtur procedere. Corn. col.1.in fi.vers.forte tamen opinio.& Ias.col.1.vers. secundò limita.in eo ipso §.Bald. in d. l. si qua illustris,col.2.vers.quæro habeo filium.C. ad senatusc. Orphi.& in d.l.vlt.C.fami.ercis.& Bene.in d.c.Raynutius,vbi supra in fi.cum prin.seq.numeri.& ante hos Spec.tit.de instru.edi.§.compediosè,vers.quid si mulier,& ibi quoque Bal.in additio.Tenetúrque mater & auus maternus eos alere & è diuerso,etiã de iure ciuili.l.si quis à liberis.§. idem in liberis.ff. de lib.agnos.Geritque mater eorum tutelam,vt legitimorum. l.vlt. C. quando mulier tut. offic. & si nolit, tenetur illis petere tutores.l. vlt.C. qui pet. tut.Et illis potest substituere exemplariter. D.Ben. in repet.c.Raynutius,in verbo,si absque liberis,lib. 2.nu.12.Habéntque & in eis locum leges aliàs odio fæ respectu matris.l.lege Iulia.§.hoc capite.ff.de ritu nupt.cùm dicitur,tamen iustum patrem intelligendum Octauenus ait:matrem etiã si vulgo conceperit.Et si mulier acceperit emphyteusim pro se & suis filiis,admittitur filius eius naturalis, nisi ea esset illustris,secundum d.l.si qua illustris,ita voluit Imo.in c.in præsentia,col.2.vers. quid autem si aliquis, extra de probat. Tu autem ex materia d.l.si qua illustris,facilè intelliges,quid & hîc dicendum sit.Quod autem Ripa.in 27. quæst. huius legis tractat de alimentis spurio præstandis, nihil ad hanc legem pertinet, & nos de hoc abunde diximus in commentariis nostrarum consuetudinum,tit.19.§. item 19.in gl.3.

Vtrum si filius natalibus restituatur, ex hoc reuocetur donatio ante legitimationem facta.

64 Sed in dubium vocatur, nec id quidẽ intempestiuè,vtrum si filius naturalis natus ante vel post donationem,natalibus restituatur, id est, vt nostri loquuntur,legitimetur, ex hoc reuocetur donatio ante legitimationem factaʔ Videtur quòd nõ, quia legitimatio non potest fieri in præiudicium eorũ, quibus est ius antè quæsitum,vt plenissimè not.in l.Gallus.§.& quid si tantùm,ff.de liber.& posth.& optimè probatur in c.quamuis de rescrip.lib.6. vbi restitutio,cuiusmodi legitimationem esse dicunt, non ei obest,cui ius est iam quæsitum. Ex quo fit vt & ipsa non retrotrahatur in alterius præiudicium,per tex.apertum in §.liceat,ibi,& suos de cætero.& iterum ibi,& hoc facto exinde filios, & ibi Ang.not.in auth.quibus modis natu.effi.legi. cum multis simi.quæ latè congessimus in nostro tractatu primogenituræ, in 34. q. In qua plenè docui naturalem filium legitimatum non præferri in iure primogenituræ naturali & legitimato nato quidẽ post illum,sed ante legitimationem. Et id quidem optimo iure. Nam fictio non habet locum cùm alterius iactura & præiudicio, vt hinc videre licet, quòd licèt actio de dote, quæ non competit constante matrimonio, facto autem diuortio competit,redintegrato matrimonio nõ competit.l.si mulier

lier diuerterit.ff.sol.mat.nempe quia fiungitur nō diuertisse.l.plerunque.ff. de ritu nupt. Tamen hoc tantùm procedit,quando dos debetur,vel restituēda est soli mulieri,vel ei simul & patri, non etiā si extraneo.l.stipulatio de dote.ff.de iure doti.& l.insulam.§.vlt.ff.sol.matr.Quoniam videlicet in illius tertij præiudicium non procedit illa fictio.Et hinc quoque consequēs fit,vt legitimatus pro legitimo habeatur quantum ad ipsum & legitimantem, nō etiam quantum ad tertium.§.filium verò, in auth. quib.modis nat.effi.sui.Nec enim potest quis legitimari per voluntariam iurisdictionem,nisi citatis iis quorum interest.l.vlt.cum ibi no.per.Iac. Aret. ff.de nat.restitu.

65 Quòd si quispiam dicat, quòd cùm fit legitimatio viuente & consentiente patre,non requitur citatio agnatorum & consanguineorum,vt voluerunt Io.And.Ant.Cald.Car. Panor.& alij in c. per venerabilem,extr.qui fil.sunt leg. Bar. quem communiter sequuntur omnes.in d.l.Gallus.§. & quid si tantum.ff.de lib.& posth. Bal.in l. nam ita diuus. ff.de adopt.& cons.56.an pater qui fecit,lib.1.& inter ipsius cons.Sal.cons.17.super legitimatione Michaelis,lib.4.& Io.Lig.& Io.Ramp.cons.seq. col.3. vers.surgit tertius punctus. Fed.Senen.cons.57.videtur mihi ꝙ in priuilegio. & idem Bal. cons.361. verba Bart.in prin.lib.5.cum multis concor.quos videre poteris in nostris consuetudinibus, tit.9.§. 20.in gl.1.in 2.limita.Huic responderi potest, quòd ratio qua innituntur qui hoc asserunt, videtur cōcludere contrarium in hoc casu.Ea enim ipsorum ratio est,quia pater disponendo de rebus suis, potest præiudicare agnatis.Ideo non mirum si illis nō citatis filios possit legitimare.At hìc nō potest qui donauit,præiudicare donatio. Quam declarationē in specie ad illam Io.And.Bar & sequacium sententiam ponūt Imo.& Domi.in c.grandi, de sup. neg. præl.lib.6.Idem Imo.prout à quibusdam allegatur, licèt non comperi in eius lect. quæ circunferuntur, in c.nisi cùm pridem.§.personæ,extr.de renun.Pet. Anch.cons.427.circa primum quæsitum. Alex.in d.§.& quid si tantùm,col.pe.vers.nec obst,quæ hìc not.Bar.ff.de lib.& posth. & cons. 67. consideratis his,col.4.vers.iuuatur ista conclusio, lib.1. & Dec. cons.85.cuius superscriptio incipit,de gradibus succedendi,in fi.3.dubij. Et optimè facit quod voluit Bald. in d. l. nam ita diuus.ff.de adop.& in l.vlt.C. quib. res iudic. non noc.& Angel.cons.17. comes Brandisius,cum simil.

Pater disponendo de reb. suis potest præiudicare agnatis.

66 Sed vt ad alias quoque rationes transeamus, donationem rescripti authoritate rescindi non oportet.l.si donationem.C.hoc eo.tit. Neq; enim valent rescripta, quæ ius alterius auferunt.l.quoties.C.de preci.imper.offe.& l.inciuile.Cod.de rei vendica.cum infinitis similib. Ideóque priuilegia debent semper aliàs intelligi sine præiudicio iuris alteri quæsiti.lege 2.§. meritò, & §. si quis à principio.ff.ne quid in loc.public. & l. nec auus. C. de emancip.libe.

Donationē rescripti authoritate rescindi non oportere.

67 Præterea quod iam perfectum est, absolutúmque,ac consummatum, id certe non debet ex superuenienti quopiam casu reuocari.l. si Gaudētius.C.de contrah.empt. & l.si vt proponis. C. de confir.tut.& l.pluribus.§.& si placeat,& ibi Bart.& alij.ff.de verb.obl.& latiùs diximus supra in gl. donatione largitus, vers.282.incip. horum rationes multæ sunt.

68 Ad hæc si aliter diceremus, esset in facultate donantis reuocare huiusmodi donationem, quæ suapte natura irreuocabilis est,faciendo scilicet legitimari filium naturalem:quod esse nō debet, per id quod in simili dicitur de adoptione,in l.fidecōmissum.ff.de cōdi.& demon.& supra latè diximus in hac ead.gl. vers.3.incipien.& id sanè verum est.

De eadem re.

69 Denique, aut hic filius erat natus ante donationem,aut postea natus est.Si primum, nō potest esse locus huic l.quantùm ad illū pertinet, per ea quæ diximus suprà in gl.filios non habens.Nec legitimatio sequens illum denuo nasci facit. nam qui natus est, recentari (vt vtar verbo Cne.Matij apud Gellium lib.15.c.25)id est,iterum nasci nō potest,nisi fortè quadam iuris fictione renasci diceretur, qui priori labe originis illegitimæ detersa, veluti natalibus legitimis restituitur.sicuti & apud Cyprianum in secunda ad Donatum epistola, dicitur etiam renasci, qui veluti in nouam vitam lauacro vndæ salutaris animatus, quod prius fuerat exponens,licet manente corporis cōpage,hominē animo ac mēte mutat.Nam & Io.3. scribitur, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu,&c.Et de huiusmodi renatis loquitur tex.in c.Deus, ad fi.extrà de pœnitent.& remis.& c.maiores, & c.debitum, extra de Baptis.Et iterum natus sibi videtur, qui exutis maximis ærumnis ac doloribus,maxima sibi gaudia adsciscit, cuiusmodi Egio Plautinus in captiuis,Dij inquit, immortales, iterum natus videor,si vera autumas.Et à mythicis confictum est Bacchum bis natum fuisse:ex quo illud Ouidij lib. 5.tristium ad ipsum Bacchum eleg.4.

Legitimatio nō facit denuò nasci.

Scilicet hanc legem nentes fatalia Parcæ
Stamina:bis genito bis cecinere tibi.

Et lib.3.Metamorphos.

Tutáque bis geniti sunt incunabula Bacchi.

& Ausonij in grypho ternarij numeri,

Qualia bis-genito Thebes trieterica Baccho.

Quo quidē significabant futurum sacerdotē statim initiatum oportere renasci.Nam Platonici Bacchū ipsum summum sacerdotem fuisse existimant, in idque referunt illud Platonis in Phædone,

Πολλοί τοι ναρθηκοφόροι, παῦροι δέ τε Βάκχοι. id est, Multi narthecophori, pauci autem Bacchi. Quanquam Diodorus Siculus lib.3.aut vt alij numerāt, quartā illā binam Bacchi natiuitatē aliò refert. Et idem propè de legitimato nuncupatim scribit Bal. in l.manumissiones.in 2.oppo.ff.de iust.& iure, cū dicit spiritum legitimatum esse legitimum,nō quidem factum,sed natum,id est, nō de nouo factum, sed detectum,remota scilicet spurietatis,vt ipse appellat,nubecula.& idem Bal.cons.374.verba, col.2. lib. 1. vbi dicit legitimatos quodammodo censeri renatos.Sed non satis esset ita nasci aut renasci ciuiliter,quantum ad hanc legem pertinet, quæ intelligitur de nato naturæ beneficio, non opera legis vel hominis,arg.l.filio.ff.de libe.& posth. Nam & aliàs verba naturaliter sunt intelligenda, non ciuiliter.l.vlt.& ibi Bal.& Pau.Cast. C. de his qui veni.æta impe.& latè diximus supra in hac eadem gl. vers.17.incip.quin si ea appellatio. Si autē post donationem natus est, vt alterum membrum sumamus,certè ea natiuitas non legitima non reuocat, vt diximus supra eo.vers.56. incip. sed & quòd naturales,& seq.Nec sequens legitimatio auferret ius iam alteri quæsitum,vt nuper diximus.

70 Et ita videlicet donationem non reuocari per legitimationem naturalium,expressim tenuit Saly. hic,& Bal.in l.1. col.pen. vers. vlterius quæritur. C. de inof.donat.& in l.2.ante fi.vers. quid de filio legitimato,& ibi quoque Pau.Cast.in fi.C.si in frau. patro.& idem Bal.in c innotuit.col.3.vers.quæritur nunquid iste,extrà de electio.& cons.19.factum sic proponitur,duo fratres,col.3.vers.sed in contrariū est veritas,lib.4. Salyc. in l.si totas,vers.iuxta quod quæro,& ibi etiam Ang.C.de inof.donat.Pau.Cast. cons.334. respondeo per ordinem, in secundo dubio,lib.1.Franc.Are.qui hoc reputat sing.in l.ex facto.in princ. col. 7. vers.& adde ad materiam.ff.de vulga.

Qui tenent donationem non reuocari per legitimationem naturaliū

vulga.& pupil.Alex.in l.Gallus.§. & quid si tãtùm, col.vlt.verſ.circa tertium articulum. ff. de liber.& poſthu.Bart. Cepo.in l.irritam, quæ eſt vlt. col.2. verſ.item adde ad glo.C.de vſucap.pro don.Franc. Curt.ſenior.conſ. 74. ſuper memorata,col.26.verſ. & conſequenter.Card.Alex.in c. per venerabilem. §.quod autem,char.27.in fi.12.q. prin. extra qui fil. ſint legit.Soc.& Iaſ.in rub.ff.de liber.& poſthu. ille col.3.verſ.ſecunda quæſtio eſt,hic col.1.verſ.ſecundò & fortiùs. & ſubobſcurè idem Socin.in d.§.& quid ſi tantum,col.pe.verſ.tertium correlarium,& ibi clarius ipſe Iaſ. in vtraque lect. in priore quidẽ, char.pen.verſ.adde etiam ad iſtam,in poſteriore autem,col.antep.verſ. vltimò adde ad prædictam, & ibi quoque Io. Montefer.char. 10.verſ. priuſquam aggrediar.& idem Soc. conſ. 251. quoniam in præſenti, col. 11. verſ. præterea probatur, lib. 2.& ipſe quoque Iaſ.in rub.C.de poſthu.hæred.inſtit.& in l. cùm acutiſsimi,col.2.verſ.pro ipſa opi. C. de fideicom.& in repe.l.ſi is qui pro emptore,col.56.verſ. quintò donatio.ff.de vſuc.& conſ. 192. extorta eſt. col.5.verſ.ad idẽ bene facit,lib.2.& Phi.Dec.d.conſ. 84.in fi.4.dubij,dum allegat Bal.in d.l.1.C.de inoffi. donat.& nouiſsimè D.Io.Cirierus nũc ſenator Pariſiẽſis in ſuo tract.primogenituræ.q.13.col.6. verſ. item de iure.& Anto. Rubeus conſ.111.viſo inſtrumento.& Fran.Cur.Iun.in l.1.col.3.nu.9.C.de pact. & Caro.Ruin.conſ.69.primo videndum eſt. col.4. nu.12.lib.3.& conſ.106.in quæſtione,col.3. nu.7. eo. lib.3.Mart.Laud.Inno.in ſua diſput.inci. Augerius, char.16.in paruis,verſ.nunquid autem.

Quomodo intelligẽda ſit præcedens opinio.

71 Si hanc opinionem teneas, temperabis procedere in aliis legitimatis quàm per matrimoniũ. Nam ij quos matrimonium ipſum legitimat,reuocant ex hac l.donationem præcedentem, vt aſſerit Bald.in d.cap.innotuit,quo loco ſuprà citauimus, per cap. tanta. extrà qui filij ſunt legit. & ſequitur Iaſ.in d.rub.ff.de libe.& poſthu. vbi dicit nuſquam alibi hanc deciſionem reperiri. & etiam in d. §. & quid ſi tantùm,in priore lectu. quo loco nuper ſignauimus,vbi & hoc dicit ſingu. negátque ſe alibi legiſſe.verùm & hoc quoque voluerunt Salyc. & Ang.in d.l.ſi totas.C.de inoffi. dona. & nouiſsimè Fran.Rip.hîc in 33.q.allegans Bald. & eum quidem ſolum,in d.l.1.C. de inof. don. vbi tamen hoc non dicit. Et id quidem fulcit quod ab eodem Bal. traditum eſt in l.1.col.penult.verſ. item quæro vtrùm filius legitimatus.C.de iure fiſci, lib.10. quòd legitimatus ex matrimonio habet querelam inofficioſæ donationis,non etiam ex reſcripto. Nec id mirum videri debet, quando aliàs huiuſmodi legitimatio,quæ fit vi ſequentis matrimonij, plus habet roboris,virium,fauoris,quàm aliæ, vt affatim docuimus in noſtro tractatu primigeniorum q.34.

Legitimatio quæ fit vi ſequentis matrimonij, plus habet roboris viriũ, & fauoris, quàm aliæ.

72 Verùm Alex. ille omnium iudicio in hac noſtra iuris prudentia ſummus, videtur tenere contrarium in d. §. & quid ſi tantum, quo loco ſuprà citauimus,hac ratione motus,quòd huiuſmodi legitimatio non trahitur retro in præiudicium legitimè nati,ex ſententia Ioan.And.in cap. ſine culpa, de reg.iur.lib.6.& Anto. in cap.tanta,extra qui filij ſunt legit.cum aliis multis concord. à me abundè congeſtis in dicto noſtro tractatu primigeniorum. dicta quæſt.34.in quibus eſt tex. id probans,ſcilicet legitimationem per matrimonium non trahi retro,in dicto cap.tanta, in prin. cùm dicitur, tanta eſt vis matrimonij, vt qui antea ſunt geniti, poſt contractum matrimonium legitimi habeantur. nam ea verba, poſt contractum matrimonium,id apertè denotant,quod diximus, ſicuti etiam ex eo textu annotauit And.Alc.in lib.3.paradoxo.c.12.in fin. Sed hæc ratio nihil videtur obſtare communi ſententiæ,quando non ſit neceſſe legitimationem

Solutio contrarij.

hic retrotrahi ad reuocandam donationem, quia filius qui poſt donationem naſcitur, eam reuocat, nec fingitur tamen ante natus: quin ſi ante natus eſſet,non reuocaret,vt diximus ſuprà in verbo, filios non habens.Super quo & tu vide quæ dicam infra in verſ.85.at ſubſtituto,in fi.

Vtrum habens filios naturales, ſi in articulo mortis matrimonium contrahat cum matre eorum, ex eo legitimentur filij.

73 Veruntamen opinio Alex. poſſet ſuſtineri, ſi quis habens filios naturales in articulo mortis matrimonium contraheret cum matre eorũ.Primùm enim ſunt qui hoc caſu addubitãt an valeat huiuſmodi matrimonium,& an ex eo legitimentur filij naturales,aliis vtrunque affirmantibus, aliis contrà negantibus.De quo tu omnino vide Io. Andr. in c.tanta,& ibi Collect.col.vlt.Henric. Bol. col.2. verſ.tertium verò.Card.Flor.col.2.ver.pone quòd in extremis.Pet.Anch.col.1.in 2.no.Ant.col.3.verſ. quæro an ſolo contractatu,& Car.Alex.col.3.verſ. ex quo infertur,extrà qui filij ſunt legit.& eundem Ioan.And.in c.ſine culpa,de reg.iur.lib.6. in Merc. & ibi quoque Phil.Franc.& præterea Richar. Mal. in ſua diſput.incip.in quibuſdam prouinciis. Cyn. Alber.Bal.& Ang.in l.nuper.C.de nat.liber.Bald.in l.eam quam, col. 6. verſ.conſueuit quæri.C.de fideicom.& in l.1.col.2.verſ.ſed hîc quæro.C.de priuil.dot.& in l.ſed eſt quæſitum in vtraque lectu. & ibi quoque Ang.Chriſto. Caſtel. Raph.Co.Franc. Aret.& Iaſ.ff.de libe.& poſthu.& eundem Bald. in c.1.§.naturales,col.2.verſ.quæro quid de eo.tit.ſi de feud.fuer.controu.inter domin.& agna. & in c.innotuit,col.pen.verſ.ex prædictis apparet, extrà de electio.& in c.quemadmodum, ante fi. de iureiur. & in ſua margarita,in verbo,matrimonium,& cõſ. 319.matrimonium,in prin.lib.4.Ioan.Fab.in l. cum quis.C.de natu.liber.Ang.in §.1.in auth.quib.mod. natu.effic.ſui.Imo.in l.ſi quis poſthumos,in princ. & ibi latè Alex.ff.de libe.& poſthu. & eundẽ Imo. in l.Gallus,in prin.ff.eo.tit. & in l. cùm tale.§. Mæuiæ.ff.de condit.& demonſt. Flor.in l.1.col.2. ff. de proba.Pan.in c.commiſſum, in 1.not. de ſponſa.& in c.2.in 3.not.de coniug.lepro. Pau.Caſt.conſ.343. primũ articulũ,col.1.lib.2.Lud.Sard.in tract. legitimationũ,in 5.cha.ver.primò q̃ritur.Fel.in c.in præſentia,col.15.verſ.& per iſtã glo.& ibi quoque Phil. Dec.col.26.verſ.quid autẽ ſi quis. extrà de probat. & ipſum Dec.conſ.75.in cauſa falſitatis, col.6. verſ. quartò nõ obſtat.& conſ.399.cõcluſionem, in fi.& Caro.Rui.conſ.78.viſo ac prælecto,per totum, li.3.

Autoris ſentẽtia de matrimonio.

74 Et ſi teneamus valere huiuſmodi matrimonium,& ex eo legitimari liberos, quò ad honores naturalibus interdictos, & cætera id genus, atque etiam vt admittantur ad ſucceſsionem patris, quæ eſt communior ſententia, adhuc manet illud dubium,an ea legitimatio reuocet donationem perfectam & conſummatam, peræquè ac ſi hi liberi ita legitimati nati eſſent poſt eam, nec eis obſit ꝙ matrimonium contractum ſit in illo mortis articulo. Et certè vt breuiter dicam quod ſentio, vix crederem id matrimoniũ obeſſe donatario, per ea quæ tradunt Ang.in d.l.ſed eſt quæſitum, & in d.l. nuper.Io.Ana.in c.audimus,col.2.verſ. adde etiam quod habetur,de collu.dete.Barb.in add. Bal.in c.1. §.porrò,tit.qual.olim feu.alie.pot. & conſ. 59. illud in mediũ afferã,col.11.verſ.& adduco quod ſapienter,lib.2. & conſ. 68. clementiſsimi Dei patris,col. vlt.verſ.præterea adduco,eo.lib.2.& Car.Rui.conſ. 211.prima videtur. col. 4. verſ.ſecundò principaliter,lib.1.& conſ.46.quamuis aliàs,col.3.verſ. & cõfirmatur.lib.2.& cõſ.163.caſus talis eſt.Sempronius col.2.verſ.ſic igitur & in caſu noſtro.lib.3. Atq; etiã per tex.in l.filiæ.& ibi Bal.Imo.& Alex.ff. ſol.matr. & in c.2. & ibi doct.de renunci. lib. 6.Quòdque in non longè diſsimili caſu voluerunt Specu. tit. de ſtat.monac.§.1.eodémque vnico,ad fi. Bal.in auth.

nisi

niſi rogati,col.vlt.C.ad Trebel. & in d.c.in præſentia,col.antepe.verſ.quid ſi quis ingreditur,de prob. Petr. Anch.in c.ſicut nobis. in 1.not. de regula. & conſ.388.in caſu præmiſſo,col.1.& D.Rot.deciſ.361. nota prçſumitur,in antiquis.Húcque nonnihil pertinet quod à Valerio Maximo ſcriptum eſt, lib.7.c. item 7. Septitiam matrem Trachalorum Ariminienſium filiis iratam in contumeliam eorum cùm iam parere non poſſet, Publio ſeni admodum nupſiſſe, teſtamento etiam vtroque præterito. A quibus aditus Auguſtus, & nuptias mulieris, & teſtamẽtum improbauit. Nam hæreditatem maternam filios habere iuſsit: dotem, quia non creandorum liberorum cauſa coniugium interceſſerat, virum retinere vetuit. Quod eo velim dicere,quòd plerique omnes illud matrimonium in articulo mortis contractum improbant, quòd tunc nulla ſpes procreandorum liberorum eſſet.

Auguſti decretum ſuper matrimonio inter effœtos propter ſeniũ contracto.

Qui teneant legitimatum reuocare præcedentem donationem.

75 At ſunt,vt redeamns, qui ſimpliciter generalitérque tenuere legitimatũ reuocare præcedentem donationem,ex hac l.in quibus eſt Dyn.vt illum allegat Bal.d.conſ.19.col.3.lib.4.vbi tamen Bal.ipſe,vt diximus, tenet contrarium. Sed alibi hanc partem ſequitur ipſe Bal.nulla in parte non ſecum pugnãs, videlicet conſ. 206. videamus quem ſenſum, col.1. verſ. præterea & fortiùs, & iterum verſ.ex quibus euidenter,iũctis iis quę ante dixerat,lib.2.Pau.Caſt. ſibi quoque contrarius,conſ.435.ſuper hoc puncto plura videntur.col.1. & 2.lib.2. quo in loco licèt loquatur de legitimato per matrimonium,ita tamen de ea re loquitur, vt non obſcurè intelligat procedere in omni legitima. & Soci.ſibi contrarius conſ. 226.quæſtio præſentis conſultationis, per totũ li.2. vbi ſolam Dyn. authoritatem ad hanc partem aduocat,quamuis eam rem longè latéque pertractet. Et idem quoque videtur voluiſſe Philip. Deci. in addi. l.poſthumo, col.eiuſdem addit. 1.C.de bono. poſ. contra tab.vbi ita dicit ſe conſuluiſſe,vt etiam fecit conſi.365.viſo conſ.colum.3.verſ.poſtremò.& colum.ſeq.verſ.non obſtat quòd legitimatio,& expreſsiùs ac latiùs conſ.ſeq.pro declaratione.& Carol.Ruin.ſibi contrarius conſ.173.quæritur primò, col.2.nu.6.& ſeq.vſque ad 11.lib.1.

De eadem re.

76 Et in hanc quoque ſententiam clanculum ac veluti tacitis pedibus vadit Saly.inter conſ. Bald.d. conſ.17.ſuper legitimatione, lib.4. vbi in hac ſpecie conſuluit: Quiſpiam donauerat ſub illa expreſſa conditione, quam hic tacitè propemodum intelligimus,videlicet ſi moreretur ſine liberis legitimis & naturalibus. Poſtea deceſsit relicto tantum ſpurio,qui legitimatus eſt patre ipſo mortuo,& ita iure prorſus quæſito ipſi donatario.Concludit igitur Saly.quòd is legitimatus non facit deficere eã conditionem, cùm fuerit legitimatus patre iã mortuo, non vocatis iis quorum intererat: quaſi videlicet ſentiat, quòd ſi viuente & conſentiẽte patre fuiſſet legitimatus, ſecus eſſet. Et hoc idem apertiùs voluiſſe videntur Ioan.Lig.& Ioan.Rampo. in conſi. ſeq.in quæſtione propoſita,col.3.verſ.ſurgit tertius punctus,Conſulentes in eodem facto.Nam aut aliquis,inquiunt, legitimatur patre viuente & volente, & nemo neceſſariò citatur, quia ipſius tantùm patris principaliter intereſt. l. cum adoptio. ff. de adop. Idem ſi pater teſtamento id ſtatuerit, auth.ſi quis.C.de natur.lib.Aut pater nihil de ea re ſtatuit & nihilominus filius poſt mortem ipſius ſe legitimari facit, & eo caſu non nocet legitimatio, non vocatis qui ex ea læduntur, & quorum conſenſus requiritur vt illis noceat.l.pe.ff.de nata.reſt.Ex quibus aperte conſtat horũ ſententiã eſſe, quòd ſi legitimatio:facta fuiſſet à patre,nocuiſſet donatio:nec aliorũ requiri conſenſum, quàm patris,cuius principaliter intereſt,non aliorum qui lædi poſſunt.Igitur ſi hoc obtinet,quando donatio facta eſt ſub expreſſa cõditione & voluntate,ſi deceſſerit donator ſine liberis:multò magis,aut certè nõ minori ratione idẽ dicendum eſt in tacita aut in ſimili conditione,quia tacita voluntas non tantùm habet roboris, quàm expreſſa,ex tex.not.in l.vlt.in prin.ff.de leg.2.

Confirmatio ſuperioris ſententia.

77 Hæc poſterior ſententia his etiam rationibus adiuuatur.Nam legitimatus dicitur verè legitimus, non fictè,ſecundũ Bar. in d.l.ſi is qui pro emptore, col.14.in 3.q.prin.verſ.item quçritur circa prædicta. & rurſum verſ. & ſi tu opponis mihi. ff. de vſucap. & in l.ſi maritus,la 2.§.legis.ff. de adult.& Bald.in l. cùm acutiſsimi, col.2.verſi.quæro nunquid naturales.C.de fideicom.& in l.nuper, in fin.C. de natur. liber.Bened.Plumb.in ſua diſputa.incip. cum ſtatuto Piſano caueatur,in primo dubio.Raph.Co.cõſi. 168.reuerendus pater, col.pen.verſ.nõ obſtat.quod dicebatur.Pau.Caſtr.in d.l.vlt.col.vlt. C. de his qui veni.æta.impe.vbi dicit omnes in hoc conuenire.& in l.ſi ita quis.§.is cui.ff.de leg.2.& in rub. C.de iur. aur.ann. & conſil.180. ſuper eo quod primo loco quæritur, col.vlt.verſi.nunc videndum eſt, lib.1. & conſil.34.ſuper primo dubio, col.3.in princ.lib.3. & conſ.252.quæſtio iſta,col.2. verſ. conſtat autem.lib. 2.& Alex.conſ.2.viſis codicillis,col.5.verſ.comprobatur quia legitimatus, lib.1. quod repetitum eſt in conſ.87.lib.2. Soci.in l.ſed ſi hac.§.patronum, col.3. verſ.quædam & ſecundò.ff.de in ius vocan.& Iaſõ. in auth. ſi qua mulier, col.antepe.verſi.breuiter teneo.C.de ſacroſ.eccle. & in l.1.col.3. verſ.& pro eo facit.C.de bon.poſſ.contra tab.& in l.hac conſultiſſima.§.ex imperfecto, col.1.verſi.ſecundò extende. C.de teſta.& in l.moribus.quæ eſt 2.col.4.verſic.tu autem aduerte.ff.de vulg. & pupil.ſubſtit. & conſi. 39.Ioannes Vayrolus, col.6.verſ.quintò facit, lib.3. & Philip.Dec. conſil.258. in caſu domini Franciſci, col.2.verſ.& ad hoc facit.& conſ.316.in caſu propoſito,col.vlt.verſ.non obſtat.primò. & conſ.365.viſo conſilio,col.2.verſic.in contrarium autem, & col. pen. verſic.ſolum ſupereſt.& conſi.399. concluſionem,col.2.verſ.pariter conuenit.

Legitimatus dicitur ſuus hæres patri.

78 Dicitur & legitimatus ſuus patri hæres,vt aſſerit Bar.in l.2.in prin.verſ.item quæro quid ſi aliquis filius. ff.de vulg. & pupil.& Bal.in l.eam quam,col. 2.C.de fideicom.Raph.Com. d.conſ.168.vbi ſuprà. Io.Franc.à capitibus Liſtæ,inter conſ.ipſius Rapha. conſi.97.ſtante dicto ſtatuto, col.2.Socin.conſil.63. viſo teſtamento, col.11.verſic.poſtremò ad minus, lib.3.Iaſ.in d.auth.ſi qua mulier, col.antep. verſic.3. moueor, vbi id dicit ſing. & in d.§. ex imperfecto. & in d.l.moribus,colum.5.verſ.hinc videmus.ff.de vulg.& pup.ſubſt.& in l.qui ſe patris, col.4.verſ.adde etiam quòd dicit. C. vnde lib. vbi negat alibi legiſſe,quàm apud Bal. in d.l.eam quam.& conſi.154. in cauſa mota,col.antepen.verſi.item filius,lib.2.& & conſil.184. circa legitimationem, col.pen.verſic. confirmatur, eodem lib.2.& conſi.202. magnificus Baro.col.6.verſic.item filij legitimati, eod.lib.2. Et hoc quidem probat tex.in §.1.ibi,ſuorum iura nanciſcuntur. Inſtit.de hæred. quæ ab inteſt. defe & in §. ſi quis verò non habens, ibi ipſos quidem ſuos facere voluerit. & iterum in §.liceat igitur, in illis verbis,& ſuos de cætero & ſub poteſtate habere,in auth.quib.mod.nat.effi.legi. & in rubr. quib. mod. natu. effi.ſui.nam ponderandum eſt verbum ſui. & in l.diui.in 2.locis.C.de natur.lib.

Et ei debetur legitima.

Et poteſt inſtitui coram duobus teſtibus

79 Ideóque.& ei debetur legitima, vt dicit Bene. Plum.in diſput.incip.ſtatuto Piſano,in 2.& 3.dub.& Bal.in addit.Spe.tit.de donat.ad fi.& in c.de cauſis, col.vlt.verſic.& ideo ſpurius,extra de offic.delega. vbi etiam dicit, quod poteſt inſtitui coram duobus teſtibus, ſicuti & alij legitimi filij. quod quidem primum ſequitur Iaſ.conſ.154.col.antepe.lib.2.

sicut alij legitimi. & d.conf.184.vbi suprà, eo.lib.2. & d.conf.202.eod. lib.2. Et postremum quoque sequitur is idem Iaso. in d.§.ex imperfecto, vbi suprà. & in d.auth.si qua mulier, col.antepe.vers.secundò moueor, vbi & id dicit sing.& in d.l.si is qui pro emptore, nu.237.ff. de vsucap.& in d.l.moribus, vbi suprà. ff.de vulga. & pupil.substi. vbi id negat alibi se legisse.& Philip. Dec.d.conf.258.col.3. & conf.264. reuocatur in dubium, col.1.& Catel.Cot. in memor. incip. spurius legitimatus. & D.Guil.Bene.in repet. c.Raynutius, in verbo,& vxorem nomine Adelasiam.nu.207.& iterũ in verbo,testamentũ, le 1.nu.83.extrà de testa.

Et obtinet vicem posthumi. 80 Dicitur postremò per legitimationem natus post donationem, sicuti & legitimatus post testamentum dicitur natus post testamentum, tanquam posthumus, id est, vt clariùs dicam, legitimatus obtinet vicem posthumi, vt concludit Bar.in l.Gallus. §.& quid si tantum, col.vlt.ff.de liber. & posthu.& Bal.in l.filius à patre.§.filiusfam. qui est 1.per illum text.eo.tit. & in l.si quis posthumos, in princ.& ibi quoque Pau.Cast.& Alexan. eodem quoque tit.& idem Bald.in l.certum, in prin.& ibi Ange.& Imo. etiam per illum tex.ff.de iniust.rest.& idem Bald.d. consi.26.vbi suprà, lib.2.& conf.102 est considerandum, col.1.lib.3.& conf.119.quidam vxoratus, col.2. versic.ego credo, lib.5. & consil.203. incip.punctus quidam substituit, eo.lib.5.

Testamentum rũpitur legitimatione filij naturalis. 81 Ex hocque inferunt Bald. Ang.Imo.in d.l.certum, quòd testamentum rumpitur legitimatione filij naturalis, ac si ipse post testamentum legitimus natus fuisset. Id quod etiam affirmat Iaco.Bel.in §. quoniam, in auth.quib.mod. nat.effic. sui.& in disput. quam illic ponit, incip.pater habens filium, in 2.& 3.dubio.Barto.in d.l.si is qui pro emptore.ff.de vsucap.Rayn.Forl.& Bald.in d.l.filius à patre.§.1. & ibi recentiores.ff.de libe.& posth. & idem Bald.in l. cùm in adoptiuis, col.2.vers.caue tibi. C.de adop. & in l.2.paulò ante fin.C.si in fraud.patr.& in addi. Spec.tit.de successio.ab intesta. §.1.ante fi.& consi. 306. proponitur quòd quidam, col.5. lib. 5. Signo. conf.127.dominus Guillermus, in prin. & conf.219. factum sic se habet, anno Domini, col.3.vers.itẽ dicta Cassandra. Alb.in rub.C. de natur.liber.col.vlt. vers.in secundo articulo. & in auth.ex causa, col.5. nu.14.C.de liber. præter.Ioan.Lig.& Fran.Rampo. in d.conf.18.inter Bal.conf.lib.4.Saly.in auth.item si quis, la 1.C.de nat.lib.Ang.conf.76.posita pro constanti legitimantium potestate, post princip.Ant.in c.per venerabilem, char.vlt.versi. alius est effectus, & ibi etiam Card.Alex.in §.quod autem.char.25.in 12.quæst.princ.extrà qui filij sunt legit. Petr. Anch. consil.225.incip.videtur prima facie, col.3.versic.ad cuius confirmationem & conf. & c.290. in succes. ab intestato.Rapha.Fulg.conf.72.supposita bulla.in primo dubio. Ant.Rosel.in tract.legitim. lib.2.col. antepe.vers.quæro an filius legitimatus. Pau.Castr. conf.30. super puncto isto plura subtiliter, col.1.li.1. & consil.180. super eo quod primo loco, eod.lib.1. Rom.conf.34.licèt naturalis.Pano.conf.86. in quæstione quæ vertitur, colum.1.lib.1.Mart.Laud.in sua disput.incip. Augerius, col.2. Alexan.consi.139.eleganter fuit consultum, col.1.lib.1.conf.189.perlectis verbis, col.vlt.lib.5. Barb.in addit.Bal.in d.l.posthumo col.2.eiusdem addit.C.de bonor.posses.contra tab.& consi.58.sapienter dicit Psalmista, col.2.in 2. dubio. lib.2.& consil.49. clementissimum Deum, col.vlt. lib.4. & consil.78.omnipotentem, col.pen. versi.quintò faciat.eod.lib.4. Socin.in l.si cognatis, col.10.versic.3.infero.ff.de reb.dub. Franc.Curt. senior consi.13.statuto Ianuæ, col.4.versi.legitimatio debetur.& consi.36.vt veritas elucescat.in princ. & Ias.conf.202. magnificus Baro, col.6.versi.& etiam istos sequitur, lib.2.& Philip.Dec.in l.1.col.4.versic. tertiò intelligitur.C.de bon.poss.contr.tab.& conf. 52.viso eleganti, col.1.& conf.58.cuius suprascriptio incipit, legitimatio infantis, colum.vlt. & consi.257. quæritur an legitimatus, col.1.ver.prędictis tamen. & consi.338.in casu proposito, col.vlt.& consi.344. viso cõsilio, col.pen.vers.nec obstat si dicatur, cum aliis concord.adductis ab Alex.& Iasone in rubr.ff. de lib.& posthum.& eodẽ Ias.C. in rubr. de posth. hære, instit. Fab. Giocchi in repet.auth. nouissima, in 3.q.3.quæst.princ.C.de inoffi.testa.Ex quibus etiã aut eorum multis intelliges legitimatos habere ius contrabulã si de iure prætorio, atque etiam querelam inofficiosi testamenti.

Et statuto quo masculi excludũt fœminas, legimati eas excludunt vt legitimi. 82 Hinc quoque fit, quòd ex statuto quo masculi excludunt fœminas legitimati eas excludunt, vt legitimi, ex sententia Bal.in d.l.eam quam, col.6.vers. item fuit quæsitũ.C. de fideicom.& in l. cùm acutissimi, col.2.vers.idẽ puto de legitimatis, & ibi etiã Iason, qui dicit ita bis consuluisse, & fuisse iudicatũ eo.tit. Ang.subobscurà, cùm dicit aliter esse dicendũ, si statutum loqueretur de filio legitimo & naturali, & ex iustis nuptiis procreato. d.conf.76.col.2. Pau. Cast.dum allegat Bal.in posteriore loco, in rub. C. de iur. aur.annul. vbi hoc dicit procedere in omni statuto loquente de legitimo, vt scilicet cõprehendat legitimatum. & iterum in l. sed si hac.§. patronum, ante fi.& ibi quoque Alex.Soci.& Iason in 5. not.ff. de in ius voca. & rursus idem Pau. in l. si ita quis.§.is cui.ff. de legat.2.& consi.27.dicendum est dictam hæreditatem pertinere, in prin.& iterum in fi.lib.2.& d.consi.34.super primo dubio videtur dcẽdum, col.2.in fin.& iterum col.seq.ante fi.eo. lib. 2.& consi.102.videndum est primò de ipso Alarico in fin.eo.lib.2.Alexand.consi.2.visis codicillis, col. 5.versic.& fortificantur prædicta, lib. 1. quod & repetitur consil.87.lib.2.& idem Alexand.cõsil.60.visa legitimatione.col.2.vers.istud idẽ, eod.lib 2.Corne.& Franc. Aretin.in l.liberos. C. de collat. idem Aret.in l.Gallus.§.si eius, ad fin.ff.de liber. & posth. Barbat.d.consil.68. col.4. versic. capio nunc aliam, lib.4.Socin.in l.cũ auus, col.24. versic. infertur etiã ex præmissis.ff. de condit. & demon.& d.consi.63. col.antepe.lib.3.& cõsi.65.super proposita quæstione.col.3.eo.lib.3.Ias.in l.adoptiuum, quam legit. cũ §.vlt.l.2.ff.de in ius voc.& in l. cùm filiofamil. col. vlt.ff.de legat.1 & in l.generaliter.§. cùm autẽ, col. vlt. C. de instit. & subst. & in l.1.col.3. vers. hinc est quòd stante. C. de bon.poss.contra tab. vbi tamen non confirmat.& consi.68.viso themate, col.9.vers. præterea posito, lib.3.& Phil.Dec.conf.345.viso consilio, col.3. vers. secundò hoc in simili.& consi. seq. incip.pro declaratione, col.2.& Alb.Brun. in tract. statutorum excludentium fœminas, in 4. q.12. arg. & D.Ioan.Cirierus Senator regius in tract.primogenituræ, in 13.q. col.4. versic.item legitima. & Carol. Molin.in commen.consuet.Parisien.quos scripsit longo tempore post primam nostram huius legis editionem, in qua hos omnes citaueram, tit.1.§. 8. glo.j. nu. 45. & Lud.Gozad.consi.6.prima facie, col.5.versic.quintò istud priuilegium.

Familia atque agnatio æquè conseruatur per legitimatos, ac per legitimos. 83 Et ex hoc postremo dicto facilè potes intelligere, per legitimatos æquè conseruari familiam atque agnationem, ac per legitimos, cùm ratio & veluti fundamentum illius statuti præferentis masculos fœminis, sit conseruatio agnationis & familiæ, secũdum Cyn.& alios in l.1.C.de adul.cum aliis infinitis à me nũcupatim citatis in commentariis nostrarum consuetu.tit.20.§. 17.in gl.1.versic. 3. incip. cuiusmodi statutorum. Et hoc quidem, scilicet familiam & agnationem conseruari per legitimatos expressim asserit Alex. qui tamen nihil allegat. d. consi.2.col. 5. vers. ad prædicta benefacit, lib. 1. & Barb.d.consi.68.col.4.versic.tertiò facit. & col.seq. versic.

versic.item est masculus, lib.4. vbi id dicit voluisse Dyn. in tit.de succes. ab intest.& Socin.d. consi.63. vbi suprà, lib.3.& Philip.Dec.consi.307.viso pūcto, col.vlt.& cons.316.in casu proposito, col.pen. versi. sed prædictis.& d.consi.365.viso consilio,col.3.versi.secundò hoc confirmatur. & cōs. 433. visa copia, col.vlti.& ante hos Angel.quem nullus horū memorat,consi.17. comes Brandisius, col. pen. versic. præterea concludendo & Saly.in auth.item sine legitimis,col.1.versic.quæro an legitimatus.C.de nat. lib.& in l.imperialis.§.sic itaque.C.de nup.De quo tamē vide eundem Dec.cons.277.in causa quæ Lucæ agitatur,col.4.versi.2.& col.seq. vers.sed tamen.

Legitimatus excludit substitutum, si sine legitimis hæredibus.

84 Similiter autem in casu d.l.cum acutissimi,quę huic nostræ l. (quod iam sæpius diximus) admodum affinis est, & aliàs quoque in substitutione ita facta, si institutus moriatur sine legitimis hæredibus, legitimatus excludit substitutū, vt plenè not. per Alber.& alios in d l.generaliter. §. cùm autem C. de instit.& substit.inter quos Alex.ibi dicit hanc esse commu.opi.& Iaco.Aret.cuius disputationem in eam rē refert.& sequitur Ioā.And. in addi. Spec. tit.de succes.ab intest.§.1.ad Ang.in sua dispu.incip. quidam nobis genere.Anto.in d. c.per venerabilē, circa medium,versi.alius est effectus, extrà qui filij sunt legitimi, & est communis nostrorum calculus,secundum Imol.in l.ex facto. §. si quis rogatus. ff. ad Trebel. vbi & recentiores adducunt concor. Quibus adde Petr.Anchar.consi.225.prima facie.in primo dubio. Paul.Castr.dict.consi.30.col.1.lib.1.& Ludo. Bolo. qui etiam alios adfert in addit. consil. Ioan.Ana. consi.46. dubia quæ tacta fuere, in 3.dubio. Nam & l. hac consultissima. §. ex imperfecto. C.de testa.habet locum in legitimatis vt dicit Fran. Curt.iunior ibi.

Vtrum legitimati differant à legitimis.

85 Horum omnium est optima ratio,quoniam legitimati nihil differunt à legitimis,vt est tex. ita loquens per illam dictionem vniuersalem,nihil,in §. sit igitur licentia,ibi,nihil à legitimis filiis differentes,in auth.quib.modis naturales efficiuntur legitimi, & in §.& quoniā variè, ibi, nihil dissimilis legitimis,in auth.quib.mod.natu. effic. sui. & rursus in §.si quis ergo filios legitimos nō habens, in illis quoque verbis,nihil à legitimis filiis differentes,in eadem authent.Ponderanda est enim ea dictio, nihil, quæ est vniuersalis negatiua, & quæ debet vniuersaliter operari.l.vlt. ff.de liber.& posth. & l. si is qui ducenta. §.vtrùm.ff.de rebus dub.& cap. Deus omnipotens.2.q.1.& not.gl.in §.1.in verbo, parum, in auth.de hęred.& Falcid.& doct.sępe.Et ne existimes ea loca authen. fuisse perperam versa in illis negatiuis vniuersalibus,illud te scire velim,Græcū Iustiniani Codicem vti iis dictionibus,οὐδὲν & μηδὲν, quæ & ipsæ eandem vim & significationem habēt. Nam in titulo, περὶ τῶν νόθων, id est de spuriis siue naturalibus, vt vocamus,qui quidem titulus is est, qui in nostris Codicibus ita inscribitur, quibus modis naturales efficiuntur sui:in eo inquam titulo,in primo loco suprà à nobis citato, ita scriptum est οὐδὲν ἀπεοικὼς τῶν γνησίων: id est,nihil dissimilis legitimis. In alio autem ita, μηδὲν τῶν νομίμων παίδων διαλλάττοντας, id est,nihil à legitimis filiis differētes,& vt vertit Gregorius Haloander, in nullo à legitimis differentes liberis. Quæ verba denotant nullam esse prorsus differentiam : quod & astruit text. in l.eum qui in prouincia. §. diuus.ff. de rit. nupt. vbi legitimati perinde habentur, ac si legitimè essent concepti. Ex quo consequitur,quòd omnia iura loquentia de filiis legitimis, habeant regulariter locum in filiis legitimatis, ex regula quæ de æquiparatis traditur per Bart.& alios in l.1.per illum text.ff.de leg. 1.Præsertim cū legitimatus dicatur verè legitimus, vt suprà diximus. Ideòque haud dubiè disposita de

Nihil, dictio, est vniuersalis negatiua, & debet vniuersaliter operari.

vno habent locum & in alio,ex not. per Bar.Imo. & Alex.in l.1.§.lex falcidia.ff.ad leg.falcid.

86 Nec videntur obstare rationes allegatæ pro priori parte:quarū illa prima est & potissima,quòd in præiudiciū donatarij nō citati nihil operatur legitimatio. Quæ ita facilè refelli potest,quòd quādo pater consentit legitimationi filij eo tempore,quo potest præiudicare, & de suis bonis disponere,non est necesse eum vocari cui ius est quæsitum, per id quod voluit Bart.quē omnes sequuntur in d.l.Gallus.§.& quid si tantùm.ff.de libe.& posthu.Sed & si pater disponat vt filius possit post suam mortē petere legitimationē,licet ipso patre mortuo ius agnato sit quæsitum in hæreditate ipsius : potest tamen filius eo non citato petere legitimationē. Id quod etiam voluit Bal. consi.361.verba Bart.in prin. lib.5. Ioan.Lig.& Ioan.Ramp.in consi.suprà à nobis citato.Et ita etiam ex istorum sententia potest ab agnato hæreditatē sibi reuocare, vtpote cùm huiusmodi legitimatio procedat ex voluntate & cōsensu patris, quo tempore poterat agnato præiudicare. At in casu nostro talis reuocatio videtur etiam procedere à tacita mēte patris à lege præsumpta eo tempore, quo donauit, videlicet quòd si hunc casum cogitasset,non donauisset. Quod hinc patet, quòd hæc l.fundatur in hac tacita mente & conditione reuocandi, si donans postea susciperet liberos, vt plenè iam sæpius diximus. Quæ conditio intelligitur de filiis legitimatis, sicut de legitimis, vt plenè quoque suprà probatum est in præcedenti versi. & aliis superioribus.Et hoc etiam ex eo confirmatur, quod & suprà diximus, filium legitimatum excludere substitutum sub ea conditione,si institutus decedat sine liberis.Nec aliquis eorū qui hoc dicunt, citationem substituti requirunt in legitimatione, quamuis institutus non potuisset disponendo præiudicare substituto, quod non ob aliud fit, quàm quòd auus substituendo sub ea conditione, si filius institutus nō relinqueret liberos,censetur verisimiliter habuisse eandē affectionem ad hunc nepotem legitimatum,quam ad ipsius patrem remota macula genituræ,vt expressè & in hac specie scripsit Pet. Ancha.cons.223.videtur prima facie dicendum,col. pen.arg.l.dedit dotem. ff.de collat.bono.& not.per Bar.in l.1.de accusat. Nā & quò ad naturale fœdus, vt dicit ipse Petr.Ancha. naturalis proles habetur pro legitima. l.adoptiuus. §.seruiles. ff. de rit.nupt. cum aliis multis quas videbis suprà in verbo donatione largitus,nu.288.incip.sexta ratio.

Solutio contrariorum.

87 At substituto,dicet quispiam,nō erat ius quæsitum tempore legitimationis,sicuti hîc donatario. Item donatio est actus perfectus, & ex se irreuocabilis : testamentum verò,in quo institutio facta est, reuocabile est ad nutum testatoris.Imò verò quantùm ad primum pertinet,ius erat quæsitum saltem spe, cùm institutus non poterat, vt iam diximus, præiudicare substituto,sicuti de iure primogenituræ dicunt docto.in c.licèt.de voto.Quantùm verò ad secundum legitimatus etiam post mortem testatoris,& ita eo tempore, quo testamentum reuocari non potest, excludit substitutum, vt suprà latè diximus. Præterea non consideratur actus perfectio in hac l.quæ etiam donationē aliàs perfectam reuocat ex tacita conditione.Quamuis & hîc quoque dici posset nondum esse omnibus modis perfectam, donec illa tacita conditio pendet. Et sic ex iis quæ diximus, potest intelligi tale præiudicium non induci immediatè & simpliciter ex actu legitimationis:sicuti in dict.§.& quid si tantùm. nec ex actu restitutionis, vt in dict.c.quamuis,de rescript. lib.6. sed ex mente donantis iam à tempore donationis præsumpta,vt videlicet censeatur fecisse donationem sub ea conditione , vt reuocaretur si

Vtrū substituto sit statim ius quæsitum, sicut donatario.

postea susciperet liberos:tanquam noluerit præferre extraneum propriæ posteritati, quæ affectio pariter filium legitimatum respicit, sicut legitimum, vt nuper diximus. Nec hîc retrotrahitur legitimatio in præiudicium donatarij. Nam nec ideo nocet, quòd retrotrahitur, nec illud etiam necessarium est, sed satis est quòd à tempore legitimationis tantùm pro legitimo habeatur.

Donatio in hoc casu reuocatur ex præsumpta mente donantis.

88 Ex quibus planè etiam constat non obstare, quod sequentibus prioris sententiæ rationibus dictum est, donationem perfectam non esse reuocandam, nec authoritate quidem rescripti, ex casu superuenienti, & si quæ aliæ sunt rationes eiusmodi: quia, vt diximus, in hoc casu reuocatur donatio euentu conditionis reuocandi tacitè intellectæ in ipsa donatione, & ex præsumpta mēte donātis, quę æquè locum habet in legitimatis, vt in legitimis.

Vtrum facilius sit adoptare, quàm legitimare.

89 Similiter nihil obesse potest, quod de facilitate fraudis dictum est, ex d.l. fideicommissum. ff. de condit. & demon. loquente de filio adoptiuo. Nam est longè dissimilis ratio, cùm facilius sit adoptare, quàm legitimare. Potest enim quilibet idoneus adoptare apud simplicem magistratum. l.2. ff. de adoptio. Legitimatio autem non facilè, nec nisi à principe impetratur. l. prohibere. §. planè. ff. quod vi aut clam. & §. vlt. in auth. quibus modis natur. effic. sui. & c. per venerabilem, qui filij sunt legiti. Impossibile autem reputatur, quod solus princeps potest concedere. l. apud Iulianum. §. vlt. & ibi doct. ff. de leg. 1. & not. glo. & docto. in l. continuus. §. cùm quis. ff. de verb. oblig. cum simil. Et ex aduerso adoptio facilè reuocatur per emancipationem, idque confestim, si placuerit, fraude facta. quod animaduerterunt qui illud senatusconsultum fecerunt, de quo locuti sumus suprà in eadem glo. vers. 4. incip. nec aliàs prosunt. vbi inter cætera breuitatem adoptionis enumerabant. Et Tullius in oratione pro domo sua ad pontifices. Quæ maior, inquit, calumnia, quàm venire imberbem adolescentulum, bene valentem ac meritum: dicere filium, senatorem populi Romani sibi velle adoptare: id autem scire & videre omnes, non vt ille filius instituatur, sed vt è Patriciis exeat, Tribunus plebis fieri possit, idcirco adoptari: neque id obscurè, nam adoptatum emancipari statim, ne sit eius filius qui adoptarit? Idque etiam leges nostræ considerarunt, vt paulo post dicemus. Ideo cessat ratio illius l. fideicommissum, loquentis de commento, id est fraude, quæ facilè fieret ad exclusionem alterius, prout etiam eam l. intelligit Bart. in l. si cognatis, col. 2. versic. op. prout hæc l. ff. de rebus dubiis. Et de huiusmodi etiam fraude, quæ fit per adoptionem, fit mentio in l. cùm ratio. §. ex bonis. ff. de bonis damn. & apud Plinium iuniorem libr. epist. 8. ad Rufinum epistol. incip. falsum est, Consors (inquit) frater in patris potestate emancipatam filiam adoptionis fraude reuocauerat, & quidem cum opibus amplissimis.

De eadem re.

90 Et hoc maximè procedit in casu l. nostræ: quia quis posset eodem momento fieri filius adoptione & extraneus emancipatione, vt dicit tex. in d.l. cùm in adoptiuis. C. de adop. & ita per adoptionem reuocaretur donatio, nec tamē reuiuisceret per emancipationem, per id quod in simili dicit Bart. in casu l. nostræ, in l. Titia. §. imperator. ff. de legat. 2. & quæ dicemus infrà in hac ead. glo. nu. 187. incip. in diuersam tamen sententiam. & aliis seq. Quod ita non potest contingere in legitimato. Et hanc fraudis differentiam inter legitimationem & adoptionem non inelegāter descripsit Io. And. in addi. Spec. tit. de success. ab intest. §. 1. versi. item scire debes, qui est in col. pen. & Alex. cons. 2. visis codicillis, col. 8. vers. non obstat. 2. arg. lib. 1. quod iterum repetitur cons. 87. lib. 2. & Socin. in d.l. si cognatis, col. 9. vers. secundò ex dictis. ff. de reb. dub. Et de fraude etiam emancipationis loquitur tex. in l. 1. §. is quoque. ff. de collat. bon. Præterea filius adoptiuus non habet iura naturæ, sed tantum ciuilia. legitimatio autem vtraque. Ideo fortior est legitimatio adoptione, vt diximus suprà in verbo, donatione largitus. num. 226. imò verò plus. Et ita quoque responderi potest ad d.l. filio. ff. de lib. & posth. quæ similiter loquitur de filio adoptiuo, qui nō rumpit testamentum, quamuis legitimatus rumpat, sicut diximus, nempe in quo natura simul & lex locum habeant.

Spurius ante legitimationem non potest appellari filius.

91 Nec postremò obstat, quod dictum est, filium spurium natum tempore donationis, non posse reuocare, cùm de eo satis pater cogitasse videatur, nec ex hac l. reuocetur donatio, nisi ob liberos postea susceptos: quia ante legitimationem, & sic tempore donationis nōdum poterat filius appellari, cū filius sit & dicatur quem nuptiæ demonstrant, & sic qui ex viro & vxore natus est. l. filium. ff. de his qui sui vel alien. iur. sunt. nec talis poterat succedere. Ideo nulla est interim illius habenda ratio quantū ad casum l. nostræ pertinet, sed habendus est, tanquam si non esset natus. l. si post mortem. §. liberi. ff. de bon. pos. cōtra tab. De quo tamē vidē quid dicā in seq. q. Remota autem ea labe originis, censetur de nouo natus, ac veluti posthumus, vt suprà diximus: id est, vt hæc omnia breuiùs dicam, pater tempore donationis non cogitabat de huiusmodi filio tanquam sibi successuro, & qui posset donationē reuocare.

92 At verba, inquies, vt etiā dictum est in illa postrema ratione, naturaliter sunt intelligenda, nō ciuiliter. Illud quidem minimè inficior, sed id etiā assero, legitimatum censeri vtroque modo filium, & eum quidem legitimum, scilicet naturaliter & ciuiliter, vt qui habeat vtraque iura, & naturalia & ciuilia, vt suprà etiam diximus: vt interim illud omittam ex iure pendere, non ex natura, quis sit legitimus, vt tradit Bar. in l. si is pro emptore, col. 14. vers. item quæritur circa prædicta. ff. de vsuc. & Ang. in l. 3. ff. de instit. Et vt scribit Pet. Anch. consi. 225. videtur prima facie, col. 2. vers. non obst. quòd iste dicatur, verbum legitimum semper sonare in ciuilem intellectū. Et hoc probatur ex l. legitima. ff. de pact. & l. testamenti. & l. & l. si quæramus. ff. de test. & §. liceat autem patri, in auth. quib. mo. nat. effic. legit. quæ iura in id citat Ias. in d.l. si is qui pro emptore, nu. 229. Et ideo cum lex hunc facit legitimum, nihil est quod non sit etiam legitimus ad exclusionem donatarij. At in l. vlt. C. de his qui veni. æta. impe. non potest lex facere de minore maiorem. Ideo ibi mera natura, à qua & ipsa res dependet, inspiciatur necesse est. & ita ad illum tex. respondet Ant. in cap. cùm vintoniensis, col. 2. in 2. oppo. extr. de elect. & Alex. cons. 2. visis codicillis, col. 9. vers. non obst. l. si. lib. 1. quod repetitur cons. 87. li. 2. & Phil. Dec. cons. 155. cuius superscriptio incipit, an natus ex muliere, col. vlti. & iterum consil. 258. in casu domini Franc. col. 3. versi. non obstant suprà allegata. & est ex mente Petr. Ancha. vbi suprà, dum respondendo ad d.l. vlt. id dicit quod suprà ex eo retulimus.

Vtrum lex possit de minore facere maiorem.

Ea quæ iuris sunt, verè inducuntur à iure, licet loquatur per verba sonātia in fictionē.

93 Et id generale est, vt lex fingendo aut vtendo verbis fictionis in actu qui pēdet à potestate legis, verè id facit, non fictè, vt per not. per Bar. in d.l. si is qui pro emptore, in 3. q. prin. quæ est de fictione inductiuè ad fin. ff. de vsuca. & consi. 62. punctus talis est, quidam effectus ciuis, ipsum Ant. cons. 20. nulla mulier, circa medium. Idque est quod alij dicunt, ea quæ iuris sunt, verè induci à iure, licèt loquatur per verba sonantia in fictionem. quia quæ possunt verè induci, non inducuntur per fictionem. l. in rebus, in fi. & ibi Bal. C. de iure dot. Barto. in d.l. si is qui pro emptore, Corn. consil. 244. memini, col. 2. versic. ad idem litis, lib. 3. Non mirum igitur si in hoc casu,

qui

qui ex legis dispositione pendet, legitimatus tanquam legitimus est suus patri hæres, si rumpit testamentum, si excludit substitutos ex conditione si sine liberis institutus moreretur, & filias cõmunis patris, ex statuto eas repellente existentibus filiis masculis, non secus quàm si ab initio legitimus natus fuisset, vt suprà diximus. Ergo etiã multò maiore ratione debet reuocare donationẽ ab extraneo.

94 Si hanc posteriorem partem sequaris, eam ita primo loco intelliges, vt procedat in filio naturali legitimato viuente patre. Nam si post mortem ipsius legitimaretur non vocato donatario, certè donatio non reuocatur, ex sententia Saly. Ioan. Lig. & Fran. Rampo. d. consi. 17. & seq. inter consi. Bal. lib. 4. quorum verba suprà adscripsimus, atque etiã Phil. Dec. conss. 366. pro declaratione, col. 3. versi. secundò præmittendum, & expresiùs, col. seq. versi. vltimò non obstat. Nisi fortè fuisset legitimatus post mortem patris ex dispositione testamenti ipsius. Nam perinde tunc valet, ac si viuente & consentiente patre id actum fuisset, per auth. si quis. C. de nat. lib. & voluerunt ipsi Lig. & Rampo. vbi suprà.

Quomodo in dubio pater donans non præsumatur cogitasse de liberis.

95 Secundo intelliges, quòd licèt aliàs cum dubitatur an pater donans cogitauerit de liberis, in dubio præsumitur non cogitasse, & ita etiam in dubio habet locum hæc l. vt dicit Bar. in d. l. Titia. §. imperator. ff. de leg. 2. cum multis concor. suprà collectis in præfati. ver. 66. incip. sed hîc in quæstionem vertitur, & seq. tamen illud tantum procedit in filiis legitimis & naturalibus, non etiam in merè naturalibus postea legitimatis, vt videlicet propter legitimationem in dubio non reuocetur donatio, sed tũ demum, si ex probabilibus cõiecturis appareat donatorem motum fuisse ad donandum ob defectum liberorum, quos habere desiderabat, nec tamen legitimè habere poterat, quia habebat vxorem sterilem, cum qua diutius mansit sine liberis, & iterim ex vxore alterius spuriũ suscepit: postea vero mortua vxore sua, & marito illius mulieris, eam ducit vxorem, ob idque spurius ille legitimatur. Ideóque verisimile est quòd si hunc casum cogitasset, non donauisset: aut certè donauisset sub ea conditione reuocandi, si filium legitimum, aut ita vt diximus, legitimatum postea habere contingeret. Cessantibus autem iis, aut aliis similibus coniecturis, in dubio non reuocaret legitimatus donationem sicut legitimus, vt sic in hoc tantum differant legitimati à legitimis, quantùm ad l. nostram pertinet, videlicet in casu dubio, non autem in certo. Ita expressim & singul. voluit & consuluit Pau. Cast. d. consi. 435. col. 1. & 2. lib. 2.

A quibus refutetur hæc secunda opinio, & circa quæ.

96 Attende tamen lector, quia rationes quibus potissimũ innititur posterior op. non omnino sunt concessæ. Nam prima, quæ est veluti cæterarũ fundamentum, qua scilicet dictum est legitimatum esse verum legitimum, multos habet aduersarios, multásque rationes quæ eam subuertere videntur, vt videre licet apud Iacob. Bel. in §. tribus, in auth. quib. modis natur. effic. legit. Iacobum Butrigar. in proœmio C. Bald. in l. eam quam, col. penul. versi. quæro vtrùm legitimatio. C. de fideicom. & in l. quoties, col. 2. versi. & hæc faciunt. C. de rei vendic. & in l. vlt. C. de his qui veniam ætat. impetr. & in l. si ea quis. §. is cui. ff. de lega. 2. & in addit. Spec. tit. de succes. ab intesta. §. 1. ad fi. & Benedict. Plum. in dicta sua disputat. incip. statuto Pisano cauetur, in primo dubio. Signor. cons. 218. quidam dominus Ioannellus, col. pe. vers. preterea legitimatus. & Ant. Rosel. in tract. legitimationum, lib. 1. in causa finali, in prin. & Rom. d. l. si is qui pro emptore, & ibi latissimè Iaso. in repet. col. 51. versic. nota diligenter & perpetuo, cum multis seq. ff. de vsucap. Alexan. d. consi. 2. col. 8. & seq. lib. 1. Barba. in repet. l. cum acutissimi, char. antepen. & seq. C. de fideicommis. & consi. 27. scripsit doctissimus, col. 13. versi. capio aliam dubitationem, & multis seq. lib. 1. & Socin. consil. 246. eleganter, col. vlt. versic. tertiò ista conclusio, lib. 2. quod etiam ponitur inter consi. Franc. Curt. senioris, cons. 18. & ipsum Francis. Curt. seniorem cons. 13. statuto Ianuæ, per totum. & consi. 74. super memorata facti narratione, in tertio dubio. & Phil. Dec. in l. liberos. C. de collat. & consi. 275. in causa quæ Lucæ agitatur, colum. 5. versi. sed tamen supradictis, & seq. cum simil. & consi. 284. viso puncto, col. penul. & vlt. & consi. 610. viso themate, col. 2. & seq. vsque ad fin. vbi & ex hoc negat dispositionem d. §. ex imperfecto, in l. hac consultissima. C. de testa. habere locum in legitimatis. atque etiam consil. 610. viso themate, colum. 12. & seq. Ludo. Bolo. consi. 58. dominus Antonius, per totum, cum simil. Innituntúrque hi omnes, vt diximus, multis magnísque rationibus, & testimoniis, sed nullum mihi efficacius videtur, quàm text. quem nullus tamen eorum (si me non fallit memoria) citat, in l. 1. Cod. ad legem Viscel. vbi qui ius aureorum annulorum à principe impetrarunt, imaginem tantùm, non etiam statum ingenuitatis obtinent. Imò verò sunt qui negant filium legitimatum propriè dici filium, ac comprehendi sub statuto loquente simpliciter de filio. Cuius sententiæ fuit Bald. consi. 102. est considerandum, paulò ante fi. lib. 4.

Vtrũ sicut legitimatus rumpit testamentum, ita possit reuocare donationem.

97 Quod autem postea sequitur legitimatum rumpere testamentum, si verum sit, quod tamen non est vsquequaque indubitatum, ac expeditum, vt videre est apud Socin. & Iaso. in rubr. ff. de liberis & posthu. & Stephan. Bertran. consi. 160. visa copia, col. 2. lib. 3. Tamen nihil ad hoc nostrum negotium pertinet, in quo agimus de præiudicio tertij nihil ad patrem legitimantem pertinẽtis, cum illic ipsius tantum patris præiudicium vertatur, cuius ob id testamentum rumpitur, éstque illi liberum confestim, si velit, aliud testamentum facere.

Qui teneant legitimatum ex rescripto, nõ repellere fœminas ex statuto eas repellente existentibus masculis.

98 Et quamuis multi constanter tenuerint legitimatum, etiam ex rescripto, sicuti & legitimum repellere fœminas ex statuto eas repellente existentibus masculis: plurimi tamen ex illis ipsis in aliis locis, & alij quoque multò plures ac frequentiores contrarium asseueranter voluerunt, qui vt numero vincunt, ita & ratione. Hi autem sunt Bal. in c. per tuas, extrà de maior. & obed. per tex. in §. & quoniã varie, in authen. quib. mod. natu. effic. sui. & idem Bal. cons. 214. casus est talis, quidam habet vxorem, ante med. lib. 2. & cons. 102. considerandum, ante fi. lib. 4. Ang. consi. 76. posita pro constanti, col. 2. vers. venio ad tertium. Bened. Plumb. in sua disput. incip. statuto Pisano cauetur, in 4. dubio. Anto. in c. tanta, post princ. extr. qui fil. sunt legit. & in c. per venerabilem, char. pen. versi. sed potest esse dubium, & ibi etiam latè Iaco. Zochus in repet. & Card. Alex. ibi in §. quod autem, char. 27. versi. quæro. 15. principaliter, col. 2. & alibi sæpe in ea lect. Alter Ant. Rosel. in tractatu legitimationum, in primo libello, sub rubr. causa finali legitimationis, col. 1. versi. hîc quæro an stante statuto. & iterum in secundo libello de causa finali vel effectiua col. 16. versi. vlteriùs facit. Imo. & Raph. Co. in l. si ita quis. §. vlt. ff. de lega. 2. Raph. Fulgo. in l. vlt. ff. de iusti. & iure. & consi. 62. stante statuto. Roma. in l. necessarius, & ibi etiam Alex. col. pen. ff. de acquir. hære. vbi ipse Ro. dicit de hoc esse text. aureum in d. §. & quoniã variè, quem dicit se didicisse à Catalano quodam singulari & mirabili viro sibi incognito, dum fortè cum eo peregrè proficisceretur. & idem Rom. in l. si is qui pro emptore, col. 10. versic. circa eandem fictionem, & ibi etiam Ias. col. 56. versi. iuxta prædicta. ff. de vsuca. vbi Roma. ipse ita dicit se consuluisse in ciuitate

Lucana,priúsque consil. fuisse approbatum à multis celeberrimis docto. Senen.& id quoque procedere in legitimato per matrimonium, contra omnium opin.Paul.Castr.sibi contrarius,in l.vlti.C.de his qui veni.æta.impe.& in l.cùm acutissimi, col.1. ff.de fideicom. in l.ex facto.§.si quis rogatus, & ibi etiam Alex.col.vlt.ff.ad Trebel. & idem Paul.cons. 180.super eo quod primo loco quæritur, col.vlti. lib.1.& consi.252.quæstio ista determinatur,lib.2.& consi.343.circa primum articulum,ante fin.eo.lib.2. Alexan.consil.60.visa legitimatione, col.3.versi.sed præmissis non obstantibus,lib.2.Franc.Aretin.in l. Gallus.§.si eius, in fi.ff.de liber.& posthu.Socin.in eadem l.§.& quid si tantùm,col.pen. & consil.246. eleganter & subtiliter, col.pen.versi.præterea dicta clausula,lib.2.quod consi.repetitur inter cons.Fran. Curt.senioris,consi.18.& ipse Curt.consi.13.statuto Ianuæ,post princ.& consi.16.clarus vir,colum.4.& consi.35,statuto seu in capitulis, col.4. versic.venio modo.& consi.74.super memorata, in 3.dubio,vbi & dicit se ita aliàs consuluisse cum Socin. & Vinc. Pale.& ita fuisse iudicatum.& ita sanè comperimus ipsum Pale. consuluisse inter consi. eiusdem Curt. cons.17. viso puncto, col.3.Georg.Nata in rep.cap. quamuis, col.44.versicul. secundò quæro an filius naturalis, de pact.lib.6.Iaso.in l.1.col.11.versic. item attende. C.quando non pet.par. Philip.Dec.in l.liberos,in fin. C.de colla. & in l.1.col.4.versic.tertiò intelligitur. C.de bon.poss.contra tabu.& consi.52. viso eleganti consilio, vbi in eam rem in specie consuluit. & iterum consi.155. cuius superscriptio incipit, an natos, col.3 .& consi.275. in causa quæ Lucæ agitatur,col.pen.& col.seq.vers.3.non obst.& in addit.illius consi.col.pen.versi.superest tertium, vbi hanc dicit esse communem opin. & cons.316. in casu proposito, col.penul.& consi.383. viso puncto, col.1.& consi.392. quæritur an filia, col.2.vers. non obstant allegata. Lud.Bol.dict. consil.58. col.6. vers.his sic præmissis,& colum. pen.vers.non obst. etiam doctrina. & in addit.consi. Ioan.Ana. cons. 27. longa professio. de quo & nos etiam diximus in nostro tractatu primogenituræ, quæst.34. nu.51. sed redeundo.

Vtrum legitimatus excludat substitutũ.

99 Et idem quoque de eo quod dictum est, legitimatum excludere substitutum. Sunt enim & multi verendæ authoritatis,qui contrariæ sunt opinionis,& in his Bal.in l.Lucius,la 2.ff.de hæred.institu. & in l.si ita quis.§.is cuius.ff.de leg.2.Io.Cald.cons. 1.tit.qui fil.sunt legit.Salyc.in l.generaliter.§.cũ autem.C.de instit.& substit.Imo.in l.ex facto, in prin. ff.de vulga. & pupil. & in l.ex facto. §.si quis rogatus in fi.prin.ff.ad Trebel. Pau.Cast.in l.cum acutissimi,col.1.vers.secũdò quæritur.C.de fideicom. Ex quibus constat rem hanc esse admodum dubiam.

Cur in filio naturali qui natus erat ante donationẽ, & postea legitimatur, hæc lex nõ ita locũ habet sicut in eo qui post donationem nascitur, & legitimatur.

100 Illud autem,quod ad hoc caput pertinet,non prætermiserim, non tantùm esse dubitationis in filio naturali qui post donationem & nascitur, & legitimatur,quàm in eo qui natus erat ante donationem, & postea legitimatur, duabus quidem rationibus,quæ in hoc obtinent,non in illo. Nam postquam hic iam natus erat, videtur non posse reuocare ex huiusmodi l.quæ loquitur de liberis postea natis, & quoniam de eo verisimiliter cogitabat, atque etiam de futura illius legitimatione, tum vt sibi succederet, quod est commune parentum votum,& naturalis in filios charitas.l.nam & si parentibus. ff. de inoffic.testa. quod & ad naturales porrigitur,cùm par sit in eos affectio. l.hos accusare.§. omnibus. ff.de accusa. cum simil.à me adductis suprà in verbo donatione largitus,nu.228.sexta ratio. Tum quia etiam non tanta fraus præsumitur in patre quantum ad eum filium qui natus est post donationem, quod ipse pater diuinare non poterat, quantum ratione illius qui iam natus erat. Ideo Bald.quem suprà nu.70.citauimus in dict.l.1. C.de inoffi.donat.in eo tantùm loquitur, qui natus erat ante donationem,vt scilicet is non reuocet,si fuerit postea legitimatus : quasi sentiat aliud, si postea natus esset. Et idem quoque sentire videtur Pau. Castren.dict.consi.434.in secundo dubio.lib.1.nam de legitimatione, inquit, potuit donans tempore donationis quo iam natus erat filius naturalis, cogitare, cum penderet ex suo ipsius arbitrio, & ex causa de præsenti.lege si quis domum. §.hîc subiungi. ff. de loca. & l.si vxor. §.diuus, & quod ibi not.Bar.ff.de adulter.& l.quod Seruius.ff. de condictione ob causam, perinde ergo habendum est, ac si cogitasset. dict.§.hîc subiungi. sed & idem voluisse videtur Socin.dict.consi.226.lib.2.Et hanc differentiam expressim fecit Philip. Deci. in addit.l.posthumo, col.eiusdem addit.2.C.de bono. possess.contra tab.& dicto consi.366.col.3.versic.secundo responderi.& colum.seq.versi.vlt. non obst. cùm dicit quòd hæc l.nostra habet locum in filiis post donationem susceptis & legitimatis,licèt fortè secus esset in natis ante donationem. & Carol. Ruin.d.consi.173.quæritur primo,col.3.num.7. lib.1. & Fran.Ripa, hîc in fi.30.q. de quo tu vide Pau.Parisien. consi.72. videtur dicendum, col.3.nu.24.li.1.

Vtrum per natiuitatẽ filiæ reuocetur donatio, stante statuto ne filia succedat patri.

101 Sed illud hîc quæro,quid si nascitur filius aut filia,quæ non succedit patri,verbi gratia,Florentiæ statutum est,ne filia succedat patri existente patruo. Quispiam igitur fratrem habens,liberos verò non habens,donat,postea suscepit filiam. ea ex eo statuto non succedit patri, sed ipsius patruus.vtrùm per natiuitatem huius filiæ reuocetur donatio? Et primum videtur quòd non, quia cùm censeatur facta donatio sub conditione reuocandi, si donans susceperit liberos,per l.cũ auus.ff.de cond.& demon. & suprà sæpius diximus : sitque statutum repellens fœminas:censetur donans se voluisse conformare ad statutũ,vt scilicet liberos intellexisse videatur ex statuto successibiles, non reliquos, ex iis quæ post Dyn.voluerunt Bar.Ang.Imo.Raph.Cu. Pau.Cast. in lect.Pad.Ro.Alex.& alij recentiores in l.hæredes mei.§.cum ita.ff.ad Trebel. dum dicunt quòd stante statuto repellente fœminas extantibus masculis, si quis suo testamento instituit hæredes suos liberos, non intelligitur instituisse filias, sed tantum filios.& idem voluit Signo.cons.181.factum sic se habet,nobilis vir,in 2.dubio. Anto. consi.9. viso puncto & quæsitis,col.1.& 2.Pet.Anch.in l.tres fratres, & ibi Iaso.qui dicit sing.in 6.limitatione. ff.de pact. & idem Petr.Ancha.in l.sed si hac. §.liberis. ff.de in ius voc.& in rep.cap.1.in 14.q.prin.versi.sed occurrit iuxta prædicta,extr.de constitu. vbi & hoc dicit procedere, etiam si pater instituerit filios suos hæredes in eo quod eos tangit de iure : tanquam censeatur nihilominus intellexisse de iure municipali. & idem Pet.Anch.cons.125. visis & ruminatis, col. pe.vers.secundò principaliter moueor. Raph.Fulg. consi.24.domina Catherina,col.2.vers.porrò quod me magis mouet.Alex.in l.Gallus.§.1.in fi.ff.de lib. & posthu.cons.127.viso testamento,post prin.lib.1. quod repetitur cons.15.lib.4. Corn.cons.55. pro decisione præsentis consultationis,col.pe.lib.1.& cõs. 295.videtur in hac consultatione,col.2.vers.persuadetur,eod.lib.1.& cons.22.in hac consultatione,col. 5.vers.& testator censentur, lib.2. & consil.120.eleganter & diffusè,col.pen.eod.lib.2.& consi. 124. ardua primo aspectu, col.5.versi.ad idem no.eo.lib.2. Bal.à Bart.inter cons.eiusdem Corn.cons.120.quòd filia vel nepotes,eo.lib.2. Barb.in rep.c.Raynaldus, colum.3.versi.ego sæpenumero,& col.32.versi. nota ibi prolem, vbi hoc dicit sing. & iterum col. 86. versi.sed vnum circa doctrinam,extra de testa.& in rep.c.

rep.cap.Raynutius,char.2. & iterum & latiùs char. 46.eo.tit. & in c.in præſentia, col.67. de prob. & in rub.C.qui amit.col.97.& conſil.43. præclarè ſcribitur,col.3.verſ.item concurrit,& iterum col.15. ver. & moueor ad ſic dicendum,lib.1.& conſil.4. propè inquit Pſalmiſta,colum.3.lib.2.& conſi.63.præclarè ſcribitur,col.4.eo.lib.2.Maria.conſi.36.rectè ac maturè,col.pen.verſ.quintò probatur.Soc.ipſius Marſilius,conſi.pen.abundè & ſubtiliter,col.1.& 2.lib.1. conſi.103.ſupraſcripti inſignis,col.2. verſ.ex qua reſponſione,lib.2. & conſil.227.præſens conſultatio, col.9.ver.ſextò & vltimò,& iterum verſ.ſed multipliciter,eod.lib.2.& conſi.280. conſiderata contingentia,ad fi.eo.lib.2.& conſ.50.viſo teſtamẽto Pauli.col.2.lib.3.& conſi.63.viſis teſtamẽto nobilis,col. 8.verſi.confirmatur quia ſi teſtamento,eod.lib.3.& conſil.69.viſo teſtamento Ioannis col.6.verſi. prætereà in ſubſtitutione,eo.lib.3.& conſi.33.viſo teſtamento domini,col.2.verſi.ſuccedebat & tertiò,lib. 4.& conſilio 42. ſubtiliter & abunde.columna tertia. verſiculo ſed ad hoc videtur. eodem libro 4. & latiſsimè conſil.51. viſis facti narratione , ferme per totum,eod.lib.4. & conſ.73.capiendo primum, col.3.ver.ſextò & vltimò,eo.lib.4.Fran. Cur.ſenior conſi.45.ſtatuto ſeu conſuetudine,col.4.& conſ.52. ſuper teſtamentis,col.4.ver. comprobantur prædicta.Card. Alex. in arbore conſanguinitatis quã poſuit ſuper c.vlt.ext.de conſang.& affini.nu.36. Iaſ.in l.omnes populi,col.7.de iuſtit.& iure, & in l.ſi quis id quod,col.4.verſ.octauò ſing.limit.ff.de iuriſdict. omn.iudic. vbi id dicit ſing. & in l.qui filiabus , in prin.col.3.verſi. quintò per iſtum text.ff.de leg.1.& conſil.84. puto quòd quemadmodum , col.1. lib.1. Phil.Dec.conſi.257.quæritur,col.2.ver.& hoc idem. & conſi.270. dominus Raynaldus,col.2.verſi.circa primam.& conſi.316. in caſu propoſito, col.pen.& conſi.397.viſo puncto,col.2.in fin.Alciat.in lib.1.de verbo.ſignifi.char.4. & in l.1. & iterum in l.hæc ſtipulatio.ff.eo.Ant.Rub.conſ.63.circa teſtamentum.

Filia quæ non ſuccedit patri ex ſtatuto, an tollat ſubſtitutionem in tempus liberorum factã.

102 Qua etiam ratione Paul.Caſtr. d.conſil.409. lib.2. conſuluit in caſu d.l.cum auus, quæ proximè ad noſtram l.accedit filiam quæ non ſuccedit patri extante patruo ex ſtatuto, non tollere ſubſtitutionẽ quæ ita fit , ſi hæres deceſſerit ſine liberis. & idem tenuit ipſe Paul.in d.l.cum auus , circa medium. & Ioan. à monte Sperello in l.cùm acutiſsimi. C.de fideicommiſſa.& Ioan.Bapt.in l.generaliter. §.cùm autem.in 34.quæſt.C.de inſti.& ſubſti.Bal.à Bar.inter conſi.Corn.d.conſ.120.lib.2.& clanculum Cor. in ſubſcriptione illius conſ.colum.pen.ver.concurrente etiam,& expreſsius conſ.145. ad euidentiam, in fin.lib.1.& conſi.197.circa primum,col.4.eod.lib. 1.& conſi.20.in hac conſultatione, col.5. verſicu.& idem aliàs,lib.2.& d.conſi.124.ardua primo , col. 5. verſic.ad idem no.eo.lib.2.& conſi.primò circa primum,col.antepen. verſ.nam ex quo & multis ſeq. lib.4.& Socin.in l.centurio, colum.7. verſic.ex qua concluſione.ff.de vulg. & pupil.ſubſtit. vbi hoc dicit not.& conſi.55. viſis conſiliis.colum.2. verſ. ſed conſulentes,lib.3.& nouiſsimè Albe.Brun.in tract. ſtatutorum fœminas repellentium, arg.5.q. 12.col. 2.& ſeq.vbi dicit ita ſe conſultũ ſæpius reſpondiſſe.

Comprobatio eiuſdẽ.

103 Ad quod facit optimus tex.in l.vlt.in fi. C.de inſti.& ſubſtit.vbi requiritur, quòd mater ſit hæres filij poſthumi , vt poſsit excludere ſubſtitutum ex tacita pupillari comprehenſa in vulgari.& ibi Fulg. & Paul. Caſtren.atque etiam Bart.in d.l. Centurio, col.1.& ibi quoque Ang.colum.2. Alex.ſubdubius tamen,col.15.verſic.ſed adhuc contra,& Socin.colum.7.verſi.ex qua concluſione. ff.de vulga.& pul. & idem Bart.in l.2.in princ.colum.vlt.verſic. item quòd ſi mater.eod. tit.cum concord. adductis per Alexan.in d.l.Centurio, colum.16. verſi.ex hoc infert,& ibi quoque Socin.colum.7.verſic.ex quibus infertur.Porrò illius l.vlt.authoritate , Oldr. in d.l. generaliter,& ibi quoque Alberic.col.1.2.& ſeq.videntur ſequi hanc ſententiam , vt videlicet in caſu d.l.quæ eadem eſt cum d.l.cum auus, requiratur vt filius ſuccedat:id quod etiam voluit Bald. in dict.l. cum acutiſsimi,colum.vlt.C.de fideicommiſſ. Rapha. Com.in l.cum auus, & ibi quoque Socin.col. 30.verſicu. ex quibus infertur,& iterum colum.52. verſic.ſeptimò quæritur.ff.de condit. & demonſtr. & idem Corn.in l.filiusfam.§.cum quis.ff.de leg.1. Licèt Paul. Caſtren. teneat contrarium in d.l.cùm auus,circa med. Cæterum illud generale eſt , quòd quando perſona quæ ex veriſimili mente excludit ſubſtitutum , non eſt ſucceſſura ab inteſtato , quia eam alius excludit,non excludit illum ſubſtitutum, ſecundum Bald. poſt Nicol. Matth. in l.cum quidam, colum.vlt.& ibi quoque Rapha.Fulg.colum. item vlt.Paul.Caſtren. col.1. verſic. ſed quæro hîc, Alexan.col.2.verſic. dicit tamen ſignanter. Corne. col.1.C.de imp.& ali.ſubſti.Bar.& Imo.in d.l.hæredes mei.§.cùm ita.ff.ad ſenatuſcon.Trebel. & Cor. conſi.186.quanquam præſens conſultatio,colum.1. verſ.vbi autem,lib.3. vbi & idem dicit ſe alio anno Aſsiſij cum Bald.à Bar.conſuluiſſe.Alexan.conſ.92. ſuper eo de quo quæritur,col.pen. verſi.nec etiam obſtat,li.3.Car.Ruin.conſ.104. poſtquã, col.vlt.nu. 14.lib.2.& iterum conſ.106.viſo,col.5.nu.8.eo. lib.2.

Aliud argumentũ à ratione huius l.

104 Præterea vt ad alias quoque rationes veniamus hanc partem aſtruentes , ratio huius l.noſtræ ex omnium ſententia ea eſt, quoniam cenſetur quilibet donare ſub illa conditione reuocandi , ſi donans poſtea ſuſceperit liberos , ne videatur anteponere extraneos ſuæ poſteritati,vt ſuprà latè & ſæpe diximus & probauimus. Quæ ratio non poteſt habere locum niſi in eo filio,qui poteſt ſuccedere: & ſuccedendo, id quod alteri à patre donatum eſt, accipere.Ex quo hoc confeſtim conſequitur, nec l. quoque noſtram habere locum l.adigere. §.quamuis.ff.de iure patr.cum ſimil.

Præteritus non rumpit teſtamentum,niſi ſibi locũ faciat.

105 Item ſi huiuſmodi filia reuocaret donationem , nihil quidem ſibi prodeſſet , nec patri ipſius quantum ad affectionem paternam pertinet , quæ huius noſtræ l.radix eſt & fundamentum , vt ſuprà in præfat. diximus. Lex autem nihil fruſtra , nihil otioſum , nihil ſuperuacuum facit : l.qui bis idem. ff. de verborum obligat.& l.non cogendum.§.vltimo. & ibi gloſſ.vltima.ff.de procur. cum aliis ſimil. à me latè congeſtis in noſtro tractat. cui titulus eſt, nihil fruſtra. Ex quo fit , vt præteritus non rumpat teſtamentum , niſi ſibi locum faciat,arg.l.nam & ſi ſub conditione.§.rumpendo. & §.ſed ſi à primo.ff. de iniuſt.teſta.& l.ſi poſt mortem.§.liberi. ff.de bono.poſſeſ. contra tabul. Hîc autem ſibi locum facere non poteſt,cum non ſuccedat, ergo nec reuocare poteſt.

Et cũ quis ex legis vel ſtatuti diſpoſitione priuatur lucro alterius contemplatione,id lucrũ cedit huic alteri.

106 Nam & aliàs cùm quis ex legis vel ſtatuti diſpoſitione priuatur lucro quopiam alterius contemplatione,id lucrum cedit huic alteri.l.poſt legatum. §.admittere. ff.de his quib. vt indig. & l.2. §. ſi duo emancipati, & ibi Bart. ff.de colla. bono. & l.ſi legatarius , quæ eſt pen. & ibi omnes , C.de legat.& l.ſi defunctus. C.de ſuis & legit. & not.Bart. in l.vxorem. §.hæres , per eum text. ff.de lega.3. & in l.2. §.videndum. ff.ad Senatuſconſul. Tertul. & in l.liberorum , colum.pen. verſ.pone exemplum. ff.de verbo.ſignifi. & in l.ſeruo legato.§.ſi teſtator, & ibi latiſsimè Iaſon quem omnino vide in 2. not. ff.de legat.1. Bald. in l.maximum vitium , colum.1. C. de lib. præterit. Franc. Rampo. inter conſil. illius, conſil. 88.circa ſecundum , ante fin.lib.3.Ro. in l.1.col.antepen. verſic. ſecundo quid quando , & iterum,col.vlt.verſ. ſed regula eſt.C.quan.non pe-

ten.par.& consi.32.visa municipali,col.2.versi.item si qua persona.Maria.Soc.cons.5.præsens consultatio,col.2.ver. respondeo ad quæstionem, & multis seq.Carol.Ruin.consi.107.ex omni,col.7.nu.10.li.3. Phil.Dec.cōs.584.visa prohibitione,col.1.Ant.Rub. cons.122.præsupponitur,col.2. Licèt aliud sit in dispositione hominis, siue testatoris. l.vxorem.§.hæres,& ibi Bar.ff.de leg.3.cum cōcor. adductis à Carol.Molin.in consuet.Paris.tit.1.§.1.gl.1.nu.27.Si igitur id lucrum donationis ex hac l.reuocaretur, cederet lucro ipsius filiæ quæ non succedit. Consequens est vt nec ipsa reuocet.

Paria sunt non succedere, & nō esse in rerū natura.

107 Denique paria sunt non succedere, & non esse in rerum natura.l.pater filium.ff.de inoffi.testa.& l.2.§.sed si sint sui,& ibi Bar. ff.ad Tertul.& l.1. §.sed & si patruus,ibi,pro mortuo habetur.ff.de cōiung. cum emancip.liber. cum aliis multis simili. quæ & nos collegimus in nostro tractatu primogenituræ, in l.53. quæstio. nu.16. quarta ratio. Ideóque etiam in simili dicemus statutum, ex quo masculi repellunt fœminas à successione,intelligi,si ipsi masculi,quorum fauore fit ea exclusio, succedunt, non aliàs, vt nuncupatim dicit Bart.in d.l.2.§.sed si sint sui.ff.ad Tertul. & in l.1. §.quidam filium, in 4.& 5. quæst.ff.de bo.poss.contra tabul.cum infinitis propè concordant. à me etiam in vnum coactis in nostris consuetudinibus, tit.17. §.item 17.& dicemus etiam postea.Similiter licet non valeat legitimatio tacitis filiis legitimis, vt plenè diximus suprà in verbo,donatione largitus, nu.310. incip. sed fac ita esse.hoc tamen non procedit si filij illi taciti non succederent ex statuto, vel aliàs:vt videtur voluisse Paul.Cast. cons.27.dicendum est dictam hæreditatem pertinere,lib.2.& expressim Iason cons.68.viso themate,col.7.versi.sextò principaliter, & seq.& col.pen.ver.quartò notabiliter, lib.3. Sed & Rom. consi.43.ad primum quæsitum, in 3.dubio sing.respondet quòd auth.licèt.C.de natur.lib.quę statuit patrem posse totam suam substantiam filiis naturalibus relinquere, cùm non habet legitimam sobolem,procedit etiam cum habet filias quæ renuntiauerunt ipsius successioni secundum c.quanuis, de pactis li.6.quod quidem, vt subdit, licèt sit nouum, est tamen verissimum, & sequitur Iason d.consil. 68.col.9.vers.confirmo per illud.Denique ex eo fit quod not.tradit Ang.in § optimè per illum text. in verbo,ingratitudinis,iuncta gl. in authen. de nupt. quòd id quod ibi dicitur,quòd pater non potest relinquere vxori suæ secundæ magis quàm vni filiorum primi matrimonij, non habet locum in filia ipsius primi matrimonij à statuto exclusa. Id quod sing.dicit ipse Ang. atque etiam pro sing. refert & sequitur Iason vbi suprà,ad fi.

Vtrum filius naturalis sit magis cognitus de iure ciuili, quā filia ex statuto exclusa.

108 Contrarium tamen videtur multis item rationibus:quarum hæc prima est.Nam filius naturalis non magis est cognitus de iure ciuili,quàm filia ex statuto exclusa extante patruo: imò verò minùs est cognitus,quod statim probabimus.Filius autem naturalis facit deficere hanc conditionem, si sine liberis quis decedat,vt item probabimus. Igitur & ea filia exclusa itidem facit. Primum autem ex tribus aut quatuor mediis, vt nostri loquuntur, apertissimè liquet. Primo enim filius naturalis nihil capit contra patris voluntatem,vt voluit gl. in l.1. §.1. & ibi Bal.in l.1.C.quorum bono.& est bonus text. pro ea in l.vlt.in verbo,necessitas, & in verbo,voluntate,& ibi etiam not.Bal.C.de nat.lib.quem tex. & ad hoc expendit Ang.in §.vlt.in auth.quib.mod. nat.effi.sui.cum si.quæ videbis suprà in hac eadem gl.nu.58.incip.& id quidem.Filia autem capit, velit nolit pater,per l.vlt.C.de dot.promis.

Filia cūm à successio- ne repelli- tur, cōgruè debet dota- ri.

109 Secundo,quia filius naturalis ab intestato nō succedit suo suo.l.vlt.C.de nat. lib. ac ne patri quidem suo naturali,extantibus filiis legitimis,aut etiā non extantibus,nisi in duabus vnciis. auth.licèt. C. eo.tit.Filiæ autem si à successione repellantur, debent dotari,ex sententia Bart.in l.si marito. §.si voluntate.ff.sol.mat.& Laur.à Palatiis in tract.statutorum repellentium fœminas, char.pen.col.3.versic. quid autem si dicat statutum, cum sim. Neque id simpliciter,sed congruè,secundū Bal.in d.l.vlt. col. 2.ver.sed pone quòd ista filia.C.de dot.promis.& in auth.res quæ.ver.quæro statuto.C.de com.de lega. Imo.in l.stipulatio hoc modo concepta. ff.de verb. oblig.Cor. consi.319.circa primum quæsitum, col. 3.ver.ex quibus omnibus lib.3.cum si. arbitrio scilicet boni viri,vt dicit ipse Bald.in d.l.vlt.& præterea in l.quæro,& ibi quoque Bart.ff.de iure dot.& ipse Bal.cōsi.67.quia statutum tria habet, ver.capitulum de patruo,lib.1.& Ang.in §.1.in auth.de restit. & ea quæ parit, cum si. Et id quidem ad minimū vsque ad legitimā ex crebriori nostrorum calculo, quos statim aduocabimus. Quæ quidem legitima ascendit ad quatuor vncias, cùm sola sit in nostro casu, per auth.nouissima.C.de inoffi.test.Vnde planum fit semper huiusmodi filiam ampliorē portionem consequi,nempe quatuor vncias, quàm filium naturalem,qui vel nihil prorsus consequitur, vel tantum duas vncias.

Et arbitrio boni viri.

Et ad minimum vsq; ad legitimam.

Qui teneant filiā exclusam debere dotari adusq; legitimam.

110 Quòd autem filia exclusa debeat dotari adusque legitimam, asserunt And.Iser. in constitutione regni,incip.in aliquibus,col.8.Saly.Fulg. & Ias.in d. auth.res quæ,per illum text.idē Saly.in l.sancimus, col.vlt.C.de nupt.& in l.2.col.pen.C.de noxa.& in sua disput.incip. statuto cauetur. & Bald. consil.67. quia statutum habet tria capita,lib.1. & consilio 69. cum statutum ciuitatis, colum.1. eodem libro 1.& consilio 323. materia ista diuiditur in duas partes, libro tertio. & consilio 407. punctus talis est, Antonius plures filios, eod.lib.3.quod quidem consil. idem est cum illo.67. lib.1. nisi quod in hoc casus cons.in princ. ponitur.& Ang.consil.358. dominus Gregorius,in 4.dubio.Raph.Coma. cons.45. stante statuto,vers.in contrarium, & cons.seq. pater filiis, col.vlt.ad fi.Cor.consi.197.circa primum,col.3.ver. quod maximè dicendum videtur,& sequen.lib.1.& consi.48.de pluribus,col.5.ver.circa secundum,lib. 2.& consi.77.licèt multùm vrgeant,col.1.eod.lib.2. & consi.91.quoniam clarè,col.1.& 2.eo.lib.2.& cōs. 107.in hac consultatione,col.pen. vers.tamen videtur quòd dos,eo.lib.2. & consil.111. videtur in hac, col.2.vers.& si quæris,eo.lib.2.& consil.162. primo aspectu,col.3.vers.& si quæris,eo.lib.2. vbi dicit ita vidisse se sæpius consuluisse cum Bened. Cap.Bal.à Bar.& Io.à monte Sperello,& idem Corne.consil. 202.circa præsentem, col.3.ver.legitimè autem dotata, eo.li.2.& cōs.3.in pręsenti consultatione,col.3. li.3.& cōs.4.dubia satis,col.4.ver.cū igitur in nostro casu,eo.lib.3.& cōsi.40.circa hanc,col.pe.vers.ideo puto,eo.lib.3.& cons.100. non caret, col.2. versi.tamen his non obst.eo.li.3.& consi.115.in hac consultatione,col.1.vers.& statuta,& iterum col.2.vers.nō ergo ob.eo.li.3.& cons.290.ardua plurimum, col.4. vers.circa secundum,eo.lib.3.& cons.258.quāquam, col.pe.ver.tamen licet,lib.4.& ipse Bened.Cap.cōs. 89.punctus quidam Agnolellus,col.pe.ver. sed dubium cadit. Calc.consi.11. quòd non præsumatur, col.10.ver.tertio pro ista sententia,& iterum col.14. ver.& statuta.Alex.cons.79.super primo dubio,col. 1.lib.1.& cōs.7.visis & diligenter animaduersis, col. 2.ver.præterea hoc in terminis,lib.2.& cons.83.viso statuto,post prin.lib.4.& consi.87.visis & diligenter animaduersis,col.3.ver.præterea hoc in terminis,& iterum col.vlt. versic.non obstat quòd dos,lib.6.& consil.121.consideratis verbis,col.1.eod. lib.6.Bald. nouellus in tract.dot.char.31.Socin. consil.182.licèt filia.

filia.col.1.lib.2.& conſ.207.in cauſa dominę Annę, col.1.eo.lib.2.& conſ.57.in cauſa reſtitutionis,col.7. verſ.ſed ad hoc reſpondeo, lib.4. vbi dicit ita fuiſſe conſultum per doc.Peruſinos & antiquiores & recentiores magnæ authoritatis.& inter conſ.Carol. Ruin.in ſubſcript.conſ.26.videtur,col.1.eiuſdē ſubſcript.lib.3.Iaſon in l.voluntatis.C.de fideicom.vbi hoc dicit notādum perpetuò.& in auth.nouiſsima, in fi. C.de inoffi.teſta. vbi hoc dicit eſſe diligenter corde tenendum.& in rub.ff.ſol.mat.col.6.verſi.ſecundò quia doc.in priori lec.& Franc.Curt. ſenior conſi.27.magnificus vir,col.14.verſ.venio ad quartum,& iterum col.18.ver.quod procedit.& conſ.38. viſo ſtatuto,col.1.& latius conſ.ſeq. viſis & eleganter animaduerſis,col.2.& ſeq.& conſ.74.ſuper memorata,char.antepe.verſ.octauò principaliter, vbi ita dicit ſe frequenter conſuluiſſe cum Barth. Soc. Iaſon.conſil.69. quæritur an domina, in fin.lib.1.& conſi.142.venerabilis,col.6.verſ.tertiò moueor, & ſeq.lib.2.& Phil. Dec. conſi.26. cuius ſuperſcriptio incipit,an filia dotata,col.1.poſt prin.& col.2. verſi. nec obſtat quòd dos congrua. vbi eleganter declarat,quomodo id ſit intelligendum.& conſi.89.viſo puncto,col.vlt. & conſ.106. cuius ſuperſcriptio incipit,ſi pater,col.3.verſ.nonò bene facit. & cōſ.180. viſa renuntiatione,col.2.verſi.ſed tamen prædictis, & conſ.ſeq.ſatis nota,col.2.verſ.ſed in caſu.& conſ. 276.proponitur quòd dominus, col.1. & iterum 2. verſ.ſecundò competentia. & conſ.379. requiſitus, col.pen.verſ.& videtur procedere.& Fran. Cur.iunior conſi.10. viſa ac diligenter,col.1.& Catel.Cot. qui hoc commēdat in memor.incip.dos data,in fi.

De eadem re.

111 De quo tamen quia non indiſtinctè id plerisque procedere videtur,vide ipſum Soc. conſil.288. col.6.verſ.circa ſecundam quæſtionem, cum multis ſeq.lib.2.& Bened.Cap.conſ.145.cùm vt in facto præſupponitur,quidam Saulus, per totum. & Car. Ruin.conſi.27.ſuper puncto, propè per totum,li.3. & conſi.51.caſus iſte,eo.lib.3.& conſ.56.in præſenti, in ſecundo dubio,eo.lib.3.& conſ.60.de re quidem, in primo dubio,eo.lib.3.

Dos quomodo ſuccedit loco legitimæ.

112 Et illud quidem optima ratione,nam dos ſuccedit loco legitimæ, præſertim cum repellitur filia à ſucceſsione,vt voluerunt Guil.Cu.& Bal.in l.1.ff. de iuſti.& iur.Ricar.Mal. Cy.& Bald . in l. [illegible]ancimus. C.de nuptiis. Barto.poſt Ricar. Mal. in l.Titio centum. §.Titio centum. columna penultima. & alij. ff.de condit.& demonſtra. Ioan. Andr. etiam poſt eundem Ricar.in addi. Spec.in rubr.de ſtat.mona. col.3.Bal.in l.non ſine,verſ.ſed nunquid.C.de bon. quæ lib. & in l.huiuſmodi. §.ſi Titio & Mæuio, & ibi etiam Imol.& Petr.Beſut.ff.de leg.1.& conſi.61. ſuper puncto, poſt med.lib.1. & conſil.498. factum ſuper quo col.vlt.lib.1.& cōſi.36. proponitur quod dominus Antonius.col.1.lib.4.& conſi.59.tres perſonæ,col.3.eod.lib.3.& conſil.377. quidam Alexander.in fi.eo.lib.3.& conſil.99. ſuper primo quæſito, in prin.lib.4.& conſ.410.primò videndum.in fi.eo. lib.4.& conſil.498.factum ſuper quo, col.vlt.lib.5. Sal.in l.quoniam nouella,per illum tex. in 2.not.C. eo.& in d.authen.res quæ,in princ.& in l.ob æs.C. de prædi.min.Ang.conſi.300.punctus talis eſt, ſtatuto ciuitatis,in princ.& iterum col.2.verſ. præterea dos.& iterum conſi,349. conſultatio hæc, col.2. Imo.Domi.Philip.Franc.& Georg.Nat.in cap.2.de pact.lib.6.Card.Flor.conſi.52.ad primum dico,col. 2.verſic.in contrarium.& conſi.151.quod hoc caſu, col.2. verſi.ad aliud. Pan.conſil.92. illud indubitati iuris,col.2.verſ.præterea ſtatutum,lib.2.Paul.Caſtr. conſil.73. repetito conſ.265. licèt iſta domina Liſa, col.vlt.lib.1.& conſi.43.ſubſtitutio, col.vlt. lib.2.& Bened.Cap.d.conſi.165.col.3.Franc.Are.in l.qui ſuperſtitis,col.2.ff.de acq.hæred.& conſi.17. conſideratis,col.antepen. verſic. ſecundò hoc demonſtro. Calca.d.conſ.11.col.10. verſ.in contrarium facit, & Maria.conſi.25.dominus Frāciſcus, col.7.ver.quartò probatur.& eius filius Soc.d.conſil.207.in cauſa dominæ Annæ,col.1.lib.2.Alex.conſil.131.tranſmiſſum,col.1.verſi.quæ quidem dos, lib.1. & conſil.7. viſis & diligenter,col.2. verſic.quantò ergo magis, lib.2.Iaſ.in l.filiusfa.§.diui,colum.2.& iterum col.8. verſi.ſecundo facit,in 1.lect.& iterum in 2.lect. col. 3.verſ.& ſi diceretur.ff.de leg.1.De qua re etiam per Raph.Cum.conſi.124.dominus Antonius, per totum.& Pau.Caſt.conſi.16. viſo dicto puncto & dubiis,in 1.dubio,lib.2.

Dos & legitima vtraque dicitur quaſi debita.

113 Ex quo vtraq; & dos & legitima dicitur quaſi debita, vt de dote eſt gl.no.in l.mulier.§.cùm proponeretur,in glo.vlt.ff.ad Treb.De legitima eſt tex. in l.& quia,ibi,quaſi debita. ff.pro ſoc. & in l.vlt.§. ſin autem perpetui,ibi,quaſi debita.C.de cur.furio. & in l.1.ibi,tanquam debita.C.de his qui ante aper. tab.& voluit glo.in l.3. C.de iur.& fact. ign.cū aliis concord.adductis per Alex.in l.lex Cornelia, col.1. ff.de vulg.& pup.ſubſtit.& in l.is poteſt, col.3.& 4. ff.de acq.hær.& per Fran.Curt.ſeniorem conſil.84. codémque vlt. ſuper quotidiano, col.2. & abunde per Iaſ.in d.l.3.

Et vtraq; cenſetur æs alienum reſpectu patris.

114 Et vtraque etiam cenſetur eſſe æs alienum reſpectu patris, vt de dote voluit Bart. in l.à filia, in prin.ff.ad Treb. & Bal.in l.vlt.col.vlt.ver. ſed pone ꝙ vnus.C.de iur.dot.per tex.quē ad hoc dicit ſing. ſecundū vnā lect.in l.pater filiæ.ff.de euict. & conſ. 59.tres perſonę,col.2.li.3.& cōſ.283.pater,poſt prin. eo.li.3.cū concor.adductis à Soc.in conſ. quod poſitū eſt poſt tit.ff.de exceptio.Et de legitima eſt tex. in l.Papinianus.§.ſi quis impubes, & ibi Ang. ff.de inoffi.teſta.& voluit Bal.in l.2.ad fi.C.de lib.præter. & in l.quanquā. C.ad leg.falci. & d. cōſ.221. lib.4.& Alex.in l.ſi debitor.ff.eo.& Barb.conſ.50. illud afferam,col.7.lib.4.Iaſ.in d.l. filiusfa.§.diui.col.3.verſic. quintò no.in 1.lect.& etiam in 2.lect.col.3. ver.Hinc ex hoc tex.ff.de leg.1. & pleniſsimè Iaſon conſil.181. ſtatuto excelſæ ciuitatis, per totum,lib.2.vbi videbis quomodo id intelligatur,cum ſimi.

Et in vtraque requiritur ſpecialis renuntiatio.

115 Et in vtraque requiritur ſpecialis renuntiatio, de legitima ſcribitur in l.ſi quando.§.& generaliter, vbi omnes doc.C.de inoffi.teſta.cum ſim.Et de dote voluit Imo.in c.2.& ibi etiam Do.col.pen. & expreſsiùs Philip.Franc.col.4.verſ.quid autem ſi filia. & Geor.Nat.in repe.col.7.verſi.tu adde ad hoc, de pact.lib.6.& Paul.Caſt.d.conſ.73.repetito.conſ.265. licet iſta domina Liſa, col.vlt.lib.1.& Alex. conſil. 209.ponderatis his quæ in themate,col.vlt.verſi. & etiam eſſet,lib.6.& Iaſ.in l.1.col.3.verſi.tertiò not.ff. ſol.mat.& cōſ.142.in cauſa cōtradictionis,col.3.ver. ſimiliter in generali,lib.2.& conſ.4.dominus Baptiſta,col.4.ver.confirmatur,arguendo,lib.4.& conſi. 90.dubitatur an ſpectabilis,col.vlt.eo.li.3.& Carol. Ruin.conſ.61.ex themate,col.2.an.3.in fi.li.3.& Phil. Dec.cōſ.26. cuius ſuperſcriptio incipit,an filia dotata, col.vlt.& iterum conſ.106. cuius ſuperſcriptio incipit,ſi pater,col.pen.verſi.decimò.& conſ.301.in cauſa quæ Ferrariæ,col.1.& Io.Lup.in repet.rub.de dona.inter vir.& vxor.§.16.col.vlt.verſi. ampliabis. & Carol.Ruin.in l.Gallus.§.& quid ſi tantum, col. 50.ff.de lib.& poſth.

Et ſicut fructus legitimæ augent legitimam, ita & fructus dotis.

116 Et ſicut fructus legitimæ augent legitimam, vt no.in l.Seius.§.repletionem. & in auth. nouiſsima.C.de inof.teſt.cum ſi.Ita & fructus dotis,vt reſpondit Alex.d.conſ.69.col.2.verſ.& cum dos, li.1. & conſ.7.viſis,& diligenter animaduerſis,col.3.ver. ex prædictis.li.2.& Soc.conſi.57. in cauſa reſtitutionis.col.9.verſ.præterea etiam dico,lib.4.& ante eos Bal.conſ.237.Titius in teſtamento,in fi.lib.1.& Bar. in rubri.ff.ſolu.matri.colum. vlt.& ibi recentiores,

præter

præsertim Ro.& Soc.Et est text.in l.videamus, la 2. §.ante matrimonium.& §.vlt.ff.de vsur.& in l.dotis fructus, §.1. & ibi Bal.in leg.si seruo. ff.de iure dot. & in l.si ante nuptias. & ibi Franc.Aret. in 2.not. & Soc.in prin.& l.si marito.§.vlt.ff.sol.mat.

Et sicut legitima esse debet sine onere, ita & dos substituta loco legitimæ.

117 Similiter sicut legitima sine onere esse debet, l.quoniam in prioribus.C.de inoffi.testa. ita & dos substituta loco legitimæ, secundum Bal. & Saly.ibi, vtrumque in 2.q.& Cyn.in l.1.§.videamus, in fi.C. de rei vxo.act.Io.And.in addi. Spec.tit.de instrum. edi.§.vt autem,in addi.incip. sed incidit alia q.Bart. in l.vlt.§.filiæ,per illũ tex. ff.de leg.2.& in l.Lucius. §.maritus.ff.ad Trebel. & consi.273. factum dicitur esse tale,domina Catharina,col.2.lib.1.Bal.in l.cùm virum,col.2.vers.sed nunquid filia. C.de fideicom. & in l.quoniam nouella,col.vlt.versi.ad secundum punctum. C.de inoffic.testa. vbi ita dicit se consuluisse Imo. in l.Titio centum. §.Titio genero. ff.de condi.& demonst.Alex.consi.55. viso titulo, col.3. versic. tamen istis non obstantibus, & multis seq. li.2.& Fran.Are.cons.43.placet mihi conclusio, col. 2.& Phil.Dec.d.consi.106.col.3.versi.nonò bene facit.Ias.consi.44.ad dubia,in primo dubio,lib.1.

Filia exclusa præfertur filio naturali, si concurrāt in successione ab intestato.

118 Tertio, quòd filia exclusa sit magis cognita, quàm filius naturalis, hinc etiam probatur, quia si filius naturalis & huiusmodi filia exclusa concurrerent in successione ab intestato, præferretur filia filio naturali, vt voluit Bal.in l.cum acutissimi, col. 2.ver.quæro nunquid naturales. C.de fideicom. & cons.24.statuto ciuitatis,lib.1.cum aliis concord.supra à me adductis in eadem hac glo. versi.59. incip. sed nec filius naturalis.

119 Quarto,quia pater non cogitur dotare filiam naturalem, l.vxorem.§.pater naturalis,& ibi Bar.ff. de leg.3. & voluit ipse Bart. in l.si quis à liberis. §. vtrùm. ff.de liber.agno.& in l.1.& ibi quoque Imo. Rom.Alex. & alij recentiores in l.1. ff.sol.mat.cum cōcord.à me supra adductis in hac eadem glo. ver. 61.incip. neque prodest filius. At legitimam & naturalem,quæ ex statuto repellitur, tenetur dotare, vt nuper diximus. Ex quo fit quod suprà in principio assumpsimus, & nuper repetiuimus, scilicet filium naturalem esse minùs cognitum,quàm filiam exclusam à statuto.

120 Sed ita res habet,quòd substitutum,quem filius naturalis,aliàs non exclusisset, tamen excludit propter conditionem tacitè intellectam,ex d.l.cùm auus,secundum magis communem opin. per text. in l.ex facto.§.si quis rogatus.ff.ad Treb. Nam licèt ille text. loquatur in conditione expressa à testatore,nihil tamen refert, testator expresserit, an tacitè intelligatur,ex dispositione d.l.cùm auus. Nam ibi præsumitur siue subintelligitur tanquam à testatore expressa,vt patet ex verbis d.l.cùm auus. in fi.cū dicitur,quod minùs scriptum, quàm dictū fuerat, inueniretur. Ergo idem iudicandū est,ac si ipse testator expressisset.l.quoties.§.1.& ibi not.ff.de hæred. insti.secundum Bar.in d.l.cū auus.& in l.cùm generaliter,§.cùm autem.C.de instit.& substit. post Cy. ibi.& est frequētior doct.sententia,vt referūt Ang. Imo.Pau.Castren.& Alex.in d.§.si quis rogatus.Ex quibus Ang.ipse dicit non esse ab hac opi.recedendū. Imò verò videtur esse maior ratio, vt is filius naturalis faciat cessare tacitam hanc conditionem, quàm expressam,quæ plus habet viriū.l.vlt.in prin. ff.de leg.2.aut ad minimum non minùs habet viriū, per l.cum quid,& ibi not. ff.si cer.pet.& l.triticum, & ibi etiam not.ff.de verb.oblig. Igitur vt tandem concludamus primam hāc principalem rationem, Si filius naturalis facit deficere hanc conditionem, multò magis & filia legitima à statuto exclusa, quæ magis cognoscitur à iure,quā ipse filius naturalis.

Conditio, si sine liberis, intelligitur, quādo pater substituit inter filios.

121 Secunda præcipua ratio hęc est. Quando pater substituit inter filios,intelligitur conditio,si sine liberis institutus decesserit,vt diximus.& id quidem peræquè habendum est,ac si eā conditionem nuncupatim & expresim testator adscripsisset, vt etiā diximus in præceden.ver.Nam id censetur tāquam si testator dixerit, & notarius omiserit, secundum Raph.Co.in d.l.cùm auus,quē sequuntur recentiores in d.§.cū autem.Sed si conditio expressa fuisset, filia quātuncunque exclusa à statuto faceret eā deficere,vt scribitur in l.filiusfa.§.cum quis erat rogatus,cum gl.ff.de leg.1.vbi & Bar.& alij & gl.in l.1.in prin.& ibi etiam Pet.Iaco.Aret.Bal.Raph.Pau.Cast. Corn.& communiter omnes. C.de condi.inser. & Raph.Co.consi.121.Geraldus,& Io.Ana.cons.22.ad approbandum,circa medium,cum simi.

Et an illi qui excluduntur ex dispositione legis, faciant deficere huiusmodi conditionem.

122 Et licèt Bar. in eo ipso §.cum quis erat rogatus,& Bal.in l.cùm acutissimi,col.vlt. vers.sed nunquid frater minor.C.de fideicom.Alex.cons.13.circa primum dubium,col.3.versic.& istam opi.dicant quòd illi qui excluduntur ex dispositione legis, vt deportati, fratres minores, & similes non faciant deficere huiusmodi conditionem:hoc tamen intelligitur de iis qui omnino sunt incapaces hæreditatum,tam ex testamento, quàm ab intestato, vt declarant Raph.Co.& Paul.Cast.in d.§.cùm quis erat rogatus,& est ex mente Ang.Imo. & Pau.Cast.in l. Lucius.ff.de hæred.instit.

Filia exclusa ex statuto,non dicitur omnino incapax.

123 Filia autem non dicitur omnino incapax,licèt ex statuto exclusa,vt quæ primum potest capere ex testamento,vt voluit And.Iser.in consti.Siciliæ,incip.in aliquibus,& ibi etiā Matth.Afflict.col.5.vers. quintò quæro.Ang.& Imol.in l.Gallus. §.& quid si tantum.ff.de lib.& posth.Pet.Anch.in l.tres fratres. ff.de pact.Raph.Com.cons.48.statutum Florentiæ, ante fi.Alex. cons.131. transmissum est ad me, ante fi.li.1.Bened.Cap. cons.19. & si viso & considerato, col.3.Soc.cons.182.licèt filia,col.2.lib.2.& cons.106. in causa filiorum,col.5.li.3.& diximus latiùs in nostris cōmentariis consuetu.tit.17.§.18. vbi plurimos concord.adduximus. Et hoc clarè ex eo probatur, licèt id non dicant,quòd licèt emancipatus de iure ciuili ff.non admitteretur ab intestato.§.emancipati,Insti.de hære.quæ ab intesta.defe. & §.emancipatos,Insti.de exhære.liber.Tamen ex testamento admittebatur,vt dicit Bar.in l.illud.§.vlt.ff.de bo.pos. cont.tab.& Ias.in l.pro hærede, col.3.ff.de acq.hæred.per tex.in l.si ex duobus,in prin.ff.eo.& §.cęteri.instit. de hære.quali. & diffe. Similiter nepos exclusus ab intestato ob filium,si instituatur, dicitur esse suus.l.qui in aliena §.interdum. ff.de acq.hære. Et idem in adoptiuo filio, qui non succedit contra testamentum.sed si institutus sit, succedit vt suus.l. non putauit.§.in adoptionem. ff.de bon. pos.cont. tab.& l.cum in adoptiuis,in prin.vers.sed ne articulum,ibi,sui hæredis ius,& ibi Bal. qui id dicit mirabile.C.de adop.& §.sed hodie,Insti.eo. Idem denique in filio naturali qui ex testamento quandoque admittitur. l.matre.& l.humanitatis, & auth. licèt. C.de nat.lib.Contra testamentū autē non admittitur,vt est gl.no.in l.1.in prin.& ibi Bar. ff.de bo.pos. cont.tab.& latè diximus suprà hac eadē gl.nu.58.incip.& id quidem.Ex quo planè liquet exclusionem ab intestato non facere exclusionem ex testamēto.

124 Et ita quidem capit ex testamento filia sic exclusa à statuto:quòd si testamētum in quo instituitur,sit imperfectum, illud certè nihilò secius valebit, tanquam factum inter liberos, ac si masculos aut fœminas non exclusas à statuto instituisset, vt expresè voluit & consuluit Ro.cons.179. cuius caput est,amplissime doctor,col.4.versi. non refragatur secunda ratio.& Raph. Fulg.in l.hac consultissima.§.per nuncupationem.C.de testa.Alex.& Ias.in eadem l.§.ex imperfecto,ille quidē col.vlt.hic.pen.

Quin

Quinetiam ibi dicit Io. Petrucius, quòd æquè valet testamentum coram duobus testibus tantùm, in quo est instituta filia à statuto exclusa, ac factum inter liberos ab intestato succedentes. Quod sequitur Soc. consi. 150. Domine labia, &c. & nos introducere, &c. col. 2. versic. respondetur quòd præter-eundo, lib. 1.

Quando filia exclusa à statuto, succedat ab intestato.

125 Nec solùm potest filia exclusa ex statuto capere ex testamento, sed etiam ab intestato, non extantibus, aut repudiantibus filiis masculis, ob quos repellitur, per tex. in l. 2. §. & si sint sui, & ibi Bart. ff. ad Tertul. & in leg. 1. §. quidam filium, & ibi etiam Bar. in 1. quæst. & iterum in 5. ff. de bon. pos. cont. tabu. & voluit Bald. in l. si matre, in postremis verbis. C. de suis & legi. vbi loquitur quando filius sit frater minor. & in l. maximum vitium, col. 5. vers. item quæro vtrùm statutum. C. de lib. præter. & cons. 3. incip. viso statuto ciuitatis, lib. 4. vbi in vniuersum loquitur quando filius non est successibilis, cũ aliis multis concotd. text. & doc. à me latissimè collectis in nostris consuetudinibus. d. tit. 17. §. etiam 17.

Incapaces faciunt deficere conditionem, si sine liberis.

126 Imò sunt qui contra Bar. in d. §. cùm quis erat rogatus, constanter asserunt deportatos, fratres minores, & alios prorsus incapaces facere, ne sit locus huic conditioni, si quis decesserit sine liberis, quoniam in conditionibus merum factum attenditur. l. qui hæredi, in prin. & l. Mæuius. ff. de condit. & demon. cũ simi. Ita enim voluerunt Bal. in cap. in præsentia, col. pe. ver. dicit Bar. extra de prob. & Ang. in addit. Bar. in l. vlt. C. quando & qui. quar. pars. Saluc. & Rapha. Fulg. in d. l. 1. C. de condictio. inser. & Petr. Anchar. cons. 396. in vnum casum resoluitur dicta donatio. vbi expressè consuluit, quòd frater minor facit deficere eam conditionem in donatione appositam, si donans decesserit sine liberis.

Concluditur secunda ratio.

127 Igitur vt & hanc secundam rationem finiamus, Si filia exclusa facit deficere conditionem hãc expressam, vel in testamento, vel in donatione appositam, consequẽs est, vt & tacitam, videlicet intellectam in nostra l. & in d. l. cùm auus, cum si. Sicuti etiam expressè in casu dict. l. cùm auus, voluit Raph. Co. in d. §. cùm quis erat rogatus, vbi hac inter cæteras ratione mouetur, quia inspicitur tempus mortis, quo possibile est quòd exclusi liberi sint hæredes, puta repudiantibus iis qui tales excludunt, vt suprà diximus. Igitur faciunt deficere conditionem licèt non succedant.

Filia exclusa ex statuto, quomodo intelligitur.

128 Postrema ratio, Filia exclusa ex statuto, intelligitur exclusa ab intestato, non etiam ex testamento, vt suprà diximus in præcedenti ratione. Ideo si pater testetur instituta filia hærede, non iam locus est conditioni hic intellectę in donatione, si donãs non reliquit liberos, cum relinquat filiã hęredẽ. Nã si ob id quòd ea ex statuto excluditur ab intestato, donans quoque, vt conformet se statuto, non intelligitur eam excepisse, aut comprehendisse sub ea conditione, si sine liberis decederet, vt diximus suprà in prin. huius quæstio. non absimili ratione, si donans fecerit testamentum, & filiam instituerit, quo casu ius cõmune vult illam succedere, nec refragatur statutum: censetur ipse donans, qui testamentum fecit, idem quoque voluisse. Igitur fuit in facultate donantis instituendo filiam reuocare donationem, sicuti in simili traditur in auth. cõtra. C. ad Trebel. Qua igitur ratione pater instituendo voluit donationem cessare, quia cessat prohibitio statuti: eadem quando relinquit legitimam, cẽsetur respectu ipsius legitimę noluisse donationem sortiri effectum. l. quæ de tota. ff. de rei vend. Et ita saltem videtur reuocanda donatio, quantum ad computationem legitimæ pertinet, quæ filiæ quantuncunque exclusæ debetur. vt suprà diximus.

Verum per

129 Ex his patet responsio ad ea quæ pro contraria parte sunt adducta. Sed vt lectores rem ipsam apertiùs explanatiúsque intelligant, ita potest dici, id quod primo loco dictum est ex Bar. & aliis in d. l. hæredes mei. §. cùm ita. ff. ad Trebel. cum si. procedere cum quæritur, vtrùm persona non posita in conditione, excludat alterum ex præsumpta mente disponentis. Nam si ea persona succedat, excludit: aliàs non, sicuti declarant Ricard. Mal. Nicol. Mat. Bal. Fulg. Pau. Cast. & alij recẽtiores in d. l. cùm quidam. C. de impub. & ali. subst. At si quæritur vtrùm persona posita in conditione excludat: Certè siue is hæres sit, siue non sit, excludit, per d. l. filiusfa. §. cum quis. ff. de leg. 1. Et ita naturalis excludit, ex crebriore Bar. & aliorum sententia, vt diximus. Et iste quidem est casus noster: quoniam conditio hic intellecta ea est, si donans non susciperet liberos aut filios. nec enim dubium est, quin exclusa filia sit tamen ex filiis aut liberis, vt dicit tex. in d. §. cum quis erat rogatus.

sonã nõ posita in conditione excludat alterum ex præsumpta mẽte disponentis.

An qui nõ admittuntur cæteros excludant.

130 Porrò sæpe aliàs videmus eos qui non admittuntur, cæteros tamen excludere, per ea quæ tradũtur per glo. & docto. in auth. licèt. C. de natu libe. & est bonus tex. in l. 2. §. si sit agnatus. ff. ad Trebel. & in l. æquissimum, eo. tit. & glo. in §. sed & si fuerit & soror, Instit. de senatuscon. Tertul. & quod tradit Host. in c. lator. col. 2. in verbo, iure successorio, in prin. extr. qui fil. sint leg. Bar. in l. 1. §. si pater, le 2. col. 1. & iterum 2. versic. ex hoc concludo ad aliam. ff. de coniug. cum eman. lib. & Bal. post alios in auth. cui relictum, col. 2. ver. extrà quæritur. C. de indic. vidu. Quódque in pulchro casu respondit Paul. Castren. consil. 206. circa primum, vers. residuum, & seq. lib. 1. & in alio Cor. consi. 10. pertranseamus, per totum, sed maximè col. 7. vers. nec obst. tertia ratio, cũ seq. lib. 3. & iterum consi. 85. plura dubia, in secundo dubio. d. lib. 3. vt non mirum sit, si filia, etiam si ad nihil omnino admitteretur, quod tamen negamus, excluderet donantem.

Solutio contrarij.

131 Quod autem dictum est pro priori parte, cessare huius l. rationem, cum filia, fauore cuius hæc conditio censeretur apposita, non caperet rem donatam, non successura patri: id planè constat esse falsum ex iis quæ suprà diximus, videlicet hanc posse capere ex testamento, atque etiam ab intestato patruo repudiante, aut existente incapace. Ex quo & aliæ rationes omnino tolluntur.

Filia exclusa tollit substitutionem factã sub conditione, si sine liberis.

132 Ideo Soc. excellẽtissimus legum interpres (ita enim eum appellat Corne. consil. 83. placet mihi, in princ. lib. 3. Soc. inquam, secum in hac re pugnans, d. consi. 182. licèt filia fœmina, lib. 2. non veritus est tenere contra Paul. Castr. Ioan. à monte Sperello, & Io. Bap. suum præceptorem, quos suprà pro contraria parte citauimus, videlicet in casu d. l. cum acutissimi, & similium, filiam quæ ex forma statuti excluditur extante patruo, nihilo secius tollere substitutionem, quæ illic intelligitur esse facta, si institutus non relinquat liberos: quæ etiam conditio in nostra l. intelligitur. Cuius cõs. meminit idem Soc. in l. hæredes mei. §. cùm ita, col. pen. ff. ad S.C. Trebel. vbi & id sequitur. Et idem, licèt non alleget, tenuerunt Pet. à bel. Pert. in d. l. generaliter. C. de insti. & substi. per d. l. Mæuius. ff. de condit. & demon. & l. quidam cùm filium. ff. de verb. obl. & Cyn. in l. ex facto. §. vlt. per illũ tex. ff. ad Treb. & Old. sibi etiam contrarius, in d. l. 1. C. de cond. inser. quos omnes retulit Alb. in d. l. generaliter. Sed & idem quoque tenuit Pau. Cast. sibi item cõtrarius, in d. l. cùm auus. ff. de condit. & demonst. & cons. 14. si contingat dictam dominam, col. 1. vers. quantum ad secundum, li. 1. & Barb. consi. 67. illud in medium afferam, col. 4. vers. & si quispiam opponat, lib. 3.

133 Quorum sententiam cõfirmat quod pulchrè consuluit Bald. consil. 293. præmissis duobus statu-

tis, in 1. dubio, li. 1. quòd stante statuto, quòd vir lucretur dotem si vxor præmoriatur sine liberis; certè vir non lucrabitur si vxor relinquat filiam, quæ non illi succedit, quia fortè repudiat hæreditatem. Nihil enim, inquit, debemus addere statuto loquēti de liberis simpliciter, sine illa adiectione, hæredibus. Nā & si de hæredibus loqui voluisset, hoc dixisset, vt not. in d.l. ex facto. §. vlt. ff. ad Trebel. Additq; huius rei videri casum in d.l. filiusfam. §. cùm quis. ff. de leg. 1. & idem consuluit ipse Soc. qui Bal. non allegat, cons. 35. visa narratione puncti, in secūdo dubio lib. 4. Quod multùm est notandum ad hunc casum nostrum, quia eadem illius statuti ratio esse videtur, quæ l. nostræ, ne videlicet anteponatur maritus liberis. Et facit quod suprà diximus in verbo libertis, nu. 78. incip. sed vnum non omiserim.

Statuto loquenti simpliciter de liberis, nihil est addendum.

134 Sed huc lectores quæso animum aduertite. Nam Soc. ipse, qui id bis tam constanter tenuit, primum in consi. deinde & in lect. tandem tamen non immemor illius suæ sententiæ veluti palinodiam canens, diuersum censuit. Nam in repeti. d.l. cùm auus, char. 13. vers. septimò quæritur. ff. de condi. & demon. posteaquàm illam sententiam & rationes illius recensuit, ita prope eam rem conclusit. Sed impræsentiarum, inquit, considerādum puto, quòd aliquando & primò quidem sumus in casu in quo lex præsumit aliquid fuisse dictum, licèt non reperiatur scriptum, & sic legis præsumptione probatur dictum à testatore: verbi gratia, quando nepotes erant nati, vel etiam aliter appareret quòd de illis testator ipse cogitauit. Et tunc videtur quòd procedat illa op. quod etiam per filias exclusas excludatur substitutus, per d.l. filiusfa. §. cùm quis, cū ibi no. ff. de leg. 1. Nisi quis diceret huic respondendo, quòd aliud est quando conditio reperitur scripta & expressa à testatore, & tunc procedat tex. in d. §. cùm quis, & ibi not. quia in incertis non certis locus est coniecturis. l. continuus. §. cùm ita. ff. de verb. oblig. Et aliud est quando non reperitur scripta, quia tunc fortè non habet locum præsumptio illius l. cùm auus, quia ob id à testatore censetur exprimi, vt præferat ab intestato liberos substituto, vt in l. Lucius. ff. de hære. insti. Nec præsumit lex quòd ad exclusionem substituti apposuerit liberos in cōditione, qui non sunt successuri ab intestato, quia frustra hoc præsumeretur, arg. l. 1. §. dixerit aliquis. ff. de publ. & vectig. Nec id quoque fingit lex, quia æquitas non subest. l. 1. §. si vir vxori. ff. de acq. poss. Quòd si dicatur, quòd quando exprimitur cōditio, etiam frustra illi qui nō sunt successuri, includūtur, & tamen includūtur, per d. §. cum quis. Hìc, inquit, puto subtiliter aduertendū. nam quādo nullo modo sunt successuri, vt deportati & mendicantes, tūc nō excluditur substitutus. Sed si possunt succedere, & est substituta persona quæ liberos nō excludit ab intestato: ipsi quidem includuntur, licèt postea non succedant: quia testator sensit de his qui poterunt succedere, per d.l. Lucius, in fi. cū glo. Ideóque licet contingat quòd nō succedunt, vt diximus: tamē excluditur substitutus ex natura conditionis, ex quo simul fuerūt inclusi. Et ita est casus ibi, qui etiā excludebatur liberis succederibus. Quòd si substituta esset persona, quæ liberos excluderet ab intestato, verbi gratia, si stante statuto, quòd agnati excludant filias, pater instituit filios, & eos inuicē substituit, & vnus eorum moritur relicta filia: certè hoc casu non potuit cogitare testator, quòd filiæ exclusæ à substituto succederent ab intestato. Igitur lex non videtur præsumere quòd expressa fuerit conditio, si sine liberis, inclusiua fœminarum, sed tantùm si ne liberis, qui possunt succedere. Et sic cessant mul ta quæ in contrarium fuerunt allegata.

Vtrum per filias exclusas, excludatur substitutus.

135 Aliquando & secundò constat, quòd nō cogitauit testator de liberis, vel sumus in dubio an cogitauerit, quo casu lex præsumit nō cogitasse, per d. l. generaliter. §. cùm autē. Et tunc fortiùs substitutus non debet excludi à filiabus nō succedētibus, quoniam non est censendum, quòd lex subintelligat vel fingat conditionē ad exclusionem substituti ex testamēto, cùm liberi nō sint successuri ab intestato, sed substitutus, & sic sine effectu aliquid operandi, arg. d. §. si vir vxori, quod maxime procedit, tenēdo ꝙ in terminis d. §. cùm autem, necesse est vt liberi succedāt ad excludendum substitutum, vt suprà diximus: licèt secus sit quādo appareret conditio expressa à testatore vt in casu d. §. cum quis. Præterea nō admitteret lex ad exclusionē aliorū, liberos, qui ipsi nō essent aliquid habituri. l. si post mortē. §. liberi. ff. de bo. poss. cont. tab. Et præsumitur volūtas testatoris cōformis iuri cōmuni. l. si duo, & ibi Bal. ff. de acq. hær. & Bal. in l. precib. C. de impu. & ali. subst.

De eadem r...

Lex nihil fingit aut subintelligit sine effectu aliquid operandi.

136 Rursus idem Soc. in ea ipsa l. cum auus, char. 8. col. 2. versi. ex quibus infertur vna alia conclusio, postquam retulit Alb. qui distinxerat inter cōditionem expressam & tacitam siue præsumptam, vt scilicet primo casu non sit necesse vt positus in conditione succedat, in secundo secus: tandem dicit putare se ita concludendum, quòd aut talis conditio, licet non sit scripta, fingatur vel subintelligatur à lege ex cōiectura, pietate ac mente testatoris, quasi si cogitasset, apposuisset: & tūc necesse est vt sint hæredes, vt substitutus excludatur, aliàs non militaret ratio pietatis siue coniecturæ, vel alia, de qua in d.l. generaliter. §. cùm autem, per quam lex debeat hāc præsumptionem inducere: nec æquitas, per quam debeat fingere. d.l. 1. §. si vir, & ibi not. Aut præsumitur à lege quòd fuerit dicta, sed omissa à tabellione seu alio scribente, prout dicit Bartol. in d. §. si quis rogatus, & tunc quia habetur ac si fuisset scripta, vt suprà dictum est. nec ideo differt ab expressa, succedit dispositio dicti §. cùm quis, scilicet quòd etiam non hæredes excludunt.

De eadem quæstione, & de conditione tacita & expressa quid operetur.

137 Sed & idem Soci. in repe. d.l. centurio, col. 7. versi. posset tamē dubitari. ff. de vulg. & pup. ita etiā de hac re loquitur. Si defertur alicui succesio sub conditione tacita vel expressa, si alia persona non extiterit: & is excluditur ob id solùm, quòd superest illa persona posita in cōditione, & non ob id, quòd ea persona habeat potentius ius in successione, & tunc sola superexistentia excludit, licèt persona quę potest succedere, non succedat. Et ita procedit text. in d.l. filiusfa. §. cū quis. Aliquādo & secundò quis excluditur per existentiam personæ etiam positæ in conditione, quia illa persona habet potentius ius in succedēdo: & tunc excluditur, si illa persona superest & succedat. & ita potest intelligi text. in l. pen. cū ibi no. per Nicol. Mat. Bal. & alios. C. de impuber. & ali. substit. Ad quod trahit quod suprà diximus ex Bart. in d.l. 1. §. penul. ff. de bon. poss. cont. tab. quòd stante statuto quòd extantibus masculis filia non succedat, quia masculi positi sunt in conditione ad exclusionem fœminarum, tanquàm habentes ius potentius in successione: ideo si nō succedant, non excluduntur fœminæ. Ex quibus, inquit Soci. videtur inferri, quòd cum in terminis d.l. cum acutissimi, intelligatur conditio si sine liberis, quasi ex coniecturata mente filij habeant ius potentius. Ita demum superexistentia filiorum videtur facere fideicommissum deficere, si liberi succedunt: aliàs non. quod dicit signandum & notandum.

Idem disputat, & persequitur.

138 Ex quibus planè cognoscis Soci. virum ingeniosissimum in hoc casu admodum nutasse, vt qui nunc vnam sententiam, nunc cōtrariam secutus sit; nunc item quadam distinctione, nunc alia rem ipsam cōponere conatus sit. Mihi verò, vt rem breuiter definiam, potior semper visa fuit prior sententia

Autoris sentētia de filia, vtrū reuocet donationem præcedentem.

tentia in casu legis nostræ, vt scilicet filia quæ non succedit, nō reuocet donationem præcedentem, secundum ea quæ statim dicam. Nam ratio huius legis est illa verisimilis & præsumpta donantis voluntas, qui si cogitasset de liberis, verisimiliter non donasset, aut ea lege donasset, si liberos nō susciperet. quæ ratio hic cessat. Nā si cogitasset de filia sibi non successura, proindeque nihil habitura ex ea re quā donat, nō à donatione abstinuisset. Præsertim cùm nudū nomen filij noceat donatario, vt in simili dicitur in l.2.§.sed si fine.ff.ad S.C.Tertul. Nisi diceres imò filiam aliquid fuisse habituram, vtpote cùm dos illius quam debet habere non obstante exclusione statuti, fuisset auctior atque locupletior sine ea donatione. Idcirco & ego arbitror non integram quidem donationem hoc casu reuocari, sed quatenus tantùm dos filiæ ob huiusmodi donationem minuta est: vt quòd iuris est de toto ad totū, idē sit de parte ad partē. d.l.quæ de tota.ff.de rei vēdi.cū sim. Nā & in simili Albertus Brunus in tract. statutorū excludentiū fœminas à successionibus, in 6.q.9.ar. asserit huiusmodi fœminas posse dicere donationem patris inofficiosam in eo quod ad dotem quæ eis debetur, pertinet: nihil tamen ad id allegans, quàm quòd in ea est creditrix. Cæterùm si contingat hanc filiam succedere non obstante statuto, videlicet masculis repudiantib. aut aliàs, tunc facit locum huic l. Nam si pater cogitasset de filia sibi ita successura, verisimiliter illi nō anteposuisset donatariū. Et ideo manemus in ratione nostræ l.

Filia in dote est creditrix.

Vtrum filius exciso vētre editus, reuocabit donationem quā mater fecit.

139 Quæro itē quod si postquam mulier donauerit, ea cùm moreretur, exciso ventre filium edidit, nunquid is reuocabit donationem? Id quod multis fortè videbitur absurdum quærere, tanquā minimè ambiguū, ob tex. in l.1.§.sed & si matris. ff ad S. C. Tertul. vbi si matris exsecto ventre filius editus sit, is ad legitimā hæreditatem admittitur. & in l.1. §.si qua prægnans. ff. vnde cog. vbi ipse parens in ea conditione est, vt matris suæ bonorum possessionē accipere possit, & in l.quod dicitur.ff.de libe. & posthum. vbi ita scribitur, quod dicitur filium natum rumpere testamentum, natum accipe, & si exsecto ventre editus sit. & ibi id no. Imo. qui eam l. legit cū l.cōmodissimè, & l.posthumus, post prin. ff.de inoffi. testa. vbi qui exsecto ventre extractus quæri potest, cum si. Et quia etiam aliàs non refert, quis nascatur, an exsecto vētre extrahatur. l. si ego. §.ex omnibus.ff.de public.in rem actio.

140 Sed id tamen ambiguum facit text.in l.anniculus amittitur.§.vlt.ff.de verb. sign. cuius hæc verba sunt: Falsum est eam peperisse, cui mortuæ filius exsectus est. quem valde annotarunt glo. in l.etiam ea mulier.ff.eo.tit.& Ang.Pau.Cast.Alex. Fran. Aret.& Ias.in d.l.quod dicitur. ff. de lib.& posthu. Ex eoque dicunt propè omnes legatum factum mulieri, si pepererit liberos, non obtinere secto matris vero. Idemque generaliter & in omni conditione si pepererit aut ediderit liberos, voluit Bal.in l.Arethusa, in fin.ff.de stat.homi.& Ang.cōsi.51. Simon notarius, col.3.& nouissimè Carolus Ruinus in repetit.l.Gallus.§.& quid si tantùm, col.24.versi. octauò & vltimò quæro.ff. de liber. & posth. Ideo & gloss. in l.posthumus, in verbo posse quæri, & ibi post eam Ange. ff. de inoffic. testamen. negant eum propriè dici posthumum, qui ita editur. Ex quo etiam D.Guil.Benedict.in repetitio.capi.Raynutius, in verbo, & soboles quam gestabat in vtero. numero 18. extra de testamen. negat hunc cōprehendi in statuto loquente de posthumo. Quin & tex.est negās eū esse natū, qui ita editus est, in l. si ego.§.partus, ver.ex omnibus.ff.de publ.in rē act.

Legatum mulieri in tempus liberorum relictū, nō obtinet secto matris vtero.

Concessio emphyteusis facta pro se, & liberis, cōprehendit exsecto ventre editos.

141 Ego tamen in diuersa sum sententia. nā haud dubiè is natus esse dicitur, qui ita exsecto matris vtero editus est, vt est tex. apertissimus in d.l.quod dicitur, vbi etiam (quod iam diximus) æquè ob id rumpit testamentum, ac aliter natus. quod vltimū etiam probat text.in d.l.posthumus, nuper allegata: & ita quidem natus dicitur, vt nihil ab aliter nato differat, vt dicit Bal.consi.128.ad intelligentiam, paulò ante fi.lib.1.ideoq; si quis acquireret emphyteusim pro se, & liberis ex se nascituris, veniunt liberi exsecto ventre editi, ex sententia Iac. Ardiz.in sua summa, quem sequitur Bald. qui ita dicit cōsuluisse in ciuitate Lucana, in l.vlt.col.pe.vers.vidi dubitari.C.de suis & legi.per d.l. quod dicitur. vbi & hoc sequūtur Pau.Cast.Alex.& Ias. Ex quibus Pau. dicit hoc procedere in omni materia quantūlibet odiosa & restringibili, quia propriè is natus dicitur per illū tex. quod dicit notandū. Similiter Albe. in l.1.in fin.C.de posth.hære.insti.dicit, eū dici posthumum, qui exsecto ventre natus est, per eū tex. & in d.l.quod dicitur, & l.posthumus.§. similiq; modo. ff.de inof.testa.& dicit Ang.d.cons.51.vbi suprà, id procedere in omni dispositione loquēte in posthumo nato, vt scilicet habeat locū in posthumo exsecto vētre edito, per d.l.quod dicitur. Plus dicit no. Soci.consi.197. circa præmissam consultationem, col.1.lib.2.quòd conditio natiuitatis verificatur in eo qui ita editus est, per d.l.quod admodum notādum est, quia conditio debet adimpleri in forma specifica.per l.Meuius, & l.si hæredi. ff. de condi.& demon. Sed & illud dictum Bal.sequitur Fely.in c. sicut ex literarum, in fi.extrà de homici.

An peperisse dicatur, qua in puerperio decessit.

142 Quæ etiam sententia nostra ex eo nō parum fulcitur, quod consuluit ipse Bal.cons.122.verba testamēti sic dicūt, lib.1.ꝙ si quis instituerit ventrē vxoris si filium masculum pepererit, si ea mortua filius ventre exciso detractus sit, habet locū institutio, cùm peperisse dicatur, quæ in puerperio decessit, per dictam l.Arethusa, & l.seq. ff. de statu homi. & quia par est testatoris affectio: & aliis rationibus, quas veluti nihil ad hunc locum pertinentes omitto. Respōdetque ad dictū §.falsum est, quod is procedit in extraneo, non in filio, puta si quis reliquerit mulieri cuipiā extraneæ si masculū pepererit. secus si pater loquatur de filio: cùm sit par affectus, quocunque modo is edatur. Et dicit ipse Bal. idē se antè consuluisse in illo ipso casu, sicut re vera fecit in d.cōs.128.in fi.eo.li.1. Et alterutrius cōs.meminit, nisi de vtroq; intelligeret idē Bal.in d.l.vlt.col.pen. C.de suis & legit. vbi & hoc dicit, quicquid sit quò ad vocis significationē, tamē quò ad rei seu realitatis, vt ipse dicit, effectū cōprehenditur ita extractus ex vtero matris mortuæ. Meminerūt itē huius cōs. Saly.Corn.& Alex.qui tamē illud nō designāt, in l. vlt.C.de posth.hered. insti. vbi & hāc rationē adiiciunt, quam satis sentit Bald. in d.consi. 128.& quæ huc bene facit, quòd pater per ea verba, si masculum pepererit, non videtur præscripsisse modum, quo filius in lucem prodiret, sed quomodocunque natus sit, illi consuluisse. vnde habito effectu nō curamus de modo.l.mater.C.de insti.& subst. & quia mentē magis spectamus, quàm verba l.cùm virū. C.de fideicommi. Et ad d.§.falsum est, alio quoque modo respondet, vt videlicet procedat, vbi mens disponentis non repugnat. aliàs secus. Sed & hoc simpliciter sequitur Alexand. in l. commodissimè, ad fin.ff.de libe.& posth.& in d.l.quod dicitur, vbi & Ias.refert & dubitat, asserit tamen durum esse in practica ab hac opi.recedere, cùm non habeat contradicentem. Et pro ea etiam adducit, & huiusmodi rationem, quia si testator fuisset interrogatus de isto casu, aut de eo cogitasset, idem verisimiliter statuisset. Ergo habetur pro disposito. l. Titius. §. Lucius.ff.de lib.& posthu.& glo.in l. tale pactum. §.vlti. ff.de pact.cum infinitis propè concor.à me

Habito effectu non curamus de modo. Et mēs magis spectatur, quàm verba.

collectis supra in prin.l.vers.56.incip.inter tã multa. Sequitur item illud Bal.dictum Soci.in l.1.col.14.in 8.limitatione.ff.de vulg.& pup.substi.Fely.in d.c. sicut ex literarũ,in fi.de homici.& D.Benedi.in rep. Raynutius,in verbo,si absque liberis,le 2.nu.31.de testa.Phil.Dec.in l.si quis pregnantem.ff.de reg.iur. & in additio.l.posthumo,col.eiusdem addit.2.C.de bon.poss. contra tab. & Alcia. in d. §. falsum est. & iterum in lib.3.de verb.sig.in 4.axiomate. Et idem in substitutione facta ventri, si masculum pepererit,vt videlicet substitutio habeat locum, si venter fuerit extractus,voluit Bal.d.consi.128.ad fi.lib.1.& Lancelo.Politus in tract.substitutionum, in materia vulgaris,in 7.q.principali.Et facit denique tex.in l.negat.ff.de mort.infe. & in l.1. §. si qua prægnans. ff.ad Tertu.in quibus locis partus appellatur, qui prægnãti mortuæ excisus est.& in l.etiam.ff.de verbo. signi. vbi ita scribitur. Etiam mulier cũ moreretur,creditur filium habere,quæ exciso vtero edere posit.

143 Et id sane in casu legis nostræ nũcupatim respondit, aliud tamen agens, ideoque nihil ad hoc allegans,Steph.Bertr.consi.86.Christi,&c.visis tribus,col.2.vers.si verò teneremus,ibi, propter natiuitatem filiæ quam postea peperit:seu quæ ab vtero illius cæso extracta est,li.1.Quid autem dici possit ad tex.in d.l.si ego.§.partus.ff. de public.in rem actio.allegato pro contraria parte,non satis video, vt euites antinomiam.d.l.quod dicitur. Nã in vno loco,hi exsecto ventre editus,natus esse dicitur, in altero non natus:nisi eadem dicas quæ de partu diximus.Constat autem & hos Cæsares haud dubiè parentibus aliisque consanguineis succedere,sicuti & cæteros naturaliter natos,vt clarissimè patet ex legibus suprà in prin.allegatis:& fatetur omnes qui de ea re loquuntur.Quare autem hos appellẽ Cæsares, videbis latè in nostro tractatu primigeniorũ, q.18.vbi & alia multa de his videbis.

Cæsares suis parentibus, & aliis cõsanguineis succedunt vt naturaliter nati.

144 Sed & illud quæri potest,an continuò quàm vxor donantis,vel quæ ipsamet donauit, gerit infantẽ in vtero,sit reuocata donatio,vt proinde sint restituẽdi fructus ex eo tẽpore,saltẽ facta declaratione,secundũ ea quæ postea dicemus in verbo,teuertatur, nu.273. inci.sed vt reuertamur. An verò sit expectanda natiuitas? Videtur satis esse mulierẽ ferre ventrẽ:quia qui in vtero est, perinde est ac si in rebus humanis esset.l.qui in vtero, la premiere, atq; etiã la secunde.ff.de statu.hom.& ibi concord. in gl.cui adde & tex.in l.intelligendus. ff. de verbo. signi.vbi intelligendus est mortis tẽpore fuisse,qui in vtero relictus est,& in l.illud.§.vlt. & ibi gloss.& Bar.ff.de bono.poss. cõtra tab.vbi infans qui in vtero est aperit edictum scripto hæredi ad cõtratabulandũ,quod etiã voluit ipse Bar.in l.venter, col. 1.ff.de acq.hære.& Bal.qui hoc dicit no.dignũ, in l. si pater,in 9.oppo. C. de instit. & substit.Iason in l. emancipata,in 2.lectu.col.3.C.qui admit. vbi & idẽ dicit valde notab.Isque interim obstat sequẽtibus. l.inter.§.quandiu.ff.vnde legit.& in l.1.§.si quis proximior.ff.vnde cogna.& l.cum quidam.§.1.ff.de acquir.hære.Et facit partem iis qui pari gradu sunt.l. intestato.§.vtique.ff.de suis & leg.hære. Nam & is hæres institui potest.l.placet.ff.de li.& post. & l. vlt. C.de instit. cum simi. Eique legari potest.l. si qui quartam.§.si quis.& l. qui filiabus, in prin. & §. si quis ita.ff.de leg.1.& l.1.§.ad eos,versic.sed & si seruo.ff.ad leg.Falci.cum simil.Et donari quoque, vt per Guid.Pap.consi.60.ad dubia elicita, in 3.dubio. & consi.176.pro definitione,in 4.dubio.Et ei stipulari,vt latè etiam diximus in nostro tractatu primo genituræ,q.6.nu.31.at ille.Et ventri quoque cõpetit in integrũ restitutio.l.etiam ei. ff. de minor.quẽ ad hoc expendit,& negat esse alibi Bal.in rub. extr.de in integ.restit.paulò ante fi.& Fran.Aret.in l.Pantonius,col.6.versi.vnde omnibus.ff.de acq.hære. Isq; mittitur in possessionem,l.cõmuni.§.sed & si.ff.cõmuni diui.& per totum tit.ff.de vent.in posses.mitten. Et cum eo fit collatio. l. vlt. ff. de colla. bon. Teneturque mater prægnans petere curatorẽ ventri:& si nõn fecerit,æquè punitur ac si nõ petiisset tutorem filio iam nato.l.2.§.si mater, & §. quòd si cùm prægnans. ff. ad senatuscon. Tertul. & voluit Bart.consi.22.homo Accursuli,col.vlt.versi. restat modò,& cons.30.in nomine domini amen. Vanutius,versi.his ergo duobus,& Bal.consi. 288. quidã decessit,lib.2.& iterum consi.432.iste casus,rarissimè,eo.lib.2.rursumque consi.297.visis,col.2.versi. venio ad tertium, lib.3.Isque legitimatur per matrimonium.l.nuper.C.de natu.libe.Bal.in l.vlt.ff.de his qui sunt sui vel alien.iur.

Qui in vtero est, habetur pro nato.

Mater prægnans tenetur petere curatorem ventri.

145 Ego verò arbitror non priùs reuocari donationem, quàm is infans in lucem sit editus. Nã & aliàs venter ante natiuitatẽ non rumpit testamentũm,vt satis constat ex l.1.2.& 3.C.de posth. hæred. insti.& l. posthumo, cùm dicitur posthumo nato, vbi id not.Ias.& Phil.Dec.vterque col.2.in 1.no. C. de bon. poss. cont.tab. & est tex. omnium clarissimus in l.3.in prin.versic.ex his apparet.ff.de iniust. testa.cùm dicitur hoc interesse inter filios iam natos & posthumos, quòd illi iniustum testamentũ dicunt,hi rumpunt:illi semper,hi si nascantur, nec inueniant se exhæredatos. & hoc quoque voluit Bal.in d.l.si pater,vbi suprà,& in auth.ex causa, col. 2.versi.quartò præmitte. C. de lib. præter.& in l. si quis.§.si suo, col.2.in 2.locis, circa medium. ff. de vulg.& pup.& consi.195. laudare, col.2. versic.sed quicquid sit, lib.2.& Pet.Iac. in tit. de de condi. ex l.omnimodo,char.4.col.1. vers. si verò per lineam. Pau.Cast.in l.cùm posthumus.ff.de libe.& posthu. Fran.Aret.in l.venter, col.3. vers. nec est inconueniens.ff.de acq.hære.& Ias.in l.3.§.purè.in fin. ff. de lib.& posth.& in l.quod dicitur, in prin.eo. tit.Stepha.Bertr. cons. 367. viso consultationis themate, nu.5.& 12.lib.1. ex quo consequens fit, nec hos reuocare donationẽ, cùm testamentũ facilius reuocetur ac rũpatur quã donatio,secũdũ Bar. qui hoc vtitur argumẽto in casu l.nostræ,in auth. ex causa, col.3.& ibi etiã Ange.& Pau. Cast. C.de libe.præte. cũ multis concord.à me cõgestis,suprà in verbo,libertis,vers.66.hæc sunt quæ pro posteriori.

Venter ante natiuitatem non rumpit testamentũ.

Nec reuocat donationem.

146 Ad hæc vterus ad partẽ hæreditatis non admittitur,donec in lucẽ prodierit.l.antiqui.ff.si pars hære.peta.& apertiùs in l.vtrùm, in prin. ff.de reb. dub.& in l.si duobus.§.vlt.ff. de leg.1. vt qui hæres nondũ sit.l.si hæres.ff.fam. herci.quã ad hoc expẽdũt Cy.& Bal.in l.si nemo,la 2.§.vlt.ff.de testa.tute. & facit tex.in d.l.inter.§.quãdiu.C.vnde legit. Nec hæres esse possit,donec nascatur,vt dicit Bal.in l.cũ quidã,col.1.post prin.C.de insti.& substi. & in dict. auth.ex causa,vbi suprà.C.de libe.præte. vbi etiã dicit ꝙ dominus esse nõ potest dici esse in potestate patris.l.vltim.ff.de colla.& vltim.ff.de assigna.libe. & in §.cùm autem, qui est vltim. Instit.de tute.vbi ita scribitur,si modò in ea causa sint, vt si viuis parentibus nascerentur, sui hæredes, & in eorum potestate fierent. Bald. qui id dicit notan.in l.si filius.§.1.in fi.ff.de lib.& posth.Vnde etiã necdũ suus est,vt satis probat tex.in d.§.cũ autẽ & l.1. §. toties, ibi inter suos hæredes futurum erit. & iterum. §. sed & si incertum,ibi,suus futurus sit. ff.de ventre in poss.mit.& in l.Gallus.§.nunc de lege,ibi, qui cũ nascerentur, sui hæredes futuri essent, & rursum, ibi,suus futurus tunc cùm nasceretur, & iterum §. vlt.ibi,qui cùm nascẽtur,sui erũt.ff.de lib. & posth. & in l.cùm quidã.§.1.ibi, prægnans quæ eum paritura est, qui suus hæres futurus est.ff. de acq.hær. & in

Nec admittitur ad partem hæreditatis.

Nec hæres esse potest. Nec est in potestate patris.

Nec suus est.

& in l.posthumo.ibi, qui sui futuri essent, si viuo patre nati essent.& ibi Ias.& Phil.Dec. C. de colla. & in d.l.3.C.de posthu.hære.insti.cum dicitur, qui si ad lucem fuerit redactus, suus hęres potest existere.& in d.§.cum autē, Insti.de tute. & voluit etiam Bal.in d.l.si pater, vbi suprà.& in l.cùm posthumus. ff.de li.& posth.& Ias.& Phil.in d.l.posthumo, vterque in 1.not. C. de bon. poss. contra tab.In quo apertè errat Alex.qui contrarium tenuit, scilicet vterum suum esse, in l.si filius, in prin. col.6. vers. fallit in posthumo.ff.de vulg. & pup. Et secundum hæc intelligi debet tex.qui posset videri contrarius, in §.posthumi, Insti.de hære.quæ ab intest.defer. Nec huic debetur legitima.Bald.in d.l.si pater, & consi. 39.testator, col.2.lib.1 per tex.in l. vlt.de assigna.libe.Et quæ scribūtur à Fran. Aret.in l.is potest, col. 5.vers.nec obstat secundum eum. ff. de acq.hær. Et facit tex.in l.si ventri, in prin.ff.de priuil.credit. vbi priuilegium datū pupillis & cæteris huiusmodi vt prætereantur cæteris creditoribus in bonis tutoris vel curatoris, non habet locum, cùm ventri datus est curator, nisi is in lucem edatur. vide omnino Ias.in l.cùm filiusfamiliàs.§.in hac stipulatione, col. 2.vers.sed aduerte.ff.de verb.oblig.

Nec huic debetur legitima.

147 Quin etiam is infans nondum pupillus dici potest, dū in vtero est.l.non est pupillus.ff. de verb. sign.Ideoque non ei fit mora, vt per eum tex. dicit Bald.in l.si voluntate, in fin. C. de fideicom. liber. nec illi tutor datur, d.l.1.§.si auus quasi.ff. de eo qui pro tutor.& d.l.si nemo, la 2.§.vlt. ff. de testam.tutel.vbi ex hoc dicit Bal.post Cyn.ꝙ is cui id munus est traditum, non potest facere pacem cū interfectoribus patris huius posthumi, cum nondum sit tutor, & sequitur Ias.in l.pactum curatoris, ante fi. C.de pact.Sed nec is quidem vterus homo est, sed tantùm homo fieri speratur.l cùm inter.C.de fideicom.lib.vbi & id no.Bald.infertque ex eo non cōprehendi vterum in repræsaliis (quas vocant) concessis aduersus hominem alicuius nationis, gentis aut ciuitatis, id est (vt id trāseunter dicam) in eo iure prehēsionis, quod veteres clarigationem vocabant, si credimus Alciato id asserenti, tum in epistola liminari.C ad lectores, tum in l.prouinciales. ff.de verb.signi. post Hermolaum quidem Barbarum.Quanquam aliud mihi fuisse videtur clarigatio, ex Tito Liuio, libro octauo, ab vrbe cond.quo loco de pœna Veliternorum qui toties rebellassēt differit.& Plinio lib.22.c.2.in fi.vbi ipse Hermolaus id etiam asserit quod diximus: quem videas, & præterea Seruium interpretantem illud Virgil. lib. 9. Aeneid.

Vterus nō est pupillus.
Et mora non fit.
Nec ei datur tutor.
Nec is homo est.
Clarigatio.

Principium pugnæ.

Illudque 10.eiusdem operis post prin.

Tum res rapuisse licebit.

Alexandrum ab Alexandro, lib.Genialium dierum 5.ca.3. & Petrum Crinitum lib.de honesta disciplina, 7.c.4.Et beatum Rhena.in anno.in Tertu.& Valentinianos, & Beroaldum in Vespasianum Suetonij, ca.7.& Budæum vnicū nostræ gentis atque ætatis miraculū, in annotationibus posterioribus Pādectarū, in l.aut facta.§.euentus.ff.de pœnis, quo loco etiam id genus prehensionis dici apud Græcos Androlepsiā, vel etiā Androlepsūm neutro genere tradit authoritate Demosthenis aduersus Aristocratē, & Pollucis: nec ei interim displicet, vt latinè pigneratio vocetur, vt vocauit Gregorius Decimus in c.1.de iniur.lib.6. vbi ità scribitur in principio, & si pignerationes quas vulgaris elocutio repræsalias nominat, & cætera quæ sequuntur. Et ita quoq; vocat statutū Sabaudiæ, cuius simile est initiū in li.2.statutorū eius gentis, quā vulgarem locutionem nostri iuris interpretes sequi malūt, adeo barbaries ad stomachum rusticitatis facit, vt dicit Budæus vbi supra.Quāquā in d.c.1.vbiq; legitur pignorationes, sed nihil omnino refert inter vtrūq;, quoniā dicimus Latinè pignero & pignoro, licèt antiquiores frequētiùs pignero dicebāt.Sed & huiusmodi oppignerationū in ea significatione fit mētio in iure ciuili, scilicet in auth.vt nō fiant pign.tā in rubro, quàm in nigro. & in §.quoniam verò cōtingit, in auth.vt nulli iudic. Quibus in locis Græcę illæ Iustiniani constitutiones id genus præhensionis ἐνεχυρασμὸν vocant.

Androlepsia.
Pigneratio.

148 Sed vt reuertamur, id quod diximus, vterū nondū esse hominē, voluit etiā Alber.in prima parte statutorum, q.133.in multis locis, col. 2. vers. & hoc iudicant, & Signo.cons.1.statuto ciuitatis, col. 2.nu.9.& iterum col.seq.nu. 12. vbi etiā probat autoritate sacrarū literarum cùm in illis dicitur, conceptus est de Spiritu sancto, natus ex Maria virgine, & homo factus est, quasi scilicet nondum homo fuerit antequā natus esset. Et idem quoq; voluit Bal.in d.l.si pater, vbi suprà.& in l.quod dicitur. ff.de lib.& posth.vnde, ait, non cōprehenditur sub statuto loquente de occidente hominem. & in l.2. in princ.C.de posth.hære. instit. Nam licèt, inquit, habeat animam rationalem infusam, tamen sola anima non facit hominem sine corporis perfectione & organizatione, & idem Bal.cons.390. tā profundè, ante fi.lib.2.& Ioan.Ana.in d.c. sicut ex literarum, col.2.extra de homici. vbi & illud dicit de repræsaliis.& Barba.in repeti.l.cùm acutissimi, col. 53.versi.quid si testator dixit, si filius meus decesserit sine homine, & iterum versi. & inquantum superiùs.C.de fideic.& in repe.c.Raynaldus, col.49. versi.secundò limita, de testam.vbi dicit ad hoc esse valde sing. tex. in d.l.cùm inter. Sed de hac re est tex.omniū optimus & expressissimus in l. in lege Falcidia placuit.ff.ad leg.Falc.cuius hæc verba sūt, quia partus nondum editus, homo non rectè fuisse dicitur.Vt tamen non omittam Phil.Dec.qui & id quoque voluit consi.535.requisitus, col.1.num.2. Quibus præter loca suprà adducta succinit illud Domini nostri Iesu Christi apud Ioan. cap. 6. Mulier cùm parit, tristitiam habet: cùm autem peperit, non meminit pressuræ propter gaudium: quia natus est homo in mundo. Quem locum ad hoc quoque expendit Alber.in 3.parte statutorū, q.59.si statuto caueatur, col.2.

De eadem re.
Vterus nō comprehenditur sub statuto de occidente hominem.
Partus nondum editus homo non est.

149 Quid? ꝙ vterus nō solùm non homo est, sed nec animal quoq;, vt dicit gl.in d.l.qui in vtero, la 1. ff.de stat.hom.per tex.in l.1.§.si quis proximior. ff. vnde cog. quē tamen pro contraria sententia allegat Pet.Iac.tit.de condi.ex lege omnimodo, col.4. Quanquā scio Galenū scripsisse librum hoc titulo, vtrū cōceptus in vtero sit animal: in quo idipsum esse probat tū authoritate Hippocratis, tū duobus legum capitibus: primo, quo ei qui abortus causa fuerit, pœna infligitur, altero quo adire hæreditatē nōdū natis permittitur. Deorū enim inuentū & donū leges esse.nam omnia certis legibus inter deos omniū ille pater disposuit.Et alicubi in eo lib.dicit id iā potentia esse animal, at tum animal actu fore, cùm in lucē proditū erit.Verùm sententię glo.simpliciter subscribunt Empedocles, Diogenes, Herophilus, & Stoici omnes apud Plutarchum lib. 5. de placitis philosophorum.Sed nec infans in vtero aliud quippiā reputatur, id est, vt breuiter dicam, nihil est, aut certè pro nihilo habetur nisi nascatur, instar cogitationis animi, quæ & ipsa nulla est, id est nullius apud homines momenti, nisi ea in lucem proferatur.Ita enim dicit hanc similitudinē faciens Bal.per d l.3.tū in tractatu schismatis, col.10.versi. ampliùs sciendū.tum in l.1.col.9. versi.circa secundum.C. qui admit. & post eum Ias.in l. quod quis. ff.de condi.indeb.& in l.1.col.2. versic.glos.magna.

Vterus nō est animal.

ff.de condictio.causa data,& in l.si ita legatum.§.illi si volet.ff.de legat.1.de quo & diximus suprà in verbo,libertis,vers.22.vnum tantùm dixerim. Nã nec hi infantes qui in vtero sunt,censentur esse in rerũ natura,siue in reb⁹ humanis,vt probatur in l.quod in rerum.ff.de lega.1.& in l.vbicunque, in princip. ff.de ventr.in possess.mit.& in l.interdum.ff.de verbor.obligatio.& in l.sed & si plures.§. 1. ff. de vulg. & pupil.substit.& in l.si pater.ff.de solut.& in l.sciẽdum,ibi,vel in rebus humanis,vel saltem concept fuerant,ff.de suis & legiti.& in l.Titius, in fin.eod. tit.Nisi tamen impropriè:vt probat tex.in l. vel viuo, cùm dicitur, quodammodo in rerum natura esse existimatur,eod.tit.& in d.l.qui in vtero, & 1. & 2.ff.de stat.homi.

Qui vterũ exanimat, nõ punitur ex statuto puniente homicidã.

150 Ex quibus fit, vt qui vterum vel animatum exanimarit,non punitur ex statuto puniente homicidam siue hominis occisorẽ, de quo latè per Albe.post antiquiores in d.l.qui in vtero, la 1, & in 3. parte statutorum,q.59.si statuto caueatur.Signo.etiam latè dicto consi.1.Iac. But. Ang.& Saly.in l.si quis necandi,quæ est pen.C.ad leg. Corn. de sicar. Bal.Pau.Cast.& Alex.in l.quod dicitur.ff.de libe.& posthu.Panor.Ioan.Ana.& Fely.in d.c.sicut ex literarum,extra de homi.Idem Ana.in c.si aliquis,col. 1.vers.& ideo facit eo.tit.Ang.Aret.in tractatu maleficiorum,in verbo,& ex interuallo,&c.nume.10. quid si quis faciat.Alciat.in d. l. non est intelligendus.& iterum in d.l.non est pupillus.

Vterus nihil soluit ex statuto imponente vectigal pro quolibet animali.

151 Hinc quoque fit, vt si ex statuto imponatur vectigal pro quolibet animali,nihil sit ex eo quod in vtero est,soluendum,vt per Bal.in l.vlt.paulò ante fi.C.de libe.cau.Ange. Alex. & recentiores in d. l.in lege Falcidia placuit. ff. ad leg. Falcid. Albe. in prima parte statutorum,q.133.in multis locis, & latissimè Firmia. in tract.de gabel.in 5.q.8.partis principalis.Ioan.Plate.in §.cùm autem, quem legit cũ §.permissum est,col.1.Instit.de tutel. & Barb. in d.l. cùm acutissimi,vbi suprà,& ipsum Alcia.in d.l.nõ est pupillus.

152 Nec si decretum sit certum præmiũ pro quolibet lupo qui capietur, debetur id præmium pro foetibus qui existunt in vtero lupæ; ex sententia Guil.Cug.Alber.Bald.& aliorum in dict.l.qui in vtero.ff.de stat.homi.Bal.in l.vlt.C.de libe. caus.Alber.in d.q.133.1.partis statutorum.Signo.dict. consi. 1.col.3.versic.sextò probat Imo.& Alex.in d.l.in lege Falcidia placuit, Ioan.Ana.in dict.ca.sicut, col. 2.& ibi quoque Fely.de homi.& Ange. Aret. in d. §.cùm autem.Instit.de tutel.& Alcia. in l. quod dicitur.ff.de verb.signifi.

Vterus nõ potest baptisari.

153 Denique nec baptizari debet nec potest qui in vtero est,vt non obscurè sentit concilium Neocæsariense c.6.& caput 54.capitulorum Græcarum synodorum à Martino Braccarensi episcopo collectorum,& apertè scribitur in c.qui in maternis, & ibi Archi.de consecr.dist. 4. & voluit gl.in ca.si ad matris,eadem dis.Laud.Archi.& Domi.in c. baptizari.5.dist.& Card.Flor.in cle.1.§.ad hæc, post prin. de hære. & è theologis magister ille sententiarum Petrus Lombardus lib.4.dist. 6. & ibi diuus Bonauentura,arg.1.q.1.primæ patris.& Richar.arg.2. q.1. & cæteri ipsius magistri interpretes, & Alexander Ales ille Theologorum scholasticorum princeps in 4.parte summæ,q.17.membro 2. & Ang. Claua. in verbo,baptismus,in prin.& omnes propè, quos statim in 2.ab hinc vers.citabimus.Nam renasci,inquiunt,ex D.Augustino,quispiam nõ potest, antequam natus sit. Nec priùs quod spirituale est, sed quod animale,& deinde quod spirituale est,vt scribit diuus Paulus prioris ad Corn. 15.Nec denique conferuntur sacramenta à ministris ecclesiæ militantis,nisi iis qui super terram sunt, vtpote tũ primùm ipsi ecclesiæ cognitis,& in foro ipsius constitutis. Nam scriptum est: Quodcunque ligaueritis super terram, &c.& quodcunque solueritis super terram,&c.Matthæ.16.& iterũ 18.ca. & repetitur in c.solitæ,ad fi.extra de maior.& obed. Hi autem infantes qui in vtero sunt,nondũ cẽsentur esse super terrã,vt dicit Henr.Bon.in c.maiores, extra de baptis.per d.l.quod in rerum.ff.de leg.1.& in d.l.interdum.ff.de verb.obli.

Vterus nõdum est super terrã. Cadere in terram dicuntur qui nascuntur. Cadere in terram pro nasci.

154 Cui adde tex.optimum in d.l.3. C. de posthu. hære.instit.probantem eos tum primùm cadere in terram, qui nascuntur.Hæc enim sunt verba illius, licet illico postquã in terram cecidit, decesserit. Ibi enim in terram cadere,pro nasci ponitur, sicuti & Sapientiæ 7.ego natus accepi communem aerem & in similiter factam decidi terram. & apud Papinium lib.1.Syluarũ. in epithalamio Stellæ & Violentillæ:

Tellure cadentem
Excepi,fouiq́; sinu.

Iterumque lib.5.eiusdem operis, in Epicedio in filium:

Tellure cadentem
Excepi, & vinctum genitali carmine foui.

Et Lucanum lib.9.

Fiducia tanta est
Sanguinis,in terram paruus cùm decidit infans.

Et huc quoque alludere videtur Claudianus lib.1. in Ruffinum:

Quem prima meo de matre cadentem
Suscepi gremio.

Veterum mos in natiuitate infantium.

Quod tractũ potest videri ex more veterũ,qui vbi infans natus esset,nudũ cõfestim in terra sternebãt, Opẽq; deã,quæ & ipsa terra est, authore Varrone li.1.de lingua latina.Festo Põpeio & Macrobio li. 1. Saturna.c.10 & Seruio in 10.Aeneidos, huic officio priuatim destinatã inuocabant, vt nascẽti esset auxilio.Cuius rei meminit diuus Aug.li.4. de ciui. Dei.c.11.cùm dicit,Ipse opẽ ferat nascentibus, excipiẽs eos sinu terræ,& vocetur Ops. Et paulò post, Ipse leuet de terra,& vocetur dea Leuana. Et Varro in li.2.de vita populi Rom.cuius hæc verba sunt apud Noniũ Marcellũ,Natus si erat vitalis,ac sublatus ab obstetrice, statuebatur in terra,vt auspicaretur rectus esse:ac diis cõiugalibus Pilũno ac Picũno in ædibus lectus sternebatur.Cuius etiã meminit Politia.Miscellaneorũ c.89.vbi tamẽ Martianus corruptè loco Marcelli citatur.Ad hũc quoq; morem respicit Seneca,si is est, in libello de moribus. Omneis infantes terra nudos excipit. & Plinius li. 2.c.65. Terra nos nascentes excipit. Et iterũ statim ab initio li.7.hominem tantum nudum,& in nuda humo natali die abiicit ad vagitus,&c.Et ipse Papinius lib.2.Syluarum,in Genethliaco Lucani,

Pilumnus ac Picumnus dij coniugales.

Natum protinus,atque humum per ipsam
Primo murmure dulcè vagientem
Blando Calliope sinu recepit.

Et Suetonius in Augu. c.5.se esse possessorẽ ac velut æditũ soli quod primũ D.Augustus nascẽs attigisset.Et in Nerone c.6.Natus est exoriẽte sole pene vt radiis prius quã terra cõtingeretur.Et Tertullianus li.aduersus Marcionẽ 4.Nõ decẽ mensiũ cruciatu deliberatus, non subita dolorũ concussione cũ tãti tẽporis coeno per corporis cloacã effusus ad terram,nec statim,lucem lachrymis aspiciatus.

Maia dea terræ. Ope quæ & terra. Fatua cur ita dicta.

Et Macro.qui eo.lib.Saturnaliorum capi. 12. tradit ex Cornelij Labeonis sententia,Maiam deam terram esse, & Mercurium illi adiungi in sacris, quia vox nascenti homini terræ contactu datur, eandemque etiam Opem vocari,ꝙ ipsius auxilio vita constet:& Fatuam à fando,quod infantes partu æditi non priùs vocem ædunt, quàm attigerint terrã.& è nostris Alciatus antiquitatis diligẽtissimus

inda

indagator, simul & solertissimus inuentor, in l. hominis. ff. de verb. sign. vbi tamen non videtur intellexisse quæ de Ope eademque terra dicta sunt. Ambrosius autem in epistola, ad Syagrium, quæ est omnium 64. tradit obstetrices ita dictas, ꝙ obsistant, ne fœtus laxatis vteri genitalibus in terrā defluat. Nec interim prætermittemus Homerum lib. Iliad. 19. verbo græco cadendi pro nascendi vsum fuisse, quod pauci animaduertunt, ita enim scribit,

ἦ μὴν τ πάντεσσι περικτιόνεσσιν ἀνάξειν,
ὅς κεν ἐπ᾽ ἤματι τῷδ᾽ πέσῃ μετὰ ποσσὶ γυναικός.

Id est ad verbum,

Certè quidē hunc omnibus circumuicinis dominatū iui,
Qui in die hoc cadet in pedibus mulieris.

Loquitur autem ibi de Euristeo & Hercule.

Fauor parentum donantium, non etiam filiorum postea susceptorum consideratur in hac l.

155 Et quod diximus vterum non considerari, procedit haudubiè in casu l. nostræ, quæ lata est ad fauorem parentum donantiū, non etiam filiorum postea susceptorum, nisi forte in quandam consequentiam, vt patet ex iis quæ latè diximus in præfatio num. 92. incip. sed hic parum attende. & dicemus etiam postea in verbo, in eiusdem donatoris arbitrio. nu. 1. 2. & 3. Constat autem eum qui est in vtero, tum demū pro nato censeri, cùm de ipsius iure aut fauore quæritur. Aliis autem non prodesse antequam nascatur. d. l. quod diximus. ff. de verb. signi. & d. l. qui in vtero. ff. de statu hominum simi. Ac ne ipsi quidem parenti, vt est tex. expressus in l. 2. §. remittit. vers. qui autem in ventre est, & ibi no. Bal. ff. de excu. tut. & in l. libertinus. §. posthumus. ff. de ope. liber. & in l. is cui. ff. quando dies lega. ced. & Fran. Aret. in l. qui filiabus, in princ. col. 2. ff. de leg. 1. vbi dicit primum text. quem solum allegat ad hoc esse no. quamuis certum sit non posse prodesse patri, quin sibi etiam in consequentiam prosit, ex iis quæ latissimè diximus suprà in illa præfatione.

Vtrùm infans natus, nō quidem totus reuocet donationem ex hac lege.

156 Verùm maius dubium est, si infans natus est non quidem totus, sed fortè caput, & in his locorum muliebrium augustiis extinguitur. Nam & hic videtur rumpere testamentum, per text. in dict. l. quod dicitur. ff. de libe. & posthu. qui postquam dixit eum qui exsecto ventre editus est, rumpere testamentum, hæc verba subdit: Quid tamen si non integrum animal editum sit, cum spiritu tamen, an adhuc rumpat testamentum? & hic tamen rumpit. Quin ex nostrorum ac Theologorum sententia potest is qui caput tantum exerit extra vterum, baptizari, quasi iam natus esse censeatur, qui caput omnium sensuum atq; virium animi habitaculum natus est. Ita enim voluerunt Host. in summa ritu. de baptis. §. quæ sit eius forma, vers. licèt autem totus, & seq. & iterum versic. quid si mulier. Mathe. Pau. Liazar. & Barba in clemen. 1. vers. ad hoc, de summa trini. Archi. Domi. & Card. Alex. in d. c. baptizari, dist. 5. Henri. Bo. in d. ca. maiores, de baptis. Lucas Pen. in l. cùm autem, post prin. C. de agrico. & cēs. li. 6. Alb. & Are. in l. 3. in prin. & ibi Fran. Aret. col. antepen. ff. de acquir. hære. Alex. in 4. parte summæ. q. 13. membro 4. art. 1. & iterum q. 17. membro 3. Diuus Thomas in 4. sen. dist. 6. art. 1. q. 1. Ricar. in eo. lib. dist. 3. art. 4. q. 3. Scotus in eodem lib. dist. 4. membro 1. q. 3. Pet. Aur. & Pet. Reginaldetus ex Franciscanis nostri oppidi Fontenaij theologus præstantissimus. q. 5. Astes. in summa lib. 4. tit. de baptizandis. Pelbartus Themesmarus lib. 1. Rosarij. q. 1. in verbo, baptismus. §. 33. & alij plerique eius notæ Theologi (necdum enim eos pudet pigetque citare, præsertim cùm meliorum deest auctoritas) quos in id tibi congessi in nostris commentariis consuetudinum, tit. 3. §. 9. in glo. 4. vbi affatim capitis dignitatem excellentiamque declaramus, tam ex nostris legibus, quàm aliis scriptoribus, ex quibus hic multa poteris assumere.

Etiam si vnū aliud membrum quā caput, exierit extra vterū.

157 Quinimo sunt & qui tenent satis esse vnum aliud membrum quod exierit extra vterum, baptizari: cùm anima sit tota in toto, & tota in qualibet parte, ex Aristotele de anima & sensu. Et in his est gl. in c. vulgaris, in verbo, totum, quæ est 1. de pœnit. dist. 1. & in c. propriè, in verbo, trium millium, quæ est pen. de consecra. dist. 4. Barto. in d. l. 3. C. de posthu. hæred. instit. Ricar. Sco. & Claua. quibus locis nuper citauimus, & alij quos citat Henr. Bo. in d. c. maiores. & præterea Ioan. Corser. in decisio. Tholo. post eum Aufre. in additio. quæstio. 156. itē fuit quæsitum quidam P.

Autoris hac de re opinio.

158 Verùm ego in hac sum sententia, vt is qui nō totus nascitur, non reuocet donationem ex hac l. Neq; enim & hic rumpit testamentum secundum doct. præsertim Bart. Corne. qui id reputat no. & Fran. Are. in d. l. 3. C. de post. hære. instit. Bar. & Ang. in d. l. quod dicitur. ff. de liber. & posthu. Ange. Aret. in §. posthumi, ad fi. Insti. de exhære. liber. & Alcia. in l. qui mortui. ff. de verb. signi. vbi & hunc tanquàm non natum neque procreatum ex eo tex. cēset. Et innituntur omnes d. l. 3. quæ ad hoc est optima, tum in illis verbis, si viuus perfectè natus est. Nā id demum perfectum esse dicitur, quod omnibus partibus est consummatum, nec ei omnino aliquid deest. l. 1. ff. de orig. iur. & ibi concord. in glo. & quæ dicemus infrà in gl. proxi. nu. 9. eodemque vlti. Tu item in illis verbis, si viuus ad orbem totus processerit. Nam qui totum dicit, nihil omnino excludit. l. Iulia. in prin. ff. de leg. 1. Ex hocq; dicit Cor. in d. l. 3. post magistrū suum, ꝙ is qui nō totus exit viuus, nō succedit ab intestato: quia ius rūpendi testamentū descendit ex iure succedendi ab intestato. l. maximum vitiū, cum ibi no. ff. de lib. præter.

159 Quod autem de baptismo dictū est, nihil huc pertinet: quādo lex Dei non his claudatur cancellis legis humanæ, nullisque includatur limitibus, nullis terminis cōprehendatur, vti etiā attestatur pontifex in c. 1. in prin. de reliq. & veneratio. sanctorum, lib. 6. Suntque tamen qui huius quod dictum est, contrariū opinātur, & in his Guil. Laud. & Cardi. Flor. in dicta cle. 1. §. ad hæc, de summa trini. & fide catho. Quin sunt qui è diuerso addubitant, possítne infans in vtero matris baptismo flaminis initiari. Nēpe Gerson Parisiēsis Theologus & Cācellarius in sermone de natiuitate virginis Mariæ: cuius verba hic subiecimus. Cōstat, inquit, Deū misericordiā saluationis suæ nō ita legibus cōmunibus traditionis Christianæ, nō ita sacramētis ipsis alligasse, quin absq; præiudicio legis eiusdē possit pueros nondū natos extra vterū, intus sanctificare gratię suæ baptismo, vel virtute Spiritussancti. Debēt igitur mulieres prægnantes, similiter & viri sui, per se & alios diligentiùs preces fundere Deo, & ad sanctos angelos custodes hominū & puerorū in vtero: debēt & ad ceteros sanctos sanctasque omnes cōfugere, quatenus infans nōdū natus, si fortè moriturus est priusquā ad baptismi fluminis gratiā peruenire valeat, dignetur ipsum dominus Iesus summus pōtifex baptismo Spiritussancti pręueniendo misericorditer cōsecrare. Quis enim scit si fortè exaudiet Deus? imò quis nō deuotiùs sperare valeat ꝙ orationē humiliū & in se sperantiū nequaquam despiciat? Proficit hæc cōsideratio ad excitationem deuotionis in parētibus, proficit ad leuandū eorū angustiā, dum sine baptismo moritur puer: quia nō omnis inde spes salutis ablata est. Sed neque absque reuelatione datur (fateor) certitudo. Hactenus Gerson. Nec longè ab eo dissentit Astes. vbi suprà, in fin. Porrò secundum hæc Laud. & Cardin. qui alterius sunt, vt diximus, sententiæ, cōsulunt, vt quicquid apparet ex puero extra vterum, imminente periculo mortis baptizetur, propter penetrabilem

Vtrùm infans possit in vtero matris baptizari.

Infantes nondū nati baptizādi.

& occultā operationē spiritusſancti: de qua in cap. multi, circa medium. 1. q. 1. Nā & de Hieremia ſcriptum eſt, Antequā de vulua exires, ſanctificaui te. Hiere. 1. & de Ioanne, Et Spiritusſancto replebitur adhuc ex vtero matris ſuæ. Lucæ 1. Qua in re ſubit illud diui Pauli, O altitudo diuitiarū ſapientiæ & ſciētiæ Dei, quàm incomprehenſibilia ſunt iudicia ipſius, & inueſtigabiles viæ eius! quis enim cognouit ſenſum domini? aut quis cōſiliarius eius fuit? Quæ hoc in loco nolui prætermittere, tū vt oſtendā, quod iā diximus, Dei O. M. leges nō his noſtris alligari. Tū vt obiter eos poſt Gerſonē cōſoler atq; ad orandū excitē, quibus hi partus infelices atque inauſpicati contingūt: ſed ita tamen, vt interim caueātne delabātur in errorem Pelagij, qui cēſebat infantes, etiā ſi non baptizentur, habere vitam æternam. Cuius ſentētiam planè refellit Auguſtinus epiſtola 28. inci. Deum noſtrū. & iterū epiſt. 106. domino, & c. tandē aliquando. & lib. de anima & eius origine, primo, c. 9. & ſeq. & in lib. de natura & gratia. c. 8. & ſeq. & lib. de Geneſi ad literam. 10. ca. 15. & ſeq. & Ambroſius in lib. de vocatione omniū gentium, primo c. 7. & iterum lib. 2. ca. 8. Nam quod de Io. & Hieremia ſuprà dictū eſt, & quod itē de virgine Maria iampridem ſancta eccleſia Catholica aſſerit, id ex ſpeciali priuilegio fuit, non de lege cōmuni.

Pelagij error.

160 Nec item obſtat dictæ l. quod dicitur. Nā ea nō intelligitur de animali quod partim natum eſt, partim non natum, ſed de eo quod non integrum eſt omnibus membris, vt quia fortè illi deeſt manus aut pes, aut aliud, quod tamen in monſtrū non tendit, & ita totum quicquid eſt naſcitur, ſed non integrum eſt. Ita enim eū tex. intelligunt Bal. Ang. Pau. Caſt. Alex. & Iaſon, vt etiam dicemus poſtea in ſeq. q. nu. 209. incip. ſed vt redeamus. Et ſi aliter intelligeretur, pugnaret è diametro cum d. l. 3. C. de poſth. hære. inſtit. Et ex hoc quoque fit, quòd ſi infans viuus natus eſt, aut extractus inciſo aliquo membro, quòd fortè impediebat partum naſci, rūpit teſtamentum, etiam ſi ſtatim moriatur, vt tradit Phil. Corn. in d. l. 3. Nam is, inquit, infans perfectus eſſe dicitur, ſicut homo perfectus eſt pede vel manu amputata, cùm ſit animal rationale, & habeat corpus & animam, ex quorum coniunctione homo componitur, vt dicit text. in cap. in quadam, extrà de celebr. miſſ. Ideoque totus in orbem viuus prodiit, qui parte abſciſſa prodiit, cùm ea pars non iam ſit pars hominis, quia tota anima remanet in reliquo corpore, ſeparaturq; ab ea parte abſciſſa, ſecundum no. per Bar. in l. ſtipulationes non diuiduntur, in prin. in 3. oppoſit. ff. de verb. obl. & in l. ſi cui. ff. de ſeruit. Et ita reſidet Corn. cum quo conuenit Alcia. in d. l. qui mortui. ff. de verb. obli. Et idem dicas eadem ratione in caſu l. noſtræ, vt ſcilicet is infans qui naſcitur mutilatus aliquo membro, nō tamen monſtruoſus, reuocet donationem.

Extractus inciſo aliquo membro, rūpit teſtamen. Et perfectus dicitur.

161 Sed hoc rurſum in dubium vocatur, vtrùm filius qui integer tótúſque naſcitur, ſed poſtea ante patrē moritur, reuocet donationē, necne: aut ſi reuocet, an ſaltem donatio vires recuperet ex morte ipſius. Et videtur ꝙ ſic, ex tex. in l. poſthumus prę teritus, in prin. ff. de iniuſt. teſta. vbi ſi poſthumus præteritus viuo teſtatore deceſſit, licèt iuris ſcrupuloſitate, nimiaque ſubtilitate teſtamētum ruptū videatur, tamen poterit hæres ſcriptus bonorū poſſeſſionē ſecundū tabulas accipere, hæreditatémq; obtinere. quem tex. dicūt ſing. Alex. & Iaſ. in l. poſthumo, ille in 4. no. hic in 2. C. de bon. poſſ. ſecun. tab. & idē Iaſ. in l. poſthuma. ff. de lib. & poſth. & in l. ſi quis eum. §. 1. col. vltim. ff. de vulg. & pup. ſubſtit. Quod & procedit non ſolùm in primo gradu, ſed & in ſecundo, & ita quoque in ſubſtituto, ſecūdū gl. no. in l. ſi à primo, & ibi Ang. & Imo. qui illā reputant ſing. ff. de lib. & poſth. Ex quo & hic dici poteſt, ꝙ licèt natiuitate filij qui viuo patre mortuus eſt, donatio cēſeatur, reuocata quadā iuris ſubtilitate, vires tamen morte illius reaſſumat, rémq; ipſam donatarius obtineat, præſertim cùm plus viriū & roboris habeat donatio, quàm teſtamētum. l. 1. ff. de pact. & l. ſi mihi & tibi. §. in legatis. ff. de leg. 1. cum ſimil. Ideóque etiam difficilius retractetur, ſecundum Bar. Ang. & Pau. Caſt. in authen. ex cauſa. C. de libe. præter. cum aliis ſuprà latè collectis in verbo, libertis, verſ. 66. incip. hæc ſunt quæ pro poſteriori. aut ſi retractata fuerit, faciliùs reconualeſcat, quàm teſtamentum, cùm actus viuorum magis ſuſpendi poſsit, quàm morientium. l. vlt. ff. com mu. prædio. cum ſimil. Et quia etiam cum deceſſerit is filius, perinde habendus, eſt, ac ſi nunquā natus fuiſſet. l. 1. in 1. reſpon. & §. vlt. & l. 2. & 3. ff. de aſſignan. liber.

Vtrum filius qui moritur ante patrem, reuocet donationem, & ſi reuocet an reuiuiſcat ex morte ipſius.

162 Et in ſimili videmus ꝙ dos per diuortiū reuocata, redintegratur redintegrato matrimonio. l. poſt diuortium. ff. de iur. dot. Et tutela vires reſumit ceſſante cauſa depoſitionis. l. nō ſolū. §. vlt. ff. de ex cu. tut. & l. ſi quis ſub cōditione. §. ſi tutor. ff. de teſta. tutel. & cùm mulier perdat proprietatē rerū ei à marito relictarū, ſi nupſerit viuente filio ex illo marito, tamē ſi is filius poſtea moritur ſine filiis, eādē recuperat, vt no. in §. quoniā infirmas, in authen. de nupt. & in §. 1. in auth. de non elig. & voluit etiam Bal. cōſ. 153. quidam teſtator, col. 1. lib. 5. & Ang. cōſ. 83. ſubtiliter & eleganter, col. vlt. Cui & ſimile eſt quod ſcribitur in l. fœminæ. §. illud. C. de ſecū. nup. ꝙ mulier quæ iterū nupſit, & ſucceſsit vni ex filiis prioris matrimonij, tenetur cæteris liberis ex eodē matrimonio relinquere. At ſi ipſi moriantur, id pleno iure obtinebit, poteritq; de eo vt libitū fuerit, diſponere. & ad hoc eū tex. annotat Bal. ibi, qui & idē voluit in authen. ex teſtamento, col. 2. verſi. modo circa iſtam. C. eo. tit. Ang. in §. 1. col. 3. verſ. reſtat nūc videre, in authen. de non eligen. Salyc. in authen. vxore mortua. C. de ſecun. nup. Pet. Anc. conſi. 278. præmittam caſus indubitatos, col. 1. Nicol. Vbal. in ſuo tract. ſucceſ. ab inte. in 2. parte princ. col. 5. verſi. item limita niſi omnes. & Steph. Bertr. conſi. 291. Chriſti, & c. viſo caſu, num. 10. lib. 1. & conſi. 192. ponitur in facto, in 2. dubio, lib. 3. Et quod etiam in ſimili dicitur in l. ſi quo. Cod. ad S. C. Tertul. quòd mulier habens liberos, nubens intra tempora luctus, infamis eſt, nec ei remittitur infamia, niſi ipſis ſuis liberis dimidiam partem omnium bonorum ſuorum purè donauerit: ſed liberis mortuis, totum ad matrem ex integro reuertitur.

Eiuſdem comprobatio in dote, quæ redintegratur. Et tutela.

Ex liberis mortuis totum ad matrem reuertitur.

163 A quibus non longè abeſt quod pulchrè voluit Bart. in l. ſicut in annos, quā legit primā totius tit. ff. quemad. vſuſf. amit. ꝙ cùm maritus relinquit vxorē dominā & vſufructuariā, extantibus liberis, nō videtur relicta proprietas, neq; etiā vſusfructus, ſed tantùm alimenta, ſecundū gl. & alios in authē. quod locū. C. ſi ſecun. nup. mul. cū aliis multis cōcord. à me collectis in noſtris legibus connubial. in l. 10. nume. 5. cæterum apud Græcos. Certè ſi poſtea moriantur liberi, huiuſmodi relictū alimentorum cōuertitur in proprietatē, aut certè vſumfructum, ac ſi ab initio nulli extitiſſent liberi. Quod dictum pro ſing. refert & ſequitur Barthol. Cep. in tract. ſerui. li. 1. cap. 4. col. 3. verſ. item quid ſi maritus. Sed & idem voluit ipſe Bart. & in l. ſi ita ſcriptum fuerit. ff. de manumiſ. teſta. & in l. Titia. §. vlt. ff. de leg. 2. prout illum allegat & ſequitur Petr. Anch. in cap. ſi pater, in 4. not. de teſta. lib. 6. & conſi. 185 quæſtio videtur magis dubia, in prin. & rurſus ipſe Barto. conſi. 56. Barto. fecit teſtamentum, col. 2. in 2. dubio, & inter conſi. Bald. conſi. 129. Nicolaus, libr. 3. & ipſe

Vxor vſufructuaria extantibus liberis.

& ipse Bal.cons.426.conclusiuè veritas est,& cons. seq.mortuo dicto impubere,lib.2.Ang.cons.97.Viuianus,col.vlt.& cons.109. in d.testamento, col.2. Alex.cons.42.viso processu,in fi.lib.2. & Phil.Dec. cons.485.casus de quo quæritur, col.4.vers.secundò respondetur,quod cons.iterum repetitur, cons. 537.nisi quòd prius est amplius.

Quā optima ratione donatio ob mortem liberorum vires recuperare debeat.

164 Quod multum huc facit.Nam si in hoc casu Bar.relictum sibi vires sumit proprietatis aut vsusfructus, quas ab initio non habuit,ob mortem liberorum:certè multò maiori ratione in casu nostro donatio iam à principio omnibus viribus ac partibus integra, omnibúsque modis ac numeris absoluta & perfecta, debet ob mortem liberorum vires quas ipsa ab initio habuit, recuperare, per l. qui ex liberis.§.testamento.& ibi Bar. ff. de bonor. poss.secun.tab.quam ad hoc not.gl.in l.si testamentum. & ibi quoque Bart. & Franc. Aret. ff. de test. & idem Bar.in l.1.§.si filius.ff.de de leg.3. & Angel. cons.108. ista quæstio, col.2.Atque etiam per l.si vnus.§.quod & in specie.ff. de pact. quam ad hoc quoque citat Alb.quo loco eum statim aduocauimus.atque item ex no.per gl.in l. vlt.§. Lucius, in verbo,perfectam. ff. de dona.per tex.ibi, iuncta l. cum hic status.§.si maritus ea quæ.ff.de dona. inter vir.& vxor.& l.si maritus tuus.C.eo.tit. quæ & ex hoc fieri dicit,ꝙ præterito filio iam nato, ipso iure non valet ab initio testamentum : ideóque & si is filius postea decedat viuo patre, non confirmatur. §.1.Insti.de exhære.libe. Verùm præterito posthumo testamentum nihilominus valet ab initio:& licèt natiuitate posthumi rumpatur,tamen si is posthumus viuo patre decedat, reconualescit. per d.l. posthumus.ff.de iniusto testa.Et illam glo.sequuntur & commendant Bar. & alij ibi. & est similis gl. in d.l.posthumus.& ibi etiam Bal. & alia item in l. 2.& ibi Cy.Bar.& Albe.C.de posth.hære.insti.& in l.si hæreditas.§.qui filium,in verbo,confirmatum. ff.de testa.tut.& in l. omnia quæ ex testamento. ff. de reg.iur.& in d.§.1.in verbo,non constituat,Inst. de exhære.libe.& voluit etiam Bal.in l.filio præterito,col.pe.vers.secundò quæro,& ibi Ang.in fi.ff. de iniust.test.idē Bal.l.si à primo.ff.de libe.& posth. & cons.202.super his,post prin.lib.4.& latè Rapha. Com.in repe.l.si filius,in 1.oppo.2.no.ff. de libe.& posth.& Nellus inter cons.Pau.Cast.cons. 213. si dicta domina,lib.1.& facit quod scribit Soc.in l.1.§.si vir vxori,col.pen.vers.secunda conclusio. ff.de acqui.poss.Ex quo etiam Io.And.in addi. Spec.tit. de testa.§.in primis,in addit.inci.huic quæstioni, vers. occurrit,dicit plus nullitatis habere id quod à principio non subsistit, quàm quod ex postfacto deficit,per d.l.posthumus.ff.de iniust.testa.iuncta l.si filius.ff.de libe.& posthu. Et ea quidem ratio multū congruit donationi,quæ ab initio valet, sed postea natiuitate liberorum reuocatur, vt morte eorum debeat confirmari.

Posthumus præteritus si viuo patre decedat,reconualescit testamētum.

Qui consulendi super præcedenti dubio.

165 Super eo tamen quod diximus de vxore relicta domina & vsufructuaria, quoniam à multis in hoc distinguitur,vide omnino Bar.Bal.Imo.Raph. Co.& Flor.in d.l.Titia.§.vlt.ff.de lega.2.& eundem Bar.d.cons.56.vbi suprà, & cons. 171. Nicolaus, & cons.244.fuit quidam de Asisio,col.vlt.Ben.Plum. in l.2.ff.de man.testa.Bal.in l.3.§.quid ergo.ff.de vsu & habi.& in l.& si cōtra tabulas,& ibi Imo.Ale.Fra. Aret.& Ias.ff.de vulg.& pup.subst. ipsum Bald. in l. vlt.col.vlt.C.de indi.vidu.tol.Ang.in d.auth. quod locum,& d.cons.97.& cons.109.quidam patronus, col.vlt. & cons.301. factum tale legitur, in 4.dubi. Pan. cons. 68. quæstionis punctus in his terminis, col.vlt.in 2.dubio,lib.2.Rom.cons.516. in casu propositæ consultationis,in quo primò quæritur, in 1. dubio.Alex.cons.40.viso themate, & consultatione,in 1.dubio,lib.1.Maria.Soc.cons.68.Ioannes.col. vlt.Fran.Cur.senior,cons. 14. nobilis testator, per totum,& Ias.in l.si fundum sub conditione.§.si paterfamiliàs,in 1.not.ff.de leg.1.

Cessante causa reuocationis donationis inofficiosæ, cessat ipsa reuocatio.

166 Et hanc quoque sententiam confirmat quod in nō longè dissimili casu dicimus,cessante scilicet causa reuocationis donationis inofficiosæ,cessat & ipsa reuocatio,vt dicit Bal.in l.1.col.1.ver.tertiò sic. C.de inof.dona.arg.l.1.§.si quis in fraudē.C.si quid in fraud.patro. Nam & aliàs generaliter cessante causa cessat effectus eiusdem:vt scribit Aristoteles lib.2.Physicorum,& nūcupatim repetit Romanus pontifex in c.& si Christus, extra de iureiur.& alibi sæpe,& nostris quoque legibus probatur. l. generaliter.C.de episc.& cler. cum multis concord.à me congestis in nostro tractatu, cui titulus est,cessante causa cessat effectus.

Natus non videtur, qui confestim mortuus est.

Nec videtur fuisse, qui parum durauit.

167 Hæc autem maximè debent procedere, si filius post donationem natus,statim moriatur, quoniam natus non videtur, qui confestim mortuus est,per tex.quem ita summant,vt cū nostris loquar, Ioan.And.& Panor.in c.nam & ego, extr.de verb. sign.vbi & glo.ex eo no.non videri fuisse, qui parum durauit:& allegat concor. Et hoc planè astruit illud Iob cap.10.Fuissem quasi non essem, de vtero translatus ad tumultum.Ideóque etiam gl. in c.1.§. quinetiam,in verbo,non admittantur,tit.episc. vel abba.asserit,quòd in feudo dato alicui in suis liberis masculis & fœminis, & in quo propterea non succedit fœmina, si masculi aliqui extiterint, per tex.ibi,si masculus post mortem patris illico mortuus est, non prohibetur fœmina succedere, tanquam ille non videatur extitisse. & hoc sequuntur Iaco.Bel.Rayn.Nic.Neap.Bal. Aluar. Marti. Laud. qui eam dicit sing. & Car. Alex. ibi. Sed & alia est illi similis in c.1.§.vlt.in verbo,omnino extantibus, tit.de succes.feu.quam etiam sequuntur Bal.& Aluar.ibi,Qui in priori loco. & post eos Card. Illud præterea dicunt,eum dici illico,decessisse,qui mortuus est antequam nomen sit illi in Baptismo inditum,cui rei tempus,inquiunt, octo dierum statuebatur in veteri testamento.& allegant Inno.qui tamen hoc non dicit,in d.c.nam & ego.Sed huc proximè accedit quod scribitur Gene.17.& iterum Leuiti.12.præcepisse Dominum,infantem octauo die à natiuitate circuncidi, quo etiam die circuncisus est Christus noster. Luc. 2. Cuius legis rationem reddit August.in quæstionibus ex veteri testamento.cap.29.

Tēpus octo dier. indendo nomini statuebatur in veteri testamēto.

Veteres Rom.marib. 9. die, fœminis 8 nomina imponebant.

168 Nec hinc longè abhorret quòd scribunt Plutarchus in Problematis Romanorum, c.10.& Aurelius Macrobius conuiuiorum Saturnalium lib.1. c.16.& Festus Pompeius in verbo,lustrici, veteres Romanos maribus nono die,fœminis octauo nomina imponere solitos,eósque dies dicit ipse Pompeius ob id fuisse vocatos lustricos siue lustratos. addit autem Plutarchus huius rei rationem, quam breuitati studentes prætermisimus.Aristoteles autem lib.de natura animalium 7.c.postremo, scribit nato infanti ante diem à natiuitate septimum, nomen non imponi.Sunt & qui scribunt Athenis decima die id fieri solitum, qua quidem congregatis consanguineis & amicis peracta re diuina splendidum parabatur conuiuium,quod vocabāt [illegible] [illegible].

Qui teneant fœminas in feudo concesso masculis & fœ. succedere, si

169 Sed vt ex isto diuerticulo redeamus in viam illam gl.in d.§.quinetiam,sequitur etiam Bal.in l.1. §.in nouissimo,col.2. vers. quæro nunquid infans. C. de cadu.tol.& Pau. Castr. cons. 191. visis & diligenter examinatis,col.2.lib.2.& Iac.à sancto Geor. in tract.feud.in verbo,& fœminis,col.2.Fran.Cur. iunior.in 1.parte 3.par.prin.col.pe.vers.27.& Steph. Bert.qui & hoc dicit communiter obseruari, cons.

maſculus illico ſit mortuus.

276.Chriſti,&c.viſo caſu,col.1.lib.1. & Cep. cauſarum ciuilium conſ. 50. in cauſa quæ vertitur inter dominam,col.pen.verſ. circa ſecundum. & Zaſius in epitome Feudorum,in 8.parte in 2.parte concluſione 2.

Mortuus non cenſetur,qui ſtatim de morte ad vitã reuocatur.

170 Et ſicut natus non videtur, qui ſtatim mortuus eſt,ita nec contrà mortuus eſſe cenſetur, qui ſtatim ex morte ad vitam reuocatur;id quod planè Chriſti domini noſtri authoritate probatur,qui Io. 11.c.aſſerit Lazari infirmitatem non eſſe ad mortẽ, quamuis ex ea mortuus ſit: quoniam ſcilicet haud multò pòſt ab ea eſſet ſuſcitandus. De qua re Accurſius differens in l.ex his.ff.de legib,tradit ipſum Lazarum debuiſſe bona ſua recuperare, quia non videbatur mortuus fuiſſe,qui tam citò reſurrexit, per l.3.ff.de diuor. vbi non videtur vxor à marito diuertiſſe,quæ breui ad eum rediit. & illam gl.ſequuntur Bar.Albe.Bal.& alij ibi. Rom. & Flor.in l. ſeruitutes. §. ſi ſublatum. ff. de ſerui. verba. prædi. Ang.in l.debitor.C.de ſen. paſ. idem Ang. Imo. & Alex.qui addunt concor.in l.ſi marito.ff.ſol.matr. Cui adde gl. ibi ſimilem in l. ſeruus effectus. ff. de act.& obli.& Bart.Brix.in ſuis quæſtionibus dominicalibus,q.54.eſto ꝙ aliquis ſit reſuſcitatus, Ioan. And.in c.fraternitatis,col.2.in verbo, miraculum, & ibi latè Card.Alex.de frig.& malefi. Alber.id latè diſputante poſt alios ibi per eum allegatos, in l. inter ſtipulantem.§.ſacram,col.2.verſ.expeditis oppoſitionibus.ff. de verb. obl. & in l. quod dicitur, poſt Dy.ibi col.vlt.verſ.vltimò colligit.ff.de impe. in re.dota.fact.& Bal.in l.intercidit.& ibi etiam Pau. Caſt.ff.de condi.& demonſt. & eundem Bal. in repet.l.1.col.vlt.verſic. item incidit. C. de ſacroſanct. eccl.& in c.1.col.2.verſ.in gl. no. ergo, de elect. & Bar.à Scarampis inter conſ.Albe.Bru. conſ. 112.caſus ſuper quo,col.vlt.& conſ.ſeq.venerabilis domine,poſt prin.In quibus etiam omnibus prope locis comperies,an debuit vxorem ſuam recuperare.de quo & per gl.& Archi.in c.licitè.22.q.7.Frede.Sen. conſ.26.caſus talis eſt,quidam eſt ingreſſus, col.2. Ro.in rub.ff.ſol.mat.col.4.verſ. an reſuſcitatus, in 1.lect.& iterum in 2.col.7.verſ.ſed quid de reſuſcitato.& Firmia.in trac.de epiſcopo,in 4.par.8.partis princip. lib. 4. in 4. q. De quibus etiam vide Guil. Laud.in extra.ſuſcepto, in verbo, vacantium, vbi tractat,an reſuſcitatus recuperet beneficium.Bald. conſ.243.quidam nobilis, col. 1.lib.1.& Alber.in l. adeo.ff.de acquir.rer.domi.Panor.in d.c.fraternitatis.Rom.in rub.ff.ſol.mat.in vtraque lectura. Iaco. Zochi in rub extr.de ſponſ.Franc. Pani. in tract.de offic.& pote.c.ſed.vac.in vlt.part.præludij,col.2.

Reſuſcitatus an recuperet beneſicium.

Tranſlatio dominij quæ momẽto durat, non conſideratur.

171 Facit & quod in ſimili dicimus,non conſiderari tranſlationem dominij, quæ momento durat. l.vlt.§.vlt.in fi.C.de bon.quæ lib.& no. Bar.in l.vlt. ff.de cond.inſti.& Ang.in l.voluntas, ad fi.C.de fideic.vbi ex hoc dicit,quòd prohibitus alienare extra familiam,poterit tamen alienare ea lege, vt incontinenti debeat reſtitui familiæ;quia non dicitur tunc alienatio fieri extra familiam,quæ momento eſt penes illum duratura, ar. d.l. vlt.§.fin. quam ad hoc dicit not.Id quod ſequitur Iaſ. in l.vlt. col. antepe.verſ.& vltra allegata.C.de iure emphyt.vbi id dicit ſing.& in l.filiusfam.§.diui, in 2. lect. col. 10. verſ.quartò limita,vbi & ad hoc allegat tex. quem dicit no.in l.cogi.§.hi qui ſolidum.ff.ad Treb.ſequitur etiam,ac commendat Barb.in l.4.§. Cato, col. 21.verſ.& adduco.ff.de verb.obl. vbi & idem dicit de vaſallo ita alienante feudum, vt confeſtim ad eum reuertatur,ita per hoc limitans tex.in c.1.titu. quid iuris ſit ſi poſt ali. feud. vaſ. id recupe. vbi de hoc latiſsimè per Card. Alexan.qui alios eiuſdem ſentẽtiæ citat. Et de emphyteuta voluere Rom.in l.ſequitur.§.item Labeo.ff. de vſucap. & Ant. in c. potuit,col.1.ext.de locat.& Iaſ. in l.3. col. 45. C. de iur.emphy.& Hippo Marſ.conſ.136. conſului proximis diebus,col.3.verſ.confirmantur.

172 Sed tu præter ſupradictos qui negant conſiderari momentaneam tranſlationem, adde ipſum Ang.conſ.34.Conſtantinus, col.1. vbi adfert multa ſimilia.& Paul.Caſt.in l.frater à fratre,col. 7.& ibi Iaſ.col.2.ff.de condi.indeb.& Barb.in rubr. de reb. eccl.non alien.& conſ.12.ſcribitur apud Prophetã, col.14.verſ.modò teſtator,lib.1.& Soc.conſ.177.ſupraſcripti, col. 3. verſ. ſecundo reſpondetur, lib.2. Ideo licèt non valeat donatio inter patrem & filiumfamil.& inter virum & vxorem. l. 2. Cod. de inoffic. don.& ff.& C.de dona.inter vir.& vxo.per totum,valet tamen ſi ita fiat, vt apud donatarium non maneat,ſed illico ad alium transferatur.l.ſi cõſentiente. C. de dona.ante nupt. & l.profectitia. §. pen.ff.de iure dot.& l.ſi vxor marito,& l.Sulpitius. ff.de dona.inter vir.& vxo.& voluit Bar. poſt Iaco. Aret.in l.2.§.ſi verò pater,col.1.ff.de dona.& Rom. in l.ſi donatione.C.de collat.

De eadem re.

Donatio fieri prohibita,valet,ſi ita fiat vt illico ad alium trãsferatur.

173 Ad quod etiam bene facit & quod dicitur à noſtris quòd ſi legetur quicquam alicui,cui etiam diſpoſitione legis quippiam debetur, cenſetur id legatum factum animo compenſandi.l.ſi cum dotem.§.ſi pater.ff.ſol.mat.cum multis concor. à me latè congeſtis in noſtris conſuetudinibus tit.26.§.8. in prin.id tamen procedit cùm legatum debet manere apud legatarium:ſecus ſi alteri ſit reſtituendũ. tunc enim non habet locum compenſatio ſecundum Dy.Bar.Bal.Ang.& Alex.in d.§.ſi pater. Ioan. Petr.Fran.Aret.Corn.Iaſ.Phil. Dec. & Fran. Pep.in auth.præterea.C.vnde vir.& vxor.Ben.Cap. conſ. 143. cùm de pluribus. col. 2. Ad quam ſententiam allegant tex.in d.l.cogi.§.hi qui ſolidũ. ff. ad Treb. & in l.ſed & ſi mortis.§.itẽ ſi quis.ff.de leg.præſt.& in d.l.vlt.§.vlt.C.de bon.quæ lib.& in d.l.Sulpitius. ff.de dona.inter vir.& vxo.& in l.vxorẽ.§.pater naturalis.ff.de leg.3.Id quod intelligunt omnes doct. in d.auth.præterea, quando reſtitutio fit incontinenti,ita vt is cui ſit legatum, nullum ex eo ſit habiturus commodum: ſecus ſi ex interuallo. Nam commodum illius modici temporis imputaretur ſiue compenſaretur,ar.l.in lege falcidia non habetur.ff.ad leg.falc.& in l.in quantitate. §. magna dubitatio,verſ.in diem,eo.tit.& in l.mulier.§.ſi hæres, verſ.alia cauſa eſt.ff.ad Treb. & no. in l.in fideicõmiſſo,eo.tit.& facit tex.à contrario ſenſu in d.l.ſed & ſi mortis.§.item ſi quis,dum ibi dicitur. ꝙ emolumentum ad eum pertinet.& in d.l.Sulpitius.Sed nullus ad id eſt melior apertiórque tex. quàm in l. generaliter.§.cui legatum.ff.de fideicom. lib. vbi ſi mihi legatum ſit relictum,& id rogatus ſim Titio confeſtim reſtituere,& præterea libertatem ſeruo meo præſtare,non eſſe cogendum me ad libertatis præſtationem;quia nihil pretij nomine videor accepiſſe,cũ id confeſtim alteri cogar reſtituere.Quod ſi fuerim rogatus poſt tempus reſtituere legatum mihi relictum,cogendum me ſeruum manumittere propter medij temporis fructum.

Quo pacto legatum cenſeatur animo compenſandi ei,cui diſpoſitione legis quippiam debetur.

174 Facit idem quod tradit Bal.in l.quoniam nouella.C.de inof.teſta.quòd licèt cùm pater inſtituit filiam iam dotatam in legitima,debeat intelligi dote computata,per tex.ibi,& in l.omnino.§.imputari,eo.tit.hoc tamen procedit,niſi dos ipſa prius data non ſit permanſura apud filiam, quia pater ſtipulatus eſt eam ſibi reddi,vt hæredibus.& ſequitur Ben.Cap.vbi ſuprà,quod & ſimiliter intelliges, vt in præcedenti diximus.Facit quoque tex.in l. cùm dotem maritus.ff.ad leg.Falc.vbi ſi dotem maritus alicui legat vt vxori reſtituat,non habet locum lex Falcidia.Et ex hoc no. Pau. Caſt. ibi quòd Falcidia nõ detrahitur ab eo cui ita legatum eſt,vt piæ cauſæ reſtitu

Dos non cõputatur inſtituta filia in legitima,quando non eſt permanſura apud eã.

sæ restituat:quod etiam voluit Bald.in l. auia.§. Titio,per illum tex.ff.de cond.& demon.cum multis concord. à me collectis in nostris commentariis priuilegiorum piæ causæ.in 26. speciali. Facit denique quod scribit Bal.in l.hac edictali,in prin.col.2. vers.nunc statim succedit.C. de secun. nupt. quòd licèt vir aut mulier contrahens secundas nuptias non posit donare secundæ vxori plus quàm vni ex filiis primi matrimonij,per text.ibi,potest tamē ei donare aut relinquere vltra eum modum,si eum grauet de restituendo alteri,per d.l.cùm dotem. ff. ad leg.Falc.& d.l. Sulpitius. ff. de dona.inter vir.& vxo.Et est etiam bonus tex. à contrario in d. l. hac edictali, in fi.prin. cùm dicitur, omni circunscriptione,si qua per interpositam personam fuerit excogitata,cessante.& facit item tex.in l.si fidei. ff. de leg.3. vbi scribitur, si fidei meæ committatur, vt quod mihi relictum erat, suprà quàm capere possum,alij restituerem,posse me id capere constat.

An pretiū quodmomēto durat, consideretur.

175 Nec etiam cōsideratur, vt ad alia transeamus, pretium, quod etiam momento durat temporis.l. pretia.§. vlt.ff.ad leg. falci. vbi & hoc not. Bart. & idem quoque Bar.in l.si seruus,la 2.in princip. ff.de condi.fur.& in l.1.col.pe.vers.item aduerte ad vnū. C.de sen.quæ pro eo. quod inter. Nec solutio rei debitæ quæ momento durat. l. qui sic soluit. ff. de solu.vbi non dicitur soluere, qui postquam soluit, incontinenti recuperat. Ita enim eum tex. intelligunt doct.Nec videtur versum, quod versum non durat.l. si pro parte. §. versum autem. ff. de in rem verso.vbi gl.allegat multa similia,quæ videre poteris cum multis simil. & concord. latè congestis ab Hippo.Marsi.in repe.l.vlt.nu.155.& multis seq. ff.de iurisdict.omn.iud.& in l.2.in fi.ff.quibus ex caus.in possess.eatur.vbi ita scribitur.Hæc verba, neque defenderetur, ἀφ[...]τατικ[...] ita scripta sunt,vt neque sufficiat vnquam defendisse, si non duret defensio.& tex.in l.1.§.quod ait prætor nisi.ff.quor.leg. vbi satisdatum accipere debemus,si perseueret satisdatū.

Venisse nō videtur, qui statim abit. Nec fuisse in loco,qui manet breui tēpore.

176 Quibus adde tex.in c.1. extra de iudi. ex quo not.Pet.Anch.cons.75.viso diligenter,col.vlt.quòd non videtur venisse,qui statim abit.nam, vt & ipse subdit,fingitur non fuisse in loco, qui manet breui tempore.l.ex facto.ff.de hære.insti.& l.seruis vrbanis. ff. de legat.3.Quod approbat Fabius Quintilianus,si is est,declamatio.16.Cuius sententia hæc est, eum penè non venisse, qui statim reuersurus est. Quod & voluit Bal.noster,cons.299.proponitur,in prin.lib.2.per leg. Cæsar. ff. de publ. Sicuti & è diuerso non videtur abesse, qui statim rediturus est, vt dicit ipse Pet.Anch.cons.90.considero etiam in fi.per d.l.ex facto. Et facit etiam l. cum antiquitas, ibi,ex breui temporis interuallo.C.quemadmo.testa ordi.vbi & hoc not.Ang.qui etiam ad hoc allegat l.si longiùs.§.filius.ff.de iudic. & l.pen .in fi. ff. de vaca.muner. Ex hócque effici tradit quod scribit Inno.in c.prudentiam,extra de offi. dele. quòd si causa pluribus delegatur cum clausula,si nō omnes, &c. & vnus eorum breui est reuersurus, non possunt alij sine eo procedere, tanquam ipse non censeatur abesse.

Quomodo intelligatur magistratus mādare iurisdictionem cum abesse cœperit.

177 Sed & ex hoc fit, vt Saly.in l.2.col. antepe.C. de peda.iudic.intelligat tex.in l.1.ff.de offi. eius cui mand.est iurisd.qui magistratus concedit alteri suā iurisdictionem mandare,si is abesse cœperit, procedere in diutina absentia,non etiam in breui:tanquam abesse non videatur, qui breui redire debet, per d.l.si longiùs.& eum sequitur Phil.Dec.in d.l.1. col.17. vers. vltimò notandū. Quin si magistratus absuturus mandauerit,& postea ex absentia reuertitur,statim tamen reuersurus, non extinguitur delegatio,vt voluit Cy.in d.l.1.in 7.8.& 9.q.& ibi quoque Alb.nullam illius mentionem faciens,col.7.& Alex.col.19. vers. in glo.in verbo, proficiscatur.& Dec.d.col.17.in vers.eiusdem initij.& Franc. Purp. char.21.nu. 603. Et simile est quod scribit gl. in c.si postquam,in verbo mente, de electio. lib. 6. quod in casu illius c.non videtur recessisse,qui statim reuersurus est.quam sequuntur Arch.Io. Andr.Petr. Anch.Domi.& Phil.Fran.Ex quibus Arch.Domi. & Fran.id no.ad præcepta quæ fiunt à iudicibus,ne quis recedat ex vrbe vel palatio.& idem quoque voluit Io.Mo.in c.vbi pernotum.col.1.in verbo,pono.de elect.lib.6.& in c.cupientes. col. 12. vers. sed quid si electus.eo.tit.&c.Et facit quod pulchrè respondit Rom.cons.263.viso puncto cæterísque contentis,excusandum à falso testem, qui deposuerat se continuè stetisse in ciuitate Lucana,cùm aliquot mensibus fuisset extra eam ciuitatem ob pestem, quæ in ea erat,sed ea cessante confestim rediit.

178 Et in hoc allegantur præter iura præcedentia, l.si quis ita legauerit. ff. de condi.& demonst. & l. præsens.ff.de procu.& c.sint tibi,de consecr.dist.5. Nam & per d.l.si quis ita legauerit,dicit Bal. in l. si pater.§.vlt.C.de instit.& substit. quòd momentum temporis non curatur. Et quod Host. & Io. Andr. scripserunt in c.ex parte,extr.de cler.non resid.intelligentes eum tex. quo est cautum, prælatum non residentem,qui vocatus venire noluerit, priuandū esse,& alium eligendum,vt scilicet non sufficiat ad euitandā eam pœnam,venire,& statim abire, quia perinde est ac si non venisset, per multa ex dictis iuribus.Et ex hoc quoque consuluit in pulchro casu idem Ang.cons.270.statuto ciuitatis, vt ibi omnibus videre est in promptu.

Vocatus vt veniat sub pœna, si venit & statim abit, non euitat pœnam.

179 Quibus concinit quod scribit Bar. in l. sicut. §.superuacuū,col.3.vers.redeo ad ordinem.ff.quib. mod.pign.vel hypot.soluit.ꝙ si iudex alicui præceperit,vt domum exiret sub certa pœna,& is exiuerit,sed postea iterum ingressus est, incidit in pœnā: tanquam non videatur exiuisse,qui statim rediit.Et quod tradit Bal.in l.1.col.5. vers. quid de etrone.C. de serui.fugi.quòd qui fugit è carcere, & pòst statim reuersurus est,non punitur ex statuto imponēte pœnam fugientibus.quem sequitur Steph.Bert. cons.61.non puto,in fi.lib. 2. & Hippo. Mars.in l.is qui cum telo,nu.54.C.de sicar.& in repe.rub. ff.de fideicom.nu.373.& cons.122.clementissimi, &c. in præsenti causa,col.1.vers.& ideo dicimus, lib.2. Et hoc satis confirmat quod scribit Bar. in l. quid sit fugitiuus.§.1.ff.de ædil.edic. de eo qui primum fugit,tamen citatus comparuit.quem sequitur Rom. in l.admonendi, col.24.& ibi quoque Fran.Cur.senior.col.46.vers.secundò limitatur.ff.de iureiur.Et quod ab eodem Bald. scriptum est in l. 1. col.3.vers. sed quid custos.C.de ædil. act. de eo qui exit è carcere causa voti cuiuspiam implendi, statim reuersurus,vt aufugisse nō dicatur, quamuis custos qui id permisit, teneatur nisi ex consuetudine excusetur.Et quod idem tradit in c.1.in prin.col.1.vers.sed pone quòd vasallus,tit.quib.mod.feud.amit. quòd vasallus qui dominū reliquit in bello per momentum,& statim rediit,non punitur feudi amissione, secundum illum tex.

Sic iussus exire domū si exit, sed postea iterum ingressus est, incidit in pœnam.

180 Et quod à nostris traditum est,quòd si medicus certa mercede promisit curare ægrotum, qui curatus,vt videbatur, in eandem ægritudinem redit: certè in dubio si statim recidit, non censetur fuisse curatus à primo morbo,arg.d.l.3.ff.de diuor. & simil.Ideo nec eam mercedem habere debet:secus si longo post interuallo. ita enim voluit Pileus in 12.q.& Bar. Brixi. q. 73. medicus quidam. & Dy. Ricar.Mal.Cy.Marti.Sylli.Ray.Bar. Bal. in vtraque lect.Alber.Sal.& Pau.Cast.in l. Martius. ff.de loca. Spect.tit.de salar.§.vlt.post prin.Io. And.in c. contractus,in 2.q.de reg.iur.lib.6. in mercu. Albe. in l. contra

In dubio nō censetur curatus à primo morbo,qui statim recidit.

contractus,nu.7.ff.eo.tit.Bal. conf.255. quidam fœnerator,col.2.lib.3.Imo. Fran. Aret. & Barb.in l.si ita stipulatus essem abs te.ff.de verb. obl. Pet. Ancha.Pan.Barb.& Fel.in c.presbyterum,extr.de homi.Hippo.Mar.conf.7.summi cæli,col.2.verf.cùm ergo in casu,lib.1.Et quod item tradit Bal.in l.licèt. C.de except.quòd incontinenti recuperans possessionem,fingitur nunquam fuisse expulsus.

Ciuitas condemnata ad subuersionem murorum, quomodo sententiæ satisfaciat.

181 Huc quoque vergit quod scriptum reliquerunt Dy.Cy.Bal.Bar.& Sal.in l.seruus,per illũ text. C.de pœnis,ꝙ si ciuitas fuerit cõdemnata ad subuersionẽ murorum,si illis dirutis iterũ eos ædificet,nõ est satisfactũ sententiæ,debent enim manere destructi.quod & voluit Bar. post Dy. in l.si quis adulteriũ.§.1.& ibi quoq; Ang.per illũ tex. ff. adul. idẽ Ang. in l.in munerationibus.ff.de sol. & in l. si fideiussor.§. meminisse,& ibi etiã Imo.ff. de leg. 1. & idẽ quoq; Ang. conf.34.Cõstantinus, vbi & alia multa similia cõgerit.Pet.Anc.in c.ex literis, extra de const.& ibi quoq; Fel.col.8.verf.secunda cõclusio,& Phil.Dec.col.4.verf.tertia cõclusio.& idẽ Pe. Anc.in c.cõmissa,in 5.no.de elect.li.6.& in c.1.in 6. no.de vsur.eo.lib.6.& in c.felicis,in 7.no.& ibi etiã Phil.Fran.in prin.col.2.verf.vltimò no. ibi reparetur,de pœnis,eo.lib.6.Corn.conf.7. rudis & incõposita,col.vlt.lib.1.& Barb.conf.22.Deum inuocẽt, col.6.lib.3.Steph.Bertr.conf. 232. addendo eleganter,ad fin.lib.3. Quanquam Dom.in d.c.felicis voluit contrarium.Sed quis illi crederet aduersus tot taléſque vtriusque iuris interpretes?

Condemnatus si rem restituerit, & postea ad eum redeat,an poterit peti exequutio sententiæ cõtra eum.

182 Adde & quod tradit Bald. post Iaco. Aret.& Oldra.in l.Titio centum, in princ.per illum tex.ff. de cond.& demon.ꝙ si arbiter iusserit mihi fundũ restitui sub pœna , & aduersarius restituerit, sed postea iterũ occupat,cadit in pœnam cõpromissi. Cui germanũ est quod scribunt Iac.Butr.Guil.Cu. Bart.Bal.& Sal.& Fulg.in l.sed & si possessori,verf. proinde. ff. de iureiur. ꝙ si quis condemnatus ex sententia ad rem restituendã , eam semel restituerit,si postea res ad eum redeat,poterit contra eum peti executio sententiæ , tanquam ab ea non sit liberatus,qui iterum rem recuperauit. & idem voluerunt Cy.& Bal. subobscurè in l. si quis hæredẽ. C.de instit.& substit.& clarè ipse Bal.in l.qui licitã, in prin.per illum tex.C.vt lit.peti.& in l.debitori, col.2.verf.sed videamus. C. de pactis. & in c. cùm in cũctis,col.2.verf.sed quid si habuit,ext.de elect. & in c.significasti.post prin.extr.de offi.deleg.& in c.quærenti,post medium,eo.ti.& in §.si facta,col.2, verf.extra quæro,tit.si de feud.fuer. cõtr.inter do. & agn.Ang.in l.permisceri,quæ est pen.§.species. ff.de acquir.poss.Nic.Neap.& Imo.in d.l.si fideiussor.§.meminisse.ff.de lega.1.& Petr.Anch.in cle.ne Romani,de elect.Nellus inter conf.Pau. Cast.cõs. 204.præsupposito,col.2.verf.tertiò domina , lib.1. & ipse Pau.conf.seq.ego Pau.& Steph.Bertr.d.cõs. 232.addendo eleganter,nu.14.vsque ad fi. conf. lib. 3.& Soc.conf.133.pro facto.col.3.verf.tertiò & vltimò,lib.1.quod & repetitur in conf.174.lib.2.Hipp. Marf.vbi suprà Fab.à monte sancti Sauini in tract. de emp.& vend.in 36.q.3.quæst. princ. vbi pro hoc dicit esse clarum tex.in l. si quasi recepturus. ff.de pig.actio.& in l.inter Castellianum.ff.de arbit.& in l.2.§.dominorum.ff.de his qui sunt sui vel alie.iur.

De eadem re.

183 Et licèt multi tenuerunt contrarium, vt paulò pòst dicemus:tamen illud haud dubiè verũ est, cùm restitutione facta,res incontinenti reuertitur ad condemnatũ, vt voluerunt Imo.Pau.Castr. Ro. Alex.& alij recentiores in d. §. species. Pau. Rom. Alex. & Ias.in d. l. sed & possessori.quam Ias.legit cum §.si petitor.in d.l.nam postea.Pau.in d.l.Titio centum,in prin.ff.de condit.& demonst. & Franc. Aret.in d.l.si fideiussor. §. meminisse , col.vlt.ff.de lega.1.Corn. conf. 59. placet in hac consultatione, col.1.lib.3.& Barb.in d.cle.ne Romani , col.102. in paruis,verf.nota quòd constitutio,vbi ad hoc allegat glo.in c.quoniam , ext.de offi. delegat. & in c. commissa,de elect.lib.6.

Delegatus semel exequutus,potest iterum cognoscere si victus rẽ iterum occupat.

184 Nec in ordinario tantum iudice id obtinet, sed & in delegato quoque, qui licèt postquam tulit sententiam,functus sit officio, præsertim si eam semel fuerit executus.l.iudex. ff.de re iudi. & in c. in literis,extra de offi. deleg. tamen statim executione facta si victus rem iterum occupat,potest ipse iudex delegatus iterum cognoscere,& suam exequi sententiam,vt voluit gl.in d.c.quærenti,in verbo,ad integrum annum,ext.de offi.deleg.quia nõ videtur,inquit,possessionem adeptus,qui eam statim amisit.l.non videtur.ff.de acq. pos. & ar. l. 2.§. peruenisse,& §.illud.ff.de hære.vel.act.vend.Et illã gl.sequuntur Io.And.& Panor.ibi. nam non videtur,vt ipsi dicunt,iudex fuisse executus, ex quo incontinenti executio fuit perturbata,ar.c.diuortiũ, de pœnit.dist.1.& d.c.1.de iudic.

Non videtur adeptus possessionem beneficij, qui statim ex ea deturbatur.

185 Neque interim silentio prætermittenda est alia gl.huc etiam pertinens,in d.c.commissa. §. annus autem.in verbo,pacificam,de elect.li.6. quod non videtur adeptus fuisse pacificam sacerdotij, aut vt nostri vocant , beneficij possessionem, qui statim ex ea fuit deturbatus.Ideoque non ei currere tempus anni præstituti ad ordinem presbyteratus,per d.c.nam & ego,de verb.sign.& d. c. diuortium,& d. §. versum autem. & alia quæ allegat. & eam gl.ibi omnes communiter approbant.

186 Denique hanc sententiam in casu nostræ l. adiuuat legis ipsius ratio, quæ est præsumpta mẽs donantis , qui scilicet si cogitasset de futuris liberis,verisimiliter non donauisset, nec extraneos liberis, anteposuisset , vt abunde diximus suprà in præfatione l.nostræ.Quæ quidem ratio,siue ea præsumptio in hac specie,de qua loquimur,locum nõ habet.Nam si cogitasset de liberis statim viuo ipso donante morituris , non propterea donatione abstinuisset.Ergo nec isti liberi reuocant.

187 In diuersam tamen sententiam vrget tex.in l. hæredibus,in prin.ff. ad Trebel. vbi fideicommissum ita factũ , si grauatus viuos liberos non educauerit,deficit procreatis duobus liberis,licèt moriantur ante patrem.Et tex.in l.cùm vxori.C.quando dies legat.ced.vbi cum vxori vsusfructus fundi legatur,& eius proprietas , cùm liberos habuerit, nato filio,statim proprietatis legati dies cedit: nec quicquam obest , si is decedat. Ideo illum tex.ita summant,vt nostri loquuntur,Bal.& Corn.sufficit ꝙ conditio in momento temporis sit impleta. Et tex.in l.si quis hæredem.C.de insti. & substit.vbi si quis hæres institutus fuerit sub ea conditione,si filia eius nupta fuerit,aut simili , satis est filiam nupsisse , etiam si matrimonium non durauerit , quia fortè filia à marito diuertit. Et ideo omnes propè doc.ibi no. satis esse conditionẽ casualem vel mixtam semel fuisse impletam , licèt non durauerit. Glossa autem ibi generalius not. sufficere factum fuisse,licet non duret factum.Ex quo Cy. Alber.& Bal.ibi colligunt,ꝙ si ex pacto mulier debet lucrari dotem,si liberos susceperit, satis est liberos eam suscepisse, quauis ij statim sint demortui. Id quod etiam voluit idem Alber.in 2. parte statutorum. q. 108. statuto cauetur quòd mortuo marito. Sed & ex eo.tex.no.Bal.in l. precibus , col.2. in 3.oppo.C. de impub.& aliis substit. quòd in conditionibus accipimus principium primæ existentiæ, & non curamus successum eius.

Conditio casualis vel mixta, quomodo impleatur.

Conditio,si sine liberis,quomodo deficiat.

188 Facit tex.in l. ex facto. §. si quis autem susceperit.ff.ad Treb. vbi ea conditio , si decesserit sine liberis , deficit relictis liberis , etiam si momento superstites

ſuperſtites fuerint patri.& ita dicit per illũ tex.Bal. in d.c.1.§.quinetiã,verſ.quæro quid ſi maſculus, & ibi etiã Aluar.col.vlt.tit.epi. vel abb.quod reputat ſing.Iaſ.in d.l.ſi quis hæredẽ,col.2.ver.ad idẽ ſecundò.C.de inſt.& ſubſt. & in l.inter ſtipulantẽ.§.ſacrã, col.8.verſ.ex aduerſo.ff.de verb.obl.& conſ. 51. Aluiſius,col.vlt.lib.3.vbi id dicit ſing.& conſ. 66. nobilis miles,col.6.verſ.moueor in primis, eod.lib.3. Sed & idem voluit ipſe Bal.quem Iaſ. non allegat. in auth.ſed & ſi quis, col. 2. verſ. præterea natura conditionũ.C.de ſecun.nupt. & in l. cùm acutiſsimi,col.2.verſ.ibi, qui ſine filiis. C.de fideic.vbi & ex eo dicit,ꝙ in caſu d.l.cùm acutiſsimi, ex qua & ſimilibus deprompta eſt l.noſtra, vt diximus ſuprà in prin.præfa.ſatis eſt filium grauatum reliquiſſe liberos,etiam ſi poſtea moriantur,vt faciant ceſſare ſubſtitutionẽ illius l.Et idẽ Bal.cõſ.57.item inſtituo, col.1.lib.2.& Alex.conſ.139.circa primum dubium, col.2.verſ.ſed præmiſsis,lib.6.& Phil.Dec.conſ.139. viſo puncto in quo,col.vlt.& Cepola cauſarũ ciuilium conſ.50.in cauſa quæ vertitur inter dominam, col.pe.verſ.circa ſecundum, vbi & autoritate illius tex.reſpondit ſingu. infantẽ extractũ ex vtero matris mortuæ,& qui illico decedit, ita ſuccedere ipſi matri ſuæ, vt hæreditatẽ ad patrẽ ſuum tranſmittat,excluſis conſanguineis matris.Adde & tex.in l. quidã in teſtamento,in prin.& iterum in l.rogo.ff. de fideic.lib.vbi libertas data ſub conditione,ſi hæres ſeruum alienauerit, competit confeſtim quàm alienatus fuerit,etiam ſi hæres eum redemerit,cùm ſemel,vt dicit vtraque l.conditio extiterit.& tex.in l.maritus.ff.de locat.vbi ſufficit domum qua ædificandam quis promiſit, ſemel eſſe ædificatam,licèt poſtea cadat.Et quod no.Bal.in l.ſi paterfam. col.2. verſ.ex prædictis.ff.de.hære.inſt.per eũ tex iuncta l. placet.ff.acq.hære. ꝙ ſufficit quem eſſe momento hæredem,ad excluſionem ſubſtituti vulgaris.

Infans extractus ex vtero matris mortuæ, tranſmittit hæreditatem eius, etiam ſi illico decedat.

189 Adde inquã pulchrum tex.in l.vlt.C. de indi. vidui.vbi relictum factum mulieri ſub ea conditione,ſi vidua erit,vel viro,ſi ad cælibatum peruenerit,debetur cùm vir erit viduus, aut mulier etiã ſi in viduitate non perſtiterint.Et ita illum tex. intelligit Bal.ibi,in 2.not.& Pau.Caſt.qui illũ dicit ſing. refertque ꝙ cùm aliquando ſuper ea re eſſet quæſtio Venetiis,decreuiſſentque iudices diffinire cõtrarium,moti ex intentione teſtatoris, quã dicebãt huic rei aduerſam videri,viſo eo.tex.quem Pau.ipſe illis allegauit, in admirationẽ verſi à propoſito deſtiterunt.Sed & idẽ per illum tex.voluit Bal.in l. Titius,in prin.ff.de excuſ.tuto. vbi aliud dicit fore ſi ita relictum eſſet,donec vel quouſque vidua fuerit.& conſ.42.præmittendum eſt ad euidentiã conditionum,lib.5.& Ang.qui latè eam rem diſtinguit. Imo.Alex.Raph.& recẽtiores in l. in ſubſtitutione. ff.de vulg.& pup. & idem Ang. etiam diſtinguens, d.conſ.34.Conſtantinus,col.2. & vlt.& Anto. Andarellus inter conſ.Pau.Caſt.conſ.174.ex facto proponitur,lib.2.& ipſe Paul.conſ.ſeq.ſupraſcriptus.facit & tex.in l.3.§.ſed & ſi ſtante.ff.de liber.& poſth. ex quo not.Bald.ſufficere,vt ſecundum teſtamentum momento valeat, ad hoc vt rumpatur primum teſtamentum.

Vtrum relictum ſub cõditione, ſi vidua erit, debeatur, etiam ſi in viduitate non perſtiterit.

190 Et per quædam ex illis iuribus cõſuluit Old. conſ.21.thema tale eſt, teſtator habebat fratrem & iterum conſ.141.thema tale eſt,dominus G. ꝙ ſubſtitutio facta ſub conditione, ſi inſtitutus non habuerit liberos,expirat natis liberis,& iiſdem ſtatim mortuis. & idem voluit eadem penè verba adſcribens,licèt nomẽ illius tacuerit, Io.And. ipſius diſcipulus.in addi.Spec.tit.de teſta.§.in primis,ad fin. Cy.in d.auth.ſed & ſi quis,in fi.C.de ſecund. nupt. Bal.in l.vlt.col.8.verſ.25.quæritur. C. de hære.inſti. & conſ.56.an pater qui fecit legitimari, col.2.verſ. viſo quodam capitulo,lib.2.& Raph.Fulg.conſ.46. And.de Luca,verſ.nec rurſum prædictis officit. Et Pau.Caſt.in d.l.ex facto.§.ſi quis autem col. vlt. ff. ad Treb.in lectura Paduana.& in d.l.in ſubſtitutione.ff.de vulg.& pup.& cõſ.324.ſuper ſecundo puncto pro declaratione,col.2. verſ. idem dicendũ eſt, & multo magis,lib.1.& conſ.97. ne impropriis vtamur vocabulis,col.2.verſ.prima fuit facta, lib.2. & Panor.conſ.40.venio ad primum dubium,in 2.dubio.lib.1.Alex.qui nullum horum memorat,conſi. 31.ponderatis iis quæ in themate narrantur, col.1. verſ.& quanuis poſt mortẽ, lib.3. Iaſ.in d.l. ſi quis hæredẽ, col. 2. verſ. item facit regula.C.de inſti.& ſubſt.& d.conſ.51. Aluiſius,col.pen.verſ. aggredior ſecundum, lib.3.& d.conſ.66.col.6.verſ.moueor in primis,eo.lib.3.& conſ.68.viſo themate, col.8.verſ. ſecundo reſpondetur,eo.lib.3.& Caro. Ruin.conſ. 131.in themate,col.3.nu.4.lib.3.& Phil.Dec. conſ.13. ſubſtitutio facta,col.2. verſ.& licèt liberi, & conſ. 205.in cauſa iſtorum mobiliũ.col.pe. verſ.non ob. ꝙ in ſeq.& conſ.218.in caſu ad me tranſmiſſo,col.2. verſ.vlteriùs,& ſeq.& conſ.269.conſultus, col.pen. verſ.venio igitur ad ſecundum.& conſ.ſeq. Dominus Raynaldus,col.1.verſ.& vlteriùs.& conſ.287.in ciuitate,col.1.& 2.& conſ.291.viſis,col.3.verſ.venio igitur.& conſ.323.cùm ſit ꝙ nobilis vir, col.2. verſ. venio ad ſecundum.& conſ.377. viſis & diligenter conſideratis, col.1. & conſ. 384. in caſu propoſito, col.vlt.& conſ.414.viſo eleganti conſ.col. 2. & cõſ. 427.licèt in caſu,in prin.& col.2.verſ.& reſpondendo.& Steph.Bert.conſ. 108. Chriſti, &c. viſo caſu, lib.1.& conſ.217.Chriſti, &c. cognito caſu,in prin. eo.lib.1.& conſ.222.ex propoſitis,etiam in prin.eo. lib.3.& conſ.367.Chriſti,&c.viſo cõſultationis thematе,col.2.ver.& licèt teſtamentũ.lib.1.& cõſ.300. ſuppoſito,nu.1.lib.3.de qua re latiſsimè per Iaſ.in d. l.ſi quis hæredẽ.C.de inſti.& ſubſt. Et idem in omni alia cõuentione aut pacto facto in caſu non exiſtentium liberorũ. Nam ſi tempore mortis exiſtãt liberi,licèt poſtea moriantur,deficit conditio,quia ſufficit eos ſemel extitiſſe,vt ſcribit Ang.in §.quoniam infirmas,per gl.ibi in auth.de nupt.

Cõditio, ſi ſine liberis, expirat natis liberis, & iiſdem ſtatim mortuis.

191 Hanc quoque partẽ confirmat quod in multis locis aſſerit Accurſius,obligatum ex contractu vel ſententia ad rem tradendam, ſi eam ſemel tradiderit, eſſe liberatum, nec reuiuiſcere obligationem,etiã ſi ea ad illum denuo reuertatur. Ita enim ſcribit gl.in l.ab emptione, in gl.magna,& ibi Bart. col.2.ff.de pact.& in l.ſi cum fundum venderes, in verbo,tradat.ff.de contr.empt.& in l.3. §. vnde vi, in verbo vendicare.ff.de vi & vi armat.& in l.Claudius,in gl.1.poſt medium, & ibi Bar. ff.qui poti.in pign.hab.& in l.Pomponius.§.ſed & ſi is,in verbo, de rato.in fi.ff.de procur.& auth.ſacramenta,in gl. pe.C.ſi aduer.vend. Quod & idem voluerunt Iac. Aret.Bart.Imo.Pau.Caſt.Ro.& cæteri recentiores in d.l.permiſceri,quæ eſt pe.§. ſpecies. ff.de acquir. poſſ.Bar.Bal.Ang.Pau.Caſt. Raph. & Alex. in d.l.ſi fideiuſſor.§.meminiſſe.ff.de leg.1.Petr.Iaco.titu.de cond.ex leg.quæ pro re dona.comp.col.2.verſ.item rectè dicitur.Ang.in l.qui reſtituere. ff. de rei vẽd. & in l.ſed & ſi poſſeſſori, in prin.ff. de iureiur.& d. conſ.34.Conſtantinus,col.2.Pet. Anch. in clem.ne Romani.§.porrò,de elect.Pau.Caſt.in d.l. qui pendentẽ,per illũ tex.ff.de act.emp.Barb.conſ.22. Deũ inuocent,col.5.iunctis ſeq.lib.3.Cor.in l.ſi quis hæredem,col.2.C.de inſti.& ſubſt.& Lanfran.in tract. de arbitris,in 41.q.vlt.partis principalis. & Iaſ. in §. actionum,nu.148.Inſtit.de actio. Et facit tex. in l.à diuo Pio.§.ſi poſt addictum. ff. de re iudic. & in l. Neſennius.§.fundum.iunctis nota. per doct.maximè Iaſ.in 1.no.co.tit. Nam & generale eſt actionẽ aut obligationem ſemel extinctam non reuocari, etiam

Obligatus ad rẽ tradendã eſt liberatus, ſi ſemel tradiderit.

etiam si res redierit ad priorem statum.d.l.inter stipulantem.§.sacram,ad prin.ff.de verb.obl.l.qui res.§.aream.ff.de sol.l.Meuius.§.duobus.ff.de lega.2.c.quæris.de consec.dist.4.cum simil.vide Bart. in l.in numerationibus,ad fi.ff.de solutio.& cons.281.præcepit arbiter.

An excusatio tutelæ ob liberos irritetur, si liberi postea moriātur.

192 Nec minùs ad hanc partem facit, ꝙ si causa semel suum effectum produxerit,ea postea cessante,non tamen cessat effectus.l.vlt.in prin.ff.de solu. cum multis simil.à me latè cumulatis in nostro tractatu, cessante causa. in 8.limitatione. Ex quibus vnum tantum repetam, huic loco, quo de liberis natis & postea mortuis disputamus, accommodatissimum. Id autem est, quòd excusatio tutelæ ob liberos non irritatur,si liberi postea moriantur, vt latè voluit Io.And.in c.decet, de regu.iur. lib. 6. in Mercur.per multa iura & rationes. & ita dicit fuisse decisum in publica disputatione & consultum à præstantissimis doct. & id sequitur Bal.in quibusdam addi.quas ibi fecit ad ipsum Ioan. And. & Alber.etiā ibi. nam & is regulas iuris canonici commentatus est,quo in loco illā Io.And.disputationē ad verbum retulit.& rursus idē Albe.in l.2. in prin. ff.de excus.tuto. vbi dicit ita se ex facto obtinuisse, & ibi quoque Bal.scilicet in §.non solùm,eiusdem lib.2.Imo.cons.77.visis ac pōderatis.& Mar. Laud. in tract. de fisco. conclu. 198. habens priuilegium, vbi etiā dicit ita se obtinuisse.Fulg.cons.52.quidam Antonius.col.2.ante fi.Pau.Cast.in l.si cum dotem. §.si maritus.ff.solu.matr.Io.Ana cons.105.eodémq; vltimo, circa dubium oblatum. & Ias.qui ad hoc multa allegat contra Alex. qui ibi solus omniū tenet contrariū,in l.sciendum.§.vlt.ff.qui satisd. cog. Phil.Dec.in auth.præterea,ad fi.C.vnde vir & vxo. & in l.vlt.in fi.prin.ff.si cert.pet.& in l. omnibus. ff. de reg.iur.& in c. cùm cessante, de app. vbi hoc reputat not.& cons.24. mulier cui propter inopiam, col.1.vers.quintò accedat.& Hippo.Mars. in l. etiā, col.1.ff.de quæstio. Et Alex. ipse qui est in hac specie alterius sententiæ,vt diximus,tamen dicit in d. l.2.§.non solùm,in addi.Nico. Neap. ꝙ hanc & iudicando & consulendo sequeretur:sicuti etiam dicit.Soc.in d.l.sciendū.§.vlt.ff.qui satisd.cog. Et pro ea etiam videtur esse tex. apertus & expressus in ea ipsa l.2.§.oportet,in illis verbis,neque rursus nocēt qui postea moriuntur.quem Alb.hic allegat ad casum nostræ quæstionis.

Vtrū masculum momēto fuisse sufficiat vt fœmina perpetuò excludatur ex statuto.

193 Sed & huc spectat quòd à Bal.proditum est in l.si quis posthumos.§.1.col.vlt.in princ.& ibi etiam Fran.Are.col.pe.ff.de liber.& posth. ꝙ si ex statuto masculus expellat fœminam à successione, sufficit masculum fuisse momento temporis, vt fœmina perpetuò maneat exclusa.& idē voluit ipse Bal. in l.in quibus,col.2.vers.sed hîc occurrit alia quæstio. C.de secun. nupt. & Anto.cons. 20. nulla mulier. Franc Aret.in l.si is qui,col.2.ff.de vulg.& pupil.& cons.50.copiosè & eleganter, col. 3. vers.vnde videmus.Soc.cons.114.præsens consultatio,col.2.lib. 4.Phil.Dec.cons.309.viso puncto,col.2.vers.sed tamen dictis.Ias.qui hoc dicit sing.in d.§.sacram,col. 8.vers.secundò facit.& in l.antepe.col.2.in prin. C. de instit.& substit.Geor.Nat.in repe.c.quamuis, in 26.eadémque postrema quæst.2. q. prin. de pactis, lib.6.Steph.Aufre.in deci.Tholosa.q.459.item fuit quæsitum in filia dotata.& Catel. Cot. qui & hoc dicit singulariter in memoriali incipien. momentum. & iterum in memoriali statutum,quod extantibus masculis.

De eadem re.

194 A quo non longè absunt qui simpliciter dicunt fœminam ob masculos semel exclusam,manere perpetuò exclusam, etiam si masculi moriantur,nisi statutum his verbis vteretur,donec, quousque, quandiu masculi vixerint. Ita enim voluit Bart.in l.vlt.ff.ad Tert.& Bal.in auth.sed & si quis, col.3.vers.& per hoc infertur.C.de secun.nup.& in l.si Pontionilla,& ibi etiam Corn.C. quando dies legat.ced.& in l.Gallus.§. & quid si tantum, & ibi etiam Ang.& Fran.Aret.omnes ad fi.ff.de liber. & posthu.& in l.si auus,& ibi quoque Saly. Pau.Cast. & Alex.C.de liber.præter.& idem Bald. in l.videamus, in fin.in 1.lect.ff. quod met.caus.& in d.c.1.§. quinetiam, ad fi.tit.episc.vel ab.& in c.1.tit.de fili. nat.ex mat.ad morg.contr.& cons.111.ad conseruationem,lib.2.& cons.361. cùm supersit, eo. lib.2.& cons.215.verba legis municipalis,in 1.dubio,lib.3.& cons.267.proponitur quod Manfredinus, col.vlt. lib.5.Ang.cons.184.ex forma,col. vlt. & omnes penè doct.in d.l.si quis posthumos. §. 1. ff.de liber.& posth.Anto.in c.Raynaldus,per tex.ibi,ext.de test. Petr.Anch.cons.220.hæc quæstio iam vulgaris, in 1.dubio.Imo. cons. 27. viso quodam instrumento, post medium. Raph.Fulg. cons. 98. visis petitionibus,col.vlt.Pau.Cast.cons.159. punctus istius quæstionis,col.vlt.lib.2.& d.cons.191.visis & diligenter examinatis,col.2.& iterum 4.ver.& idem esset,eo. lib.2.& cons.290.visa suprascripta, col.1.eo.lib.2.& cons.300.viso quodam processu,col.2.eo.lib.2.Alc. cons.20.viso processu,col.4. vers. nono & vltimo, & iterum col.seq.vers.non obst.sextum argumentum,lib.1.& cons.29.quoniam abunde, ante fi.eo. lib.1.& cons.43.consideratis his,col.2.vers. & idem tenet,lib.3.quod repetitur,cons.53.lib.6.Bene. Cap. cons.39.extant duo instrumēta,& cons.71.punctus, decessit quidam.Cor.cons. 404. rem arduam continet,col.10.vers.accedat ad hanc,lib.3.& cons.160. licèt in hac consultatione,col.1.& 2.lib.4.Fran. Are. cons.143.visa consultatione,per totum.& cons.159. viso puncto,col.pe.vers.circa secundum. Maria.in cle.vt hi qui,super verbo,donet,de æta.& qualit.& cons.5.præsens consultatio,col.1.vers.secundo loco præmitto.& Soc.illius filius cons.63.in causa vertēte,col.2.& 3.& 5.lib.1.& cons.92.circa primum,col. 10.vers.circa quartam dubitationem,eo.lib.1.& cōs. 10.consideratis & bene pensatis,in prin.lib.3.& cōs. 33.circa præsentem consultationem, col.2.eo.lib.3. & cons.50.viso testamento,col.1.& iterum vlt.eod. lib.3.Vital.Camb.in tract.clausularum, in rub.quādo filia repellitur à succes.in prin.Phil. Dec. consil. 87.pro replicatione casus,in prin.& cons.231. quod est eiusdem prin.etiam in prin.& cons.414.viso eleganti cons.col.2.Laur.à Palatiis in tract.statutorum excludentium fœminas, col. 3. vers. sed quæritur stante hoc statuto.Ias.cons.220.testator fecit,col.6. comprobatur ista, lib.2.& cons. 66. nobilis miles, col.8.versicu.confirmo & secundò, lib.3. Carolus Ruinus consilio 167. prima videtur, colum. 5.nu. 11.lib.3.

Feudū ita concessum vt fœminæ non succedant extantibus masculis, quomodo accipiatur.

195 Et in feudis id quoque obseruatur,vt cùm fœminæ non succedant extantibus masculis, satis est masculos semel extitisse, etiam si postea moriātur, vt fœminæ maneant perpetuò exclusæ,vt no.And. Iser.Bal.Aluar.& Car.Alex.in d.c. 1. §. quinetiam, per illum tex.tit.episc.vel abb.vbi ipse And.dicit etiā procedere,si masculus momento fuerit, contra id quod suprà diximus.& Calder.cons.4. tit. de feud. Raph.Cu.cons.99. quædam possessio, in 2. dubio. Raph.Fulg.cons.8.dominus Petrus,post princip.& iterum cons.12.ad id de quo quæritur,in prin.Paul. Cast.cons.29.visa supradicta facti narratione cum dubiis,in prin.lib.2.& d.cons.191.col.4.eo.lib.2.Iac. Aluar.inter consi.feudalia.Alber.Brun cons.65.super casu feudali.Alexand.consi.29.quoniam abunde, in fin.lib.1.Philip. Deci. consilio 390. quoniam ex facto, colum.3.& Franc. Curt.iunior in tractat. feud.in 27.quæst.3. partis.Anton. Rub.consilio 57. præsupponitur, post medium. Zazius in epitome feudo.

feudor.parte 8.in 2.particula,paulò ante fi.Sed hæc duo qualiter procedant,vide Pau.Cast.consi.191.visis & diligenter examinantis,col.2.versic.ex his videtur,lib.2. His autem duobus conuenit,quod tradit Bal.in l.videamus,in 1.lect.in fi.per illum tex.ff. quod met.cau. sufficere filiam fuisse semel dotatã, vt perpetuò excludatur.

Legatũ semel reuocatum an aliquando reuiuiscat.

196 Ad hæc si testamentum aut etiam legata fuerint tacitè reuocata, vel quia testator se dedit in arrogationem, vel quia legatam rem sponte alienauit,certè si postea factus sit sui iuris,vel in secundo casu rem ipsam alienatam redemerit: tamen testamentum manet irritum,& legata reuocata,nisi noua testatoris voluntas accesserit. l.qui ex liberis.§. testamento.ff.de bono.poss.secundum tab.& l.cùm seruus.ff.de adi.leg. quam ad hoc citat & dicit not. Bal.in l.qui post testamentum, col.1. versic. quæro quartò.C.de leg.

Et quid in testamento rupto.

197 Quid plura?cùm tex.habeamus,quos vix possemus refellere, rumpi testamẽtum natiuitate posthumi præteriti, nec restitui si illico decesserit: ita enim scribitur in l.2.& 3.C. de posthu. hæred.instit. Idque etiam procedit si filius viuo testatore decedat.l.si filius qui in potestate. ff.de lib. & posth.& l. qui vxorem.ff.de iniust.testa. & §.1.Instit.de exhær. lib.& tradit etiam Caius iurisconsultus, si is est,lib. posteriore Institutionum, eod.tit. de exhære.liber. qui 3.est eius lib.post princ. Ex quibus planum fit, nec hic quoque restitui donationem morte liberorum,quorum natiuitate reuocata fuerat.

198 Nec huic rei facit aliquod præiudiciũ. l.posthumus præteritus. ff. de iniust.testa. quam suprà in prin.huius quæstio attulimus. Nam ibi testamentũ confirmatur æquitate quadam prætoria, quæ quidem æquitas hìc scripta non reperitur. Ideo standum est regulæ communi,quę dicit contractum & aliam quamlibet dispositionem semel extinctam non reuiuiscere, sublata dtiam extinctionis causa, præsertim cùm fauorabilius sit testamẽtum, quàm actus inter viuos.l.in testamentis. ff.de reg.iur.& c. cùm dilecti,extr.de donat. Ideoque & minùs debet trahi æquitas in casu testamenti scripta, contra regulas iuris communis ad actum inter viuos, per plenè not.in l.si verò.§.de viro. ff. solut.matr. Et id quidem maximè, cùm in d.l.posthumus, non simpliciter reconualescit testamentum, sed vt ex eo tantùm possit peti bonorum possessio secundum tabulas,vt ibi nuncupatim scribitur, & not.doct.& latè Bald.consi.215.testamentum,post princip.lib.4. & consil.235. proponitur quòd dictus Antonius, post medium, versi.item quod posthumus,lib.5.& Angel.consi.51.Simon notarius,col.2.versi.sed quia dicta.& Socin. consi.77. visis testamento spectabilis, col.3.versic.& si dicatur posthumus, lib.3. Quæ quidem bonorum possessio non potest conuenire donationi,de qua tractamus.

Cõtractus, & alia quælibet dispositio semel extincta, non reconualescit.

De eadem re.

199 Item æquitas illius l.procedit,cùm venientes ab intestato sunt instituti, vt ibi not.Barto.& ex ea colligitur, cùm dicitur, si bonorum possessio data fuerit ei qui rem ab intestato auferre possit. & voluerunt etiam Bart.Ang.& Pau.Cast.in l.vxoris. C. de posth.hær.instit.& Raph.Fulg.consi.59. punctus talis est,Marianus,ante fi. & Alex.in l.si pater, col. pen.C. de instit.& substit. & Philip. Dec.in addit.l. posthumo,col.eiusdem addit.vlt.C.de bonor.poss. contra tab. Imò verò tantùm, cùm filius testatoris est institutus,secundum Bal.consi.128.ad intelligentiam,post prin.lib.1.quod repetitur consi.113.proponitur quòd quidam,lib.5.Quæ res hic non obtinet, vt interim omittam quæ circa intellectum illius l. scribit Alciat.lib.Paradox.3.c.8.

An effectus cesset,

200 Quod autem præterea dictum est inter rationes prioris partis de cessatione causæ huius l.ob mortem filij,qui reuocauerat donationem,satis superque diluitur ex multis quæ diximus in rationibus posterioris partis. Nam cùm in casu nostræ l. donatio reuocetur ipso iure, vt plenè postea dicemus in verbo,reuertatur,in princ.& ita omnino & integrè effectus sit consummatus & perfectus,non cessat cessante causa,vt suprà latè diximus.

cessante causa.

Factũ esse nõ sufficere, nisi duret factũ, quomodo intelligatur.

201 Sed & quod postea dictum est, non sufficere aliquid factum esse, nisi duret factum, non perpetuum est, quin multas magnásque habet & distinctiones,& limitationes,vt per Bar.consi.181.præcepit arbiter Bal.consi.42. præmittendum est, lib.5.& latè Angel.& Corn.in dict.l.si quis hæredem. C.de institu.& substit.& eundem Ange.d.consi.34.incip. Constantinus.& iterum consi.159.Corradus, Petr. Ancha.in c.non potest, col.2.versic.iuxta prædicta, de præb.lib.6.& Corn.consi.7. rudis & incomposita,colum.penult.versi.non obstat quod dicebatur, lib.1. & Barba. d.consi.22.lib.3. & hoc quoque satis liquet ex multis quæ suprà adduximus in hac posteriori parte. Ex quibus facilè potes intelligere,nihil illud hìc obstare.

Verbũ maneo, perseuerãtiam, & stabilitatem denotat.

202 Denique text. hic nostræ l.non obscurè sentit perpetuò reuocatam esse donationem natiuitate liberorum, quicquid postea contingat de morte ipsorum, cùm dicit, in arbitrio & ditione mansurum. Nam primùm cùm res redierit in ius & arbitrium donatoris, non potest sine aliquo ipsius facto aut culpa eadem re priuari, per l.id quod nostrum.ff.de reg.iur.Deinde id etiam apertè demonstrat verbum illud, mansurum, quod perseuerantiam denotat,& stabilitatem,vt euidentissimè probat illud Terentij in Hecyra:

Manere affinitatem inter nos volo,si vllo modo potest.

præter illud Virgilianum lib.j.Aeneidos,

Manet alta mente repostum
Iudicium Paridis.

Et alibi in eod.lib.

Manent immota tuorum
Fata tibi.

Quo in loco Donatus interpres sentiẽs vim huius verbi,sat erat,inquit,vt diceret,manent tibi fata;sed vt satiaret quod asserebat, addidit, immota. Sed & idem in Terentij Eunuchum illud enarrans,Vt maneam solus cùm sola, ita interpretatur, remaneam, perseuerémq; in loco.Sed nullus omnino locus id apertiùs ostendit,quàm illud Terentij in Hecyra:

Ego Pamphile esse inter nos,si fieri potest,
Affinitatem hanc sanè perpetuam volo.

Quam eandẽ sententiã paulò pòst repetit iis verbis,

Iamdudum dixi,idémque nunc dico,Lache,
Manere affinitatem hanc inter nos volo.

Vides enim id quod primùm dixerat perpetuam volo, statim iis verbis repetit, Manere volo, quasi idem omnino sit, perpetuam esse volo, & manere volo. Vt interim prætermittam text. apud nos id etiam comprobantem in l.aliud est capere, in prin. ff.de verb.signif. vbi dicitur mansurum quod ita ad nos peruenit vt non restitui postea debeat, & in l. vlt.in fi.ff.de lib.leg. vbi etiam probatur manere id quod durat. & in l.vlt. C. de lati.lib.tol. & in c.quia in omnibus,in fi.extr.de vsur.Et facit tex.in l.Caio. §.vlt.ff.de alimen.legat. cùm dicitur perpetuò maneat, quanquam in diuersum trahi posset, & in l.in laqueum.ff.de acq.rer.domi.vbi desinere & manere sunt veluti opposita. Nam eiusdem signifi. est verbum maneat, quo veteres vtebantur pro manet.Cecilius in probastaria apud Non.Marc.de mutatis coniugationib. in vultu eodem in eadem maneat malitia. Igitur non maneret res donata in ditione & arbitrio donantis, si morte liberorum extra ipsius ditionem exiret.

203 Et ne post tot tantasque rationes auctoritate

Qui te-

Neant donationem non confirmari per mortē filij.

etiam careamus, ita expreſsè in hoc caſu,vt videlicet non confirmetur donatio per mortem filij, tenuit Albe.hîc in duobus locis & in l.1.ff.de aſsignā. liber.dum ſe ad hunc locū remittit Bar.poſt Martin. Fan.in l.Titia Seio.§.imperator,col.vlt.verſ.quæro pone filij ſunt nati,& ibi etiam Bal.ff.de leg.2.idem Bar.conſi.235.Lapus fecit teſtamentum.Bald.in l.1. col.vlt.C.de inoffi.dona.& conſ.167.quidam Franciſcus tunc carens liberis, col.1.lib.5.Imol.in c.vlti. col.6. verſi.quærit etiam Barto.extra de dona Petr. Ferra.in tit.forma libel.quo agi. pro don.in verbo, irreuocabiliter, colum.4.verſ.ſed circa hoc quæro. Corne.conſi.176.in præſenti conſultatione, col.vlt. lib.2. & conſi.234. placet mihi,in princ.lib.2. vbi id dicit procedere, etiam ſi incontinenti moriatur. & conſi.4.dubia ſatis, col.2.verſi.per quam rationem, iunctis iis quæ dicit col.vlt.verſic. nec obſtat quòd donatio, lib.3.Fran.Aret.conſi.93.viſo legato, col.3. verſic.præterea ſi donatio. Socin.conſ.226.quæſtio pręſentis conſultationis,col.4.lib.2.Iaſ.in d.l.ſi quis hæredem.colum.3.verſi.ad item facit quintò. C.de inſtit.& ſubſtit.& in d.l.in ſubſtitutione, col.3.verſi. ad idem bene facit.ff.de vulga.& pupil. & conſ.66. nobilis miles,col.8.verſic.confirmo & tertiò, lib.3. vbi id quoque dicit procedere, etiam ſi filius illico moriatur.Carol.Ruin.conſ.60.de re quidem,col.6. nu.17.lib.3.Philip.Dec.in addit.l.poſthumo,colum. eiuſdem addit.2.C.de bonor.poſſeſ. contra tabu.& Steph.Bertr.conſ.83.Chriſti, &c. viſis tribus, col.2. lib.2. & conſi.133.pro faciliori, colum.2.lib.4. Paul. Pariſienſ. conſi.72. videtur dicendum, colum.vlti. nu.61.lib.1.

Et qui contrarium aſſenerent.

204 Sunt tamen & qui priorem illam partem ſecuti ſunt, vt videlicet rata maneat donatio, ſi filij poſt eam nati moriantur ante patrem. & in his eſt Phil.Dec.ſibi contrarius,in l.precibus, col.5.verſ.& pro iſta differentia. C. de impub. & ali. ſubſt.id dicens voluiſſe Bald.in d.l.1.C.de inoffi.dona.& Pau. Caſt.in l.2.in fi.C.de poſthu.hære.inſti.quorum tamen priori contrarium nuncupatim tenuit, vt diximus in præcedenti verſic. vterque autem aliud vnum quod poſtea dicemus nu.212. ſed & hoc expreſsè quod anſam præbuit Decio eos in hanc partem trahendi. Sed & hanc quoque partem ſecutus eſt Lanc.Gal.in rep.l.Centurio, char.10.col.3.verſi. pro reſponſione poteſt dici.ff.de vulg. & pup.ſubſt. vbi nititur reſpondere ad l.hæredibus.ff.ad Trebel. ſuprà à nobis citatam, cui potiſsimùm innititur Barto. alterius partis anteſignanus ex Raph. Com. ſententia, ſicuti illic videre poteris. Neque enim diutius immorari ducimus in re ab omnibus ſtatuta ac iudicata. Ideo exploſa hac vnius aut alterius ſententia,frequentiorem ſequimur,quę negat confirmari donationem morte filij.

Partus vitalis quis.

205 Eam tamē multis modis intelliges.Primò,vt procedat, modò fœtus natus poſt donationem ſit tempeſtiuus & vitalis,id eſt,vt imperitiores intelligant, natus tempore legitimo, vt ſecundum naturam poſsit viuere,videlicet ſeptimo menſe, vt medici aſſerunt, & iuriſconſulti eorū auctoritate, in l. 7.ff. de ſtatu homi. aut nono, quod communi hominum huius temporis ſententia eſt frequentiſsimum: aut aliis, de quibus mox dicemus. Quòd ſi naſcatur ante ſeptimū menſem, vel etiam in octauo,ideoque vitalis eſſe non poſsit, & Philoſophorum & medicorum teſtimonio,vt poſtea dicemus, & è noſtris aſſerit Bal.in l.ea quidem,col.3.verſ.ego verò in iſta materia.C.de accuſa. & conſi.128.ad intelligentiam,lib.1.& conſ.113.proponitur quod quidam,in fin.lib.5. Is certè non reuocat donationem, quemadmodum nec rumpit teſtamentū,per tex.in l.quod certatum eſt,quæ eſt 3.C.de poſth.hær.inſtit. in illis verbis, ſi viuus perfectè natus eſt. Nam perfectę natus non dicitur, qui ita intempeſtiuè atque immaturè natus eſt,vt viuere non poſsit,per d.l.ſeptimo,in verbo, perfectum partum. Et ita de teſtamento voluerunt Pau.Caſt. qui ſe dicit habuiſſe de facto in d.l.3.quā legit cum 2.& Alex. & Iaco.à ſancto Geor.ibi,& Raph.Co.Chriſtopho. Caſtel.Ale. Io.Bapt.à ſancto Seuer.Lancel.Dec.& Iaſ.in l.quod dicitur.ff.de lib.& poſth.& Raph.Fulg.conſ.69.punctus talis eſt, Marianus,col.2. Cepola cauſarū ciuilium conſ.50.in cauſa quę vertitur inter dominam, col.pe.verſ.circa ſecundum.Soc.in l.cùm auus,col. antepe.verſ.ſed quæritur quid ſi grauatus.ff.de cōd. & demon. vbi etiā loquitur in caſu illius legis quæ ad noſtram proximè pertinet, & dicit ſe ita conſuluiſſe: ſicuti fecit conſ.275.in cauſa fratrum,col.vlt. verſ.poſt abſolutum conſilium, lib.2. vbi dicit non eſſe ab hac opin.recedendū,licet Ang.tenuerit contrarium,in d.l.quod dicitur,ſicuti etiam tenuit Bal. conſ.120.8.col.2.lib.1.& conſ.113.lib.5.Corn.in d.l.3. & Steph.Bertr.conſ.217.Chriſti, &c. cognito caſu, nu.5.lib.1.& Fel.in c.ſicut ex tuarū,ante fin.extra de homic.Sed & priorem ſententiam tenet Phil.Dec. ſibi contrarius, in l.poſthumo, col.3.verſ.prædicta autem.C.de bonor.poſſ.contra tab.Hippo.Marſi.in l.vlt.nu.160. ff.de iuriſd.omn.iud.& ſing.106.qui de proximo,paulò ante fin.& conſ.10.caſus dubitationis,col.9.verſ.& facit optimè,vbi id reputat ſing. & Matth.Afflict.in deciſ.Neap.q.236. Petr. de S.Iuliano, vbi ex hoc dicit quòd ſi mulier à patre dotata decedat relicto filio octimeſtri, & qui ideo ſtatim pòſt moritur, non cenſetur deceſsiſſe cum liberis, nec tali filio ſuccedit pater in dote materna,ſed pater mulieris poteſt repetere dotē, ac ſi nulli ei mulieri liberi nati fuiſſent. Nam ille filius octauo menſe natus,pro non nato habetur.Et ita dicit fuiſſe deciſum in ſacro Neap.concilio. Idem quoque Alci. alterum noſtri temporis decus,in l.qui mortui.ff.de verb.ſignif.& Bauer. & Viglius Phryſius in §.poſthumi,Inſti.de exhære.libe.& nouiſsimè longo tempore poſt meam priorem editionem Paul. Pariſ. Card.digniſsimus conſ.56.agitur,col.3.lib.2.Et facit quod dicitur à Paulo iuriſconſulto, ſi is eſt, lib.4. ſententiarum, tit.de inteſtat.ſucceſsio. Matres tam ingenuæ quàm libertinæ ciues Romanæ, vt ius liberorum conſecutæ videantur, ter & quater peperiſſe ſufficiet, dummodo viuos & pleni temporis pariant, Quódque tradit Bald.in l.cùm proponas, col.vlt.C.de hæred.inſtit.fieri non poſſe per rerum naturam vt abortiuus hæres eſſe poſsit.

Octimeſtris partus non vitalis.

Abortiuus nō rumpit teſtamentum.

Octauo menſe natus pro nō nato.

206 Et ego ſanè cum priori illa teneo,tū per illum text.in d.l.quod certatum eſt, tum etiam per alium tex.expreſſum in l.2.C.de poſthu.hæred.inſti.vbi ad verbum hæc ſcribuntur,vxoris abortu nō ſolui teſtamentū mariti.& eſt ſimilis tex.in §.poſthumi,ibi, abortum fecerit,Inſtit.de hæred.lib. Quid enim eſt, ſi verum dicere volumus,aboriri,id eſt abortiuum facere, ſiue abortare (nam & hoc vtitur Iulius Firmicus libro ſexto, Matheſeos, libro ſeptimo.in 6.loco,& ante eum Varro lib.rei ruſticæ 2.cap.4.& iterum 11.)ſiue etiam abortire,quod Columellę eſt aliud quàm immaturum atque intempeſtiuum partum,licèt viuū,edere,vt oſtendunt verba Gellij lib. noctiū Atticarū 3.c.16. quæ ad hūc locum maximè pertinent.Ea ſunt:Memini ego Romę accuratè hoc atque ſolicitè quęſitum,negotio non rei tūc paruæ poſtulante, an octauo menſe infans ex vtero viuus editus, ſtatim mortuus,ius trium liberorū ſuppleuiſſet, cùm abortio quibuſdā non partus videretur menſis octaui intēpeſtiuus. Quibus concinens Feſtus Pōpeius,abortum grauidæ mulieris dici aſſerit in tempeſtiuè ortum.Et iis maiorē in modum conueniunt quæ Sabinus Hippocratis interpres ſcribit enarrans illud, vt dicit,eiuſdemq; Hippocratis, ſiue Theſſalli

Autoris opinio.

Aboriri.

Abortare. Abortire. Abortiui partus qui dicantur.

Thessali vel Herophili, vt Galenus arbitratur in lib. περὶ τροφῆς, id est, de nutricatu, ἔστι δὲ καὶ οὐκ ἔστι ὀκτάμηνος γένεσις. id est, est autem, & non est octimestris natiuitas siue partus, vt traducit Theodorus. Quæ cùm pugnantia secum viderētur, ita Sabinus ipse declarauit, ἐστὶ μὲν φαινόμενα ὡς ζῶα μετὰ τὴν ἔκτρωσιν, οὐκ ἔστι δὲ ὡς θνήσκοντα μετὰ ταῦτα, καὶ ἔστιν σὺν φαντασίᾳ μὲν παραυτίκα, ὄντα δὲ δυνάμει δὲ οὐκ ἔστι, id est, apparent quidem veluti animalia post abortum, sed nequaquam sunt, quippe quæ statim vita excedant. Itaq; esse quidē tantisper imaginantur, sed potētia non sunt. Vides igitur hîc primum ἐκτρώσιν, id est, abortum de eo dici, qui intempestiuè, videlicet octauo mense (de eo enim loquitur) etiam viuus nascitur. Vides, inquam, eum non esse inter liberos, ac ne inter animalia quidem annumerandum qui ita natus est, vt qui nihil sit, cùm mox vita excedat, licèt primùm aliquid esse videatur, quia viuus nascitur. Ex quo illud Hippocr. veluti ænigma quoddam, Est, & non est octimestris partus. Ex nostris autē Raph. Fulg. d. cons. 69. apertè declarat eum dici abortiuum, qui intempestiuè, nec suo tempore, quamuis viuus, natus sit. Nam & hinc ficus abortiui dicuntur, qui nunquam maturescūt, apud Plinium li. 16. c. 26. Ideo dici veriùs fœminam eum partum eiecisse, quàm peperisse, aut edidisse. l. si seruus. §. si mulier, & l. Quintus Mutius. ff. ad leg. Aquil. Et apud Valerium lib. 4. c. 6. quod est de amore cõiugali, quo loco de Iulia Cæsaris filia partum, inquit quem vtero conceptum habebat, subita animi consternatione, & graui dolore corporis eiicere coacta est. Et apud Caium Titium Probum in Epitome, de pronomine Opiscus, qui in vtero matris geminus cõceptus altero abortu eiecto incolumis editus erat. Quibus adde Plinium facientem huiusmodi discrimen inter eiectum partũ, & editum, lib. 11. c. 37. Cuius eo in loco hæc verba sunt: Vulua eiecto partu melior, quàm edito. Eiectitia vocatur illa, hæc porcaria. Et paulò pòst, Aut post partum, aut quo eiecerint die. Vt iam non dubites quin in primo illo loco legendum sit eiecto partu, non enecto, vt in quibusdam codicibus scribitur. Et ita legit Georgius Merula in inuectiua in Galeotum, & in commentariis in Iuuenalem satyra, ni fallor, vndecima: atque etiam Domitius Calder. in Papinianum li. 4. syluarũ: quibus accedo, quamuis Cornelius Vitellius in eo lib. quem scripsit aduersus Merulam, contendat legendum, enecto, quoniam idem sit eiecto, quod edito: quod omnino falsum esse satis constat ex iis quæ suprà diximus.

Ficus abortiui.

Discrimen inter partum eiectũ, & editum.

207 Porrò quod eiicere partum in illis locis dicitur pro obortiuũ facere, proiicere dicunt sacrę literæ, Numeri 12. Cicero abigere partum dicit, quod est eiusdem significationis, in Aulo Cluentio Habito. Cuius verba retulit Triphoninus noster in l. Cicero. ff. de pœnis. & in eadem quoque significatione vsurpauit Columella lib. rei rusti. sexto. c. 22. & Vlpia. in l. si muliere. ff. ad leg. Corn. de sicar. Martianus in l. diuus. ff. de extraor. crimin. & Suetonius abigere conceptum, in Domitiano c. 22. Columella lib. 6. c. 27. abigere fœtum. Concilium Anciranum c. 21. excutere exceptum. Nisi quòd hoc scilicet abigere, vi & medicamentis fit, illud etiam casu. Fitque vtrunque Græcorũ imitatione, qui ἐκβάλλω dicunt nunc pro eiicio simpliciter, idque frequentissimè, nunc pro partum abigo vel eiicio, vt apud Theophrastum lib. 9. c. 20. statim post prin. & Galen. lib. 2. de symptomatum causis. Vnde & ἐκβολας, abortus, ἐκβόλιμος, eiectus, eiectitius, abortiuus, apud Aristo. lib. 3. de animalibus, c. 4. post prin. & ἐκβόλια medicamenta, quibus partus abiguntur, de quibus sæpe Dioscorides. Qua etiam voce Græca in ea significatione vsus est Plin. lib. 14. c. 18. cùm scribit, Thasiã vuam Aegyptus vocat apud se prædulcem, quæ soluit aluum. Est contrà in Licia, quæ solutam firmat. Aegyptus & ecbolimam habet abortus facientem. De qua re multa Budæus Gallorum decus eximium, tum in suis annotationibus prioribus, tum in commentariis Græcæ linguæ. Cæterum Plinius pro eiicere siue abigere dicit egerere, lib. 7. c. 11. vno abortu duodecim puerperia egesta. Porrò discrimen esse inter parere, & abortum facere, satis docet l. 1. §. vlt. ff. de ventre in poss. mittend. cùm dicit, aut pariat, aut abortum faciat. Nam vt scribit Paulus lib. 4. Sententiarũ tit. 8. Aborsus & abactus venter partum efficere non videtur. Sed vt redeamus, idem quod Fulg. vbi suprà, dicit Soci. in dict. l. cùm auus, quo loco suprà designauimus, citans Galenum in Hippocratem lib. 3. aphorismo. c. 13. & lib. 5. cap. 37. & iterum cap. 50. & Iulium Firmicum lib. Astronomiæ 6. qui tamen nihil in illis locis tradunt, quod huc pertineat.

Proiicere partum. Abigere partum. Abigere cõceptum. Excutere cõceptum.

Egerere puerperium.

208 Illud tamen admonere te volui lector amantissime, antequam vlteriùs progrediamur, illã Hippocratis sententiam à Sabino declaratam, non iisdem illis verbis scribi apud Hippocratem, sed ipsius hæc verba sunt ex libro suprà aduocato, ἐς ἔκπτωσιν σμ' οὐκ, καὶ ἔστι, id est, ad excisionem siue elapsum quadraginta & ducenti, nõ est, & est. Quæ verba tamen eādem habent sententiam, nisi quòd ea dilucidiùs Sabinus adscripsit. Nam quadraginta & ducēti dies faciunt octies triginta, id est octo menses. medici enim constituunt mensem ex triginta diebus, vt videre licet apud Galenum lib. de Crisibus 2. c. item 2. & iterum lib. Therapeuticę 10. statim post prin. Et id quoq; nostræ leges confirmant. l. si maritus præuenerit. §. hæc in maritis, & l. miles. §. sexaginta. ff. de adult. & auth. iubemus. Cod. de iudic. & in §. sed & hoc, in auth. vt cũ de appel. cog. cõcord. tex. & doct. à me latè congestis in nostris commentariis consuetudinum Picta. tit. 1. §. 12. in glo. 2. nec id quidem abs re. nam tot diebus cùm Luna tardissimè à coitu solis, quod interluniũ dicitur, remoratur, ad suas vices redit, cursumq; conficit. Menses autem à Luna dictos Gręci asserunt, apud quos mensis μήν, Luna μήνη dicitur: quod etiam è nostris annotauit Alciatus in l. cũ bissextus, in fi. ff. de verb. sig. & ex externis Epiphanius lib. hereseôn 1. to. 1. sect. 16. Quod tamen intellige, ne erres, vt scilicet mensis constet triginta diebus, non tamen prorsus completis. Nam vt scribit ipse Galenus in comment. Præsagiorum Hippoc. lib. 3. c. 4. vnusquisque mensis minor est triginta diebus, maior verò nouem & viginti. Id quod in transcursu dicere voluimus, ne si quis Hippocratem eo in loco legeret, vt cum Sabini interpretatione conferret deciperetur.

Mensis quot dierũ.

Menses à Luna. μήν. μήνη.

209 Sed vt redeamus, ex iis quæ suprà dicta sunt, potest videri malè consuluisse Bal. cons. suprà allegatis, scilicet cons. 128. lib. 1. & cons. 113. lib. 5. videlicet masculum octauo mense natum, & ita nõ vitalem, vt ipse fatetur, facere eam conditionem deficere, si masculum pepererit. Nam partus dici non potest, qui abortiuus est, vt suprà ostendimus, & asserit etiam Laurent. Calca. consi. 105. incip. licèt abundè consultum sit, in princ. Quanquam pro Bald. atque etiam pro Angelo, Corneo & Bertran. quos versic. abhinc quarto supra citauimus, facit text. in dict. l. quod dicitur. ff. de liber. & posth. vbi si nõ integrum animal editum sit, cum spiritu tamen, testamētum rumpit. ea enim sunt verba illius legis. Sed illic intelligitur non integrum animal, omnibus scilicet membris, vt quia fortè ei deest digitus, aut aliud quippiam, quod tamen in mōstrum aut prodigium non abit, iuxta text. in l. non sunt liberi. ff. de statu. homin. Non autem intelligitur de imperfecto, aut nõ integro tempore, aliàs pugnaret cum d. l. 2. & d. l. 4. C. de posth. hęred. insti. de quo nos latiùs diximus

Abortiuus partus non est.

ſuprà nu.169. nec item obſtat. An autem abortiui partus in poſtremo illo iudicio generali ſuſcitabuntur, reperies apud D. Auguſtinum, in Enchiridio ad Laurentium, c.85.

Tempora vitalis, aut minimè vitalis partus ſecundum antiquos ſcriptores.

210 Sed hinc non abeundum ducimus, quin primùm lectores doceam, quę antiqui naturæ ſcriptores de vitali aut minimè vitali partus tempore opinati ſunt, quódue tempus maturũ ac tempeſtiuum partui cenſuerunt, tum ad huius loci perfectam cognitionem, tum etiam not. à noſtris in l. Gallus, in prin. ff. de liber. & poſth. Primùm igitur adferemus quæ Plutarchus & Cẽſorinus de ea re ex antiquioribus ſcripſerunt. Ille enim lib.5. de dogmatis Philoſophorum, Empedocles, inquit, exiſtimabat, cùm primùm genus hominum è terra enatum eſt, tantum longitudine temporis diem fuiſſe propter ſolis ſegnitiem, quanta nunc decem ſit mẽtium dies. Procedente deinde tempore, tantum fuiſſe, quanta

Infantes decimeſtres, & ſeptimeſtres.

nunc ſeptẽ menſium: propterea decimeſtres infantes, ac ſeptimeſtres, natales. Itaque nimirum natura comparante, vno partum adoleſcere die, qua prima poneretur nocte. Timæus non decem menſes, ſed nouem eſſe exiſtimat. Verùm quoniam & ante cõceptus menſtrua ſiſterentur, propterea decem exiſtimatos: ſic quoque ſeptimeſtres videri, qui ſeptimeſtres non ſunt, quippe cùm à conceptu quoque vulua nonnunquã menſtruis affluat. ignorari enim & poſt conceptũ purgationum numerum. Polybus

Octauus menſis genitalis.

& Diocles empirici vel octauũ menſem agnouere genitalem, etſi languidiorẽ quodãmodo, quoniam permulti ex infirmitate perierint, ferè tamen octimeſtres non pauci in viros euaſerint. Ariſtoteles verò Hippocratéſque putant, ſi vulua menſibus expleatur ſeptem, tum deniq; erumpere infantes, vitaléſque naſci: quod ſi erumpant, nec tamẽ alantur vmbilico languente (id quod accidere ſolet, ſi dolente vulua concrementum partus fiat) tunc infan-

Septimo, & non vitales naſci.

tem tabeſcere. Sin verò nouẽ menſes in vtero manſerit, tum demum numeris omnibus ſuis conſummatum eſſe. Polybus cẽtum & octogintaduos dies

Semeſtre tempus natales efficere. Septimeſtres.

dimidiatúmq; natales efficere, quod ſemeſtre tempus eſſe, quanto tempore ſol ab vno ſolſtitio ad alterum perueniat. Septimeſtres verò ideo dici, quandoquidem ſexti menſis dies in ſeptimo implent. Enimuero Mathematici octo omnis geniturę menſes diſſociabiles eſſe aiunt, ſeptem verò fœderabiles. Diſſociata autem diſiunctaque ſigna ſunt, ſi ſtellas, quas οἰκοδεσπότας, id eſt domicilij dominas vocant, maleficas nactæ ſunt. Nam ſi qua harum vitæ viuendiq; inſtituti auſpicatum ſit, infortunatos nõ

Abiuncta ſigna quot.

perennaturóſque portendit. Abiũcta autem ſigna, nullóque mutui cõſpectus commercio vincta, numero ſunt octo, veluti Aries ad Scorpionem abiũctus, & Taurus ad Sagittarium, Gemini ad Capricornum, ad Aquariũ Cancer, ad Piſces Leo. Deniq; abiuncta Virgo ad Arietem. Quare & ſeptimeſtres vitales & decimeſtres eſſe, contrà octimeſtres enecari propter mundi diſſidentiam. Hæc Plutarchus: cui, antequam Cenſorinũ capiamus, illud addam, quod ad Mathematicos pertinet, plurimos ex iis

Planetas infantibus præfici. Luna cur Lucina dicta. Octauus menſis cur partui infortunatus. Nonus verò fauens.

illud quoque addere, Infantibus priuſquã edantur in lucem, planetas præfici, & ita quidẽ, vt Saturnus primum menſem ſibi adſciſcat, Iupiter ſecundum, Mars tertium, Sol quartum, Venus quintũ, Mercurius ſextum, Luna ſeptimũ: quæ quia partubus præeſſe dicitur, ideoq; Lucina dicta, quòd partus ipſos in lucem prodat, idcirco eo menſe ſeptimo partum integrũ facit. Subinde autem peractis ſeptem menſibus Saturnus rurſum octauũ occupat, qui cùm ſit malignũ mortalibus ſydus, meritóq; dicatur filiorum deuorator: ideo raro contingit, quin natis eo menſe immineat interitus, præſertim cùm & ipſius frigiditas & ſiccitas multũ vitæ aduerſantur. Nono autem menſe, cùm præualeat ipſe Iupiter benignus ac fauẽs humano generi, fœtus omnes abſoluti integrique produntur ad vitã. Et ſiquando decimum menſem attingũt, tanta eſt Iouis benignitas, vt tueri partũ poſsit à Martis malignitate. Quam ſententiam etiam à noſtis adfert Pet. Iacob. tit. de condi. ex lege omnimodo pro legitima portione debita filiis, charta 1. & 2. & Domi. Guil. Bened. in repe. cap. Raynutius, in verbo, & ſoboles quam geſtabat in vtero, num.24. & ſeq. extra de teſta. Quanquam hæc aſtrologorum ſentẽtia minimè placet Ioanni Pico Mirandulæ, qui eam nuncupatim arguit lib.3. aduerſus Aſtrologos, cap.17. Nunc autem accedimus ad Cenſorinũ, apud quem in lib. de die natali ad Cerelium, Hippo Metapontinus à ſeptimo ad decimũ menſem naſci partum poſſe exiſtimauit. Nam ſeptimo partum iam eſſe maturum, eò quòd in omnibus numeris ſeptenarius plurimum poſsit: ſiquidem ſeptimis formentur dentes menſibus, additíſque alteris recti conſiſtere incipiamus, & poſt ſeptimũ menſem dentes nobis innaſcuntur, iidemq; poſt ſeptimum cadunt annum: decimoquarto autem pubeſcere ſoleamus. Sed hanc à ſeptem menſibus incipientem natiuitatem vſque ad decimum perductam, ideóque quòd in aliis omnibus hæc eadem natura eſt, vt ſeptem mẽſibus anníſve tres aut menſes aut anni ad conſummationem accedant. nam dentes ſeptimo menſe infanti naſci, & maxime decimo perfici menſe: ſeptimo anno primos eorum excidere, decimo vltimos, poſt decimumquartum annum nonnullos, ſed omnes intra ſeptimumdecimum annũ pubeſcere. Huic opinioni in parte aliqui repugnant, alij in parte conſentiunt. Nã

Septenarius numerus plurimũ poteſt.

ſeptimo menſe parere mulierem poſſe plurimi affirmant, vt Theano Pythagorica, Ariſtoteles Peripateticus, Diocles, Euenus, Straton, Empedocles, Epigenes, multíque præterea. Et his adſtipulatur Homerus qui lib.19. Iliadis ſcribit Euriſtheũ illum, qui latè regnauit in Græcia, quíque Herculi labores illos iniunxit natum fuiſſe ſeptimo menſe, ſed ita vt eum ἠλιτόμηνον vocet, id eſt, abortiuum, & intempeſtiuè natum, Hæc enim ſunt verba Homeri:

ὁ δ᾽ ἕβδομος ἑστήκει μείς·
ἐκ δ᾽ ἄγαγε πρὸ φόως δὲ καὶ ἠλιτόμηνον ἐόντα.

Sed vt redeamus ad Cẽſorinum, Horum omnium conſenſus Eutiphronem Gnidium non deterret, idipſum intrepidè pernegantem. Contra eum ferme omnes Epicharmum ſecuti, octauo menſe naſci negauerũt. Diocles tamẽ Cariſtius, & Ariſtoteles Stagirites aliter ſentiunt. Nono autem & decimo menſe, tum Chaldæi plurimi, & idem ſupranominatus Ariſtoteles edi poſſe partum putauerunt. Neque Epigenes Bizantius nono fieri poſſe contendit, nec Hippocrates Cous decimo. Cæterum vndecimo menſe Ariſtoteles ſolus recipit, cæteri vniuerſi improbarunt. Hæc Cenſorinus, qui mox ſubdit rationes Chaldæorum, cur menſe ſeptimo, nono, & decimo tantùm poſſe naſci homines arbitrantur: quas quia ſunt longiuſculæ, omiſimus. Deinde verò ſubiciit Pythagoræ de ea re ſentẽtiam ex Varrone in lib. cui titulus eſt, Tubero, idque multis verbis, ſed quæ in hoc tendunt, vt oſtendat genera-

Partus duo, maior, & minor.

liter eſſe partus omnino duos, alterum minorem, quem vocat ſeptimeſtrem, qui decimo & ducenteſimo die poſt cõceptionem exeat ex vtero: alterum maiorem, decimeſtrem, qui edatur die ducẽteſimo ſeptuageſimoquarto. Cui cõcinens Paulus noſter, ſi is eſt, lib. ſententiarum 4. c.8. Septimo, inquit, mẽſe natus, matri prodeſt. Ratio enim Pythagorei numeri hoc videtur admittere, vt aut ſeptimo pleno, aut decimo mẽſe partus maturior videatur. A quo non longius aberrans Laertius in vita ipſius Pythagoræ, tradit eum cenſuiſſe iuxta rationẽ Harmoniæ

intra

intra septem aut nouem aut decem vt plurimum menses consummatum atque perfectum infantem gigni. Ex quibus potes intelligere Pythagoram de septimo mense omnibus numeris perfecto, cùm decem & ducenti dies faciant septẽ menses. Quanuis Polybus, quem suprà ex Plutarcho aduocauimus, intelligat de septimo mense incepto ex duobus tantum diebus, & vno dimidiato. Cui concinit Hippocrates in libro περὶ ἑπταμήνου, id est, de septimestri partu, in principio. Ita enim eum librum incipit Græcè quidem, sed in hunc sensum: Partus quidem septimestres centum & octoginta duobus diebus eduntur & fiunt, particula diei addita. Ex quo est illud Vlpiani iureconsulti in l. intestato. §. vlt. ff. de suis & legi. hæred. De eo verò qui 182. die natus est, Hippocrates scripsit, & diuus Pius pontificibus rescripsit, iusto tempore videri natum. Ideóque & secundum hanc sententiam intelligendũ est quod scribit Pau. in l. 7. ff. de statu homi. Septimo mense nasci perfectum partum, iam receptum est propter auctoritatem Hippocratis: & ideo credendum est eum qui ex iustis nuptiis 7. mense natus est, iustum filium esse, vbi tamen Accursius asserit nasci perfectum partum 6. mense & vno die, per dictam l. intestato, quæ tamen id non dicit, sed loquitur de duobus diebus supra 6. mensem. Quamuis etiam Hippocr. particulam alterius diei addit, vt diximus, subiungitq́ue eius rei rationem, vt apud eum videre est. Macrobius autem ab iis dissentiens, sed cum Pythagora consentiens, ita intelligit hac in re mensem 7. vt eum perfectum atque completum velit. Ita enim scribit lib. 1. de somnio Scipionis: Humano partui frequentiorẽ vsum 9. mensium certo numerorum modulamine natura constituit: sed ratio sub asciti senarij numeri multiplicationem procedens, etiam 7. menses compulit vsurpari, quam breuiter absolutéque duos esse primos omnium numerorum cubos, id est, à pari 8. ab impari 27. & esse imparem marem, parem fœminam superiùs expressimus. Horum vterque si per senarium numerum multiplicetur, efficiunt dierum numerum, qui 7. mensibus explicantur. Coeant enim numeri, mas ille qui memoratur, & fœmina, octo scilicet & 27. parũt ex se 5. & 30. Hęc sexies multiplicata creat 10. & ducentos, qui numerus dierum mensem 7. claudit. Ita est ergo natura fœcundus hic numerus, vt primam humani partus perfectionem, quasi arbiter quidam maturitatis absoluat. Hæc ille: cuius tamen non tanta est apud me authoritas, quanta Hippocratis, qui vt ipse Macrobius eod. lib. asserit, tam fallere quàm falli nescit. Porrò & alia quædam ex ipso Hippocr. postea dicemus, sed primùm adscribere placuit quę scriptores alij ex antiquioribus prodiderunt. Plinius li. 7. natur. hist. c. 5. Cæteris, inquit, animantibus statutum & pariendi & partus gerẽdi tempus est. Homo toto anno, & incerto gignitur spatio. Alius 7. mense, alius 8. & vsque ad initia 10. vndecimiq́ue. Ante 7. mensem haud vnquam vitalis est. Septimo non nisi pridie posteróve pleni lunij die aut interlunio cõcepti nascuntur. Translatitium in Aegypto est, & octauo gigni. Iam quidẽ & in Italia tales partus esse vitales. Cnotra priscorũ opiniones variant hæc pluribus modis. Vestilia C. Herdicij, ac postea Pomponij atque Orphiti clarissimorum ciuium coniunx, ex his quatuor partus enixa, Sempronium 7. mẽse genuit, Suillũ Rufum 11. Corbulonem 7. vtrunque consulem, & postea Cesoniam Caij principis coniugẽ octauo. Et paulò pòst, Masurius author est L. Papyrium prætorem secundo hærede lege agente, bonorum possessionem contra eum dedisse, cùm matre partum 14. mensibus diceret tulisse: quoniam nullum certum tempus pariẽdi statutum videretur. D. Ambrosius lib. Hexaemeron 5. c. 10. Omnes, inquit, animantes præscripta habent pariendi tempora, homo solus indiscreta atque confusa. Varro autem scribit matrem illius qui primus dictus est Graccus, duodecim menses filiũ gestauisse: quare quòd legitimum partionis tempus supergressa sit, cumque diutius quàm sit grauidarum mulierum mos, gesserit partum, Graccum à gestando nominarũt. Aulus quoque Gellius lib. 3. noctium Atticarum, c. 16. multa & de hac re scripsit, eam scilicet opinionem pro vera receptam, gigni hominem septimo rarenter, nunquam octauo, sæpe nono, sæpenumero decimo mense, eúmque gignendi summum finem, decem menses nõ inceptos, sed exactos. Et Plautũ veterem Poetam dicere in Comœdia Cistellaria his verbis:

Septimus mensis quomodo accipiendus.

Septem, fœcundus numerus.

Homo incerto gignitur spatio.

Partus 14. mensium.

Graccus cur sic dictus.

Tum illa quam compresserat,
Decimo pòst mense exacto hìc peperit filiam.

Hoc idem tradit etiam Menander poeta vetustior humanarum opinionum vel peritissimus, cuius versus ex fabula Plotio hi sunt:

Γυνὴ κυεῖ δεκάμηνος. Id est,
Mulier parit decimestris.

Sed Cecilius cùm faceret eodem nomine & eiusdem argumenti comœdiam, ac pleraque à Menandro sumeret, in mensibus tamen genitalibus nominandis non prætermisit octauum, quem prætererat Menander. Cæcilij versus hi sunt:

Insolétne mulier decimo mense parere?
Pol nono quoque, septimo, atque octauo.

Eam rem Cecilium non inconsideratè dixisse, neque temere à Menãdro atque à multorum opinionibus desciuisse, M. Varro vti credamus facit. Nam mense nonnunquam octauo editum esse partum, in lib. 14. rerum diuinarum scriptum reliquit: quo in libro etiam vndecimo mense aliquãdo nasci posse hominem dicit, eiúsque sententiæ tam de octauo quàm de vndecimo mense Aristotelem laudat authorem. Tandem autem subiunxit Varro antiquos Romanos nõ recepisse huiusmodi quasi monstrosas raritates, sed nono mense, aut decimo, neq; pręter hos alias partiones mulieris secũdum naturam fieri existimasse. Et quibusdam interiectis scribit Gellius cõperisse se vsu venisse Romæ, fœminam bonis atque honestis moribus, non ambigua pudicitia, in vndecimo mense post mariti mortem peperisse: factúmque negotiũ propter rationem temporis, quasi marito mortuo postea cõcepisset, quoniam Decemuiri in decimo mẽse gigni hominem, non in vndecimo scripsissent: sed diuũ Hadrianum causa cognita decreuisse in vndecimo quoque mense partum ædi posse. id quoque, inquit Gellius, eius rei decretum nos legimus. In quo Hadrianus ita statuere se dicit requisitis veterum philosophorum & medicorũ sententiis. Subditq́ue in satyra Varronis legisse, quæ inscribitur testamentum, verba hæc, Si quis mihi filius vnus pluresve in decẽ mensibus gignuntur, ij si erũt, ὄνοι λύρας, id est, asini ad lyrã, exhęredes sunto. ꝙ si quis vndecimo mẽse κατ᾽ Ἀριστοτέλη. id est, secundũ Aristot. natus esto, Accio idẽ quod Titio ius esto apud me. Per hoc scilicet significans eodẽ parique iure sibi futurũ filium decimo mense natum, quo eum qui vndecimo. Subnectitq́ue Gellius: Quòd si ita, neque vltra decimum mẽsem fœtura mulierũ protolli potest, cur Homerus scripsit Neptunum dixisse puellæ à se recèns compressæ:

Romanorũ iudiciũ de partu.

Partus 11. mensiũ decreto approbatus.

Χαῖρε γύναι φιλότητι, περιπλομένου δ᾽ ἐνιαυτοῦ
Τέξεις ἀγλαὰ, ἐπεὶ οὐκ ἀποφώλιοι εὐναὶ
ἀθανάτων.

Hi autem versus, vt hoc illi addam, scripti sunt lib. Odyssee 11. quorum sententia hæc est:

Nunc gaude dilecta, ast cùm se euoluerit annus,
Illustres (neque enim diuum, cubilia vana)
Natos nixa dabis.

Quod tandem ex Phauorini sententia interpretatur non de anno confecto, sed affecto, id est, qui non ad finem ipsum, sed proximè finē deductus est. Nam & Hippocrates, siue is est Thessalus, aut Herophilus, in lib. περὶ τροφῆς suprà citato, cùm & numerum dierum quibus conceptū in vtero coagulū conformatur, & tempus ipsum partionis nono aut 10. mense definisset, neque id tamen semper eadem esse fini dixisset, sed aliàs ocius fieri, aliàs seriùs, hisce ad postremum verbis vsus est, γίνεται δ' ἐν τούτοις καὶ πλείω, καὶ ἐλάσσω, καὶ ὅλον, καὶ κατὰ μέρος, οὐ πολλὸν δὲ πλείω ἢ ἐλάσσω. id est, Fiunt autem in his & maiore & minore temporis spatio secundum totum, & secundum partes, non multo autem maiore aut minore. Quibus verbis Gellius significari dicit, quod aliquādo ociùs fieret, non multò tamē fieri ocius: neq; quod seriùs, multò seriùs. Et hæc quidē penè omnia ex Gellio. Sed non omittemus quod idem Hippocrates de eadem re scribit in lib. de Carnibus, paulò ante fin. vbi loquens de vi & potentia numeri septenarij in homine, inter cetera, Puer, inquit, si mēse septimo in lucē edatur, legitimè natus est, & viuit, habétq; rationē & numerum verè & exactè ad septimanas respondentem; mense autem octauo nullus vnquam vixit: sed si nono mense & decem diebus nascatur, & viuit, & verum numerum ad septimanas respondentem habet. Quatuor enim septimanarum denarij, dies sunt ducenti & octuaginta. In denarium autem septimanarum septuaginta dies incurrunt. Habet autem & septimestris partus tres denarios siue decades septimanarum, & in vnaquaque decade septuaginta dies. Tres verò septimanarū decades, ex toto sunt dies ducenti ac decem. Idem in lib. περὶ ὀκταμήνου, id est, de octimestri partu, negat octimestrem partum posse viuere, nec decimestrem quoque, nisi septem quadragenariis dierum nascatur. Nam prima quadragenaria perfectissimus est, cùm verò plures accedunt, pereunt. nam qui multa pauculo tempore sumunt, plurimum laborare coguntur, ex quibus mors sequitur. Et quibusdam interiectis tradit decimestres & vndecimestres partus septem quadragenariis edi, septimestres autem anni dimidio. Ex quibus videtur Hippocrates admittere partum ad vndecimum mensem posse protendi. Quanquam ipse in lib. περὶ διαίτης, id est, de ratione victus primo, scribit non in temporis æquali spatio fœtus exornari, sed alios citiùs, alios tardiùs, prout singuli & ignem & alimentū nacti fuerint: quosdam quadraginta tribus diebus, alios quatuor mensibus formari. Similitérque vitales fieri ac gigni, alios citiùs, septimo mense perfecte, alios tardiùs, perfectè nono mense in lucem prodire. Sed in lib. περὶ φύσεως παιδίου, id est, de natura pueri siue fœtus, non admittit partum vndecimi mēsis, rationem adferens, quoniam nutrimentum, inquit, & augmentū quod de matre descendit, puero iam satis nō est, cùm decem menses transierint, partúsque creuit, qui de sanguine id quod dulcissimū est, trahit, lactísque simul aliquantum haurit: quę cùm minùs sint quàm opus est, partúsque iam plenus est & maturus, qui plus nutrimenti quàm adsit, cupit, proptereaq; sese agitat, hymenásque & membranas disrumpit, & in lucem prodit: ideoq; si quæ plusquā decem menses sibi gestasse videntur (nam & hoc, inquit, sępius audiuimus) falsæ sunt, eo scilicet modo, quē inibi declarat. Et hanc sententiā secutus est Vlpianus in d. l. intestato. §. vlt. ff. de suis & legit. hæred. vbi hæc verba adscribuntur: Post decē menses mortis natus nō admittetur ad legitimā hæreditatem. Secutiq; etiā videntur Gallus Aquilius & Scęuola, cū hanc institutionis formulā adscribunt, in l. Gallus, in princ. ff. de lib. & posth. Si quis mihi ex filio nepos neptísq; post mortē meam in decē mensibus proximis quibus filius meus morietur, natus natáve erit, hæredes sunto. & Tullius in Topicis in loco à similitudine ex Curiana causa. Si filius, inquit, natus esset in decem mensibus. Quæ quidem formula nihil omnino abest ab ea quam & suprà ex Varrone in Satyra cui titulus, testamentum est, attulimus. Et ea sanè verba idem significāt, ac si diceretur, si intra decem menses natus erit, quibus verbis vtitur l. vlt. in prin. ff. de fideicom. liber. & l. vlt. C. de posth. hæred. instit. Nam in & intra eiusdem sunt significationis, vt nihil intersit dicas in calendis, an intra calendas, vt videre licet apud Gellium lib. 12. cap. 13. & est tex. apud nos in l. 1. §. quod dicimus. ff. de successor. edict. & annotauit è nostris Rom. cons. 376. quæstio est nunquid, col. 2. versi. tertia ratio, vbi & alios adducit, & inter cęteros d. l. Gallus, in prin. intelligens id quod diximus, ea verba, in decē mensibus, significare intra decē menses. Sed vt pergamus vlteriùs, imperator Iustinianus nuncupatim reiicit à successione vndecimestrem partū, qui scilicet vndecimo post mortem mariti mense natus est, nec eum legitimum existimat, impossibile ratus tanto tempore mulierem ventrē ferre, vt patet in §. vlt. in auth. de restit. & ea quæ in vnde. mēs. par. vbi Accurs. hoc ita intelligit, vt si supra decimū mensem, sint tamen duo dies in vndecimo, sit partus legitimus, arg. d. l. intestato. §. vlt. quæ loquitur de sex mēsibus & duobus diebus: quod & idem dicit ipse Accurs. in d. l. Gallus. in prin. in verbo, in decem mensibus. & illi assentitur Marius Salmonius, vir planè & iuris & humanitatis doctissimus, in posteriore loco, col. 15. vers. quas quidem visas. Natura enim quamuis eodem modo semper agat, & perfectè quidem agat, tamen plerunque non potest, vt dicit ipse Salmo. ex Aristotele. Et his apertè suffragratur Hippocrates quem suprà ex Gellio citauimus. Sed antequam vlteriùs progrediamur, illud te admonitum velim lector candidissime. Nam quod, quisquis is fuit qui primùm Iustiniani nouellas constitiones, quas authenticas vulgò vocamus, è Græco (nam eæ Græcè scriptæ sunt) traduxit, ita hūc locum vertit, vndecimo mense perfecto peperit, ita enim legitur in vulgata editione quam habemus, id certè tale est in Græca constitutione, καὶ τὸν ἑνδέκατον μῆνα περαιουμένον ἔτεκεν. Quæ Gregorius Haloander ita interpretatus est, sub finem vndecimi mensis peperit. quod significat circa vel paulò ante finem, quanquam dictio sub, nonnunquam & post significat. Ego autem malim vertere ad verbum iuxta vel prope vel circa vndecimum mensem perfectum, siue etiam post vndecimum mensem perfectum. Nam κατὰ præpositio accusatiuo iuncta, vtraque hæc significat, vt proinde ambiguum sit in hoc tex. vtrum intelligatur post mensem, vel prope mensem completum. Nec ij soli sunt qui vltra decimum mensem partum differri negant. Nam & Ouidius libro primo Fasto. loquens de anno, qui ex instituto Romuli erat decem tantùm mensium, hæc scribit:

Quod satis est vtero matris dum prodeat infans,
Hoc anno statuit temporis esse satis.

Additque quod & ad hunc locum pertinet:

Per totidem menses à funere coniugis vxor
Sustinet in vidua tristia signa domo.

Quibus significatur fœminas maritos mortuos decem mēsibus ex lege lugere, & interim viduas manere debere: quod & tradit Plutar. in Antonio, & patet etiam ex l. si qua ex fœminis, quæ est 2. C. de secun. nupt. quo in loco tamen duo menses additi sunt. Idq; fiebat, ne, quia, vt dicit Bal. in dict. l. 2. puer gestabatur in vtero decem mensibus, ideo oriretur dubitatio circa partum. l. cōsensu. C. de repud. proindeque, ne inde nasceretur sobolis confusio. §. si verò altera, ibi, circa sobolis confusionem rationabilis

Vndecim mensium partus nullus.

In & intra eiusdē sunt significationis.

Vndecimestris partus reiicitur à successione.

Dictio sub nō nunquā significat post.

κατὰ præpositio quid significet.

Tēpus lugend. maritos ex lege.

nabilis est suspicio.& §.sic itaque, vers.& si mulier, ibi,propter seminis confusionem,in auth.de nupt. Ideo id tempus à morte prioris viri ad secundas nuptias statutum est.Hæc propè Bal.Cui adde text. in l.liberorum. §.1.ff.de iis qui not.infa. ibi, prætor enim ad id tempus se retulit,quo vir lugeretur,qui solet lugeri propter perturbationem sanguinis.Sed idem Ouidius,lib.2.eiusdem operis:

Luna nouum decies implerat cornibus orbem,
Quæ fuerat virgo credita,mater erat.

Et alibi eo.lib.

Luna resumebat decimo noua cornua motu,
Virque pater subitò nuptáque mater erat.

Et lib.3.

Decimestris partus.

Seu quia bis quino fœmina mense parit.

Et lib.item 5.

Iamq; decem menses & puer ortus erat.

Nec Plautus in loco tantùm à Gellio citato, sed aliàs sæpe decimum mensem vtero portando pręfiniuit.Nam & in Amphitryone ita infit:

Alter decimo pòst mense nascitur puer,
Quàm seminatus:alter mense septimo.

Tanquam scilicet ille decem mensiū terminus absoluti ac perfecti partus sit omniū longissimus, hic septē mensiū breuissimus. Ideóque in ea ipsa fabula:

Amphi.Grauidam ego illam hîc reliqui,cùm abeo.Sosia.Hei perij miser.
Amphi.Quid tibi est?So .Ad aquam præbendam adueni domum
Decimo pòst mense,vt rationem te dictare intelligo.

Item in Sticho,

Nam illa in aluo menses gestauit decem.

Et in Aulularia,

Nam tua gnata peperit decimo mense pòst.

Et in Truculento,

Mater
Ancillas iubet, quoniam iam decimus mensis aduentat,
Aliam aliorsum ire, præmandare & quærere puerum,aut
Puellam,qui supponantur mihi.

Et paulò post,

Amicam decimo mense pòst Athenas Atticas viso,
Quam grauidam reliqui meo compressu.

Ex quibus potest videri Plautus hunc terminum arbitratum fuisse cæteris esse frequentiorem,ac veluti ordinarium, quæ est Aristotelis sententia, vt postea dicemus. Sed & Terētius in Adelphis(nam hic locus frequens est apud Comicos)ita scribit:

Virgo ex eo
Compressu grauida facta est, mensis hic decimus est.

Et alibi in Hecyra,

Nam memini ab hinc menses decem fert.

Sed & apud Theocritum illum Syracusanum Idyllio 26.Alcmena de qua ex Plauto suprà scripsimus, testatur se Herculem decem mensibus in vtero gestasse.Huius enim in eam rem carmen est:

Μητέρι δυς παθέοντ@, ἐπεὶ δέκα μῆνας ἔκαμνον.

Sed & idem mox in principio Idyllij 31. eundem Herculem decem mēsium fuisse dicit, & Iphiclum vna nocte minorem:

ἡρακλέα δεκάμηνον ἐόντα πόχ' ἁ μιδεᾶτις
ἀλκμήνη,καὶ νυκτὶ νεώτερον ἰφικλῆα.

Et quæ sequuntur.Et Euripides in Electra:

Δεκάτη σελήνη παιδὸς,ὡς νομίζεται.
Decima luna pueri,vt receptus mos est.

Et Aristophanes in Cerealibus:

Δέκα μῆνας αὐτ' ἐγὼ ἠνισχον.
Decem menses ipsam ego gestaui.

Quin & Virgilius in eam sententiam ecloga 4.

Matri longa decem tulerunt fastidia menses.

Et Canace Ouidiana in epistola ad Macareum:

Iam nouies erat orta soror pulcherrima Phœbi,
Denáque luciferos Luna mouebat equo,
Nescia quæ faceret subitos mihi causa dolores,
Et rudis ad partus & noua miles eram.

Seneca in Thebaide ita facit Iocastam loquentem:

Per decem mensum graues
Vteri labores,pérque pietate inclytas
Precor sorores,&c.

In quo illud notato mensum pro mensium poni causa metri,vt alibi apud Ouidium. Plato autem libro 5.de republ. nullum aliud legitimum pariendi tempus agnoscit, præterquàm decimum, & septimum.Arnobius lib.5.aduersus gentes tradit Agdestum mēse decimo natum fuisse. Ante hos Homerus in hymno Mercurij scribit ipsum Mercurium decimo mense natum:

Τῇ δ' ἤδη δεκάτ@ μεὶς οὐρανῷ ἐστήρικτο
εἴς τε φόως ἄγαγεν.

Nec tamen prætermittam quod scribitur Sapien.7. post princ.In ventre matris figuratus sum caro decem mensium tempore, coagulatus sum in sanguine. Nec quod ab Herodoto scriptum est lib.5. de Aristone Lacedæmoniorum rege, quòd cum eius vxor circa legitimum pariendi tempus modum, exactis decem mensibus ei genuisset filium,cui Demaratus nomen fuit, eíque sedenti in Basilica cum Ephoris quidam famulus nuntium nati filij attulisset.Is sciens quo tempore vxorem duxisset,deductis in digitos mensibus, negauit suum esse filium. quæ res postea in causa fuit, vt ipse Demaratus regno priuaretur.Verùm postea Herodotus ipse matrem ipsius Demarati loquentem faciens Aristoni per inscitiam huiusmodi rerum, id illi excidisse. Nā mulieres etiam nouem mensium, ac septem mensium partum edunt, non omnes decimū mensem explentes.Sed quoniam superius sæpe de Aristotelis sententia ex aliis scriptoribus locuti sumus,operæpretium nobis visum est,vt & quæ ipse scripserit proferamus.Is lib.problematon 10.c.41.Solus, inquit, homo ex omnium animantium genere varia generationis tempora obtinet. Nam & septimo & octauo & decimo mense in lucem venire potest. Cæteris tempus vnum perficiendi sine mora statutum est.Quo in loco Petrus Aponensis illius interpres doctior quidem quàm elegantior, scribit illum omisisse nonum mensem veluti notissimum, & omnium frequentissimū. Sed & inibi rationem naturalem adducit quare octimestris partus nō sit vitalis, ex Auicenna 21.tertij. quam quia nondum adscripsimus,huc ponere voluimus. Nam embryō mēse septimo ex vtero egressum affectat, quia eius mēbra iam sunt cōpleta, nec illi satis est ex sanguine qui ad illum nutriendū per secundinam defluit: nec satis quoque aeris: ideo plurimū ad egressum colluctatur, atque ob id fatigatū redditur imbecillius. Igitur si necdum refectis viribus octauo mēse rursum eundē conatum petat, oblæsum frequētius moritur.Quā & ipsam rationē posuit Albertus Magnus lib.de animalibus 10.tract.2.c.4.Subdit autem Apon.& aliā rationem astronomicā, quam nos suprà retulimus.Sed redeamus ad Aristotelem:qui & in lib.de natura animalium 7.c.4. Homini, inquit, multiplex pariendi tempus datum est. Nam & septimo mense & octauo & nono parere potest, & quod plurimū,decimo:nonnullæ etiā vndecimum tangunt. Fœtus qui maturiùs quàm septimo mēse prodeat,nullo modo vitalis est. Qui septimo,vitalis quidē his primus exit,sed magna ex parte imbecillior:quare cunabulis ex lana eum obuoluunt, &

Octimestris partus cur non vitalis.

Octimestris in Aegypto. fasciis alligant. Et paulò pòst, Qui autẽ mense octauo nascũtur, viuere atque adolescere in terra Aegypti possunt, & quibusdã aliis locis, vbi mulieres fertiliores sunt, multósque simul & ferunt facilè & pariunt, etiã si monstrosi sunt: sed locis Græciæ multi intereunt, nec nisi perpauci seruantur: vnde fit vt si quis seruetur, non octauo mẽse natus existimetur, sed mulierem sui cõceptus initium latuisse. Et paulò inferiùs, Simili modo & qui diuturniores, quàm vndecimo mense nasci putantur. latet enim mulieres conceptus initium, si cùm antè inflatus fuerit vterus, vt sæpe accidit, pòst coierint, atque cõceperint. hoc enim principium esse sui conceptus existimant, quod simile indiciũ attulit. Idem preterea lib. de generatione animaliũ 4. c. itẽ 4. Cæteris, inquit, animalibus vnum est tempus ferendi vteri, homini plura sunt, quippe cùm & septimo mẽse, & decimo nascatur, atque etiam inter septimum & decimum. Qui enim mense octauo nascuntur, & si minùs, viuere tamen possunt. Et eadẽ ferme adscribit Auicẽna illius simia, tum in lib. 9. de animalibus, tũ fen 21. lib. 3. tract. 2. c. 1. Sed & illud in priore loco præterea dicit virum probum sibi retulisse atque affirmasse, quampiã mulierem post decimumquartũ mensem peperisse puerũ, illíque dentes statim enatos fuisse. Cæterùm vt ad alios transeamus, Alexãder Aphrodiseus & philosophus & medicus præstantissimus, si is est, quod Theodorus Gaza negat, sciscitatur in problematis lib. 2. c. 44. Cur ἑπταμηνιαῖοι, id est, septimestres infantes sunt ζώσιμοι, id est, vitales, ὀκταμηνιαῖοι, id est, octimestres, nequaquã. Quoniã, inquit, septenarius numerus est perfectus; vt testatur Pythagoras, & Arithmetici & musici: octonarius autem imperfectus. Itaque quod tunc prodiit, non aptũ est ad vitã: qua ratione etiã monstra viuere nequeũt, quippe quæ non sint ex naturæ prouidentia, sed imperfecta, vel per inopiã, vel per redundantiã, & temeritatẽ materiæ in aliã formam contra legem naturæ conficta. Nihil enim imperfectũ aut tẽpore, aut informatione, aut ortu à natura procreatur, ideo si quid tale erumpat, nec diuturnum quidẽ est. Eduntur autẽ septimestres ob validissimã vim in vulua informatricem, quã is Græcè δύναμιν διαπλαστικὴν dicit, quæ vtilem moderatumq; sanguinem comperiens, fœtũ celeriùs explicat. sed si ecõtrario est, decimestres exeant necesse est. Numerũ autem & septenariũ & denarium esse perfectũ multis probat, quę mox ipse subiũgit, vt illic videre poteris. Asclepiades medicus tradit Naxias mulieres, quę scilicet eam insulã, quę Naxos, inter Ciclades dicitur, inhabitant, solas octauo mense parere solitas, fœtúsque illos vitales esse, Iunonis quidem, quæ puerperis & nascẽtibus præest, munere: vt quæ sicut Iouis liberis Herculem odio semper est prosecuta, ita Dionysium vnicè dilexit. In cuius gratiã mulieribus eius insulæ illi dicatę hanc pariendi prerogatiuam dedisse eam affirmant. Aut, vt alij contendunt, quoniam Dionysius ipse ita sit in lucẽ editus. Ideóque & ipse sempiterno partus sui testimonio idẽ suis euenire popularibus voluit. Arnobius li. 5. cõtra hæreses tradit Cererẽ à Ioue delusam tauri forma, post mẽsem septimum peperisse Proserpinam, tanquam subobscurè sentiat de mẽse octauo. Galenus in definitionibus medicis scribit ideo fœtus natos septimo mense viuere, octauo nequaquam: quoniam octo, numerus recens est coniunctus, non autem iudicatorius. Septem, numerus superfluus, & non coniũctus, sed iudicatorius. Soranus Ephesius & medicus & philosophus itẽ celebratissimus, Isagogæ c. 17. Rationem, inquit, & perfectã hominis formam siue figurã hominis infans in vtero accipit quadragesimo die. Hos autem numeros, vt partus edatur, septies multiplicari oportet. Ita ergo quicunque in vtero materno figurã hominis accipit, in tricesimo die septimo in se nascitur. ergo septies duplices fiũt dies ducenti & decem, qui faciunt menses septem. Si quis autẽ die quadragesimo figurã hominis acceperit, nono mense intrante decimo nascitur, hoc est septies quadrageni faciũt dies ducentos & octoginta vnũ, qui faciunt menses nouem, & dies decẽ. Ita ergo septimo aut decimo mẽse qui nati fuerint, vitales erunt: qui autẽ non impleuerit numerũ, legitimus partus non est. Tullius lib. 10. epistol. ad Atticum, Tullia, inquit, mea peperit puerũ: ἑπταμηνιαῖον εὐτόκησε, id est septimestrem fœliciter peperit. Et subdit, Quod quidem est natum, perimbecillũ est. Nec prætermittendum censuimus quod scribit Philo Iudęus, si is est, de quo est illud Hieronymi prouerbiũ, πλάτων φιλωνίζει, ἢ φίλων πλατωνίζει, id est, aut Plato Philonissat, aut Philo Platonissat. Is Philo in lib. antiquitatum scribit Deũ præcepisse Sarræ, vt ea citiùs restituens Isaac, quẽ conceperat, eum redderet ipsi domino mense septimo. Et propterea, inquit, omnis mulier quæ peperit septimo mense, viuit filius eius. Tullius autem lib. de natura Deorum 2. tradit Dianam quæ & ipsa Lucina est, adhiberi ad partus quòd ij maturescunt aut septem nonnunquam, aut plerunque nouẽ Lunę cursibus, qui quia mensa spatia conficiunt, menses nominantur. Denique Abraham Euenarte Astrologus in lib. natiuitatis ita de hac re scribit ex traductione Petri Apostoli, Sunt, inquit, aliqui cõmorantes vsque ad decimum mensem, quibus Mars dominatur, egrediuntúrque ex ventre, quoniam Mars naturaliter multis mouetur motibus, isti tamen parũ viuũt. Natus autem in vndecimo mense, quoniã tunc principatur Sol, magis viuit. In quo illic cõuenit cum Auicen. lib. 9. de animalib. quantum ad decimestres parũ viuentes. Sed & tu pręterea vide in hac re Halyabbatem lib. 3. theoricæ, c. 34. & omnino ipsum Pet. Aponen. Concil. differ. 49. & è nostris Socin. consi. 65. super proposita quæstione, col. 1. lib. 3. & Alci. lib. Parodoxo. 3. c. 7. Ex quibus omnibus facilè intelliges quid dicendum est in casu de quo loquimur, & qui ad hanc l. nostram pertinet, quidque dicendum sit in disputatis à nostratibus in d. l. Gallus, in princ. An autem abortiuus faciat cessare priuilegiũ prælationis statuti, & venter non natus, vide per glo. in l. si ventri, in prin. & ibi docto. præsertim Fran. Ripam. ff. de priuil. credit. *Diana cur ad partus adhibeatur.*

211 Secundò intelliges procedere quod dictũ est, morte filij, qui sua natiuitate reuocarat donationẽ, candem nõ reuiuiscere nisi post mortem ipsius filij, aut etiam eo non mortuo (nihil enim quantum ad hoc pertinet, referre videtur, nisi quòd maior est ratio in priore) pater diutiùs vixerit, permiseritque semper donatarium re donata vti, nec signum aliquod ostenderit immutatæ suę in ipsum donatarium voluntatis, nec aliquo pacto declarauerit velle donationem reuocari, propter illam sequentem liberorum natiuitatem, cùm id facere potuisset. Nã tunc censetur tacitè voluisse donationẽ ratam manere, non obstante tali natiuitate, nec poterunt hæredes ipsius eã reuocare. Ita videtur voluisse Host. in summa. tit. de dona. §. qualiter, vers. hæ autem reuocationes. Nam cùm primùm enumerasset casus in quibus donatio reuocatur, & in his casum legis nostræ, mox in d. ver. subiũgit has reuocationes esse personales, nec extẽdi ad hæredes donatorũ, qui in vita tacuerunt, per l. vlt. C. hoc eod. tit. & l. si pater tuus. C. de inoffi. testa. & c. vlt. extra de donat. *Reuocationes nõ extenduntur ad hæredes donatorũ, qui in vita tacuerunt.*

212 Sed & hoc expresse in casu nostro voluit Bal. in l. 1. col. vlt. versi. sed vlteriùs quæritur. C. de inoff. don. Nam cùm pater, inquit, non reuocauit, videtur decedere in eadem voluntate, & ideo hæredes ipsius non possunt retractare, arg. l. vlt. hoc tit. & l. *De eadem re.*

cùm

cùm tacitum.ff.de probat.Subiungitque ad hoc facere l.nostram,in illis verbis,reuertatur in eiusdem donatoris arbitrio mansurum, quibus ostenditur requiri declarationem voluntatis.arg. eorum quæ not.in l.2.ff.si age.vect.de qua re postea dicemus in verbo,reuertatur. Ex quibus Bald.rationibus potes intelligere,quòd licèt loquatur in eo casu, cũ filius ante patrem mortuus est,videatur tamen intelligere,etiam si mortuus nõ fuerit, cùm & hic rationes illius obtineant,sicuti & Host.Sed & idem quoque voluit Saly.in l.si totas,paulò ante fi.C.de inof.dona.Imo.qui hoc dicit esse æquũ,in c.vlt.col.6.versi. quærit etiam Bar.extra de donat.Raph. Co.in l.Titia Seio.§.imperator.ff.de lega.2.Pau.Castr.in l.2.ad fi.C.de posth.hæred.instit.vbi ita intelligit,vt suprà diximus,videlicet si donans post natiuitatem declarare & aliter disponere potuit,& nõ disposuit. Aliàs enim si id facere nõ potuit,quia fortè statim factus est furiosus, certè irrita manet donatio. Idem prætera voluit Corn.consl.234.placent mihi,post prin. lib.2.vbi nuncupatim refert & sequitur Bal. vbi suprà & idem Cor.consi.4.dubia satis,col.5. ver.concurrit etiam,lib.3.vbi dicit quòd pater diu tacendo, & permittendo donatarium post natiuitatem filiorum ipsius vti re donata, præstat vrgentem coniecturam tacitæ voluntatis, quòd noluerit recedi à donatione,per id quod in simili dicit gl.in l.athletę. §.dat remissionem, in verbo, nisi priusquam. ff.de excus.tuto.quod si tutor datus in testamento postea contrahat inimicitias capitales aduersus testatorem, ita vt ob id censeatur testator huiusmodi tutelam reuocasse,per tex.ibi,tamẽ si diu post eas inimicitias stetit, & potuit reuocate testamentum, & nõ reuocauit,satis videtur remisisse, & ita in ea datione perstitisse, arg.text. optimi in l.in confirmãdo,& in l.vtilitatem. ff.de confir. tut.& in l.tres tutores,in fin.ff.de administra.tut. Idem etiam voluit Guid.Pap.sing.339.incip. dispositio. l.si vnquam. & Soc.consi.126.visum fuit, col.5.versic. quòd autem etiam fauor, lib.3. vbi loquitur quando filius ante patrem mortuus est.& Ias.in l.si mater, col.1. C.de inoffi.testa.& in auth.ex causa,col.vlt.C.de lib.pręter.& Steph.Bert.consil.83. Christi,&c. visis tribus, colum.2.libro secundo.& consilio 284.viso casu,in fi.eo.lib.2.

Legata quomodo conseruentur in irrito testamento.

213 Et hanc sententiam confirmat quod in simili dicitur,quòd licèt secũdùm opi.Bar.l.si pater in testamento præterit ignorãter posthumum,aut iam natum, non conseruentur legata ex auth.ex causa. C.de liber.præter.sed reuocentur ex dispositione l. nostræ, vt suprà latè diximus in verbo, donatione largitus.in 14. q.tamen si pater post natiuitatẽ posthumi, aut posteaquam notitiam habuit iam nati, diutius vixit,habuitq; potestatẽ mutãdi testamenti, nec tamen mutauit, censetur velle in eadem priori voluntate decedere, & ita legata ipsa rata firmaque manere,vt voluit Iac.Bel.in sua disput.incip.quæritur quare pater, quam ponit post l.3. C.de lib.præter.& Ang.consi.99.viso themate prædicto,col.vlt. per tex.in l.tractabatur.ff.de testa.mili.& expresiùs Pau.Cast.in l.sicut certi, col.vlt.versic.secundò nisi postquã.C.de testa.mili.in l.1.C.de posthu.hære.instit.vbi ita dicit se consuluisse,sicuti verè fecit,consl. 200. clarum est testamentum,in fin.lib.1. & iterum consl.15.incip.à secundo quæsito,col.3.ver.per confirmationem prædictorum,lib.2.rursumque consi. 271.quanquam multa.col.vlt.eo.lib.2.& consl.322.in casu suprascripto,in fi.eo.lib.2. & vbique allegat id quod voluit glo.in d.§.dat remissionem. & d.l.tractabatur.& prętereal.3.C.de inof.testa.& etiã quod voluit Bar.in l,lex Corn.in fi.ff.de vulg. & pup.vbi loquens in casu illius legis dicit quòd si pupillus viuo testatore mortuus est, & pater non habuit tẽpus prouidendi ac mutandi,& non fecit, tunc, inquit, lex præsumit quòd testator voluerit quòd substitutus pupillariter succederet, per l.quòd si filius.ff.de capt.& postli.reuer. Subiungítque hãc distinctionem haberi in d.l.tractabatur,ídque probari in d.l.3.C.de inoffi.testa.Cuius sentẽtiam in ea re secutus est & idem Pau.in d.l.lex Cornelia.Et idem quoque voluit Bar.ipse in l.1.col.6.ver.vlteriùs quęro pupillus.ff.eo.de vulgar. & pupil.& in d.l.tractabatur,& in l.neque.§.vlt. ff.de testam.milit. & Car. Flor.in c.Raynutius, in materia compendiosæ substitutionis,extra de testa.Sed tu de hoc vide omnino recentiores in d.l.1.ff.de vulg.& pupil.

De eadem re.

214 Nam quantum ad casum d.auth. ex causa, vt eò redeamus, vnde paulum digresi sumus,id quod suprà diximus,voluit etiam Roma. eadem in id allegans, consil.122. circa id quod effectualiter,col.2. versl.primo quia post conditum. & Alex. consi.123. discusis hæsitationibus,col.vlt.versic.& hanc opi. lib.1.& consi.30.ponderatis his,col.1.ver.& subiungit,lib.3.& consi.seq.eiusdem princ. col.2. versic.& quod dicta clausula, eod. lib.3. quibus locis allegat etiam quod voluit Bar.in l.1.in princ. in 1.quæst.secundi effectus. ff.de vulga. & pupil. Idem quoque voluit ipse Alex.consi.142.circa primam dubitationem,col.1.lib.2. quod errore impresorum repetitum est consi.103. lib.3. & iterum consi.50. lib.6. & Corne.in d.auth.ex causa,col.11.in 7.limit.& ibi Ias. qui tamen dubitare videtur,in col.pe.& idem Cor. consi.119.videtur primo aspectu,ad fi.lib.2. & consl. 244.videtur prima facie dicendum,col.6.eo.lib.2.& consil.158.pro decisione,col.pen.lib.2. & consil.123. in hac consultatione, col.3. versic. item concurrit, lib.3.& consi.150.prima facie,col.1.versi. & maximè cùm dictus testator,eo.lib.3.& consi.225. antequam aggrediar,col.pen.versi.cum itaque in casu nostro, eo.lib.3.Barba. consil.54.illud in medium afferam, col. pen.lib.3. & Ias.in d.l.si mater, colum.2. C.de inoffi.testam.& D.Guil.Bened.in repetit. cap.Raynutius,in glo.super verbo,in eodem testamento relinquens,la 1.num.247. Philip. Dec.latè consil.490. visis & circunspectis, colum.3. versicul. venio ad secundum.

Feudum & donatio à quibus reuocari posunt.

215 Ad quod item optimè facit quod voluerunt multi multæ authoritatis viri,id scilicet quod dicitur donationem & feudum reuocari posse ob ingratitudinem aut feloniam,vt nostri appellant, per donantem aut dominum tantùm, non etiam per hæredes eorum.Vt de primo est tex.in d.l.vlt. infrà eo.& in c.vlt.extr.de dona. Et de feudo voluit gl.in l.omnimodo.C.de inof.testa.& in c.1.§.item si fidelis, in verbo,concubuerit,& ibi Bal.& alij, tit.quib. mod.feud.amit.cum simil.procedere ita demum,si donans siue dominus,ipse sciuerit,& habuerit spatium reuocandi.Nã si non fecerit,id videtur remisisse.Ita voluit Io.And.in d.c.vlt.col.pe.in gl.vlt.per illum tex.in verbo,placuit, & ibi etiam Io.Cald. in rep.col.3.& Collect.col.vlt.versl.quid si vasallus, & Imo.col.7.versi.in ea glo.in fi.dicit.& Pet.Anch. & Panor.col.pen.versi.in glo.vlt.& iterum ver. in eadem glo.extra de donatio.Et idem Ioan.And.in addi.Spec.tit.de feud.§.vlt.col.2.Petr.Iacob.tit.de cau. ex quib.feud.amit.col.7.versic.item tacite. & Cyn. & Salyc.in l.1.in fin. C.de reuocan.dona.Andr.Iser. Iac.Bel.Bal.& Iac.Aluar.& Card.Alex.in c.1. §.porrò,tit.quæ fuit prima caus.benefi.amit. Iac. Bel.in 1. §.item si fidelis, & ibi Aluarot. tit.quib.mod.feud. amit.& Salyc.in d.l.omnimodo,in fin.princ. & in l. vlt.C.de adult.& in l.vlt.in fi.C.de reuoc.donat. & Panor.consi.3.nitar in præsenti,in 9.q.lib.2.& Ro.& Alex. qui hoc dicit sing.in l.rei iudicatæ. ille col.2. versic.hic, & pro Romano. ff.solut.matrim. idem Alex.consi.189.in causa,col.2.versi.imo fortius.li.6.

Fran.

Fran.Aret.consi.14. viso & diligenter considerato, col.vlt.Carol.Ruin.consi.159.quia intra.col.4. vers. ad istud,lib.1.Catel.Cot.qui etiam dicit sing.in memor.incip. donatio perfecta. & iterum in memor. incip.vasallus potest priuari.Fran.Cur.Iun.in tract. feud.in pen.q.quartæ partis,in fin. Zazius in epito. feud. parte 10. quæ est de feudi amissione, char.9. versi.è diuerso si dominus. de quo tamen vide Bal. in d.l.rei iudicatæ.§.1.ff.sol.mat.

Ingratitudo aduersus dominum.

216 Idémque è diuerso,si dominus nõ reuocauerit fundum beneficiarium à cliente, qui ipse ingratus aduersus eum fuit, nõ poterit ab hærede ipsius reuocari,vt voluit gl.in d.l.vlt.infrà hoc eodem tit. quam sequuntur Cyn.Bald.& Ange.ibi, & Rapha. Co.cons.164.prælatus certæ ecclesiæ,col.3.& Mart. Laud.in cap.1.tit.de lege Corradi,& Caro. Ruin.d. cons.159.vbi suprà lib.1.& cons.165.Iesu Christi,col. 5.nu.20.eo.lib.1. cum simil. Ita tamen, si dominus sciuerit ingratitudinem illam viuente cliente,& habuerit facultatem reuocandi ab eo: aliàs poterit & ab hærede,ex sententia Io.And.in addit.Spec.tit.de feud. §.vlt.col.2. & Bald.in l.imperialem. §.insuper, col.vlt. vers.considerata tamen,& iterum versic.ex his etiam apparet, titu. de prohib.feud.alie. per Feder.col.1.& in d.c.1.col.vlt. vers.secundò quærit gl. tit.quib.mod.feud.amit.& Panor.d.consi.3.& Petr. Iacob. vbi suprà,versi.item econtra.& Paul. Castr. consi.46.viso & examinato, col.2.lib.2.Zazius, vbi suprà. Sed huic contradicit Carol.Ruin. consil.159, vbi suprà.

Vtrum in casu adulterij dissimulati per maritum, hæredes ipsius conqueri possint.

217 Sed & idem propè in casu adulterij dissimulati, siue non vindicati à marito, dum quæritur an hæredes ipsius mariti possunt conqueri, ad lucrandum vxoris adulteræ dotem,vt scilicet non possint si maritus resciuerit,& potuerit conqueri,nec fecerit,aliàs possint, voluit & consuluit Bald.consi.303. ista dos debet restitui,lib.3.& Sign.consi.50.in quæstione,& ipsius authoritate.Card.Alex.in c.plerunque, in 2.quæst.extra de dona.inter vir.& vxo.Saly. in d.l.vlt.col.1.ver.successiue. C.de adult. Ro.Alex. & Fran.Aret.in d.l.rei iudicatæ.§.hæredi.ff.sol.mat. licet alij generaliter tenuerunt non posse hæredem conqueri,siue maritus sciuerit,siue ignorauerit, vt per Bal.sibi contrarium,Imo.Pau.Cast.in d.§.hæredi.& Bal.in l.cùm mulier,in 15.oppo.& ibi Imo.col. 8.eo.tit.& eundem Bald.sibi contrarium consil.182. Petr.lib.3.& Fran.Rip.in l.2.col.3.nu.10.eo. quoque tit.de quo & nos latè diximus in nostris consuetudinib.tit.27.in §.1.in gl.7.in vlt.q. Et idẽ econtrario, vt scilicet maritus non possit mouere quæstionem hæredibus vxoris de adulterio ipsius,cùm nõ conquestus est in vita ipsius vxoris,si tamen ipse sciuerit, secus si ignorauerit vt voluit Bald. in l.libertatem,quæ est vlt.C.de adult.

Vxori relictũ imperfectum propter filiũ, quomodo perficiatur,si is viuo testatore decesserit.

218 Facit & quod in simili scribit Pau.Cast. consi. 218.quòd vxor quondam,col.1. versi.confirmantur autem prædicta,lib.1.quòd si testator hábẽs filium, reliquit aliquid vxori,quod fortè non haberet vim pleni vsusfructus propter filium,sed si non habuisset, idipsum comprehenderet, secundum not. in auth.quod locũ.C.si secun.nup.mul.Certè si filius viuo testatore decesserit, ídque sciuerit ipse testator,& habuerit facultatem mutandi testamenti,nec tamen mutauerit, credendum est eum voluisse testari,ac si filium non habuisset, argu.not.in d.§.dat remissionem. & aliorum suprà allegatorum quod not.ad id quod suprà diximus in hac eadem quæst. versi.162.incip.à quibus non longè abest.

Legatum conditione defecta extinctum quando debeatur.

219 Denique huc spectat & quod ab eodem Pau. consultum est consil.214.cuius est initiũ, Ego Paul. de Cast.in lib.1. quòd si quis suo testamento quicquam legauerit pro maritanda puella, si ea viuente testatore maritetur,extinguitur legatum, secũdum Bar.Dy.in l.Lucius,la 1.ff.de leg.2. Si tamen postea testator qui sciuit illam nuptam, & potuit mutare testamentum,non tamen mutauit,videtur decedere cum eodem testamento, & debebitur legatum ac si ea nondum nupsisset, per gl.in d.§.dat remissionem.& not.per Bar.in d.l.lex Cornelia. Et idem se & aliàs quoque consuluisse, vt verè fecit consi. 148.proponitur in facto,in fi.lib.2.etiam per not. in d.§. dat remissionem. Et ad hæc omnia bene facit tex.in d.l.si mater.C.de inoffi.testa.

An confirmentur legata si testator cùm posset, non mutauerit testamentum.

220 Contrarium tamen in casu d.auth. ex causa, vt videlicet non confirmentur legata,etiam si testator diutiùs vixerit,& potuerit mutare testamentũ, nec mutauerit,voluit expressè Bar.cons.210. omne illud,versi.& per hoc non obstat.& cons.235.Lapus fecit testamentum, subdens quòd illa coniectura quam suprà pro contraria parte adduximus, tunc assumitur,quando alij filij sunt instituti,secus quando extranei,per d.l.3.C.de inoffic.testa.Sed & posito,inquit,quòd testator hoc voluisset in illo medio tempore,tamen ista voluntas non fuit legitima,nec facta etiam solenni numero testium, & sic est nullius momenti.Idem quoque voluit Ang.in l.idémque erit.quam legit cum l.qui iure.ff.de milit.testa. vbi ita dicit consuluisse collegium Perusinũ.& rursum in l.1.C.de codicil.vbi itẽ dicit.& in l.1.ff.de iure codicil.& cõsi.108.ista quæstio principaliter,col. vlt.dicens de hoc esse text.si rectè & sanè intelligatur,in d.l.tractabatur.ff.de milit.test. Nisi, inquit in postremo loco,cõstare possit ex aliis indiciis,quàm ex diuturnitate & potestate mutandi,quòd testator voluit cũ eodem testamento decedere,per tex.in d. l.idémque erit. Et si dicis:Ergo nuda volũtate conficitur testamentum,contra l.hac consultissima. C. de testa. Respondeo non id mirum esse, quia non conficitur de nouo, sed iam confectum & infirmatum validatur,quod faciliùs fieri potest. l.qui ex liberis,quæ est pen.§.testamento. ff.de bono.poss.secund.tab. vbi est optimus text. Idem etiam voluit ipse Angel.consi.364. Pierius fecit suum testamentum,col.4.per d.l.tractabatur, & Fran.Aret.in l.Titius,in prin.col.vlt.ff.de liber.& posthu.vbi de hoc dicit esse meliorem tex.quàm in d.l.tractabatur, videlicet in l.si filius.ff.de testa.milit.vbi quãdo nato posthumo ignoranter præterito à testatore, ipse testator vult decedere cum eodem testamento, videtur nouum testamentum facere, & ex hoc conualescit tãquam denuo factum.& hoc quidem in milite toleratur, qui potest testari vt vult; sed in pagano, licèt ex hoc quod non mutatur, videretur induci noua voluntas, tamen inutiliter induceretur, per alium tex.quem tamen ipse non allegat,in §.ex eo autem,Insti.quib.mod.testa.infir. Subiungitque Fran.Are.vbi suprà, illã quam suprà diximus Ang. exceptionem.Et iterum idem Franc.Are. consi.92. viso legato,col.3.vers.nec potest releuare, vbi & ad hoc dicit tex.sing.in d.l.si filius,in versi.si verò militante.quem tamen dicit à nemine alio allegatum, sed & ad hoc allegat tex. in l.à filio.§.Seia. ff.de adimen. lega. vbi & ex inimicitiis superuenientibus censentur adempta legata: & si testator postea codicillos fecerit, in quibus ea legata expressè non ademerit, tamen remanent adempta. Allegatque etiam ideo præsumi testatorem tacuisse, quia sciebat sibi esse prouisum iuris remedio aduersus prouisionem ante factam, sicut dicimus de creditore qui tacet, quia scit, ius suum semper saluum manere. l.sicut. §.non videbitur. ff. quib. mod. pignus vel hypo.solu. Cui adde & text. in l.an inutilis. ff.de accept.cùm dicitur, fingamus eum qui accepto ferebat scientem prudentemque nullius esse momenti acceptilationem, quis dubitat non esse pactum, cùm sensum paciscendi non habuerit?

Milet testatur vt vult.

Legata censentur adẽpta ex inimicitiis.

Rursum

Rursum idem Fran.consi.omnium nouissimo,eleganter & subtiliter, col.3.in secuudo dubio, vbi & hoc dicit probari non cauillando,vt ipse dicit, literam,in auth.vt nouæ fac.constit.versi.& non accusandos,& vers.seq. vbi dicitur, quòd si aliquis fecit testamentum ante ius nouum conditum,secũdum formam iuris veteris, & postea viuo testatore fiat lex noua,qua statuitur valere testamentum sine noua quapiam forma, valet illud testamentum priùs factum sine illa forma noui iuris, nec debet imputari testatori,quòd post legem nouam superuixerit, & habuerit tempus mutandi testamenti. Et quòd iste sit sensus illius tex.attende,inquit, ad rationem quæ in eo tex.adiicitur.Nam ideo non debet imputari, quia posse facere testamentum, non in nobis est,non enim semper potest aliquis testari, cùm aliquando repentina morte impediatur.Ex qua ratione hoc infertur,quòd licèt prima fronte non appareat aliquem fuisse impeditum, cùm videatur habuisse tempus mutandi testamenti, quia tamen sæpe contingit aliquem impediri,ista sola possibilitas excusat. nam etiam potest esse quòd testator non mutauit testamentum,quia sperabat se semper diutiùs victurum.Posteáque respondet ad d.l.tractabatur,& ad.l.3.C.de inof.test.vt ibi videre poteris.Idẽ præterea voluit Barb.consi.60.illud afferam in mediũ,col.3.& seq.lib.2.& Soc.consi.93. testamentum præmissum,ad fi.lib.4.vbi & illam Ang.exceptionẽ approbat.Et Ias.sibi in eadem l.contrarius, in d.authen.ex causa,col.5.ver.amplia eam procedere, vbi hoc reputat sing.& solum Fran.Aret.allegat. d.cõs. 92.& Steph.Bertr.qui & illum vnum allegat, consi. 170.ponitur in facto,col.3.ver.nec opponat.lib.1. & D.Bene.etiam eodem in loco sibi contrarius, in d.c.Raynutius,in verbo,in eodem testamento relinquens,le 1.nu.232. extra de testa. & nouissimè Ant. Rubeus consi.125.præsens casus.

Idem dicendum in casu huius legis,quod in casu auth. ex causa.

221 Et quia hi omnes loquuntur in casu dictæ authen.ex causa,vt iam diximus: nõ desunt etiam qui idem asserunt in casu nostræ l.Is est Bal. qui omnia est in omnibus,consi.239.cuius initium est,quia vltimus passus, col.2. lib.3. vbi illud expresũm dicit, quòd cùm reuocata sit donatio natiuitate liberorum ex hac l.idque sciat pater qui donauit,aut certè scire præsumatur, non videtur in ea re perseuerare, quæ iam nullius erat momenti, arg.leg. non solum.ff.de actio. & oblig. Adeò est Bald. ingenio feraci ac fœcundo,vt nihil non ab eo discussum ac disputatum sit. Porrò Guido Pap. decisio. 214. reuocatio,col.2.versi.an reuocatio, in ea quoque est sententia,vt hæres reuocare possit ex hac l.etiam si donans tacuerit.

Solutio contrarij. Casus diuersi.

222 Sed & hic paululum attende lector. Nam hi casus,scilicet d.auth. ex causa, & nostræ l.videntur admodum diuersi in ea re de qua loquimur. Nam quantum ad casum d.auth.testamentum non ex sola præsumpta voluntate,sed de iure communi rumpitur natiuitate posthumi præteriti.Ideo si testator id resciuit,& potuit confirmare, non confirmando potest videri noluisse vt testamentũ valeat,aut certè aliquid ei potest imputari,quod sibi non prospexit,si videbat valere.Hîc autem donatio rescinditur non de iure communi,sed speciali & exorbitanti,vt latè diximus suprà in verbo,libertis: ídque ex verisimili mente donatoris,quæ hîc cessare videtur,nõ ex eo solùm quod nihil dixit, aut declarauit de reuocatione donationis,sed ex eo quoque,quòd permittit donatarium vti fruíque re donata post natiuitatem filij:quod verisimiliter non faceret,si eo esset animo,vt donatio reuocaretur,arg.l.cùm de indebito. ff.de proba. Quæ res non procedit in testamento,ex quo ij quibus aliquid relictũ est,nihil viuo testatore consecuti sunt. Propterea cùm vltra diuturnitatem temporis in hoc casu illud interuenit:certè potest dici satis esse ad præsumendum donatoris animum, secundum illam Ang. exceptionem,d.consi.108. quam nuncuparim sequuntur & approbant Frad.Aret.& Soc.vt suprà diximus.

Donatio cum solo consensu perficiatur.

223 Item non hîc procedit ratio,quã Bartolus, & alij plerique adducunt de voluntate minùs solẽni, quia donatio sola voluntate, id est solo consensu perficitur,nec alia solennitas requiritur, vt in testamento.Ideo in hoc casu nostro putarẽ conualescere donationem, si pater post natiuitatem filij diutiùs vixerit,nec aliquid de reuocatione donationis declarauerit, præsertim si filius qui eam sua natiuitate reuocarat,mortuus est viuo testatore,ísque habuit spatium declarandi. Na si filius adhuc viueret, non tam facilè præsumerem patrem velle donationem ratam manere.Et cùm multi sint huius sentẽtiæ,quos suprà in principio huius limitationis retulimus,nemo, quem hactenus legere, nisi me fallat memoria,expresẽ contradicit,præter Bal.d.consil. 239.lib.3. quem non mireris cæteris contradicere, qui sibi vbique contradicit.

De eadem re.

224 At cessantibus iis quæ diximus, quia scilicet pater non habuit tẽpus aut facultatem declarandi, siue quia statim obiit nato aut mortuo filio, siue quia fortè ignorauit natum sibi filiũ.Certè quanuis ipse nõ declarauerit velle donationẽ reuocari, poterit tamẽ hęres illius hoc ipsum declarare, atq; vti huius l.beneficio, vt satis intelligunt omnes quos etiam pro priori parte allegauimus.Et secundũ hoc intelligi etiam debent Alb.& Ang.qui hic in nostra l.dixerunt simpliciter non requiri declarationem patris de reuocatione, quanuis aliæ reuocationes non fiant nisi expresè, & donatore viuente, quasi hoc ius reuocandi ex nostra l.transeat ad hæredes.

Legitimatio quatenus reuocetur,& quãdo vires reassumat.

225 Tertio intelliges quod diximus donationem, quæ natiuitate filij est reuocata, non conualescere morte illius,vt procedat in donatione in qua etiam locuti sumus. Secus verò in legitimatione, quæ licèt secundum multos, vt suprà diximus in verbo, donatione largitus,in 16. q.reuocetur saltem quantum ad effectum succedendi per natiuitatem liberorum,vt quęlibet alia donatio,ex l.nostra:tamen si postea legitimi,qui eam sua natiuitate reuocarant, moriantur, reassumit legitimatio hanc succedendi vim,quam amiserat illa legitimorum natiuitate,ita scilicet,vt succedat legitimatus patri, ac si nullus ei post legitimationem legitimus natus fuisset,vt pulchrè ac sing.cõsuluit Pau.Cast.cons.22. cuius caput est, visis omnibus quæ narrantur, col.1. lib.2. ar.l. posthumus. ff.de iniust.testa. Nam si conualescit, inquit,testamẽtum,quod posthumi natiuitate omnino ruptum est,multo magis legitimatio, quæ rupta non fuit, sed tantùm diminuta quantum ad effectum succedendi extantibus legitimis, ne illis fieret præiudicium,hũc effectum recuperat,cessante ea causa.Subditque etiam idẽ videri,si post mortem patris filius legitimus moriatur,antequam ipsi patri succedat,ar.l.1. §.sed si sint. ff.ad Tertul. Licet secus sit in testamento.l.filius qui in potestate. ff.de liber.& posth. De qua re etiam diximus in d.16.q. nu.320.incip.nec illud prætereundum.

Legitimatio nũquã rupta, sed diminuta.

An vnus filius sufficiat.

226 Sed de his satis. Nũc autem quærendum ducimus, quoniam verba quæ nunc interpretamur, sunt in plurali numero enuntiata,videlicet susceperit liberos,vtrùm necesse sit plures filios suscepisse, an verò vnus tantùm etiam reuocabit? Et videtur quidem primùm aut duos aut plures requiri, per text.in l.vbi numerus.ff.de testibus. & l.qui quartã. §.vltim.& ibi Barto. ff.de legat.1. & l. legato. §.qui plures.ff.de leg.2.iuncta l.Mæuius. §.eum qui, le 2. & ibi glo. in verbo, eandem rem, eod.tit. & l.3.in prin.ver.quod si ita,& ibi Bar.ff.de annu. leg.& l.1.

.de

ff.de opti.leg.& l.vlt.& ibi Bart. ff.ad Trebel. & l.libertas.§.vlt.& ibi Bar.ff.de manu. testa. & l.inter illam.§.vlt.ff.de verb.signifi.& cap.is cui.§.1.de præb. li.6.& c.pluralis,de reg.iur.eo.li. & in c.1.post prin. tit.de notis feud.Quibus planè probatur, pluralem numerum vno minimè esse contentum.

An iussus distribuere inter pauperes possit in vnum tantum distribuere.

227 Ideo Bar.in d.l.1.ff.de opt.leg.dicit, quòd iussus distribuere inter pauperes, non potest in vnum tantùm distribuere.quod & voluit Bal.in repet. l.1. col.11. versic.iuxta hoc quæritur an isti.C.de sacro. eccle.& Paul. Castr.consil.92. super primo quæsito videtur dicendum quòd testamentum, col.2. versi. secunda inspectio,lib.1.& Phil. Dec. consi.471.iuridicam,col.2.versi.secundo. De quo tamen quia nō omnino est sine dubio,vide Bald.in repe. leg.1.col. vlt.versi.sed an executor.ff.de leg.2.& in l.vnum ex familia.§.itaque,& ibi Raph.Co.& ipsum Paul.in §. si duos.ff.eo.tit.& ipsum Bal. consi.162. quidā Franciscus, in 2.dubio, lib.5. & eundem Paul. in l.cùm quidam,col.2.versi.nota etiam dum dicit.ff.eo.Ro. sing.451. testator dicit.& Alex.in l.Gallus.§. quid si is.ff.de lib.& posthu.& in d.l.qui quartam. §.1. ff.de legat.1.

Vtrum statutum loquens de hominibus armatis, habeat locum in vno armato.

228 Sed illam Bar.sententiam fulcit, quod à Bald. proditum est in l.iubemus.§.sinautem. C.ad Treb. quòd statutum eos certa pœna multans,qui domū alterius ingrediuntur cum hominibus armatis,non habet locum in eo qui ingreditur cum vno tantùm armato,cùm statutum pluraliter loquatur de hominibus armatis, & eò grauior maiórque est iniuria, quò à pluribus admittitur.l. si plures serui. ff.de iniur.quam ad hoc dicit not. & sequitur Philip. Dec. d.consil.471. vbi suprà.Super quo tamen vide text. quem pro alia parte citabimus, in l.2. §.homines, ver.sed & si vnus.ff.vi bo.rapt.vbi ita scribitur.Sed si vnus homo coactus sit,adhuc dicemus homines coactos esse.Nisi dicas ibi tex.loqui de damno,non de iniuria personæ. Nam damnum non augetur ex multitudine, sicut iniuria, vt quibusdam placuit. Sed huic aduersatur Tullius in oratione pro Cecinna.Si tu,inquit,solus, aut quiuis vnus cum scuto,cum gladio impetum in me fecisset, atque ego ita deiectus essem,auderésne dicere interdictum esse de armatis hominibus, hîc autem hominem armatum vnum fuisse? non,opinor, tā impudens esses.Nam vt dicit paulò pòst, in his causis non verba veniunt in iudicium, sed ea res cuius causa verba hæc in interdictum coniecta sunt. Et iterū paucis interiectis,Non maior est iniuria si pluribus armatis,quàm si vno armato fit.Et alia multa in eam sententiam scribit,quæ tu videre poteris.

Protestatio quæ debet fieri in præsentia bonorū virorum, an rectè fiat coram vno.

229 Et quod idem scribit in c.1.extrà de appel. nō satis esse,protestationem,quæ ex eo c.debet fieri in præsentia bonorum virorum(sunt enim verba illius cap.) fieri coram vno,propter illa verba pluralis numeri.Et eum sequitur Præpo.ibi.& Nico.Eueral.in locis legalibus,in loco à numero, in princ. Sed tu tamen de hoc vide, vt quod etiam dubium est Panor.Peru.& Philip.Dec.ibi, & Spec. locis à Panor. citatis,& Lapum allegat.39.incip. an valeat appellatio,post me dium, & vide quæ dicam infrà nu.249. & hinc quoque manat.

Aliud exēplum de numero plurali.

130 Sed redeamus ad Bald. qui consil.242. cuius exordium est, factum tale est, quidam B. habuit gratiam,lib.3.consuluit mandatum papæ de prouidendo alicui de beneficio spectāte ad collationem quoruncunque non habere locum in beneficio spectante ad collationem vnius tantùm,per d.l.vbi numerus.

Itē aliud.

231 Huc etiam spectat responsum Oldr.consi.142. cuius caput est,factum tale est,testator habens vxorem prægnantem, quòd si testator substituit sororē posthumis,si ij decederent in pupillari ætate,nō est locus substitutioni, si vnus tantùm posthumus natus sit,& decedat in pupillari ætate,& censetur esse casus omissus.Quod quidem cōsi.ad verbum propè transcripsit Io. And.illius discipulus sine magistri mentione,quod illi ferè est perpetuum,in addi. Spec.tit.de testa.§.1.col.pe.vers.quarta quæstio. De quo tamen vide Fran.Aret.qui hoc reputat sing. in l.placet,col.2.vers.pro ista conclusione.& And.Alciat.lib.3.de verb.sign.in 3.q.quarti axiomatis,quartæ regulæ prin.

Statutum loquēs per pluralem numerum, plures requirit, nec vnus sufficit.

232 In quam etiam sententiam Ang.consi.56.quidam non suppositus,tradit quòd in statuto Florentiæ cauente non admitti accusatorem, nisi satisdet per fideiussores idoneos approbator ab approbatoribus Communis, non sufficit dare vnum fideiussorem, nec satis est interuenire vnum approbatorē, licèt vterque & fideiussor & approbator sint idonei & soluendo,quāuis ita videatur satisfactum menti statuentium,quæ solùm voluit satis consultū cautumq; esse indemnitati accusati:ideóque videbatur vnū sufficere,per l.scire oportet. §.qui autem,vers.sed & si maximè. ff.de exc.tut. Sed tamen non satis est.nam quò,inquit,plures sunt idonei,eò quoque magis cautum est.l.si quis decedens. §.vlt. ff.de lib.lega. Et quia statutum in plurali numero loquitur.

De eadem re.

233 Nec hinc longiùs abest quod idem Ang.alibi consuluit,videlicet cons.289.hoc principio,viso facto & statutis, in primo dubio. Quòd si ex statuto requiratur citari proximiores agnatos occisi ad accusationem eius qui illum occidit,non sufficit vnū citari, cùm statutum de proximioribus in plurali numero dicat.

Citare in locis vicinis, quomodo accipiatur.

234 Hucquoq; vergit quod censent D.Rota.deci. 522.incip.nota quòd si cōmittatur,in antiq.rursúmque deci.79. cōmittatur causa, in nouis.ꝙ si in rescripto facta fuerit potestas citandi in locis vicinis, non satis erit id fieri in vno tātùm loco vicino, sed id debet fieri in duobus ad minimū locis, per d.c. pluralis locutio.Cui omnino simile est quod & tradit Card.Flo.in cle.1.in 32.qu.de foro compe.quòd in casu illius cle.in ver.si verò dicti episcopi, dū facit potestatē citandi in ecclesiis,debet fieri ea citatio in duabus.Quanquā illū in diuersum citet Matthæ.Afflic.in const.Siciliæ inci.multæ leges,col.pe.

Et statutū requirens à consanguineis.

235 Eiusdem monetæ est quod/ꝛ consultum est à Pet.Anch.vito vtique laudatissimo, cons.36. cuius caput est,visa quadam petitione, col.1. quòd si statutum requirat aliquid fieri à consanguineis, vt in statuto Forliuij,quo cautū est in rubr. de tutoribus dandis pupillis, vt ab aliquibus consanguineis ex parte patris petatur adiunctum dari tutori,allegata aliqua causa suspicionis, vel alia legitima & verisimili causa iudici ostensa:non satis est id ab vno tantùm consanguineo peti.& sequitur Deci. in cap. prudentiam,colum.1.versic.& super isto tex. extrà de offic.delega.

Et donec maritauerit sorores.

236 Sed & in hanc sententiam remigrat quod legitur apud Pau.Cast.cons.211.hoc initio,ad primum respondetur,quòd dictum legatum,in 2.dubio,lib. 2.quòd si testator mādauerit hæredi,vt quampiam nummorum quantitatem non exigat, donec maritauerit sorores suas, non satis fecisse videtur vnam tantùm maritando, quia pluralis locutio non verificatur in vnó.

Item statutum declarans patrimonialia esse quæ fuerunt suorū.

237 Adde & quod eleganter respōsum est à celeberrimo nostrę tempestatis iurium interprete Phil. Decio,cons.222.viso pūcto,col.4.ver.quintò quòd tale statutum, dum in statuto Lucanæ ciuitatis declarante bona patrimonialia illa esse quæ fuerunt suorum per lineam paternam ascendentium,asserit necessarium fore,vt ea fuerint patris & aui. nec satis esse patris fuisse, vt dicantur patrimonialia cùm statu

ſtatutum dicat ſuorum aſcendentiũ,in numero plurali,per d.l.vbi numerus.ff.de teſti.& idem quoque voluit ipſe Dec.d.conſ.471.iuridicam,col.2.

Et præſentia amicorum. 238 Item quod ab alio non etiam ſpernendo noſtri temporis iuriſconſulto,quanuis Gallo,Stepha. Bertr. reſponſum eſt conſ. 4. viſis hinc inde propoſitis,col.8.in 6.dubio, lib.3.quòd l.tranſactionẽ. C.de tranſact.qua cautum eſt, præſentiam amicorum tollere ſuſpicionem metus,habet locum,tum demum,ſi non vnus tantũ amicus, ſed ad minimũ duo interuenerint,cùm tex. dicat in plurali, amicis interuenientibus.Et ante eum idem reſpõdit Soci. quem non allegat, conſi.263. capio primum conſultationis articulum, col. 6. verſ.ſed adhuc videntur,lib.2. Sed credo Bertr. non vidiſſe opera Soci. vt quem nunquam citauit.

Et quid quãdo creditur medicis. 239 His finitimum eſt & quod ſcribit Pet. Iac. in tit.de actio.ex empto redhibitoria, col.4.ꝙ in quibus caſibus creditur medicis, aut aliis peritis, non vnus ſufficit,ſed ad minimum duo requirũtur, per tex.loquentem in plurali numero de medicis, in l. ſemel. C. de re milit.lib.12.& idem voluit Bald.per illum tex.conſ.136.proponitur ꝙ Titius,col.1.li.2.& Cepol.cõſ.cauſa.crim.62.magnifice,col.2.verſ. nec ob.ſi dicatur.vbi & ad hoc allegat text. in c.ſignificaſti,le 2.de homici.in illis verbis,peritorum iudicio medicorum.Sed tu tamẽ de hoc vide Bart.in 1. conſtit.ff.in fi.prin.& ibi quoque Bal.col.3.verſ.ſed an credatur.& eundem Bart.in l.1.in prin.ff.de ventre inſpic.& in l.1. §. vlt.in 2.col.& ibi alios, & latè Iaſ.ff.de verb.obli.& præterea Ange. in l.qui luminibus,in prin.ff.de ſerui. vrba.prædior. & præterea Io.Ana.in c.ſignificaſti,col.5.de homic.cũ aliis multis concord.adductis.ab Alex.inaddi. ipſius Bart.in d.1.conſtit.ff.& rurſum conſil.35. viſa ſcriptura priuata,col.vlt.verſ.circa ſecundum dubium, lib.1. & Fely.in c.propoſuiſti,col.3.verſ.ſecunda concluſio, ext.de prob.& præterea Guid.Pap.conſ.177.nobilis Petrus,col.2.verſ.& licèt dictus & deciſi.delphina. 394. de medicis,paulò ante fin.

Qui teneant numerum pluralem non verificari in vno. 240 Denique vt multa in vnum colligam, facit quod voluit glo.in §.præiudiciales, in glo.magna, poſt prin.ibi,item quia poſtea dicit cæteræ,& ibi etiam Pet.Iac.Dy.Ioan.Fab.& alij recentiores,Inſtit. de nupt.& gl.in c.ſtatutũ.§.inſuper, in verbo, paucis.de reſcrip.lib.6. & in cle.ſæpe, verſ. & quia, in verbo, de partiũ.de verb.ſignif.Oldr.cõſ.177. teſtator in ſuo vltimo teſtamento.Io.And.in addi.Spec. tit.de teſta.§.in primis, in fin.in addi. magna. incip. huic quæſtioni,in 4.q.Bar.in d.l.qui quartã.§. vlt.& in l.qui filiabus,in prin. ff. de lega.1. & in l.vlt.ff. ad Treb.& in l.ſi gemina,ad fi.ff.arb.fur.cæſa.& conſi. 54.Angelus Mariæ,col.2.verſ.præterea ex verbis,& col.ſeq.verſ.non ob quod dicit Bal.in l.2.col.2.verſ. item ſi ſtatutum loquitur.C. de liber.& eorũ liber. & conſ.123.reuerendiſsimus,col.3. verſ.nunc venio ad ordinationem,& iterum verſi. concludendo igitur,li.5.& Pau.Caſt.conſ.161.viſo puncto, col.1.li.1. & conſ.189. videtur dicendum,col.2.lib.1. & conſi. 219.viſis & conſideratis quæ ſupra narrantur,col.1. eod.lib.1.& conſ.119.viſa petitione, col.1.libro 2.& Raph. Co.conſ.13. Titius inſtituit Seium. & conſi. 16.Ioannes quondam vitalis. & conſ. 179. facta fuit quædam tranſactio,in 2.dubio.Imo.cõſ.101.in cauſa accuſationum,col.1.Pan.in c.eccleſia, le 2.col.1. verſ.nota ibi ad arbitrium bonorum virorũ, extra vt lit.pend.& conſ.65.caſus,quidam Raynerius,lib. 2.Cepo.conſ.62.magnifice ac generoſe, col.2.verſ. nec obſtat ſi dicatur.& Corn.conſ.72.viſis ſcripturis,col.1.verſ.nã ſi alter,li.1.& cõſ.28. viſa petitione, col.2.in litera g.li.2.& Alex.cõſ.18.viſo proceſſu cauſæ vertẽtis inter Ant.col.3.verſ.præterea vltra vnũ, lib.1.& conſ.66.in cauſa & lite vertente in prin.li.7. Corn.conſ.227.viſa copia ad fi.li.1. & Cepol.conſi. cauſarum criminaliũ 69.contra,col.2.verſ.præterea quod illa.& Soc.conſ.124. Sortes habẽs vnum nepotẽ,col.1.lib.4.& Philip.Dec.cõſ.222.viſo puncto, col.4.verſ.ꝙ tale,vbi ex hoc in pulchro caſu reſpõdit & conſ.287.in ciuitate Placentiæ, col.6.verſ.ſed videndum eſt.& conſ.471.iuridicã,col.2.verſ.2.principaliter.& Matthæ.Afflict.in conſti. Siciliæ incip. ſuper inciſionibus, col.2. verſ.3. quæro.vbi ex hoc dicit illam conſtitutionem imponentẽ pœnã incidenti arbores, non habere locum in incidente vnã tantùm arborem. & in conſtit. incip. blaſphemãtibus,in 7.q.vbi dicit eam conſtitutionem punientẽ blaſphemantes ſanctos, non procedere in blaſphemante vnum tantùm ſanctum.& ex medicis Galenus,qui interpretans illum Hippocratis aphoriſmũ 60.lib.5.Si mulieri vtero gerenti purgationes eãt, impoſsibile eſt fœtum ſanum eſſe.adnotat Hippocratem dixiſſe purgationes numero plurali: neque enim vnam tantùm oſtendere fœtum pati. Et ex ſacratiſsimis ſcriptoribus, Diuus Paulus ad Galatas,cap.3.Abrahæ dictæ ſunt promiſsiones, & ſemini eius,non dicit ſeminibus, quaſi in multis,ſed quaſi in vno,& ſemini tuo qui eſt Chriſtus.

241 Tu tamen audenter dicito ſatis eſſe vnũ naſci,vt expreſsè voluit Steph.Bertr.conſ.312. difficultas,poſt prin.lib.3.qui tamen nihil allegat. & tacitè voluerunt omnes penè qui de hac re in cõſiliis locuti ſunt,cùm filij aut filiæ natiuitate donationem reuocatam eſſe cenſuerunt ex l. noſtra : cuius optima eſt ratio,quia appellatione liberorum vnus tãtum filius comprehenditur,nec ſine liberis eſt,qui vnum tantùm filium habet.l.non eſt ſine liberis. ff. de verb.ſignifi.& l.pater Seuerinam. §. ita fideicõmiſſo.ff.de condit.& demon.& l.à filia,in prin.ff.ad S.C.Trebel.& in l.is cui.ff.quando dies leg. ced. & leg. 1.& ibi Bald.qui hoc dicit procedere ex naturali æquitate. C. de condit.inſer. & d.l.iubemus.§. ſin autem. C. ad Trebel.& l.1. & ibi Socin. in 5.not.& Phil.Dec.in 4. nota. C.de pact. & l. cùm vxori. C. quando dies lega.ced.& vbique gloſſ.& doct. & l. hæredibus.§.Titius.ff.ad S.C.Trebel.& glo.in cap. ſi pater,in verbo,liberis,de teſta.lib.6.Oldra.conſi. 141.thema tale eſt,domini G.col.1.§.1.Ioan.An.in c. Raynutius, col.2.in verbo, abſque liberis,extrà de teſta.Bal.in authen.ſed & ſi quis col.2. verſ. præterea indefinita.C.de ſecund.nup. & conſ. 158. quædã mulier, lib.5. Ang. conſ. 118. quia pro nepte, poſt prin. Anto.in repe.cap.vlt.in 4.artic.princ. verſ.fallit nonò,extrà de conſue.Raph.Co.conſi.25. Franciſcus inſtituit, col.1. & conſi. 106. mulier inſtituit maritum,col.2.alter Raph. Fulg. cõſ.4.ad id de quo quæritur, in prin. & conſi. 18. Solmũtia fecit teſtamentum,col.2.& cõſ.46. Andreas de Luca. & cõſ. 87.proponitur,col.2.& conſilio 92. Antonius, col. 2.& conſilio 203. viſis inſtrumento, vbi & hoc dicit procedere in ſtatuto. Pan. qui ex hoc conſuluit in pulchro caſu,conſi. 65. caſus quidam Raynerius col.2.verſi.venio ad ſecundum dubium,lib.2.Card. Flor.conſi.60.pro examinatione puncti, col.vltim. & conſi.153.in ſocietate.poſt prin. Rom. conſi.148. viſis themate. Paul.Caſtr. conſi.287. caſum iſtum, col.1.libro 2.Alex.conſ.108.viſo themate,poſt prin. lib.2.& conſilio 109.Sempronia teſtamentum condidit,col.1.li.2.& conſi.31.ponderatis his, poſt prin. lib.3.& conſ.38.perſpectis his,col.1.& ſeq.libro 6. & conſi.6.attentis verbis,in fin.lib.7 & conſi.133.ſtantibus his:col.1.eo.lib. 7. Franc. Curt.conſ. 64.antiquiſsima,col.8 verſ.tamen adhuc oſtenditur.Corn. conſ.91.viſa facti narratione, col.1.libr.1. & conſi.1. circa primum,col.antepe.verſi.& quando pater,li. 4.& conſ.68.licèt hanc conſultationẽ, col.1.eo.li. 4. Socin.conſ.55.viſis conſiliis,poſt prin.lib.3. Philip.

Sufficit vnum naſci ad effectũ huius l.

Liberorũ appellatio de vno dicitur.

Dec.cons.50.quia verba testamenti, fermè per totum.& cons.370.viso testamento,col.1.& cons.414. viso eleganti consi.col.2.Ludo.Bolo.cons.32.Berta suum condidit testamentum,col.1.& consi.62.Martinus & Maria,col.6.in 5.dubio. Id quod etiam verum est, cum in conditione fit mentio liberorum, vt si dicatur, si quis decedat sine liberis. nam licèt aliàs conditiones sint præcisæ, debeantque impleri in forma specifica.l.qui hæredi. & l. Mæuius. ff.de cond.& demon.tamen & hoc casu sufficit decedere cum vno filio,vt voluit gl.in l.ex facto.§. si quis rogatus,& ibi Bar.ff.ad S.C.Treb.& gloss.in cap. si pater,in verbo,liberos,& ibi doct.de testa. lib. 6.& multi ex iis quos suprà citauimus. Sed & id procedit in statutis quæ aliàs strictè sunt interpretanda, vt patet ex iis quæ scribit Bald.in d.l.1.C.de condit. insert.& multis etiam ex supradictis, & aliis quos postea citabimus.

Statuta strictè interpretanda.

242 Nec id quidem mirum est, quoniam hæc enuntiatio liberorum semper plurali numero profertur,sicut & pugillares, & codicilli, vt tradit Iurisconsultus in d.l.non est sine liberis.ff. de verb.signifi.& Probus Grammaticus in Catholicis,& Seruius in lib.10.Aeneidos, enarrans illud, *Natis parce tuis*,& vt scribit Gellius lib. noctium Atticarum 2. c.13.antiqui oratores, historiæque aut carminum scriptores etiam vnum filiũ filiámve liberos multitudinis numero appellarunt.idque probat authoritate Sẽpronij Asellionis, vt illic videre licet. Cui & tu adde Plautum in Aulularia inducentem Euclionem,cui vnica erat filia,hæc loquentem:

Liberorũ appellatio semper plurali numero profertur.

Quãobrẽ ita faceres,meq; meosq; perditũ ires liberos.

Et in Truculento cùm Phronesium vnicum puerũ diceretur peperisse,de ea tamen dicit:

Cumq; es aucta
liberis gratulor.

Et Terentius in Andria, cùm de vno loqueretur, vt ex præcedentibus apertè constat:

Domus,vxor,liberi inuenti inuito patre.

Et rursus in Heautontimorumeno:

Ingenio te in liberos leni puto,
Et illum obsequentem.

Qui locus in hanc rem est apertissimus, & eum etiam annotat Donatus interpres.Et rursum in Hecyra,cùm de vna tantùm filia loqueretur,

Qui illum decreuerunt dignum, suos cui liberos committeret.

Vbi & hoc expendit Donatus. Et Cicero in 3. in Verrem actione, quem ipse donatus loco non designato citat in vtroque illo loco.En cui tuos liberos cõmittas.cùm de vno ageretur Malleoli filio. & in eadem quoque oratione,Cur hunc dolorem cineri eius atque ossibus inussisti, vt liberis eius bona patria voluntate patris iure,legibus,tradita eriperes,cùm de vnica P.Amij filia loqueretur vt ex præcedentibus patet.Et idem Cicero in 1. in Catilinam oratione:Occisus est cum liberis M.Fuluius consularis.cùm is tamen vnicum filium haberet, cui facta est optio,vt genus mortis eligeret,vt scribit Appianus lib.1.vide D. Augustinum impressio. Paris.Tomo 5.fol.205.

243 Quamuis nonnunquam liberum in singulari numero pro filio reperiamus, sed semel tantùm in vniuerso Digestorũ opere, videlicet in l.ius autem. ff. de pact. vbi Bart. & Ias.id notant. & etiam Socin.in l.2.col.1.ff.de liber.& posth. & Catel.Cot. in memor. incip. liberum pro filio. Sæpe verò in C.& Instit.vt l.si quis in suo testamento,in prin. vbi Accursius id expendit. C. de inoffi.testa.& in l. si quis prioris.§.vlt.vbi & Bal.obseruauit. C. de secund.nupt.& in §.hoc quoque à nobis, Instit. per quas perso.no.acq. Quæ loca & Ias. citat in d.l.ius autẽ.& quædam ex his Corn.cõs.41.videtur in hoc, paulo ante fi.li.2.Ideo & Sipontinus in suis in Martialem cõmentariis,super ea epistola cuius initium est,spero me securum, asserit ꝙ liber in ea significatione aliquando reperitur in singulari numero, nullum tamen locum nuncupatim citat.& Laurentius Valla in lib.elegantiarũ.c.106.& in lib.2.aduersus Barptolemæum Faciũ etiam dicit se liberum pro filio apud Quintilianũ,Paulũ Caiumq; iuriscõsultos adnotasse,nullum tamen locum designauit, nec etiam verum est quod de paulo & Caio tradit, quippe cùm d.l.ius autem,sit Modestini,nec in totis Digestis alius huiusmodi locus reperitur,vt ini bi tradunt Bar.& Ias.qui Laurentium nuncupatim in hoc arguit.& Catel.Cot.in d.memor.incip.liberũ pro filio.Quanquam sunt qui & Vlpianũ quoque ita vsum fuisse scribunt in l.nemo prædo. §.locupletior.ff.de reg.iur.vbi ita scribitur:Locupletior nõ est factus,qui liberũ acquisierit. vbi Accursius accipit pro filio.& etiam And.Alciat. in d.l. nõ est sine liberis. & Cotta vbi suprà. de quibus magis miror,cũ illic liberũ non pro filio, sed pro libero homine haud dubie accipitur, quẽ qui acquisiuit de facto,non est factus locupletior, cùm liber homo non cadat in cõmercium hominũ.l.cùm hæredes.§.vlt.ff.de acq.poss.& l.si in emptione.§.liberũ. ff.de contrah.empt.& §.1.Instit.de inutilib.stipul.& c.2.ext.de pigno. & ibi concor.Nec rationi recti sermonis admodum congruit, vt dicamus acquirere liberos,pro suscipere,vel gignere,vel procreare.Et vt id concedamus, quia quærere filios legimus in l.si te parens. C. de suis & legit. Tamen quæ ratio fuit,vt iurisconsultus scriberet,locupletiorem eum nõ esse factum qui liberos genuerit. quis enim vnquam de hoc dubitauit? vt interim omittam nonnullos esse qui in ea l.non liberum,sed libertum legant,inter quos est Fortunius Gartia. in l. iurisgentiũ.§.& ideo,col.9.vers.2.not.ff.de pact.Quintiliani quoq; locus nullus est,qui sciã, in oratoriis institutionibus.Scio autẽ eundẽ,si is est, quod Valla ipse vbiq; credit,ego nũquam putaui, in 2.declamatione,cui titulus est,Cæcus in limine,in hac significatione liberi vocabulo vsum fuisse,cùm dicit:Liberi ac parentis affectus, non alius mihi videtur affectus.Et ita quoq; vsus est Sextus Aurelius victor in Nerua, cùm dicit, Hic Traianũ in liberi locum, inq; partem imperij adoptauit. Sũt & qui huc trahunt illud Ciceronis,in oratione pro Cluẽtio Habito,Date parenti hunc incredibilem dolorem ex salute,ex victoria liberum.

Liberũ in singulari pro filio reperiri.

Acquirere liberos pro suscipere.

244 Sed vt redeamus,nõ tantùm in hac liberorũ appellatione, sed aliàs sæpe videmus pluralem numerũ poni pro singulari,& quod pluraliter profertur,in vno tantùm æquè ac in pluribus procedere. l.Gallus.§.ꝙ si is,in illis verbis,illis viuis, & ibi Bal. Alex.& alij recentiores.ff.de liber.& posth. & l.2.§. exactis.ff.de origi.iur.& l.diuus,in fi.& ibi gl.Bal.& Ang.ff.de petit.hæred.& l.3.§.negotia,& ibi Bar.ff. de neg.gest.& l.1.in prin.& ibi Bar.& Bal.ff.de procu.& l.2.§.homines,vers.sed & si vnus,& ibi Bar.& iterum §.vel cuius bona.ff.vi bono. rapt. & l.hæredes mei.§.cùm ita.& ibi etiam Bar.ff.ad Trebe.& l. 1.§.quanuis.ff.de assig.liber.& l.si ei cui, in 2.respõ. iuncta gl.in verbo,his igitur casibus.ff. de euictio. l.quòd si nolit.§.pen.cum glo.in verbo,in his.ff. de ædil.edict.l.quia actionum,cum glo.in verbo,actiones.ff de præscrip.verb.& l.1.§. vt initio, & ibi glo. in verbo,capitibus.,ff. de postul. & l. qui quartam. §.1.& ibi Alexand.& Ias.ff.de legat.1.& in ca.vt priuilegia,& ibi gl.& Pan.ext.de priui.& in ca.1.& ibi gl.in verbo.originalia,de pœnit.dist.4.& voluit glo. in l.Sticho.§. idem quæsiit,in verbo, post mortem corum

Pluralis sæpissime pro singulari, & pluraliter prolatum,in vno procedit.

eorum.ff.de vſufr.leg.& in l.falſa.§.vlt. & ibi etiam Bar.ff.de cond.& demon.& in l.vlt.C.de ſerui.reip. manu.& in l.1.§.illo proculdubio, in verbo, pactionibus.C.de rei vxo.acti.& in §.1. in verbo, omnes homines,Inſtit.de iur.perſo.& in §.1.in verbo, vtilis,Inſtit.de vi bon.rap.& in §.ſi verò abſit,in auth. de hæred.& falc.& in c.2.ext.de reſcrip. & in c. accepta,in verbo,pater,& ibi Pan.extrà de appel.& in cle.1.in verbo, alios,& ibi etiam.Pau.Genz.Imo.& Caro.Flo.de renunt.& in c.omnes, & ibi Domi.& Fely. latè.1.diſt.& Archid.in c.1.4. q.vlt. Spec.tit. de pri.& ſecund.decret.§.iam de effectu,verſ.ſed nunquid ſufficeret.Guil.à monte Laud.in extrauag.ſuper cathedram.§.quòd ſi fortè,in verbo, quempiã, de ſepul.Luc. Pen.in l.nemo, col.2. verſ. ſecundò quæritur.C.de cur.pub.lib.12.cum infi.ſi.

De eadem re.

245 Idque frequẽs eſt in ſacris literis. Nam quod D.Paulus ad Hebræos cap.11. ſcribit, Obturauerũt ora leonum, de vno tantùm Daniele intelligitur. Et quod inibi quoque dicitur,ſecti ſunt,de ſolo Eſaia traditur. Et quod item dicitur, circuierunt in Melotis,de ſolo Helia legitur.Et in Pſal.2.Aſtiterũt reges terræ, & principes conuenerunt in vnum, quorum primum de ſolo Herode,alterum de Pilato intelligitur,vt videre licet ex actis Apoſtol. c.4. & quod item Matthæus cap. 27. & Marcus cap. 15. latrones fuiſſe Chriſto conuitiatos,cùm vnus tantùm conuitiatus ſit, quem alter increpauit, Lucæ teſtimonio ca.23. Quo in loco Ambroſius & Bedà hæc quæ dicimus,annotarunt. Sed & quod ſcribitur Pſal.50.Ecce in iniquitatibus conceptus ſum,de vno tantùm peccato originali intelligitur. Et Matthæi 2. Mortui ſunt qui quærebant animam pueri, de vno tantùm Herode intelligitur, vt patet ex eo quod paulò ante in eodem c.ſcriptum eſt.Et Exodi 32.fecerũt ſibi deos aureos.Et Exodi 32. Hi ſunt dij tui Iſrael, qui eduxerunt te de terra Aegypti. cũ de vno tantum vitulo intelligeretur. Quæ loca etiam in eam rem expẽdit Diuus Auguſtinus in eo libro, cui Enchiridion titulus eſt,c.54.& poſt eum magiſter Sententiarum Lombardus,lib.2.diſt.33.

De eodem

246 Sed & Poetæ frequẽtes ſunt in eo genere loquendi,vt plurali pro ſingulari vtantur. Ex quibus vnum,qui inſtar omnium eſt, Virgilium ſatis erit aduocaſſe.Is lib. 6.Aeneid.cùm de vno Aenea loqueretur, qui futurus erat gener Latini regis, ita ſcribit:

Externi veniunt generi,qui ſanguine noſtrum
Nomen in aſtra ferant.

Et iterum poſtea eodem libro,

Generos externis affore ab oris.

Quod & Seruius interpres illius expẽdit in priori loco,Et rurſus eo.lib.

Exulibúſve datur ducenda Lauinia Teucris.

Et paulo poſt:

Quò thalamum eripiat Teucris.

Cùm etiam de vno eodem Aenea loqueretur. Nã & è diuerſo lib. 11.ſoceros ille idem vocat, cùm de vno Latino intelligeret:

Parceret hoſpitibus quondam ſocerisq́, vocatis.

Comprobatio einſdẽ.

247 Propterea licèt tex.in l.apertiſsimi.C.de iud. dicat in plurali arbitros eſſe aſſumendos, qui iudicent de recuſatione iudicis,vt etiam in c.ſecundò requiris,& c.cùm ſpeciali,extrà de appel.& in c.licèt,ext.de foro compe.& in cap.ſuſpicionis,ext.de of.deleg.& in c.ſi contra,& c.ab arbitris, eo.tit.lib. 6.& in l.legitima,de appel.eo.lib.Sufficit tamen vnum eligi,vt voluit gl.in d.cap.ſecundò requiris,in verbo,aliquos,dum ita exponit,id eſt arbitrum vel arbitros.& ibi Pan.col.pen.& alij.& Spec.in tit. de recuſa. §. effectus, verſ. ſed nunquid vna pars. & Georg.Nat.in repe.c.quanuis,in 3.q.princip.de pactis,lib.6.Et facit optimè tex.in l.cum ſpecialis,quæ eſt vlt.ibi, arbitrum vel arbitros eligere.C.de iud.

Statutum loquens de pluribus an habeat locum in vno tantũ.

248 Eſt & doct. ſententia, ſtatutum certo modo puniens producentem falſos teſtes, habere locum in producente vnum tantùm.Ita enim voluit Cyn. in l.1.C.vti poſsi.Iac.But.& Bart.in d. l.3.§. negotia, & ibi Ang.qui eum §.legit cum prin.illius l. ff. de nego.geſt.& idem Bart.in d.l.2.§.ſi vnus, & ibi etiã Dyn.& Alber.ff.vi bonor.rapt. & ipſe Bart.in d.l.1. & ibi quoque Bal.ff.de procura. idem Bal. in dicta l.Gallus.§.quid ſi is paulò ante fi.& ibi etiam recẽtiores.ff.de liber.& poſth.& in d. l. diuus.§. diuus, & ibi Ang.ff.de petitione hęred.& in c.mandatum, col.2.ext.de reſcript.Albe.in l.2.§. 1. ff. de liber.homin.exhib.& in 2.parte ſtatutorum.q.28. incip. ſecunda quæſtio eſt.Gãdi.in tractatu malefic. in rub. de falſariis,col.3.verſ.item ſtatutum eſt in ciuitate. Bonifac.Vitel.in tractatu eiuſdem materiæ, tit. de falſ.nu.18.Ang.in l.1.§.1.in prin. ff. de dol.mal. Petr. Anch.& Imol.in c.relatum,le 2.de teſt.idem Pet.in c.1.de lit.cont.lib.6.& in ca.cùm ab vno, col.2.in 3. no.de ſent.& re iud.eo.li.6. & ipſe Imo. in cle. & ſi principalis,de reſcrip.Ant.in repe.c.vlt.col.59.verſ. fallit nonò,ext.de conſue.Domini.in cap. duobus, quod eſt pen.col.8.de reſcrip.li.6.& in c.ſi compromiſſarius,col.1.de elect.eo.li.& in c.1.col. 4. verſic. fallit decimò.& ibi etiam Phil.Fran.de tempo.ordi. eo.li.Ang.Aret.in d.§.1.col.2.verſ.quod in delictis, Inſtit.de iure perſo.& in §.1.Inſtit. de oblig.quæ ex quaſi contr.naſc.& in tract.malefi. in verbo, falſario,col.2. Alexand.in d.l.qui quartam.§.1. ff.de leg. 1.Ioan.Bapti.Seuer.in repe.l.omnes populi, in materia interpretationis extenſiuæ, quæ eſt circa fin. in 14.fal.ff.de iuſtit.& iure.Franc. Curt. ſenior cõſi. 69.dominus Ioannes,col.4.verſic.credo quòd voluerit Barb.in l.5.§.ſatiſacceptio.col.vlt. ff. de verb. oblig.& in repe.cap.Raynaldus,col.31. verſ.& pondera vnum,ext.de teſta.Bened.in repe.cap. Raynutius.in verbo,duas habens filias,nu.142.Caro.Rui. conſ.114.circa primum, col.3.nume.6.lib.5.Georg. Nata.in d.c.quanuis,vbi ſuprà.Iaſon in l. ſingularia col.3.verſ.ad iſtud notabile.ff.ſi cert.petat. & conſi. 145.beatiſsimus Papa,col.pe.verſ.quinimo fortiùs, lib.2.Card. Alex.in d.c.omnes, col.2.in 1.diſt.Matthæ.Afflict.in dict.conſtit. Siciliæ incip. multæ leges,col.3.verſ.tertio not.& in conſt. incip.qui falſitatẽ.poſt princ.& Nicol. Eueral. in locis legalibus, in loco à ratione legis,in 3.caſu princ.col.9. verſic. hinc eſt quòd ſi per ſtatutum. Ex quibus patet & hoc procedere in ſtatutis, & in materia pœnali. Quanquam in hoc caſu contrarium tenuit Domi. ſibi contrarius,in d.c.omnes.1.diſt.

Vide ſuprà nu.229.

249 Et hinc quoque manat quod voluerũt doct. quòd iuribus quæ requirunt proteſtationem fieri coram tabellariis ſiue honeſtis perſonis, ſatisfactũ eſt,ſi fiat coram vno tantùm. Ita enim voluit glo. in l.vt perfectiùs,in verbo,tabulariorum. C. de anna.except.& Spec.tit.de primo decret.§.iam de effectu,verſ.ſed nunquid ſufficeret. & Ioan. And. in ca. paſtoralis, col.2.in verbo onere,& ibi quoque Colle.poſt Ab.anti.col.1.verſ.ſed cùm loquatur, & ibi etiam Pan.in §.præterea,in fin.ext.de offic.ordi. Ro.& Alex.in l.de pupillo. §. ſi quis ipſi prætori.ff. de oper.noui nunc. & Alex. conſ. 85. animaduerſis optimè,col.1.verſ.& licèt ſtatutum,lib.4.& Iaſ.dict. conſ.145.col.vlt.verſ.ad idem facit, lib.2. Quanquã contrarium nuncupatim tenet Bal.in cap.vlt.col.1. verſ.ſed nunquid iſta proteſtatio,extra de appel.per illum text. loquentem in plurali, & ibi quoque Card.Alexand. col. 2.verſic. nota ex textu. & vide quæ dixi ſuprà nu. 229. incip. & quod idem ſcribit.

250 Ex quo etiã fit quod dicit Bald.in d.l.1. C. de cõd.inſert. quòd ſi ſtatutum repellat fœminas exi-

ſtentibus filiis maſculis, repelluntur fœminæ exiſtẽte vno tantùm filio, ſequitur Barb.in repe.ca. Raynaldus, col.31.vbi ſuprà, extrà de teſta.vbi hoc dicit mirabile, cùm iſtud ſtatutum ſit exorbitans.& Maria.qui ita dicit ſemper vidiſſe ſe obſeruari, in c.ſuper eo, col.22.de condit. appo. Alex.& Iaſ. in dict.l. Gallus.§.quid ſi is.idem Alex.conſ.109.ſuper prima conſultatione.col.4.verſ.ſextò pro hoc, li.7. Bened. in d.c.Raynutius, in verbo, duas habens filias, nu. 141. Ludo.Bolo.cõſ.32.cor mũdum, &c.viſo igitur caſu, col.1.vbi & alios allegat, quos ibi videre poteris, & præterea Georg.Nata.in d. cap. quanuis, vbi ſuprà. Alber. Bru.in tract. ſtatutorum excludentiũ fœminas à ſucceſsio.in 12.ar.princ.q. 13.Philip.Frã. in d.c.ſi pater, col.27.ſuper glo.in verbo, liberis, de teſta.lib.6.Iaſ.d.conſ.145.col.pe.verſ.ſimiliter quanuis.li.2.Phil.Dec.in d.l.1.in 4.not.C.de pactis. And. Alciat.in d.l.non eſt ſine liberis. ff. de verb. ſignifi. Quanquam Maria.in c.ſuper eo, col.22.ext.de condit. appo. aſſerit vidiſſe ſe contrarium conſultum, ſed noluiſſe ei conſ.ſubſcribere.

Idem, conditio ſi ſine liberis, vna tantum filia relicta deficit.

251 Hinc quoque fit quod tradit icem Bald. poſt Iac.Bu.in d.l.1.C.de condit.inſert. quòd ſi ex ſtatuto vir lucratur dimidium dotis, ſi vxor deceſſerit ſine liberis, certè non erit locus huic lucro, ſi ea deceſſerit relicta vna tantùm filia. Et hoc quoque ſequitur Phil.Fran.in d.c.ſi pater, vbi ſuprà. & Iaſ. in l.ſingularia.col.4. verſ. quartò adde bene facere.ff. ſi cert.pet.& Ant.Corſe.in ſuis ſing.in verbo, ſtatutum.ſing.incip.ſtatuta Italiæ diſponunt.

De eadem re.

252 Nec hinc admodum abeſt, quod ab Angelo reſponſum eſt, conſ.118.auia pro nepte dedit dotẽ, poſt prin.quòd ſi auia quæ dotem dedit, eam ſtipulata eſt, ſibi reſtitui, matrimonio ſine filiis diſſoluto, & poſtea neptis mortua eſt relicta filia, deficit conditio, per d. l.1. C.de condit. inſer. & alia iura quæ ibi allegat, ideoque dos cedit lucro filiæ ex eo matrimonio procreatæ, vi illius taciti pacti.l. inter ſocerum.§.cùm inter.ff.de pact. dotal. & hoc dicit voluiſſe Iac.Bel.per illũ §. in quadã ſua diſputatiõe.

Textus loquẽs de paribus, quomodo intelligatur.

253 Huc item pertinet quod traditũ eſt à Bal.in c. 1.col.vlt.verſ.quid ſi dominus, tit.quid ſit inue. vbi quia text.ibi loquitur de paribus, numero multitudinis, quærit quid ſi dominus non habeat niſi vnum parem, an ſaltem cum eo debeat alter extraneus intereſſe.quod videtur, inquit, innuere is tex. loquens in plurali. ſubdit tamen ſe tenere contrarium, arg.l.cum antiquitas.C.de teſta.

254 Sed & ex eodem fonte fluit quod ſcribit idẽ Bal.atq; etiam Cald.& Card.Flor.in d.c.mãdatum, de reſcript. ꝙ ſi papa mandauerit prouideri alicui de beneficio cũ clauſula, ſi pro aliis non ſcripſerimus, gratia nullius erit momenti, ſi pro vno tãtùm reperiatur ſcripſiſſe. quod & idẽ voluit ipſe Card. Flor.conſ.30.in hac dubia quęſtione, col.2.ver.pro euidentia.Domi.in c.quãuis le 1.col.1.de præb.li.6. vbi ita quoq; dicit voluiſſe Archi.ibi, & in c.accepimus, de ætat.& qualit.in quibuſdam rep.Barb.in d.l.5.§.ſatiſacceptio, col.vlt.ff.de verb.oblig. Iaſ. in d.l.ſingularia, col.1.verſ. 3.adde & in d. l. Gallus. §. quid ſi is.ff.de libe.& poſth. & in authẽ.ſi qua mulier, nu.38.C.de ſacroſ.eccl.Phil. Dec.in c.prudẽtia. §.adiicimus, per illum tex.de offi. deleg. & Alciat. vbi ſuprà. Ex quo etiam intelligis & hoc procedere in materia ſtricti iuris, cuiuſmodi ſunt reſcripta, per c.ſignificante, & ibi gl.ext.de reſcript. cũ ſimil.

Textus loquens in expectantibus.

255 Nec ab his diſsidet quod aſſerunt Archid. & Ioan.And.in c.1.eodemque vnico, & ibi poſt eos Dom.col.1.verſ.quid ſi vnus ſolus, & etiam Phil. Fran.in prin.de rer. permu. lib. 6. quòd ille text.loquens in expectantibus, cùm dicit, numero multitudinis, aliqui beneficia vacatura expectant, habet locum, ſi vnus tantùm expectet, cùm ſit, vt illi dicunt, eadem ratio, ac ſi plures expectarent.

Textus loquens de dierum interuallis.

256 His concinit quod à pleriſq; traditum eſt, ꝙ licèt tex.in c.conſtitutionem, in fin.de ſentent.excom.lib.6.loquens de canonica monitione, loquatur in plurali de dierum interuallis: tamen non eſt neceſſe duos dies pro quolibet termino aſsignari: ſed vel vnum vel duos vel plures, vt iudici videbitur. Ita enim voluit Abb.antiq.in ca.ſacro, extrà, eo, & Guil. Laud.Petr.Anch.& Phil Franc. in d.c.conſtitutionem, per tex.in l.inter accuſatorẽ.ff. de publi.iudic.& in l.ſi conuenerit, in fi.ff.de pign. actio. Quãmuis Domi.in d.c.conſtitutionem, dubitat, tutius eſſe exiſtimans duos dies interponi.

Textus loquens de appellatione facta à iudicibus.

257 Quod item voluit gl.in cle.1.in verbo, ſimul, in fi.& iterum in verbo, legitimè, de appellat.quòd ille tex.qui loquitur de appellatione facta à duobus vel pluribus iudicibus, habet locum & cùm facta eſt ab vno, qui ſolus eſt iudex, quã ſequitur Imol. ibi.col.vlt.& Petr.Anch.dum illam allegat in d. ca. conſtitutionem, ad confirmationem eius quod ſuprà ex eo diximus.

Subſcriptio, in qua dicitur Titius & ſocy

258 Sed & hanc partem adiuuat quod à Card. Flor.reſponſum eſt conſ.153.cuius initium eſt, in ſocietate accidenti, paulò poſt princi. quod non dicitur falſa ſubſcriptio mercatorum in qua dicitur ꝙ Titius & ſocij, &c.licèt ipſe Titius vnũ tantùm ſocium haberet, ſicut illud, inquit, ſine liberis, in vno tantùm verificatur.quod nuncupatim ſequitur Iaſ. in d.l.ſigularia, col.4. verſ. ſecundò adde ad iſtã regulam.ff.ſi cert.pet.& in auth.ſi qua mulier, col.10. verſ.iſtas deciſiones.C.de ſacroſan.eccle. & d.conſ. 145.col.pe.verſ.ſimiliter quanuis, li.2.& Caro.Rui. d.conſ.14.col.3.nu.6.lib.5.

Leges loquentes de præcedentibus indiciis.

259 Nec denique prætermittendum quod ſcribit Bar.in l.ſi quis alicui, per illum textum, iuncta glo. C.ad leg.Iuliam maieſt.quòd licèt omnes leges loquantur in plurali de præcedentibus indiciis, ſufficit tamẽ vnum bonum ad torturam.& ſequitur & commendat Iaſ.in d.conſ.145. in fin. & idem quoque voluit.Ang.Aret.in tracta. malefi.in verbo, ꝙ fama publica præcedente, nu.13.quæro an vnũ indicium.& ante eum.Signo.conſi.209.quæſtio præſupponitur, col.1.verſ.præterea lex licèt, vbi tamen hoc dicit procedere in legibus, non autem in ſtatutis, in quibus verba propriè intelligenda ſunt contra quàm ſuprà diximus, num.248.Sed & in primo contrarium ſimpliciter tenet Ioan. And.in addit. Spec.tit.de præſump.§. ſpecies, verſ. violentia. & Imo.in l.vltim.col.penul.ff.de hæred.inſtituend. & Corn.conſ.58.hoc capite, viſa inquiſitione, col.3. verſ.& eſt ponderandum, lib.2.

Plurale ſemper verificatur in ſingulari, cùm eadem eſt ratio vnius & multorum.

260 Sed vtrũcunq; ſit in eo caſu, illud planè verũ eſt, ſemper plurale in ſingulari verificari, vt noſtri loquuntur, cùm eadẽ eſt vnius & meliorũ ratio, ſecundum Archi.Ioan.And.Domi.& Franc. in d. c.1. de rer.permut.lib.6.Bal.& Pau. Caſtr. in d.l.1.C.de condit.inſert.Imo.& Card.Flor.in cle.1.ille col.vlt. hic 4.in 6.oppoſi.de renuntiat.Alex.in l.qui quartã. §.1.ff.de leg.1.& in l.ſi ſeruus.§.ſi plura.ff.ſi quis cautio.Frã.Aret.in l.ſi quis ante, col. [illegible].de acquir. hær. Socin.conſ.278.in quæſtione vertente, col.1.verſ.cõfirmantur, lib.2.& omnes recentiores in d.l.Gallus. §.quid ſi is.Philip.Fran.in d.c. ſi pater, de teſta.lib.6. Franc.Curt.d.conſ.69.q.vbi ſupra, Iaſ.in d. l. ſingularia, col.4.in duobus locis.Philip. Dec.in dicta.l.1. col.3.in 4.not. C.de pact.& in l.2.§.mutui datio, in prin.ff.ſi cert.pet.& in cap.accepta, col.2. de appel. & conſ.50.quia verba teſtamenti, ante fin.& conſ. 80.viſis duobus conſiliis, col. 2. verſiculo quartò de iſto caſu. & conſilio 362. punctus de quo quæritur, colum.2.& conſilio 484. æquitati. columna 1. quod & Tullius aſtruit in ea oratione pro Cecinna.Hic autem in caſu l.noſtrę eadẽ eſt reuocationis ratio

ratio, siue vnus, siue plures filij nascantur donatotori, cum eorum tamen temperamento, quæ diximus supra in verbo, omnia, vel partem aliquam, vers.28.incip.in huius autem rei consideratione.

De eadem re.

261 Aliàs autem, vtrùm & quando plurale in singulare resoluitur, & ediuerso singulare in plurale & quomodo, vide præter eos quos suprà citauimus, glo.in l.huiusmodi, la 1.ff.de verb. oblig. Dyn. in ca.pluralis, de reg.iur.lib.6. Guil.à monte Laud. in extrauagan. execrabilis, in prin.in verbo, plures quàm duas, de præben.Io.And.in addi.Spec. tit. de testa.§.in primis, in fin.in addit.incip.huic quæstioni.Sign.cons.92.dominus marchio, col.1.& iterum 3.& cons.155.in processu facto, col.4.vers.nō obstat si dicatur.Bar.& alios in l.si seruus. §. si plurium. ff. si quis cautio.eundem Bar.in l.pen. C. de impu. & ali.substit.Fed.Senen.cons.42.testator instituit. Ioā. Fab.& Ang Aret.in d.§.1.Instit.de iure perso. Bald. Imo.Cast.& Ias.in l.si pater.ff.de vulg.& pupil.Bal. in l.cùm quidam, col.vlt.versmodò generalius quæritur. C. de impub. & ali.substit. Ang.cons.266.dictum legatum, in 1.dubio.Ant.Imo. & Barb. in cle. & si principalis, de rescrip.Ant.in c. cum venerabilis, de except.Raph.Co.cons.13.Titius instituit, col. 1.& cons.38.maritus quatuor filiis, col.2.vers.ex aduerso.& cons.106.mulier instituit, col.2. vers.cæterùm non obstantibus.Imo. in cle. & si principalis, col.1.super glo.de rescrip.Pau.Cast. cons. 219. visis & consideratis, col.1.Alex.cons. 136. viso processu, col.1.lib.5.& d.cons.210.col.pe. vers. nō obstat dum secundò, lib.7.& cons.167.visis & ponderatis, col. pen.vers.non obstat etiā, & vers.seq.eod.li.7.Corn. cons.93.licèt posset, col.vlt.vers.potest autem, lib.3. & cons.276.viso suprascripto thema, col.4. vers.& ista ratio, eo.lib.3.& cons.320.videtur in hac consultatione, eo.li.3.& Laur.Calca.cōs.omniū primo, viso cons.22.vers.non obstat quædam responsio, cū duab.seq.col.& omnino Fely.in cap.omnes, col.1. & seq.1.distin.& Soci.cons.43.visa prouisione, col.1. vers.quod etiam secundò, & col.2.vers.non obstat secunda ratio, & 2.seq.lib.1.& Steph.Bertrand.cōsi. 141.Christi, &c.viso casu, in secundo dubio, lib.2. Phil.Dec.cons.287.in ciuitate, col.7.vers.sed videndum.& Nicol.Eueral.in locis legalibus, in loco à numero.& ex externis scriptoribus Fabium lib.oratoriarum instit.8.cap.6.quo loco de tropis disserit, & iterum lib.9.cap. 3. vbi de figuris verborum tractat, quibus locis ostendit Oratores & Poetas plerunque numerum singularem pro plurali, & econtrario vsurpare.

Pluralitas pro forma.

262 Sed illud tamen speciatim dicendum operæ pretium nobis visum est, quod à paucis est animaduersum, quòd cum pluralitas pro forma alicubi requiritur, nunquam pluralis numerus resoluitur in singularem. ita voluit solus omnium, quos hactenus legimus, si non fallit memoria, Bald.consi.123. cuius principium est, reuerendissimus pater, col.3. vers.concludendo igitur, lib.5.per l.Pædius.§.in seruum.cum l.seq.& l.sicuti tribus.ff.de arbit.& l.Pōponius.ff.de re iudic.

Vide supra nu.28.

263 Quod autem dictum est suprà, satis esse vnū nasci filium, vt sit locus huic l. velim intelligas secundum ea quæ suprà diximus, in verbo, omnia, vel partem aliquam, d nu.28.incip. in huius rei cōsideratione, vt cùm scilicet quæritur, résne donata tanti sit, vt verisimiliter donans non fuisset, aut fuisset donaturus, si cogitasset de liberis, inter alia quæ tunc in hoc consideranda sunt illud est, an plures postea susceperit liberos, an vnum tantùm, vt plenè videbis ex eo loco, ne hic iterum repetam.

Vtrum natiuitate filiorum donatarij, reuocetur donatio alteri facta post mortē illius.

264 Denique quia hæc l.loquitur de natiuitate filiorū donantis, illud etiam quæro, vtrùm natiuitate filiorum donatarij reuocetur donatio, quā ipse donans alteri fecerat post mortem illius prioris donatarij: verbi gratia, vt planiùs intelligas, Caius donat fundum Titio, tantisper dum ipse Titius vixerit, & post eius mortem Mæuio, vt fit in l.quoties. C.de donat.quæ sub mod.& in l.1.C.de dona.caus. mort. Postea autem nascuntur liberi Titio priori donatario, cum nullos antè haberet: vtrùm reuocetur donatio, quæ est secundo loco facta Mæuio, ita scilicet, vt mortuo Titio, cui primo loco donatum est, transeat res donata ad ipsius filium, non ad Męuium secundum donatarium? Et profectò si Titius prior donatarius sit prorsus extraneus, nemo hactenus de hac re dubitauit. & expresè tenuit gl. in d.l.1.post prin.& ibi Cy.Bal.& alij. C.de dona.caus. mor.non esse locum l.cùm auus.ff.de cōd. & dem. & alia gl.in l.ex facto.§.si quis rogatus, in verbo, ex voluntate.ff.ad senatusc. Treb. & ibi Dy.qui eā dicit sing.Alex.& alij, & alia item l.cùm acutissimi, in verbo, deinceps.C.de fideicom. & in l.generaliter §.cum autem, in verbo, filios.C.de instit. & substit. Bal.cōs.391.factum tale est, quidam nomine Colla, lib.3.Imo.in c.in præsentia, col.4.vers.in eadem.ibi, substitutio, extrà de proba.cum simil.

De eadem re.

265 At si prior donatarius filius sit donantis, Bal. in l.cùm acutissimi, in fi.C.de fideicō.asserit eam l. quæ huic similis est, non habere locum in contractibus, qui gratia vtriusque celebrantur.quod sequitur Soci.cons.93.testamentum, col.5.lib.4. Quasi aliud sit in simplici & mera donatione, quæ fit gratia tantùm donatarij, vt ex eo nuncupatim infert Io.Bapt.& Phil.Dec.in d.l.generaliter, ille in 8.q.hic col. 4. vers. quartò quod hic dicitur.C.de instit. & substit.vbi Dec.ipse ad hoc allegat in ar. hanc l.nostram.Et hoc quoque latè tenuit Soci.in repe.dictę l.cùm auus, col.55.vers.octauò quæritur.ff.de cōdi. & demon.quia cùm l.nostra, inquit, sit fauorabilis, est extendenda, ex sententia Bar.in l.si constante, in 1.q.ff.sol.mat.de qua re latè & nos diximus suprà, in verbo, libertis, nu.61.igitur vt repetamus, & seq. Et quia etiam sicut donator prætulit filium primum donatarium illi extraneo secundo donatario, ita etiam verisimiliter prætulisset nepotes ex ipso filio, si de eis cogitasset.Hucq; etiam trahit tex.in l.generaliter.§.cum autem.C.de instit.& substi.cùm dicitur reliquerit, vel dederit.Nā verbum, ait, reliquerit, ad vltimas voluntates refertur, vt voluit gl.in l. his verbis.ff.de hæred.instit.& probatur in l.1.§.hoc interdictum.ff.de tab.exhib. Cui adde optimū tex. in l.cùm hi, in prin.& ibi Bar.& alij.ff.de trāsact.& in §.1.non semel, in auth.vt lice.matr.& auiæ.& gl.in l. iubemus nulli.§.vlt.in gl.vlt.C.de sacrosanct.eccle. & in §.si verò nullis, in verbo, relictis, & ibi Bart. & Ang.in auth.de hæred.& falcid.& in cle.2.in verbo, relicti, de iure patro.& Bar.in l.vnum ex familia, in prin.ff.de leg.2.& Rapha.Com.cons.90.in quæstione Ioannis, col.1.& Anto.cōs.15.visis themate, col. 1.in fin.Car.Flor.cons.60.Guaglotus, col.2.& Domi.cons.46.super isto dubio, col.2.Verbum autem dederit, ad donationem inter viuos pertinet.l.senatus.§.donatio. ff. de dona. Cui adde tex. optimum vtrumque probantem in l.filia legatorum.Cod.de legat.Hæc penè Soci.quem sequitur Bartho.Chasse.cons.54.ex facto hic antè deducto, col.5.vers.decimotertiò facit.& iterum col.11. vers. decimotertiò pro hac opinio.& col.17.versi.decimotertiò nō obstat.Quibus adde Bald.qui & dict. l. generaliter. §. cùm autem, dicit etiam & loqui & obtinere in donationibus, in d.cap.in præsentia, col.4.versi.sed certè testator, in illis verbis, plus dico quòd idem videtur, extrà de proba.vbi & ad hoc allegat §.sed hoc præsenti, in authē.de sanctis.episc. Sed contrarium nuncupatim in donatione causa mortis scribit Pau.Cast.in l.si cui mortis.ff.de don.caus.mort.

Verbū reliquerit, ad vltimas voluntates refertur.

Id quod dicit not. & perpetuo mēti tenendū. Idq; voluisse gl. in d.l.1. C. de dona. cau. mort. quæ tamen potius contrarium videtur voluisse, si solerter inspiciatur.

266 Scio autem Barb. in repe. l. cùm acutissimi, col.9. vers. secundò considero. Cod. de fideicom. & rursum cons. 28. clementissimi Dei, col.2. vers. nec obstat quod dicitur, lib.2. illud in dubium reuocasse, vtrùm ea l. quæ loquitur in filio & nepote, habeat locum in filio fratris, cōcluditq; habere locū, cùm per multa alia, tum verò maximè, quòd filius fratris etiam nepos dicitur, in quo ea l. obtinet. quę res admodum ridicula est, cum ea nepotis significatio pro filio fratris recens sit, & nunquā iurecōsultis cognita, sed nec imperatoribus quidē, quorū leges in C. habemus, de quo latè & nos diximus in nostris consuetudinum cōmentariis, tit.17. §.4. in gl.3. Et quia etiā si ea l. non habet locum in fratribus, vt non habet, sicuti statim dicemus, multò minus in eorum filiis, ar. l. si viua. C. de bon. mater. cū simil. Et etiā Barb. ipsum nuncupatim reprehendit Socin. in d.l. cùm auus, col.1.2.& 3.& Phil. Dec. cōs. 599. Phil. col. vlt. & Bartho. Chasse, cons. 65. ex facto, col.2. vers. eo etiā maximè. & subobscurè D. Guil. Bened. in repe. c. Raynutius, in verbo, si absque liberis moreretur, le 1. nu.3. extra de testa. Et id quidem nō iniuria, quando & cōmuni nostrorum calculo, d.l. & similes non habeant locum in fratre ipso, secundum Iaco. Aret. Cy. Alber. Ang. Rapha. Fulg. Io. à monte Sperello. Corn. qui hoc dicit clarissimum, & cæteri recentiores in d.§. cum autem. Imo. in d. l. cùm auus. & in l. ex facto. §. si quis rogatus, col.1. ff. ad Treb. Petr. Anch. cons. 71. dubia, circa mediū. Pau. Cast. cons. 14. si contingat dictam dominā, col. vlt. lib.1. & Alex. qui adfert concor. cōs. 38. viso themate, col.2. lib.1. & Cepol. cons. causarum ciuilium. 54. quædam mulier, col.2. vers. nec obstat. Quorum sententiam optimè fulcit text. in l.3. §.1. ff. de legatis prestandis. Imò nec in patre matréve, cui relictum est, ex sententia Bart. Imo. & Soci. in d.l. cùm auus. eiusdem Imo. & recentiorum, in d.§. si quis rogatus. Rapha. Fran. Aret. & Ias. in d.§. cùm autem, vel reclamantibus Cy. & Ang. ibi.

Nepotis significatio pro filio fratris, recens.

267 Cæterum non illud omiserimus, nihil hic referre vtrùm donās susceperit liberos ex vxore quā primùm habebat, an ex alia quam postea habuit, vt nuncupatim dicit Bal. hic in casus positione. Nam & lex simpliciter dicit, & postea susceperit liberos, nec distinguit ex qua vxore. Ideo nec distinguere debemus. l. de pretio. ff. de publi. in rem actio. & l.1. §. quod autē. ff. de ale. lus. & al. cum simi. Quinimo potior est ratio liberorum ex alia vxore susceptorum, vt reuocent ex hac l. vt latè diximus suprà in prin. l. nu.100. incip. tertiò declara, & multis sequen. vbi videre poteris. Sed in hac sententia nuncupatim fuit Card. in Flor. Alex. cons. 20. cùm in testamētis, iuncto casu illius cons. in quo loquitur de filio nato ex alia vxore quam postea duxit.

An sit distinguendū in hac l. ex qua vxore donans susceperit liberos.

TOTVM.

Dictio totum, quid importet.

1 Totum igitur, id est sine vlla diminutione, vt declarat Bald. aut quisquis est inter cons. illius, cons. 3. factum tale est, quidam nomine Paulutius, col.2. lib.5. per tex. in l.2. §. ad filiorum. C. quand. & qui. quarta pars. lib.10. & Paul. Cast. consi. 192. verba apposita, col. vlt. li.1. per l. Mæuio. §. à me. ff. de leg.2. Nā & qui totū dicit, nihil excludit. l. Iulianus, in prin. & ibi Bar. ff. de leg.3. & l. hoc arti. ff. de hære. inst. & l. pediculis. §. Labeo. ff. de aur. & arg. leg. & c. solitę, extrà de maior. & obe. & not. gl. in l. à procuratore. C. manda. cum simil. cui cōsentiens D. Paulus ad Hebręos 2. enarrans illud Psal.8. Omnia subiecisti sub pedibus eius. In eo, inquit, ꝙ dicit omnia, nihil dimisit. Sicut è diuerso qui totū excludit, nihil non excludit. l. si is qui ducenta. §. vtrùm. ff. de reb. dub. l. vlt. C. de reb. ali. non ali. & no. Bal. cons. 349. statuto Placētiæ, col. vlt, lib.1. Ideoq; Ang. Imo. & Ro. in l. dāni, postrema, nā sunt tres in eo. tit. eius initij. §. cū pariete, ff. de dam. infe. dicunt ꝙ si maritus promiserit totā dotem restituere soluto matrimonio, non poterit retinere lucrum quod ex statuto ei deferebatur; quamuis secus esset si simpliciter totū restituere promisisset. quod & voluit Ray. Alex. & Ias. in l. post dotem. ff. sol. mat. Bald. in l. quod nomine. de cond. ob caus. & in l. vlt. C. ad leg. falci. Ang. & Imo. in l. si patronus. ff. de donat. & in l. damni infecti. §. cum parietem. ff. de dam. infe. & Alex. qui hanc dicit esse communem opi. consi.5. circa primum dubium, col. vlt. vers. bene facit, lib.3. & iterum consi. 133. super quæsitis, col.1. in fin. lib.5. & Phil. Dec. qui & alia quædam similia congerit, consi. 195. studendo breuitati, col.2. in prin. & Fran. Purp. in l.1. col. 21. num.130. C. de sum. trin. & Ias. consi. 90. dubitatur an spectabilis, col. 2. vers. & quia circa, lib.3. Caro. Ruin. consi. 57. quo ad ea. col. 4. nu. 2. lib. 1. & consi. 84. quoniam. col.6. num.13. lib.1. & consi. 148. pro decisione, col.2. nu.4. lib.3. & consi.9. in hac causa, col. pen. nu.24. eo. li. 4. Similiterq; si testator iusserit totam suam hæreditatem ad quempiam peruenire, impeditur detractio legitimæ aut Trebellianicæ, vt voluit Barto. in l. Centurio, col.7. versic. quid dicemus dubito, & ibi post eū Ang. & Fran. Aret. & cæteri recentiores. ff. de vulg. & pup. subst. cum multis concordant. adductis per Alexan. ibi, col.24. versic. quarta fuit opi. & col. 2. sequen. vers. nota tamen ex verbis. & dict. cons.5. col. vlt. versic. circa secundum. vbi & hanc dicit esse communem opi. & respondet fundamentis & rationibus eorū qui diuersum tenuerunt: de quo tamen vltra eum vide Bald. hoc tenentem: cons. 398. præmittendum est. vers. quartò, no. lib.4. per glo. quam dicit sing. in l. decem. ff. de fideicom. liber. & Ang. consi. 125. hoc est testamentum col. pen. vbi & ad hoc dicit sin. tex. in d.l. decem. & Paul. Cast. consi. 28. in causa quę vertitur inter Petrum, lib. 2. & cons. 77. visa facti narratione, col.2. lib.2. Maria. cons.14. sequendo ordinem, col. vlt. vers. quare superest. & Barba. cons. 24. illud afferam, col.2. vers. & adduco, lib.1. & cons. 68. clementissimi Dei, col. 5. vers. prætereà faciat simile, lib.2. & Ias. cons. 84. omissa, col.10. vers. & quidem prima, lib.1. quæ diximus in nostro tracta. de legibus connubial. in glo.1. in verbo *expres*, nume. 99. limita quinto & seq. Et tamen vide Roma. contrarium tenentem, cons. 32. visā municipali constitutione, col. vltim. & consi.75. nescio qua ex re per totum, & consi.79. totum fundamentum, etiā per totum, & Franc. Rip. in l. Centurio, nu.131. ff. de vulga. & pup.

Vtrum testatore iubente totā suam hæreditatem restitui, impediatur detractio.

2 Sed & si socius promiserit totum vel integum reddere, videtur renuntiare beneficio, ne conueniatur nisi inquantum facere potest, secundum Alex. dicto cons. 133. in princ. lib. 5. & Ias. in l. sunt qui in id, col.1. vers. limita istum tex. ff. de re iud. Et licet appellatione rei simpliciter, quando legatum ab eo relinquitur qui habet rem cōmunem cū alio, videtur relicta pars testatoris tantùm. l. serui electione. §. vlt. ff. de leg.1. tamen si testator, legans rem communem ita diceret, totam eam rem lego, tunc non tantùm partem suam, sed & alterius legasse censetur, vt per l. si ex toto, in prin. ff. de leg.1. voluerunt Dy. Iac. Aret. & Bar. in d.l. serui electione. §.1. & sequitur Phil. Dec. cons. 69. visis duobus consiliis. col.2. vers. ad prædicta tamen facit.

Socius totū promittens reddere.

3 Ex

Quomodo reuocetur donatio in casu huius legis.

3 Ex quo & illud consequens est, integrã donationem in casu nostræ legis reuocari, cùm scilicet donatum est extraneo, id est, alij quàm filio, aut ecclesiæ, vt & nuncupatim voluerunt glo. & omnes hîc. Alber. Bal. Imo. & Pau. Cast. in l. Titia Seio. §. imperator. ff. de leg. 2. & omnes penè in l. 1. & in l. si totas. C. de inof. dona. Arc. in c. vlt. 17. q. 4. Bar. Brix. q. 66. quæstio est, ꝙ episcopus fuit. Bal. cõs. 167. quidam Franciscus tunc carens liberis, col. 1. lib. 5. & cons. 215. punctus, quidam donauit, & in sua margarita, in verbo, donatio, col. 2. lib. 5. Sign. cons. 171. Ser Antonius, col. pen. Ang. in §. 1. col. 3. vers. subsequenter quæro, in auth. de immensis donationibus in filios factis. Imo. in c. vlt. col. 5. vers. iuxta prædicta potest quæri, extra de dona. & Soc. cons. 93. testamentum præmissum, col. 5. vers. quinto modo respondetur, lib. 4. & quotquot de hac re locuti sunt. nullum enim hactenus reperi, qui diuersum scripserit: nec si omnes dicerent illorum, sententiæ accederem, cùm tex. hic noster in eam rem sit apertissimus. At si filio aut ecclesiæ quis donet, liberi postea suscepti non totum quidẽ, sed ad debitum vsque bonorũ subsidium tantùm reuocarent, vt latè diximus supra in verbo, libertis, vers. 75. incip. quæro igitur si pater. & vers. 82. verũ sunt & multi.

Inofficiosa donatio si sint filij, quatenus reuocatur.

4 Sed & si quis sciens se habere filios, immensam inofficiosamque fecerit donationẽ, ad legitimam tantum reuocatur, etiam si ea sit inofficiosa re & consilio, vt tradidit Azo, quem sequutus est dignus magistro discipulus Accur. in d. l. 1. in 5. q. & ibi quoque Iac. Ra. Ricar. Malum. Guil. Cum. Cyn. Bal. & Pau. Cast. C. de inoffi. dona. per tex. in l. si liqueat, eod. tit. vbi & Accursius ipse idem tenet. & rursum idem Accursius in auth. vnde si parens, & ibi Ias. in fi. C. de inof. testa. Bal. in auth. ex causa col. 3. vers. itẽ non obstat. C. de liber. præter. vel exhære. Ang. in d. auth. de immensis donatio. in filios factis in prin. col. 1. Pau. Cast. in d. l. Titia Seio. §. imperator. ff. de leg. 2. Franc. Aret. qui hoc latè & subtiliter defendit, col. 46. visis & diligenter ponderatis, col. 2. & seq. Pau. Pic. in repe. l. post contractum, col. 2. ff. de dona.

Inofficiosa re & consilio, extraneo facta, vtrum omnino reuocetur.

5 Verùm maior pars nostrorum id minimè recipiunt, sed ita distinguunt, vt si donatio sit inofficiosa re tantùm, reuocetur ad legitimã vsque tantùm per l. 1. & 2. & 4. & l. cùm donationibus. C. de inof. dona. Si re simul, & consilio, eáque sit facta filio, idem, vt scilicet ad legitimam tantùm reuocetur, per d. l. 1. Quòd si extraneo facta sit, totum omnino reuocetur, per l. si libertus. §. pe. ff. de iure patron. Nam si hoc, inquiunt, obtinet in patrono, vt ibi scribitur, multò quidẽ magis in extraneo. Hæc fuit sententia Hugo. antiqui glossatoris, quem secuti sunt Dy. Pet. à Bella pertica. Bar. Bal. sibi contrarius, Albe. Imo. Com. in d. l. Titia Seio. §. imperator. ff. de lega. 2. Iac. But. Bar. Sal. & Ang. sibi item diuersus, in d. l. 1. C. de inof. dona. Io. An. Colle. Pet. Anch. Imo. & Panor. in c. vlt. extra de donat. Iaco. Bel. in d. auth. vnde si parens. C. de inof. testa. Rom. cons. 26. pro decisione eorum, in 4. dubio. & consi. 95. viso prius donationis instrumento. Pet. Ferra. in tit. forma libel. quo agitur pro donatio. in verbo, irreuocabiliter, col. 2. Soc. cons. 126. visum fuit, ante fi. lib. 3. & inter cons. Francisc. Curt. senioris, cons. 2. eleganter & subtiliter, in prin. & ipse Cur. in præcedenti omnium suorum primo, col. vlt. vbi hanc dicit esse communem opin. & Ias. cons. 115. Bart. col. vlt. lib. 1. vbi dicit ꝙ ab hac opi. non auderet consulendo aut iudicando recedere. & cons. 141. visa longa, col. pe. vers. concluditur ergo, lib. 4.

De eadem re.

6 Si hanc posteriorem sententiam teneas, eam intelliges vt procedat quando fuit donatio facta extraneo, nulla re liberis relicta. At si filio facta sit, aut etiam extraneo, aliquo dato liberis, tunc indiscriminatim reuocatur ad legitimam tantùm, per tex. quantum ad primum pertinet, in d. l. si liqueat. C. de inof. dona. & quantum ad secundum in l. 1. & l. vlt. C. eod. tit. & l. omnimodo, & l. scimus. C. de inof. testa. & ita in vtroque voluit Bar. in d. l. Titia. §. imperator, col. 1. ff. de leg. 2. Panor. in d. c. vlt. col. 2. extra de don. Pet. Ferra. quo loco nuper citauimus, & in priori etiam casu voluit Bal. in d. auth. vnde si parens, per tex. ibi, & in d. l. si liqueat.

Totum integrale, numerale, generale.

7 Quid autem aliàs totum dicatur, & quando, & quomodo, quia lex nostra hîc totum appellat, copiosè & subtiliter, vt semper aliàs, disseruit Bal. cõs. 335. quædam mulier relicta, col. 2. lib. 1. Nã aliud est, inquit, totũ integrale, vt fundus, & quicquid aliud in sua integritate continetur. l. eum qui ædes. ff. de vsuc. & l. possideri. §. 1. ff. de acqui. poss. Aliud est totum numerale, vt decem & viginti. l. si idem cum eodem. ff. de iurisd. om. iud. & l. vlt. C. depos. Aliud est totum generale, quod prædicatur, id est verificatur secundum naturam suæ definitionis de qualibet specie sub ea contenta, vel ratione signi quod dicitur vniuersale, siue terminus vniuersalis. Sed apud legistas, vt ipse appellat, magis dicitur generale vel generalis, vel commune appellationis, vt iste terminus animal, secundum Dialecticos: & iste terminus homo, secundum legistas. l. si quid earum. §. inter emptum. ff. de leg. 3. & not. in l. 2. ff. si cert. pet.

Totum id est totaliter siue omnimodo.

Denique dicitur totum, id est, totaliter, siue omnimodo. l. 2. §. post originem. ff. de orig. iur. Hæc Bald. qui & eadem propè scribit in l. qui vsumfructum. ff. de verb. obl. Quo in loco etiam Bar. & latiùs Ias. col. vlt. multa de toto tradiderunt. Vide tamen ipsum Bar. in l. re coniuncti col. 4. vers. quartò dubitaui. ff. de lega. 3. atque etiam ipsum Bald. in l. in rem actio. §. si quis rei. ff. de rei vend.

Differẽtia inter totũ & omne, & totũ & vniuersum.

8 Sed & aliàs de significatione huius vocabuli, & quid intersit inter totum & omne, & inter totum & vniuersum, vide tex. in l. Lucius Titius, cum gl. in verbo, hæreditati, & ibi Bal. ff. de leg. 1. & in l. Titia, & ibi Alex. ff. ad leg. Falcid. & in l. rectè. ff. de verb. sign. & gl. in prooemio ff. in prin. & ibi etiam Bar. col. 1. Alber. Parpa. & Hiero. Cagnolum, & gl. in l. nihil aliud. ff. de verb. sign. & gl. in §. 1. in verbo, totorum, & ibi Ioan. Fab. Instit. pro socio. & Bar. in l. Moschis, in prin. ff. de iure fisc. & in l. 1. §. vlt. & ibi Aquen. ff. de verb. obl. Fab. & Ang. Are. in §. restituta. Insti. de fideicom. liber. Lucam Pen. in l. si quis procurationem, col. 1. in verbo, totius. C. de decur. lib. 10. Steph. Phedericus in suo opere, de legum interpretatione, parte prima, char. 2. vers. sed notandum quòd totum & Raph. Co. cons. 34. pater vxori, post prin. Petr. Besu. & Ias. in l. 3. §. filius. ff. de libe. & posth. & in l. 2. col. 1. C. de hæred. instit. Fran. Are. in l. Centurio, & ibi Lancel. Galia. nu. 355. ff. de vulg. & pup. substi. & Phil. Dec. in l. omnia, in 1. no. ff. si cer. pet. & ex externis scriptoribus Cornelium Nepotem in libello de nominum verborúmque differentiis, & Nonium Marcellum in dictionum differentis, & Seruium in primo lib. Aeneidos enarrantem illud:

Hos tota armenta sequuntur.

Et iterum in 4. super illum locum:

Et tonitru cœlum omne ciebo.

9 Denique Ioan. Mo. in extrauag. vnam sanctam, in verbo, sponso, de maio. & obed. tradit ex Philosophi sententia, totum & perfectum idem esse, vel proximum secundum naturam. Nam illud est perfectum, quod totum habet, & nihil ei deficit: & etiam illud totum est, quod omnia habet. Locus autem Aristotelis, ne tu ignores, est in primo lib. de cœlo & mundo, & iterum lib. 1. Metaphysic. De aduerbio autem totaliter, quod à barbaris no-

ſtris exprimitur ex toto, vide glo. in cap. cupientes. §. cæterùm, in verbo, totaliter. & ibi Ioan. Mo. Archi. Ioan. And. Domi. & Phil. Fran. de elect. lib. 6. & Socin. conſ. 266. col. 16. verſ. ſecundo etiam eadem concluſio, lib. 2.

QVICQVID.

Dictio quicquid, quid significat.

ET hæc dictio quoque eſt latæ ſignificationis, omnia ſcilicet comprehendens vel minutiſsima quæque, vt nihil omnino reliqui faciat, etiam ſi ea dictio, totum, non fuiſſet appoſita. Hanc enim vim eſſe huius dictionis, vt apertè voluit Donatus enarrans illud Terentij in Hecyra:

Quicquid id eſt quod reliquit, profuit.

Ad paruitatem (inquit) refertur, vt illud:

At enim id mihi ſatis eſt, quod eſt de me opinionis; quicquid eſt.

Et non obſcurè vult. Guil. à monte Laud. in extrauag. ſuſcepti regiminis, in verbo, & ſi quicquam, tit. ne ſede vacan. vbi loquens de dictione quicquam, dicit nihil excipi, quantuncunque modicum fuerit: & allegat c. quia ſæpe, de elect. lib. 6. quod loquitur per hanc noſtram dictionẽ quicquid, dum ſcribitur, quicquid de bonis perceperint. Tanquã ſcilicet vtraque dictio, & quicquam, & quicquid, eandem vim habeant, omnia ſcilicet quantunlibet modica comprehendentes. de quo & nos diximus ſuprà in verbo, omnia vel partem aliquam, nu. 17. Nam etiã glo. in d. c. quia ſæpe, dicit, omnia in caſu. d. c. vſque ad ouum reſtituenda. quam ſequuntur Archi. Domi. & Phil. Franc. Et huc pertinet tex. in l. Mæuio. §. 1. ff. de leg. 2. vbi ſi ita legatũ ſit, quicquid ad eum dotis nomine peruenerit, tota dos ſine ratione deductionis impenſarum mulieri debetur, licèt aliud eſſet ſi ſimpliciter dos legaretur, per l. 1, in prin. & l. 3. etiam in prin. ff. de dot. præle. Id enim eſt propter illam dictionem quicquid, vt expreſſim ſcribitur in d. l. Mæuio. §. 1. quem ibi ad hoc expendunt gl. Dy. Bar. & alij. & Alex. qui illum dicit not. conſ. 133. ſuper quæſitis, col. 1. lib. 5. & Iaſ. qui & illum quoque citat pro no. in l. poſt dotem, col. 9. verſ. vltimò adde. ff. ſol. mat. Sed & ita illum allegat Bal. in l. quod nomine, col. 2. verſ. ſed quid ſi ex cõſuetudine. ff. de condi. indeb. vt ex eo poſsis intelligere, hanc dictionem eſſe eius ſignificationis, vt idem denotet ac ſi dixeris integraliter, vt ipſe loquitur. Allegat item in id tex. Lucas Pen. in l. 1. col. 1. C. pub. lætit. lib. 12. vt ſcilicet ſit ſignum vniuerſale diſtributiuum omnia compræhendens. ad quod etiam citat l. 3. §. nonnunquam. ff. de vſur. & l. quicquid, in prin. ff. de verb. obl. vnde vt ſubdit, eſt ſignum effrenatum, nihil excipiens, aut ſaltem maiorem partem omnium comprehendens. c. quod die, in fi. 75. diſt. vbi gl. affert. concor. Et eadem propè ponit ipſe Luc. Pen. in l. 1. in omnibus, poſt mediũ. C. de curſu publ. eo. lib. 12. vbi & pro priore dicto allegat legem Lucius. §. hæredũ, & §. ſeq. ff. ad Treb.

Dictio quicquid, eſt præcisè vniuerſalis.

2 Sed & his adde tex. in l. cum virũ, ibi quicquid ex hæreditate, &c. C. de fideic. & ibi Bar. & alios, inter quos Bal. col. 2. in 2. oppoſi. dicit ex eo tex. hanc dictionem, quicquid, eſſe præcisè vniuerſalẽ, quem refert & ſequitur Phil. Dec. conſ. 29. an detur reſtitutio, col. 2. verſ. ſecundò. nam cùm, vbi etiã ad hoc allegat tex. in l. in fideicommiſſo. §. cùm Pollidius. ff. de vſur. & in c. cùm cauſa, in fi. de offi. deleg. & in c. vlt. de rerum permu. & idem quoque voluit Ludo. Goza. conſ. 8. in hac cauſa, col. 5. nu. 24. vide Bal. in d. §. nonnunquam, & Fran. Aret. in l. lex. Cornelia. ff. de vulg. & pup. & Bar. in l. quę omnia. §. planè. ff. de procur. Bal. in c. 1. col. 9. verſ. item Oldra. quærit, tit. de capi. qui curiam vend.

3 Eſt autem & alia huius dictionis natura, quam prætermittere noluimus, vt ſcilicet iuncta verbo futuri temporis faciat conditionem, per tex. in l. qui Romæ. §. Augerius. ff. de ver. obl. quem ad hoc expendit & dicit not. Iaſ. in l. Stichum qui meus erat, col. 1. verſ. ſecundo amplia. ff. de leg. 1.

REVERTATVR.

Donatoris natis liberis, rem donatam ipſo iure vendicat, vel poſſeſsionẽ condicit.

1 IPſo iure, dicit Accurſius ex hoc inferens, quòd donator poterit rem ipſam donatam, natis liberis, vendicare, tanquam ipſo iure dominus effectus, vel poſſeſsionẽ ipſius condicere. Sequuntur Bar. Alex. Io. Fab. Bal. in vtraque lect. Sal. & Ang. hîc. & idem voluerunt Cy. Bar. Ang. Sal. Raph. & Pau. Caſt. in l. ſi totas, C. de inoffic. dona. Bart. in l. 1. col. vlt. & ibi quoque Sal. col. pe. verſ. quæro ſextò, eo. tit. Oldra. conſ. 238. cùm mulier donatrix, in prin. Bar. in l. Titia Seio. §. imperator, col. 2. verſ. quærit gl. & iterum verſ. quæro vtrùm quærit lex, & ibi quoque Bald. Imo. & Pau. Caſtr. ff. de lega. 2. Bart. dum hanc l. allegat, in l. quiſquis, & ibi Ioan. Plat. in fi. C. de omn. agr. deſer. lib. 11. Bald. conſ. 167. quidam Franciſcus tunc carens liberis, col. 1. lib. 5. & conſ. 215. punctus, quidam donauit, eo. lib. 5. Imo. in c. vlt. col. 6. verſ. in ea. gl. 2. in fi. & ibi etiam Panor. col. 2. & ſeq. extra, de dona. Pau. Caſt. conſ. 435. ſuper hoc puncto, in prin. lib. 2. Pet. Ferra. in tit. forma libelli quo agit. pro dona. in verbo, irreuocabiliter, col. 3. verſ. ſed nunquid eſt neceſſe. Nic. Mil. in ſuo reperto. in verbo, donatio facta extraneo. Alex. conſ. 71. conſideratis his, paulò poſt prin. lib. 4. Corn. conſ. 15. ex quo dictus Franciſcus, col. 5. lib. 1. & conſ. 176. in præſenti conſultatione, col. vlt. lib. 2. & conſ. 4. dubia ſatis, col. 1. lib. 4. & conſ. 11. in præſenti, col. 9. verſ. confert ad prædicta, & iterum col. 11. poſt prin. eo. lib. 3. & conſ. 30. lib. 4. Fran. Aret. in l. Centurio, paulò ante fin. & ibi Iaſ. col. pen. ff. de vulg. & pupil. & conſ. 92. viſo legato, col. 3. Franc. Curt. ſenior conſ. 1. col. vlt. verſ. capio ſecundum paſſum. Guid. Pap. ſing. 339. in prin. & Dec. 214. reuocatio, col. 2. verſ. an reuocatio. Socin. conſ. 39. in quæſtione quæ vertitur, col. pe. verſ. poſtremò poſſunt, lib. 3. & conſ. 93. teſtamentum præmiſſum, col. 5. ver. quinto modo reſpondetur, lib. 4. & Iaſ. in l. cùm acutiſsimi, col. 1. verſ. eodem modo ſi quis. C. de fideicom. & conſ. 171. viſo inſtrumento, col. 1. lib. 4. Fort. Gartia in lib. de vltimo fine iuris, char. 16. verſ. item probatur ex affectione, & aliis ſequentibus. & Steph. Bertr. conſ. 192. viſo caſu, col. 2. lib. 2.

Et quid ſi in donatione appoſitum fuerit conſtitutũ.

2 Ex quo & illud ſequitur, quòd ſi in donatione fuerit appoſitum conſtitutum, ex quo transfertur vera poſſeſsio, per l. certè. §. 1. ff. de preca. & no. Bar. in l. ab emptione. ff. de pact. cum multis concor. à me nuncupatim citatis in meo libello, de conſtituto, in prima ampliatione. Tamen natis liberis huiuſmodi conſtitutum ipſo iure reſoluitur, ac reuocatur, quemadmodum & donatio principalis, reditque confeſtim poſſeſsio in donationem, vt expreſsè in hoc caſu no. conſuluit Phil. Dec. conſ. 366. pro declaratione, ad fi. motus, quia aliàs conſtitutum ſequitur naturam eius actus in quo apponitur, ex ſententia Bal. in l. ex teſtamento, ad fi. C. de fideic. & in c. 2. tit. de feud. dat. in vic. leg. commiſ. cum multis aliis concord. quos & ego tibi congeſſi in dicto tractatu conſtituti, in ſeptima limitatione. inter quos comperies Pau. Caſt. conſ. 10. ſi vera ſunt, col. 1. lib. 1. vbi dicit, quòd ſublato principali contractu, cenſetur & ſublatum conſtitutum in eo appoſitum. Nam vt dicit idem Pau. in l. 1. §. ſi vir. ff. de acquir. poſſ. huiuſmodi poſſeſsio à iure transfertur, & à iure pariter poteſt annullari. Subdit autem

Dec.

Dec.aliud esse in possessione reali,quæ in facto cõsistit,per d.§.si vir.Et idem in eadem specie consuluit Caro.Ruin.cons.173. quæritur primo, in 2.eodémque vlt. dubio, lib. 1. & Hieronymus Gratus cons.50.reuerendissime,col.antepe.vers.& vltra supradicta,lib.1.

Etiã si facta sit vni ex liberis.

3 Et quod dictum est donationem hîc reuocari ipso iure,procedit etiam in donatione facta vni ex liberis, quæ non tota quidem reuocatur susceptis postea aliis liberis, sed vsque ad legitimum bonorum subsidium tantùm,per l.si totas.C.de inof.dona.& latè diximus supra in verbo libertis.vers. 75. incip.quæro igitur si pater quispiam. sed ea tamen reuocatio fit etiam ipso iure, vt voluerunt Bart. & Pau.Cast.in ea ipsa l. si totas. Bal. in l. Titia Seio.§. Imperator.ff.de leg.3.

In quibus casibus donatio non reuocatur ipso iure.

4 At reuocatio donationis, quæ fit per liberos iam tempore donationis natos, & à patre quidem non ignoratos,aut etiam à postea susceptis, sed de quibus pater,cùm donauit,cogitabat,& ita non fit ex hac l.quando illi istis casibus non sit locus, vt supra alibi abunde diximus,sed fit,quoniam donatio est inofficiosa,certè non fit ipso iure, sed opus est querela,per l.1.& ibi not.C.eo.tit.de inof. testa. & voluerunt omnes in d.l.si totas.

Verba futuri temporis ferendã sentẽtiam demõstrãt, non latam.

5 Sed quod ad priores illos casus pertinet, non omnino in confesso est,quòd in casu nostræ legis, & d.l.si totas, donatio reuocetur ipso iure. Quin contrarium in vtroque tenuit gl.sibi contraria, in d.l.si totas,expendens hoc verbũ,reuertatur,quod videlicet est futuri temporis,& ideo ferendam sententiam non latam demonstrat,vt postea latè dicemus,& Barb.in c.vlt.col.pe. vers. tu adde,extra de de donatio. Sed huic obiectioni tacitè respondet Bal.hîc & in d.l.si totas, dum dicit huiusmodi verbum reuertatur,cùm significat iuris ministerium siue statutum,vt hîc,esse directum, ideo ipso iure significari rem fieri.Nam vt id intelligas lector.optime,id verbum dicitur directum, quod denotat aliquid fieri ipso iure,& propria authoritate, atque citra alterius manum & operam. Obliquum autẽ, quod per alterius manum capi debet, ex doctrina Bar.quem omnes sequuntur,in l.Centurio,col.pe. ff.de vulg.& pup.substi.& in l.eam quam,ad fin.C. de fideic.& cons.3.quod repetitum est cons.182.Titius condidit testamentum, col.2. & cons.13.ex facto proposito,col.3.vers.restat de secundo,& cons. 56.Bar.fecit testamentum,col.1.& Bal.in rub.C.de impub.& aliis substit.& in l.vlt.col.4.vers.nunc aliqua.C.de sacros.eccl.& in l.ex parte.ff.de acqu.hæred.& in l.si quis ita.ff.de vsufruct.& cons.176.quidam nomine A.col.2.vers. secundò prætermittendum,lib.3.& cons.296.factum sic se habet,col.2.lib. 7.& omnes propè in c.si pater de testam.lib.6.cum simi.Ideóque cùm verba directa dispositionem directam faciant, obliqua verò fideicommissariam ex omnium sententia:certè etiam id quod per fideicommissum competit, non ipso iure competit.l.si seruus,& ibi doct.C.de fideic.liber.& l.quærebatur.ff.de milit. testa.ibi, apparet eum non ipso iure valere voluisse, sed per fideicommissum. Indéq; huiusmodi fideicommissaria substitutio, quæ scilicet directa non est, precaria dicitur,in d.l.quærebatur.ff.de milita.testam.& in l.cum proponas filios.C.de pact.sicut alibi voluntas precaria in causam scilicet fideicommissi,in l.cùm proponebatur. ff.de legat. 2.& l.non idcirco.C.de codic.& verba obliqua dicuntur etiam precaria. lege cohæredi. §.cùm filiæ,& ibi Dy.& Bar.ff.de vulg.& pup.subst. & l.2.& iterum l.4.C.de codi.& l.à patre, vbi Phil. Dec.no.in prin.C.de collat.& l.2.in prin. C. commu de leg. vbi id optimè declaratur. & l. si seruus. C.de fideicom.liber.

Verbum directum. Verbũ obliquum.

Precaria substitutio. Precaria voluntas Precaria verba.

Verbũ reuertatur, cõmune est.

6 Est autem hoc verbum,reuertatur, commune, scilicet directum & obliquum, secundum Pet.Iac. in sua practica,tit.de verbis obliquis, col.1.Bart.in d.l.Centurio,col.vlt.motum ex glo.in l. 1. in fi.magnæ gl.ff.de donat.& argu.l.Lucius.§.tres hæredes. ff.ad Treb.& sequitur Franc.Aret.in ea l.Centurio, col.vlt.& ibi quoque Ias.col.etiã vlt.& Lanc. Gali. in repe.char.pe.in 13.conclusione,& voluit etiã Bal. in d.l.vlt.C.de sacros.eccl.& in tract.substi.col. vlt. Ang.hic,& in d.l.1.in fi.ff.de dona. Imo. in c. Raynutius,char.pe.vers.octauò,ext.de testa, Raph.Co. cons.114.Ant.Be.in 2.dubio Pau.Cast.cons.341.mater ista,post prin.lib.1.Cor.in l.precibus,col.17.ver. verba autẽ communia.C.de impub. & ali. subst. & cons.152.in hac consultatione,col.4.vers.per verba reuertatur,lib.2.Ang.Are.in §.extraneo,col.2.Inst. de pup.substi.& Steph.Bert.cons. 241. viso cõsultationis themate,nu.7.lib.2.Guid.Pap.cons. 96. casus sub nominibus,in quinto dubio, circa medium.

De eadem re.

7 Quin Io.An.in d. c. si pater, de testa.lib.6.constanter tenuit semper esse directum, per text.in nostra l. & eum sequitur ibi Analdus à Solerio in repe.col.4.& iterum 5.Domi.ibi, in princ. col.vlt. Cuius etiam opi.videntur esse Bar. & Io. Plat.in d. l.quisquis.C.de om.ag.deser.lib.11.dum simpliciter dicunt, ꝙ denotat translationem dominij ipso iure, per illum tex.& etiã Ang. qui idem dicit in §. 1. per illum tex.in auth.de resti.& ea quæ par.in prin.Bal. qui ob id dicit significare ipso iure,in hac l.in fin.1. lect.& in auth.quod mater,nu.3.C.hoc eod.titu. & Ant.Cors.in suis fin.in verbo, reuertatur .Et bene facit tex.si solerter inspiciatur,in c.1.ext.de schisma.

De eadem re.

8 Tamen quòd sit etiam obliquum,& significãs quòd per manum alterius res retradatur, est tex.in l.3.vbi hoc no.Bar.& Sal.C. de pact. inter empt. & vend.fac.& id etiam asserit Cy.in l.1.eo. tit. & Rapha.Co.d.cons.114.per illum tex.& cons.96.sub nominibus,in quinto dubio,vbi nihil allegat.Et Fab.à monte sancti Sauini,in tract.de emp.& vend. in 7. q.prin.col.5.vers.secundò quæro. Sed & illius text. authoritate subnixus Signo. cons.131.factum sic se habet,col.vlt.negat expresſim hoc verbum habere vim latæ sententiæ.Quod etiam voluit Saly.in l. si totas.C.de inof.dona.dum scribit verbum reuertitur, quo ea l.vtitur,significare ipso iure, quia est præsentis temporis: tanquam secus esset in futuro tempore.Et in hanc partem est gl.in d.l.1.in verbo, mortis causa donatio,in fi.ff. de dona. cùm dicit ꝙ id verbum non habet eam vim,vt possit agi rei vẽdicatione, sed tantùm personali, quasi scilicet res non transeat ipso iure. Ex quo etiam negant Bart. Ang.Roma.& Pau.Cast.ibi,in fi. hoc verbum esse directum,& sequitur Franc. Curt. senior cons. 12. Lucius Titius,col.vlt.& idem voluit Bal.dum eam glo.allegat, in l.traditionibus, col.vlt.C.de pactis. Pau.Cast.post Cy.in l.1.in duobus locis, & iterum in l.cùm te,ad fi.C.de pact.inter empt.& vend. fac. & idem Pau.post Gui.Cu.in l.ab emptione, col.3. vers.adde dicit.ff.de pact.& apertè innuit idẽ Paul. cons. 68. in casu præsenti puto sic dicendum, post prin.lib.2.dum dicit ꝙ dictio,reuersus, denotat ipso iure,quia est præteriti temporis: tanquam si futuri esset, non eam vim haberet. Et idem quoque expresſiùs voluit Aegid.Bellamera cons.39.factum est tale,dominus Hubertus,col.5.ver.his pręmissis, Barb.cons.11.illud afferam,col.9.vers.modo in casu nostro,lib.2.& Guid.Pap.sing.657.licet verba.Iason cons.211.inter quosdam, col.8. vers. item habet caput,lib.2.& Phil.Dec.in l.traditionibus, col.3.vers. secunda conclusio.C.de pact.& Franc.Cur. iunior in l.traditionibus, col. 3. nu. 22. C.de pact.Et hanc quoque partem fulcit tex.in c.1.ibi,liberè ad dominum reuertatur,extra de vsur.& similis tex.in c.vbi

pericul

periculum.§.quòd si præmissa,de elect.eo.lib. 6. & in c.si beneficia,de præben.eo.lib.in c.felicis,vers.si qua verò,de pœnis,eo.lib.6.& in cle.1. vers. à feudis,eo.tit.& in c.imperialem, in §. callidis, titu.de prohi.feud.ali.per Fed.nam illa dictio liberè,est latæ sententiæ,vt postea dicemus:ideo si verbum liberè per se fuisset latæ sententiæ,frustra addita fuisset illa dictio,liberè.

Dictio liberè, est latæ sententiæ.

9 Porrò Corn.d.cons.15.col.5.lib.1.hanc rem animaduertens dicit,quòd d.l. si totas, quæ loquitur in eadem materia, vtitur verbo præsentis temporis,dum dicit reuertitur,quod quidem præsens tēpus hauddubie est latæ sententiæ,vt postea latè dicemus. Et licet l. nostra loquatur per verbum reuertatur,tamen est aduertendum,inquit,quòd potest esse & præsentis temporis modi imperatiui,& modi subiunctiui,atq; etiam futuri temporis modi optatiui.Ideo interpretanda est, vt sit præsentis temporis,& significet ipso iure, vt scilicet consentiat cum d.l.si totas,quæ, vt diximus, loquitur in eadem materia. Et quamuis aliàs in dubio debeat sumi interpretatio,vt fiat priuatio per sententiam, non ipso iure:tamen in ista priuatione, quæ fauorabilis est,secus est,arg.c.odia,de reg.iur.lib.6.cum simil.de quo & tu vide quæ dicam infra nu.252.incip.hæc autem quæ diximus. Vel,vt hoc illi addā, illud non procedit,quando per alia iura constaret rem fieri ipso iure,vt dicemus infrà vers. 64.incip. 12.fallit.

In dubio debet sumi interpretatio,vt priuatio fiat per sententiam, non ipso iure.

10 Fuerunt tamen qui dixerunt donationem hic certè reuocari ipso iure,sed ita demum tantùm, si pater id velit,vt retulit Alber. hic. Et in hac quidē sententia videtur fuisse Bal.in l.1.col.vlt.C. de inof. dona.cùm dicit requiri declarationem voluntatis ipsius patris,velitne donationem reuocari, an nolit,arg.no.in l.2.ff.si ager vecti. vel emphy. Quo in loco Bar.dicit per tex.& gl.ibi, emphyteutam propter non solutam pensionem,aut etiam per alienationem factam irrequisito domino, tum demum, cadere emphyteusi, si dominus velit: quod dicit esse multum notandum,& menti tenendū.De quare est melior atq; expresior tex. quem & ipse Bar. aduocat,in l.2.in verbo,volenti.& ibi gl. & iterum in illis verbis,sed omnimodo eum dominus,si voluerit,repellendo,& ibi etiam idem Bar. Bal. Ang. Saly.& recentiores. C. de iure emphy.& in §.scire autem,in verbo,volentibus,in auth.de non ali. Et hoc quoque voluit ipse Saly.in l. vlt.col.pen.vers. quæro an ipso iure, eo.tit. Spec.tit.de loca.§ nunc aliqua,vers.13.& ibi Bal.& iterum vers.47. Bar.in l. 2.circa medium. ff. de except. rei iud.idem Bart.& Bal.in auth.qui rem,ille in prin.alter ad fi.C.de sacros.eccl.& ipse Bar.cons.81.Martinus Forniconis, col.2.& ipse Bal.in l.his consequenter. §. 1.ff. famil. hercis.& in l.Mæuius,§.1.in 8.oppo. post Dy. ibi.ff. de leg.2.& in l.cùm seruum,col.2.C.de ser.fugit.& cons.279.factum tale est.A.ante fi.lib.5.& cons.seq. ista inuestitura.Sal.in l.lex vectigali,per illum text. in fi.ff.de pigno.Ang.in §.si verò,vers.sed pone, in authe.de non ali.Anto.cons.22. visis punctis,col.1. vers.puto tamen. Domi. in c.licèt canon.§.is etiā, paulò ante fi.de elect.lib.6.Pano.cons.67. in causa quæ vertitur,col.2.vers.sed his non obst.lib.2.Imo. in repe.c.vlt.col.25.vers.& adde an per illa, de præscri.& in c.2.col.7.de feu.& in c.potuit.col 12.vers. sed contra,de loca.& in c. vlt. col. 7. vers.secundò potest obiici, de dona.Card. Flor.cons.105.super præmisso casu, col.2. vers. confirmatur & aliter.& iterum col.7.vers. ad illud de emphyteuta. Rapha. Co.cons.164.prælatus certæ ecclesiæ, col.3.Franc. Aret.& Ias. in l.si mihi & Titio in prin. vterq; col. vlt.ff.de verb.obl.& Alex.cons. 103. videtur prima consideratione,col.vlt.vers.præterea etiā quando, lib.1.& cons.173.viso themate & scriptis,col.vlt.lib. 2.quod repetitur in cons.91.lib 3.& idem Alex.cōs. 6.circa processum causæ vertentis,col.pen. multis in locis,lib.3.& cons. 106.magnifice prætor, col.4. vers.item in casu posito, eod. lib. 3. & cons.106.viso themate & instrumentis, col.2. vers. nec prædictis obst.lib. 4. & cons.113.viso & diligenter considerato.col.2.vers.secundò fortificatur,eod.lib.4.& cons.128.viso instrumento,col.vlt.lib.5.& cons.27. viso themate,col.2.vers.quantum autem ad secundum lib.6.& cons.150.in causa appellationis, col.4. vers.nec huic habet obstare,lib.6.& Cor. cons.115. licèt in consultatione,col.1.& 2.lib.1.vbi & hoc respondit obtinere etiam si expresse pactum sit, vt res ipso facto cadat in commissum. & consi.166. quatuor,col.3.vers.quia pœna amisionis,lib.2.Cepola causarum ciuilium cons.25.ex quæstione prædicta,col.2.vers.& ita tenet,& col.seq.ver.nec obst. etiam,& iterum seq.vers.circa tertium. Soc. cons. 208.visis actis,col.3.lib.2.& Guid.Pap. cons. 192. ex facti narratione,in primo dubio,in fi.& Car.Alex. in c.1.col.2.tit.quę fuit pri.cau.bene.amit.Soc.cons. 82.in causa,col.2.vers.& illud quod dicitur, lib.3.& Phil.Dec.in auth.qui rem,col.3. vers.tertiò principaliter.C.de sacros.eccl.& in rub.C.de sacros.eccl. paulò ante fi.& cons.138.cuius superscriptio incipit, verba ista, col.2.& cons.146.cuius superscriptio incipit,dubia de quibus,col.3.vers.vltimò nō obstat, & vers. secundò quia etiam, & cons. 185. in causa istorum,col.5.vers.sed breuiter.& cons.206. quæritur an diuisio,col.vlt.& cons.452.visa instructione, col.vlt.vers.non obst.etiam & Ias.in l. omnimodo, in fi.C.de inof.testa.& in l.si insulā,col.7.vers.quartò vltra Bar.eo.tit.cum aliis concord. adductis per eundem Ias.in d.l.2.col.2.C. de iur. emphy. sed hic multos videbis,quos ipse prætermiserat.

Quomodo reuocetur donatio in hac l. ipso iure. Et cadat emphyteuta ob emphyteusi.

11 Et idem in feudo quoque voluit ipse Spec. tit. de feu.§.quoniam,vers.27.Bal.in c.quæ in ecclesiarum,col.pe.vers. extrà quæro, de constit. & in c.1. ibi etiam Mar.Laud. Aluar.& Car. Alex.tit. de cap. Corra.& in l.vlt. in fi. infrà hoc eo. tit. vbi & illud dicit generaliùs procedere, vbicunque aliquid ipso iure reuertitur ad dominū, vt semper intelligatur,si dominus hoc velit & petat,per no.in d.l.2.ff. si ager vecti.& idem Bal.in l.1.in vtraque lectu. C. de reuoc.dona.& cons.31.proponitur quod Petrus, col.3.vers.prædicta in feudis, lib.1. quod repetitur cons.301.eo.lib.1.Imo.in c. vlt. col. 7. vers. secundò potest obiici,extra de donatio.& in cap.2. extra de feu.& Alex.cons.79.circa primum,col.vlt.lib. 1. & cons.103.vbi suprà,eo.lib.1. & d.cons. 173. viso themate,col.vlt.vers.& expresiùs,lib.2.& cons.91.eo. prin.col.etiam vlt.lib.3.& d.cons.27.vbi suprà,lib.6. & cons.92.perspectis diligenter,col.6.in fi.5.dubij, lib.6.Card.Alex.in c.1.col.4.tit.quo tempo. mil. & Ias.qui hoc dicit no.in d.l.2.col. 2. & iterum col.6. vers.vltimò contra dictum.C.de iur.emphy.& cōs. 107.in præsenti consultatione,col.3.vers.nec obst.si diceretur,lib.4.Phil.Dec. cons.144. quoniam ex facto,col.vlt.ver.præterea etiam si ipso iure.& d.cōs. 185. & d. cons. 206. quæritur an diuisio, col.vlt.& cons.341.viso puncto,col.vlt.& in d.rubr. de secun. nupt.in fi.& Guid.Pap.cons. 192. ex facti narratione,col.2.& D.Guil.Bene.in repe.cap.Raynutius, in verbo,in eodem testamento relinquens,le 1.nu.88. & seq.extr.de testa.Et sufficit,ne illud ignores, hāc voluntatem domini esse tacitam,vt videre licet ex iis quæ tradit Panorm. d.cons.67.col.1.& 2.lib.2.& expresiùs Anto.in d.cons.22. vbi suprà & Alex.d. cons.106.col.2.vers.nec obst.si dicatur iunctis præcedentib.lib.4.& Phil.Dec.cōs.146.vbi suprà,& iterū col.4.vers.non obst.secundò, Ias.in l. posthumo. col.6.vers.pro ista op.C.de bon poss.contr.tabu.

In feudo quomodo intelligatur ipso iure aliquid reuerti ad dominum.

Feudū non fit nouum, si dominus remittat commissum ob feloniā.

12 Ex iis autem quæ dicta sunt, illud fit, quòd si dominus nollit feudum paternum vel auitum esse commissum ob feloniam, vt appellant, in se commissam,& ita eam vassallo condonet siue remittat, non per hoc censetur feudum nouum, siue de nouo concessum,quamuis eo iam ipso iure ceciderat: sed manet,vt erat,antiquum,vt voluit gl.in l. quod dicitur necessarias,ad fi.prin.in verbo, creuisse, & ibi Bar.etiam ad fin. & latiùs Alber.ff.de impen.in reb.dota.fact.& gl.in l.peculium.§.si ære,& ibi Bar. Bal.& Paul.Cast.ff.de pecu.& in c.imperialem.§.insuper,in verbo,priuetur,tit.de prohib.feud.ali. per Fed.And.Iser.Iac.Bel.Aluar.Car.Alex. & alij in c.1. tit.de vas.decre.æta.Pet.Iac.tit.de cau.ex quib. feu. amit.col.6.vers.ex prædictis causis. Bal. in l.1.in 15. q.ff.de rer.diuis.& in c.1. §. hoc quoque tit. de succes.feud.& cons.250.ad euidentiam, ante fi. lib.2.& in addi.Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua, vers.23.Imo. in d.c.2.col.vlt.de feud.Pau.Cast.cons.425. ponitur in facto,col.2.vers.secundò videndum est, lib.2.Io. Plat.in l.sancimus,vers.item facit ad aliam quæstionem.C.de consul.lib.12.Alex.cons.30. quoniā omne datum,col.2.lib.1.Fran.Aret.in l.filio quem pater,in fi.prin.per illum tex.ff.de libe.& posth.idem Aret.Alex.& Ias.in d.l.si mihi & Titio.Alex.quidē col.5.alij col.vlt.ff.de verb.obl.Quoniam,vt ibi dicunt Aret.& Ias.si dominus remittit, non dicitur vasallus iure decidisse,cùm non nisi volente domino cadat,quamuis ipso iure cadat:& ideo non potest censeri nouum feudum.& Card.Alex. in prælud.feud.in 6.diuisio.Bar.à.Scarampis inter consilia Albe.Brun. cons. 112.casus super quo, col.vlt.& iterum col.seq.venerabilis dominus,post prin.De quo tamen vide Bal.in d.c.imperialem. §. insuper, col.vlt.& Card.Alex.in d.6.diuisione feud.& Alex. cons.34.visis & ponderatis,col.2.vers.hoc comprobatur,lib.5.& remissiuè per nos in tract. retractuū, tit.1.§.32.gl.1.nu.29.quid autem de fundo,

Vtrum testamentum ratione præteritionis sit nullum, ita demum si præteritus dicat, & petat.

13 Simile est autem, quod videmus testamentū ratione præteritionis ita demum tantùm esse nullum,si præteritus ipse dicat, & petat.non aliàs. l. filio præterito,& ibi gl.& omnes.ff.de iniust.testam. & l.maximum.§.sancimus.C.de liber.præte.& voluit etiam gl.in l.scimus,in prin.C.de inof. testa.& in l.si pater,in gl.vlt.in fi.C.de instit.& substit.& in l.is qui in potestate,in prin.ff.de lega.præst.& in l.si duo,etiam in prin.eo.tit. Spec. vbi suprà Dyn.in l. Gallus,in prin.in magna dist. ff. de libe. & posthu. Bal.in l.2.C.de hære.institu. & in l. si constat, post prin.C.de compen.& d.cons.305.lib.2.vbi suprà,& cons.99.factum tale est Nicolaus, col. 2. lib.2. cōs. 393.ad euidentiā, in princi.eo.lib.2.& cons.386.quidam M.decessit,col.1.lib.5.& Signor. cons. 153. verum est,col.2.vers.circa secundum.& cons.171. Ser Antonius, col.pen. vers.item esto.& Card.Flor.d. cons.105. tum primo loco suprà alleg. tum eadem col.2.vers.ad item Imo.in c.exhibita, col.8.vers.& per hoc non obstat,ext.de rerum permu.Et id quidem etiam plenè not.in l.posthumo, vbi latissimè Ias.disputat,an hoc sit verum.C.de bon.poss. cont. tab.& in l.2.C.de posth.hæred.institu.& Ludo.Bol. cons.73.Antonius Pergamēsis,col. vlt. de quo etiā vide Oldra.cons.171.thema tale est, Titius filium, in secundo dubio,& iterum col.3.ver.quintò quæritur.& Raph.Co.in repe.l.si filius, in 7. oppo.primi no.ff.de libe.& posthu.& Pau.Cast. post. Bal.in l.sicuti certi,col.3.vers. quæro hîc secundum Bald. C.de testam.milit.& cons.323 super primo puncto, lib.1.& Roma.cons.24. postmodum autem. & Ias. in l.si filius qui in potestate, in primo not.ff.de liber.& posthu.& D.Bened.in repe.d. c. Raynutius, in verbo,in eodem testamento relinquens, le 1.nu. 84.cum multis seq. extra de testa. Ex quibus comperies non id esse omnino certum. Id tamen defendit vetus exemplum testamenti Ebutiæ L.Menenij Agrippæ vxoris,quo alteram ex filiabus hæredem tantùm instituit,alterā præteriit.At Aphronia(id præteritæ nomen fuit) cum sorore contendere noluit,testamentúmque matris patientia honorare,quàm iudicio conuellere, sanctius esse duxit,atque ita testamētum ratúm mansit.quod à Valerio relatum est lib.6.c. 8. cui titulus est, de testamentis quæ rata manserunt.

Quomodo intelligatur fieri supplementum legitimæ ipso iure.

14 Idem quoque dicimus de supplemento legitimæ,quod & ipsum licèt fiat ipso iure, per d.l.scimus.C.de inof.testa.intelligitur tamen, si petatur, aliàs verò secus,vt etiam dicit gloss. ibi, quam sequuntur Bar.& plerique omnes in eo loco. & voluit quoque gloss.in d.l.si is qui in potestate. ff. de leg.præstan.Specu.vbi suprà.& Bald. in d. l. si constat. C. de compen. & Corn. cons.264.in hac consultatione, col.1.vers. tamen his non obstantibus, lib.1.& cons.seq.circa primum,col.1.vers. cùm itaque, eod.lib.1.Iason in l.de pupillo. §.qui opus nouum, col.1.in 3.no.ff.de oper. no. nunt. vbi id dicit generale,cùm quid fit ipso iure, scilicet si petatur. & in l.ex facto,col.11.vers.secundò pro op. Bar. ff. de vulg.& pup.substit.

Compensatio fit ipso iure,si petatur tamē.

15 Adducítque vtraque illa gl.videlicet in d.l. scimus,& in d.l.is qui in potestate,& aliud accommodatissimum simile de compensatione,quæ quidem fit ipso iure:sed ita tamen,si petatur,per l.vlt. C. de compen.& §.in bonæ fidei.& ibi quoque gl. Dy.& alij Insti.de actio.Et idem etiam tenuit gloss. in l. si quid à fideiussore. ff. de compen. Azo in summa, eo.tit.Pet.& Cy.in d.l.vlt.eo.tit. Spec. vbi suprà & Bar.in l.verum,& ibi Bal.ff. de compen. quam ipse Bar.primam totius tit.legit. licèt prima non sit. & in d.l.si constat,& ibi latius Bal.& Sal.eod.tit.idem Bar.in l.gerit,col.8. vers. secundò compensatio. ff. de acquir.hæred.Bal.in l.1.C.de distra.pign.& Cor. d.cons.15. col.2. lib. 1. Sed tu de hoc latissime omnium vide Tyndarum in tract. de compensatione, char.4.vers.& per hoc expediuimus.

16 Quibus & adde alia similia.Nam Falcidia resecat ipso iure.l.linea margaritarum.ff.ad leg. Falcid. Sed ita demum, si hæres velit l. patrem. ff. quæ in fraud.cred.& voluit Bal.in l.1.C.ad leg.Falcid. Item licet actiones ipso iure transeant in fideicommissarium,vt probat tex.in l.pen.§.1.in fi.C.ad Trebe.Id tamen intelligitur, si velit & petat fideicommissarius.vt patet ex l.1.§.sed & quoties,& l. cogi.§. Metianus.ff.eo. quos in id expendit Ias.in d.l.1.§. de illo,col.2.eo.tit.& ante illum,licèt non alleget, Pau. Cast. solus ex antiquioribus, in d.§. Metianus, & Soc.in d.§.sed & quoties,in secundo no.Adde, inquam, quod voluit Bar. in l. si matre. C.de suis & legi.intelligens illum tex.in verbis,ipso iure succedant,si petatur.Et quod subtiliter admodum & eleganter disseruit vir optimus ac doctissimus Ioan. Igne.senator regius in repe.l.cōtractus,col.34.vers. nunc restat articulus,cum multis seq.ff. de reg.iur. & eo tacito,Ludo.Gomessius in §.actionum,col.8. & multis seq.Insti. de act. dolum dantem causam contractui reddere cōtractum ipsum nullum,modo petatur,vt apud Igne.latè videre licet:quod ante ipsum,licèt non alleget, voluit Ang. in l. si quis aliam.§.sed & si quis.ff.de solu.& Paul. Cast. cons. 295.si dicta pignora,col.1. lib. 2. Quibus suffragantur quæ diximus in legibus connubialibus,in gl.6. nu. 91. his confine est. Et generaliter ea quæ fiunt ipso iure,& ita debere intelligi,si petatur, tenet per quædam ex supradictis Fran.Ripa in l.4.§.hoc autē iudicium,col.2.nu.8.ff.de dam. infe. Sed his tamen repugnat, quod dicemus infrà in 13. differen. effectum latæ & ferendæ sententiæ. Sed quantum ad hunc

hunc casum nostrum pertinet, vide quæ diximus suprà in verbo, liberos susceperit, vers. 211. inci. secundò intelliges procedere, & multis seq.

Retransferri dominiũ ipso iure sine traditione non potest, licèt contractus annulletur.

17 Sed illud interim non omittemus, quòd cùm ex titulo & traditione simul iunctis trãsfertur dominium, licèt postea titulus annulletur siue resoluatur aut rescindatur, non tamen retrãsfertur dominiũ ipso iure sine traditione, per gl. in l.1. in fi. magnæ gl. C. de inof. dona. vbi Bal. etiam in fi. ad hoc no. & commendat. & idem Bal. in l.1. in 6.q. C. si in fraud. patro. vbi illam dicit subtilem. & cons. 482. magnifici viri, col.2. vers. hîc primum quæritur, lib. 1. & Alex. cons. 10. videretur fortasse, col.1. in fi. lib.1. & cons. 92. perspectis, col.1. vers. & non obst. si dicatur, lib.2. vbi alios quoque citat. & Card. Alex. in l. imperialem. §. callidis, col.1. tit. de prohib. feud. alij. per Fed. Ias. cons. 211. inter quosdam, col. pen. vers. item ex alio, col. pe. li.2. & cons. 128. verba permutationis, col.2. vers. primò quia vbi, lib.4. & Stephan. Bertr. qui eam glo. dicit not. cons. 8. etiam si sententia, col.1. lib.1. & cons. 354. ad primum respondeo, in fi. eo. lib.1. & cons. 279. ex instrumento, ante fi. lib.2.

18 Quod procedit etiã si ipso iure ex dispositione legis vel statuti contractus annullaretur, vt voluit Bar. in l. si ita quis. §. ea lege, col.2. vers. quæro vtrũ prohibitio legalis. & ibi Ias. col.11. vers. istam regulam. ff. de verb. obl. & idem Bar. in l. si hominem. ff. de vsucap. & Bal. in d.l.1. si in fraud. patro. & in l.1. col.3. & ibi Alex. & Thomas Parp. col. quoq; vterque 3. ff. sol. mat. & iterũ in repe. l. cùm mulier, col. 10. vers. secundo dubio, & ibi quoque Alex. col. pe. vers. tamen si Bar. hîc. ff. eod. tit. idem Alex. cons. 10. videretur fortasse, col.1. vers. sed præmissis non ob. lib.1. & cons. 92. perspectis his quæ in themate, col. 1. lib.2. Fabia. à monte sancti Sauini, in tract. insinuationum, in 27.q. in fi. & Phil. Dec. cõs. 300. visa petitione Philippi, col.2. Carol. Ruin. cons. 76. circa casum, col.3. nu.8. lib.1. Ias. cons. 211. præsens consultatin, col. pe. vers. item ex alio, lib.2. & cons. 128. videretur in præsenti, col.2. vers. primò quia, lib.4. De quo & tu vide plenissimè Alex. in d.l.1. col.3. vers. ex hac tamen glo. cum multis seq. ff. solu. matr. vide etiam Bal. in l. omne, col.1. vers. sed quid in contractibus. C. commu. de lega. & in c. cùm inter, col. 2. vers. item renuntiare, extr. de electio. & Aegid. Bellamer. cons. 3. circa materiam, col.8. vers. præterea pro hoc facit & iterum col. pe. vers. tum quia cum dicitur. & cons. 39. factum est tale, dominus Humbertus, col.4. ex quo palam errasse videri potest Io. Ana. dum in c. conquestus, col.3. extra de vsur. tradit quòd per pactũ de retrouendendo retransfertur dominium in venditorem ipso iure ex sola oblatione, vt sing. dicit probari in l. si cum venderet. ff. de pig. actio.

Intellige tamen in casib. in quibus dominium non trãsfertur sine traditione.

19 Sed hæc omnia velim intelligas, vt non procedant in iis casibus, in quibus dominium ipso iure transfertur sine traditione, de quibus per glo. & doct. in l. traditionibus. C. de pact. Nam tunc in illis etiam retransferretur dominium ex statuto annullãte contractũ, sine alia traditione, vt satis intelligi potest ex d. gl. in l.1. & ibi Bal. in fi. C. de inof. don. & Bar. in l. & ideo, per gl. ibi. ff. de cõdi. fur. & nũcupatim voluit Ias. d. cons. 211. li.2. & d. cons. 128. col.2. ver. confirmatur, li.4. vbi id multis probat. & Parp. in d.l.1. ff. sol. mat. & Fer. Loaz. in rep. l. filiusf. §. diui. char. 23. nu. 452. & ante eos Pau. Cast. cons. 216. confirmando, col.2. vers. nec insuper, lib. 1. Nam & videmus quòd sicut in legato transfertur dominium sine traditione. l. si tibi homo. §. cùm seruus. ff. de leg.1. & copiosissimè diximus in nostris commentariis consuet. Picta. tit.16. §.4. in gl.2. in prin. ita ipso iure retransfertur per actus resolutiuos, per tex. in l. vlt. iuncta gl. in verbo, remeantibus, & ibi Bart. & alij. C. de lega. & in auth. cui relictum, ad fi. in verbo, vendicari. C. de indic. viduit. Et hoc quoque expressim voluit Alex. d. cons. 10. tum col.1. vers. & primò, tum col.3. vers. non obstat d. lib. 1. & iterum cons. 10. videretur fortasse, col.3. vers. non ob. d.l. fi. eo. lib.1. & Fran. Aret. in l. qui absenti. §.1. col.2. ff. de acquir. poss. & Anto. Rub. cons. 58. series facti, col.2. & propè omnes quos suprà citauimus. & faciunt not. per Bar. in l. si vt proponis. C. de cond. ob caus.

Quãdo lex aut statutum intelligatur esse latæ sententiæ, aut ferenda.

20 Cæterum posteaquam huc peruenimus lector amantissime, libet hoc loco affatim abundéque tractare quando lex aut statutum intelligatur esse latæ sententiæ, aut ferendæ, in vnúmque veluti corpus congerere quæ à nostratibus doct. vellicatim diuersisque locis de ea re scripta sunt, vt hinc facilius possint legum studiosi expromere quod in rem suam futurum esse putabunt: quandoquidem res est non inutilis, neque contemnenda, sed quæ in controuersiam quotidie adducitur. Igitur in primis Bald. in l. iubemus. §. vlt. C. de sacrosanct. eccle. ita in eam rem distinguit: Aut loquimur in pœna obligatoria, & requiritur sententia. l. si qua pœna, in verbo, virtus. ff. de verbo. signific. Aut in pœna afflictiua, & idem l. quòd ad statum. ff. de pœnis. Aut in pœna priuatiua, & idem, nisi sit dictio mox, vel dictio, ipso iure, vel dictio, ipso facto; vt not. in authen. de nupt. in princ. facit l. vlt. C. loca. & c.2. de reb. eccles. non alien. lib.6. & cle. 1. eo. tit. Quædam est pœna ab actione exclusiua, & tunc idem. l. vlt. C. de iuramen. calumn. quia requiritur sententia. authen. qui semel. C. quomo. & quand. iud. Quædã est pœna tacitæ confessionis inductiua, & tunc si potest probare contrarium, intelligitur per sententiam, vt d.l. vlt. aliàs ipso iure. l. quoniam. ff. de his qui not. infam. Quædam est pœna iurisdictionis prohibitiua, vt puta, non reddatur ius. In quo dicit Iacob. Aret. in quadam disput. quòd intelligitur ipso iure, nec valet iudicium si contra fiat. facit l. si seruus. C. de his qui ad eccle. confu. Adde tamen quòd vbi non requiritur sententia dispositiua, si tamen factũ reuocatur in dubium, requiritur sententia declaratoria, per l. eius qui delatorem. ff. de iure fisci, & cap. pro humani, de homic. lib.6. Facit quod not. glo. in authen. de tabel. §. penul. vbi glos. dicit, quòd si tabellio per sententiam legis est priuatus officio tabellionatus, hoc tamen non est declaratum per sententiam hominis, sed est occultum, si iste tabellio exercet officium, quia est in quasi possessione officij, valent instrumenta sua. quod alibi in iure ciuili non habes. Hactenus Bald. vbi suprà. Alexander autem in additio. Bart. in l. imperator. ff. de iure fisci, alia multa in eam rem allegat, vt ostenderet quando quid intelligatur fieri ipso iure, vel per sententiam. multa quoque Barb. in cap. si diligenti, colum. 37. & multis sequen. ad 7. colum. extrà de for. compet. Omnium autem plurima Feli. in cap. Rodulphus, colum. 15. vers. vltimò quia tex. cum multis sequen. extra de rescrip. & ante hos quædam etiam allegat Bar. in auth. de incest. nupt. in prin.

Verbũ aut participiũ præsentis temporis in dubio est canon latæ sententiæ.

21 Ego verò rem hãc cæteris dilucidiùs vberiúsque ac ordinatiùs tantùm (nam meliùs quis posset?) hoc loco tractare constitui. Igitur vt ad rem accedamus, Verbum aut participiũ præsentis temporis, vt ordinem Grammaticorum sequamur, in dubio est canon latæ sententiæ, vt planè innuit gl. in l. si quis maior, in verbo, infamia, iuncto text. in verbo, notatur. C. de transf. quã sequuntur Bar. Bal. Sal. Pau. Cast. & recentiores ibi, & expressiùs voluit gl. in l.1. §. afficerentur. C. ne lic. poten. & in l. sicut, in verbo, minimè. C. de testa. mili. & in l. si quis in tantã, in gl. magna, vers. quartò quæro, & ibi Bar. & Ang. vterque col. vlt. C. vnde vi. idẽ Bar. in l. iubemus nul

mus nulli.§.sanè si hoc,colum.vlt.& ibi Alex. C.de sacr.eccl.& in auth.qui semel,ante fi.C.quomo. & quād.iud. Archi.in c.inolita,col.1.ad fi.11.q.1.Bal.in l.2.in addi.in 3.q.& ibi quoq; Salyc. etiā in 3.q.C.de iure emphy.idē Bal. in c.1.§.si quis miles,in verbo, amittat, tit.de feud.sine culp. non amit.& in addit. Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua,in 46.q.& consi.9.factum tale est, col.3. vers.sed hoc est aduertendum, lib.1.Saly.in l.cum posteaquàm,& ibi Ias.in 3.no.C. de pact.& idem Salyc.in l.decernimus. C.de sacro. eccl.& in l.si totas.C.de inoffic.dona.& in auth.incestas. C.de incest.nupt. & in auth.hoc amplius,& ibi Corn.col.1.& Ias.col.3.versi.secūdo.C.de fideic. Ang.cons.361.multùm considero,in fi.Ant.in c.accedentibus, col.pen.extra de priuil. Imo. in procemio decret.& in repe.c.vlt.col.45.in paruis,extrà de præscri.& in c.si quis,extr.de vita & hone.cler.& in c.si quorundam, col.3.extr. de solut.& in c.vlt.extr. de accu.Rapha.Com.consil.164.prælatus certæ ecclesiæ,col.2.Domi.in c.1.in fin.de iniur. lib.6.Rom. consi.212.quo ad primum, in 3.dubio. & sing. 406. fuit à me quæsitum. Panor. in c.cæterùm, col.1.de rescrip.& in c.nonnulli.§. sunt & alij, col.3.vers.sed dubitatio remanet,eod.tit.& in c.quisquis,de elect. & in c.querelam.col.2.de iureiur.& in c.nouit,in fi. de his quę fiunt à præla.& in rep.§.quia verò,col.7. versi.secundò discutiendum,& seq.extr.de præb.& in c.2.col.vlt.de solu.& in dispu.incip. Augerio,col. 14.vers.contrarium credo.Io.Plate.in l.quoties,quę est penul.col.1.versic.sed quæro nunquid. C. de dignita.lib.12.Franc. Cre.not.7.tu scis quòd verbum. Io.Ray.in §.callidis,versic.pœna,in 9.& 11.q.primæ partis prin.tit.de prohi.feud.ali.per Fed.& in §.præterea si quis,in 19.q.eo.tit.Aegidius Bellame.consi. 9.factum tale est,cum esset lis, colum.10.versi.item non obstat quod dicit Barba.in l.stipulatio non valet,in prin.ff.de verb.oblig.& in addi. Panor. in c.1. extra de adul.Corn.consi.15. ex quo dictus Franciscus,colum.5.versi. tamen est aduertendum.lib.1.& consi.312.in hac consultatione,col.3.versi.cum non solùm,eo.lib.1.Fran. Aret.in c.2.in 5.not.extr.de for. comp.Iaso.in l.eam quā,col.8.vers. teneo communem.C.de fideic.& in l.manifestæ, col.vlti.ff. de iureiur.& in l.posthumo,col.7.vers. pro qua op.C.de bon. poss. contr.tab. & consi.54. circa primum dubium,col.1.lib.3.& consil.118. videretur in præsenti, col.3.vers. secundò verbum sit, lib.4.Philip.Dec. in auth.cassa,col.1. C.de sacros.eccle.& in l.cum posteaquam,col.1.in 2.not.C.de pact.& in l.1.col.10.nu. 67.C.de sum.trini.Fortu.Grac.in lib.de vltimo fine iuris, char.23.versic.quartus casus. Fran.Purpu.in l. more,col.antepe.versi.tertiò ampliatur.ff.de iurisd. om.iud.Ioan.Crot.in rep.c.1.col.8.versi. contra tamen principalem, de constit.lib.6.Iaco.à S.Georg. in tracta.feud. in verbo, qui quidem inuestiti, &c. col.2.versic.item dubitatur.Et hæc quidem est frequentior nostrarum sententia.

Præcedens sententia limitanda.

22 Quam si sequaris, vt sequendā esse arbitramur, temperabis,vel, vt nostrates non omnino malè loquuntur,limitabis iisdē modis,quibus & verbū pręteriti tēporis, de quo statim postea dicemus, etiam limitabimus.Nam & eiusdē(quantum ad hanc rem pertinet) naturæ est,atque etiam de vtroque simul in illis limitationibus differemus, ex quibus assumes quæ huic loco subseruire cognoueris.

Et quomodo.

23 Sed & tu alio item modo limitabis procedere, nisi alia verba eiusdē constitutionis quæ verbo pręsentis tēporis vtitur,aliud inducerent, videlicet ferendam sententiam,non latam.Nam & tunc id verbum præsentis tēporis latā non diceret.Ita expresè voluit Saly.in c.cùm posteaquam.C.de pact.Quod confirma ex iis quæ dicemus in simili infra verbo, futuri temporis:versi.63.incip.vndecimò fallit.

Qui negēt verbū præsentis temporis esse latæ sententia.

24 Quanquam sunt qui ex diametro illi cōmuni sententiæ repugnant, nempe negātes verbum præsentis temporis esse latæ sententiæ.& omnes propè sibi cōtrarij, videlicet gl.in l.1.in verbo,publicatur, & ibi quoque expresius Bar.ff.de vi priua. Pet.Iac. tit.de cau.ex qui.do.debet amit.prop.in 13.dist.feud. col.illius 2.versi.item cum dicitur. Ang.in l.1.C.de pœna iudi.qui male iudi. nisi ibi sit mendum in dictione præsentis. Pet.Anch.consi.102.cōtra dictam donationem, versi.secundò & subtiliùs.Imo.in c.si diligenti, & ibi etiam Franc.Aret. de foro compet. Domi.sibi contrarius,& Card. Alex. in cap.si quis, vterque in fi.23.di.Pau.Cast.in d.auth.hoc amplius, col.2.vers.in text.ibi, excluditur Rom.singu.2.licèt verbum præsentis. Et ita etiam sentiunt Barba. & Corse.quibus locis.4.col.hinc vers.secundo citabimus.& Franc.Luca.in tract.de priuil.fisci.in 2.parte prin.in 12.eadémque vlt.q.dum allegat Bar. in d.l.1.

De eadem re.

25 A quibus stant multi tex.iungentes verbis præsentis temporis huiusmodi dictiones,eo ipso, ipso iure,omnino, videlicet in l.is cui lege,ibi,ipso iure non valet.ff.de testa.& in l.1.ibi,& pleraque ipso iure non valent.ff.ad Sc.Velleia. & in c.si gratiosè,de rescri.li.6.& in c.si postquā, ibi, eoipso viribus euacuatur,de elect.eod.lib.& in c.clericis,vers.prelatis, de immu.eccle.eo.lib.6.& in c.1.versi. omnē personam,de schisma.eo.quoque,lib.6. Nā si verba præsentis tēporis,quib.illi tex.vtūtur,fuissent per se atque suapte natura latę sententię,frustra additæ fuissent illæ dictiones, quæ latam sententiam demonstrant,vt postea dicemus,cōtra l.1.§.sed hoc studiosum. C.de vete.iur.enu.cum simi. Ideóque additas fuissē,vt latam ipsam sententiam ostenderent.

26 Sed quod his respondeatur,in prōptu est,nempe has dictiones adiectas fuisse, non quòd verbis deesset vis illa latæ sententiæ, sed ad maiorem certiorémque ac dilucidiorē latæ illius sentētię declarationem,vt plerunque aliàs fit,id attestante glo.in re simili,in c.licèt canon,in gl.1. de elect. lib.6.cùm dicit,nec fuit hoc propterea superfluū,cum clariùs exprimat, & ibi hoc quoq; not.Domi.& Phil.Fran. & est similis gl.in c.1.in verbo,& filio, de sum.trini. & fide catho.eo.lib.6.vbi etiā Domi.& Phili.Franc. no.non dici superfluum quod clariùs ac distinctius exprimit id quod per se intelligitur. nam vt etiam dicit Panor.in c.solitæ,col.2.versi.in gl.in verbo tan quam,extr.de maio.& obed.quandoque verba ponuntur tollendæ dubitationis causa,cùm tamen tacitè insint, per l.qui mutuam. ff.mand. cum multis concor.à me collectis in nostris cōmentariis consuetudinum Picta.tit.2.c.2.Modò id vnū non omittamus, quod iurisconsultus in l.1.§.sed sciendum.ff. de ædil.edic.tradit,ædiles in suo edicto tollēdæ dubitationis gratia bis ἐκ παραλλήλου, id est,ex geminatione,idem(scilicet morbi vitiíve)dixisse,ne qua du bitatio superesset:nā & aliàs videmus nōnunquam binas,atque plures dictiones latæ sententiæ coniungi,vt in c.cùm ex eo, in fi.de elect.lib.6.vbi dicitur, extunc dictā pœnam ipso iure se nouerint incursuros.Nam dictiones extūc,& ipso iure,eam vim latę sententiæ habent, vt dicemus postea in 43.& 46.fal. futuri tēporis:imò & verbū incursuros, per se eandem vim habet,vt dicemus etiam in 47.fallen.eiusdem temporis.Quin & aliquādo videmus quatuor dictiones eiusdem roboris simul iungi, vt in c.excommunicamus.§.credentes,extr.de hære.vbi dicitur, extunc ipso iure sit factus infamis. nam præter illas, extunc, & ipso iure sit, per se est quoque latæ sententiæ,vt dicemus infrà in 60.fallen.futuri temporis.sed & factus vt participium præteriti temporis,de quo etiam dicemus statim nu.videlicet 32.

Verba aliquando ponuntur tollendæ dubitationis gratia, quæ tacitè insunt.

Comprobatio eiusdē,

27 Et sæpe aliàs videmus has dictiones ipso iure, omnino,& similes latæ sentētię annecti verbis prę-

& vide n. 47. infrà. teriti temporis, quæ haud dubie sunt & latę sententiæ, vt statim dicemus. nã id videre licet in l. scribit. §. item scripsit, ibi, ipso iure sit obligatus. ff. de auro & arg. leg. & in l. in suis hæredibus, cùm dicitur, statim ipso iure hæredes existunt. ff. de suis & legit. vbi cum verbo futuri temporis ponuntur hæc duo, statim, & ipso iure, quæ sunt eiusdem significationis, vt postea dicemus in c. quisquis, & c. cõgregato, & c. dudum ecclesia, extra de electio. & c. cum olim, de maio. & obed. & c. de multa, de pręb. & c. statutũ. §. vlt. de rescrip. lib. 6. & c. 1. in fi. de consue. eod. lib. 6. & in c. 1. §. vlt. & c. auaritiæ, in fin. & c. fundamenta. §. quòd si secus, de elect. lib. 6. & in aliis infinitis locis iuris, præsertim canonici. nec enim omnes volumus, nec possumus, nec etiam necesse est adducere. alios tamen videbis multos inferiùs num. 47. nec hactenus, & aliis multis huius tractationis: nam & talia multa sæpius & postea occurrunt, in quibus id tibi præcipuè menti tenendum est, quod in hoc versi. diximus.

28 Quibus addere potes quod scribit Hosti. in c. nimis iniqua, paulò ante fi. extr. de excessibus prælat. satis fuisse dixisse in eo tex. vniuersi, quantum ad mentem, additur tamen & singuli vt occurreretur illorum malitiis qui ad detractandum bonum obedientiæ, friuolas, licèt subtiles occasiones prætendunt, vt patet in c. eam te, extr. de rescri. ideo si non dixisset, singuli, forsan aliquis assereret, quòd non comprehenderetur sub hoc nomine, vniuersi: quia scriptum est aliud esse ius vniuersitatis, aliud singulorum. l. sed si hac lege. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocan. Ex quo subinfert quòd in literis, instrumentis & priuilegiis non possunt nimis specificari quæ specificanda sunt ad malignorum sophisticam interpretationem tollendam, vt ibi, & in c. ad audientiam, extr. de deci. & in c. in his, extr. de priuil. Et hoc quoque repetit Io. And. in d. c. nimis, etiam ante fi. & Fel. qui alia quædam ad hoc adducit in c. venerabili, in 2. no. de offi. deleg. & in dict. c. eam te, col. 13. vers. ex his infertur. Et facit text. in l. qui mutuam. ff. mand. quòd quæ dubitationis tollendæ causa inseruntur, ius commune non lædunt.

In literis, instrumentis, & priuilegiis omnia diligenter specificanda.

29 Si tamen hanc posteriorem partem teneas, quæ negat verbo præsentis temporis vim latæ sententiæ inesse, eam temperabis procedere, nisi ratio subiecti argumenti siue materiæ aliud suaderet. ea enim magis sequenda esset, quàm vis ac natura & proprietas verbi, vt sic esset potiùs ferendæ quàm latæ sententiæ, secundum Imo. in c. si quis, extrà de vit. & hone. cleri. Quod cõfirma ex iis quę latiùs statim dicemus in verbo præteriti tẽporis. in 2. fallen.

Dictio nihil, aut frustra, addita verbo agit, quid importet.

30 Limitabis itẽ procedere, nisi verbo, agit, quod est huiusmodi temporis, adiiciatur dictio nihil, ita videlicet, nihil agit, quia haud dubie intelligitur ipso iure, per tex. in l. vlt. in verbo, nihil agit. ff. de libe. & posth. Ex quo not. Bal. quòd sententia lata super libello inepto, est ipso iure nulla, & sequitur Barb. in c. super literis, col. 26. de rescri. & in c. prudẽtiam, de offic. deleg. & consi. 44. scribitur apud Prophetam, col. 2. lib. 1. quibus dicit idem si dicatur, frustra agit, per text. in l. fideiussor. ff. de nego. gest. & sequitur vtrunque Anto. Corse. in suis singu. in verbo, nihil agit, vbi & pro posteriore dicit facere text. in l. nisi. ff. de tute. & ratio. distra. vbi Bal. illud idem colligit, quod suprà ex eo diximus, videlicet nullam esse ipso iure sententiam latam super inepto libello. Sed & pro priore est bonus text. in §. 1. iunctis ibi no. per doct. Insti. quib. ex cau. manu. licet. Cęterũ de posteriore, videlicet de dictione frustra, latiùs infrà dicemus in 38. fallen. Cõstat autẽ apud omnes dictionẽ nihil, esse vniuersalem negatiuam, per l. si is qui ducenta. §. vtrùm. ff. de reb. dub. & diximus suprà in verbo, susceperit liberos, versi. 83. horum omnium.

31 Poteris & tu hanc posteriorem sententiam, si eam sequi velis, iisdem modis limitare, quibus & inferiùs limitabimus, quod statim dicemus de verbo futuri temporis. Nam si ea obtinent in futuro, quod citra omnem controuersiam est ferendę sententiæ, vt ibi videbitur, multò magis & in præsenti, quod multorum & quidem numerosiorum opinione est latæ sententiæ, obtinebunt. Sed iam ad reliqua pergendum est.

32 Verbum & participium præteriti temporis etiam in dubio est latæ sententiæ, vt de verbo est gl. in d. l. iubemus nulli. §. œconomus, super verbo, priuetur, & ibi Bart. qui dicit illam glo. esse notandam & signandam, & Bald. & alij. C. de sacrosan. eccle. & glo. in l. in criminali, super verbo, habeatur, in fi. & ibi Bald. & Ange. C. de iurisd. om. iudi. & glo. in l. si quis maior, in verbo, priuatus. C. de transact. gl. in dict. l. si quis in tantam, quo loco suprà allegauimus, & ibi etiam Bart. & Bald. col. pen. & Ange. C. vnde vi. & glo. in c. 2. §. inhibemus, in verbo, innodari, & ibi Phil. Fran. de hæret. lib. 6. Bart. in d. auth. qui semel, ad fi. C. quomo. & quan. iud. & in l. extat, col. vlt. versi. sed vtrum creditor. ff. quod met. cau. & in l. Mæuius. §. duobus, colum. vlt. ff. de leg. 2. & in l. si quis maior. C. de transact. Bald. & Saly. in auth. incestas. C. de incest. nupt. in lect. anti. & idem Bald. in auth. in donatione. de C. sec. nup. in 2. lect. & in c. at si clerici, col. pen. extr. de iudic. & in addit. Spec. tit. de loca. §. nunc aliqua, in 46. q. Salyc. in l. decernimus, post prin. C. de sacrosanct. eccle. Imo. in c. vlti. de transact. & in c. si diligenti, col. 2. versi. in gl. perdant, extr. de for. compe. & in c. vlt. col. 17. versic. sed certè vbi statutum. extr. de præscri. & in cap. si quorundam, col. 3. de solu. Mart. Laud. in c. 1. §. illud tamen, post prin. & ibi etiam Card. Alexan. in §. item qui domino, etiam post prin. tit. quę sit prima cau. bene. amit. Anto. consi. 4. Iesu Christi, & c. viso testamento, in prin. Io. Plat. in d. l. pen. col. 1. C. de dignit. lib. 12. Aegid. Bellame. d. consi. 9. & Pan. in c. nouit, in fi. extr. de iis quæ fiunt à prælat. sine consen. cap. Io. Ray. in d. §. pœna, in 8. q. primæ partis, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. Fran. Cre. d. not. 7. Cor. consi. 89. viso supradicto puncto, col. pen. lib. 3. & consi. 40. viso processu, colum. 4. versi. ex quibus verbis, lib. 4. Ias. consi. 46. pro fisco regio, in prin. lib. 3.

In dubio verbum & participiũ præteriti temporis, est latæ sententiæ.

33 De participio voluit gl. in authen. cassa, in prin. C. de sacros. eccl. & in dict. l. si quis maior, in verbo, priuatus, & ibi Bar. col. vlt. & Salyc. col. 1. C. de transact. & in l. vlt. in verbo, constituti. C. loca. & in cap. cum in cunctis. §. vlti. in verbo, priuatos, extrà de elect. & in c. quoniã, in verbo, mucrone percussum, extr. de offic. ord. & in c. extirpandæ. §. qui verò, in verbo, priuatum, & ibi quoque Inn. Hostien. & alij extrà de præben. & in cap. ita quorundam, in verbo subiectos, extrà de Iudæ. & in c. grauem, in verbo, priuatos, extrà de senten. excom. & in c. administratores, in verb. priuatos. 23. q. 5. & in c. vlt. in verbo, suspensum, de tempo. ordin. lib. 6. & in clem. sæpe, ad fi. in verbo, irritus, & ibi Imol. col. vlti. de verbo. signifi. Innoc. Host. & Ioan. And. in cap. ad falsariorum, omnes in verbo, innodatos, extra de crim. fals. Hostien. in cap. licet, col. vlt. extrà de voto. Bart. in l. imperato. ff. de iure fisci. Panor. in cap. si diligenti, colum. 8. super glo. in verbo, perdant, extrà de foro compet. Paul. Castr. consil. 68. in casu præsenti puto sic dicendum, lib. 2. Corn. consi. 246. videtur in hac consultatione, post princ. lib. 3. & Card. Alex. in c. in nomine domini, colum. 4. versi. nota ex tex. ibi, à liminibus. 23. dist. & Alcia. in l. postquam, in verbo, irritum. C. de pact.

De participio.

34 Hæc tamen procedunt, nisi lex quæ pœnã imponit, veniat ad interpretationem legis veteris, quę eandem pœnam imponit, sed non ipso iure: nam tunc

Quãdo canonem ferendæ sen-

tentia inducant, & non lata. tunc verbum præsentis (vt vtrunque iungamus) & præteriti temporis quo noua hæc lex vtitur, ita temperatur à lege veteri, vt canonem ferendæ tantum sententiæ, non etiam latæ inducat, vt voluit Franc. Aretin. qui monet perpetuo menti tenendum, in c.2. per illum tex. iuncta glo. in verbo, sequestratus, extrà de foro compet.

De eadem re. 35 Sed hîc tamen aduerte: nam si lex noua nihil aliud operaretur aut induceret, quàm quod semel statutum est in lege veteri, crederem tunc verbum pręsentis aut pręteriti temporis positum in noua lege esse intelligendum, vt præter id quod iam statutum est, inducat canonem latę sentētię, ne frustra fuisse facta hæc noua lex videatur, sed potiùs aliquid noui adderet, per not. per Bar. & alios in l.4.§. ait prætor. ff. de dam. infect. cum multis simil. à me latè congregatis in nostro tractatu Retractuum, tit. 1.§.9. glo.2. nu.56. incip. contrarium tamen. Nam si id obtinet in verbo futuri temporis, quod suapte natura est ferendę tantum sententię, vt hoc casu latę efficiatur, vt postea dicemus in 3. fallent. futuri temporis, multò magis in iis verbis præsentis & præteriti tēporis, quę per se sunt latæ sententię. At si hæc noua lex aliquid aliud noui adferat, crederem tunc eam sibi mutuari interpretationem ferendæ sententiæ à veteri lege, ex sententia Aretin.

36 Fallit secundo & generaliùs, vbi per alia iura constaret quòd huiusmodi verba pręsentis vel pręteriti temporis essent ferendæ sententię: tunc enim perdunt vim suam, & accipiunt interpretationem ab illis iuribus, vt asserit Saly. in l. cùm posteaquam. C. de pact. & Panor. in d.c.2. in fi. de foro compe. ita illum tex. & gl. simpliciter intelligens, indéque subinde inferens huiusmodi verba esse semper intelligenda secundum subiectam materiam. & rursum idem Pan. in c. si diligenti, col.8. in gl. in verbo, perdant. & ibi etiam Imo. col.2. versi. in gl. perdant, eo. tit. de foro compe. Phili. Dec. in l.1. col.3. versi. quintò not. C. de secun. nupt. & Alcia. in d.l. cum posteaquam, vbi suprà. C. de pact. Et optimè facit quod in simili dicemus infrà in 12. fal. futuri temporis. & iterum in 60. & 71. fallen. quod & hac ratione confirmo. Nā hæc verba in dubio sunt eius naturæ, vt sint latę sententię. At si ex aliis iuribus aut ex subiecta materia euidenter appareat latam eo casu esse sententiā, nihil amplius de illo dubio est disputandum, cùm in incertis non certis locus sit coniecturis. l. continuus. §. cum ita stipulatus. ff. de verb. oblig.

De eadem re. 37 Et aliàs etiam videmus verba impropriā significationem assumere ex subiecta materia. l. si vno, in prin. & ibi gl. & Bar. & Bal. & iterum l. si lege. ff. loca. l. si stipulatus. ff. de vsur. l. damni infecti, omnium eius capitis postrema, in prin. & ibi Ang. ff. de dam. infect. & l. sed & si possessori. §.1. versic. sed & si rerum. ff. de iureiur. & cap. constitutus, extrà de relig. domi. & per Bart. in l.1. C. de nego. gest. cum multis simili. cōgestis à Steph. Phed. in lib. de legum interpretatione, parte 3. char.2. versi. amplius licèt à verborum, & Ias. in l.3. in 2. not. C. de transact. & in l. stipulatio ista habere licere. §. hi qui sunt, col.1. & seq. ff. de verbo. oblig. & Cano. præsertim recen. scilicet Felin. & Dec. in cap. nam concupiscentiam, extrà de constit. & in c. quoniam ab. extrà de offic. delega. & ipse Dec. in l. quoties idem sermo. ff. de regul. iur. & consi.388. verba laudi, col.2. & vlti. & Hippo. Marsi. singu.510. verba in dubio. Nicol. Eueral. latissimè in locis legalibus, in loco à subiecta materia. & Geor. Nata. in repet. clem. sæpe, in prin. col.2. versi. quartò limita, cum multis seq. de verb. signifi. & Alcia. qui totum hoc argumentum elegantissimè, vt cætera omnia, tractauit, libro 2. de verborum signific. statim post princ. vt interim non omittamus quod scribit Bald. consi.434. pactum, colum.2. lib.1. verba esse intelligenda secundum naturam.

38 Idque etiam procedit vbi verba sunt prægnantia, vt nostri appellant: ea enim nihilosecius intelliguntur & restringuntur secundum subiectam materiam ex sententia Alex. cons.35. viso processu, col.4. versi. circa tertiam particulam, lib.4. & Dec. in d.l. quoties. Sed & procedit in materia in qua fit stricta interpretatio, vt per quædam ex dictis iuribus respondit Alex. consi.5. puto de iure, col.2. lib.4. & Philip. Dec. vbi suprà & iterum consi.278. non leuis perplexitas, col.4. vers. decimò, & in l.1. in addit. col. eiusdem addi.1. C. qui admit. Et id satis probatur ex eo quod suprà diximus ex Bald. in d. rub. de rescrip. Et huc etiam faciunt quæ diximus suprà in verbo, præsentis temporis, vers.29. incipien. si tamen hanc posteriorem, & dicemus infrà nu.48.82.96.108.132.150.166.183.242. *Verba prægnantia.*

39 Verbum autem & participium futuri temporis est canon ferendę sententię, non latæ, gl. Bar. Bal. & alij in d.l. iubemus nulli, gl. in l.1. & ibi Fran. Aret. C. ne lice. poten. & in d.l. criminali, & ibi Bald. Bart. Saly. Ang. & Pau. Cast. C. de iur. om. iud. gl. in auth. habita, in fi. C. ne fili. pro pat. & in d.l. si quis in tantam, vbi suprà, & ibi quoque Bart. & Ange. C. vnde vi. gl. in cap. quisquis, super verbo, fiat, & iterum in verbo, suspendantur, & ibi Pano. col.2. extrà de electio. & glo. in c. quia propter, in verbo, priuentur, & ibi etiam Panor. extr. eod. tit. & in c.2. in verbo, afficiant, extr. de ali. iud. mut. cau. fac. & in c. si diligenti, in verbo, causam perdant, & ibi Ant. & Pan. extr. de foro comp. & in c. clericus neque: extra de vita & honest. cler. & in c. cū tu, in verbo, priuandos, & ibi etiā Host. in prin. ext. de vsur. & in c. vlt. & ibi Ioan. Ana. col.2. ext. de hæret. & in c. extirpādę, in verbo, priuatū, ext. de pręb. & in c. grauem. in verbo, abscindat, ext. de exces. pręl. & in c. cū infirmitas, in verbo, arceatur, & ibi Inn. Host. Io. And. & Pan. ext. de pœnit. & remis. & in c. cupientes. §. si verò in discordia, in verbo, priuentur, & iterum in §. vel si personas, in eodem verbo, de elec. lib.6. & in d.c.2. in verbo, inhibemus, & ibi quoq; Phil. Fran. de hęre. eo. lib.6. & in c. in pœnis, in gl. mag. ante fi. de reg. iur. eo. lib.6. & in extrauag. execrabilis. §. qui verò deinceps, in verbo, ipso iure priuati. Archid. & Card. Alex. in d. c. inolita.11.q.1. Bar. in d.l. Mæuius. §. duobus, col. vlt. ff. de lega.2. & in d. auth. qui semel, & in d.l. extat, & in l. imperator. ff. de iure fisci. & in l.1. col.2. vers. secundo quæro. C. de pœna iudi. qui malè iud. & in auth. vt defun. seu fune. eor. & ibi etiā Ang. vterque in prin. Collect. in c. propterea, col.1. ver. quid si lex, extr. de verb. sign. Bal. in l.1. §. si pecunia. ff. deposi. & in d.l.2. in addi. in 3.q. C. de iure emphy. in dict. auth. in donatione. C. de secun. nup. in 2. lect. & in c. cū in causa, col.1. extra de iura. calum. & in c.1. §. denique, tit. quę fuit pri. cau. benef. amit. & in c.1. §. si quis miles, in verbo, amittat, tit. de feud. sine cul. non amit. & in addi. Spec. tit. de loca. §. nunc aliqua, in 46.q. & in d. cons.9. col.3. lib.1. Ang. in §. si quis autē, in auth. de hęre. & Falcid. & in §.1. ante fin. in auth. vt hi qui obli. se hab. perhi. res minor. & in §. si verò expectet, in auth. de nup. & in §.1. in auth. de incest. nupt. & in §. vlt. in fi. auth. de litig. & cons.37. multū considero, col. vlt. Pet. Anch. inter cōsi. Cald. tit. de feud. cōs.6. incip. an ex iniuria, in fi. Salyc. in l. cùm postea. C. de pact. & in l. vlt. col. pen. C. de iure emphy. & in auth. incestas. C. de incest. nupt. & in d.l. decernimus. C. de sacrosf. eccle. Anto. consi.22. visis punctis, col.1. & consi.58. constitutione regni, paulò ante fin. Imo. in c. si diligenti, col.2. versi. in glo. perdant, extra de foro compet. & in dict. c. vlt. loco suprà allegato, de præscrip. & in d.c. si quorundam, col.3. ext. de solut. & Mart. Laud. in dict. c.1. §. illud tamen, & ibi quoque Card. Alex. in §. item qui domino, etiā in prin. *Verbū & participiū futuri temporis, est ferenda sententia.*

tit.quæ sit pri.cau.bene.amit.Pau.Cast.consſ.8.quæstio iſta vertitur,col.vlt.lib.2.Rom.d.ſing.2.& conſ. 212. quò ad primum, colum.vltim. Aluar. in cap.1. col.2.tit.de feu.ſine cul. non amit.Pan.latè in c.clericis, in primo not. & iterum col.vlt.extrà ne cleri. vel monach.& in c.1.& ibi etiam Ioan.Ana.extr.ne prælat.vices ſuas.& in c.licèt de vitanda, col.3.in 7. not.de electio.& in c.vlt.col.2.ext.de iuram.calum. & in c.in quibuſdam,in fin.extra de pœnis, & in c. nonnulli.§.ſint & alij,col.3.extra de reſcrip. Roma. conſi.212. quò ad primum dubium, paulò ante fin. Cepol.conſi.cauſarum ciuilium 59. ſpectabiles domini, col.pen.Ioan.Ray.in d.§.pœna, in 8. & 10.q. primæ partis prin.tit.de prohib.feud.alie.per Fede. & in §.præterea ſi quis,in 19.q.eod.titul.Ioan. Ana. conſi.32.vltra alia dubia, in prin.Fran. Cre.d.not.7. Matheſ.not.115.nota quòd vbi. Maria. in c.Iudæi,le 2.extra de Iudæ. & conſi.22.omnipotens Deus adſit,ſequendo ordinem, poſt prin.Alex.conſ.92.perſpectis diligenter, col.5.verſi. niſi quando vaſallus, lib.6.Barb.in repet.c.Raynaldus, colum.94.extr.de teſtam.& conſi.12.ſcribitur apud prophetam, col.3. lib.1.Corn.conſi.237.in hac cōſultatione,col.2.verſ. & quando, lib.1. & conſi.119. circa primum, col.7. lib.2.& conſi.165.circa primum, col.6. verſi.& licèt verba,eo.lib.2.& conſi. ſeq.quatuor vertuntur,col. 2.verſi.quamuis verbum,eod.lib.2.& conſi.196.pro parte inquirentis,in fi.eo. lib.2. Cepo.conſi.23.ſpectabiles domini, col.4.verſic. ſed quando pœna.& Guid.Pap.in ſtatuto Delphinali,incip.ſi quis per literas,in verbo,mulctabitur,in princ. Card.Alex.in c.1.§.vaſallus, tit.ſi de feud.fuer. contra.inter domi. & agna. & in c.1.§.callidis, col.2.tit.de prohib.feud. alien.per Feder.& in c.quoniam,col.4.diſtin.100.& in cap. presbyter, col.vlt.1.q.1.& in c.ſi quis epiſcopus.7.q.1. Iaſ.in l.rem quæ nobis,col.pen.ff.de acq. poſſeſ.& in l.1.§.ſublata, in priore lect.col.2.& in 2. lect.col.4.ff.ad ſenatuſconſ. Trebel.& conſi.148.videretur in præſenti dubio,col.3.verſic.prædicta fortiùs,lib.4. Ex quo Fran.Curt.iunior in l.traditionibus,col.3.nu.23.C.de pact.dicit verbum futuri temporis ſua natura non eſſe directum.

De participio.

40 De participio quoque voluerunt multi ex iis quos ſuprà citauimus, & alij præterea, & inter eos gl.in l.improbum.C.ex quib.cauſ. infamia irrog.& glo.in c.cùm tu,in verbo, priuandus,extra de vſur. & in d.cle.ſæpe,in verbo,irritandis, de verb.ſignifi. Hoſti.in d.c.licèt, col.vlt. extra de elect.Panor.in c. cùm eccleſia,col.3.verſi.nota ibi irritandum, extra de cau.poſſ.& propriet.Alcia.in cap.1.col.1.tit.quæ fuit pri.cau.benef.amit.& omnes vbique.

Futurum tempus ferēdam ſententiam ſignificat ſuapte natura.

41 Vides igitur multos, & eos quidem maximæ authoritatis, & in iis glo. ordin. vtriuſque iuris & ciuilis & canonici, in ea eſſe ſententia, vt futurum tempus ſuapte natura ferendam ſententiam, non etiam latam ſignificet: & nemo omnium quos hactenus legimus,niſi nos fallat memoria, contradicit,præter Barb. qui, vt eſt leuis atque inconſtantis ingenij, contrarium, ſibi & omnibus contrarius, probare nixus eſt,in dict.c.ſi diligenti,extra de foro compet. ſed leuioribus argumentis & rationibus, quàm vt opus ſit eas palam infringere.

Verbum futuri, quando ſit latæ ſententiæ.

42 Fallit tamen ea regula multis modis:Primo vbi natura iudicij intentandi repugnat pœnæ infamiæ, quæ irrogatur per verbum futuri temporis. tunc enim cenſeri debet impoſita ipſo iure,ne adulteretur (nam & hoc verbo in hac ſignificatione vti authoritate Naſonis Faſto.lib.1.nobis permiſimus)natura actionis & iudicij. Ita eum ad hoc expendit tex.in d.l.improbum.C.ex quib.cau.infa.irro.Fran. Aret.ſolus omniū,ni fallor,in ea ipſa l.dicitq; ſing. not. Et ad hoc certè optimè facit ille text. iuncta glo.ibi enim dicitur quòd improbum fœnus exercentibus pœna infamiæ irroganda eſt,& glo.ibi intelligit ipſo iure: aliàs enim,inquit,non poſſet infamari,nam cùm condictione indebiti,vel ſine cauſa, vel ex l.iſta tantū poſſit conueniri ad repetitionem vſurarū, & ipſa non infamet,per l.ceſſat.ff.de actio. & oblig.neceſſe eſt vt ipſo iure ſit infamis. & ita illam ſequuntur & declarant Cyn.Bal.& Saly.ibi.

Lex vel alia diſpoſitio illuſoria.

43 Secundò fallit,generaliùs ex ſententia illius gl. à paucis in hoc annotatæ,in d.l.improbum.vbi lex, vel alia diſpoſitio, quæ vtitur verbo futuri temporis,eſſet illuſoria, nec aliàs poſſet habere effectum, quàm ſi intelligatur ipſo iure. Et hoc ita quidem confirmatur.Nam verbum cuiuſcunque temporis, ſi non poſſit operari in ſuo tempore, ad aliud trahendum eſt, in quo poterit operari. l.ſi debitor. §. veriſimile.ff.de contrah. empt.& in l.qui Romæ.§. Augerius, vbi Alexan.ff.de verb.oblig.& l.quoties in ſtipulationibus.ff.eod. iuncta l.cum certus.ff.de vino,trit.& oleo lega. & voluerunt Barto. Angel. & Alex.in l.cum ſtipulamur. ff.de verb.oblig. cum concor. quos videbis in noſtro tractatu cui titulus eſt,nihil fruſtra.

Lex addēt ad primā.

44 Tertiò fallit (& hoc quidem ex eodem fonte manat)ſi cùm eſſet lex vel alia diſpoſitio vtens verbo futuri tēporis, ſuperuenit alia idem per omnia diſponens, vténſque & ipſa futuro tempore. Nam tunc, vt iſta poſterior conſtitutio aliquid addat ad primam,erit verbum illud futuri temporis quo vtitur,latæ ſententię, ſecundum gl.not.in c.diſpendia, in verbo,proceſſus valeat,de reſcrip.lib.6.quam ibi omnes ſequuntur in eo quod interpretatur illa verba,nec proceſſus valeat,ſcilicet ipſo iure,ſed nullus expendit rationem illius. nam aliàs,inquit,nihil videretur hæc conſtitutio addere.

De eadem re.

45 Hoc autem generale eſt,vt vltima conſtitutio, ſiue quæuis alia diſpoſitio idem ſtatuens quod prima, ita debet interpretari, vt aliquid addat ad primam,ne ſit ſuperuacua,vt not.per Bar.& alios in l. 4.§.ait prætor.ff.de damno infect.& in l.2. ff.de vſucap.cum infinitis propè concord. à me collectis in dicto tractatu nihil fruſtra. Quibus addes vnum quod huc proximè accedit,quod licèt aliàs pactum de non petendo non tollat actionem ipſo iure. l.ſi vnus. §.pactus ne peteret. ff.de pact. & §.preterea, Inſtit.de excep.& Bald.in rub.extr.de offi.iud.col.3. verſ.quæro nunquid per pactum,cum ſimil.hoc tamen fallit, cùm ſit ei qui aliàs erat tutus exceptione,puta Macedoniani vel Velleiani,quia tunc tollit ipſo iure,ne ſit ſuperuacuum.ita voluit gl.in l.legitima,in gl.magna circa med.ff.de pact.& ibi quoq; Odof.Bald.in vtraque lect.qui id dicit not.dignum Ang.Pau.Caſt.Alex.& Iaſ.qui id aſsignat robori & naturæ duplicis vinculi, & dicit no.& ſing. & omnes propè ad fi.& idem quoque Iaſ.in d.§.pactus ne peteret,col.2.verſ.vltra alios.Ex hócque dicit Ant. Corſ.in tractatu de verbis geminatis,col.7.verſ.45. quòd geminatum pactum de non petendo, tollit actionem ipſo iure, licèt ſimplex non id efficiat. Et hoc confirmatur ex his quæ dicam in ſeq.fal.

Pactum de non petendo quando tollat actionem ipſo iure.

Duplex ſiue geminatum verbū futuri temporis.

46 Quartò fallit, vbi etiam in eadem conſtitutione eſſet duplex ſiue geminatum verbū futuri temporis.Tunc enim eſt latæ ſententię.Ita voluit Bald. loquens in iis verbis,caſſentur & irritentur,in titu. de pace Conſtantiæ,in verſi.hoc quod nos,in verbo, caſſentur. quod dictum ſequitur & ſingu.dicit Rom.d.ſingu.3. & in repet. l.ſi verò.§.de viro,in 13. fal.ff.ſolu.matr. & Corn.conſi.67. plenè quidem & egregiè,col.2.lib.1.& cōſi.208.circa præſentem conſultationem,col.pe.verſ.accedat quod not.eo.lib.1. & conſi.59.diu poſt conſilium,col.2.verſ.geminata, lib.2.vbi hoc dicit not.& conſi. 86.quamuis videatur,col.2.lib.3.& conſ.95.diu poſt redditum, col.pe. lib.eod.lib.3.& conſ.158.videtur in hac,col.vlt.lib.4.

& Alex.

& Alex.in addi.Bar.in d.l.imperator.ff.de iure fisci. & consi.116.visis quæ subtiliter,col.vlt.lib.6.Barth. Cepo. in l.irritam,quæ est vlt. post prin.de vsucap. pro dona.vbi id dicit sing.& iterum cõsi.causarum ciuilium 66.Titius procreauit,col.12.versic.quinto modo.Franc.Curt.senior.consi.3.super verbis,post princ.vbi & hoc dicit sing. & consi.4. cùm impræsentiarum, col.4.versi.quintò ad idem dum allegat Bal.vbi suprà Soci. consi.249. materia,col.10.versi. primò in effectu, lib.2. & Ant.Cochus inter consi. illius, consi.101.quia per suprascriptos, col.2. lib.4. Card.Alex.in dict.c.1.§.callidis, col.2.tit.de prohib. feud.alie.per Fed.vbi hoc reputat not. & in c.quoniam,post princ.18.distinct.& Vital. Camb.in tract. clausularum, in tit. enuntiatiua verba confessionis extra ius ad liberandum,char.3.versic.secundo,nisi confessio.Ias.in l.1.in prin.col.9.in fi.2.no.ff.de offi. eius cui manda. est iurisd. & in d.l.non dubium, in 10.not. C. de leg. & in l.cum posteaquam,in 3.not. C.de pact. vbi & hoc quoque dicit sing. & in l.manifestè,in fi.ff.de iureiur. vbi id dicit procedere generaliter,vbi lex vtitur dictionibus geminatis,licet verba non sint. & consi.54. circa primum dubium, col.1.lib.3.& Fely.in c.si cautio.col.12.versic.& dicit Bal.& iterum in c.Rodulphus,col.23.versi.prædicta etiam pleniùs, extra de rescrip. Philip.Dec.in auth. cassa, col.1.C.de sacrosan.eccl.vbi hoc dicit sing.& in c.vt nostrum,in 4.not.extr.de appel.& consi.138. cuius superscriptio incipit, verba ista ipso facto, post prin.& consi.328.viso casu proposito,col.1.vbi & hoc dicit singu.& iterum col.3.versi:nec videtur obstare.Corse. in d.tract. geminatorum,versic.76. qui est omnium vlti. Hippo.Marsil. consi.2. altissimum refugium, col.5.versic.& quod dicta inquisitio,lib.1.& Nicol. Eueral.in locis legalibus, in loco à geminatione locutionis vel actus,col.4.& Catel. Cot.qui & hoc dicit sing.in memor.incip. geminatio verborum. & iterum in memoriali huius capitis,verbum futuri temporis. Ferdin.Loaz.in repet. l.filiusfam.§.diui, col.4.versi. hinc etiam dici solet. ff.de leg.1.Anto.Rube.consi.147. viso instrumento transactionis.col.pe.Frã.Curt.Iun.in l.more,nu.95. ff.de iurisdict.omn.iud. Et id quidem est,vt omnes asserunt, propter verborũ geminationem, quæ debet aliquid operari, per illam vulgatam l.balista. ff. ad Trebel. cum aliis multis similibus & concord.à me latè cumulatis in d.tractatu,nihil frustra.

47 Nec hactenus reperi qui de hac re dubitaret, præter Feli.& Phil.Dec.sibi in ea re malè cõstantes, illum in cap.vlt.col.1.extr.de offi.deleg.hunc in d.l. cùm posteaquam,post medium.C.de pact.ea ratione motos,quòd ratio quæ est in primo verbo futuri temporis, eadem est in secundo.& allegant prætere a tex.in c.nullus primas.9.q.3.vbi dicitur, irritũ erit & vacuum.& gl.ibi,interpretatur,irritum,id est irritandum. Et hæc quidem sententia confirmatur ex tex.in l.statuimus,in fi.C.de episc.aud. cùm dicitur, extunc irritas decernimus & inanes. Nã dictio extunc, est latę sententię,vt postea dicemus nu.141. quadragesimotertio. Ideoque ea frustra apposita fuisset,si illa duo verba geminata latam quoque sententiam significassent. Et in c.dudum, versi.si verò nulla.de præben.lib.6.vbi est similis text.& in c.statutum.§.vlt.de rescript.lib.6. vbi ita scribitur,sit ipso iure irritum & inane.& similis tex.in c.mulieres, quod est 2.in fi.de iudic.eo.lib.6. & in c.vlt.§. vlt.in fi.de offi.deleg.eod.lib. & in cle.1.§.propter quod, vers.duro,de hæret.& in cle.pastoralis,in fi.de sent. & re iudic. in illis verbis, declaramus fuisse & esse omnino irritos & inanes.nam & hæc dictio omnino,est etiã latæ sententię,vt dicemus in fal.18.etiam ex text.& in cap.accepimus, ibi,omnino friuolas & inanes esse decernas,extra de pact.& in cap.fundamenta.§.quòd si secus,de elect.li.6.vbi ita scribitur, irrita prorsus exnunc & vacua nunciamus. & in c. quorundam,in fi.de elect.lib.6.cùm dicitur, omnino decernimus irritum & inane. & in c.2.in fin. de iud.eo.lib.& in c.vlt.in fi.de offic.deleg.eo.lib.& in c.vlt.in fi.princ.de offi.delega. eo. itẽ lib. & in cle.1. in fi.de rescri.& in cle.1.de elect.& in cle.1.ibi,extũc etiam inane decernentes & irritũ,de concess.præb.

Dictio extunc, latæ sententiæ.

48 Sed si verum esset quod dicunt Feli.& Dec. in prima ratione illius posterioris sententiæ, perirent omnia quę vbique de verborum geminatione scripta sunt. Tex.autem & gl.in d.c.nullus primas,non probant contrarium prioris sententiæ.Nã primùm ea glo.dubitat vtrùm ille tex. intelligatur ipso iure, an per sententiam, vt ibi videre licet. Et si per sententiam intelligatur,fatetur impropriè accipi,sed id fieri propter subiectam materiã, & ex aliis iuribus, iuxta ea quæ supra diximus in 36.vers.incip. fallit 2. & generalius.Nam & dictio irritum,simplex & per se, & sine adiectione alterius latam sententiam declarat,vt nuncupatim voluerunt Hosti. & Io.And. in cap.tua nuper,in verbo,irrita, de his quæ fiunt à præla.Bald.in c.constitutus,col.1.in verbo,irritum, extra de rescrip. & in auth.non licèt.post prin.C.de liber.præter.& iterum in auth.ex causa, col.3.versi. his igitur.& seq.& ibi recentiores,eo.tit.& in c.1.§. si verò,in verbo,ad irritum reuocabatur,titul.qual. olim.feu.alien.pot.Saly.in l.cùm posteaquam.C.de pactis.& Cepola in d.l.irritã,post prin.ff.de vsucap. pro dona.& Aegid.Bellam.consi.3.circa materiam, col.antepen.versi.secundo modo. Panor. in c.quisquis,in 1.not.extra de elect.& ante hos gloss.in cle. sæpe,ad fi.in verbo,irritus,& ibi Imo.colum.vlt.de verb.signifi.& ante hanc gl.in c.cùm dilecta,in verbo,irritum,extra de rescrip.& alia in c.congregato, in verbo,irrita,de elect.& in c.vlt. in glo.vlt. de sup. negli.prælat.& in c.inter cætera, in verbo, irritum, de præb.& in c.de iure,in eodem verbo,& ibi quoque Hosti.extra de iure patro. & in c.vlt.in glo.vlt. extra de restit.spol.& alia in c.inter dilectos,in verbo irritam,extra de exces.prælat.Et est bonus tex.in l.cùm sententiam.C.de sent.& interloc.omn.iudic. quem ita intelligunt Bar.& Ange.ibi in summario. Et satis patet ex his quæ suprà diximus de verbo & participio præteriti temporis, cuiusmodi id est. Et tamen interdum ex subiecta materia improprìatur, & pro irritandum accipitur ob subiectũ argumentum,vt præter glo.in d.c.nullus primas,probat etiã tex.in l.1.iuncta gl.in verbo,irrita,& ibi quoq; Saly. Cod.de rescind.vendi.& tex.in l.non omnia, & ibi etiam gl.ff.de mino. & in d.l.cùm posteaquã, & ibi Salyc.C.de pact. Sed & quod plus est,istud interdũ procedit,etiam si huic dictioni irritum,sit additum ipso iure, vt nihilominus ex subiecta materia intelligi debeat pro irritandũ, vt probatur ex c.auditis, & ibi gl.in verbo,postfacto,& Host.in verbo irrita, extra de elect. Sed & è diuerso Io.Andr. ibi volens etiam seruire subiectę materiæ,exponit irritandam pro irritam denuntiandam. Quod autem cum eo verbo non solùm simplici,sed etiam adiuncto cum alio verbo nonnunquam ponuntur & aliæ dictiones etiam latæ sententiæ vim habentes, id fit ad maiorem certiorémque rei significationem, vt suprà in simili diximus versi.25.incip.sed quod his.

Dictio irritum, sine adiectione alterius, latam declarat.

Improprìatur tamen interdũ ex subiecta materia.

49 Tamen pro sententia Felini & Decij potest & illud adduci, quod & Felin. ipse affert in d.c.vlt. de offic.deleg.scilicet, quòd non potest dici geminatio efficax,& vt nostri dicunt,effectualis,id est,quę habeat vim & effectum geminationis, vbi non est temporis interuallum, vt clarè patet ex eo quod voluit gloss.not.in l.si conuenerit. ff.de pign. actio. vbi trina interpellatio nullo interuallo facta habet vim vnius tantùm interpellationis,cum aliis multis

Geminatio non est efficax,vbi nõ est temporis interuallum.

similibus adductis à Felin.vbi suprà,& quæ nos latiùs congeßimus in nostris consuetudinibus, tit.5. §.6.in gl.1.in prima limitatione. Et hac ratione motus Barb.in d.c.vlt.verſ.idem quoque,extra de offi. deleg.reprobat dictum Bald.ibi,col.2.in princ.scribentis,quòd licèt papa vel princeps in rescripto dicat, per te cognoscas, non per hoc intelligitur electa industria personæ, quin poßit alteri subdelegare,quia illud pronomen per te, ponitur ad demonstrandum, non ad coarctandum. Sed si poneretur geminatè,verbi gratia,si diceretur,tu tu cognoscas, vel per te te cognoscas, intelligitur electa industria personæ. Nam vt dicit Barb. nihil operatur illa geminatio, vbi nullum est temporis interuallum. & idem voluit Thomas Parp.nullā Barb. mentionem faciens,in repet.l.2.§.quòd si in patris,col.1.ff.solut. matr.vt non immeritò illam quoque Bald.decis.reprehenderint Card.Flor.& Imo.in d.c.vlt. ille in §. idem in 3.not. hic autem col.1. Et hoc confirmatur ex tex.in l.pediculis.§.Labeo. ff.de auro & argento lega. vbi non mutat substantiā rerum non necessaria verborum multiplicatio,& l.balista.ff.ad Trebel. secundum vnam lecturam. & quod auctoritate eorum text. scribit Rom. in l.si quis cùm aliter. ff. de verb.obli.dum reprehendit Bal. qui tradit in l.2.C. de rescin.vend.tolli remedium eius legis per ea verba,donat omne id & totum quod pluris valet.

Actus hominum geminati requirunt interuallum,&c.

50 Sed huic rei ita respōdere poteris, quòd actus hominum, ad hoc vt dicantur geminati, vimq; habeant geminationis, requirunt interuallum, verbi gratia,confeßio,interpellatio, solutio,& huiusmodi similia nō habent effectum geminationis,etiam si fuerint sæpiùs repetita, nisi habeant interuallum temporis:& ita procedit glo.in d.l.si conuenerit.& alia similia loco prædicto allegata.At in geminatione verborum non requiritur interuallum, per text. in d.l.balista. secundum communiorem lecturam. & in l.2.§.quod ait le 2.ff.qui satisda.cog.& not.per Bar.in repetit.l.1.col.4.C.de sacrosan.eccle.& Bald. in procemio ff. in prin.colum.vlt.& in c.cam te, de rescript.cum multis simil.quæ videbis in dictis nostris comment.tit.22.§.9. in glo.2. in 6.q. Et ita huiusmodi obiectionem soluit Iaso.in dict.l.1.in prin. colum.9.in fin.2.not.ff.de offic. eius cui manda.est iurisd.& in l.pen.col.vlti.C.de pactis.

De eadem re.

51 Quanquam ipse Decius in d.l.penul. post prin. C.de pactis, scribit huiusmodi distinctionem non habere vrgentem rationem diuersitatis: ideo meliùs ait distingui poſſe, quòd vbi agitur de declaratione voluntatis, verba geminata magis ostendunt exuberantem voluntatem:sed vbi agitur de præiudicio tertij, videlicet ad conuincendam alterius contumaciam, vel vbi maior deliberatio requiritur, opus est interuallo. & ita procedit glo.in d.l.si conuenerit, & similia. Quæ etiam distinctio huc spectat ad probandum priorem sententiam, cùm agamus de declaratione voluntatis ac sententiæ iurisconsulti,qui vsus est verbis geminatis.

52 Ideóque etiam illam Bal. doctrinam in d.c.vlt. de offi.deleg.qua scilicet dicit per hæc verba, tu tu, videri electam industriam personæ, quā improbat Barb.ibi,vt suprà diximus,secutus est tamen Pano. ibi,in fi.prin.& ipse Barb.sibi cōtrarius in aliis multis locis.videlicet in l.1.col.22.versic.si dicatur. ff.de verbo.oblig. vbi & illam Decij differentiam ponit, quamuis Dec. illius non meminerit. & idem Barb. in l.Stichum aut Pamphilum.§.stipulatio, col.pen. eod.tit.& consi.1.ex sacris, col.22.lib.1. & consi.27. scripsit doctißimus,col.21.eo.lib.1.& consi.37.illud adducam in medium,col.8.eo.lib.1.& consi.51.scripsit sapientiæ fons.col.14.versic.& si quispiam.eod. lib.1.& consi.59.clementißimi Dei, col.2.eo.lib.1.& consi.15. præclarè scribitur, col.7.lib 2. & consi.28. præclarè scriptum est, col.14.eod.lib.2. & consi.34. præclarè optimus, col.6.eod.lib.2. & consi.53.præclarè scripsit, colum.penult.eod.lib.2. & consil. 70. præclarè scribitur,col.5.eod.lib.2.atque etiam Ant. Corset.illius discipulus in tracta.de verbis geminatis,col.2.versic.octauò.vbi aliter respondet ad illud quod dictum est requiri interuallum ad vires geminationis, vt ibi videre poteris. & Corne.d.cons. 67.col.3.lib.1.& Ias.in d.l.1.vbi suprà. ff.de offic.eius cui mand.est iurisd.vbi id dicit singul.& paucis cognitum.& iterum in dict.l.pen.ad fin. C. de pact.& in l.1.§.1.tum in prima lect.ad fin. tum in 2.colum. item 2.versic.sed hoc vltimum,vbi hoc dicit singu. ad fin.ff.de acquirend.poſſeſ.& Hippol.Marsil. dict. consi.2. altißimum. colum.6. num.59. lib.1. Nicol. Eueral. in d.locis legalibus, vbi suprà, col.4.& Catel.Cot. qui & id dicit singul. memoriali incipien. geminatio pronominis.

Dictio nosmetipsos, quid importet.

53 Et facit tex.in l.peregre.§.vlt. ff.de acquir.poſſ. cùm dicitur,per nosmetipsos,non per alium. Nam ibi videtur probari per illa verba geminata nosmetipsos,omnino excludi quod per alios nomine nostro fit.Sed id non admodum tutum est,quia etiam sine geminatione huiusmodi loquendi formulam reperimus, vt in c.qui accusare, ibi per se non per alium.3.q.9.Quod autem pertinet ad illam Ro.sententiam in d.l.si quis cùm aliter. Fran.Aret.ibi, col. pe.verſ.item adde in quantum Bar. reiicit illam Ro. rationem, & aliam eius sententiam comprobatam refellit,vt ibi videre poteris.

Verbum futuri temporis prolatū à testatore.

54 Quintò fallit, quando verbum futuri temporis profertur à testatore:verbi gratia,si hæres meus molestauerit vxorem meam, priuetur hæreditate. tunc enim intelligitur ipso iure,nec requiritur sententia. Ita vulgo allegatur voluiſſe Bal. in l.1.col.7. in lect. antiq. C.de his qui pœnæ nomin. Sequitur Fran.Cre.sing.7.tu scis quod verbum,in fi.Alex.in addit.Bar.in d.l.iubemus nulli.§.sanè si hoc, col.pe. C.de sacrosan.eccl.vbi & hoc dicit not.Ioan.Bapt. Castel.in addi. Rom.in d.l.sing.2.& in addit.Alber. in suo repertorio,in versi.verba futuri temporis.& Feli.in c.Rodulphus,col.17.versi.priuetur, extrà de rescrip.& vide quæ dicam in seq.fallen.

55 Sextò fallit,quando verba futuri temporis ponuntur in legibus siue aliis dispositionibus cōditionaliter loquentibus,exempli causa,si quid tale non fiat, actus coronat, quia tunc intelligitur ipso iure. Ita nuncupatim voluit Ang.consi.36.pro decisione quæsitorum, col.vlt.ea ratione fultus, quoniā propter cōditionis defectum, ipso iure deficit dispositio tam inter viuos, quàm in vltimis voluntatibus. l.Mæuius,& l.qui hæredi.§.vlt.ff.de cōdit.& demō. & l.si rem.§.omnis.ff.de pign.actio. & l.Iulianus.§. offerri, & l.qui pendentem vineam. ff. de contrah. emp.Et vide quę dicam inferiùs in 15.fallen.vbi disseremus de forma.Nā & conditio impleri debet in forma specifica:vt no.in illis primis legibus & secūdū hoc potest intelligi quod dicimus in pręced.fal.

56 Septimò fallit,quādo pœna priuationis imponitur propter omiſſum actū extraiudicialem ex contractu faciendū, & huiusmodi pœna est tituli resolutiua, quia intelligitur ipso iure, quamuis dispositio vtatur verbo futuri temporis. Ita voluit Bal.qui omnes legum interpretes acumine ingenij superauit, in dict.l.2.in addit.in 3.q.& ibi post eum Salyc. ferme ad verbum,col.3.versi.& vt hîc clariùs. C.de iure emphyt.per text.ibi,& alios quos allegat & sequitur Feli.in d.c.Rodulphus,extrà de rescript.Nec abs re dictum est, quòd pœna sit tituli resolutiua, quia si non eſſet huiuscemodi, tunc non intelligeretur ipso iure, sed per sententiam, vt dicunt Bald. & Saly.in eodem loco,per tex.in §.si verò tacuerit, in authē.vt hi qui oblig.res minor.se hab.perhi. Et subdunt,

subdant, quòd in dubio præsumitur tituli resolutiua, quando priuatio est à iure per contractum quęsita, & ipsi contrahenti profutura, vt ibi, quia tunc habet vim legis commissoriæ.

De eadem re. 57 Iason tamen in d.l.2.col.4.ver. & ad contraria. & iterum in l.vlt.col.32.ver.& tenendo hãc opinionem.C.eo.tit.allegans tantùm Salyc.dicit simpliciter id procedere in emisione actus extraiudicialis, nulla distinctione facta, vtrũ pœna sit tituli resolutiua, an verò nõ sit. Id quod etiam simplicirer dicit ipse Salyc.in d.l.vlt.col.pen.versi.non obst.l.& Pan. quem ipse Iason non allegat, in c.si diligenti, col.7. versic. in glo.in verbo, perdant, de foro compet.& Card.Alex.in d.§.callidis, col.2.ad fin.tit.de prohib. feud.alie.per Feder. & Ludo. Bolo.qui hoc reputat sing.in addit.consi.Io.Ana.consi.32. incip. præstantia domini, in prin.

Et relatum ad iudicẽ. 58 Octauò fallit, quando verbum futuri temporis refertur ad iudicem, quia tunc est latæ sententiæ, vt voluit Bart.in d.l. extat, col.vlt.ff.quod met.cau.& nulla illius mentione facta Anton.in c.clericis, per tex.& glo.ibi, extrà ne cleric.vel monach. Id quod confirmatur ex eo quod tradit Ricard. Mal. in sua disput.incip.statuto cauetur.quam refert Io.And.in addit.Spec.tit.de iudic.deleg. §.restat. versic.quid si statuto.& in tit.de procur.§.nunc breuiter, versi.licèt autem. Quòd si statutũ mãdat iudici, vt causam intra certum terminum expediat, dirigendo scilicet verba in iudicem, quicquid post illũ terminum expeditur, nullum est, per multa quæ ipsi allegant.

De eadem re. 59 Sed illud dictum Anto.in d.c.clericis, etiam sine mentione Bar.vbi suprà, reprehendit Panor.in eo ipso cap.nec id quidem iniuria, vt quod sit contra omnia iura, & etiam contrarium voluerũt Bal. & Salyc.in d.l.2. C.de iure emphyt.in locis allegat. in præced. fallen. Et hanc opinionem corroborat quod voluerunt Iac.Are.Cyn.Bar. Bal.& recentiores in l.properandum, in princ.C.de iudic.quòd si tempus instantiæ statuitur iudici, & non parti, valet quod facit iudex post tẽpus, licèt ipse puniatur, per l.1.in fi.C.vt omis.caus.tam ciui.quàm crimi. & idẽ tenet Old.in quadam disputat. quam adducit Bar. vbi suprà.& Io.Andr.locis suprà allegatis.& Pan.in c.pen.col.antepe.extrà de iudic.& in cap.de causis, extrà de offi.deleg.Rom.consi.415.quo ad primum an syndicus, in 2.dubio.Paul.Castr.consil.183. videtur dicendum quòd dicta declaratio, lib.1.vbi & alia similia adfert.

60 Potest tamen illa opin.Bar. & Anton. in prin. huius fal.adscripta procedere in vno casu, videlicet cùm lex vtitur verbo priuatiuo potẽtiæ & potestatis ad iudicem directo, verbi gratia si lex aut statutum dicat, iudex tale aliquid facere non poterit. Nam tunc actus in contrarium factus erit ipso iure nullus, vt dicit Bar.in l.1.C.de dilat.& in l.1.ff.de feri.& Fran.Aret.in cap.in causis, de testib. & Fel. qui hoc egregiè disputat in c.pastoralis, col.vlt.ver.cõsidera quod aliquando, extra de excep.Sed & tu vide quæ latè etiam diximus in nostro tractatu de legibus connubialibus. in glo.3.in verbo, *ne peut*, in prin.Ex quibus intelliges id semper procedere, etiã si non ad iudicem referatur.

Et directũ ad partem. 61 Nonò fallit (& id quidem ex diametro præcedenti repugnat) quando verba diriguntur parti, nõ iudici, secundum Rom.in l.admonendi, col.pen.& ibi quoque Raph.Fulgo. Petr.in repe.Bapt. Cacial. col.3.versi.ex dicto inferunt, & Fran.Cur.seniorem, col.9.versi.secundò not.& Ias.in repet.col.5. versic. eandem opin.tenet.ff.de iureiur.Nã vt inquiũt, vbi lex cõcedit aliquod beneficium, nec exprimit quòd debeat iudex adiri, competit parti ipso iure, nec necesse est adiri iudicẽ, per l.de pupillo.§.si is cui, cum glo.ff.de ope.noui nunt.& facit l.quę sub conditione.ff.de cond.instit.& quod scribit Anto. consi.22. visis punctis, col.1.

62 Decimò fallit, vbi imponitur pœna ex crimine commisso circa bona, & ex quo nulla pœna irrogatur in personam delinquentis. Tunc enim ipso iure semper intelligitur imposita. Nam cùm ex eo delicto persona non affligitur, non est expectanda sententia, quæ nihil prodesset.l.aliquãdo. ff.ad Velleia.& facit l.eum qui, in prin. ff.de his quib.vt indig. Quòd si pœna extenditur vltra bona, necessaria est sententia. l.1. Cod. de his qui ex pub. ratio. libro 10.& l.scire.Cod. de bon.vac.eodem libro 10. Hæc Calca. quem vix (vt ingenuè fatear) intelligo consi.51.licèt his quæ suprà, col.3.ver.ad tollendũ.& iterum consi.66.visis omnibus & ponderatis, col.1. *Necnon vbi imponitur pœna ex crimine commisso circa bona, & nõ in personã.*

63 Vndecimò fallit, quando ex aliis verbis ipsius constitutionis vtentis verbo futuri temporis, apparet mentem ipsius constitutionis esse, vt inducat canonem latæ sententiæ.gl.est in d.cap.quisquis, in verbo, fiat.extr.de elect.quæ dicit quòd licèt verbũ quo vtitur d.c.sit futuri temporis, tamen intelligitur ipso iure, propter verba sequentia, non absque dispensatione, &c.& ad hoc ponderant illam gl. Panor.& Dom.ibi, & ad hoc etiam allegat ipse Dom. tex.in d.c.dispendia, vbi & hoc dicit ipse Dom.in 5. not.de rescrip.lib.6.& idem Do. in c.vlt. §.pars verò, in princ.de offi.deleg.eo.lib.& in c.1. §.vlt. col.1. vers.quæro an deficiens, eo.lib.Fran.Are.in l.1. col. 4.ver.ad tertium.ff.de testa.& Card.Alex.in cap.imperialem.§.callidis, col.2.tit.de pro.feud.ali. per Fede.& Fel.in d.c.Rodulphus, col.19. vers. & subdit. extrà eo.tit. Et bene facit quod in simili dicit gl.in c.inolita.11.q.1. & Saly.in l.cùm posteaquam, & ibi recentiores.C.de pact.

64 Duodecimò fallit etiam quando ex aliis legibus & constitutionibus constat illud verbum futuri temporis esse latæ sententiæ. per gl.in l.1. in verbo, amittat.C.de pœna iudi.qui mal.iudic.quæ exponit illud verbum amittat, ipso iure, quantum ad illum qui iudicem corrupit, per l.venalem. C.quãdo prouo.non est necess. & glo. in d.c.1.§.1. in verbo, reuertatur, tit.de prohib. feud.alien.per Feder. quæ exponit illud verbum reuertatur, ipso iure, quantum ad illum qui feudum alienauit, per iura quæ allegat, & Bal.& Salyc.in d.l.2. quibus locis suprà citauimus. C.de iure emphy. Et hoc quidem generale est & perpetuum in omnibus verbis, & dictionibus, vt contra naturam propriam sint vel latæ vel ferendæ sententiæ, propter alia iura quæ id disponunt vel declarant, vt apertè intelligit glo. in c.si quis ex clericis, & ibi Imol.extrà de vita & honest.cleric.& in c.si quis.23.dist. & not. Dom.in c.1. 2.q.3.Panor.in d.c.2.in fi.de foro compet.& iterum in d.c.si diligenti, col.7.eod. tit.& quod diximus suprà in 2.fal.præteriti temporis.

65 Decimotertiò fallit, vbi quis priuatur ratione status incõpatibilis.nã tunc semper ipso iure priuatur, ex sententia Bal.in c.1.§.qui clericus, in prin.per illum tex.quę ad hoc dicit notab.tit.si de feud.fuer. controuer.inter do.& agna. Quam sequitur & cõmendat Fely.in d.c.Rodulphus, col.21.vers.quotiẽs ratione status, extra de rescrip. *Et vbi quis priuatur ratione status incompatibilis.*

66 Decimoquartò fallit, quando sunt verba declaratoria, quia tunc semper sunt latæ sententiæ, vt pulchrè voluit ille Cano. princeps Panor. in d.c.si diligenti, col.7.de foro compe.per tex.& gl.in c.nouit, extr.de his quæ fiunt à prælat.sine cõsen.c.Quę autem sint ea verba declaratoria, facilè poteris cognoscere ex iis quę tradit ipse Pan.in d.c.si diligẽti. *Item quando sunt verba declaratoria.*

67 Decimoquintò fallit, vbi verbum futuri temporis apponeretur in dispositione, quæ induceret formam siue solennitatẽ formalẽ, quia illius omissio redderet actum ipso iure nullum, vt not.glo.in

cap.cùm dilecta,in verbo.irritum, extra de rescrip. Bar.Bal.& latè recentiores in l.vniuersa. C.de precib.imper.offer.Bar.in l.item eorum.§.sed si ita,per illum tex.ff.quod cuiusque vniuer. Bald.Ang.& recentiores in l.1.& 2.ff.de liber. & posth. & in l.cùm hi.§.si prætor. ff.de transact. & in l.1. C.qui testa.facere poss.Signo.consi.87.factum sic presupponitur, col.3.versi.item omnis dispositio.Ang.consi.37.pro decisione quæsitorum, col.vlt. Domi. in cap. quia propter,col.6.vers.venio ad versic. vel saltem,extrà de rescrip.Soc.consi.76.visa facti contingentia,col. 1.lib.1. cum his quæ latè dixi in nostris commentariis consuetu.tit.6.§.5.in glo. 5.in 2.ar. modicorum. versi.hoc tamen intellige. & quæ copiosissime etiā cumulauit Hippoly. Marsil.consi.133. omnipotens, col.2.& lib.2. Idque etiam si actus esset pius & fauorabilis,per l.qui Romæ. §.Flauius Hermes. ff.de verb.oblig.secundum Bal.in l.vlt.post Old. ibi.C.si manci.ita fuer.ali.ne manu. & in l.testamentum, in 2.not.C.de testa.& in l.omnes populi,col.pen.ff.de iustit.& iure.& consi.283 visa inquisitione,post medium,lib.1.& Ias.in l.1.§.sublata,in priore lect.col.2. ver.istam primam.ff.ad S.C.Treb.& consi.149.præsens quæstio,col.3.versi.item formæ, lib.2. & cons. 152.in causa contradictionis,in fi.eo. lib.2.& consil. 191.placet mihi,col.1.eo.lib.2. & Matthæ. Afflict. in consti.si quis in posterū,col.2.quibus locis Iason & alia Baldi loca in id citat,sed mēdosè tamen.Cuius rei ratio satis aperta est ex dicto Aristotelis vbique aduocato : Forma est quæ dat esse rei. ad quod nostrates allegant l.Iulianus.§.si quis reus.ff.ad exhib. atque perfectionem ipsius esse (si ita more Græcorum loqui possumus.) l.iurisgentium, in princ.ff.de pact.per quos tex.ita dicit Bal.in c.vlt.col.5. versic. quæro vtrùm sit differentia,extrà de consuet.

Etiam si actus esset pius,& fauorabilis.

68 Hoc tamen intellige, nisi huiusmodi solennitas quæ omissa est, suppleatur à lege. tunc enim ipsius omissio nunquam reddit actum nullum. aliàs enim ea suppletio esset superuacanea. l.his verbis, cum l.seq.& quod ibi tradit Bal.in 1.lect. versi.item not.quòd aliquid.ff.de adop.& l.1.in princ. C.de rei vxo.act.& expressè etiam voluit Fran.Aret.in c.super his,col.4.vers.pro ista op.facit,extrà de accus.

69 Intellige 2.in solennitate formali, vt iam diximus, quæ videlicet debet interuenire in ipso actu: secus in alia solennitate,quæ post actum interuenire potest. Nam tunc illius omissio non vitiat ipso iure.etiam si apponantur ea verba,aliàs non valeat, vt voluit Bar.in d.l.vniuersa,& ibi etiā Bal.& Raph. & recentiores.C.de precib.imper.offer.& Bar. in l. 1.col.vlt.in princ.ff.de testa. & in l.si ita quis.§.ea lege,col.1.versi.quæro vtrùm prohibitio.ff.de verbo. oblig.& in l.cùm lex, col.3.vers.sed pone quòd lex dicit.ff.de fideiusso.& in l.2.C.de cano.fru.vr.Rom. lib.11.& Bal.in l.1.§.vbi autem,col.vlt.vers.& prædicta faciunt.C.de caduc.tol. & in l.hi qui ad ciuilia, col.3.versic.ex hoc facit. C.de appel.& in l.2. col.2. vers.& scias.C.quan.prouo.non est neces.Imo.in c. exhibita,col.8.vers.tertiò quæritur, extrà de rerum permu.& latè Bertha.qui multos concor. adfert in tracta.gabellarum, in 3.parte 8.partis princip.q.24. & Cepola causarum ciuil.cons.35.celeberrime, col. 1.& Fel.in cap.quoniam,col.2. versi. tu verò attende,extra vt lite non contesta. & Philip. Dec.qui & plerosque alios citat,in c.2.ver.successiuè, extrà de testib.& Fab.à monte sancti Sauini,in tract. Insinu. in 27.quæstio.

Solemnitas formalis hic quomodo accipitur.

70 Decimosexto fallit,quando verbo futuri temporis iūgitur participium præteriti temporis. nam tunc est latæ sententiæ,habita scilicet ratione participij præteriti temporis, magis quàm verbi futuri. Ita expressè voluit Bar. in l.1. ff.de vi priua. & in l.1. §.sed & constitutio,circa medium.ff.de calum.& in l.imperator.ff.de iure fisci.& Imol.in cap.1. §.vlt.de elect.lib.6.secutus Io.Mo. Archid.& Ioan. And.ibi volentes hæc verba,nouerit se suspensum,esse latæ sententiæ.

71 Quanquam Domi.ibi,col.1.ver.quæro an deficiens,tenet expressè cōtra Imo.per no.in c.in pœnis,de reg.iur.lib.6. Nā quod in d.c.1.illa verba sunt latæ sententiæ,non est,inquit Dom. ex propria eorum natura,sed ex aliis verbis illius text. quæ planè demonstrant quòd debent intelligi ipso iure. nam mox subditur,quòd si postea administret, sit priuatus.Domi.esse notandum ad statuta.sequitur & cōmendat Fel.in d.cap.Rodulphus,col.21. vers.nouerit se suspensum. Et in hanc partem inclinare videtur Collect.in c.1.col.3.versi.aliqui dicunt,extrà de iudic.Et facit in hāc partem tex.in cle.cùm sit,in fi. de magi.ibi,eo ipso nouerit se suspēsum. Nam frustra eo ipso dictum fuisset, si ex propria vi aliorum verborum intellectum fuisset.

Qui repugnent proximè dicto.

72 Sed pro priore sententia est bona glo. quam nullus illorum allegat, in c.cùm in cunctis.§.vlt.in verbo,priuatos,extra de elect.quæ dicit hæc verba, nouerint se priuatos,intelligi ipso iure, & gl.in c.2. in gl.vlt.in princ.& ibi Host. Imo. & Pan. qui eam not.extra de solut.& alia in c.extirpandæ.§.quia verò,in verbo,priuatum,extra de prębend.quæ interpretatur illa verba,sciat se priuatum ipso iure.& alia in c.si quis, quod est pen.in verbo,suspensos, extra de simo. quæ posteriores loquuntur de his verbis, nouerint se suspensos,& glo.Hosti. Io.Andr. & Io. Ana.qui loquuntur in his verbis, absolutos se nouerint.in c.absolutos,quod est vlt.extra de hæretic. Glo.& Hostiens.loquentes in verbis, sciat se excōmunicatum,in c.2.extra de cleric. excommu. min. & in c.quoniam in verbo,mucrone percussum,extra de offi.ordi.quæ dicit illa verba, nouerit se mucrone percussum,intelligi,ipso iure, & eā sequūtur doct.ibi.Estque illi & alia omnino similis in cap.vt inquisitionis.in fi.in verbo,percussum, de hæret.li. 6.& item alia quæ loquitur in illis verbis nouerit se suspensum,in c.vlt.in fi.de temp. ord.lib.6.& glo.in c.pen.de senten.excom.

Comprobatio prioris sententiæ.

73 Et in eadem sententia fuit Spec. licèt admodū confusè,tit.de citat.§.iam de citatione,col.vlt.vers. quid si iudex.& planiùs Oldr.consi.291.hæ sunt rationes,col.2.ver.restat ergo videre.vbi voluit quòd hæc verba, noueris potestatem tibi interdictam, denotent interdictionem ipso iure. & Bald. in l.qui volebat.ff.de hæred.instit. vbi loquitur de his verbis,excommunicatum te esse cognoscas.& in Rub. C.com.vel epi.col.2.versi.modò ego quero,loquitur in his verbis, excommunicatum se esse noscat. & in cap.prætereà requisisti, in 2.not. & ibi etiam Anto.& Panor.col.pe.ver.vlterius quæritur, extra de appel.& Collect.in c.si quem,ad fi.extra de senten.excom.& Imo.in cle.1.col.1.vers.not. quòd per hæc verba,extrà de sequ.poss.& fruct.per illum tex. qui nihil ad hoc facit,sed potiùs in cōtrarium,cùm id exprimit per verba, hoc ipso. & Mathes. not.115. nota quòd vbi lex.vbi& hoc dicit generaliter procedere, quando verbo futuri temporis adiungitur participiū præteriti.& Do.sibi contrarius, & Card. Alex.in cap.Engeltrudam.3.q.4.vbi dicunt per hæc verba noscas vel intelligas te excommunicatum, proferri sententiam excommunicationis. & idem dicit ipse Do.in c.1.2.q.3.& Fel.in eodem c.sibi contrarius,videlicet in d.c. Rodulphus. col.22. noueris te anathemate percussum.& rursus in c.1. col.7.ver. nota quòd ista verba,extra de iudic.

De eadem re.

74 Et est bonus tex.in c.præterea requisisti, & ibi per Panor.post alios,col.pen.extra de appel.& in c. 1.de sent.& re iudic.lib.6. cùm dicitur, ab executione officij per annum nouerit se suspensum. Nam postea

De eadem re.

postea subdit, Sciturus quòd si suspensione durãte ingesserit, se diuinis, irregularitatis laqueo se inuoluet. Et in c.1.vers.si quis autem, iuncto versi.vlt.de sent.exc.lib.6.Nam priori loco hæc verba ponũtur, à diuinis officiis nouerit se suspensum, & in posteriori, quòd si contingat eos sic suspensos diuina officia exequi, in irregularitatem incurrunt. Et faciunt etiam quæ dicam inferiùs in 60.fallent.

Verbum futuri iunctũ aliẏ verbo, quod est latæ sententiæ.

75 Decimoseptimò fallit, quando etiam verbo futuri temporis iungitur aliud verbum, quod suapte natura est latæ sententiæ. tunc enim dispositio intelligenda est ipso iure, magis scilicet inspecto illo verbo quod iungitur, quàm verbo futuri cui iungitur: verbi gratia, verbum subiaceo, etiam in futuro. aut in infinitiuo, quod hoc casu sumit naturam futuri verbi, vt postea dicemus, habet vim latæ sententiæ, vt etiam dicemus in 48.fal. Igitur si ita dictũ sit, nouerint se excõmunicationi subiacere, intelligitur ipso iure, habita scilicet ratione verbi subiacere, magis quàm verbi nouerint, vt voluit gl. in c.excommunicationi.& ibi quoque Pan.extra de rapto.

Et cùm dictio omnino, adiicitur.

76 Decimooctauò fallit, quando verbo futuri tẽporis adiicitur dictio, omnino, quia idem est ac si diceret, ipso iure, secundum Bald.in l.1.§.si pecunia, per gl.ibi.ff.depo.sed tu de illa glo.vide quid dicam in seq.fallent.& idem voluit ipse Bal.in l.2.in addi.in 3.q.& ibi etiam Salyc.col.2.in fi.& Ias.col.5. vers.secundò pro hac parte facit. C.de iure emphy. & idẽ Bal.in sua margarita, in verbo. priuatio, vbi facit illam glo.sing.& Archid.in §.qui verò res, in verbo, omnino.10.q.2.Bar.in auth.vt defun. seu fune. cor. in princ. Angel.in §.vlt.in fi.per glo. ibi in verbo, actione, in auth.de litigio.& in l.imperator.ff.de iure fisci.Ro.qui illam glo.ad hoc dicit sing.in primo sing.Dom.& Philip.Franc.in c.1.vterque in vlt.not. de his quæ vi metúsve causa fi. idem Philip.in c.vlt. §.vlt.de offi.delega.lib.6.Mathes.not.112.nota quòd vbicunque.Franc.Cre.sing.7.tu scis. Barba.cons.64. scribitur lib.Hester, col.4.lib.1.& in repet.c.Raynaldus, col.45. & iterum col.161.extra de testa. & in c. qualiter, col.4.extra de iudi.& in c.ex parte, le 1. extra de offi.deleg. & ibi etiam Fel. col.1. qui dicit de hoc esse tex.in c.si religiosus, de elect.lib.6.sed hoc ibi exprimitur.& in l.generaliter, col.6. ff.de verbo. oblig.vbi ad hoc allegat multa iura. Marianus in c. Iudæi, le 2.extra de Iudę.Fran.Aret.in c.si diligenti, col.5.extra de foro compet.vbi ad hoc dicit sing.illum tex.iuncta glo.in d.§.si pecunia, idem Are. in c. fraternitatis, col.10.vers.in contrarium arguitur, & col.seq.& ibi etiam Fel.col.3. versi.sed istis non obstantibus, de testib.& in c.cùm venisset, & ibi quoque Fel.vterque col.2.eo.tit.Cor.consi.59. diu post consilium, col.2.vers.quod maximè dicendum, lib. 2.& consil.203.in hac consultatione, col.2.eod.lib.2. Alex.in l.si insulam, col.5.versic.ex hoc infero. ff.de verb.oblig.& consi.6.circa processum, col.pe.lib.3. Corn.consi.59.diu post consilium, col.2. versi.& licèt pœna, lib.2.Card.Alex.in c.præter, col.2.versic. quæro an istud.32.dist.Philip.Franc.in c.quàm sit.§. cæterùm super glo.vlt.de elect.lib.6.& in c.2. col.2. in 6.not.de pact.lib.6.Io.Bap.Cacia.in l.more, in 21. quæst.ff.de iurisdictio.omn.iudi. Fel.in d.c. Rodulphus, extra de rescrip.& in c.gratum, ad fin.extra de offi.deleg.& in c.pastoralis, col.pen.ver.quartò, extra de excep.& in c.de regularibus, in 2.not.extra de simon.vbi illam gl.dicit sing.Ias.in l.pe.col.2. versi. sextò pondera.C.de pact.consi.168. statuto inclytæ, col.vlt.lib.2.Phil.Dec.in c.ad hæc, le 1.col.3.extra de appel.Fran.Purpu.in l.more, col.antepe. vers.tertiò ampliatur.ff.de iurisdict. omn. iudic. Corse.in suis sing.in verbo, omnino, vbi & ad hoc allegat gl.in l. obsignatione.C.de sol.relatam ad text. in d.§.si pecunia.Hippol.Marsil.in sua practica causarũ criminalium, §.aggredior, nu.113.Steph.Bert.consi.142.ex themate, col.2.vers.ad secundum.lib.4.

Comprobatio eiusdẽ.

77 Et quanquam ea gl.in d.§.si pecunia, propè sola in id ab omnibus citetur, à multísque sing. dicatur, est tamen & alia, & ea quidem expressior, in c. vlt.in fi.in verbo, omnino, quam ibi expendunt & commendant Domi.& Phil.Francus, de offi.deleg. lib.6.quam & ad hoc obseruauit Franc. Aret. in c.1. col.4.ver.aliquando facultas, extra de accusa.vbi & de hoc dicit esse tex.in c.iudex, ad fi.de offi.delegat. lib.6.Est item alia gl.in c.licèt canon, in verbo, carere, de elect.li.6.nisi dicas ibi hoc esse propter verbũ carere, quo etiam vtitur tex.ibi, de quo postea dicemus. Alia denique glo. in c.1.in verbo, vacuamus, ꝙ met.caus.lib.6. nisi dicas, & id esse propter verbum vacuamus, quod est præsentis temporis. Et est bonus tex.si rectè intelligatur, in §.præterea, Instit.de excep.quanquam aliò trahatur à glo. & docto.Sed nullus melior neque apertior text.est, quàm in l.si non sortem.§.indebitum.ff.de condict.indeb. cùm dicitur, non solùm si omnino non debebatur, sed & si per aliquam exceptionem peti non poterat.

Dictio omnino, operatur quòd sit parata executio.

78 Et in hanc sententiam optimè facit, quòd hæc dictio omnino, id operatur, quòd sit parata executio, vt dicit Bar.in l.1.col.vlt.ff.iud.sol.Et quidẽ executio præcisa, vt asserit Cardi. Alex. in c.tuæ fraternitati, col.12.ver.solutio abbas, extra de sponsal. per not.per gl.in l, Græcè.§.illud.ff.de fideiuss. & in cle. 2.de æta.& qualit.& in clem.1.in verbo, omnino, de vita & honesta.cler. Vt quæ etiam sit dictio præcisa, vt dicunt Bald.& Saly.in d.l.2. C.de iure emphy. Bal.in l.vlt.col.1.in 3.oppo.C.de contrah.emp. & in c.si Christus.col.2.extra de iureiur.Rom.in l.quod te.ff.si cer.pet.Barb.qui ad hoc multa allegat, in l.2. §.& harum.col.2.ff.de verb.oblig.& consi.45. mandato & iussu, col.3. versic.item adduco, lib.2.Franc. Aret.qui item multa adfert in d.c.qualiter & quando, le 2.col.6.versi.est enim omnino, extra de accu. & Alex.qui item multa adducit in l.precibus, col.1. C.de impub.& ali.substit.& cons.88.in causa dominæ Bartholomeæ, in prin.lib.4. Cor. qui item multos ac multa citat d.consi.59.col.2.vers. quod maximè, Franc.Curt.senior cons.44.super contingentia, col.3.versi.pro cõclusione, vbi etiam multa ad hoc aduocat.& Soc.consi.249.materia, col.10.versi.primò in effectum, lib.2. & consil. seq.in causa Bononiensi, col.3.versi. aliud est, eod.lib.2. Georg. Nat.in repe.c.quãuis, col.10.nu.51.versi.quintò no.de pact. li.6.Ias.cons.23.octo dubia, col.2. li.3. Ideo etiam eã vim habet, vt quis præcisè cogatur ad factum, vt voluit Ro. in l.stipulationes non diuiduntur. ff.de verb.obl.& Fel.in d.c.ex parte, col.1.extra de off.deleg.& facit quod infrà dicemus de dictione, omnimodo, & quod scribit Old.cons.143.thema tale est, dominus B.paulò ante med.

Et vt quis præcisè cogatur ad factum.

Præcisè quid significet.

79 Quod quidem (scilicet pręcisè) significat (vt id obiter dicam) vt sine vlla exceptione, & vt vulgò dicimus, sine remedio, & ad vnguem, indistinctè, & sine conditione id fiat. Cicero epistol. ad Atticum lib.8.epistola cui initium est, Dionysius, Ego nemini, cuius causam non reciperem, nunquam reo cuiquã tam humili, tam sordido, tã nocenti, tam alieno, tã præcisè negaui, quàm hic mihi planè sine vlla exceptione pręcidit. Et ex nostris Bal.in rub.extra de consti.col.2.ver.statuta præcisa, & iterum versic. quid est dicere præcisè, dicit id verbum præcisè significare ad vnguem, omnimodo, & indistinctè. Et sequitur Barb.consi.39 clementissimi Dei, col.3.lib. 2.& consi.76.illud in medium referam, col.11.versi. quintò est aduertendum, lib.3.& cõsi.6.illud in medium adducam, col.13. lib.4. Et idem propè voluit ipse Bald.in l.2. C.de except.rei iudic.& consil.170. ad euidentiam, libro 3. de quo & tu vide eundem

Bald.

Bal.in c.3.ad fi.& ibi etiam Pan. in vlt.not.& Card. Flor.de rescrip.& glo.in l.iusiurandum & ad pecunias,in prin.col.13.lib.4.in verbo, certioretur.ff.de iureiur.& in l.sed & si me putem.§.cùm iter,in verbo,condicam,post princ.ff.de condit.indeb.& in l. cum is qui.§.vlt.in verbo.qui hominem,post princ. eod.tit.& in l.hæreditatem,in verbo,cogendam.ff. de don.& in l.1.in verbo,in aliis.C.de sent.quæ pro eo quod interest, quas omnes citat Bal. in sua margari.in verbo,præcise, ad interpretationem significationis huius dictionis.Cui adde & glo.in l.Pomponius,in verbo,haberi,post prin.ff.de negot. gest. & bonum tex.in l.1.§.vlt.ff.de legat. not.caue. & in c.1.extra de plus petit.& in c.contra Christianos,de hæret.lib.6.& Ang.consil.54.in quæstione proposita,ad fi.Franc.Aret.in l.si stipulatus sim damam. ff. de verb.oblig.cum sim.adductis per recentiores in d.cap.2.de rescrip.& per Ias.in l.omnes populi.col. antepen.versi.item dum Bar. cum multis seq.ff. de iust.& iure.

Alia significatio huius dictionis pracise.

80 Tullius autem,ne id omittamus,lib.2.de natura Deorum,aliter illud præcisè accepit, Velut à te ipso hesterno die dictum est, auum fatidicam Prouocam fingi,quasi quandam Deam singularē, quæ mundum gubernet & regat,sed id pręcisè,vt si quis dicat Atheniensium rempublicam cōsilio regi, desit illud Areopagi: sic cùm dicimus prouidentia mundum administrari,deesse arbitror Deorū.plenè autem & perfectè sic dici, existimato prouidentia Deorum mūdum administrari.Est ergo ibi pręcisè idem quod concisè,ita vt aliquid desit quod intelligitur.vnde & illud Gellij alicubi,obscurè & precisè dictum.Et Quintiliani lib.10.qui pręcisis conclusionibus obscuri,Salustium & Thucydidem superant, id est,abruptis & abscisis, metaphora inde sumpta, quòd quæ præcisa sunt,ea sunt iusto concisiora.

Dictio omnino,excludit omnem gratiā & dispensationem.

81 Sed vt redeamus, hæc dictio omnino, de qua loquimur,excludit omnem gratiam & dispensationem,vt dicunt glo.in cle.vt hi qui,de ætate & qualitate.Archidiac.in c.1.in verbo,personis omnibus, de religios.domib.lib.6.Io.And.Pan.Ioan.Ana. col. 4.& Fran.Are.in d.c.qualiter & quando, le 2.& ibi quoque Fel.col.4.extra de accusatio. & idem Ioan. And.post Archid. in cap. cùm ex eo, & ibi etiam Dom.& Philip.Fran.vterque col.1.de elect.lib.6. & ipse Panor.in cap.cùm inquisitionis. in prin.eo. tit. & in c.non magno,col.2.versi.quæro nunquid, extra ne cleric.vel monach.Do.in c.2.col.2.post alios. ibi,de pact.lib.6.Card.Alex.in c.de acusatione, col. 53.versi.& ideo dicit.2.q.8. & in cap.si quis cum clerico.11.quæst.1.Fel.in d.c.de regularibus,extra de simo.& in d.c.ex parte,le 1.col.1. extra de offi. deleg. & in c.at si clerici.§.de adulteriis,col.3. de iudic. De quo tamen per Philip. Dec. in cap.at si clerici. §.de adulteriis,col.1.extra de iud.& Phil.Fran.& Georg. Nata.in d.cap.2.vtrunque vbi suprà,de pactis,lib.6. Proinde moræ purgationem non admittit, ex sententia Ang.in l.vlt.per tex.& gl.ibi. C.de fideicom. & Alex.in d.l.si insulā,vbi suprà.Et ad superiora facit quod de vi huius dictioni tradit gl.in cle.multorum,in verbo, nullius omnino, & ibi Paul. Liaz. Guiliel.Laud.Genez.& Imo. de pœnis. & Fel.in c. vlt.col.23.in fi.extra de rescri.

De eadem re.

82 Sed hæc omnia intelligas nisi subiecta materia aliud suadet,vt videre licet ex cap.1.in fi. & ibi glo. & doct.extra de despon.impub.vbi Pan.in fin.illud assignat subiectæ materiæ.Quod confirmare potes ex his quę diximus suprà nu.37.incip.& aliàs etiam, & alibi sæpe: vt tamen interim non omittas, quod scriptum reliquit Bald. in l.super rebus, col.1.C.de contrah.empt. & vendit. hanc dictionem omnino, esse præcisæ significationis, verumtamen recipere congruam interpretationem per dict.l.si stipulatus sim damam.ff.de verbo.obliga.

Et cum dictio omnis, iūcta est ei rei qua quis priuatur.

83 Decimononò fallit,cùm dictio vniuersalis omnis,ex qua aduerbium illud,omnino,conficitur,adiungitur ei rei,qua quis priuatur,verbi gratia, si dicatur omni iure, omni commodo priuetur, omne ius amittat, & id genus cætera. nam tunc ipso iure intelligitur, & ita in his terminis loquitur glo. illa, quam suprà in præcedenti fallent.citauimus, in d.l. 1.§.si pecunia,ff.depos.quæ text.ibi dicentem depositarium omni actione liberari, ita exponit, omni, id est,ipso iure,quam tamen omnes passim non ad hoc allegant, sed ad id quod diximus in dicta præcedenti fallent.de dictione omnino, quasi scilicet sentiant nihil interesse siue dicatur iure suo omnino priuetur,siue omni iure suo priuetur.Et ita nuncupatim voluit Ang.in §.vlt.in fi.per glo.ibi in verbo,actione,in auth.de litig.& Barb.in cle.1.col.13.in paruis,ver.not.de clausula,de elect.

Omnis, nō est latæ sententiæ.

84 Tamen Mathes.nota.112.incip. nota quòd vbique, constanter asserit hæc verba, cadat omni iure suo,siue priuetur omni commodo, & similia non esse latæ sententiæ,ob illam dictionem omni, quāuis dictio omnino,eam habeat facultatem,vt latam sentētiam significet:adducítque apertam rationem diuersitatis inter vtrunque. Nam cum dicitur, cadat omnino iure suo, hæc dictio vniuersalis omnino,verbum priuandi qualificat,vt ipse loquitur: at cùm dicitur,cadat omni iure, ea dictio omni, non qualificat verbum siue actum priuandi, sed rem siue ius quo quis est priuandus.Id quod dicit notandum,quia à paucis est tactum. Et idem ad verbum propè retulit & secutus est Alex.in addi.Bar.in l.imperator.ff.de iure fisci. Allegat autem Mathes. gl.in cap.cupientes. §.si verò in discordia. in verbo, priuentur,de electio.lib.6.quæ intelligit illum tex. qui est huiusmodi,omni iure ipsis ex tali electione quęsito priuentur.vt scilicet intelligatur per sentētiam. vbi enim inquit, vult hæc decretalis, quòd sit canon latæ sentētiæ,bene exprimit. Vides igitur quēadmodum ea glo.apertè sentit, non ob id constitutionem esse latæ sententiæ,quòd in ea dicatur,omni iure priuetur,nisi id aliter exprimatur, sicuti sanè exprimitur in c.1. de vita & honest. cleric. lib.6. cùm dicitur,ipso iure careant omni priuilegio clericali, vbi gl.in verbo,omni,hoc, inquit,dicit,quoniam multiplex est clericorum priuilegium, quasi dicat,quòd omnibus priuatur,intelligens scilicet id quod dicit Mathes.quòd illa dictio vniuersalis,omni,determinat illud substantiuum, priuilegio, Ideo etiam additur,ipso iure, ad determinationē verbi. quasi non id intelligeretur sub verbis, omni priuilegio,sed fuisse aliter necesse exprimi,secundum dictam gl.in d.c.cupientes.Et in hanc etiam sententiā Cyn.in auth.qui semel,in 5.q.& ibi quoque Bart.& Bal.col.1.& Angel. & Paul. ante fi. C,quomodo. & quando iudex,intelligunt tex.ibi, cuius hæc verba sunt in fi.ab omni cadat actione, vt scilicet sententia opus sit,nec ipso iure cadat.

Aduerbia in iure magis sonant quàm nomina.

85 Cæterùm ad illam rationē Mathes. & hanc addere potes, ꝙ aduerbia in iure nostro tenent locum formæ,& magis sonāt quàm nomina,vt tradit Bal. qui hoc extollit,in c.apostolica, quod est vlt. col.2. ver.tertiò quæritur,extrà de offi.deleg.per not.in l. Pomponius, de neg.gestis, videlicet in gl.in verbo, probauero,ad finem,& ibi Bal.col.pe.ver.venio ad ratihabitionem. Sed quantum ad text.& gl.in d.§.si pecunia,qui loquuntur in verbo,liberādi, vide quid dicam infra in 73.fallent. quæ est in nu.249. Sed & de verbo, cadat, in quo loquuntur Mathes.Cyn.& alij vbi suprà,etiam dicemus in 61.fallent.

86 Sed antequā hinc abeamus,non omnino perpetuum esse arbitror quod suprà ex Mathes. diximus. quid enim si ita dicatur, careat omni robore firmi

firmitatis, vt scribitur in c.decet. §.vlt. de immun. eccl.lib.6.& in cle.quia contingit.§.vt autem,de religio.domi.vel etiam simpliciter careat omni firmitate,omnibus viribus, omni robore, & cætera id genus,quis negauerit intelligi ipso iure,& sine ope exceptionis? Nam aliàs non careret omni firmitate,si quid competeret,ad quod tollendum necessaria esset exceptio, vel sententia. Ideo illud mihi visum est verissimum,quòd si hæc vniuersalis dictio iungatur cum re qua quis priuari debet, videlicet omni priuilegio, omni iure aut actione, & similibus, non ipso iure, significat secundum Mathesal. sententiã. At si adiiciatur verbo quod vim & efficaciam,quam vocamus,siue effectũ ac robur actus significat,ita hæc tollere,vt ne sentẽtia quidem desideretur, vt vniuersalis illa vniuersaliter operetur.

Autoris opinio de præcedenti fallentia.

87 Vigesimo,quoniam dictio prorsus,idem quod omnino,de qua diximus in duabus præced. fallent. significat, teste Donato tum in Andriam Terentij, tum item in Eunuchum, tum postremo in Heautontimorumeno:ideo etiam hæc dictio prorsus,est similiter latæ sententiæ,vel si iungatur futuro tempori,vt voluerunt Hostiens.Io.And. & Pan.in cap. in quibusdam,col.vlt. extra de pœnis. Archidiacono. in c.2.post princ.de præscrip.lib.6.Ant. in cap.super literis,col.3.de rescript. & in dicto cap.si diligenti, extra de foro compe.& in c.ad aures.& ibi Fel.col. 1.extrà de præscrip.Domi.in d.c.quàm sit.§.vlt.col. vlt.de elect.lib.6.Mathes.dicto not.112.Corn.consi. 312.in hac consultatione,col.3.vers.quod etiam demonstratur,lib.1.vbi ad hoc dicit facere tex.in l.derogatur.ff.de ver.sign.& in c.sacris,extrà de his quę vi metúsve causa fiunt.& in d.cap. in quibusdam.& Fel.in c.inquisitionis.in prin.col.1.extrà de accusat. dum allegat dictum caput.in quibusdã. & Corsc. in suis sing.in verbo,penitus,in fi.Et facit quod de ista dictione scribit Pan. in d.c.ad aures, in vlt.nota.de pręscrip.& Philip.Dec.consi.113.viso tenore, col.2. Hippo.Marsi. in sua practica causarũ criminalium. §.aggredior,nu.123.

Prorsus, idem quod omnino.

Prorsus latæ sententiæ, vel si iũgatur futuro.

88 Vigesimoprimo fallit,cùm etiam verbis futuri temporis additur dictio omnimodo,siue in numero multitudinis omnibus modis,vt de singulari voluit gl.collata ad tex.in authen.qui res,in verbo,sed meliùs,& in verbo,irroganda.C.de sacrosf.eccle. & Ant.in cap.si diligenti,extrà de foro compet.Corn. cons.103.in hac consultatione, col.2.lib.2. & Franc. Aret.in d.c.1.col.4. extrà de accusat. & Barb. in d.l. generaliter,col.6.ff.de verb.obl.& Alex.in l.si insulam,col.5.ver.ex hoc infero.ff.de verb.oblig.vbi loquens de dictione omnino,allegat tex.vtentem hac dictione omnimodo,tanquam eandem vim in hac re habeat,& iterum consil.44. visa facti narratione. col.1.li.3.& Hippol.Marsil.in sua practica,vbi suprà.

Omnimodo canon latæ sententiæ. Et omnibus modis.

89 Est enim & hæc dictio præcisa,secundum glo. in l.si cũ exceptione.§.sed & si quis, in verbo, omnimodo,& iterum in §.quatenus,in eodem verbo, & ibi Bar.ff.quod met.caus.& in l.vbi autem. §.vlt. ff.de verb.oblig.& ibi quoque est bonus text.& facit præterea tex.in l.Græcè,& quod ibi voluit gl.& Bar.ff.de fideiuss.& in cle.1.& ibi glo.& Petr.Anch. de vita & honest.cler.cum aliis iuribus in id allegatis à Philip.Dec.consil.356. in casu dominæ Mariæ, col.1.& quod tradit Bald.consil.389. reperitur quòd quodam,ante fi.lib.5.& in l.si quis argentũ.§.si nautem.qui est vlt.circa med.C.de don.vbi dicit quòd hęc dictio facit vt quis pręcisè teneatur.& in l.quoties,in prin.ff.de noxal.actio.vbi ex hoc dicit,quòd hæc dictio facit,vt quis præcisè ad factum cogatur. & quod etiam scribit Saly. in l.vlt. col.2. in 3.oppo. C.de contrah.emp.Sed & hæc dictio tacitè cẽsetur habere decretum irritans, & tollere facultatem dispensandi,secundum Ant.in cle.1.super gl.in verbo,

Omnimodo præcisa dictio.

Et habet vim decreti irritantis.

Et tollit facultatem dispẽsandi.

nullatenus,& ibi quoque Imo.col.4.ver.ex hoc no. de seq.pos.& fruct.Ang.in repe. l.si insulam, col.7. ver.non obstat.c.potuit,& ibi Alex. col.6. vers.pro ista opi.ff.de verb.oblig. & Barb.consi.64. scribitur Exodi,col.4.vers.idem dicimus,lib.4.

90 Vide tamen gl. quæ voluit huiusmodi dictionem, aut si mauis dictiones omnimodo, non esse latæ sententia,in authen.ad hæc, in verbo, cadat,in prin.C.de vsur.Nam tex.ibi dicit, ab actione cadat omnimodo.& tamen gl.intelligit, non quidem ipso iure,sed per sententiam,quam adiuuat tex.in l.si à matre.C.de suis & legit.his verbis loquens, omnimodo patri suo matrísve suæ ipso iure succedant. Nam si ea dictio,omnimodo,per se significasset ipso iure,frustra illa verba ipso iure,fuissent adiecta.& similis text.in l.Iulianus noster,in fine,ff.de condit. & demon.cùm dicitur, omnimodo inutile erat legatum ipso iure.

Repugnatur superioribus.

91 Sed ego priorem sententiam potiorem esse arbitror.Neque enim video,quid possit interesse, siue dicas omnino priuetur, siue omnimodo, nec quantum ad significationem, nec quantum ad determinationem.nã vtrunque determinat, siue qualificat,vt loquitur Mathes.verbum ipsum,non rem qua quis priuatur.Ideo & eadem est in vtroque ratio.Quantum autem ad tex.in d.l.si à matre,& in d. l.Iulianus, potes dicere quod suprà diximus cùm de verbo præsentis temporis loqueremur in versi. 25.incip.sed quod his respondeatur.illud autẽ quod de dictione omnino, dicit Bald. à me citatus suprà nu.68.in fin.idem & ipse dicit de hac dictione omnimodo.

Autoris hac de re opinio.

92 De plurali autem,omnibus modis,voluit gl.in §.1.in verbo modis omnibus.& ibi etiã Bar.& Ang. in auth.vt defun.seu.fune.& Bald.in d.l.1.§.si pecunia.ff.depo.Ang.in auth.de litig.in fin.& in l.1.ad fi. C.de pœn.iudi.qui malè iud.& in l.si quis in tantã, col.vlt.C.vnde vi.Ro.qui illã gl.facit sing. d.sing.1. Mathes.d.not.112.Maria.in d.c.Iudæi, le 2.de Iudæ. Alex.d.consi.44.col.1.lib.3.Barba.in d.l.generaliter, loco suprà allegat.ff.de verb.oblig. Io.Raynu. in d. §.callidis,vers.pœna,in 13.q.1.partis prin.tit. de prohib.feud.ali.per Fed.Barb.in c.vlt.col.pe. ext.de depo.vbi & illam gl.dicit singul. Soc. in l.Marcellus. §.1.col.3.ff.ad S.C.Trebel.Ias.consi.168.statuto inclytæ,col.vlt.lib.2.Hippo.Marsil.in d.sua practica, vbi suprà.Quibus suffragatur quod tradit Bar.prout eũ aliqui allegant,in l.si quis.C.de pos.huiusmodi verba habere executionem paratam,vt rem iudicatam. nec aliam exigi condemnationem.Sed videtur Bar. ibi magis innixus fuisse dictioni illico,de qua postea dicemus,quàm huic de qua tractamus.

Omnibus modis.

93 Vigesimosecundo fallit è cõtrario in illa vniuersali negatiua,nullo modo, quæ etiam est canon latæ sententiæ,vt expressè tenet Ias.in l.1. § sublata, in 2.lect.col.3.ff.ad Trebel.& d.consi.168. statuto inclytæ,col.6.vers.item est diligenter, & iterum, col. vlt.lib.2.& sentit Ro.quem ipse non allegat, consil. 326.in præsenti consultatione, col.vlt. Et hoc mihi placet.Nam si id obtineat in vniuersali affirmatiua, multo magis & in negatiua,quæ semper plus habet virium & roboris, efficaciúsque obligat, ac magis præcisè astringit secundum Archi. in c.si peccauerit.2.q.1.& Pan.in c.nouit,col.12.vers.secundò quę ritur,ext.de iudic.cum multis simil.& concor. à me traditis in nostris consuetudinibus,tit.10.§.5.in prima limitatione & in nostro tracta.primigeniorum, in 24.q.nu.11.sed nec priuilegio.

Nullo modo.

Negatiua plus habet virium quàm affirmatiua.

94 Porrò ea dictio tantum habet virium, vt omnem etiam dispensationem impediat secundum gl. no.in cle.2.in prin.in verbo,cõcedatur,& iterum in ver.illi verò,in verbo,nullo modo,de ætate & quali.quam sequuntur Paul.Leaz.Imo.col.6.vers.in gl.

Nullo modo tollit dispensationem.

conce

concedatur,& Domi.in 8.not.d.verſ.illi verò.& Io. And.in c.cùm ex eo,de elect.lib.6. Bart. in l.omnes populi,in 3.q.3.q.prin.ff.de iuſti.& iur.Ang.& Imo. qui illam facit ſing.& alij recentiores in l.ſi quæramus.ff.de teſta.Imo.in c.2.ext.eod.tit. Pan.& Ioan. Anan.& Fely.in c.qualiter.le 2.ille quidem col.6.hic 3.de accuſat.& Pan.in c.non magno.col.2.ver.quæro nũquid prælatus,ext.ne cler.vel monach.vbi dicit illam glo.no.Ro.conſ.325.quòd ad primũ,col.2. verſi.ſecundò idem videtur. Barb. qui & illam glo. dicit ſing.in repe.cap.teſtimonium,col.15.verſi.opponitur ad primum,ext.de teſti. & in cap. qualiter, col.pen.ext.de iudic.& in c.cùm viceſimum, col.5. ext.de offi.deleg. & conſi.19. ſcripſit Propheta clariſsimus,col.7.lib.1. vbi dicit ſing. & iterum conſil. 37.illud adducam in medium,col.9. eod.lib.1. Alex. in l.vlt.col.2.C.de teſta.milit. & Franc.Curt. ſenior qui illam dicit no.conſi.44.ſuper contingentia,col. 3.recentiores, in l.vlt.C.de teſta.Fel. in d.c.Rodulphus,colum.19.de reſcript. & in d.cap. de regularibus,col.2.extr.de ſimo.& in cap.ex parte, le 1.col.1. extr.de offi.deleg.& in c.at ſi clerici.§.de adulteriis, col.2.verſ.idem ſi diceret ibi.& Phil.Dec. col.5.ext. de iudic.& idem Dec. conſil.3. cuius ſuperſcriptio incipit,quando iuriſdictio,col.vlt.verſi. ſextò & vltimò,vbi eam glo.dicit not.& Iaſ.in d.§.ſublata,vbi ſuprà.& in l.de pupillo.§.ſi quis fortè, poſt mediũ. ff.de oper.nou.nuntiat.& conſi.166.videretur, col. 3.verſi.ſecundò facit, lib.2. vbi eam quoque dicit not.& conſ.ſeq.motiuis,col.4. verſ.item illa verba, eo.lib.3.itémque & conſi.ſeq.in iſto ſubtili, col.vlt. & conſi.53.ſtatuto ciuitatis Florentiæ, col.4. verſic. moueor in primis,lib.3.& conſil.152. quod eſt eiuſdem initij,col.3.verſ. ſed præmiſsis nõ obſtantibus, lib.4.& conſi.168.col.vlt.lib.2.

Nullatenus. Vniuerſalis negatiua omnimodam nullitatem ſignificat.

95 Vigeſimotertio cum dictio nullatenus, eandem habeat ſignificationem,ſitque etiam vniuerſalis negatiua,vt dicit Archi.in c.ſolent,in verbo, ſed natura,de conſe.diſt.4.& Domi.conſi.35. attendentes,col.2.& Rom. conſi.326. in præſenti cõſultatione,col.vlt. Ita vt omnimodam nullitatem ſignificet,vt dicit Franc.Aret.in l.1. col.4. ff.de teſtam. Ea etiam habet vim latæ ſententiæ, ſecundum glo. in auth.ſi qua mulier, vbi etiam eſt bonus text. C.ad Velleia.quam glo.ſequitur & dicit ſing.Card.Flor. in cap.ſuper literis,& ibi quoque Barba. extr.de reſcript.& idem Barb.in repe. c.teſtimonium, col.10. verſ.& ex iſtis elicio, extra, de teſtibus, & conſil.7. Chriſti nomine inuocato,col.3.lib.3.& Fran.Are. in cap.licèt cauſam,in 5.notab.& iterum col.5.extr.de prob.& in cap.de cauſis,col.pen.& ibi etiam Felin. col.4.extr.de teſtib.& Iaſ.qui illam glo.facit ſing.in l.de pupillo.§.ſi quis fortè.circa medium ff.de oper. noui nunt. & rurſum in l.vlt.col.5.verſic.tertiò pro eadem parte.ff.de feri.& in dicta l.1. §.ſublata, in 2. lect.col.3.ff.ad Treb.& conſi.7.adeo copioſè, col.1. lib.1.& d.conſi.168. ſtatuto inclytæ, col.vlt. lib.2.& conſi.128.videretur in præſenti,col.3. verſic.quartò dicitur,lib.4.Fel.in cap.paſtoralis, col.10. verſ.ſextò quia dicit,ext.de excep. glo.pragmat.ſanctio. tit.de collat.§.quod ſi quis ex dictis,in verbo,nullatenus. & Corſe.in ſuis ſing.in verbo,nullatenus,& Hippo. Marſil.in repet.cap.at ſi clerici, nu.23. & iterum 28. ext.de iudi.& ſing.675.anno præterito. Sed & idem voluit glo.in cle.1.in verbo,nullatenus,de ſeq.poſſ. & fruct.quæ dicit & poſt eam Genz.Anto.Imo. & Panor.quod non tenet actus factus contra diſpoſitionem vtentem hoc verbo, quod & idem voluerunt Ioan.And.& Domi.in c.Romana.§.ſententias, & ibi Philip.Fran.de appel.lib.6. & Imo.& Cardin. Floren.poſt Matheſi.in cle.1.ille colum.pen.verſic. ſed an teneat,hic in 33.q.de deciſ. Quinetiam Genz. Anton.& Imo.in dicta cle.1.de ſeq.poſſ. & ibi quoque Card.Flor.in §.ſi quis autem,in 6.q.dicunt per huiuſmodi dictionem tolli poteſtatem diſpenſandi in contrarium: quod etiam voluit Archid. in cap. quoniam,in verbo,nullatenus,de immu. eccleſ.lib. 6.& in c.1.56.diſt.& Collect.in cap.1.in princ.extr.de filiis presby.e.& Imo.in cle.vt ij qui, col.6. de ætat. & qualit.& Ioan.Ana.in d.c.qualiter & quando, le 2.col.4.verſi.& quod not.extr. de accuſ. Ex quibus ipſe Ana.& Imo. primo loco aſſerunt hanc dictionem habere vim decreti. Sed & quòd ſit latæ ſententiæ,tenet Petr. Anchar. conſil.170. principaliter, col.1.& Io.Ana.in c.quia fruſtra,col.2.extr.de vſur. & in d.cap.qualiter,le 2. & ibi etiam Fel.col.3. extr. de accuſat.& in cap.ſi aduerſus, col.2.ext.de hæret. Barb.in reper.d.c.teſtimonium, vbi ſuprà, de teſtib. Iaſ.in d.l.vlt. vbi ſuprà, de feri. & in l.ſcriniarios.C. de teſta.milit. vbi tamen illum videas. & Phil. Dec. in c.eam te,col.pe.ver.expeditis nota.ext.de reſcrip. Et facit quod ſcribit glo. in cle.1. in verbo, nullatenus admittatur,& ibi Card.Flor.in 19.q.de ſentent. & re iudic.

Tollit poteſtatem diſpenſandi.

Habet vim decreti.

Nullatenus, an ſit latæ ſententiæ.

96 Non tamen omnino ſine dubio eſt quòd ſit latæ ſententiæ, quando id apertè negat Domin. in cap.1.col.vlt.de iudic.lib.6.per text. in d.c.quia fruſtra,extr.de vſur. vbi etiam Panor.in fin. idem non obſcurè ſentit,& ibi quoque Ioan.Ana.col.2.& ante hos glo.in c.ſuper literis, in verbo, nullatenus, extr.de reſcrip. quæ eam dictionem interpretatur, oppoſita exceptione, tanquam non ipſo iure, ſed ope exceptionis. A quibus ſtat tex.not. iuncta gl.in cap.pueri.1.quæſt.1. vbi ita ſcribitur, Pueri ad ſacros ordines nullatenus admittantur. Et tamen, vt dicit glo.ibi, ſi admiſsi fuerint, recipiunt characterem, cùm ad minores recipi poſsint. cap. in ſingulis. 77. diſtin.Et per illum tex.& gl.dicit Franc.Aret.in d.c. in cauſis,col.vltim.extr.de teſtib.quòd non ſemper hæc dictio nullatenus,habet vim latæ ſententię,ſecundum ſubiectam materiam. & ſequitur Fel. in d. c.paſtoralis,col.pe.ver. conſidera quod aliquando, de except. Ex quibus illud teneo, hanc dictionem ſuapte natura eam vim latæ ſententiæ obtinere, ſed interdum ob ſubiectam materiam vim ſuam perdere, ſecundum ea quæ diximus ſupra in verbo præteriti temporis in 2.fal. Quod autem ſit de dictione aliquatenus, videbis infra num.224.incip. niſi dicas.

Autoris ſententia, de hac dictione.

Nullius momenti canon latæ ſententiæ.

97 Vigeſimoquartò fallit cum diſpoſitio vtitur his verbis, nullius momenti. tunc enim qualicunque tempore loquatur,eſt latæ ſentẽtiæ, ex ſententia gl.in c.2.in fi.de fi.i.presbyt.lib.6.& Archid.in c. ordinarij,in fin.de offi.ordin.lib.6. Bald.in l.ſi poſthumus.§.vlt.ff.de liber.& poſthumi.& Angel.in l.ſi mulier.§.ſi dos.ff.quod met.cau.& in authen.ſacramenta puberum,in fi.C.ſi aduer.vend.& Card.Flo. conſ.137.redemptoris,& c.ad primũ dicimus,col.1. in fin.vbi ex hoc infert, quòd obligatio incarcerati eſt ipſo iure nulla,per text.vtentem his iiſdem verbis,in l.qui in carcerem. ff.quod met. cauſa, quem tex.ita etiam intelligit Panor.in c.2.col.vlt.ver.excipio duodecimum, ext.quod met.cauſ. Idẽ quoque nuncupatim de his verbis voluit & Fran. Aret.in l. 1.col.6.ff.de teſt.& in l.qui à latronibus, in prin.col. 4.eo.tit.per tex.quem dicit ad hoc clarum, in l.non dubium.C.de legib.Alex. & Iaſ.in l.poſthumo, ille quidem col.6.verſi.tertia fuit opin.hic verò, col.7. verſi.pro qua opi.C.de bon.poſſ.contr.tab.Barb. in c.Raynaldus,col.94.de teſtam.& in l.1. §.ſi quis ita, col.5.ff.de verb.oblig.& in d.l.generaliter, col.2. & iterum col.7.& ibi etiam Iaſ.in 1.not.eo.tit.vbi ipſe Barb.dicit de hoc eſſe tex.meliorem totius iuris, in l.an inutilis.ff.de acceptio. Socin.conſil.115.fundata eſt intentio,ad princ. lib.3. Card. Alexan. in §.item ſacramenta, colum.vltim.tit.de pace iur.firm.Iaſ.in

Obligatio incarcerati ipſo iure nulla.

l.ſer

l.seruum.§.Titius hæres,col.3.vers.3.nota.ff.de vulga.& pupil.substi.& in l.ex facto,in fi.eo.tit. & in l. si filius qui in potestate, in 1.not.ff.de liber. & posthu.& in l.1.§.sublata,in lect.col.1.ff.ad senatuscon. Treb.& in l.filiusfa.§.diui,in vtraque lect. & vtrobique col.1. & ibi quoque Ioan. Montes. & Ferdi. Loaz.in repe.vterque,col.2.in 2.limit.ff. de leg.1. & idem Ias.in l.4.§.condemnatum, post princ. & ibi quoque Franc.Rip.col.1.nu.2.ff.de re iudi. Felin.in d.c.Rodulphus,col.22.vers.nullius momenti.

Nullius momenti, id est, ipso iure.

98 Sed & ante hos omnes voluit glo.quā nullus, si rectè memini,illorum allegat, in l.Fulcinius.§.si quis bona.ff.quib.ex caus.in pos.eat.quæ interpretatur hæc verba,nullius momenti ipso iure.& licet subiiciat, vel impetrata in integrum restitutione, tamen priorem sequuntur Bar.& Ang.qui ad eam nuncupatim expendit ea verba, nullius momenti. Posterior autem,vt inquiunt, habet locum in aliis casibus ll.ab glo.allegatarum.Sed & est alia glo.expresior in l.si quis plures.ff.de iur.pat. quæ exponit,nullius momenti,id est ipso iure, & in c.in nostra,ad fin.de procur.dum verbum irritandū exponit,id est irritum esse ostendimus propter alia verba præcedentia quæ sunt huiusmodi, qua probata iudicium nullū est & nullius momēti, & cap.Imò verò est tex.à nemine quoque expensus,in eadem l.post prin.quo apertè probatur hæc verba intelligi ipso iure,nec opus esse reuocatione siue restitutione:& etiam tex.in l.1.in prin. ff. de fer.vbi postquā dicit sententiam eo casu latā esse nullius momēti,ex hoc mox infert nō opus esse appellatione.

De eadem re.

99 Et bene facit tex.in l.cùm hi.§. si prætor, ibi, transactio erit nullius momenti,iunctis illis verbis postea sequentibus, transactionem esse irritam.ff. de transact.& in l.1.ff.de iniust.testa. & in l.nec mādante.§.si prætor.ff.de tuto.& cur.dat.ab his.& in l. 1.§.quod meus seruus.& iterum in l. quod seruus. ff.de stipula. ser.& in l.si quis Sempronium,in fi.ff. de hæred.instit.& in l.ex eo.C.de inuti.stipul. & in auth.sacramenta puberū, & quod ibi dicunt Cyn. Bar.in fi.Bal.& Ang.C.si aduer.vend.& in §.est autem,qui est 2.in fi.iuncta gl.Instit.de hæredi.insti.Et facit etiam quod de his verbis in alio casu scribit Fran.Aret.in c.2.de testi.Id scilicet, ꝙ per eum tex. qui vtitur his verbis,sing.probatur,ꝙ dictum testis examinati parte non citata nullum prorsus facit indicium.Et idem ante eum dicit Panor. ibi, col. 6. vers.sed circa prædicta.quem sequitur Barb.qui & alia multa allegat consi. 83.supremus dicit Deus, col.2.in 2.dubio,vers.secundum est,lib.4.facit item quod scribit Raph. Co. in rep.l.si filius, in 7.opp.1. no.vers.quid ergo in hac varietate.ff.de libe.& posthu. Facit denique, quod de hac dictione scribit Ang.consl.260.dicta interlocutoria, col. 1. in fin.ꝙ id quod est nullius momenti, nullum omnino potest producere effectum.

Hac verba, nullius momenti, latam sententiam nō dicere.

100 Contrarium tamen,videlicet hæc verba latā sententiā non dicere,tradit Iason sibi contrarius,in d.l.de pupillo.§.si quis fortè,in duobus locis.ff. de ope.noui.nunt.per text.in d.c.ordinarij,in fi.de offic.ord.lib.6.vbi est tex.in hæc verba, nullius penitus est momenti:quasi scilicet ea verba nullius momenti, non induxissent canonem latæ sententiæ, nisi fuisset adiecta dictio, penitus, quæ haud dubiè est latæ sententiæ, vt postea dicemus in 26. fal. Et idem videtur voluisse ipse Ias.in l.filiusfam.§. diui, in primo not.tam in lect.quàm in repe. ff. de leg.1. dum de hac re loquens simpliciter se remitit ad ea quæ dicit in d.§.si quis fortè.

Comprobatio eiusdē.

101 Tu autem ad Ias.adde alios tex.ei quem allegat,similes,in c.vlt.extra de pact.& in ca.vlt.in fi.de re iud.lib.6. & in d.c.2.in fi.de fil.presby.eo.lib.6.& in cle.1.de præben.vbi glo.in verbo, nullius, dicit hoc verbum,nullius,esse vniuersale negatiuum, & nihilominus text.illum adiecisse hoc verbum, penitus,& in c.credentes,tit.de statut.& consue.contra liber.eccl.edi.in feudis.sed est text.melior atque expresior in l.item eorum.§.sed si ita.ff. quod cuiusque vniuer.cùm dicitur, ipso iure id decretum nullius momenti esse.& alij omnino similes, in l.3. §.vltim.in illis verbis,ipso iure nullius esse momēti.ff.pro socio.& in l.3.§.sciendum,vers.si stipulanti. ff.de don.inter vir.& vxor.& in l.oratio.ff.de sponsa.Et facit præterea text.in d.l.qui in carcerem, & quod ibi not.Bal.in 2.lect.ff.quod met.caus. quem quidem text.& ad hoc expendit Fulgo. qui & ipse hanc partem sequitur, quanuis Ias. etiam non alleget,cons.122.quidam S. agit, col.1. & 2.facit etiam text.in l.1.§.vlt.C.de com.ser.manu.

Autoris sententia.

Nullius, vniuersalis negatiua.

102 Ego verò priorem partem teneo,cùm habeat text.expresiorem ac clariorē,quàm vt refelli posit,in d.l.si libertus,post prin.Et quia etiam,vt diximus ex glo.in d.clem.1.dictio nullius,est vniuersalis negatiua, quæ scilicet vniuersaliter neget, nec esset nullius momenti,quod ipso iure valeret,imo haberet aliquid momenti, & quia etiam prior illa pars multò pluribus ac crebrioribus calculis innititur. Ad illos autem text.pro alia parte allegatos dici potest quod in simili diximus suprà in verbo,pręsentis temporis,vers.26.sed quod his respōdeatur.

Dictio funditus, lata sententia.

103 Vigesimoquintò fallit;cùm apposita fuerit dictio funditus,si credimus,vt par est credere, glo.in l.decernimus,& ibi Saly.C.de sacro.eccl. & Barto. in tract.de tyrannide,col.3.in 7. q. in prin. Sal. in l. vlt.col.1.vers.ego etiam.C.de acq.posses. Domi. & Philip.Fran.in c.quàm sit.§.vlt. de elect.lib.6.Fran. Cre.d.singu. 7. Corne.d.consi.312.in hac consultatione, col.3. vers. quod etiam demonstratur, lib.1. Barb.in d.l.generaliter,in prin.ff.de verb.obli.Fran. Aret.in d.c.si diligenti,col.4.de for.compe.Iacob.à sanct.Geor.in l.si quis maior.C.de transact.

Funditus, idem significat quod omnino.

104 Nam hæc dictio idem significat quod omnino,vel in totum,tanquam si dicas à fundo, veluti ab imo,nullo prorsus relicto,vt radicitus à radice, stirpitus à stirpe.Plautus in Mercatore,Quod te cō filiumq; tuum atque mentem perdit funditus. & Terentius in Andria,Quod si fit,pereo fundius.& Tullius de amicitia, Quæ enim domus tam stabilis,quæ tam firma ciuitas,quæ non odijs atque dissidiis funditus posit euerti?& etiam in lege 2.C.de prætor.& hono.præto.cum dicitur, funditus iubemus aboleri.& in c.sacratas.28.dist.& in cap.nullus episcoporum, 11.q.2. Et stirpitus in eadem significatione ponitur in l.in rebus,in fi.C.de iure dot.& in l.2.in prin.C.de peti.bon.subl.lib.10.Id enim, vt diximus à stirpe significat,qua verè in eum sensum vsus est, quisquis is fuit, qui apud Sallustium orationem habuit ad Cæsarem de repub.ordinan. Nā quæ seditio,aut dissensio ciuilis tot tamq; illustres familias à stirpe auertit?Et ipse Sallustius in Catilina,Carthago æmula imperij Romani à stirpe interiit. & Liuius lib. 4. belli Macedonici in oratione Portij latronis: Equidem fabulam & fictā rem dicebā esse virorū omne genus in aliqua insula cōiuratione muliebri à stirpe sublatam esse. Et similiter radicitus,in l.1.C.de formulis, & in c. ex frequentibus,ext.de instit.vt intelligas eas dictiones & similes eandem vim habere.

Stirpitus.

Radicitus.

Penitus.

105 Vigesimosextò idem de dictione penitus, ex gl.in l.si qui aduocatorum, in verbo, arceantur, & ibi Ange.& Raph.Fulg.qui eā dicit sing. C. de postul.& Io.And.in c.1.ad fin.& ibi Domi.col.2.versi. quæro vltimò,& Philip. Franc.in vlt.notab.de postul.præla lib.6.& idem Domi.in capit. Romana.§. vlt.ad fin.& ibi etiam Philip.Franc. col.2.de senten. excom.lib.6.vbi & hoc sentiunt Host.Ioan.Mo. &

Archid.Pet.And.& etiam Panor.in c. quibuſdam, paulò ante fi.extra de pœnis,per tex.in ca.vlti.eod. tit.vbi & ipſe Panor.hoc idem not.in vlt. notab. & ibi ante illum Ioan.And.& Saly.in l.vlt. col.1. verſ. ego etiam.C.de acquir.poſſeſ.Fran. Aret.in l.ſi colonus,col.1.ff.de acquir.poſ.Peruſ.in c.ex tenore, & ibi etiam Philip.Dec.col.5. extra de appel. per not. in l.2.C.de conſtit.pecu.Barbat.in ca.1. extra de iudic.& in c.ſi diligenti,de foro compe. & conſi.24. illud afferam,col.1.verſ.& ſi quiſpiam , lib.1. vbi & ad hoc quædam iura allegat.& conſi.37.iſtud adducam,col.9.verſ.tertiò pōdero,eo.li.1.& Phil.Corn. conſi.312.col.3.lib,1.Matheſ.d.ſing.112.Alex.in l.qui vſumfructum , col.2. ff. de verb. oblig.& conſi.10. viſis diſponentibus,col.4.verſ.eodem modo , lib.1. Franc.Aret. in l.1. col. 5. verſ. & pro prima reſponſione.ff.de teſta.& in l.vlti.in 5. not. per illum text. C.de pactis,& in l.ſi colonus , poſt prin.ff. de acq. poſſeſ.& in cap.veniens , col. vltim. extra de accuſationibus quibus locis hoc dicit probari per text. quem priori loco dicit not. & menti tenendum, in l.ſolutum.§.ſi in ſortem,in fin.ff.de pigno.actio. iuncta l.ſi non ſortem , in princ.ff. de condi.indeb. Ang.Aret.in §. quæ de fullone , in 3. not. Inſtit.de oblig.quæ ex delict.naſcuntur.Felin.in c.inſinuatū, col.1.de ſimo.Iacob.à Sancto Georg. in d. l.ſi quis maior.Iaſ.in d.l.de pupillo. §. ſi quis fortè. ff. de oper.no. nunt,Phil.Dec.in authen.caſſa , col.2. in 3. not.C.de ſacroſanct.eccleſ.& in ca.cæterùm,col.2. ext.de reſcript.& conſ.327.viſo caſu propoſito,col. 1.& Hippo.Marſil. in ſua practica cauſarum criminalium.§.aggredior,num.123. & ex Gallis noſtris Rebuf.vir optimus atque doctiſsimus in repet.ca. poſtulatis,nu.149.tit.de cler.excom.min.

Penitus, dictio præciſa.

106 Nam & hæc dictio eſt præciſa, nec recipit limitationem,aut modificationem,vt prodit Angel. conſi.31.cuius initium eſt,viſo laudo,col.vlt. per l. ambiguitatem.C.de vſufruct.& l.vlt.C.de edict .diui Adr.tol.& l.vlt.C.de ſerui.& l.vlt. C. de ſumma trin.& cap.ſuper eo.de hæret.li. 6. & idem quoque voluit Alex.in d.l. qui vſumfructū. ff. de verb.obliga. & Phil.Dec.in auth.qui rem , col. vlt.C.de ſacro.eccle.& conſi.137. cuius ſuperſcriptio incipit, de abſolutione,col.1.& conſ.401.licèt in cauſis,col. 2.Et excludit diſpenſationem Ioan.Ana.in c. qualiter,le 2.col.4.verſi.& quod not.ext.de accu.vbi prętereà dicit quòd habet vim decreti.& Barba. conſ. 19.ſcripſit propheta.col.7.lib.1.Et vide Rom.conſi. 82.quo ad id quod quæritur,in fin.

Diſpenſationem excludit.

Et habet vim decreti.

107 Et huc quoque facit quòd hæc dictio , ſi noſtris credimus , idem ſignificat quod in totum vel ex toto, quæ eſt ſignificatio illius dictionis omnino,quæ haud dubiè eſt latæ ſententiæ, vt ſuprà diximus.Id enim aſſerit gloſſ. in cle.1.in verbo , nullius , de præben.& Archid. in capit. 1. poſt prin.in verbo, penitus , de ſupp.negli.præla. lib.6. & in c.1. col.2.in verbo penitus , de cler. ægrot. eod. libr.6. & in c.ordinarij,ad fi.de offi.ordi.eo.lib.6.& Ioan. And.in c.1.in verbo,penitus,de poſtul.præla. lib.6. in nouella.& Lucas Pen.in l.vlt.ad fin.C.de decur. li.10.Cepo.cauſarum ciuilium conſ.66. Titius, nu. 27.& Alex.conſ.13.viſis & conſideratis,col.3.verſic. tertiò reſpondeo,li.2.& conſ. 72. viſis & diligenter ponderatis,col.1.lib.2.quod repetitur conſi.58. lib. 6.& conſ.72.habita.col.vltim. eo.lib. 6. & conſ. 173. viſis depoſitionibus.col.4. verſi. non obſtant allegata,lib.7.vbi dicit probari ex text.in leg.1.Cod. de gladia.penitus tollen. lib. 11. cùm dicitur, omnino gladiatores eſſe prohibemus, iuncta ea. rub. ſed in codicibus qui circunferūtur,in ea rub.tantū ſcribitur de gladiator.& quod voluit Ro.conſi. 81. quod reliqua,ad fi.Maria.Socin.poſt alios conſi. 21. viſis & diligenter lectis,col.3.verſ.itē ponderandum eſt. & Soc.ipſius filius conſ.etiam 21.abundè & ſubtiliter,col.vlt.lib.4.& in l.ſingularia,col.4.verſ.4.concluſio.ff.ſi cer.pet.& in l.qui vſumfructū,col.3.verſ. ſed tu aduerte.ff.de verb.obli.Barb.cōſ.86.magnus dicit,col.7.verſ.capio modò ſecundum articulum, lib.4.& Cepol.cōſ.cauſarum criminalium 134.ſi vnquā magnifice,col.8.verſ.7.& conſ.ſeq.in hac quęſtione,col.2.Iaſ.in l.2.num.171. & tu pondera. C.de iur.emphy.lib. 6.& ex Grammaticis antiquioribus Priſcianus in lib.de 12.carminibus.c.9.vbi dicit,penitus ſignificare prorſus,quę dictio idem ſignificat quod omnino,vt ſuprà diximus,& etiā ſatis probatur ex l.quidam,ibi,nullo ei penitus relicto.C.de fideicom.& in l.omnimodo,verſ.ſi verò,ibi,nihil eis penitus reliquerint.C.de inof.teſta.& in l.2.§.ſi quid autem,ibi,penitus in nullo peccare. C. de vete.iur. enucle.& in l.1.ibi,nullā penitus habeant poteſtatē. C.de offi.mag.mili.& in l.lege,ad fi.C.de legi.hęre. cùm dicitur , cæteri gradus remaneant penitus ſemoti.& in l.1.ad fin. C. de iure emphy.vbi in id eſt tex.optimus.& alibi ſæpiſsime.

Penitus, idē ſignificat quod in totum.

Penitus, idem quod prorſus.

108 Contrariū tamen,videlicet hanc dictionē penitus,non eſſe latæ ſententiæ,videtur voluiſſe glo. in c.quiſquis,in verbo,ſuſpendantur , ext.de elect. quæ hæc verba illius tex.penitus ſuſpēdātur, intelligit per ſententiā:quod & facit Inn.ibi, in eo verbo,& ſequitur Panor.ibi etiā in fi. Et alia gl.in d.c. Romana.§.vlt.de ſen.exc.li.6.vbi licet tex.ita dicat, in vniuerſitatē vel collegiū proferri excōmunicationis ſententiā penitus prohibemus, tamen gl.ibi dicit,ꝙ ſi lata fuerit ſententia excōmunicationis,tenet.Et ex ea gl.dicit Fran.Aret.in d.c.in cauſis, col. vlt.extra de teſti.ꝙ aliquādo hæc dictio non eſt canō latæ ſententiæ ſecundum materiam ſubiectam. quod & idē aſſerit ipſe Aret. in l. 1. §. ſed & ſi mihi. col.4.ff.de verb.obli.& Iaſ.conſ. 173. circa primum cōſultationis articulū,col.3.verſ.præterea ad dictā, lib.4.Ex quo intelligi facilè eſt ex ſua natura eā vim habere,ſed ex ſubiecto argumento ſua vi decedere, iuxta ea quæ diximus ſuprà in verbo , præteriti tēporis , in fi.Et id quidem perpetuum eſt in omnibus dictionibus & verbis, vt ſemel id dicam. Nam & idē videmus in dictione omnino, quæ ſine controuerſia vim habet latæ ſententiæ , eā tamen perdit ex ſubiecta materia,vt patet in c.1.iuncta gl. ext. de deſponſ.impub.Sed & de noſtra dictione penitus,vt hoc addam Aret. habemus tex.in cap.ſi fortè,in fi.iuncta gl.in verbo,initium , in vlt. ſolut.de electio.libro 6.Et idem diximus ſuprà de dictione nullatenus,in 23.fall.& dicemus poſtea de dictione, fruſtra,in 38.fal.

Penitus, nō eſt latæ ſententiæ.

109 Vigeſimoſeptimò fallit,cùm dictio mox, additur verbo futuri temporis. nam eſt latæ ſententiæ,teſtimonio gl.in auth.de inceſt. nup. in prin. in verbo,imminere,& ibi Bar.& Ang.& voluit etiam Cy.& Salyc.in auth.inceſtas.C.de inceſt.nupt. Bar. in l.Mæuius.§.duobus,col.vlt.ff.de leg.2.& in l.imperator.ff.de iur.fiſci,& in d.l.iubemus,la 2.§.ſanè ſi hoc,col.vlt.& ibi Bal.C.de ſacroſ.eccle.& idē Bart. in d.l.ſi quis maior,col.2.& ibi Bal.col.2. verſ. vlteriùs no.Alex.col.2.& Frā.Aret.in 7.not.Iaſ.in 13.no. & Aquē.col.2.& Thomas Parpa.in rep.in 23.not.& iterū in 26.not.& etiā Iacob.à ſancto Georg. col.5. & Hiero.Cagno.etiā in repe.char.61.nu. 144. C. de tranſact.& rurſum Bart.in d.auth. vt defun. ſeu fune.eor.in prin.& Bald.in d.l.1. §. ſi pecunia.ff.depoſiti.& in l.1.in fi.ff.ſi cert. pet. & in auth.in donatione.C.de ſecun.nup.in addi.& in c.quia propter,col. 4.verſ.ibi mox,ext.de elect.& in c.bonę,le 1.col.vlt. verſ.& ſcias,eo.tit.Ang.in l.in criminali,& ibi etiam Pau.Caſt.C.de iuriſd.omnium iudi. idē Angel. in l. idemq;.§.ſicut.ff.qui potio.in pigno. habe. & in l.ſi quis in tātā,col.vlt.C.vnde vi,& in auth.de nup.§.ſi

Dictio mox, latæ ſententiæ.

verò

verò expectet.& in auth.vt fine prohi.mat.debi. & in auth.de litigio.in fin.& conf.371.multùm confidero,col.vlt.Pet.Anch.inter.consi.Ioan. Calde.tit. de verb.signifi.consi.10.futurum tẽpus.Pau. Castr. in l.1.col.3.in vlt.no.ff.si cer.pet.Aluar.in cap.1. col. 2.tit.de feud.sine culp.non amit.Ioan.Plat.in l. pen. col.1.C.de dignit.lib.12.Roma. in l.1.§. qui præsens col.1.& ibi Franc.Aret.col. 1.in fin. & Barb.col.2.ff. de verborum obligatio.Mathesi.dict.sing.112. Fran. Cre.d.sing.7.vbi dicit illam gloss.singu.Corn.cons 246.videtur in hac consultatione,col.pen. versicu. itaque dictus,eod.lib.3.& consi.266.in hac consultatione,colum.3.versic.si itaque dictus Antonius. eod.lib.3.& consilio 309. circa primum quæsitum, col.4.eod.lib.3.& consi.40.viso processu, colum.4. vers.ex quibus verbis, lib.4.Alexand.in l. diuortio, col.4.ff.solu.matr. & consi. 139. viso puncto, col.2. lib.7.Philip.Franc.in capit. in pœnis,de regulis iur. lib.6.Ange.Aret.in §.extraneo. col.2. Instit. de pupil.substit.Franc.Aretin.in l.si quis hæres, col. 1. in secundo notab.ff. de acquirẽd. hæred.& in capit. si diligenti,col. 4.de foro competen. Anastasius Platus inter consi. Barb. consi. vltim. multos futuros esse,col.4.versi.in hoc articulo,lib.1.Card. Alexan. in §.callidis,col.2.tit.de prohib.feud.alie.per Feder. Ioan.Ray.in §.pœna,in 8.quæst.& iterum 15. 1. partis princ.eod.tit.Fel.in d.cap.Rodulphus,Phil.Frãc. in d.c.quàm sit.§.cæterùm de elect.lib.6.& in c.1.in vlt.no.de vit.& hone.cleri.eo.lib.6. & in c.in pœnis, de reg.iur.eo.quoq; lib.Ias.in l.2.col.3.vers.secundò pondero.ff.de iureiur.& cons. 118. in causa & quæstione,col.vlt.li.1.Philip.Dec.consi. 235.in casu magnifici,col.3.versi.venio igitur ad alia.Steph. Bertr. cons.275.visis pactis,nu.5.Catel.Cot.in memor.incip.mox,in fin.& Hippo. Marsil.in dicta sua practica,vbi suprà,& Pet.Rebuf.in repet.l.diuus, char.12. vers.nota ibi mox purgasse.ff.ad S.C.Sylla.Nam & ea dictio habet executionem paratam, vt dicit Ias. in l.2.col. 3. versi. secundò pondero. ff. de iureiur. quod probat tex.in l.si quis posthac, in princ.ibi, veluti manu iniecta mox vendicet.C.de bonis pro scrip.& quod ibi scribit Ang.in princ.

Qui repugne superioribus.

110 Nec quẽpiã hactenus reperi qui neget hanc dictionẽ esse latæ sententiæ,præter Simonem quẽdam Colũb.apud Aegidiũ Bellamer.conf. 9. factũ est tale,cùm esset lis,col.8.Nam hæc dictio, inquit, habet spatium temporis, quandoq; quinq; dierũ, quandoq; vnius anni,quandoque aliorum temporum,per multa iura quæ illic allegat.De quibus & tu vide glo.optimam in c.1.20.q.2.& in c.quia propter,in verbo,mox,& ibi Panor.in fi.prin.de elect. & Bal.in l.fructus,in princ.& ibi latissimẽ Ias. col.1. ff.sol.matri.& Alex.in l.diuortio, col.3.& seq.eod. tit.& in l.1.col.10.vers.in glo.in verbo, mox, & ibi quoque Salyc.col.vlt.ff.si cert.pet. & Maria.in c.in literis,col.2.extra de mutuis pet. & Ias.in l. Gallus. §.ille casus,post princ.ff.de liber.& posthu.& in l.si arrogator,col.3.vers.secundò diligenter.ff.de adop. vbi colligunt multa diuersa tempora,& ex iis quædam admodum longa,de quibus mox dicitur.

Mox habet spatiũ temporis.

111 Sed tu hic dicito, quòd licèt mox variis modis sumatur secundum subiectum argumentum, eius tamen propria ac genuina vis & natura est, vt accipiatur pro confestim,& sine interuallo,vt apertè sentit gl.in d.c.quia propter, vbi suprà,& gl.in l. si pater,& ibi Bal.qui eam l.legit cum l.lex Cornelia.ff.de vulga.& pupil.& not.Bart.in d.l.1. & ibi etiam Saly.col. vltim. & recentiores.ff.si cert.pet.& Bal.in l.Gallus.§.ille casus, col.pe.vers.vlt.collige. ff.de liber. & posth.vbi & ex hoc casu dicit, quòd ex sua propria natura est canon latæ sententiæ, & Card.Flor.cons.29.iudex, col.2.vers. & de arbitro. & Imo.& in l.diuortio, in princ.super gl.in verbo statim,& ibi Alex.col.4.ff.solu.matri. & in l.1. ff.de verb.obli.& in d.c.quia propter, col.2.de elect.Ro. Franc.Aret.non semel,& Ias.in d.l.fructus.ff. solu. matr.& in l.apud Iulianum.§.si Titius,col.2.versic. quartò pondera.ff.de leg.1.& in d.l.si arrogator, vbi adducit alios concordan. Et id apertè probatur in l.ratum.ff.de solu.vbi ita scribitur, ratum autem habere dominus debet mox, cùm primùm certior factus est,sed hoc ἐν πλάτει, & cum quodam spatio tẽporis accipi debet. Nam illud ἐν πλάτει, quod inemendatis codicibus deest, significat quod nos dicere solemus largo modo, scilicet nõ obseruatis iuris angustiis,vt declarat Alciat. in lib. 2. Dispunctionum,c.11.& iterum in li.4.de verb.sign.Ex quo potes intelligere, ꝙ cùm mox denotat interuallũ, id fit ex larga & impropria significatione. Et bene facit tex.in l.scimus.§.cùm autem. C.de inof.testa.

Mox quãdo denotet interuallũ.

112 Hanc tamen fallentiam, quam vocant,cũ cæteris similibus, velim intelligas, nisi hæc dictio & similes quæ sunt latæ sententiæ, iungerentur verbis necessario requirentibus sententiam siue ministerium hominis,verbi gratia si diceretur, mox vel protinus condemnetur,vt in l.2. C. vt lite penden. Extunc condemnetur, vt in capit. excommunicamus.§.qui autem,extra de hæret.vbi Vincen.no.ea verba esse ferendæ sententiæ, quamuis Host.Ioan. And.& Ioan.Ana.aliud sentiant, sed non per illum tex.verùm ob alia iura.Idem si dicatur, mox audiatur,vt in l.momentariæ.C.vnde vi.Illico reddat,vt in l.si quis.C.depo.Protinus exigatur, vt in l.missi. C.de exact.trib.li.10.Penitus absoluatis, vt in c.vlt. ext.de offi.Archid.Protinus absoluendus, vt in ca. cùm contingat,de offic.deleg. Penitus cassanda, vt in c.tuæ,extra de præben.Penitus rescindatur,vt in c.cùm esses, extra de testa. Protinus absoluatur, vt in c.venerabilibus.§.porrò vers.idem est etiam, de senten.exco.li.6.Mox absoluatur,vt in eo. c.§.sanè. versi.si verò.Penitus excludatis,vt in ca.quoniam, ext.de fili. presbytero.& in ca. cum in ecclesiis, in fi.ext.de maio. & obed. Omnino infirmanda,omnibus modis priuetur,expellatur,deponatur,& cætera id genus,quia tunc nõ sunt latæ sententiæ,nẽpe repugnãte natura verbi,sed accelerãt accendũtque vim executionis,vt per Feli.in d.c.Rodulphus col.19.vers.verbum aliàs importans,& rursum col. 23.vers.considera quòd aut verbum, ext.de rescrip. vbi adducit quædam iura. Nam & iudicium reddunt summarium, vt not.Bart.in l.res quæ.§.1.ff.de iure fisci.& in d.l.si quis,& ibi quoque Bal.& Ang. C.deposi.Imo.in l.naturaliter.§. nihil cõmune, & ibi Ias.nu.175.ff.de acq.possess.Rom.& Barb.in l.1.§. qui præsens.ff.de verb.oblig.& Fran.Aret.in l.cum res.§.1.col.1. vers. secunda conclusio. ff. de leg. 1. & gl.prag.sanctio.tit.de concubinis.§.necnon,in verbo,mox.Et bene facit quod not.Bald.Pau.Castr.& Ias.in d.l.2.C.vt lit.pend.& Fran. Aret.in d.l. si quis maior, col. vltim. C. de transact. Vide tamen quæ dicam de verbis expellatur,& priuetur,infra in 56. & seq.fal.de verbo autẽ excludendi, vide gl.in c.cupiẽtes.§.cæterùm,in verbo excludẽtes,de elect.li.6.

Quomodo intelligẽdæ superiores fallentiæ.

113 Vigesimononò cũ dictio cõfestim sit eiusdẽ naturæ & significationis,vt probat tex.in l. placet. ff.de acq.hære.vbi hæc dictio nec momẽtum quidem aliquod patitur.& in l.amissi.§.fideiussores.ff. de fideiuss.& in l.idem est.§. cum igitur. ff. de vi & vi ar.& in l.vlt.§.vlt.ff.quod vi aut clam, & in l.Titius.§.qui fideicommissariam, ibi, si confestim vel post tempus.ff.ad S.C.Trebel.& in §.omnis, & ibi glo.Instit.de verb.oblig.Et illud Tullij,Phil.5.Rem administrandã arbitror sine vlla mora, & cõfestim gerendam censeo.Et paulò pòst:Bello,inquam, cauendũ est,idq; confestim,legatorum tarditas repudianda est.Ideoq; etiã hæc dictio est latæ sentẽtiæ,

Confestim, nõ patitur aliquodmomentum.

Y 2

vt tradit Bar.in d.auth.incestas.C.de incest. nup.d.ú quærit vtrum bona ibi confiscantur ipso iure, an per sententiam. Et tex.inquit, in corpore auth. vnde sumitur ea auth. dicit ipso iure, quia dicit cōfestim. & idem Bar in l.1.col.2. versi. prætereà verbum.ff. iudic.sol.vbi dicit quòd hoc verbum importat, vt non requiratur noua sententia. & Philip.Franc.in d. c in pœnis, de reg.iur.lib. 6. & Franc. Aret.in d.§. qui præsens. Et tu interim vide tex.in l. 2. §. confestim autem.ff.ad S.C.Tertul.& in l.tutor. §.1. ff. de admin.tuto.vbi cùm primùm dixisset, debuit enim cōfestim suo officio fungi, postea id interpretatus subdit, non quidem præcipiti festinatione, sed nec moratoria, & Raph. Co.& Ias. in l.de pupillo.§.si quis fortè.ff.de oper.no nunt.

Et importat vt non requiratur noua sententia.

114 Trigesimò idem quoque in dictione incontinenti, quæ & ipsa idem significat, affirmat ipse Bar.in d.l.imperator. ff. de iure fisci. Bald.in l.lecta, col.vlt.ff.si cert.pet. Ang.in d. l. in criminali. C. de iurisdic.omn.iud.& in d.l.si quis in tātā, col.vlt.C. vnde vi. & in d.auth. de incest.nup.in prin.& in d. auth.de litigi.quibus locis suprà citauimus. & in d. §.si verò expectet, in auth.de nupt.& rursum in d.l. 1.C. de pœna iudic.qui malè iud.& Ang.Aret.in d. §.extraneo, col.2.Insti.de pupil.sub. Nam vt etiā dicit Bal.in l.lecta, in fi.2.lect. ff. si cert. pet. cum hæc dictio profertur à lege, trahit secum executionem iuris. Et facit glo.in cle.1.vers.nos igitur, in verbo, incurrant, de vsur. iunctis not. super ea per Paul. Liaz.Guil.Laud.Imo.& Card. Flor. exponentes gl. illam, quæ adiecerat ad verbum incurrant, scilicet incontinenti, id est, ipso iure. Nam licèt hoc verbū variis modis sumatur ex subiecta materia, vt per gl. & doct.in c.an sit, ext.de appel. & latè Ro. & Barb. in l.1.in prin.ff.de verb.oblig.& text.in l.1.§.item si ita. ff. ad leg. Falcid. tamen ex propria eius natura (quod etiam de dictione mox, diximus) significat sine interuallo, vt etiam probat gloss.in c.quia propter, in verbo, mox, extra de elect. cùm exponit mox, id est, incontinenti, nullo actu intermedio. & tex.in l.quod ait.§.vlt.ff.de adul.interpretatur incōtinenti, veluti vno impetu.

Incōtinenti.

Trahit secum executionem iuris, cùm a lege profertur.

Et significat sine interuallo.

115 Trigesimoprimò idem & in dictione illico, quæ & idem significat, vt patet ex l.indemque.§.si cui mandauero.ff.mand.asserit idem Ang. in d. l.in criminali, & in d.l.si quis in tantam, & in d.§.si verò expectet, in auth.de nupt.& in d.conf.371.ad fin. Lucas Pen.in l.vltim.col.2.C.de spect.li. 11.& Petr. Anch.inter consi.Io.Cald.tit.de verb.signifi.consi. 10.an futurum tempus.Ang.Aret.in d.§. extraneo, Instit.de pupil.substit.Cremen.d.sing.7.Fran.Aret. in d §.qui præsens.Card.Alex.in d.§.callidis, tit. de prohib.feu.ali.per Fed.& Ias.in l.posthumo, col.7. vers.pro qua opi.C.de bono. possess. contra tab. Et facit text.in §.filiusfa.vers.sed ex constitutione, iūcta gloss.in verbo, illico.Instit. quib. mod.ius patr. pote.sol.& tex.in l.vlt.C.de fideicom.liber.cùm dicitur, censemus illico ad libertatem capi seruum. Nā quod ipso iure intelligatur, patet ex iis quæ sequuntur, & illum quidem liberum esse, & in l.vlt. C.de iudi.dum exponit illico, sine vlla dilatione. Et hoc confirmat quod scribit Bar.in l.si quis. C. deposi.hanc dictionem habere executionem, paratā vt rem iudicatam, nec requiri aliam condemnationem, quamuis Bald.ibi id neget. Tu autem vide Alex.consi.42.viso processu, col.1.vers.nec prædictis obstat.lib.4. Et tex.simul iungentē, illico modis omnibus, in d.l.si quis, C.deposi.

Illico.

Vtrum dictio illico, habeat executionem paratam.

116 Trigesimosecundò in dictione statim, vt quæ eandem significationem habet.l.1.ff. de solu.vbi ex ponit in re præsenti, id est, statim. & in l.si vsusfructus.§.vlt.ff. quando dies lega. ced. & in l.finita.§. non autem statim.ff.de dam.infecto. vbi statim dicitur cùm non est interuallum, & l.cum quidam.ff. de lega.2.cum dicitur & statim offerat, sine aliquo scilicet interuallo.& in l.ex morte, in fi. C.de pact. conuen. Illud quoque obtinet, vt designet latā sententiam, secundum glo.in l.commissa, in verbo, statim.ff.de public.& victiga.& in l. vlt.in fin.Cod.de bonis quę liberis, & in §.1.in verbo, statim.Institut. qui.non est per.fac.testa.& in c. cum excommunicato.11.q.3.Bart.in d.l.iubemus, la 2.§. sanè si hoc, col.vlt.C.de sacrosan.eccl.& in d.l.Imperator.ff.de iur.fisci, & in d.l.1.circa medium.ff. iudica. sol. & in d.l.Mæuius.§.duobus, col.vlt. ff.de lega. 2. & in d. auth.de incest.nupt. & ibi etiam Ang. & ipse Ang. in d.auth. de litigio.& in d. cons. 371. quibus locis suprà citauimus.& in §.si verò expectet, in authen. de nupt.& in d.l.1.C.de pœna iudi. qui malè iudic. & Salyc.in d.auth.incestas.C.de incest.nupt.Domi. in d.c.quàm sit.§.vlt.col.vlt.& ibi etiam Philip.Frā. super gl.vlt.de elect.lib.6.Imo.in c.si diligenti, col. 2.vers.in glo, perdant, ext.de for.compet.& in c.vlt. col.18.versi.sed certè vbi statutum, de præscrip.Pet. Anch.inter consi.Ioa.Calder.quo loco citauimus, in præceden.versi.Aluar.in d.c.1.col.1.tit.de feud.sine culp.non amit.Pau.Cast.consi.68.in casu præsenti puto sic dicendum, post prin.li.2.Io.Plat.in l.pen. col.1.C.de digni.li.12.Philip.Fran.in d.c. 1.in vlt.no. de vita & honest.cler.lib.6.& in cap.si pater, col.32. vers.quid autem sit, de testa.eo. lib. 6.& in c.2.§.inhibemus, de hæret.eo.lib.6.Angel.Aret.in d.§.extraneo.& Fran.Aret.in d. §. qui præsens.& in l.si quis maior, in 7.not.C.de transact.& in l.qui à latronibus.§.si quis capitali, col.3.ff.de testa. Alex. cōs.139. viso puncto, col.2.li.7.Io.Rayn.in d.§.pœna, in 8.q. & iterum in 15.primæ partis principalis, tit.de prohib.feu.ali.per Fed.Ias.in l.diuortio, in prin. col.3.ff. sol.matr.& consi.191.placet mihi, col.1.in fi.libro 2. Fran.Purp.in l.1.char.21.vers.& ponderanda est, sub num.202.ff.de offi.eius cui mand.est iurisd.& facit quod scribit Ange.in l.si quis posthac, col.1.C.de bon.proscrip.

Statim dicitur, cùm nō est interuallum.

117 Et est text.de hac re apertissimus, à nemine ex tot huius sententiæ assertoribus, aut alio quouis quem legerim, annotatus, si me memoria non fallat, in c.literas, extra de concessio.præben. cùm dicitur, vtrùm cùm aliquis de vna præbenda eligitur ad aliam, statim prior vacare incipiat, an per sentētiam debeat adiudicari, vides enim, ibi, statim, & per sentētiam, veluti opposita poni, vt proinde statim significet sine sententia, & ipso iure.

De eadem re.

118 In contrarium tamen facit text.in l.in suis.ff.de suis & legi.hæred.cùm ibi dicitur in hęc verba, statim ipso iure hæredes existunt. Nam si dictio statim, sola, ac nullo alio adminiculo suffulta, ipso iure significaret, cur in eo text.ea verba, ipso iure, essent addita? Sed dic ob id fuisse adiecta, vt rem clariorem efficerent, secundum ea quæ diximus suprà in verbo præsentis tēporis, vers.25. incip. sed quod his respondeatur. Quæ quidem ex eo redduntur certiora, quòd hæc dictio statim, de qua nunc tractamus, hauddubiè ac sine controuersia latam sententiam demonstrat, & tamen ei addita sunt illa verba, ipso iure.

Contrariū eius quod suprà in hac dictione statim.

119 Sed & in diuersum quoque vrget, quòd hæc dictio statim, dicitur etiam de re quæ fit ex interuallo, vt probatur in d.l.diuortio, in princ. iūcta gl. in verbo, statim. ff.de iure fisci, vbi dicitur de viginti annis. Et aliàs secundum subiectam materiam dicitur de longiori aut breuiori tempore, vt per gl.in c.quicunque, in verbo, statim.77. dist.& in c.1.extr. de mut.pet.& per Bart.& alios in l.1.§.qui præsens, in fin.ff.de verb.oblig.& Lucam Pen. in l.diui. C. de suscep.præpo.& arca.lib.10. & in l.actuarij. C.de erogat.milit.anno.lib.12.

Statim dicitur etiā de re quæ fit ex interuallo.

120 Sed

Sed impropriè, ex subiecto argumento.

120 Sed ad hoc dicendum est quod suprà de dictione, mox, quæ est eiusdem significationis, diximus, videlicet hanc dictionem nonnunquam dici de interuallo, sed impropriè ex subiecto argumento. Verùm ex vi propria nullum habet interuallum, secundum Bal. & Alex. in d. §. qui præsens. & Imo. in d. l. diuortio, in princ. col. penult. & ibi Ias. col. 3. & Fran. Aret. in l. cùm res. §. 1. in 3. no. ff. de lega. 1. & probat text. in l. tutor qui repertorium. §. vsuræ. ff. de admi. tut. & alij suprà in prin. citati, atque etiam optimus tex. in l. si quis in suo, in prin. C. de inoffi. testam. vbi & illud præterea satis probatur, hanc dictionem non postulare iudicium aut sententiam, quamuis à nullo illorum quid id dixerunt. fuerit citatus. Quod si sententia requiratur ex subiecta fortè materia, tunc ostendit summariam cognitionē secundum Bart. & Ang. in l. 1. col. 1. ff. iudi. solui.

Protinus latæ sententiæ.

121 Trigesimotertiò quod in superioribus dictionibus, idem & in dictione protinus, habet locum, quæ & ipsa est latæ sententiæ, secundum Host. in c. in quibusdam, ext. de pœnis. & Imo. in d. c. vlt. vbi suprà, de præscr. Domi. & Phil. Franc. in d. ca. quàm sit, vbi suprà, de elect. li. 6. Fran. Are. in l. in illa stipulatione, in prin. per illum tex. & ibi quoq; Ias. col. 3. vers. sextò pondera. ff. de verb. obli. & in l. 3. §. in amittēda, col. 1. in 2. not. ff. de acq. poss. Iac. à S. Geor. in d. l. si quis maior, col. 5. C. de transact.

Et excludit omne interuallū, & quemcūque processum.

122 Nam vt dicit Bal. & post eū Pau. Castr. & Ias. in l. 2. C. vt lit. pend. hæc dictio excludit omne interuallum & quemcunq; processum, allegantq; no. in simi. in d. auth. de incest. nup. vbi glo. & doct. dicunt de dictione mox, id quod suprà diximus, scilicet habere eā vim latæ sententiæ, tanquam & hi sentiant eandem vim & significationem vtranque habere. Sed & gl. in §. illud propriū, qui est pe. Inst. de adop. exponit protinus, id est statim, quod & idē facit gl. in §. 1. Insti. de hære. quali. & diffe. & in §. idem iuris, qui est 2. vers. nec in pendenti, in verbo, protinus, Instit. de inuti. stipul. & in l. diuortio, in verbo, si nō protinus. ff. de neg. gest. & in l. eas causas, in prin. ff. de condi. & demon. & in cap. cum olim, in verbo, protinus, extra de offi. deleg. & Dyn. in d. l. 3. §. in amittenda, & ibi quoque Alexand. qui sequitur illud dictum Bald. in 1. nota. & Ias. in 3. not. qui item illud sequitur, de acquir. posses. Lucas Pen. in l. Circensium. C. de decur. lib. 10. Fran. Aret. in l. 1. col. 2. in 3. no. ff. eo. & in l. 1. col. 2. in prin. & ibi quoque Alex. col. vlt. ff. de verb. oblig. vbi Fran. ipse dicit singu. illud dictum Bal. & Catel. in memorabi. incipiente protinus. & ex vetustissimis Grammaticis Caper in lib. de orthographia, & latinitate verborum. In huncque sensum trahunt ipsi Grammatici illud Virgilianum lib. 4. Aeneidos:

Protinus ad regem cursum detorquet Hiarbam.

Nec tamen id minus probat illud eiusdem:

Protinus Arcadiæ gelidos inuisere fines.

Vbi Seruius exponit vno eodemque tempore. Atque etiam lib. 10.

Traiecto missa lacerto

Protinus hasta fugit, seruatq; cruenta tenorem.

Et apud nos tex. in l. à quo fundus, & ibi Bal. ff. de dam. infect. & in d. l. in illa stipulatione si calēdis. ff. de verb. oblig. vbi quod per statim prius dixerat, mox per protinus idē dicit. & in l. Lucius Titius. §. Caio. ff. ad senatusc. Treb. vbi è conuerso quod primùm per protinus quæsiuerat, id per statim respōdet. & in l. liberto, §. vlt. ff. de annuis lega. vbi etiam id quod primùm per protinus dicit, per confestim repetit. & in l. diuortio. ibi, non enim. ff. de nego. gest. Quin & illud Bal. dictum apertè cōfirmat tex. in l. non abs re. C. vnde vi. cùm dicitur protinus, id est non expectato iudiciorum ordine. Quē quidē tex. non possum non mirari fuisse à gl. Bald. & aliis suprà citatis animaduersum.

De eadem re.

123 Super quo tamen dicto vide Fran. Aret. in d. l. 1. §. qui præsens, col. 2. vers. secundo inducunt, & tex. illi dicto aduersantem in l. arbitrio, in fi. ff. de dolo mal. cum dicitur, protinus condemnari debet in id quod interest actoris. & in d. l. 2. C. vt lit. pend. vbi similiter dicitur, protinus condemnetur. Nā id non potest intelligi ipso iure sine mora ac sentētia, cùm repugnet verbum condēnandi. Sed illud facit subiecta materia, quod iam suprà sæpius diximus, atq; etiam vis & natura illius verbi, quod ad se trahit, mutatque propriam naturam dictionis protinus, ob ea quæ diximus suprà in 27. fallen. in fin. Et idē potes dicere ad l. 1. C. de superexact. lib. 10. quę iubet protinus restitui quod vltra debitum fuerit elicitū à curialib. & ibi Bar. negat ex hoc tolli tempus quadrimestre, quod datur condemnatis. Nam id etiam facit subiecta materia. Et adde ad omnia præcedētia quod scribit Ang. in d. §. in amittenda, hanc dictionem esse præcisam, quod & repetit Ias. ibi col. 3. vers. tertiam solutionem.

Subiecta materia mutat propriam naturam dictionum.

Continuò, est lata sententia.

124 Trigesimoquartò idem quoque in dictione continuò, vt scilicet sit latæ sententiæ, vt nuncupatim affirmant Alex. & Ias. in l. posthumo, ille col. 6. vers. 3. fuit op. hic col. 7. vers. pro qua op. C. de bono. poss. contr. tab. Pro quibus optimè facit tex. in l. 1. in fi. cum seq. & ibi not. per doct. ff. pro socio, & in l. apud Aufidiū. ibi, continuo eius fit, iunctis illic not. per Bar. & alios. ff. de opt. lega. Nam & ea dictio omnem moram tollit, vt ibi probatur. & in l. qui vxorem. ff. de iniust. testa. & in l. stipulatus sum damā. ff. de verb. oblig. & in l. 1. C. de iis qui se defer. lib. 10. & in c. cæterùm, ext. de rescr. Et apud Virgilium li. 4. Georg.

Haud mora, continuò matris præcepta facessit.

Et lib. 3. Aeneidos:

Haud mora continuò perfectis ordine cunctis.

Et iterum lib. 5.

Nec mora, continuò vastis cum viribus effert

Ora Dares.

Immediatè, denotat aliquid fieri ipso iure.

125 Trigesimoquintò & ea etiam obtinent in dictione immediatè, voce non admodum proba, sed qua nostri recētiores vtūtur, quę si alicubi reperitur, & ipsa denotat aliquid fieri ipso iure, ex sentētia Bal. in c. bonæ. le 1. col. vlt. vers. & scias, q; aut tex. ext. de elect. Nā & ea apertè reiicit omne interuallum ex vera ac propria significatione. Nā id immediatū est quod est sine medio. vt tradit Fran. Aret. cōs. 71. diligenter & maturè, & col. 4. vers. super secūdo dubio, & patet ex not. per Bart. in l. vxorē. ff. de auro & arg. leg. & in l. ambitiosa. ff. de decre. ab ordin. faciē. Atqui si sentētia requireretur, esset aliquid mediū.

Extemplo, Derepēte, Repente, Euestigio. Incunctanter.

126 Trigesimosextò non solùm in illis dictionibus, mox, confestim, incontinenti, & cæteris supradictis id obtinet, de quibus ideo speciale caput adscripsimus, quoniam & de illis speciatim nostri doctores locuti sunt, sed & in aliis omnibus quæ sunt eiusdē significationis locum habet. cuiusmodi sunt eæ, scilicet, Extēplo, Derepente, qua dictione vtitur Terentius & alij apud Nonium Marcellū, Repente, Euestigio, quas duas posteriores copulat Tullius in 1. in Verrē actione, & posteriore vsus est iurisconsultus in l. diuortio. ff. de nego. gest. vbi Accur. non intellexit significatū huius dictionis, quā declarauit Priscianus li. 18. Vsus est & pōtifex in c. 1. §. verū, de stat. reg. li. 6. vbi gl. optimè exposuit, statim, vel cōtinuo. Incūctanter, de qua in l. si rogatus, in prin. ff. de manu. vindic. & in c. ex literis, quod est 3. in fi. ext. de fide instr. in c. referente, ext. de præb. & in c. vlt. ext. de schisma, & in c. 1. ext. de his quæ fiūt à maio. par. c. & in c. quēadmodū, ext. de iureiur. & in c. cū quis. quod est pen. de sentē. excom. lib. 6. qui quidē tex. loquitur & in casu canonis latę sentētiæ.

Indilatè. Cito, Subito. De ſubito. Actutum.

Indilatè,non admodum latina dictione,ſed qua vtitur c.vt inquiſitionis , de hæret.lib. 6. vbi & Pet. Anch.de ea nonnulla huc pertinentia ſcribit.Cito, Subito,De ſubito,nam & hoc verbo , in eadem ſignificatione vſus eſt Tullius & antiquiores,vt probat Nonius Marcellus.Actutum,de quo Virgilius, lib.9.Aeneidos.

Tum cætera reddet
Actutum pius Aeneas.

Quo in loco Seruius,Actutum, inquit, confeſtim ſine dilatione temporis.Et Terentius in Adelphis:

Aperite aliquis actutum oſtium.

Ex continenti.

Id autem Priſcianus dicit deriuatum ab actu id eſt celeritate.Ex continenti.nam & hæc idem ſignificat quod incontinenti , vt probatur in l.iuriſgentiũ.§.quinimo,in prin.ff.de pact.& in l.ſi purè.ff.de fideic.lib,& in l.quoties , in prin.ff.ſol.mat. & in l. ſed & ſi ex parte.§.ſed an etiam.ff.quod cum eo.& in l.3.§.cùm igitur.ff.de vi & vi ar.& in l.ſi ita fuero. §.cùm pecuniam.ff.de noua.ſuper quo tamen vide tex.in l.vlt.C.de erro.aduo.& ſi quæ ſunt aliæ.

Eæ omnes dictiones, ſunt latæ ſententiæ.

127 Nam & eæ omnes quæ eius ſignificationis ſunt,vt diximus,ſunt etiam latæ ſententiæ,vt generaliter tradit Bar.in d.l.imperator, ff. de iure fiſc.& in d.auth.de inceſt.nup.Bal. in authen. in donatione.C.de ſecun nupt.in 2.lect. & Saly.in d.auth. inceſtas.C.de inceſt.nupt. & Ang.in d.l.in criminali. C.de iuriſd.omn.iud.& in l.1. C. de pœna iudi.qui malè iudi.Imo,in d.c. vlt.vbi ſuprà, ext.de præſcri. Ro.& Fran.Aret.in l.1.§.qui præſens.ff.de verb.oblig. Fran. Cremen.d. not.7.Fran.Aret.in d.l.ſi quis maior,in 7.not.C.de tranſact.Phil. Dec.in d.cap.in pœnis,de reg.iur.lib.6.& omnes ferè quos ſuprà in illis dictionibus allegauimus. Id quod ſatis ex eo probatur,quòd in nouellis conſtitutionib.Iuſtiniani,quas vulgo authenticas vocamus , quæ Græce primùm ab ipſo Iuſtiniano ſcriptæ ſunt , ita ſcribitur in tit.περὶ ἀθεμισγαμιῶν.id eſt,de ſceleſtis nuptiis, & vt à noſtro interprete quiſquis is fuit,non malè traductum eſt,de inceſtis & nephariis nuptiis , ſtatim poſt princ. εὐθὺς μὲν αὐτῶν τῶν οἰκείων πραγμάτων ἔκπλωσιν ἐπικειδῶς. Quod ſic ad verbum vertit noſter interpres,mox ei ſuarum rerum caſum imminere. Et ibi glo.in illo verbo,imminere , not.id fieri ipſo iure propter dictionem mox,quod nos ſuprà diximus in 27.fallen. At Gregorius Haloander,cui debemus illam Græcam nouellarum editionem , & qui eas multò elegantiùs traduxit, ita eum locum vertit , Illi confeſtim & bonorum ſuorum ademptio immineat. Nam dictio εὐθὺς, qua Græca litera vtitur , propriè ſtatim ſignificat , ſicuti & εὐθέως cõfeſtim.Quaſi ſcilicet & hæ dictiones & ſimiles cõfundantur,nec inter eas quicquam interſit,præſertim quantũ ad hanc vim latæ ſententiæ,de qua tractamus.

Quanã ſit ratio cur hæ dictiones latam ſentẽtiam denotent.

128 Nam & omnium huiuſmodi dictionum eadẽ eſt huius naturæ ratio.Cùm enim lex vult pœnam ſtatim ſiue continuò aut incontinenti vel mox infligi,nõ obſcurè demonſtrat aliã à iudice ſententiã non eſſe feredã, cùm ea ſtatim proferri nõ poſſit, ſed priùs requirat cauſæ cognitionẽ.Hanc enim rationem reddit Cald.conſi.10.tit.de verb.ſignif.quẽ refert & ſequitur Card.Alex.in d.§. callidis , col. 2. tit.de prohib.feud. ali. per Fede. & idem in effectu dicit Ang.quem Cardi. non allegat, in d.l.1. C. de pœna iudi.qui malè iud.& d.conſ.371. in fin. Nam ſententia,inquit,illico ferri non poteſt.l.1. Cod.de iuriſd.omn.iud.Et ante hos omnes Cy.in d.authẽ. inceſtas.C.de inceſt.nup.huius etiã reddens rationẽ:Nam iudiciũ,inquit,habet multas moras.l.etiã, in prin.ff.vt leg.nom.caue. Et ſententia cũ deliberatione datur.l.hac lege.C.de ſent.ex peri.reci.Sed omnium primus Accur.hanc eandẽ rationem poſuit in d.§.1.in verbo,imminere , & ibi etiam Ang. in auth.de inceſt.nupt.Illa autem dictio repentè,id ſignificat,vt non requiratur cauſæ cognitio , Cõpoſtel.in c.quod ſicut,de cler.Alber.in l.ſententiis. C.de errore calcu.Ex quibus & illud fit , quod ſi in conſtitutione apponerentur hæc verba,ſine mora, ea eſſet latæ ſententiæ, ſecundum Fran. Aret.in l.1. §.qui præſens,col.1.in fi.ff.de verb.oblig.

Hæc verba,ſine mora, ſunt latæ ſent.

Vlterius, latæ ſententiæ.

129 Trigeſimoſeptimò fallit ſi conſtitutio vtitur dictione vlteriùs,verbi gratia,ne quis vlteriùs id faciat;nam illud cenſetur eſſe ipſo iure ſublatum, ſecundum Bal.in c.cùm acceſsiſſent , col.3. verſ.ibi, vlteriùs eſſet,& ibi quoque Barb.extr. de conſtit.& idem Barb.in c.ſi diligenti , extrà de for.compe. & Corſe.in ſuis ſing.in verbo, careo.in fi.& ipſe Bal. poſt Pet.cuius neuter meminit, in l.vlt. C.quib.ex cau.maior.

Dictio fruſtra importat,ipſo iure.

130 Trigeſimooctauò idem de dictione fruſtra, verbi gratia ſi dicatur,fruſtra id faciet, aut facturus eſt:quia intelligitur,ſi factum fuerit,nullũ eſſe ipſo iure,vt voluit Bar.in l.pe.§.ad crimen , in fin. & ibi clariùs Imo.ff.de publ.iud.& Saly.in l.quãuis, col. vlt.C.de adul.& in l.maior.C.de pigno.Domi.poſt Io.And.in c.1.col.vlt.in prin.de accuſa.lib.6.Pan.in c.veniens,col.vlt.& ibi Fran.Are.ext.eod.tit.idem Pan.in c.quia fruſtra.col.2.ext.de vſur. dũ ſe remittit.ad not.per eum in d.c.veniens.Fulg.cõſ.150.qui dã ciuis,col.pe.verſ.rurſum & tertiò.Frã. Aret.in l. verbis ciuilibus,poſt prin. per illũ tex. & ibi Iaſ.in 2.not.ff.de vulg.& pup.& in l.Cẽturio , col.9.ff.eo. vbi illud dicit eã dictionem ſignificare deeſſe potentiã faciendi , & ibi quoque Iaſ.col.10.verſ.in ea gl.ibi vt modo Ant.ab Alex.in l.cùm ea quæ.& ibi etiã Iaſ.ad fi.& Iac.à S.Georg.C.de trãſact. Barb.in c.prudẽriam,de of.deleg.& conſ.44.ſcribitur apud Prophetã,col.2.li.1.Alex.clãculũ in l.1.§.ſi quis ita, col.2.in prin.& ibi apertiùs Fran.Curt.ſenior,in ad di.ipſius.ff.de verb.oblig. Fely.in d.ca.Rodulphus, col.21.verſ.fruſtra aliquid fieri,extr.de reſcr.Corſe. in ſuis ſing.in verbo,nihil agit.Et bene facit text.in l.ſi tutor.C.in quib. cau.in integ. reſtit. non eſt neceſſe.& in l.in dubium C.de tutor. vel cura.qui nõ ſatiſd. & in l.ex conſenſu. §. cùm procurator. ff.de appel.& in l.ſi cauſa.C. de tranſact. Quanquam & hic in contrarium adferri poſſet.

131 Contrarium enim voluit Ang. in d.§. ad crimen,col.1.verſ.ſequitur in tex. fruſtra. & Domin. ſibi contrarius,in c.1.vlt.de iud.lib.6.per tex.in d.c. quia fruſtra,de vſur.vbi & Io.Ana.col.6.verſ.in ea. in fi.& ſic patet.& etiã Maria.in rep.d.c. veniẽs. & Alexander ſibi etiã quoq; cõtrarius in l.ſi tibi decẽ.§.de pignore,in fi.& ibi etiã Iacob.à S.Georg.ſibi itẽ contrarius,in vtraq; lectu.ff.de pact.Pro quibus eſt tex.in l.ſi Titius,in prin.ff.de fideiuſ.vbi ſcribitur mulierem fruſtra pro alio intercedere , & tamen certũ eſt eã mero iure obligati, ſed exceptione Velleia.ſenatuſc.actionem ſummoueri,vt patet ex l.antiquæ.§.vltim.C.ad ſenatuſc.Macedo. & no. Bald.in l.2.ff.eo.Facit etiam tex.in l.1.C. de non nu. pecu.in illis verbis,fruſtra cautionem emiſſam.quę glo.prima ibi ita interpretatur , bene dicit fruſtra, quia licet ciuiliter obligetur,tamen habet exceptionem l.cùm vltra,& in l.exceptionibus , eo.tit.& eã glo.ſequitur Bal.in d.l.1.in 1.oppo.

132 Sed ad hoc dicas ex ſententia Imo. Panor.Io. Ana.& Iaſ. vbi ſuprà in prin. huius fal. dictionem hanc ſuapte natura habere vim latæ ſententiæ,ſed aliquando ſecundum ſubiectam materiam ſuã naturam relinquere.De quo & nos diximus pleniùs ſupra in 2.fal.præteriti temporis. Ex quibus intelliges hoc generale eſſe & perpetuum in omnibus verbis & dictionibus.Tu autẽ interim vide tex.in l.tute

tutelam.§.impuberi,ibi,frustra tutorem dabit.ff.de testa.tutel.iuncta l.1.C.eo.tit.& l.iurisperitos,§.vlt. ff.de excus.tuto.Nam ex d.l.1. videtur illam dictionem,frustra in d.§.impuberi, significare ipso iure, & sine ope exceptionis. Contrà autem videtur ex d.§.vlt.Vide etiam Domi.in c.si pater,vers.testatore,col.pe.in prin.de testa.lib.6.

Hac verba, authoritate nostra,cum à iure proferuntur,latam sententiam denotant.

133 Trigesimononò fallit in his verbis,authoritate nostra, siue huius nostræ legis autoritate. nam ea cum à iure proferuntur,denotant latam sententiam, vt si dicatur, talem pœnam authoritate nostra subibit.ita tenent Domi.& Card.Alex.in c.1.2. q.3.per tex.in c.2.extra de testib.cog.& in c.præterea requisisti,& ibi not.extr.de appel.& in c.excommunicationi,iuncta gl.ext.de rapto.

Dictio liberè, est latæ sententiæ.

134 Quadragesimò fallit in dictione liberè,vt voluit Bal.in d.c.1.§.callidis,in prin.& ibi Card. Alex. col.2.in fi.tit.de prohib.feud.ali.per Fede. & Pano. in c.cum in cunctis.§.cum verò, in vlt.not. de electio.Cor.cons.165.circa primum,col.5.vers.respondetur,lib.2.& Barb.cons.51. scripsit sapientiæ fons, col.16.vers.& adduco ad prædicta, lib.1.& cons.11. illud afferam,col.2.& iterum col.8.lib.2. Ioan. Ray. in §.pœna,in 8.& 14. 15.q. primæ partis princ.tit de prohib.feud.ali.per Fede. vbi ad hoc multa allegat Phil.Franc.in c.si pater,col.32.vers. quid autem sit, de testam.lib.6.Card.Alex.in c.1.§.prædictis,col.2. tit.quæ fuit prim. cau.benefi.amit.Lud.Bolo.cons. 67.consortium sancti,col.pe.vers.aliquando etiam denotat.

De eadem re.

135 Nam & hæc dictio eius naturæ est,vt non requirat alterius consensum, authoritatem, factum, vt est tex.in c.de multa,& ibi Panor. col. 1. extr. de præben.& in c.pe.& ibi quoque Pan.ext.de pœni. & remis.cum multis concord.à me cumulatè congestis in nostris commentariis consuetudinū Pict. tit.14.§.1.in gl.3.Quibus ego addiderim id quod voluit Bal.in c.quæ in ecclesiarum,col.1.vers.ibi,liberam.ext.de consti. id esse liberum, quod ab omni necessitatis obseruantia & solennitate est abstractum,per l.1.ff.de testa. milit. Et idem propè dicit ipse Bar.cons.288.incip.omnis qui rem, circa med. lib.4.videlicet huiusmodi dictionem ab omni necessitate abhorrere, per l.fideicommissa.§. quanquam.ff.de leg.3. Et quod scribit Aristoteles eius operis cui titulus est μ τὰ φυσικά,lib.2.& eius authoritate D. Thomas Aquinas,2.q.19. c. 4. id liberum dici,quod operatur sine aliqua re extrinseca.

Quid sit, esse liberū.

Liberè,an sit dictio directa.

136 Propterea etiam à nostratibus ea dictio reponitur inter eas quæ faciunt substitutionem directam,id est, quæ nullo alterius ministerio indiget, vt per Bar.in l.Centurio,col.7.vers.item quid si testator,& ibi Ias.col.19. vers. primò adde. & iterum col.pe.vers.tertiò limita.& Lancelotus Gali. in repet.nu.347.ff.de vulg. & pupil. Et vt dicit Bart.in l. precibus, col.3. vers. quæro quid si dicit. C.de impube.& ali.substi. quòd verbum liberè, eam vim habet,vt quis capiat propria authoritate,& ex manu sua, non alterius. & sequitur Raph. Co. cons.3. testator B.instituit,col.1.Et in hanc quoque sententiam facit quod scribit Oldr.cons.226. grauamina, col.3.vers.præterea verbum, quòd hæc dictio omnem moram excludit per quædam iura quæ allegat.ex quo planè colligitur,q aliam sententiā non exigit,per ea quæ diximus suprà in 36.fal.

Dictio liberè omnem morā excludit.

Qui contrarium tenuerint.

137 Tamen Sign.Homod.cons.131.cuius exordiū est,factum sic se habet, col. vlt. ita de hac dictione loquitur, vt non obscurè sensisse videatur eam non inducere canonem latæ sententiæ.adeo nulla res in iure nostro sine controuersia reperiri potest, vt aliàs sæpe conquesti sumus. Sed quamuis Homod.mihi inter primos doct.statuendus esse videatur,& eum solennem doct.appellet Cor. cons.336. constat quòd de iure communi,ad finē lib.1.tamē verum est quod apud Homerum lib.Odysseæ primo Iupiter grauiter pronuntiauit:

Οὐ μὲν γάρ τι δυνήσεται ἀντία πάντων
Ἀθανάτων,ἀέκητι θεῶν ἐριδαινέμεν οἶος.

Quibus significatur Neptunum solùm haud posse aduersus cæteros omnes deos cōtendere. Nec me tamen latet Barb.in c.ex parte,col.4.ext.de feud.in hac quoque opi.fuisse, licèt non alleget Sign. Sed mouetur ex tex.in c.dicit dominus.42.q.1.vbi dicitur quòd propter notoriam fornicationem vxor liberè dimittitur,& tamen requiritur sententia, secundum gl.in c.ex parte,in verbo,manifesta, extra de sponsa.Ex quo,inquit, fit quòd hæc dictio liberè,non est latæ sentētiæ. Sed multùm fallitur Barb. Nam ea glo.non est vera, & contrarium tenet alia gl.in c.vlt. & ibi Hostien. Io.Calde. & Pan.extr.de adult. vbi etiā Barb.secum pugnans in addit.ipsius Pan.id tenet per tex.in d.c.dicit dominus,vtentem eo verbo,liberè,ad quem dicit nullum aduertisse. verùm Pan.per eundem tex.hoc etiam tenet in d. c.ex parte,de spon.& in c.gaudemus,extrà de conuer.coniug.& ante omnes Inno. in c.inquisitioni, extr.de sent excom.Et hîc vide quæ de hac dictione latiùs vbi suprà citauimus, & iterum tit.16.§.4. in gl.2.in 2.ampliatione,ver.item videtur testator, & seq.

Pleno iure,latæ sententiæ. Et sunt verba directa.

138 Quadragesimoprimò fallit,etiam si verbo futuri temporis adiiciantur verba, pleno iure, tunc enim erunt latæ sententiæ:quod planè demonstrat illorum verborum sensus.neque enim plenum ius dici potest,quod alterius operam, ministerium sententiam, iudicium desiderat.l.restituta.ff.ad Treb. quam ad hoc expendit Ang. cons. 125. substitutiones dictorum,col.vlt. Ideòque vbicunque in substitutione ea verba apponuntur,denotant substitutionem illam esse directā, & quæ alterius manum non requirit,vt voluit Bar.cons.15. pater habens filium impuberem,ante fi.& Bald.in auth. hæc vsus præstatio.C.de sacros.eccl.per tex.ibi, & in l.Iulianus,in fi.ff. de rei vend. vbi & hoc voluerunt ipse Bal.& Ang.& idem Bal. in l.precibus, col.14.vers. procedo vlteriùs.C.de impub.& ali.substi. Ang d. cons.125.vbi ad hoc multa iura allegat & Ant. cōs. 53.quidam magister,circa medium.& Pau. Cast. in l.mater,col.1.C.ad senatusc. Tertul. & cons. 28. in causa quæ vertitur inter Petrum, col.2. vers. nunc ergo ad propositum,lib.2.Fran.Aret.in d.l. Centurio.col.pe.& ibi quoque Ias. col. antep. & Lancel. Galio. in repe.char. pen.ff.de vulga.& pupil. vbi & ad hoc ipsi Aret.& Ias.multa allegant.& idem Are. cons.156.diligenter visis, col. 7. vers. & hoc clarè. Corn.cons.152.in hac consultatione, col.3. vers. & etiam verba,lib.2.& cons.142.circa primum quæsitum,col.4.vers.corroborantur,lib.4.Fel. in c. conquestus, col.1. extr. de foro compe.Ias.in l.si ita stipulatus.§.Titius,col.3.vers.itē ista verba.ff.de verb. obl.& Fran.Cur.iunior cons.67.consortum,col.vlt. Et quòd hęc verba significent ipso iure, satis videtur voluisse Aegid.Bellame.cons.39. factum est tale,dominus Humbertus,col.5. vers. his præmissis. & expressim Ias.cons.128.verba permutationis,col. 4.vers.quintò dicitur, lib.4.vbi & ad hoc probandum multa alia congerit de vi & potentia horum verborum.Quibus adde & quæ dicam infra in gl. vlt.nu.11.& 12.

De eadem re.

139 Et ob hæc magis miror id quod à Bal.scriptū est in l.vlt.col.vlt.C.quib.ex cau.maio. hæc verba, plenissimam firmitatem, plenissimum robur,plenissimam liberationem,& similia esse latæ sententiæ propter illud superlatiuum,per not.per. gl.in l. ait prætor.§.permittitur.ff.de mino. Et ita illum sequitur Fel.in d.c.Rodulphus,col.17. extra de rescr.

Ponderant igitur Bal.& Fel.superlatiuum,quasi secus sit, si non sit superlatiuum. Imò verò si bene inspiciatur Bald. videtur & in ipso superlatiuo voluisse contrarium. Nam quod ad positiuum pertinet,idem Bal.in l.precibus,col.14.vers.procedo vlteriùs.C.de impub.& ali.substi. non obscurè tenet hæc verba,pleno iure, non facere substitutionem directam. quem ita refert & sequitur Bened. Cap, cons.83.punctus Cyprianus de Fulgineo, col. 2. & est tex.hæc verba,pleno iure, iungens cum dictione statim,in l.in pecudum. ff. de vsur. quod frustra fecisset,si pleno iure per se id significasset.Ideo cogita, & interim vide quæ dicam inferiùs in gl.vlt. vers.10.incip.quid autem & in hoc casu, & seq.

Hæc verba, de iure, latæ sententiæ. 140 Quadragesimosecundò idem & de verbis,de iure,si credimus Tancre.& Gof.antiq.decret. gl.in c.cæterùm,extr.de rescrip. Ille enim dicebat in casu illius cap.rescriptum secundum esse nullum ipso iure propter ea verba,de iure,ibi posita.ita enim in antiqua litera dicebatur, nec secundæ literæ de iure obtinent alicuius roboris firmitatem. Gof. autem asserebat ea verba de iure,postea fuisse sublata, ne denotarent secundum rescriptum esse nullum ipso iure.& ità eos refert Io.And.ibi.

Extũc, latæ sententiæ 141 Quadragesimotertiò fallit, si apposita fuerit illa dictio,extunc.ea enim est latæ sententiæ,secundum Franc.Are.in c.si diligenti,col.3.vers.in gl.posita super verbo,causam,de foro compe.per tex.in c.cupientes.§.cæterum,ibi,extunc inchoandum volumus fore suspensos, iuncta gl.ibi in verbo, suspensos,de elect.li.6. & Corn. cons.104. licèt in hac consultatione, colum. 2. versicu. licet ergo non fuerit, lib. 6. Vide tamen tex. in c.excommunicamus.§.credentes,ibi,extunc ipso iure sit factus infamis. quasi scilicet ex tunc non induxisset latam sententiam, nisi ipso iure additum esset. & similẽ tex.in c.cùm ex eo,in fi.de elect. lib. 6. & in extrauag.suscepti regiminis, vers. quam electionem. & in extraua.execrabilis.§. qui verò deinceps. Sed ad hoc dicito, vt suprà diximus in verbo præsentis temporis. nu.26.incip. sed quod his respondeatur.

Dictiones, eo ipso, latam declarant. 142 Quadragesimoquarto fallit,si adiectę fuerint dictiones eo ipso,nam & eæ latam sententiam declarãt.gl.in d.c.quàm sit, in verbo,eo ipso,& iterũ in verbo euacuetur,& ibi Domi.in §.vlt.col. etiam vlt.& Phil.Fran.post mediũ,de elect.lib.6.& glo.in c.cupiẽtes.§.cæterùm ,in verbo,suspensos,in prin. & ibi etiã Io.Mo.col.10.ver.& sunt paria, eo.tit.& gl.in c.indẽnitatibus.§.postremo.in verbo,subiacere.eo. quoq; tit.& li.& in c.2.§.inhibemus,de hær. eo.lib.& in c.in pœnis,de reg.iur.eo.li.& in cle.1.in verbo eo ipso, & ibi Imo.col.1.& Car.de vi.& ho. & in cle.2.in eodẽ verbo,eo.ti.& in d.extraua.execrabilis,vers.qui verò deinceps, in verbo ipso iure priuari.& in extrauag.quorundam,in verb.eo ipso, de senten.excom.Arch.in c.cum ex eo,in verb. eo ipso,de elec.lib.6.& in c.eum qui,de præb. lib. 6.& in c.1.ad fi.de sepult.eo.lib.Io.And.in c. quia sæpe, de elect.eo.lib.in nouel. vbi dicit quòd significant sine hominis adminiculo.Bald.in l. vlt. col. vlt.C. de sacros. eccl. vbi ex hoc dicit quòd ea verba faciunt substitutionem directam.& in c.1.§.qui clericus,in prin.& ibi Card.Alex.tit.si de feud.fue.cõtr. inter dom.& agn.Imo.in c.si diligenti,col.2.vers.in gl.perdant,ext.de for.comp.& in c.vlt.col.17. vers. sed certè vbi statutum,extr.de præscr.& in cle.1.in 2.no.de seq.pos.& fruct.& in cle.2.in 1.no.de vit.& honest.cleric.Card.Flo.in clem.1.in 5.not. de elect. Imo.in c.vlt.quo loco suprà sæpius citauimus,ext. de præscr.Mathes.d.not.112.Ro.cons.427.in proposito casu,col.2.vers.3.Pan.in d.c. si diligenti, col.7. de for.comp.Fran.Aret.in l.Centurio, in prin. col. pe.& ibi Ias.col.etiam pen. vers. limita istam. ff. de vulg.& pup.Alex.cons.49.viso themate,col.1.lib.6. Corn.cons.165.circa primum,col.6.vers.tamen fallit, lib. 2. Barb. in d.c.Raynaldus,col.45.& iterum col.161.de testa.Philip.Dec.in c.cæterum, col.pen. vers.5.extr.de iudic.Et idem si dicatur hoc ipso, vt voluit gl.in cle.vlt.in verbo,hoc ipso, de præben.

143 Quadragesimoquintò idem de dictionibus ipso facto,vt est gl.in c.2.vers. si quis item harum, iuncto tex.in verbo, ipso facto, ne cler.vel mona. lib.6.& in clem.attendentes,in gl.vlt. de statu. mo. & voluit Io.Mo.in d.c.cupientes, vers. & sunt paria,de elect.lib.6.Arch.in c.1.in prin. in verbo,ipso iure,de rescrip.lib.6.& in c. vbi periculum. §. nulli, in verbo, incurrat, de elect.eod.lib. & in c.1.& ibi Domi.in §.sacri,per illum tex.de homici.eo. lib. 6. & idem Arch.in c.felicis,in verbo,infamis, de pœnis,eo.quoque lib.& in cle.attendentes,in fi.de statu mon.& Zenzel.in extrauag.Io.22.incip.dudum. §.illud,in verbo,ipso facto,de pœnis.Io. And. in c. in pœnis,col.pen.de reg.Iur.lib.6. in Mercur. Bart. in l.1.ff.de his qui not.infa.Bal.in d.l.iubemus nulli.§.sanè,col.pe.C.de sacrosan.eccl.& in l. palam.§. qui in adulterio.ff.de ritu nup.& in l.2.C.de secun. nup.& in l.vlt.C.locat.& in cap.bonæ, le 1.colum. vlt.vers.& scias,de elect.& cons.490. visa petitione prædicta,col.2.& vlt.lib.3.Ang.in d. l. in criminali. Imo.in d.cle.1.in 2.not.de seq.pos. & fruct. & in d. cle.2.in 1.not.de vit.& honest.cler. Car.Flor. in cle. 1.in prin.in 14.not.de pœnis.Ro.d.cons.427.Pan.in d.c.si diligenti.Mathes.d.not.122. Corn.d. cons.165. quo loco suprà citauimus,lib.2.& cons.89.viso suprascripto puncto,col.pen.vers.potest etiam, lib.3. Alex.cons.189.viso puncto, col.2. lib.7.vbi & alia allegat.Phil.Fran.in d.c.quàm sit.§.cæterùm, col.2. de elect.lib.6.& in c.2.in. not.de præscrip.lib.6. Ias. cons.128.videretur in præsenti,col.2.vers.in primis est,lib.4.Phil.Dec.qui ad hoc quædam alia allegat, cons.138. cuius suprascriptio incipit, verba ista, in prin.& iterum cons. 187. cuius item superscriptio incipit,contra tertium,col.3.vers. stantibus omnibus.& in c.reprehensibilis.col.2.extr.de appel. *Ipso facto, latæ sententiæ.*

144 Quadragesimosexto idem in dictionibus ipso iure, de qua re nihil dicerem, vt quæ per se est euidentissima,nisi & nostrates hoc quoque expressim annotassent.Ita igitur voluit gl.in d.l. in criminali.& ibi etiam Ang.C.de iurisd.om. iud. & in l.si fundum sub conditione.§.qui fundum, in verbo, ipso iure.ff.de leg.1.& in d.c.1.in gl.1.& ibi Arch.de rescrip.lib.6.& in c.statutum.§.vlt.in fi.eo.tit.& lib. & in d.c.quàm sit.de elect.lib.6.& in c.vlt.vers.officium,in verbo,ipso iure,de offic. deleg.eo.tit.& in d.c.in pœnis,de reg.iur.eo.lib.& in clem. 1.in fi.de rescript.& in extrauag.suscepti regiminis, vers.quã electionem,in verbo,ipso iure,& in extrauag. execrabilis,vers.alioqui,in verbo, ipso iure.& iterum vers.qui verò deinceps,in eodem verbo.Doc.in c. si diligenti.Ioan.Mo.in d.c.cupientes, vbi suprà,de elect.lib.6.& in c.quanquam,in verbo,ipso iure,eo. tit.& li.Bar.in d.l.1.ff.de his qui not.infa.& in l.1. in fi.ff.de compen.& in d.l.Mæuius.§.duobus,col.vlt. ff.de lega.2.Bal.in d.c.bonæ,col.vlt.de elect.& in d. cons.491.lib.3.Card.Flor.in cle. 1. in prin.in 14.not. de pœnis.& cons.128.in quæstione quæ vertitur,in fi.& Collec.in c.propterea, col.1. vers. quid si lex, extr.de verb.sign.Domi.& Phil.Franc.in c.1.de vit. & honest.cle.lib.6.Pan.in c.1.col.1.extr. de re iudic. Cor.cons.104.licèt in hac cõsultatione, col.2.lib.1. Tyndarus in tract.de compensatione, col.14.versi. sed certè eorum sententia.Ang. Aret.in §.non autem omnes,post prin.Inst.de perpe. & temp.presc. & omnes ferè quotquot de hac materia scripsere. & hoc apertè probat tex.in c.quanquam,vbi id no. Domi.in pe.not.de elect.lib.6.& in d.c.2.in prin.de præscr- *Ipso iure, latæ sententiæ.*

præscr.eo.lib.& ibi quoque not.Domi.& Phi.Fran. & benefacit tex.in §.interdum,in fi.Inst. de hæred. quæ ab intest.defe.Ideóque Bal.in l.quærebatur. ff. de test.mil.exponit ipso iure,id est,de iure directo.

Verbū incurro, est latæ sententiæ.

145 Quadragesimoseptimò, vt maturè relictis huiusmodi dictionibus & aduerbiis, ad verba ipsa veniamus,fallit in futuro verbi incurro, vt si dicatur,incurrat siue incurret in talem pœnam.nam intelligitur ipso iure sine alia sententia,vt voluit glo. in c.vlt.vers.pars verò,in verbo, incurrat, de offic. deleg.lib.6.& gl.in c.eos,de senten.excom.dum inter casus excommunicationis latæ sententiæ ponit c.1.de relig.domi.eo.lib.& c.1. de iniur. eo. lib.quæ eo verbo vtuntur,nec aliquid addunt quod significet latam sententiam.& in cle.1.in verbo, incurrāt, & ibi Paul.Lauren.Imo.& Card. Flor.in 27. quæst. de vsur.& rursum gl in cle.1 in verbo, excommunicationis,de sent.excom. dum etiam inter canones latæ sententiæ allegat.cle.1. de deci. & d. clem.1 de vsur.quæ eo verbo vtuntur sine adiectione dictionis latæ sententiæ.& voluit etiā nuncupatim Cor. d.cons.89.viso suprascripto,col.pe.vers.potest etiā, lib.3.& D.Cos.Guy.in pragmati.sanctio. §. quòd si aliter,in verbo, incurrat, & iterum in verbo, reddantur.tit.de electio.

Qui teneant contrarium.

146 Tamen contrarium expressè voluit Io. Fran. Pauinensis in extraua.vas electionis, in verbo, incursurū,de censib.Secundum quem faciunt multi tex.adiicientes huic verbo has dictiones,ipso iure, ipso facto,eo ipso,& similes, quæ inducunt canonem latæ sententiæ,tanquam id verbum per se nō eam vim habeat.ij sunt in auth.agri,in fin. C. quæ res obl.non pos.& in c.vlt.ext.ne cler.vel mo.& in c.vbi periculum.§.nulli etiā. & rursum §. ꝙ si præmissa,de elect. lib.6.& in c.fundamēta. §.ꝙ si secus, eo.tit.& lib.& in c.cū ex eo in fi.eo. quoque tit. & lib.& in c.indēnitatibus.§.porrò, vers.sed procuratores,eo. itē tit.& lib.& in c.2.de iud. eod. lib. & in c.vlt.in fi.de reb.eccl non ali.eo. lib. & in c. quanquam,ad fi.de censib.eo.li.& in c.clericis,ver.nos igitur,de immu.eccl.eo.li.& in c.vlt. vt periculosa, vers.si quis,ne cler.vel mo.eo.lib.& in c.statuta, de hæret.eo.lib.& in c.1.vers.sacri,de homi. eo. lib. & in c.1.vers.qui verò,de vsur.eo.lib.& in c.felicis. §. præsenti.& iterum §.quapropter,de pœnis, eo.lib. 6.& in c.quia periculosum,in duobus locis & iterū c.quicunque,de sent.excom.eo.lib.& in cle.1. vers. quis autem, de seq. pos. & fruct. & in cle.1. de reb. eccl.non ali.& in cle.1.vers.nos tam ex iis, & iterū ver.prædictis,de reli.dom.& in cle.ne in ag o,q æ est 1.§.si quis autem,& rursum.§.quia vero,de stat. mo.in cle.attendentes,quæ est 2.in fin.eod.tit. & in cle.1.vers.nos tam,& iterum vers.prædictis,de relig. domi.& in cle.1.vers.verum,de hære.& in cle. 1. in prin.& rursum in vers. cæterùm, de priuileg. & in cle.cupientes,quæ est vlt.§.vlt.de pœnis, & in extrauag.suscepti regiminis,paulò ante fi.ne sed.vac. & in c.agricultores,tit.de statu.& consue.in feu.

147 Sed ad hos omnes tex. dici potest, id quod suprà diximus vers.26. incip. sed quod his respondeatur,has scilicet dictiones adiici ad hoc verbum ad certiorem demōstrationem significationis.Nec tamen omittemus, quòd Domi.in d. c. vlt. §. pars verò.de offic.deleg.lib.6.assignat vim latæ sententiæ non illi verbo incurrat,sed aliis verbis eiusdem constitutionis.Nam ex eo no.quòd canon loquēs per verba futuri temporis,est latæ sententiæ,quando per verba sequentia apparet legislatorē ita velle.Et sic apertè sentit Dom.hoc verbum incurrat, quo is tex.vtitur,non esse suapte natura latæ sententiæ.Et idem quoque ante eum voluit Io.And.in c.clerici,in verbo,incurrant, & ibi quoque Pan. in 1.no.extr.de cler.excom. Est tamen alia opi. communior:& quod Io.And.dicit in d.c.clerici, id fuit quia aliis iuribus id declarabatur, videlicet in c.illud,in fi.eo.tit.iuxta ea quæ diximus supra vers.64. incip.duodecimo fallit.

148 Quadragesimooctauò fallit in verbo subiaceo,quod & in futuro tempore est latæ sententiæ, secundum gl.in c.si quis suadente,in verbo, subiaceat.17.q.3.& in c.clericis,in fi.quam sequuntur Io. And.Pan.& omnes recentiores,extr.ne cle.vel mo. & gl.loquens in infinitiuo,in c.non minus, in glo. vlt.iuncto tex.ext.de immuni.eccl. & in c.excommunicationi,in verbo subiacere, & ibi Inno.Host. Io.And.Collect.Pan.& Io. Ana. ext. de rapto.& in c.indemnitatibus.§.postremò,in verbo, subiacere, de elect.lib.6.& in c.1.in fi.de iniur.lib.6.& glo.in c. eos,de sent.excom. lib. 6. dum inter casus excommunicationis latæ sententiæ allegat c.1. de his quæ vi me.ve.cau.fi.eo.lib.& c.2.in prin.de hære.eo.lib. quæ quidem vtuntur eo verbo in infinitiuo subiacere simpliciter & sine adiectione alterius verbi, quod habeat vim latæ sententiæ.& Host.in summa tit.de sent.excom.§.3. & Lapus in tract. de censura ecclesiastica, col.24. dum vterque etiam inter casus latæ sententiæ annumerat c.licèt, vers. si quis autem,& iterum vers.præterea,ext.de elect.& c. sicut ait,ext.de hæret.& d.c. non minus. & c.aduersus,ext.de immu.eccl.& c.1.ext.de schisma. quæ similiter hoc vel in præterito vel in infinitiuo, quod idem est, vtuntur sine alia declaratione latæ sententiæ,& voluit expressè idem Host.in c.1.post medium,extrà de sagit.& ipse etiam & Ioan. Andr.& Pan.in c.dura,extrà de crim. falsi. Lapus in eodem tract.supra alleg.col.69.vers.septimò an hæc verba. & idem quoque vult Collect.in d.c.1.in prin. extra de schismat.& ibi Hostien.Io.And.Pan.& Io. Ana. dum ita interpretantur eum tex.hoc verbo, vtentem.Idem Pan.in c.nihil.col.3.vers.in glo.in verbo potestatis,extra de elect.& in d.c.si diligenti,col.7. de foro compet.vbi reddit rationē,quia licèt proferatur in futuro,non tamen videtur de sui natura requirere alium actum aut ministerium iudicis. & idem Pan.in d.c.licèt de vitanda,in 7.not.post antiquiores,& ibi quoque Phil.Dec.col. 4. etiam in 7. not.extrà de elect.& idem Pan.in c.cùm in cūctis. §.vlt.col.vlt.eod.tit. & in c. vlt.col.3. extrà de iura. cal.& in d.c.non minùs,in vlt. not. extrà de immu. eccl.& in c.quia in omnibus,col.2.vers.extrà gl.extrà de vsur.Saly.in auth.item nulla,col.2.vers. quæro an bannum. C. de episc. & cler. Domi. in d. c.1. vers.ne ante,de his quæ vi met. ve caus.fiunt. dum notat in 2.nota.casum ex eo tex.vtente hoc verbo, in quo quis incurrit excommunicationem ipso iure.Phil.Fran.in c.præterea, col. vlt. extrà de appel. Fel.in c.1.col.7.vers. nota quòd ista verba. extrà de iudic.D.Cos.Guy.in pragma.sanctio.§.quod si aliter,in verbo,incurrat,Matth.Afflic.deci.Neapoli.3. extat obseruantia,col.2.

Verbum subiaceo, etiā in futuro est latæ senten-tiæ.

149 Contrarium tamen sentire videntur gl.& Inno.in d.c.dura.& idem Inn. cum quo transeunt Io. And.& communiter alij,in c. cùm & plantare, in fi.extrà de priuileg.& apertè voluit Bal.in l.1.col.2. C.de hæred.instit. Quorum sententiam confirmat tex.in c.licèt,ibi,extunc subiacere,extra de voto.& in c.generali,vers.clericos,ibi,eo ipso subiacere,de elect.lib.6.& in d.c.indemnitatibus.§.postremò eo. tit.& lib.vbi est similis tex. & in c.ad apostolicæ.§. nos itaque,ibi,ipso facto excommunicationis sententiæ subiacere,de re iudic.eo.lib. & in c. quoniā. §.vlt.ibi,ipso facto subiacere, de immunit. eccl.eo. lib.& in c.vlt.eo.tit.& lib.vbi est similis tex. & in c. 1.ibi,extunc subiaceat,de vsur.eo.lib.& in cle. 1. de consang.& affini.& in cle.nolentes, de hæret. & in cle.1.de sent.excom. & in cle.cum ex eo, eo.tit. &

Qui contrarium teneant.

in cle.

in cle.1.de sepult.& in extrauag.Ioan.22.incip. dierum.§.illud,tit.de pœnis.& in c. item nulla, tit.de statu.& consuet.in feudis.Nam si id verbum subiacere,esset per se latæ sententiæ, superuacuò essent additæ illæ dictiones,extũc eo ipso,ipso facto,quæ etiam sunt latæ sententiæ,vt supra diximus.

150 Sed quantum ad primum,Panor.in d.c. clericis,ne cleri.vel mona.solos Imo.& Ioan. And. vbi suprà allegans,id soluit, vt suprà diximus in 2. fal. præteriti temporis, videlicet hoc verbum suapte natura esse latæ sententiæ, sed ex subiecta materia vim suam perdere. Quantum verò ad illos text. pertinet,nihil est quod obsit illi sententiæ, vt satis patet ex iis quæ diximus in simili suprà in verbo præsentis temporis, vers. 26. sed quod his respondeatur,vt etiam diximus in præcedenti fallen.Et ne de hac re dubites,habes tex.apertè probantes hoc verbum esse latæ sententiæ.Nam in d.c. si quis suadente,hæc verba scribuntur, anathematis vinculo subiaceat.quæ verba illius canonis esse promulgatæ sententiæ asserit tex.in cap.quod translationem, extra de offic. lega. & iterum in c.his quibus.quod est vlt.ext.de offi.iudic.ordi. id quod etiam declaratur in c.non dubium,& c.in audientia,& c.quod de his,& c.cum illorum,& c.quamuis, ext.de sent. excom.& c.religioso,in fi.& c.cum quis,eo.tit.lib. 6.vt iam nullus de hac re dubitandi locus supersit. Scias tamen verbum subdatur,quod non longè distat à significatione verbi subiaceat,nõ esse latæ sententiæ,vt si dicatur, subdatur excommunicationi. non erit excõmunicatus ipso iure, vt nõ enim obscurè sentiũt Host.& Io.And.in c. præterea,in verbo, subdantur,ext.de iure patron.

Verbum subdatur, nõ est latæ sententiæ.

151 Quadragesimonono fallit,in verbo, amittat, quod etiam est latæ sententiæ,secundum gloss. in l. amissione.§.qui deficiunt, in fi.ff.de cap. minu. & Host.in c.1.in fi.ext.ne prælat.vic.suas & Bal. in l.1. col.1.C.si secun.nupt.mul. & Panor.in d. c. cum in cunctis.§.vlt.col.vlt.ext.de elect. & in c.in quibusdam,ante fi.ext.de pœnis.& Card.Alex.in §. callidis,col.2.tit.de prohib.feud.ali.per Fede.& D.Cos. Guy.in d.§.quod si aliter,in verbo,incurrat, tit.de elect.& est optimus tex.in auth.licèt.C.de episc. & cler.eũm primùm dicitur,amittant lucrum, &c.& mox subditur, & episcopus habeat licentiam vendicare.Nam hæc postrema verba,quæ id concedũt vendicare,apertè significant, quòd verbum amittant,ante prolatum simpliciter,denotabat amissionem ipso iure factam,vt suprà late diximus in prin. huius gl.

Verbum amittat,latam sententiam declarat.

152 Contrarium voluit gl.quam sequuntur Pet. à Bel.Perti.Bar.& omnes in l. si quis in tãtam.in verbo,amittat,& iterum in gl.magna, in 4.q. C. vnde vi.& gl.in l. si qua ex feminis, quæ est 2. in verbo, amittat,& ibi etiam Bal.C.de secun.nup. & gl.in c. si diligenti,in verbo,causam perdant,post prin.ext. de for.compe.& Archi.in c.2.post princ.de præscr. lib.6.Host.in c.in quibusdam,in verbo,amittant,& ibi etiam Pan.col.vlt. extrà de pœnis, & in cap.de multa,col.1.in verbo,amitteret,ext.de præb.& Bar. in l.Mæuius.§.duobus, col.vlt.ff.de lega.2.& in l.1. col.2. & ibi etiam Ang. ad fin. C. de pœna iudi.qui mal.iud.Bal.in d.§.qui deficiunt.& in l.extat, col.2. in 1.lect.ff.quod met.cau.& in l.vlt.C.de loca.& in cap.1.§.1.in verbo,amittat.tit.de feud.sine culp.non amit.Cy.in auth.qui semel,in 5.quæst.C.quomo.& quan.iudex. Pet. Iacob. tit. de condi. ex lege scripta,col.1.& tit.de cau.ex qui.domi.debet amit.prop. in 13.dist.feud.col.2.vers.itẽ cum dicitur, & tit.seq. qui est super condi. ex moribus. col.1. Bald.in l.1.§. qui deficiunt,col.2.vers.in eadem gl. ff. de cap. diminu.Domi.cons.23.quia diffusè per patres meos, circa med.Panor.& Io.Ana.in c.1.ext.ne præla.vic. suas.Imo.in c.si diligenti, col.2. vers.in gl.perdant, ext.de foro compe.Car.Flor.cons.92.in quæstione quæ vertitur,in 3.dubio.vers. item non est verum. & cons.138.in q.quæ vertitur,ad fi.Raph. Co.cons. 164.prælatus certæ ecclesiæ,col 2.dum dicit, amittit,esse latæ sententiæ, quia est præsentis temporis quasi secus foret,si in futuro pronuntiaretur. Ro. cons.212.quo ad primum,in vlt.dubio. Aegi.Bella. cons.9.factum est tale,cum esset lis,col.9. vers.item non obstat quod dicit. & cons.39. factum est tale, dominus Humbertus,col.5.vers.his præmissis. Io. Ray.in §.pœna, in 8.10.& 12. q. primæ partis princ. tit.de prohi.feu.ali.per Fed.& in c.præterea si quis, post prin.& iterum in 19.q.eo.tit.& Card.Alex.sibi contrarius in c.1.in prin.col.1.tit. quib. mod. feud. amit.Franc.Rip.in c.sæpe,col.pe.vers. circa quintã quæstionem,ext.de resti.spol.

Qui sequantur contrariũ.

153 In quam sententiam facit tex.in l. 1. §. hi quibus,ibi,statim amittere ciuitatem.ff.de lega.3.& in l.vlt.ibi,penitus amittat.C.de serui. & in §. vlt. ibi, repente amittat, in auth. de resti. & ea quæ par.in vnd.men.& in c.1. ibi hoc ipso feudum amittat,tit. quo tempo.mil.& similis tex.in c.1.tit.de mil.vasal. qui contu.est. & in d. c. in quibusdam, ibi prorsus amittant,extrà de pœnis.& in c.eum qui,in fi.cùm dicitur, eo ipso amittant, de præben.lib.6.& in c. cùm secundum,in illis verbis,ipso iure amittat, de hæret.lib.6.& in cle.1.ibi eo ipso amittant,de vit.& honest.cler.Sed ego non admodũ moror hos text. & similes,vt iam suprà sæpius diximus.Nã & nonnunquam reperimus cum verbo præsentis temporis huius verbi, quod ex frequentiori calculo est latæ sententiæ, vt suprà diximus, etiam alia verbà quæ eandem vim habent,fuisse adiuncta,vt in c.similiter.tit.de leg.Corra.cùm dicitur,eo ipso beneficium amittit.& in c.1.§.qui clericus, tit. si de feu. def.cõt.sit inter do.& agn. defu. vbi est similis tex.

De eadem re.

Autoris solutio.

154 Tamen sto ab hac posteriori sententia, quæ crebrioribus suffragiis innititur,& quoniam etiam in dubio debemus potius accipere significationẽ ferendę,quàm latę sententię,vt dicemus postea in infinitiuo.& in simili dicit Fel.in d.c. Rodulphus, col.17.vers.cadat ab omni iure. Et quoniam etiam habemus tex. hanc posteriorem sententiam non obscurè comprobantes, videlicet in c. quia nonnulli,ext.de cler.non resid.iuncto c.de multa, ext. de præben.Nam in primo loco ita scribitur, quod si aliter factum fuerit, qui receperit, quod contra canones accepit, amittat. In secundo autem loco, velut aliquid addens ad illam constitutionem, statuit illum amittere ipso iure:quasi id in prima non intelligeretur: id quod intelligunt omnes penè in d.c.de multa.& Panor.in d.c.quia nonnulli.

Autoris opin. In dubio accipiẽda est potius significatio ferẽdæ,quã latæ sententiæ.

155 Quinquagesimo idem dicendum est de verbo perdat, quod est eiusdem omnino significationis.Nam & quòd sit latę sententię,sentit gl. relata ad tex.in c.inolita.11.q.1.& Ang.cons.371. hoc capite,multùm considero verba thematis,col.vlt. dum dicit tex.in c.1.tit.de capi.Corra. vti verbo latę sententię,is autẽ tex.hoc verbo perdat,vtitur. Et apertiùs Petr.Anch.inter cons.Calder.tit.de feud.cons. 6.incip.an ex iniuria & negligentia, in fi.& iterum tit.de verb.sign.cons.10.futurum tempus.Barb.cõs. 11.illud afferam,col.8.lib.2.

Verbũ perdat, latæ sententiæ.

156 Sed contrarium etiam voluit gl.in d. c.si diligenti, in verbo, causam perdant, in princ.Imo.& Host.in eo.ver.Io.And.col.4.Imo.col.2. vbi suprà, & Pan.col.8.post alios sequentes eam gl. & Maria. col.9.vers.circa quartam prin.quæstionem, ext.de foro compe.Archi.in d.c.inolita, 11.q.1.Alber.in l. lex vectigali.ff.de pigno.Bar.in l. 1. §. sed & constitutio,circa medium.ff.de calum.Bal.in l.1.§.si pecunia.ff.depo.Card.Flo.cõs.73.dominus abbas sancti Benedicti

Qui tenẽant contrarium.

Benedicti, in 1. dubio. & d. conf. 128. in fi. Pau. Cast. conf. 84. quæstio ista vertitur, col. vlt. lib. 2. Ro. conf. 212. quo ad primum, in vlt. dubio. Domi. d. conf. 23. post medium. Pau. Cast. conf. 84. quæstio ista vertitur, col. vlt. lib. 2. Aegidius Bellamera, d. conf. 9. vbi suprà. Ioan. Ana. conf. 32. vltra alia dubia. & Card. Alex. in d. c. inolita, col. 2. vers. in gl. ibi, verius. & facit tex. in d. c. cum secundum, ibi, eo ipso suarum rerum dominium perdant, de hæret. lib. 6. Et mihi hoc placet, vt diximus in præcedenti fal.

Reuertatur, latæ sententiæ.

157 Quinquagesimoprimo fallit, in verbo, reuertatur. quod & ipsum habet vim latæ sententiæ, secundum gl. in hac l. nostra, quæ interpretatur hoc verbum reuertatur, scilicet ipso iure. Sed de hoc iã satis superque diximus suprà in prin. huius glo. & paulopost in vers. quinto, incip. sed quod ad priores, & seq.

Redeat, eandẽ vim habet.

158 Quinquagesimosecundò fallit, in verbo, redeat, quod est eiusdem significationis. Nam & ꝙ habeat vim latæ sententiæ, non obscurè videtur voluisse Ang. d. conf. 371. multa considero, col. vlt. scribens tex. in l. imperialem. §. præterea si quis infeudatus, tit. de prohib. feud. ali. per Fed. loqui per verbum latæ sententiæ, dum vasallum priuat feudo, quia per annum & diem non petiit inuestiturã à domino. Is enim tex. hoc verbo redeat, vtitur in hæc verba, feudum ad dominum redeat. Ex quo facilè liquet Ang. velle hoc verbũ esse latæ sentẽtiæ.

Et est verbum directum.

159 Et pro eo est tex. probans id verbum esse directum, in l. si duobus. ff. de testa. mili. & ita per eum tex. voluit Bal. ibi, & Domi. in c. si pater, in prin. col. 4. vers. gl. in verbo filiæ, & ibi quoque Arnaldus à Soleno in repe. col. 4. de testa. lib. 6. Et facit etiam tex. in l. Seio, ibi, proprietas ad eam rediret, iunctis illis verbis sequen. soluta priore donatione. ff. de dona. caus. mort. & in l. lex vectigali, ff. de pign. vbi & id Saly. not. & in c. ex parte, extra de feud. Nam primùm is tex. iis verbis vtitur, & ad te feudum ipsius redire. quæ quidem verba esse directa, & latæ sententiæ, declarant alia verba sequentia, quæ sunt huiusmodi: In primo ergo casu feudum liberè concedas.

Vel potius commune.

160 Verùm crebriori nostratium doct. calculo est etiam obliquum, proindéque commune, vt per Bar. in l. Centurio, col. vlt. vers. quartò dubitatur. & ibi etiam Fran. Aret. col. vlt. ff. de vulg. & pupil. substit. Bal. in d. l. si duobus, per illum tex. ff. de testa. milit. & in l. vlt. C. de sacrosf. eccl. & in d. c. si pater, & ibi quoque Phil. Fran. col. 31. vers. septimò, de testa. lib. 6. Et Imo. in c. Raynutius, char. pen. vers. tractat etiam quintò. & ibi etiam D. Guil. Bene. in repe. in verbo eidem impuberi succederent, extra de testa. & Ang. in l. precibus, col. pe. & ibi etiam Corn. col. 17. vers. verba autem cõmunia. C. de impub. & ali. substi. & est optimus tex. in l. vlt. ff. de vsufr. ear. rer. quæ vsu consu. & vide Bal. in l. 2. C. de donat. quæ sub mod. & tex. in c. quòd à te, in fi. extra de cle. non resid. cùm dicitur via recta redire.

Verbum careat, est latæ sententiæ.

161 Quinquagesimotertiò fallit in futuro verbi careo, quod est item latæ sententiæ, vt prodit gl. in l. prouidendum, in verbo, foro, quam sequuntur Ang. qui dicit sing. & Rapha. Fulg. ibi. C. de posth. & alia gl. in l. 1. in verbo, carebit. ff. ad leg. Iul. de vi priua. cùm dicit semper, supple, hac lege damnatus, quam & ad hoc reputat sing. Franc. Aret. in d. c. si diligenti, col. 3. extr. de foro compe. & gl. in c. nihil, in verbo potestate, quam etiam sequuntur Inn. Io. And. & Panor. col. 4. expresim expendẽs verbum careat, extra de elect. & gl. in c. quisquis, in verbo, fiat, extrà, eo. tit. dum allegat cap. ne pro defectu, in verbo, careant ea vice, eo. quoque tit. & gl. loquens in infinitiuo carere, quod quantum ad hanc rem pertinet, eandem vim habet vt futurum, vt postea dicemus, in c. nouit, in fi. extrà de his quæ fiunt à prælat: quam ibi sequuntur Gofr. & Io. And. Signo. conf. 132. factum sic se habet, in 4. dubio. Bal. in authen. habita, col. 5. vers. sequitur in tex. dignitate careant. C. ne fil. pro patr. & in c. 1. §. denique, super verbo, contemnere videtur, tit. quæ fuit pri. caus. bene. amit. Ang. & Raph. Co. in l. rem quæ nobis. ff. de acqui. poss. idem Ang. in l. in criminali, ad fi. C. de iuris. om. iudi. & in l. si quis in tantam, col. vlt. C. vnde vi. & in l. 1. in prin. C. de pœna iudi. qui mal. iu. & in §. vlt. in fi. auth. de litig. & in d. conf. 371. col. vlt. Pet. Anch. inter conf. Cald. tit. de verb. sign. cõs. 10. incip. in futurum tempus inducit. & iterum tit. de feud. conf. 6. an ex iniuria. Panor. in d. c. nihil, col. 3. per illum tex. cum gl. in verbo, potestatis, de elect. & in c. quod super, in 3. not. extra de fide instru. vbi etiam loquitur in infinitiuo. Aegidius Bellame. d. conf. 9. col. 9. vers. ad primam igitur rationẽ, & col. seq. vers. item non obstat quod dicit. Alex. in addi. Bar. in l. iubemus nulli. §. sanè si hoc, col. pe. C. de sacrosf. eccl. Barb. in c. ex tenore, & ibi Fel. col. 9. vers. considera tertiò. & Phil. Dec. de rescript. idem Barb. in c. si sacerdos, col. 10. extra de offi. ordi. & in d. c. si diligenti, col. 33. extrà de foro compe. & in cle. 1. col. 13. vers. not. de clausula, de elect. vbi dicit gl. in d. l. prouidendum, sing. & in repe. c. testimonium, col. 3. extrà de testi. vbi & illam quoque glo. dicit singu. & conf. 11. illud adferam in medium, col. 8. & iterũ 13. post vers. capio aliam dubitationem, lib. 2. vbi ad hoc allegat quædam iura. Corn. conf. 246. videtur in hac, post principium, lib. 3. conf. 40. viso processu, col. 4. vers. & propterea, lib. 4. Phil. Franc. in c. dispendia, col. vlt. de rescrip. lib. 6. Card. Alex. in §. callidis, col. 2. tit. de prohib. feu. ali. per Fed. Fel. in d. c. Rodulphus, col. 2. vers. careat viribus. & Anto. Corse. in suis sing. in verbo, careo, & iterum in verbo, penitus. Do. Cos. Gui. in pragma. sanct. tit. de elect. §. quòd si aliter, in verbo, reddantur.

Confirmatio præcedentium.

162 Quibus mirum in modum conuenit quod scribunt Paul. Liaz. & Car. Flor. in cle. in plerisque, post prin. de elect. quod verbum carere, inducit priuationem. Et fortius quod asserit Domi. in c. 1. vers. & cum Parisiense, ad fi. de cler. coniug. lib. 6. quod huiusmodi verbum, careat, denotat totalem priuationem, per no. per gl. in d. cle. in plerisque. nam si totalis sit priuatio, necesse est & priuationem ipso iure induci: quia qui totum dicit, nihil excludit, vt latè diximus suprà in præcedenti gl. in prin. Et facit etiam tex. in d. c. quisquis, extrà de elect. ibi, electionis commodo careat, iunctis iis quæ postea scribuntur in vers. qui verò, in princ. atque etiam tex. in d. c. ne pro defectu, eo. tit. cùm dicitur, eligẽdi potestate careant ea vice. & continuò sequitur, ac ipsa eligendi potestas ad eum qui proximo præesse dignoscitur, deuoluatur. quibus verbis posterioribus apertè declarantur priora illa verba, eligendi potestate careant, esse latę sententię.

Qui tenuerint contrarium.

163 Sunt tamen qui negant hoc verbo latã sententiam significari, & in his Host. in d. c. nouit. dum tenet contra gl. ibi, & ibi etiã in fi. Pan. sibi contrarius, dũ eĩ gl. sequitur, nõ quidẽ ob verbũ carere, sed ob verbũ decernimus, quod est præsentis temporis, & idẽ Host. in c. vlt. & ibi quoq; Bal. sibi contrarius, col. 2. de rescrip. exponentes tex. ibi, careant omnimodo, scilicet per sententiã. idẽ Bal. in c. quantò, in prin. ext. de transla. epi. vbi loquitur de infinitiuo carere, & in c. 1. §. denique, col. 2. vers. sed an ipso iure, tit. quę fuit pri. caus. ben. amit. vbi loquitur in participio cariturus. & cõs. 9. factum est tale, col. 3. vers. sed hoc est aduertendum, lib. 1. Domi. in d. c. dispendia, in prin. in 3. & 4. no. de elect. lib. 6. per illũ tex. qui ad verbum careat, addit, nec processus valeat. Aluaro. qui & ipse loquitur in illo participio, in d. c.

in d.c.1.tit.quæ fuit pri.cau.bene.amit. Rom.qui & ipse de eodem participio loquitur,conſ.212.quo ad primum,ad fi.Io.Ray. in §. præterea ſi quis,in 19.q. tit.de prohi.feud.ali. per Feder. Matheſi. d.not.112. Card.Alex.ſibi contrarius,in c.quis episcopus.7.q. 1.& Iaſ.in d.l.rem quæ nobis,col.pen.ff. de acquir. poſſeſ.Hier.Cagn.in repe.l. ſi quis maior, char.62. nu.147.C.de tranſa.Iac.à S. Georg. in tract.feud.in verbo,q quidẽ inueſtiti,col.2.ver.ad idẽ adducitur.

Pro eadem re. 164 Et pro hac op.facit tex.in l. & ſi legibus, ibi, careat penitus impetratis.C. ſi cont.ius vel vtilitatem pub.& in c. ſedes, extr.de reſcr. vbi eſt ſimilis tex.& in c.ſuper literis,ibi prorſus carere omni cõmodo.& iterũ ibi,carere debeat penitus,eo.ti.& in c.ex ratione,quod eſt 2. in fin. de æta.& qualit.ibi, omnino viribus carere.& in c.propoſuit.ext.de fil. presb.vbi eſt ſimilis tex.& in c.ad diſſoluendũ, in fi.ext. de reſpon.impu.& in c.pen.ad fi. de reſc. lib. 6.& in c.1.de poſtu.præla.eo.lib.6.ibi, viribus omnino carere.& ſimilis tex.in c.vbi periculũ, verſ.& ius,de ele.eo.lib.& in c.licèt canon,verſ.decernentes,& rurſus in c.vlt.eo.tit. & lib. & in c.2.in fin.de renun.eo.lib.& in c.2.verſ.contractus, de reb.eccl. non ali.eo.lib.& in c.1.iuncta gl.de vit.& hone.cler. cùm dicitur,ipſo iure careant.eo.lib. 6. Nam in illis iuribus fruſtra dictiones penitus,prorſus, omnino,ipſo iure, adiectæ fuiſſent,ſi id verbum per ſe habuiſſet vim latæ ſententiæ.

165 Sed iam ſatis ſuprà diximus hos & ſimiles tex.parũ vrgere.Sed & ad tex.in d.c.pe. de reſc.lib. 6.illud præterea dici poteſt,ꝙ dictio omnino, illic non fuit adiecta,vt latam ſententiã ſignificaret,ſed vt intelligeretur impetrantem carere impetratis omnino,id eſt,vt interpretatur gl.ibi, vt nec præbẽda illa, nec ſequẽs,nec etiã canonicatus ei debeatur vi illius impetrationis.Ideo nihil huc pertinet.

Quænam ſententia ſit ſequenda. 166 Proinde videri poteſt ſequendã eſſe priorẽ ſententiam, quæ frequentioribus & munitioribus calculis adiuuatur. Quanquã illud verũ eſt,ꝙ ſecũdum ſubiectã materiã huiuſmodi verbũ poteſt eſſe ferendæ ſententiæ,ſecundũ ea quæ latè diximus ſupra in 2.fal. præteriti tẽporis. & alibi ſæpe, & expreſsè in hoc verbo voluit Fel.tum in d.c.ex tenore, de reſcr. tum in d.c. Rodulphus,eo tit. Verùm pro poſteriore ſententia videtur eſſe tex. in ca. vlt. ext.eo.tit.cùm dicitur, literarum cõmodo careant, iuncto c.diſpendia.eo.tit. lib. 6. quod in hoc videtur ampliare d.c.vlt.ibi memoratũ,vt ipſo iure impetrans careat cõmodo literarũ, proindéque non valeat ſententia,vel proceſſus ſuper his factus, vt apertè declaratur in d.c.diſpendia,& ibi per glo.in verbo ampliantes,& iterum in verbo,proceſſus,& omnes doct.quaſi ſcilicet per illud c.vlt.non induceretur nullitas ipſo iure ſine ea ampliatione.

Verbũ ſpolietur,latã ſentẽtiam declarat. 167 Quinquageſimoquartò fallit in verbo, ſpolietur:quod quia ſonat in merũ factũ, & iuris executionẽ,vt videre eſt,ſignificat ac declarat latã iam eſſe ſententiã,ſecundum Hoſt.in c.ex tuæ, col.4.in verbo ſpoliari,& ibi quoque Io.And.col.1.in eodẽ verbo,& Pan.in 6.not.extra de cler.non reſid.Ant. qui id dicit ex facto reſpondiſſe, & Imo. in c.vlt. ext.de poſtul.eundẽ Ant.in c.quod in dubiis, in 2. no.iuncto tex.in verbo,ſpoliandi,extr. de renun.& in c.cum bonæ,in 5.no.iunctis vltimis verbis illius c.quæ hæc ſunt,beneficiis nõ differat ſpoliare, ext. de æta.& qual.& ibi apertiùs Collect.in fi.cùm dicit,ipſo iure ſunt priuati. Ideo nõ requiritur ſentẽtia,ſed ſpoliatio.& idẽ Ant.conſ.22.viſis punctis & quæſitis,col.1.Pan.poſt.Cal.in c.cùm clerici, col.1. ext.de pact.& in cap.ex parte, le 2.in 3.not.extra de cler.nõ reſi.Car.Flo.in c.perpendimus,col.47.verſ. ego dico meliùs,extrà de ſent.excom. Barb. in c.2. & ibi Fel.col.1.& 2.ext.de reſcr.idem Barb.in c.cum olim,col.vlt.extrà de rerum permu.vbi reſpondet ad tex.eius c.qui videbatur aduerſari huic ſententiæ.& conſ.11.illud afferã.col.9. lib. 2. & ipſe Fel.in c.inſinuatũ,poſt prin.extr.de ſimo.Phil.Dec.in c.1. in 2.lect.col.5.verſ.& notandũ,ext.de iudi.& nouiſſimè Rebuf. noſter in repe. c. poſtulaſtis, nu.250. extr.de æta.& qual. & ante omnes videtur voluiſſe gl.in c.de multa,in verbo,cõtenderit, iuncto tex.in verbo,ſpolietur,ext.de præb.& ante hãc gl.in l.quoties,quæ eſt pe.in verbo, ſpoliẽtur,C.de digni.li.12. niſi dicas eam nõ inniti hoc verbo,ſed ſequen.aliis.

168 Quam ſententiã adiuuat quod ſcribit Oldr. ille qui ſuo tẽpore pater legum eſt appellatus, teſte Pau.Caſt.in l.1s poteſt.ff.de acq.hær. Old. inquam conſ.195.articuli domini Arnoldi,col.2.verſ.ad primum reſpondetur,ſcilicet in d.c.ex tuæ,de cler.nõ reſid.nõ eſſe neceſſariã citationẽ, nec aliũ ordinẽ iuris propter verbũ ſpoliare illic poſitũ,& ſeqtur Pan.in rep.§.quia verò.c.extirpãdæ,col.9.verſ.& licèt hoc dictũ,extrà de præb.& Fel.in d.c.2.col.2.de reſcr.Et facit etiã tex.in l.2.ff.de bonis damnatorũ. cuius hæc verba ſunt,nõ vt quis in carcerẽ ductus eſt ſpoliari eum oportet,ſed poſt condemnationẽ.

169 Quanquam Inn.quem & ipſum patrem Canonum vocat Ro.in repe.l.ſi verò.§.de viro, in 54. fal.ff.ſolu.mat.& dominum Canonum, Io. Fab.in §.fideiuſſores,col.2.Inſtit.de fideiuſ.Inn.igitur in d. c.de multa,in eo verbo, contenderit. & ibi quoq; Hoſt.ſibi contrarius,in verbo, alio, dicunt expreſſim hoc verbum ſpolietur intelligi per ſententiã. In qua etiam op.fuit Zenze.loquens in caſu d.c.de multa,in extraua.execrabilis.§. qui verò deinceps, in verbo,ipſo iure priuati.Pet.Iac.tit.de cau.ex quibus do.amit.prop.in 13.diſt.feud.poſt prin.illius di. & Io.And.in c.clerici,in verbo, incurrant, ext. de cler.excom.mini.dum allegat.c.fraternitati, eo.tit. quod vtitur eo verbo.& idem Io.And.in c.illud,in verbo,infligendam,eo.tit.dum allegat illud idem c. ad probandum,in eo caſu requiri ſententiã.& Mar. Laud.& Car. & Alex.in c. 1. ille quidem in §. illud tamen,hic in §.item qui domino, vterq; poſt prin. tit.quæ ſit pri.cauſ.benefi.amit.& idem Car. Alex. in c.presbyter,col.vlt.1.q.1. *Quibus contrariũ placuerit.*

170 Et pro hac poſteriore op.Fel.in d.c.2. extr.de rerſcr.multa allegat,ſcilicet c. poſtulaſti, in verbo, ſpolietur,ext.de cler.excom.mini.iuncto d.c.clerici,eo.tit.ibi,non perdit ipſo iure.& c.vergentis, in verbo,ſpoliari,de hære.lib.6. iuncto c. cùm ſecundum, eo.tit.vbi etiam requiritur ſententia. & d.c. quod in dubiis,de renũ.iuncto dicto Inn.ibi exponentis,ſpoliandi,per ſententiã. quod & facit Hoſt. ibi. verùm vnũ locũ omittit Fel. qui clariùs quàm nullus alius id probat,videlicet in c.cùm olim, in fi.extra de rerũ permut.cùm ſcribitur,& illũ archidiaconatu curamus ſpoliare, ſuper hoc diffinitiuã contra eum ſententiã proferentes.Tandẽ autẽ cõcludit ipſe Fel.vbi ſupra,vt ad eum redeamus, hoc verbũ ſuapte natura habere vim latæ ſententiæ,ſed interdum ob ſubiectum argumentum vim illam perdere, quod & idem nuncupatim facit in d. c. inſinuatũ.col.1.de ſimo.vt etiam in ſimili diximus in præcedenti fal.& alibi ſæpe in hac eadem gl. *Comprobatio eiuſdẽ.*

171 Quinquageſimoquintò fallit in verbis, amoueatis,& remoueatis:quæ etiã ſunt latæ ſententiæ, vt de primo voluit Barb.in d.c.2.de reſcr.& d.conſ. 11.col.9.lib.2. De ſecundo idem Barb. conſ. 70. vbi Chriſtus,col.18.verſ.& eſt accuratè,lib.4.in id vbique allegans quod voluit Ant. de verbo ſpoliare, vt diximus in præcedenti fal. tanquam hæc verba amoueatis,ſiue remoueatis,& ſpolietis,ſint eiuſdẽ ſignificationis & naturæ.Quod & hinc confirmatur,ꝙ dicit Old.d.conſ. 195. hoc verbum amouendi eſſe eius naturæ,vt ordo quoque iuris nõ requiratur *Verba amoueatis, & remoueatis, ſũt latæ ſententiæ.*

ratur, ficut & verbum spoliandi, per no. in dict. c. ex tuæ, de cleric. non resid. Et hoc quidem probatur authoritate c. propter sterilitatem. vers. verum. extrà de loca. quod quidem vtitur eo verbo amouendi, vt scilicet colonus amoueri posit si non soluat, vel si peruersè conuersetur, & aliis quibusdam casibus, de quibus etiam in l. æde. C. eo. tit. Et illũ quidem text. ita intelligunt Inn. & Io. And. vterque in bo, non soluisset, & ibi etiam Collect. col. 2. vers. sed nunquid malè. vt scilicet dominus eum possit propria authoritate amouere. quod & scribit Bart. in l. creditores, col. pen. vers. quintò quòd colonum. C. de pign. & Alex. consi. 106. magnifice pretor, col. 2. vers. circa primum, & iterum col. 6. versic. præterea magis communis, lib. 5. & Philip. Dec. in auth. qui rem, col. 3. vers. circa secundam conclusionem. C. de sacrosf. eccl. Ex hoc planè significantes hoc verbum amouendi, non requirere sententiam.

De eadem re.

172 Sed tu tamen de hoc, an scilicet hæc verba amouendi & remouendi: eam vim habeant, vide & solertiùs expende text. in c. Titius, ibi, omnimodo remouebitur, tit. si de feud. controuers. sit inter domin. & agnat. & in c. cum in cunctis, vers. inferiora, ibi, ab isto remoueatur, officio, iunctis not. per Inn. in dicto verbo, remoueantur, & aliis, extrà de electio. ex quibus facilè intelligi potest illud verbũ illic non esse latę sententię. quod & optimè probatur ex c. licèt canon, eod. tit. lib. 6. quod quidem c. mentionem facit de d. c. cùm in cunctis. & eadem quæ suprà diximus, ex eo resumit, & deinde ad ea iuris executione supplenda, vt subdit, collationẽ, de qua ibi, esse nullam ipso iure statuit. Ex quo patet quòd per primum non inducebatur canon latę sententię. Et ita cum text. intelligunt gl. & doct. Vide inquam tex. in c. per inquisitionẽ, in fi. ibi, penitus amouentes, eo. tit. vbi primum notanda est dictio penitus, & deinde quod ibi scribit Inno. in fin. dum ad illud verbum addit, illo tamen citato, &c. Et tex. in c. vlti. in fi. cùm dicit penitus amouendum, in fin. extra de æta. & quali. & in c. singulis. versi. ordinentur, extra de stat. mon. vbi est similis text. & in c. præsentium, in fi. ibi. studeas penitus amouere, extra de fil. presb. & in c. vlt. extrà eo. cùm dicitur, prorsus amotis. Super quo verbo. Inno. Hosti. & Ioan. Andr. addunt, etiam sine ordine iudiciario, si sit notorium, &c. & tex. in cap. cum I. & A. ibi, per sententiam remouerunt, extrà de re iudi. & in cap. ad petitionem, in illis verbis per sententiam amouentes, extrà de accu. & in cap. qualiter & quando debeat, ibi, amoueatur omnino, extrà eo. tit. & in cap. ea quæ, quod est vlt. ibi, amoueantur absque iudiciorum strepitu, extrà de stat. mon. & in c. 1. de capel. mona. lib. 6. cùm dicitur, ab eisdem nequeunt nisi per episcopos, & ex causa rationabili amoueri. Vide præterea Host. & Ioan. Andr. de verbo remouendi, loquentes in d. c. ex tuæ, in verbo, spoliari, extrà de cleric. non resid. & Panor. in c. querelam, col. 3. & ibi Barb. in addit. extrà de iureiur. & latissimè Felin. & Philip. Dec. in d. c. 2. col. 1. & 2. extrà de rescrip. & eundem Fel. in c. sciscitatus, col. 2. vers. secundò inducit, eo. tit.

Verbũ deponatur, est ferendæ sententiæ.

173 Illud autem certum est, verbum deponatur, cuius eadem propè est significatio, esse ferendæ sententiæ, testibus Host. & Io. And. in c. vlt. in verbo, percussus, extra de baptis. Ad quod facit text. in c. 2. extrà, de confes. cùm dicitur, ipsum per sententiam diffinitiuam duximus ab omni beneficio deponendum. Quamuis & in contrariam sententiam is text. adduci posset, quasi per illud verbum deponendum, non intellectum fuisset per sententiam, nisi id expressum fuisset.

Expellatur, latam sententiam denotat.

174 Quinquagesimosextò fallit in verbo expellatur, quod etiam denotat latam sententiam. sonat enim in factum, non in ius, & sic innuit quòd non est necessaria sententia priuationis, sed sufficit expulsio facti. Ita enim respondit Panor. consi. 67. in causa quæ vertitur, col. 2. in princ. lib. 2. vbi ex hoc asserit emphyteutam ob cessationem solutionis in casu c. potuit, extrà de locat. cadere emphyteusi ipso iure, propter id verbum ibi positum. Quod & probatur ex eo quod diximus suprà in versicu. abhinc 3. vbi locuti sumus de casibus l. æde. C. eod. tit. nam ea l. vtitur hoc verbo expellendi, & vt diximus, intelligitur propria authoritate. Quin & Bart. in dict. l. creditores. Cod. de pign. ad id dicendum mouetur authoritate dict. l. æde, sentiens euidenter hoc verbum quo ea vtitur, non requirere sententiam. Quid quòd gl. in d. c. potuit, quod vt diximus, vtitur hoc verbo, super eo ipso verbo, in prin. etiam asserit dominum propria authoritate id posse facere per tex. ibi, & in l. 2. Cod. de iure emphyt. quæ & ipsa per verbum repellendi, quod idem est, loquitur: quo etiam in loco Accursius in verbo, repellere, in eadem est sententia, vt dominus id possit per se, eius l. authoritate. & eas glo. sequuntur communiter doct. in vtroque loco, adserúntque recentiores in posteriore loco concord. vt inibi videre poteris. Quibus adde Corn. consi. 237. in hac consultatione, col. 2. versic. propter canonem, lib. 1. Cepol. consil. causarum ciuilium 25. ex quæstione prædicta, col. 2. vbi etiam huic verbo innititur.

Repellendi verbum est ferendæ sententiæ.

175 Verùm Feli. in dict. cap. Rodulphus, colum. 23. versic. considera, extrà de rescrip. dicit quòd id verbum expellendi adeo significat & requirit exercitium & ministerium hominis, vt si etiam ei iungatur dictio omnino, aut penitus, aut aliæ similes quæ sunt latæ sententiæ, tamen in hoc vim suam amittunt propter huiusmodi verbum expellendi, sed tantùm accendunt & accelerant vim executionis: de quo diximus suprà in 27. fallen. vbi de dictione mox tractauimus. Sed & quòd verbũ repellendi, quod idem est, vt diximus, sit ferendæ sententiæ in futuro, voluit Bartholo. à Scar. inter consil. Albert. Bruni consilio 113. eodémque vltim. venerabilis domine, circa medium, & ante illum Zenz. in extrauag. execrabilis. §. qui verò deinceps, in verbo, ipso iure, de præbend. Idémque de verbo, arceatur, quod non admodum distat à significatione illius, voluit glo. in cap. cùm infirmitas, in verbo, arceatur, & ibi Inno. Host. Io. And. & Panor. extra de pœnit. & remis. Hosti. & Ioan. Andr. in c. omnis, in eodem verbo, eod. titu. Et de verbo excludatur, quod & propemodum idem significat, probat text. in cap. apostolicæ, extra de donatio. cùm dicitur, nisi præscriptione vel alia exceptione legitima actio huiusmodi excludatur.

An verbũ priuetur, sit latæ sententiæ.

176 Quinquagesimoseptimò fallit etiam in verbo, priuetur, quod item significat latam sentẽtiam, cùm ex sua ipsius natura sit priuatiuum, secundum Gofr. Host. Io. And. & Panor. in c. 1. extrà, ne prælat. vic. suas. Host. in c. licèt, in verbo, priueris, extrà de voto. Collect. in c. propterea, col. 1. versi. quid si lex, extrà de verb. signif. Barb. in d. c. 2. de rescrip. vbi ad hoc allegat tex. Bart. & Bald. in l. si quis maior. C. de transact. sed is longè fallitur: ille enim text. loquitur in præterito tempore priuatis: ideóque ipse Bart. & Bald. post glo. ibi ob id dicunt esse latæ sententiæ, quasi sentiant secus fuisse si in futuro loqueretur. Quin Fely. in d. c. Rodulphus, vbi suprà in præced. fal. idem dicit de hoc verbo, quod & ibi ex eo diximus de dicto verbo, expellatur.

Verbũ priuetur, ferendæ sententiæ tantùm.

177 Et quòd id verbum, priuetur, in futuro sit ferendæ sententiæ tantùm, voluere glo. & alij in l. iubemus nulli. §. œconomus, in verbo, priuetur. C. de sacrosf. eccles. & gl. in c. cum tu, in verbo, priuandos, extrà de vsur. & glo. & Inno. in cap. quia propter, in verbo, priuetur, & ibi quoque Panor. extra de elect.

glo.Inno.& Host.c.præterea quia in tantum,extrà, de iure patro.in gl.in cap.cupientes. §.si verò in discordia,in verbo,priuentur,& iterum in §.vel si personas,in eodem verbo. & Domi. in vtroque loco, de elect.lib. 6.Host.& Ioan.And.in dict.c.ex tuæ,in verbo,spoliari, de cleri.non residen. idem Host.in dict.cap.de multa, col.1.verbo, priuaretur, extrà de præben. Petr.Iacobus in tit. de actio.in rem pro re feud.contra empt.col.4.& in tit. de condict.ex lege non scripta,colum.1.& tit.de caus.ex qui.deb.amit. prop.in 13.distin.feud.post princ.illius distin.Panor. in cap.quia omnibus,col.2.versic.extrà gloss.extrà, de vsur.& in dict.cap.ex parte, le 2.in 3.not.extrà de cleric.non resid.& in cap.clericis, in 1.not. extra ne cleric.vel monach.Ioan.Rayn.in §.pœna,& iterum in §.insuper,col.5.in paruis, versi.quæro hîc habes, tit.de prohib.feu.ali.per Fede.& Io.Ana.post Card. Flor.in cap.inquisitionis,col.1. versic. vtrum autem homicida, & ibi quoque Felin. col. item 1.extrà de accus.& ipse Fely.in dict.cap.2.col.2.in fin. extrà de rescript. Et facit text.in auth.sancimus.C.de episc. & cler. cùm dicitur, extunc priuetur. & in §.1. ibi, omnino priuari,in authen. de non elig.secun. nub. Nã hæ dictiones extũc,& omnino,sunt latæ sententiæ,vt suprà diximus,quæ frustra adiiceretur,si verbũ priuetur, esset etiã latę sentẽtię:quanquam hæc ratio non admodum vrget,vt suprà sępius diximus. Sed vide bonum tex.in c.quanquam, de elect.lib.6.

Verbũ,adiiciatur, latam sententiam & facti executionem respicit.

178 Quinquagesimooctauò fallit in verbo abiiciatur, quod etiam latam sententiam & facti executionem respicit, secundum Anto.in c.ad audientiam.le 2.extrà de rescrip. & Cald.consi.6.in rub.de verb.sign.Panor.in c.cum in cunctis.§.clerici,col.4. extrà,de elect.& Card.Alex in c.in nomine domini,col.4.versi.not.ex tex.ibi,à liminibus.23.dist.Sed tu tamen de hoc potes dicere, quod de verbo expellatur diximus, nihil enim video interesse inter ea,quantum ad id de quo tractamus,pertinet.

Quænã dicantur verba executiua.

179 Quinquagesimononò fallit generalius in quibuscunque verbis executiuis,vt nostri appellant,id est denotantibus executionem actus,& quę sua natura habent vim priuatiuam, siue annexam secum priuationem,quæ prolata etiam in futuro tempore sunt latæ sententiæ,vt dicit Angel.in §.vlt. in fin.in auth.de litigio.& consi.371.multum considero,col. vlt.Card.de verb.sign.cons.10.futurum tempus inducit.& inter ipsius consi.Petr.Anch.titul. de feud. consi.6.an ex incuria & negligentia,ad fi.& Bald.in c.quæ in ecclesiarum,col.7.versic.secundo verò casu,extr.de consti. Ant.in d.c.ad audientiam.le 2.col. 1.extrà,de rescrip.& in c.vlt.col.2.versic. quartò ad declarationem,extrà,de postul.& consi.22.visis punctis,col.1.Raph.in l.prouidendum. Cod. de postul. Panor.in c.clericis,in fin.extrà, ne cleric.vel mona. Maria. qui loquitur de vulgari vocabulo Italorum extrascinetur.consi.22.Omnipotens,&c.sequendo ordinem,col.3.versi.quartò hoc probatur,vbi in id multa allegat. Barba.Fely.& Fran.Ripa.in c.2.extrà, de rescrip.idem Barba.in c.si sacerdos, col.10.extrà, de offic.ordin.& consi.11.illud afferam, col.8.lib.2. Card.Alex.in §.callidis,col.2.titul. de prohib. feud. ali.per Fede.Iaso.qui Calde.tantùm allegat,& hanc illius doctrinam dicit not. in l.rem quæ nobis, col. pen.ff.de acq.poss. quem tamen vide. Quid autem de verbo auferatur,videbis ex gloss. in §.si quis autem,in verbo,auferri,& ibi Ang.qui contradicit gl. in authen.de hæred.& falcid.

Verbũ,sit, est canon latæ sententia.

180 Sexagesimò fallit in verbo,sit,quod etiam est canon latæ sententię. vt si dicatur, sit infamis, anathema sit,vt voluit glos. in l.amissione. §. qui deficiunt,in verbo,relegati,in fin. ff.de capi.minu.& in c.si quis ex clericis,& ibi etiam Inno. & expressius Imo.extrà de vit.& hone.cleri. & gl.in cap.licèt canon.in verbo,priuatus, de elect.lib.6.& in cap.2.in verbo,innodetur,in fi.de hæret.eo.lib.6.& in cap.si quis.23.dist.Bald.in l.1.col.1.ibi,infamis,& ibi quoq; Philip.Dec.col.3.in 5.not. C. de secun.nup.& idem Bal.in l.si qua mulier,per illum tex.in verbo, sit infamis.C.ad Tertu. Card.Flo.in cle.1.in prin.col.vlt. in 3.q.de exces.præla.Panor.in c.quisquis,col.2.ext. de elect.& in c.clericis,ad fi.extr.ne cleri.vel mona. & in c.2.ante fi.ext.de for.comp.& in c.si diligenti, col.6.versi. super glo.in verbo,perdant,& ibi Barb. in addit.illius,eod.tit.& idem Barb. consi.64.scribitur Exodi,col.3. modò ita est, lib.4.& Fran. Aret.in l.si is qui,col.2.vers.tu autem aduerte. ff.de vulg.& pup.substit.Corn.cons.104.licèt in hac consultatione,col.2.versi.licèt ergo,lib.1.& Hippo.Marsi.cons. 93.aperiat,colum.2.versi.& facit etiam,lib.2.& Iaso. cons.118.videretur in præsenti,col.3.versic.secundò verbum sit,lib.4.

181 Nam & id verbum est directũ, vt dicit Bal. in l.1.ff.de hære.instit.& consi.195.super eo quod quæritur,col.2.versi. præterea hic testator,lib.4.& inter eius cons.Petrus Ast.cons.3.factum tale est,quidam nomine Paulutius, col.2.lib.5. Sed & ipse Bal.cons. 491. visa petitione, col.1.lib.3. dicit id verbum esse substantiale, atque essentiale, & veritatem inducere. Et huc pertinet, quòd cùm in vulgata editione Gene.1.c.scribatur,fiat lux,& facta est lux,quem locum nostri in id trahunt, vt verbum fiat, sit etiam directum, & latæ sententiæ, vt postea dicemus,nu. 208. certè nonnulli ita eum locum traducunt, Sit lux: & fuit lux.& inter cæteros Augustinus Iustinianus,vir literarum Hebraicarum peritissimus,ad calcem scholiorum, quæ in Psalterium edidit. Ex quo etiam potes intelligere, id verbum,sit,esse veluti subitaneum,ita vt nullam moram recipiat. *Et directũ.*

182 Sed contrarium tenet,qui vbique sibi est contrarius,Bald.in cap.at si clerici.colum.antepe.versi. vtrùm hæc oratio,extrà,de iudi.cùm scribit,his verbis,anathema sit,non declarari latam sententiam.& allegat Archi.in cap.sollicitudo.52. distin. & in cap. quicunque.1.quæst.1.qui tamen nihil dicit in priori loco sed in posteriori scribit dictionem anathema, qua vtitur text.in eo loco simpliciter,& sine verbo sit,non esse latę sententię.ideo nihil etiam huc pertinet, nisi diceres verbum sit, esse illic intelligendum. Sed & idem quod Bald.tenet Anto.Flor.non minus theologia quàm iuris canonici peritia clarus,in 1.parte suę summæ,tit.14.q.100.§.6.col.1.cum etiam dicit per illa verba, anathema sit, latam non esse sententiam, sed quandam esse cõminationem. Sed & quòd id verbum non sit latæ sententiæ,non obscurè sentiunt Imo.& Domi.in c.1.§.vlt.de elect. lib.6.dum scribunt verba illius tex. priuatus sit, intelligi, ipso iure, quia secundum Imo. verbum priuatus,quod est præteriti temporis,facit,vt verbum, sit, assumat eandem vim. Et secundum Domi.non id sit ex propria eorum verborum natura,sed quia ex aliis verbis illius constitutionis constat ea intelligi ipso iure.Et facit in hanc partẽ tex.in l.2.§.deinde ait prætor.ff.ne quid in loco public. dum exponit hæc verba sit,fiat. *Qui contrarium tenuerint.*

183 In qua re Imo.Panor.& Felyn.qui Bal.tantùm citat,illi quidem in d.c.2.de foro compe.hic in dict. c.Rodulphus, col.2.versic.sit excommunicatus, de rescript.tradunt hoc verbum esse latæ sententiæ ex propria vi ac natura, nisi ex subiecta materia aut ex aliis iuribus appareat esse ferendæ, non etiam latæ, quod generale est & perpetuum in cæteris omnibus, vt sæpius suprà diximus, prẹsertim verò in 2. fal.prẹteriti temporis,& in 18.fal. huius futuri temporis,& alibi sępe. *De eadem re.*

184 Porrò illud hîc annotandum, quòd si verbum, sit, iungatur participio præteriti temporis, vt *Verbũ sit, si iun...*

sit excom

participio praeteriti tēporis, est canon latæ sententiæ. sit excommunicatus, sit priuatus, haud dubiè est canon latæ sententiæ, vt præter Imo. vbi suprà voluit gloss. in dicta l.in criminali, & ibi Bartol.Bald. Angel. Paul.Castr. & alij. Cod. de iurisd.omn.iud. Zenzel. in extra.execrabilis. §.qui verò deinceps,in verbo,ipso iure, de præbend.Paul.Castr.in authen. hoc amplius,colum.2.versic.in text.ibi excluditur. Cod.de fideicom.& Cardin.Floren.consilio 128. in quæstione,in fi.& expressissimè omnium Matthes. not.115.hoc capite, nota quòd vbi lex imponit pœnam. & ita loquuntur multi ex iis quos suprà in priori parte adduximus,& faciunt quæ diximus suprà in 16.fallen.

Verbū sit, quādo accipiat naturam præteriti temporis. 185 Huius autem rei, ne id omittamus, est apertissima ratio, quoniam illud verbum sit, etiam in tempore futuro prolatum,si sit iunctum participio præteriti temporis, assumit naturam illius præteriti,vt videre licet ex sententia P.Nigidij vt antiquissimi,ita celeberrimi Grammatici,quæ est huiusmodi in lib.24. commentariorum Grammaticorum, vt retulit Gellius lib.17.cap.7. Verbum esse, atque erit, quando per se ponuntur, habent atque retinent tempus suum: cùm verò præterito iunguntur, vim temporis sui amittunt, & in præteritum contendunt,&c. Quæ Nigidij sententia planè confirmatur ex eo quod scribit Iurisconsultus in l.verbum erit.ff.de verb.signifi.Ex quibus patet, in dict. cap.1.§.vlti.de elect. lib.6. cum dicitur, ipso iure sit priuatus, & in clemen.1. in fin.de rescript.cùm dicitur, sit irritus ipso iure, & in clem. ne in agro.§. cæterùm, de statu monach. cùm dicitur: eo ipso sint priuati. & in aliis propè infinitis iuris canonici locis,frustra additum esse ipso iure,& eo ipso, cùm satis intelligeretur. nam irritus, habet significationem præteriti, vt ratus, vt pater ex eo Terentij loco in Phormione:

Quod dictum,indictum est: quod modò erat ratum, irritum est.

Et similiter priuatus, nisi dicas id ad maiorem certiorémque expressionem factum fuisse, vt suprà sæpius diximus. Nam & Imol.in dict.clem.1.de rescript.in 2.col.not.ex eo text.posse sumi ar.pro & contra,an verba,sit irritus, inducant nullitatem ipso iure,nécne. Sed de hoc verbo irritus, plura diximus suprà num.41. Et ad illud quod dictum est ex Nigidij sententia, vide text.in l.is qui.§.quod ait.ff. quod vi aut clam.

Verbum, cadat, est latæ sententiæ. 186 Sexagesimoprimò fallit in verbo, cadat,quod est etiam latæ sententiæ,ex sententia glo,in l.vlti.in verbo,cadat,& ibi Salyc.colum.penul.Cod.de iure emphy.& Bald.in l.2.in addit.in 3.quæst. & ibi quoque Sal.in eadem quæst.eod.tit.per tex.in l.vlti.vbi & ipse Salyc.not. C. loca.& glo.in authen. nullum creden. agri.ad fin.in verbo, cadent.& ibi Iaco.Bel. & Barto.etiam in fin.Host.post Hugo.in cap.si diligenti,in verbo,perdant,extrà de foro compe.And. Iser.in cap.statuimus, tit.de stat.& consi. Ioan.Fab. in auth.statuimus.C.de epis.& cler.Pet.Anch.inter consi.Io.Cald.consil.10.incip. futurum tempus,tit. de verb.sign.& iterum consi.6.an ex incuria,in fin. titu.de feu.Anto.consi.22.visis punctis & quæsitis, col.1.Pan.in c.si diligenti, col.7. ext. de for.compe. Alex.consi.6.circa processum,col.penul.versic.hoc etiam latè,lib.3.Barb.consi.11.illud afferam,col.8.lib. 2.Guid.Pap.cons.173.honesta mulier, col.2.Iason in l.rem quæ nobis,col.pe.ff.de acq.poss.Cepol.Causarum ciuilium cons.44.in quæstione,colum.2.vers. item illud statutum.D.Cos.Guy.in prag.sanct.tit.de elect.§.quod si aliter in verbo,reuertantur.

Qui cōtrariū teneāt. 187 Contrarium tenet glo.in auth.habita. in verbo,cadat,& ibi Saly.sibi contrarius,col.pe.ver.quærit sequens gl.C.ne fili.pro pat.& gl.in auth.ad hec, in verbo,cadat,in prin.C.de vsur.& in l.2.§.quod si actor,in verbo,cadat.& ibi Bar.& Bal.sibi etiā contrarius.Pau.Cast.& Fran.Cur.senior. C.de iura.cal. & gl.in c.vlt.& ibi etiam Inn.Host. Io.And.Coll.& Pan.sibi item contrarius,col.2.versic.quæro hîc dicitur,ext.eo.tit.Spec.tit.de loca.§.nunc aliqua, vers. 47.Cy.in auth.qui semel,in 5.q.& ibi Bart.ante fin. Bal.col.pe.& Saly.etiam, col.pe.versi.quæro ab extrà.& Ang. C.quomodo & quan.iud. Signo.consi. 131.factum sic se habet, anno domini,col.vlt.versic. venio ad quartam.& Ioan.Fab in auth.ad hæc.C.de vsur.Barto.in §.1.in auth.vt defunct.seu fune.eor.in prin.Bal.in auth.qui res,in fi.C.de sacr.eccle.Ange. in §.vlt.in fi.in auth.de litigio. Salyc.in auth.minores,in 19.q.qui dare tut.pos.Imo.in repe.c.vl.col.17. vers.sed certè vbi statutum,extr.de præscri.vbi reddit rationem specialem, quare in d.l.vlt. C.de iure emphy.est latæ sententiæ cōtra naturam propriam. Pet.Anc.sibi etiam contrarius, consi.64.motiua iudicis,circa med.Domi.cons.23.quia diffusè per patres meos,post medium Rom.cons.212.quò ad primum,col.vlt.vers.quò ad tertium,in duobus locis. Matthes.d.no.112.Aluar.in d.§.statuimus,tit.de stat. & consue.Aegid.Bellam.cōs.9.factum est tale, cùm esset lis, col.9.vers.item non ob. quod dicit. Franc. Cre.no.7.tu scis quod verbum. & Fran.Rip.in cap. sæpe,col.penul.extr.de restit.spol. Corn.consil.166. quatuor,col.3.versi.quamuis verbum cadat,lib.2.

188 Quam sententiam confirmat tex. in dict.l.vlt. C.loca.in illis verbis, sine aliquo facto vel aliqua sententia cadant. Nam si id verbum per se fuisset latæ sententiæ, ad quid addita fuissent ea verba, sine aliquo facto, vel aliqua sententia? Et tex.in dict. auth.ad hæc. C.de vsur.ibi, ab actione cadat omnimodo.& in §.vlt. in auth.de restit. & ea quæ par.in vndec.men.ibi, mox cadat. & in §.quia verò Leonis.§.si quis emere, in authen.de non ali. vbi est similis text.& rursum ibi, in vers. si quis autem, ibi, omnino cadat. & in §.1.ibi, omnino eos fideicommisso cadere, in auth.de restit.fideic.& in §. si verò solùm,ibi,statim relicto vsu cadere,in auth.de nupt. & in §.sed & si quis,versi.si verò cùm sit,ibi,omnimodo eo cadet,in eo ipso auth.& in §.1.versic.nos autem,ibi, cadent omnino, in auth.de tabel.& in c. quod olim,in verbo,ipso iure incidant,extr.de iud. & in c.eos, in prin.de sen.excom.lib.6.ibi,in eādem sententiam recidere ipso iure, & in c.clericis.§.prælatis.de immu.eccle.lib.6.cum dicitur, in sentētiam excommunicationis incidūt ipso facto. & in c. eos qui,ibi,recidere ipso iure,de sent.excom.lib.6.& in cle.1.ibi,hoc ipso cecidisse,de sequest.possess.& fru. & in cle.vlt.ibi, prorsus cecidisse, de stat.mon.& in cle.1.§ à feudis,ibi,cadat hoc ipso iure.& iterum in §.vlt.ibi,in eandem excommunicationis sentētiam recidat ipso facto,de pœnis,& in l.interdum.in fin. ff.de oper. liber.cùm dicitur, ipso iure hæ intercident. Nam hæ dictiones,omnimodo,mox,ipso iure,hoc ipso,ipso facto,sunt latæ sententiæ, vt suprà diximus. Sed huiusmodi tex.non admodum confido,propter ea quæ supra tam sæpè diximus.Tamen in dubio sequerer posteriorem sententiam, ob ea quæ diximus suprà in simili,in 49.fal. *De eadem re.* *Dictiones, omnimodo, mox, &c. sunt latæ sententiæ.*

Verbū,capiat,est latæ sententiæ. 189 Sexagesimosecundò fallit in verbo, capiat, siue accipiat, siue recipiat, percipiat; quod est latæ sententiæ, vtpote quod sit directum secundum Barto. in l.Centurio,colum.3. & iterum 5.& ibi Imol. col. pen. Franc.Aretin. colum. antepen.versic. circa secundam quæstionē.& Soc.in 5.not.& alij recentiores, per illum text.ff.de vulg. & pupil.substit. Nam ibi primum Bartol.dicit directò substituti,& paulò mox, iure communi capiet,quod intelligitur directò secundum verba præcedentia, & eundem Bart. consi.56.Barto.fecit testamentum, colum.1.Bald.in repe. Ioan.Lig.in c.si pater, & ibi Perus.versic.18.&

Domi.in versi.testatore,colum.pen.versi. quædam sunt verba.& Philip.Fran.colum.30.versi.12. & seq. de testa.libro 6.& eundem Bald.consil.120. in facto proponitur quòd Thomas, colum.1.lib.2.& consilio 381.quæstio subtilis est,col.vlt.lib.3. Ange.consi. 97.Viuianus, colum.2.& consilio 125. hoc est testamentum,col.pen.vers.hec obstat quòd verba.Imo. post Flor.in cap.Raynutius, char.penul. versic.adde quòd verbum accipiat,extra de testa.Alex.cons.45. habita super his, col.3. versic. præterea dictis filiis, lib.1. & iterum consi.12. attentis verbis testamenti, col.2.& seq. in multis locis, lib.3.& consi.51.in casu præsenti,col.5.in fi.li.8.Corn.in l.precibus,col.6. C. de impub. & aliis substi. & consi.152.in hac consultatione,col.antepen.lib.2.& consi.322. ardua plurimùm colum.4.versic.& hoc in terminis,& iterum col.8.versic.nec etiam obstat,quod dicit,lib.3.Soci. consi.116.Spiritussanctus &c.non potest negari,col. 2.versi.hîc tamen non ob.lib.1.& consi.80. in quæstione quæ vertitur,col.2.libro 3.Et in hanc sententiam est text. prout à quibusdam citatur, in l.Titia cùm testamento.§.1.ff.de leg.2.

Verbū accipiat, quo modo intelligatur.

190 Verùm ille tex.nihil ad hoc facit,quia illud ita ibi intelligitur, quoniam testator expressè cauit,vt legatarius à seipso caperet. Imò potiùs videretur probare contrarium tanquam scilicet à seipso non potuisset capere, nisi ita cauisset.alioqui enim verbum à seipso,redundaret. Et Bar.ibi ita de ea re loquitur,vt videri velit hoc verbū accipiat,esse commune.Et est propè similis text.in l.qui statuliberi.§. 1.ff.de statulib. cùm dicitur, à semetipso libertatem accipere,& iterum non à semetipso accepisse libertatem creditur. Sed & quòd idem verbū,aut etiam verbum capiat,non intelligatur vt propria auctoritate possit capere, sed de manu alterius, tenet expressè Lucas Pen. in l.domini,in prin. C.de agri.& censi.lib.11.& iterum in l.cænaticorum.C.de erog. milit. anno.lib.13. per quædam iura, quæ tamen id mihi non probant.nisi fortè c.licèt.23.distin.cui addere potes illud Plauti,in Curcul.

Ibi sunt,qui dant quiq; accipiunt fœnore.

Et illud Plinij in Panegir. Ipsum quidē qui mediocriter diligat, cui leges amandi nō det,sed accipiat. Ideo Phil.Dec.de hac re dubitare videtur, in l.non videtur quisquam. ff.de reg.iur. atque etiam Franc. Cur.iunior in l.naturalis, col.3.nu.11.ff. de præscrip. verb.Et vide text.in l.si quis posthac. in princ.C.de bonis proscrip. cùm scribitur, veluti manu iniecta mox vendicet, aut certè quoquo modo occupatus statim recipiat. Nam si id verbum recipiat, per se fuisset directum, cur cum eo illa verba, manu iniecta,mox,& statim fuissent addita?Nisi diceres quod alibi sæpe suprà diximus in re simili.Et idem quoq; dici potest de tex.in §.hoc autem,versi.si minùs,ibi, mox quidem percipiet,in auth.de non ali.reb.eccl. & in auth.de incest.nup.§.1.versi.si verò contigerit,

Mox dictio, est latæ sententiæ.

ibi,mox illi accipiant.Nam & ea dictio mox,est latæ sententiæ, vt suprà dictum est. Sed quod supra diximus,non magnam vim in hoc repono,quando & similes dictiones nonnūquam cum hoc verbo præsentis temporis,quod haud dubiè alterius operam nō exigit,coniunguntur,vt in l.sed & si in conditione.§.vlt.ff.de hære. instit.vbi ita scribitur, à semetipso libertatem accipit. Porrò tex. est probans verbum percipiat,quod est eiusdem naturæ & originis,proindeque & roboris, nisi maioris sit, propter ea quæ dicemus in seq. fal. esse obliquum, & ita desiderans alterius manum atque ministerium, in l.libertis,in prin.ff.de ali.& cib.legat. quē ad hoc expendit & dicit not.Franc. Aret.in d.l. Centurio, char.antep.Commune autem id verbum,accipiat, esse tradit Raph.Com.consi.130. magister Ioannes, col.1. in 2. locis. Sunt & alij text. qui vtuntur hoc verbo accipiendi in relicto fideicommissario,vt in l.ergo,quę est 4.§.hi qui fideicommissariam,& iterum §.hi qui ad libertatem, rursumque §.seq.ff. de fideicommis.liber. Sicutí etiam sunt qui in directo vtuntur,vt in l.si filius,in prin.eo.tit.sed & l.Antonius.ff.eo.tit.in vtroque vtitur,primùm enim dicit, vtrunque directo accepissent, deinde etiam dicit, hæreditatem per fideicommissum acceperant.Ideo cogita propter authoritatem eorum qui priorem sententiam sequuntur.

Inter capere & accipere quā differentia.

191 Vnus omnium,nisi me fallit memoria,Andr. Alcia.vir nunquam satis laudatus, in l. aliud est capere.ff.de verbo.signi. facit discrimen inter capere, & accipere,vt illud propria authoritate,hoc de manu alterius intelligatur, vt propositionem ad, pro iuxta,interpretemur. Idque tradit voluisse Moder. in d.l.non videtur quisquam,intelligens de Decio, qui solus ex recentioribus eum locum commentariis ornauit. Qui tamen id non dicit, sed id solū, hoc interesse inter hæc verba, vt capere, cum effectu intelligatur, ita scilicet vt quis habeat & retineat ad suam ipsius vtilitatem. Accipere etiam, si quis nō sic accepit, vt habeat,per tex.qui hoc nuncupatim tradit,in d.l.aliud est capere. & alia quædā similia. Vtrùm verò verbum capere, sit directum, an obliquum, nihil omnino dicit: de verbo autem accipere, tam obscurè loquitur, vt nescias velítne esse directum, an obliquum,vt suprà diximus. Sed ad sententiam Alc.facit quod tradit Imo. post Stepha.in clem.1.col.2. de hæret. quòd capi quid dicitur, cùm manibus tenetur. per c.vt famæ, & cap.si clericos,de sen.excom.lib.6.

Sumat verbum, est eiusdem significationis cuius est accipiat.

192 Sexagesimotertiò fallit in verbo sumat,quod est eiusdem significationis, quod illud verbum accipiat, nisi quòd illud, vt iam diximus, intelligitur vt quis accipiat, de manu alterius, hoc, à seipso, vt authoritate nescio cuius Papię tradit Lucas Pen.in locis suprà nu.ab hinc 2.citatis,videlicet in l.domini,in prin.C.de agric.& censit.lib.11.& in l.cænaticorum.C.de erog.milit.anno.lib.12.Et allegat quędam iura quæ non admodum huc faciunt. Et illi refragatur illud Plautinum in Amphitryone:

Saltem tute,si pudoris egeas,sumas mutuum.

& in Asinaria:

Nam si mutuas non potero,certum est sumam fœnore.

in Pseudolo:

Tu mihi hercle argentum dabis, abs te quidem sumam.

Illudque Terentianum in Adelphis:

Postremò à me argentum quanti est sumito.

Verba veniat, deueniat, adueniat, &c. sunt directa.

193 Sexagesimoquartò fallit in verbo veniat, deueniat,adueniat,proueniat, perueniat,quæ etiā sunt directa,ex sententia Inno.Host.& Io.And.in c.Raynaldus,in verbo,deuenirent,extra de testa. & Bart. in l.precibus,col.3.versic. quæro quid si d cit.C. de impub.& ali.subst.& Bal.in rub.C. de impu.& aliis substit.col.1.& consi.167. thema proponitur, col.2. lib.2.Arnaldus à Soleno in repe.c.si pater, col.4.de testa.lib.6. Pro quibus est text.in l.2.§.peruenisse.ff. de hæred. & actio. vendi. & in l.hæredes mei, in princ.ff.ad Treb. & in l.si ad patrem.ff.de suis & legit. hæred. & omnes leges quæ loquuntur de substitutione in hunc modum facta, quicquid ad eum peruenerit, vt l.cùm virum. C.de fideicom.& l.balista,cum seq.ff.ad Treb.

Dictio per, in composi ne & simpliciter rē integrā & omnibus modis absolutam ostendit.

194 Illud autem maximè debet obtinere in verbo, perueniat, quod est maioris ponderis, viriumque, ac roboris,quàm cætera,quia dictio per,ex qua cōponitur, perfectionem quandā acquisitionis significat, per l.qui concubinam. §. cùm ita legatum. ff. de leg.3.Nam & aliàs illa dictio per, & in compositione & simpliciter rem integrā & omnibus numeris absolutā ostendit.l.2.in prin. ff.de adul.& l.vrbana.§.pernoctare.ff.de verb.sign. & in l.qui procuratorem

torem,in prin.ff.de procu.& gl.in c.veniens ad nos, in verbo,pernoctauerit,extrà de sponsa. & in cap.si constiterit, in eo verbo, & ibi Panor.col.vlt.extrà de accu.& in cle.causam,in prin.in verbo,vel perlecto,& ibi Card.Flor.in 3.no.de elect.& Arch.in c.1. de vita & honest.cler.lib.6.& Ioan.And.in c.si diligenti,extrà de foro compe.& Bar.in l.Celsus,ad fi. de vsuca. Bal.in l.sed & milites. §.planè.ff.de excus. tuto.Ang.in l.pen.§.ad crimen,col.1.ff.de publ.iud. & Imo.consi.101.in causa accusationum,col.1.Ant. & alij in c.licet causam, de probat.& Cepola consi. 48.quanquam per suprascriptos,col.2.versi.sed quia ista distinctio. Et apertè probat illud Senecæ tragœdiographi in Thieste:

Leue est miserias ferre,perferre graue.

Illúdque Martialis lib.4.epigram.37.

Negare iussi,pernegare non iussi.

Verbum peruenire perfectionẽ significat.

195 Et nuncupatim de verbo peruenire,vt scilicet perfectionem significet,respondit Signor.cons.171. Ser Antonius,col.3.versi.præterea.dict.§.per tex. in l.2.§.peruenisse. ff.de hær. & actio. vendi. & rursus consi.178.pater decessit,col.2. versic.præterea dicta hæreditas. vbi & ad hoc aduocat l.vtrum. ff.de petit.hære.itémque consi.226. in themate,col.2.versi. item verbum peruenissent,vbi & alia multa iura allegat.Et de eodem verbo etiam Bar.& alij in l.si cui legetur,in prin. ff.de leg.1. & Bal.in l.non putabam, per illum text. ff.de condi. & demonst.& in l.Centurio. colum.2. ff.de vulga. & pupil. & ex externis scriptoribus Papinius libro 4.Syluarum ad calcem eius libri,

Venies charissima coniunx,
Peruenié sque etiam.

Et hoc in vniuersum asserit Priscianus libro 14. & multorum auctoritate confirmat Laurentius Valla lib.5.c.30.Quibus addas locum ad eã rem apertissimum ex Plauto in Capt.Eg. Quid tu ais? tenax ne pater est eius? Ph. Imò ædepol pertinax. Et quòd hoc verbum perueniat sit directum,facit text.in l.1. §.1.& ibi Bal.ex eo no.ff.si quis omis.cau.testa.

Verba veniat, deueniat, aduemiat, &c. an sint obliqua.

196 Sed & quòd hæc verba sint obliqua, & ita requirentia alterius operam & manum, videtur esse tex.in l.fideicommissa.§.hæc verba. ff.de leg.3.& in dict.l.hæredes mei,in princ.iuncto §.cùm ita, & ibi Alex.& in l.hæredibus.§.vlt.& in l.epistolam.§.mulier,& in l.Lucius.§.tres hæredes. ff.ad Trebel.& in l.pen.ff.de solu. & in l.2.§.peruenisse.ff.de hæred.& actio.ven.& in l.libertis.ff.de condi.& demon.& in l.fideicommissaria. §.etiam fideicommissaria. ff. de fideicom.liber.vbi verbum perueniat,dicitur de fideicommissaria libertate. & in l.hæreditatis, & ibi Bart.sibi contrarius.C.de hære.insti.& in §.manifestum,in princ.in authen.de resti.fideicom. & voluit etiam Pet.Iaco.titu.de verbis obliquis,col.1.Signo. consi.66.factum tale est,reperitur,col.3. in 2.dubio. & consi.107.quidam nomine Maragonus,colum.9. versic.indubitanter. & iterum consi.111.in quæstione seu quæstionibus,col.3.in prin.& consi.189.quæstio præsupponitur, col.1.versic.redeo ad primum. & consilio 235. in quæstionibus præsentibus, vbi & hoc dicit tenere Rayn. & Guid.Pap.singu.757.licèt verba. & consilio 96. casus sub nominibus, circa medium 5.dubij.

An sint cõmunia.

197 Ideo ipse Barto.in d.l.Centurio, col.pen.ff.de vulga. & pup. dicit ea verba esse communia, & sequitur Bal.ibi,col.2.versi. idem etiam dico,& Fran. Aret. col.pen. & alij recentiores. & idem dicit ipse Bart.in l.Lucius,col.2.in 2.quæst.princ. & ibi etiam Bal.Imo.& alij.ff.de vulga.ff.de vulg.& pupil.idem Bar.in l.cogi,in princ.ad fi.versic. & per hoc semel, ad Trebel.& cons.22.homo.col.2.vbi dicit hæc verba esse obliqua,aut certè negari non posse,quin sint communia.& iterum consi.37.quidam Cola,col.2. atque iterum consi.241. pater filio impuberi,col.2. Bal.in l.iã hoc iure.§.sed si alter.ff.de vulg.& pupil. & in l.precibus, col.vlt.versic.item quæritur, & ibi etiam Ang.col.pe.& Alex.col.6.vers.in ea ibi rogo, & Corne.col.17.versic.verba autem communia, & Fran.Curt.iunior col.11.nu.39.C.de impuber.& ali. substi.idem Bal.in l.vlt. C. de sacrosan.eccl.& in repetit.c.si pater.col.15.& ibi etiam Philip.Franc.col. 31.versic.2.& 3.de testa.lib.6.idem Bald.consi.464.à primo puncto, col.1.Ang.in dict.l.hæredes mei,ibi Imo.& Alex.in §.cum ita.ff.ad Trebel.idem Ang.in l.2.per illum tex.C.de bon.quæ liber.& cons.13.pro decisione,circa med. Imo.in d.c.Raynutius, in materia compendiosæ substitutionis,in char.pen.vers. vltimatè. Raphael Com. consi.133. Bartholomæus instituit,post prin.Cardi.Floren. consi.60. Guaglotus de bononus, col.3.versic. de substitutione.Pau. Castr.consil.172.dubium facit contra dictum Ioannem,post prin.lib.1.& cons.341.mater ista,post prin. eod.lib.1. Aegidius Bellame. consi.26. in omnibus autem col.3.& iterum col.4. versi. Bartholomæus, & consi.39.factum est tale, dominus Humbertus, col.5.versi.non obstant illa verba.Io.Ana.consi.46. circa primum quæsitum, col.1.& ibi Ludo.Bolo.in addit.ad prin.Ange.Aret.in §.extraneo,col.1.Instit. de pupil.substit.Alex.consi.57.perspectis testamento codicillis, col.2.lib.2.& consi.162.circa primum, col.3.versic.quod autem substitutio,eodem lib.2.& consi.171. viso processu,col.1. eodem lib.2.vbi dicit esse communem conclusionem, & consi.36. viso themate, col.1.lib.3.& consi.49. eodem princ.col.1. lib.7.Franc.Aret. in l.1.colum.3. ff.de lega.1.Barb.in repet.dicti c.Raynaldus,col.33.versi.nota ibi deuenirent, extra de testa. Bened.Capra, consi.50. punctus quidam Martinus,col.vlt. Corne.cons.54.duo in puncto quæruntur, col.1.libro 3.& iterum consi. 307.videtur prima facie dicendum, col.4.eod.lib.3. Guid. Papæ consi. 187. credo sententiam.& consil. 227.falcona.col.vlt.Socin.in l.1.col.6.versi.aliquando & tertiò.ff.de vulga.& pupil.& consi.249.materia præsentis consultationis, col.10.versic.tertia responsio,lib.2.Franc.Curt. senior consi.46. sæpe reuoluta,col.4.versi.fortiùs.Franc.Curt.Iuni.cons.15. circa præmissam,col.1.Philip.Dec.in l.qui se patris, col.4.versi.quintò not. C.vnde lib. & in l.cùm quidam,colum.1.& ibi quoque Iason etiam col.1.C.de impub. & ali.substit.& ipse Iaso. consi.4. Nicolaus, colum.4.versic.tertiò principaliter,lib.1.& D.Guil. Bene.in repet.c.Raynutius, in verbo, eidem impuberi succederent, num.14.de testa.Stepha. Bertran. consi.135.Christi,&c.viso casu,num.4.lib.1.& consi. 228.ponitur in facto,nu.2.eod.lib.1. & consi.23.viso instrumento,col.2.nu.6.lib.3.Alciat.in l.peruenisse, de verbo.signifi.quanquam non omnes quos citauimus loquuntur de omnibus his verbis,sed alij de vno,alij de aliis.

198 Et hanc sententiam credo esse veriorem ex tex.suprà allegat.vt interim omittam text.in l.cum hæres,in princ.ff.de statulib.cum dicitur, statim ad libertatem peruenit.Nam si verbum peruenit,simpliciter prolatum eam vim habuisset,vt intelligeretur ipso iure libertatem competere, ad quid addidisset lex illa dictionẽ statim, quæ & idem prorsus significat,vt suprà diximus?Sed & sunt in eo.tit.alij multi tex.similes, vt in l.3.§.si quis hæredi,& §.si ita sit,& §.idem Iulianus,& in l.mortuo,in princ.Et est etiam bonus text.in l.2.C.per quas perso.nobis acquir.ibi, pignus ipso iure & sine aliqua cessione ad dominium contractus peruenire, &c. & in vlt.ibi, omnimodo perueniat. C.de condit.insert. Nam vt etiam suprà diximus, hæc dictio omnimodo, ipso iure significat.Sed est tex.omniũ optimus,probans verbum peruenire esse & directum, & obliquum, *Confirmatio præcedentium.*

quanquam à nullo comperi fuisse perpensum, in l. si quis seruo. ff. de manu. testa. Hæc autem omnia verba in re de qua loquimur, sunt paria: quamuis sit aliquid quod videatur augere significationem verborum deueniat & perueniat, vt de hoc suprà diximus,& de vtroque Bal.in d.l.Centurio.

Verbũ pertineat, an sit directũ.

199 Sexagesimoquintò in verbo, pertineat,quod etiam est directum,si credimus Guid.Pap.consi.31. cuius initium est, viso ad plenum, col.3. motus authoritate l.licet.C.de pactis.vbi & hoc dicit voluisse Bart. qui tamen non id voluit, sed illud tantùm, scilicet videri directum, per illum text. de quo remittit ad ea quæ dicit in d.l. Centurio.ff.de vulg.& pupil.substi. declarans non aliud sibi videri, quàm quod dicit in d.l.Centurio. de quo mox dicemus. Et idem omnino dicit ac facit ipse Bar.in l.Seia, in princip. ad fin.ff.de donat.caus.mort. Sed apertè id quod Guid.dicit,affirmat Bal.in d.l.licèt, & in cap. cùm Ioannes,col.1. versi.ibi remanerent, extrà de fide instrum.

An verò obliquum.

200 Verùm communis opi.est,hoc verbum non esse simpliciter directum,sed etiam obliquum. Nã id voluit Bar.in d.l.Centurio,col.vlt. & ibi Bald.& omnes post eum.& idem Bar.in l.1.ad fi.ff.de dona. & in l.Lucius.§.filium ex asse, per illum text. & ibi quoque Bal.ff.de leg.2.& ipse Bar.in l.fideicommissa,§.si filio,per illum textum, ff.de lega.3. Cy.& ibi Bar.Bal.Salyc. Ange.& Pau.Cast.in l.1.C.de pact.inter empt.& vend.Petr.Iaco.in tit.de verb.obli. col. 1.Bald. in l.iam hoc iure.§.sed si alter. ff.de vulga.& pupil.& in repet. d.c.si pater,& ibi etiam Io. Lig.& Phil.Fran.col.31.versi.5.de testa.lib.6.Saly.Ang.Pau. Castr.Franc.Aret.in 1.not. Phil.Dec.in 7.not.& Ias. in vlt.no.Fran. Curt.iunior col.1. nu.3.& cæteri recentiores in d.l.licèt. C.de pact. vbi idẽ omnes penè dicunt de verbo,potiantur.Imol. in d.c.Raynutius,tum nu.125.tum vbi suprà citauimus,& ibi etiã D.Bened.in verbo, eidem imperatori succederent, nu.15.Aegid.Bellame.consil.39. factum est tale, dominus Humbertus,col.5.versic.his præmissis.Cor. in l.precibus,col.18.versi. verba autem communia. C.de impub. & ali.substit.Ange. Aret.in d.§.extraneo,col.2.versic.octauò verbum pertineat,Insti. de pupil.substi.Franc.Aret.in l.lex Cornelia,per illum tex.ff.de vulg.& pup.Soc.cõsi.80.in quæstione quæ vertitur,col.2. versic.præterea & secundò,lib.3.vbi idẽ dicit de verbo,spectare.Bene.Cap.cõsi.75. punctus Iacobus, col.4.Guid.Pap.sibi contrarius,consi. 203.sequuntur vndecim quæsita, in 1.dubio.Alcia. in l.verbum ilud pertinere, in fi.ff.de verb.signi.& est bonus tex.probãs id verbum esse obliquum, & ad fideicommissum & legatũ pertinere, in l.alumnæ.§.vlt.ibi,ex causa fideicommissi pertinere:& iterum in l.filio,quę confestim illam sequitur,in prin. rursumque in §.1.qui tex.etiam in legato, & fideicommisso,eo verbo vtuntur.

De eadem re.

201 Ideóque nec id verbum suapte natura significat ipso iure,secundum Pau.Cast.in l.1. in fin.ff.de donat.& Card.Alex.in c.imperialem.§.callidis,col. 2.tit.de prohi.feud.ali.per Fede.& in c.1.§.domino, col.2.tit.si de feu.defun.conten.sit inter do.& agna. vasal.Nisi & illud ipso iure ei verbo addatur,vt in l. si vsusfructus.ff.ad leg.Falc.vbi dicitur,ipso iure ad singulas partes pertineant.& in l.1.§.1.in duobus locis.ff.de iure fisci,vbi est similis tex.Nam & frustra ipso iure fuisset adiectum, si in verbo pertinendi fuisset intellectum.Nisi hic diceres quæ sæpe suprà in simili diximus. Nam & cùm huiusmodi verbo præsentis temporis,quod vt diximus, est latæ sententię,interdum comperitur dictionem statim,quę & ipsa est latæ sententiæ,fuisse adiectam,vt in l.eius rei.ff.de rei vend.vbi ita scribitur,dominium statim ad possessorem pertinet. Quanquam Bal. in d.§.domino,aliud videatur voluisse cùm exponit pertinere,per sententiam,propter rationem quandam specialem,quam ibi ponit.

Competat verbũ sit ne directũ, an obliquũ, an commune.

202 Sexagesimosexto hoc quoque fallit in verbo, competat,quod est eiusdem significationis.Nam & id etiam esse directum probat text. in l.cũ duobus. C.de inoffi.testa.vbi ita scribitur, quamuis libertates & directæ competant,& fideicommissariæ pręstari debeant. Vides enim ibi id verbum peculiariter esse attributum libertati directæ,aliud autẽ verbum separatim fideicommissariæ assignatum, tanquàm ei non cõueniret hoc verbum.Et similis tex. in l.ergo,quæ est 4.§.si quis exemplum.ff.de fideic. liber.cùm dicitur directæ libertates non competẽt, & paulò pòst,nec fideicõmissariæ pręstabuntur. Et rursum in l.generaliter.§.ex testamẽto.ff.de fideic. lib.cum dicitur,neque directas libertates competere,neque fideicommissarias deberi,vt iam ex duobus illis locis possis intelligere, non id casu contigisse, vt id verbum ad directas priuatim ac propriè referretur, sed studiosè & de industria ita scriptum fuisse. Et in eam sententiam, vt scilicet sit verbum directum,videtur inclinare Franc. Aret.qui tamen nihil allegat,in l.Centurio,ad fi.ff.de vulg.& pup.

De eadem re.

203 Verùm & ipsum quoque cõmune esse asseruit Ang.in l.precibus,col.5.& ibi quoque Phl.Cor. col.18.versi. verba autem communia. C.de impub. & ali.subst.per tex.in §.manifestũ,in auth.de restit. fideic.vbi & hoc no.ipse Ang.col.3.versi. vbi competere.Et idem voluit Fran.Are.in l.idem est, col.1. ff.de vulg.& pup.Et facit etiam tex. huic verbo annectens hęc verba,ipso iure,quasi ea non intelligerentur in eo, in l.1. ff.fami.ercisc.& in l.si ambo,in prin.ff.ad S.C.Velleia. & in l.1. C.de repud. & in §. non autem omnes,Instit. de perpe.& tempo.act.& in §.si quis autem,in auth.vt libe. de cæter.vbi cum hoc verbo iungitur dictio, mox, & in l.vlt. C.de condit.inser.vbi & cum eo adiicitur dictio, omnimodo.& alius text. qui ei verbo etiam in præsenti addit dictionem confestim,& in d.l.4.§.addictis.ff. de fideic.liber.& alius,qui ipso iure addit,& in l.generaliter.ff.de noxa.act.& item alius,in l.Caius, ibi directò non competat.ff.sol.mat.

De eadem re.

204 Quin sunt & alij tex.qui id verbum ad fideicommissum referunt,vt in ea ipsa l.4.§.item si minor.ff.de fideicommiss.lib. Idque etiam in præsenti tempore, vt in l.si quis de pluribus. ff.de reb. dub. Sed & in l.Lucius.ff.de fideicõ.liber. apertè ostẽditur per id verbũ non intelligi ipso iure,cùm primũ dicit, libertas cõpetit, postea autem subdit, petenti Eroti libertatẽ.nam vt scribitur in l.sed & si nõ.quę est pe.eo.tit.fideicommissaria libertas petitur,directò autem,quia ipso iure competit,non petitur.

Verbũ maneat,an sit directum, obliquum aut commune.

205 Sexagesimoseptimò in verbo,maneat,vel remaneat,vt nuncupatim voluit de primo Panorm. in c.quia in omnibus,colum.2.versic. extra glo. extrà de vsuris.de secundo Bald.in d.c. cùm Ioannes, colum.1.versic.ibi remanerent,extra de fide instrumen. vbi interpretatur illud verbum ipso iure, & subdit,& sic est verbum directum, per l.2. ff.de pactis dota. & l.si cùm ante. C.de donat. ante nupt. Quo in loco Bal.ipse sibi contrarius,tenet hoc verbum remaneat esse commune, sicuti etiam facit in l.1.in fin.C.de pact.inter empt.& vendit. & in l.vlt. col.vlt.Cod.de sacrosanct.eccle.& in tract. substit. colum.vlt.& similiter Barto.in l. Centurio.colum. vltim.versi.quartò dubitatur,& ibi Franc.Aretin.& Ias.vterque colum.vlt.ff.de impub.& aliis substit.& idem Bar.in l.tale pactum. §.vlt.post prin.per illum text.ff. de pact.Pet.Iaco.in d.tit.de verbis obliquis, col.1. Imol.in cap.Raynutius, in materia compendiosę substitutionis,& ibi quoque Benedict.in verbo,eidem impuberi succederent.nume.14.de testa.

& Cor

& Corn.in l.precibus,vbi suprà.C.de impub. & ali. substit. Alex.consi.168.ponderatis narratis,col.2.lib. 5.Benedict.Capra,consi.75.punctus Iacobus & Bar. col.4.Carol.Ruin.consil.134.viso, col.2. nu.5. lib.2. Franc.Curt.iunior consil.15. circa præmissam,col.1. Ipse autem Bar.& Angel.in dict. l.cùm ante,dicunt quòd si referatur ad possidentem,vt propriè refertur,esse directum:si ad non possidentem,& ita impropriè,est obliquum:quod etiam dicit ipse Bar. in l.prætor,in fi.ff.de collat.bon. & idem ipse in l.tale pactum.§.vlt.in princ.ff.de pact. Et tu interim vide Aegid.Bellame.consil.39.factum est tale, dominus Humbertus,col.5.ver.his præmissis.& tex.in l.scribit.§.vlt. ibi, ipso iure non remanebunt. ff.de auro & arg.leg. & in l.1.§.si quis ex mortis, ibi, ipso iure remanet.ff.quorum lega.in l.bene à Zenone, versic. quia igitur.C.de quadr.præsc.dum dicitur, maneat illico.& in §.aliud verò, versi. si autem omnis, ibi, modis omnibus manere,in auth.de non elig.secun. nubent.& in §.& quia parum, versi.si verò permixtæ,ibi,omnino manere,in auth.de nupt.

Accrescat verbum an sit directũ.

206 Sexagesimooctauò in verbo accrescat,quod est directum,secundum Bar.in dict.l.Centurio,col. vlt.versi.octauò quæro. & ibi quoque Lancel. Gal. in repe.col.antepe.& Bal.in l.vlt.col.pe.C.de sacrosanct.eccle.per tex.in l.qui patri.ff.de acq.hær.& in rub.& iterũ in l.1.C.quando peten.part.& in l.1. his ita.C.de caduc.toll.& eundẽ Bald.in tractatu subst. col.vlt.Imo in c.Raynutius,char.pe.versic.vltimatè Bar.& ibi etiam Bened. in glo. eidémque impuberi succederent,nu.10.extra de testam.Ang.Are.in d.§. extraneo,col.2.Phil.Fran.in d.c.si pater,col.30.vers. octauò post Bal.ibi,de testa.lib.6.Cor.in l.precibus, col.16.C.de impub.& ali.substit.

De eadem re.

207 Et in hoc non reperio qui huic sententiæ aduersetur, præterquam quòd Bart.in l.codicillis, in prin.per illum tex.not.hoc verbum inducere fideicommissum. Sed hæc confestim subiungit, de hoc dic,vt in d.l.Centurio.ff.de vulg.& pup. In qua cõtrarium tenet,vt diximus. Tamen quòd non sit directum,nec ideo ipso iure intelligatur,videtur probare tex.in l.æquissimum.§.si duo.ff.de bon.poss.secun.tab.cùm dicitur,ipso iure ei accrescet. & in l.1. §.his ita definitis.C.de cad. tollen. vbi etiã dicitur, ipso iure accrescat. Nam ad quid illud ipso iure adiectum fuisset,si sine expressione intellectum esset, cùm nihil in iure nostro superuacuum sit? quod iã suprà sæpius diximus.Sed dici potest id factum esse ad clariorem apertiorémque rei demõstrationem, vt etiam suprà sæpius diximus. Tu autem de hoc vide omnino Fran.Ripam,in d.l.Centurio, col.pe. versi.verbum autem accrescat.

Fiat verbũ est lata sententia. Et significat futurũ.

208 Sexagesimononò fallit in verbo,fiat,quod similiter ex sua ipsius natura non requirit factum iudicis,sed est latæ sententiæ,vt voluerunt Bal. & Saly.in l.2. vterque in 3. q.C.de iure emphy. Quod & idem videtur voluisse idem Bal. in l.vlt. in fin.C.de com.ser.manu.cùm hęc scribit:Nota quod verbum fiat, significat futurum, & est arg.quòd licèt Papa scribat,fiat,non est perfecta gratia, antequã in modum redigatur,& bulletur.Contrarium est verum, quia nihil est quod causam suspendat,vt no.in procemio lib.6.in nouella.Hæc Bal.qui & idem in effectu,vt nostri loquuntur,voluit in l.si qua per calũniam,col.2.vers.deinde vos videtis. C.de episco.& cleri.Calde.& Do.in c.quisquis,de elect.vbi Calde. ipse adfert illud Gene.1. Fiat lux, & facta est lux. & illud Lucę 2.Fiat mihi secundum verbum tuum.& Fel.in rub.de consti.col.pe.vers.& ista verificant.& in d.c.Rodulphus,col.19.de rescrip. & Mat. Afflict. decisio.Neapo.253.duo regij consiliarij,col.3.versic. adducitur.& nouissimè Fran.Rip.lib.2.responsorũ. c.11. incip.de iure sufficit.& Ludo. Gomes.in commentariis regulæ, de non iudicando iuxta formam supplicationis,sed literarum expeditarum, in 16. q. col.1.versi.est in primis. Quanquam,ne hoc omittam, sunt qui contendunt in illo priore loco, scilicet Gene.primo,nõ vertendum esse fiat lux, sed sit lux, & Castellio vertit eum locum, iussit Deus vt existeret lux,non verò dicit vt fieret.

De eadem re.

209 Et huc spectat quod scribit Bal.in d.c.quisquis, paulò ante fi.extrà de electio. quòd verbũ fiat, licet videatur esse futuri temporis, est tamen futuri immediati, quia subauditur aduerbiũ tunc, quod extremitatem temporis significat. Cui consimile est quod tradit Collect.in c.ex parte,col.2.vers.quid si vir rogat,extra de sponsa.quòd si quis rogat mulierem vt se sibi in vxorem det, & ea respondet, fiat, contrahitur per id verbum matrimonium de præsenti, licèt sit futuri temporis. Et adfert etiam illud diuæ virginis,Fiat mihi secundum verbum tuum.

Qui contrarium teneant.

210 Contrarium tamen,vt videlicet hoc verbum fiat,nõ denotet rem ipso iure fieri, voluit expressè gl.in d.c.quisquis,& ibi etiam Panor.col.2.de elect. & non obscurè sentit gl.in c.si quis,extra de vita & honest.cler.dum exponit tex.ibi, ne sit latæ sententiæ, in hunc modum Sit,id est, fiat.neque enim est excom.ipso iure.quam gl.ad hoc expendit Barb. in addit.Panor.in c.si diligenti,col.7.de foro compe.& est similis gl.quam ipse non citat,in c.si quis.23.dist. & in c.generali.25.q.1. & in c.si quis eadẽ causa. q.2. Et similem etiam interpretationẽ facit Cardi.Flor. in clemen.1.in prin.col.vlt. in 3.q.de exces.prælat.& Ant.Flor.iuris minimè imperitus,titu.14.cap.4.§.6. colum.1.vbi dicit in casu de quo loquitur, fit,id est fiat, quia non est, inquit, lata sententia, sed tantùm comminatio.

Autoris ea de re opinio.

211 Et ego huic sentẽtiæ accedo.nihil enim video in significatione huius verbi, quòd latã sententiam significet,nisi subiectum argumentum aliud suaderet.Et facit tex.in l.cum hic status,in princ.ff.de donat.inter vir.& vxor. vbi ita scribitur, ipso iure res fiant eius, &c.& in l.dotis fructus.§.vlt.non semel. & l.seq.ff.de iure dot. vbi sæpius hæc verba adscribuntur, eius statim fiãt. & in §.scire autem,ibi,fiant omnino extranei,in auth.de non ali. & in c.monasteria,ibi,penitus fiant alieni, extra de vita & hone. cleri.& in c.clerici,in fi.de exces.præla. vbi est similis text. tanquam scilicet frustra ei verbo fuissent adiecta illa verba,ipso iure,statim,omnino,& penitus,quæ eandem vim habent vt suprà diximus,si in eo id intellectum fuisset. Quanquam id dici posset factum fuisse ad clariorem expressionem: quod & iam suprà sæpius diximus in aliis verbis. sed & in d. cap.dotis. & sequen.ea dictio statim,apposita est ad declarationem temporis,& differentiam conditionis,de qua ibi. Et in hanc quoque partẽ facit quod scribit ipse Collect.in c.1.col.2.versi. pręterea Papa, extra de regu. iur. vbi tenet contrarium eius quod suprà ex aliis diximus,videlicet non esse perfectam gratiam Papę per id verbum. Facit etiam tex.in l.2. §.deinde ait prętor.ff.ne quid in loco publ.dum exponit ea verba,fit,fiat. Et interim vide quid de hoc verbo fiat, apposito in responsione Papę scripsit Ant.consi.2.repetito consi.49.Visis literis,& Dom. consi.65.discutiam,col.vlt.Feli.in c.nonnulli, col.8. versi.addatis,de rescript.

Verba hæc, non audiatur, bannitus, quomodo sint intelligenda.

212 Septuagesimò fallit in verbo, non audiatur, vtputa si dicatur,non audiatur bannitus aut excommunicatus, ita intelligatur, vt non opus sit exceptione,quin si audiatur, erit iudicium nullum ipso iure,vt disputando tenuit Iaco.Are. in ea dispu.incip. quæstio est, si lata est sententia, quem refert & sequitur Ioan.And.in addi.Spec.tit.de sent.prola.§. iuxta,versi.item est nulla ratione litigatorum.

213 Sed tu tamen de hoc vide plenius per Bart.in

l.cùm lex,col.vlt.versi.tertiò dixi. ff.de fideiusso. & in d.l.1. §.sublata, & ibi etiam Angel. Imol. Raph. Com.Paul. Castr.Alex. & Iaf.in vtraque lect. ff.ad Trebel.Bal.in l.non dubium,in vlt.q. C.de legib. & in l.planè.ff.de peti.hær.& in d.l.1.col.vlt.vers.quintò quæritur.C.de hær.instit.& in l.1.in fi. C.de patr. pot.& in repet.l.edita,col.pe. versi.item quando libellus.C.de eden.& in l.scire.§.consequens, per illum tex.ff.de excus.tuto.& in l.cùm lege,& ibi etiã Angel.& Franc.Aret.ff.de testa. & in l.quos prohibet,versic.item iste text.ff.de posthu.& in repet.l.2. col.18.versi.sed iuxta hoc venit.ff.de iureiuran.& in tit.de pace Constan.in prin.in verbo, non admittimus.& in sua disput.incip.statuto ciuitatis cauetur quòd fœnerator,col.1.versi.sed dubitatur. Alber.in l.1.C.de iur.& fact.ignor.& in l.vlt.ad fin.C.de ord. cog.& in vlt.parte statutorum,quæst.60.incip.pendet etiam ex superioribus. Ang.in l.venditioni. C. de vsucap.pro empto.Petr.Ancha. in c.ea quæ fiũt, col.6.& seq.ff.de reg.iur. lib.6. Imo. in c.vlt. col.16. versi.item etiam attende, extrà de præscrip. & in l. cùm prolatis. ff.de re iudic. Nullum in tractatu statutorum,in 3.parte secundi temporis, in 3.q.Rom. consi.15.plura sunt,in 3.dub.Panor. & Ioan. Ana.in cap.quia frustra,illum in fi.hũc col.3. extra de vsur. & eundem Ana.in c.ad abolendam,col.10. extra de hæreti.Maria.in c.1.col.14. in 21.except. extrà de lit. contesta.& in rept.c.qualiter & quando, le 2.in 3.q. arg.8.extra de accus.Fran.Aret.in c.1.col.4.versi.sed supposita communi opi.eo.tit.& consi.85. considerata diligenter.Alex.latè consi.81. ponderatis his de quibus,per totum,lib.1.Fely.in c.pastoralis, col.pe. extra de except.

Actio si alicui denegetur, vtrum id intelligatur ipso iure, an ope exceptionis.

214 Quid autẽ si alicui denegetur actio, vel petitio,vtrum intelligatur ipso iure,an verò ope exceptionis,vide vltra prædictos doct.quorum plurimi etiam de hoc nuncupatim loquuntur, Archidia.in c.hoc ius,versi.qui verò,in verbo, denegandas.10. q.2.Bar.in l.2.in prin.ff.ad Velleia.& in l.1.etiam, in prin.ff.ad Macedo.& eundem Bar.in l.1.§.in operis, & ibi Alex.col.2.ff.de noui oper.nunt.Panor.in c.2. col.1.extra eo.tit.Fran.Aret.in l.generaliter,col.1.& 2.& ibi etiam Barba.col.7.versic.octauò adduco, & iterum versi.decimò. ff.de verbo. obliga. & Calca. consi.74.quod dictis filiabus, col.1. & 2.cum aliis concord.adductis ab Alex.in d.§. in operis. & præterea Iaf.consi.7.adeò copiosè, col.1.lib.1.& latissimè consi.168.statuto inclytæ, per totum, lib.2. & Carol.Ruin. consil.6. quia in præsentiarum, col.1. nu.2.lib.4.

Quid si dicatur non reddatur ius, an quod actũ fuerit erit nullum.

215 Quid itẽ si dicatur,non reddatur ius, siue non detur actio?an quod actum fuerit,erit nullum? erit sine ope exceptionis. vide etiam præter eos quos suprà adduximus, qui & de hoc maxima ex parte locuti sunt,Bal.in l.iubemus.§.sanè,col.2.vers. quędam est pœna iurisdictionis.C.de sacrosanct.eccle. Ang.in d.l.nam & postea,in prin. ff.de iureiur.& in d.l.1.in prin.ff.ad Maced.& in d.l.2.ff.ad Vellei.Alb. in 2.parte statutorum,quęst.224.incip.quid si statuto cauetur.Card.Flor.in cle.constitutionem. §.vlt. versi.quæro circa proximè dicta, de elect.& Franc. Are.in l.necessariis, in 3.not.ff.de acq.hæred. Quid denique si dicatur, non admittatur, vide latissimè Iaf.consi.166.vertitur quæstio, per totum, lib.2. & duobus seq.consi.

Habeatur verbum an sit latæ sententiæ.

216 Septuagesimoprimò fallit in verbo, habeatur:vt si lex vel statutum dicat, habeatur pro cõfesso,conuicto,priuato.est enim latę sententię,vt voluit Archid.& post eum Ioan.Andr.Petr.Ancha.& Domi.in c.2.de confes.lib.6.vbi Petr.And. & Dom. addunt hanc rationem, quoniam ista verba ab eo prolata,cui ius est & facultas inducendi qualitatem, æquipollent istis verbis,talem esse, vt dicit probari in c.ex parte,extra de spons. & in c.tanta, extra qui fil.sunt leg.Ergo idem,inquit, est dicere haberi pro confesso,& esse confessum.Sed & quòd hęc verba, habeatur pro confesso, sint latæ sententiæ, voluit Panor.in c.vlt.col.3.extra de iur.cal.

217 Verùm glo.in d.c.2.in verbo,pro confesso, de confes.lib.6.post Io. Monach. tenet contrarium atque etiam glo.in c.si diligenti,in verbo,causam perdant,post prin.& ibi etiam Panor.col.2.in pen.not. & Maria.in secundo not.extra de foro compet.vbi dicunt quòd per hæc verba, pro condemnato habeatur,& hæc quoque, à communione habeantur alieni, non fertur sententia, sed ferri mandatur. & gl.quæ loquitur in infinitiuo,in d.c.vlt.& ibi etiam Bal.post prin.de iuram.cal.& Bart.in l.1.§.sed & cõstitutio,post medium.ff.de cal.& in l.eius qui delatorem,post prin.ff.de iure fisci.Iacob.Aret.Iac.But. Bar.Paul.Castr.& Fran.Curt.senior in l.2.§.quod si actor,per illum tex.ibi,liceat iudici proferre sententiam.C.de iuramen.calum. Bal.in c.vlt.post prin.& iterum versi.in tex.ibi debeat,extra de iuramen.calum.& in c.1.col.vlt.versi.econtra differt, extra de lit.contest.& in l.1.col.1. C.de pœna iudi. qui male iud.& in l.vnica,col.antepe.versi.sed nunquid contumax.C.de confes.& in c.vasallus,l.2. col.1.versic. nota ergo quòd ille text.tit. si de feud.fuer.contro. Ang.in l.in criminali,in vlt.not. per text. ibi iuncta gl.C.de iurisdi.omn.iudi. Math.not.115. nota quòd vbi lex.Alex.in l.1. col.antepen. ff.de leg.2. & in additio.Bart.in l.imperator.ff.de iure fisci. Et hinc fit, vt cùm pœna quæ imponitur ipso iure, transeat in hæredes,non etiam ea quæ requirit sententiam, vt dicemus infrà versic.396. incip.quartum quod ipso iure.Certè pœna quę his verbis imponitur,habeatur pro confesso vel conuicto,non transeunt in hęredes ante sententiam,secũdum Bar.in d.l.eius qui delatorem ante fi.versi.tertiò & vltimò,per tex.ibi. ff.de iur.fisci.& in d.l.2. §.quòd si actor,in fin.C.de iuram.calum.& Bal.in l.2.col.vlt.C.de eden.& Pan. in d.c.vlt.col.3.versi.item dicit quòd si iste, extra de iur.calum.

Pœna quæ imponitur ipso iure, transit in hæredes.

De eadem re.

218 Sed tu circa id de quo tractamus,principaliter vide Bal.qui in hac re distinguit,in l.transigere, col. vlt.versi.demum nota. C.de transact. & in l.1.col.3. versic. scias autem quandocunque.C.ex delict. defun.Vide præterea Felyn.qui super hoc dubitat, & multa in vtranque partem adducit, in d.c. Rodulphus,tum col.20.versi.habeatur pro priuato, tum col.24.versi.sed declaratoria, extra de rescript. Neque enim hîc omnia scribere statuimus.Vide denique Hippol. Marsi. in practica causarum criminalium,in §.aggredior,nu.105.& multis seq.& in rub. ff.ad leg.Corn.de fals.nu.24. & multis seq.& consi. 10.casus dubitationis,col.5. versic. ad hoc enim, & multis seq.lib.1.

Habeatur verbum,in actiua significatione non est directum.

219 Illud autem adiecerim, huiusmodi verbum in actiua significatione,vt si dicatur,habeat,non esse directum,sed vel obliquum,vel certè commune. Nam quòd sit obliquum,probat tex. in l.qui cõcubinam.§.1.vbi not. Bart. ff.de leg.3.& in l.fideicommissa.§.si filio,eo.tit. Commune autẽ esse affirmat Bar.in l.centurio,col.vlt.vers.tertiò dubitatur.& ibi Iaf.& Lancel. Gal. in repet. ff.de vulga. & pupil. & Bal.in d.l.vlt.C.de sacrosan.eccle.& in tract.substit. colum.pen.versi.quid de verbo habet. Imo.in cap. Raynutius,char.pen.versic. idem de verbo habeat, extra de testam.Philip. Corne. in l.precibus,col.18. versic.verba autem communia.C.de impub. & ali. substit.Alex.consi.168.ponderatis narratis,colum.1. versic.& dicendo,lib.5. Ang.Aret. in d.§.extraneo, colum.2.versi.decimò,Instit.de pupil.substit.Benedict.Cap.consil.75. punctus Iacobus & Bar.colum. 4.Fran.Are.in l.planè,quam legit cum l.si pluribus.

§.si

§.si ita Titio.ff.de leg.1. De quo tamen vide ipsum Fran.Are.in d.l.Centurio,col.vlt.Nō video autem, quid posſit intereſſe inter actiuum & pasſiuum, quantum ad rem de qua loquimur, pertinet.

Verbū habeatur, cōiunctum cū verbo sit, quomodo intelligatur.

220 Sed illud tamē minimè eſt ſubticendū, quod ſubdit Bal.in d.c.1.colum.vlt.vbi ſuprà, & ibi etiam Barba. extra de lit.conteſt.quòd ſi cum hoc verbo, habeatur, iungeretur verbum ſit, verbi gratia, habeatur & ſit pro confeſſo, tunc intelligeretur, ipſo iure.quod & idem voluit per text.in d. c.1.quem ad hoc dicit ſing.ipſe Barb.cōſ.53.præclarè ſcripſit,col. pe.lib.2.& conſi.ſeq.clementiſsimi Dei, col.vlt.eo. lib.2.& conſi.59.illud in medium afferam,col.9.eo. lib.2.& Anto.Corſet.in tractatu geminationis, col. 4.verſ.22.Id quod certè neutiquam mihi dubium eſt,tum quia verbum, ſit, etiam ſolum eſt latæ ſententiæ,ex communiori doct.ſententia, vt diximus ſuprà in 60.fallen.Tum quia etiam ſi eam vim non haberet,vt quibuſdam placuit, tamen propter geminationem verborum,quæ etiam per ſe eſſent tātùm ferendæ,fierent latæ, vt ſuprà diximus in 4.fal.

Differētia inter eſſe ciuem & haberi pro ciue.

221 Et hoc poſtremū confirmo ex eo quod ſcribit idem Bal.in prima conſti.ff.in fi.prin. quòd licèt aliud ſit eſſe ciuem,aliud haberi pro ciue:quia illud veritatem dicit,hoc fictionem. vt no. gl.in l.mercis appellatione,& ibi expreſsiùs Bart. ff.de verb.ſigni. Tamen ſi ita dicatur,ſit & habeatur pro ciue,ſignificabunt illa verba ſimul iuncta veritatem, ſi poſſunt,per tex.in l.1. §.vlt. ff.quod quiſque iur.vbi & hoc ſequitur Alex.& etiam Barb. in repet.rubr.C. qui admit.ad bon.poſſeſ. col.19. verſic.præterea adduco pro ſuo conſilio, vbi ita dicit ſæpius ſe conſuluiſſe,& in repetit.rub.extr.de fide inſtrum.col.8. ver.ergo autem,vbi hoc dicit ſing.& in repe.l.cum acutiſsimi,col.10. verſ.tu conſidera, & iterum col. 117.verſi.ſecundò faciat.C.de fideic. & in l.3. col.13. verſi.ego dico.ff.de verb.oblig.& in d.c.1.ad fin.extra de lit.conteſt.& conſi.13.Clemētiſsimi Dei, col. vlt.lib.1.vbi id dicit ſolenne.& conſil.51. ſcripſit ſapientiæ fons, col.14. verſi. & ſi quiſpiam opponit, vbi id dicit ſing.eo.lib.1. & conſi.38. præclarè ſcripſit,col.5.verſic.& iſta ſunt. vbi hoc dicit ſing.& iterum col.13.verſi.& pondero,lib.2.& d.conſi.53.prẹclarè ſcripſit,col.ante.eo. lib.2. & conſi.54.clementiſsimi Dei,col.vlt.eo.lib.2.& d.conſi.59. col.9.eod. lib.2.& conſi.55.clementiſsimi Dei,colum.1.lib.3.& conſi.70.illud in medium referam,col.10.verſ.modò iſtud imponit,eo.lib.3.& conſi.87.illud referam, col.1.eo.lib.3.& conſi.6. illud in medium adducam, col.8.verſi.ſubdit poſtea,lib.4.& alibi ſæpe.& Fran. Curt.ſenior conſi.49. memoriæ recolendæ, col.11. verſi.& pondero. Iaſ. in l.patris & filij, in 1.not.ff. de vulg. & pupil.ſubſtit. & in l.1. col.9. ff.de officio eius cui mand.eſt iuriſd.vbi & hoc dicit ſing.& in l. eum qui,in primo not.ff.de iureiur. vbi id quoque dicit ſing.& in l.prætor ait.§.1.col.1.ff.de oper.noui nunt.vbi item dicit ſing.& conſ.35.factum ſic ſe habet de anno, col.vlt. lib.1. & conſi.145. beatiſsimus Papa,col.5.verſi.quartò quòd iſte, lib.2. vbi id dicit ſing.Phil.Dec.conſi.45.in cauſa iſtorum,col.2.verſ. & ad hoc ſpecialiter.& Anton. Corſet.in tractat.de geminatis,col.3. verſic. decimò adduco. & Hippo. Marſil.conſ.2.altiſsimum refugium, col.5. verſi. & quod dicta inquiſitio,lib.1.& Nicol.Eueral.in locis legalibus, in loco à geminatione locutionis vel actus,col.3. & Catel. Cot.qui hoc item dicit ſing. memo.incip.ciuem eſſe.& alio ſing.incip.habeatur. Sed & idem voluit ipſe Bal. conſil.29. ordinamentum,lib.5.& ante eum Bar.in l.ſi is qui pro emptore,in 3.q.prin.ad fi.ff.de vſucap.

222 Licèt in hoc poſtremo dicto Bal.more ſuo ſibi contrarius contrarium tenuerit, in c.licèt de vitanda,col.1.verſi.ibi,habeatur ſupple & ſit, extra de elect. arg.l.filio quem pater. ff.de lib.& poſthu. In quo tamen aduerte quod in multis codicibus Bal. eſt mendum in duobus locis,in verbo ſit, in cuius locum librarij ſubſtituerunt,& ſic.Bal.autem ibi ſecutus videtur fuiſſe Iaſ. ſibi quoque contrarius in d.l.1.§.vlt.ff.quod quiſque iur.& apertiſsimè ſequitur Fran.Cur.ſenior etiam ſecum pugnans, conſil. 35.ſtatuto ſeu in capitulis,col.13.verſi.nec in priuilegio dicitur.Sed vtrumcunque ſit in hoc vltimo dicto,certè in eo de quo nunc tractamus,nō dubito, ob ea quæ ſuprà diximus. Quanquā & in illo ſequi malo priorem ſententiam:quādo & verbum ſit,ſolum ac per ſe ſit præciſè ſignificatiuum ſubſtantiæ veritatis,vt dicit nuncupatim Bal.conſi.274.verba, col.2.ver.præterea iſti ſunt, lib.1.& ante eum Bar.in l.ſi maritus.§.1.ff.de adult. & ex recentioribus Cor. conſi.104.licèt in hac,col.2.verſi.licèt ergo, lib.1. & ante omnes gl.in l.ſiue poſsidetis.C.de probat.

Sit verbū, per ſe eſt ſignificatiuum ſubſtantiæ veritatis.

Habeat verbum negatiuè prolatum, an ſit lata ſententia.

223 Sed vocatur in dubium,quid ſi id verbum negatiuè proferatur, puta ſi dicatur, locum non habeat? Et certè glo.vlt. in cap.præſenti, in fin. & ibi etiam Ioan.Mo.Archid.Domi.& Phil.Fran.de ſent. excommu.lib.6.aſſerunt hæc verba,declaramus locum aliquatenus non habere,quibus is text.vtitur, eſſe latæ ſententiæ,quæ quidem verba in infinitiuo prolata habent vim futuri temporis, quantum ad eam rem pertinet,de qua tractamus, vt poſtea dicemus,cum diſſeremus de infinitiuo.Ex quo potes intelligere illud verbum negatiuè pronuntiatum habere vim latæ ſententiæ.

224 Niſi dicas illud ibi procedere propter dictionē aliquatenus,quæ & ibi illis verbis adijcitur, ita videlicet, aliquatenus locum non habere. id quod videtur ſentire Fel.in c.Rodulphus,col.17.verſi.aliquatenus, de reſcrip. Quod & confirmare poteris ex iis quæ latè ſuprà diximus in verbo, omnia vel partem aliquam,verſi.14. incip.mouentur maxima ex parte.& verſi.ſeq.& iterum verſil.40. incip.adde prẹterea.Nempe dictionem aliquis,aliqua,aliquid, ex qua aliquatenus aduerbium conficitur,rem vel minimam comprehendere.Ideo hæc verba,aliquatenus locum non habere,ita debent intelligi,vt aliquo modo non habeat locum,nec ipſo quidem iure,alioqui aliquatenus locum haberet. Nam & Archid.in c.quamuis,col.2.in fi.in verbo,aliquatenus, de offi.ordin.lib.6.interpretatur hæc verba, ne aliquatenus,id eſt nullo modo. Et id verbū præciſum eſt,vt dicit Ripa in c.1.nu.78.extrà de iudic.per tex. in c.accepimus,de pact.

De eadem re.

225 Et in ſimili ſcribit Philip. Dec. in c.cæterùm, col.2.extra de reſcript.quòd illa verba,nō obtineat alicuius roboris firmitatem, importāt ipſo iure, propter illam dictionem,alicuius.Et idem propè dicit Corn.conſ.203.in hac conſultatione,col.2.lib.2. vbi ſi dicatur, aliquo modo non valeat, intelligitur ipſo iure.Nam ſi ipſo iure valeret,aliquo modo valeret.Vnde & illud ſit,quod Sign.in cōſi.115.in quẹſtione Petri,col.1. dicit, quòd ſi ſtatutum prohibet aliquo modo procedi, omnis proceſſus contrà factus,erit nullius momenti,de quo nuncupatim diximus in d.verſ.adde præterea.Sed & quod hæc dictio,aliquatenus ,ſit latæ ſententiæ, tradit è recentioribus Rebuf.doct.quidem Gallus ille,ſed nō Italis poſtponendus, in repe.c.poſtulaſtis, nu.250.ext. de cler.excom.min.

De eadem re.

226 Aut etiam dici poteſt illud quidem quod diximus de dicto cap.præſenti,obtinere propter verbum declaramus,ibi quoque adſcriptum,videlicet declaramus aliquatenus locum non habere. Nam illud eſt latæ ſententiæ duabus rationibus. Primum, quia eſt præſentis temporis, vt latè diximus ſuprà in principio huius tractationis,& in ſimili tradit Panor.loquens ſcilicet de verbo decernimus,in

cap.

cap.nouit, extrà de his quæ fiunt à prælat. Deinde quia est declaratorium, secundum ea quæ diximus suprà in 14.fal.Nam & illum tex.& glo.in id expressim expendit Pan.in c.si diligenti,col.7.extra de foro compe.vt diximus in d.fal.14.

De eadem re.

227 Et certè Bar.noster,quem omnes vbique magnis mirisque laudibus efferunt, in l.extat, col.vlt. ff.de eo quod met.caus. constanter asserit ea verba, ius crediti non habet,quibus ea vtitur,nō esse latæ, sed ferendæ sententiæ. nec id quidem negant gl. & cæteri docto.in d.c.præsenti, cùm non simpliciter innitantur naturæ huius verbi negatiuè prolati, vt apud eos videre licet.Et facit text. in l.sed & si.§.itē si institoria.ff.de inst.act.cum dicitur,ipso iure locū non habet.Quanquam id nō admodum vrget,propter ea quæ adeo sæpe suprà diximus,præsertim cū is tex.loquatur in præsenti tempore,quod per se est latæ sententiæ,& tamē ei additur,ipso iure.Ideo cogita & vide quæ dicam in tribus seq.fal.

De eadem re.

228 Sed hoc tamen intelligo,nisi cùm huic verbo iungeretur negatiua vniuersalis,vt si diceretur,nullam actionem, nullam iurisdictionem, nullas vires habeat. tunc enim haud dubie esset latæ sententiæ, per tex.in l.2.C.quan.prouo.non est necess.cùm dicitur,nullas habere vires palam est.Et subdit subinferens:& ideo nec prouocationis auxilium necessarium est.quem text.dicit ad hoc esse meliorem totius iuris Barb.in cle.1.col.13.in paruis, versic.nota de clausula eo ipso, de elect. & eum quoque ad id allegat & alia multa idem Barb.in l.generaliter,col. 7.vers.secundò moueor.ff.de verbo. obliga. & hoc quoque voluit Franc.Aret.in l.1.col.4.ver.sed hanc rationem.& paulò pòst vers.ego aliàs.ff.de testa.

Ad veritatem vniuersalis negatiuæ requiruntur omnia esse vera.

229 Cuius rei est aperta ratio : nam ad veritatem vniuersalis negatiuæ requiruntur omnia esse vera, vt dicit gl.in c.nemo potest, le 1.in verbo,obligari. in prin.de reg.iur.lib.6.& Bar.in l.nullā. C.ex quib. causis infamia irrog. & Rom.in d.l.generaliter, de verb.oblig. & faciunt quæ diximus suprà in 22.fallent.& aliis duabus seq.

Dictio penitus,est latæ sententiæ.

230 Quanquam in contrarium vrget tex.in l.eos. §.si quis autem aliquid. C.de vsur. vbi ita scribitur, nullam penitus habet actionem.nam si verba,nullā habeat actionem, intelligerentur ipso iure, frustra addita fuisset dictio penitus,quæ & ipsa est latæ sententiæ,vt diximus in 26.fal. Sed ad hoc potes dicere,quod diximus suprà in verbo, præsentis temporis,vers.26.incip.sed quod his respondeatur.& alibi sæpe,& vide quæ dicam in seq.fallen.

Verba teneat, obtineat, an sint latæ sententiæ negatiuè pronuntiata.

231 Septuagesimosecundò fallit in verbo,teneat, siue obtineat,etiam negatiuè pronuntiato, vt si dicatur,contractus sic factus non teneat,siue non obtineat vires,quia intelligitur ipso iure, ex sententia glo.loquentes in infinitiuo non tenere, in c.ad audientiam,in fin.& ibi Panor.in vlt.not.extra de appel.& alterius glo.in c.statuimus , in verbo.non teneor,de sent.excom.lib.6.Io.Fab.in auth.statuimus. C.de episc.& cler.Bal.in c.si duobus, col.1.versi.ibi non tenet,extrà de appel. & Angel.consil.26.cuius exordium est, pro decisione quæsitorum, col.vlt. Barb.in c.cęterùm,& ibi Fel.col.6.ver.non est nullum,extrà de rescript.& Phil. Dec.in c.constitutus, in 2.not.extr.eod.tit.& probatur in l.certa. C.quando prouoca. non est necessa. cùm dicitur, dubium non est firmitatem non tenere.vbi gl.exponit,ipso iure:nam & in tex.subiungitur,& sine appellatione posse rescindi.Ideo Bar.ita illam l.summat,vt nostri loquūtur,impositio mulctæ vltra quàm iudex possit ex sua iurisdictione,est ipso nulla.& in c.si motu proprio,de præben.lib.6. vbi vires nolumus obtinere.Ex quo not.Do.in pe.not.quòd impetratio in casu illius c.est ipso iure nulla.

De eadem re.

232 Tamen Pan.cuius autoritas est maxima apud Cano. vtpote quem summum pontificiæ censuræ præsulem vocet Barb.in repet.rub. C.qui admit.ad bon.poss.col.3.Panor.inquam , in d.c.cæterùm,col. 2.vers.capio primam quęstionem,non obscurè sentit contrarium,cùm dicit hæc verba,non obtinent, esse latæ sententiæ, quia sunt præsentis temporis, quasi dicat,aliud esse,si in futuro tempore pronuntiaretur.Et idem etiam sentiunt Tancre.& Gof.ibi, prout illos retuli suprà in 42.fal. idem quoque Inno. & Hostien. Compost. Collect.Philip.Petr.Ab. anti.& Bal.ibi, dum dicunt ea verba , nec obtinent alicuius roboris firmitatem,intelligi non quidē ipso iure , sed ope exceptionis. Nam si id verum in præsenti tempore , quid in futuro ? Et quod magis mirum est,ea verba alicuius roboris, qualecunque robur videbantur amouisse, & ita latam sentētiam induxisse, per ea quæ diximus suprà in præcedenti fal.Ideo vel verior est opi.eorum qui dicunt ibi ipso iure intelligi, vel si altera verior est , vt scilicet ope exceptionis intelligatur , id quidē est non propter verba ibi apposita, sed propter alia iura , quæ id ita fieri interpretantur,prout ibi omnes declarāt.Nam & aliàs semper id procedit , vt verba cuiuscunque temporis vim suam perdant.assumantque alienam, alterius scilicet temporis,propter alia iura id declarantia,vt diximus suprà in 2.fal.præteriti temporis. & iterum in 12.& 60.fal.futuri temporis.

Autoris ea de re opinio.

233 Ego autem vt dicam quod sentio , in his verbis,de quibus loquimur,nihil propemodum video interesse inter hæc verba,non habeat, nō teneat,siue non obtineat.Nec contrarium probat text.in d. l.certa,imò potiùs contrarium , nam si verba , non tenere,ibi posita,idem induxissent, quod ipso iure, non erat opus subiungere illa verba , & sine appellatione posse rescindi.Quin in cap. qualiter,in fi.de elec.& in c.dilecti,in fin.de appel.ita scribitur,penitus non tenere,quasi illa verba,quę quātum ad hoc de quo agimus, habent vim futuri , vt postea dicemus cùm de infinitiuo loquemur,non habeāt vim latæ sententiæ, nisi & additum fuisset penitus. Nisi ad hoc diceres quod suprà sępius in simili diximus: quando & alibi cum hoc verbo,negatiuè concepto etiam in pręsenti tempore,quod haud dubiè per se est latæ sententiæ,interdū iunguntur & alię dictiones etiam latę sententiæ,vt in auth.ad hoc. C.de lati.liber.tol.cùm dicitur,ipso iure matrimonium nō tenet.Et vide quę etiam dicam in seq.fallen. in qua tractamus de verbo huic simili.

Verba teneat, obtineat, tum demū sunt latæ sententiæ,cùm illis iūgitur vniuersalis negatiua.

234 Sed quod in primo diximus,scilicet in verbo habeat,in præcedenti fal. idem & tu in istis intelligito,vt videlicet tum demum sint latæ sententiæ, cùm illis iūgitur vniuersalis negatiua,videlicet nullas vires obtineat:nullo pacto teneat,per text.in l.si tutor.C.in quib.cau.in integ.resti.non est neces.qui loquitur his verbis nullam, siue nec vllam firmitatem obtineant,id est,ipso iure,vt exponit glo. Nam & in eo tex.confestim subnectitur per modū consequentis. Frustra igitur in integrum restitutionis auxilium desideras, quando ea ipso iure irrita sunt. & idē est text.in l.in dubiū.C.de tut. vel cur.qui nō satisd.nam & eadem l.est in illis duobus locis repetita,nisi quòd in priori loco deest initium.Et in hac sententia sunt Imo.Dom.Barb.& Fel.in c.cæterùm. Ant.in c.ad aures,extra de rescr.& Felyn.in d.c.Rodulphus,col.21.vers.nullas vires obtineat,eo.tit.

Verbū valere, negatiuè positū quomodo intelligatur.

235 Septuagesimotertiò fallit in verbo valeat,etiā negatiuè posito,quia intelligitur ipso iure,secundū glo.loquentē in infinitiuo non valere,in cap.si cui, in verbo,non valere,quam sequuntur Io.And.Do. & Phil.Franc.ibi,de elect.lib.6.Inno. Compo.Ioan. And.Dom.Pan.& propè omnes in c.quia propter, extrà de elect.Ioan.Andr.in c.ecclesia vestra, le 2.in verbo,non valeat, extrà eo.Bal. in c.1.col.2.versic. quæro

quęro dicitur hîc, ti. de ali. feu. Bal. & Do. in c. nõnulli, col. 1. ext. de rescr. Ang. d. cõs. 35. col. vlt. Do. in c. dispēdia, in prin. in 3. & 4. no. de rescr. li. 6. Fran. Are. qui in infinitiuo loquitur, in l. moribus. §. prius, col. 1. ff. de vulg. & pup. Ioan. Ray. in c. 1. §. callidis, versi. pœna, in 8. q. 1. partis princ. tit. de prohib. feud. ali. per Fed. Cor. consi. 203. in hac consultatione, col. 2. vers. his tamen non obst. lib. 2. Phil. Dec. in c. 2. col. 3. ext. de testi. per tex. in d. c. quia propter, & in cle. 1. de in integ. restit. & Io. Crot. in repe. c. 1. col. 3. versi. secundo no. de rescrip. lib. 6.

236 Sed contrarium voluerunt gl. Bar. Bal. sibi cõtrarius, & alij in l. vniuersa. C. de precib. impe. offer. & glo. quæ loquitur in infinitiuo, non valere, in l. nostram. C. de testa. & alia gl. si rectè & solerter expendatur, in d. c. dispēdia, in verbo, processus, de rescrip. lib. 6. de qua diximus suprà in 3. fal. & ibi expressè Phil. Franc. Bar. cons. 69. viso statuto. Host. in d. c. quia propter, in verbo, non valeat, Bald. in l. hi qui ad ciuilia, col. 3. vers. ex hoc facit. C. de appel. & in c. cum ordinem, tum col. 2. vers. habentes autem, tum col. 4. vers. item ex prædictis habes, extra de rescrip. Panor. sibi quoque contrarius, in d. c. nonnulli. §. sunt & alij, eo. tit. Philip. Fran. in c. 1. in 2. not. per illum tex. eod. tit. lib. 6. Barba. cons. 12. scribitur apud prophetam, col. 3. vers. & si quispiam, & iterum col. 6. versi. modò ita est, lib. 1. & Philip. Franc. in d. c. 1. in 2. not. per illum tex. de rescrip. lib. 6. Ias. in d. l. moribus. §. prius, col. 1. ff. de vulg. & pup. & idem videtur voluisse Ang. consil. 371. multùm considero, ad fin. dum dicit quòd verbum futuri temporis est latæ sententiæ, quando lex vltrà procedit id declarando, & allegat dictum c. 1. de rescrip. lib. 6. quod quidem vtitur eo verbo, non valeat, sed adiicit ipso iure. sentit ergo Ang. quòd illud verbum non valeat, sine alia expresione non induxisset canonem latæ sententiæ. Ideo autem Pet. An. & Phil. Fran. in d. c. 1. ex eo id not. quod diximus, quia frustra additū fuisset, ipso iure, si intellectum fuisset ex vi & natura verbi.

Verbū futuri temporis est latæ sententiæ.

237 Sed & sunt alij tex. similes, videlicet in l. si libertus, in prin. ibi, ipso iure non valebit. ff. de iurepatr. & in l. Labeo. ff. de oper. liber. quę loquitur per infinitiuum, ita videlicet ipso iure nõ valere. & in l. 3. §. sciendū. ibi, ipso iure nil valeat. ff. de do. inter vir. & vxor. & in c. ex parte, in fi. cū dicitur, penitus nõ valere, extra de arbit. nā vt suprà diximus, penitus, est latę sententię. & in c. quanquā, in fi. de vsur. li. 6. cùm dicitur, testamenta aliter facta non valeant, sed sint irrita ipso iure. & in cle. 1. §. propter quod, de hære. vbi post illa verba, non valebit, continuò subdit, & si secus præsumptum fuerit, nullum sit, & irritum ipso iure. Sed quod iam sæpe diximus, præsertim verò in præsenti tempore, versi. 26. incip. sed quod his respondeatur, non magnum est in his tex. & similibus fundamentum, quod & hinc maximè probatur, quia cum præsens tempus non dubiè sit latę sententiæ, vt suprà latè diximus: sæpe tamen comperimus hæc verba, ipso iure, addita fuisse ad præsens tēpus huius verbi negatiuè prolati, vt in l. Papinianus. §. si ex causa. ff. de inoffi. testa. vbi ipso iure non valet. & similis tex. in l. 1. ff. ad S. C. Velleia. & in l. is cui lege. ff. de testa. & in l. si quis posthumos, in prin. ff. de liber. & posthum. & in l. siue generalis, in princ. ff. de iure dot. vbi ita scribitur, ipso iure promissio non valet, cum simil.

Verbū præsentis temporis est latæ sententiæ.

238 Cæterùm vt redeamus ad illam nostrorum doct. controuersiam, eam sedare nixus est Fel. in d. c. nonnulli. §. sunt & alij, col. 13. vers. possunt opiniones considerari extrà, secundum doctrinam Bar. & Io. Plat. in l. 2. C. de cano. fru. vrb. Ro. lib. 11. videlicet quòd si lex simpliciter dicit, non valeat actus, intelligitur ipso iure, vt ibi, & in l. non dubium. C. de legib. At si lex ita loquitur, non valeat, si aliquid factū fuerit, aut omissum, intelligitur pro ope exceptionis. Et se præterea remittit Bar. ad seipsum in l. si ita quis. §. ea lege. ff. de verbo. obliga. vbi & hoc idem quoque posuit. Sed & idem voluit ipse Bar. in d. l. vniuersa, & ibi Ias. in 3. no. C. de precib. imper. offer. & idem Bar. in l. cum lex, colum. pen. versi. sed pone quòd lex dicit. ff. de fideius. & in l. 1. col. vlt. in prin. & ibi Fran. Aret. col. 4. in fi. ff. de testam. & sequitur Petr. Anch. in d. c. 1. in 3. not. de rescrip. lib. 6. dum citat Bar. in d. l. nõ lex, & Fran. Are. in c. 2. & ibi etiam Fel. col. 3. qui adducit concordan. extra de testib. & Anton. Cors. in sing. in verbo, valeat negatiua præcedente. & vide quæ dixi suprà in ead. gl. vers. 69. incip. intellige secundo in solennitate. Sed hîc tamen aduerte quòd Bart. in d. locis, præsertim in d. l. vniuersa. & in d. l. 1. ff. de testa. non illud dicit quòd diximus, ita simpliciter, sed ita quidem, vt si lex dicit aliquid non valere propter aliquod omissum, quod debet fieri post ipsum actum, illud non vitiat ipso iure: sed si diceret non valere, si quid sit cõmissum, quod in ipso actu fieri debet, vitiat ipso iure. Et ita propè omnes videntur intelligere.

Lex si simpliciter dicat, nō valeat actus, intelligitur ipso iure.

239 Sed & illud hoc loco notādum, quòd si huic verbo addatur dictio aliter, ita videlicet, aliter non valeat, apertè ostenditur, illud esse specialiter pro forma, ex sententia Bart. in l. de his, circa med. ff. de transactio. Ias. qui id dicit notandum in l. de pupillo. in princip. columna prima. versic. 3. pondera. ff. de oper. noui nunt. vbi & ad hoc dicit facere text. in l. comparationes, in 2. locis. C. de fide instru. vnde sequitur, quòd si res aliter fieret, nulla esset ipso iure, cùm defectus formæ vitiet ipso iure, gl. in cap. cùm dilecti, in verbo, irritum, extrà de rescrip. cum multis concord. à me collectis suprà hac eadem gl. nu. 67. decimoquintò fallit. Sed tu hęc tamen intelligas secundum ea quæ ibi diximus, & seq. versic. nam l. vniuersa, C. de precib. imper. offeren. his verbis vtitur, non aliter valeant, & tamen non ipso iure intelligitur.

Defectus formæ vitiat ipso iure.

240 Septuagesimoquartò fallit in verbo liberetur, siue liberabitur, siue etiam liberari, quod simpliciter prolatum intelligitur ipso iure, per tex. in l. cùm quis. §. 1. ff. de solut. cùm dicitur, debitorem nõ liberali, sed exceptione eum aduersus maritū tuendum esse. quem ad hoc expendit Ias. in l. si insulam, col. 2. versi. quintò pondera. ff. de verb. oblig. Et ante eum Raph. Com. consi. 23. testator filio, colum. vlt. Et est similis tex. quem neuter citat, in l. si acceptolatum, in princ. ff. de accept. Et hoc apertè voluerunt Bar. & Angel. in l. & si post tres, ille colum. vlt. versic. oppos. extra glo. dicitur, hic, col. 1. versic. in text. ibi, defendi. ff. si quis cautio. cùm intelligunt text. in d. l. si insulam, qui dicit simpliciter, liberari, vt denotet, ipso iure. Et idem dicunt Bal. & Angel. in l. pen. C. de fideius. eodem modo interpretantes tex. ibi, vtentem etiam simpliciter verbo liberandi, sine alia adiectione.

Verbum liberetur, simpliciter prolatum intelligitur ipso iure.

241 Licèt in contrariam sententiam vrgere videatur tex. in l. si cùm te, in princ. ibi, ipso iure liberabitur. ff. de pactis, tanquam scilicet superuacuò addita fuissent verba ipso iure, si in verbo, liberari, intellecta fuissent. & similis tex. in l. sed & si lege. §. si minori. ff. de petit. hæred. & l. si quid possessor. in prin. ibi, ipso iure non liberauerit. & iterum in §. vltim. eiusdem l. ibi, liberari ipso iure debitores. ff. eo. & in l. si noxale, in princ. & iterum in §. ex iis. cùm vtrobique dicitur ipso iure liberari. ff. de noxa. & in l. si seruus. §. vlt. ff. de furt. vbi est similis tex. & in l. Papinianus. ff. mãda. & in l. vlt. ibi, ipso iure liberata sint. ff. de seruis expor. & in l. 1. §. cui certum, ibi, ipso iure liberatur. ff. de auro & arg. lega. & in l. minor 25. annis. addito, ibi, liberati ipso iure. ff. de minor. & in l. Lucius. §. tutelæ, & iterum §. vlt. ff. de administ. tutor.

De eadem re.

to.& in l.conuento,ibi,ipso iure liberatum.ff.de tutel.& ratio.distrah.& in l.Græcè.§.& post litem, ibi, ipso iure non liberatur.ff.de fideiuſ.& in l.ſi ſeruus. §.cum mihi , ibi , ipſo iure non liberabuntur. ff.de verb.oblig.& in l.ſi res,§.vlt.ibi, ipſo iure liberatus non ſit.ff.de iure dot.& in l.vlt.ver.tales igitur , ibi, penitus liberari,& rurſus verſ. ſin autē neſcius, ibi, omnimodo liberari,in duobus locis.C.de fur.& in §.quæ de fullone,Inſtit.de oblig. quæ ex delict. naſcunt.vbi eſt ſimilis tex.& in l.Iulianus.§.1.ibi,protinus rerum liberari.ff.de verb.obli. & in l.ſtipulatus ſum damam,ibi, continuò eum liberari. nam vt ſuprà diximus,dictiones penitus,& protinus,& continuò,idem ſignificant quod ipſo iure.Sed hi tex.& ſimiles parum faciunt,vt diximus in precedenti fal. & ſepe aliàs,cùm & hic videamus has dictiones additas ad id verbum præteriti & præſentis temporis. Porrò Sal.Soc.Iaſ.& Philip. Dec.& Alciá. in l.cùm poſteaquam. C.de pact. nuncupatim ſcripſerunt id verbum non eſſe latæ ſententia.Sed tu interim vide Iaſ.in l.eū qui ita.§.qui ita ſtipulatur,le 1.col.2. verſ. limita regulam.ff.de verb.oblig.

Verbū futuri tempo ris an ſit latæ ſenten tiæ.

242 Septuageſimoquintò & vltimò,fallit generaliter,vbi ſubiecta materia declararet verbum futuri temporis eſſe latæ ſententiæ. tunc enim potius ſequenda eſt natura ſubiecti argumenti, quàm ipſius verbi futuri tēporis,vt abundè patet ex iis quæ ſuprà diximus,tū in verbo præſentis temporis,verſi. 29.incip.ſi tamen hanc poſteriorem,tum quoque in verbo præteriti temporis,ver.30.incip. fallit ſecundo.tum poſtremò in hoc verbo futuri temporis,in 36.37.38.42.82.90.103.132.152.160.166.183.fallen.Ideóque & Pan.in c.ſuper ſpecula,col.1.ver.ex predictis infero.extra nec cleri.vel monach.ſcribit ea verba, quæ aliàs ſunt ferēdæ tantùm ſententiæ,fieri tamen latæ ex materia ſubiecta,& idē voluit Fran.Are.in l. 1.col.4.ver.& ita reſpōſio.ff.de teſt.vbi dicit de hoc eſſe caſum not.& expreſſum in l.iuriſgentium, §.ſi paciſcar.ff.de pact.

Dictio nullus, coniuncta cū verbo cuiuſcū que temporis, denotat nullitatem.

243 Septuageſimoſextò fallit, cùm diſpoſitio vtitur hac dictione nullus.nā cum verbo cuiuſcunque temporis denotat nullitatem ipſo iure,gl.eſt in c.innotuit,in verbo,nullā eſſe.extrà de elect. Nam & ſi verbū eſſe,quod eſt infinitiui tēporis,omnia tēpora comprehendat,& in dubio ſit ferendę tantùm ſententię,vt paulò pòſt dicemus:dicit tamen ea glo.ea verba,nullam eſſe,intelligi ipſo iure.& ſequitur Iaſ. conſi.128.verba permutationis,col.3. verſ.tertiò dicitur,lib.4.Et facit quod ſuprà diximus de dictionibus , nullatenus, nullo modo,& nullius momenti, quia id non ob aliud fit,quàm quòd hęc dictio,nullus,ſicuti & illæ aliæ ſunt vniuerſales negatiuæ,quę vniuerſaliter & ſine vlla exceptione operātur, gl.in l.nemo poteſt,le 1.in verbo,obligari,in prin.de reg. iur.lib.6.& Ro.conſi.199. præſens ſtatuti particula, col.1.vbi ex hoc dicit quòd comprehendit omnem caſum poſsibilem cōprehendi. Et faciūt quæ ſuprà diximus nu.228.incip.ſed hoc tamen , & ſeq.& 234. incip.ſed quod in primo.& tex.in l.ſi quis Sempronium, in verbis, nullum effectum habent , iunctis verbis quæ ſtatim ſequuntur, momentum aliquod habebunt. Et gl.in l.2.in prin.in verbis, nulla iuriſdictio.ff.de iud.& alia glo.quæ loquitur de his verbis,nullius firmitatis , in cle.vlt.in gl.vlt.de electio. Et tex.in c.1.ver.propter,de iura. cal.lib.6. vbi dicitur,non eſt nullus , nec etiā annullandus. Et quod ſcribit Fran.Are.in l.1.col.1.verſ.præterea poteſt dici,& ſeq.ff.de teſta.Et quod de dictione,nihil,tradit Saly.in l.vlt.col.1.ver.ego tamen.C.de acq.poſſ.

Infinitiuū eſt aptum comprehen dere omnia tempora.

244 Infinitiuum autem(de hoc enim reſtat dicere)licèt ſit aptum comprehendere omnia tempora, ſecundum Grāmaticos , & ex noſtris voluerunt gl. Bar.& alij in l.5.§.ſtipulatio,in verbo,daturum.ff.de ver.oblig.Io.And.in proœmio li.6.& Saly.in l.ſi vt proponis,paulò ante fi.C.de condi.ob cau.& Alex. conſ.28.viſis & accuratè pōderatis, col.2.verſi.& eſt ratio,li.1.quod repetitur conſ.31. li.2. & idem Alex. conſi.83.viſo themate,col.3.verſ.pręterea ſi non apparet,li.3.& Cor.conſ.297.in conſiliis,col.2.lib.3. Et id quidem probatur in c.eos,in fi.1.q.1. tamē in dubio eſt ferendæ ſententię,non latę,vt ſic potiùs habeat naturam futuri quàm pręſentis aut pręteriti, gl.in §.1.in verbo,ſuſtinere.2.q.3.& Card.Alex.in c. 1.in prin.ti.quib.mod.feu.amit.& in c.domino,col. 2.tit.ſi de feu.defun.cont.ſit inter do. & agna. vaſal.

Verba legis vel ſtatuti quæ habent ſignificationem præteriti vel futuri, pro futuro accipiuntur.

245 Et id quidem iure optimo duabus non contemnēdis rationibus,nā primū verba legis vel ſtatuti,quę ſcilicet habēt ſignificationē pręteriti & futuri,cuiuſmodi eſt futurum ſubiunctiui in dubio pro futuro accipiuntur,vt voluit Bar.in l.omnes populi,char.pe.ver.iuxta pręmiſſa.ff.de iuſt.& iure Bal.in l.leges col.3.verſ.an verba ſtatuti.C.de legib.Pan.in c.vlt.col.1.verſ.not.3. extra de conſtit.Ro. qui alios allegat,conſil.433. quò ad primum,in princ.Ferdin. Loaz.in repet.l.filiusfamiliàs.§.diuus,char.9. num. 187.ex quo ſingulariter.ff.de leg.1. cum aliis multis concor.collectis à Sebaſt.Sappi.in addit.ipſius Pan. in d.c.vlt.de conſtit.

In pœnis benignior ſit interpretatio.

246 Deinde quia in pœnis benignior ſit interpretatio,c.in pœnis,de reg.iur.li.6. cum concor.adductis per gl.ibi,quæ & ob id dicit quòd in dubio debemus iudicare canonem ferendę ſententię,magis quàm latę.quam ſequitur & dicit ſing.Philip. Fran. ibi.Sed eſt illi ſimilis in c.cupiētes.§.ſi verò, in verbo,priuentur,de elect.lib.6. & in c.2. §.inhibemus, in verbo,innodetur,de hære.eo.li.6.& idem voluerunt Pet.Cyn.& Bal.qui hoc dicit no.in l.quę ex relationibus,in fi.C.de legi.idem Pet.in repet.l.ſi quis in tantam,col.pe.C.vnde vi.Cy.in l.in criminali.C. de iuriſd.omn.iud.& in auth.qui ſemel, col.2. verſ. quinto quæritur,& ibi.Bal.col.1.verſ.quæro ad euidentiam.C.quo.& quan.iud. Io.And.in c.2. de hæret.li.6.Petr.Iac.in tit. de actione in rem pro feuda. conr.emp.col.4.verſ.ſi autem ex a iis.& tit.de condi.ex l.non ſcripta,col.2. verſ.item ſi dubium ſit.& tit.de cauſ.ex quib.do.deb.amit. propr.in 13.diſtin. feud.col.eiuſdem 2.verſ.item amittere.& iterum in fi.illius tit.& tit.ſeq.qui eſt,ſuper cond.ex moribus, col.1.Bar.in l.Mæuius.§.duobus , col.vlt. ff.de leg.2. Bal.in l.1.in 2.oppo.& ibi etiam Iac.à ſancto Georg. in 2.not.C.ne lic.poten.idem Bal.in l.vlt. C.de cap. dimi.& in l.ſi quis in tantam , col.pen. verſic.ſuper quarto.C.vnde vi.& in l.ſi qua.C.de ſecun.nupt. & in l.transfigere,col.vlt.C.de tranſact.& cōſi.301.proponitur quòd Petrus,col.1. lib.1. Saly.in auth.habita,col.antepen.verſ.quærit ſequens gl. C.ne fil.pro pat.Ant.Imo.Pan.& Fran.Are.in c.ſi diligēti,de foro compe.vbi illud expreſsim dicunt,quòd quando verba legis habent ſignificationem pręteriti & futuri,debemus ſequi mitiorem partem , vt videlicet in dubio ſint futuri,& ita ferendæ ſententię, nō latę.Petr.Anch.in c.1.col.1.verſic. & vnum circa hoc ſcias,de reſcrip.lib.6.& in c.2.in fi.de hęret.eo.lib.6. Imo.in c.1.col.2.de locat. & in c.vlt. col.17. verſ.ſed certè vbi ſtatutum, extrà de pręſcrip. Dom.in c.1.§. vlt.col.1.verſi.quęro an deficiens,de electio.lib.6.& conſil.23.quia diffusè per patres meos,col.2.Pan.in c.querelam.colum.3.extra de iureiur.& ſubobſcurè conſ.40.venio ad primum dubiū,col.vlt.li.1. Aegid. Bellame.conſi.9.factum eſt tale,cùm eſſet lis, col.8. ver.item ad iſtam partem , & iterum col.10.verſ.itē non obſt.quod dicit Ioan.Ana.in c.1.col.4. extra de ſagit.& in c.dura,in princ.extra de crim.fal. Alexan. conſi.103.videtur prima conſideratione, col.penul. verſic.item poſito, lib.1.& conſ.124. omiſsis ſuperfluis , colum.1. & iterum ad fin.eod.lib.1. Cardin. Alex.

Alex.in d.c.domino,& in c.ſalonitanę,col.1.63.diſt. Iaſ.in l.rem quæ nobis, col.pe.ff. de acquir. poſſeſ. Philip.Dec.conſ.166.ego Philippus,col.2.& in l.cũ poſteaquam,circa medium.C.de pactis & in l.nemo ex his,col.vlt.verſ.non obſtat quod dicitur. ff. de reg.iur.& D.Io.Selua ſenator Pariſienſis in trac. de iureiur.col.totius operis pen. & nouiſsimè vir optimus & mei amantiſsimus Pet.Rebuffus in rep. l.diuus,char.14.verſ.quæro an non vindicans. ff.de ſenatuſc.Sylla.

De eadem re.

247 Quod cùm ſemper aliàs locum habeat, tum verò maximè procedit,cùm pœna à lege, ſtatuto, aut alia conſtitutione imponitur delictis non perfectis aut conſummatis : tunc enim nunquam in dubio videtur eſſe canon latæ ſententiæ, vt nuncupatim aſſerit Io.And.in c.1.de homic.lib.6.quod dictum pro not.citat & ſequitur Fran.Aret.in d.ca.ſi diligenti,col.4.ext.de foro comp. Ad quod optimè faciunt quæ latè dicemus inferius in 17.effectu,ſiue differentia canonis latæ & ferendæ ſententiæ.

Pœna priuationis nunquam incurritur ipſo iure niſi ſit iure expreſſa.

248 Quin etiã nunquam incurritur pœna priuationis ipſo iure,niſi ſit iure expreſſa, vt voluit Inn. in c.bonæ,le 2.col.vlt.ext.de elect.Imo.Pan.& Feli. in c.querelam,extra de iureiur.idem Pan.in cap.vlt. paulò ante fi.extra de cler.non reſi.Domi.in c.quo iure,col.vlt.8.diſtin. Rom. conſ. 325. hoc exordio, quò ad primum, col.1. verſ. 2. quia pœnam. Barb. Fely.& Phil.Dec.in c.2.extr.de reſcri.idem Felyn.in c.inquiſitionis,col.2.ext.de accu.Card.Alex.in d.c. 1.col.1.tit.quib.mod.feu.amit. & iterum in §. item. ſi fidelis,col.pen.eo.tit.Coſ.Guy. in tit.de collat.§. taliter,in verbo,reſidentiæ.Thomas Parp.in rep.l.ſi quis maior,in 3.q.17.not.& ibi quoque Hiero. Cagno.etiam in repet.nu.121.C.de tranſact.

Pœnæ priuationis nõ ſimpliciter imponenda eſt. Niſi à iure exprimatur.

249 Sed nec pœna priuationis ſimpliciter imponenda eſt,niſi à iure exprimatur,vt eſt gloſſ.omnibus nota in c.vlt.& ibi Pan.qui eam dicit ſing.extra de iure patro.& ſimilis tamen glo.in c.cùm vos,in glo.2.in fi.ext.de offi. ordin. & alia item in clem. 2. in verbo,ſuſpenſus,de vita & honeſta.cleri. & voluit etiam Io.Mo.in extrauag.iniunctæ,in gl.vlt.de elect.Pan.in d.c.bonæ,le 2.col.3.verſ.ſuper gl.1.ext. de elect.vbi & illam primam glo.citat & commẽdat,& in c.cùm venerabilis.col.8. verſ. circa primũ puto,extrà de excep. & in ca.vlt.in fi. extrà de præſump.& Alex.conſ.103.col. pen. verſ. pro hac facti. lib.2. & conſ. 212. ponderatis his, lib.6. & Barb.in tract.de præſtan.Cardin.in 1.quæſt.1.partis, col.19. vbi illam glo.dicit ſing. & conſi. 9. præclarè ſcribitur,col.7.verſi.præterea facit, lib.2.& Iaſ.in l.1.col. pen.ad fi.C.de tranſact.Philip.Dec.in rub.extrà de iud.col.1.in priore lec.& in d.c.2.col.2. & ibi quoq; Fel.col.item 2.ext.de reſcrip.& ipſe Fel.in c.at ſi clerici,in prin.col.2.ext.de iud.

De eadem re.

250 De qua re eſt tex.optimus in §.cùm igitur, in auth.de non elig.ſecun.nub.ibi, nec eſt lex aliquid tale dicens.Cuius authoritate Bald.in authẽ. ex teſtamento,col.pe.verſ.modo quæritur. C.de ſecun. nupt.dicit id quod lege non eſt cautũ,non inducere priuationẽ.& ad hoc quoq; not.illũ tex.Io.Ana. in c.1.col.2.ext.de maled.& Alex.in l.etiã. §.1. col.3. verſ.confirmo.ff.ſolu.matri.vbi illum dicit no.& d. conſ.103.col.pe.verſ.pro hoc facit, lib.1.& d. conſi. 124.in fi.eod.lib.1.& conſ.92. perſpectis diligenter, col.4.verſ.condeſcendo ad quintam, lib.6.vbi dicit illum tex.eſſe ad hoc not.Barb.in c.1.col.8.extrà de offi.deleg.& in repet.c.Raynaldus,char.44.extra de teſta.Iaſon latè in l.1.col.vlt.& ibi quoque Aquen. col.item vltim.C.de tranſact. & ipſe Iaſ. in l.ſi quis maior,col.2.& ibi Thomas Parp.in repet.in 17.notab.in 3.quæſtio.eod.tit.& idem Iaſ.in l.illam,col.3. verſi.addo ad regulam.C.de collat. vbi dicit illum tex.eſſe ad hoc ſingul.& in l.ex facto, col.9.verſic. contra Bar.ff.de vulg.& pup.ſubſtit.& in l.quod te, col.antep.verſ.breuiter ego teneo.ff.ſi cert. pet. & in l.diuortio.§.ſi fundum,col.2.verſ.ego puto quòd iſta.ff.ſol.matri.& Feli.in c.translato, col.pe.verſic. item vbi imponitur.& in d.cap.2.col. 1.extra de reſcrip.& Fran.Rip.in d.rub. de iudic. col. 3. & Thomas Parp.in repe.l.2.col.7.verſ.præterea de adulterio.ff.ſol.mat.& Nicol.Eueral.in locis legalibus, in loco à ſimili,col.vlt.vbi dicit illum text.non ſolere ad hoc allegari.Sed & ex illo tex.dicit Bal. in ſi pater,col.3.verſ.aduerte quantum. C. de inſtit.& ſubſtit.quod caret lege,non curat legis miniſter.

De eadem re.

251 Eſt & tex.quoq; optimus in ca.is,qui,in prin. de ſenten.excom.lib.6.per quem dicit Domi.conſ. 105.ſuper dicto dubio,col.2.verſ.ſecundò arguitur, quòd pœnæ non ſunt imponendæ ex magiſtrorũ opinionibus, ſed in caſiſius tantùm expreſsis.ad quod etiã allegat c.ſi habẽs.24.q.3.& c.Romana,de ſupplen.neg.præla.lib.6.gl.in c.porrò, in verſ.ſeparari,de diuor.Cui adde & tu tex.in l.at,ſi quis. §. diuus.ff.de relig.& ſumpt.fune.cùm dicitur eum hæredem qui prohibet funerari ab eo quem teſtator eligit,non rectè facere,pœnam tamen in eum non eſſe ſtatutam. quem tex.ad hoc quoque not. Barb. conſ.11.ſcripſit belliſsimè,col.3.verſ. modò ſi dicatur,lib.1.& conſ.16.clementiſsimi Dei, col.1.eo.li.1. & conſ.24.illud afferam,col.1.eo.li.1.& conſ.46.prę clarè ſcribitur,col.2.eo.li.1.& conſ.51. ſcripſit ſapiẽtiæ fons,col.17.verſ.capio nunc alium, eod.lib.1.& conſ.61.ſcribitur Sapientiæ ſeptimo, col.pen.eo.li. 1.& conſ.9.præclarè ſcribitur. col. 7. verſ. præterea facit,lib.2.& Iaſ.in d.l.diuortio.§.ſi fundum, vbi ſuprà.ff.ſol.matri.& in d.l.illud,col.3.verſ.addo ad regulam.C.de collat. & Philip. Dec. in rub. de iud.& in auth.qui rem,col.2.C.de ſacro.eccle.& conſ. penult.cuius ſupraſcriptio incipit, ſi ſtatutum, col.2. verſ.ſed tamen vlteriùs.& conſ.163.non fuiſſet propoſiti, col. 2. verſ. & hoc confirmatur. & ante eos Bal.qui eũ dicit no.in l.nemo martyres, poſt prin. C.de ſacroſ.eccl.Adde itẽ tex.in §. quia verò Leonis,in auth.de non alienan.per quem dicit Bal.in l. ſuper chirographis,in 3.no.C.ſi cert.pet.quòd pœna nunquam imponitur niſi in caſibus à l. expreſſis, & tex.in l.ſi ſeruus.§. prætor ait, verſ.non dixit prætor.ff.de acq.hær.& in c.1.§.illud,& §.porrò,tit. quæ fuit pri.cau.amit.benefi.quas & in id expendit Fran.Cur.conſ.64.antiquiſsima, col.13.verſ.5.etiam reſpondendo.Adde & glo.in ca.1.81.diſt. & in ſumma 15.q.8.quæ dicunt nullum crimen inducere depoſitionem,niſi ſpecialiter à canone ſit expreſſum. & quod ſcribit Bal.in l.improbum. C. ex quib.cau. infa. irro. quòd vſurarius nulla pœna criminaliter afficiendus eſt,cùm nulla lex hoc dicat,& ſequitur Saly.ibi, & latè Phil. Dec. conſ. 170. viſo themate, col.2.verſ.2.principaliter.

Verbũ dubiũ potius cenſetur ferenda quã lata ſententia.

252 Hæc autem quæ diximus, & probauimus, verbum dubium cenſeri potiùs eſſe ferendæ quàm latæ ſententiæ, velim intelligas cùm agitur de pęna imponenda,vel aliàs ſumus in materia odioſa, in quibus etiam terminis locuti ſumus.nam & huc conueniunt omnia quæ in eam ſententiã diximus. Quòd ſi in alia materia loqueremur,in qua fauorabilius eſſet interpretari verbum dubium in ſenſu directo,id eſt, vt ipſo iure, & ſine alterius adminiculo intelligeretur, ita potiùs eſſet intelligendum quàm in ſenſu obliquo, vt expreſsè voluit Corn. loquens in caſu noſtræ legis, vt ſcilicet quia eſt fauorabilis, debeat interpretari in dubio ipſo iure, conſ.15.ex quo dictus Franciſcus, col.5.lib.1.Et hac tantum ratione motus, quòd odia reſtringi,fauores ampliari decet.c.odia,de reg.iur.lib.6.

253 Sed & hoc ex eo apertè probatur, ꝙ in materia ſubſtitutionum in dubio debet intelligi ſubſti-

Substitutio, in materia substitutionum, in dubio intelligi debet potius directa quàm obliqua.

tutio potiùs directa quàm obliqua, vt nō obscurè innuit tex.no.in l.vlt.vbi hoc not.Saly. Fulg. Alex. C.de hęred. inst. & est tex. apertissimus in c.si pater,& ibi Io.And.in nouella. Pet.And. col.5. in 19. not.Domi.in vers.præmissæ,in 1.not.& Philip. Frā. in 14.not.de testa.li.6.& voluit gl.in l. verbis ciuilibus,in fi.& ibi Bal.qui eā dicit sing.de iure ciuili,& Ang.qui etiā dicit sing.Pau.Cast.& Alex.ff.de vulg. & pup.substit.& Bar.cōs.13.ex facto proposito,col.3. vers.restat de secundo.& consi.15.in nomine, & ca. pater habens filiū,col.2.vers.ad secundum.& consi. 244.fuit quidā de Assisio,col.3.& Franc.Tigr.inter consi.illius cons.152.& ego Franciscus.Bal.in l.Cēturio,col.2.vers.itē & ratio,& ibi Ang.col.3.versic. sed huic decisioni.ff.de vulg.& pupil.subst.& idem Bal.in l.precibus,col.13.vers.vnum etiā aduerte. C. de impub.& aliis subst.& in l.vlt. paulò ante fin.C. de sacro.eccle.& in l.si quis ita,per illū tex. ff.de vsufruc.& in l.vlt.col.1.C.de hæred.inst.& in c.1.col. vlt.in 2.lect.ext.de iudic.& cons.35. pater filio,circa mediū.li.2.& cons.423.verba testamenti,li.1.& cōsi. 35.pater,in prin.li.2.& cons.37.decreto, in fi.lib.3.& cons. 422.statutum, circa med.eo. li. 3. & cons.296. præmittendum est,circa medium, li.4.& cons.175. præmissis verbis,col.1.lib.5. Ang. cons. 125. hoc est testamentum.col.2.vers.hinc descendit. Raph. Co. cons.2.proponitur quòd Ser Blancus , col. 3. Petr. Anch.cons.8.difficultas quæstionis,col.1.Pau.Cast. in l.1.col.2.C.de pact.inter emp.& vend. Ro.consi. 503.diligenter inspectis,col.2.vers.2.probatur.Frāc. Are.cons.155.periculosum est , col.2.vers. ꝙ autem ista pars.Alex. cons.12. attentis verbis testamenti, col.4.vers.rursus posito,lib.3.& Phil.Corn.in l.precibus,col.16.vers.dicit tamen Ang. C. de impub.& aliis substit.& cons.47.videtur prima facie, col.2.li. 1.& cons.295.videtur in hac,col.2.eo.lib.1. & consi. 112.quanquam videatur, col.4.vers.nam præmittēda est,lib.2.& cons.238.circa primum , col.2. vers.aliud autem,eo.lib.2.& cons.316.videtur, col.2.lib.3. & cons.138.nulli dubium , col.3.vers.pro quo facit, lib.4.& quisquis est inter cons. Alex. cons.14. adsit, col.5.vers.non enim filij,lib.4.& Socin.in l.1. col.7. vers.confirmo istam.ff.eod.tit.& Ias.in l.Marcellus. quæ est 3.in prin.col.6.vers. ad tertiam inductionē. ff.ad S.C.Treb.& Philip.Dec.cons.95. cuius superscriptio incipit,substitutio facta , col.2.& cons.371. in causa magnifici multis , col.2.vers. & hoc etiam confirmatur,& iterum col.vlt. vers.non quod potiùs.vbi declarat quomodo id intelligatur. Nam in his fauorabilius est directum,quàm obliquum, vt colligitur ex l.vlt. C. de his qui à non domi. vbi id not. Bald. Et vide quæ diximus supra num.9.incip. porrò Corn.

Verba sub interminatione anathematis nō sunt latæ sententiæ.

254 Postremò scias huiusmodi verba, sub pœna excommunicationis,centum librarum,aut alterius rei,vel etiam hæc , sub interminatione anathematis,vel simpliciter sub excommunicatione, nō esse latæ sententiæ,vt non obscurè probat tex.si modò paulò penitius introspiciamus, in d.ca.relatum,de iure patr.nam ibi primùm dicit,sub anathematis in terminatione prohibere cūctis.Subdit autem postea,si quis autem prohibitionis vestræ contemptor extiterit,eum excommunicationi subdatis,quibus postremis verbis satis ostendit illum nondum fuisse excōmunicatum ex illa interminatione anathematis.& hoc etiam no.glo.vlt. Host.Ioan. Collect. & Pan.ibi.

De eadem re.

255 Et hoc quoque voluit glo.in ca. cùm esses,in glo.vlt.& ibi Tancre.Inno. Host. & Ioan. And.ext. de testa.& in c.cum ecclesia , in verbo, anathematis,& ibi Host.& Io.And.extra de immu. eccl.& in c.dolentes,in verbo,sub pœna, & ibi etiam Vincē. Hosti.in eodem verbo,& Io.An.col. vlt.ext.de celeb.miss.& gl.in c.1.& ibi etiam Pan.& Io.Ana.& alij.ext.de sagit.& in ca.sicut tuis , & ibi Collecta.in prin.Pan.Io.Ana.& Fel.ext.de simo. & in capit.2.extrà de mat.cont.inter. eccl. & in ca.1.& ibi etiam Inn.ext.de eo,qui fur.ordi.susce. & in c.salonitanæ. 63.dist.& in c.non solùm,in verbo,sub pęna,de reg. lib.6.& in c.1.in fi.& ibi Dom.de biga.eo.lib.6.& in cle.1.in prin.in verbo,terminationem,de exces.prę la.Zenze.in ext.Io.22.incip.quorundam.vers.ideoque omnes,in verbo, sub excommunicationis pęna.Host.in summa tit.de sagi.vers.sed nunquid , & seq.& iterum tit.de sent.exc.§.3.in 24. casu canonis latæ sententiæ.Bal.in c.P.& G.col.2. vers. nota ꝙ licèt,ext,de offi.deleg.Pet.Anch.cons.251.ex his quę superiùs, col.2. Imo. qui hanc dicit esse communē opi.in c.1.col.2.vers.& aduerte,& ibi etiā Pan.extr. de loc.idem Pan.in c.dura,in 1.not. ext.de crimi.d. cōs.23.quia diffuse per patres meos,col.2.Pau.Cast. & Ias. in l.ad diem , in 1.no.ff.de verb. oblig.idem Pau.Cast.cons.99.quia per suprascriptos,in prin.li. 1.Cepo.latè cōs.crim.cōs. 13.stante quodā decreto, col.3.vers.& secundum istam op.Alex. cons.103.videtur prima consideratione, col.pe.vers.item posito,lib.1.& Barb.in c.Raynaldus,col.101.vers.8.adduco,de testa.vbi aliter declarat quàm alij.Steph.Bertran.cons.28.existētes,nu.5.li.1.Phil. Dec.in l. nō videtur.§.in pœnalibus, in prin.ff.de reg. iur. Et facit quod scribit Inn.in c.cū in tua.ext.q mat.accus.pos.

256 Sed hoc tamen primo loco limitabis procedere,vbi lex aut iudex illis verbis vtitur , secus si pasciscentes aut contrahentes, verbi gratia, si quis promittat sub pœna centum.Hæc enim verba eam vim habent,vt nisi id fiat , quod actum est aut promissum, ea pœna ipso iure debeatur , ad idque agi possit,per tex.in d.l.ad diem.ff.de verb.oblig.quem ad hoc not.Pau.Castr.& Ias.ibi , & ad hoc quoque facit tex.in l.rescriptum.§.si pacto.ff.de pact.vbi gl. in verbo,vtraque , facit hanc differentiā inter pœnam legalem & conuentionalem.Ex quibus potes intelligere non verum esse quod scribit. Fel.in d.c. sicut tuis,in 2.limitatione,ext.de simo.

Pœna legalis & conuentionalis differentia.

257 Limita secundò procedere, nisi posteaquam is , cui sub pœna excommunicationis aliquid iussum fuerat, non id fecit,iudex declaret voluisse se excommunicare re non impleta, secundum Host. in d.c.1.ext.de sagit.& Guil.à monte Laud. in d.cle. 1.& ibi Imol.col.2.de exces.prælat.Non nocebit tamen talis declaratio impetrationi beneficij, & aliis actibus interim factis ante ipsam declarationem, cùm agitur de graui aliquo præiudicio , vt asserit Pan.ibi , quia declaratio producit effectum ex eo tempore tātùm quo fit,nec retrotrahitur secundū Io.Ana.ibi,quem sequitur Fel.in d.c.sicut tuis,ext. de simo.qui & ad hoc dicit facere gl.sing.in c. apostolicæ,de cleri.exc.quæ dicit valere impetrationē beneficij ab eo factam , qui probabiliter ignorabat se esse excommunicatum.

Declaratio producit effectū ex eo tempore tantū quo fit.

258 Quin Card.Alex.in d.c.salonitanæ. 63. dist.in nullo casu admittit illud dictum Hostien.quia non creditur,inquit,verbo iudicis in præiudicium partis,per gl.in c.sicut,ext.de senten.excom. Subditq; facere quæ habentur in c.cùm à nobis , ext.de testi. cum simi.Et huic sententiæ accedo,cùm huiusmodi iudicis declaratio siue interpretatio sit contra vim ac naturam verborum per ea quæ latè diximus suprà in verbo,libertis,numero 1.Nam & ipse Hosti.in summa d.tit.de sagit. vbi suprà citauimus, tradit hæc verba non esse latæ sententiæ, nisi proferens aliud intenderet,subditq; tum demum constare de intentione,si id ipse proferēs expresserit:aliàs,inquit,non esset à verbis recedēdū.At Io.And. in d.c.1.de sagit. simpliciter dicit credendum esse iudici,sed antequā declarauerit, excusatur non seruans

Iudicis verbo nō creditur in præiudiciū partis.

uans sententiam. Quanquam Guil.& Imo.in d.cle. 1.de exceſ.prælat.fuerunt in hac sententia, vt facta declaratione effectus pœnæ retrotrahatur.

Excommunicationis sententia quando sit latæ sententiæ.

259 Limita tertiò, nisi lex aut iudex ita dixerit, sub excõmunicatione, quam statim contraueniendo incurras, aut sic, sub pœna excõmunicationis, quã ipso facto incurras. Aut etiã sic, sub pœna excõmunicationis. quã exnunc prout extunc, vel simpliciter exnũc (ita enim nostri loquuntur) proferimus, vt de primo voluerunt omnes in d.c.vnico, de sagit. De secundo Pan. post alios in c. prærerea requisisti, col.pe.ext.de app. De tertio Pau. Cast. & Iaſ.in d.l.ad diem.ff.de verb.obli. De postremo Pan. in c. secundo, de mat.contr. conſ. inter. eccl. Ex quibus potes facilè intelligere, idem esse in similibus verbis. Nam & Hoſt.in d.c.ſicut tuis, col.2.verſ.ſed nũquid hæc verba, dicit ꝙ si iudex simpliciter dicat, sub pœna excõmunicationis, quã contraueniẽs incurrat, habent vim sententiæ. Idemque si dicat, sub sententia excõmunicationis. Nã illud verbum sentẽtia, declarat esse latæ sententiæ, vt voluerũt Hoſt. & Io. And.in c.innotuit, in verbo sententia, extr. de eo qui ord.fur.ſuſ. Sed & idem si dicatur, sub interpositione excõmunicationis, vel sub interminatione, vt dicit glo.in d.c.relatũ, de iure patro. Sed quãtũ ad secundũ ea gl. est contra tex. ibi, vt ibi etiam no. Hoſt. & Inn. And. ibi. Idem si post ea verba, sub pœna excommunicationis, hæc & similia subiiciantur, ꝙ si quis contrà fecerit, sciat se excõmunicatũ, secundum eundem Hoſt.in ca.non minus, in verbo, sub anathematis districtione, & ibi quoque Io.An.in illo verbo, districtione, ext.de immu.ecc. per tex.ibi, cui adde similem tex.in c.clericis, ext.ne cle.vel.mo.& ibi quoque Hoſt.& Ioan.And.

De eadem re.

260 Idẽ deniq; si dicatur simpliciter sub pœna, vel sub bãno, secundũ Hoſt.qui hanc facit differẽtiam inter hæc, sub pœna excommunicationis vel bãni, & sub interminatione excõmunicationis vel banni. illud enim esse latam sententiam, hoc minimè. Ita enim voluit in d.ca.2.de mat.cõtrac.cõſ.interd.eccl, sed huic omnes aduersantur. Et cõtra Hostiẽ. facit tex.in cle.1.verſ.nos tã, de relig.dom.quæ ad illa verba. sub pœna excommunicationis, mox hęc addit, quam in contrarium facientes incurrere volumus ipso facto.

De eadem re.

261 Limita quartò procedere, nisi iudex ipse qui hæc verba protulit, præmiserit causæ cognitionẽ, vel etiam ea solenniter protulit, scilicet accẽsis extinctisque candelis: videtur enim tunc proferri excommunicatio ipso facto, quia à lege non potuit talis solennitas aut cerimonia proferri, vt voluit Ant.& post eum Panor.in d.cap.1.extra de sagit. & Card. Ale.in d.c.Salonitanæ.63.dist.

De eadem re.

262 Limita quintò, nisi ex aliis verbis constitutionis, quæ his verbis vtitur, appareret hæc verba esse latæ sentẽtiæ, vt probatur ex glo.in d.ca.1.in verbo, sub excõmunicatione, ext.de loca. quæ dicit ea verba esse illic latæ sententiæ. quã sequũtur Tã.Vin.& Philip.ibi, & Hoſt.& Lapus, qui casum illius ca.ponũt inter cæteros casus excõmunicationis latæ sententiæ, ille quidẽ in summa tit.de sent.excom.§.3.in prin.hic in tract.de cẽsura ecclesiaſtica, col.24. Dicitq; Pan.in d.c.1.ꝙ ea glo.respiciebat ad alia verba eius cõstitutionis, de qua ille tex.loquitur. Nã aliàs, inquit, non essent illa verba latæ sententiæ. Et generale est vt verba suam vim mutẽt propter alia verba eiusdem constitutionis id declarãtia, vt diximus suprà in 11.fal.futuri temporis.

De eadem re.

263 Limita sextò nisi priùs esset lata sententia excõmunicationis à iure vel statuto, & postea iudex hac interminatione vtitur. Nã tunc infert & aliam excõmunicationem, & ita is erit duplici sententia ligatus. ita voluit Guilli. à monte Laud. & Imo.in d.cle.1.de exceſ.præla.per c.à nobis, le 1.ext.de sent. exco. Sed vt scribit Card.Flor.in d.cle.col.vlt.q.3.d.c.id non probat, nec verum est. in qua etiam sentẽtia est Collec.in d.c.relatum, de iure patro.

Hac verba, sub pœna, nõ sunt latæ sententiæ.

264 Limita septimò, nisi aliquid fuerit iussum aut prohibitũ sub pœna periurij, nã cùm ea pœna ipso iure incurratur, si cõtrà fuerit factũ.ca. cum quidã, de iureiu.consequens est eum qui non paret, ipso iure eam pęnam incurrisse l. 3.§.si ad diem.ff. de re milit. Ita voluit Fran. Are.in cap.transmissa, extrà de foro compet.& sequitur Fely.in cap.2.col. pe. verſ. quando autem exprimitur, extrà de sponsal. Qui & ipse respondet ad ea quæ suprà diximus, hæc verba, sub pœna, nõ esse latæ sententiæ, quia ea procedũt, vbi comminatio potest habere alium effectum, quàm latæ sententiæ. Hic autem propter præcedẽs iuramentum contrauentio statim operatur periurium. quod dicit not. quia non est alibi adeo bene declaratum. Quanuis sint alij, vt & idem dicit, qui tenent contrarium, vt ibi videbis per eum.

Quod difficulter reuocatur, difficulter etiam conceditur.

265 Parũ abfuit quin omiserim rẽ ad hũc locum pertinentẽ. Id scilicet est, ꝙ cũ regulariter opus est sentẽtia ad aliquid reuocãdũ: tamẽ in casu aliàs irreuocabili si valeret mero iure, nullũ est ipso iure. verbi gratia, si quid in fraudẽ creditorũ alienatum fuerit, regulariter valet mero iure, sed retractatur actione reuocatoria, vt toto tit.de his quę in frau.cred. & l.si sciẽs, in fi.ff.de cõtrah.empt. Tamẽ quia libertas semel data non reuocatur, vt in l.& si sine.§.sed quod Papin.ff.de minor. Ideo ea data in fraudẽ creditorum, ipso iure nulla est.§.1.Instit. quib. ex cauſ. manu.non licet. vbi Ioan.Plat.Ang. Aret.& alij recentiores huius rationem esse dicũt, quoniã quod difficulter reuocatur, etiã difficulter conceditur, vt not.glo.in l.si noxale, in prin.in verbo, ipse iure durat.ff.de noxa.actio. Et huc spectat quod tradit Bal. in l.1.col.2.C.de neceſſ.seruis hæred.instit.

Vtrum aliquid fiat ipso iure, an verò per sententiam.

266 Penè huius tractationis me cepit fastidium, quod ex eo pedẽ referre monet. Sed illud priùs dixerim, nõ modicũ interesse, vtrũ aliquid fiat ipso iure, an verò per sententiam. Sunt enim multi huius rei effectus, & discrimina. Ex quibus aliquot, & eos quidẽ memorabiliores & insigniores, prętermissis cæteris, operæpretiũ visum est subscribere. Quorũ etiã multi ad legẽ nostrã pertinẽt. Ex quib⁹ plane intelliges nõ rectè scripsisse And.Iſer.in c.1.§. callidis, tit.de prohi.feu.ali. per Fed.inuestigationẽ illã, de qua inibi tractatur, vtrùm vasallus cadat ipso iure, an per sententiam esse inutilẽ: pro quo est tex. in l.nihil.ff.de regu.iur. vbi ita scribitur, nihil interest, ipso iure quis actionem non habeat, an per exceptionẽ infirmetur. & in simili tex.in l. Fulcinius. §.si in diem, & seq.ff.quibus ex cauſ.in poſſe.eat.& facit tex. in l. si cum exceptione, in prin. ff. quod met.causa. Quod vtique verum est in eo primo casu quantum ad effectum, vt dicit glo.in d.§.callidis. & Pet.Iac.in tit.de causis ex quibus domi. debet amit.prop.in fi.& Pet.Anch.cõſ.62.duplici respectu, in fin. Et quantum ad d.l.cum exceptione, videbis etiam Bald.ibi, in priore lect.

De eadem re.

267 Sed & in aliis casib⁹ plurimũ interest, vt ex iis quę subiiciemus, liquido apparebit. Ex quo etiam ait Bal.in l.1.col.11.verſ. ad principiũ quęstionis reuertor. C. de cõfeſſ. ꝙ plenius ius est tutũ esse ipso iure, quàm ope restitutionis in integrum. quod & ipsum asserit & probat Frã.Aret.in l.Pãnonius.col. 4.verſ.2.ratio istorum.ff.de acq. hæred. Sed & ipse Bald.in l.metum.§.sed quod prætor.ad fin.ff.quod met.cau. tradit per gl.ibi, ꝙ interest alicuius magis non teneri ipso iure, quàm habere exceptionem. Sed & Ang.ibi tradit quòd is qui obligatus reperitur ipso iure, licèt se exceptione tueri possit, dicitur damnum pati. quod pro not. reassumit Phili.

Dec.in l.non videtur,col.2.verſ.& ex ſupradictis.ff. de reg.iur.Sed & hinc fit,vt ea lex nõ ſit ſuperflua, quæ ipſo iure tollit quod exceptione ſubmoueri poterat, ſecundum gloſſ.in l.ſi ſtipuler vt id fiat,in prin.in verbo,ſi ſororẽ,& ibi Fran. Aret.ff.de verb. obli.ſuper quo etiã vide quæ ſcribit idẽ Aret. in l. qui bis,in prin.& in l.ſi dari,propè per totum.ff.de verb.oblig.

Cũ aliquid fit ipſo iure, an ſtatim fructus debeãt reſtitui.

268 Primũ igitur diſcrimen hoc erit, quod cùm quid ſit ipſo iure, ſtatim ex eo tẽpore debent fructus reſtitui,nõ expectata petitione, aut litis cõteſtatione.quæ fuit ſententia gl.in §.1.in verbo,immi nere,in fi.quã ibi ſequuntur Iac.Bel. Bar.& Ang.in auth.de inceſt.nupt.per tex.in l.eũ qui.ff.de his qui vt indig.ſequũtur etiã Cy.& Bald.in auth.inceſtas. ad fi.C.eo.tit.de inceſt.nup.& Ioã.And.in c.felicis. §.nullus,& ibi etiã Pet.Anch.col. pen. verſ. quæro poſt Io.And.& ibi quoq; Domi.& Philip. Fran. vterq; in prin.col.2.de pęnis,li.6.& idẽ Pet.Anch.in c.2.in 2.not.de præſcrip.li.6.And. Iſer.in c.1.§.ſi autẽ dixerit,col.4.verſ.perditur dominiũ, tit.quo tẽpor.miles.& in c.1.§.item ſi fidelis, tit. quib.mod. feud.amit.Pet.Iac.tit.ſuper cõdi.ex moribus.col.1. Petr.Ferra in tit.for.libel.in cauſ.ſpo.poſ.in verbo, ipſo facta,ad fi.Io.Ray.in d.§.callidis,verſ.pœna,in 16.q.1.partis prin.& ibi etiã Card.Alex.in d. §. callidis,col.2.tit.de prohi.feud.ali.per Feder.Ang.Aret. in tract.maleſ.in verbo,& eius bona publicamus, col.13.verſ.& bene aduertas,vbi & eã gl.dicit ſing. & ibi Aug.Ari.in additio.illius.Alex.in l.1.col.1.C. de his qui.vt indig.Alber.Brunus conſ. 41. viſo inſtrumento inueſtituræ,col.vlt.Matth.Afflic.in cõſtit.Siciliæ,incip.pacterenorũ,col.4.verſ.ſed quæro an iſta publicatio.& in conſtit.incipiente,ſi dubitatio.col.6.verſ.prima ꝙ vbi agitur.Petr.Belluga, qui eã gl.dicit aureã,in ſpeculo principũ, tit.de amortiz.§.nunc videamus,col.3.Pau.à monte Pico in repet.l.poſt contractũ,col.pen.ff.de dona.cũ aliis cõcor. adductis per Fely.in ca.Rodulphus, char.pen. verſ.limita tertiò reſpectu fructuũ, ext.de reſcri.& in c.de quarta,col.11. verſ. faciũt poſtremò prædicta,ext.de præſcri.Petr.Rebuf.in arbor.feud.in fin.

Fructus rei donatæ an debeãt reſtitui ſtatim à nato filio.

269 Ex quo videtur ꝙ in caſu huius l. debent reſtitui fructus rei donatæ ſtatim à nato filio.De qua re nuncupatim tractauit Lancel.Gali.in repet.l.Cẽturio,char.pe.in 13.concluſione. ff. de vulg.& pup. ſubſtit.vbi primùm dicit videri fructus non deberi niſi à tẽpore quo res eſt petita,cùm donans nec rẽ quidem ipſam teneatur reſtituere,niſi fuerit petita, ſecundum ea quæ ſuprà latè diximus in hac eadem gl.verſ.incip. fuerunt tamen qui dixerunt, & ſeq. Poſtea verò ſubdit ipſe Lancel. hoc eſſe dubium propter glo.in d.§.1.in auth.de inceſt. nupt. Tandẽ concludit,ꝙ ſi donatarius ignoraret filios donanti fuiſſe ſuſceptos,non tenetur,niſi tanquã bonę fidei poſſeſſor.vbi verò ſciret, caſus adhuc, inquit, dubius eſt, quia iura & docto.qui dicũt fructus ſtatim deberi,cùm quid fit ipſo iure,loquuntur quãdo quis priuatur ex facto ipſius proprio,vel vbi nunquam habuit dominium in re ipſa.Subiungit tamẽ poſtea dicendum eſſe, quòd ex quo ipſo iure eſt reſolutus titulus donationis quam habebat donatarius,teneatur ad reſtitutionem fructuum.

Legitimæ ſupplementum non fit niſi petẽti.

270 Nã etiam aliàs licet ſupplementum legitimæ nõ fiat niſi petenti,vt voluerunt gl. Bart.& alij in l. ſcimus,in prin.C.de inof.teſta.& ſuprà copioſè diximus in hac gl.verſ.14.incip.idem quoq; dicimus. Tamen fructus debent reſtitui à tempore mortis patris,vt no.cõſuluit Card.Flor.conſ.8.præſuppoſito ſtatuto ꝙ filiæ, in fi. & voluerũt etiã alij pleriq; quos Lãcel.nõ citat,videlicet gl.ordi.in l.in fideicõmiſſoria,in gl.1.in fi.& ibi Franc.Ripa col.7. nu.46. ff.ad Treb.& Bal.qui & hoc dicit procedere,etiã ſi ipſi fructus ſint bona fide conſumpti.in l.nõ eſt.C. fami.herci.& cõſ.22.quædã domina Nicolina, col. vlt.li.2.Ang.conſ. 101. conſiderandũ eſt ꝙ ſubſtitutio,verſ.ſequitur videre de Margarita,vbi dicit pro cedere,cùm legitima conſiſtit in rebus corporalibus,& ſic in ſpecie certa.Nam ſi in quantitate,non niſi à tempore moræ.ipſe Ang. conſ.349.conſultatio,col.2.Alex.conſ. 69. ſuper primo dubio. col. 2. verſ.ſuper ſecundo dubio,lib.1.per l.Papinianus.§. vnde ſi quis.ff.de inof.teſta. & idẽ Alex.cõſ.7.viſis & diligenter animaduerſis, col.3. verſ.ex prædictis infertur,li.2.& conſ.128.ſentio fieri dubium, col.1. verſ.tamen iſtis.& in fi.li.6.& Bened.Capr.conſ.88. punctus Angelus olim Martini,col.3.verſ.circa ſecundũ.& cõſ.153.cũ vt præſupponitur,col.1. Corn. conſ.265.circa primũ & ſecundũ, col.1.verſ. tamen quandocunq;,lib.1.per illum eundem text.& id dicit voluiſſe Bar.cõſ.incip.viſis ſtatutis,aliàs, propo nitur ꝙ domina. quod tamen reperire non potui. & idem Corn. conſ. eiuſdem numeri, incipien.in hac videtur,paulò ante fi.li.3.per illũ tex.Soci.cõſi. 57.in cauſa reſtitutionis, col.9.verſ.prætereа etiam dico,li.4.Steph.Bertr.conſ.301.quia prout ſupponi tur,ante fi.li.2.& conſ.201.ex themate, nu.4.li.3.& conſi.47.cũ quinquaginta, nu.2.eo.li.3.& conſ.322. viſo teſtamẽto,ad fi.eo.li.3.& Fabia.Giocchi in rep. auth.nouiſſima,in 7.q.prin.col.2.verſ.vlt.quæritur, & iterum in 7.q.9.q.prin.C.de inoffi.teſta.

Emphyteuta quando teneatur ad reſtitutionem fructuum.

271 Sed & hæc ſententia confirmari poteſt ex eo ꝙ pleriq; dicunt emphyteutã teneri ad reſtitutionẽ fructuũ ex eo tẽpore quo reſoluta fuit emphyteuſis.Cuius ſententiæ fuit Spec.tit.de locat.§.nunc aliqua,verſ.10.Alber.in l.2.col.8. & ibi etiã Iaſ. col.5. verſ.2.quæro.C.de iure emphy.Bald.in l.ſi pater,in 3.no.C.de vſufr.Ang.in §.ſi verò,poſt prin.ibi, ſed quæro tunc,in auth.de nõ ali.Soci.cõſ.167.nõ inutilis,col.4.verſ.poſtremò prædicta cõfirmantur, li. 2.& Fely.in d.c.de quarta,col.11.verſic.ſimile eſt,de præſcri.& Iaſ.conſ.29.nunquã putaui, ad fi.lib. 1.Et tamen certũ eſt hoc caſu emphyteutã nõ priuari, niſi dominus voluerit & declarauerit, vt latè diximus ſuprà hac in gl.nu.10.fuerunt tamen qui dixerũt.Et id optimè animaduertit Fran.Ripa.in l.1. ff.ſi hæres.nu.16.ff.ad Treb.cùm negat emphyteutã cadere,niſi domino volente.Tamen facta declaratio ne domini,tenetur nõ ſolùm ad fructus perceptos à tempore declarationis ſed & à tempore cõmiſſi.

Feudatarius tenetur ad fructus perceptos ex die commiſſæ feloniæ.

272 Et ſimile eſt quod tradunt Guil. Cu. Ange. Pau.Caſt.Alex.& Iaſ.in d.l.1.per illum tex.quẽ Pau. Caſt.dicit perpetuò eſſe menti tenendum.C.de his quib.vt indig.feudatariũ etiã teneri ad fructus perceptos ex die commiſſę felonię.quod & voluit Ro. in l.diuortio,in prin.col.2.ff ſol.mat.& Mart.Laud. ꝙ Card.Alex.in c.1. vterq; paulò ante fi.tit. quibus mod.feud. amit.in c.2.vbi id dicũt ſing.& Iacob.à S. Georg.in tract.feud.in verbo, dictiq; vaſalli promi ſerũt nõ cõmittere feloniã,col.13.verſ.addo vobis. & Zazius in epito.feud.parte 10.Idq; dicũt Guil.& Pau.Caſt.in d.l.1. procedere in clerico qui cõmiſit delictũ,ob quod debet priuari beneficio,vt ſcilicet teneatur reſtituere fructus à tempore delicti:quod & videntur voluiſſe Bal.Ang.& Pau.Caſt.in l.prædonis,per illum tex.ff.de petit.hæred.& Bal.in c.paſtoralis,col.pe.verſi.quæro an excõmunicatus,ext. de appel.per d.l.& alia quædã iura. & Domi.in §. 1. 42.diſtin.& nouiſsimè Ant. Burg.in c. ad noſtram, col.11.verſ.venio modò,extrà de empt.& vendit.& Philip.Dec.conſi.118.viſo inſtrumẽto,col.1.& Hippolitus Marſil.ſingu. 525.clericus qui commiſit.& Franc.Ripa in l. vltim.in 66.quæſt.hoc tit.de reuo. donat. vbi ex hoc dicit donatarium ingratum teneri ad reſtitutionem fructuum à tempore ingratitudinis commiſſæ.Quanuis in clerico contra

rium

riũ teneat Card.Flor.in c.1.ext.de celeb. miss. & ibi quoque Panor.col.vlt.& Corn.in d.l.1.col.1.& Feli. in d.c.de quarta, d.col.11. vers.faciunt postremò,& multis seq.vbi multa allegat. Et facit etiam text.in l.hæredem,& in l.eum qui,in prin.ff.de his quibus vt indig.& quod voluit glo.in §.& hæc quidem, in verbo,relictis,in fi.in auth.de hæred.& falcid.

Donatarius quando teneatur ad restitutionẽ fructuum.

273 Sed vt reuertamur ad casum nostræ l.Frã. Ripa in ea ipsa l.in 40.q.in qua rem hanc nuncupatim tractat,in ea est opinione,quam supra inter cæteras ex Lãcel.Gali.adduximus vt scilicet donatarius nõ teneatur ad fructuũ restitutionẽ,nisi à tẽpore, quo primũ resciuit filios esse natos donator. Ante eñ, inquit,erat in bona fide.ideoq́ue fecit fructus suos nõ extãtes.l.certũ.C.de rei vẽd.cũ sim. Cui in hoc quidẽ accedo,vt scilicet nõ teneatur donatarius ad fructus,quãdiu est in bona fide.Sed arbitror nõ eũ in malã fidẽ cadere cõtinuò quàm sciuit natos liberos,sed tũ demũ tantũ,cũ donator declarauerit vel le donationẽ reuocari,secundũ ea quæ diximus supra in d.vers.10.fuerũt tamẽ qui dixerũt.& seq.iunctis & iis quæ etiã diximus in verbo, susceperit liberos,vers.211.incip.secundò intelliges procedere, cũ multis seq.quæ videbis,ne hic iterum repetam.

274 Nec obstãt contraria,videlicet d.glo.in d.§.1. de incest.nupt.& similia, quia vt dicunt Lancel. & Ripa,procedunt cùm resoluitur contractus ex facto eius qui fructus percipit,& ideo confestim fit malæ fidei possessor. Quod autem dictum est de fructibus legitimæ,potest intelligi secundũ prꝑteri-ta,si videlicet,& postquã petita fuerit, vt quæ non debeatur nisi petita,vt diximus.nec tex.in d.l.Papinianus §.vnde si qs.ff.de inof.testa.probat cõtrariũ.

Fructus percepti ante natiuitatem liberorũ an debeãt restitui.

275 Cæterũ & hic quoq; dubitatũ est, an etiã fructus percepti ante natiuitatẽ liberorũ, debeãt restitui. Sunt enim multa quę restitui suadent.Primùm quidẽ tex.l.nostræ, quæ dicit totũ reuerti ad donatorẽ.Ex quo sequitur & fructus restituendos , per optimũ tex.in l.balista.ff.ad S.C. Treb.vbi propter dictionẽ,omnẽ,etiã fructus restituuntur.Nã qui omne vel totũ dicit,nihil excludit.l.pediculis. §. Labeo.ff.de aur.& argen.lega.cũ multis quæ diximus suprà in verbo,totũ,in prin. Additq; hic noster tex. quicquid,quod similiter omnia cõprehẽdit,vt etiã diximus suprà in verbo,quicquid. Nec totũ quidẽ reuerteretur,nisi & fructus restituerẽtur, qui ex re donata prodierũt:sicuti etiã in simili diximus non plenè aliquid restitui, nisi & fructus restituantur.l. videamus generaliter.§.in Fauiana.ff.de vsur.& l.ꝙ si minor.§.restitutio.ff.de minor.& l. & ex diuerso. §.1.& ibi gl.in verbo,restitui.ff.de rei vẽd.& l.in cõdemnatione.§.1. ff. de reg.iur.& l.plus est,& l.restituere.ff.de verbo.signific.

Verbũ, restituas, habet plenum significatum.

276 Ex quo dicit Bal.in rub.C.de fruct. & lit. expen.ꝙ si iudex in sentẽtia dicat simpliciter condẽno te vt restituas rẽ , intelligitur etiã condẽnare ad restitutionẽ fructuũ, propter illud verbũ restituas, quod habet plenũ significatũ.Idq; cõmendat Ias.& dicit perpetuò ac diligẽter not.in §.omniũ,in fi.Instit.de actio.sed & in idẽ dicit multùm not.ipse Ias. in l.iusiurandũ.§.procurator,col.6.vers.no.tamẽ ex 3.parte.ff.de iureiur.& idẽ voluit ipse Bal.cuius Ias. nõ meminit,cõs.504.arbiter & arbitrator,col.2.ver. modò quæritur, li.5. & ꝙ id verbũ habeat plenã significationem, tenet etiã Archid. referens Goffre. in c.si existens.in verbo,integerrimo.3.q.2.& in ca. quia sæpe,& ibi Ioan.And.col.2.in verbo plenè, in nouuella.& Domi.etiam col. 2.versic. quæro an si non fuisset,de elect.lib.6.cum simil.

277 Deinde quia huiusmodi donatio censetur fuisse facta sub cõditione,si donans non susceperit liberos,vt suprà diximus post princ.nostræ l. & alibi sæpe.Ideo deficiente cõditione,susceptis scilicet liberis,perinde est ac si nunquã fuisset donatum.l.si quis fundũ.ff.de cont.empt.& l.necessariò,in prin. ff.de peric.& commo.rei vend. & l.pecuniã , & ibi Pau.Cast.& Alex.in vlt.not.ff. si cert.pet. & l.1.ff.de reg.Cato.cũ concord.adductis à Bal.cons. 478.quidã Frãciscolus,col.1.lib.1.nec nisi existente cõditione dominiũ transferri potuit.l.ei qui ita hæreditatẽ.ff.de cõdi.inst.& l.qui hæredi.§. vlt. & ferme per totũ.ff.de cond.& demõst.& l.qui absenti.§.1.& ibi Bar.& alij.ff.de acq.possess.& cap.super eo , extr. de cõdi.appo.& ibi cõcord.in glo.cũ simil.Propterea dicit Signo.cõs.127.in quæstione nullitatis , col.pe. vers.præterea euentus,ꝙ defectus cõditionis semper habet oculos retro,videlicet ad tẽpus dispositionis, per multa iura quæ allegat. Ideoq; deficiẽte cõditione res restituẽda est cũ fructib.d.l.necessario.§.ꝙ si pendente.ff.de peri.& commo.rei vẽdi. & l.omnia.§.1.ff.de leg.2.& not.Rom.sing. 540.fructus percepti,vbi hoc limitat in sing. casu & Soci. cõs.170.in præsenti cõsultatione, col. 5. vers.tertiũ. lib.2.& bene facit tex.in l.vbi autem. ff. de in diem addic. Nam nec fructus percepti ex re legata pendente conditione,legatario debentur.l.filium,quæ est pen.ff.de opti.leg.& ibi concord.in glo.

Titulus quando est reuocabilis,reuocatur tũ res cũ fructib.

278 Postremò , quia cùm titulus est reuocabilis, cuiusmodi est donatio causa mortis,legatũ,venditio cũ pacto addictionis & in diẽ, & legis cõmissoriæ,& similes:reuocatur res cũ fructibus. l. eũ qui emit,in prin.& l.itẽ quod dictũ est, & l.imperator. ff.de in diẽ addi.& l.is qui.§.si fundus.ff.quod vi aut clã.& l.vlt.ff.de iure fisci.& l.1. §.1.& l.ꝙ si nolit, in fi.iũcta l.cũ autẽ §.cùm redhibetur.ff.de ædil.edict. & l.lege.ff.de lege cõmisso.& l.cũ quis. & ibi Ang. & Alex.ff.de cond.ob causam.& l.videamus.§.item & indebitũ , & duobus. seq.ff.de vsur.& d.l.1.& ibi Ang.Pau.Cast.& Alex.C.de his quibus vt indig.& voluit gl.in l.si mortis causa donatus, & ibi expressiùs Bar.ff.de dona.cau.mor.Bal.in l.vlt.C. de vsur. & fruct.leg.& consi.294. donatio causa mortis , in prin.li.3.Panor.in c.illo vos,col.2.ext.de pign.Ang. Aret.in §.1.col.vlt.vers.quæro quando reuocatur, Inst.qui.est permis.fac.test.& Franc. Cre.singu.15.si legatũ soluitur.Ant.Burg.in d.c.ad nostram,vbi supra,de empt.& vẽdi.Quibus adde quod scribit Ro. cons.454.in re præsenti,col.vltim.in 3.dubio,quòd cùm titulus ad irritum recidit, res restituenda est cũ fructibus,per tex.quẽ dicit sing.in l.filio.§.cõtra tabulas.ff.de inof.test.quẽ sequitur Feli.in c.cũ causa,col.pe.vers.respectu autẽ fructuũ,extra de re iud.

279 Veruntamẽ ꝙ fructus percepti ante liberorũ donatoris natiuitatẽ in casu nostrę l.restitui nõ debeãt,nõ obscurè sentit Archid.nõ infimę vir autoritatis,in c.vlt.17.q.4.& apertissimè Franc. Rip. qui Archid.nõ memorat , hic in 40.q.motus duab9 rationib9,quia hęc lex nõ simpliciter dicit totũ reuerti,sed totũ quicquid donator largitus fuerat.At nõ elargitus est fructus,vt qui tẽpore donationis nõdũ essent in rerũ natura.Et licèt donatarius postea perceperit fructus ex re donata, nõ tamẽ vt donatos,sed vt proprios,ac ex re propria collectos. Nã ꝙ fructus nõ dicãtur donati,probat l.sancimus. C. de donat.vbi non cõputantur fructus in æstimatione rei donatæ.Cui adde in hac ratione tex.optimũ in l.in ædibus.§.ex rebus.ff.eod.tit.de donat.vbi ita scribitur,ex rebus donatis fructus recepti in ratione donationis non computantur. quem text. ad hoc elegantem dicit Bald.in l.vlt.col.2. versi. item dat.C.de vsucap.pro donat.& alium text. in l. cùm de donatione.ff. eod. tit. de donat. vbi ita quoque scribit,cùm de donatione quæritur,neque fructus nomine,neq; fructuũ,neq; pẽsionũ,neq; mercedis vlla donatio videtur esse facta.Et bene facit tex.in l. quod quis,in prin.ff.de legat.3. Adde inquam, huic

rationi Ripæ,quod in non longè dissimili casu respondit Ang.cons.331.pro cōsultationis, col.2.vers. inter has autem.

Hæc verba, reuertatur in arbitrio, quomodo intelligenda.

280 Secūda autē ratio Ripæ est,quia lex nostra dicit,reuertatur in arbitrio. ergo loquitur de his rebus quæ aliquādo fuerūt in arbitrio siue dominio donatoris.arg.l.verbū reddēdi.ff.de verb.signifi.& not.per gl.& alios in rub.ff.sol.matr.de quo postremo & nos multa diximus suprà in verbo, libertis, vers.112.incip.his autē Corn.Fructus autē,vt ad Ripā reuertamur, nūquā fuerunt in dominio donatoris.Nec obstat,inquit,ꝙ donatio cēseatur facta sub cōditione resolutiua , quia verum est, vt exnunc, non extunc,vt probat id verbum reuertatur.

Donatio inter viuos cum reuocatur aliqua ex causa, fructus tamen non reuocātur.

281 His Ripę rationibus adde quod voluit gl.no. in l.generaliter dicimus.§.planè si minus,in verbo, ex causa.ff.de fideico.libert. ꝙ cū reuocatur donatio inter viuos ex aliqua causa , fructus nō reuocātur.quā gl.ad hoc not.Bald.in sua margar.in verbo, fructus,in prin.vbi ex ea dicit post Ray. ꝙ reuocata donatione per ingratitudinē, fructus nō restituū tur,quod not.quia Frā.Ripa tenuit cōtrariū in rep. l.vlt in 66.q.hoc eo.tit.vbi suprà diximus,num.272. sed & illā gl.ad id quod primùm diximus , expēdit Io.Berber.in Viatorio iuris,tit.de reuo.dona.col.2. vers.an autē in casibus & Ias.qui eā dicit singu.in d. l.cùm quis,quā legit cū l.si hęres,in prin.ff.de cōdi. ob causa.ffertq; ex ea esse intelligēdū quod ibi no. Ang.& Alex.per illū tex. titulū reuocabilē nō præstare acquisitionē fructuū,vt scilicet procedat in titulo siue in donatione causa mortis,non etiā inter viuos, sed & illam gl.sequitur & dicit singu.Catel. Cot.in memor.incip.legatū factū à testatore. Et id quidē adeò procedit, vt etiā nō reuocētur fructus bona fide percepti ex donatione facta inter virū & vxorē,tametsi errauerit in iure qui percepit. l. fructus,& ibi gl.ff.de vsur.& gl.in l.nec vllā, §.omnib⁹, in verbo,vxor.ff.de petit.hęre. quā ad hoc dicit singu.& trahit ad omnes donationes quæ nō valent, sed valere creduntur.Bald.in sua margar.in verbo, donatio,in fin.& alia glo.in l.de fructibus.ff.de donat.inter vir.& vxor.ita intelligens text.ibi.

Contrariū tenentes.

282 Sed huic sententiæ obstant text. in d.l. quod dictum est,& in d.l.imperator.ff. de in diem addic. & in d.l.vlt.ff.de iure fisc.quę loquuntur de venditione facta cum pacto addictionis in diem,& in d. l.si quod nolit,in fi. & in l.cū autem.§.cùm redhibe retur.ff.de ædil.edict. quæ loquūtur in venditione, quæ redhibitoria actione reuocatur. & ita omnes hæ leges in contractibus inter viuos , & tamen fit restitutio fructuum.vt illis cauetur.

Venditio conditionalis non est pura venditio.

283 Verùm quantū ad priores leges pertinet, quæ loquūtur de vēditione facta cū illo pacto addictionis in diē, certè multùm interest quibus verbis res agatur.Nā si ita actū est,vt perficiatur vēditio, nisi melior cōditio afferatur,nō est pura vēditio,sed cōditionalis.Ideo nec vsucapit emptor,nec ad eū fructus pertinēt.sed si ita actum est,vt meliore oblata cōditione,ab ea discedatur,erit pura vēditio , quæ sub cōditione resoluitur. quo casu emptor & vsucapit,& fructus & accessiones lucratur. text.est ita distinguēs in l.2.3.& 4.ff.de in diē addic. & l.2.§.Sabinus,& §.si in diem. ff. pro empto. Hic autem est pura donatio ac perfecta , sed quæ reuocatur siue resoluitur, si donans postea susceperit liberos. Neque enim facta esse censetur sub conditione suspensiua , ita scilicet , si donans non suceperit liberos , quo casu suspenderetur effectus donationis, donec conditio purificaretur, vt nostri loquuntur. sed conditio quæ hic intelligitur, est huiusmodi, vt scilicet reuocetur donatio, si donans postea susceperit liberos , vt expresim diximus suprà in præfatione,versic.6.incip.hinc dicunt plerique omnes. quæ quidem conditio non est suspensiua,id est,nō suspendit actum,nec eum facit conditionalem, sed in euentum ipsius resoluit, vt optimè declarāt dicta iura cum glo.in d.l.2.& Card. Flor. cons. 29.iudex,col.1.versi.quartò verba.& Imol.in ca.illo vos in 2.nota.per illum textum,extrà de pigno.cum simil.Ideo & optima ratione fructus percepti ante eam resolutionem,fiunt donatarij. Sicuti etiam in simili de venditione pura,sed ex pacto de retrouēdendo resoluta siue reuocata.nam & emptor interim facit fructus suos,vt probat tex.in l.2.& ibi Bal. & Pau.Cast.C.de pactis inter emptor.& venditor. & plenè diximus in nostro tractatu Retractuum, tit.2.§.5.in glo.1.nu.1.& seq. Nam cùm interim fuerit dominus,vt etiam in casu l.nostræ,consequens est & eum fructus sequi.l.fructus , & l.in fundo,& l.ex diuerso.ff.de rei vendic.& l.fructus.ff. de vsur. cum simil.

284 Et aliàs etiam videmus fructus perceptos ex re fideicommissaria , aut aliàs subiecta restitutioni sub aliqua conditione, vel aliàs , esse interim illius qui grauatus est restituere,ante scilicet conditionis euentum , l.mulier. §. 1. & l.in fideicommissaria.ff. ad Treb.& l.domos,& ibi no.per omnes.ff. de leg. 1.& l.quod his verbis,in princ.ff.de lega.2.& l.filiū, quæ est pen.& ibi Bar.ff.de opti.lega.& l.Herēnius, la 1.ff.de vsur.& auth.idem est.C.de hæret.& in §.si quis de prædictis , le 2. vers. si verò posthac , & ibi Angel.in auth.vt cùm de appel.cogno. & not. Bal. Martin.Laud.& Alex.in cap.1.tit.de feud.dat.mini. valua.Ang.cōs.331.pro cōsultationis, in prin.Raph. Fulgos.cons.24.humanisme.& Pau. Castr.cons.94. clarum est in iure,col.2.vers. quantum verò ad fructus interim perceptos,lib.2. Soci.dicto cons.170. col.5.vers.aliquando & secundo , lib. 2. cum simil. Euentus enim conditionis non trahitur retro,quò ad dominium & commodum fructuum, secundū Bart.& alios in l.vlt.§.sed quia, cum sequent.Cod. commu.de leg. per l.1. §. serui appellatione, quem pro 1.citauit.ff.de senatusons.Syllan.

Euentus conditionis non trahitur retro.

285 Præterea & si illa conditio vt suspensiua intelligeretur,videlicet hoc modo,dono,si non habuero liberos,non tamen faceret donationem censeri conditionalem, sed puram, cum non expressa fuerit,sed tacitè tantùm intelligitur. Nam huiusmodi conditiones extrinsecæ , quæ scilicet tacitè insunt & subintelliguntur,non faciunt actus conditionales,nec eos suspendunt,per tex.qui ita nuncupatim exponit conditiones extrinsecas, in l. conditiones extrinsecæ.ff.de condit.& demonst.& in l.aliquando,eo.tit.& in l.cum illud.§.1.in fi.ff. quemadmod. dies leg.ced.& vbique concord.in glos.& præterea in c.significasti,& ibi glos.& doct.extrà de electio. & cap.2.vbi Panor.& Card.Alex. not. vterque in 1. not. extra de sponsal. & voluerunt etiam gloss.& doct.in cap.ad audientiam,le 2.ext.de rescript.& in c.2.de elect.lib.6.Bald.consi.70.præmittendum est, in fi.lib.3.cum similib.Idque etiam si exprimantur. l.muto.§.1.ff.de tutel. Atque etiam si ea tacita conditio subrogetur à lege in locum expressæ ab homine.l.quæ sub conditione.§.vlt.& ibi glo.& Bar. ff.de condit.instit. quem ad hoc admodum commendat Fran.Aret.in l.3.ff.de legat.1.

Cōditiones extrinsecæ nō faciunt actus conditionales.

286 Quod autē dictū est in posterioribus legib⁹ de vēditione quæ per redhibitoriā reuocatur,non videtur huc pertinere , cùm res ibi redhibeatur ex causa de præterito,quæ scilicet inerat iam à tēpore venditionis.neque enim competit redhibitoria ex morbo aut vitio quod omnino post venditionem contingit,nulla scilicet præcedente causa , vt patet per totum titu.ff.de ædil.edict. & C.de ædil.actio. etiam per totum , præsertim in l. si apud. Hic verò fit reuocatio ex causa quæ non suberat tempore dona

Redhibitoria nō competit ex vitio quod post venditionem contingit.

donationis,sed quæ eam sequuta est.Ideo non mirum,si nec fructus ante causam ipsam percepti restituuntur.

287 Nec huic obstat quod hîc dicitur, totum reuerti,etiam si simpliciter id diceretur, nec fuissent adiecta ea verba,quod donatũ fuerit, vt illud quoque addam Ripæ.Nam huiusmodi verborum similiúmque enuntiatio fructus antè perceptos non comprehendit,per tex.apertum in l.quod his verbis.ff.de leg.3.vbi ita scribitur, quod his verbis relictum est quicquid ex hæreditate bonísve meis ad te peruenerit,cum morieris,restituas:fructus quos is viuus percepit, non venire. Et tex.in l. hæredes mei,in princ.ff.ad Trebel.vbi & ita quoque scribitur, hæredes mei quicquid ad eos ex hæreditate bonísve meis peruenerit, id omne post mortem meam restituant,nihil de fructibus pendente conditione perceptis petitum videri potest.quos text. expendit Rom.sing.36.quòd licèt legatarius. & ex posteriori Bar.in l.Mæuio.§.1.in fin.ff.de lega.2.tradit per hanc dictionem quidquid, non contineri fructus,vt etiam hinc intelligas eam dictionem hîc nihil ad id obesse.Et facit etiam text. si penitus introspiciatur,in l.in fideicommissi.§.cùm pollidius. ff.de vsur.vbi cùm testator quispiam rogasset hæredem,alteri,cùm certam ætatẽ complesset, quicquid ex bonis ad eum peruenisset,restituere,respõdit iurisconsultus, fructus restituendos propter alia quædam verba fideicommisso adiecta tanquã ex illis verbis quæ diximus,non essent restituendi. Quanquam in illis iuribus contrariũ potuisset videri propter verbũ restituere, per iura suprà allegata in vers.224.incip.cæterùm & hic de quo vide doct.in d.l.plus est.ff.de verb.sign.& Alcia.in l.hæc verba in stipulatione,in prin.ff.de verb.sign.

ἐμπονήματα quanã dicantur.

288 Sed hîc quæro,cùm hic donatarius possit deducere aut repetere melioramenta quæ vocamus, Græci ἐμπονήματα vocant, veluti laboramenta, de quibus non semel fit mentio in nouellis Iustiniani Græcis constitutionibus,in titulo περὶ ἐκποιήσεως καὶ ἐμφυτεύσεως ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων.id est de alienatione & emphyteusi rerum ecclesiasticarum, quo in loco Haloander vertit emponemata, meliorationes,non veritus hoc verbo vti post Vlpianum iurisconsultum in l.æquissimum.§.inde quæsitum.ff. de vsufru.& Iustinianum in l.2.C. de iure emphyt. quæ etiam lex emponematum mentionem facit. sed nonnulli eum locum emendare volentes,aliud verbum substituerunt,freti vt reor,autoritate Antonij Bartholini in suis legum annotationibus. ca. 46.quos palam erroris arguunt Græcæ illæ Iustiniani constitutiones, vt hinc intelligas, non adeo temere mutanda esse antiqua volumina, etiam si quid occurrat quod fortè non intelligas, sed tantùm admonendos lectores,si quid tibi magis arrideat.Sed vt ex hoc tandem diuerticulo redeamus, cùm donatarius possit deducere vel repetere huiusmodi meliorationes, & alias impensas necessarias à se factas ad perpetuam rei vtilitatem, per dictam l.domos,cum 3.legibus seq.ff.de leg.1.An hîc saltem hæc ipsa compensabit cum fructibus,vt scilicet ea tantùm deducat vel repetat, quæ fructus ipsos excederent?Id quod videtur,per textum in l. sumptus.ff.de rei vendic.& gl.in l.in fundo.in verbo,deducto,quæ est vlt.post medium,eo.tit.& Bal. cons.309.quæritur vtrùm adulta,in fi.lib.2. & cons. 418.ad primum dico,in 7.dubio,lib.3.cum simi.quibus satis probatur,eos qui ad fructuum restitutionem non tenentur cum sumptibus,tamen eos cõpensare debere.

Ad fructuũ restitutionem qui non tenentur cũ sumptibus, eos tamen cõpensare debent.

Contrariũ tenentes.

289 Tu tamen in hoc casu tene contrarium,vt in cæteris omnibus,in quibus is qui fructus percepit, erat interim dominus, nam is non tenetur cõpensare huiusmodi melioramenta,& impensas cum fructibus.Et etiã si res erat subiecta restitutioni,vt voluit gl.no.in d.l.emptor,in prin.in verbo,superfluum,ad fi.ff.de rei vendic. quam sequuntur Bart. qui eam dicit notandam, Bald.& Ang.qui & eam dicunt singu.& alij recentiores ibi.& idẽ Bal. Imo. Raph.Com. Pau. Cast. qui & eam negat esse alibi. Alex.& Ias.qui eam quoque dicunt sing.in d.l. domos,Bal.Ang.Imo.Alex.qui & ipsi dicunt singu.in l.in insulam.§.fructus.ff.sol.mat.Bal.qui illam item dicit singu.in c.grauis,col.2.vers.si autem ædificassem,extra de restit.spol.& cons.303. ad euidentiam præmittendum est quòd creditor, post medium, lib.1.& in sua margarita,in verbo fructus,col.1.vers. fructus percepti ex re.& in c.1.circa med.& ibi etiã Card.Alex.tit.de feudo dat.ministr.valua. vbi Bal. dicit elegantem Saly.in l.dote.C.de rei vend.Alex. cons.123.discussis hæsitationibus,ad fi.lib.1.vbi etiã illam dicit singu.& cons. 154.consideratis his post medium,lib.6.& cons.162.visis narratis,col.2. vers. nec etiam potest dici,lib.7.quibus item locis dicit illam singu.Franc. Crem. singu.105. si feci impensas,vbi & illam quoque dicit singu. Fely. in c. cùm causam,col.vlt.extrà de re iudic. Ias. qui eam quoque dicit singu.in l.2.col.8.in 7.not.vers.item adde prædictis.Steph.Bertr.cons.283.Christi,&c.viso casu mihi exhibito,col.2.vers.ad tertium,lib 1 & cõs. 324.cuius est simile initium, in fi.eo.lib.1. & cons. 379.eodémque vlt.Christi, &c. viso consultationis themate,col.3.vers. venio ad quartum, eo lib. 1. & cons.371 dudum fuit,nu.2.lib.3. Matth. Affli. Deci. Neapo.87.magnum est dubium,col.2.vers.item ex quo,vbi dicit not.& Io.Lup.in repe.rub. de donat. inter vir. & vxo.§.62.col.7.vers.ex istis etiam solet.

290 Nec abs re diximus suprà sumptus ad perpetuam rei vtilitatem pertinentes. Nam alij qui ad fructuum collectionem spectant, semper compensantur cum fructibus,vt declarat Bal.cons.167. Titius lib.1.& rursus d.cons. 303. & id quidem nemo negat. & probatur in l.fructus, & l.diuortio.§. impẽdia,qui vltimus est.ff.sol.mat.& ibi conco.in gl. latissimè diximus in nostro tractatu Retractuum, tit.1.§.15.gl.1.nu.1. & multis seq.Igitur vt hoc caput finiam,donatarius lucratur integros fructus,& tamen ex re donata deducit aut repetit integros illos sumptus,qui perpetuam rei vtilitatem respiciunt, nec in eos imputare fructus tenetur, sed in eos tãtum,qui ad eorum collectionem pertinent.

Sumptus qui ad fructuum collectionem spectant, semper cõpensantur cum fructibus.

291 Secundum discrimen,quia cùm quid fit ipso iure, statim id tenetur in foro, quod conscientiæ appellant, etiam si pœna sit, quæ quidem aliàs ex sententia gl.in c.fraternitatis.12.q.2.cum simil. non debetur in eo foro.Ita voluit Pan.in c.1.col.3. & ibi Fely.qui hoc admodum confirmat,col. 13. vers.incipit tamen illa gl.extra de constit. & idem Pan. in c.extirpandæ.§.quia verò,in repe.col.8.vers. ex his dico,& iterum col.seq. vers. & ex prædictis, extrà de præb.& in c.dilecti,col.3.ver.in gl.fi.ext.de arbit. Barb.in repe.c.Raynaldus,col.45.& iterum col.161. extrà de test.vbi ex hoc conatur probare,hæredem qui nõ conficit inuentariũ, teneri in foro cõscientiæ vltra vires hæreditarias.Car. Alex.in d.c.fraternitatis,col.pe.vers.nota ex gl.Fely.in c.Rodulphus, char. pe. vers.limita tertio,ext.de rescr. & in c.cùm nobis,col.vlt.eo.tit.Thomas Parp.in repet.l.si quis maior.in 9.q.extr. glo. C. de transact. Carol. Ruin. cons.4.proponitur in themate,col.3.nume.11. lib.5. Corset.in suis singu.in verbo pœna,incip. vbicunque pœna,& iterum in eodem verbo,pœna,in foro conscientiæ,in fi.Matth. Affl.in constit. Siciliæ, incip.violentias,col.3.in 2.q. vbi reprehendit And. Iser.qui ibi tenet contrarium, quoniã vt ipse And. dicit,Theologi non considerant istas subtilitates.

Cùm quid fit ipso iure,id tenetur in foro cõscientia.

Verùm ex Theologorum ipsorum sentẽtia, si quis semel fuerit condemnatus ad pœnam, ea debetur in foro conscientiæ, vt per diuum Thomam 2.q. 62.arg.3.& voluit etiam Bald.in l.id quod pauperibus, in 9.2.vers.sed pone testator.C. de epis.& cler. & Pet.Anch.in c.possessor malæ fidei, col.25.vers. tertiò quæro, de reg.iur.lib.6.& Fely.in d.c.1.col.14. vers.limitatur secundò, extr.de constit.

De eadem re.

292 Et hæc communiter tenentur, licèt Philip. Dec.dubitet in d.c.1.col.8.vers.prædicta conclusio, extra de constit. atque etiam Fely. in hac re sibi malè constans in c.audiuimus, col.2.vers.sed aduerte, de simo.tribus rationibus, quas ibi videre poteris & Steph.Costa.in tracta.de ludo, col.12. vers.& limitando prædicta & apertè negat Hiero. Cagno. in repet.l.si quis maior, char.pe.nu. 160.C.de transact. Et pro hac parte facit quod scribit Bal.post Nico.Mathes.in l.2.C.de vectig.& commi.quòd cùm res cecidit in commissum, si is cuius erat moriatur, etiam ante quinquennium, non tenetur in foro conscientiæ, per not.in d.c.fraternitatis. Et tamẽ constat in eo casu rem esse commissam ipso iure, vt patet in eo tex.à contrario sensu, in verbo, vendicari non potest, & not.etiam in l.commissa.ff. de publica.& vectig. Sed priori opinioni suffragatur, quòd si quis ipso iure priuatus sit beneficio, non potest illud amplius licitè tenere. Secus si priuandus sit per sententiam, vt patet ex not.per Inn.in c. cùm nostris, de præben. Pan. in c. item cùm quis, col.3. vers. hoc vltimum dictum. de restit. spol. & Fely.in c.inquisitionis, in prin.col.2.de accus.

Donatarius in foro cõscientiæ, an teneatur ad rei restitutionem.

293 Sed sequendo communiorem sententiam, videtur in casu nostræ legis, donatarium in eo foro conscientiæ teneri ad rei restitutionem, de quo videtur tex.expressus in c.quicunque.17.q. 4. vbi & hoc voluit Archid.& gl.in c.vlt. & ibi Io.And. col. 2.& Collect.col.pen. sed nunquid ille. Ioan. Cald. in repe.col.1.vers.quintò propter nouam. & Imo. col.2.& iterum col.4.vers.quintò fallit & Pan.col. 2.super gl.1.ext.de donat.& gl.in c.ex.transmissa, in gl.vlt.de renunt.dum allegat d.c.quicunque. Host. in summa eod. tit. §. qualiter reuocetur, vers.item propter superuenientiam. Old.cons.278.licèt quan tùm ad claustrales, col.2.vers. ad tertiam quæstionem. Raph.Fulgos.in l.1.C.de inof.dona.Corn.cõs. 15.ex quo dictus, col.2.lib.1. & cons. 11. in præsenti consultatione, col.3.vers.tertio dicta donatio, lib.3. & cons.30.in hac consultatione, col.2.ante fi.lib.4.

Donatio facta ecclesiæ non reuocatur per natiuitatẽ liberorum.

294 Quod etiam procedit in eo casu, quo donatio non reuocatur nisi ad legitimum bonorũ subsidium, vt scilicet nihilominus teneatur donatarius totum restituere in foro conscientiæ. Nam text. in d.c.quicunque, loquitur in eo casu, videlicet in donatione facta ecclesiæ, quæ quidem non reuocatur per natiuitatem liberorum, nisi vsque ad legitimã, vt diximus latè suprà in verbo, libertis, vers.82.incip.verùm sunt & multi.& intelligit gl. ibi & omnes.& nouissimè Fort.Gartia.in tract.de vltimo fine iuris, char.16.col.4. vers. his itaque præsuppositis, & seq.

Pœna ipso iure imposita afficit delinquentem quantumlibet occultum.

295 Tertium, quod non longè à superiori distat, licèt aliàs ecclesia non iudicet de occultis, c.sicut tuis, in fi.extr.de simo.& ibi concor. Tamen pœna ipso iure imposita afficit delinquentem quantumlibet occultum, vt voluit glo.in cle.1.§. verùm quia, in verbo, eo ipso, & ibi Card.tum in 12.not. tum in 7. quæst. de hæret. quam sequitur & dicit not.Panor.in c.vlt.in 2.not. & ibi etiam Ioan. Ana. & Fely.extr.eo.tit.& idem Panor. in c. ad falsariorum, col.2. & ibi quoque Ioan.Ana. col.5. extr. de crim.falsi.& voluit ipse Panor.in repe.d.§. quia verò, quibus locis suprà in 2. discrimine allegauimus. Tu tamen hîc omnino vide Domi. in cap. perpetuæ, col.2.vers.super dubio gl.de elect.lib.6.

Quod ipso iure fit, transit aduersus hæredes.

296 Quartum, quod ipso iure fit, transit aduersus hæredes, etiam si aliàs non transeat, verbi gratia, pœna non transit in hæredes delinquentis.l.1.ff.de priua.delic.& l.1.C.ne ex delic.defun. Tamen si ipso iure statuitur, transit. Ita enim voluit eas leges limitans gl.in l.si quis iniquum.§. quod autem ait, & ibi Bar.Bal.Ang.Pau.Cast.Alex.Soc. qui id dicit sing.& fere omnes per illum tex.ff. quod quisque iuris.& Bart.in d.l.1.col.1.ff.de priua.delic. & in l.ex iudiciorum, circa med.ff.de accu.& in l.1.§.sed hæc constitutio, circa med.ff.de calum. Bal.Ang. & alij in d.l.1.C.ne ex delic.defunct.Bal.in l.quæ sub conditione.§.vlt.in fi.ff. de condit. insti. vbi dicit illam gl.singu.& in l.qui à latronibus.§.1.circa med. ff.de testa.& in rub.C.de priua.delic.col. pe. vbi & dicit illam glo.singu.& in l.vlt.col.2. vers. item opp. videtur.& ibi etiam Ioan.Plat.col.quoque 2.C.de iure fisci.lib 10.& idem Bald. in l.imperialem.§.insuper, col, vlt.& ibi etiam Iaco. Aluar. & Card.Alex. col.2.tit.de prohi.feu.ali.per Feder.Salyc.in l.1.C.si reus vel accus.mort.fue.Pet.Anch.in c.1.in 1.not.de rescrip.lib.6.& in c.cùm secundum, post princ. de hæret.eo.lib.6.& cons.256.pro clariori, per l.commissa.ff.de public.& d.c.cùm secundum. iuncta l.1. & ibi Bar.ff.de priua.deli.Paul.Cast. in authen. hoc amplius, col.2.vers.in tex.ibi excluditur.C.de fideicom.Panor.in c.dilecti, col.4.extr. de arbit. & in c. vlt.col. 3. vers. item si donatio, & rursum col. seq. vers.sed quo ad arg.gl.extrà de dona. & cons. 3. nitar.in præsenti causa in 9.dubio, lib.2.Raph.Fulgo. cons.24.humanissimæ, in fi.Ioan.Ana.in c.vergentis, col.2.extr.de hæret.& in c.in literis col.1.ad fin. extr.de rapto.Phil.Fran.in c.felicis.§.nullus, de pœnis.lib.6.Cepola cons.23.spectabiles domini, col.3. vers.nec prædictis obstat.Alex.in l.quia tale, col.2. ff.solu.matr.Ang.Aret.in §.interdum, col.1.ad fin. Instit.de hære.quæ ab inte.defe.per tex.in l. Caius. ff.ad senatus.Sylla. & idem Aret. in §.non omnes, col.3.oppo.& vers.secundo casu.Instit.de perpet.& tempo.actio.Fran.Aret. cons. 14. viso & diligenter considerato ad fi. Socin. cons. 66. visa donatione, col.pe.vers. quintò confirmatur, lib. 3. Anastasius Platus inter cons.Barb.cõs.vlt.multos futuros esse, col.5.vers.ad quintum, lib.1. Cepola causarum ciuilium cons.59.spectabiles domini, col.3.& criminalium cons.23.spectabilis, col.3.vers.nec prædictis obstat. Soc. cons. 66. visa donatione, col. pe.lib.3. Matthæ.Affli.in decis. Neap. deci. 255. habens feudum, ad fi.Philip.Dec.in l. pupillum. §. in hæredes, in 2.fal.ff.de reg.iur.Iaco.à sancto Geor.in l. si quis maior, col.pe.& ibi etiam Thom.Parp.in repe.in 5. q.vers.secundus casus, & Aquen.col.2.& Hier. Cagno.in repe.char.61.nu.145.C.de transact. Et est optimus & expressissimus text. in l.commissa. ff.de pub. & vectig. quem ad hoc expendit Rom. ibi & Bart.in d.l.ex iudiciorum & Panor.locis suprà allegatis. Et ex eo colligitur ratio huius sententiæ, cùm ita scribitur ad verbum: Nam quod commissum est, statim desinit eius esse, qui crimen commisit.

297 Quanquam Ias.solus omnium, vt videri vult, tenuit contrarium in d.§.quod autem, vbi videbis quibus rationibus moueatur. Sed ante eum in ea sententia fuerat Bal.secum pugnans, cuius non meminit, in l.vlt.col.1.vers.gl.arguit.C.eo.tit. de reuo. dona.& ibi eum sequitur Fran.Rip.in repe. quæst. vlt.col.etiam vlt.& Franc.Curt.iunior in tract. feu. in pe.q.quartæ partis principalis. Sed & in hac tacitè, dum aliud agit, inclinare videtur Petr. Ancha. sibi quoque contrarius in cap.2. col.vlt. de confes. lib.6.

Cõfiscatio cùm fit ipso

298 Priorem autem sententiam confirmat eorũ opi.qui negant id quod dicitur, crimen extingui morte

iure, mors non extinguit pronuntiatum.

morte delinquentis, procedere, cùm bonorũ pœna ipso iure imponitur. Nam tunc quantum ad ipsa bona non extinguitur. Ita voluit Cyn. post. Iaco. Ray. & Pet. in l. 2. col. 2. in 1. q. C. qui test. fac. pos. per tex. optimum in l. Caius. ff. ad senatus. Sylla. & Bal. in l. qui à latronibus. §. si quis, circa med. & ibi etiã Ang in fi. & Imo. ff. de testa. & Bal. in rub. C. si pen. app. mors. interue. vbi dicit quòd quando confiscatio fit ipso iure, mors non extinguit pronuntiatum, nec impedit pronuntiandum, per d. l. Caius. Platus d. cons. vlt. vbi suprà. & Ias. cons. 46. pro fisco regio, in prin. lib. 3.

299 Ex quibus potes intelligere, quòd licèt donatarius mortuus fuerit, antequam donans declarauerit velle se donationem reuocare ob natiuitatem filij, poterit tamen ab hæredibus ipsius reuocare: præsertim cùm hæc reuocatio non fit ob delictum donatarij. ideo nihil est quod prohibeat competere aduersus hæredem, quando regulariter actio transeat & aduersus hæredem, etiam si agatur de reuocatione contractus, per l. 2. ibi, hæres emitteret. C. de pact. inter emp. & vendi. comp. atque etiam de rescissione ex auxilio extraordinario, per tex. in l. qui solidum, §. 1. & ibi Bal. ff. de lega. 2. Quin & si ex delicto esset, tamen cùm res apud hæredes reperiatur, aduersus eos competit actio. l. 1. C. ne ex delict. defun. Quod tamen intelligitur secundum ea quæ latè diximus suprà in verbo, susceperit liberos, nu. 211. secundo intelliges, cum multis sequen. vsque ad nu. 225. An autem posit reuocari à tertio possessore, videbis infrà nu. 325. sed quæstionis est.

Pœna quæ transit aduersus hæredes pasiuè, ea quoque transit ad hæredes actiuè.

300 Quintum, quemadmodum transit aduersus hæredes pasiuè (ita enim magna ex parte loquuntur quos suprà citauimus) ita quoque & ad hæredes actiuè, vt etiam expressè voluit Bal. in d. c. imperialem. §. insuper, col. vlt. vers. ex his etiam apparet, tit. de prohi. feu. ali. per Fede. Pan. in d. c. vlt. vbi suprà, in priori loco. & ibi etiam Card. Flor. de donat. & idem Pan. d. cons. 3. lib. 2. Pau. Cast. in l. omnimodo, col. 2. vers. item gl. quæ incipit. C. de inoffic. testa. Card. Alex. in c. 1. §. porrò, col. 2. tit. quæ fit prima cau. benefi. amit. & Hippol. Marsi. in l. 1. nu. 64. C. de rapt. virg.

301 Quod & confirmat quòd licèt protestatio extinguatur morte protestantis, nec ad eius hæredes transeat. l. non solùm. §. morte, & ibi Bar. & alij, ff. de ope. no. nunt. de quo & per Bart. Ang. & alios in l. si intra. C. de non nume. pec. & per Card. Alex. in c. solicitudinem, col. 23. vers. 10. quæro, ext. de appel. fallit tamen in protestatione, quæ secum trahit executionem, ex sententia Bald. in c. Cumana, col. pe. ext. de elect. Quem sequitur Ant. Rub. in repe. d. §. morte. char. 17. col. 2. vers. subsequenter quærit, vt dicit de hoc videri casum in l. Nesennius. ff. de nego. gestis.

302 Quamuis Imo. in d. c. vlt. col. 7. vers. secundò potest obiici, de donat. teneat contrariũ eius quod diximus, pœnam ad hæredes transire, cum ipso iure imponitur. Nam licèt, inquit, vasallus priuetur feudo ipso iure ob feloniam, intelligitur tamen, si dominus voluerit, per not. in l. 2. C. de iure emphy. & in l. 1. §. vlt. cum l. seq. ff. si ager vectig. & suprà alibi latè diximus. Ideo si dominus non declarauerit voluntatem suam, videtur quòd hæres ipsius non posit auferre. & hoc videtur sequi Ias. in d. l. omnimodo, in fi. C. de inoffi. testa. & Cur. iunior vbi suprà. Quibus adde quòd hæres non potest declarare voluntatem defuncti, vt voluit glo. in l. idem Pomponius. §. vlt. & ibi Bar. Bal. in vtraque lect. & Ang. ff. de rei vend. & gloss. in l. inter stipulantem. §. 1. in verb. actori, & ibi etiam Bart. Ang. & Alex. qui adfert concord. & etiam Ias. col. 4. ff. de verbo. obliga. Inno. in cap. cùm dilectus, extr. de succes. ab intest. Spec. tit. de acti. & peti. §. sequitur, vers. quòd si nolit, & tit. de libel. concep. §. vlt. vers. sed quando. Bar. Bal. & Ang. in l. si quis intentione. ff. de iudic. & in l. si quis à filio. §. si plures. ff. de leg. 1. Bar. in l. edita. col. 2. vers. & intelligo. C. de eden. & in l. naturaliter. §. 1. col. 6. vers. quid si ex coniecturis. ff. de acqui. posses. Bal. in c. 1. col. pen vers. & nota quòd hæres, extra de consti. Ang. cons. 294. punctus est Ser Stephanus & Pet. Ancha. in c. 2. in 5. not. de rescrip. lib. 6. vbi not. dicit illam priorem gl. & Ias. in l. cum stipulatus sim mihi à Proculo, col. 2. vers. quartò not. ff. de verb. obl. & cons. 148. nobilis & generosus, col. pen. vers. secundo principali, lib. 2. Et facit tex. in l. centesimis. §. si ita stipulatus. ff. de verb. obl. vbi & hoc not. Ias. in 2. not. Quod qualiter intelligatur, vide omnino Ias. in l. post dotẽ, col. 9. vers. secundò vltra scribentes. ff. sol. mat. quæ res admodum facit ad casum nostrę leg. in iis quę diximus suprà in verbo, susceperit liberos, vers. 211. incip. secundò intelliges procedere, & seq.

303 Sextum, constitutio quæ aliàs extendi posset, tamen non extenditur cùm fit alicuius rei priuatio ipso iure. Quod vt perspicuè intelligas, constitutio pœnalis sæpe extenditur ex eadem ratione, vt per glo. in cle. 1. in verbo, præsidenti, de rescrip. & latè per Imo. & alios in l. si verò. §. de viro. ff. sol. mat. & Domi. & Philip. Franc. in cap. 1. de tempo. ordin. lib. 6. & Ioan. Bapt. Seuer. in repeti. l. omnes populi. ff. de iusti. & iur. cum simil. & probatur ex duobus c. simul iunctis, scilicet c. cupientes. §. hac generali, de elect. lib. 6. & c. si postquam. §. cum autem. & §. si verò, & ibi not. eo. tit. secundum Bal. cons. 486. statutum prouidet, col. vlt. lib. 2. & est tex. in c. 1. §. porrò, ad fi. tit. quæ fuit pri. caus. bene. amit. quem meliorem totius iuris dicit Bal. ibi in vlt. not. Tamen cùm pœna ipso iure imponitur, nunquam fit extentio ex eadem ratione, vt pulchrè voluit Ioan. And. in c. odia, col. 2. vers. in contrarium, & iterum col. 3. in responsione primi cõtrarij. & ibi post eum Alber. de reg. iur. lib. 6. per §. pœnæ, de pœnit. dist. 1. & l. pen. ff. de pœni. & alia quædam iura, & Bal. in l. de quibus, col. 12. vers. restat videre de prorogatione. ff. de legib. & Panor. in c. vlt. extr. de iure patr. & in c. non magnopere, col. 3. vers. & per hoc, & istum tex. ext. ne cle. vel mona. & Philip. Dec. qui vnum Bal. citat, in c. translato, in 1. lect. col. vlt. vers. septimò in pœnis, extrà de condit.

304 Similiter licèt in exæquatis siue æquiparatis à iure antiquo extendatur constitutio pœnalis, vt apertè probat gl. in c postquam, in verbo, prouisione, de elect. lib. 6. & confirmat gl. in c. de multa, in verbo, in eadem ecclesia, quam Panor. ibi commẽdat, ext. de præb. cum simi. istud tamen non procedit in constitutione latæ sententiæ, ex sententia gl. in c. licèt canon, in verbo, parochialis, de elect. lib. 6. quam ad hoc expendit & dicit singu. Fran. Aret. in l. 2. ad fi. ff. de leg. 1. vbi etiam dicit ad hoc facere tex. in c. 1. & quod ibi no. ext. ne cler. vel monac. eo. lib. 6. Quod multùm notandum ad ea quæ latè diximus suprà in verbo, libertis, in 1. q. cùm disseruimus an ista lex debeat & posit extendi ex eadem aut simili ratione.

305 Et hæc quidem confirmat Imo. sententia in c. vlt. col. 10. extrà de constit. quæ est huiusmodi, quòd licèt constitutio iuris antiqui declaratoria addens nouam pœnam non extendatur respectu pœnæ ad præterita, per tex. in cap. quoniam, & ibi Anto. Panor. & Ioan. Ana. extr. de simo. & in c. 1. & ibi etiam ipsi Panor. & Ana. post antiq. extr. ne prælа. vic. suas. & vt voluit Petr. Liaz. in procemio Cle. & Anto. in d. c. vlt. de constit. per glo. in clem. 1. in verbo, de cætero, de vsur. Hoc tamen procedit, inquit

quit

quit Imo.in d.c.vlt. quando pœna imponitur ipso iure. Secus fortè, ait, si esset imponenda per iudicem, per id quod not. Io.Lig.in c.1.extra de consti. Et hæc etiam fuit sententia Goffre.in d.c.1.ne prælat.vices suas. Sed ea non placuit Panor.& Ananiæ ibi.& ipsi Ana.in d.c.quoniam, quos vide.

Pœna cum imponitur ipso iure, debet fieri expressis nom. [illegible] propriis.

306 Septimum cùm pœna imponitur ipso iure, sed ante aliquid nominatim debet fieri, tunc necesse est fieri expressis nominibus propriis, aut aliàs ita manifestis aut indubitatis, vt vicem propriorum nominum obtineant. Quod si ipso iure pœna non imponitur, satis est fieri per quasdã circunstantias, vt appellant, siue demonstrationes non adeo strictas. Ita voluit Panor.in c. in Lateranensi, ante fi.extr.de præben.per gl.in cle.1.in verbo, nominatim, de vit.& honest.cler.& in c. constitutionem, in eodem verbo, de sent.excom.lib.6.& quod voluit Inno.in d.c.in Lateranensi. Sed tu tamen interim vide Franc.Aret.in l.1.col.2. vers. ad secundã quæstionem.ff.de libe.& posth.

Pœnitētiæ non est locus, vbi quid fit ipso iure.

307 Octauũ, vbi quid fit ipso iure, non est locus pœnitentiæ, vt voluit glo. in cle. ne in agro.§. quia verò, in verbo, ipso facto, de statu mona. quam in eam rem expendit & dicit sing.Bal.in auth. habita, col.vlt.C. ne fil.pro patr. & eam quoque sequitur Panor.in c.nõ magno, col.3.vers.tertiò quæro, ext. ne cler.vel mona. & Rom. cons.427.in proposito casu, col.1.vers.nec est dicendum. Alex.in l. si insulam, col.12.in 11.fallent.ff.de verb.obl.& in additio. Bar.in l.1.ff.de his qui not.infa. & in l.qui ea mente in fi.ff.de furt.& cons.14.viso & considerato, col.2. vers.sed sic est, lib.2.& Phil.Fran.in c.2.col. 2. super gl.in verbo, mãdauerit, in prin.de homi.lib.6. Barb. in c.si quorundam, col.3.vers.vtrùm autem, extr.de sol.vbi hoc dicit mirabile ad intellectum illius decretalis. Fran.Aret.in l.2. col. 2. C. de in ius vocan. Phil.Dec.cons.138.cuius suprascriptio incipit, verba ista, col.1. & Hippo. Marsil. sing.326. pœnitentia in delictis, in fi. Et idem quoque voluit ea glo. non allegata. Bal.in l.1.§.bestias, post prin.ff.de postul. & in l.non solùm.§.vlt.ff.de alien.mutan.iudi.cau.fac. & cons.34.statuto seu capitulo, col.3. vers.præterea istud delictum, lib.5.vbi ad hoc multa iura allegat, quæ tu ipse videre poteris. & Salyc. in l. vlt.C. de emphyt.

Electio quando habet vim executionis, trahit secum executionem.

308 Nonum, quod cum præcedenti admodũ conuenit, ꝙ cùm electio alicuius rei ad aliquem spectat, non licet variare, quando electio habet vim executionis ipso iure, quia scilicet secum trahit executionem, per tex.in l.si is cui, & ibi Bart.ff.de lega. 2.& in l.apud Aufidium, & ibi Bar. ff. de leg.1.& gl. in l.statuliberum.§.Stichum.ff.de lega.2.& gl.in l.si quis stipulatus sit Stichum, & ibi Bar.col.1. vers. ex prædictis, & Franc. Aret.col.1. ff.de verb. obl. Dyn. in l.si seruũ.§.sequitur.ff.eo.Bart.in l. eum qui certarum.§.vlt.col.1.& ibi Ang. etiam post prin.& iterum in fi.ff. eo.tit.& idem Bart.in l.serui electione. ff.de lega. 1. & ibi etiam Franc. Aret. & Ias.qui hoc confirmat ex eo quod diximus in præcedenti vers. Bal.in l.1.col.1.in fi.ff.de leg.1.Franc.Are.in l.si quis ex pluribus, post medium.ff.de verb.obl. & Ias.in l. non vbique, in princ. col.2.in 2.not.ff.de eo quod certo loco.

Iudex potest reuocare interlocutoriam, quãdo sententia secũ trahit executionem.

309 Et in simili licèt iudex possit reuocare sententiam interlocutoriam, l.quod iussit.ff.de re iudi. tamen id non procedit in sententia quæ secum trahit executionẽ, secundum gl.not.in l.1.§.vlt.in verbo, vel adde, & ibi Ray.qui dicit sing.& Bar.qui dicit multùm not.& Bal.qui itẽ dicit sing.ff.de præt. stipul.Ray.& Imo.in l.pe.eo.tit.Rom.qui & illã dicit sing.cons.226.vltra pridie allegata, in princ.Pan. in c.cùm cessante, col.vlt.per gl.ibi, & ibi quoque Phil.Peru.col.8.ext.de appel.Pau.Cast.in d. l.quod iussit, & ibi Alex.in 9.fal.& Ias. primùm quidẽ col. 2.vers.istam regulam, deinde & latiùs col.8. vers.secundò, inquantum. idem Ias. in l. cùm procurator. §.si dominus, col.vlt.& iterum in l.si opus.col. 1.ff. de ope.noui.nun. vbi & illam gl.dicit solennem.& Fel.in c.si clerici.§.de adulteriis, col.2.vers.fallit primò, ext.de iudi.& Fran.Arc.in l.si quis ex pluribus. ff.de verb.oblig.

310 Decimum, quod & à superioribus nõ longè abest, Cùm quid ipso iure fit, non admittitur moræ purgatio.l.si is cui, & ibi Bart.ff.de leg.2.& l.qui ob rem non defensam, & ibi item Bart.Bal.Saly.& recentiores.ff.de condit.indeb.& voluit glo. in c. vlt. quam ita intelligit & sequitur Bald.ibi, col.2.vers. Bert.tract.hîc, ext.de elect.& gl.in c.licèt, in gl.vlt. & ibi Ant.col.1, vers.not.ꝙ collatio, & iterũ col.2. vers.oppo.ꝙ hîc mora, extr.de supplen.neg.prælat. & gl.in c.vlt.in gl.quoque vlt.& ibi item Ant. in 2. not.ext.eo.tit.& gl.in c.cupientes.§.quod si per 20. in verbo, expectari, & ibi etiam Io. Mon. Archid. Ioan.And.Pau.Pet.Anch.Imo.Domi.& Phil.Fran. de elect.lib.6.& glo.in c.licèt canon. §. is etiam, in verbo, priuatus, in prin.& ibi.Ioan.Mo.col.2. in eodem verbo, Domi.paulò ante fi.& Petr.Anch.tum col.1.vers.item not.in tex.tum col.vlt. vers. quartò quæro, & Phil.Fran.col.vlt.eo.tit.& lib. & Dyn. in l.si seruum.§.sequitur.ff.de verb.obl.Bar.in d.l.si insulam, in 3.& 4.quæst.& ibi quoque Bal.paulò ante fi.Ang.col.8.vers. secundò fallit. Imo. col.15. Alex. col.11.vers.vndecimò fallit, vbi hoc multis modis limitat Ias.qui & ipse duobus modis limitat, char. vlt.vers.in 4.quæstione, & penè omnes. ff.de verb. obl.idem Bar.in l.si quis.§.si plures, in fi.ff.iudi.solui.& in l.si quis maior, col.2. & ibi Bald.col.vlt.& Saly.col.1.Ang.Pau.Cast.Alex. non semel. Francis. Aret.& Ias.col.pe.Alc.in verbo, mox, & penè omnes.C.de transact.Bart.in l.iam tamen, in princip. quam legit cum l.si quis apud, in fi.ff.iudic. sol. & idem Bal.in l.& si post tres, col.antepe.vers. sed venio ad secundum, in lect. & iterum in repe. col.6. vers.ex prædictis colligo & ibi etiam Ang. qui tamen distinguit, vt videre poteris, col.7.vers.secundò concludit. ff. si quis cautio. & idem Bald. in l.si pacto, quo pœnam.col.pe.vers.ista sunt vera, & ibi quoque Saly.& Alciat.in verbo, vt fiat in quarto casu. C.de pact.idem Bal.in l.super.C.de transact.& in l.magnam, col.6.vers.secundò fallit.C. de contr. & commit.stipul.& in l.si plures, col.vlt.C.de condi.insert.& in c.capitulum, col. vlt.extr.de rescrip. & in c.1.col.1.circa, & ibi Iaco. Bel.Marti.Laud.tit. quid iur.sit si post ali.vasal.feud.recup.& idem Bal. in c.1.col.1.& ibi etiam Mart.Laud.Card.Alex.col. 2.tit, quo temp.mil.vbi & de hoc est bonus tex. idẽ Bal.in c.1.in prin.col.2.vers.quæro quid si vasallus, tit.de prohi.feud.ali. per Fede.& cons.404.quia dictus consultor, col.vlt.vers.& confirmatur, lib.3.& cons.94.hîc plura occurrunt, col.1.lib.4. Saly.in tracta.de mora, quem posuit l.semel mora. ff.sol.mat. col.5.in 2.&3.concl.negat.& iterum col.15.in 3.conclus.iudiciaria, itémque col.19.in 5.quæst.prin.& in auth.habita, col.9.vers.quæro an locus sit pœnitentiæ.C.ne fil.pro patr.& in l.2.col.3. vers.restat nunc respondere.C.de iure emphy.Ang.in l.quandiu, la 3.col.1.& ibi Fran.Aret.col.antepe. vers. etiam glo. not.ff.de acquir.hær. idem Ang. in l. si ex duobus. ff.iudicat.solu.& cons.64. quoniam nihil est, col.1. & cons.326.ex themate, col.3. vers. secundo probatur.& Ant.in c.vlt.in 2.not.extr.de suppl.negl. prælato.eo.tit. & cons. 34. casus, emphyteuta vendens. Imo.post alios in c.potuit, col.11. vers. sed aduerte quia contra, ext.de loca.Pet.Anch.in c.quàm sit, in 5.not.de elect.lib.6.& cons. 387. in themate quædã narrantur.Rom.d.cons.427.col. 2. vers. tertiò quia vbi est

Mora purgatio non admittitur, cum quid fit ipso iure.

vbi eſt executio.Paul.Caſtr.conſ.99.quia per ſupra ſcriptos,lib.1.& conſi.78.videtur dicendum præfatum,col.1.lib.2.& conſ.228 quæritur primò, col.2. verſ.ſecundò quia vbicunque,eo.lib.2.Raph.Com. dum allegat not.in d.c.cupientes,& in d.c.licèt canon,conſ.5.nauta quidam, col.vlt.Cepola cauſarũ ciuilium conſ.25.ex quæſtione prædicta,col.7.verſ. ſecundò probatur.Aegid.Bellamer.conſi.9.factum eſt tale,cùm eſſet lis,col.1.& alibi ſæpe in eod.conſ. Domi.conſ.23.quia diffusè per patres meos, col 2. Alex.conſ.14.viſo & conſiderato, col.1.lib.2.& cõſ. 57.perſpectis teſtamento codicillis, col. 4. verſ. ex omnibus igitur,eo.lib,2.& conſ.6 circa proceſſum col.pe.verſ.& reſpondit, lib.3. & conſ.40.viſo themate,col.1.lib.6.Barb.in c.ſi quorundam,col.2.extr. de ſolu.vbi id dicit ſingu.& conſi.86.illud referam. col.9.verſ.tertiò faciat.lib.3.& conſi.45.illud in medium,col.6.verſ.ſeptimò eſt ponderandum, lib. 4. Corn.conſi.121.quanquam videatur, col.3.in litera t,& ſeq.lib.1.& conſ.276. quoniam poſt conſilium, col.3.verſ.quod maxime procedit,eod.lib.1.& cõſ. 25.in hac conſultatione, col.vlt. verſ.tertiò vbi eſt tacita,lib.2.& conſi.246.videtur in hac, col.1.verſi. & quia ipſo iure, lib.3. & conſi. 40. viſo proceſſu, col.5.verſ.& vbi pœna,lib.4.Fran.Aret.in l.ſi ſerui. §.vlt col.quoq; vlt.ff.de verb.oblig.& in d.l. ſi quis ex pluribꝰ, eo.tit.in c.at ſi clerici.§.de adulteriis,& ibi etiam Fely.col.2.ext.de iudi.& idem Areti. cõſ. 94.reſpondeo breuiter, col.pe. verſ.tertio quoque poſt lapſum.vbi dicit ad hoc ſing.glo. in dicto §.ꝙ ſi per 20.& Franc.Curt.ſenior.conſi.64.antiquiſsima,col.vltim.Guido Pap.conſ.31.viſo ad plenum, in 6.dubio.& conſi. 192. ex facti narratione, col.1. Card.Alex.in ca.1.col.2.tit.quę fuit prim. cauſa bene.amit.& in c.propter eccleſiaſticas, col.2.verſ.ex prædictis.& iterum in c.quoniã, col. vlt.verſ.hoc etiam ego.18.diſt.& Iaſ.in l.2.col.2. C. de iure emphyt.& in dicta l.huiuſmodi §.Stichum col.pen.ff. de leg.1.& in l.prætor ait §.1. col.vlt.ff.de noui ope. nuntiat.& Philip.Dec.in auth.qui rem, col.4.verſ. 3.principaliter.C.de ſacroſan.eccleſ.& conſ. 138. cuius ſuperſcriptio incipit,verba iſta,col.1.& 2.& cõſ. 146.cuius ſuperſcriptio incipit, dubia de quibus, col.3. verſ. vltimò non obſtat. & conſ.160.in cauſa monaſterij in fi.& Stepha.Bertr.conſ.275. viſis pactis,nu.5.lib.1.Hippo.Marſil.in repet.ff de fideiuſſor.nu.344.Matth.Afflict.deciſi. Neapol.174. quidã reſtituit, col.2.Nam & aliàs cùm diſpoſitio eſt cõſummata,non poteſt mora purgari.Bal.in l.1.col.5. verſ.generaliter not.C.de his quæ pœnæ nomi.per l.Thais.§. intra.ff. de fideico. liber.Et vt idem dicit in ea ipſa lege,col.pen.terminus qui perimit gratiã, facit vt mora purguari non poſsit,per dictum §.intra.& l.qui fundum.ff.de contrah. empt. & clem. ei quem,de conceſ.præb.

311 Qua in re tamẽ ſubit in mentẽ dicti Bal.in d. rub.quid iuris ſit,aſſerentis id procedere, niſi incõtinenti purgetur, per l.diuus. ff. de in integ. reſti. Quod ſi verũ eſt,fruſtra quæritur, vtrùm quid fiat ipſo iure,an per ſententiam, quantum ad eã rẽ pertinet:quia etiã vbi aliàs mora purgari poteſt, intelligitur,modò id ſtatim fiat,per c.potuit, ext.de loca.& d.l.& ſi poſt tres.ff.ſi quis cau. & not.in d.l.ſi inſulam.Subit item illud eiuſdẽ Bal.in l.cũ ancillis, col.2.verſ.ibi patefecit.C.de inceſt.nup. ſcilicet dictionẽ mox,non impedire moræ purgationẽ intra paucos dies.& ſequitur Alex.in l.ſi inſulã,col.7.ver. ſecundò limita.ff.de verb.oblig. & tamẽ ea inducit canonem latæ ſententiæ, vt diximus ſupra in 27. fallen.Sed nõ propterea diſceſſerim à ſententia tot illuſtriũ virorum, præſertim cùm textuum autoritate muniatur.Sed tu interim vide Alex.in d.l.ſi in ſulam,col.11.& in 11.fal.& Philip. Dec. conſ.138.cuius ſuperſcriptio incipit,verba iſta, col.vlt.& Cardin.Alex.in d.c.1.tit.quid iur.ſit.Illud tandem dixerim,eſſe qui intelligant quod dictum eſt non purgari moram cùm quid ipſo iure fit,procedere cùm ſimpliciter pœna imponitur, ſecus ſi ita tũ demũ, is ad cuius commodum pœna eſt, voluerit. Ita enim voluit Domi.in d.c.licèt canon, verſ.is etiam, paulò ante fi.de electio.lib.6.

Dictio mox, non impedit moræ purgationem.

312 Vndecimũ,cùm pęna ipſo iure imponitur,nõ mitiùs vt aliàs agitur cũ confeſſo quàm cũ conuicto, nec è diuerſo augetur pœna per inficiationẽ, per tex.in l.id quod ſeruo. §. 1. vbi & Barto. no.& Alex.in addit.ipſius,qui id reputat ſing.ff. de pecu. leg.& idẽ Bar.in l.qui ob cauſam.ff.de cõd.indeb.& in l.palã.§.vlt.verſ.ſi deprehẽſa.ff.de rit.nupt.& voluit etiã Bal.in l.ea quæ,in 2.q.C.de cond.indeb.vbi hoc dicit not.& in l.peculiũ.§.ſed & ſi.ff.de pecu.& Pet.Anch.in c.perpetuæ, circa med.de elect. lib.6. vbi id dicit eſſe menti tenendũ. & in c.1.col. vlt.de homi.lib.6.Floren.in l.lege aquilia, quæ eſt 2.circa med ff.ad leg.Aqui.Alex.in l.eũ qui,in prin.col.pe. verſ.vnũ etiã tene. ff. de iureiu. vbi id dicit ſing.& menti tenendũ.Ang.Are.in tract.maleſi.in verbo, cõparent inquiſiti,& partem negant, & partẽ confitentur.col.3.vbi hoc dicit ſing.not. Card. Alex.in cap.vaſallus,col.1.tit.ſi de feu.fue.contr.inter do.& agn.Fely.in c.de hoc,col.2 verſ.ſed limita,ext.de ſimo.vbi de hoc dicit eſſe gloſ.valde no.in ca.in primis,in verbo ſponte.2.q.1.quæ tamen hoc non dicit.& Hippol Marſil.in l.1.nu.66. C. de rap.t virg.& in l.de vnoquoque,num.88.ff.de re iudi. & in repe. rub.ff de fideiuſ.nu.142.

Pœna non augetur per inficiationem.

313 Verùm Aug.Ari.in addi.Ang.Aret.vbi ſuprà, hoc ſubobſcurè reprehendit.Neq; enim id,inquit, probatur in d.l.id quod ſeruo. §.1. ſicuti etiã declarat Bal.in d.l.ea quæ.Sed nec tex.in d.l.palã §. vlt.ſi bene ponderatur.Nã ibi materia eſt odioſa,hic autẽ caſus eſt fauorabilis,cùm videlicet pœna minuitur propter cõfeſsionẽ,per ea quæ dicit Bal. in ca.1. §.porrò,tit.quę fuit pri.cau.bene. amit. Et hãc etiã partẽ ſequitur Phil.Dec.in c.at ſi clerici,in 6.not.in fi.ext.de iud.vbi nullam Auguſt.facit mentionem.

De eadem re.

314 Sed ego priorẽ ſententiã veriorem eſſe puto. Nam cùm pœna ipſo iure imponitur,non videtur ꝙ propter ſequentem confeſsionem minui poſsit aut debeat, quod iã quæſitum eſt. Alioquin etiam eadem omnino ratione eſſet locus purgationi moræ:quod nemo admittit.Sed illud tamen te monitum volui,maiorem eorum doct.partem, quos iã citauimus,id quidem de quo tractamus,ita ſcripſiſſe.videlicet pœnam quæ ipſo iure committitur,per inficiationem non creſcere. quod non longè abeſt ab eo quod diximus in hoc caſu non mitius agi cũ confeſſo quàm cum conuicto.

315 Duodecimum,licèt cùm ciuiliter tantùm agitur, mitiùs ſit agendum cum reo ad imponendam pœnam,quàm cùm agitur criminaliter,per l.pc.C. ad leg.Corn.de fal.& ar.c.ſuper literis,ext.de reſcr. & c.ſuper his,ext.de accu.& eorũ quæ not.per Inn. in c.per inquiſitionẽ,ext.de crimi.fal.& voluit apertè gl.in d.c.ad falſariorũ,in verbo,deprehenſi, extr. de crim.falſi.nam vt dicunt Panor.& Ioan.Ana.ibi, fortè diligentius defendiſſet cauſam ſuam,ſi actum fuiſſet criminaliter:id tamen non procedit in pœnis ipſo iure illatis. Nam tunc qualitercunq; ſit actum,ſiue criminaliter, ſiue ciuiliter,eæ ſunt haud dubie imponendæ,ſecundum eoſdem Panor.& Io. Ana.vbi ſuprà,per gl.in cle.1.§.verùm quia, in verbo,eo ipſo,de hæret. de qua diximus ſupra in 3. diſcrimine.

An mitior pœna imponatur reo cum agitur ciuiliter, quàm cum agitur criminaliter.

316 Decimumtertiũ,ſi quid mero iure valet, ſed aliquo remedio poſsit impugnari aut infringi, valet illius auxilij ſiue remedij renuntiatio, vt actus quo

Mero iure si quid valeat, valet illius auxilij renuntiatio.

quoq; valeat.l.vlt.§.vlt.ff. ad Velleia. & voluit Bal. in l.cõuenire.ff.de pact.dota.& in c.1.col.2. vers.sed an posit renũtiari,tit.qui succes.tene.Quòd si ipso iure non valet quod actũ est,nihil operaretur renũtiatio,vt posit vim ac robur accipere.d.l.cõuenire, & ibi etiã Bal.post Ricar.& Cyn.& l.iurisgentiũ.§. si paciscar.ff.de pact.& voluit etiã gl.in c.statutum, in prin.in verbo,cõmittatur,de rescri.li.6. Cy. Iac. But.& Bal.in auth.si qua. C. ad Velleia.idẽ Cyn. in l.generaliter,quæ est vlt.in 3.q.& ibi quoque Barto. post prin.eo.tit.Bal.in l.antiquæ.§.vlt.eo. quoq; tit. & in l.si quis in conscribendo.C.de episc.& cler.& in l.pen.col.2.C.de pact.& in l.1. C.qui bon.cedere pos.& in l.si prædium,col.vlt. vers.sed nunquid ædilitiis.Cod.de ædili.act. & in dict.cap.1.tit. qui succes.tene.& in c.ex transmissa,in fi.ext. de renunt.& in c.cõstitutus,ex.de transact.Pan.in ca. si diligenti, col.4.vers.2.transit,ext.de foro compe.Alex.consi. 116.visis quę subtiliter,col. vlt.libr.6.Ias.in l. nemo potest,col.5.vers.tu adde bene facere,ff.de leg.1.

317 Verùm Barb.consi. 12.& scribitur apud prophetam,col.4.vers.& si quispiam allegaret, lib.1.respõdit contrariũ, per l.1.in prin.de fer. vbi licèt lex vtatur verbo nullius momenti,quod ostendit actũ nullum ipso iure,vt suprà latè diximus,dicit tamen partes posse eo casu renuntiare , vt etiam dicit tex. in l. si feriatis,eo.tit.Ex quo inaniter admodum & gloriosè iactat se Barb.deiecisse in profundum illã quam suprà diximus doctrinam.Et idem dicit ipse Barb.cons.42.illud in medium afferam,col.pe.vers. nec ob.quod no.eo.lib.1.& in l.1.§.si quis ita , col.5. ff.de verb.oblig.

Actus non est nullus nisi cum fit citra volũtatem partis.

318 Sed non animaduertit Barb. in illis locis , aut certè dissimulauit in casu illius l.1.& l. si feriatis,actum non esse nullum,nisi cùm fit citra voluntatẽ partis.Nam si pars ipsa consentiat,valet.Et sic procedit tex.vlteriùs id declarando. Nihil ergo obstat ei quod diximus,vt in simili dicit ipse Barbat.cons. 43.præclarè scribitur,col.11.vers.& si quispiam allegaret,lib.1.& cons.38.præclarè scripsit,antè fi.lib.2. vbi secundum illius inductionem in casu simili illi tex.probant illam quam primo loco dedimus doctrinam.Nam primùm vetant causas decidi diebus feriatis,deinde subiungunt,nisi id partes consenserint. Quasi partes non potuissent illi prohibitioni derogare,si non vlteriùs processissent,sed in meris finibus prohibitionis remansissent , vt dicit idem Barb.postremo loco.

Barbatiæ sententia.

319 Ideoque ipse Barb.secum palam pugnans in d.cons.43.vbi suprà , lib.1.nuncupatim tenet priorẽ illam sententiam,sicuti etiam facit cons.21. & qui dam viso puncto,ad fi.eod.lib.1.& cons.37.illud adducam,col.9.vers.& si quispiam dixerit. eod. lib.1. & consi.52.luculenter,col.5.vers.& sic pondero, li. 2.dum allegat Bald.in d.cap.1.tit.qui succes. tene.& cons.70.illud in medium referam,col.5.versi.tertiò faciat,& multis seq.lib.3.& cons. 64. scribitur Exodi,col.3.in fi.& iterum col.seq.lib. 4.vbi illud dictũ Bald.dicit multum sing. & in cle. & si principalis, char.penult. vers. adde etiam dubium , de rescrip. Fuit Barb.magno vir ingenio,sed incõstanti & humano , qui nunquã sinebat consulentes à se tristes abire.

Donans an posit huic l. renuntiare.

320 Quod si quis id dicat, priorem illam sententiam,si vera est,subuertere ea,quæ tam anxiè ac operosè suprà disseruimus in prin.l.nostrę,nu.87.incip. ex his quæ dicta sunt , & multis seq. posse scilicet donantem huic legi renuntiare.Nam cùm sit reuocatio ipso iure ex hac l. vt suprà diximus in princ. huius gl.consequens est,vt non ei posit donans renuntiare secundũ illã doctrinam:sciat hic donationem non esse ipso iure nullam à principio, sed tantùm postea reuocari ipso iure. Cui reuocationi ne fiat , statim occurrit interceditq; partis renuntiatio,quod multò facilius est,quàm si ab initio nulla ipso iure fuisset,per l.qui ex liberis.§.testamenti. ff.de bon.poss.secun.tab.& l.si vnus.§. quod in specie.ff.de pact.cum his quæ latè diximus in verbo, susceperit liberos,vers.164.à quibus nõ lõgè abest.

Actus si annulletur ex clausula decreti irritantis, nihil prodest consensus aut renuntiatio partium.

321 Illud autem omnino indubitatũ est apud omnes,ꝙ si actus annullatur ex clausula decreti irritãtis nihil omnino prodest consensus aut renuntiatio partium.c.dilecto,ad fi.vers.nisi fortè, & ibi gl. Inn.Host.Io.And.Pan.& alij,ext.de præb.gl.in cap. statutũ,in verbo,committatur de rescr. lib.6. & ibi quoq; omnes propè doct.Io.And.in c.quia frustra, col.2.ext.de vsur.cũ multis aliis concord. adductis ab ipso Barb.in d.cle.& si principalis,& in rep.rub. de fid. instru. col. 21.vers. 5. vbicunque lex, vbi ad hoc allegat quosdam text.& cons. 41. Deum inuocẽt,col.antep.vers.3.faciat,li.3.& cõs. 6.illud in mediũ,col.vlt.lib.4.Soci.cons.87.visis inuestitura feudi,col.5.vers.confirmantur præmissa, li.3.Fely.in c. cùm accesissent,col.4.vers.3.declaratio de constit. & in c.si diligenti,col.2.vers.quartum correlariũ,de foro cõpe.Ias.in l.non dubium , col.5. C.de legi.& in l.inter cætera , circa fin. ff. de liberis & posthumis & in dict.l.pe.C. de pact.& cons.85. quãdo habemus,col.2.li.3.Ant. Cor. in suis singul.in verbo, clausula vbicunque lex.Hippo.Marsi. cons. 133.illumina quæso,col.3.vers.quinimo dico, lib.2.& Lancel.Gali.in repe.l.1.in prin.col.3.vers. hinc est quòd vbicunque.ff.de verb.oblig.

Barb.ea de re sententia.

322 Quanquam & huic quod diximus de cõsensu , contradicit ipse Barb. vbique sui similis , in d. cons.42.col.pe.lib.1.per tex.in d.l. 1. de fer. cui iam satis respondimus.nu.ab hinc 4. & est ratio priorẽ sententiam non leuiter confirmans, ꝙ vbi apponitur ea clausula decreti irritantis , illud censetur inductum pro forma,ex sententia Baldi , Angeli , & recentiorum in l.1.ff.de liber.& posth. Petr. Anch. in repe.c.1.vers.quæro si statuto cauetur quòd notarij.ext.de constit. Ias. qui illius sententiæ rationẽ adducit,in l.Ius publicum,in fi.ff.de pact.

Quod sub decreto iussum vel prohibitũ est,est in fauorem vtriusque partis.

323 Vt tamen intelligas illud quod diximus procedere, nisi duobus cõcurrentibus, videlicet quòd id quod sub eo decreto iussum est vel prohibitum, sit merè in fauorem vtriusque partis, non mixto fauore alterius.Et quòd vtriusque partis consensus accedat,tunc enim valet consensus , non obstante eo decreto,vt voluit Imol.in cap.statutum. §. cùm verò,& ibi etiam Domi.col.5. versi. not. tamen ex glo. de rescrip. lib. 6. de quo tamen vide omnino Fely.in c.cum dilecta , col.14.vers. sed quicquid dicatur,extra eo.tit.

Quæ hominum sententiam requirunt, alienari possunt, dummodo non sit lata sententia.

324 Decimumquartum, quæ ipso iure sunt recissa,reuocata,amissa,confiscata,iam non possunt alienari nulla expectata sententia.Quæ autem hominis sententiam requirunt,interim alienari possunt , dũ nondum lata est sententia,vt voluerunt Cy. & Bal. in auth.incestas.C.de incest.nupt.Archi.Zenze.Io. And.Pet.Anch.Domi.& Philip. Fran.in c. cùm secundum,post prin.de hæret.lib.6.Bart.in l. post cõtractũ , col.4. vers.secundum tempus est post delictum,& ibi Pau.à monte Pico. in repe.col.18.versi. circa secundum tempus,& iterum col.20. vers.tertiò principaliter. ff. de donationibus. Ange. in l. si quis posthac,col.2.versi. secundò limita.C.de bon. proscrip.Collect.in cap.in quibusdam,col.1.versic. hodie tamen,extra de pœnis.Petr.Anch.in capit.2. in 6.notab.de præscrip.lib.6.& in capit.felicis , col. pen. versic. quæro post Ioan. & ibi etiam Philip. Fran.in c.nullus,de pœnis , eo.lib. Petr.Ferra.in tit. forma libel.in causa spol.pos. in verbo , ipso facto. Io.Ray.in c.imperialem.§.callidis,versi.pęna,in 16. quæst.3. part.prin.tit. de prohib feud. ali. per Fede.

vbi

vbi ad hoc quædam iura allegat Franc. Aret. in l.si quis post accusationem,col.2.ff.de testa.Anastasius Platus inter consi.Barba.consi.vlt.multos futuros, col.3.lib.1.Felyn.in c.Rodulphus, char.pen.extra de rescrip.Philip.Dec.consi.235.in casu magnifici,col.3. versic.venio igitur ad alia.Matth.Afflict.in constit. Siciliæ incip.de Pacterenorum, col.4.vers.sed quæro an ista. Ex quo potes intelligere in casu nostræ legis non posse donatarium post natiuitatem liberorum donantis rem donatam alienare.

325 Sed quæstionis est,quid si donatarius ante natiuitatem liberorum donantis in aliū tertium rem donatam transtulerit. An ab isto tertio possessore poterit donans ex hac l.rem ipsam vēdicare? Quod non videtur, per id quod in simili dicitur in l.his solis, suprà eo.tit.vbi si donatarius ante ingratitudinem atque adeo postea ante litem motam rem donatam alienauerit, non poterit à tertio res ipsa reuocari.Et in l.dolus.C.de rescin.ven.vbi si res dolo emptoris vendita fuit, & emptor postea in alium dominum transtulerit, non competit rei vendicatio venditori contra illū tertium.Et gl.ibi in verbo, rei vendicatio,dicit id procedere etiam si dolus dedit causam primæ venditioni, ideóque nulla fuerit.

De eadem re.

326 Cuius l.ar.respondit Alex. cons.92.perspectis his,col.2.versic.secundò respondeo, lib.1. quòd remedium l.si quis maior.C.de transact.ex qua is qui contractum iureiurando confirmauit, cadit re de qua contractum est, si aduersus contractum quicquam faciat, non habet locum contra tertium, cui contrahens ipse rem vendiderat,& ad hoc quoque alia quædam huic sententiæ concinnētia adducit.& eum sequitur Thomas Parp. in repet. dict.l.si quis maior,in 4.quæst.

Donatio an reuocetur ipso iure.

327 Sed aduerte quia in d.l.his solis, donatio non reuocatur ipso iure,nec competit rei vēdicatio,sed tantùm actio personalis, vt declarat gl.ibi. Sed nec cùm contractus est nullus ex dolo cōpetit rei vendicatio,sed tantùm actio personalis ex eo cōtractu, vt dicitur in d.l.dolus,& ibi glo.vlt.& etiam gl.in l. in contractibus. ff.quib.ex cau.maio. Ideóque non mirum si huiusmodi actiones non sequuntur rem, sed personam tantùm, per l.vlt.§.1.ff.de contrahen. emp.& l.1.§.si hęres percepto fundo.ff.ad Trebel.& l.eum cui.C.de actio. & obli.& l.cum precibus. C. de rerum permu.cum simili. Hîc autē in casu legis nostræ,& ipso iure reuocatur donatio,& competit rei vendicatio.vt diximus in princ.huius legis quæ rem ipsam quocunque vadat,pedetentim sequitur, & competit aduersus quemcunque possessorem. l. mater tua,& l.aduersus.C.de rei ven.cum si.

De eadem re.

328 Quin & cùm tantùm actio personalis cōpetit, ea tamen si rem afficit, & rem quoque sequitur & possessorem.l.si ipsa, & l.metum.§.vlt.ff.quod met. cau.& c.cùm contra, extra de pign.& voluit Bal.in l.2.in 1.q.C.de rescin.vend.Constat autem rem donatam esse huic reuocationi affectam ex dispositione huius legis.Ex quibus etiam videmus quòd dominus vendicat feudum quod tendit in commissum,etiam à tertio possessore,vt per Bal. in cap.1.§. porrò, col.2.versic.quæro iure, & ibi etiam Cardi. Alex.in §.1.item quidem domino. col.2.vers. si autem ageretur,tit.quę fuit pri.cau.bene.amit.& ante hos per gl.Iac.Bel.Bal.& cæteros in c.1.tit.de cōtro. inter do.& emp.vbi est optimus text. & etiam gl.in c.1.§.callidis,in verbo,reuertatur,& ibi quoq; Petr. Cert.Bal.Iac.Aluar.& Card.Alex.tit.de prohi.feud. alie.per Fed.vbi tamen hoc dicunt interesse,quòd si res est apud vasallum , is ipso iure amittit : secus si apud tertium possessorem. Nam quantum ad eum opus est sentētia,vt ipse tertius possit agere de euictione,per iura per eos allegata. Non poterit igitur dominus , inquiunt , sua authoritate apprehendere possessionem apud alium bonæ fidei constitutam: tanquam sentiant aliud esse,si adhuc sit in manibus vasalli.Et idem quoque voluit Pau.Cast.consi.68.in casu præsenti , paulò ante fin.lib.2. Sed in hoc vide quæ dicam in 18.discrimine. & quæ scribit Ias.cons. 138.viso diligenter.lib.1.

329 Attende lector:quia si iste secundus habuit à primo eodem titulo donationis, quo ille primus habuit, non tantum est dubij. Nam in casu d.l.2.de rescin.vendi.plerique omnes tenent,quòd si secundus rem habuit titulo gratuito , vel etiam non gratuito , sed iniusto pretio, & eodē vitio læsionis laborante, quo primus, tunc haud dubie cōpetit auxilium d.l.etiam aduersus hunc secundum & singularem successorem.Ita enim voluerunt Bal.& Saly. ibi,in 13.quæst.& nullus(si bene memini)refragatur. Quòd si iusto venditionis titulo aut alio oneroso iste donatarius in alium transtulerit, maius est dubium:cū & in casu illius l.2.hoc casu non competit remedium illius aduersus tertium ex sententia omnium. Tamen & in hoc quoque casu legis nostræ potest vendicari ab hoc tertio possessore , ea quam diximus ratione,quòd rei vendicatio quę hîc competit, sequitur quemlibet possessorem, vt in simili, videlicet in casu l.1.C.de dona. quæ sub modo , tenuit Fran.Ripa in interpretatione l.vlt. in 40.q.hoc eo.tit. Sed hic possessor, à quo res ipsa vendicatur, recuperabit à donatario pretium aut aliud quiduis, quod pro ea re tradidit,etiam si non aliter teneatur de euictione,arg.l.emptorem.§.vlt.ff.de actio.emp. Nam id ipsum pretium non potest recuperare à donante , qui vendicat rem ipsam , vt in simili voluerunt omnes in d.c.cùm secundū, de hæret. lib.6.& probatur in l.inciuilem. C.de furt.nec enim habuit venditor ius vendendi.l.in causę.§.vlt.ff.de minori. & l.si quis sub hoc pacto.ff.de contrah.empt.

Vēdicatio rei quæ hîc competit, sequitur quemlibet possessorē.

330 Sed quid si donatarius non eam rem transtulit,sed pignorauit,an ea ad donantem reuertatur libera ab eo onere pignoris? Quod vtiq; verum est, quia resoluto iure datoris ex necessitate,& sine voluntate illius ad hoc destinata,resoluitur ius emptoris.l.in diem,& ibi Barto.ff.de aqua plu.arcen.l.si ex duobus.§.idem Marcellus,& ibi gl.Bar.Bal.& Ang. ff.de in diem addic. & l.lex vectigali , & ibi etiam doct.ff.de pigno.Et ita in casu d.l.2.de rescin.vend. voluerunt Bald.& Angel.ibi,ille in 13.q.versi. iuxta hoc quæritur , hîc in 15.q. Et in casu emphyteusis aut feudi commissi,& ad dominum reuersi,voluerunt Petr.Iacob.in titu.de actio. quæ in rem pro re emphyt. quæ cecid.in commis.col.10.vers. item est notandum, & iterum col.19.versi.& est notandum. And.Iser.Alu.& Card.Alex.in c.1.§.quid ergo, titu. de inue.de re ali.fac. Bald.Alua.& Cardi.Alex.in c. rursus,titul.quib.mod.feud.amit. Guid.Papæ decis. 428.quidam Antonius,ad fin.deci.575.emphyteuta. Ioan. Rayn.in c.imperialem.§.habito , char.4.tit.de prohi.feud.ali.per Fed. & Iaco. à Sancto Georg.in tracta , feud. in verbo , ita etiam quòd ipsi vasalli, col.3.versic. vlteriùs est quærendum. Et idem quoque in re donata & ob ingratitudinem amissa, voluit Alber. in l.solis , suprà eod.tit.cum aliis multis concord. àme latè congestis in commentariis nostrarum consuetudinum, tit.5.§.2.in glo.1.& in nostro tract.retractuum, tit.2.§.3. glo.1.nu.9.incip.hîc autem opportunè,& multis seq.

Datoris iure resoluto ex necessitate, resoluitur & ius emptoris.

331 Decimumquintum, quod non admodum distat à superiori:quoniam de his quæ ipso iure sunt confiscata,non potest aliquis testari : de aliis autem quæ sententiam requirunt, testari potest, vt voluit Bal.qui hoc dicit notandum in d.auth. incestas nuptias,C.de incest.nup.& cons.358.quidam Lucanus, col.2.versic.sed tamen huic rationi,lib,1.Collect.in cap.vlt.col.1.extra de pœnis.Alex.in addi.Bar.in l.si

Quæ ipso iure sunt confiscata, non potest quis testari.

quæramus,in fin.ff.de teſta.Platus in d.conſ.vlt.vbi ſuprà, & alibi ſæpe in eo.conſi.Matth.Afflict. in d. conſtit.Siciliæ,incip.de Pacterenorũ,vbi ſuprà,nu. 267. Ex quo etiam intelligis hîc non poſſe donatarium de re donata teſtari,natis donanti liberis.

Infamia quæ ex iure infertur, etiam ex lata culpa incurritur.

332 Decimumſextũ, Infamia quæ per ſententiam infertur, ex dolo tantùm, non etiam ex lata culpa infertur, per §.ſuſpectus autem remotus, Inſtit. de ſuſpect.tut.Quæ verò ipſo iure infertur,etiã ex lata culpa incurritur,per tex. gl.Bar.& Bal.qui hoc dicit eſſe multùm not.& Ang.& Pau.Caſt.qui hoc quoque monet menti tenendum, & in l.liberorum. §. notantur. ff.de his qui not. infa.gl.in d.§.ſuſpectus, in verbo, non æquè,in fin.& ibi quoque Io.Fab. & Ang.Aret.col.2.& Bar.in l.quod Nerua, col.7.verſ. ſol.gl.ff.depo.& Iaſ.qui trahit ad alias pœnas,in l.in actionibus,col.6.verſic.adde etiam veram eſſe.ff.de in lit.iuran.& l.ſi quis maior,col.1.verſ.ego puto,& ibi Hiero.Cagno.in repe.char.pen.col.3.verſic.mouetur primò, quia vbi.C.de tranſact. & idem Iaſo. conſ.118.in cauſa & quæſt.col.vlt.lib.1.

Non tam facile infertur pœna latæ ſententiæ quàm ferendæ.

333 Quod mirum eſt,cùm nõ tam facilè,nec tam leuiter incurramus in pœnam latæ ſententię,quàm ferendę,vt patebit ex iis quæ dicemus in ſeq.diſcrimine,& diximus ſupra in 6.& 7.diſcrimine: & alibi ſæpe.Et de hoc vtique miratur Fulg.in d.l.in actionibus,cui nulla huius rei ratio eſſe videtur.Sed Iaſ. ibi poſt Bar.in d.l.Nerua,vbi ſuprà,& Ang.Aret.in d.§.ſuſpectus,dicit,quòd cum quis ipſo iure efficitur infamis, lex adeo rẽ dereſtatur,quòd factũ magis notat quàm conſilium, ita vt non conſideret vtrùm dolus an lata culpa interueniat. l.palàm. §. vlt.ff.de rit.nup. Secus in ſententia iudicis, ſed hæc mihi ratio non ſatisfacit.Ideo & horum cõtrarium videtur ſentire gl.in l.vlt.ff.quod quiſque iur. prout eam allegat Franc.Aret. qui illius in hoc veriorem ſententiam putat, in l.cùm quidam.§.quod dicitur,col.pen.verſ.& aduerte.ff.de acq.hæred.

In atrocioribus delictis licèt puniatur conatus proximus delicto, id tamen non procedit in pœnis quæ iure ipſo imponuntur.

334 Decimumſeptimũ, licèt in atrocioribus delictis puniatur conatus proximus delicto, tãquam ſi delictum eſſet conſummatũ,per text.in l.ſi quis nõ dicam,& ibi gl.& doct.C.de epiſc.& cler.& l.is qui cum telo. C.de ſica.cum ſimi.tamen id non procedit in pœnis quę ipſo iure imponuntur, vt probatur in c.cum in cunctis. §.clerici ſanè, extr.de elect. iuncto cap.perpetuæ,eo.tit.lib.6.& id not.Panor.& Philip.Dec.in priori loco, ille in 2.not. vbi dicit id ſemper eſſe menti tenendum,hic in 3.& Ioan.Ana. in poſteriori loco in nouella,vbi dicit eſſe bene no. & ibi etiam Pet.Anch.poſt prin. vbi id dicit ſing.& Domi.col.2. vbi dicit valde not. & Philip.Franc. in prin.& idem Io.And.in c.in pœnis,de reg.iur.lib.6. in Mercu. Ioan.Ligna. in tract.de cenſura eccleſiaſtica,col.16.verſ.conſequenter quidem de vibrante, & Bald.in d.l.ſi quis non dicam,col.3.verſ.iuxta hoc quæro, vbi tamen hoc limitat. & in l.qui autẽ operas,per illum text. ff.de his qui not.infa.vbi hoc dicit ſing.& menti tenendum, & in l.1.§.hæc autem. ff.quod quiſque iur.in 1.lect.& ibi quoque Alexan. col.2. & Philip.Dec.col.vlt. & idem Bald.in l.alias, col. vlt.ff.de iureiur. & in rub.ff.ſol.matr.col.vlt. & in l.eius qui.quæ eſt 2.col.verſic.quæro nunquid ſi ſtatutum,ibi,tertiò quia,C.ſi penden.app.mors interue.& in l.ſi quis ſeruo,in fi.C.de furt.& in l.data, col.12.verſic.item vbi factum.C.qui accu.non poſſ. & in l.ſed & partus.§.Iulianus,poſt Cyn.ibi.ff.quod met.cau.& in auth.nouo iure. C.de pœna iud. qui mal.iud.& in c.cùm in cunctis,col.vlt.& ibi Cardi. Flor. & Panor.in §.clerici, in 3.not.extra de elect.& conſi.195.laudare vos,col.6.verſi. item pœna,lib.2. & idem Panor.in c.vlt.in 4.not.per illum text.& ibi etiam Cardin.Alex.col.2.verſi.quò ad reliqua,extr. de ſponſa.& in c.1.col.4.verſi. & ex prædictis,extra de eo qui mit. in poſſeſ.vbi hoc reputat no.& ſing. & Collect.in c.nuper,in fi.extrà de biga. Ro.conſi. 427.in propoſito caſu.circa med.Petr.Anc.in repe. cap.1. char. 76.verſic. quæro ergo econtra extra de conſtit. & qui hoc reputat ſing. in c.1.col.vlt. & ibi quoque Philip.Franc.col.vlt.de hom. lib.6.vbi ipſe Anch.id dicit ſing.Domi.in c.2.§.1.de iudi.lib.6.vbi & hoc dicit notabiliſsimum. & in c.1.verſic. ne autem,& ibi etiam Philip.Franc.vterque per gl.ibi,in verbo, extorſerint, de his quæ vi metúſve cauſa fi. lib.6.Card.Flor.in cle.1.§.ſi quis, in 2.q.in fi.de reb. eccleſ.nõ ali.& Ioan.Ana.in cap.1.in 3.not.extrà de adul.Alex. in addit.Bart.in l.qui ea mente. ff.de fur. Fran.Aret.in l.qui ſe pupillum, in fi.ff.de acq.hære. & in l.cùm ſtipulatus ſim mihi à Proculo, col.1.ff. de verb.oblig. & in l.ſi fugitiui, paulò ante fi.C.de ſeruis fugitiuis. vbi hoc dicit ſing.Barb.qui hoc dicit ſingul.in cap.ſi quorundam, col.3.verſic. vtrùm autem,extrà de ſolu.Philip.Franc. in c.1.col.4.verſ. ſecundò limita, de homi.lib.6.Felin.qui vnum tantùm locum Bald.citat in c.1.col.2.verſ.fallit quartò, extrà de præſumpt.& in tractatu quib.mod.conat. puniat.in 4.fal.Iaſ.in l.vlt.col.2.ff.de cond.ſine cauſ. Alciat.in l.ſæpe.§.vlti. ff. de verbo. ſignific. Hippo. Marſi.in d.l.is qui cum telo,nu.26.Nicol.Eueral.in locis legalibus, in loco ab ratione legis, in 3.caſu principali, col.pen.Matth.Afflic. in conſtit. Siciliæ incip.aſperitatem, col.2. verſ.octauò facit, & deciſ. Neap.276.ſereniſsimus,col.1.

Beneficio cũ quis priuatur ipſo iure, ſtatim id beneficiũ conferri poteſt.

335 Decimumoctauum, cùm quis priuatur beneficio ipſo iure,ſtatim id beneficium conferri poteſt nulla expectata ſentẽtia, nec citato quidem poſſeſſore,licèt non aliàs,per text.in c.cùm in cunctis, in princ. in illis verbis,de illis diſponendi liberam habeat facultatem, iunctis not.per Bal.ibi, in illis verbis,vbi dicit honeſtiùs tamen eſſe eum vocari,extr. de elect.& ſimilis tex.in c.de multa,ibi, liberè conferat,& ibi omnes,extr.de præb.& in c.2.& ibi Pan. in 3.no.ext.de feud.& in c.fundamenta, verſi.quòd ſi ſecus,& ibi glo.in verbo,liberam.& ibi Domi.de elect.lib.6.& in c.licèt,de præb. lib.6.& in c.ordinarij, verſi.quòd ſi fortè, & ibi doct.de offi.ordi.eod. lib.6.& in c.ne captandæ,in fi.de conceſ.præben.eo. lib.6.& c.1.verſ.ſacri,& ibi glo. in verbo,liberi,quæ eſt gl.vlt.Io.Ana.& Domi.de homi.lib.6.& in c.felicis,in prin.verſ.ſi qua verò,& ibi glo. in verbo,diſponant,de pœn.li.6.facit tex.in c.extirpãdæ.§.quia verò,ext.de pręb.Et hoc voluit etiã gl.in c.cõmiſſa, in verbo,te nolente,& iterum in verbo,iuſto,& ibi Domi.de elect.eo.li.6.& in c.is cui,in fi.de præb.eo. item lib.Inno.Io.And.& Pan.in c.accepta, de reſti. ſpol.Domi.Rot.deciſ.301. nunquid patronus,in antiq.Bald.in c.2.in verbo,amittat, in fin.tit.de feu. ſine culpa non amit.& conſ.133.quæſtionis iſtius determinatio,ad fi.lib.4.Card.Flor.in cle.1.in princ.in 15.not.de pœn.Imo.in c.de multo,col.2.verſ.not.ꝙ vbi per ius,extr.de præb.& in c.exhibita,col.8.verſ. tertiò quæritur,extr.de rer.permu.per not.in c.auditis,& in c.inter dilectos,de exceſ.præla.Ro.conſi. 212.quò ad primũ, in 1.dubio,& conſ.483.dubitatur primò,col.3.ver.tertiò hoc demonſtratur.Pan.in c. 2.in 3.no.per illum text. de feud.& conſi.67.in cauſa quæ vertitur, col.2.li.2.Mart.Laud.loquens de feudo,in c.ſi quis miles,poſt med.tit.de feud.ſine culp. non amit.Ludo.Bolo.in add.conſi. Io.Ana. conſil. præſtantia domini,col.2.verſ.plus dico.Fran.Rip.in c.ſæpe.col.pe.verſ.ſed dubitatur,extr.de reſt.ſpo. Et ſimile eſt quòd hoc caſu,cùm ſcilicet quis eſt priuatus ipſo iure, poteſt eligi alius abſque alia ſententia priuationis, per text.in c.fundamenta. §.quòd ſi ſecus,& ibi Domi.qui hoc no.in 2.no.de elect.lib.6.

De eadem re.

336 Ex quo videri poteſt malè contrarium vtriuſque reſpõdiſſe Lapum Flor.videlicet poſterioris de

elect

electione, alleg.78.in Dei nomine vacauit ecclesia, in 4.q.prioris autem de collatione,tum alleg.16.an valet collatio,tum item alleg.101. Anastasius, in 6. q.tum quoque & copiosiùs alleg.112. sæpe mihi ardua fuit, vbi in id & alios antiquiores citauit. Et eum ita sequitur Barb.in c.2.col.4.versi.nota quòd vasallo. extrà de feud.& consi.51. scripsit sapientiæ fons,col.16.vers.præterea adduco ad prædicta,lib.1. &Fran.Curt.Iuni.in tract.feud.char.antepen.versi. post enumeratas.Tu autem interim vide Inno.in c. cùm nostris, in verbo,irritum,& ibi quoque alios, extrà de conces.præb.

Possessor inauditus non potest sua possessione deiici.

337 Non poterit tamen possessor inauditus sua possessione deturbari aut deiici per d.c.licèt episcopus,& ibi gl.omnes,de præb.lib.6. & c.cùm secundum,& ibi quoque Phil.Fran.in vlt.no.prin.de hæret.eo.lib.6.Inn.in d.c.de multa, in verbo,conferat, & ibi etiam Host.in eodem verbo, Io.And. in verbo, liberè. Collect.col.2.vers. quid si post adeptionem,& Pan.in 4.not.de præb.& voluit Io.And.post Inn.& Host.in c.quia cunctis,in glo. dicit hîc Host. vers.quid si executor, de conces.præb.lib.6. & in c. sollicitè,col.2.ext.de resti.spol. And.Iser.in constit. Neap.incip.si vasallus à domino,col.3.Bal.in l.si maritus quondam. C. de don.inter vir. & vxo.& in d. c.cùm in cunctis, vbi suprà. & cons.141. thema huiusmodi subiicitur, col.2.lib.2. & cons.133. quæstionis istius,in fin.lib.4.Lapus alleg.89.in Dei nomine factum super quo,col.19.in paruis,& Imo.in d.c.de multa,vbi suprà,& Card.Flo.cons.63. dominus noster,col.2.vers.item in forma. & cons.74. dominus abbas,col.2.vers.pro hoc est ratio.Panor.d.cons.67. lib.2.Domi.cons.117.in quæstione vertente,col.vlt. versi.item ex alio.Ioan.Ana.in cap.2.col.1. extrà de simo. Alex.cons.103. incip. videtur prima consideratione.col.vlt.vers.vnde dicit, lib.1.Barb.consi.13.à Ioue principium,col.5. versic.præterea faciat, lib.3. Matth.Afflic.in c.1.titul.quo tempo.miles.& in c.1. titul.de feu.sine culp.non amit. & decis. Neapo.97. vtrùm dominus & in consti.Siciliæ incip.constitutionem diuæ memoriæ,col.9.vers.quartò not.

Dominium licet sit ipso iure amissum, non tamen possessio est amissa.

338 Et huius est optima ratio, nam licèt ipso iure dominium sit amissum aut publicatum,non tamen possessio,vt voluit Bal.in l.si quis in tantã, col.pen. C.vnde vi,& in addi.Spe.tit.de loca.§.nunc aliqua, in 46.q. & consi.35.quæritur vtrùm pactum, col.2. lib.4.& cõsi.356.præmittenda,post prin.lib.4.Et hoc satis videtur probari ex eo quòd dominium dotis soluto matrimonio ipso iure reuertitur, sed non possessio.l.dotis,& ibi Bald.& alij. C.solut.matr. Et quòd legatorum dominium quoq; rectà transit in legatarium.l.si tibi homo. §.cùm seruus.ff.de leg.1. & l.cùm pater. §.surdo. ff.de legat.2.vbi etiam dicit quòd acquiritur legatario ignoranti,& l.legatũ ita. ff.eo.tit.cũ si.possessio autem minimè.ff.& C.quor. leg.per totum.Et in casu l.vlt.C.de sacros.eccle.vbi dominium in ecclesiam ipso iure transit ex contractu,non tamen possessio,vt ibi omnes not.& dicemus quoq; postea in 48.effectu. Quanquam huius postremi dicti quo dictũ est possessorem inauditum non posse sua possessione deiici,contrarium voluit glo.in c.felicis, versi.si qua verò feuda,in verbo disponant,quã ibi simpliciter sequitur Domi.de pœnis,lib.6.Inno.Host.sibi contrarij, in c.accepta,ext. de restit.spol.ipse Domi.in c.vbi periculũ.§.præterea,in pe.no.& ibi quoq; Phil.Fran.in 3.no.de elect. lib.6.At prior sententia vt crebrior est,ita verior.

Tribus de causis aufertur alicui possessio sine causa cognitione.

339 Quam tamen intelliges, nisi esset notorium quem priuatũ esse beneficio, aut nisi possessor vocatus fuisset in sententia declaratiua vel priuatiua, aut etiam in collatione ipsius beneficij.nam his tribus casibus ei potest auferri possessio aliter nõ vocato,& sine alia causæ cognitione.Primũ & secundum voluit Pan.in d.c.accepta,per text. quem dicit optimum, in c.quoniam, extr.de fil.presby. Sed & secundum voluit Io.And.d.c.ordinarij,de offi.ordi. lib.6. & Cardi.Flor.consi.32. T.archipresbyter, col. vlt.vers.ad secundum respondeo.Tertium quoque voluit Ioan.Mo.in d.c.licèt, & ibi quoque Io.And. Lapus, Domi.& Fran.qui & alios antiquiores allegant.& ipse Ioan.And.in d.c.quia cunctis.

340 Quartum adde, quando quis esset priuatus solo temporis cursu,verbi gratia,quispiam concessit alteri fundum beneficiarium, vel vt vulgò loquimur, feudum ad viginti annos, certè finito eo tempore,priuatur cliens beneficio ipso iure,l.quæro.§.inter locatorẽ. ff.locati.le 2. C.de iure emphy. & c.potuit,extr.de loca.potestque dominus ipsum alteri & conferre, & eius possessionem tradere illo non citato,cùm possit vti sua facultate.l.reo criminis.ff.de solu.& cap.cùm M.Ferra.extra.de constit. hæc Bald. qui & alia ad hoc allegat in cap. quæ in ecclesiarum, colum.6.versi. an in priuatione feudi, extra eod.vbi hoc tamen intelligit,nisi lis penderet, ibi illum omnino vide.& illum sequitur Alex.cons. 124.omissis, colum.1.lib.1. & Barba.in d.c.ex parte, de feud.& Fran.Cur.iunior,vbi suprà.Et illud quoque quod dictum est, priuationem quæ fit per lapsum temporis, fieri ipso iure,voluit idem Bald.in cap.bonæ, le 1.col.vlt.versi.& scias quòd aut lex,de elect.quia permissum, inquit,ad tempus,post tempus est prohibitum. l.statuliberum.§.si Stichum.ff. de lega.2. Et idem Bald.consi.301.proponitur quòd Petrus,col.1.& 2.lib.1.

Priuatio quæ fit lapsu tẽporis fit ipso iure.

341 Et facit quod tradit ipse Bal.consi.127.quidam nobiles,circa medium,lib.1.& consi.177.ad euidentiam,in 2.dubio,eo.lib.1.& cõs.466.Andreas, col.2. in 2.q.eo.lib.1.vbi dicit quòd is qui tempore excluditur,ipso iure excluditur saltem per exceptionem: quia renuntiare videtur ille qui non paret terminis statuti, per iura ibi allegata. Et subdit id se verum putare,siue sit priuatus,siue priuandus,vt ei obstet exceptio. Et quod item voluit ipse Bal.in l.ea lege, col.3. versic.ego do aliam cautelam.C.de condi.ob caus.& Barto.in l.seruitutes. ff.de seruit.& Ang.qui de hoc multa colligit, consi.311. in themate prædicto,in 3.dubio,Rom.in l.qui absenti.§.1.ff.de acqui. poss.& Steph.Bertr.consi.omnium 1.viso processu, col.8.num.40.lib.1.& Ias.in l.nemo potest,in priore lect.col.pen.ff.de leg.1.

Renũtiare ille videtur qui non paret terminis statuti.

342 Quamuis de hoc dubitet, & cogitandum relinquat Raph.Fulg. in l.traditionibus.C.de pact.Et aperte diffiniat contrarium, nisi tamen in vtili dominio,Fran.Aret.in d.l.qui absenti.§.1.col.2.de acq. poss.vbi eum omnino vide.Sed pro priori sententia facit quod dicit glo.in c.placuit, in verbo,reuocari. 21.q.2.remotum ad tempus ab executione sui officij, finito eo tempore, reuocari ipso iure: sicuti & eum cui ad tempus est interdictum postulare.l.imperatores.ff.de postul.Et quod etiam tradit Bald.in c.1.tit.de controuer. inter domi.& vas.de locatione ad tempus facta.Et idẽ Bal.in prooem.§.hæc autem tria,col.1.versi.sed quæritur,adeo præcisam esse naturam temporis limitati,vt relegatus ad certũ tempus, finito eo tempore possit liberè & sine iudicis aut alterius licentia,vt ipse loquitur,redire. Et idem quoque scribit ipse Bal.in l.actione.§.Labeo, quem legit cum §.diximus,in fin.ff.pro socio,& consi.34. casus talis est,Guido,circa mediũ, lib.1.& Ang.in l. si vnus. §.si cum reo, in lect. antiqua. ff. de pact.& Philip.Dec.consi.61. cuius superscriptio incipit, an vasallus, ad fin. & consilio 145. quæritur in effectu, col.2. vbi & alia multa in id allegat.Cui addere potes & alia plurima à nobis congesta in tracta.retractuũ.tit.2.§.1.in gl.2.in verbo, *à tel temps*, nu.44.præterea emptor, & multis seq.& præterea Car. Moli.

Fulgosij & aliorum ea de re opinio.

amicum nostrum intimum in doctis illis commentariis in consue.Parisi.tit.1.§.30.nu.172.& 2.seq.

De eadem re.

343 Ex quibus omnibus potes intelligere, an donans statim natis liberis possit ignorante ac non vocato donatario rem alteri cedere: quod mihi nō admodum dubium videtur, tum per ea quæ diximus in princ. huius art. tum per ea quæ in re emphyteuticaria quę cecidit in commissum, respondit Rom.cons.212.quòd ad primum, per multa quæ ad hoc allegat: quem sequitur Soc.cons.167.non inutilis, col.pen. vers.circa sextam quæstionem, lib.2.Sed & illud ex supradictis potes colligere, an etiam donatarius natis liberis possit propria authoritate manum iniicere in rem donatam. Quod mihi vtique non videtur, per ea quæ diximus, iunctis his quæ dicemus inferiùs in 50. discrimine, videlicet requiri sententiam declaratoriam, &c. Ideoque gl.in hac l.in hoc verbo, reuertatur, & doc.post eam, non dicunt quòd donans poterit rem donatam propria authoritate occupare, sed vel eam vendicare: vel eius possessionem condicere, vt latè diximus, in prin.huius gl.& vide quæ dicam in seq.articulo.

Alienatio an valeat si quid fiat contra pactum.

344 Decimumnonum, quod aduersari videtur huic quod in præcedenti discrimine diximus in illo vltimo dicto, quòd in casibus quibus nō valet alienatio ipso iure, si quid fiat contra pactum, is qui pactum apposuit, poterit rem propria authoritate occupare, secundum glo.in §.1. versic. sed si quid tale fiat, in verbo, licentiam damus, in auth. vt de cæte. commut.eccl.rerum. prout eam allegat Fran.Aret. qui eam dicit singu. in l.si ita quis. §.ea lege, col.3. versi.& aduerte quia in casibus.ff.de verb.oblig.De cuius tamen intellectu & veritate vide Iac.Bal.Bar. & Ang.in d.auth.& Bal.in c.1. §.hoc quoque, col.4. versic.& quæramus, tit.de succes.feud.& in c.cæterùm, col.2.vers.pone etiam vasallus, extrà de iudi. Ang.Imo.Raph.Com.& ipsum Aret.in d.§.ea lege. Ange.in l.nemo paciscendo, quæ est pen. ff.de pact. Ro.in l.qui absenti, & ibi Alex. col.vlt.ff.de acquir. poss. Sed quicquid sit in hoc casu, tamen aliud est in casu legis nostræ, vbi donatio ab initio valet, nec quid fit contra pactum donationis, ex quo ea donatio ipso iure non valet, sed tantùm ipso iure reuocatur, natis donatori liberis.

Actio cum ipso iure tollitur, iudex potest repellere agētem & reum absoluere.

345 Vigesimum, cùm ipso iure tollitur actio, iudex ex officio potest & debet repellere agentem, & absoluere reum eo non petente: non etiam si ope exceptionis tantùm, & non ipso iure est sublata, gl. in l.vbi pactum. C.de transact.quam dicit sing.Feli. in c.exceptionem, col.2.in prin.extr.de excep. Sed est & alia in l.eū qui ita.§.qui ita, & ibi Bart.& Imo. ff.de verb.obli.& alia quoque in l.si vnus.§.pactus, in verbo, in pactis factum, & ibi etiam Bar.latè col. antepe. vers.tertiò not.quòd ille. ff.de pact.& idem Bar.in l.lecta, & in l.ita stipulatus, col.vlt.ff.de verb. oblig.Bal.in repe.l.& si post tres, col.antepe.versic. consequenter vt scias.ff.si quis cau.& in l.si eum.§. qui iniuriarum, paulò ante fi.ff.eod.tit.& in l.si non sortem.§.1.circa med. ff.de condi. indeb. & in l.sub conditione, col.vlt.eo.tit.& consi.69.statutum ciuitatis, col.2.lib.1.vbi per priorem illam gl.dicit generaliter, quòd cùm quid fit ipso iure, iudex potest supplere, & consi.62.alia vice, col.1.lib.2.& consil. 399.de principali instrumento, in fin.lib.5.Ioan.Fab. & expressiùs Ioan.Plat.Ang.Aret. & Ias.in §.in bonæ fidei, Instit.de actio. Petr.Anch.consi.333.primò inquirendum, in prin.& consi.294.ex prædictis, circa medium Card.Flor. consi.103.casus super quo, col.vlt.versic.per hoc etiam Imo.in cap.inter dilectos, col.3.de dona.dum allegat glo.& Bar.in dict.l. vbi pactum, Raph.Fulg.consilio 150.quidam ciues, col.3.versic.postremò. Pau.Cast.in l.nostram, col.1. C.de test.& in l.ei qui se.& ibi etiam Franc.Aret.& Ias.ff.de acqui.hære.& idem Fran.Aret.in l.si filius, col.2.ff.de vulg.& pup.Ang.Aret.in §.omnis, col.2. versi.& est multùm vtile, Insti.de verb. oblig.& Ias. consi.7.adeo copiosè, colum.1.in fi.lib.1. Dec.in l.1. col.1.& ibi quoque Fran.Cur.Iuni.in l.1.colum.2.in 3.not.C.de pact.& not.etiam in l.Marcellus.ff.de re iudic.& in c.quia frustra.extrà de vsur.Illud autem non omiserim, Bald.in cap.dilecto, col.2.versie.sed hîc opponitur, extrà de appel.etiam facere.singu. illam glo.in d l.vbi pactum, sed eam aliter intelligere, ac suprà diximus.

De eadem re.

346 Sed quicquid sit de ea gl. videmus tamē omnes vbique id tenere quod suprà ex ea diximus, & ego quoque ita tenendum censeo.Sed quod tamen intelligendum est, modò constet iudici ex actis causæ actionem ipso iure non competere actori.Aliàs enim iudex id supplere nec debet nec potest: vt non obscurè sentit.Barto.in l.si ita sit adscriptum, & ibi clariùs Fran.Aret.in fi.ff.de leg.1.

Tacitus cōsensus partis non firmat actum nullū ipso iure.

347 Vigesimumprimū, quod proximè accedit ad præcedens, atq; etiam ad decimumtertium.Nō tantum iudex potest id supplere, sed & si ipse non supplet, certe tacitus processus illius procedentis ad vlteriora, atque etiam tacitus consensus partis id ipsum non opponentis, non firmat actum nullum ipso iure.glo.est ordi.in c.1.in glo.1. Lap.ibi & Ant. Pet.Anch.in 1.not.Domi.col.7.vers.& no.istam gl. & Ioan.Crot.in repet.super glo.1.de rescrip.lib.6.& iterum gl.in c.dispendia, in verbo, processus, eo.tit. rursúmque in c.statutum, in princ.in verbo cōmittatur, & ibi Archi.& Domi.& Phil.Fran.Iterúmque in §.vlt.eiusdem c.in glo.vlt.eo.quoque tit.& lib.& in c.vlt.in fi.de offic.deleg.eo.lib.& in cl.1.in gl.vlt. eod. quoque tit.& Barba.consi.64.scribitur Exodi, col.4.lib.4.Ioan.Bapt.Cacia.in l.more, in 21.q.ff.de iurisd.om.iud. Socy.in l.1.§.sublata, col.3.ff.ad S.C. Treb.Sed hoc videtur intelligere gl.in dict.c.statutum, in primo loco, quando id statutum est non ob fauorem partium tantùm, sed & statuentis.id quod sequuntur & dicunt bene not.Domi.& Phil.Franc. ibi, de quo & tu vide Imo.in eo ipso c.§.cùm verò, & ibi quoque eundem Philip.Fran.col.2.in gl.super verbo, non committatur. Sed tu quoque hîc vide Franc.Aret. post alios in l.si Titius, col.4.vers.adde inquantum, & seq.vsque ad fi.l.ff.de verb.oblig.

Iure ipso qui cōpensat, si soluit, potest repetere tanquam indebitum.

348 Vigesimumsecūdum, qui ipso iure compensat, si soluit, potest repetere tanquam indebitum. l. quod dicitur, la 1.§.pe.ff.de impen.in rebus dot.fact. Secus si ope exceptionis. Nam solutum non repetit.l.qui inuicem de cond.indeb. vbi glo.Bar. & Ias. expressè hanc differentiam ponunt, sicuti etiam faciunt Nico.Fab.Ang.Aret.& Ias.in d.§. in bonæ fidei, Insti.de actio.

349 Vigesimumtertium, quod præcedenti est adfine, Cùm quid ipso iure est indebitum, si solutum fuerit, regulariter repetitur, si verò nō ipso iure, sed tantùm ope exceptionis est indebitum, tunc contrà regulariter non repetitur, vt patet ex amplissimè tractatis in eam rem à Bar.in l.1. per totum, præsertim col.pen.& vlt. ff.de cond.indeb. & ibi quoque Bal.in lectura antiqua, & cæteri.

350 Vigesimumquartum, cùm pœna ipso iure imponitur in aliqua lege, aut alia constitutione prohibitoria aut præceptoria, vt nostri loquuntur, quāuis ea à subditis nondum fuerit subscripta siue accepta (vtroque enim vtitur Tullius lib.2.de legibus) id est approbata, & vt vulgò dicimus, acceptata, quo etiā verbo vtitur Plautus in Pseudolo, & Tullius in Topicis, ne quis vulgus malè loqui existimet. Siue item, vt redeamus, ea lex in dissuetudinem abierit, ipsi tamen in eam incidunt, argu.cap.extrà de loca. & in cap.2.de consti.lib.6.& cap.catholica, 11.distin. Secus si non ipso iure imponitur.cap.in istis.4 dist.

Ita vo

Ita voluit Matth. in procemio cle.in §.vniuersitati. De quo tamē vide Car.Flor.ibi, & Io.And.& Ant. in c.1.extr.de treug. & pac.Pet.Anch.in repet. c.1.in 7.q.prin. versic. sed hîc quæro reperitur, qui est in char.18.in paruis, extr.de constit. & Cep. consi. 13. stante statuto, col.3.versi.& licèt dictus.

Quid requiratur vt sit locus iuri accrescendi.

351 Vigesimumquintum, vt sit locus iuri accrescendi, requiritur quòd deficiat ipso iure, secus si non ipso iure, sed ope tantùm exceptionis. Ita voluerūt gl.Bar.qui id reputat mirabile.Albe.qui alios antiquiores citat,Bal.Fulg.qui dicit notatu dignum, Ro.& Ias.qui dicit sing.in l.si duo patroni,in princ. per eum tex.ff.de iureiur.Bal.in l.1.§.vbi autem,col. vlt.versic. quæro nunquid in caduco. C.de cad.tol. Saly.in l.1.in fi.C.qui admit.Fulg.in l.hac consultissima.§.ex imperfecto,& ibi quoque Ias.col.4.versi. tertiò & vltimò. C.de testa. Pau.Cast.in l.pen.ff.de acq.hære.& cons.286.quoniam fundamentū.Corn. consi.309.multùm latè, col.3. vers.& quoniam portio,lib.1.Iason.in huiusmodi.§.vlt.col.2.ff.de lega.1. vbi & illam dicit censeri singu. & in l.si duobus, in princ.eo.tit.vbi illam dicit no.Socy.qui illam quoque dicit singu. consi.16.anno domini,col.3.versic. accedat quia ad hoc,lib.4.& cons.43.viso testamento,col.pen.eo.lib.4.vbi & eam dicit sing.Ant.Rub. consi.156. circa primum dubium, col.1. Sed tu tamen hîc vide Ias.qui de hoc dubitat in repetitio. l. re coniuncti,char.antepe.vers.septimus casus. ff.de leg.3.Quanquā idem in eadem l.char.seq.in 5.q.Bar. hoc discrimen simpliciter & pro indubitato adfert.

Per æquipollentem actum inducitur idē effectus ipso iure.

352 Vigesimumsextum,vbi per actū æquipollentem inducitur idem effectus ipso iure: ea quæ aliàs impleri non possunt per æquipollens, videlicet iuramentum,de quo per Io.And. Bal.& cæteros,in c. ad nostram,de iureiur.& Ias.cōs.41.in duabus,col.2. vers.præterea dominus Ioannes,lib.3.Et solennitas, vt probat tex.in l.singulos,& ibi Fran.Aret.in 2.no. ff.de testa.Et forma,vt per gl.in cl.1.in verbo quinetiam,ad fi.de concess.præb.Bal.in l.si institorem,ad fi.ff.si cert.pet.idem Bal.Ang.Imo.& recentiores in l.1.ff.de lib. & posth. cum si adductis ab Alex.ibi.& Fely.in c.cùm dilecta,col.17.vers.amplia.11.extra de rescri.& Hippo.Marsi.consi.29.solamen, col.2.& 3. lib.1. Et cōditio in certis casibus,vt per Bal.in c.vlt. vers.secundò quæro,extrà de præsum.Et alia id genus possunt hoc casu impleri per æquipollēs,quod scilicet inducit eundem effectum ipso iure.De quo tu omnino vide Fran.Aret.consi.89.longitudo,col. 2.versi.tertiò etiam dici potest.

Pœna quādo imponitur ipso iure, magis inspicitur opinio delinquentis quàm veritas.

353 Vigesimumseptimū, licet in delictis inspiciatur veritas rei,non opinio delinquentis,cum datur opera rei illicitæ secundū Bart.in l.diuus. ff.de sica. per l.qui nocentem.§.pe.de iniur.& est bonus text. in l.vulgaris. §.si quis æs. ff.de fur. Fallit tamen vbi pœna imponitur ipso iure,quia tūc magis inspicietur opinio delinquentis,vt non ea pœna plectatur, quàm veritas,vt voluit solus omnium quos hactenus legimus,nisi nos fallit memoria,Fran.Aret.qui etiam dicit hoc esse nouum dictum in l.qui se pupillum,in fi.ff.de acq.hære.hac tantum ratione motus, quòd lex puniens ipso iure strictiùs est interpretāda,per ea quæ diximus suprà in 17.discrimine.

Cùm quis non ipso iure priuatur, sed expectatur sententia, non impeditur prosequi ius suū.

354 Vigesimumoctauum, cum quis non ipso iure priuatur,sed expectatur sententia,nō impeditur interim agere,& prosequi ius suum. Secus si ipso iure priuatur,verbi gratia si hæres vt indignus priuatur hæreditate ipso iure, non potest agere familiæ herciscundę aduersus cohæredes,quin ei obstat exclusiua iuris ipsius agentis. Quod si ipso iure non sit priuatus,potest interim dum per sententiam priuetur, nec repellitur à cohæredibus. Ita distinguit gl.not.in l.his consequenter. §.1.in verbo,non pertinere,per text.ibi,& alios quos allegat, & ibi quoque Barto. qui monet id esse multum not. Bald.& Flor.qui id reputat.sing.ff.famil.hercis.Bald.in l.1.in fin.C.in quib.cau.in integ.restit.non est neces.& in c.quæ in ecclesiarum,col.6.versic.extra nota, extra de constit. vbi & eam dicit singu.& consil.26. punctus,in 2.dubio,dum illam gl.allegat,lib.3.& Signo. consi.10.in quæstione vrgente inter Vgetum,col.2. versi.non obstat quintum.& benefacit tex.in c.felicis, post princ. ibi, nullus ei respondere in iudicio teneatur,de pœnis,lib.6.

Et hoc etiā in causa beneficiali.

355 Et hoc etiam procedit in causa beneficiali, vt si quis agat petitorio pro beneficio quod semel habuit, admittitur exceptio, quod inducit priuationem ipso iure,non etiam eius quod ipso facto non inducit,sed tantum per sententiam,vt voluit Inno. in c.inter dilectos,post prin.& ibi etiam Panor.col, vlt.qui hoc dicit perpetuò menti tenendum, extrà de excess.prælat.& idem Inno.in c.cùm nostris,ext. de concess.præb.Archid.in cap.quo iure,6.distin.& Compost.in c.quod sicut,de elect.& ipse etiam Pan. in c.item cùm quis, col.3.versi.oppo.& videtur, de resti.spol.& in c.querelam, col.2.vers.sed ego quæro,ext.de iureiur.& in cap.si constiterit, col.2.versi. tertiò retentis,& iterum vers. quarto modo,& seq. extra de accu. vbi hoc not. limitat.& Petr.Anch.in c.1.col.vlt.vers.item no.priuationem,de elect.lib.6. Sed hic vide quæ dicam in 3.seq.effectibus.

Et id procedit vbi sententia desideratur ad priuationem iuris agentis.

356 Vigesimumnonum,quod ex præcedenti procedit, de iure tertij opponi non potest, vbi sententia desideratur ad priuationē siue exclusionem iuris agentis. Secus si lex priuet ipso iure. Ita voluit Bal.in d.l.his consequenter. §.1.& in l.cùm seruum, col.2.& ibi Cy.& latè Fran.Aret.C.de ser.fugi.idem Bal.in l.cùm mulier. col.10.vers.de tertio dubio. ff. solu.matrim.& in l.1.post prin.C.quib.res iud.non noce.vbi id dicit plenè not.in l.indebiti. §.vlti.ff.de condi.indeb.& in addi. Spec.tit.de loca. §.nunc aliqua,in 46. q.& ipse Spec.in eodem §.in 47.q.& iterum in 66.q.Compostel.in c.mandatum,de rescrip. Ros.de Rosel.inter consi. Bal.consi.445.super prædictis, col.vlt.lib.2.per glo.in dict. l.his consequenter,quam ad hoc dicit not.Bart.in l.2.colum.1.ff.de excep.rei iudi.Ange. in l.loci corpus.§.competit.ff. si ser.vend.Petr.Anch.in c.1.colum.1.de rescri.lib.6. & in cap.possessor, col.15. versic. vlteriùs quæritur, de regul.iur. lib.6. & cons.63. motiua iudicis. circa medium.& consi.232.subtilissimè, colum.vlt.versi. ad hoc respondeo, & cons.297. efficacibus, col.2. versicu.de iure autem domini, vbi tamen postea in colum.4. id negat procedere in causa beneficiali, contra id quod suprà in præcedenti capite diximus. & Paul.Castr. cons.367.super eo quod quæritur, paulò ante medium, lib.1. & cons.369. viso & examinato, col.2.libr.2.Panor.in c.conquerente,in 5.no.extra de cle.non resid. Alex.cons.137. in causa & lite vertente inter Lancelotum, col.pe. vers.praeterea prohibitio, lib.2.Corn.cons.65.licèt præsens, col.pen.in fin.lib.1.& cons.102.visis in causa magnifici,col.7.vers.non enim potest,lib.2.& Barba.cons. 52.viso celebri, col.5.vers. non obstat nunc si dicatur,lib.4.Soc.in l.1.in1.no.ff.de excep.rei iud.& in l. qui Romę.§.Flauius,in fi.ff.de verb.oblig. & cons. 82.in causa,colum.2.lib.3.& consi.78.visis actis,post princ.lib.4. & Cepo.causarum ciuilium cons.44. in quæstione,col.2.ad fi.

De eadem re.

357 Et id admodum confirmat quod ab ipso Bal. scriptum est in l.si aliena.ff.sol.mat. id scilicet, tum demū de dominio sine iure tertij excipi posse, cùm probatio dominij sine exceptionis allegatione agentem excluderet. per l.vlti. C. de rei vendi. aliàs minimè, nisi excipiens haberet causam à domino, per l.2.ff.si ager vecti.& d.l.his consequenter.§.1.ff. famil.hercisc.& l.loci corpus.ff.si serui.vend.

De eadem re.

358 Sed hæc duo capita debes primò intelligere, cùm quis priuatur ipso iure præcisè, & cũ effectu. Secus si effectus priuationis consistit in voluntate tertij, vt in casu d.l.2.& ibi not.ff.si ager.vect.cum aliis simi.à me adductis suprà in eadem gl.versi.60. incip.fuerunt tamẽ.Ita enim voluere Bar.Bal.Ang, & Franc. Aret. in illis locis suprà allegatis, & ipse Bar. cõs.81.Martinus Forniconis,col.2.& ipse quoque Bald.in auth.qui rem,col.2.versi.subsequenter quæro.C.de sacro.eccl.& in addit. Spec.tit.de loca. §.nunc aliqua,in 46.q.& Pet.Anch.in c.cùm secundum, col.1. de hæret.lib.6. dum de hac re loquens allegat no.in d.l.2.Corn.consi.115. licèt in hac,col.1. & seq. lib.1.& Soci.in d.l.2. col.2. in 2.conclusione. ff.de excep.rei iud.vbi ad hoc multa allegat,& in l.1. §.sed & quoties, col.2.versic. ex quibus tertiò.ff.ad S.C.Treb.& d.cons.78.col.2.vers.seq. quando obiicitur,lib.4.& ante hos omnes Spec.titul. de loca.§. nunc aliqua,in 47.q.in fi.

De eadem re.

359 Quod tamen intellige,lector amantissime,ne tu fortè decipiaris, vt procedat, antequam ille tertius suam declarauerit voluntatem : nam facta declaratione poterit & ille submoueri ob ius istius tertij, vt voluit Ang.in §.si verò, vers.sed tunc pone, in auth. de non alien. & Cepo. cons.25.ex quæstione prædicta, col.3. vers. circa tertium dubium. De quo & tu eundem vide cons. eiusdem operis 45.& si in aliis,col.1.vers.tertiò dicitur.

De eadem re.

360 Intellige secundò procedere duos illos præcedentes effectus, si sententia declaratoria interuenerit.Nam ante eam non potest repelli prosequens ius suum, nec submoueri ex iure tertij. Ita voluit Pet.Anc.in d.c.cum secũdum. Sed ipsemet de hoc dubitat in c.2.in 2.not. de præscri.lib.6.propter not. per Cy.& Bal.in d.l.cùm seruum.C.de seruis fugit. Sed ita tamen,vt in contrariam sententiam inclinare videatur.Sed & de hoc quoq; dubitat idem Pet. Anch.in c.felicis,in 8.notab.de pœnis,& ita quidẽ, vt priorem sententiam potiorem sibi videri, velit. Adeo sibi in hac re malè constat.Sed hoc ex iis dependet quæ dicemus postea in 50.effectu.

Exceptio exclusiua ipso iure iuri agẽtis an posit opponi.

361 Idem autem Anch. cons.117. subtiliter, col.1. vers.non obstat si dicatur,exceptionem exclusiuam ipso iure iuri agentis posse opponi, cùm ille qui posidet, agit contra alium. nam cùm tunc constet iudici rem ad alium pertinere, consequenter nec agenti actionem cõpetere.l.Pomponius.§.si is qui. ff.de procu.Sed cùm possessor agit pro iuribus eius rei quã posidet, non videtur posse excludi tali exceptione ante sententiam declaratoriam,per c.cùm secundum,de hære.li.6.& quod not.Io.And.in c.2. de præscr.lib.6.Et id erit pro 3.declaratione.

De eadem re.

362 Intellige igitur quartò, vt scilicet ius tertij ipso iure exclusiuum iuris agẽtis opponi posit in iudiciis ordinariis,non etiam in iudiciis summariis,vt nuncupatim voluit Pau.Castr.in l.ille à quo.§.si de testamento, per eum text.ff.ad Trebel.& Alex.in l. vlt.col.9. versic. addit etiam vnum.C.de edict.diui Adr.tol.vbi reprehendit ipsum Pau.Cast.qui ibi tenet contrarium sibi interim contrarius, & Carol. Rui.cons.130.super puncto, col.vlt.nu.9. lib.2. Nec obstat,vt subdit Alex.in d.l.vlt.quod not.glo.in l.2. ff.de except. rei iud.quia loquitur quando reus opponebat de iure proprio ipsius opponentis, ita excipiendo,dolo facis,petens quod mihi restituturus es. Secus si diceret, dolo facis petens quod alteri restituturus es.l.si socer.§.Lucius.ff.sol.matr.

De eadem re.

363 Intellige quintò vt id ius opponi non posit à spoliante contra agentem aduersus ipsum spoliantem interdicto recuperandæ possessionis, vt nuncupatim & in hac specie ex facto interrogatus respondit Pet.Anch. cons.205.cuius exordium est, in quæstione vertente, col.vlt,vers.superest modò videre,per tex.in c.1.extra de restit.spol.& no.per Bar. in l.naturaliter.§.nihil commune.ff.de acq.poss.

De eadem re.

364 Intellige & tu sextò & postremò,vt id ius tertij ipso iure exclusiuum iuris agentis posit opponi à reo, non etiam ab actore etiam replicando, quia vis ipsius deduci debet ex iure residente in persona ipsius, per l.in speciali. ff.de rei vend.& l.indebiti.§. sed & si nũmi,& ibi Alex.col.vlt.ff.de condi.indeb. Bal. in l.cùm mulier, col.10.vers.de tertio dubio. ff. sol.matr.Carol.Rui.qui & ipsum tradit cons.88.circa legitimationem,post prin.lib.3.

Si quis cõmisit crimẽ ob quod priuandus est bonis,&c.

365 Trigesimum, quod est finitimũ superioribus. Si quis cõmisit crimen ob quod priuandus est bonis per sententiã,nec ipso iure est priuatus, possunt & debent debitores ei interim soluere,& liberãtur. l.aufertur.§.in reatu.ff.de iure fisci, & l.reo.ff.de solut.Secus si ipso iure sunt priuati, quia tunc fisco soluendum est, qui vicem hæredis obtinet.l.3.C.ad leg.Iul.de vi pub.& in d.c.felicis, post prin.ibi,nullus ei debita reddere. Quod etiam vtrum procedit ante sententiam declaratoriam, videbis ibi per Pet. Anch.vbi suprà. At vide etiam hìc Cardin. Flor.in cle.pastoralis.§.rursus,ad fi.de sen.& re iud.

Qui commisit crimẽ quod priuationem dignitatis nõ inducit ipso iure,&c.

366 Trigesimumprimũ, quod non multùm abest ab iis quæ tribus præcedentibus dicta sunt.Qui crimen commiserit,quod priuationem dignitatis non inducit ipso iure, sed tantum per sententiam, non possunt subditi ante sententiam ab eius obedientia se subducere, nec illius iura denegare, tenẽtq; gesta interim ab eo.c.nonne.8.q.4. & c.sæpe, extra de appel. Secus si ipso iure esset priuatus. cap.tanta,de excess.prælat.& c.veritatis, de dolo. & contu. Et ita nuncupatim voluit Pet.Anc.in c. apostolicæ, in 20. not.per illum tex.de sent.& re iud.lib.6.vbi hoc dicit se didicisse à domino Lapo præceptore suo, dũ legeret d.c.sæpe,qui ad hoc,vt dicit allegabat Bar.in tract.de tyranno in 7.q.prin.Et optimè faciunt not. per ipsum Bar.in l.post contractum,tum col.1.vers. & si aduertamus,tum col.3.versic. secundum tempus.ff.de dona.quòd qui crimẽ commisit,ob quod est priuandus bonis, sed tamen non est ipso iure priuatus, non amittit interim administrationem rerum suarum, per d.l.aufertur.§.in reatu.ff.de iure fisci,& ibi sequuntur recentiores.

De eadem re.

367 Ex quibus omnibus satis intelligis,vtrùm donatarius posit agere contra tertium detinentem rem donatam post natos donanti liberos, vel pro iuribus rei donatæ debitis, & an submoueatur exceptione reuocationis ex hac l.& an liberentur qui ei iura soluerint. sed hìc in casu nostræ legis requiritur declaratio donantis, vt latè diximus in prin. huius glo.Ideóque ante eam non video quòd posit donatarius impediri.

Pœna vt incurratur, requiritur monitio præcedens.

368 Trigesimumsecundum, cum ex sententia Innoc.in c.extirpandæ.§.qui verò, extra de præb.vbi pœna statuitur omisioni vel negligentiæ sine die vel tempore : certè vt pœna incurratur, requiritur monitio præcedens, quem sequuntur omnes penè ibi, & Bald.in precibus,colum.6.versi.non obst. quod not.C.de impub.& ali.substi.& in l.2.colum. 2.C.de his quib. vt indig. & Card.Flor. qui id dicit sing.consi.55.dum reuerendus.& Pet.Anc.in cap.licèt canon, colum.1.in fin.& ibi quoque Domi.& Philip.Franc.in vers.is etiam. de elect.lib.6. & idem Pet.Anch.in cap.1.col.2.vers. septimò no.de vita & hon.cleric.eo.lib.6.& cons.61.pro clariori cum aliis multis concord.adductis per Alexand.in l.si mora, colum.5.versic.subdit hìc.ff.sol.mat.& in l.ita stipulatus,col.4.ff.de verb.obl.& cons.10.attentis verbis testamenti,circa medium,lib.7.& Fely. in c.2.col.1. versi.extra glo.de magist.& Matth.Afflict.in decis. Neapol.370. tria dubia,colum.3.ver. secundò dubitatur.Id sanè temperat ipse Inno.in dict.c.extirpandæ,

dæ, & post eum Host.in verbo, priuatū, & Io.And. col.vlt.Panor.in repe.d.§.quia verò, col.8.vt scilicet procedat cùm pœna ipso iure imponitur, nō aliàs. & idem quoque Pan.in c.excommunicationi, circa med.extrà de rapt.& Do.in d.c.licèt canon.§.is autem, de elect.lib.6.

Contraria ea de re opinio.

369 Quanquam ne id quidem, Pet.Anch. in cons. 65.in causa quæ vertitur, in vlt.dubio, in ea est sententia, vt cùm pœna ipso iure imponitur, minus requiratur monitio. Quod & ipsum non obscurè sentit Card.Flor.in cle.1.in 9.no.de vita & honest.cler. & Fely.post Calde.& alios recentiores, in c.2.in 2. no.extra de spons.& vide Do.in c.1.in 1.not. de vita & honest.cler.lib.6.

Post sententiam non potest episcopus aut alius iudex dispensare.

370 Trigesimumtertium, licèt cùm canon imponit pœnam, non permittens expresse, nec etiam negans posse ab episcopo dispensari, possit ipse episcopus dispensare secundum glo.in c.postulastis, in verbo postulatum, extra de cleri.excom. mi.Inn. in c.dilectus, de tempo.ord.& Io. Ligna.& Io.Cald.in c.at si clerici.§.de adulteriis, extra de iudi. cū simil. Hoc tamen non procedit, vbi esset canon latæ sententia, secundum Ant.in d.§.de adulteriis, post Archi.in c.sicut.15.dist. Nec aliàs generaliter vbi permittitur episcopo dispensare, procedit in canone latæ sententiæ, secundum ipsum Arch.in c.licèt canon, de elect.li.6. Et est optima ratio, quia post sententiam nō potest episcopus aut alius iudex dispensare.l.diui fratres.ff.de pœnis, & c.ideo.2.q.7.Sed tu de his vide Pan.in d.§.de adulteriis, col.2. versic.& hoc intelligo, & ibi quoq; Frā.Are.& Fel.col.2.ver. fallit primò, & Phil.Dec.col.4. ver.prædicta cōclus.

Lex siue statutum licèt possit transferre dominium, homo tamē id facere non potest.

371 Trigesimumquartum, licet lex vel statutum possit transferre dominium & possessionem ipso iure, per l.raptores, & ibi Bar. C.de epis. & cler.& l. vlt.C.de sacrosl.eccl.cum simi. Tamen homo id facere non potest, per no.per Cy.& Bald. in l.ea lege. C.de condi.ob cau.Bal.in l.traditionibus, in fi.C.de pact.& in l.1.col.3.C.si plures vna sen.Ang.& Imo. in l.qui vniuersas.§.1.ff.de acq.poss. Idem Ang.in l. 1.ff.de distra.pign.& in l.licèt.C.de acq.poss.& apertissimè omnium Alex.cons.1.ponderatis his, col.2. vers.& ideo licèt.& iterum col.[illegible] vers. præterea facta fuit, lib.5.Carol.Ruin.cons.50.super eo, nu.2.lib. 4.Ex quo præter alia multa quæ suprà diximus, planè intelligis difficilius quid fieri ipso iure, quàm aliàs.Et huc etiā spectat, quod dicit Bal.in l.si quis. §.Iulianus.ff.de procu.quod lex facit ipso iure, prætor facit tantùm per sententiam.

Pœna quādo est iure ipso imposita, an admittatur procurator.

372 Trigesimumquintum, licèt in crimine publici iudicij non admittatur procurator. l.accusatore. §.ad crimen.ff.de publ.iudic. fallit tamen vbi pœna esset ipso iure imposita, vt voluit Alex.in addi. Bar. ibi, in prima addit.allegans Bal.in l.reos.C.de accu. & Pet.Anch.in l.seruū.§.publicè interest. ff.de procu.Sed aduerte quia Bal.vbi suprà, col.pe.ver. pone quòd statutum, tenet nūcupatim contrarium: quia in hac causa disputatur de crimine, & super crimine oportet declarari. Vnde licèt non feratur alia sententia, scilicèt cōdēnatoria, tamen fertur æquipollens, scilicet declaratoria. c.pro humani, de homic.lib.6.Hæc ille, quem sequitur Pet.Anch. etiam vbi suprà, ad fi. Et ita etiam illos refert & sequitur Hippo.Marsi.in sua practi. causarum criminalium. §.sequitur, nu.42.

Actus quādo est nullus ipso iure, iuramēto non confirmatur.

373 Trigesimumsextum, vbi actus est nullus ipso iure, iuramento non confirmatur: secus si non ipso iure, sed via exceptionis aut restitutionis. Ita videtur voluisse Bal.in l.non dubium, in 17.oppo. C.de leg.per tex.ibi, & in l.antiquæ. §.vlt. C.ad S.C.Velleia.Ang.consi.160. domina Catharina, col.1.versi. contrarium dico, vbi hac ratione mouetur. Nā cum actus est ipso iure nullus, nihil est omnino confirmabile.& Ro.in l.Modestinus. ff.de donat.& consi. 12.viso facto, col.2.ver.secundò, quia ex tali contractu, & Franc.Are.cons.2.intellecta diligenter, col.3. ver.tertiam rationem. & est bona gl.in auth. si qua mulier.in prin.C.ad S.C.Velleia. quā sequitur Ro. qui eā dicit sing.in repet.l.1. char.3. ver.& adde duas no.cautelas.ff.de vsucap.& Paul.Cast.cōsi.8.in causa quæ vertitur corā domino vicario, col.1. lib.2.& & Hippo.Marsi.cōs.125.æternę lucis, col.3.ver. quia respondeo.& diximus in nostris legibus cōnubialibus, in gl.3.in verbo, *ne petit*, nu.25.incip.ex his quoque.Sed hoc qualiter intelligatur & procedat, vide eundem Bal.vbi suprà, & in l.2.in lect.antiqua. ff.ad S.C.Velleia.& Imo. latè in c.cùm contingat, in 2. membro principali, col.eiusdem 7.versic.circa primum variat, extra de iureiur.

Cum nō tenet sententia ipso iure, potest iterum iudex cognoscere.

374 Trigesimumseptimum, cùm non tenet sententia ipso iure, potest iudex iterum cognoscere & pronuntiare, secus si nō ipso iure, sed ope exceptionis vel officio iudicis est emendanda.Ita voluit Inno.in c.in literis, extra de offi.deleg.quod elegās reputat, & ad arbitrium trahit Bal.in l.vlt. col.4.versi. quartò quæro.C.de contrah.emp.vbi videbis quid de eo sit dicendum, de quo & tu vide eundem Bal. in l.si vt proponis, col.2.C.quomodo & quādo iud. & in c.publicato, in fi.extra de elect.& Bar.in l.si societatem.§.arbitrorum, col.2. vers.quærit glo.si iniquè.ff.pro socio.Imo.cons.97.in causa quę vertitur, ante fi.Ias.in l.serui electione, col.2.ver.intellige istā. ff.de leg.1.& omnino Felyn.in d.c.in causis. Et hoc amplia, vt etiam possit iudex ferre sententiam contrariam priori sententię quæ ipso iure nulla erat per l.vlt.C.de sent.quę sine certa quāti.licèt aliàs facere non posset, per l.1.C.quando prouoc. nō est necess. vbi Saly.col.2.in 10.opp.id expedit, & post eū Fely. in c.inter monasterium, ad fi.de re iud.Idem autem de consultore in causa assumpto, vt si primū consilium sit ipso iure nullum, possit iterum consulere, & illud emēdare, voluit ipse Bal. in c.cum cessante, col.vlt.versi.vltimò opponitur, extra de appel.

Electio si sit ipso iure nulla, poterunt electores publicato scrutinio variare.

375 Trigesimumoctauum, quod est admodū confine, quòd electores publicato scrutinio poterūt variare, & iterum eligere, si electio est ipso iure nulla, quia ineligibilem elegerūt, aut aliàs.secus si non esset nulla ipso iure, sed annullanda, non possent variare.Ita voluit Inno.in d.c.publicato, in prin.& ibi Host.col.2.in verbo, nequeunt, & Bal.col.pen.versi. quæro dicitur hîc, & Pan.col.vlt. vers.vlteriùs quęro, & alij, extra de elect. Idē. Inn.& plerique omnes in c.considerauimus, col.1.eo.tit.& idem Inno.in c. dilecti, de sup.neg.præla.Aegid.Bellamera, cons.10. factum est tale, Io.Martini, col.20. in 6.dubio.Pan. post Compostel.in c.cùm Vintoniēsis. col.4.ver.in gl.in verbo, sed tertia, de elect. Et vide ipsum Bal.in d.c.considerauimus, in prin.& in rub.de elect.col.1. ver.quæro si non valet.

De eadem re.

376 Et hoc intellige primò nisi eligentes ob primam illam electionem fuerint priuari iure eligendi, vt per gl.in c.inter dilectos, in verbo, postmodū, extra de excessi.prælat. quām vide & docto. ibi.atque etiam gl.in c.auditis, in verbo, postfacto, & iterum in verbo, irritandā, & ibi docto.extra de elect. & gl.in c.bonæ, le 2.in gl.1.& ibi docto. eo.tit.& gl. in c.cùm laici, in verbo, quæ nulla est, extra de iure patrona. Ex quibus intelliges id generale esse, vt electio quę nulla est ipso iure, non impediat secundam, licèt aliàs secus.

De eadem re.

377 Intellige & secundò in habētibus potestatem eligendi iure proprio.nam de his loquūtur omnia iura, & doct.suprà allegati. Secus in his qui eam facultatem non habent suo iure, sed alieno, scilicet ex potestate eis aliunde cōcessa. nam si ij semel elegerint etiam nulliter, non possunt ampliùs variare, se-

cundum Bar.in l.2.§.1.ff.de optio.lega.Imo.& Alex. qui adfert alios cõcor.Fran.Are.& Iaſ.in l.ſerui electione,in prin.ff.de leg.1. Quod tamẽ intelligit Bal. in l.vlt.in 4.q.C.de contrah. empt.in actibus extraiudicialibus.ſecus in iudicialibus, per l.ſi vt proponis,& l.ſi præſes.C.quomodo & quãdo iud. Quod an procedat, vide per ipſum Aret. in d.l.ſerui electione, col.vlt. Sed hîc omnino vide quæ ſcripſi in comment.l.boues.§.hoc ſermone. ff.de verb.ſigni. in 1.limitat.

De eadem re.

378 Quinetiam illud quod ſuprà diximus verſ. ab hinc 4.de iudice nulliter iudicante,vt poſsit iterum iudicare,intelligendum eſt de iudice ordinario, qui ſcilicet habet iuriſdictionem iure proprio, ſecus in delegato qui ab alio habet.l.iudex poſtquam, & ibi gl.& doct.ff.de re iudi.De quo tu vide Iaſ.in d.l.ſerui electione,col.2.verſi.intellige iſtam. ff.de leg.1.& eundem pleniſsimè in l.qui per ſalutem, in 2.no.ff. de iureiur.

Id quod obtinet ius in electione ad magiſtratũ vel ſacerdot. idem quoque,&c.

379 Trigeſimumnonũ, quod dictũ eſt in electione ad magiſtratum vel ſacerdotium, idem quoque & in alia electione,quam opinionem vocamus,ius obtinet,vt ſcilicet ſi ipſa optio primùm facta, ipſo iure nulla fuerit,poſsit is qui eam facit,iterũ facere. aliàs autem non poſsit per l.apud Aufidium. ff.de leg.1.& l.quoties. ff.de opt.leg. Ita enim voluerunt Dy.& Alb.in d.l.ſerui electione,in princ.ff.de leg.1.

Eligentes ſi ſint priuati ipſo iure in eligendi poteſtate, non poterunt iterum eligere.

380 Quadrageſimum,quod præcedenti aduerſari videtur.Si ex defectu formæ quæ debuit obſeruari in electione,eligentes ſunt priuati ipſo iure eligendi poteſtate, non poterunt iterũ eligere. Secus ſi ſunt tantùm priuandi,quia interim poſſunt eligere.c.cũ terra,in fi.de elect.quod ad hoc dicit not.Ro. conſ. 483.dubitatur primò,col.3.verſi.ſecundò ſi quis dixerit,& concludunt docto.licèt illũ tex.vt ipſe Ro. dicit non allegẽt,in d.c.publicato,eo.tit.Et hęc duo capita confirma ex eo quòd aliàs ſemper electio inualida non aufert facultatem eligendi de nouo.l. 2.ff.de opt.leg.gl.in d.l.ſerui electione,in gl.2.& ibi Iaſ.col.2.ver.in gl.2.ff.de leg.1.vbi & ipſe Iaſ.ad hoc quoque allegat c.ſi compromiſſarius, iuncto c.vt circa,de elect.lib.6. Sed hæc ex his pendent quæ latè tractat Bar. poſt alios antiquiores. ex d.l.2. §.1.ff. de opt.leg.

Nudum præceptum de non alienando non valet.

381 Quadrageſimumprimum,nudum pręceptum de non alienando,non valet,nec tenetur legatarius, cui id prohibitum eſt,cauere de non alienãdo,cùm in legatarium tranſit legatum ipſo iure,per l.filiuſfamil.§.diui.ff.de leg.1. & l.pater.§.Iulius Agrippa. ff.de leg.3.At ſecus ſi nõ tranſit ipſo iure, ſed debet præſtari per manum hæredis. Nam tunc legatarius non tenetur dare,niſi priùs cautũ ſit de non alienãdo,per l.4.§.vlt.ff.de cond.inſti.& l.Titio centũ, in prin.ff.de cond.& demon.vbi Bar.ita ea iura nũcupatim intelligit,de quo tamen vide ibi Pau.Caſt.

Vtrũ quis debeat puniri pœna ſtatuti domicilij.

382 Quadrageſimumſecundũ,cùm quęritur,vtrũ, quiſpiam debeat puniri pœna ſtatuti domicilij, an loci delicti,ſolet diſtingui, vtrùm pœna ipſo facto imponitur, trahítque ſecum executionem, nécne, vt per Pau.Leaz.& Io.Ligna,in cle.2.& ibi quoque Imo.col.7.verſi.quæro quid ſi pro delicto,& Card. Flor.in §.denique,in 2.q.de re iud. & eũdem Card. in c.vlt.& ibi etiam Maria.Soc.col.14.in octauo effectu,de foro compe. & Ang.in l.vlt. col.2. verſ.ſecunda quæſtio.ff.de iuriſd.om.iud.

383 Quadrageſimumtertium, quod ipſo iure nullum eſt,nõ facit indicium,vt ſi teſtis cuius teſtimonium ipſo iure nullum eſt, fuerit interrogatus, nec vllum quidem indicium facit l.diuus.§.ex quibus cauſis.ff.de quæſtio. Secus ſi ipſo iure non repellitur,ſed officio iudicis. tunc enim arbitrio iudicis faciet indicium,per not.in c.præſentium, le 1.extra de teſti.vbi Bal.col.2. verſic.quæro nunquid teſtes, hoc diſcrimen nuncupatim adſcripſit.

Infamis ob graue crimẽ,an teſtari poſsit.

384 Quadrageſimumquartum, cùm infamis ob graue crimen teſtari non poſsit ſecundum multorum ſententiam,in qua fuit Spec.titul. de inſtrum. edi.§.compẽdioſè,verſ.decimotertiò, & expreſsiùs verſ.quid de exoſculatis,& Bar.& Imo,in l.qui manus.ff.qui teſta.face.poſſ.quamuis alij teneant contrarium;de quo nunc non diſputo.Sed illud tãtùm dixerim, quòd ſi illa ſententia vera eſt, intelligitur vt ſit infamis ipſo iure ſtatim à commiſſo delicto, teſtari non poteſt,nulla ſuper delicto expectata ſententia.Sin minùs,ante ſententiam teſtari poteſt.Ita reſpondit Anaſtaſius Platus inter conſilia Barba. conſi.omnium vltim,multos futuros,col.3.verſ.ſeptimò probatur, lib.1. & ſequitur Alciat. in l.inter ſtuprum.ff.de verb.ſigni.

385 Quadrageſimumquintum, cùm infamia iuris repellat à teſtimonio per pleniſsimè not.in l.2.ff.de Senat.Certè ſi ea infamia ipſo iure contracta eſt,repellit ſtatim,non expectata ſententia. Quòd ſi non niſi lata ſententia contrahitur,poterit interim dum condemnetur,teſtimonium dicere.Ita enim voluit Iaco.Butr.in l.2.§.ignominiæ.ff.de his qui not. infa. Ang.in l.athletas.§.ait prætor,in princ. ff.eo. & ipſe Platus d.conſi.vlt.inter conſi.Barb.col.4. verſ.præterea nulla requiritur.lib.1.

386 Quadrageſimumſextum,vbi quod ſecundum eſt,reuocat primum ipſo iure:ſi illud ſecũdum caſſetur,primum non reuiuiſcit,vt voluit Petr. Anch. & poſt eum Phil.Fran.in c.pen.de præb.lib.6. per l. planè,in prin.de leg.1. & l.& ſi transferam. ff.de ali. lega.Secus ſi non ipſo iure.l.qui liberis.§.non ſic.ff. de bon.poſſ.ſecun.tab.& quæ no.Archi.& Io.And. in d.c.pen.

In pœna quæ ſecum trahit executionem, non expectatur terminus.

387 Quadrageſimumſeptimum,ſi pœna ab homine fuerit ſtatuta,ſi quid factum non fuerit intra aliquod tempus, ea committitur cùm primùm certũ eſt eum id facere non poſſe intra ſtatutum tempus, licèt ſit ſecus in pœna legali. l.cùm ſtipulatus ſim mihi à Proculo.ff.de verbo.oblig.Tamen differtur executio illius pœnæ,donec illud tempus ſit tranſactum.l.in illa ſtipulatione,ſi calẽdis,& l.ſtipulationes non diuiduntur.§.ſi quis ita,& l.inſulam,eo.tit. & voluit gl.& poſt eam doct.in illa priori l.Hoc tamen fallit in pœna quæ ipſo iure ſecum trahit executionem,vt in excõmunicatione, infamia, & aliis huiuſmodi, tunc non expectatur terminus. Ita voluit Bar.in d.l.cùm ſtipulatus,col.vlt.verſ.reſponde prædicta vera,arg.l.quod ad ſtatum, in verbo,confeſtim.& l.qui vltimo, in verbo, ſtatim. ff.de pœn. Cui licèt contradicant Ang.& Rapha.Com.tamen aſſentiuntur ibi Alex.col.3. verſi.in gl.in verbo,cõmiſſa,& Iaſ.col.5.verſ.prædictam deciſionem.Quæ tu no.ad ea quæ diſputata ſunt à gl. & aliis in c.cõmiſſa,in verbo,elapſus,de elect.lib.6. & gl.in c.licèt canon,in verbo,priuatus,poſt prin. & ibi Domi. in verſi.is etiam,col.2.verſ.deinde quærit.eo.tit.& lib. Et interim vide Bal.in l.eius qui, verſi. quæro nunquid,C.ſi pen.appel.mors inter.

Dominium an trãſeat in alium ſine poſſeſsione.

388 Quadrageſimumoctauum, licèt aliàs dominium non tranſeat in alium ſine poſſeſsione.l.traditionibus,C.de pact.& l.ſi ager.ff.de rei vendic.cum ſimilib. Tamen id fallit cùm quid fit ipſo iure, vt probatur in l.commiſſa,& ibi gl.Bar.& Ro.ff.de publi.& vectig.& idem Bart. poſt Dyn.in l.imperator. ff.de iure fiſci.Ille Io.Imo.diſcipulus Pet.Belluga in eo tracta.cui titulum nuncupauit,ſpeculum principum, tit.de amortiza. §.nunc videamus, col.3.per no.in l.1.C.de rapt.& per Io.Monach. in c.cùm ſecundum,de hæret.lib.6.

Poſſeſsio non tranſit in aliũ niſi fuerit apprehenſ.

389 Poſſeſsio tamẽ,vt ipſe Belluga ſubdit,nec tũc quidem tranſit,niſi ea fuerit apprehenſa,per gl.in l. cùm duobus.§.idem reſpondit,ſocius ſi ceſſante,in verbo,

verbo, dominium.ff.pro soc.& in l.vlt.C.de sacrosſ. eccle.id quod etiam voluit Bar.in d.l.commissa, allegans gl.ibi, quæ tamen mihi id dicere nõ videtur, & id dicit esse no.& ibi quoque Ang. & Ro. & Bal. in l.si quis in tantam.col.pe.ver. nota quòd delictũ. C.vnde vi.& in l.in suis,ad fi.ff.de lib.& posthu.Io. Fab.in d.l.vlt.C.de sacrosſ.eccle.& Pet.Anch.in d.c. cùm secundum,in prin.de hęre.lib.6.vbi ad hoc dicit gl.in d.l.vlt. esse not. & idẽ Petr. in l.sine possessione,col.2.versi.tertium siue quartum, de reg.iur. eo.lib.Vital.Camba.in tract.clausularum,in rub.nil nouare appel.penden.char.pe.& Bertha.in tract.gabel.in 9.parte principali.4.q.versſ.quod autem suprà dixi.& Iasſ.consi.148.viso processu,col.2.versic.item etiam princeps,lib.4.Et ad hæc faciũt quæ diximus suprà in 18.effectu.Nota tamen quòd idem Bar.in l. si ita quis promiserit.§.ea lege, col.2. versſ.prædicta vera nisi statutum.ff.de verb.obli. est in ea sentẽtia, vt licèt quid fiat ipso iure, non tamen transeat dominiũ ipso iure,sed opus esse actione.Super eo autem quòd diximus de possessione, vide Bald.in l.1. colum.3.versic.sed alij dicunt. C.si plures vna sententia.& in cap.quanto, versic.adde & dic. extra de transla.episco.

Qui ipso iure amittunt dominium, possunt nihilominus postea præscribere.

390 Sed tu in hoc aduerte quòd Pet.Anch.in d.c. cùm secundum,in prin.de hære.li.6.ex eo quod diximus ex eodem & aliis, infert quòd qui ipso iure dominium amittunt, nihilominus possunt postea præscribere,per c.2.idẽmque vlt.de pręscrip.eo.lib. 6.quod non possent, si cum domino translata esset & possessio per c.sine possessione,de reg.iur.eo.lib. Ex quo & ego in casu legis nostræ censeo donatarium posse rem præscribere post natiuitatem liberorum donantis. Nec est quòd ei mala fides possit imputari.nam etsi dubium est, an actio pręscribatur sciente eo qui ea tenetur:aliis negantibus præscribi ob malam fidem,aliis contrà affirmantibus. de quo per omnes in c.vlt.extra de præscrip.Tamen quando is qui possidet aut debet, non tenetur auferre, nec adire domum creditoris,nec aliquid facere,nisi petatur ab eo cui ea actio competit, tunc etiã de iure canonico illo non petente præscribit: quia nihil est quod ei imputari possit,siue quod eum constituat in mala fide.Ita enim voluit Pan.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.15.versi.sed pro concordantia, extra de constit.& in c.quod clericis, col. pe.versi. ideo dicit, extra de foro compe. & in d. c.vlt.col.4. versi.ego.in cap.extrà,de præscrip. & Rapha.Com. consi.67.statuto ciuitatis Vincentiæ.& consſ.90.visa copia,col.2.& consi.147. domina Contessia, quibus locis intelligit, nisi debitor sciret creditorem ignorare.& Corn.consi.176.ad euidentiam pręmittendum est,col.3.ver.ad idem quod no.lib.1. & cõsſ. 206.circa thema,col.3.versi.ad idem,lib.2.& consil. 55.visis & diligenter consideratis, col.6. versic.facit secundò,lib.3. & Soc.consil.203. capiendo primum consultationis articulum,col.2.versi. secundo probatur,lib.2.Phil.Dec.consi.554. quod suprà accuratè,de quo tamen vide Fely.in d.c.vlt. col.2. versſ.secunda declaratio.

Hæres quã do dicatur non malæ fidei possessor.

391 Et id quidem ex eo fulcitur, quod tradit Petr. Anch.in d.cap.sine possessione,in 11.eadẽmque vlt. oppo.quæ est in col.8.versic.item intelligas, de reg. iur.lib.6.quòd si per acceptationem alicui competit actio,potest interim contra eum præscribi,dum nondum acceptauerit,vt in legatario quãtitatis vel speciei:nam antequam is agnouerit legatum,hæres non potest dici malæ fidei possessor, ideo præscribit.& hoc dicit consuluisse Bald. & sequitur Socin. consi.63.in causa vertente inter dominam Catharinam,col.4.versi.præterea hanc partem,lib.1. & cõsſ. 2.in causa testamentaria,in fin.lib.3.& Dec.d.consi. 554.& Io.Fran.Balb. in tracta. præscriptionum, in 3. prin.quæst.5.partis,5. quoque partis princ.& Anto. Rub.cõsſ.3.dicitur,in fi.Id quod admodum huc pertinet,vt intelligas non impediri præscriptionem,licèt dominiũ transeat ipso iure in casu legis nostrę, vt suprà diximus in prin.huius gl. Nam & legatum in quo loquuntur Pet.Anch.& Soc.etiam ipso iure transit in legatarium.l.à Titio. ff.de furt. & l.si tibi homo.§.si seruus.ff.de leg.1.& planè diximus in cõmentariis nostrarum consuetud.tit.16.§.4.in gl.2.in prin.Et tamen hæres,vt illi dicunt,id pręscribit etiã de iure canonico.Illud autem Bal.consi.ni fallor est 132.quod vidua,in fi.lib.3.vbi consuluit pręscribi iuri petendi legatum & fideicommissum 30.an.& iterum consi.168.proponitur quod quidam, col.1. eo. lib.5.Verùm contra illud dictum Pet.Anch.nuncupatim tenet Phil.Dec. sibi contrarius in c.ecclesia sanctæ Mariæ,col.12.versſ.& circa istum tex.de constit.rationibus illis ab eo adductis,quas si libet videre poteris.

Impetrãdi supplementum legitimæ præscribitur.

392 Cæterum quod primùm diximus confirmat quòd licèt supplementũ legitimæ ipso iure debeatur.l.scimus.C.de inoffi.testa.ita tamen demum, si petatur,secundũ gl.& omnes ibi,& latè diximus supra in hac eadem gl.nu.14.incip.idem quoque diximus.Tamen & ipsum præscribitur, si non petatur, ex sententia omnium in l.si quis filium.C.de inoffi. test.Bal.& Saly.& aliorum in l.omnimodo,eo.tit.& quos infrà citabimus,consi.395.& seq. & quos item tibi congessi in tracta.Retractuum,tit.1.§.31. glo.2. nu.37.Sicuti & iuri quoque adeũdi præscribitur 30. annis secundum Bal.Ang. & alios præter Saly. in l. licèt.C.de iure delib.Bar.consi.129. quidam habuit. Bal.in l.diuortio.in 3.lect.col.1.ff.de neg.gest.& cõsſ. 12.quidam dominus Matthæus,col.2.versic.vltimò sciendum,lib.1.vbi & id dicit procedere de iure canonico,& consil.410.primò videndum est, lib.4.& consi.450.super primo puncto,in princ. eo.lib.4. & consi.168. proponitur quòd quidam, col.1.lib.5.& consi.386.quidam M.decessit.eo.lib.5. Imo.in l.3.ff. de acq.hære.& consſ.73.in casu proposito,licèt dicatur in prin.Ro.consi.71.visis dubiis,col.2.Pau.Cast. in l.si quis suus. ff.de iure delib. & consſ.279. super primo quæsito,in prin.2.dubij.lib.1.& consi.410.viso facto,col.2.versſ.quantum ad tertium, eo.lib.1. & consi.22.visis omnibus, col.vlt.lib.2. & consil.120. notandum est ad euidentiam, col.1.eo.lib.2.Cepola consi.causarum ciuilium 66. eodẽmque vlt. Titius procreauit,col.vlt.Cor.consi.299.videtur prima facie,col.2.versi.quod & dicendum,lib.3.vbi hanc dicit esse communem opi.& consſ.305.circa primum, col.pe.versi.vltimò & alia,eo.lib.3.& consi.17.circa præsentem,col.6.versi.circa sextum,lib.4.& consil. 70.duo veniunt,col.4.versi.circa secundum, eo.lib. 4.Soc.qui concor.adducit d.consi.63.col.3.versi.sed his & aliis,lib.1.& iterum consi.81. in præsenti consultatione,in fin.eod.lib.& Fely. qui dicit hanc esse communem,in c.de quarta,col.3.& scias,de pręscr. & Iasſ.consi.19.præsentis consultationis, post princ. lib.1.Et iuri item immiscendi. quod propè idem est ex sententia gl. iuncto tex.in d.l.licèt, & ibi Bald. & Ang. Rapha. Fulg.& recentiores C.de iure delib. Bar.in d.l.filio præterito,vbi suprà.Bald. d.consi.12. col.2.versi.sed iste passus.l.1.Ang.in d.l.1. in lect.Flo. C.quan.non pet.part.Raph.Com.consſ.29. quidam Gionterinus, vbi & id dicit procedere in hærede extraneo,ex cõmuniori opi.Pau.Castr.in d.l.si quis suus,de iure delib.Cor.d.consi.70. vbi suprà, lib.4. Iasſ.d.consi.19.col.2.versi.maius dubium, lib.2.quãuis ipse in lectu vt ipse dicit,tenuerit contrariũ post quosdam alios. Nam & in hac posteriori sententia est gl.in d.l.1.C.quan.non peten.par.

Etiam de iure canonico.

Iuri adeundi præscribitur.

Et iuri immiscendi.

Et iuri [illegible]cendi co[ntra]ctum nullum.

393 Et iuri dicendi contractum nullum, secũdum Bal.& Ang.in l.sicut.C.de præscrip.30.anno.& eundem

dem Bald.consi.410.lib.4.& consi.189. punctus quęritur,lib.5.& Soc.consi.106.libenti animo,col.2.ver. tertia defensio.lib.3.nam etiam contractus tunc demum est nullus,si voluerit is cuius fauore dici potest nullus,vt voluit gl.in l.eleganter,in princ. & ibi Bar.ff.de dol.mal.& glo.in l.iurisgentium. §.prætor ait,in verbo,dolo malo,& ibi etiam Bal.Ang.& recentiores.ff.de pact.& diximus suprà in eadem glo. nu.16.incip.quibus & adde & latiùs in nostris legibus connubialib.in gl.7.in verbo,*de son mary*, in 10. q.Et per quædam ex iis Ripa etiam hîc in 43. q.tenet licèt titubanter, præscribi reuocationi quæ fit ex hac lege.Sed & in l.vlt.huius tit.q.tenet, & quidem asseuerātiùs,præscribi reuocationi, quæ fit ob ingratitudinem ex ea lege.

De eadem re.

394 Sed vide interim,ne superflua sit hęc quęstio præscriptionis in casu l.nostræ propter ea quæ diximus suprà,in verbo,susceperit liberos,nu.211.secūdò intelliges.& multis seq. videlicet quod si donator post natos sibi liberos sciens prudénsque diutiùs permiserit donatarium frui re donata, nec declarauerit velle donationem reuocari,nec huius signum aliquod ostēderit, cùm habuisset facultatem tempúsque id faciēdi,is videtur velle donationem ratam manere. Ideo frustra hoc casu disputamus de præscriptione donatarij, cum ex volūtate donatoris rem ipsam habeat. Nisi diceres tum præscriptionem posse procedere,cùm donator declarauerit velle donationem reuocari, sed id absente ignorantéque donatario,qui interim possidet,cùm nulla ei mala fides imputari possit.

De eadem re.

395 Sed quæstionis est, quanto tempore præscribatur huic reuocationi.Posset videri quinquennio, instar querelæ inofficiosi testamēti vel donationis. l.si quis libertatem.ff.de petit.hære. & l.adolescentiæ.C.de inoffi.testa.quæ iura loquuntur de inoffic. testa.Sed idem iudicatur de tempore inoffic.donationis per l.vlt.C.de inoffic.donat.Nam & hæc reuocatio:quæ fit ex huiusmodi l.magnam habet similitudinem cum ea quæ fit ex capite inoffi.donationis,vt constat ex no.in l.Titia. §.imperator. ff.de leg.2.& in l.1.C.de inoffi.dona. Et in simili dicit Bar. d.l.si quis filium.& rursum consi.14. an ius agendi, quòd iuri agendi ad supplementum legitimæ præscribitur quinquennio, sicuti & querelæ inofficio. testamenti vel donationis. & sequi videtur Bal.in d.l.adolescentiæ.& Ro.in l.certi condictio, col.5.ff. si cert.pet.& Guid.Pap.consil.170. quo ad quæstionem,col.vlt.

Autoris eade re sententia.

396 Verùm in ea sum sententia,vt non nisi triginta annis præscribatur, per regulam generalem. l.2. C.de constit.pec. vti & aliis multis iuribus à me sigillatim memoratis in tract.Retractuum.tit.1. §.36. glo.2.in verbo,*notifier au greffe*,nu.36. decimotertio quæro.& 5.seq.Nam & quod dicit Bar.vbi suprà,de præscriptione iuris agendi ad supplementum per quinquennium, reprobatur ab omnibus. qui & id tempus 30.annorum requirunt, videlicet Bald.sibi contrario,Saly.Ange.Pau.Cast.Flor.Ias.& aliis in d. l.si quis filium.Bal.in auth.presbyteros. C.de episc. & cler.& in repe.l.pater filium,col.5. versi. visis ergo oppositionibus.ff.de inoffic.testa. & in l.nam & is.§.huius autem.ff.eo.tit.& in l.posthumus, col.2. in addit.eo.quoque tit.& consi.23. si pecunia, in fi. lib.4.& consi.231.actioni in 2.dubio,eo.lib.4. vbi id declarat,& consi.50.viso testamento,col.1.versi.modo quæritur.lib.5.& consi.334.quidam nobilis, col. 1.eo.lib.5. vbi tamen id clarè non diffinit. Ang.in l. Papinianus.§.si conditioni,col.2. versi.ex prædictis apparet.ff.de inoffi.testa.& in l.omnimodo,in prin. C.eo.tit.& in l.certi condictio in prin. ff.si cert.pet. vbi ita dicit se pluries cōsuluisse,& in l.si eum.§.qui iniuriarum. ff.si quis cautio. & in l.si à domino, in prin.ff.de petit.hære.& in §.1. in fi.in auth.de tri. & semis.Pau.Cast.qui hanc dicit esse communem opi. consi.109.dubia in quibus quæritur, in 1.dubio. lib. 2.Pet.Ancha.consi.440.in quæstione.col.7. versi.ex qua subrogatione.Raph.Fulg.consi.84.Bonacursius, col.2.versi.in secundo.Imo.in l.placet.§.si duobus. ff.de leg.1.& in l.qui soluendo.ff.de hære.inst.Alex. consi.108.viso themate, & diligenter consideratis verbis,col.1.lib.1.& latè consi.128.consideratis verbis instrumenti,col.5.versi.nec prædictę conclusioni,& multis seq.lib.1.vbi etiam dicit hanc esse communem.& consi.8.visis subtilissimis,col.6.versi.vltima dubitatio.& seq.lib.3.& Cor.consi.90. videtur prima facie,col.vlt.lib.1.& consi.264.in hac consultatione,col.pe.versi. nec obstat quòd querela. eod. lib.1.vbi inter alias rationes ponderat quod supplementum legitimæ fit ipso iure, querela autem inof. non habet executionem ipso iure. & consil.265. in hac,col.2. lib.3. & consi.302. licèt in propositione, col.vlt.versic. nec obstat quòd ius, eo.lib.3.Bened. Capr.consi.40.circa quæ.columna prima. & consilio 76. punctus quidam Antonius, colum .vltim. Ang.Aret.qui & hanc dicit esse communem,in §.1. col.2.Insti.de inoffic.testa. Guid.Pap.sibi contrario decisi.Delphi.82.doctores.Carol.Ruin.consi.26. videtur,col.2.nu.6.lib.3. & latè Bernar. Lan.in addit. Bar.in d.consi.14.& Philip.Dec.consi.303.in casu occurrenti,col.1.& 2.versi.vlterius,& Ant.Rube.consi. 115. præsupponitur in facto, circa med. & iterum consi.156.circa primum,in prin.Steph.Bertr.consil. 94.dum fuit,nu.3.lib.1.& consi.246. viso casu, col.1. lib.2.& consi.95.quæsitum est,in fin. lib.3. & consil. 31.quamuis in prin.eo.lib.3.& latè,consi.140.ex themate,col.1.lib.4.Fran.Barb.in tract.præscrip.in 23.q. 4.partis,4.etiam partis prin.& Viglio in §.sed hæc. Instit.de inoffic.testa. Ideóque Fran. Ripa in d.l.vlt. q.69.col.2.versi.sed hæc op.tenet non præscribi reuocationi ex capite ingratitudinis nisi 30. annis. Nec obstat quod dictum est de querela inoffic. donationis, cùm ea longè differat ab auxilio huius legis,vt planè patet ex iis quæ diximus suprà in prefatione,nu.92. sed hîc parum, & seq. & rursum in verbo,totum,nu.4.& 5. iunctis præcedentibus : iterúmque in hac ipsa gl.nu.4.iunctis præcedentibus. Ex quibus intelliges nihil posse necessariò concludi de vno ad aliud.

Cui transfertur dominiū ipso iure sine traditione, habet plenius ius, quàm is in quem non trāsfertur dominium ipso iure.

397 Quadragesimumnonum, quod præcedenti conuenienter annectitur,quòd ille in quem trāsfertur dominium ipso iure sine traditione, etsi ex eo non acquirit possessionem vt diximus in præcedēti discrimine,habet tamē plenius ac fortius ius,quàm is in quem non transfertur dominium ipso iure,& sine traditione,vt probatur in l.Pomponius.§.quæsitū,iuncta gl.ff.de acq.poss.Quod & hinc videre licet,quòd ille in quem transfertur dominiū ipso iure, præfertur alij etiā cui prius est tradita possessio, ex sentētia gl.in l.siue autē.§.si duobus, ff.de pub.in rem act.& in l.vlt.vbi & alij.C.de sacros.eccl.Bal.& aliorū in l.quoties.C.de rei vend. Io.And. & aliorū in c.cōtinebatur,extra de his quę fiunt à maio.parte cap.& Ias.in d.§.quæsitum,col.2.vers.tertiò not.

Cùm pœna imponitur ipso iure, nō opus est sentētia iudicis declaratoria criminis commissi.

398 Quinquagesimum,cùm pœna imponitur ipso iure,non opus est alia sententia iudicis etiam declaratoria criminis commissi antequā procedatur ad executionem pœnæ.vt voluit Do. c.vbi periculum.§.præterea,in pe.no.per illum tex.de elect. lib. 6.& consuluit idem Dom.consi.136. dominus Burgensis,col.vlt.per tex.si non violetur, vt ipse ait, in c.pro humani, de homic.lib.6. & ita dicit voluisse Host. prout refert Io.And. ibi & ipsum Io.And. in c.commissa,de elect.eod.lib.Et idem quoque è recentioribus voluit Ias. consil.21. quatuor principales,col.3. versic.ad hoc respondetur,lib.3. Et hoc in

emphy

emphyteuta, qui ipso iure priuatus est, voluerunt Host.Anto. qui hanc dicit esse communem opi. & Imo.in c.potuit.extra de loca.Bal. in addi. Spec.eo. tit.col.7.& in auth.qui rem,col.4.C.de sacrosſ. eccl. & consi.301.proponitur quòd Petrus,in primo dubio, lib.1.cum aliis concor. adductis à Barb.consil. 51.scripsit sapientiæ fons,colum.6.versi.capio nunc quartum, lib.1.Philip.Dec. consil.146. cuius superscriptio incipit. dubia de quibus, col.4. versic.non obstant allegata.

De eadem re. 399 Quibus adde quod voluit gl.in l.amissione.§. qui deficiunt.ff.de capi.dimi.quæ dicit quòd canon latæ sententiæ habet vim sententiæ hominis,vbi Bal. dicit not.quia rarò, inquit, eam inuenies. Et illam quoque commendat Ang.consi.58.commune Florentiæ,& quod voluit etiam glo.in cle.multorum, ad fi.de pœnis, & ibi etiam Imo.& Card.Floren.& Bald.in l.adolescente.C.in quib.caus.in integ.restit. non est necess. quòd non est necessarium ministerium iudicis,vbi ex ipso iure producit effectum. & idem dicit in l.1.col.1.versi. ibi infamis.C.de secun. nupt.& Bar.in l.1.col.1.ff.de his qui no.infa. Panor. in c.2.in 3.no.de feud.& facit quod scribit glo.in c. quàm sit,in verbo,eo ipso,de elect.li.6.& gl. in cle. 2.in verbo,eo ipso,de vita & honest. cleri. & in cle. attendentes,in glo.vlt.ff.de statu.monach. Et quod etiam tradit Bal.consſ.301.proponitur quòd Petrus, colum.2. versiculo in contrarium videtur, libro 1. quia quod fit ipso iure, tollit necessitatem adeundi iudicis,per l.quæ sub conditione.§.vlt. ff.de condi. instit.& l.de pupillo.§.habet autem.ff.de noui oper. nunt.Et Pet.Anch.consi.97. in quæstione quæ vertitur,col.1.versſ.secundò probatur, vbi dicit factum hominis hîc non requiri.

De eadem re. 400 Verùm sunt alij potiores quidem & numero & autoritate, qui tenent quòd licèt non requiratur sententia quæ irroget eam pœnam: requiritur tamen quæ declaret actum factum aut commissum, aut etiam omissum, ex quo pœna iure lata est, per tex.in l.eius qui delatorē, & ibi Bar. ff.de iure fisci. & in c.cum secundum.§.confiscationis,& ibi Ioan. And.& alij,de hæret.lib.6.& voluerunt Arch.Ioan. And.Pet.Anch.Do.& Phil.Fran.in c.2.de præscript. lib.6.Arch.Io.And.Pet.Anch.& Phil.Fran.in c.felicis.§.nullus,de pœnis, lib.6.omnes propè in c.1.de homi.lib.6.Paul.Leaz.& Zenze.in cle.1.& ibi etiam Card.Flor.in prin.in 14. not.de pœn.Alber. in l.lex vectigali.ff.de pigno.Bal.consſ.124.omissis, col.1.lib. 1.& consi.126.præmittendum est,eo.lib.1.Ang.cōsi. 256.Guido,col.vlt.Pet.Anch.in c.cupientes.§.quòd si per 20.col.vlt.versi.item collige,de elect.eod.lib. vbi ad hoc dicit sing. text.in d.§. confiscationis. & consi.133.satis inaduertēter,col.1.ver.sic ego etiam. & iterum consi.189.tribus,col.1.versi.secundò moueor.Do.sibi contrarius cōsſ.42.in nomine &c.quia reuocatur,col.1.cum aliis multis quos magno longóque aceruo congesserūt Alex. in l.si quis maior, col.pe.ver.in ea,ibi,ipso iure,& ibi etiam cæteri recentiores.C.de transact.& Fely.primùm quidem in c.Rodulphus,col.24.ver.sed declaratoria sententia. extra de rescrip.& deinde in c.cum ab homine,col. 4.versi.vtrum autem data,extra de re iud. & in c.2. in prin.de spons.& Phil.Dec.in auth.cassa,col.3.ver. quartò not.C.de sacrosſ.eccle.& Hippo.Marsi.consſ. 10.casus dubitationis,col.6. & seq.lib.1. Quibus adde hoc idē præter eos quos citarunt,voluisse Oldr. consi.271.quæstio talis est,aliquis dixit,ad fi.Guil.à mōte Laud. in extraua.suscepti regiminis.in verbo, ipso iure,ne sede vacan.And.Iser.in c.1.tit. quo tēp. mil.& idē And.in c.1.tit.de feud.sine cul. non amit. & in c.1.tit.quæ sint regal.& in consti.Siciliæ,incip. vsurariorum,& ibi Matth.Afflict.in 10.not.& Bart. in l.vlt.§.quòd si actor.C.de iur.cal.Bald.consil.301. proponitur quòd Petrus,post prin.lib.1.Ang.consi. 36.pro decisione quæsitorum,col.vlt.& Card.Flor. in cle.1.in 14.no.post Pau.& Genz.ibi,de pœnis, & eundem Card.consi.35.quidam habens vnū filium, col.vlt.versi.item etiam si esset casus.Panor.consi.3. 3.nitar in præsenti,in 8.q.lib.2.Mart.Laud.in c.1.col. 2.tit.quo tempore mil.Ro.consi.94.visis quæ superiùs consulta sunt,ad fi.& consſ.111.allegationes doctoris,col.2.vbi dicit sing.ad hoc tex.in d.c.cum secundum.& consſ.seq.quo ad proximum, col.vltim. Aegidius Bellame.consi.9.factum est tale, cum esset lis,col.9.versi.quarta regula.Fran.Aret.in l.1.circa med.C.ne lic.poten. & in c.si diligenti, col.4.de foro compe.Franc.Curt.senior consi.30.super verbis,in fi.& consi.60.dux Phil. col.7. versi.confirmamus prædicta.Barb.latè in c.2.col.3.versi. not.quòd vasallo,extra de feud.& consil.51. scripsit sapientiæ fons,col.16.versi.capio nunc quartum,lib.1.& inter consi.istius,Anasta. Platum consi.vlt. multos futuros,colum.5.eo.lib.1.Maria.consil.12. quoniam impræsentiarum,col.2.versi.vlterius.& eius filius Socin.consi.151.consideratis,col.2.ver. insuper aduertendum,lib.1.Alex.consſ.103.videtur prima consideratione,col.vlt.lib.1.& consi.124.omissis superfluis, eo.lib.1.Card.Alex.in c.1.col.2.tit.de feud.sine culp. non amit.& in c.1.§.item si fidelis,col.pen.tit.quib. mod.feud.amit.Petr.Ferra.in tit.forma libel.in casu spol.proprie.in verbo, ipso facto. Matth. Afflict.in constit.Siciliæ,incip.omnes,col.pe. versſ.quartò no. Phil.Dec.in l.1.col.3.versic.quintò not.C.de secun. nup.Alciat.in l.posteaquam,in verbo,irritum.C.de pactis. & in l.si quis maior, in verbo, mox. C.de transact.& Steph.Costa.in c.2.in glo. vlt.de confesſ. lib.6.in tract.de ludo,col.13.versic.sed aliud magis. & latissimè Hippol.Marsi.in sua practica causarum criminaliū,in §.aggredior,nu.105. cum multis seq. & in rub.ff.ad leg.Cor.de falsis.nu.24.& multis seq. & consſ.10.casus dubitationis,col.5.& 6.lib.1.& cōsſ. 52.misericordia domini.col.5.eo.lib.1.& Steph.Ber. consil.77.viso processu causæ,nu.5.lib.1.& 292.visis copiis,in fi.lib.3.&consſ.330.etiamsi esset,col.1.lib.3.

401 Sed Felyn.in d.c.Rodulphus, & in d.cap.cùm non ab homine,quibus locis suprà citauimus, hoc limitat quatuor modis non procedere.Primò,cùm factum est adeò notorium, vt nulla sit opus declaratione. Secundò, cùm qualitas ipso iure inducta competit & adest lite iam inchoata.Tertiò,respectu fructuum. Quartò, cùm pœna trahit secum executionem,nullámue facti executionem requirit,vt infamia,excommunicatio,& aliæ huiuscemodi.Quas quidem limitationes doctè & abundè exequitur & declarat, vt superfluum fuerit quicquam illi in hoc adiicere,nisi fortè vltra eum volueris videre, quātum ad postremam limitationem,Philip.Fran.in c. felicis.§.nullus,de pœnis,lib.6.& ibi ante eum Do. in prin.cap.& Petr.Anch.col.vlt.& Phil.Dec.consi. 145.quæritur in effectu. colum.pen. versi.non obst. quòd licèt ipso iure.& consi.327.viso casu proposito,colum.3.versi.nec videtur obstare.& in l.1. col.1. in 3.no.& iterum col.seq.in 5.not.C.de secun. nup. in quibus postremis locis, licèt in eadem lege videatur sibiipsi esse contrarius, quantum autem ad pœnam infamiæ,idem quod suprà, tenuit Bal.in l. 1.circa medium. versic. posset hîc dubitari.ff.de his qui not.infa. *De eadem re.*

402 Sed tamen adde quintam limitationē, vt scilicet requiratur sententia declaratoria in his quę respiciunt commodum aliquod priuatum aut pecuniarium fisci aut aliorum,prout loquitur c.cùm secundum,de hæret.lib.6. Sed vbi de commodo pecuniario non agitur,vt si ex quopiam delicto videlicet perduellionis quis occidi posſit, non est opus sententia declaratoria,quæ scilicet illū declarauerit *De eadem re.*

perdu

perduellionē,ita expressè voluit Carol.Ruin.cons. 4.proponitur in themate,in fin.Et ita dicit voluisse Bar.in extrauag.qui sunt rebelles, in verbo, rebellãdo,circa fin.Et adducit Ruin.rationem differentię: quia hoc vltimo casu nihil prodesset, dictam pœnã fuisse ipso iure commissam,& per legem ipso facto impositam.Sed in alio casu cessat hæc ratio,quia licèt priùs non possit executio fieri, bona tamē quæ sunt ipso iure confiscata, non possunt interim alienari,vt alibi diximus.

De eadem re.

403 Non omiserim tamen quid tandem scripserit nouiter Domi.à sancto Gemi. d.consil.36.respondens ad c.cùm secundum,de hære.li.6.Nam iudex, inquit, qui habet potestatem cognoscendi iudicandíque criminis, ex quo pœna irrogatur ipso iure, potest ad executionem procedere sine alia sentētia declaratoria. & hunc dicit esse casum d.c.pro humani. At iudex cui ius non est cognoscendi de eo crimine,non potest eam pœnam exequi, nisi prius lata à iudice competente declaratoria sententia. & iste est,inquit,tex.rectè intellectus in d.c.cum secūdum.Sed ego malo adhærere communi sententiæ: ita tamen vt eam intelligas, quòd si executio facta sit sine ea declaratione,valet tamen & tenet, si oppositum non fuerit,secundum Inn. in c.ex ratione, de appel.quem refert & sequitur Bal. in cap.1.tit.de feud.sine culpa non amitten.vbi dicit esse menti tenendum. & Iason d.consil.21. quatuor principales, col.3.vers.secundò respondetur,lib.3.

De eadem re.

404 An autem in hac sentētia declaratoria citandus sit is qui crimen commisit, latè comperies discussum & examinatum ab eodem Fely.in illis duobus locis,vbi etiam comperies vtrùm ab ea sententia possit appellari:& alia multa quæ ad hūc locum priuatim pertinent.vt item videbis per eundē in d. c.2.col.1.& 2.extra de spons.Sed quantum ad primū de citatione,vide Ro.cons.482.in casu præmisso,in 2.dubio,& Georg.Nat.in repe.cle.sæpe,in prin.col. 59.versic.secundò quæro,de verbo.signifi. & Fran. Rip.in l.is cui bonis,col.7.num.26.& 27.ff.de verb. obliga. Quantum ad secundum autem, vide Petr. Anch.consi.240.per prædicta subtiliter. paulò ante fin.Idcirco hinc pedem mature,ne tarde dicam,referre ducimus.

Emphyteutica res si cadat in commissum ipso iure, ea domino proprietario cedit.

405 Quinquagesimumprimum,si res emphyteutica aut feudalis cadat in commissum ipso iure, ea domino proprietario cedit:sin per sententiam,vsufructuario dominij directi quęritur.Ita voluit Guido.Pap.doct.quidē Gallus,sed in iuris peritia exercitatissimus, decisio.Delphi.477. vtrum proprietarius,versi.sed ad quem pertineat,vbi ad hoc quædã iura allegat,quæ in eo loco videre poteris.Et idem longo antè interuallo,licèt Guid.tacuerit,voluerūt Oldr.consi.240. super eo quod quæritur, & ipsius discipulus,tacito tamē nomine pręceptoris,vt prope semper aliàs,Io.And.in addit. Spec.tit.de loca.§. nunc aliqua,ver.93.& Alb.tum in rub.C.de vsufru. tū in l.vsufructu legato.ff.eod.quos refert & sequitur Ias.in l.vlt.col.11.versi. retento eodem themate, qui quidem est sub 5.q.C.de iure emphy.

Vtrū quis contra factum suum venire possit.

406 Quinquagesimumsecundum,licet aliàs cùm dubitatur vtrùm quis possit venire contra factum suum, sint multæ distinctiones ac limitationes: vt videre licet apud Bar.& Bal.in l.post mortem. ff.de adopt.Tamen cum factū est illud, est ipso iure nullum,hauddubiè non impedit, quin is qui fecit,cōtrauenire possit,vt apertè innuit glo.in l.1.& ibi expressissimè Bal.C.de liber.caus.

[...]um esse [...] iure plenius [...] quàm esse

407 Quinquagesimumtertium,ex eo intelligitur quod scribit ipse Bal.in l.1.col.11.vers.ad principium quæstionis reuertor.C.de confes. quod tutum esse ipso iure,est plenius ius quàm esse tutum ope restitutionis in integrum.quod & nos ex eo diximus suprà versi.266.incip.penè huius, & seq.sed addit Bal. quod occasionem tribuit,vt id repeterē, illud quidem esse remedium ordinarium, hoc extraordinarium, siue subsidiarium. Multum autem interest, sitne aliquod remedium ordinarium,an extraordinarium:vt patet ex iis quæ diximus suprà in glo. libertis,versi.114.inci. superioribus quoque rationibus,& aliis multis.

ope restitutionis in integrum.

Aliquid ipso iure fieri, quomodo sit intelligendum.

408 Sed hîc velim intelligas, candide lector, aliquid dici ipso iure fieri,cùm significamus rem esse latæ sententiæ,ad differētiam eius quod fit per sententiam:& de hoc suprà maxima ex parte locuti sumus. Item cum intelligimus aliquid fieri sine ope exceptionis,vt in l.si fine.§.si procurator.ff.rem rat. hab.cùm dicitur, domino ipso iure, aut per exceptionem actio inutilis est. & in l.si rem. §.si duplæ. ff.de euictio.& l.conuento.ff.de tut.& rat.distra. & l.qui seruum.§.si is cui.ff.de actio.& oblig.& l.scire oportet.§.vlt.ff.de excus.tuto.& l.nec ex contrario. ff.de reg.iur.& alibi sæpe in nostris legibus. Denique cùm etiam significamus aliquid nullū esse ipso iure,nec opus esse restitutione in integrum,vel tuitione pretoris,vel etiam appellatione, vel de reuocatoria,vel cessione,vel traditione,vel excusatione. Vt de primo videmus in tit.C.de prędi.mino.& in l.in causę,la 2.in prin.ff.de minor.& l.si vsusfructus. §.1.ff.vsusfru.quemad.caue.De secundo, quod non longè abest, in l.1. §.idem Pomponius. ff.quod fal. tut.aut.vbi ita scribitur. tunc enim valebit per pretoris tuitionem,non ipso iure. De tertio,in tit.quãdo prouo.non est neces. De quarto,in tit.si in frau. patr.De quinto,apud Bal. in l.vlt. C.de manu.testa. dum dicit,quòd vbicunque in lege vel statuto dicitur, quòd ex stipulatione alterius quæritur actio, semper intelligitur ipso iure sine cessione.ꝙ dictū, vt id dicam obiter, dicit sing.Franc.Are. in l.causa cognita.ff.de vulg.& pup.vnde & illud quæri solet, vtrùm ex stipulatione notarij quæratur ipso iure sine cessione.de quo per Bar.in l.2. ff.rē pup.sal.fore, cum concor.à me collectis in tractatu de iure constituti possessorij,in 3.parte, in 30.limit. De sexto in l.vlt.C.de sacros.eccl.& l.1. ff.pro soc. cum sim. De septimo in d.l.scire oportet.§.vlt.ff.de excu.tuto.& aliis multis in eo.tit. Ne tamen omittam aliis quoque modis ipso iure dici, qui ad hunc tractatū non pertinent.quos tu,si lubet,videre poteris apud Bal. in l.sub conditione,col.2. versi. & secundum est.ff. de condi.indeb.

De eadem re.

409 Sed tamen illud scire debes,ea illa omnia,quę sigillatim suprà deduximus, ex eodem prope fonte manare,in eundémque effectū ferè abire. nam non ob aliud proponitur exceptio, quàm vt sentētia sequatur:nec itē ob aliud restitutio petitur,aut appellatio interponitur, quàm vt sententia quoque in id sequatur,quę rescindat quod actū est.Et sic quoque de cęteris. Quod ideo huc adiecimus, ne mireris quędã nos discrimina posuisse quę ad multa quę suprà diximus & dicemus postea priuatim pertinēt.

Vtrū statuto caueri possit vt contra instrumentū nulla exceptio admittatur.

410 Quinquagesimumquartū, si statuto caueatur vt contra instrumentum nulla exceptio siue defensio admittatur,intelligitur de defensionibus,quę ipso iure non tollunt actionē.Aliæ enim quę ipso iure eam perimunt, opponi possunt non obstante eo statuto.Ita voluit Bal.in l.si non sortem.§.1.vers.sed quid de exceptione pacti.& seq.vers. & iterum ver. sed quid de exceptione nouationis.ff.de cōd.indeb. Et facit quod & ipse Bal.scribit in l.si causam. quæ est 2.col.1.vers.extra quæro.C.de execu.rei iudic. & Imo.in l.vlt.col.8.ff.à quib.app.non licet.

Ius ciuile licet possit tollere aliquid ipso

411 Quinquagesimumquintum,quòd licet ius ciuile possit aliquid tollere ipso iure, ius tamen pretorium non posse, etiam si exprimeret. §.quos autem.Insti.de bo.poss.gl.in l.in substitutione,in verbo,

iure, ius prætorium tamen id non potest. bo, fortè, in fi. vbi omnes eã sequũtur. ff. de vulg. & pup. substi. & omniũ expressissimè Ias. in l. 1. §. sublata, in vtraq; lect. col. 1. ff. ad S.C. Treb. potest tamẽ inducere ꝗ vbi ipso iure nõ cõpetit obligatio ciuilis & naturalis ex lege ciuili, etiã nullũ ius ipso iure cõpetat ex eodẽ iure prætorio, per tex. in l. generaliter. vbi Frã. Aret. id expendit in l. not. ff. de verb. obl.

412 Quinquagesimumsextum, licèt dubium sit, an cùm notarius deliquit in officio siue aliter, vnde contraxit infamiam, possit postea conficere instrumenta, & eis credendum sit, præsertim ante interdictionem iudicis, de quo per glo. & Bal. in l. 2. §. miles. ff. de his qui not. infam. & gl. in §. pe. in verbo, ipsis, in auth. de tabel. Inn. in c. fraternitatis, de hæret. Specu. tit. de instr. edi. §. restat, vers. quid si tabellio. Bar. in l. eadem. §. hac lege. ff. ad leg. Iul. repe. & cons. 174. Ser Ioan. & Bal. in l. cunctos populos, col. 5. vers. sed in infamia tabellionis. C. de summa trin. & Pau. Castr. consi. 104. ponitur in facto, in 1. dubio, lib. 2. cum simil. Tamen illud propè conuenit, vt si crimen sit notorium, & tale quidem, ex quo ipso iure sit priuatus officio, non valeant instrumenta ab eo confecta etiam ante sententiam: secus si non ipso iure sit priuatus, sed tantum sit priuandus, vt per Bald. in l. militibus. C. de testa. mil. & Paul. Cast. cons. 168. super primo dubio, in 3. dubio, lib. 1. & consi. 180. super eo quod primo loco quæritur, col. 3. vers. vlteriùs etiam videtur, eod. lib. 1. Et idem dici potest de cæteris officiis siue muneribus.

413 Quinquagesimumseptimum, inter alias qualitates exceptionum quæ litis ingressum impediũt, hæc vna est, quando ipso iure concludit agenti nõ cõpetere actionẽ, per l. si pupilli. §. vlt. ff. de neg. gest. & l. cũ quærebatur, vers. proinde. ff. iud. sol. & voluit Bar. in l. nã & postea. ff. de iureiu. & Pau. Cast. consi. 221. antequam veniam ad dicta dubia, ad fin. lib. 2.

Quod nullum est ipso iure tractu tẽporis non confirmatur. 414 Quinquagesimumoctauum, quod nullũ est ipso iure, tractu temporis non confirmatur, etiam amoto impedimento, quod nullum ipsum reddebat. Secus si actus non erat nullus: sed tantum annullandus, verbi gratia, si testis productus erat excõmunicatus, sed dum deponit, erat absolutus, nõ valet testimoniũ: cùm ipso iure à testimonio repellatur. Sed si testis inimicus producitur, ante autem depositionem redeat in gratiam, valet testimoniũ, cum non nisi ope exceptionis repelleretur, & superuenerit extremum confirmans, arg. l. si vnus. §. pactus ne peteret. ff de pact. Hæc Bal. in c. quoniam contra falsam, col. 3. vers. sed obiicitur. extra de probationibus. Sed & hoc ante eum voluit gl. ordinaria in c. non firmatur, de reg. iur. lib. 6. De quo & tu vide latè per Phil. Dec. in l. quod in initio. ff. eo. tit.

415 Quinquagesimumnonum, quod præcedenti adfine est, quòd ab initio nullum est ipso iure, ratificari non potest, licèt cætera regulariter possint, secundum glo. in cap. cum nos, in gl. vlt. in fi. & ibi etiam Host. paulò post medium, extra de his quæ fiunt à prælat. sine consen. cap. Host. & Io. And. in c. 1. in prin. eo. tit. & Bar. in l. obseruare. ff. de offi. procons. Pet. Anch. cons. 122. ex narratis in facto, ante fi. Alex. cons. 88. viso & diligenter ponderato, col. 5. versiculo 4. respondeo, lib. 5. & probatur ex c. auditis, & ibi gl. in verbo, post facto, Inn. & alij, extra de elect. & in id quoque citatur c. nonnulli, & c. ex parte decani, de rescrip.

De eadem re. 416 Quod qualiter intelligatur, vide per Frã. Are. cons. 127. eximie domine, col. 2. & Philip. Dec in l. semper qui non prohibet, col. 3. versi. quartò regula. ff. de reg. iur. & consi. 367. viso puncto, col. 2. vers. quia respondetur. vbi alios antiquiores citant. Nẽpe vt quod nullum est ipso iure, ratificari non possit, vt retrotrahatur: sed potest vt à tempore tantùm consensus siue ratificationis habeat effectum. Super quo etiam vide c. cura, extrà, de iure patro. vbi actus erat ipso iure nullus, vt statim in seq. vers. dicemus. & tamen vim obtinere potest ex consensu sequente episcopi, vt patet ex verbis, aut diœcesani episcopi habuerit postea consensum. Ibique Panor. dicit quòd in eo casu actus valebit exnunc, non extunc. Et vide etiam Lucam Pen. in l. 2. col. 2. vers. sciendum est etiam. C. de iure fisci. lib. 10. vbi & ad hoc alia quædam allegat. Et ante hos omnes vide Bal. cons. 417. primum dubium, in illo ipso primo dubio, lib. 2. vbi multis ostendit, id quod nullũ est ipso iure ratificari posse.

417 Sexagesimum, contractus ipso iure nullus non præstat titulum præscribendi, licet aliàs secus, ex sententia Host. & Ioan. And. in d. ca. 1. post princ. extra de his quæ fiũt à præl. sine consen. cap. Tamẽ contrarium apertè innuitur in c. cura, de iure patr. Nam illic cõcessio erat ipso iure nulla, vt patet ex verbis, huiusmodi concessiones penitus irritas esse censemus. & tamen illic procedit præscriptio, vt patet ex verbis, nisi legitima fuerit præscriptione munitus. Tu omnino vide doct. ibi. *Cõtractus ipso iure nullus, non præstat titulum præscribendi.*

418 Sexagesimumprimum, licèt confirmans nihil dare videatur. l. vnum ex familia. §. 1. ff. de leg. 2. cum simil. fallit tamen si confirmat actum ipso iure nullum. nam is dare videtur, & cẽsetur actus nouus. l. adoptio. ff. de adopt. l. legata inutiliter. ff. de lega. 1. & l. Tribunus. §. vlt. ff. de mili. testa. Ita post Guil. voluit Bar. in l. more maiorum, in 1. op. & ibi quoq; Bal. col. 2. vers. & quia est via. vbi etiam dicit Cyn. idem voluisse. ff. de iurisd. om. iudi. & sequuntur recentiores ibi qui adferunt concor. præsertim Soc. Ias. & Fran. Purp. Quibus adde Rom. cons. 98. quò ad id de quo, in prin. & Fran. Aret. d. cons. 127. col. 2. vers. 2. hoc probatur.

419 Sexagesimumsecundum, licet ignorantia iuris mulierem plerunque excuset. l. si adulterium. §. fratres. ff. de adult. cum simil. hoc tamen intelligitur in pœnis, quæ ipso iure non irrogantur, sed sententiam hominis requirunt. In his autem quæ ipso iure imponuntur, ignorantia iuris eas non excusat. Bal. in l. liberorum. §. notatur. ff. de his qui no. infam. per glo. ibi, quam dicit multùm singularem, quæ tamen hoc non dicit, sed aliud quippiam, de quo diximus suprà in 16. differentia, nu. 332. decimoseptimo infamia, vbi videre poteris.

420 Sexagesimumtertium, licèt quis non possit allegare suam ipsius turpitudinem. l. cùm profitearis. C. de reuo. do. & l. si creditoribus. C. de ser. pign. data. manu. & c. inter dilectos, cum concord. vbiq; à gl. citatis, id tamen non procedit, cùm turpitudo talis est, vt per eam concludatur ius actori ipso iure non competere, vt nuncupatim voluit Caro. Rui. cons. 72. primò videtur, col. 1. nu. 2. lib. 5. in id allegãs Cardi. Flo. Imo. & Panor. in d. cap. inter dilectos, de dona. qui tamen id non dicunt, sed aliud, vt ibi per eos videre poteris. At idipsum nuncupatim voluit Bal. quem ipse non allegat, in repet. l. 2. col. 29. versi. ad solutionem istius quæstionis, ff. de iureiur. per l. quemadmodum. C. de agric. & censit. lib. 11. *Allegare turpitudinem suam an quis possit.*

421 Sexagesimumquartum, in eo quod quæritur, an qui restituitur propter impedimentũ, restituatur pro rata tẽporis impedimenti, ad totũ tẽpus, habemus gl. no. in c. si electio. in gl. vlt. de elec. li. 6. Quòd si quis restituatur ipso iure sine ministerio iudicis, ad integrũ tempus restituitur, & si vno tantum die fuerit impeditus: vbi tamen illi succurritur per viã restitutionis, & ministerio iudicis, tunc non habet nisi tantũ tempus, quantum amisit, per iura quę ibi allegat, & sequitur, & alios alleg. Fely. in c. ex ratione, col. 2. vers. 5. dum intricatè, de rescri. vbi & hoc duobus modis limitat, vt ibi videre poteris.

Excipiens cōtra personā electi an admittatur.

422 Sexagesimumquintum, licèt dubium sit, an admittatur excipiens contra personam electi post confirmationem, idque recipiat multas declarationes & distinctiones, tamen id haud dubiè tenetur illum semper admitti, cùm opponitur exceptio, per quam (si vera est) esset ipso iure priuatus, vt hæresis, & similia, arg. c. quo iure, 8. dist. & c. accepta, de restit. spol. licèt secus, si non ipso iure in multis casibus, etiam si crimina essent grauia, vt homicidiū, periurium, adulterium, per l. ad probationem. C. de probat. cum simil. Ita enim voluit Ioan. And. post Compost. in c. quod sicut, col. pen. vers. sed si dicitur extra de elect.

423 Sexagesimumsextum, cùm quæritur an citatus à iudice incompetente teneatur comparere, allegaturus illius incompetentiam, inter cæteras distinctiones illa est, quòd aut ipso iure deficit iurisdictio illius, & tunc citatus, si notorium est, comparere non tenetur: nec valebit processus factus contra illum. Aut ope exceptionis potuit se subtrahere ab illius iurisdictione, vt in casu l. 1. C. quando inter pupil. & vid. & in authen. habita. C. ne fil. pro pat. & tunc tenetur comparere & excipere, aliàs valebit processus factus contra eum, per l. 2. §. legatis, & l. si quis ex aliena. ff. de iud. Ita enim voluit ipse Ioan. And. in addit. Spec. tit. de cita. §. 1. in prin.

Actor quādo repellatur iure transactionis.

424 Sexagesimumseptimum, quando ex causa transactionis res est ipso iure liberatus, tunc poterit pœna peti & actor repelli exceptione transactionis, per text. in l. vbi pactū, secundum communem lecturam C. de transact. At si reus nō ipso iure, sed ope exceptionis est liberatus, secus; quia si pœna petitur, contra exceptionem datur replicatio, per l. cùm proponas, eo. tit. super quo vide omnino doct. omnes vtrobique.

Iuris ignorātia quando sufficiat.

425 Sexagesimumoctauum, quando caput siue remedium incompetens est nullum ipso iure, tunc sufficit ignorantia iuris, ad hoc, vt quis non videatur renuntiasse remedio competenti: sed quando actus qui fit vel approbatur, est validus ipso iure, potest tamen impugnari, tunc fauore testamenti, vt institutio & voluntas testatoris seruetur, quantū fieri potest, etiam error iuris præiudicat, vt retractari non possit, tex. est vtrunque probans in l. post legatum, in prin. & ibi Bar. col. 1. ff. de his quibus vt indig. & quem in id dicit singu. Fran. Aret. in l. Clodius, col. 2. vers. quærit ibi glo. ff. de acquiren. hæredit. Et bene facit l. si patronus, in vlt. membro. ff. si quid in fraud. patro. quam etiam allegant Bart. & Aret. vbi suprà.

426 Septuagesimumnonum, quando pœna infertur ipso iure, tunc res iudicata dicitur, cōfestim quàm sententia lata est, non expectatis decem illis diebus, intra quos appellari potest: aliàs secus, vt videre licet ex gl. & Bar. in l. furti. §. 1. ff. de his qui not. infam. & in l. qui vlt. ff. de pen. & ipse Bar. in l. 1. ff. de re iud. & Fran. Are. in l. qui à latronibus. §. si quis in capitali, col. 3. vers. sed iste intellectus. ff. de testa. ex quibus planè intelliges, quem effectum hæc differentia habeat.

Sententia lata à iudice quando ipso iure nulla sit.

427 Septuagesimum, cùm fertur sententia contra absentem, pro eo qui nō habet actionē ipso iure, & scit actionē sibi nō cōpetere, semper ea sentētia nulla est ipso iure, licèt sibi cōpetat actio, sed per exceptionē elidi potest, valet sentētia: de quo quia lōga est controuersia inter nostrates, ne te sic diutius detineā, vide canonistas in c. si duobus, de appel. Bar. in l. absentē, in 4. q. ff. de pœn. Alex. & Frāc. Aret. post alios in l. si is ad quem. ff. de acq. hæred.

428 Septuagesimumprimū assumitur ex l. necessariis. ff. de acq. hær. vbi sui hæredes post immixtionem non habent abstinendi beneficiū, nisi ea immixtio sit ipso iure nulla. Ita enim eam l. intelligit Bal. ibi, super quo vide omnes scribētes in eo loco.

429 Septuagesimumsecundū, cùm quæritur an cùm testator instituit duos hæredes: alterum incapacem, in eo quod capere potest vel etiā in re quapiā: alterum in residuo, an hic totum habebit, nécne? Sunt qui distinguunt, an ille ipso iure capere nō poterat, an ipso iure, de quo tu vide Cyn. & Alber. post Pet. in l. pater, quę est. 2. C. de hered. inst. Et hinc occasione sumpta, rixantur an spurius sit ipso iure incapax, de quo in l. hæreditas. C. de his quib. vt indig. sed & tu de hoc vide Corn. in d. l. 2. & de hoc quoque nonnihil per Bal. in l. si is qui. ff. de vulg. & pupil. substit.

Spurius an ipso iure sit incapax.

430 Septuagesimumtertium dubium est, vtrùm ante secundam stipulationem pœnalem cōmissam possit agi ad id quod venit ex prima vestita, in qua re gl. nostræ sunt contrariæ, & habent vtræq; suos sectatores. At Bart. in l. ita stipulatus, col. vlt. ita distinguit. Nā aut pœnalis stipulatio sequens nouat primam ope exceptionis, & tunc possit agere, vt saltē valeat sententia, si non oppositum fuerit. l. si fideiussor. ff. manda. nec enim potest post latā sentētiam, talem exceptionem opponere, nisi in casibus notatis in l. 1. C. de iuris & fact. igno. Aut nouat ipso iure, & tunc non valet sententia per not. in l. vbi pactū. C. de trāsact. & hoc admodum conuenit cū eo quod diximus in 20. discrimine, & vide etiā quod dicemus in 77. discrimine.

431 Septuagesimūquartum, si impetrans rescriptū, per ignorantiam quicquam obrepsit, iudex etiā delegatus cognoscet de principali, non si per malitiā, vt no. in l. pręscriptione. C. si contra ius. Sed hoc intelligit Io. Fab. ibi, quantū ad primū caput, nisi esset talis supreptio qua probata, rescriptū ipso iure nullū redderetur, vt in ca. statutum, de rescri. lib. 6. Nam iudex non cognoscet de principali, etiam si per ignorantiam subreptum fuerit.

432 Septuagesimumquintum, in illa q tenebricosa, an si dominus condonauerit culpam vasallo, ob quā feudo priuatur, si tunc feudum censendū nouū, veluti de nouo consensum: an antiquū, vt prius erat? Sunt qui distingunt, an ea erat culpa, quæ ipso iure vasallum priuabat, an non ipso iure, de quo tu vide And. Iser. Iac. Aluar. Marti. Laud. & Card. Alex. in c. 1. tit. de vasal. decrep. ætat. & plurimos quos tibi longo ordine retuli suprà in ea. gl. nu. 12. ex his autem, & in tract. Retractuum, tit. 1. §. 32. gl. 1. nu. 29. quid autem de feudo. Ex quibus multos comperies id quod diximus scribentes: & inter alios, ne te diutius detineamus omnes sigillatim conquirēdo, Bald. ib cap. super, col. 2. vers. quæro si vasallus, tit. de prohi. feu. aliena. per Feder.

433 Septuagesimumsextum, quod voluit idem Bal. in l. quid ergo. §. pœna grauior, col. vlt. vers. vlteriùs circa nostram. ff. de his qui not. infa. in priori lectu. ꝙ nunquā potest per iudicē cōmutari pœna, quæ ipso iure à lege infligitur, in aliam, per l. palam, in fi. ff. de rit. nupt. licet nonnunquam vna pœna in aliā commutari possit, vt not. in d. §. pœna grauior.

434 Septuagesimumseptimum, qui ipso iure tutus est, non habet necesse opponere: qui verò ope exceptionis, necesse est illi eam exceptionem opponere, alioquin condemnabitur, & valebit sentētentia, Bald. in l. si cum exceptione. in prin. ff. quod quisque iur. in 1. lect. Et id quidem propemodum ei simile est quod diximus suprà in 20. discrimine & iterum in 73.

An actus inualidus confirmari possit.

435 Septuagesimumoctauum, quia à nostris tractatur, an actus inualidus confirmari possit, tū alibi sæpe, tum in l. legitima. ff. de pact. Bal. ibi, col. vlt. vers. sed oppo. dicitur, ita distinguit. Aut deficit actus propter inhabilitatem personæ, aut propter defectū formæ, aut propter defectum causæ. Primo casu,

casu,aut est talis persona, in quam actio non cadit ipso iure,& tunc confirmari non potest.l.1.§.si filius.ff. de leg.3. nisi causa confirmans superueniat tempore habili & de nouo.l.si minor. ff. de ser. export. Aut est persona in qua actus sustentari possit ipso iure,sed ei obstat exceptio, & tunc potest cõfirmari. non quòd per seipsum confirmetur: sed per causam confirmantem.l.si mulier.Coo.ad S.C. Velle. Secundo casu cùm est defectus formæ, & cætera, quæ omitto ad hunc locum minimè pertinentia,sed id habet nescio quid confine cum 58. & 59.discriminibus,vt ibi videre poteris.

An dolus cum dolo compensetur.

436 Septuagesimumnonum, cùm tractatur, an dolus cum dolo compensetur, Bald. in l.cum mulier,col.3.in 12.q.ff.sol.mat.hanc inter cæteras distinctiones post Dy.& Iac. Aret. ponit.nam aut agitur criminaliter,aut ciuiliter,si primum,aut loquimur de cõpensatione pœnæ extinctiua, & nõ fit.l.2.§.si publico.ff.de adul.aut de compensatione exclusiua personæ, cui dolus obiicitur ad eam repellendam, & tunc refert,an compensatio fiat ipso iure,& non fit: aut ope exceptionis, & tunc iterum refert,an exceptio opponitur post litem contestatam & cætera quæ ibi videre poteris.

437 Octuagesimum,quia quæsitũ est, an restitutio in integrum possit incidenter peti,Bal.in l.nam & postea.§.si minor,col.1.vers. & ideo cùm quæritur.ff.de iureiur.Si minor, inquit, læsus est in iudicio, aut actus lædens perimit ius minoris ipso iure quia rennutiauit actioni quæ ipse iure tollitur, tunc non potest incidenter restitutionem petere, sed necesse est, vt principaliter petat, quia per modum replicationis non posset, cùm actionẽ non habeat,arg.no.in l.lecta.ff.si cert.pet.& in l.vbi pactum.C.de transact.& in l.cũ à te,in gl.ff.de dol. mal.Si autem nõ perimit ipso iure, & tũc aut simpliciter replicat, & non potest, arg.l.necnon.§.exceptio.ff.ex quib. cau.maio. Aut petit restitutionẽ, & potest, per d.§.si minor. Quid autem in contractu & præscriptione, ibi videbis.neq; enim ad hũc locum pertinet.

438 Octuagesimumprimum, pœnæ pecuniariæ impositæ ratione delicti & postea ipso iure sublatæ, renasci non possunt, si veniunt ratione contumaciæ vel pacti.Si verò non sint ipso iure sublatæ, semper possunt instaurari ope replicationis.l.pacta nouissima.C.de pac.& voluit Bal.qui & alia multa iura in id citauit,in l.si q̃s accepto.ff.de cõd.cau.da.

439 Octuagesimumsecundum, dubitatur à multis an naturaliter obligatus restitui posset aduersus naturalem obligationem,qua in re nonnulli dicũt restituendum, nisi sit tutus ipso iure, de quo in l. Marcellus.ff.de condi.indebi.& in l.3.§.pupillus.ff. de nego.gest.per Cyn.in l.indebito.C. si aduer.sol. & Bal.in l.interdum.ff.de condi.indeb.

Iuris ac facti executio quando nullum habeat effectum.

440 Octuagesimumtertium,cùm pœna ipso iure infligitur, ea non imponitur delinquenti extra territorium, quia nec iuris nec facti executio ibi celebrari potest.c.vt animarum,de constit.lib. 6. Si autem non ipso iure,sed per sententiam,& hæc potest infligi subdito delinquenti extra territorium, quia sumit effectum intra territorium:& de natura sententiæ iudicis est, vt possit ligare absentem, vt qui ratione contumaciæ pro præsente habetur, authen.qua in prouinc.C.vbi de crimi.agi opor.& faciunt no.in l.amissione. §. qui deficiunt. ff. de cap. dimi.& in l.2. C. de eunuch. & in l.mercatores. C. de commer.& mercat.Hæc Bal. in l.1. col. antepen. vers. viso an forensis. C. de summa trini.sed tu de hoc vide pleniùs Dom. post alios à se citatos in d. c.vt animarum,col.2.

441 Octuagesimumquartum, vbi ipso iure lata est sententia per legem, non potest ficta siue præsumpta confessio reuocari prætextu erroris.l.quoniam.ff.de his qui not.infa.& l.si tutor.C.de interd. matri.licèt aliàs reuocari possit l.diui.ff. de pœn.& in §.si verò.in auth.de exhib.reis. Hæc idem Bal. in l.error,paulò ante fi.C.de iur.& fact.igno.

442 Octuagesimumquintum, si socius omnium bonorum emit de pecunia communi, res non est communis ipso iure, sed per actionem pro socio tenetur eam communicare,vel pecuniam restituere,per l.si quis societatem, in 2.respon.ff.pro soc.& l.Titium & Meuium. ff. de admi.tut. cum simi. Et hoc est magni effectus,vt dicit Bal.in l.1.ad fin.C.si quis alter.vel sibi,si quis interim alienaret,in alium transferret dominium, nec posset emptor cõueniri,cùm res non sit communis,sed communicanda nec personalis actio sequitur fundum l.cogi.§.quæritur.ff.ad Treb.& l.cùm fundo, & ibi Bal.ff.de seruit.rusti.præd.& l.eum cui.C.de act.& obli. cum simil. Etiam si obligatio personalis sit contracta respectu rei.l.quædam.§.nihil interest.& l.vlt.§.1.ff.de contrah.empt.cum aliis multis concord. à me collectis in tract.retract.lib.1.§.8. in gl.5. nu.7. incip.id quod procedit.

Sublato principa. iure sublatum est & accessoriũ.

443 Octuagesimũsextũ,sublato principali ipso iure,funditus sublatũ est accessoriũ, quia per se stare nõ potest,& ita habet locũ l.cùm principalis. ff. de reg.iur.cũ simil.Secus si nõ ipso iure,sed tãtùm per exceptionẽ.l.eos.C.de vsur.Ita voluit Iac. But. in l. 2.C.de luitio.pign.quẽ refert Bal.ibi, qui tamẽ dicit posse dici ꝙ in d. l. eos. vsuræ erant deductæ in stipulationẽ.Ideoq; perempta sorte principali,non ideo perimũtur, cũ per se stent ex illa stipulatione per leg.1.C.de iud.Sed tu de hoc vide latiùs Cyn.& Alber.in d. l. 2. quam vnam legunt ex toto illo tit. Et hæc addas ad Phil.Dec.in d.l.cùm principalis.

Vitiato principali, an vitietur iuramentũ super eo appositum.

444 Octuagesimũseptimũ,quia quæri solet,an vitiato principali vitietur & iuramentũ super eo appositum,in qua re nostri & legistæ & canonistæ digladiantur vbique,inter cęteras autẽ distinctiones, quæ huc afferuntur,ea vna est de iure ciuili.Nã aut aliquid est prohibitũ ipso iure & in effectu, & tũc id non confirmatur iuramento, per l.non dubium. C.de legib.Aut ipso iure est aliquid, sed non cũ effectu,& tunc iuramentum supplet circa effectum, vt non possit impugnari, vt in authentica sacramẽta puberum.C.si aduer.vendi.Hæc Bal.in d.l.nõ dubium, col antepen.in 17.oppo.vbi hinc sequi dicit quòd si contractus minoris vel maioris valet ipso iure, iuramentum tollit ei omne iuris beneficium in iure singulari, cuiusmodi est beneficium restitutionis in integrum.

445 Octuagesimũoctauum,non longè ab illis distat quod scribit idẽ Bal.cõs.310.super eo quod quęritur post mediũ li. 2. ꝙ quãdo iudiciũ est ipso iure nullũ,si non valet principale nõ valet iuramẽtum. l.si quis inquilinus.§.vltim.ff.de leg.1.& arg.l.si minor.ff.de ser.expor.Nec obstat,inquit,authen.sacra. publ.quia ea loquitur de cõtractibus,vbi ex consensu obligatio naturalis, & ideo potest accedere fomentũ iuramenti,sed in iudiciis talis obligatio nõ oritur.l.Iulianus.ff.de cond.indeb.quia ea reddũtur in inuitum.l.inter stipulantem.§.sacram.ff.de verb. oblig.Sed quantum ad contractus pertinet,an scilicet iuramentum confirmet contractum ipso iure nullum,vide quæ scripsimus in nostris legibus cõnubialibus,in gl.3.in verbo,*ne peult*,nume.25.ex his quoque,& seq.vsque ad fi.eius gl.

In ipso con... sun... n...

446 Octuagesimumnonum,in his quæ ipso iure concessa sunt, non necesse est adire iudicem, vt in cæteris rebus.l.1.§.hoc autem Senatus. ff. de ser.fugit.licèt tamen possit officium iudicis, si de facto expedit implorari,vt no.in l.2.C. de iure emphy.& & in l.3.C. de pign. nam tutiùs fit quod autoritate

iudicis fit.Spec.tit.de feud.§.1.verſ.18.quæritur.& in hoc debent iudices ſe faciles præſtare, & interdum ſine citatione alicuius, ne fuga inſtruatur, vt not. Iac.But.in l.conſentaneum.C.quomo.& quād.iud. Bar.in l.ait prætor.§.qui debitorem.ff.quæ in fraud. cred.& facit quod idem not.in l.ſi quis ſeruitute.ff. de fur.& Imo.in c.vt fama, de ſen.excom. & Ioan. And.in c.cùm non ab homine. de iudi.& ſic iudex per modum voluntariæ iuriſdictionis hoc concedit,per not.in §.multis,Inſt.de libert. & in l.3.§.1.ff. de bon.poſſ.Hæc Bal.in l.requirendi, in prin.C.de ſer.fugit.

Dolus ſi in venditione fiat, &c.

447 Nonageſimū,ſi in venditione adhibitus fuerit dolus in minus vendendo, tenet venditio, ſed poteſt ſuppleri iuſtum pretium per emptorem.l.diligenter. ff. mand. & l.Iulianus. §. ſi venditor. ff.de act.empt.Sed hoc verum eſt, cùm venditio nō eſt vlla ipſo iure. quòd ſi talis ſit, ea ſuppletio locum non habet.l.1.C.ſi vend.pig.aga.& voluit Bal.cuius hæc ſunt,in l.cum contra,eo.tit.

448 Nonageſimumprimū, dum quæritur vtrùm valeat impetratio dignitatis vel beneficij,non facta mentione poſſeſsionis aduerſarij.Idē Bal.conſ.388. inſuper quęritur.li.1.ita diſtinguit.Aut poſſeſſor nō habet titulū ſaltē coloratū & valet impetratio : aut habet, & tūc aut titulus eſt ipſo iure nullus aut per ſententiam annullandus, ſi primū quidē ſit exiſtenter,vt ipſe loquitur,ſed non euidenter, & tunc aut eſt clauſula amoto quolibet illicito detentore, & valet impetratio,quia iſta clauſula æquipollet mentioni coloratæ poſſeſsionis, ex ſententia Ioānis de Deo.Si autem ea clauſula non eſt,non valet impetratio,quia iſte poſſeſſor nō poteſt amoueri ſine ſententia diffinitiua principaliter lata,& non incidenter,& ſic non habebit per modum executiuū, vt in cap.cùm noſtris, de conceſ.præb.&c.quæ tu apud ipſum Bal. videre poteris, neque enim huc aliter pertinent.Et vide interim quæ diximus ſupra in 18. diſcrimine qui eſt in num.335.&ſeq.

Matrimonium quod eſt ipſo iure nullum, non impedit iuſtas nuptias.

449 Nonageſimūſecundū,matrimoniū quod ipſo iure nullū eſt,non præſtat impedimentū iuſtis nuptiis,maximè ſi hoc declaratū fuerit,vt no.in l.non præſtat, de reg.iur.li.6.nā licitè contrahit nuptias, qui priores efficaciter non cōtraxit.l. hæc cōditio. ff.de cond.& demon.Quod tamē verū eſt,niſi Papa in primo matrimonio diſpenſaſſet, c.literas,de reſtit.ſpo.nā tūc de nō eſſe trāſiſſet ad eſſe, & ideo aliud poſtea cōtrahi nō poſſet.§.affinitatis, Inſtit.de nup.Hęc ſūt Bal.cōſ.95.pūct⁹ dubij,in 1.dubio,li.2.

450 Nonageſimumtertium, id quod fit per legē ipſo iure,non deſiderat ſcientiam hominis. l. apud hoſtes,C.de ſuis & leg.& l.liber homo.§. vlt. ff. de ſtip.ſeruo.& l.ex militari.§.vlt.& l.ſeq.ff.de mil.teſt. & l.multum intereſt. ff. de condi. & dem.& l.ſi pecuniam.§.ſi ſeruum.ff.de condi.ob cau.& l.eius qui in prouincia.ff.ſi cer.pet.Ita Bal. in conſ.404. quia dictus,in prin.lib.3.

Vaſallus ſi admiſerit culpā aduerſus dominum, an poſsit illā eluere.

451 Nonageſimumquartum, ſi vaſallus culpam admiſerit aduerſus dominum, an poſsit illam eluere,& rem reponere in priſtinum ſtatum, ſine metu pœnę, ſaltem antequam dominus dictarit iudiciū contra eum.Et ita diſtinguitur, an pœna ipſo iure infligebatur, & non poſsit ſine conſenſu domini, vt in c.1.tit.quid iur.ſit ſi poſt aliena.& arg.ca.1.§.ex hoc,tit.de feud.fœm.nam cùm à iure facta ſit executio,non iam ampliùs poteſt ſuam culpā purgare, per ea quæ diximus de moræ purgatione ſuprà in 10. diſcrimine. Secus ſi pœna infligenda eſſet per ſententiam,quia ante eam poteſt purgare, ex no.in §.item mixta eſt actio,Inſt.de actio.Et ita determinat Bal.in c.1.in prin.col.2.verſ.quid ſi vaſallus, tit. de prohib. feud.alie. per Fed. & huc quoque pertinent quæ diximus in 8.diſcrimine.

Literæ ſecundæ impetratæ an valeant ſine mētione primarum.

452 Nonageſimūquintum,quia quæſtionis eſt an valeant ſecundæ literæ impetratæ ſine mentione primarum, in quo Pan.ita diſtinxit in ca.ex tenore, col.2.verſ.& in gl.ibi, ego ſic diſtinguerem. Nā aut tempore ſecundarum literarū primæ erant nullæ ipſo iure,& valent ſecundæ,vndecunque ſurgat defectus,ſiue ex defectu impetrātis,ſiue alterius, per d.reg.non præſtat,de reg.iur.lib. 6. Aut primæ erāt aliquæ,ſed ex poſtfacto corruere, & tunc ſi ſunt ad beneficia,non valent.c.ſi eo tempore,de reſcri.lib. 6.ſi ad lites,ſubdiſtinguit, vbi videre licet. Quòd ſi primæ literæ tenēt,ſed poſſunt annullari per exceptionē, & tunc aut per exceptionem competentē tertio,& non valent,vt in caſu c.mandatū, ext.eo. tit.aut competentem ſecundo impetranti, & valēt ſecundæ, arg.l.ſi dari ſtipuler.ff.de verb.obl. & l.nō videtur latitare.ff.de iudi.

454 Nonageſimumſextum,agnatus cui ius eſt reuocandi alienationem factam in extraneum, id facere debet intra annum à morte alienantis, per c. Titius,Tit.ſi de feud.fue.cōtrouer.inter do.& agn. vti & in alio caſu in c.1.§.porrò, tit.qual. olim feu. alie.pot.Sed hoc intelligitur,quādo alienatio ipſo iure non eſt nulla,vt in dictis locis,quòd ſi ipſo iure nulla eſt,non currit hoc tempus nec agnato nec domino, de quo loquitur d. §.porrò, vt probatur in c.1.tit.de prohib.feu. alie. per Fed. & voluerunt Marti.Lau.& Car.Alex.in d.c.Titius,vterq; col.vlt.

454 Nonageſimumſeptimum,quod ex eodem aſſumitur, ſi ea alienatio ipſo iure non valet, poteſt ſtatim agnatus vel dominus non expectata morte alienantis reuocare.l.1.§.ſed & res, tit.per quos fiat inueſtit.& c.1.verſ.alioquin,tit.de alien.feud.Quòd ſi non ſit eiuſcemodi,agi non poteſt ante mortem ipſius alienantis,ſecundum diſt.dicti c.Titius, vbi ipſe Mart.& Card.id annotarunt.

455 Nonageſimumoctauum,quod ex eodē fonte procedit,cùm alienatio eſt nulla ipſo iure, non eſt neceſſe alienanti agere reuocatoria,quæ datur ad reuocandum. d. §. ſed & res. ſecus ſi non ſit eiuſcemodi.c.1.tit.quali.olim feud.alien.pote.& voluerūt iidem Marti.& Card.in d.c.Titius,col.vlt.

Actus voluntarius.

456 Nonageſimumnonū,ſi minor geſſerit ſe pro hærede & factus maior debitores hæreditarios exegerit,nō per hoc videtur ſibi præiudicare, quin iure minoris abſtineri poſsit,cùm id fecerit ex neceſsitate præcedētis aditionis factæ in minori ætate,per l.g.§.ſcio.ff.de minor. Non poteſt ergo dici actus volūtari⁹, qui inducit aditionē. Quòd ſi quis obiiciat illum actum non videri neceſſarium,cùm minor potuiſſet petere ſe reſtitui aduerſus primam illam aditionem, vnde videri ei imputandum facto maiori,ſi non fecerit,ſed potius ipſe debitores xegerit.Ex quo enim habebat priuilegium, eo nō vtendo feciſſe videtur voluntariè,nonneceſſariò.l. voluntariè.C.de excu.tut.& l.ait prætor. §. permittitur.ff.de minor.& quod no.Bal.in auth.presbyteros.C.de epiſc.& cler.& in l.libertorum,col.2.verſ. in ea gl.ibi.C.de teſti.Sed huic obiectioni ita reſpōdet Fran.Aret.in l.pro hærede.§.ſi ſepulchri,qui eſt vlt.ff.de acq.hær.vt hæc iura procedant,quando allegans priuilegium eſt tutus ipſo iure:ſecus ſi eſſet opus remedio reſcindente, vt eſt reſtitutio in integrū,tunc enim nō dicitur actus geri voluntariè,per d.§.ſcio,quem monet ſemper menti tenendum.

De eadem re.

457 Ex quo vnum tibi maximè annotādum monemus, quod quotidie tibi in practica continget, quod in d.§.ſcio,qui nunquam non allegatur an id quod diximus, additio minoris non fuit nulla, & conſequenter facta ſolenniter fuit, alioquin opus non fuiſſet reſtitutione in integrum, de qua is text. nuncupatim loquitur,quæ tū demū competit,ſi iuris ſolēnitas interuenit:ſed minor ibi cōuentus: eſt

quia

quia fortè hæreditas reperitur onerosa, neq; enim id extraordinarium remediū cōpetit, niſi cum ordinarium deficit. l. in cauſæ cognitione etiā, in prin. ff. de mino. quæ loquitur ſpeciatim in hoc caſu, & eius ſunt hæc verba, in cauſæ cognitione etiā hoc verſatur, num fortè alia actio poſsit cōpetere citra in integrū reſtitutionem: nā ſi communi auxilio & mero iure munitus ſit, non debet ei tribui extraordinariū auxiliū. Igitur ſi minor ſine vlla ſolennitate hæreditatē adiit, ob quod poteſt dicere aditionem nullam, quod eſt remedium ordinarium. Certè ſi is effectus maior debitores exegerit, aut quidpiam aliud ſimile effecerit, quod non niſi nomine hæredis facere poteſt, videtur nouo cōſenſu & actu adiiſſe hæreditatem, ita vt illi iure minoris ætatis ſuccurrendū non ſit. Niſi ſi quis diceret in Gallia ſemper opus eſſe in integrum reſtitutione, quod verū nō eſt: nam ſatis eſt obtinere literas regias, quibus mandetur actum declarare nullum, & in quantum opus fuerit reſcindere, &c.

458 Centeſimum, ex differentia eius quod nullū eſt ipſo iure, & eius quod per exceptionē tolli poteſt, fit vt ſi ſtatutum prohibeat, ne contra inſtrumentū poſsit opponi exceptio, ſi tamen id ſit nullū, poterit opponi nō obſtante huiuſmodi ſtatuto, vt voluit Bar. in l. 1. §. 1. ff. quod vi aut clā, & eius autoritate Fran. Aret. in l. ſi dari, quā legit cum l. qui bis idem, col. 1. ff. de verb. obli. hinc occaſione ſumpta ꝙ text. ibi appellat ſtipulationem quaſi nullam obſtante exceptione. Nam per ea verba (inquit) datur intelligi, non omnino paria eſſe, quippiam nullum eſſe ipſo iure, & exceptionem competere.

Pœna legalis toties cōmittitur quoties iteratur idem factum.

459 Centeſimūprimū, pęna legalis toties cōmittitur, quoties iteratur idem factū. l. inficiando. §. infans. ff. de furt. ſed hoc tamē procedit, vt inibi, quoque probatur, in pęna quæ ab homine per ſententiā imponitur, ſecus ſi pęna ipſo iure imponatur, quādo plura facta ſunt cōtinuata, vt no. voluit Ioā. And. in c. delictū perſonæ, de reg. iur. li. 6. in Mercu. Bal. in l. ſi qs non dicā rapere, col. 3. verſ. itē not. aliā differentiā. C. de epiſc. & cler. & Frā. Aret. in l. ſi ſic ſtipulatus, col. 3. verſ. & ad materiam. ff. de verb. obl.

460 Centeſimumſecundum, cùm ſententia lata eſt contra priuilegium, quod ipſo iure tollit iuriſdictionem, non valet, quia lata eſt à non ſuo iudice. Inn. in c. ex parte in Chriſto, de verb. ſign. At ſi non ipſo iure ſed per exceptionem declinatoriam tollit iuriſdictionem, valet ſententia, vt not. in auth. habita. C. ne fil. pro patre, & in c. cū perſonæ, de priuil. li. 6. hæc Bal. in l. qui autem, in addit. ff. ſi quis cautio.

Iuriſdictio cū expirat ipſo iure, an valeat proceſſus.

461 Centeſimumtertium, cùm iuriſdictio expirat aut ſoluitur ipſo iure, ſi id partes ſciant, & nihilominus ſponte litigant, non valet proceſſus, per l. priuatorum. C. de iuriſdict. omn. iudic. Si autem nō ipſo iure, ſed ope exceptionis, valet: cùm iuriſdictionis ſubſtantia ipſo iure non ſit extincta, Paul. Caſt. in l. more maiorum, col. 2. verſ. in tex. ibi ſolui mandatum. ff. eo. tit. de iuriſdi. omnium iudic.

462 Centeſimumquartum, quia dubitari ſolet, an poſsit opponi exceptio, ad impediendum proceſſum ante litis conteſtationem, de quo latè per omnes in l. ſi quæramus. ff. de teſta. Et inter alias huius rei diſtinctiones hæc eſt, vt ſi talis exceptio ſit, quæ concludat actionem ipſo iure non competere, poſſit opponi, aliàs non poſsit. Sed quia id non indubitatum eſt, nec perpetuum, vide Bart. in l. cùm quærebatur. ff. de iudi. ſol. & omnino Franc. Aret. in d. l. ſi quæramus, col. 1. iterumque 3. verſ. adde quòd ſi tenes.

463 Alia diſcrimina (nam vt verū fatear, horum ſigillatim deſcribēdorum iam me cepit faſtidium) intelliges ex l. ſi is qui tres, & ibi glo. in verbo, tenuit eum, & alij doct. ff. de excu. tuto. & in ca. reprehenſibilis, in prin. extrà de appel. & in c. ſi quando, de electio. lib. 6. & in ca. quia periculoſum, de ſent. excom. eo. lib. 6. Bar. in l. 1. C. de re iud. Bal. in l. Titia in 2. lect. col. 1. ff. de inoffi. teſta. & in l. pater, in 2. lect. col. 2. verſ. in ea gl. ibi habere, eo. tit. & in rep. l. 2. col. 16. verſ. & ideo cùm quæritur, & col. ſeq. verſ. ſed an exceptio, & rurſum col. 20. verſ. ſed quid ſi reus. ff. de iureiur. & in l. iuſiurādum & ad pecunias. §. cùm res, eo. tit. & in l. ſi is qui. ff. de vulg. & pup. ſubſtit. & in l. 1. col. 2. verſ. quædam ſunt pœnæ confiſcatiuæ. C. ex delict. defun. & in l. ſi pater, in prin. C. de hære. inſtit. & in l. 1. C. de re iud. & conſ. 119. Petrus tenebatur, poſt medium, lib. 1. & conſ. 407. in quæſtione, col. 2. eo. lib. 1. & conſ. 150. caſus actualiter, in fi. eod. lib. 2. & conſ. 499. ita ad plenum, eo. lib. 2. Fran. Aret. poſt alios multos ab eo citatos, in l. ex duobus, la 2. col. pe. in 10. q. pręſertim verſ. ad hoc poteſt, & verſ. & ex vtraque ſolutione. ff. de duob. reis. & omnib. vbique. vix enim finis huiuſmodi diſcriminum reperiri poſſet.

IN EIVSDEM DONATORIS ARBITRIO.

Pater qui donauit cō feſtim nato filio reuocare poteſt.

1 Igitur pater ipſe qui donauit, cōfeſtim nato filio poteſt reuocare donationē: nec mors ipſius donantis expectāda eſt, vt is filius reuocet, vt apertè indicāt hæc verba, nec obſcurè voluit gl. vlt. & apertiùs omnes doc. hic, è quib. Bal. in duobus locis 1. lect. itemq; in 2. lect. etiā in 2. locis ſubinfert nō eſſe neceſſe patri rē hanc reſeruare ipſi filio, ſed poſſe de ea, vt libitū fuerit diſponere. Sed & donantē ipſum poſſe reuocare, tenet Collect. in c. vlt. col. pen. verſ. ſed nunquid ille, ext. de dona. tū quidem per tex. in c. quicunque. 17. q. 4. tum etiam quia, vt ſuprà diximus, hîc intelligitur conditio tacita. Ideo poteſt idē ipſe reuocare conditione deficiente. ca. quēadmodum, & ibi not. ext. de iureiu. Tū denique propter ius de nouo quęſitum. c. cū inter. ext. de renun. cum ſimil. Idem quoque voluerunt Guil. Cun. in l. 1. & ibi etiam Cyn. in 9. q. C. de inoffi. dona. Barto. Bald. Ang. Raph. & Paul. Caſt. in l. ſi totas. eo. tit. per illum tex. in fi. & idē Bar. in l. Titia Seio. §. vlt. vbi & hoc quoq; voluerunt Imo. & Pau. Caſtr. ff. de lega. 2. & Pet. Iaco. tit. de condict. quæ pro re donat. compe. col. vlt. Ang. in §. 1. col. 4. verſ. item quæro an iſta donatio, in authen. de immen. donatio. vbi & hoc dicit, quòd pater poterit reuocare etiam inuito filio. Pet. Ferra. in tit. for. libel. quo agit. pro dona. in verbo, irreuocabiliter, col. 4. verſ. ſed an iſta reuocatio. Corn. conſ. 15. ex quo dictus, col. 5. verſ. quia reſpondetur, lib. 1. & conſ. 11. in præſenti conſultatione, col. vlt. lib. 3. & And. Alcia. in l. pacta quæ contra. C. de pact. Et hoc minimè eſt dubium propter verba hæc quæ commentamur, quæ ſcilicet relinquūt rem donatam & arbitrio & ditioni donatoris.

2 Quanquam contrarium ſatis inaduertenter, vt ſic dicam, poſt Io. antiquū gloſatorem voluerunt. Acc. Iac. But. & Ioan. Fab. in d. l. ſi totas, per tex. in l. hac edictali. C. de ſecun. nup. & in §. quia verò. in auth. de ſecū. nup. Et dicit Raph. in ea ipſa l. ſi totas. hanc opinio. facilè in practica poſſe obtineri propter autoritatem gloſſ. Sed quamuis ea ſanè magna ſit, non tanta tamen, quæ poſsit legem ipſam tam apertam ſubuertere.

Fili[us] poſ[t] pat[ris] uo[...]

3 Sed vtrum filius etiam ipſe poterit viuo patre reuocare? Dic breuiter quòd non, vt voluit Cyn. in dict. l. 1. in 9. q. & ibi Ioan. Fab. in prin. C. de inof. dona. & Petr. Ferra. vbi ſuprà: quia quis non debet eſſe ſollicitus de hæreditate viuentis. l. qui ſuperſtitis. ff. de acquiren. hære. & idem voluit Ange. in d. auth. de immē. dona. quo loco ſuprà citauimus, motus quia viuēte patre nihil debet habere de bo-

nis patris.l.lex Cornelia, ibi, nulla bona in ciuitate reliquit.ff.de vulg.& pupil.

4 Veruntamen si propter magnā quampiam donationem à patre factā egeret filius, teneretur donatarius eū alere, vt voluit Cy.post Iac.Ra.in d. l.1. in 9.q.C.de inof.donat.& idem Cy.in addit.& post eum Ray.Alber.& Imo.in d.l.Titia.§. imperator.ff. de leg. 2. Nam onus alendi transit in eum in quem transiuerunt bona per donationem, arg.l. si quis à liberis.§.vlt.ff.de libe.agno.& faciunt no.per Cy.in l.alimenta.C.de neg.gest.

IN FINE.

Donās habens multos liberos, si promiserit sub pœna centum non venire aduersus donationē, an postea susceptis liberis possit reuocare ex hac lege.

1 Finem & ego facerem, nisi & alia quedā occurrerent, quæ suprà in aliis locis prætermissa sunt. Quæro igitur, quid si quis cum multos liberos haberet, sub poena centum promiserit non venire aduersus donationem, vtrum si ei postea nascātur liberi, & velit ex hac l.reuocare, debebit eam pœnā? Breuiter dic, quòd non, quia lex est quæ reuocat, non homo, vt suprà diximus in verbo, reuertatur, in prin. Et hęc promissio censetur fuisse facta sub eadem conditione, quæ & in donatione intelligitur, vt in simili dicimus de iuramento apposito in contractu.c.quintauallis, extr.de iureiur. cū simi.à me adductis suprà in præfatione versi.165. inci.omnes autem. Item quia quælibet promissio & obligatio de non contraueniendo, semper intelligitur rebus sic existentibus. l. quod seruus. ff.de condi.ob cau.cum aliis simi.quæ videbis suprà in d.prefatio. versi.166.incip. præterea iuramentum, & seq. Debet item intelligi, nisi quis ex iusta & legitima causa contraueniat, lege scilicet permittente.l. quidam cum filium, & ibi Bar.post Dy.ff.de verb.obl. & l.si libertis.ff.de ope.lib.& d.c.quintauallis, & ibi not. ext.de iureiur.& faciunt etiam no.per Bar.in l.si societatem. §. arbitrorum. ff. pro socio. Denique in quacunque dispositione semper videtur excepta causa à principio verisimiliter non cogitata. l. qui cum tutoribus, in fi.& l.mater decedens.ff. de inof. testa.& quod voluit Bar.in l. qui Romæ. §. duo fratres.ff.de verb.obli.

De eadem re.

2 Et ita quidē in hanc sententiā, vt scilicet donās nō incidat in pœnam reuocando donationē ob susceptos liberos, expressim & in hoc casu, de quo loquimur, voluit Imo.in c.vlt.col.7. vers. itē aduerte pro intellectu, ext.de don. Et id etiā, cùm ex facto contigisset, consuluit Phil.Cor.qui tamen Imo.nō memorat, cons.11.cuius caput est, in præsenti consultatione, col.10.vers.ex quibus elicio, lib.3.& idem quoque voluit Rip.qui vnum Corn.citat, in repet. huius legis, q.4.

De eadem re.

3 Et facit optimè quòd in simili voluerunt Ant.& Pan.in c.1.ext.qui mat.accus.poss.ꝙ si maritus promiserit morari in domo vxoris sub certa pęna, poterit tamē ex noua causa aliò migrare morādi causa, sine metu illius poenæ. Et idē in alio casu consuluit ipse Panor.cōs.77.in quæstione quæ ad præsens vertitur, in 5.dubio li.2. Et generaliter poena in qua cunq; dispositione apposita sequitur naturā principalis dispositionis, vt si ea non valeat, nec poenæ quoq; promissio.l.nō dubiū.C.de legib.gl. in l.qui fidē, in prin.iuncto tex.& ibi Fulg.& Ias.ff.de transact.gl.optima in c.significantibus, in fi.& ibi doct. ext.de offi.deleg.Bar.in l.cū hi, in fi.ff.de transact.& Ias.latè cons.133.præsupponitur, col.pen.lib.4.cum multis concord. à me latè congestis in nostro tractatu constituti possessorij, in 3.parte limit.7. nu.27. sed & huc & seq.

4 Quid autem si quis non pro se quidē, sed pro Titio & eius nomine alicui donauerit, & sub pęna promiserit Titium ipsum ratū habiturū: postea autem Titius liberos suscepit: ob idq; nō vult ratā habere eam donationem? An ille ad pœnam tenebitur? Dic etiam quòd non, quia intelligitur promittere Titium ratificaturum donationem cum suis omnibus qualitatibus & conditionibus: nempe cùm ea promissio referatur ad illam donationem: idemq; censeatur contineri in termino referente, quod in termino ad quem fit relatio, per tex.in authē.de fil. ante dota.instru.nat.circa medium, & arg.l.asse toto.ff.de hæred.inst.& l.si ita scripsero, & ibi Bart. ff. de condi.& demon.cum aliis multis concord.à me congestis in nostro tract.de legibus connubialibus in gl.5.in 6.genere expressi. Ratificabit igitur & approbabit donationem tanquam factam sub conditione, quæ postea deficit, siue tanquam reuocandā sub conditione, si postea liberos susceperit, vt statim dicemus 3. ab hinc vers. & consequenter erit donatio reuocata & irrita, siue ratificauerit, siue non ratificauerit.

5 Et hoc quidem nuncupatim & in hac specie cōsuluit Corn.d.cons.11. col. 10.vers. similiter & promissiones, lib.3.vbi & ad hoc multa alia allegat, quę ibi in promptu videre est omnibus. Et idem quoque consuluit Soci.cons. 215. lib.2. repetito errore impressorum, cons.22.lib.4.hoc exordio, visa prædicta facti contingentia, col. vlt.vers.circa secundā quæstionem, vbi & ita dicit fuisse consultum à solēnibus doc.Senēsibus, Perusinis, & Bononiēsibus. *De eadem re.*

6 Et hanc sanè sententiam optimè fulsit quod in simili consuluit Pet.Anch.cons.330.visa facti narratione, col.5.vers.descendo ad obligationem, ꝙ tertius qui promittit adultum quempiam ratum habiturum contractum à se illius nomine factum, posteaquam ætatem 25.annorum compleuerit, nō incidit in poenā, si ipse minor factus maior contraueniat ob contractus iniquitatē: quia vti potest ea defensione, qua & ipse minor, arg.l.2.in fi.cōiuncta l.1. ff.de fideius.minor.& l.si minor.ff.de procu. Et quia rescisso principali cōtractu, promissio ipsius remanet sine causa: ideo nihil valet.l.2.§.circa. C. de except.dol.cum si.& per alia multa, quæ illic allegat. Quanquam huius postremi contrarium respondet Rapha.Fulg.cons.233.le 1.nam sunt duo cons.eiusdē nu.quod incipit proponitur quod Ludouic.& Rapha.Corn.cons.189.eodemque penult.testator, in primo dubio. Sed pro priori sententia facit text. in l.cum minor, in prin.ff.rem rat.hab.vbi si quis promittat minorem ratum habiturum, & minor ipse aduersus illud petat restitui, pœna non committitur, quem tex.dicit no.Bald. in rub. extrà de procu. col.pen.versi.ecce procurator. & sing.Ro.sing.553. promittit quis, & eum quoque in id expendit Lancel.Gal.in l.4.§.Cato.col. 21. vers. scias etiam. ff. de verb.oblig. *De eadem re.*

7 At maior scrupulus est in ista specie, cum videlicet is cuius nomine alter donauit, susceptis à se liberis, ratificat donationem. In quo Corn.d.cons. 11.in eam sententiam inclinare videtur, vt etiā per hoc non rata maneat donatio, sed censeatur fuisse ratificata, tanquam tunc facta sub conditione, quę deficit, & propterea ratificatio est inefficax, per l.cum ad præsens.ff.si cer. pet. & l.conditio in præteritum, & l.si ita stipulatus fuero hanc summam. ff.de verb.oblig.& l.patronus.§. etiam similiter.ff. de bon.liber. *De eadem re.*

8 Sed quid de isto casu? Filius nullos habens liberos, nomine patris, pro quo promittit de rato, donat, postea pater ratū habet, deinde filio nascuntur liberi. vtrū sit locus huic l. vt ea donatio censeatur esse reuocata? Soc. cons.39. in quæstione quæ vertitur, col.vlt.vers.postremò possunt se tueri, libr.3. consuluit non esse locum huic l. quia ipsi filio qui donauit, & promisit de rato, nihil in re donata cōpetebat, nisi in spe, cùm ea res patris esset. Ista autē

lex

lex intelligitur in donatione rei iam quæsitæ, vt etiam latè diximus suprà in verbo, donatione largitus, nu. 180. sed hoc tamen.

De eadem re.

9 Ex quibus vides Socin. hoc consuluisse, dũ ad filium tantùm respiceret, vt scilicet respectu illius non reuocetur donatio, si ei postea nati sunt liberi. Sed non considerauit respectum patris, nomine cuius facta est donatio, & postea nati sunt ei nepotes ex eo filio qui nomine ipsius donauerat. Ideo & posset eo respectu videri reuocata donatio, cùm appellatione liberorum, de quibus loquitur nostra lex, cùm dicit, & postea susceperit liberos, contineãtur nepotes. l. liberorum, in prin. ff. de verb. signific. Veruntamen nec hoc quidem respectu reuocatur donatio, vt expressim diximus suprà, in verbo, filios non habens, vers. 12. incip. his autem non intempestiuè, & duobus seq. nisi eo casu quem inibi diximus.

10 Quid autem & in hoc casu? Statutum est aliquo in loco, vt donatio sic facta valeat pleno iure, aut etiam ita fuit donatione conuentum. An tunc habeat locum ista lex? videtur enim quòd nõ, quia id plenum dicitur, cui nil addi potest, vt dicit Bald. in c. licèt de vitanda, in princ. ext. de elect. per tex. in l. raptores. C. de epis. & cler. & l. Iulianus in fin. ff. de rei vendi. & idem dicit ipse Bald. cons. 383. quando super facto certo, post princ. li. 3. & cons. 293. thema integrale, col. 2. lib. 4. vbi ex hoc infert quòd quãdo conceditur facultas pleno iure, intelligitur sine diminutione, vt in c. bene quidem. 96. dist. & l. quero. ff. de alim. leg. & l. vlt. §. simili quoque modo. C. de bon. quæ lib. & aliis iuribus ab eo citatis. Sed & quòd plenũ dicatur, cui nihil deest, asserunt Imo. in cle. causam, col. pen. de elect. Raph. Co. cons. 187. dominus Consignorus, versi. pro parte affirmatiua. & Paul. Castr. cons. 347. quia circa donationem, col. 2. in fin. lib. 1. per l. solum. ff. de hæred. instit. & c. si omnia. 6. q. 1. & d. c. bene quidem. Et id etiam dicit Soc. cons. 43. viso testamento Ser Roberti, col. 3. lib. 4. per no. in cle. causam, de elect. & in ca. 1. de electio. lib. 6. & in l. procurator. C. de procur. Et simile est quod dicit Bald. in l. Iulianus, in 2. lect. ff. de rei vendic. Guil. à mon. Laud. in cle. causam, in verbo, nisi plena, de elect. Quibus adde quod voluit Host in c. per venerabilem, ext. qui fil. sunt leg. & Arch. in c. licèt, de præb. li. 6. & Bart. cons. 15. pater habens filium, in fi. vbi etiam dicit quòd pleno iure significat nullo detracto, per l. si cum dico. §. plenum. ff. de arbitr. & auth. hoc ius porrectum. C. de sacros. eccle. & l. fœminæ. §. vlt. C. de secun. nupt. Adde & tex. in l. huiusmodi §. ædes. ff. de lega. 1. ex quo no. Bald. Imo. & recentiores quòd non dicitur plenũ, cui aliquid iuris deest. Et quod tradit Raph. Fulg. consi. 100. quidam A. veniens ad mortem, col. vlti. non dici pleno iure esse alicuius, si restitutioni subiaceant, per l. vlt. §. sed quia. ff. com. de lega. quod & idem respondit Soc. d. cons. 43. col. 3. vers. item illud dicitur, lib. 3. per l. hæres, & l. generaliter. ff. qui & à qui. Et hoc subobscurè innuit gl. in l. cùm incertus, in verbo, liberatum. ff. de leg. 1. eam iungendo cum tex. ab ea allegato, in l. ab intestato. §. 1. eod. tit. Et id quoque apertè voluit Ang. in l. mater, col. 1. C. ad S.C. Tertul. & ibi plenè Cor. in prin. Et faciunt no. per Corn. consi. 142. circa primum, col. 4. vers. corroborantur, & seq. lib. 4. & Guid Papæ, cons. 128. nobilis Iacobus, in fi.

Plenũ quid dicatur.

Pleno iure quid intelligitur.

11 Tamen Alex. cons. 162. visis his quæ copiosè, lib. 6. tenet expresè in hoc casu, ea verba, pleno iure, nihil obesse quin sit locus huic legi. Neq; enim eam vim habent, vt valeat donatio irreuocabiliter, etiam superueniente aliquo casu, qui iure cõmuni tenderet ad eam reuocandam siue infringendam, per d. l. Iulianus. §. vlt. iuncta l. seq. & ibi Bal. & Ang. ff. de rei vendi. vbi probatur quòd quis dicitur habere rem pleno iure, si in ea habet proprietatem cum vsufru. quamuis ea sit subiecta restitutioni & euictioni. Et ad hoc quoque illum text. expendit idem Alex. cons. 219. viso summario, col. 2. vers. nec prædictis obst. lib. 2. & quod repetitur consi. 140. li. 7. & Franc. Aret. qui illum ad hoc dicit sing. in d. l. cùm incertus, in fi. ff. de leg. 1. Vnde etiam dicit Bal. in l. mater, per illum tex. C. ad Tertul. quòd cum quis habet proprietatem cum vsufructu, dicitur habere rem pleno iure, quamuis eam non habeat iure stabili, vt quia eam sit amissurus, si transeat ad secunda vota, vt ibi dicitur. Sed & tu adde ad Alex. tex. in l. 1. hoc eo. tit. de reuoc. don. vbi licèt libertus pleno iure (his enim verbis ea l. vtitur) possederit id quod ei patronus donauit, tamen ob superuenientem ingratitudinẽ retractatur. Ex quo no. Bal. in vtraque lect. id etiam pleno iure possideri, quod superuenienti casu potest retractari. Et tex. apertissimum in l. si ancillam. C. de act. empt. & vendi. vbi is qui vendidit: ante traditionem manet dominus rei venditæ pleno iure, quamuis personali actione teneatur ad rei ipsius traditionem. Quod & not. Ang. ibi. Et optimum text. in d. l. generaliter. §. sub conditione. ff. qui & à quibus manu. vbi seruus legatus sub conditione, interim pendente conditione pleno iure hæredis est, quãuis adueniente conditione restituendus sit. Et quòd hæc verba pleno iure, non impediant detrahi Falcidiã, siue Trebellianicam, respondit Rom. ex facto consultus, cons. 75. nescio qua ex re. & iterum cons. 79. totum fundamentum. & in repe. auth. similiter, in fi. C. ad leg. Falci. & Fel. in ca. auditis, col. 3. vers. & si testator, de præscr. & ante hos Old. cuius illi non meminerũt, cons. 248. præsupposita consuetudine in 4. dubio. per multa quæ illic allegat, de quo tamen vide Pau. Cast. cons. 28. in causa quæ vertitur inter Petrum, col. 2. vers. nunc autem ad propositum, lib. 2.

Quis dicatur habere rem pleno iure.

12 Cùm finem his imposuissem, quæsiit à me quispiam optimarum literarum vir, vtrùm hæc l. obtineret inter Iudęos, asseruitque controuersiam de hac re magnam ex facto Carpentoracti subortam, cùm Iudæus quispiam non habens liberos, pretiosa quædam alteri donauisset, isque postea filios suscepisset: donante se huius legis præsidio muniente ad illius donationis reuocationem: donatario autem negante vllam esse talem apud Hebræos legem, quæ reuocaret donationem ob liberos: eósque cùm Hebræi essent, Hebræorum tantum legibus teneri. De qua re, quoniam satis multa in nostro tractatu primigeniorum diximus, in 66. q. illinc assumes quæ ad hunc locum pertinebunt, vt interim verbis oratorum principis vtar. Et hoc quoque videre poteris quæ scripsit Ioan. Corras. lib. Miscel. 5. c. 16. vbi nos ex hoc loco citat.

An hæc lex habeat locum inter Iudæos.

FINIS.

TABVLA GENERALIS OMNIVM MATERIARVM EX ORDINE ALPHABETI,

Cuius prior numerus paginam signat, secundus autem numerum marginis commonstrat.

Arbitrio

B

C

Fil[illegible]

totum

H[illegible]

M

P[illegible]

Q

R

pupillari

T

V

Verbum

FINIS.

Tract. [illegible] S. [illegible]

colorchecker CLASSIC
calibrite
mm